HIPPOCRATIS COI MEDICORVM OMNIVM LONGE PRINCIPIS, OPERA quæ ad nos extant omnia.

PER IANVM CORNARIVM MEDICVM PHYSICVM LATINA lingua conſcripta.

INDEX RERVM AD CALCEM OPERIS uniuerſi annexus eſt fœcundiſsimus.

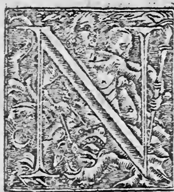

BASILEAE, M D XLVI

Cum gratia & priuilegio Imp. Maieſtatis ad annos V

AVGVSTISSIMIS AC PRVDENTISSIMIS, HONESTISSIMISQVE VIRIS, SENATVI POPVLOQVE Imperialis urbis Augustæ Vindelicorum, Ianus Cornarius Medicus Physicus, S. D.

ON alienum, nec ab re esse arbitror, Augustissime Augustæ urbis Senatus, hoc in loco, hac instituta ad amplitudinẽ tuã, in Hippocratis Coi medicinæ principis scriptorum, à me in Latinam linguam translatorum editionem, præfatione, paulo altius repetere, qualis fuerit nostro hoc æuo rei medicæ, & simul etiam aliarũ artium ac studiorum status: qualis factus sit progressus: quantum accesserit incremẽti: & quid de toto hoc studiorum genere sit sperandum. Nam & necessariam esse Hippocratis librorum editionem, lectionem, ac cognitionem, inde clare constabit: & me hæc uel peractorum laborum gratia, meminisse iuuabit: & qui ista legent, non inutilem cõsequentur huius narrationis cognitionẽ: & Amplitudo tua, spero, harũ rerũ memoria iucunde afficietur, & si quid præsidij ac opis ad hæc studia cõseruanda opus fuerit, (sicut reuera uestram, urbium Imperialium opem desiderãt ac implorant) huc libenter incumbet, quo literæ unicum totius uitæ ornamentum durẽt ac uigeant, in Germania nostra, ne si hę corruant ac iaceant, uere neutra uita uocari mereatur, haud secus q̃ neutrum corpus Medicis dicitur, quod neq; sanum, neq; ægrotum appellari potest. Talis autem futura uita mihi uidetur, ut miti ac familiari nobis similitudine, res omnium tristissima, & perpetua nocte obscurior adumbretur, si horum studiorum lux extinguatur, si literarum decus deturpetur, si robur illud, quod & pacem, & rerum publicarum ac priuatarum tranquillitatem retinet, elanguescat. Quum itaq; primũ animum ad Medicinæ studia adijcerem, magna erat bonorum et professorum, & librorum penuria: adeò ut Hippocrates & Galenus medicæ sectæ optimæ, rationalis illius, principes, ne nominibus quidem suis iustis, in scholis satis noti essent, quum uulgo Hippocras & Galienus à plerisq; omnibus appellarẽtur. Itaq; quũ essem adolescens uiginti natus annos, ex Petri Mosellani, uiri & eruditi, & imprimis suaueloquẽti facundia ornati auditoribus: (Nam neq; hunc, neq; alium ullum unquam priuatum præceptorem habui, post prima grammaticæ rudimẽta) in literis utriusq; linguæ eò progressus, ut non modo grammatica docerem, sed etiam Poetas ac Oratores Græcos publicè enarrarem, plurimũ mox ab initio, ab honestissimæ artis discendæ proposito decidebã. Auertebant enim me barbari scholarum magistri, & non multo expositoribus suis potiores scriptores, quibus tum medicorũ scholæ pro optimis autoribus utebãtur, Auicenna, Rasis, Albucasis, Auenzoar, Mesuas, & alij non citra tædium nominandi, Arabicum hominum genus. His accedebant practices scriptores superioris sæculi ac illius quoq;, gens per omnia inepta, sordida, ac impura, & tam spurcè latine loquens, ac tam infeliciter id quod docere uult tradens, ut penitus desperarem ex tam putidis libris fore posse, ut unquam ad medicinæ cognitionem peruenirem, eam uidelicet quam ex Hippocratis aliquot libellis, aphorismis dico, pro-

 gnosti-

gnostico, et eo qui De uictus ratione in morbis acutis inscribitur, olfecissem: & quam mihi ex Galeni aliquot libellis latinè itidem extãtibus delineassem. Erant autem hi Leoniceni interpretatione, De febrium differentijs libri duo, & Copi uersione sex libri De locis affectis inscripti. Et his interpretibus tum extabant quoq; Hippocratici illi libelli. Ac in philosophia quidem eo tempore extabat sua lingua Plato, Aristoteles, Theophrastus, Xenophon, & Plutarchus, magno erga bona studia Aldi Manutij beneficio. Verum in medicina nihil Hippocratis ac Galeni ipsorũ lingua habebatur, præter Hippocratis aphorismos, quos Philippus Melanchthon mihi communicauerat, & unam Galeni methodum, quam Romæ si recte memini, excusam, apud amicum quẽdam uideram. Hic ego dum ambiguus quid facerem sæpe mecũ cogitarem, tandem illud statui, quod præsens esset boni consulendum esse, donec aliquando dies meliora proferret. Proinde relictis magna ex parte Arabibus illis scriptoribus, & ex practicis quoq; paucis aliquot, melioribus ut fieri solet in malorum electione, assumptis: uidebantur autem tales esse, Bertrutius, Gatinaria, Guainerius: his ad prædictos libellos Hippocratis ac Galeni additis ac collatis, sed magno interposito interuallo, aliquot annis medicinæ studia sectatus sum, donec cum his simul magister magnus artis uenter persuasit mihi, ut artis periculum facerem, quod iam per annos uigintiquinq; facere pergo, ab eo tempore quo primum animum ad medicinæ studia, uelut dixi, adieci. Quanto uero meo commodo hoc fecerim, aut etiam aliorũ utilitate, non est quod multum iactem, Diligentiam meam & fidem, tum in docendo qualiacunq; didici, tum in curando qualia ars præstare potuit, multis cognitam esse scio. Opes uelut studiorũ impedimenta, non anxiè quæsiui, & eas quoq; quæ contingere potuissent, contempsi. Hoc nondum scio an commodum, aut potius incommodum dici debeat, quòd totum istud studiorum priorum genus, per totos nouem annos à me tractatum, relinquere ac quasi dediscere coactus fuerim, quũ iam magnam Europæ partem, rerum medicarum experiendarum gratia peruagatus, Basileam peruenissem. Et quòd quidem incommodum hoc sit, tot horas male collocasse in studijs dediscendis, nemo non intelligit, etiam ex his quibus non dediscenda, sed amplectenda esse illa adhuc hodie uidentur. Quòd uero commodum sit, totam barbarã medicinam à me esse relictam, & græcam assumptam, productam, & non parum per me etiam auctam, & ampliatã, nondum persuasum esse scio plerisq;, qui adhuc cum Gryllo grunnire malunt, & glandibus uesci frugibus optimis repertis. Profectò horum ingenia uelut ineptissima, & iudicia uelut nihil sani habentia auersatus, tum mox toto pectore ad Hippocratem Græcum, ac Galenum, itemq; Paulum me contuli, paulo ante Venetijs ex Aldi itidem officina allatos: quibus etiam alienis ad tempus utebar, atq; in his ita uersabar, ut uel totum Hippocratem ad latinos transscribere me posse non desperarem, si tam magni laboris præmium alicunde affulsisset: nedum de Galeno ac Paulo ambigerem, quos faciliores esse, uel leuiter græca scientibus constat: si quis modo non penitus rudis eos autores aggredi conetur. Et extant libelli duo Hippocratis eo anno à me conuersi, alter de aere, aquis, & locis: alter de flatibus inscriptus, qui animum meum studiosis satis declararunt, quantum

uoluerim

uoluerim medicinam illinc adiutã. Nec deerant nobis inhortatores ad rem tẽtatã ſtrenue obeũdam, inter quos magno erga optima ſtudia merito præcipuè mihi nominãdus eſt Deſ. ERASMVS Roterodamus, cuius etiã ſcripta ad me epiſtola extat, qua me ad cõſtanter proſequendũ id quod in Hippocratẽ medicinæ principẽ orſus eſſem inhortatur. Ad idem me inſtitutũ Frobenius ac Epiſcopius, qui prius etiam aliquot mihi cõmentationum fuere autores, tantum non cogebãt: digni profecto propter ſua in doctos homines merita, ut ab omnibus bonis uiris aduerſus ὁμοτέχνους æmulos inſtar ignauorum fucorũ inſidiantes libris ipſorũ ſumptibus & induſtria in lucẽ editis, foueantur & tueantur. Quũ igitur hæc mea tunc fuerit uoluntas, & nõ omninò deſperata etiam præſtandi facultas, Cur, inquit aliquis ex illis, ad tot annos dilatum eſt, quod propter cõmunem utilitatẽ, ſi ita eſt ueluti ipſe dicis, ꝗ primum inuulgari oportuerat. Fatebor ſanè hic quod res eſt. Primũ quidem uoluntatẽ meam remorata eſt maxima operis difficultas. Nam ut gloſſas & uoces penitus obſoletas omittamus: ut dicẽdi genus breue illud, & quo uelut per ænigmata, innuere magis ꝗ ſignificare ſententiam uoluit, ne producamus: adeò ut ne Galenus quidẽ ſe ex omnibus extricare ualeat: ut nihil etiam dicamus de lectione uaria, ac ſubinde à pluri mis priſcis Hippocratis expoſitoribus mutata, & tẽporis inſuper iniuria corrupta: uel ipſa uetuſtatis reuerendi ſenis maieſtas deterrere poſſet, ne quis familiarius uerſare doctiſsima, & per omnia grauiſsima ſcripta audeat. Quòd uero tantæ grauitatis, maieſtatisꝗ ſcriptor ſit Hippocrates, idemꝗ optimus methodi doctor, etiam Plato teſtatum de ipſo reliquit, cuius uerba ex Phædro adſcribere non pigebit. Fieri ne poſſe putas, inquit Socrates, ut quis animæ naturam „
pro dignitate conſideret, abſꝗ uniuerſi natura? Si quidẽ Hippocrati Aſclepia- „
darum generis credere oportet, inquit Phædrus, neꝗ corporis, citra hanc me- „
thodum. Bene, inquit Socrates, amiciſsime Phædre Hippocrates dicit. Opor- „
tet tamen inſuper ad Hippocratẽ, etiam rationẽ expendere, & an cõſona eſt ui „
dere. Ita ſentio, reſpõdet Phædrus. Proinde de natura cõſiderare, inquit Socra- „
tes, quid tãdem dicit Hippocrates, & ratio uera? Nonne hoc modo? De cuiuſ- „
cunꝗ rei natura cõſiderare oportet, primũ ſimplex ne ſit, an multarum ſpecie- „
rum, id in quo artifices eſſe uolumus, & alios ut tales ſint facere. Deinde ſi ſim- „
plex eſt, uim ipſius conſiderare, quam à natura habeat, ad hoc ut in aliud faciat „
quid, aut quam ut ab alio patiatur. Si uero plures ſpecies habuerit, his enumera „
tis, id quod in una, hoc in ſingulis conſiderare, quid'nam à natura facere ſolet, „
aut quid ab alio pati. Cõſequens, inquit Phædrus, hoc eſt ò Socrates. Proinde „
methodus, ait Socrates, abſꝗ his ſimilis eſt itineri cæci. Hactenus Plato. Et nõ „
ſunt quidem hæc ita ad uerbum in Hippocrate, ſed talis eſt omnino doctrinæ methodus libri De natura hominis inſcripti, ut de nullo alio loqui hic uideatur Plato: quanquã ſimilis methodus etiam in alijs huius uiri ſcriptis genuinis eſſe uideatur. Quare quum hactenus reperti ſint, qui Platonẽ, qui Ariſtotelem, qui Theophraſtum, qui reliquos Græciæ philoſophos ac ſcriptores, ad latinos cõuertere aggreſsi ſint, & aliquid operæpreciꝫ præſtiterint, in Hippocrate nemo hoc feliciter tentauit, ex toto, ut ne in minutiſsimis quidem libellis aliqui ſatis aptos artifices ſe declarauerint. Nõ igitur nihil eſt quod et nos de difficultate

huius scriptoris queramur, qui hactenus omnes ex æquo à se auertit: etiamsi nunquam ex toto à nobis desperatum sit, fore ut aliquãdo omni difficultate superata, latinus à nobis factus Hippocrates legatur. Accessit ad hanc difficultatem alia remora ex temporum infelicitate. Quum enim per uiginti fermè iam annos medicina Græca reuiuiscere cœperit: reducti sint Hippocrates, Galenus, Aetius, Paulus, Dioscorides: & hi non sua solum lingua, sed latini etiam magna ex parte (uno Hippocrate hactenus saltem excepto) tum per doctos aliquot uiros, tum per nos quoque facti, tamen ea est sæculi infelicitas, ut nemo tantæ artis, quæ ipsam etiam uitã, qua nihil homini preciosius esse potest, conseruat: pretium agnoscat. Vidimus ardens primum studium multorum circa linguas addiscendas: deferbuit hoc paulatim. Vidimus maximum studiosorum concursum ad discendam theologiam, quum primum in Germania sincerior pietatis doctrina illucesceret; Durauit hic aliquot annis. Transitũ est ad studium Iuris ciuilis: Nec puto ullo unquã tempore tot fuisse studiosos, qui leges Imperatorias sequerentur, aut doctorum titulis insignirentur. Sola Medicina ubiq; contempta iacet, frigent gymnasia, torpent professores, ars ipsa in ἀτεχνίαν abijt, & non nisi apud delyras aniculas, & recutitos Apellas, & eos qui multorum periculis de sua ignorantia experimenta faciunt, eius usus quæritur: paucis quibusdam bonis medicis non in usum publicum, sed in priuatum sibi thesaurum, uera medicinæ studia possidentibus. Quanquam ego quidem grauiorem adhuc, ac similem timeam optimæ arti ruinam, si continget ut altius aliquando euehatur, qualem uidelicet Christianæ religionis studium pertulit, & qualem iuris scientia minari uidetur. Sicut enim dum pij aliquot uiri euangelium Christi purum ac sincerũ reducere conati sunt, factum est ut apud plerosque Christus penitus fabula factus sit, & parum adhuc in paucorum cordibus hæreat; Ita ex magna iuris scientia eo peruenitur, ut ius sit in armis ac ui positum, ut sint qui quiduis sibi licere adstruant, adulterare, scortari, prædari, prodere, rapere, agere, capere, & cœlum ac terram miscere, modo apex sit in iure scripto, qui ut ipsorum cupiditatibus inseruiat cogi possit: quomodo summum ius summam iniuriam esse, iuxta uetus adeò uerbum, atque ita omnem optimarum legum doctrinam, usum ac necessitatem intercidere, nemo non sentit. Atque utinam non similis casus maneat rectissimũ medicinæ studium, si quando etiam hoc ad summum adductum fuerit: & ex scholæ umbra, ad publici exercitij theatrum productum. Sed quis prohibere potest malos, ut ne sui similes sint, in quocunq; studiorum genere peruertendo? & ea quæ ad multorum salutem inuenta sunt, partim per ignorãtiam, partim ex malitia, ad perniciem abutendo? Propter tales cessandum à nobis non est, ut non optima faciamus, doceamus, ac in lucẽ proferamus, & artem per se optimam ad summũ statum euehamus. Nos certe ut quod possumus huc conferremus, & ut & ocij, & negocij nostri ratio publice omnibus constaret, sæpe in partialibus editis libellis promissum, sæpe repositũ, sæpe repetitum Hippocratem nostrum latinum tandem etiam his infelicissimis temporibus, quibus præter ea quæ iam relata sunt, omnia perpetuo metu consternata grauantur, insidijs pertentantur, proditionibus obtinentur, bello expugnantur, incendijs consumuntnr, edere uoluimus

luimus, atque hunc inæstimabilibus laboribus, & non leui sumptu ac rei familiaris iactura, perpetuis quindecim annis absolutum. Non quòd hos totos in hoc solum opus impenderimus: hoc enim uere esset suo sibi iumento malum accersire: sed quòd nunquam hanc curam reiecerimus huius quoque operis absoluendi, dum illa partim de Græcis plurima translata, partim à nobis scripta ac commentata, in publicum emisimus, non omnino nulla nostra priuata utilitate: Fatendum enim & prædicandum quoque hoc est, quũ & magnorum principum, & præclararum urbium, magnificentiam ac liberalitatem simus experti, & ad hæc præstanda, quasi fomite quodam coalti, ac prouecti. Superauimus autem hanc operis difficultatem, tum sæpe repetita Hippocratis lectione, tum locorum subinde alibi ab ipso Hippocrate repetitorum collatione, tum perlecta denuo tota Galeni græca ac latina editione, eo studio ut totum aliquando editurus sim Galenum, aliqua parte ex mea translatione, & reliquis itidem uersionibus ad ueram Græcam lectionem correctis. Et profecto longum esset hic declarare, quibus rationibus inductus, multa ex lectione Aldini, plurima præter lectionem Frobeniani exemplaris, à nobis ad multa manuscripta exemplaria collati ac editi, in hac nostra latina Hippocratis conuersione mutauerimus. Statuimus autem huc impendere quinquennium plus minus, ut si deus uitam tamdiu prorogarit, totius nostræ conuersionis ratio, ac aliqua expositio extet, in diurnaliorum siue coniecturarũ libris, tot à me scribẽdis, quot omnino existunt libri Hippocratis scriptorum. Interim tamen hunc præcipuum nobis fuisse scopum, studiosos omnes non cælabimus, quem etiam pro iustissima lege Galenus agnoscit, dum sic scribit. Hæc, inquit, Lex mihi in exponendo ac interpretando obseruatur, ut uniuscuiusque scripta ex illo ipso declarentur, & non uanis opinionibus, & pronunciata citra demonstrationem sententia, quisque quicquid uelit deblateret. Hanc legem nobis in scopum, in Hippocratis libris latine conscribendis proposuimus, & omnes obscuros locos, collatione ad alios facta, ubi hoc fieri potuit, exposuimus, reddidimus ac expressimus, multis immutatis, non paucis reiectis, plurimis appositis, quæ nec in impressis, nec manu scriptis codicibus ita habentur: sed tamen ut alicubi uestigia ueræ lectionis etiam ex illis odorati simus. Quorum omnium iusto opere à nobis ratio reddetur. Atque hactenus suffecerit protulisse me studiorum nostri æui statum, progressum ac augmentum, & præcipue rei medicæ. Cuius primum, summum ac maximum authorem, tandem ego latinis hominibus non minorem, sed aliquanto, nisi penitus fallor, meliorem quàm græcis extat legendum produco, edo ac publico. At ne ego mihi tanti beneficij publici gratiam expetere uidear, aut ne tanti autoris ac operis patronum præstare me posse, aliunde confidere puter: ad te augustissime Senatus Augustanæ confugio. Tuæ amplitudini hanc autoritatem defero, Tuæ erga literas & literatos benignitati hanc gratiam deberi confiteor, quòd Hippocrates latinus noster publice extat, habetur, legitur: quòd rebus mortalium iuuandis opus expositum est, ultra duo milia annorum ab omnibus in latina lingua desideratum. Nec uero uideri possum aut uelut ignotus, aut temere, ad tantorum uirorum præsidium confugisse, dum in publice recepto illo more dedicandorum

ac consecrandorũ librorum, ad uos uiri Augustenses me recipio. Nam quum uestra respub. per omnem non modo Europam, sed orbem terrarum celeberrima sit, à bonis legibus, à probatis ac grauibus moribus, à seuera in malos animaduersione, à clemẽti erga bonos benignitate, à pientissimo religionis cultu, ab ingenti erga literas & bona studia fauore, à doctissimis cõsilioq; ac prudentia præstãtissimis uiris, uideri nõ debeo temere magis quàm recto iudicio, ad tam augusti senatus, ad tantorũ uirorum tutelam, Hippocratis & pariter meũ opus attulisse. Nec ignotus ego uobis esse possum, cuius scripta ac opera tot principes uiros, tot claras urbes fouere ac tueri nondum, quod sciam, pœnituit. Hic non referam quibus uiris semper respub. uestra floruerit. Non recensebo Fuggaros, non Paungartneros, non Ilsungos, non Vuelseros, non Herebrotios, non alias magnas familias principum opes adæquantes, & simul pietate, prudentia, fortitudine, magnificentiaq; ac summa liberalitate præstantes. Non dicam de Monopoliorum apud uos extantum utilitate, per quæ fit ut Germania ab hominibus sub polo Antarctico habitantibus, & ab ipsis Antipodibus mercimonia, in quotidiano usu habeat. Non dicam de plebis sedula opera, & laudatissimis operibus, unde linei generis, biliciorum, triliciorum, quadriliciorũ uarijs texturis, multiplicibus tincturis, non modo Germania, sed omnes exteræ etiam nationes redundant. Nec dicam de urbis magnitudine, splendidis extructionibus ac ædificijs, & populositate, quæ ut peculiares laudes urbium sunt, ita & loci optimum situm, & terræ, ac nascentiũ omnium copiam ac ubertatem coarguunt. Verũ studium uestrũ circa literas, bonas artes, pietatem ac rectam religionẽ conseruandam nõ tacebo. Quũ enim uideretis studiorũ omnium fluctuationẽ, sursum deorsum omnia iactari, in præcipiti omnes linguas, artes, ac disciplinas consistere, nullo unquã tempore plures in omnibus scriptores extitisse, partim sua magnifice iactantes, partim aliorum & ueterum quoq; scripta damnantes: Vos optimos semper apud omnes recte sentiẽtes habitos autores Græcos, magna copia per occasionem nuper adeò uobis oblatos non neglexistis, sed uelut rem reipub. imprimis utilem, eorum opera ac libros comparastis, coemistis, ac pro ingenti thesauro, uelut reuera est, reposuistis, habetis, possidetis: non tamen ut priuatam utilitatem hinc uobis quæratis, sed ut publicum bonum iuuetis, ut si opus sit, inde rebus humanis subsidium afferatis. Neque enim quicquam ad respub. optime instituendas ac retinendas, utilius est bonorum uirorum bonis scriptis. Sicut cõtra mera pestis est, quæ ex malis malorum libris hauritur. Recte enim artes, boni mores, optimæ disciplinæ traduntur ac seruantur in bonis libris. At sine rectis artibus, sine bonis moribus, sine optimis disciplinis, & in summa, sine literis uita non est uita censenda, uelut supra ab initio dixi, & uetus illud chaos, rudis indigestaq; moles reducitur. At uos sanè in illo librorum Græcorum thesauro uestro, non unius alicuius liberalis artis aut disciplinæ autores habetis, sed ex tota philosophia, medicina, mathesi, ac Theologia optimos, & eos neq; hactenus typis excusos, neq; multis adeò adhuc uisos, immo ne nominibus quidem plerisque omnibus notos, & fortassis nusquam alibi extantes, uelut ex indice cognoui, quem multarum rerum usu ac experientia clarus medicus apud uos Geryon Seilerus ad me misit.

immo

Immo nõ modo indicem hic amicus noster misit, sed quæ uestra est uiri Augustẽn. erga recta studia benignitas, de Vobis eorum librorum etiam usum mihi promisit, multa simul de uestra magnanimitate, ac magnifica uoluntate mecum loquutus, ac mihi pollicitus. Quãquam autem antea mihi uirtutum uestrarum gloria non ignota esset: (Qui enim ignota esse posit, quæ per totũ orbem decantata est?) tamen eo referente plura cognoui, & propius introspexi, quàm antea ex auditu & aliorum scriptis intellexeram. Accessit ad huius narrationẽ uir excellenti iuris scientia, & eximia prudentia præditus Claudius Peutingerus, clarifs. Iurisconsulti Cõradi Peutingeri filius, nõ modo in paternis uirtutibus referendis, sed in maximis etiam rebus ac negotijs, pro patria obeundis ac gerendis, non iam spem, sed ipsam rem præstans. Cum hoc uiro ante paucos annos mutua aliqua cognitio mihi intercessit, quæ sanè iudiciũ de Vobis meum confirmauit, & in id consilij me adduxit, & breuiter effecit, ut nõ dubitauerim Hippocratem hunc latinum meum ad Vos deferre, Vobis inscribere ac dedicare, ære ac libra uestrum facere. Cæterum erunt fortassis qui uel hoc nomine Hippocratem à nobis latine conscriptum impetent, quòd præstiterat græcum legere, ac satis fuerat græcum extare. His sanè larga data est eius rei faciendæ etiam per me copia. Nam & Græcum exemplar per me editum ex Frobeniana officina, non paucis locis melius ac correctius est quàm Venetũ. Et si uere Hippocratis studiosi sunt illi, non pœnitebit ipsos uel ambo coemere, habere, ac legere, immo etiam plura inquirere, quo tandem emendatissimus sua lingua loquens Hippocrates habeatur. Quin & ego semper ita sensi, melius esse quosuis scriptores in sua lingua, qua ipsi scripserunt legere, quàm optime etiam in aliam translatos. Sed quid facient hi qui Græcum non intelligunt? Antea ostendi huius autoris difficultatem, breuitatẽ, & ænigmatis similem obscuritatem. Quandiu uero expectandum nobis est hoc sæculum, in quo medicinæ studiosi ex æquo omnes ad legendum ac intelligendum Hippocratem Græcum sufficient? Esse autem Hippocratem talem rei medicæ autorem, ut sine ipso res medica integre consistere non posit, & sæpe aliàs dixi, & nunc non minus asseuerantissime affirmo. Totus enim Galenus omnem suam doctrinam, ad Hippocraticam methodum, uelut ad amussim direxit. Idem fecerũt & ante, & post Galenum, optimi quique tum medici, tum philosophi, ut ineptissimos pariter ac indoctissimos se esse declarauerint, qui unquam ab Hippocrate desciuerunt, aut ipsius dogmata impetiuerunt, quorum multos adeò in libris suis hinc inde, ex omni occasione Galenus reuellit, ac explodit. Demus autem hoc sæculum spem nobis inijcere de futuris. Nam reuera nullum antea fuit, in quo per omnem fermè Europam pariter utriusque linguæ cognitio in tantũ aliquandiu floruisset. At quid uetat, aut quid adeò obfuerit, hanc etiam accessionem linguæ latinæ contingere, ut Hippocrates latinus pariter & Græcus legatur? maxime quum etiam Græcus ex nostra latina interpretatione clarior euadat, & expositionis Græci uicem latinus supplere posit. Verum mihi, uelut antea quoque dixi, uidentur omnia nunc ingenia, omnes artes ac disciplinæ in summo ac præcipiti stare: atque utinam sic retinerentur, non retro ut ruerent, & esset aliqua saltem spes in paucis, qui in posterum suis magistris discipuli euaderent

INDEX LIBRORVM IN HOC VOLVMINE CONTENTORVM.

FINIS.

HIPPOCRATIS COI VITA EX SORANO, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

IPPOCRATES genere Cous fuit, Heraclidæ & Praxitheæ filiæ Phenaretes filius. Ad Herculem autē & Aesculapiũ originem generis sui referebat, ab alteroq́; se uigesimũ, ab altero decimũnonum se numerabat. Eius autem genealogiæ Eratosthenes mētionem facit, & Pherecydes, & Apollodorus, Arius item Tarsensis. Cæterũ parentis sui Heraclidæ discipulus fuit, deinde Herodici, & ut quidã tradunt, Gorgiã Leontinum rhetorem audiuit, & Democritũ philosophum Abderiten. floruit temporibus Peloponesiacis, natus (uelut Istomachus in primo de Hippocratis secta tradit) primo octogesimę Olympiadis anno. Soranus uero Cous: qui Coorũ bibliothecas perscrutatus est, addit, sub Abriadæ monarchia, Agriani mensis septima & uicesima die, in qua etiam usq; in hũc diem Coos Hippocrati omnia sacra facere tradit. Porrò quũ in arte medica totoq́; disciplinarũ orbe exercitatissimus esset, functis uita parentibus, ex patria discessit, ut quidē maligne de eo Andreas in eo quē de Medicinæ origine scripsit libro prodit, propterea quòd publicam Cnidiorũ bibliothecã igne cōcremasset. Alij autem eo proposito eum patriam reliquisse dicũt, ut rei medicæ effectus & successum per multos locos cognosceret, & in his uarijs modis exercitaretur. Quemadmodũ uero Soranus Cous narrat, Somnus deus eum per somniũ admonuit, quo se ad Thessalorum regionē inhabitandam conferret. Cæterum per omnē Græciam Medicinæ gloria omnib. admiratiōi fuit, adeo ut etiam à Perdicca Macedonũ rege, qui tabe laborare putabatur, uocatus publice sit, ad ipsumq́; unà cum Euryphōte, qui ipso ætate maior erat, peruenit, animiq́; hũc regis affectũ esse certis signis deprehendit. Post mortem enim Alexãdri parentis, unam ex pellicũ eius numero Phylam nomine Perdiccas deperibat, ad quã quũ rem ipsam Hippocrates detulisset, postea ex illius cōspectu omnino illum mutari obseruauit, atq; ita morbo depulso regem cōseruauit. Vocatus est & Abderam quo præsens ipse Democritũ ab insania liberaret, atq; eo sanato à tota urbe pestem depelleret. Quin & in Illyricum plurimasq́; barbaras terras peste ingruente, & illarum gentiũ regibus ipsum ad se uocantibus, quũ à legatis ipsorũ qui uenti in illis regionibus uigerēt, didicisset, ipsos re infecta dimisit. At uero quum prudenti ratiocinatione pestem in Atticam grassaturã præuidisset, futurũ id prædixit, & tum ciuitatũ, tum discipulorũ curam gessit, intantũq́; Græciæ amator fuit, ut quum ipsius nominis celebritas usq; ad Persas diuulgaretur, atq; ea gratia ab Artaxerxe per Histanidem Hellesponti præfectũ, magnis muneribus & precibus ut ad ipsum ueniret inuitaretur, ob honestatē, argentiq́; cōtemptum, ac Græciæ amorē, regi id denegarit, quemadmodũ & hoc ex epistola eius ad illum manifeste ostēditur. Propriam porrò patriam liberauit, quũ Athenienses ei bellũ illaturi essent, Thessalis ad auxiliũ ferendũ rogatis. Quapropter splendidos honores apud Coos cōsequutus est: imò & apud Thessalos Argiuosq́; & Atheniēses, qui eum Eleusinijs sacris secundũ ab Hercule publice initiarũt,

& ciuē conſcripſerunt, atq; in Prytaneo alimēta tum ipſi, tum poſteris eius dederunt. Liberaliter autem & minime inuidioſe ſtudioſos artem edocuit, decenti iureiurādo prius adſtrictos. Vita functus eſt apud Lariſſæos, quādo & Democritus obiſſe traditur, atq; alij quidē nonageſimo ætatis ſuæ anno, alij octogeſimo quinto, alij centeſimo quarto, quidā uero cēteſimo nono, deceſsiſſe tradunt. Sepultus autem eſt inter Gyrtonē & Lariſſam, ubi uſq; in hūc diem monumentū eius cernitur, in quo ſanè ad multū tempus examen apum mellificantium erat, quo melle ad infantum oris ulcuſcula iuxta tumulum illito, nutrices ea facile perſanabant. Porrò in multis imaginib. uelato capite pingitur, ut quidam aiūt pileo, quod nobilitatis ſignū eſt: nam hoc modo etiam Vlyſſes Pileatus cernitur: Alij autem pallio uelatū dicunt, atq; ex his aliqui decoris gratia id fieri aſſerunt, quādoquidem caluus erat: aliqui uero ob capitis imbecillitatē id fieri perhibēt, aliqui autē ſignificanter id ab eo factū uolunt, nimirū quod principem rationalis animæ ſedem probe munitā & contectam eſſe oporteat. Alij ſignum peregrinationes amantis eſſe ferunt: alij uero rurſus obſcuritatem ſcriptorū ipſius per hoc ſignificari cōtendunt. Alij poſtremū in teſtificationē id fieri uolūt, quòd etiam ſanitatis tēpore ea quæ lædere poſſunt cauere debeamus. Quanquam quidam affirment, quòd in adminiſtratione rerum gerendarū, ne quid à circumfluo pallio manus ipſius impedirētur, idipſum complicatū in caput reijcere cōſueuerit. Cæterū de ſcriptis ipſius multa diſſenſio eſt, quare fit ut quum alia alij opinentur, nō facile ſit de ipſis certum quid pronunciare, ob multas præſertim cauſſas quæ iudicij certitudinē obfuſcant: uelut eſt primum quidem cognomen. Secundo quòd dictionis characterē poſsibile ſit ſeruare. Tertio quòd unus & idem modo robuſtiore, modo remiſsiore dictione per ætatē utatur: neq; deſunt etiam aliæ præter has cauſſas, ſi referre libeat. Pecuniarum autem penitus contemptor fuit, moribusq; ſanctis, ac Græcorū amator, quare etiam gentiles ſuos ſumma diligentia curauit, adeò ut à peſte omnes ipſorū ciuitates liberarit, quemadmodū ſupra dixi. Vnde & ſplendidos honores nō apud Coos tantum, ſed & apud Argiuos & Athenienſes eſt cōſequutus. Filios à morte reliquit duos, Theſſalum & Draconem, diſcipulorum uero magnū numerum. Clariſsimi uero ipſius filij fuiſſe perhibentur.

HIPPOCRATIS COI IVSIVRANDVM, IANO CORNARIO MEDICO Physico interprete.

POLLINEM medicum, & Aesculapiū, Hygeamq; ac Panaceam iuro, deosq; omnes iteq; deas testes facio, me hoc iusiurandum, & hanc cõtestationem conscriptã pro uiribus & iudicio meo integrè seruaturū esse. Præceptorem sanè qui me hanc edocuit artem, parentum loco habiturū, uitam cõmunicaturum, eaq; quibus opus habuerit impertiturū: eos item qui ex eo nati sunt pro fratribus masculis iudicaturū, arteq; hãc si discere uoluerint, absq; mercede & pacto edocturū: præceptionū, ac auditionū, reliquæq; totius disciplinæ participes facturum, tum meos, tum præceptoris mei filios, imò & discipulos qui mihi scripto cauerint, & medico iureiurando addicti fuerint, alij uero præter hos nulli. Cæterum quod ad ægros attinet sanandos, diætam ipsis cõstituam pro facultate & iudicio meo cõmodam, omneq; detrimentū & iniuriã ab eis prohibebo, Neq; uero ullius preces apud me adeò ualidæ fuerint, ut cuipiam uenenū sim propinaturus, neq; etiã ad hãc rem cõsilium dabo, Similiter aūt neq; mulieri talum uuluæ subditiciū, ad corrūpendum conceptū, uel fœtum dabo. Porrò præterea & sanctè uitam & artem meam conseruabo. Nec uero calculo laborãtes secabo, sed uiris chirurgiæ operarijs eius rei faciendæ locum dabo. In quascūq; autẽ domos ingrediar, ob utilitatem ægrotantium intrabo, ab omniq; iniuria uoluntaria inferẽda, & corruptione cum alia, tum præsertim operū uenereorum abstinebo, siue muliebria, siue uirilia, liberorum'ue hominū aut seruorum corpora mihi cõtigerint curanda. Quæcunq; uero inter curandū uidero aut audiero, imò etiam ad medicandum non adhibitus, in cõmuni hominum uita cognouero, ea siquidem efferre non cõtulerit, tacebo: & tanquã arcana apud me cõtinebo: Hoc igitur iusiurãdum mihi integrè seruanti, & non confundenti, cõtingat & uita & arte feliciter frui, & apud omnes homines in perpetuum gloriam meam celebrari. Transgredienti autem & peieranti, his contraria eueniant.

HIPPOCRATIS COI LEX,

IANO CORNARIO MEDICO

Physico interprete.

MEDICINA omnium artiũ præclarissima est, Verũ propter ignorantiam eorum qui eam exercẽt, & ob uulgi ruditatem, quòd tales pro medicis iudicat & habet, iam eò res deuenit, ut omniũ artium lõgè uilissima censeatur. At uero hoc peccatũ ob hanc potissimũ caussam mihi cõmitti uidetur. Soli namq; Medicinæ nulla pœna in rebus publicis statuta est, præterquã ignominiæ, uerũ hæc ipsa non afficit, neq; cõtingit eos qui ex cõposito personam ipsius induerunt, Similimi enim huiusmodi Medici sunt personis quæ in tragœdijs introducũtur. Quemadmodum enim illi figuram quidem & habitũ ac personam eorũ quos referũt habent, illi ipsi autem uerè non sunt, Sic & Medici fama quidem & nomine multi, re autẽ & opere ualde pauci. Quisquis enim Medicinæ scientiam sibi uere cõparare uolet, eũ his ducibus uoti sui cõpotem fieri oportet, Natura, Doctrina, Loco studijs apto, Institutione à puero, Industria, & Tempore. Primũ quidem igitur omniũ Natura opus est. Natura enim repugnãte, irrita omnia fiunt. Si uero natura ad optima uiam demonstret, artis Doctrina facile cõtingit, quam sanè cũ prudentia sibi cõparare oportet, ita ut à puero institutio accedat, atq; id in Loco à natura ad disciplinã apto. Amplius autẽ & Industriã adhibere oportet: eamq; ad multum omnino tempus, quo disciplina ipsa insita, feliciter & cũ profectu fructus suos producat. Qualis enim eorũ quæ terra producit cõsideratio est, eiusmodi etiam disciplinæ Medicinæ per omnia similiter existit. Natura enim nostra, uelut ager est, dogmata præceptorũ, uelut semina sunt. Institutiõi à puero cũ eo cõuenit, quòd opportuno tẽpore semina in aruũ cadere oportet. Locus autem in quo disciplina cõtingit, est uelut ambiens aer, à quo è terra nascẽtibus nutrimentũ accedit. Industria autẽ, cultura est. Tempus postremũ hæc omnia corroborat, ut perfectè enutriantur. His igitur ad artem medicam allatis, & uera ipsius cognitione comparata, tandem per urbes obambulando, nõ sermone tantum sed & opere medicos haberi conuenit. Imperitia uero malus thesaurus est & infelices opes his qui eam repositam habẽt, & insomniũ, aut potius somnium diurnum, & maxime uerum, alacritatis fiduciæq; ac ueræ exultationis expers, timiditatisq; & audaciæ nutrix. Timiditas equidem impotentiã, Audacia uero Ignorantiam artis significat. Duo enim sunt, Scientia & Opinio, quarum altera quidem scire facit, altera uero ignorare. Cæterum res sacræ sacris hominibus demonstrantur, prophanis id fas non est, prius quàm scientiæ orgijs initientur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ARTE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

VNT quidam qui artē putant, reliquas artes turpiter incessendo dehonestare, atq; id quidem ueluti putāt non trāsigunt, ut ego sanè assero, sed propriā cognitionē ac scientiam ambitiosè ostētant. Mihi uero inuenire aliquid eorū quæ nōdum inuēta sunt, quod ipsum notum quàm occultū esse præstet, scientiæ uotum ac opus esse uidetur, Similiterq; & semiperfecta ad finē perducere & absoluere. At uero uerborū inhonestorum arte ad ea quæ ab alijs inuenta sunt confundenda, promptū esse, nihil quidem corrigendo: eorū uero qui aliquid sciūt inuenta apud ignaros calumniando, non sanè scientiæ uotum aut opus esse uidetur: sed proditio magis naturæ suæ, aut ignorātia artis. Solis enim artis ignaris hoc ipsum factum cōuenit, qui cōtentiosè quidem gestiunt ac conātur, nequaquā uero possunt maliciei sufficere, ad hoc ut aliorum opera quæ quidē recta sunt, calūnientur, quæ uero nō recta sunt, reprehēdant. Eos quidem igitur qui in alias artes hoc modo irruunt, quibus hæ curæ sunt, quorūq; id interest, & præstare hoc possunt, prohibeant. Præsens uero sermo his qui medicinam eo modo inuadunt aduersabitur, confidens quidē & animatus propter uilitatem eorū quos insectatur: copiosus uero ob artē, quā præstat & auxiliatur: potens autē ob sapientiā, qua est eruditus. In uniuersum itaq; nulla uidetur mihi ars esse quæ nō existat. absurdū enim est aliquid esse putare quod nō est, quoniam eorū quæ nō sunt, quà nam substantia cōspecta aliquis denūciare possit quòd sint? Si enim nō existentia uidere non datur, queādmodū existētia, haud equidem scio quomodo quis mēte cōcipere queat ea quæ nō sunt, quemadmodum ea quæ sunt, quæ certe oculis uidere est, mēteq; intelligere quòd sunt. uerum ut ea nec uideas nec intelligas, nō similiter cōtingere potest. Sed existētia quidē semper uidentur ac cognoscūtur: nō existētia autem, neq; uidētur neq; cognoscūtur. Cognoscūtur itaq; demōstratis iam artibus, & nulla est ars quæ nō ex specie quadā rerū uideat, arbitrorq; sanè ego etiā nomina artib. ex speciebus accipi & imponi. Absurdū enim est existimare ex nominibus species rerū germinare & prouenire, Immo etiā impossibile existit. Nomina enim lege quadam naturæ indita sunt, Species autē rerum non lege sancitæ sunt, sed naturæ germina existūt, atq; hæc quidē si quis ex prædictis non ad plenū intelligat, in alijs sermonib. fortassis clarius edocebitur. De Medicina uero, utpote de qua hic institutus est sermo, claram demonstrationē faciam, & primū sanè definiā quod sentio, Medicinā esse morbos ab ægris in totū tollere, & morborū uehementes impetus obtūdere, & eorū qui à morbis uicti sunt curationē nō aggredi, quum id in confesso sit, quòd Medicina tales sanare non possit. Quomodo igitur hæc Medicina faciat, & quali omnino facultate præstet, de hoc iam reli-

quum sermonem instituam. Cæterũ in artis demõstratione simul etiã sermones illorũ qui eam dehonestare cõtendũt, quatenus quisq; eorũ sibi quid trãsegisse uisus est, reuellam. Principium itaq; sermonis hoc erit, cui omnes assensuros scio. Quòd quidem aliqui à medicina curati sanitati restituũtur, cõfitentur, Quòd uero nõ omnes, ob hoc iam ars ipsa uituperatur: aiũtq; hi qui eam peius incessunt, q hi qui à morbis apprehenduntur, eosq; euadũt, fortunæ ope euadant, & non auxilio ipsius artis. Ego uero non priuabo quidem ipse fortunam tanquam nihil operæprecij faciat, puto enim morbis qui male curãtur ut plurimum infortuniũ accedere: qui uero bene, eos bonã fortunã nancisci. Postea uero interrogo: quomodo possibile est sanatos aliud q artẽ causari, siquidẽ eius usu & ministerio sunt sanati? Nudã enim fortunæ speciem eos respicere ac sequi noluisse, ex hoc apparet, quòd seipsos arti cõcrediderunt. quare à gratia fortunæ referẽda liberi sunt: ab ea uero quæ arti debetur minime se uẽdicare possunt, quo minus ei sanitatẽ acceptũ ferãt. In hoc enim quod se ei cõmiserunt ac cõcrediderunt, palàm est ipsos speciẽ eius esse cõtemplatos, Vim uero eius patrato opere cognouerunt. Dicet sanè hic aduersarius, quòd multi iam ægri etiã citra medicorum usum sint sanati: & ego id dicentibus credo. Videtur autem mihi omnino fieri posse, ut & qui medicis non usi sunt, in medicinã inciderint, non tamen ut scierint quod in ipsa rectũ fuerit, & quod nõ rectum: alioqui contigisset ut seipsos eodẽ penitus modo curassent, quo curati fuissent, si medicos adhibuissent. & hoc tandem magnũ signum est substantiæ ipsius artis, Nempe Artem esse, & quidem magnã, quando sanè etiã hi qui eam esse non putant, per ipsam seruati apparent. Valde enim necessarium est nosse, eos qui medicis etiam nõ sunt usi, si ægrotauerunt & cõualuerunt, quòd aut facientes aliquid, aut nõ facientes sanati sunt. Aut enim inedia, aut edacitate, aut uberiore potu, aut siti, aut balneis, aut illuuie, aut laboribus, aut quiete, aut somnis, aut uigilia, aut his omnibus promiscue utentes, conualuerunt. Et sanè propterea quòd opem senserunt, ualde necessarium est ipsos nosse, quòd fuerit aliquid quòd opem tulerit. Et rursus si quid detrimenti acceperũt, necesse est & detrimẽtum nosse, & quòd fuerit aliquid quod damnũ dedit ac læsit. Non enim quiuis cognoscere potest ea quæ cõmoditate & detrimento sunt disparata. Si igitur is qui ægrotauit, siue laudare siue uituperare nouerit quid ex diæta, per quã conualuit, omnia hæc Medicinæ esse cõperiet, & sunt nihil minus ea quæ damno fuerũt, quàm ea quæ opem tulerunt, in testimoniũ arti, quod Ars ipsa sit. Quæ enim profuerunt, ob rectum usum profuerũt, Quæ uero nocuerũt, ob id quod non recte usurpata sunt, nocuerũt. Atqui ubi rectum, & non rectum, utrunq; suum finem habet, quomodo quis hoc artẽ esse neget? Hoc enim ego artis expers esse dico, ubi neq; rectũ neq; non rectum aliquid existit. Vbi uero utrũq; horum inest, quomodo hoc nõ artis opus, sed potius inartificialitatis existat? Amplius autẽ si ex pharmacis purgãtibus, & aluũ sistentibus solũ, tum Medicina, tum Medici sanationẽ facerẽt, infirmus sanè sermo meus meritò iudicaretur. Nunc uero hi qui inter medicos maxime laudati sunt, & diæta, & alijs medicaminũ formis sanant, quas ne idiota quidem artis ignarus si audiat, nedum Medicus, artis esse negare queat. Vbi igitur nihil neq; in ipsis bonis medicis, neq; in arte medica inutile est, Sed in plurimis eorum quæ ex terra nascuntur,

&

& eorum etiam quæ fiũt, species & formæ insunt medelarũ & pharmacorum: non est quod amplius aliquis eorũ qui sine medico cõualuerunt, casum spontaneũ uero sermone uehere posſit tanquã causam suæ sanationis. Spõtaneum equidẽ nihil esse adparet ac deprehẽditur. Omne enim quod fit, propter quid fieri cõperitur, atq; etiam in singulis adeò propter quid fieri uidetur, Spontaneum uero nullam substantiam habere cõperitur, sed nudum tantum nomen. Medicina autẽ tum ex his quæ propter quid de industria excogitata sunt, esse adparet, tum substantiam amplius habere conspicitur. Quare his quidem qui fortunæ sanitatem acceptum ferũt, artiq; derogant, hæc quæ dixi respondere quis posſit. Cæterum eos qui ob morientiũ calamitatem, artem demoliri contendunt, miror quánam memorabili ratione cõmoti, Intemperãtiam quidem morientium caussam mortis nõ statuunt, Scientiam uero eorum qui medicinam exercent, accusant: tanquã sanè Medici quidem ea quæ non conueniant imperare posſint, Aegri uero quæ imperata sunt transgredi nõ posſint. Atqui longe magis rationi consentaneum est, ægros non posse facere quæ imperantur, quàm medicos non cõuenientia iubere. Medici namq; sana mente sanoq; corpore rem aggredientes, & præsentia cõsiderant, & de præteritis similiter iuxta præsentia ratiocinantur, intantũ etiam ut aliquando palàm gloriari soleant ægri, se illorũ opera sanitati restitutos esse. Aegri uero neq; qua parte laborẽt, neq; ob quam caussam laborẽt, neq; quid ex præsentibus futurũ sit, neq; quid ex horum similibus fiet scientes, medici imperio subiacẽt, dolentes quidem ob præsentia, timẽtes autem futura: & pleni quidem morbo, inanes autem ciborum, ea quæ morbo grata sunt, q̃ quæ ad sanitatẽ faciunt assumere malũt, mori quidem nõ amantes, sed tolerare tamen nõ potentes. Hoc modo autem affectos, utrũ uerisimilius est, hos à medicis imperata facere, an alia facere quæ medici nõ iusserũt? aut medicos tales quales superiori sermone declaraui, nõ conuenientia imperare? Nónne multo magis hos quidem quæ cõueniant iubere? illos autẽ temere & impotenter nolle obedire? atq; sic inobediẽtes in mortẽ incidere? Quæ sanè qui nõ recte cõsiderãt, caussas ad hos qui inculpabiles sunt, referunt: eos uero qui maxime accusandi sunt, à culpa liberãt & defendũt. Porrò sunt item quidam qui ob eos qui uictis à morbis curã adhibere nolunt, medicinam ipsam reprehendunt, dicũtq; quòd morbi quos sanare aggrediuntur illi, per seipsos fuissent sanati, Qui uero auxilio opus habent, eos non contingunt. Oportebat autem inquiũt, siquidem ars erat, omnibus æquè morbis sanitatem afferre. Qui igitur hæc dicunt, si medicis indignarẽtur, quòd ipsorum talia dicentiũ, non ut delirantiũ curam habeant, meritò sanè succensuerint magis, quàm quòd illa reprehẽdunt. Si quis enim ab arte potẽtiam in ea quæ non profitetur, aut à natura facultatẽ in ea ad quæ nata nõ est, exigat: is ignorat insaniam dementiæ potius quàm ignorantiæ cõuenire. Quorũ enim instrumentorũ siue naturæ, siue artium facultatẽ obtinemus, per ea sanè opifices esse posſumus, per alia uero minime licet. quum igitur homo morbo afficitur qui uehementior est quàm medicinæ instrumẽta, ne sperare quidem oportet ut à medicina exuperetur. Exẽpli enim gratia, Inter ea quæ in medicina urẽdi uim habẽt, ignis extreme urit, uerũ eo minus etiã alia multa. An uero ex eis præstãtiora leuiores morbos curare nõ posſint nondũ satis cõstat, ualẽtisſimos aũt morbos

potentiſsima etiam inſtrumẽta curare nõ poſſe, quomodo non ſit manifeſtũ?
Quæ enim ignis non efficit, quomodo ea quæ ab illo nõ ſunt domita nõ oſten
dant, quòd alia arte opus habeãt, & nõ ea in qua ignis inſtrumentũ exiſtit? Idẽ
ſentio & de alijs inſtrumentis quæcunqꝫ medicinæ opus adiuuant, quorũ om-
nium ſingulatim ſucceſſum ſi nõ aſſequitur Medicus, uim affectionis accuſare
oportet, mea quidẽ ſententia, nõ ipſam artem. Qui igitur eos reprehendũt qui
uictis à morbo manũ adhibere recuſant, hortantur etiã ut ea quæ non conueni
unt attingãt, nõ minus quàm ea quæ cõtingere intereſt artis, quod quũ faciũt,
his quidem qui nomine medici ſunt admirationi ſunt, ab his uero qui arte præ
ſtant deridentur. Nec uero adeò deſipientes huius artis experti ſunt: neqꝫ uitu
peratoribus neqꝫ laudatoribus indigent, ſed ratione, ad quam ſanè actiones o-
pificum abſolutæ, plenæ ſunt, & quæ ab ea deſtitutæ, mancæ. Amplius uero e-
tiam defectus aliquos quidem opificibus imputare oportet, aliquos uero ipſis
operibus. Quæ quidem igitur ad alias artes pertinẽt aliud tempus, aliumqꝫ ſer
monem requirũt, Quæ uero ad medicinã, qualia ſunt, & quomodo iudicanda,
partim quidem ſuperiori ſermone oſtendimus, partim uero præſenti oratione
docebimus. Sunt enim his qui hanc artem probe norũt, morbi partim non in
obſcuro poſiti, et nõ multi: partim nõ in manifeſto loco hærẽtes, & multi ſunt.
Qui enim ad interna uertũtur, in obſcuro ſiti ſunt, Qui uero ad ſuperficiẽ cor-
poris erumpunt aut tumeſcũt, manifeſti ſunt. exhibent enim ſeſe ut tum uiſu,
tum tactu, & ſoliditas & humiditas ipſorũ percipiatur, & qui calidi ſint quiqꝫ
frigidi ſentiatur, qui ſanè ſingulorum aut præſentia aut abſentia tales exiſtunt.
atqꝫ horum quidem omniũ in omnib. certas ac infallibiles medelas eſſe opor-
tet, nõ ob id quòd faciles ſint, ſed quòd certo inuento cõſtent, Neqꝫ uero à qui
busuis uolentibus inueniũtur, ſed ab his qui uolũt itemqꝫ poſſunt. poſſunt au
tem quibus tum diſciplina non eminus ſed propè & largiter cõtigit, tum natu
ra nõ infelix liberaliter acceſsit. Ad manifeſtos quidem igitur morbos hoc mo
do artem diuite facultate præditã eſſe oportet, Neqꝫ uero ad minus manifeſtos
eam inopem ac dubiam hærere conuenit. Sunt autẽ morbi minus aperti, quiqꝫ
ad os, quiqꝫ ad uentriculũ ſunt cõuerſi. Habet autẽ corpus non unũ uentriculũ
ſed plures, Duo enim ſunt qui cibum ſuſcipiunt & demittũt, alijqꝫ præter hos
plures, quos norunt hi quibus hæc res curæ fuit. Quæcunqꝫ enim mẽbra car-
nem in orbẽ circũſitam habẽt, quã muſculum adpellãt, ea omnia uentriculũ ha
bent. Omne enim incõcretum & quod nõ coaluit, ſiue pellicula ſiue carne cõte
gatur, cauum eſt. Impletur autẽ dum ſanũ eſt flatu, dum ægrotat ſanie. Habẽt
itaqꝫ brachia talẽ carnẽ, habent & fœmora, habẽt ſuræ. Quin & in macilẽtis &
excarnib. partibus eiuſmodi caro ineſt, ſimiliter ut in carnoſis eſſe demõſtra-
tum eſt. Nam & qui thorax appellatur, in quo hepar continetur, & capitis cir-
culus, in quo cerebrum cõcluditur: ipſumqꝫ adeo dorſum, ad quod pulmo uer-
git, horũ membrorũ nullum eſt quod nõ & ipſum uacuũ ſit, ac multis ſegmẽtis
plenũ ac quaſi diſcriminatũ exiſtat, quæ parũ abeſt ut uaſa exiſtant, quorum ta
men aliqua habentẽ lædũt, aliqua uero etiã proſunt. Præter hæc autẽ & uenæ
multæ, & nerui nõ in carne ſublimes, ſed ad ipſa oſſa producti ligamentũ ſunt
articulorum: ipſi etiam articuli in quibus oſsium quæ mouẽtur cõmiſſuræ in-
uoluuntur, & horũ nullum eſt quod nõ ſubſpumoſum ſit, & circa ſe forulos ha
beat

beat,quos ſanies prodit,quæ deductis ipſis, multa & magno multorũ mœrore egreditur. Ex prædictis itaq; omnibus nullum eſt quod oculis conſpicienti uidere ac cognoſcere cõtingit,quapropter etiam obſcura mihi appellata ſunt: & ab arte quoq; obſcura eſſe iudicata ſunt, non tamen quod obſcura permaneant & nos uincant, ſed quantum poſsibile eſt cognoſcantur & ſuperentur: poſsibile autem eſt quantũ ægrorum naturæ ad conſiderandum conferunt, & quantum eorũ qui perſcrutaturi ſunt naturæ ad perſcrutandũ aptæ ſunt. Cum multo enim labore,& non modico tẽpore præ oculis uidentur & cognoſcuntur. Quæcunq; enim oculorum cõſpectum effugiunt, ea mẽtis oculis obtinentur & ſuperantur. Quæcũq; uero ob id quòd nõ ſtatim cognoſcantur ægri mala perpetiuntur, ea non ad medicos curãtes ipſos, tanquã ad ipſorum autores referenda ſunt, ſed ad naturam ipſius ægri,itidemq; ipſius morbi. Medicus enim quum nõ poſsit malum neq; uiſu aſſequi, neq; audiendo ex aliorum narrationib. cognoſcere,ratiocinatione ipſum perſequitur. Etenim ipſi quoq; ægri qui obſcuro morbo laborãt,ſi conentur medicis de morbis ſuis narrare,ex opiniõe magis q̃ ſcientia narrãt. Nã ſi ſciuiſſent,in ipſos ſanè medicos nõ incidiſſent,quũ eiuſdẽ ſciẽtiæ ſit morborũ cauſſas noſſe, & morbos ipſos omnib. medicamẽtis quæ augeſcere morbũ prohibẽt,curare poſſe. Quãdo igitur neq; ex ægri narrationib. ad infallibilẽ certitudinẽ peruenire poſsit, aliò certe reſpicere medicũ neceſſe eſt. Quare huius tarditatis nõ ars ipſa,ſed corporũ natura cauſſa exiſtit. Hæc enim malũ ſentiẽs,mederi magnopere geſtit,cõſiderans tamen ne temeritate magis q̃ cõſilio,& ut facilitate magis q̃ uiolentia medeatur. Medicus uero ſi quidẽ ſuffecerit ad cognoſcendũ,ſufficiet etiam ad ſanãdum. Si uero is in quo morbus cognoſcitur, ſuperetur,ob id ſanè quòd ſerius medicum acceſsit,aut ob morbi celeritatẽ peribit. Si enim ex æquo proceſſerit morbus cum medicina, uelocior nõ eſt. Si uero præoccupauerit, uelocior omninò exiſtit. præoccupat autẽ tum propter corporum anguſtiam, in qua nõ in conſpicuo inhabitant morbi, tum propter ægrorũ negligentiam. Differunt enim & cunctantur, atq; ubi iam à morbis ipſis apprehenſi ſunt, tum demum curari uolunt ac expetunt. Quare artis potentiam magis ex merito admiremur, ſi quem ex clandeſtino morbo ægrũ reſtituat, quàm ſi impoſsibilibus & deſperatis opem ferre moliatur. Nequaquã uero in ulla aliqua iam inuentarum artium tale quiddam ineſt,Sed quæ ex eis igne opificiũ exercent,igne non præſente,ocioſæ ſunt. Vbi uero illum contigerunt,operoſæ. Quæ item tractabili rerum materia artem ſuã exercent,ueluti aliæ quidem lignis,aliæ corijs, aliæ ſculpendo tum ære,tum ferro,alijſq; ſimilibus rebus earum quàm plurimæ. Opera porrò quæ ex hac materia,& cum huius materiæ inſtrumentis fiunt, tametſi facile retractari ac corrigi poſsint,tamen non magis uelocitate quàm uelut decet perficiuntur, neq; defunctorie tranſiliũtur, uerum ſi quod inſtrumentum deſit, interim quieſcũt,quanquã etiam illis cunctatio & tarditas ad opus commodius abſoluendum impedimento ſit, Attamen opus laudatur & præfertur. Medicina uero aliquibus quidem ex ſuppuratione thoracis,aliquibus uero iuxta hepar & rhenes, alijs autem per omnes corporis uentriculos ægrotantibus,eorum omnium inſpiciendi potẽtia priuata eſt: quod ipſum apud omnes in confeſſo exiſtit, alias tamen facultates coadiutrices adinuenit. Vocis nimirum

rum claritatē & tarditatē, itemq; fluxiones quæ singulis locis per quos exitus eis dantur, destillare cōsueuerunt. quarū modo odores, modo colores, deinde etiam pōderatam tenuitatem ac crassitiem obseruat, ex eisq; signa tum eorum quæ ægri iam perpetiūtur, tum quæ perpeti possint, colligit. Quum uero hæc significationē de se præbeant, neq; ipsa natura uoluntaria dimittat, uires amplius ac necessitates medicina ipsa inuenit, quibus natura coacta indemnis tamen cōcedat. Natura autē stimulata & impulsa, artis peritis quæ facienda sunt demōstrat. Cogit autem partim coalitū in nobis calorem, pituitā per ciborum ac potuum acrimoniā diffundere, quo intelligat quid sibi uisum sit de illis, quæ ut uiderētur ipsa machinata est: partim uero spiritū uelut delatorem, tum uijs arduis, tū cursibus accusare ac prodere cogit. Quin & sudores per prędicta ducens ac excludens, humorum calidorum exhalationem perficit. Sunt præterea quæ per uesicam pergressa magis morbum ostendere possunt, q̄ quæ per carnem exhalarūt. Inuenit igitur & tales potiones itēq; cibos, qui calidiores aliàs calefacientib. existentes, illaq; & eliquāt, & profluere faciunt, quæ sanè nō profluxissent si nō hoc modo tractata fuissent. Alia itaq; ex alijs, & alia per alia prodeunt, quæ corpus pergressa morbum ipsum produnt, ut nihil miri sit ipsis serius fidē haberi, & medendi conatus ac aggressiones tardiores esse, quū sic per peregrinas interpretationes ad medendi sciētiam ac cognitionem medici perueniant ac erudiātur. Quòd igitur & rationes in seipsa plenas & ad ferendū auxiliū abūdantes habeat medicina, & quòd morbis qui corrigi nō possunt meri to auxiliares manus negat, aut si fortè opem ferre molita est, citra culpam eam exhibet, id ipsum tum iam habitus sermo manifestū facit, tum etiam artis peritorū demōstrationes palàm documentū præbent, quas sanè ex operibus iucūdius q̄ ex sermonibus ostendunt: utpote qui dicendo nō magnopere exercitati, multitudini fidē sinceriorē ex his quæ uideat q̄ quæ audiat facere malint.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VETERI MEDICINA, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

QVICVNQVE de medicina dicere aut scribere aggressi, dicēdi scopum sibijpsis ac fundamētum supposuerūt, calidū aut frigidum, aut humidū aut siccum, aut aliud quodcūq; uoluerint, rem in cōpendium cōtrahentes, principiū caussæ, tum morborū, tum mortis, hominibus omnibus idem, unū aut duo proponentes, hi in multis quidem quæ dicūt manifestò errasse deprehēduntur. Iustior autem querela est de arte, qua omnes in maximis utuntur, & bonos artifices maxime colūt. Sūt autem opifices alij uiles, alij longe præstātes, qđ sanè si nō esset omnino medicina, neq; in ipsa obseruationes essent, neq; quicq̄ inuentorū, non utiq; extaret, sed omnes æqualiter eius ignari et inexperti essent, et per fortunā omnes ægrotorū res gubernarētur. Nunc uero res nō sic se habet, sed quemadmodū aliarū omnium artiū opifices multū inter se differūt, tū manu, tū mente, sic etiā in medicina. Quapropter nō cēseo ego ipsam inani fundamēto indigere, uelut obscura & dubia, de

de quibus si quis dicere conetur, necesse est fundamento uti. Velut si quis de sublimibus in aere rebus, aut de subterraneis dicat, & quomodo habeant sciat; tamen neq; dicenti, neq; audiētibus manifestū satis fuerit uerane sint an secus, Neq; enim est ad quod quis se cōferat, cuiq; innitatur ut ueritatem cognoscat. Medicina autē iam ab antiquo existit, & principiū & uia inuenta, per quam inuenta & multa & probe habentia cōperta sunt, per multū adeò tempus, & reliqua deinceps inueniētur, si quis sufficiens sit, & iam inuentorū gnarus, ex his ad perquirendum procedat. Quicūq; uero his reiectis ac omnibus reprobatis, alia uia aliaq; forma inquirere conatur, & quid inuenisse gloriatur, falsus est & fallitur. Impossibile enim id est, uerū ob quas necessitates impossibile sit, ego demonstrare conabor, docens ac demōstrans quòd ars existat. Ex hoc autē palàm fiet, impossibile esse aliquo alio modo inueniri. Videtur autem mihi maxime, de hac arte dicturū oportere uulgo ac plebeis hominib. nota dicere, Neq; enim de alio quopiā, neq; quærere neq; dicere cōuenit, q̄ de affectiōib. ex quibus illi ipsi ægrotant. Ipsos quidem igitur suas ipsorum affectiones cōdiscere, quomodo fiunt ac desinūt, & quibus occasionibus augescūt ac deficiūt, quum idiotæ sint non est facile, uerū ab alio inuētas ac proditas, procliue. Nihil enim libentius quisq; recordatur quàm quæ sibijpsi accidisse audit. Si quis autē idiotarum sententia destituetur, & audientes non afficiet, ille etiam ueritatis cōpos non fiet, & propterea neq; fundamēto neq; scopo opus habet. Etenim Ars medica neq; inuenta ab initio fuisset, neq; quæsita, Nihil enim ea opus erat ægrotis hominibus, si eadem diæta uterētur, & assumerēt quæ sani edunt ac bibūt, imò etiā alterius diætæ usus eis profuisset, si non alia fuissent his meliora. Nūc autē ipsa necessitas homines coegit Medicinā inquirere ac inuenire. Quoniā ægrotis eadem in cibo assumentibus quæ sani solent, non fuit utile, uelut neq; nunc utile existit. Quin ut rem altius expendamus, neq; ipsam sanorū diætam ac alimoniā qua nunc utuntur, inuentā fuisse censeo, si suffecisset homini idem cibus ac potus, qui boui ac equo, & omnib. alijs præter hominē, ueluti sunt ex terra nascentia, fructusq; ac herbæ & fœnum. Ex his enim nutriuntur, & augescunt, & illæsi degunt, non indigentes alia diæta. Quanquā ego sanè ab initio etiam hominē tali uictu usum esse putem. Quæ uero nūc inuenta sunt edulia, multa arte excogitata & multo tempore producta esse mihi uidentur, quū multa & grauia, ex forti ac ferino uictu homines paterentur, qui intēperatus, & magnas uires habens ingerebatur. qualia sanè etiam nunc ex ipso paterētur, doloribus uehemētibus & morbis obnoxij, & breui etiam morti. Verisimile est autem hæc mala tunc minus perpessos ipsos esse, propter consuetudinē: quanq; etiam tunc uehementer afflicti sint, & consentaneum est plurimos & debiliore natura præditos perijsse, eos uero qui uictum illum superare poterāt longiori tempore durasse ac restitisse. Quemadmodū etiam nunc ex ualidis edulijs aliqui facile liberātur, aliqui cum multis doloribus ac malis. Ob hanc itaq; necessitatē etiam illi mihi uidētur quæsiuisse uictū naturæ cōuenientem, & inuenisse hunc, quo nūc utimur. Ex tritico igitur macerato, & à cortice purgato, molitoq; ac cribrato, & subacto ac assato, panē fecerūt, Ex ordeo uero mazā, aliaq; multa ex hoc excogitātes, coxerūt, & assarunt, & miscuerunt, fortiaq; & intemperata, debilioribus temperarūt, effingētes omnia iuxta hominis naturā ac ui-

res

res, quæ quidem fortiora essent, ab ipsa natura nõ posse superari, si ingesta essent, existimãtes: ab his ipsis quoq; dolores & morbos ac mortes oriri iudicantes: cõtra ab his quæ natura domare posset, alimentũ & augmẽtum & sanitatem. Porrò inuento huic quod'nam iustius aut magis conueniens nomẽ quis imposuerit quàm medicinæ? quandoquidẽ ad hominis sanitatem alimẽtum'q; ac salutem inuẽtum est, in permutationem illius uictus ex quo dolores & morbi fiunt. Si uero ars ipsa esse non putatur, nihil absurdi est. Nam cuius nemo ignarus est, sed sciẽtes omnes, ob usum & necessitatẽ, eius nõ conuenit aliquẽ artificem appellari. Atqui inuentũ ipsum & magnũ & multæ artis ac cõsiderationis existit, Quinetiã in hunc usq; diem exercitiorũ & reparãdarum uirium curam gerentes, semper aliquid amplius adinueniũt, iuxta eandem uiam inuestigantes quod quis edens ac bibens maxime superet, ac seipso fortior euadat. Consideremus itaq; & cõfessam ab omnibus medicinã, eam uidelicet quæ propter ægros inuenta est, an & nomẽ & artifices habeat, & ipsa dominari ipsis uelit, & unde tandem initiũ sumpsit. Mihi equidẽ, uelut in principio dixi, nemo ne quæsiuisse quidem Medicinã uidetur, si idem uictus & ægrotis & sanis cõuenisset. Itaq; usq; in hunc diem hi qui medicina nõ utuntur Barbari ac Græcis cõfines, eodem modo quo sani uictitant ad uoluptatẽ, & à nulla re quã concupiscunt abstinent, neq; quicquã deuitant. Cæterum qui Medicinam quæsiuerunt ac inuenerunt, eãdem cũ illis de quibus superiori sermone dictũ est, sententiam habuerunt, & primũ quidem ex his ipsis cibis copiam detraxerunt, & pro multis paucos statuerũt. Quum uero ipsis aliquãdo hoc ad aliquos ægros sufficeret, palam'q; fieret quod prodesset, nõ tamen omnibus, sed essent quidã ita habentes, ut neq; modicos cibos superare possent, imbecilliore sanè quopiã tales indigere illis uisi sunt, sorbitiões'q; inuenerũt, pauca ex fortibus multa aqua permiscentes, & robur ipsum temperatura ac coctura detrahẽtes. Quod si qui neq; sorbitiones superare possent, his detraxerũt etiam ipsas, & ad potiones peruenerunt, obseruarunt'q; ut & hæ tum usu, tum copia moderate haberent, & neq; plures quàm oportet, neq; meraciores & intẽperatiores, neq; defectuosiores offerẽtes. Probe aũt nosse oportet quibus sorbitiones in morbis nõ conducũt, Nam statim ubi hoc fecerint exacerbãtur ipsis febres ac dolores, & manifestũ fit, quòd assumptũ morbo quidem alimentũ ac incrementũ præbet, corpori uero tabes & infirmitas existit. Quicũq; uero homines in hac affectione existentes siccum cibum assumunt, aut mazam, aut panẽ, etiamsi ualde modicũ, decuplo magis & manifestius læduntur, q̃ si sorbitione usi essent, ob nullam aliam caussam quàm fortitudinẽ edulij ad affectionem, in quo sorbere conducit, edere autẽ non. Si enim plura comederit, plus utiq; lædetur: si uero pauca, dolebit tamen omnino. Omnes itaq; dolores caussæ ad idem reducũtur, nimirum fortissima edulia maxime & manifestissime hominẽ lædere, siue sanus sit, siue ægrotus. Quid igitur aliud cogitasse uideri queat hic appellatus Medicus, & confessus artifex, qui ægrorũ diætam ac uictum adinuenit, q̃ ille qui ab initio omnibus hominibus uictũ quo nunc utimur, ex agresti illo ac ferino reperit ac subornauit? Mihi equidem uidetur idem modus, & unum quoddã ac simile esse inuentũ. Hic enim ea quæ natura humana sana superare non potuit incidentia & ingesta, propter feritatẽ intemperantiã'q;: ille uero qualicunq; tandem

dem unusquisque affectione teneretur, ut superare non posset, eadem detrahere quæsiuit ac instituit. Quid hoc ab illo differt? præterquam quod multiplicior & uariegatior ac maioris negocij est hæc species. Verum principiũ fuit illa quæ prius est producta. Si uero quis cõsideret quæ sit ægrotorũ diæta, cõparatione ad sanorũ diætam facta, is inueniet hãc ægris nocentiorẽ quàm eam quæ ferarum est & aliorũ animaliũ sanis. Etenim uir laborans morbo neque difficili & intolerabili, neque rursus leui & despicabili, si panem aut carnẽ, aut aliud quid ex his quæ sani edentes iuuãtur, comedere uolet, nõ multum, sed multo minus quàm sanus poterat, contingat autẽ ut nec sit qui eũ delinquere admoneat. Alius contrà sanus naturam habens nõ omnino debilem, neque rursus fortem, si comederit quid eorum quæ bos aut equus comedens iuuatur, & edat sanè eruũ aut ordeum, aut aliud quid huiuscemodi, non multum, sed multo minus quàm potest. Sanus utique qui hoc fecerit, minus & dolebit & periclitabitur quàm ægrotus ille, qui panẽ aut mazam intempestiue ingessit. Hæc itaque omnia signa sunt, quòd ipsa ars medica uia ac methodo quæsita inueniri possit. Si quidem igitur simpliciter, uelut aliqui putãt, quæ fortiora sunt nocerent, quæ debiliora prodessent & nutrirẽt, tum ægrum, tum sanum, facilis sanè res erat. Multum enim de securo detrahere oportebat ut ad debilissimũ deduceretur. Nunc autẽ non minus delictum, nec minus lædit hominẽ, si pauciora & defectuosiora quàm satis est assumantur. Fames enim magnã potentiã in naturam hominis habet & sanãdi & debilitandi & occidendi. Multa uero etiam alia mala, diuersa quidem ab his quæ ex repletione fiunt, nõ minus autem grauia, uacuationis sunt, quapropter multo uariegatior est, & maiorẽ diligentiam requirit. Oportet enim modum aliquem coniectare. Modum autem neque põdus, neque numerum aliquem, ad quem referas cognosces: certitudinem enim exactam nõ reperies aliam quàm corporis sensum. Quapropter operosum est ita exacte cõdiscere, ut parum in alterutrã partem delinquas: quanquã ego etiam eum medicum uehementer laudarim, qui parum delinquat. Certitudinẽ autem exactam raro uidere contingit. Quare plerique Medici eadem quæ mali gubernatores in se admittere mihi uidentur. Etenim illi quum in tranquillitate gubernãtes delinquũt, non fiunt manifesti: quum uero deprehenderit ipsos uentus magnus & tempestas, palàm iam cõspicui sunt omnibus hominibus, quod ignorãtia & culpa erroris sui nauem perdiderunt. Sic sanè etiam mali & plurimi medici, quũ curant homines nihil graue patientes, in quos si quis etiã maxime delinquat, nihil graue faciat. Sunt autem multi tales morbi, & multo sæpius quàm graues hominibus accidunt. In talibus sanè delinquẽtes, non fiunt manifesti idiotis hominibus. Vbi uero obtigerit magnus & fortis & periculosus morbus, tunc ipsorum delicta & ars omnibus in cõspicuo sunt. Neque enim lõge absunt singulorũ pœnæ ac cruces, sed breui adsunt. Quod aũt non minores afflictiones ab intempestiua uacuatione quàm à repletione hominibus cõtingant, probe discemus si in sanis rem expẽderimus. Sunt itaque aliqui ipsorũ quibus semel in die cibum capere cõducit, & hoc propter utilitatem sic obseruãt. Alij etiam prandent, propter eandẽ necessitatem, sic enim ipsis cõducit: Sed & quidam nõ propter utilitatem, sed aut ob uoluptatem, aut ob alium aliquẽ casum alterutrũ faciunt. Plurimorũ enim hominũ nihil interest utrũ tandem faciant, siue semel tantũ edant, siue etiam pran

deant, hac cõsuetudine uti. Sunt autẽ quidã qui nõ possint extra utilitatẽ facieñtes facile degere, sed cõtingit utrisq; ipsorũ, per diẽ unũ atq; eũ nõ ociose permutantibus, immẽsa afflictio. Alteri enim si prãsi fuerint, idq; eis nõ cõducat, statim graues & corpore segnes fiũt, itemq; mente pigri, hiatuq; ac oscitatione & dormitatiõe & siti pleni, Si uero etiã insuper cœnauerint, & flatus, et tormina, et aluus effringitur. et multis magni morbi principiũ hoc fuit, si eosdẽ cibos quos semel insumere cõsueuerunt, bis assumant, & nihil his amplius. Alteri uero si prandere cõsueuerunt, idq; ipsis conducat, & non pransi fuerint, mox ubi tempus præterierit, statim impotentia uehemẽs, tremor, animi deliquiũ, postea oculi pallidi, urina crassa & calida, os amarũ, & uiscera pendere ipsis uidentur, uertigo, iracundia, tristitia. hæc autẽ omnia ubi cœnare tentauerint. deinde autem pransuri cõsumere non possũnt quæ prius cœnarũt. atq; hæc ipsa cum tormine ac strepitu descẽdentia aluum cõcludunt, ipsiq; ægre dormiũt insomniaq; conturbata ac tumultuosa habent, plerisq; uero etiam horum hoc magni morbi principiũ fuit. Cõsiderare porrò oportet ob quas causas hæc ipsis acciderunt. Et sanè puto his qui semel cibũ sumere cõsueuerunt, quòd nõ expectauerũt iustũ tempus, donec ipsorũ uenter pridie ingestos cibos perfecte cõsumpsisset & exuperasset, euacuatusq; esset ac quieuisset, sed in feruẽtem adhuc & fermentatũ nouos ingesserunt. Eiusmodi autem uentres multo tardius concoquunt, & maiori opus habẽt cessatione ac quiete. His uero qui prandere assueti fuerunt, quòd nõ ubi citissime alimẽto corpus indigebat, & iam priora consumpta erant, nec habebat aliquã amplius fruitionẽ, statim ipsi nouum alimentum suppeditatũ est. deficit autem & cõsumitur præ fame. Nam omnia quæ tales homines perpeti dixi, fami imputo. Dico autẽ etiam alios omnes homines, qui duos aut tres dies inediam pertulerint, eadẽ passuros esse, quæ de imprãsis dixi. Cæterum tales naturas quæ cito & fortiter eiusmodi delictis offendũtur, imbecilliores alijs esse censeo, proximus est autẽ imbecillis languenti: uerũ imbecillior est languens, & plus laborare cõtingit ipsum, ubi iustum tempus nõ est assequutus. Quum itaq; eiusmodi exacta certitudo circa artem existat, difficile est semper quod rectissimũ est assequi. Multæ autem species in Medicina ad tantam certitudinem perueniunt, de quibus dicetur. Non censeo itaq; propter hoc artem uelut nõ existentem, neq; probe inuestigatam, ueterem oportere reijci, quòd non habeat circa omnia certitudinem exactam. Verum multo magis propterea quòd propinqua est recto, simulq; ratione possit ad ipsum peruenire, admirari oportere censeo ea quæ ex multa ignorãtia sunt eruta et inuenta, quòd probe et recte adinuenta sunt, & non à fortuna aut casu. Porrò ad eos qui nouo modo artem ex scopis ac fundamentis suppositis quærunt, sermonem reducere uolo. Si enim calidũ est aut frigidum, aut siccum, aut humidum, quod hominẽ lædit, & oportet recte medentem auxiliari, calido quidem in frigidũ permutato, frigido uero in calidũ, sicco in humidum, humido in siccum: cõtingat mihi homo non fortis naturæ, sed ex debilioribus, hic autẽ triticum edat quod ex area sustulit crudum & non elaboratum, & carnes crudas, & bibat aquam. Hoc uictu utens satis scio quòd multa & grauia perpetietur, Nam & doloribus uexabitur, & corpus debile euadet, & uenter corrũpetur, & multo tempore uiuere non poterit. Quod igitur auxiliũ præparare oportet sic habenti

habēti: calidū an frigidum, uel siccū, uel humidum: simplex enim est quodcūq; ex istis. Si enim id quod ipsum lędit aliquod ex his est, cōtrario soluere oportet ac liberare, quemadmodū ipsorum sermo testatur. Atqui certissimū & manifestissimū medicamentū est, uictū quo utebatur auferre, & pro tritico panē dare, pro crudis uero carnibus coctas, insuperq; uinū propinare. His permutatis impossibile est nō fieri sanum, nisi penitus fuerit tēpore ac uictu corruptus. Quid itaq; dicemus: Num quod ipsi à frigido afflicto calida hæc oblata auxiliū tulerunt, aut contra: Equidē opinor me multā hæsitationē interrogato præbiturū esse. Nam qui panē ex tritico parauit, calidū, aut frigidū, aut siccū, aut humidū abstulit: panis enim & in ignem & in aquā datur, & multis alijs elaboratus est, quorū singula propriam uim & naturā habent, & aliqua quidē à natura in ipso existentia abijcit, alijs aūt temperatur ac permiscetur. Sed & hoc scio, ꝙ in corpus hominis refert, panis purus, aut cui nihil furfurū decessit, & ex tritico nō decorticato, aut decorticato, & multa aqua subactus, aut cōtrà, & superassatus aut crudior, aliaq; præterea infinita. Similiter etiam de maza, et singulorū adeò uires magnæ, alteraq; alteri nihil simile habet. Quicūq; aūt hæc nō considerās nō nouit, haud scio quo modo ille affectiones in homine cognoscere possit: ab unoquoq; enim horū afficitur & alteratur homo, uel hoc, uel alio modo, & ex his omnis uita & sano, & ex morbo cōualescēti, & ægroto. Nihil igitur utilius neq; magis necessariū ꝗ hæc cognouisse: quod & probe & conuenienti ratiocinatione inuestigātes, iuxta hominis naturā hæc primi inuentores inuenerūt, iudicauerūtq; artē dignā quæ deo adscriberetur, quemadmodū etiam est receptū. Nō enim siccū neq; humidū, neq; calidū, neq; frigidū, neq; aliud quicꝗ ex his putauerūt hominē lædere, neq; aliquo horū homini opus esse opinati sunt, sed quod in unoquoq; forte & humana natura potētius est, quodq; nō posit superare, hoc ipsum lædere duxerūt, & hoc auferre quæsiuerūt. fortissimū autē est inter dulcia, dulcissimū, inter amara, amarissimū, inter acida, acidissimū. & in omnibus adeò rebus uigor ipse ac summū. Hæc enim & in homine inesse uiderūt, & hominē lædere. Inest enim in homine & amarū, & salsum, & dulce, & acidū, et acerbū, & fluidū, & alia infinita, omnigenas facultates habētia copiaq; ac robur. Atq; hæc quidē iuxta ac inter se tēperata, neq; cōspicua sunt, neq; hominē lædūt. Vbi uero qd horū secretū fuerit, atq; ipsum in seipso fuerit, tūc & cōspicuū est, & hominē lædit. Quin & ex cibis quicūq; nobis incōmodi sunt, & ingesti hominē lædunt. horū unusquisq; aut amarus est & meracus ac intēperatus, aut salsus, aut acidus, aut alius quis intēperatus & fortis: & propterea turbamur ab ipsis, quemadmodū etiam ab his quæ ex corpore excernūtur. Omnia autē quæ edit aut bibit homo, talia edulia palàm est minime hoc intēperato, & dissidente ac excedente succo participare, uelut sunt panis & maza & his similia, quibus adsuetus est homo plurimis & semper uti: exceptis his quæ ad uoluptatem ac delicias cōdiuntur ac præparātur: & ab his plurimis in hominē ingestis turbatio ac secretio corporis facultatū minime contingit. Verū robur & augmentū, ac alimētum præsertim, per nihil aliud contingit ꝗ quod probe temperatū est, & nihil habet intemperatū, neq; forte, sed totum unum factū est & simplex & non forte. Et ualde sanè dubito ego, quōnā modo hi qui talem sermonem proferunt, & artem ex hac uia ad scopum abducūt, curaturi sint homi-

nes,quemadmodū proponunt.Non enim est ipsis,uelut ego opinor,inuētum
quid,ipsum in seipso calidū,aut frigidum, aut siccum,aut humidū, quod nulla
alia specie cōmunicaret. Verum arbitror eosdem potus ac cibos ipsis esse,qui-
bus omnes utimur. Apponūt autem alij quidem,quòd sit calidus,alij frigidus,
alij quòd siccus,alij humidus. Quoniā illud sanè dubium est,imperare ægroto
calidum quid assumere: statim enim interrogabit quid sit illud,ut nugas produ
cere necesse sit, aut ad aliquid eorum quæ sunt cōfugere. Si autem est calidum
quoddam acerbum existens, aliud uero calidū fluidum, aliud calidum tenue,
sunt enim & alia calida etiam alias uires subcōtrarias sibijpsis habentia, quod
igitur ipsorum assumere oportebit? calidum & acerbū,an calidum & fluidum,
aut simul frigidū & acerbū? Nam & hoc est,itemq; frigidū & fluidum. Etenim
quod ego scio,totum cōtrarium ab utroq; ipsorū euenit, idq; nō solum in ho-
mine,sed etiam in corio ac ligno, & alijs multis rebus quæ magis stupidū sen-
sum habent quàm homo. Non enim calidū est quod magnam uim habet, sed
ipsum acerbum & fluidū,& alia quæ à me relata sunt, tum in homine, tum ex-
tra hominem,siue edantur,siue bibantur, siue forinsecus illinātur, aut quomo-
docunq; formata adhibeantur. Frigiditatē autem & caliditatem ego omnium
facultatum minime potētes esse in corpore existimo,ob has sanè caussas. Quo
equidem tempore ipsa inter se permixta simul frigidū ac calidum fuerint, non
lædunt. Temperamentū enim & moderatio cōtingit frigido à calido, & uicis-
sim calido à frigido. Vbi uero seorsim utrunq; secretum fuerit,tunc affligit. In
hoc itaq; tempore quum frigidum intus generatur,& cito hominē affligit, pri
mum propter hoc ipsum adest calidū inde adeò ex homine ipso, nullo alio au-
xilio, neq; præparatione opus habens. atq; hoc & in sanis hominibus & in æ-
grotis operatur. Itaq; si quis sanus hyeme corpus perfrigerare uelit, aut frigi-
dæ lotione,aut alio quopiam modo,quanto id amplius fecerit,si modo nō om
nino corpus congeletur,ubi uestimēta acceperit,& sub tegmen uenerit,magis
& amplius corpore calescit. Rursus si quis fortiter calfieri uelit,aut calido laua
cro,aut multo igne,inde uero eandem uestem habens in eodem loco conuersa-
ri,in quo perfrigeratus,multo apparebit frigidior,& lōge horridior, quàm ali-
quis qui præ æstu uentilationem admisit, & sibijpsi frigus præparauit, atq; sic
ex hoc modo recreatus est. Nam qui hoc facit, decuplo maiorem æstum ac ar-
dorem percipit, quàm is qui nihil tale facit. Verū sunt adhuc testimonia mul-
to maiora. Quicunq; per niuem aut aliud frigus iter facientes,excellenter frige
scunt aut pedibus aut manibus aut capite,ubi se cōtinuerint in noctem, quum
cooperti fuerint & in tepore extiterint,ab æstu & pruritu uexātur,quibusdam
etiam bullæ uelut ambustis ab igne exurgūt,neq; prius hoc patiūtur quàm cal
fiant: adeò prompte utrunq; ipsorū ad alterum accedit. possem & alia innume
ra recensere. Cæterū circa ægrotos, nónne quibus rigor contingit, his acutis-
sima febris relucet? sed non adeo fortiter,uerū pauco tempore quiescēs,& aliàs
ferè innoxia,& quo tempore affuerit,percalida, & per totū corpus penetrans,
desinens maxime in pedes, ubi sanè rigor & frigus ualidissimū diutissime du-
rauit. Rursus quum sudor prodierit & febris decesserit, multo magis frigescit
æger,quàm si ne apprehendisset quidē ab initio. Cui igitur breui adeò contra-
rium accedit, cuiq; uis adimitur sua sponte,quid'nam ab hoc magnū aut graue
fiat

fiat: aut quid opus est multo ad hoc auxilio? Verum dixerit aliquis, Qui ardenti febre febricitant, itemq́ peripneumonijs, & alijs fortibus morbis, nõ cito ex calore liberantur, neq́ adest hic frigidũ aduersus calidum. Atqui ego hoc maximum signũ esse puto, quòd nõ propter calidum simpliciter homines febricitent, neq́ hoc sit simpliciter afflictionis caussa: sed est & amarũ ac calidũ idem, & calidum ac acidum, & salsum ac calidũ, & alia infinita, & rursus frigidũ cum alijs facultatibus cõiunctum. hæc itaq́ sunt quæ lædunt, simul adest autem & calidũ robore participans, nimirũ ducens & exacerbans & augens simul cum illis, uerũ nullam potẽtiam, maiorẽ quàm conuenit uidelicet, habens. Atq́ hæc quidem sic se habẽt. Signa porrò primũ quidem manifestissima producemus, quorum omnes iam sæpe experiẽtiam sumpsimus. Itaq́ quibuscũq́ nostrum grauedo innascitur, & fluxus per nares mouetur, hic ut plurimum acrior est eo qui prius erat, & quotidie ex narib. prodibat, & tumescere facit nasum, & exurit calentẽ & extreme ignitum. si uero manum admoueas, & diutius perseuerauerit, etiam exulceratur locus minime carnosus & durus existens. Sedatur autem aliquo modo ardor in naribus, nõ quum fluxus prodit, & inflãmatio consistit: sed postq̃ fluxus crassior & minus acris, cõcoctusq́ & magis permixtus priore fuerit, tunc sanè iam etiã ardor cessat. Rursus aũt alijs ex frigiditate ipsa sola manifeste grauedo fit, nullo alio accedẽte. Omnibus autẽ liberatio hæc est, ut ex frigiditate quidem affecti percalfiant, ex ardore uero perfrigerentur, atq́ hæc breui accedunt, & cõcoctione nulla opus habent. Reliquæ autẽ omnes fluxiones quas propter humorũ acrimonias & intẽperantias ego fieri sentio, restituuntur & curantur, ubi temperatæ fuerint & concoctæ. Rursus quæcũq́ fluxiones ad oculos uertũtur, ut fortes & omnigenas acrimonias habentes, exulcerant quidem palpebras, erodunt autem aliquorũ genas, & sub oculis partes, ad quascũq́ tandem influxerint, rumpũt etiam & peredunt eam quæ oculum ambit tunicam. dolores autem & ardor, & inflãmatio extrema adsunt aliquandiu, donec fluxiones fuerint cõcoctæ, & crassiores redditæ, & lemæ ab ipsis extiterint. Fit autẽ concoctio, ex permixtione, tẽperaturaq́ mutua, & quasi coctura. Quinetiam fluxiones in fauces delabẽtes, ex quibus raucedines fiunt, anginæ, erysipelata, peripneumoniæ: Omnes hæ primum quidem salsæ et humidæ acresq́ descendunt, & in talibus morbi firmantur. Vbi uero crassiores & maturiores factæ fuerint, & ab omni acrimonia liberatæ, tũc iam & febres, & alia hominem lædentia soluũtur. Oportet autem utiq́ caussas uniuscuiusq́ ea putare, quæ quum adsunt, talem modũ fieri necesse est, quũ permutantur in aliud temperamentũ, cessare. Quando igitur ab ipsa caliditate sincera, aut frigiditate fluxiones cõtigerint, & nulla alia facultate participauerint, sic sanè sedabũtur, ubi ex frigido in calidum permutatæ fuerint, & ex calido in frigidum. Permutantur autem eo quẽ dixi modo. Amplius porrò etiam alia quæcunq́ mala homo patitur, omnia à facultatum potentijs proficiscuntur. Itaq́ quũ amaritudo quædam diffusa fuerit, quã bilem flauã appellare solemus, quales statim anxietates & æstus & impotẽtiæ occupãt? Verũ ubi liberati fuerimus ab illa & purgati, aut sponte, aut per medicamẽtum, si modo tempestiuè quid ipsorum fiat, manifeste & à doloribus & à calore liberamur. Quanto autem tempore eadem eleuata fuerit, & cruda & meraca ac intemperata, nulla arte neq́ dolores, neq́

febres sedare posſis. Et quos quidem acuta acrisq; ac æruginosa bilis affligit, quales mox rabies, & morsus uiscerum ac pectoris, & desperatio? Non sedantur autem hæc priusquam eadem expurgetur & prosternatur, & aliĳs permisceatur. Concoqui autem & permutari, attenuariq; ac crassescere in humorum speciem, per multas & omnigenas species contingit. Quapropter & iudicationes, & numeri temporum, in talibus multum possunt. Hæc uero omnia minime contingit calidum aut frigidum perpeti. neq; enim hoc putrescere neque crassescere poterit. Quid autem ipsum esse diceremus? & temperamentum ipsorum est, uerũtamen inter ipsa mutuo uim habens, quoniam nulli aliĳ permixtum calidum, desinit esse calidũ, quàm frigido: sic rursus non permutatur alio frigidum quàm calido. Reliqua omnia in homine, quanto pluribus miscentur, tanto mitiora ac meliora fiũt. At uero homo omnium optime disposítus est, ubi concoquit & in quiete est, nullam peculiarem uim præ se ferens. De his igitur uideor mihi abunde demõstrationem fecisse. Porrò Medici quidam itemq; Sophistæ dicũt, quòd imposſibile est medicinam cognoscere, eum qui non nouit quid sit homo, & quomodo primum factus & compactus sit. Ego uero ea quæ alicui sophistæ aut Medico, de natura dicta sunt aut scripta, minus censeo medicæ arti conuenire quàm pictoriæ. Iudico autem de natura aliquid manifestum ac euidens cognoscere, ex nulla parte aliunde contingere quàm ex Medicina, atq; hoc tunc condiscere posſibile est, ubi quis ipsam medicinam totam recte comprehenderit. Verum quatenus illi prodiderunt, multi mihi cognouisse uidẽtur. cognouisse autem dico, narrationem scilicet hanc, Quid est homo, & ob quas caussas nascitur, & reliqua diligenter. Atqui mihi necessarium esse uidetur, ut omnis Medicus de natura sciat, & omni studio annitatur ut cognoscat, si modo aliquid eorum quæ fieri debẽt recte præstare uelit, Quid est homo ad ea quæ comeduntur ac bibuntur comparatus, & quid cuiq; ab unoquoq; cõtinget ac accidet, & non simpliciter sic existimare, quod malum edulium est caseus. Dolorem enim affert repleto ex ipso. Sed quem dolorẽ, & propter quid, & cui parti intra hominem existenti incommodum existit. Nam & alia multa edulia ac pocula natura mala sunt, & afficiunt hominem non eodem modo. Proferatur autem mihi uerbi caussa aliquid, uelut Vinum meracum multũ potum hominem aliquo modo debilem reddit, & omnes qui uiderint hoc fatentur & cognoscunt, quod hæc est uis uini, & quod ipsum est caussa, & in quas in homine partes maxime posſit nouimus. Talem itaq; ueritatẽ etiam de aliĳs ostendere uolo. Etenim caseus: quandoquidem hunc in exemplum adsumpsi: non omnes homines lædit, sed sunt qui ex ipso repleti, ne tantillum quidem offendũtur, immo gracilibus mirabiliter etiam conferre proditur. Sunt autem qui difficulter summouentes ipsum ab eo liberantur. Horum uero naturæ differunt, differuntq; etiam iuxta hoc quod est in corpore caseo contrarium. Nam à caseo excitatur & commouetur, in his quibus eiusmodi humor multus in corpore existit, & quo magis hic potens est, eo magis uerisimile est ipsos male affligi. Si uero toti humanæ naturæ malus esset, omnes utiq; læderet. Hæc autem si quis nouisset, non incurreret ea neq; sanè pateretur. In refectionibus conualescentium ex morbis, insuperq; in longis ægritudinibus, multæ cõturbationes & præuaricationes fiunt, partim

tim

tim sua sponte, partim à quibuslibet temere admissis. Noui autē medicos multos uelut idiotas, qui ubi illi die aliqua noui quippiā fecissent, uelut si lauissent, aut deambulassent, aut quid alienum comedissent, atq; hæc omnia melius esset adhibuisse quàm non, nihilominus tamen causām alicui ex his contribuebant, ueram quidem caussam ignorantes, & fortasis id quod cōmodissimum erat damnantes. Quod ipsum certe facere nō oportet, sed scire quid balneum intempestiue adhibitū operetur, quid item fatigatio & lassitudo. Nunquam enim eadem afflictio ab his prouenit, neq; etiam ex repletione, neq; ex cibo tali uel tali. Quisquis igitur hæc nō cognoscet, quomodo singula se habeāt ad hominem comparata, is neq; cognoscere quæ ab ipsis fiunt potest, neq; recte uti. Cæterum & hæc cognoscere oportere mihi uidetur, nimirum quæ affectiones homini ex facultatibus ac potentijs, quæ item ex figuris adueniunt. Quod autem dico tale est, Nempe facultatem quidem esse, humorum summas uires ac robur nosse. Figuras autem dico quæ in ipso homine insunt, Aliæ enim cauæ sunt, & ex amplitudine in arctum coactæ, aliæ expassæ, aliæ solidæ & rotundæ, aliæ latæ & pensiles, aliæ extentæ, aliæ longæ, aliæ densæ, aliæ raræ & hiantes, aliæ spongiformes ac molles. Quæ igitur ex his trahere ad sese allicereq; humiditatē ex reliquo corpore maxime possunt? Num cauæ & expassæ, an solidæ & rotundæ, aut cauæ & in arctum ex amplitudine coactæ? Equidem puto tales esse, quæ ex cauitate & amplitudine in arctum sunt coactæ, Id quod ex manifestis forinsecus condiscere oportet, partim quidem quòd ore hians nihil sanè humoris attraxeris, ubi uero labra foras produxeris, contraxerisque ac cōpresseris, insuperq; fistulam admoueris, facile sanè attraxeris quicquid uolueris. partim uero quòd cucurbitæ quæ corpori adponi solent, ex amplitudine in angustiam arctatæ ad hoc factæ sunt, ad trahendum uidelicet & alliciendum ex carne. Sunt autem & alia multa eiusmodi. Verum intra hominem natura & figura talia, sunt uesica, & caput, & uterus in mulieribus: atq; hæc manifeste maxime trahūt, & semper plena sunt attractæ humiditatis. At uero cauæ & expassæ figuræ, influentem quidem humorem maxime omnium susceperint, non autem similiter attraxerint. Solidæ autem & rotundæ, neq; attraxerint, neque susceperint: dilabitur enim & non habet sedem, in qua maneat. Spōgiformes uero & molles, uelut lien, pulmo, & mammæ, ubi admotæ maxime fuerint & adhæserint, ebibunt, duráque fiunt ac augescunt humore accedente, maxime pulmo. Non enim in uentriculo inest, in quo humorem extrinsecus contineat ipse uentriculus in quo est humor, ut quotidie exhauriatur: sed quū biberit & susceperit ipse in seipsum humorem, & uacua & rara ac parua penitus explentur, & pro raro ac molli, durus ac densus euadit, & neque concoquit, neq; dimittit. Atq; hæc patitur propter figuræ naturam. Quæcūq; autem flatum & reuolutiones operantur in corpore, ea in cauis ac amplis, ueluti uentre ac pectore, strepitum ac sonitum facere solent. Etenim quòd non sic repleant ut stent, sed habent transmutationes & motus, necesse est ut ab ipsis & strepitus & manifestæ commotiones fiant. Quæcūq; uero carnosa sunt & mollia, in talibus torpores & excrescentia, uelut in trucidatis fiunt. Cæterum quum inciderit flatus in latum ac renitens, & aliquid ipsi restiterit, idq; natura fuerit neq; forte, ut aduersus uiolentiam durare posit,

& nihil mali pati: neq; molle & rarũ, ut excipere ac cedere queat: uerũ tenerum & floridum & ſanguineũ ac denſum, uelut hepar, quod propter denſitatẽ quidem ac latitudinem reſiſtit ac nõ cedit, flatus uero ſubiens augeſcit ac fortior euadit, & aduerſum reluctans maxime impetũ facit. propter teneritudinem autem & ſanguineitatẽ, abſq; doloribus eſſe non poteſt, & propter has cauſſas, dolores acutiſsimi ac frequẽtiſsimi circa eum locum contingunt, ſuppurationesq; ac tubercula plurima. Fiũt etiam circa ſeptũ trãſuerſum fortiter, ſed multo minus. Diſtentio enim ſepti trãſuerſi lata eſt & renitẽs, natura autem neruoſior & robuſtior, quapropter minus dolore affligitur. fiunt tamen & dolores, & tubercula circa ipſum. Multæ uero etiã aliæ & extra & intra corpus figurarum ſpecies ſunt, quæ magnopere inter ſe differũt, quod ad affectiones pertinet, tum ægroto, tum ſano. uelut capita parua aut magna, colla tenuia aut craſſa, longa aut breuia, uentres longi aut rotundi, pectoris & coſtarum latitudines aut anguſtiæ, & alia infinita, quæ omnia noſſe oportet quatenus differant, quo cauſas ſingulorum cognitas probè obſerues. De potentijs autem humorum perſpectũ habere oportet, quid ſinguli ipſorũ in homine facere poſsint. quemadmodũ etiam prius dictum eſt, quomodo cognationes inter ſe habeãt. Quod dico tale eſt, An uidelicet dulcis humor in aliam ſpeciẽ mutetur, non à contemperamẽto, ſed ipſe deſciſcens & immutatus ab eo, qualis primũ fuerat, amarus, aut ſalſus, aut acerbus, aut acidus. Sit ſanè acidus. Ergo acidus humor reliquos præcellens, maxime incommodus fuerit: ſi utiq; dulcis, omniũ commodiſsimus exiſtit. Id quod ſi quis forinſecus quærens cõſequi poſsit, is ſemper quod melius eſt ex omnibus eligere queat. Optimum autem eſt, quod longiſsime ab incommodo abeſt.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE MEDICO, IANO CORNARIO MEdico Phyſico interprete.

Hic liber Medici gubernatio eſt, & præceptũ quomodo officinam medicam inſtruere oportet. Medici equidẽ gubernationem eſſe putamus, ut uideat quo bono colore, & bona ac carnoſa corporis habitudine præditus ſit, iuxta exiſtẽtem in ipſo naturã. Vulgus enim exiſtimat eos qui non ſic bene diſpoſitũ corpus habent, neq; alijs bene proſpicere poſſe. Deinde ut opinionẽ captet apud ipſum uulgus ueſtitu decoro, & ungẽtis odoratis, non ſuſpectũ odorem ad omnia habẽtibus. Inde enim ægrotos iucũde affici cõtingit. Poſtea animaduertere ipſum oportet ut animũ habeat modeſtum, nõ ſolum quod ad taciturnitatẽ attinet, ſed etiam circa reliquam uitam probe cõpoſitum. Maxime enim ad opinionẽ ac autoritatẽ cõparandam cõducit, bonis ac honeſtis morib. præditũ eſſe. Nam quũ talis fuerit, omnib. uenerandus ac humanus iudicabitur. Prõptitudo enim temeraria, & facilitas cõtemnentur, etiã ſi ualde cõmoda exiſtant. Scopũ autẽ præfigere oportet poteſtatẽ facultatum ſuarũ. Nam eadem ab ijſdem nõ abũdantib. boni cõſuluntur. Figurã faciei habeat meditabũdam ac ſubtriſtem, nõ tamẽ amarulentã.

Contu-

cõtumax enim esse uidebitur & homines odio habens. Qui uero in risum exo lutus est, ac nimium hilaris, onerosus iudicatur. Hoc itaqꝫ uitandũ est uel maxime. Iustum autẽ ad omnem cõuersationem esse conuenit. Iustitia enim multum auxiliatur. Non exigua autem cõmercia ægris cum medico sunt. Nam seipsos medicis subditos faciunt, & omni hora uxoribus, uirginibus, & opibus maximi precij, illi occurrunt. continenter igitur ad omnia hæc se habere oportet Animo itaqꝫ ac corpore sic dispositũ esse cõuenit. Porrò prȩcepta ad artem medicam, per quæ artificiosus esse uidebitur, ab initio considerabimus ex quo primum homo discere incipit. Quæ igitur in officina medica curantur, ferè ad discentes pertinent. Primũ quidem locum domus habere oportet, qui sanè talis sit, ut neqꝫ uentus ad ipsum accedens molestus sit, neqꝫ sol neqꝫ splendor infestet. Lux enim splendida medentibus quidẽ non est molesta, non similiter autem ægrotãtibus. Itaqꝫ talem splendorẽ penitus fugere oportet, per quem oculos ægrotare cõtingit. Tale igitur præceptũ de luce obseruetur. Deinde ut nequaquã faciem aduersam splendori habeat. Infestat enim uisum debilem, Omnis autem occasio sufficiens est ad debiles oculos cõturbandos. Luce itaqꝫ hoc modo utendũ est. Sellæ autẽ æquales altitudine sint quantũ eius fieri potest, ut in ipsis ægri collocentur. Aeramẽto exceptis instrumẽtis, nullo utatur. Ornatus enim onerosus mihi esse uidetur, talib. uasis uti. Aqua exhibenda est ægris potabilis & pura. Extersorijs utendũ est puris ac mollibus, ad oculos quidem, linteis, ad uulnera uero, spõgijs. hæc enim per se probe auxiliari uidentur. Omnia autẽ rite fabrefacta ad usum esse oportet, magnitudine, grauitate, ac tenuitate. Quæ uero offeruntur omnia cõsiderare oportet ut conferant, maxime si ægrotæ parti adhibebuntur. Talia autẽ sunt, ligamenta & medicamenta, & lintea circa uulnus, & cataplasmata. hæc enim longissimo tẽpore circa ægrotantes locos sunt. At uero ablatio horũ, refrigeratioqꝫ ac mũdificatio & aquarum affusio, pauco tempore absoluũtur. Diligenter autem considerare quid horum faciendum sit oportet, & ubi magis aut minus ea adhibere cõuenit, Vtrorũqꝫ enim usus opportunus, itemqꝫ negligẽtia, magnã differentiã habet. Est autem propria & genuina medicinæ deligatio, ex qua æger opem sentit. Maxime autem prosunt duo hæc, quibus utendũ est, comprimere uidelicet ubi oportet, & remisse deligare. Iuxta horæ uero tempus, quãdo integere oporteat & non, uidendum est, ut neqꝫ debili, neqꝫ fortiore alterutro horum utaris. Concinnas autem deligationes ad spectaculum cõparatas, & nihil iuuantes, reprobare oportet. Onerosæ enim sunt & omnino petulantes, sæpe uero etiam damnũ dederunt. Quærit autem æger non ornatum, sed auxiliũ. Cæterũ in chirurgijs quæ per sectionem aut ustionẽ fiunt, uelocitas ac tarditas æqualem laudem merentur. Est enim utriusqꝫ usus. Nam in quibus per unicam sectionẽ chirurgia absoluitur, uelocem dissectionẽ facere oportet. quum enim contingat eos qui secantur dolere, id quod dolorem affert, quàm minimo tempore adesse cõuenit, quod ipsum cõtinget ueloci sectione facta. Vbi uero multas sectiones fieri necesse est, tarda chirurgia utendum est. Velox enim continuum & multum dolorem inducit. Tardus uero & intermittẽs, requiem aliquam his qui curantur exhibet. Idem de instrumentis quoqꝫ dici potest. Gladiolis enim acutis ac latis uti, non in omnibus similiter præcipimus. Nam partes quædã sunt corporis,

quæ

quæ celerem sanguinis fluxum habent, & non facile est eum sistere, Tales autem sunt uarices, & quædam aliæ uenæ. Itaq; in talibus angustas sectiones facere oportet, neq; enim posibile est ut fluxus in his sistatur. Conducit autem aliquando à talibus sanguinis detractionẽ facere. At uero ad locos non periculosos, & circa quos nõ tenuis est sanguis, latioribus gladiolis utẽdum est: sic enim sanguis prodierit, aliter nequaquã. ualde autem turpe est nõ contingere à chirurgia quod uelis. Cucurbitarũ porrò duo modi cõmodi existunt. Quando enim fluxus procul ab apparente carne cõpactus fuerit, circulum ipsius breuem esse oportet, ipsamq; nõ uentrosam, sed prolixam parte ad manũ uergente, non grauem. Quæ enim talis est, in directum trahet, & serosos humores separatos ac distãtes probe ad carnẽ adtrahet. Maiore autem dolore per carnem disperso, in reliquis quidem cõsimilem cucurbitã esse oportet, sed circulum magnum. Sic enim ex plurimis partibus id quod dolorẽ facit educere comperies, ad locum cõuenientem. Neq; enim magnũ esse circulum putant, si nõ ex pluribus locis caro cõprehendatur ac cõtrahatur. At si grauis sit, ad supernos locos repit, inferne autẽ magis detractionẽ facit, ut sæpe morbi relinquantur. Lati itaq; circuli, unà cum incumbẽtibus fluxionibus, & longe distantibus à supernis locis, multa simul adtrahũt de alia carne. Contingit igitur humiditatẽ inde detractã, apponi collecto inferne sub cucurbita seroso humori, & quæ quidem infestant, relinqui: quæ uero nihil molestant, detrahi. Magnitudinem porrò cucurbitæ quæ cõmoda sit, iuxta corporis partes quibus admouere oportuerit, coniectare oportet. Vbi uero scarificationẽ subter cucurbitam adhibere uelis, sanguinem scarificandorum locorũ cõspicuũ esse oportet, aliàs neq; circulũ adtractum scarificare ac pertũdere oportet. Debilior enim est caro loci dolore affecti. Scalpris autẽ incuruis, in summo non ualde angustis utendum est. Aliquando enim serosi ac saniosi humores uiscosi ac crassi ueniunt: periculum igitur est ne in fissuris substẽt, ubi arctæ fuerint incussæ. Porrò uenas in brachijs, funiculorũ apprehẽsionibus cõstringere oportet. Caro enim cõtegens in multis nõ probe coaptata est uenæ: ubi enim lubrica fuerit caro, nõ cõtingit sectiones utrorũq; iuxta seipsas fieri. Nam uenã cõtectam insufflari cõtingit, & sanguinis fluxum impediri. multis uero etiam propter hoc pus cõgregatur. Quapropter duo nocumẽta talis chirurgia inducit, secto quidem dolorem, secanti uero multam ignominiã. Idem in omnibus uenis fieri præceptũ est. Hæc quidẽ igitur necessaria sunt in officina medica instrumẽta, & circa quorum usum artificiosum esse oportet addiscẽtem. Volsellis autẽ tum dentium, tum uuarũ, quilibet uti potest. simplex enim usus ipsorũ esse uidetur. Cæterum de tuberculis & ulceribus quæ maiorũ morborum sunt, amplius uidendũ est. Tubercula equidem deprehẽdere & dissoluere posse, maxime artificiosum habetur, itemq; collectiones ipsorum impedire. Consequens est, ea in conspicuũ & q̃ breuissimum locũ contrahere, & cõpagem ipsam æqualem per totum tuberculũ facere: ubi enim inæqualiter se habuerit, periculũ est ut rumpatur, & ulcus ægre curabile reddatur. exæquare itaq; oportet, similiterq; totũ maturũ facere, & neq; prius diducere, neq; sinere ut spõte rumpatur. Quæ uero maturũ facere æqualiter posint, in alijs libris relata sunt. At uero ulcera quatuor uias habere uidentur. Vnam in profundum, hæc autẽ sunt fistulosa, & quæ sanie plena sunt;

ac

ac intus excauata. Alteram in altum, quæ uidelicet carne superexcrescūt. Tertia uia est in latitudinē, atq; hæc sunt quæ appellantur serpiginosa. Quarta uia est quæ sola secundum naturam motus esse uidetur. Carnis itaq; calamitates hæ sunt, omnes autem cōmunem rationem habent ad hoc quod ipsis cōducit: & signa quidem horum in alijs relata sunt, itemq; qua utendum sit curatione, per quæ autem concretū dissoluatur, similiterq; id quod carne excrescente repletum, aut cauum factum est, aut quod in latitudinem iter fecit, de his omnibus in alijs scriptis nostris abūde dictum est. Amplius uero de Cataplasmatis sic res habet. Linteorū quæ imponūtur ac induntur alicubi in morbo, usus exactus esse uidetur, & est sanè ulceri cōueniens linteolorū impositio. Verū cataplasmate per ambitū ulceris utaris. Nam hic usus cataplasmatis & artificiosus est, & multū prodesse potest. Videtur enim ulceri opitulari uis eorū quæ circū ponātur. Linteū autem cōterendū est ac emolliendū. Verū partibus extra uulnus circūsitis cataplasma ꝓdest. Talem igitur ipsorū usum esse oportet. Porrò de temporū occasionibus, quādo singulis horū utendum est, & quomodo præscriptorū uires cōdiscere oporteat, in præsens relictū est. Talia enim lōge præstātissima in studio Medicinæ sunt, & procul in arte iam progressi existūt. His cōsequens est chirurgia uulnerū in militia acceptorū, circa extractionē telorū. Nam in urbanis cōuersationibus modicus horū usus existit. Raro enim per omne tēpus ciuiles ac hostiles expeditiones fiunt. huiusmodi aūt sæpe ac frequētissime circa externas militias fieri solent. Qui igitur hac chirurgia uti uolet, eum militare oportet, & externos exercitus sequi. Sic enim exercitatus fieri poterit ad eiusmodi usum ac necessitatē. Quod uero circa hæc artificiosissimū esse mihi uidetur, referetur. Etenim signa exquirere ac inuenire telorū in corpore existentium, maxima artis & chirurgiæ huc pertinentis pars existit. Vbi enim hoc cognitū fuerit, nō relinqui potest uulneratus ex ignorantia neglectus, quū non cōuenienter tractetur. Solus autē is qui signorū expertus est hanc chirurgiam rite aggredietur. Verū de his omnibus in alijs scriptum habetur.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE DECENTI ORNATV, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

NON sine ratione faciunt, qui sapientiam ad multa utilem esse prætendunt, eam uidelicet quæ inter homines existit. Multæ enim ad superfluam curiositatē factæ apparent, dico autem eas quæ de nulla re utili disserūt. Assumi autē utiq; possunt etiam harum partes ad illas, uel propterea quod neq; ociositas est, neq; malicia. Ocium enim & ignauia maliciam quærunt, & ad eam distrahūtur, uigilantia uero & mens ad aliquid intentata, trahunt ad se quid eorū quæ ad uitæ honestatem pertinent; etiam ex disputationibus nihil utile tractātibus. Gratiosior est enim sapientia, & ab alijs quibusdam in artem cōstituta, artem uidelicet ad parandum honestum ornatum ac opinionem. Omnes enim nō cum turpi lucro & turpitudine consistunt. Et illis methodus quædam est artificialis quæ operatur: quod

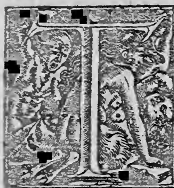
ſi non innocenter fiat, raptores ſunt. adoleſcẽtes enim in ipſos incidunt, uerum in uigore conſtituti, propter uerecũdiam, uidentes ipſos idiotas ducunt, Senes uero propter amarulentiã, legislationẽ in ipſos cõſtituunt, ex ciuitatibus uidelicet expulſionẽ. Hi enim ſunt qui fora frequẽtant, ruditate ac inſcitia ſua imponentes, & in circulis ciuitatũ uerſantes. Cognouerit autẽ quis ex ueſtitu & alijs lineamẽtis. Quãuis enim fuerint ſplendide ornati, multo magis fugiendi ſunt, & à cõſpicientibus odio habendi. Qui uero cõtrario modo ſe gerunt, frugi homines iudicandi ſunt, quibus nõ eſt excogitatus apparatus, necꝫ ſuperflua curioſitas. Ex ueſtitu enim cognoſces, & decẽti in ipſo ornatu ac frugalitate, non ad ſuperfluitatẽ parato, ſed magis ad bonam opinionẽ, & meditationem, animumꝗꝫ intra ſe cõpoſitum, & ad profectionẽ. Imò quocũꝗꝫ ueſtitu ac ornatu, tales ſunt minime diffluentes, non curioſi, amarulenti ad occurſus & obuiam itiones, appoſiti ad reſpõſiones, graues aduerſus reſiſtentes, ad ſui ſimiles ſolertes, & familiares, ac affabiles, tẽperati ad omnes, ad ſeditiones taciturni, ad tacendum animo obfirmato & cõtinentes. ad tempus appoſiti, & ad occaſionẽ arripiendam accõmodati, ad uictum frugales & cõtenti, patiẽtes ad temporis expectationẽ, ad ſermones expediti, omne demõſtratum proferentes, ſuauiloquentia utentes, gratijs affecti, & gloria horũ omnium corroborati ac fortificati, ad ueritatem ac demõſtrationem audentes ac cõfiſi. Principaliſſimũ quidem igitur horum omniũ prædictorum eſt Natura. Nam ſi hæc affuerit his qui artibus animũ applicant, per omnia prædicta penetrare poterunt. Incognita enim utilitas, tum in ſapientia, tum in arte adhibita, ad principiũ capiendum edoceri poteſt. Natura autẽ defluit & cõfunditur cum ſapientia, ad cognoſcẽdum ea quæ ab ipſa natura facta ſunt. Etenim in utriſꝗꝫ ſermonibus multi cõuicti, nullatenus utriſꝗꝫ rebus uſi ſunt ad demõſtrationem. poſtquã igitur quiſpiã ipſorum expẽderit ad ueritatẽ ea quæ retulimus, nullatenus naturæ bona ipſis procedent. Cõperiuntur itaꝗꝫ hi non conſimili cum illis uia progreſsi, quapropter denudati, omnem induũt maliciam ac ignominiã. honeſtus eſt enim ex opere quod quis edoctus eſt ſermo. Quicquid enim artificioſè factum eſt, ex ratione prolatum eſt ac productũ. Quicquid autẽ artificioſè dictũ eſt, non aũt factum, methodi inartificialis demõſtratiuum exiſtit. Nam putare quidem non autem facere, ignorantiæ & inartificialitatis ſignũ eſt. Opinio enim maxime in Medicina in crimẽ uertitur eã adhibẽtibus: his uero qui ea in ſe uſi ſunt, perniciẽ affert. Etenim ſi ſibijpſis in ſermonibus perſuaſerint, & opus ex diſciplina ſe ſcire putauerint, quemadmodũ aurum adulterinũ in igne iudicatũ, tales ſeipſos eſſe demonſtrant. quanquã talis prædictio nihil cõmouet ad prudentiam eos qui ſunt eiuſdem generis. quòd autẽ rectus ſit finis, cognitio manifeſtum facit. Tempus porrò etiam artẽ facilem ac peruiam facit, aut in cõſimilem uiam incidentibus proceſſus manifeſtos facit. Quapropter ſingula prædicta ſuſcipere oportet, & ſapiẽtiam transferre ad medicinã, & medicinã ad ſapientiam. Medicus enim philoſophus, eſt deo æqualis, Necꝫ enim multa eſt inter ipſas differentia. Nam omnia quæ ad ſapiẽtiam requiruntur, inſunt in medicina: argenti cõtemptus, reuerentia, uerecũdia, habitus ſubmiſſus, autoritas, iudiciũ, quies, obuiam itio, mundicia, doctrina, cognitio ad uitam utilium ac neceſſariarũ purificationũ, alienitas à mercimonijs, alienitas à ſuperſtitione, præminẽtia diui-

na

na. Habent enim quæcunq; habent ad coercēdam intēperantiā, inſcitiā, auaritiam, cōcupiſcentiā, rapinasq; ac impudentiā. Hæc enim eſt cognitio accedentiū, & uſus eorū quæ ad amicitiā pertinet, & quomodo ad liberos, ac quaſcūq; res ſe gerere oporteat. quatenus igitur cū hac ſocietatē habet, ſapientia quædā eſt. Nam & plurima ex his etiā medicus habet. Etenim ſciētia de dijs uel maxime animo ipſius implexa eſt. Etenim in alijs affectionibus, & in ſymptomatis accidentibus, Medicina erga deos ualde reuerēter ſe habere cōperitur. Medici uero deis cōcedunt. Non enim eſt potētia in ipſa redundans. Nam & hi multa quidem aggrediūtur, multa uero etiam per ſeipſa ipſis ſuperantur. Quæ uero nūc poſsidet Medicina, hinc exhibebit. Quæ enim uia ipſius ſit in ſapiētia, hactenus dictū eſt. Nam & illis ipſis hoc modo ſe res habet. Quæ uero putant, & cōfitentur ac profitētur, ſic habēt. Quæ circa corpora adſunt & adueniūt, quæ ſanè per omnē ipſam artem procedūt, dum illa transformātur aut tranſmutantur. Quæ item per chirurgiā ſanant. Et quæ auxilijs & medelis aut uictu curantur. Summa uero horū omnium tendat ad horū cognitionē. Quū igitur relata omnia tali modo ſe habeant, cōuenit ut Medicus comitatē quandā ſibi adiunctam habeat. Auſteritas enim & ſanis, & ægris, difficilē acceſſum præbet. Maxime uero adſeruare ipſum ſeipſum cōuenit, ut ne multas corporis partes oſtēdat, neq; cū imperitis multa fabuletur, ſed neceſſaria. Hoc enim uiolētia eſſe cōſueuit, ad curationis prouocationē. Facere autē nihil horū debet ualde curioſe, neq; ex imaginatione. Hæc uero omnia cōſiderato, quo tibi præparata ſint ad abundantiā, prout opus fuerit. Sin minus, inſtante neceſsitate ſemper penuria fuerit. Procurare autē oportet hæc in medicina, cū omni ſubmiſsiōe: de frictione, & illitione, & perfuſione, ad manuū cōcinnitatē: de linamētis uulſis, de ſplenijs, de ligamētis, de his quæ pro tēporis cōſtitutiōe requirūtur, de medicamētis ad uulnera, & ocularia, et ex his ea quæ ad ſingula genera pertinent: quo tibi præparata ſint & inſtrumēta, & machinæ, & cōſequenter ferrū. Nam in his penuria detrimētoſa eſt, & artē mancam facit. Sit aūt tibi alter apparatus ſimpliciter ad peregrinationes inſtructus, ad manus prōptus. Expeditiſsimus aūt per methodi rationē. Neq; enim fieri poteſt ut medicus omnia percurrat. Firma itē memoria teneto medicamēta, & ſimplices facultates, & deſcriptas, ſi modo tales extāt. Sint & in memoria tibi morborū curationes, & harū modi, quotupliciter & quomodo in ſingulis ſe habēt. Hoc enim principiū eſt in Medicina, & mediū, & finis. Præparata quoq; tibi ſint malagmatū genera ad ſingulos uſus. Potiones quæ incidere poſſunt, ex deſcriptiōe præparatæ iuxta genera. In prōptu ſint & quæ ad medicationē pertinēt ad purgationes, ſumpta de locis congruis, & parata eo quo cōuenit modo, iuxta genera, & magnitudines, ad uetuſtatē ferendā curata. Recētia uero iuxta tēporis occaſionē: & alia iuxta rationē. His autē tibi præparatis hoc cōmodi erit, ut ubi ad ægrotū introieris, animo incertus nō ſis, quum appoſitè habeas ſingula ad id quod faciendū eſt. Antea uero hoc cognitū habeas quod facere oportet, q̄ ad ægrū ingrediaris. Pleraq; enim neq; ratiocinatione, ſed auxilio rerū opus habēt. Itaq; euentū ex experiētia prius diſcernere oportet. Eſt enim hoc glorioſum, & facile cognoſci poteſt. In ingreſſu uero meminiſſe cōuenit & ſeſsionis, & habitus ſubmiſsi, amictus cōpoſiti, auctoritatis, breuiloquētiæ, ut nihil cū perturbatione facias, aſſeſſus,

diligentiæ, responsionis ad ea quæ occurrunt, & ad tumultus fientes compescendos constantiæ apud teipsum, increpationis ad turbas castigãdas, promptitudinis ad ministeria. Et ad hæc memor sis primi apparatus. Sin minus, reliqua citra errorem fiant, quæ ad prõptitudinem parandam præcipinntur. Ingressu utere frequenter. uisita diligẽtius, his quæ à deceptis per errorẽ fiunt occurrens, ut mutẽtur. Facilius enim cognosces, simulq́; expeditior eris. Instabilia enim sunt quæ in humidis cõsistunt. Quapropter etiã facile & à natura, & à fortuna transmutãtur. Neglecta enim ea quæ circa tẽporis occasionem administrare oportebat, impetu suo progressa occupant ac perimunt. Non enim est quod opem ferat. Multa enim sunt quæ simul mali aliquid faciunt. Nam quod singulatim iuxta consequentiam fit, magis opportunũ & frequentius est. Obseruare autem oportet ægrotorum quoq; peccata, per quæ multi sæpe mentiti sunt, in assumendis his quæ ingerẽda exhibẽtur, postquã exosas potiones non accipiẽtes, aut pharmacis datis, aut alia curatiõe adhibita, perẽpti sunt. Et factũ quidẽ hoc nõ ad ipsorum confessionẽ uertitur, uerũ Medico culpa imputatur. Cõsiderare uero oportet etiã decubitus, quosdã ex ipsis iuxta anni tẽpus, quosdã iuxta genera. Quidã enim in altis sedibus, quidã in subterraneis ac tenebrosis decũbunt. Strepitus quoq; & odores, maxime uini, deterior enim hic est: fugere ac trãsmutare oportet. Et omnia hæc facere placide, expedite, cũ ministerio, ita ut pleraq; ægroto occultes, et hilari ac sereno uultu ipsum cõsoleris: quo à suis illũ cupiditatib. auertas, simul cũ amarulentia & cõtraria instantia increpando, simulq́; cum cõmonefactione ac dexteritate suscipiendo ac cõsolando, nõ tamen ut quicquã futurorũ aut præsentiũ ipsis indices. Pleriq; enim ob hãc causam, in utrãlibet partẽ compulsi sunt, propter relatã uidelicet prædictionẽ præsentiũ aut futurorũ. Sit autẽ ex discipulis aliquis præsens, qui instet ut præceptis nõ amarulẽtè utatur, & quod mãdatũ est faciat. Deligito aũt ex ipsis eos qui iam in arte progressum fecerũt, quo ea quæ utilia sunt addãt, aut secure offerant, ut & in interuallis nihil te lateat. At uero imperitis nunq̃ quicquã procurandũ committes. Sin minus, eius quod male factũ est, uituperiũ in te recidet, si non ambiguè res habeat. ex quibus id quod recta methodo tractatũ est, procedet, & uituperationẽ tibi nõ afferet. Sed & qđ factũ fuerit, ad genus referetur. Proinde oĩa hæc prædicito in his quæ fiũt, his quibus ea cognouisse propositũ est. His igitur ita habẽtibus, ad bonã existimationẽ ac decentẽ ornatũ, et in sapiẽtia, & in medicina, & in alijs artibus: oportet medicũ distinctis partib. de quibus diximus, semper utrisq; amictum, ea cõseruare ac custodire, & tradere ac facere. Quũ enim apud omnes homines inclyta sint, cõseruantur. Et qui per ipsa procedunt, celebres sunt à parentibus & liberis. Et si quidam ipsorum non multa cognitione præditi sint, ab ipsis tamen rebus ad intelligentiã deueniunt.

HIPPOCRATIS COI PRAECEPTIONES, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

EMPVS est in quo occasio est, Occasio uero in qua tempus nõ multũ. Medela tempore, aliquãdo etiam occasione cõtingit. Hæc sanè nosse oportet, & nõ ratiocinationi prius probabili intentũ curã aggredi, sed exercitationi cũ ratione. Ratiocinatio enim memoria quædam est, quæ cõponit ea quæ per sensum sunt percepta. Imaginatiõe enim cõcepta est euidenter. Sensus aũt perpessus iam delegator est eorũ quæ subiacẽt ac obueniunt, ad ipsam cogitationẽ. Qui uero sensus sæpe mala perpessus est, & suscepit, quibus, quãdo, qualiter, læsus sit obseruãs, & in seipsum reponens recordatur. Collaudo quidẽ igitur etiã ratiocinationẽ, si quidẽ ex fortuita occasiõe initiũ faciat, & delationẽ in morbũ ex apparẽtibus persequatur. Si enim ex his quæ palàm perficiũtur, ratiocinatio initiũ fecerit, in mentis potẽtia esse cõperitur, ita ut ipsa ab alijs singula assumat. Proinde statuẽdũ est, naturam à multis ac omnigenis rebus moueri ac doceri, ita ut uiolentia quædam subsit. Mens autẽ ubi ab ipsa accepit, uelut dixi, postea ad ueritatẽ perducit. Si uero non ex euidẽti aggressione, uerũ ex probabili rationis figmẽto, sæpe grauem & molestã inuehit affectionẽ. Tales aũt inuiam uiam arripiũt. Quid enim tandẽ erat mali, si mercedẽ auferrent hi qui medicinæ opera male administrãt? Nunc uero ægrotis qui extra culpam sunt, nõ sufficiens esse apparet uiolentia morbi, nisi Medici quoq; imperitia accedat. Et de his quidẽ hęc dicta satis sint. At his quæ ex sola ratione perficiũtur, frui nõ datur: uerum his quæ ex operis indicatione. Fallax enim est & ad errorẽ procliuis affirmatio, quæ fit cũ garrulitate. Quapropter in uniuersum his quæ fiũt inhærere oportet, & circa hæc uel maxime uersari, si quis facilem ac minime delinquentẽ habitũ, quẽ sanè Medicinã appellamus, sibi cõparare uolet. Valde enim magnã utilitatem afferet, tum ægrotãtibus, tum horũ artificib. Nõ tamen cunctandũ est & ab idiotis inquirere, si quid cõferre uisum fuerit ad curationis occasionẽ. Sic enim arbitror uniuersam artem cõmonstratam esse, eo quod ex unoquoq; fine obseruatio facta est, & cõsonantia in idem cõcurrerit. Attẽdere igitur oportet fortuitæ occasioni, quæ plerũq; se offert, atq; hoc cũ utilitate ac leni progressione potius, q̃ cũ promissione, & excusatione ea quæ fit cũ actione. Vtilis est autẽ & uaria prædestinatio eorũ quæ ægroto offerũtur. Non enim asseuerare oportet, quod aliquid solũ exhibitũ proderit. Omnes enim affectiones, propter multas casuum circũstantias ac mutatiões, mora quadã diutiore adhærẽt. Et hoc sanè admonitione opus habuerit, ad diligẽtem considerationẽ faciendã. Si enim à mercede inceperis: cõducit enim hoc uniuerso negocio: ægroto quidẽ huiusmodi cogitationẽ inducis, q; uidelicet nõ ipso relicto abibis. Si uero non pacisceris, q; ipsum negliges, & de quibusdã in rem præsentem nõ admonebis. Curare igitur oportet de cõstituenda mercede. Inutilẽ enim esse putamus eiusmodi ægroti ipsius cogitationẽ, multo aũt magis in morbo acuto. Morbi autẽ celeritas temporis occasionẽ nõ præbens ad reuersionẽ, nõ impellit bonũ Medicũ ad quæ-

rendũ suam cõmoditatẽ, sed ut magis existimationis suæ rationẽ habeat. Itaq; tũc melius est ut seruatis exprobret, q̃ ut letaliter affectos præcõturbet. Quãq̃ aliqui ægroti id expetũt, hospitij ius, & facilem mali depulsionẽ producẽtes, digni quidem qui negligãtur, non tamẽ qui affligãtur. Quapropter his te meritò oppones, cũ bolidis iactu in maris turbati fluctibus iter faciẽtib. Qui enim bonus Medicus est, is per Iouẽ fide magis q̃ duricia medetur. Quare in principio totam affectionẽ indagare oportet, & quædam suggerere conducentia ad curationẽ, curareq; ægrotũ, & nõ negligere. At uero remunerationis exigẽdæ acerbitatẽ, absq; præparãte ad disciplinã cupiditate, hortor ut ne ualde inducas, sed & ad opulentiã & facultates respicias. Quãdoq; uero etiam gratis cures, ita ut gratitudinis memoriã potiorem, q̃ præsentẽ existimationẽ auferas. Si uero occasio ferendæ opis se obtulerit, & peregrino, & egeno, maxime talibus opituleris. Si enim affuerit erga homines amor, adest etiã amor erga artem. Quidã enim ægrotantes ubi perceperũt affectionẽ circa se non esse in tuto, per Medici probitatẽ ac mansuetudinẽ gloriantur sanitati restitutos se esse. Laudabile est autẽ, ægrorũ quidem curam gerere, gratia sanitatis: sanorũ uero curã suscipere, ea gratia ut sine morbis degant. Sed & sanorum cura habẽda est, gratia boni ac decori ornatus. Qui igitur in profundo ignorãtiæ artis uersantur, prædicta minime perceperint. Nam hi quũ sint nõ initiati, miserabilesq; ac subito exaltati: fortunæ tamen indigi, à diuitibus quibusdã, ex angustijs remissionẽ acquirũt, semperq; ob opera gloriãtes, & in deterius dilabẽtes deliciantur, artis sinceritatem negligentes, ob quã bonus Medicus, qui ab artis cõiunctione socius artis appellatur, in uigore esse possit. Hic aũt medelas citra delictũ facile perficiens, nihil horũ transilierit, nõ præ facultatis inopia. Non enim infidus est uelut in iniustitia. Nam ad curationẽ hi nõ accedunt, ubi affectionẽ perniciosam esse uident, uitãtes aliorũ medicorũ superinductionẽ, laudãtes ægrotos propter praui auxilij odiũ. At ægrotãtes afflicti natant in utraq; improbitate, eo quod potiori in arte curationi seipsos nõ cõmiserũt ad finẽ usq;. Remissio enim morbi alicuius magnũ ægroto refugiũ præbet. Quapropter sanã affectionẽ cupiẽtes, eundem usum semper admittere nõ uolunt, medici uarietati se assimilãtes. Sũptuum equidẽ opulentia ægroti carent, morũ improbitate adorãtes, & ingrati fientes. Quũ autem cõsequi possunt ut ditentur, de mercede asseueranter affirmant, sani esse uolentes, quæstũ nimirũ ex usura, aut agricultura affore producentes, & postea de ipsis quæstũ facere negligentes. Et de huiusmodi quidẽ declaratione hæc sufficiãt. Remissio enim & intẽsio ægrotãtis, medicam administrationẽ requirunt. Nec uero indecore se ille geret medicus, qui in rei præsentis angustia circa ægrũ aliquem, & imperitia tenebras offundente, alios quoq; accersere iusserit, quo ex cõmuni cõsideratione, res circa ægrũ inquirantur ac cognoscãtur, & illi cooperatores fiant ad auxilij ferẽdi facultatem. Nam in afflictionis assiduitate, augescẽte affectione, ob cõsilij inopiã, plurima ad rem præsentem effugiũt. In eiusmodi igitur tẽporis occasione confidendũ est. Nunquã enim ego tale quid decerno, quod ars ipsa iudicat. Et de hoc nunq̃ contendere oportet affirmãdo, ac mutuis inter se cõuicijs decertãdo. Hoc enim iureiurãdo affirmare possim, q; Medici ratiocinatio nunq̃ alteri inuidere poterit. Imbecillis enim hoc modo apparuerit. Sed hæc magis expeditè faciũt hi qui circa fore-

sia

ſia negotia ac quæſtus uerſantur. Quanquã neq; falſò hoc cognitũ fertur, quòd in omni copia, inopia ineſt. At uero cũ his omnibus magnũ ſignum ſubſtãtiæ artis apparuerit, ſi quis rectè medicans, ab eiuſmodi cõpellatione nõ deſtiterit, iubens ægrotos mente nõ turbari, in eo quod ad ſalutis tempus peruenire geſtiunt. Hoc enim nõ inutile eſſe ducimus, & hoc ſanè præcipiens nõ peccabit. Ipſi enim ægroti propter dolorificam affectionẽ deſperãtes, ſeipſos uita exuũt. Qui uero ægrũ ſibi cõmiſſum habet, ſi artis inuenta demõſtrauerit, cõſeruans nõ mutans naturã, præſentẽ auferet remunerationẽ, aut contrà, fidem ſuam ſtatim amittet. Hominis enim bonus habitus natura quædam eſt, quæ motũ non alienum ex natura acquiſiuit, ſed ualde cõgrua eſt, & ſpiritu, & calore, & humorum cõcoctione undiquaq;, & uniuerſa uictus ratione, & alijs omnibus cõpoſita ac cõſtructa: ſi nõ aliquis ex natiuitate, aut ab initio defectus fuerit. Si uero etiam quis fuerit, is ſi exilis eſt, conandũ eſt ut ſubiectæ naturæ aſſimiletur. præter naturam enim eſt id quod imminutũ eſt, etiam per tẽpus. Porrò fugiẽda eſt & frictio per lintea ſudaria, propter parandã medendi autoritatẽ, Itẽmq; odor curioſè aſcitus. Propter multã enim peregrinitatẽ, in calũniã incides: propter modicã uero, decentem ornatũ cõſequeris. In parte enim dolor modicus: in toto, multus. Gratitudinẽ autem qua hominibus cõplaceas, non tollo. Digna enim eſt medico præſidio. At uero appoſitionis per inſtrumẽta, & indicationis eorum quæ ſignificant, & eiuſmodi rerum memoriã adeſſe oportet. Si uero etiam uulgi gratia uelis diſſertationẽ ad audiendũ te facere, non ualde glorioſe id captes: nõ tamen cum teſtimonio ac oſtẽtatione poetica. Impotẽtiam enim induſtrij laboris oſtendit. Auerſor enim ad alium uſum trãsferri induſtriam cum labore partã, quæ propterea in ſeipſa ſola gratioſæ ſectæ electionẽ habet. Conſequeris enim inſtar fuci promptam cũ comitatus deductione elationẽ. Optanda eſt & eiuſmodi diſpoſitio quæ aliena ſit ab eo qđ quis grandis iam natu diſcat. Hoc enim præſentiũ quidẽ nihil perficit, abſentiũ uero tolerabilis memoria exiſtit. Fit itaq; omnia tentans infortuniũ, cum recẽti pernicie, quæ negligit decorum, & in præfinitis terminis, & in profeſsione, & in maximis iuramẽtis deorum gratia factis: dum Medicus præeſt morbo, cũ aſsidua lectione, inſtructioneq; imperitorũ fugitiuorũ, ita ut ſermones trãslatitios imitetur, qui etiam antea q̃ in morbo incertus animo eſſet, collecti fuerunt. Talium igitur ubi etiã præfectus eſſem, nõ ſanè in collectitia curatione id facerẽ. Verũ confidenter auxilium peterem. Cognitionis enim decoræ ſcientia in his diſperſa eſt. Quũ igitur hi neceſſario ſint inſcij ac imprudẽtes, hortor eos ut cõmodam habeãt exercitationẽ, poſt dogmatũ cognitionis penuriã. Quis enim multifidam dogmatum ſectionẽſe uere cognoſcere poſſe ſperarit, citra exercitationis conſtantiã? Quapropter hoc admoneo, ut dicentibus quidẽ attendant, facientibus autem incũbant, & cõtractam uictus rationẽ non diu præſcribant. Aegrotantis enim diuturnam cõcupiſcentiã erigit indulgẽtia quoq;, in morbo diuturno. Si quis cæco animũ aduertat, uelut res magni timoris cauendus eſt, & gratia deſperanda, per quam unitas cõſtat. Aeris repentina turbatio uitanda eſt. Vigor ætatis omnia habet gratioſa, Decrepita uero ætas, uice uerſa. Obſcuritas linguæ non ſatis claræ fit, aut propter affectionẽ, aut propter aures, ita ut priuſquam priora enũciarit, alia adijciat: aut priuſquã id quod mẽte cõcepit dicat, alia inſuper co-

gitet. & quæ quidem citra affectionem uisibilem appellatam, contingit linguæ obscuritas, his maxime qui artiū studio tenentur accidit. Aetati etiā quum paruum est aliquādo subiectum, ualde magna uis inest. In morbo trāquillitas, longitudinem significat. Iudicatio uero est morbi exolutio. Parua causa medelis exsoluitur, nisi quid circa locū principalem affectum fuerit. Quādoquidem affectio per cōsensum à tristitia inducta uexat, quidam sanè ex alterius cōsensu uexantur. Vociferatio affligit. Fortis laboris studium subterfugiendū est. Maritimus locus ad sanitatem commodus est.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE NATVRA HOMINIS IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

VICVNQVE de natura humana amplius differentes audire cōsueuit, ꝙ eius ad medicinā pertinet, huic nō est cōmodum hunc meū sermonē audire. Neqꝫ enim omnino ex toto aerem dico hominē esse, neqꝫ ignē, neqꝫ aquam, neqꝫ terram, neqꝫ quicquā aliud, quia nō manifestū est unum in homine esse. sed uolentibus tamē hæc dicere permitto. At uero talia dicētes mihi nō recte rem cognoscere uidentur. Sententiam enim eandem omnes ineunt, uerū non eadem dicūt, sententiæ tamē epilogum eundem faciunt. Aiunt enim unū quid esse, quodcūqꝫ tandem est, & id ipsum esse unū ac totū, iuxta nomina autē non consentiunt. Etenim alius ex ipsis aerē esse, hoc unū ac totū dicit, alius ignē, alius aquā, alius terrā, & addit unusquisqꝫ ad sermonē suum testimonia ac signa, quæ nullius momēti existūt. Quia enim eadē sentētia omnes utūtur, dicūt aūt non eadē, manifestū facit ꝙ neqꝫ cognoscūt ipsa. quod ex eo uel maxime quis cognouerit, qui ipsorū disceptationib. interfuerit. Nā quū ij dē uiri inter se disceptāt, ijsdē auditorib. præsentibus, nunqter cōsequenter idem homo uincit in eodē sermone, sed modo hic, modo alius superat, cuicūqꝫ fuerit lingua maxime fluida ac populo grata. Atqui iustū erat, ut is qui de rebus se recte cognoscere pronūciaret, semper sermonē suū uictorē statueret, siquidē uera cognosceret, ac recte sentiret ac iudicaret. Verū huiusmodi homines uidentur mihi seipsos oppugnare in uerbis sermonū suorum, præ stultitia, & Melissi sermonē approbare. De his igitur sufficiūt mihi quæ retuli. At uero ex Medicis quidā dicunt, ꝙ homo sanguis solū est, alij ex ipsis bilem aiunt hominē esse, aliqui pituitam, epilogū autē & ipsi omnes eūdem faciunt. Vnum enim quid esse dicūt, quodcūqꝫ cuiqꝫ ipsorū nominare uisum est, & id ipsum unū existēs, speciem ac uim trāsmutare, coactū à calido ac frigido, fieriqꝫ & dulce, & amarū, & albū, & nigrum, & omnigenū quid aliud. Mihi uero neqꝫ hæc sic se habere uidētur. Plurimi quidē igitur talia quædā, & amplius his proxima pronūciant. Ego autē dico, si unū esset homo, nunquā sanè doleret. Neqꝫ enim esset unde doleret unū existens. Si uero etiā doleret, necesse esset & quod mederetur ac sanaret unū esse. Nūc uero plura sunt. Multa enim sunt in corpore existentia, quæ quū mutuo præter naturā calfiunt & frigefiunt, siccāturqꝫ & humectātur, morbos pariunt. Quare multæ quidē species morborū sunt, mul-

taqꝫ

taq; etiā medela ipsorū existit. Atq; ego sanè censeo eum qui hominē sanguinē solum esse dicit, & nihil aliud, demōstrare debere, ipsum nō trāsmutare speciē, neq; omnigenū fieri, uel saltē horam aliquā anni, aut hominis ætatē, in qua sanguis solus in homine inesse appareat. Verisimile est enim unū aliquod esse tempus, in quo appareat ipsum in seipso unū existens. Eadē censeo etiam de eo qui pituitā solam esse dicit, & qui bilem. Ego enim demōstrabo ea quæ hominem esse dixero, & iuxta receptū morem, & iuxta naturā, quòd semper ea ipsa similia sint, & in iuuene, & in sene, & tēpore frigido æque ac calido. Exhibebo insuper signa, & necessitates ostendam, per quas unūquodq; augescit ac minuitur in corpore. Primū quidem igitur, necesse est generationē fieri non ab uno, Quomodo enim unū existens, aliud quid generarit, si nō alicui misceatur? Deinde neq; generarint, si nō eiusdē generis existentia misceātur, & quæ eandem uim habeant, neq; sanè nobis similia perficerētur. Et rursus, Si nō calidū ac frigidū, & siccū ac humidū, moderate ac æqualiter inter se haberēt, sed alterū alterum multū præcelleret, & fortius debiliore prestaret, generatio fieri nō posset. Proinde quomodo uerisimile est, ab uno quid generari, quum neq; à pluribus generetur, nisi habuerint temperamētum inter se probe conueniens? Necesse itaq; est tali existente natura, cum aliorum omnium, tum humana, non unum esse hominē, sed singula quæ ad generationē eius conferunt, uim quandam in corpore habere, eam uidelicet quā contribuerūt. Et rursus necesse est secedere singula in suam ipsorū naturam, homine moriente, humidū nimirum ad humidum, siccum ad siccum, calidū ad calidum, frigidū ad frigidum. Talis autem & animalium est natura, & aliorū omnium, generāturq; similiter omnia, & occidunt similiter omnia. Cōstat enim natura ipsorū ex his prædictis omnibus, & desinit iuxta prædicta, in id unūquodq; unde est cōpactum secedens. At uero corpus hominis habet in seipso sanguinē, & pituitam, & bilem duplicem, flauam uidelicet & nigram. atq; hæc sunt ipsi corporis natura, & per hæc & ægrotat, & sanus est. Sanus equidem maxime est, ubi temperamētum hæc inter se habuerint moderatū, tum facultate, tum copia, & ubi maxime fuerint permixta. Aegrotat autem quū horum quid minus aut amplius fuerit, aut separatur in corpore, & nō fuerit reliquis omnibus cōtemperatum. Necesse est enim quum quid horum secretū fuerit, & per se steterit, non solum eum locum unde secessit morbidum fieri, sed etiam eum in quo stat, & in quem propter nimiam copiam diffusum est, dolore ac morbo uexari. Etenim quum quid horū extra corpus effluxerit amplius quàm redūdat, euacuatio ipsa dolorem exhibet. Rursus itaq; si idem intus fecerit euacuationē, & transitionem, ac ab alijs secretionem, geminatum dolorem exhibere necesse est, uelut dictum est, nempe & unde secessit, & ubi receptū redundat. Dixi porrò, quæcūq; hominem esse dixero, semper demōstraturum me esse, quòd talia sint & iuxta receptū morem ac opinionem, & iuxta naturā. Et dico sanè esse sanguinē, & pituitā, & bilem flauam ac nigram: & horum primū quidem iuxta receptam opinionē nomina distincta esse dico, & nulli ipsorū idem nomen esse. deinde species iuxta naturam separatas esse, & neq; pituitam similem esse sanguini, neq; sanguinem bili, neq; bilem pituitæ. Quo enim modo hæc inter se similia sint, quorum neque colores similes uidentibus apparēt, neq; ad manuum tactum similitudo aliqua esse

deprehenditur? Neq; enim similiter calida sunt, neq; frigida, neq; sicca, neque humida. Quum itaq; in tantũ inter se discrepent, tũ specie, tum facultate, necesse est ipsa non unũ esse, quandoquidẽ neq; ignis & aqua idẽ sunt. Quod autem hæc omnia nõ unum sunt, sed unumquodq; ipsorũ uim & naturam suam habet, uel hinc cognoscere licebit. Si enim homini alicui medicamẽtum dederis, quod pituitam ducit, pituitã tibi uomet, & si pharmacũ dederis bilem ducens, bilem tibi uomet, Eadem ratione & bilem atrã purgabit, si medicamẽtum exhibueris quod bilem atram ducit. Quod si ipsi partem aliquã sauciaris, ut uulnus fiat, effluet ipsi sanguis, atq; hæc omnia faciet tibi totã diem ac noctem, & hyeme & æstate, donec spiritũ in sese trahere potens fuerit, potens autẽ erit donec aliquo horum cõgenitorũ fuerit priuatus. Cõgenita autẽ sunt prædicta. Quomodo enim non congenita essent? Primum etenim manifestum est hominem in seipso hæc omnia semper habere, donec uixerit. Deinde nata sunt ex homine hæc omnia habente. Postea nutrita sunt in homine hæc omnia habẽte, quæ uidelicet ego nunc dico ac demõstro. Qui uero dicunt, quòd unũ est homo, uidentur mihi hoc cõsilio usi esse. Nimirum quum uiderint eos qui medicamẽta hauserunt in superpurgationibus interijsse, alios quidem bilem uomẽtes, alios pituitam, unumquodq; horum hominẽ esse putauerũt, quod uidissent his purgatum interijsse. Et qui sanguinẽ dicunt hominẽ esse, eodem consilio utuntur. Nam quũ uident iugulatos homines, & sanguinem ex corpore ipsorũ effluentem, hunc ipsum animã in homine esse putant. atq; his testimonijs sanè omnes utuntur in sermonib. suis. Atqui primũ quidem in superpurgationibus, nemo unquã mortuus est bile sola purgatus. Verum quum quis pharmacum biberit, quod bilem deducit, primũ bilem uomet, deinde pituitam, postea per uim etiã atram bilem, postremum moribũdus etiam sanguinem purum uomet. Eadem perpetiuntur à medicamẽtis pituitam ducẽtibus. Primum enim pituitam uoment, deinde bilem flauam, postea atram, moriẽtes autem sanguinem purum, & in hoc mox uitam finiũt. Etenim pharmacũ ubi corpus intrauerit, primum quidem ducit id quod ex omnibus in corpore existẽtibus, sibi maxime secundum naturã familiare fuerit, deinde uero etiam alia trahit ac purgat, Quemadmodum ex terra nascentia & in ipsam plantata ac seminata, ubi in terram peruenerint, unũquodq; trahit id quod naturæ suæ familiare in terra existit. Inest autem in terra & acidum, & amarum, & dulce, & salsum, & omnigenum. Primum itaq; plurimum eius trahit in seipsum, quod sibijpsi iuxta naturam maxime familiare fuerit, deinde trahit etiã reliqua. Huiusmodi sanè quiddam etiam pharmaca in corpore faciunt. Quæcũq; enim bilem ducunt, primum meracissimam bilem purgant, postea uero mixtam. Et rursus pituitæ pharmaca, primum meracissimã pituitam ducũt, postea mixtam. Et iugulatis primum quidem sanguis calidissimus & raberrimus profluit, deinde pituitosior ac biliosior. Porrò pituita in homine hyeme augetur. Hæc enim hyemi maxime secundum naturam cõuenit ex omnibus in corpore existẽtibus. Frigidissima enim existit. Signa autẽ quòd pituita frigidissima est hæc sunt. Si enim pituitam & bilem & sanguinem contingere libuerit, pituitam sanè frigidissimam esse comperies, quamuis uiscosissima sit, et per uim maxime post bilem atram trahatur. quæ uero per uim trahuntur calidiora fiunt, à uiolentia coacta, sed tamẽ supra

hæc omnia, frigidiſsima eſſe apparet pituita ex ſua ipſius natura. Quod autem hyems corpus pituita repleat, inde cognoſcere datur, quod homines pituitoſiſsima & ſpuunt & emungunt hyeme, et tumores laxi albiſsimi fiunt maxime hoc tempore, itemq́ reliqui morbi pituitoſi. Cæterū uere pituita quidem adhuc fortis in corpore manet, ſed ſanguis augeſcit. Nam & frigora remittūt, & imbres ſuperueniūt. Sanguis autem iuxta hæc augeſcit, ab imbribus uidelicet & calidorū dierū tepore. Hæc eñ anni pars maxime iuxta naturā ipſi cōuenit, ut quæ calida & humida exiſtat. Signa aūt hinc colligere licet. Quòd homines uere & æſtate maxime dyſenterijs corripiuntur, & ſanguis ex narib. ipſis fluit, & calidiſsimi ac ruberrimi. At uero æſtate ſanguis adhuc uiget, & bilis in corpore eleuatur, & uſq; in autūnum porrigitur. In autumno uero ſanguis modicus fit, contrariū enim eius naturæ id tēpus exiſtit. Bilis aūt per æſtatē ac autūnum corpus poſsidet, id quod inde cognoſcere potes: quòd homines ſua ſpōte hoc tēpore bilem uomūt, & in medicamentorū potionib. biliosiora purgantur. Manifeſtū fit & febribus, & hominū caloribus. Pituita aūt æſtate debilior ſeipſa eſt. Contrariū eſt enim naturæ eius id tēpus, calidū enim eſt & ſiccū. Sanguis uero autūno paucißimus fit in homine, Siccus enim eſt autūnus, & hominem iam frigefacere incipit. Atra porrò bilis autumno et plurima & fortiſsima eſt. Poſtq; aūt hyems apprehēderit, bilis flaua perfrigerata modica fit, & pituita rurſus augetur, tum ob pluuiarū copiam, tum propter longitudinē noctiū. Corpus quidē igitur humanū hæc omnia ſemper habet, uerū pro tēporis circūſtantia, aliquādo plura ſeipſis fiūt, aliquando pauciora, ſingula tum iuxta partē ac copiam, tū iuxta naturā. Queādmodū enim annus omnis omniū particeps eſt, & caliditatū & frigiditatū, & ſiccitatū ac humiditatū, Neq; enim quicquam horū ne minimo quidē tempore cōſiſteret ac duraret, citra oīa ea quæ in hoc mūdo inſunt, uerū ſi unū aliquod deficeret, omnia ſanè abolerentur: ex eadem enim neceſsitate omnia cōſiſtunt & mutuo alūtur: Sic etiam ſi quid ex homine deficeret ex his quæ ipſi cōgenita ſunt, nō ſanè uiuere poſſet homo. In anno autem aliquādo quidē hyems maxime uiget, aliquādo uer, modo æſtas, modo autūnus, Sic etiā in homine, aliquādo pituita præualet, aliquādo ſanguis, aliquādo bilis, primū quidē flaua, deinde etiā nigra appellata. Quorū omniū euidentiſsimū teſtimoniū hinc habes. Si enim eidem homini idē pharmacū quater in anno dare uelis, uomet tibi hyeme quidē pituitoſiſsima, uere aūt humidiſsima, æſtate bilioſiſsima, autumno nigerrima. Itaq; quū hæc ſic ſe habeant, quicūq; morbi hyeme augeſcūt, æſtate deſinere ſolent, quicūq; uero æſtate augeſcunt, hyeme finire cōſueuerunt, niſi certo dierū circuitu diſcedant. de circuitu autem rurſus dicam. Quicunq; aūt morbi uere fiunt, ad autūnum eorū diſceſſum fore expectare oportet, Quicūq; poſtremū autumnales morbi ſunt, eorum diſceſſum neceſſe eſt uere fieri. Quicūq; uero morbus hæc tempora tranſgreſſus fuerit, eum annuum fore ſcire oportet. Porrò Medicum ſic aduerſus morbos inſtare oportet, prout unumquodq; horum in corpore præualet, iuxta tempus ſibi ipſi maxime natura conueniens exiſtens.

Addititia ſunt hæc, non genuina Hippocratis, ut ait Galenus.

Quin & hæc inſuper ad illa noſſe oportet, ꝙ quoſcūq; morbos repletio parat,

euacua

euacuatio ſanat: & quicunq; ex euacuatione fiunt morbi, repletio ſanat. quicunq; uero à labore fiunt, quies ſanat. qui autem ab ocio gignũtur, labor ſanat. In ſumma Medicum ſcire oportet, opponere ſe cõtrarium inſtantibus & morbis, & naturis, & temporibus, & ætatibus, & diſtendentia ſoluere, & ſoluta diſtendere, Sic enim uel maxime morbum ſedauerit, & mihi ſanè hoc ipſum ſanatio eſſe uidetur. Morbi partim ex diætis, partim ex ſpiritu, quem adtrahẽtes uiuimus, fiunt. Vtrorunq; cognitionẽ ſic facere oportet. Quando ab uno morbo multi homines corripiũtur eodem tempore, cauſam ad id quod communiſſimum eſt, & quo maxime omnes utimur, referre oportet. Eſt autem hoc ſpiritus & aer quem inſpirando trahimus. Manifeſtum eſt enim iam, quòd diæta uniuſcuiuſq; noſtrum, cauſſa non eſt, quum morbus omnes cõſequenter contingat, & iuniores, & ſeniores, mulieresq́; ac uiros, & tam uinolentos quàm aquæ potores, & tam mazam edentes, quàm pane ueſcentes, & tam multũ laborantes, quàm parũ. nequaquã igitur diæta cauſſa fuerit, quum homines diuerſa uictus ratione utentes ab eodem morbo corripiũtur. Quũ uero omnis generis morbi fiũt eodẽ tẽpore, palàm eſt uictus ſingulos ſingulis cauſſas eſſe, & curam ſanè facere oportet ex cõtrario inſtãdo aduerſus morbi cauſſam, quemadmodum & alibi à me relatum eſt, & uictus rationem permutare. Conſpicuum eſt enim diætam qua homo uti cõſueuit, non eſſe ipſi cõmodam, aut in totum, aut magna ex parte, aut unũ ſaltem quoddã ex ipſa: quod ubi cognoueris trãſmutare oportet, habitaq́; cõſideratiõe naturæ hominis, & ætatis, & ſpeciei, horæq́; anni & modi ipſius morbi, curationẽ facere, aliquãdo detrahẽdo, aliquando apponẽdo, & quemadmodũ iamdudũ à me dictum eſt, ad ſingulas ætates, & horas, & ſpecies, ac morbos reſpiciẽdo, tum in exhibẽdis pharmacis, tum in cõſtituenda diæta. At uero quũ unius morbi popularis graſſatio conſiſtit, manifeſtum eſt diætam non eſſe culpabilem, ſed quẽ trahimus ſpiritũ in cauſſa eſſe: palamq́; eſt inſuper eum ipſum ſpiritũ ſiue aerem morboſam aliquã exhalationẽ habere. Eo itaq; tẽpore homines in hũc modum cõmonefacere oportet, Nimirũ ut diætas nõ permutent, quia morbi cauſſa nõ exiſtunt, uerũ ut uideãt quo corpus habeãt ꝙ minimæ molis ac debiliſſimũ: detrahẽdi inſuper ſunt cibi ac potus quibus uti cõſueuerunt, idq́; paulatim facere oportet: Nam ſi quis cito diætam permutet, periculũ eſt etiam à permutatione aliquid in corpore nouatũ iri. Quapropter uictu ſolito quidẽ utendũ eſt, ubi hominẽ nihil lædere uidetur. prouidẽdum uero ut ꝙ pauciſsimus aeris influxus in corpus ingrediatur, & ut ille ipſe ꝙ peregriniſsimus exiſtat. Regionum etiam locos in quibus morbus cõſiſtit, quantum eius fieri poteſt, permutare oportet, & corpora attenuare: ſic enim minime multo ac denſo ſpiritu homines opus habuerint. Porrò quicũq; morbi à fortiſsima corporis parte fiunt, grauiſsimi exiſtũt. Etenim ſi iſthic ubi initium ſumpſerint permanſerint, neceſſe eſt fortiſsima parte laborante, totum corpus laborare. Et ſi à ualidiſsima ad quãdam debiliorem tranſierint, difficulter ſoluuntur. Quicunque à debilioribus partibus ad fortiores tranſierint, commodius ſolui poſſunt. Nam influẽtia à ui ipſarum facile conſumuntur. Venæ craſſiſsimæ ſic ſe habẽt. Quatuor paria ipſarum ſunt in corpore. & unum quidem à capite retro per ceruicem, forinſecus ab utraq; ſpinæ parte ad coxẽdices & in crura progreditur, deinde per ſuras & malleolos forinſecus

secus ad pedes peruenit. Oportet igitur uenæ sectiones, in doloribus dorsi ac coxendicũ, de poplitibus facere & de malleolis forinsecus. Alterum par principium ex capite iuxta aures habet per ceruicẽ, & sphagitides appellantur, hoc est iugulares. deferũturq; utrinq; iuxta spinam intrinsecus ad lumbos, in testes ac femora, & per poplites ex interna parte, deinde per suras ad malleolos intrinsecus & in pedes. Quapropter in doloribus lumborũ ac testium, uenæ sectionem de poplitibus ac malleolis facere intrinsecus. Tertiũ par uenarum ex temporibus per ceruicem sub scapulas tendit, & ad pulmonem defertur, altera quidem à dextris ad sinistram partẽ, altera uero à sinistris ad dextram, & dextra quidem sub mammam abit & in splenem, & in rhenẽ, sinistra uero in dextram partem tendit à pulmone sub mammam & in hepar, & in rhenẽ. Vtraq; autem in rectum intestinũ ac podicem desinit. Quartũ par à priore capitis parte & oculis, sub ceruicem ad clauiculas deuenit, deinde super brachia superne in flexuras, postea per cubitos in manuum iũcturas ac digitos. deinde à digitis rursus, per cubitos ac manus superne in flexuras, & per brachiorum infernam partem ad alas, unde superne à lateribus altera in lienẽ peruenit, altera in iecur, postea supra uentrem utraq; in pudendum desinit. Et crassissimæ quidem uenæ sic se habent. Sunt autem & ex uẽtriculo uenæ per corpus multæ & omnigenæ, per quas corpori alimẽtum accedit. ferunt autem à crassis uenis, in uentriculum ac reliquum corpus, & ab externis & ab internis, & inter se mutuo distribuũt internæ extrinsecis, ac uicissim extrinsecæ internis. Venæ igitur sectiones iuxta prædictum sermonem facere oportet. Enitendum est autem ut sectiones quàm longissime à locis faciamus, ubi dolores fieri, & sanguis colligi solet. Sic enim mutatio minime magna de repente fiet, & cõsuetudinem remouebit, ut non amplius in eundem locum colligatur. Quicũq; pus multum spuunt, citra febrem, & quibuscũq; in urina pus multum subsidit, citra dolorem, & quibuscunq; alui recremẽta cruenta, uelut in dysenterijs, & tarde ac diutine prodeuntia, uelut in iuuenibus quinq; & triginta annorũ, atq; etiam senioribus, his omnibus ex eadẽ caussa morbi fiunt. Necesse est enim hos labori deditos, ac exercitatiõis studiosos, & corpore operarios in iuuẽtute fuisse, postea uero relictis laboribus, molli carne & multum à priore differente carnosos redditos esse, & corpus multum discrepans habere, ut id quod prius extitit, cum eo quod nunc adepti sunt, nulla parte cõsentiat. Quum igitur morbus aliquis corripuerit sic dispositos, euestigio quidem effugiũt, postea autẽ à morbo progressu temporis corpus colliquescit, & serosi ac saniosi humoris species per uenas, qua parte maxime amplæ fuerint, fluit. Siquidem igitur in inferiorẽ uentriculum processerit, ferè qualis in corpore inest, tale etiam recremẽtum prodit. Quũ enim decliuis sit uia, non multo tempore hæret in intestino. Quibuscũq; autem in pectus influxerit, suppurati fiunt. Nimirum purgatione accliui existẽte, & multo tempore in pectore immorãs putrescit, & purulenta redditur. quibuscũq; uero eadẽ serosi humoris species in uesicã proruperit, à loci caliditate, calida & alba fit, & segregatur, & quod quidẽ rarissimũ est, superstat, crassissimũ uero infrà mergitur, qđ sanè pus appellatur. Fiũt autẽ & calculi pueris, propter huius loci caliditatẽ itemq; totius corporis. Viris autẽ calculi nõ generãtur, propter corporis frigiditatẽ. Nã id ꝓbe nosse oportet, qđ homo primis dieb. calidissimus

est

est sui respectu, ultimis frigidissimus. Necesse est enim augescẽs & ad uim procedens corpus calidũ esse. Vbi autem inceperit marcescere corpus, delabens in ocium, frigidissimũ euadit. Et iuxta hanc rationẽ, quanto amplius primis diebus homo augescit, tanto calidior existit, & quanto plus ultimis diebus marcescit, tanto frigidiorem esse necesse est. Sani autem fiunt sua sponte illi prædicto modo dispositi ac affecti, plurimi quidẽ ab hora qua liquescere incipiunt, quinto & quadragesimo die. Qui uero hoc tempus transgressi fuerint, anno finito sua spõte cõualescunt, nisi quid aliud mali grauioris hominẽ infestet. Quicũq; morbi sensim ex modici temporis caussa fiunt, & quorũ caussæ cognitu faciles sunt, securissimi appellari possunt. Curationẽ itaq; ipsorũ instituere oportet, ut caussæ morbi nos opponamus. Sic enim soluitur utiq; id quod morbum in corpore fecit. Quibuscũq; arenosa aut tofi in urinis subsident, his initio tubercula circa crassam uenam enata sunt, & suppurata. Postea uero tuberculis non cito effractis, tofi ex pure coalti sunt, qui per uenam foras exprimũtur unà cum urina. Quibuscunq; uero cruentæ urinæ sunt, his uenæ laborant. Quibuscũq; autem in urina crassa existente, carũculæ paruæ capilliformes simul prodeunt, eas à rhenibus prodire nosse oportet, & ab arthriticis. Quibus uero pura urina est, & aliàs atq; aliàs uelut furfures in urina innatant, horum uesica scabiosa existit. Febres plurimæ à bile fiunt. Species ipsarum quatuor sunt, præter eas quæ ab occultis doloribus generãtur. Nomina ipsarũ sunt: Continens, Quotidiana, Tertiana, Quartana. Cõtinẽs itaq; appellata, à plurima ac meracissima bile prouenit, & iudicationes q; breuissimo tẽpore facit. Corpus enim nullo tẽpore perfrigeratũ cito colliquescit, nimirũ à multa caliditate calfactũ. Quotidiana uero post continentẽ à plurima bile generatur, & præ reliquis celerrime discedit, uerũ longior est cõtinente, quãto à pauciore bile prouenit, & propterea q; requiem habet in ipsa corpus, In cõtinente uero nõ quiescit ullo tempore. Tertiana autem longior est q; quotidiana, & à pauciore bile gignitur. Quãto uero longiori tẽpore in tertiana corpus quiescit q; in quotidiana, tanto diuturnior hæc febris est quàm quotidiana. At uero quartanæ reliquæ iuxta eãdem rationem habent, sed tertianis diuturniores sunt, quanto pauciore bilis parte participant, unde caliditas augetur, & propterea quod corpus in ipsis plus perfrigescit, id qđ ab atra bile ipsis contingit superflue adeò ut ægre frigus depelli possit. Atra enim bilis inter omnes corporis humores uiscosissima est, & sedes diuturnissimas facit. Quod autem quartanæ febres atræ bilis participes sint, uel hinc condiscere licet. Autumno enim maxime homines à quartanis corripiuntur, & in ætate à quinq; & uiginti annis, usq; ad quadragesimũ quintum, Hæc autem ætas præ omnibus alijs maxime à bile atra infestatur, & autumni tempus omnium anni temporũ ad eandem aptissimum est. Quicũq; autem extra hoc tempus & ætatẽ à quartana corripiũtur, pro certo scire oportet eam febrem non fore diuturnam, nisi quid aliud grauioris mali hominem infestauerit.

DE SALVBRI DIAETA LIBER

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Addititius est ad librum De natura hominis, Polybi Hippocratis discipuli, ait Galenus.

DIOTAS & priuatos homines hac diæta uti oportet. Hyeme quidem comedere quàm plurima, bibere autẽ quàm parcissime. Sit potus uinũ quàm meracissimũ: cibi, panis, & obsonia assata omnia. Oleribus quàm paucissimis hoc tẽpore utendum est, Sic enim corpus maxime siccũ ac calidum reddetur. Vbi uero uer apprehẽderit, tunc sane potũ ampliorẽ assumere oportet, uinum dilutius & paulatim: cibis quoq; mollioribus ac paucioribus tum utendũ est: & ablato pane, mazam exhibere, & iuxta eandem rationem obsonia detrahere, & ex assatis omnia cocta facere. Oleribus uero paucis tũc uti oportet, donec ad æstatem perueniat homo, cibis mollioribus utẽdo, & obsonijs coctis, & oleribus, tam crudis quàm coctis, similiterq; potibus q; dilutissimis ac plurimis. ita tamẽ ut paulatim nõ de repẽte his utatur, ne uidelicet magna mutatio fiat. At uero æstate maza molli nutriatur, et potu aquoso ac multo, obsonijs omnib. coctis. Sic aũt his ubi æstas fuerit uti oportet, ut frigidum sit corpus & molle. Tempus enim calidũ est & siccũ, & facit corpora æstuosa ac squallida. Quapropter tali studio auxiliari oportet. Iuxta eandem uero rationem, quemadmodũ ex hyeme ad uer, sic ex uere ad æstatem deducendus est, cibo quidem detracto, potu uero aucto. Sic quoq; cõtraria faciendo ex æstate ad hyemẽ perducatur. In autũno uero rursus cibi plures exhibendi sunt & sicciores, & obsonia iuxta eandem rationẽ, potus uero pauciores & meraciores, quo etiã hyems bona fiat, & homo in ipsa utatur potibus meraciorib. ac paucis, cibis uero quàm plurimis ac siccissimis. Sic enim & maxime sanus fuerit, & minime frigore impetetur. Nam tempus hoc ualde frigidum ac humidum existit. Porrò habitibus corporũ carnosis & mollibus ac rubris, plurimo anni tẽpore siccioribus diætis uti conducit. Humida enim est ipsorũ natura. Verũ duros & graciles, fuluosq; ac nigros, humidiore diæta maiore tẽporis parte uictitare oportet. Corpora enim talia sicca existunt. Sed & iuuenibus corporibus, mollioribus & humidiorib. diætis uti cõfert, Nã ætas ipsorũ sicca est, & corpora cõpacta sunt. Seniores autẽ sicciore uictus modo, maiori tẽporis parte degere oportet. Corpora enim in hac ætate humida sunt, & mollia ac frigida. Oportet igitur & ad ætatẽ, & ad tempus anni, & ad corporũ species ac habitus, diætas constituere, ita ut cõsistentibus & caloribus, & frigoribus nos opponamus, Sic enim maxime sani fuerint. Quin & ambulandum hyeme quidem uelociter est, æstate autẽ leniter, nisi per solis æstum iter faciendum sit. Oportet autẽ & carnosos citius ambulare, graciles uero tardius. Balneis quoq; multis æstate utendũ est, hyeme paucioribus, Gracilibus autem magis expedit lauari, quàm carnosis. Vestes autẽ puras induere hyeme oportet: oleo imbutas ac sordidas, æstate. Cæterũ pingues, & qui graciles fieri uolunt, omnes labores ieiuni facere debent, & cibos assumere anhelantes adhuc ex fa-

tigatione,& nō refrigerati,præpoto uino diluto,& non ualde frigido, & obso nia præparata assumere ex sesamis,aut cōdimentis hortēsibus, & alijs huiusce modi. Sint autem obsonia pinguia quæ offeruntur, sic enim à quàm paucissimis impleri poterint. Sed & semel in die cibum sumere,& illotū manere,& stratum durum habere,& nudum deambulare oportet,quantum eius maxime fieri potest. Quicūq; uero graciles sunt, & pingues fieri uolunt, tum alia his quæ dixi contraria facere,tum ieiunos nullum laborem subire oportet. At uero uomitibus,& alui per infusa elotionibus hoc modo utendum est. Sex menses hybernos uomendū est, Hoc enim tempus pituitosius est æstiuo, & morbi circa caput fiunt,& regionem eam quæ est supra septū transuersum. Quum uero æstas ac calor fuerit,infusis utēdum est. Hora enim hæc æstuosa est, & corpus biliosius,& lumbi ac genua grauantur,& calores oboriuntur, & in uentre tormina fiunt. Quapropter corpus perfrigerare oportet, & quæ in sublime eleuantur,inferne subducere ex istis locis. Sint autem infusa pro crassioribus ac humidioribus salsiora & tenuiora,pro siccis uero & gracilibus ac debilioribus, pinguiora ac crassiora. Crassa aūt & pinguia infusa sunt quæ ex lacte fiūt,& cicerū decoctū,& alia huiusmodi. Tenuia uero & salsa,sunt muria & aqua marina, & eiuscemodi. At uero uomitus sic facere oportet. Quicunq; homines crassi ac pingues sunt,& non graciles,ieiuni uomāt à cursu aut ambulatione cita, iuxta meridiem. Sit aūt dimidia hemina hyssopi in aquæ congio cōtriti, atq; hoc ebibat affuso aceto & adiecto sale, quo iucundius euadat. Bibat aūt primum sensim ac lentius,postea amplius & citius. Qui uero graciliores sunt ac debiliores, à cibis uomitum faciant hoc modo. Lotus calida præbibat meri heminā, deinde cibos omnigenos edat,& neq; dum cibum sumit,neq; à cibo bibat, sed contineat se donec quatuor stadia quis percurrat,deinde uina tria permixta ipsi in potu offerantur,austerum,dulce,ac acidum,primū quidem meracius,& paulatim,& per multū temporis spatium. deinde uero dilutius,& citius,& multum. Quicūq; autem bis in mēse uomere cōsueuit,huic melius est ut cōsequenter in duobus diebus uomat,q̄ per quintum & decimū. Verum aliqui penitus cōtrarium faciunt. Quibuscūq; uero cōmodum est reuomere cibos, aut quibus alui non probum transitum habent,his omnibus cōducit sæpe in die comedere,& omnigenis edulijs uti, & obsonijs uarijs modis præparatis, uinūq; bibere duplex aut triplex. Qui uero reuomūt cibos aut aluos habent humectas,his omnibus cōtrarium huiusmodi facere cōducit. Cæterū puerulos infantes per multum tempus in aqua calida madefacere oportet,& uinū bibendum dare aquosum,& non penitus frigidū. Dandum est & id uinum quod minime uentrem eleuet ac inflet. Hæc autē facere oportet,ut & cōuulsionibus minus corripiantur,& maiores fiant,ac meliorē calorem adipiscantur. Mulieres porrò siccioris modi diæta uti oportet. Nam et cibi sicciores ad muliebriū carnium molliciem cōmodiores sunt, & meraciores potus præstabiliores sunt ad uteros ac fœtuū nutrimenta. Qui exercitijs utūtur,hyeme currere ac luctari debent. Aestate uero luctari quidem parum,currere autem minime,sed multū deambulare secundum uentum ac frigus. Quicunq; ex cursibus fatigati fuerint,eos luctari oportet. Qui uero ex lucta fatigātur,eos currere expedit. Sic enim laborans,fatigata corporis parte uel maxime calfieri cōponiq; ac recreari queat. Quoscūq; exerci

tijs utentes alui profluuia corripiũt, & recrementa ciborũ ſpeciem referẽtia ac cruda habent, his exercitiorum non minus ꝙ tertiam partẽ detrahere oportet, & ciborum dimidiũ ſaltem exhibere. Palam eſt enim quòd uentriculus cõfoue re nõ poteſt, quo ciborũ multitudo cõcoquatur. Sint aũt his cibi, panis quàm maxime aſſatus in uino intritus, & potus quàm parciſsimi ac meraciſsimi, & deambulationibus à cibo ne utantur. Oportet autẽ ſub hoc tempus ſemel dun taxat in die cibum ſumere. Sic enim q̃ maxime cõcaleſcit uẽtriculus, & ea quæ ingeſta ſunt exſuperauerit. Fit hic profluuij alui modus maxime his corporib. quæ denſam carnem habent, quum ad carniũ eſum homo cogitur, natura eiuſ- modi exiſtente. Venæ enim denſatæ cibos ingeſtos nõ ſuſcipiunt. Eſt aũt hæc natura acuta, & in utranq; partem uertitur, & ad modicum tempus uiget bona habitudo in talibus corporib. At uero rariores ac hirſutiores corporũ ſpecies ac habitus, tum carnium eſum ſuſcipiunt, tum labores magis tolerant, & bonæ habitudines ipſis fiunt diuturniores. Quicũq; poſtridie cibos eructant, & præ cordia ipſis eleuãtur, utpote cibis crudis & incoctis exiſtentibus, his longiori quidem tẽpore dormire cõducit, uerũ & alijs laboribus corpora ipſorũ cogere oportet. Vinum autẽ meracius & amplius bibant, & cibis paucioribus ſub id tempus utantur. Palàm eſt enim quod uentriculus præ imbecillitate ac frigidi- tate, ciborũ multitudinẽ concoquere nõ poteſt. Quoſcunq; uero ſitis corripue rit, his & cibi & labores detrahendi ſunt, & uinũ bibant aquoſum & q̃ frigidiſ- ſimum. Quibuſcũq; autem dolores fiũt ex uiſceribus, ſiue ex exercitijs, ſiue ex aliquo alio labore, his quieſcere cõducit cibis abſtinentes, potione autẽ utãtur, quæ quàm parciſſime in corpus aſſumpta, plurimã urinam ducat, quo uenæ ui ſceribus inſitæ nõ diſtendantur repletæ. Ex talibus enim tubercula oboriũtur, ac febres. Quibuſcũq; uero morbi à cerebro fiunt, torpor primum caput occu- pat, & frequenter mingit æger, & reliqua uelut in urinæ ſtillicidio perpetitur, atq; hæc ſanè ad dies nouem patitur. Et ſi quidem erumpat per nares aut aures aquã ſiue mucus, à morbo liberatur, & urinæ ſtillicidiũ ſedatur. Mingit autem multum, & citra dolorem, id'q; album, donec uiginti præterierint dies, & capi- tis dolor hominẽ relinquit. Intendenti autẽ oculos ſplendor occultatur. Porrò uirum prudẽtem id ſecum reputare oportet, quòd res precioſiſsima eſt ſanitas, & proinde ſcire ut ex ſuo ipſius conſilio in morbis utilitatem percipiat.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE GENITVRA, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

Hic à Galeno Polybi eſſe perhibetur.

EX quidem omnia corroborat. Verũ genitura uiri prouenit ab omni humido, quòd in corpore exiſtit, ita ut id quod ro- buſtiſsimũ eſt ſecernatur. Argumẽtum autem eius, ꝙ robu- ſtiſsimũ ſecernitur, hoc eſt: ꝙ à Veneris uſu paucula adeò re emiſſa, imbecilles reddimur. Habet autẽ res hoc modo. Ve- næ & nerui ab omni corpore in pudendum uergũt, quibus dum aliquantulũ terũtur, & caleſcũt ac implentur, uelut pru

ritus incidit,& ex hoc toto corpori uoluptas ac caliditas accedit. Quũ uero pudendum teritur,& homo mouetur,humidũ in corpore calescit,ac diffunditur, & à motu cõquassatur,ac spumescit:quemadmodũ etiam alij humores omnes cõquassati spumescũt. Sic autẽ in homine ab humido spumescente, id quod robustissimũ est ac pinguissimũ secernitur,& ad medullam spinalem uenit. Tendunt enim in hanc ex omni corpore uiæ,& diffundũt ex cerebro in lũbos,ac in totũ corpus,& in medullã:& ex ipsa medulla procedũt uiæ,ut & ad ipsam humidum perferatur,& ex ipsa secedat. Postquã autẽ ad hanc medullam genitura peruenerit,procedit ad rhenes,hac enim uia tẽdit per uenas:et si rhenes fuerint exulcerati,aliquãdo etiã sanguis simul defertur:à rhenibus autẽ trãsit per medios testes in pudẽdũ. Procedit aũt nõ quà urina, uerũ alia ipsi uia est illi cõtigua. Et sanè qui somnia uenerea habent,propterea per somnum geniturã effundũt, quum humidũ in corpore diffusum & calfactũ fuerit,& siue ex labore, siue alia quapiam re spumuerit,dum ab ipso secernitur,coitus imaginẽ repræsentat. Habet enim humiditas hæc similiter ut in coeuntibus. Sed non est mihi de his qui per somnũ semẽ emittũt,& de toto morbo quid est,& quæ operatur, & quare coitus locũ expleat,sermo. atq; hæc quidẽ de hoc dicta sufficiũt. Cæterũ eunuchi propterea non coeũt,quia genituræ trãsitus ipsis sublatus est. Est enim per ipsos testes uia eius,& nerui tenues ac crebri ex testibus in pudendũ tendunt, quibus & eleuatur,& demittitur:atq; hi nerui in exsectione dum castrãtur, rescindũtur,quapropter nõ sunt utiles eunuchi. Nam neruis ipsorũ extritis, genituræ uia obturata est. Callus enim obducitur testibus,& nerui duri ac torpẽtes à callo facti,pudendum neq; tẽdere, neq; laxare possunt. Quibuscũq; uero iuxta aures uenæ sectæ sunt,hi coeunt quidem & geniturã emittunt, uerũ modicam & debilẽ ac infœcũdam. Nam plurima genituræ pars à capite iuxta aures in spinalem medullam procedit. Ipse autẽ transitus,cicatrice sectioni inducta,cõsolidatus est. At uero pueris uenulæ tenues & repletæ existẽtes, genituræ transitũ impediunt,& pruritus ipsis non similiter accedit,& propterea neq; conquassatur in corpore humidũ,ad genituræ secretionẽ. Quin & uirginibus quousq; iuuenculæ fuerint,menses non procedunt, propter eandem caussam. Postquam autem adoleuerint & uirgo & puer, uenæ in pudendum pueri tendentes,itemq; uirginis in uterũ,amplæ fiunt præ augmento,& oscula ipsarum aperiuntur, & uia ac transitus per angustias contingit, & humidum tunc etiam agitationem habet, Nam spatiositas ipsi tũc ab agitatione ac cõquassatione contingit: & puero sanè procedit genitura ubi plene puber fuerit ob hanc caussam, itemq; uirgini mẽses. Atq; hæc mihi sic demonstrata sunt. Porrò geniturã dico à toto corpore secerni,& à solidis, & à mollibus partibus,& ab humido omni in toto corpore. Sunt autem humidi species quatuor, Sanguis, Bilis, Aqua, & Pituita. Tot enim species cõgenitas homo in seipso habet, & ab his morbi fiũt,aut etiam ex morbis discretiones. Et hæc quidẽ dicta sunt à me, de genitura,unde fiat,& quomodo,& quare,& quibus genitura nõ est,& quare non est, & de mensibus uirginũ, & quòd mulieribus in coitu,dum confricatur ac teritur pudendum,& uteri mouẽtur,uelut pruritus in ipsos incidat,et quod reliquo corpori uoluptas ac caliditas accedat. Emittit autẽ & mulier à corpore genituram,aliquãdo in ipsum uterum,qui sanè inde humidus euadit:aliquãdo

foras

foras,si uterus magisq̃ opportunũ est hiarit. Et delectatur mulier ubi coire incẽperit per omne tẽpus, donec uir semen emiserit. Et si quidem appetit uiro commisceri, prius ꝗ uir emittit, & de cætero nõ similiter delectatur. Si uero nõ appetit, simul cum uiro delectari desinit. & habet res hoc modo, quemadmodũ si quis in feruẽtem aquam, alteram frigidam infundat, illa feruere cessat. Sic genitura uiri in uterũ illapsa, caliditatem & uoluptatẽ mulieris extinguit. Exilit autem uoluptas & caliditas simul cũ genitura in uteros illabente; deinde desinit. quemadmodũ si quis in flammam uinũ infundat, primũ quidẽ contingit flammam exilire, & per modicũ tempus augeri, ad uini infusionẽ, deinde desinere. Ita etiã mulieri caliditas exilit ad genituram uiri: deinde desinit. Cæterũ multo minus delectatur fœmina q̃ uir in coitu, & uir etiã tempore lõgiore. Propterea aũt quòd uir magis delectatur, secernitur ipsi de repẽte ab humido, fortiori turbatione ac agitatione ꝗ mulieri. Habet aũt & hæc res hoc modo. Mulieres si cum uiris coeant, magis sanæ sunt: si nõ, minus. Nam & uteri simul humidi fiunt in cõmixtione: qui enim sicci sunt magis q̃ conuenit, fortiter cõtrahuntur, ubi uero fortiter cõtrahuntur, dolorem corpori afferũt: & simul coitus sanguinem calfaciens ac humectans, uiam faciliorẽ mensibus facit. Mensibus autem non procedentibus, corpora fœminarũ morbosa fiunt. Quapropter autẽ morbosa fiant, in muliebribus morbis referetur. Et de his quidẽ hactenus. Postquã autem coiuit mulier, si quidem conceptura nõ est intra seipsam, pro more foras procedet genitura ab utrisq;, ubi fœmina uolet. Si uero cõceptura est, nõ procedit foras, sed manet in utero genitura. Nam uteri susceptam & cõclusam in sese continent, osculo nimirũ ipsorũ præ humiditate cõtracto ac concluso, simulq; permiscentur, tum quæ à uiro uenit, tum quæ à muliere emissa est. Quòd si fœmina partus perita sit, & cognouerit quãdo genitura non exciderit, sed intus mãserit, sciet qua die intra seipsam cõcepit. Habet aũt & hoc sic. Quãdoq; quidem fortius est semẽ à muliere emissum, aliquando uero debilius. Similiter etiã quod uir emisit. Et est tum in uiro fœmineũ itemq; masculũ semen, tũ itidem in muliere. Fortior autẽ masculus fœmina est. necesse igitur est ipsum à fortiore semine generari, habetq; res hoc modo. Si ab utrisq; semẽ fortius ꝓdierit, masculus erit partus: si uero debile, fœmina nascetur. Vtrum autẽ multitudine ac copia præualuerit, iuxta illud ipsum partus nascetur. Si enim multo plus fuerit debilis seminis ꝗ fortioris, superatur forte, & debili permixtũ, in fœminã transit. Si uero plus fuerit fortis seminis ꝗ debilis, superatur debile, & in marem transit. Quemadmodũ si quis ceram & adipẽ misceat, & de adipe tamẽ plus cõijciat, eaq; ad ignem liquefaciat, Quãdiu quidẽ liquida fuerint, nõ apparet utrũ tandem horũ superet, ubi uero cõgelata fuerint, tunc iam cõspicuum est, quòd adeps ceram copia exuperat. Sic habet etiã masculi ac fœminę genitura. Quòd uero & in fœmina, & in uiro, genitura fœminea sit ac mascula, ex manifestis factis cõiectare licet. Multæ enim mulieres iam fœminas pepererũt ex proprijs uiris, uerũ ad alios uiros transgressæ, masculos genuerunt. Et uiri illi ipsi apud quos mulieres fœminas pepererũt, ad aliarũ mulierum mixturã progressi, masculos genuerũt. & quibus masculus sexus gignebatur, alijs fœminis permixti fœmineam sobolem genuerũt. Atq; hæc sanè ratio declarat tum uirũ, tum fœminã, & fœmineã, & masculam geniturã habere. Nam apud quos uiros, fœmi-

nas pariebant, superabatur fortius semen à copia debilioris, & gignebãtur fœmellæ. Apud quos uero masculos pariebãt, superabatur debilius, & gignebantur mares. procedit aũt nõ semper ab eodẽ uiro genitura fortis, sed neꝗ semper debilis, sed aliàs alia, atꝗ sic etiam in muliere res habet, ut minime mirandũ sit, easdem fœminas, eosdẽꝗ uiros, sobolem masculã & fœmineã producere. Habet aũt & in brutis genituræ fœmineæ ac masculæ ratio eodẽ modo. Et in ipsa genitura egreditur & fœmineũ, & masculinũ, ab omni corpore, & à debilibus debilis, & à fortibus fortis: et necesse est sic in partũ distribui. Et ex quacũꝗ corporis uiri parte plus prodierit in geniturã, ꝙ mulieris, partus ille magis similis erit patri. Vndecũꝗ uero à corpore mulieris plus uenerit, magis assimilabitur matri. Est autẽ impossibile, partũ per omnia matri similẽ esse, & patri nihil: aut uice uersa, neꝗ alteri quicquã similem esse: sed utrisꝗ necesse est in aliquo similem esse, siquidẽ ab utrisꝗ corporibus semen in partum procedit. Vter autem tandem plus contulerit ad similitudinẽ, & à pluribus corporis regionibus, illi magis similis est. Cõtingitꝗ aliquãdo ut filia nata maiori ex parte, magis similis sit patri quàm matri, & filius natus aliquãdo magis similis est matri ꝙ patri. Atꝗ hæc tam multa à me relata declarãt superiorẽ sermonẽ, Quòd & in muliere, & in uiro, tum mascula, tum fœminea genitura existat. Cõtingit aũt & hoc: Quãdoꝗ partus tenues & debiles generãtur, ex patre & matre crassis ac robustis: & si quidẽ multis iam generatis pueris tale quid cõtingat, manifestũ est ꝙ fœtus in utero ægrotauit, & ab utero quid de suo ipsius incremento foras prodiuit, utero nimirũ amplius hiãte: & propterea debilis factus est. Vnũquodꝗ autem animal iuxta propriũ robur ægrotat. Si uero omnes pueri nati debiles fuerint, uteri ipsi in caussa sunt, angustiores ꝗ oportet existẽtes. Si enim nõ habuerint spaciositatẽ, in qua fœtus nutriri possit, necesse est ipsum tenuem fieri, utpote qui nõ habeat satis amplum locũ ad incrementũ capiendum. Si uero habeat satis amplum locũ, & non ægrotet, uerisimile est ex magnis parẽtibus magnam sobolem generari. Habet autẽ res hoc modo, Quemadmodũ si quis cucumerẽ qui iam defloruit, sit autẽ adhuc tenellus, & in cucumerario adhuc adhæreat, ponat ac immittat in uas angustũ, æqualis ac similis euadet cauitati ipsius uasis. Si uero quis eundẽ in uas amplũ indet, quod uerisimile sit cucumeris capax esse, sed nõ ualde multo maius ꝙ pro cucumeris natura, æqualis itidem ac similis erit cucumis uasis ampli cauitati. Nam in augescendo cum uasis cauitate contendit. & fermè omnia nascẽtia sic habent, quo modo quis ipsa cogat. Sic sanè & in puero se res habet. Si enim spatiositas ipsi cõtigerit in augescendo, maior euadet: si uero angustia, minor. At uero mutilum in utero puerũ, sentio aut cõtusum ex matris uterũ gestantis plaga, aut eiusdẽ lapsu, aut alio quopiam uiolento affectu matri accidente, mutilatum esse. Qua uero parte mater plagas acceperit, ea puer mutilatur. Si uero amplius contundatur fœtus, ita ut pellicula ipsum cõtinens rumpatur, perditur fœtus. Quin & alia huiuscemodi caussa pueri mutilãtur. Quum in utero iuxta locũ in quo mutilatus est fœtus, angustia fuerit, necesse est corpus quod in angustia mouetur mutilari, iuxta illum locum. Quemadmodũ etiam arbores quæcũꝗ in terra sunt, & nõ habent satis amplum locum, uerũ à lapide, aut aliqua alia re impediuntur, quum emergunt obliquæ ac tortuosæ sunt, aut hac parte crassæ, altera tenues. Sic accidit

etiam

etiam circa puerum, ſi in utero iuxta aliquam corporis partem, anguſtior altera uteri pars altera fuerit. Cæterum quòd ex mutilatis hominibus ſani & integri gignantur pueri, ut plurimum contingere ſolet. Habet enim mutilatum, numero omnia quæ ſanũ. Vbi uero morbus aliquis ipſis, & humido ipſorum acciderit, à quo ſemen prouenit (quatuor ſanè quum ſpecies ſint humidi, quæ naturaliter in corpore exiſtunt) geniturã non totam exhibẽt, debiliorem autem, iuxta mutilatam partem. Quare nihil miri mihi uidetur, ſi etiam mutilentur, quemadmodum parens. Et hæc mihi de hoc dicta ſufficiãt. Redibo autem rurſus retrò ad ſermonem quem dicere reliqui.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE NATVRA PVERI SIVE FOETVS, IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

Et de hoc Galenus dubitat Hippocratis ne an Polybi ſit.

Si genitura ab utriſq; permanſerit in utero mulieris, primum quidem ſimul miſcetur, utpote muliere non quieſcente, coaceruaturq; ac craſſa per calorẽ euadit. Deinde ſpiritũ concipit, nempe in calido exiſtens, & poſtea matre ſpirante. Deinde ubi ſpiritu repleta fuerit, uiam hic ipſe ſibiipſi foras facit, & per mediam geniturã ſpiritus erumpit. Quum autem ſpiritui calido uia foras facta eſt, rurſus alius frigidus à matre inſpirat, atq; hoc facit per omne tẽpus. Caleſcit enim utpote in calido exiſtens, & frigidum ſpiritũ concipit à matre ſpirãte. Omnia autem quæ caleſcunt ſpiritum habẽt. Spiritus autẽ erumpit & ſibiipſi uiam facit, ac foras procedit. Id autem quod caleſcit rurſus in ſeipſum aliũ ſpiritum frigidum trahit, per fiſſuram unde nutritur. Atq; hoc cõtingit etiam in lignis, & in folijs, cibiſq; ac potibus, ſi fortiter calefiant. Eius rei notionem ligna ardentia exhibent: omnia enim ligna hoc faciunt, maxime uero ſubuiridia. Emittũt enim ſpiritum iuxta ſectionem. Spiritus autem quum foras procedit, circum cæſuram uolutatur, id quod ſemper fieri uidemus. Manifeſta igitur eſt ratiocinatio de ſpiritu, quod calidus exiſtens in ligno, attrahit alterum frigidum à quo nutritur, & à ſeipſo dimittit. Nam ſi non alterum pro eo quem à ſe dimittit attraheret, nõ uolutaretur ſpiritus foras prodiens. Omne enim calidũ frigido moderato nutritur. Et ubi percalfactum fuerit humidum quod eſt in ligno, in ſpiritum mutatum foras procedit, & qua parte foras exit, ea ipſa calidus qui ineſt adhuc in ligno, alterum frigidum ſpiritum eius loco attrahit, à quo nutritur. Idem faciunt & folia uiridia. Quum enim incẽduntur ſpiritum concipiunt, deinde erũpit ſpiritus & uiam facit, forasq; prodit & circumuolutatur, procedens autem ſtrepitum facit, qua parte inſpirationẽ præbet. Quin & legumina & frumenta, & arborei fructus nucum generis calefacta ſpiritum habẽt, qui fiſſura facta foras prodit, & ſi humida fuerint, ampliorem ſpiritum emittũt, & rimam maiorem faciunt. Et quid multis uerbis opus eſt? Omnia quæcũque calefiunt, ſpiritum emittunt, & alium frigidum uiciſſim eius loco attrahunt, à quo nutrimentum ſumunt.

Atq; hæ necessitates ea gratia à me productæ sunt, ut cognoscatur quòd genitura in utero calfacta spiritū habet, & emittit. Simul autē & à matre spirante, genitura spiritum habet. Quum enim mater frigidū attraxerit ex aere in seipsam, fruitur eo etiam genitura. Calida autem est, utpote in calido existēs, & tunc sanè spiritum habet, ac emittit, atq; ipsa genitura inflata pelliculam acquirit. Circūtenditur enim quod forinsecus circum ipsam est, continuumq; euadit, utpote uiscosum existēs. Quemadmodū in pane dum torretur, tenue quiddam pelliculæ specie in superficiem abscedit ac extat. Calescens enim panis & inflatus eleuatur, qua parte uero inflatur, isthic pelliculæ species excitatur et cōsistit. Genituræ autē calfactæ ac inflatæ ex toto, pellicula forinsecus circūdatur. Verum iuxta medium genituræ, spiritui transitus extra ac intrò fit per pelliculā, & hac parte tenuitas pelliculæ à genitura distat, & paucissimū quid de genitura inest. Ipsa autē reliqua genitura rotunda est in pellicula. Atqui geniturā quæ sex diebus in utero mansit, & foras prolapsa est, ipse uidi, & qualis tū animo meo obuersabatur, ex illis ipsis reliquorū coniecturam facio. Vt uero ego uiderim genituram sex dierum existentē enarrabo. Mulieris nobis familiaris famula cantrix magnæ existimationis ex uirorum cōsuetudine erat, quam in uentre concipere nō coueniebat, ut ne minoris existimationis redderetur. Audierat autem cantrix ipsa, qualia mulieres inter se dicunt, quòd quando mulier cōceptura est in uentre, genitura non egreditur, sed intus manet. Auditis autem his atq; intellectis, hoc semper obseruauit, & quum quādoq; sentiret genituram non exeuntem, dominæ exposuit, & sermo statim ad me peruenit. Ego uero quum audissem, iussi ipsam ad terram saltare, & postquam septies iam exsilijsset, genitura in terram profluxit, & strepitus factus est, atq; illa conspecta ipsa ammirata est. Qualis autem erat ego referam: uelut si quis ouo crudo externam testam circum circa adimat, in interna uero pellicula inclusus liquor pellucescat. Modus quidem talis erat, & ut abunde dicam, ruber erat liquor & rotundus. In pellicula uero fibræ quædam albæ ac crassæ inesse uidebātur, cum cruore crasso & rubro obuolutæ: circum autē pelliculam foris cruenta uestigia instar sugillatorum; iuxta medium uero tenue quid eminebat, quod mihi umbilicus esse uidebatur, & per illum sanè spirationē extra & intrò primū facere apparebat: quin & pellicula genituram ambiens ac cōplectens, tota ex illo tendebatur. Talem sanè ego geniturā sex dierum existentē uidi. Referam autem & aliam dinotionem, omni cupienti de hoc scire, qui mihi paulò post hanc manifeste apparuit, & testimonio esse potest omni meo sermoni, quòd uerus est, quantum homini de huiusmodi re dicere datur. Atq; hæc mihi de hoc dicta sunt. Quòd genitura in pellicula est, & spiritū habet intrò & foras, & augescit à matre sanguine in uterum descendente. Menses enim nō prodeunt, ubi mulier cōceperit intra seipsam, si puer sanus fuerit, & permanere debet, nisi in quibusdam primo mense modicam sui indicationē faciant. Verū sanguis à toto corpore mulieris descendens, in orbem forinsecus pelliculā circūstat, Simulq; cum spiritu sanguis intra per pelliculam trahitur, qua parte perforata est, & à genitura distat, cōgelaturq; & futuro animali augmentū præbet. Quū autem tempus accesserit, rursus aliæ pelliculæ intra primam pelliculam tenues & multæ circūtenduntur, eo modo quo prima pellicula facta fuit. Sunt autē & hæ ab umbilico extentæ, & inter se

mutua ligamenta habent. Quũ uero iam hoc factum eſt, ex deſcẽdente à matre ſanguine & cõgelato, caro fit. Iuxta mediam autẽ carnem umbilicus diſtat, per quem ſpirat, & alimentũ ac incrementum capit. At uero mulier quum uterum gerit, à menſibus nõ prodeuntibus propterea nõ dolet, quòd ſanguis non conturbatur, aceruatim abire ſolitus ſingulis mẽſibus, ſed procedit ſenſim & modice citra dolorem, quotidie in uterũ ipſum, & quod ineſt intus in utero augeſcit. Singulis autẽ diebus ea gratia procedit, & nõ ſemel per menſem, quòd genitura in utero exiſtens ſemper à corpore trahit, prout uires, tum ipſa, tum ſpiratio habet. Et primum quidem modica ſpiratio fit, & ſanguis modicus à matre procedit. Quum uero ſpiratio amplior redditur, magis ſanguinẽ trahit, & uberior is in uterum deſcendit. Atqui uterum nõ geſtantibus, ubi menſes non prodierint, propterea dolor oboritur. Primum quidem ſanguis in corpore ſingulis menſibus turbatur ab huiuſmodi neceſsitate, quòd menſis à menſe multum differt, & ſecundum frigiditatẽ, & caliditatem. atq; hoc percipit mulieris corpus, humidius enim eſt quàm uirile. Vbi aũt turbatus eſt ſanguis, & uenas impleuit, ab ipſo deſcendit, qualis ab initio naturæ fuit. Quare ſi quidem euacuatur à ſanguine mulier, in uentre cõcipit. ſi uero repleta fuerit, non. Nam uacuis uteris, & uenis à ſanguine factis, mulieres in ſe fœtus concipiunt. Etenim poſt menſtrui ſanguinis purgationẽ mulieres in uentre cõcipiunt. Cauſſa iam dicta eſt. Quando autem conturbatus & ſecretus ſanguis foras non procedit, ſed in uteros, uteri autem nõ hiauerint, tunc ſanè à ſanguine diutius immorante uteri caleſcentes, reliquo corpori calorẽ tranſmittunt, quãdoq; etiam ſanguinem in uenas corporis diſtribuunt, ut & uenæ repletæ doleant, & tumores laxos producant. Quandoq; etiam periculũ eſt ne claudicatio ex hoc inducatur. Aliquando & ueſicam obſident, premũtq; ac claudunt ueſicam, & urinæ ſtillicidium inducunt. Aliquãdo pleni quoq; ſanguinis exiſtentes uteri procidunt, aut ad coxẽdices, aut lũbos, & dolorem exhibẽt. Aliquãdo ubi ſanguis quinq; aut ſex menſes in uteris moram traxit, putrefactus pus fit, & quibuſdã pus per pudendum exit. Sunt etiam quibus circa inguen uelut tuberculũ fit, illícq; ſuppuratum exit. Sed & alia multa huiuſcemodi mala mulieribus fiunt, ubi lunares purgationes non procedunt. Sed quid opus eſt ea hic recenſere? Referentur enim in muliebribus morbis. Verum iam repetito eo quod reliqui, ſermonem abſoluam. Quum autẽ generatur caro, tunc pelliculæ augeſcente in utero ſanguine, etiam ipſæ augentur ac ſinuantur, et præſertim externæ. Et ſanguis à matre deſcendens, quem ſanè caro ſpirans attraxerit, in incrementũ cedit, & ſi utilis non ſit, in ſinus pellicularũ ſecernitur: & ubi ſinuatæ factæ fuerint, ac ſanguinem ſuſceperint, tunc iam ſecunda appellatur. Et tantũ de hoc mihi dictum ſit. Cæterum caro augeſcens à ſpiritu articulatur, & abit in hac unũquodq; ſimile ad ſimile, denſum ad denſum, rarum ab rarum, humidũ ad humidum, & unũquodq; in propriã regionẽ abit, iuxta cognationẽ, ad id à quo genitũ eſt. et quæcũq; à denſis genita ſunt, dẽſa ſunt: et quæcũq; ab humidis, humida: et reliqua iuxta eandẽ rationẽ fiũt in incremẽto. Et oſſa dureſcũt à calore cõglutinata. Et ſanè ramificãtur uelut arbor, & tũ interna, tum externa corporis, adhuc melius articulãtur: Ipſúmq; caput diſtantiã acquirit ab humeris, et brachia ac cubiti à lateribus: et crura inter ſe diſparãtur: & nerui exiliũt circũ naturas articulorũ:

&

& os per se diducitur, & nasus, & aures eminent in carne, ac perforatur. & oculi implentur humore puro, & pudendum conspicuũ fit utrum tandem sit: & uiscera coarticulãtur: & iam etiam supernis partibus spirationem facit, tum ore, tum naribus: & uenter inflatur, & intestina inflata supernè, per umbilicũ spiritum assumunt, ac disperdunt: & in podicẽ uia fit à uentre ac intestinis foras, & in uesicam uia foras. Atq; hæc omnia à spiritu coarticulantur, Nam inflata disparantur omnia, iuxta cognationẽ. Etenim si uelis fistulam uesicæ alligare, & per fistulam immittere in uesicã, terram & harenam, & plumbi tenuia ramenta, insuperq; infusa aqua in fistulam inflare, primũ quidem illa aquæ permiscẽtur, deinde uero temporis progressu inflata secedẽt, & abibit plumbum ad plumbum, harena ad harenã, terra ad terram. Et si quis ipsa arefieri permittat, & diffracta uesica cõtempletur, inueniet simile ad simile progressum esse. Sic sanè etiam genitura & caro coarticulatur, & unũquodq; in ipsa simile ad simile abit. Atq; hæc mihi de hoc dicta sunt, & factus iam est puer, & ad hoc peruenit fœmella quidẽ in quadraginta & duobus diebus ut lõgissime, primã coagmentationẽ ac coarticulationẽ accipiẽs. Masculus uero ut longissime, in triginta diebus. Vt plurimũ enim hoc tẽpore, aut paulo breuiore, aut paulo lõgiore, articulatio ipsis cõtingit. Nam & purgatio fit à partu ut plurimũ, in fœmellis quidẽ, diebus quadraginta & duobus: atq; hæc tardissima est, & perfecta. Vacauerit autem periculo, etiã si in uiginti quinq; diebus purgetur. In masculo uero purgatio fit diebus triginta: atq; hæc tardissima est, & perfecta. Citra tamẽ periculũ fuerit, etiã si in uiginti diebus mulier purgetur. Postremo autem tẽpore purgatio q̃ paucissima procedit, & in iuniorib. paucioribus diebus purgantur, in senioribus uero pluribus. Cæterũ maxime laborãt ac dolent in partu, & partus purgationibus mulieres primiparæ, & quæ rarius pariunt magis dolent, quàm quæ sæpius. Atqui purgationes à partu mulieribus ea gratia fiũt, quòd primo tẽpore usq; ad dies quadraginta duos in fœmella, in masculo uero ad dies triginta, paucissimus sanguis in augmẽtum pueri descendit. Ab hoc autem tempore copiosior, donec pariat. Oportet itaq; purgationẽ reddi in toto puerperij tempore, & foras exire ac respondere pro dierum ratione ac proportione. Principium autem huiusmodi purgationis tale mulieri fit. Dum ex partu laborat, conturbatur sanguis mulieri, & à forti pueri motu uehemẽter calescit. Conturbatus autẽ, primus quidẽ foras prodit. Deinde puer, post puerũ uero, mucus crassus sanguinolentus, & deductio cõtingit huic, quemadmodũ aquæ effusæ in mẽsa. Postea post illum per omnes dies purgatio procedit, usq; ad prædictũ tẽpus, copia atticæ heminæ unius & dimidiæ primũ, aut paulo plus minus'ue, pro eius tẽporis ratione, donec desinat. Procedit autẽ sanguis uelut à uictima, si sana est, & sana futura est mulier, & statim cõgelatur. Si uero mulier sana nõ est, neq; sana futura est, purgatio paucior procedit, et specie deterior, & non cito cõgelatur. Id uero hoc modo habet. Si mulier uterũ gestans morbũ habuerit nõ cognatũ, in puerperij purgatione perit. Si uero nõ purgetur in priorib. diebus uterũ gerens, statim sana existens, aut etiã non, cõmoueatur aut ipsa purgatio siue à pharmacis, siue sua spõte de repẽte, iuxta dierũ rationẽ procedet, quibus nõ una uice, ꝑcedit. Si enim nõ purgetur mulier à purgatioib. partus, morbus magnus ipsam corripiet, & periculũ uitæ incurret, nisi cito curetur, et quis

conue-

conuenientẽ ipsi purgationẽ inducat. Hæc propterea produxi ut ostenderem quòd in pueris membrorũ discretio longissima cõtingit, in fœmella in quadraginta duobus diebus, in masculo in triginta. Argumento est purgatio à partu, quæ in fœmella fit in quadraginta duobus diebus, in masculo in triginta, ut tardissime cõtingat. Repetam autẽ iterum eandem rem ijsdem uerbis, maioris lucis ac declarationis gratia. Dico enim talionẽ rependi, quòd genituræ in utero existenti paucissimus sanguis à matre in uterũ uenit, si fœmineam geniturã habeat, in quadraginta duobus diebus, in his enim coarticulantur puerorũ membra: ab hoc uero tẽpore copiosior sanguis uenit. Et in masculo rursus iuxta rationem dierum triginta. Quòd uero hæc uera sint, etiam alterum testimonium adest, hoc modo habens. Primis diebus ubi genitura in uteros illapsa est, paucissimus sanguis à muliere in uteros uenit, deinde copiosior. Si eñ aceruatim & multus semel ueniret, genitura spirationem habere nõ posset, sed sanguine multo accedente suffocaretur: Repẽditur autem in purgatione uice uersa, purgatio enim puerperij in primis diebus plurima procedit, deinde paucior, donec desinat. Multæ aũt mulieres puerum masculũ iam perdiderunt paulo ante trigesimũ diem, & inarticulatus apparuit. Qui uero posterius perditi sunt, aut simul cũ trigesimo die, omnes articulati apparuerunt. In fœmella itidẽ iuxta rationem quadraginta duorũ dierum habet, Nam ubi his absolutis perditur, articulatio membrorũ apparet. Siue autẽ prius siue posterius perdetur puer, iuxta hanc rationẽ apparet. Nam & secundũ rationẽ, & necessitatẽ, articulatio cõtingit in fœmella, in diebus quadraginta duobus, in masculo, in triginta. Testimonium enim præbent abortus puerorũ, & à partu purgationes. Quòd autẽ fœmella posterius cõformatur ac coarticulatur, caussa hæc est: quòd genitura fœminea debilior est ac humidior quàm mascula, & iuxta hanc rationẽ necesse est posterius cõformari fœmellam quàm masculum, atque ea gratia etiam purgatio diuturnior est in fœmella quàm masculo. Redibo autem rursus retrò unde digressus sum. Postquã iam articulatus fuerit puer, speciebus membrorũ ipsius augescẽtibus, tunc & ossa duriora fiunt, & cauantur, atque hæc à spiritu fiunt. Caua autem existentia trahunt ad sese à carnibus quod in sanguine est pinguissimum: & progressu temporis ramificantur rursus extremitates ossium, quemadmodum arboris extremitates postremũ ramos spargunt, sic & in puero digiti manuum ac pedum inter se disparãtur. In ipsis autem extremitatibus ungues enascuntur. Desinũt autem uenæ hominis omnes in digitos manuum ac pedum. Et crassissimæ quidem sunt uenæ totius corporis, uenæ capitis, deinde crurum, & brachiorum ac cubitorũ. In pedibus autem & manibus, tenuissimæ ac densissimæ & plurimæ uenæ sunt. Nerui item tenuissimi ac densissimi & plurimi, & ossa magnitudine minima, atque hæc maxime in digitis manuum ac pedum existunt. Verum ex digitis, utpote ossa densa ac parua habentibus, uenas itidẽ ac neruos, sic etiã ungues tenues ac densi nascũtur, & intercipiũt ac cõcludũt uenarũ extremitates, ut ne amplius augescãt, neque altera alteri præmineat: ut nihil miri sit ungues in extrema corporis parte densissimos esse, ex densissimis enim cõstant. Simul autẽ cũ unguib. etiã capilli in capite radicãtur. Cæterũ pilorũ natura hoc modo se habet. Oriũtur equidẽ maximi ac plurimi, qua corporis parte cuticula rarissima est, et ubi pilus moderatũ humorẽ in alimentũ habet

bet

bet:& ubi cuticula posterius rara fit,ibi etiam pili posterius nascuntur,uelut in mento,& pube,& sicubi aliàs pili nascũtur. Simul enim ut genitura prodit,etiã caro rarescit, & cuticula & uenæ aperiuntur magis ꝙ priori tẽpore. Nam dum adhuc puer est,& uenæ tenues existunt,nõ procedit per ipsas genitura, eadem ratio de mensib. uirginũ est, Simul autẽ ut uia fit & geniturę,& menstruis uirginibus,etiã pilos emittit pubes,tũ pueri,tum uirginis,rara nimirũ cuticula reddita,simulꝗ pilus moderatã humiditatẽ in alimentum habet,& non pauciorẽ. Sic uero & in mento uiri cõtingit. Rara enim fit cuticula,procedẽte in ipsam de capite humiditate,Simul enim & in coitu,simulꝗ interiecto tẽpore,pilus moderatam humiditatẽ in alimentum habet,& tunc maxime,quum tempus contingit humiditati de capite descẽdenti in coitu,ad mentũ à pectore distans. Signum autem eius quòd in rarissimis cuticulæ partibus pili enascuntur: si quis uelit inurere cutem, & pustulam tantũ facere,eamꝗ sanare,cutis densa reddita per cicatricem pilos nõ producet. Quicũꝗ uero Eunuchi dum pueri sunt fiũt, propterea neꝗ in pube, neꝗ in mento pilos producunt, leuesꝗ toti existunt, quòd uia geniture nõ facta,cuticulam nõ rarefacit per totã superficiem. Intercepta est enim ac cõclusa geniture uia,quemadmodum paulo ante à me relatũ est. At uero Mulieres leues fiunt,& mento,& corpore,quòd in coitu ipsarũ humiditas nõ similiter agitata uelut uiri,cuticulam raram nõ facit. Quicunꝗ autẽ calui fiunt,hi sanè pituitosi sunt,& pituita in capite ipsorũ simul cum coitu agitata & calfacta,ad cuticulam allabens pilorũ radices exurit,& defluunt pili. Verum Eunuchi propterea calui nõ fiunt,quòd uehemẽtem motum non faciant, neꝗ pituita in coitu calfacta pilorum radices exurit. Cæterum cani ob id fiunt quòd longo tempore pertranseunte in homine humiditate,albissimũ eius secernitur, & ad cuticulam allabitur, & pilus albidiorem humiditatem trahens albidior fit quàm priori tempore,itemꝗ ipsa cuticula,præsertim ubi cani sunt, albidior alia euadit. Et quicunꝗ ex natiuitate canum quid in capite habent, etiam illis cuticula summa ubi cani sunt,reliqua albidior existit. Illic enim albissima est humiditas. Habet autem res hoc modo. Qualemcũꝗ humiditatem caro attraxerit,siue albam,siue rufam,seu nigram,tali colore etiam pilus inficitur. Atꝗ hæc de hoc dicta sunt. Redibo autem rursus ad sermonẽ relictum. Quum itaꝗ extremitates corporis pueri foras ramos sparserint, & ungues ac pili radices egerint, tunc iam etiam mouetur, & tempus ad hoc fit, masculo quidem menses tres,fœmellæ uero quatuor. Sic enim ut plurimum contingit. Sunt autem aliqui pueri qui ante hoc tẽpus mouẽtur. Mouetur autẽ primũ masculus, quia fortior est ꝙ fœmella:& primũ quoꝗ conformatur masculus. nam à fortiore & crassiore genitura fit. Quum autẽ mouetur fœtus, tunc sanè lac indicationem sui,matri præbet. Mammæ enim attolluntur,& papillæ gliscunt ac turgent,Lac uero nõ prodit:& in mulieribus densam carnẽ habentibus,lac posterius significationẽ de se præbet ac prodit,in rarũ uero carnẽ habentibus,prius. Lac autẽ ob huiusmodi necessitatẽ fit. Quũ uteri tumidi præ puero sunt, uentrem mulieris cõprimunt:eius autẽ pleni ubi cõpressio cõtigerit, pinguissimũ de cibis ac potibus foras prosilit,in omentũ ac carnem. Quemadmodũ si quis corium illinat multo oleo,& imbibere permittat,& ubi imbibit,corium ipsum premat,oleum utiꝗ exilierit foras ex corio cõpresso. Sic etiam si uenter pinguitudinem

tudinem in se habeat à cibis ac potibus, comprimaturq; ab uteris, pinguitudo prosilit in omentũ ac carnem. Et si raræ carnis mulier fuerit, citius percipit eius persultationem: si non, posterius. Quin & pecora prægnãtia si nõ ægrotent, ab eodem potu ac cibo pinguiora propterea fiunt. Similiter aũt & mulier. Et à pinguitudine calfacta ac alba existente, quod edulcatũ est à caliditate, quæ ab uteris accessit, expressum uenit in mammas, & in uteros quoq; parum uenit, per easdem uenas. Tendũt enim & in mãmas & in uteros uenulæ hæ, & cõsimiles aliæ. Et ubi peruenerit in uteros de lacte, puer ipso paululum fruitur. Mammæ uero suscepto lacte impletæ attolluntur. Et ubi peperit mulier principio motus facto, lac in mãmas ipsas procedit, si lactauerit. Sic enim res habet. Dum mammæ lactant ac exuguntur, uenulæ in mãmas ampliores fiunt, ampliores autem factæ, à uentre pinguitudinẽ trahentes, in mammas distribuunt. Nam & uir si multũ coeat, uenæ ampliores redditæ, Venerem magis inducũt. Habet autem & hoc eo modo. Alimentũ & augmentum puerorum fit, ubi ea quæ à matre ueniunt, in uteros processerint, & prout mater habet iuxta sanitatẽ aut debilitatem, sic & puer habet. Quemadmodũ etiam quæ in terra crescunt, à terra nutriuntur, & prout terra habuerit, sic etiam nascentia in terra habent. Etenim semen ubi deiectũ fuerit in terram, humiditate quadam ab ipsa impletur. Habet enim in se terra omnigenũ humorem, ut nascẽtia nutrire possit: impletũ autem humore semen, inflatur & intumescit, & uis quæ in semine leuissima est, ab humore condensari cogitur, condensata autẽ à spiritu uis, & humore folia producente, semen rumpit, & primũ folia foras emergunt. Vbi uero emerserint, quũ non amplius ab humore in semine existente folia nutriri possint, rumpitur inferne semen, itemq; folia, & semen à folijs coactũ, uim suam ad inferna demittit, quæ uidelicet in ipso restat propter grauitatem, & fiunt radices ex folijs distentæ. Postquã autem planta iam firmiter radices inferne egerit, & alimentum à terra sumit, tunc sanè totum euanescit, & in plantam cõsumitur, præter corticem, qui solidissimus existit. Rursus autẽ cortex in terra putrefactus progressu temporis euanidus fit, & quædã folia ramos producũt. Ex semine itaq; tanq̃ ex humido nata planta, donec quidem tenera & aquosa fuerit, in augmentum superne ac inferne procedens, fructũ excludere non potest. Non enim uim habet fortem ac pinguem, ex qua semen condensari queat. Vbi uero solidior facta est, & progressu temporis radices egerit, tunc iam & uenas habet amplas, tum ad supernam, tum ad infernam partem: & tunc sanè nõ amplius aquosum ex terra trahit alimentũ, sed crassius & pinguius ac copiosius, quod calfactum à sole efferuescit in extremitates, & fit fructus iuxta cognationẽ, ex quali etiam generatus est. Multus autẽ ex modico propterea fit, quòd singula ex terra nascentia maiorem uim ex terra, q̃ ex eo unde generata sunt, trahunt, & efferuescunt non secundũ unum, sed secundum multa. Quũ autem fructus prodierit, à planta sua nutritur. Planta enim à terra trahens, fructui trãsmittit. Sol autem fructum coquit, & solidũ facit, quod aquosius in ipso est, ad sese trahens. Atq; hæc mihi dicta sunt de his quæ ex semine nascũtur à terra & aqua. Cæterum ex plantarijs ab arboribus arbores fiũt, hoc modo. Ramus uulnus habet, qua parte ab arbore defractus est, in infima ad terrã parte, unde radices prodeunt. Pangitur autem, & in terrã demittitur, hoc modo. Quum planta quæ in terra exi-

stit,humorē acceperit à terra,tumescit & spiritū habet,quæ uero pars supra terram eminet,nondum.Spiritus autē & humor cōdensans in inferna plantæ parte uim,quātum eius grauissimū est,in infernam partē erūpit, & ex ipso radices teneræ fiunt.Postq́ autē in infernam partem receptus fuerit, tūc iam ex radice humorē trahit,& parti supra terrā eminēti trāsmittit:& tunc sanè rursus superna pars intumescit,ac spiritū habet, & quantū ex ui in plāta leue inest, idipsum congregatū germinat,ac folia producit,& iam in supernā partem augmentum facit,itēq; in infernam. Sic itaq; contrariū contingit circa germinationē, in his quæ ex semine,& in his quæ ex plantarijs proueniūt.Ex semine enim prius folium emergit,deinde radices in infernam partem demittūtur. Verū arbor primū radices agit,deinde folia acquirit, propterea ꝙ in semine ipso humoris copia inest,& in terra quū totum insit,alimentū inest primū folio sufficiens,unde foliū nutritur donec radicetur. Verū in ramo non sic fit.Non enim gignitur ex altero,unde folium primum alimentū habeat, sed ipse ramus est,& uelut arbor habet,& multa eius pars supra terrā eminet. Quare quū supra terrā existat,humore impleri non potest, nisi ex inferna parte magna quædā uis procedens, in supernā humorem distribuat.Et plantariū primo necesse est sibijpsi alimētum sufficere à terra in radices, deinde ubi sic à terra attraxit, sursum distribuere, & folia ad germen & augmentū concitare. Quū autem augmētum cepit planta, à tali necessitate ramos spargit,quam referam. Quū plus humoris ipsi accesserit ex terra attracti,erūpit præ multitudine,qua parte q̄ plurimus fuerit,et hac parte plāta ramos emittit.augetur autē & in amplitudinē, & in supernā,& in infernam partē,propterea ꝙ inferna terræ pars hyeme quidem calida est,æstate autem frigida. Atq; hoc propterea cōtingit, ꝙ terra humida est in hyeme, præ aqua de cœlo delabente,& cōprimitur in seipsam,utpote humore grauiore existente: densior autē ab hoc ipso est, & nullam transpirationē habet. Non enim amplius magna raritas ipsi inest:& propter hoc inferna terræ pars hyeme calida est.Nam & fimū densius accumulatū,intus calidius est,q̄ quod rarū existit, & aliàs humecta ac cōpressa,à seipsis cōcalescunt,& breui à calore ualde exusta putrescūt.neq; enim permeat spiritus per ipsa,nimirū quum densa existunt. Si uero sicca fuerint,ac rarè posita,multominus calescūt ac putrescūt. Atq; sic sanè frumentum ac hordeum humidū ac madefactum,intus calidius est, q̄ si siccum sit,& rarè positum.Et uestes pelliceæ colligatæ ac fortiter cōpactæ,à seipsis cōburuntur,uelut ego uidi,quemadmodū ab igne exustæ. Sed & alia si quis uelit considerare, Omnia quæ comprimūtur à seipsis, calidiora reperiet, quàm quæ rarè posita sunt. Nō enim habent unde frigiditatē inspirent à uentis. Sic etiam inferna terræ pars quū plena sit,& ipsa à seipsa cōprimatur, nimirum grauis ac densa existens,ab humiditate in hyeme calescit,nullam enim caliditatis perspirationem habet. Sed ubi de cœlo aqua cadit in ipsam, quum spiritus prodierit ab ipsa in terra, non ulterius penetrat,utpote terra densa existente, sed spiritus retrò ad aquā abit:et propterea fontes ac marinæ aquæ,hyeme calidiores sunt, & auctiores q̄ æstate,quia spiritus dum exhalat, retrò abit ad aquam, quū terra densior existat,& per se spiritū non transmittat. Et aqua multa existens quæ cōtigerit, ea perrumpens procedit, & uiam sibijpsi ampliorē facit q̄ si modica existat. Aqua enim in terra nō consistit, sed semper in decliue procedit. Si autē

spiritum

ſpiritum ab aqua prodeuntẽ terra per ſe hyeme trãſmittat, paucior aqua ex ipſa procederet, & fontes hyeme magni non eſſent. Atq; hæc omnia in hoc dicta à me ſunt, quòd terræ inferna pars calidior eſſe apparet hyeme, ꝙ æſtate. Nunc aũt dicere uolo, ꝙ æſtate frigidior q̃ hyeme, inferna terræ pars eſſe uidetur. Terra æſtate rara eſt & leuis, nimirum ſole uehemẽtius irruente, & ab ipſa humiditates ad ſeſe attrahẽte. Habet autem terra in ſe ſemper aquam plus aut minus. Spiritus autem omnes nobis ſunt ab aqua. Id quod ſic ſe habere, unde coniectare poſsis demonſtrabo. Etenim ab omnibus fluminibus ac nebulis ſpiritus ſemper procedunt. Eſt autẽ nebula aqua in aere cohærens & continua. Et tunc ſanè terra rara eſt ac leuis æſtate, & aquã in ſe habet, & aqua in decliue fluit; procedente autem aqua, ſemper inde alius ex alio ſpiritus exhalat. Qui uero exhalat, per terrã abit leuem ac raram exiſtentẽ, & frigiditatem terræ inducit, & ipſa aqua ſimul perfrigeratur. Habet autẽ ſic, Quemadmodũ ſi quis aquam in utre exiſtentem fortiter cõprimat, & per puncturam acus, uel paulo maiorem, perſpirationem aquæ faciat, & ipſum utrem in ſublimi ſuſpendat, nullus ſpiritus per foramen procedat, ſed aqua, non enim habet ſpatioſitatem per quam aqua ſpiritum emittat. Sic ſanè ſe habet etiam hyeme aqua in terra. Si autem aquæ in utre locum ſatis amplum feceris, & utrem in ſublimi ſuſpẽderis, ſpiritus per foramen procedet. Locũ enim ſpiritus habet ab aqua mota, procedendi per utrem, & propterea per foramen ſpiritus trãſit. Sic ſanè ſe habet etiam æſtate aqua in terra. Satis amplũ enim locum habet, nimirũ terra rara exiſtente, & ſole ab ipſa humorẽ ad ſe trahente, & pertranſit ſpiritus, utpote qui frigidus exiſtit, ab aqua per ipſam raram exiſtentẽ ac leuẽ. Ob hoc itaq; inferna ipſius pars ęſtate frigida exiſtit, & aqua ipſa adhuc magis ꝙ ſpiritus, qui in terra frigidus exiſtit, & ipſa in ſeipſam, & in terram, ſpiritũ emittit. Sed & aqua quæ hauritur in puteo ſpiritũ ſemper mouet, uelut flabellũ, atq; hoc ipſum aquæ frigiditatẽ inducit. Quæ uero nõ hauritur æſtate, ſed ſtans denſa exiſtit, nõ ſimiliter ſpiritũ in ſe à terra ſuſcipit, neq; in terrã à ſeipſa diſtribuit. & ſimul à ſole, & aere in puteo non diſperſo, ſed ſtante ac firmato, primum ſuperficies ipſius calefit, deinde alia eius pars ad aliam deorſum caliditatẽ diſtribuit. & propterea aqua quæ æſtate non hauritur, calidior eſt ea quæ hauritur. Quin & fontes ualde profundi æſtate ſemper frigidi exiſtũt: & aqua hauſta hyeme, terra calida exiſtente, ex tali fonte, ſtatim quidem calida eſt, ubi uero tempus progreſſum fuerit, frigida eſt ab aere uidelicet frigido exiſtente talis facta. Perflatur enim à uento, & ſpiritus per ipſam pertrãſit. Quemadmodũ etiã aqua quæ æſtate hauritur, ubi hauſta fuerit, ſtatim frigida eſt, calida autẽ fit poſtea, propterea quòd terra rara exiſtente, & ſpiritu in ipſa exiſtẽte, perfrigeratur: Vbi autẽ hauſtæ tempus acceſſerit, ſtabilis fit, & calida cõſpicitur. Calefit enim ab aere calido exiſtente, quemadmodum & aqua quæ nõ hauritur in puteo æſtate, ob hoc ipſum calida redditur. Atq; hæc à me de hoc dicta ſunt. Repetam autẽ rurſus ꝙ æſtate inferna terræ pars frigida eſt, hyeme uero calida: Superna autẽ uice uerſa. Et oportet arbori non duo calida ſimul accedere, neq; duo frigida ſimul, ſi ſana eſſe debet. Verũ ſi quidem ex ſuperna caliditas acceſſerit, ex inferna frigiditatẽ ipſi accedere oportet, & uice uerſa, ſi ex ſuperna parte accedat frigiditas, ex inferna caliditatẽ ipſi contingere oportet. Et radices ubi attraxerint, arbori tranſmittũt, & arbor

uicissim radicibus, atque sic & frigidi & calidi cōseruatio cōtingit. Quemadmodum homini ingestis cibis in uentrē, qui dum cōcoquuntur calfaciūt, perfrigerationem à potu facere oportet. Sic & arbori contrariū rependi oportet, ex inferna parte ad supernā, & uicissim, & augescit arbor & in supernam, & in infernam partē, propterea quod alimentum ex inferna & superna ipsi accedit. Et quandiu quidem uehemēter tenera fuerit arbor, fructum nō producit. Nō enim est in ipsa pinguis uis, neque crassa, quæ ad fructū conferre posit. Progressu autem temporis uenæ in ipsa dilatatæ, pinguē ac crassam influxionē ex terra in ipsam faciunt, sol autem ipsam diffundens, ebullire facit utpote leuem existentē, in extremitates, & fructū producere. & tenuem quidem humiditatē à fructu sol aufert, crassam autē concoquens & calfaciēs edulcat. At uero arbores nō fructiferæ, in se pinguitudinē tantam non habent, quantū eius in fructū est expendendum. Omnis autē arbor quum per tempus solida facta fuerit, & ex inferna parte radices firmarit, iam penitus cōstanter augescere desinit. Quicunque uero in arbores, ab alijs arboribus oculos indiderunt, et arbores in arboribus enatæ uiuunt, & fructificant nō similem fructū arboribus, quibus insitæ sunt, id ipsum tali modo cōtingit Oculus primū quidem germinat. Alimentū enim habet primum ab arbore, ex qua ablatus est, deinde ab ea in quā insitus est. Vbi autē germinauerit, sic in arborē radices tenues à se demittit, & primū humore fruitur in arbore, in quā insitus est, existente, deinde tēpore accedente, demittit radices in terram, per eam in quā insitus est, & fruitur humore, quē à terra trahit, et alimētum inde ipsi cōtingit, ut nō mirū sit, insitas arbores, alios fructus producere. à terra enim uiuūt. Hæc mihi de arboribus & fructibus dicta sunt ea gratia, quod indignū mihi factū uidebatur, & ne poteram quidē, hanc tractationē semiperfectam relinquere Redibo nūc rursus retrò ad illū sermonē, cuius gratia à me hæc de istis relata sunt. Cēseo enim terræ nascētia omnia uiuere ex terræ humore, & qualem terra humorē in seipsa habet, talem etiā nascētia ex ipsa habere. Sic etiā puer uiuit de matre in uteris, & quali mater sanitate prædita est, talem etiā puer habet. Quod si quis cōsiderare uelit ea quæ de his dicta sunt, ab initio usque in finē, inueniet naturā omnē consimilem esse, & ex terra nascentiū, et hominū. Et hæc mihi de hac dicta sunt. Cæterū puer in uteris existēs manus apud genas habet, caput autē prope pedes: & non datur probe ac certo cognoscere, etiamsi puerū in utero uideas, utrum caput sursum habeat, an deorsum. Verum ex umbilico pelliculæ tentæ sunt ipsum cōtinentes. Nunc autē referam dinotionem, quam paulo ante me demōstraturum dixi, quantū humanæ menti possibile est manifestum existentē, omni qui de hoc cognosse uelit, quod genitura in pellicula est, & quòd iuxta medium ipsius umbilicus est, & per illum sanè, primo spiritū in seipsam trahit, & foras emittit. & quòd ex umbilico pelliculæ tentæ sunt. Sed & aliam pueri naturam, quam dixi, sic totam habere usque in finē reperiet, quomodo uidelicet à me in his sermonibus declaratū est, si quis testimonijs, & ocularibus inspectionibus à me producendis uti uelit. Etenim si quis oua uiginti aut plura, quo pulli ex ipsis excudantur, gallinis duabus aut pluribus subijcere uelit, & singulis diebus à secunda exordiendo, usque ad ultimā qua excudetur pullus ex ouo, subtrahere, confringere, ac uidere, inueniet omnia se habere iuxta meum sermonem, quomodo uolucris naturam, ad humanam cōferre oportet.

Quòd

Quòd em̄ pelliculæ ex umbilico tētæ sunt, et reliqua quæ de puero dicta sunt, sic se habere in ouo uolucris reperies, ab initio in finē. Atqui si quis nōdum uidit, mirabitur in uolucris ouo umbilicum inesse. Atq; hæc sic habēt, & sic à me relata sunt. Quando uero mulieri partus appropinquat, tūc puero se mouēte, & manibus ac pedibus calcitrante, pelliculam quandam internā rumpi contingit, rupta autem una, etiam aliæ debiliorē uim habent, & rūpuntur primū quidem illi contiguæ & cohærētes, postea extrema. Quum autē ruptæ fuerint pelliculæ, tūc fœtus à uinculo exoluitur, & agitatus foras procedit, Neq; enim amplius robur habet pelliculis amissis, neq; uteri amplius puerum continere possunt, pelliculis uelut dixi amissis, & ab ipsis abruptis. Cohærēt enim pelliculæ etiam uteris, ubi circum puerū obuoluuntur, nō adeo ui ualida ac multa. Quando autē procedit puer, uiolat & dilatat uteros in exitu, utpote teneros existentes. Procedit autem in caput, si secūdum naturam prodierit. Grauissimæ enim sunt ipsi supernæ partes, si ex umbilico perpēdantur. Quum autē in uteris est, magis cōtinens existit usq; ad pellicularum rupturā simul cum decimo mense, quando partus matri propinquat, & adest. Si uero uiolentam affectionē perpetiatur puer, etiā ante præfinitū tēpus ruptis pelliculis prodit. Quin & si alimētū à matre prius puero defecerit, etiā sic partus matri prius aduenit, & ante decimum mensem puer prodit. Cæterū quæ longius q̄ decem mensium tempus uterū gestare sibi uisæ sunt: nam hoc iam sæpe audiui, illæ ipsæ hoc modo quē dicturus sum deceptæ sunt. Quum uteri spiritū acceperint in seipsos, à uentre flatum exhibente, eleuātur ac intumescūt, cōtingit enim hoc, Vidētur sanè sibi mulieres tunc cōcepisse. Præterea si menses non procedentes, congregati fuerint in utero, & diutius manserint, semper perfluunt in uteros, aliquando unà cum flatu à uentre, aliquādo etiam calescētes, & sanè tūc quoq; in utero habere mulieres sibi uidētur, nimirū mēsibus non prodeūtibus, & uteris eleuatis. Deinde aliquādo menses sua sponte erumpūt, aut alijs superueniētibus à corpore in uteros, & priores protrudentibus, & flatus egreditur, & multis iam statim post mensium purgationē uteri hiant, & ad pudendum uertūtur, & tunc uiris permixtę, ad se geniturā concipiūt, eadem die aut omnino in paucis. Existimāt autem inexpertæ harum rerū ac rationum, etiā illo tempore se in utero habuisse, quando menses nō prodibant ipsis, & uteri erant eleuati ac tumētes. Quòd autem nō diutius q̄ decem mēsibus contingat uterum gestare, ego demonstrabo. Alimentū & augmentū quod à matre descēdit, non amplius sufficiens est puero, ubi decē menses præterierint, & fœtus auctus fuerit. Trahit enim quod dulcissimum est in sanguine ad sese, simulq; etiam lacte modice fruitur. Quum autem hæc ipsi rariora ac pauciora sint, & puer plenus ac maturus existat, copiosius alimentū desiderans calcitrat, ac pelliculas rumpens, initiū partus matri inducit. & hoc perpetiuntur magis mulieres primiparæ: deficit enim pueris alimentum, ut ad decimum usq; mensem sufficere nō possit. deficit autem per hunc modum. Sunt quædam mulieres quibus sufficientes menses purgantur, quædam quibus pauciores: hoc ipsum si semper fiat, in natura, & genere, maternum ipsis existit. Quæ uero menses paucos demittūt, hæ etiā pueris postremo tempore, ubi iam maturi fuerint, alimētum rarius exhibentes, ipsos calcitrare faciunt, ut & ante decimū prodire festinēt. Modicus enim sanguis à iuuē-

culis ac nouellis matribus procedit: ut plurimum uero cõtingit tales mulieres etiam sine lacte esse, quæ paucos mẽses demittunt. Sicciores enim sunt, & densiorem carnem habent. Huic autem rationi, quòd uidelicet deficiente alimento prodit puer, etiamsi nõ aliqua uiolenta affectio ipsi accidat, etiam hoc testimonio esse potest. Volucris ex oui luteo nascitur, hoc modo. Incubãte matre ouũ calescit, & quod in ouo inest à matre mouetur, calescens autem id quod in ouo inest, spiritum habet, & alterum frigidũ ab aere per ouũ attrahit. Ouum enim adeò rarum est, ut spiritum qui attrahitur sufficientẽ ei quod intus est transmittat: & augescit uolucris in ouo, & coarticulatur modo eodem ac cõsimili uelut puer, quemadmodũ iam antea à me relatũ est. Nascitur autem ex luteo oui uolucris, alimentum uero & augmẽtum habet ex albo, quod in ouo est. atq; hoc iam omnibus manifestũ factum est, qui animum aduerterunt. Vbi autem deficit alimentũ pullo ex ouo, nõ habens id sufficiens unde uiuat, fortiter mouetur in ouo uberius alimẽtum quærens, & pelliculæ circum dirũpuntur, & ubi mater sentit pullum uehementer motum, putamen excalpẽs ipsum excludit. atq; hæc fieri solent in uiginti diebus, & manifestũ est quòd ita se habent. Vbi enim excusa est uolucris, nullus humor in oui testis inest, qui sanè memorabilis existat, expensus est enim in pullũ. Sic etiam ubi auctus fuerit puer, mater nõ amplius sufficiens alimentũ ipsi exhibere potest. Vberius itaq; præsente alimentum puer quærens, calcitrãdo pelliculas dirũpit, & à uinculo exolutus simul foras prodit. atq; hæc ut longissime in decem mẽsibus fiunt. Et secundũ hanc rationẽ etiam pecoribus ac feris partus aduenit, in tempore quo singula pariũt, non tardius. Etenim unicuiq; animali necesse est tempus esse, in quo alimẽtum fœtui rarius erit, & deficiet, et partus adest. Et quæ quidẽ paucius alimentũ pueris præbent, citius pariũt. Quæ uero uberius, posterius. Atq; hæc mihi de hoc dicta sunt. Porrò diruptis pelliculis, si pueri momentũ in caput inclinatũ prædominabitur, mulier facile parit. Si autẽ obliquus, aut in pedes procedet: contingit enim hoc sæpe si momentũ huc inclinarit, siue præ uterorum spaciositate, siue si mater in labore ex partu primũ non quieuit: & si sic procedet, mulier difficulter pariet. Multæ aũt uel ipsæ perierunt, uel puer, aut simul matres unà cum fœtibus. Cæterum ex pariẽtibus ac puerperis maxime laborant primiparæ, propter inexperientiã dolorum, & dolent quidem totũ corpus, maxime uero lumbos ac coxẽdices. Nam coxendices ipsarũ disparantur. Verum expertæ iam partus, minus primiparis dolent. Quæ uero multoties pepererunt, multo minus dolent Si porrò in caput processerit puer, caput primũ foras prodit, deinde alia mẽbra consequuntur, postremus autẽ umbilicus. Ex umbilico autem secunda tenta est. Post hæc aquositas & mucus sanguinolentus tum à capite, tum à reliquo corpore secretus, præ uiolentia & dolore ac calore, atq; hic uiam struit purgationi à partu cõsequenti. Post exitum autẽ eius muci cruẽti, purgatio fit per tempus antea relatũ. Et tum mammæ, tum reliqua mẽbra quæ humidiora sunt, mulieribus rũpuntur, minime quidem in primo partu, postea uero prout plures pariunt, ita amplius rũpuntur, euacuatis uenis præ partus purgatione. Atq; hæc à me de hoc dicta sunt. Gemelli autem fiunt ab uno coitu, hoc modo. Vteri sinus frequentes & curuos habẽt, alios remotiores, alios propinquiores pudendo. Et animalia quæ multa gignunt, plures sinus habent, q̃ ea

quæ

quæ pauca. Similiter autem habent & pecora, & feræ, & uolucres. Vbi itaque contigerit genituram findi, & in duos sinus peruenire, & uteri genituram susceperint, & sinus alter ad alterum non hiauerit, nec dimiserit, segregata genitura in utroque sinu pelliculas induit, & uiuificatur eodem nodo quo unus fœtus, quapropter uero id fiat diximus. Quòd uero ab uno coitu gemelli gignantur, hoc testimonio constat. Est canis, & sus, & alia animalia, quæ ab uno coitu pariunt & duo, & plura, & unumquodq; animal in utero, in sinu ac pellicula existit: atq; hæc ipsi fieri uidemus, & hæc omnia eadem die ut plurimum pariunt. Sic autem & mulieri ab uno coitu gemelli facti, uterq; in sinu & pellicula est, & eadem die utrunq; parit, & alter prius foras procedit, & pellicula ipsius siue secunda. Quòd autem gemelli, fœmella & masculus generãtur, hoc caussæ esse sentio. In muliere & in uiro, & in omni animali, in singulis & debilior, & fortior genitura inest, & non semel ac simul genitura procedit, sed & bis & ter ebullit ac eiaculatur: & non est possibile omnem esse fortem, tum quæ prius exiuit, tum quæ posterius. In utrum autẽ sinum, crassiorem ac fortiorem genituram ingredi contigerit, illic masculus gignitur. In utrum uero rursus humidiorem ac debiliorem, illic fœmella generatur. Si uero in utrunque fortis ingredietur, ambo masculi fient. Sin debilis, ambo fœmellæ. Atq; hic sermo sic relatus totus finem habet.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CARNIBVS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

[E]GO ad hunc usq; sermonem cõmunibus sentẽtijs utor, tum aliorum qui me præcesserũt, tum etiam meis. Necesse enim est commune principium sententijs supponere eum qui uelit hanc de arte medica tractationem cõponere. Verum de rebus sublimibus in aere ac cœlo, neque opus habeo dicere, nisi quòd quantum ad hominem & reliqua animantia, quæ sunt, & nata sunt, pertinet, demõstrabo, & ꝙ anima sunt, & quòd sanitas, & quòd morbus, & quod in homine malum ac bonum, & unde moritur. Nunc autem ipse meas sententias profero. Et uidetur sanè mihi id quod calidũ uocamus, immortale esse, & cuncta intelligere, & uidere, & audire, & scire omnia tum præsentia, tum futura. Huius igitur plurima pars, quum turbata essent omnia, in supernam circũferentiam secessit. Et uidentur mihi ipsum ueteres Aethera nominasse. Altera pars inferna, appellatur Terra, frigidum quid & siccũ, & multis motionibus obnoxiũ, & in hac sanè multum calidi inest. Tertia pars aeris, mediũ locum occupauit, calidum quid ac humidum existens. Quarta uero pars terræ proximũ locum cœpit, humidissimũ quid ac crassissimum. Hæc itaq; quum turbata essent, & in orbem circũuoluerentur, multa calidi pars in terra cõclusa est, alibi maior, alibi minor, alibi ualde pauca, alibi copia multa: & temporis progressu terra à calido arefacta, hæc conclusa in ipsa putredines faciunt ueluti tuniculas, & quantum quidem ex putredine

terræ pingue fuit, & minimum humoris habuit, id ipsum per multum tempus calescens, celerrime exustum est, & in ossa mutatū. Quæ uero glutinosiora fuerunt, & frigiditate participarunt, ea calefacta exuri nō potuerunt, neq; uero liquida fieri, propterea speciem alieniorem ab alijs acceperunt, & nerui solidi facti sunt. Neq; enim multū frigiditatis ipsis inerat. Verū uenæ frigiditatis multum habebant, atq; eius frigidi quantum circūcirca glutinosissimum erat, à calido exassatum, membrana euasit. frigidū uero quod erat, à calido superatum, dissolutum est, & ob id liquidū factum. Iuxta eandem autem rationē etiam fauces, & stomachus siue gula & uēter, & intestina in podicē usq;, caua facta sunt. Quum enim frigidum semper calescat, quantū eius circumcirca glutinosum erat, exassatum est, & membrana tunica facta est. Quod uero intra frigidū erat, colliquatum est, & factū est liquidum. Non enim erat in ipso neq; pingue, neq; glutinosum multū. Iuxta eandem rationē etiam uesica. Multum frigidū quod ipsam circūcirca conclusit, à calido calfactū, dissolutum est, & euasit liquidum, quum neq; pingue, neq; glutinosum in ipso esset: quod uero supererat, tunica euasit. Sed & de alijs quæ caua sunt eodem modo res se habet. Vbi enim plus glutinosi quàm pinguis erat, mēbrana tunica facta est. Vbi uero pinguis plus quàm glutinosi, ossa facta sunt. Eadem ratio & ossium est. Vbi quidem nō inerat glutinosi, uerum pinguis & frigidi, citius exusta sunt propter pinguitudinem, atq; hæc ossa durissima & rigidissima existunt. Vbi uero pingue & glutinosum similia sunt, hæc ossa antrosa sunt. Et de his quidē sic habet. Frigidum quidem congelat, Calidum autē diffundit, in multo uero tempore etiam exsiccat. Vbi aūt pinguitudinis aliquid affuerit, citius exurit et siccat. Vbi uero glutinosum affuerit frigido, citra pinguitudinē, exuri nō uult, sed tēpore calescens congelatur. Cæterum cerebrum sedes & metropolis est frigidi ac glutinosi. Calidum uero pinguis sedes & metropolis est. Quòd enim calescit primum omnium quū diffunditur pingue fit. Et propterea cerebrum, quia minimū pinguitudinis habet, plurimū uero glutinositatis, à calido exuri nō potest, sed tempore tunicam, membranam crassam accepit, circum membranā uero ossa, quantum calidum superauit, & in quibus pinguitudo erat. Sed & medulla spinalis appellata, à cerebro descendit, & non est in ipso, neq; pinguis, neq; glutinosi multū, quemadmodū & cerebro. & propterea neq; nomen medullæ iuste possidet. Nō enim est alij medullæ similis, quæ in alijs ossibus inest. Sola enim mēbranas habet, quas alia medulla nō habet. Signa porrò horum manifesta sunt. Si quis enim neruosa & glutinosa, itē q; alia assare uelit, alia quidē cito assantur, Verum neruosa & glutinosa assari non uolunt, minimum enim pinguitudinis habent. Pinguissimū autem & unguinosum celerrime assatur. At uero uiscera sic mihi cōstituta esse uidētur: nam de uenis prius à me dictū est. Cor multū glutinosi ac frigidi habet, & à calido calfactum, caro euasit dura & uiscosa, & membrana circum ipsum, & cauū factum est, non quemadmodū uenæ: & situm est in capite uenæ cauissimæ. Duæ enim sunt cauæ uenæ à corde, alteri nomen est arteria, alteri uena caua, iuxta quā cor sitū habet. Et plus habet calidi arteria, q̄ uena caua, & spiritum condit ac conseruat. Verum præter has duas uenas, etiā aliæ in corpore sunt. Cauissima aūt uena, ad quā cor sitū est, per uentrē omnem transit, & per septum trāsuersum, & in utrūq; rhenem finditur, & in lumbis fin-

ditur

ditur,& exilit tum in alias partes, tum in crus utrunq;, Sed & ſupra cor ad ceruicem,partim in dextram, partim in ſiniſtrã,& tunc in caput aſcẽdit, & in temporibus finditur utrinq;.Poſſunt autẽ & numero maximæ uenæ dici, Verum in ſumma,à uena caua,& ab arteria, aliæ uenæ per totum corpus fiſſæ ſunt, cauiſsimæ autem ſunt prope cor, & ceruicẽ ac caput, & infra cor uſq; ad coxendices.Et calidum plurimũ in uenis ac corde ineſt.& propterea ſpiritum cor habet, utpote quod omniũ intra hominẽ membrorum calidiſsimũ exiſtat. Procliue eſt autem condiſcere,quòd ſpiritus calidus eſt.Cor & uenæ cauæ ſemper mouentur,& plurimũ calidi in uenis ineſt, & propterea ſpiritum cor trahit, ex omnibus in homine maxime calidum exiſtens.Poteſt etiam aliter cognoſci.Si quis ignem in domo accendere uelit, quũ uentus non inſpirat, flamma mouetur aliquando magis,aliquãdo minus.Sed & lucerna accenſa & ardens,eodem modo mouetur,modo magis,modo minus, uento nullo mouente, quem ſanè nos ſpirãtem cognoſcere poſsimus,& alimentũ calido frigidum exiſtit. Cæterum puer in utero cõprimens labra ex utero matris ſugit,et tum alimentũ,tum ſpiritum,cordi intrò trahit, ubi ſanè mater reſpirarit. Eſt enim hoc calidiſsimũ in puero,& hoc calidum etiam reliquo corpori,& aliis omnibus partibus motum præbet.Si uero quis interroget quomodo hoc quis ſciat, quòd puer in utero trahit & ſugit:illi ſic reſpõdendum eſt. Pueri naſcũtur ſtercus in inteſtinis habentes,& ubi nati fuerint celerrime uentrem,tum homines,tum pecora exonerant.Atqui nõ haberent ſtercus, niſi in utero ſuxiſſent, Imò neq; mammam ſtatim ut natũ eſt ſugere noſſet,ſi nõ in utero ſuxiſſet. Et de motu cordis ac uenarum ſic habet.Porrò pulmo iuxta cor ita natus eſt.Cor ex humido quod glutinoſiſsimũ erat calfaciens cito exſiccauit, ueluti ſpumam, fecitq; antroſum,& uenulas multas in ipſo. Venulas autem ideo fecit. Quantum enim in glutinoſo inerat frigidi, id ipſum quidem à calido colliquatum eſt, & liquidum euaſit. Ab ipſo uero glutinoſo,tunica facta eſt.At uero Iecur ſic cõpactum eſt.Quum unà cum calido multũ humidi cõcluſum eſſet, citra glutinoſum ac pingue,frigidum ſuperauit calidum,& cõgelatum eſt.Huius ſignũ hoc eſt.Quando quis uictimam mactat, donec calidus fuerit, liquidus eſt ſanguis, poſtquam autem perfrigeratus eſt, congelatur. Si uero quis ipſum conquaſſet, & fibras eximat, non congelatur,fibræ enim frigidæ ſunt & glutinoſæ.Splen autem hoc modo conſtitutus eſt.Cum calido & glutinoſo cõcluſum fuit,calidum quidem plurimum,frigidi autẽ minimum,tantum ſolummodo quantũ ad glutinoſi compactionem ſatis erat:ſunt autẽ id fibræ in ſplene exiſtentes, & propter has fibras, mollis eſt ſplen,& fibroſus. Rhenes porrò ſic producti ſunt. Parum glutinoſi, parum calidi, multũ frigidi concluſum fuit, & ab hoc congelatũ eſt, & duriſsimum uiſcus euaſit,et minime rubrũ,quia non multum calidi ſimul cõſtitit.Eadem de carnibus ratio eſt.Frigidum quidem cõſtituit & compegit ac fecit carnem,glutinoſum autẽ in foramina tranſiit, in foraminibus autem his humidũ eſt,uelut in uenis magnis.Calidum autẽ in toto corpore eſt,plurimum uero & humidi in corpore eſt,& frigidi multũ in humido:tantum autẽ eſt frigidi,quãtum congelare humidũ ac liquidum poteſt, ſed ſuperatur à calido,quare etiam ab ipſo diffunditur.Quòd uero humidũ calidum eſt, hac demonſtratione confirmatur. Si quis corpus hominis ſecet, ubicũque uelit, ſanguis calidus fluet,

&

& quãdiu sanè calidus fuerit, liquidus erit, postquam uero refrigeratus est, tum ab intrinseco frigido, tum extrinseco, pellicula fit & mẽbrana, & si quis hac pellicula detracta, modico tẽpore sinat, aliam pelliculam factã uidebit, si uero quis hanc semper adimat, alia rursus pellicula à frigido generatur. Cæterũ ea gratia plura dixi, ut ostenderem, quòd extremũ corporis ad aerem conuersum, necessario pelliculam induit, præ frigido & uentis impetentibus. At uero articuli sic generati sunt. Quum ossa facta essent, quæcunque quidem ex ipsis pinguia erant, celerrime exusta sunt, quemadmodũ etiam prius dictũ est superiore sermone. Quantũ autem ex ipsis glutinosum erat, idipsum exuri non poterat, sed medio inter ustum & siccatũ loco cõtentum, à calido in neruos, & saliuam ac mucum transiuit. quantũ autem ex glutinoso liquidissimũ erat, hoc calfactum crassius redditũ est, utpote liquidũ existens, & ex hoc saliua facta est. uerum ex illo glutinoso ungues producti sunt. Etenim ab ossibus & articulis semper liquidissimum ipsorũ discedens, glutinosum redditur, & à calido siccatum ac arefactũ, foras in ungues delegatur. Dentes autẽ posterius generantur ex hac caussa. Ex ossibus capitis ac maxillarum incremẽtum fit glutinosi, & quod ex pingui inest, à calido siccatum exuritur, & fiunt dentes reliquis ossibus duriores, quia nihil frigidi inest. Et primi quidem dentes nascũtur à uictu in utero, & postquam natus fuerit, puero lactẽti à lacte. Vbi uero hi exciderint à cibis & potibus, excidunt autem, ubi ad annos primi alimenti peruenerint, quibusdã etiam prius, si à morbido alimento nati fuerint. Plurimis uero quum septẽ annos impleuerunt. Qui uero postea enascuntur simul cõsenescunt, nisi præ morbo perforentur. Cæterum dentes propterea posterius alijs nascũtur. In maxilla uenæ sunt, & hæ huic ossi soli inter omnia ossa, ex inferno uentre alimentũ præbent. Ossa uero tale augmentũ dant, qualia existunt, sed & alia omnia tale augmẽtum reddũt, qualia ipsa existũt. Etenim uenæ ex uẽtre ac intestinis, in quæ cibi ac potus colligũtur, postquã hi fuerint calfacti, tenuissimũ ac liquidissimũ trahunt, crassissimũ autem & fex isthic relinquitur, cõputrescitque & fit stercus in inferioribus intestinis. Tenuissimũ uero trahũt uenæ ex uẽtre ac intestinis, quæ supra ieiunum intestinũ existunt, atque hoc calfactis iam cibis. Vbi autẽ ieiunum intestinũ transierint, & in inferiora intestina collecti fuerint, stercus fiunt. At uero alimentũ ubi accesserit, unũquodque talem speciẽ unicuique reddit, qualia sanè erant. Singula enim ab alimẽto irrigata augmentum capiunt, calidum, & frigidum, & glutinosum & pingue, & dulce & amarũ, & ossa & alia uniuersa quæ in homine insunt. Et ob id dentes posterius nascũtur. Dictum autem à me prius est, quòd solæ ex ossibus maxillæ, ipsæ in seipsis uenas habent: & ob id alimentũ amplius in ipsas quàm in alia ossa trahitur, & quia uberius alimentũ, & densiorem influxum habent, augmẽtum ipsæ à seipsis tale pariunt, quales sanè ipsæ existunt, atque hoc donec homo integer augescat: augescit autem ubi conspicuus euadit, conspicuus uero fit maxime à septennio, usque ad decimũ quartum annum: & in hoc tempore, tum maximi ex dentibus, tum alij omnes nascuntur, postquam exciderint hi qui ab alimento in utero nati sunt. Augescit autem & in tertium annorum septenarium, in quo adolescẽs fit, usque ad quartum & quintum septenarium. Quin & in quarto septenario dentes enascuntur, plerisque hominibus duo, qui sapientiæ dentes appellantur. Porrò capilli sic

ſic naſcũtur. Oſſa ſunt & cerebrum à quibus tale augmentũ uenit, utpote gluti noſo circũcirca exiſtente, quemadmodũ & neruis, et pinguitudinis nihil ineſt. Si enim pinguitudo affuiſſet, ex calido ſanè exuſta eſſet. Fortaſsis autẽ mirabitur quis quòd etiã ſub alis & in pube pili multi, & quibuſdam in toto corpore exiſtunt. Verum hic ſermo de eo eſt, quòd ubicũqꝫ in corpore glutinoſum eſt, ibi pili à calore fiunt. Auditus autẽ inde contingit, foramina aurium ad os durum & ſiccum lapidi ſimile pertingunt. Iam uero ad ipſum os eſt cauitas antroſa. Strepitus autem ad durum firmãtur, os autẽ cauum reſonat per durum. Pellicula uero in aure iuxta os durũ tenuis eſt, uelut aranei tela, & omniũ pelliculacrum ſiccißima. Quòd autẽ id quod ſiccißimũ eſt maxime reſonat, multa ſigna ſunt. Quum igitur plurimũ reſonuit, maxime audimus. Et ſunt quidam qui de natura ſcribentes prodiderũt, ꝙ cerebrum eſt quod ſonũ edit. hoc autem fieri nõ poteſt. Ipſum enim cerebrũ humidũ eſt, & mẽbrana ſiue tunica circũ ipſum humida eſt & craſſa, itemꝗ circum tunicam oſſa. Nullum igitur humidũ reſonat, ſed ſicca, reſonãtia autem auditũ faciunt. Olfacit porrò cerebrũ humidum exiſtens, aridorũ odorem unà cum aere, per corpuſcula chartilaginoſa ipſum trahens. Cerebrũ enim in cauitatẽ naſi pertingit, atqꝫ hac parte non eſt ante ipſum os aliquod, ſed chartilago mollis uelut ſpongia, neqꝫ caro, neqꝫ oſsiculum: & ubi quidẽ cauitas naſi ſicca fuerit, ipſum ſeipſo exactius arida olfacit, Aquã em̃ nõ olfacit, humidior eſt enim ꝙ̃ cerebrũ, niſi ſit putrefacta. Putrefacta enim aqua craſsior fit, & alia omnia. Quũ uero nares humectæ fuerint, olfacere non poſſunt. Nõ enim aerem attrahit cerebrũ ipſum ad ſeipſum. Similiter etiã ubi cerebrũ ipſum de ſeipſo plurimũ liquefecerit, in palatũ, & fauces, & pulmonẽ, ac reliquum uentrẽ: cognoſcunt aũt hoc homines, & ex capite deſtillare dicũt, deſtillat autẽ & in reliquũ corpus. Et eſt modus eius calidus. At uero uiſus propterea cõtingit: à cerebri mẽbrana uena in utrũqꝫ oculum per os deſcendit: per has duas uenulas, quod eſt glutinoſißimi tenuißimũ de cerebro percolatur, & propterea ipſam circũ ipſum oculum tunicã talem facit, quale eſt ipſum oculi pellucidũ, quod ad aerem uergit, ad quod uenti ac flatus irruunt, eadem planè ratione quemadmodũ de alijs mẽbranis ac tunicis dixi. Sunt autẽ multæ hæ tunicæ præ oculis pellucidæ, quales ipſi exiſtunt. Huic enim pellucido lumen & omnia ſplendida relucent, per hoc igitur relucens uidet: quod uero non ſplendidum eſt, neqꝫ relucet, per hoc nõ uidet. Verum reliquum quod circum oculos eſt album, caro eſt. Quæ uero pupilla oculi appellatur, nigra apparet, ob id quod in profundo eſt, & tunicæ circũ ipſam nigræ ſunt: tunicam autem appellamus id quod uelut pellicula ineſt. Eſt autem non nigra ſi quis inſpiciat, ſed alba ac pellucida, humidum uero oculi, glutinoſum exiſtit. Sæpe enim uidimus, in oculo rupto exire humorẽ glutinoſum, & ſi quidẽ adhuc calidus fuerit, liquidus eſt. Poſtquam uero perfrigeratus eſt, ſiccus euadit, uelut thus tranſparens. Atqꝫ hoc & in hominibus & in brutis ſimiliter habet. Cæterũ oculum moleſtia afficit omne quod inciderit, et uenti irruẽtes, & alia quæ ſplendidiora ſunt, quàm ipſe eſt. Et ſi quis interroget reſpondere licet, propterea quòd conſimilis coloris exiſtunt. Quemadmodũ os, & lingua, & reliquus uẽter, humida ſunt. Sermonis porrò facultas inde eſt. Totũ corpus ſpiritũ intrò trahit, plurimũ uero in cauitates ſibijpſi accumulat. Is aũt qui per inane foras currit, ſtrepitũ facit.

caput enim resonat, lingua uero articulat, occurrens in faucibus, obturãsq; ac pellens ad palatum & dentes, claritatẽ eius facit. Si autem lingua semper occurrens non articularet, nõ posset homo clare disserere, sed singula à natura unam uocem haberent. Huius signũ est. Muti ex natiuitate disserere nõ possunt, sed unam tantum uocem sonant, etiam si quis spiritũ efflans sermonẽ proferre conetur. Manifestum autem hoc est. Homines ubi uoluerint magnã uocem edere, attrahentes spiritum forinsecũ, eum foras propellunt, & magnam uocem edũt, prout spiritus durat, postea uero uox cõtabescit. Sed & citharœdi, quum ipsos uocem intendere oportuerit, spiritũ quàm plurimum intrò trahẽtes pronunciationẽ extendunt, & uociferãtur ac uocem magnã edunt, prout spiritus durarit. Vbi uero spiritus defecerit, desinũt. Ex quibus manifestum est q; spiritus est qui uocẽ edit. Vidi autem iam quosdam qui sibiipsis manu illata guttur penitus præsecuerant, atq; hi uiuũt quidem, uerum nullam uocem edunt, nisi quis guttur cõstringat, hi autem sermonem proferũt. Manifestum uero & hoc est, quòd præsecto gutture spiritum attrahere intrò in cauitates non possunt, sed per præsectam partẽ exhalat. Sic sanè res de uoce ac sermone se habet. Porrò uita hominis septem dierum est. Primũ etenim postquã genitura in uteros peruenit, in septem diebus habet quæcũq; corpus habere debet. Mirari autem quis posit, quomodo ego id sciam. Verũ multa ego uidi hoc modo. Meretrices publicæ quæ sæpius de seipsis periculũ fecerunt, ubi cum uiris rem habuerint, sciunt quando in uentre concipiant, & postea cõceptum intra se perdunt. Postquam autem iam perditus est, elabitur uelut caruncula. Hanc carunculam in aquam coniectam si cõspicatus consideraueris, omnia membra habere reperies, & oculorũ regiones, & aures, & manus & manuũ digitos, & crura, & pedes & pedum digitos, & pudendum, & reliquũ totum corpus manifestum. Satis etiam manifestũ est harum rerum peritis, quòd mulier quum in uentre concepit, statim horret, & calor, & dentium stridor cõsequitur, & conuulsio occupat tum articulos, tum totũ corpus, & uterum segnities ac torpor. Et quæ puræ sunt, hoc perpetiũtur. Quæ uero crassæ et mucosæ hoc perpetiũtur, pleræq; ex his mulieribus non percipiunt, nec cognoscunt. Certe quatenus mihi ostenderunt, hoc ipsum se cognouisse, eatenus scio ac prodo. Quòd uero uita hominis septem dierũ sit, etiam ex hoc manifestũ redditur. Si quis in septem diebus nihil edere aut bibere uelit, pleriq; quidem in ipsis moriũtur. Sunt autẽ qui ipsos transmittũt, & tamen moriũtur. Sunt etiam quidam qui persuasi sunt ut ne desperarent seipsos fame cõficientes, sed comederent ac biberent: uerum uenter non amplius suscipit. Ieiunum enim intestinũ in his diebus concreuit, moriunturq; etiam illi. Sed & ex hoc coniectare licet, hominis uitam septẽ dierum esse. Puer septimestri partu natus, pro ratione natus est, & uiuit, & rationẽ talis habet, ac numerũ ad hebdomadas ac septenariũ exactum. Octimestris autẽ natus nullus unquam uixit. Nouem uero mẽsium & decem dierum partus fit, & uiuit, et habet ad hebdomadas numerũ exactũ. Quatuor enim denarij hebdomadum, dies sunt ducenti et octoaginta, In denarium autem hebdomadum septuaginta dies incurrunt. Habet aũt et septimestris partus tres denarios siue decadas hebdomadũ, & in unaquaq; decade septuaginta dies. Tres uero hebdomadum decades, ex toto sunt dies ducenti ac decem. Quin et morbi acutissi

mi

mi ſic hominibus fiunt, præteritis diebus hebdomadis dimidiæ, aut unius, in quibus iudicantur, & moriuntur aut ſani euadunt: & tertij generis in undecim diebus, hoc eſt una & dimidia hebdomade: & quarti in duabus hebdomadis: & quinti in duodeuiginti diebus, hoc eſt duabus & dimidia hebdomadis. At uero alij morbi non habent ut certa ſententia pronūciari poſsit, quanto tēpore homines ab ipſis ſani euadant. Ad eundem modū etiam ulcera magna in capite ac reliquo corpore: quarto die inflammari incipiūt, in ſeptem autem inflammatio ſedatur, aut etiam quatuor & decem, aut duodeuiginti. Si quis autē diligenter medeatur, & uulnera in capite magna in hoc tēpore nō ſedentur, homines moriuntur. Cæterū inexpertus quiſpiam mirari queat, ꝙ ſeptimeſtris puer naſcatur. Ego quidem igitur hoc ipſum uidi, & quidem frequenter. Si quis aūt hoc deprehēdere uult, facile eſt obſtetrices adire, quæ parietibus adſunt, & ex ipſis percunctari. Eſt autē & aliud ſignum. Pueri ſeptem annis præteritis dentes explent. Et in ſeptem annis ſunt & ratione & numero exacte hebdomades trecentæ ac ſexaginta. Neceſsitatem autem naturæ, quapropter in ſeptem hæc ſingula diſpenſentur, ego alijs locis declarabo.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE SEPTIMESTRI PARTV, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

SEPTIMESTRES autem naſcūtur diebus centum & octoaginta duobus ac dimidio, & inſuper accedente diei particula. Si enim primi menſis dies quindecim ſupputaueris, deinde quinꝗ menſium, dies centū quadraginta ſeptem ac dimidium: In undeſexaginta enim diebus ꝗ proxime duo menſes perficiuntur. his igitur ſic habētibus, ad ſeptimū menſem ſuperſunt dies nō plures ꝗ uiginti. Et eſt tota ſumma dimidij anni, unà cum aliquantula diei parte. Quum itaꝗ ad hoc perfectionis principium partus peruenerit, matureſcēte fœtu, & robore multum augeſcente, in perfectione magis quàm alijs temporibus, pelliculæ in quibus ab initio nutritus fuit, quemadmodū ſpicarum membranæ laxātur, ad id coactæ anteaquam fructus perfecte matureſcat: & fortiſsimi ac pleniſsimi fœtus uiolantes ac dirūpentes pelliculas, partū fieri cogunt, et plurimi ex his pereūt. Quum enim parui ſint, tranſmutatione maiore ꝗ alij utūtur, & quadraginta dierū afflictionem perferre coguntur, ex utero egreſsi, id quod etiā ex decimeſtribus multos peremit. Sunt autē ex his ſeptimeſtribus qui etiā ſuperſtites manent, ex multis pauci. Propterea quòd ratio & tempus in quod enutriti ſunt in utero, conſtitit, ut omnium participes ſint, quorū etiam perfectiſsimi participes exiſtunt, maxime qui ſuperſtites manent, & proceſſerunt de matre prius pariente, utpote in octauo menſe ægrotaturi. Si enim in his laboribus ſuccedant, ut in cōſpicuum prodeat puer, impoſsibile eſt ſuperſtitem eſſe, ob prædictas affectiones, quas ego octimeſtres perimere dico, Immo etiam multos decimeſtres. Cæterū multi fœtus ſeptimeſtris ætatis, quū pelliculæ laxantur, ſecedunt in id quod cedit, & hic alimētum ſumunt, primos quidē quadraginta dies laborantes, alij plus,

alij minus: propter permutationẽ autẽ ex locis & pelliculis quæ ipſos aluerũt, tranſmutantur, & pro umbilico, trahunt & tranſumũt etiam per matrẽ labores. Pelliculæ enim dum tenduntur, & umbilicus conuulſus, dolores matri inducunt. Et fœtus ex antiquo uinculo exſolutus, grauior redditur. Multæ uero mulieres etiam febricitant his contingẽtibus, quædam etiam pereunt unà cum fœtibus, uerum omnes in breui ex hoc cõtaminantur ac inquinãtur. Aiunt autem & octonos menſes difficilime uteros ferre, recte id dicentes. Eſt autẽ octauus menſis nõ ſolum hoc tẽpus, ſed & dies accedũt à ſeptimo mẽſe, & à nono, & ab ipſo anno. Verũ dies nõ ſimiliter, neq; dicũt, neq; cognoſcunt mulieres. Decipiuntur enim ex eo quòd non eodem modo fiunt, ſed aliquãdo à ſeptimo mẽſe plures dies accedũt ad quadraginta, aliquãdo à nono. Tũc enim fieri neceſſe eſt, prout cõtigerit mulierem in uẽtre concipere, tum menſe, tum tempore. Menſis autẽ octauus minime dubius eſt, ſecundũ hunc enim cõtingit, ut iudicatio difficilis exiſtat. Et mea ſentẽtia pars etiã in undecimo mẽſe, menſis eſt, ut hic ſatis memorabilis exiſtat. Porrò mulieribus de partibus fidem derogare non oportet, dicunt enim omnia, & ſemper dicunt, & ſemper proferunt. Neq; enim aut opere, aut ſermone perſuaſæ ſunt, ſed ex eo quod cognouerũt in corporibus ſuis cõtigiſſe. Licet autẽ & uolentibus aliud dicere, Quæ uero iudicio præditæ ſunt, & uictoriã de hac ſententia pronũciant, ſemper dicũt ac teſtãtur, naſci ſeptimeſtres, & octimeſtres, & nouimeſtres, & decimeſtres, & undecimeſtres: & ex his octimeſtres nõ ſuperſtites manere. Dicunt autẽ & abortus plurimos in primis quadraginta diebus fieri, ſed & reliqua cõſcripta his accidere, in quadragenarijs, ac in ſingulis mẽſibus fieri dicũt. Quum autẽ ſeptimo mẽſe pelliculæ dirumpãtur, & fœtus ſeceſſerit, labores qui circa octauũ menſem, & ſextũ quadragenariũ, in partu fieri tradũtur, corripiunt. hoc aũt tẽpore prætcrito, quibus bene futurũ eſt, inflãmationes tum fœtus, tum matris exoluũtur, ut uenter molliatur, & tumor à præcordijs & laterũ mollitudine deſcendat ad locos inferiores, ad facilem partus tẽpore progreſsionem. & ſeptimo ſanè quadragenario plurimo tempore fœtus iſthic exiſtũt. Nam loci ipſis molles ſunt, & tranſmotiones ipſis faciliores ac frequẽtiores fiunt, & propterea ad partum magis ſolubiles conſiſtunt, & mulieres per hos ultimos dies ex toto quadragenario facilius uteros ferũt, donec cõtigerit fœtũ uerti. Poſtea uero dolores partus ac labores incumbũt, donec à puero & à ſecũda mulier liberetur. Quæcũq; uero mulieres multos pueros pepererũt, & quidam ex ipſis claudus natus eſt, aut cæcus, aut aliud quoddã malum habens, aiũt in hoc puero octauũ menſem ipſas difficilius tranſegiſſe, q̃ in his quos pepererunt nihil mali habentes. Fœtus enim mancus in octauo menſe fortiter ægrotauit, ut etiam morbus abſceſſum ac ablationẽ ſiue mutilationem alicuius partis fecerit, quemadmodũ etiam uiris fortes morbi faciunt. Qui uero fœtus in alio tempore fortiter ægrotant, pereunt prius q̃ ipſis abſceſſus eiuſmodi fiat. Quicũq; autẽ octimeſtres fœtus non ualde ægrotant, ſed iuxta unã aliquam partẽ, ex ſeceſſu afflictionẽ pertulerunt, quadraginta quidẽ dies in imbecillitate tranſigunt, ut plurimũ in utero, propter prædictas neceſsitates, ſani autẽ fiunt. Quicũq; autem natus fuerit in his quadraginta diebus, eum impoſsibile eſt ſuperſtitem manere. ægrotanti enim adhuc ipſi in utero trãſmutationes & afflictiones poſt partum accedunt.

Quicunq; uero ægrotans in utero ad nonũ mensem peruenerit,& in hoc mensе natus fuerit,superstes erit.Et superuiuũt quidẽ non minus hi quàm septimestres.uerum pauci etiam ex his educãtur.Neq; enim crassitudinẽ habẽt, quam perfectissimi habent,& labores in utero nõ diu ante tolerauerũt, ut tenues euaserint.Seruabitur autẽ uel maxime talis puer, si nouem mẽsium fuerit in exitu. fortior autẽ euadet etiam is,qui plurimũ abest à morbis,qui octimestribus accidere solent.Qui enim in septem quadragenarijs nascũtur, decimestres appellati,ob id maxime educantur,quòd fortissimi sunt,& plurimũ à uulgarium puerorum tempore absunt,in quo affligũtur quadraginta ægrotantes diebus, circa octauũ mensem. Declarant autẽ de morbis & afflictionibus octimestrium, etiã nouimestres tenues nascentes. Iuxta multitudinẽ enim temporis,etiã magnitudo corporis contingit,ex morborũ afflictione progressis,& nõ uelut septimestres carnosi gignũtur,& crassitudinẽ probe coaltã habentes, ut qui tempus quo in utero gestabãtur sine morbis trãsegerunt. Verũ enimuero conceptus,& abortus,& partus mulieribus in eo tẽpore,in quo etiam morbi,& sanitas,& mors omnibus hominibus fiunt. hæc uero omnia partim secundũ dies, partim secundum menses,partim secundũ dierum quadragenarios, partim secundum annum,significationẽ sui præbent.In omnibus enim his temporibus insunt ad unumquẽq;,& utilia multa,& hostilia multa.Ex utilibus igitur,sanitas & augmentũ contingit,ex contrarijs,morbi & mors.Dies quidẽ igitur maxime insignes in plurimis sunt,primi & septimi,multũ potentes in morbis, & multum in fœtibus.Nam plurimi abortus in his diebus fiunt, nominãtur autẽ tales effluxus,nõ abortus. Verũ alij dies intra quadragesimũ insignes quidem minus sunt,multi uero iudicant.Cæterũ in mẽsibus,eadem quæ in diebus fiũt, iuxta rationem insunt.Menses enim mulieribus sanis singulis mensibus apparent,tanquã peculiarem in corporibus uim mensis habeat. Vnde sanè septimi menses his quæ uterũ gestant,fœtus in principiũ perfectionis cõstituunt. Pueris uero ubi septẽ menses à natiuitate impleuerũt,tum alia utilia in corporibus fiunt,tum dentes in eo tẽpore apparere incipiunt. Eadem ratio est etiam in decretorijs diebus,si quidem fortassis unà cum his quos recẽsui coniungere quis uelit, historiæ ac cognitionis gratia referentur. Etenim Medicũ qui ægrotorũ salutem recte cõiectare uolet,animaduertere quidẽ oportet & cõtemplari omnes dies,ex paribus uero decimũ quartum,& uigesimũ octauum,& quadragesimum secundũ. Hic enim terminus ponitur à quibusdã pro harmoniæ ratione, & integer ac perfectus numerus,uerum ob quam caussam,longius fuerit in præsenti exequi.cõtemplari autẽ sic oportet per ternarios ac quaternarios, ternarijs quidem omnibus copulatis,quaternarios autẽ,duobus ad duos connexis. At uero quadragenarij primũ in fœtibus iudicant. Quisquis enim primos quadraginta dies trãsmiserit, abortus effugit ex omni causa cõtingentes, plures autem fiunt in primo quadragenario abortus,quàm in alijs omnibus. Hoc autem tempore præterito,fœtus fortiores sunt, & ipsorũ corporis per singula membra discretio fit: & masculorũ quidem partes omnes ualde cõspicuæ fiunt fœmellæ uero in hoc tempus,carnes apparent exortus ac processus solum habentes. Similia enim longius tempus in simili sunt,& tardius discernũtur, propter consuetudinem & amicitiã: quanquã aliàs quũ à matre segregatæ fuerint,

filiæ citius quàm filij pubescãt, & sapiant, ac senescãt, propter corporum imbecillitatem, & uictus ratione. Alter quadragenarius est, in quo circa octauũ mensem fœtus in utero ægrotant, de quibus hic totus sermo institutus est. Tertius est, in quo ubi nascantur pueri etiã male afflicti, si effugerint quadraginta dies, apparent magis robusti ac sapientes. Nam & splendores clarius uident, & strepitum audiunt, quod prius non potuerunt, tanquã incrementum habeat hoc tempus, cum iuxta alia, tum iuxta sapientiã ex corpore elucescentẽ. Peculiarem quidẽ sapiẽtiam in corpore inesse manifestũ est, in prima sanè die. Nam in somnis, statim ubi nati sunt pueri, ridere & plorare uidentur. Vigilantes quoq; sua sponte statim rident ac plorant, prius q̃ quadraginta dies trãseant. Nõ rident autem, etiam si titillentur ac irritentur, priusquã hoc ipsum tempus transeat. hebetantur enim uires in muccis: quanq; mors etiam per fatum sit sorte designata. ut hoc exemplo omnibus sit, quòd omnia existẽtia quæ naturã ex ijsdem habent, transmutationes per tempora ueniẽtia habeant. Declaratur autem in singulis, quum alia nascantur, alia corrũpantur. Porrò anno finiẽte multi quidem morbi fiunt, multæ etiã sanitates, iuxta temporis rationẽ, ad mẽses, & ad singulos dies. Septenarijs autẽ annorũ, cum alia multa insignia corporibus fiũt, tum dẽtes pueris excidũt, & alij nascũtur. Quæ enim in corporib. fiũt, ea scribam.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE OCTIMESTRI PARTV, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

E octimestri partu sic sentio. Impossibile esse ut duas consequenter succedentes afflictiones pueri ferre possint, & propterea octimestres non superstites manere. Contingit enim ipsos cõsequenter affligi, tum ea quæ in utero fit afflictione, tum ea quæ in partu accedit, & ob id nullus octimestris uitalis est. Insuper & decimestres appellatos, in septem quadragenarijs dierum magis in lucem edi sentio, & maxime cõtingere ut educẽtur. Nam perfectissimus est fœtus in primis quadraginta diebus, ubi uero plures accesserint, perit. Cogũtur enim multa in pauco tempore assumentes ac perferentes, multũ ægrotare, ex quibus mors cõsequitur. Incipit autem laborare puer ante partum, & interitus periculum subit, quũ in utero uertitur. Producuntur enim omnes sursum habẽtes caput, pariuntur autem multi in caput, & securius discedunt ac liberãtur his qui in pedes pariuntur. Flexibiles enim corporis partes non impedimento sunt, puero in caput exeunte. Verum quum in pedes prodierit, obturamenta cõtigunt. Versiones scilicet in utero, & alia pericula, & umbilici puerorum iam sæpe circa colla apparuerũt. Si enim iuxta partem quamcũq; umbilicus fuerit in utero porrectus, magis hac parte puer umbilici circũactionem, dum uertitur, faciet, quàm circa ceruicẽ. Si uero iuxta humerum, umbilici circũactionem retrahit. hoc autem ubi fit, etiam matrem magis laborare necesse est, & puerum aut perire, aut difficilius exire. Quare multi iam pueri principiũ morbi intus nacti prodiere, & consequenter alij perierunt, alij morbidi superuixerunt. Quicũq; uero probe ac tuto prodierint

rint,& in conſpicuũ exierint,de repente ex neceſsitate in uẽtre liberati,& craſsiores ac maiores ꝙ pro ratione ſtatim exiſtũt,his nõ ex augmento,ſed laxo tumore id cõtingit,& multi ſani ex his pereũt. Si enim tumor nõ reſidat citius ꝙ tertio die,aut paulo ſerius,morbi ex ipſo fiũt. Quare etiã alimenta ac reſpirationes periculoſe mutãtur. Si quid enim morbidũ inducũt,per os & per nares inducũt: & pro eo ꝙ tanta ingerãtur edulia quanta ſufficiunt, & ea etiã nõ ſuperentur,multo plura ingerũtur: ut neceſſe ſit & cogãtur præ ingeſtorum copia, & præ ipſa adeò affectione, qua pueri corpus afflictũ eſt, alia quidem per os & nares rurſus exire,alia uero per inteſtinũ ac ueſicam inferne tranſire, anteà nullo horum ita cõtingente. Sed & pro flatibus ac ſpiritibus, & humoribus ita cognatis, cũ quibus neceſſe eſt in utero cõſuetudinem ac beniuolentiã habuiſſe, omnibus peregrinis utitur,crudioribus ac ſiccioribus,& minus manſuetis, ut neceſſe ſit dolores aboriri multos,pleriſq; etiã mortes: quandoquidẽ etiã uiris tranſmutationes locorũ ac uictus,morbos faciũt. Eadẽ ratio eſt & de ueſtibus. Pro eo enim ꝙ carne & humoribus induti fuerũt, ijsq; tepidis ac liquidis & cognatis,tales ueſtes pueri induunt quales ipſi uiri. At uero umbilicus per quem alimẽti ac ſpiritus ingreſſus pueris cõtingunt,ſolus ex omni corpore utero adhæret, & per hunc introitus ac ingreſſus ingredientium particeps fit, reliquæ partes conniuent,& nõ prius apertæ ſunt, ꝙ ubi in exitu fuerit puer ex uentre. Quum autẽ in exitu fuerit,reliquæ omnes aperiuntur, uerũ umbilicus attenuatur,& cõniuet ac reſiccatur. Quemadmodũ autem in his quę ex terra naſcũtur, fructus pleni ac maturi ſecernũtur ac decidunt, iuxta diſcriminationẽ qua parte inhærent: Sic etiam pueris maturis ac perfectis,umbilicus quidem conniuet ac clauditur,reliqua uero aperiũtur, ut & ingredientia ſuſcipiant, & exitus habeant ſecundũ naturam,quibus neceſſe eſt uiuentes uti. Singula enim ſeparantur,iuxta modum quo agmina cõgregantur repẽtia: optima autẽ ſunt,quæ maxime ſoli cõnutrita ſunt. Cæterum decimeſtres & undecimeſtres partus, ex ſeptem quadragenarijs eodem modo fiunt,uelut ex dimidio anno ſeptimeſtres. Plurimis enim mulieribus neceſſariũ eſt in uentre concipere,poſt mẽſtrua purgamenta,ubi ab his exolutæ fuerint. Oportet igitur mulieri tempus dare menſis,in quo ipſa purgatio cõtinget: & hoc tẽpus quibus breuiſsimũ fit, tres ſunt dies. Pleriſq; autẽ multo plures. Sũt aũt & alia multa impedimẽta etiã in uiris, ex quib. cõceptus retardatur. Oportet autẽ uel maxime hoc cõſiderare. Quòd nouilunium quod dies unus exiſtit,exactiſsime trigeſima menſis pars eſt. duo autẽ dies, fermè quindecima menſis pars ſunt. Tres uero dies, pars menſis decima ſunt,& reliqua iuxta horũ rationem. & nõ eſt poſsibile in paucioribus partibus fieri,neq; menſtruorũ ſolutionem,neq; fœtuũ conceptionem. Ex his igitur omnibus neceſſariũ eſt pleraſq; mulieres circa pleniluniũ, & ultra in uentre concipere,ut ducenti & octoaginta dies,ſæpe undecimũ mẽſem apprehendere uideantur,tot enim dies ſeptem quadragenarios cõſtituunt. Nam quũ ultra plenilunium mulier concipit,neceſſe eſt eum conceptum undecimum menſem attingere ac apprehẽdere, quo ad ultimum circuitum perueniat.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE SVPERFOETATIONE IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

VVM superfœtarit mulier, si primum pueru͞ in medio uteri habuerit, superfœtatio elabitur, à primo ac ueteri expulsa. Si uero in altero cornu superfœtatione͞ habuerit, posterius ipsam insuper parit non uitalem, nimirum uitalitate ubi uterus laxatus & humectus fuerit exsoluta. Si uero non statim secedat superfœtatio, dolores exhibet, & fluxum fœtidum, ac febrem: & facies intumescit, tibiæq; ac pedes, & si pereat, cibum auersatur donec exciderit. Superfœtant aute͞ mulieres, quarum stomachus id est uteri os, post primum conceptu͞ non clauditur ita ualde, idq; apparentibus signis constat, clauditur aute͞ post superfœtationes quæ posterius insuper pariu͞tur. Si superfœtatio nondu͞ partiu͞ discriminatione͞ habeat, sed caro sit, non quide͞ intumescit, sed putrescit donec ex utero exeat. Si cui exeat secunda pueri in utero, priusquam puer foras procedere incipit, ægre parit: & magis adhuc periculose, si caput no͞ præcedat. Si uero alicui unà cum secunda puer foras exierit, & ad stomachum id est os uteri progressus, rupta secu͞da emerserit, magis facile parit. Itemq; si puer quidem foras prodit, secu͞da uero adhærescit, & seipsam retrahit, atq; isthic manet. Quum puer non uitalis futuris nascitur, caro ipsius ungues supereminet, ungues uero tum in manibus, tum in pedibus deficiunt. Quum uitali puero nascente manus præminuerit, primu͞ retro retrudenda est, donec retruseris: & si ambæ præminuerint, ambas retrudes. Et si crus præminuerit, etiam hoc repelles. Vbi uero ambo crura in propatulo manserint, neq; aliò processerint, fome͞to uti opus est, à quo humectissimus uterus reddatur. habeat aute͞ odorem ipsum fomentu͞. Et qu͞u caput in propatulo fuerit, reliqu͞u uero corpus intus erit, etiam sic fome͞to uteris. Et qu͞u pars corporis in utero, pars in pude͞dis, pars extra pudenda intumescit ac manet, etiam sic fome͞tum adhibebis. Et si quide͞ à fome͞to processerit, satis est: sin minus, os uteri elaterio crasso aqua diluto oblines, quo partu͞ producat. Sed & à potibus ac cibis partus promouendus est, & pudenda ipsa cerato illinenda, si sicciora quàm ex re est, esse tibi uidebu͞tur. Qu͞u pueri capite ex stomacho apparente, reliqu͞u corpus procedere no͞ uult, puer autem mortuus est, digitos aqua madefactos inter stomachu͞ ac caput immittito, & in orbem circu͞ducito, deinde subditum sub mentu͞ digitum in os intrudito, ac foras trahito. Qu͞u uero reliqu͞u corpus extra pudenda fuerit, caput aute͞ intus, in pedes uidelicet prodeu͞te fœtu͞, postq͞ digitos in orbe͞ circu͞duxeris, ambas manus inter stomachu͞ ac caput aqua præmadefactas immittito ac extrahito. Si uero extra stomachum fuerit, uerum intra pudenda, immissis manibus apprehensum capite educito. Si porrò fœtus intus maneat mortuus, & non possit neq; sponte, neq; per medicamenta iuxta naturam excidere, manu cerato maxime lubrificante uncta, deinde in uterum intrusa, humeros à collo magni digiti conamine deducito. Oportet autem ad huiusmodi etiam unguem instrume͞tum in magno digito habere, & distractione facta manus educere, deinde rursus immissa manu, uetrem diffindere,

&

& ex diffisso intestina sensim eximere: deinde his exemptis latera confringere, quo cõsidens corpusculũ leuius ac expeditius fiat, & facilius exeat nõ tumidũ existens. Cæterũ si secunda nõ facile excidat, maxime quidẽ ad fœtum appẽdere sinenda est, & puerpera uelut super sella uentri exonerãdo destinata, lasanum græci uocant, locanda. Sit aũt in altum extructa sella, uel simile quiddam, quo fœtus depẽdens grauitate sua secundam simul extrahat. Sensim aũt hoc faciendũ est, nõ uiolenter, ne præter naturã diuulsa, inflammationẽ inducat. Substernere igitur lanas molis ꝗ maxime recens carminatas fœtui oportet, quo paulatim remittant ac cõsidant, Aut utres duos copulatos aqua plenos supponere, & supra utres lanas insternere, & supra has puerũ. deinde utrunq; utrem stilo perforare, quo paulatim aqua effluat, effluente autẽ aqua, utres remittunt ac cõsidunt, cõsidentibus autẽ utribus, fœtus umbilicũ attrahit, umbilicus uero attrahit secundam. Si uero supra lasanum, uel simile quiddã puerpera sedere nequeat, super reclinatã sellam perforatam collocetur. Si uero adeò debilis est, ut omnino sedere nõ possit, lectũ ꝗ erectissimum à capitis partibus struemus, ut deorsum declinet ac repat, & sic fœtus grauitas ꝗ maxime simul secundam trahat. Verum puerperã sub alis, foris ad lectum fascia, aut loro lato ac molli, alligare oportet, ut ne quũ erectus sit lectus, corpus ipsius deorsum feratur. Iuxta eundẽ autem modũ etiam si umbilicus abruptus sit, aut etiam ante tempus recisus, moderate grauibus ponderibus appẽsis, secundæ eductionẽ facere oportet. Optima enim hæc curatio in talibus existit, & minime lædit. Si cui puer in utero immoriatur, et nõ egrediatur humido utero existẽte, & quũ iam nõ habeat amplius humiditatẽ, sed siccatus fuerit uterus, primũ quidem intumescit puer, deinde colliquescũt ac putrescũt carnes, forasq; effluũt, postremũ aũt ossa procedunt: & fluxus aliquãdo corripit, si nõ prius moriatur. Quũ puer immortuus fuerit, tum aliis signis cõiectare id licet, tum iubere, ut aliquãdo in dextro latere iaceat, aliquãdo in sinistrũ transmutet. Translabitur enim in utero puer eò quò mulier se uertit, uelut lapis aut aliud quiddam, si mortuus fuerit, & pectinem frigidũ mulier habet. Si uero uiuat, & pecten calidus est, & uẽter totus translabitur unà cum reliquo corpore extẽtus, & in ipso nihil translabitur absq; reliquo corpore. Si cui ex partu laborãti fluxus multus sanguinolẽtus citra dolorem, ante puerũ prodeat, periculũ est puerũ mortuũ exoluendũ esse, & non uitalem processurũ. Prægnãtibus mulieribus plerisq; stomachus uteri prope extat ante partũ. Mulier prægnãs si nõ coitu utatur, facilius à partu liberabitur. Quæ gemellos gestat, eadẽ die parit uelut cõcepit, habet autẽ utrosq; pueros in una secunda. Muliere ægre pariente, si puer in genitalibus locis hæreat, & nõ facile exeat, sed cũ labore ac medici machinamẽtis, tales pueri modicæ uitæ sunt. horũ umbilicũ secare nõ oportet, priusq; mingãt, aut sternutent, aut uociferẽtur, sed sinẽdi sunt, & mulier proxime apud puerũ permaneat, & si sitierit, aquã mulsam bibat, & si umbilicus infletur uelut stomachus, & moueatur, aut puer sternutet, aut uocẽ rumpat, tũc sanè secetur dum puer respirat, si uero nõ infletur umbilicus, neq; moueatur, tempore accedente uiuet.

Prægnantẽ mulierẽ si aliter nõ cognoscas, oculi tracti & cauiores fiũt, & candidum oculorũ albedinis naturã non habet, sed liuidius existit. Si qua partui uicina sit, & oculos cauos habeat, & facies intumescat, & ipsa tota itemq; pedes

 tument

tument, ut uelut à pituita alba apprehenſa appareat, & habeat aures albas, & ſummum naſum album, & labia liuida, ea ipſa mortuos geſtat quos pariet, aut uiuos praue, & nō uitales, & exangues, utpote morboſos, aut prius peperit nō uitales. Huic ſanguis in aquoſitatem cōuerſus eſt. Oportet igitur tali poſt partum odorata in uuluam apponere, & comedere ipſam ac bibere odorata. & primum in facie naſus ſummus inſignis euadit, ac colorem recipit. Si qua prægnans terram edere cōcupiſcat, aut carbones, eaq; edit, in capite pueri ubi natus fuerit, ſignum à talibus apparet. Mulierem id noſſe expedit, utra mamma ipſi maior eſt, illic enim fœtus exiſtit. Similiter autē & oculum cōſiderabit. Maior enim & ſplendidior omnino erit intra palpebram, etiam eius partis cuius mamma maior exiſtit. Si cui ab appoſitis in uuluam nō ualde fortibus, dolores in articulos perueniant, & ſtridor dentiū corripiat, & membris tendatur, ac oſcitat, hanc magis cōcepiſſe ſpes eſt, ꝙ eam quæ nihil tale patiatur. Mulier quæ præter naturā craſſa eſt, ac pinguis, & pituita repleta, nō concipit hoc tempore. Quæ uero ex natura talis eſt, horū gratia concipit, ſi non aliud quiddam ipſam impediat. Mulieribus pleriſq; quū menſes apparituri ſunt, ſtomachus uteri in ſeipſum contrahitur, magis ꝙ aliàs. Mulier quæ facile concipiebat, ſi prægnans eſſe deſiit, bis per annū à manibus ac cruribus uenam ſecari ſinat. Si cui dolores in coxendice, aut in capite, aut manibus, aut aliqua alia corporis parte fuerint: quum uero prægnās eſt deſinunt, conceptu autē ab utero exoluto rurſus inſunt, odorata & bibere, & ad uteri os apponere conducit. Quum mulieri alicui conceptus gratia medeberis, ubi purgata eſſe uidebitur, & os uteri recte habuerit, lauetur, & caput cōfricetur, nullo autem unguine illinatur. deinde linteum inodorū lotum circum capillos ipſos circūdatum, reticulo loto aut nihil olenti obliget, ita ut primū linteum ipſum capiti imponatur, poſtea quieſcat galbano ad uteri ſtomachū appoſito, quod coctum ac mollitum ſit ad ignem, & nō ad ſolem. Deinde mane depoſito reticulo cum linteo, uerticem ſuum alicui olfaciendum exhibeat, & ſi quidem oluerit, probe purgata eſt, ſin minus, male. Hæc autē ieiuna faciat, & ſi nō fœcunda fuerit, nūquam olebit, neq; purgata, neq; aliàs, & ſi prægnāti idem medicamētum apponatur, neq; ſic probe olebit. Quæ uero prægnās futura eſt frequenter, & facile concipit, ac ſana exiſtit, etiam ſi nō appoſueris neq; purgaueris, uertex ipſius olebit, aliud uero nihil. Vbi autē omnia probe uidebūtur, & ad uirum accedere oportuerit, mulier ipſa ieiuna ſit: Vir autem non ebrius, frigida lotus, & commodo alimento nutritus. Et ſi cognouerit mulier genitură ſe concepiſſe, eo tempore uirum non accedat, ſed quieſcat. Cognoſcet autē ſi quidem uir ſe emiſiſſe dixerit, ipſa uero præ ſiccitate ignorauerit. Si uero uterus rurſus in pudenda genituram reddat, ipſaq; humecta fiant, rurſus cum uiro coeat, donec concipiat.

Mulier quæ concipit quidem, perdit autē fœtus bimeſtres, exacte in eodem tempore, & neq; prius, neq; poſterius, atq; hoc iterū atq; iterum perpeſſā fuerit, immo ſi etiam trimeſtres aut quadrimeſtres, ſiue uetuſtiores perdiderit, iuxta eundem modum, Talibus uteri puero augeſcente, & bimeſtre aut trimeſtre, aut quantūcunq; tempus tranſgrediente, ſi quando etiam aliàs augeſcit, in maiorem amplitudinē non porrigūtur, ita ut non amplius ſufficiant capiendo fœtui, ſed propterea perditur eodem tēpore. Huic cucumerariū medicamētum

in

in uterum dare oportet, ipsumq́; distendere ac inflare pharmacis appositiţijs hisce. Cucumeris syluestris medulla cõtundatur ac cribretur, deinde modicũ de ipsa melle cocto copiosiori misceatur, addito silphio modico: sit aũt uelut dixi, mel coctum. hoc circũ specillum oblinatur, crassitudine formata quantã uteri stomachus suscipere potest: apponatur autẽ ad os uteri, & impellatur quo in internã uteri partẽ penetret. Quũ uero colliquuerit medicamẽtum, specillũ extrahatur. Sed & elateriũ hoc modo præparatũ apponere potes, Similiterq́; colocynthidem syluestrẽ. Per hoc autẽ tempus edat allia quàm plurima, & silphij caulem, & quicquid flatum in uentre inducit. Hoc appositium pharmacũ per tertiam diem apponatur, donec probe habere uisa fuerit, copia quãtam uterus admittit. Interiectis diebus, mollientibus utendum est: postquã autem ex mollientibus præparatum fuerit os uteri, post mensium apparitionẽ ubi sicca fuerit, cum uiro cõmisceatur. Si cui uterus suppuratus fiat, aut post partum, aut ex abortu, aut quomodocũq; aliàs, & nõ in uase alio ac tunica, uelut in tuberculo solet, pus fuerit: huic conducit specillum unctoriũ in uteri os demittere. Minus enim opus fuerit ustura, si ad specillum processerit. deinde erucas à tithymalide colliges: habẽt autem uelut aculeos quosdam, quos leniter rescindes, ne pabulum internum ex ipsis elabatur. deinde siccabis ipsas in sole, ac teres. Vermes quoq; stercorarios similiter in sole siccabis ac teres, & erucæ quidem pondus duorum obolorũ Aeginæorum, uermium uero duplum miscebis, modico aniso addito, aut aliquo eius generis. Nam mali odoris medicamẽtum euadit. Hæc autem leuia facta ac cõtrita uino albo odorato diluito, Et postquã biberit, grauitas accedit, & torpor in uentrẽ irruit. Si itaq; accedit, aquam mulsam modicam insuper bibat. Si qua liberis carens, imprægnatione ac puerorũ generatione indigeat, atq; ea iam prægnans fuit ac peperit, & hoc ipsi cõtingat, aut quum stomachus uteri siccus, aut summa parte affectus, aut cõclusus fuerit, aut non recte habuerit, sed ad coxendicem alterum distortus, aut ad rectum intestinum occultatus, aut in seipsum contractus fuerit, aut labiũ stomachi sibijpsi utcunq; incubuerit, aut stomachus uteri asper et callosus fuerit: durus autem fit, & à conclusione, & à callositate: his mẽses non apparent, aut pauciores quàm oportet, & per longius tempus apparent. Sunt autem in quibus etiam menses iuxta corporis sanitatem, & uterorũ exitum reperiũtur, immo cõsueto & iusto modo, & stomacho uteri præ caliditate ac humiditate mẽsium non ualde læso. Verũ genituram non suscipit propter hanc læsionẽ, quæ impedit susceptionẽ, stomacho nõ recte habẽte. Huic per totũ corpus fomentũ adhibere oportet, & pharmacũ bibendum dare, ac corpore primũ purgatã ac mundã reddere, siue superne & inferne opus habuerit, siue superne solum. Et si quidẽ superne purgans medicamentũ dederis, fomentũ ante purgationẽ non præmittes. Verum fomentũ adhibebis inferne purgaturus. Si uero superne purgante medicamento non egere uidebitur, præmisso fomento, inferne purgans bibendum dato. Quum autem probe purgatum esse corpus uidebitur, postea utero fomẽtum adhibeto, frequentes insessus ipsis adornans, si ita conferre uidebitur. Immittes autem in fomẽtum, cupressi ramenta, & lauri folia contusa, lauabisq́; multa & calida aqua. Vbi uero recẽs lota fuerit, & fomẽtum admiserit, uteri os dilatabis specillo stanneo, corrigesq́; ubi opus fuerit: potes & plumbeo uti, ini-

tio per paruum facto, deinde crassiore adhibito si suscipere potest, donec recte habere uidebitur. Intinges autẽ specilla in mollitorio quopiã diluto, aut etiã liquido reddito, si cõferre uidebitur. Specilla ipsa retro caua facienda sunt, deinde circũ ligna longiora adaptanda, sicq; ipsis utendũ. Cæterũ hoc tẽpore bibat, in uino albo odorato dulci & ꝗ suauissimo decoctam tædam ꝗ pinguissimam, in tenuia segmẽta cõcisam, & apij semen cõtusum, & cumini Aethiopici semẽ, & thus ꝗ optimũ. ex hoc bibat ieiuna copia quãta moderata esse uidebitur, tot diebus quot satis habere uidebitur. Et edat catulos coctos, & polypum in uino dulci coctum, iusculumq; ipsum bibat, & brassicã coctam, Vinũ autem album insuper bibat, & ne sitiat, & calida bis per diem lauet. A cibis autẽ hoc tempore abstineat, ab eo uero tẽpore si quidẽ processerit per stomachum, & quid purgationis foris apparuerit, adhuc de potione bibẽdum est unum atq; alterũ diem, & à specillorũ usu desistendũ, ac conandum ut uteri appositițijs medicamentis purgentur. Cuicũq; autẽ stomacho recto, ac magno & sano existẽte, ac probe habente, & in loco ubi conuenit & oportet sito, mẽses nõ apparuerint ex toto, aut pauciores, & per longius tempus, & non sani, morbũ ipsum inuestigabis quęcunq; tandem uteri habẽt, & si corpus quoq; aliquid conferat, causam perscrutaberis ob quam non concipit: & hæc sic habeant, & curationẽ facies si medelam suscipere uolet, initio à fortibus facto, prout opportunũ uisum fuerit, ita ut desinas in molliorũ usu, donec uterus uisus tibi fuerit probe esse purgatus, & stomachus recto statu esse constitutus, & rite situs. Si uero à potu ac medicamento menses non processerint, etiam si moderato tempore id biberit, nequaquam à potu cessandum est: ubi uero probe habuerit, specillorum usu os stomachi molliendũ est, & faciẽdum ut hiet, ac uiam præbeat appositițio medicamento, idq; pharmacis suffitui aptis ac molliẽtibus perficies. Quum autem satis suffitum ac mollitum esse uidebitur, apposito medicamẽto subdititio uteri purgationẽ facies, donec rite habere uidebitur, à mollibus ad fortiora progressu facto, ita ut rursus in mollibus ac odoratis desinas. Nam pleraq; ex fortibus medicamentis stomachum exulcerant ac corrodunt. Deinde uero tum stomachum ad rectum statum ac sanitatẽ redigito, quo aptus sit ad suscipiendam genituram, tum uterum siccum reddito, & flatũ immittito. Si mulier præ pinguitudine uterum ad concipiendum læsum habere uideatur, attenuatio ꝗ maxime, & gracilitas inducatur, supra reliquam curam. Tempus porrò uernũ aptissimum est ad cõcipiendum. Vir autẽ non sit ebrius, neq; uinum albũ bibat, sed quod fortissimũ est ac meracissimũ, itemq; edulia fortissima, & calida nõ lauet: robustus autem sit, & sanus, & à cibis abstineat ad rem non conferentibus Et ubi marem generare uoluerit, mensibus desinẽtibus aut defectis misceatur, & quàm penitissime intrudat, donec desæuiat. Vbi uero fœmellam generare uolet, quum plurimi menses prodierint mulieri, & dum adhuc eunt, coeat, ac dextrum testem obliget, quantum id tolerare poterit: sed si marem generare expetat, sinister testis obligandus erit. Stomachus uteri à suffimentis quidem, ubi cõclusus fuerit, hians redditur, ab emollientibus uero mollescit. Suffire autem oportet, loti corticem, lauri semen siue baccas, & folia eiusdem uiridia contusa, thus, myrrham, artemisiæ semen aut folia: item anisum & adipem aut ceram simul contusa, sulphur, cupressi semen, peucedani radicem, myrti folia

folia uiridia contuſa, fibri teſtem, aſini maſculi ſtercus, allia, ſtyracẽ, adipem ſuillum. ſed & ſi diſtortũ os uteri fuerit, his ſuffiendũ eſt. Sic quidem igitur hians redditur ac conuertitur. Mollire aũt per hæc uteri os oportet, ſandaracham uidelicet, adipem caprinum, fici ſuccum, ſilphij ſuccũ, cyclamini ſuccum, Thapſiam, ſuccum tithymalli, cardamomi ſemen, herbam quæ peplos appellatur, fibri teſtem, lini ſemẽ, nitrum, ari radicem, ſtaphidem ſylueſtrem, calaminthæ folia uiridia, herbæ lanariæ ſiue ſtruthij ſemen, ſcillę internam partem.

Medicamenta emollientia, & ad ciendũ idonea, quo fortis purgatio fiat.

THapſiæ radicem, medullam bouis, adipẽ anſerinũ, roſaceum, hæc trita ac feruefacta per quatriduũ apponat, & bibat porri ſuccum, ac uinũ dulce album. Item reſinã, & oleum tepidum, cuminũ, nitrum, mel, ſordida lana excipiat, & per quatriduum utatur, bibatꝗ apij ſemen, & thuris nucleos quinꝗ, & cuminum Aethiopicũ in uino albo meraco dulci, lauetꝗ bis per diem.

Item myrrham, thus, fel bouis, reſinam terebinthinã, aut netopon ſiue metopium unguentũ, horum ſingulorũ æqualem mẽſuram miſceat, & in lana pura, aut linteo tenui apponat. Intingat aũt linteum in unguento albo Aegyptio odorato, & filo obligatum, à balneo ſubdet. & polypum plagis mollitũ edat, & apij ac aſparagi ſemen ac uinum albũ bibat, ter in die ieiuna exiſtens. Aut myrrham, caſiam, thus, cinamomũ, netopum, ſingulorum æquas portiones lana exceptas, aut in glandes redactas apponat. Aut cucurbitæ ſylueſtris interiora, cuminũ toſtum, anethi ſemẽ, cupreſsi radicem, trita ac melle cocto ſubacta in glandes cogito, eaſꝗ ſubdendas exhibeto, & bibat Pæoniæ radicem, apij ſemen, ac ſilphij ſuccum, cum uino. Sed & Bulbium ipſum ſubditũ purgat.

Item myrrhã primariã, & florem æris modicũ in uino albo odorato ſubdat.

Medicamenta ſubdititia ad uterũ purgandum cõuenientiſsima.

ACcipe æris florem ac nitri tertiam partẽ, melleꝗ cocto ſubacta in glandulas iuſtæ magnitudinis ac craſsitudinis redige, atꝗ ſic ad uteri oſculũ appone. ſi uero fortius facere uelis, elateriũ ammiſce, ad florem ſolum, & hoc modo coactas glandulas ſubdendas præbe. Potes & ramulorũ fici corticem deraſum ac tenuiter tritum ammiſcere, quum os uteri ſiccius eſſe uidebitur, dimidia portione eodem modo. Aliud. Elaterium & æris florem trita, duabus floris partibus, una elaterij acceptis, dilue, & cyclaminũ tritum prout oportunum uidebitur ammiſce, & in lana ſimul coacta ſubde.

Glandulæ album fluxum purgantes.

ARtemiſiam herbam, nitrum, cyclaminum ſemiaridum, cuminum, ſubde. Alia. Artemiſiam herbam uiridẽ tritam, & myrrhæ tertiam partem, ammixto uino odorato, in lana alba obuolue, eamꝗ uino tinctam apponẽdam præbe. Vbi uero hiauerit uterus, nitrum, cucumeris ſylueſtris medullam, cyclaminum ſemiaridum, in lana appone.

Subdititia omnis generis purgare potentia.

STaphidẽ ſylueſtrem uiridẽ tritã, artemiſiæ herbæ folia trita, melle cocto excipe, et in umbra ſiccata in glãdulas coge, ac ſubdẽdas exhibe. Aliud. Flore æris, & alumen Aegyptiũ cũ cyclamino dilue, & uelut priora melle cocto excipe, aut in caricã inde, cũ modica myrrha. Aliud. Cyclaminũ tritam uino albo odorato ammixto, in linteo tenuiſsimo puro obliga, & ſubdendã præbe.

Aliud. Cyclaminum ſemiaridum, nitrum, cantharidas, adipem, ſandaracheu, ſubde.

De uirgine.

SI uirgini menſes maturi nõ prodeant, multũ & febricitat, & dolet, & ſitit, & eſurit, & uomit, & furit, et rurſus reſipiſcit: uterus mouetur, & quũ ad uiſcera uertitur, uomitus, ac febris, & deliriũ accedit. ubi uero ſedatur uterus, & hæc quieſcunt, eſurit, ac ſitit, & febris lenis, hepialon græci dicunt, tenet, Huic pelles agninas calidas ad uentrẽ apponere oportet, & ſuffitũ facere in ipſa pudenda quàm penitiſsime, ita ut ſuper amphoræ collo deſideat, & fumum admittat. Fiat autẽ ſuffitus ex myrrha magnitudine fabæ, & thuris dupla portione, ammixta etiam zea freſa. hæc ſimul ſuffire debet, & in ignem immittere maxime dum ieiuna eſt, & multa calida lauare.

Medicamentum ſubdititium.

ALumen Aegyptium emollitum lana inuolutũ ſubdat. Aliud. Arteмiſiam tritam, & uino albo ſubactam, apponendam præbe.

Puerperæ recens enixæ.

ROſaceum, myrrham, ceram, mixta in lana apponenda præbe. Vbi autem uterus ipſi prociderit, acida & acerba offerenda ſunt, tum potãda, tum foris adhibenda. Item ficum nigram, allium, nitrum, cuminum, hæc omnia tenuiter trita in lana apponenda dato. Aliud. Sepiæ teſtam tuſam, & uino imbutam, cum leporinis pilis, lana excipe, & apponendam præbe. Si uero poſt partum uterus doleat, ptiſſanam, & porrum, ac adipem caprinũ coquat, indeq́ue modicũ ſorbeat.

Subdititium medicamentum.

Nitrum, cuminum, ficum, omnium æquas portiones ſubde.

Subdititium purgans & molliens.

NEtopum, roſaceum unguentũ, adipem anſerinũ, linteis tenuibus excipe. Si menſes multi prodeũt, Pæoniæ grana nigra bis ſeptem numero, in uini cyathis duobus bibenda præbe. Si uero uteri freqũter prolabantur, uteros aqua tepida madefacies, ipſam uero mulierem ſupinã reclinabis, miſcebisq́ue mali coriũ, gallam, & rhoem rubrã, hisq́ue in uino albo tritis uteros illines, ac immittes. Poſtea lauri folia in uino auſtero bibẽda dabis. Quũ autem mulier prægnãs mẽſes profluos habet, ſtercus aſini ſiccũ, & rubricã, ac ſepiæ teſtam, trita ſimulq́ue linteo illigata apponat, ſi uero ſecũda nõ purgetur, elaterij oboli Attici põdus in uini albi Cyathi menſura tritum bibendum præbe, & purgabitur.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE EXECTIONE FOETVS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

E his qui nõ iuxta naturalem modũ pariuntur, ſed excinduntur, hoc modo ſe res habet. Primum quidem Sindone ſupra mulierẽ iniecta, eam ſupra mammas circũdato, & caput obuelato, ne uidens quod facturus es timeat ac exhorreſcat. Si itaq́ue fœtus oblique prolapſus manũ proteſam habuerit, manu appreheſa foras producere quàm maxime conare, & brachiũ ipſum excoriato, atq́ue ubi os brachij denudaueris, ſquatinæ pellem

pellẽ circũ duos manus digitos obligato, ne caro lubricitate ſua elabatur. Deinde uero carnem circa humerũ reſcinde, ipſumq́ iuxta iuncturam exime, poſt ea caput iuxta naturam protruſum foras producere tenta. fœtũ uero ipſum intrò protrudito, ferramento per latus & coſtas, ſiue clauiculam adacto, quò flatum emittat fœtus, & conſidat ac cõtrahatur, atq; ipſi facilior exitus pateat. Cæterum caput ſi fieri poteſt iuxta naturam extrahe, ſin minus, confringe: atq; ſic fœtũ unà ſubextrahe. Poſtea calida large perfuſam, & oleo illitam decũbere iubeto, pedum ſitu alternatim uariato. Bibat autem uinum dulce, album, meracius temperatum. Sed & reſina melle trita ac uino ammixta, in potu præbeatur. De cætero uero curanda eſt, uelut dixi, iuxta ea quæ relata ſunt. Quum uero parienti mulieri fœtus oblique prolapſus fuerit: id quod contingit dum uertitur puer, & umbilicus circũ collum obuoluitur, & exitum fœtus impedit, & caput in coxendicem incumbit, & manus ut plurimum foras prominet, quòd ipſum mortui fœtus ſignum eſt. Quibus autem manus non exerta eſt, ut plurimũ uiuunt fœtus, periculum autem etiam hoc modo eſt. Aliquæ enim purgamenta ante partum mittũt, & neceſſe eſt cognoſcere ex eo partum ſiccum, & cum dolore laborioſum eſſe. Quibus autem purgamenta ante partum non prodeunt, hæ in pariendo facilius liberantur. Concutere porrò oportet hoc modo. Sindone ſubſtrata mulierem reclinabis, & aliam ſuperiniĳcies, quo pudendum ipſius ſit obuelatum, obuoluesq́ ſindonem circum utrũq; crus & circum utranq; manum. Mulieres autem duæ utrunq; crus apprehẽdant, & aliæ duæ utranq; manum, deinde concutiant ualide ipſam tenentes nõ minus quàm decies. Poſtea in lectum reclinetur mulier in caput, ita ut crura ſurſum uergãt, & mulieres omnes ipſum pedibus corripiant, manibus dimiſsis, ſæpeq́ concutiant, ac reiectionem in humeros faciant in lecto, quo fœtus in ſpacioſiorem locum retruſus uertatur, & naturaliter prodire poſsit. Et ſi dictamnum creticum habueris, ipſum bibendum dabis: ſin minus, fibri teſtem in uinum chium derades. Si uero uteri foras prodierint, ſiue ex dolore, ſiue ex partu, ſi quidem iuuenculæ fuerint, aggreſsionem facito: ſin minus, ſinito. Aggreſsio autẽ hoc modo fiat. Pelliculam uteri iuxta naturalem modum & oblique inciſam, linteo cõfricato donec inflammetur, & illinito phocæ oleo ſiue adipe, aut pice, aut mali punici flore integito, & molles ſpongias uino reſperſas apponito, & ex humeris ipſas alligato. Mulier uero decũbat cruribus quàm maxime ſurſum uerſus porrectis. Moderatis autem eduliĳs ueſcatur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE DENTITIONE, IANO CORNA-rio Medico Physico interprete.

VERI natura habitiores, non pro carnositatis ratione etiam lac sugunt. Voraces uero & multum lactis trahentes, nō pro ratione carnosi fiūt. Pueri sugētes si multum mingant, minime anniculi fiunt. Quibus aluus multū profluit, & bene concoquunt, hi saniores sunt. Quibus modice profluit, & uoraces sunt, & nō pro ratione similiter nutriūtur, morbosi. Quibus multū lactosum reuomitur, his aluus supprimitur. Quibus in dentitione aluus amplius subducit, minus cōuelluntur, q̄ quibus parū. Quibus in dentitione febris acuta accedit, parū conuelluntur. Quicunq; dentientes habitiores manēt, & altiore somno utūtur, periculum est ne cōuulsione corripiantur. Qui hyeme dentiunt, reliquis similibus existentibus, melius liberantur. Non omnes in dentitione cōuulsi moriuntur, sed multi etiam seruantur. Qui cū tussicula dentiunt, tardius dentes producūt, in perpūctione autē magis gracilescūt. Quicūq; in dentiendo hyemem habent, si attente tractentur, dentitionē facilius ferunt. Qui plus mingunt q̄ egerūt, pro ratione habitiores sunt. Qui nō pro ratione mingunt, uerū aluus freqūeter cruda à pueris egessit, morbosi sunt. Qui bene dormiūt, & habitiores sunt, multum alimentū adsumūt, idq; adiacet, nō sufficiēter distributum. Qui dum sugunt interim cibū adsumūt, facilius ablactationē ferunt. Qui sæpe cruenta ac cruda per aluū egerunt, plurimi in febre somniculosi sunt. Vlcera in tonsillis citra febrem facta, securiora sunt. Quibus infantibus in sugendo tussis instat, uuam maiorē habere solent. Quibus cito in tonsillis ulcera serpentia considunt, febribus ac tussi permanētibus, periculū est rursus generanda esse ulcera recurrentia. Vlcera tonsillarū in infantibus periculosa. Pueris memorabilis magnitudinis, si ulcera in tonsillis sint, & deglutire possint, salutis signū est. Quū uero maiores prioribus, deglutire in tonsillarū ulceribus nō possunt, his multā bilem reuomi, aut per aluū prodire, periculosum est. In ulceribus tonsillarum si quid araneosum inest, nō bonum. In tonsillarū ulceribus post prima tempora, pituitam per os effluere, si prius nō fuit, cōmodum est, & tamen reducēda est. Si uero incipiat, & omnino remittat, gaudendū est. Si autem non sic effluat, uereri oportet. Qui tōsillas destillatione uexatas habēt, his aluus amplius subducta, siccas tusses soluit. Verū pueris si quid concocti superne prodierit, amplius soluit. Vlcera multo tēpore in tōsillis citra augmentū manentia, ante quintū aut sextū diem periculosa nō sunt. Sugentes qui multū lactis adsumunt, utplurimū somniculosi sunt. Sugentes qui nō probe aluntur, macilenti fiunt, & ægre uires recolligunt. Vlcera in tonsillis æstate facta, peiora sunt quàm alijs temporibus, citius enim proserpunt. Vlcera in tonsillis circa uuam proserpentia, in his qui seruātur uocem alterant. Vlcera proserpētia circa fauces, grauiora & magis acuta, ut plurimū spirandi difficultatē inducunt.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CORPORVM RESECTIONE, IANO CORnario Medico Physico interprete.

RTERIA ex utraq; fauciũ parte exortum faciens, in summitatem pulmonis desinit, circulis cõposita consimilibus rotũdis, in superficie se mutuo cõtingentibus. Ipse autẽ pulmo testitudinem coadimplet, in sinistrã cõuersus, quinq; apices habẽs, quos lobos & summitates uocãt, cinereo colore præditus, notis cauernosis compunctus, naturaq; antrosus existens. Ad medium uero ipsius cor sitũ est, rotũdius ac oblongius q̃ in omnibus animalibus. A corde uero ad hepar multa chartilaginosa arteria procedit, & cũ ipsa uena magna appellata, per quã totũ corpus nutritur. Hepar autem similitudinẽ quidem cum omnibus alijs habet, uerũ sanguinolentius q̃ alia existit, apices habẽs duos, quos portas appellãt, in dextris locis sitas. Ab hoc uero obliqua uena inferne ad rhenes tendit. Rhenes aũt consimiles colore, malorum speciem præ se ferunt. Ab his canales obliqui ac ferme triangulares in summum uesicæ apicem tendunt. Vesica autẽ tota neruosa est, magnaq; ac late se extẽdens capacitas intra eam à natura disposita est. Et has sex partes intus per mediũ corpus natura disposuit. Gula autẽ à lingua principiũ faciens, in uentrem desinit, quam sanè græci etiã œsophagum, & stomachum, id est os uentris, significanter appellant. Cæterum à spina retro hepar, septum transuersum productũ est. Ex latere uero notho, sinistro uidelicet, lien initio sumpto extentus est ad humani uestigij similitudinem. Venter autem hepati adiacens iuxta sinistram partem, totus quidem est neruosus. A uentre uero extat intestinũ uentri consimile, longũ cubitorum nõ minus duodecim, pampinoformiter in sinibus inuolutum, quod aliqui colum uocant, per quod alimenti delatio contingit. A colo aũt situm est rectũ ac princeps intestinum postremum, carnem copiosam habens, & in summum anum desinens.

Reliqua porrò natura ipsa ordinauit ac disposuit.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CORDE, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

OR figura uelut pyramis est, colore autem abunde puniceũ, & tunicam leuem circũdatam habet, et est in ipsa humor modicus uelut urina, ut putare possis in uesica cor diuersari. Facta est autem ea gratia, ut sanum in custodia florescat. Habet aũt humiditatẽ tantam quãta satis est æstuanti in medelam. Cæterum hunc humorem cor emingit, bibendo ipsum assumens ac cõsumẽs, pulmonis nimirũ potũ lambens. Etenim homo multo maximam partem in uentrẽ bibit, Gula enim siue stomachus uelut infundibulum, potus copiam & quæcũq; uolumus excipit. Bibit autem &

in guttur ac arteriã, minus uero & quantũ latere poſsit per rimam illapſum, Operculum enim exactum epigloſsis, lingula ſiue minor lingua appellata, ne permiſerit quidem aliquid amplioris potus penetrare. Signum autem huius rei hoc eſt. Si quis enim aquam cæruleo colore, aut rubrica temperatã, ſitienti ualde bibendam dederit, maxime ſui, hoc enim pecus nõ eſt curioſum, neq; mũdiciei deditũ. Deinde dũ adhuc bibit ipſius guttur reſecet, hoc colore ipſum tinctum reperiet: ſed nõ eſt cuiuſuis hæc chirurgiæ aggreſsio. Nequaquã igitur fides noſtra ſuſpecta eſſe debet de potu, quòd homini in guttur uergat. Sed quo modo aqua aceruatim irruẽs, turbationẽ ac tuſsim multam exhibet? propterea inquã, quòd contra reſpirationẽ fertur. Quod enim per rimam illabitur, tanq; iuxta parietem delabẽs, aëris elationi nõ inſtat, ſed leuem ac lubricam quãdam uiam humectatio ipſi præbet. Hunc itaq; humorẽ cor de pulmone unà cũ aere abducit. Aerẽ quidẽ igitur ubi in medelam ceſsit, neceſſario oportet retrò per eandem uiam qua adduxit reijcere. Verũ humorẽ partim in culeũ ac uaginam ſuam expuit, partim rurſus unà cum aere foras propellit. Quapropter etiam palatum eleuat, quum ſpiritus recurrit. Merito autẽ recurrit. Non enim humanæ naturæ alimenta hæc ſunt, Quomodo enim hominis alimẽtum ſint uentus & aqua cruda? ſed ſunt magis cognatæ affectionis caſtigatio & medela. Porrò ut ad inſtitutum ſermonẽ reuertamur. Cor muſculus eſt ualde fortis nõ neruo, ſed denſitate ac cõſtrictione carnis, & duos uentriculos habet diſcretos in uno amiculo, ab utraq; parte unum. Nihil autem inter ſe ſimiles ſunt. Alter enim in dextris ad oſculum ſitus eſt, contingens alteram uenam. Alter in ſiniſtris. Totum enim cor in his ſedem ſuam firmauit. Sed ille etiam omnino amplioris uentris, & magis inanis quàm alter eſt, neq; extremitatẽ cordis attingit, ſed caudam eius ambit, ſolidus item eſt, ueluti extrinſecus aſſutus. Alter autem ſubter ſiniſtram mãmam maxime in directũ ſitus eſt, ubi etiam ſaltus ipſius ſignificationem ſui præbet. Amiculum autẽ habet craſſum itemq; foueam. Foueæ enim ſpeciem præ ſe fert ſimilem mortario. Sed enim hic etiam pulmonem ſubit cum manſuetudine, & circũiectu ipſius, caloris intẽperantiam caſtigat. Etenim pulmo natura frigidus eſt, ſed & inſpiratiõe perfrigeratur. Ambo autem denſi ac aſperi ſunt interna ſui parte, et uelut ſubcorroſi, magiſq; ſiniſter quàm dexter. Nam inſitus à natura ignis nõ eſt in dextro. Quare mirũ eſt ſiniſtrum aſperiorẽ fieri, ubi intemperatũ aerem inſpirauerit. Quapropter etiã roboris caloris cuſtodiẽdi gratia craſsius intus cõſtrictus eſt. Oſcula autẽ ipſis nõ ſunt aperta, niſi ſi quis cordis auriculas præſecet, aut caput cordis præcidat. Si autem quis præſecet, apparebũt duplicia oſcula in duobus uẽtriculis. Craſſa enim uena ex altero excurrens uiſum decipit, ſi fuerit reſecta. Hi fontes ſunt humanæ naturæ, & hic flumina ſunt quibus totũ corpus irrigatur: atq; hi etiam uitam homini cõferunt, & ubi reſiccati fuerint, homo moritur. At uero prope exortum uenarũ, corpuſcula circum uentriculos cõſurgunt, mollia, cauernoſa, quæ auriculæ appellantur. Non ſunt autẽ foramina auriũ, non enim clamorem exaudiunt. Verum ſunt organa quibus natura aerem rapit. Et ſanè uidetur mihi boni ac præſtantis artificis opificiũ eſſe. Quum enim conſideraſſet figuram ſolidam futurã ipſius uiſceris, propter ſanguinis ex uenis effuſi collectionẽ ac concretionẽ, deinde attractoriũ ipſum eſſe totum uidiſſet, folles ipſi appoſuit,

quem-

quemadmodum fabri ferrarij fornacibus ſolent, quo per ipſos ſpiritum appre hẽderet. Signum autem ſermonis hoc eſt. Etenim cor uideas ex toto uentilari, aures uero priuatim tum inflari, tum cõſidere ac contrahi. Et propter hoc etiam dico, quod uenæ quidem operantur reſpirationẽ in ſiniſtrum uentriculũ, arteria autem in alterum. Molle enim magis attrahit, & incrementũ capit. Oportebat autem nobis magis incumbentia cordis tegmina perfrigerari. Eſt enim calor nõ in dextris: quare propter hãc affectionẽ, non acceperũt amplum organum, ut ne in totum ab ingrediente aëre ſuperarentur. Reſtant dicẽdæ cordis pelliculæ latentes, opus dignißimũ cognitione. Sunt enim & aliæ quædam in uentriculis pelliculæ, uelut araneorum telæ extentæ, quæ undiquaque oſcula cingunt, & ſtrias ac ſegmenta in ſolidum cor inſerũt. Hæ mihi nerui ipſius uiſceris, & uaſorum principia aortis eſſe uidentur, eſt autem ipſarum par unum. Cæterum oſculis ſingulis tres pelliculæ ſubornatæ ſunt, rotũdæ in ſummo, uelut circulus ſemiſectus. Et qui rei intelligentes ſunt admirãtur, quomodo oſcula & aortarum fines claudunt. Et ſi quis ueteris, eximendi cor mortui, moris gnarus, aliam auferat, aliam reclinet, neq; aqua, neq; flatus immiſſus in cor penetrarit, atq; hæ magis in ſiniſtri uentriculi oſculis exactius, & merito ſanè ſubornatæ ſunt. Mens enim hominis in ſiniſtro uentriculo inſita eſt, & reliquæ animæ imperat. Nutritur autẽ neq; cibis neq; potibus à uentre, ſed pura & illuſtri ſubſtantia ex ſanguinis diſcretione nata. Adſumit autem alimentũ ex proxima ſanguinis ciſterna, radios ſuos eò immittens, & depaſcẽs, uelut ex uentre inteſtinorum alimẽtum non naturale exiſtat. Quo uero nõ in mora ſit, qui in arteria eſt in fluctuatione cõſtitutus cibus, uiã in ipſam occludit. Magna enim arteria uentrẽ depaſcitur ac inteſtina, plenaq; eſt alimento nõ principali. Quod autẽ non nutritur ſanguine apparente, & quẽ uidemus, arteria ipſa magna, ex hoc manifeſtũ exiſtit. Mactato enim animali, & ſiniſtro uẽtriculo diſſecto, tota deſolata apparet, modico ſeroſo humore excepto, flauaq; bile, ac pelliculis, de quibus iam mihi dictũ eſt. Arteria autẽ altera ſanguine nõ eſt deſtituta, neq; uentriculus dexter. Hoc quidem igitur uas cauſſa fuit, mea ſanè ſententia, ut pelliculæ producerẽtur. Id uero quod ex dextro fertur uentriculo etiam ipſum quidem cõmiſſura pellicularũ clauditur, uerũ non ualde ſalit præ imbecillitate. Sed aperitur quidem in pulmonis uaſa, ſanguinẽ exhibens ipſis in alimentũ, clauditur autem in cor, nõ tamen cõfeſtim, quo ingrediatur quidẽ aer, non autem multus. Debilis enim eſt hic calor, frigiditatis facultate ſuperatus.

Sãguis enim nõ eſt natura calidus, neq; enim alia aliqua aqua, ſed caleſcit, Multis autem uidetur natura calidus eſſe.

Et de corde ſanè talia dicta ſint.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE GLANDVLIS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

E GLANDVLARVM tota natura ſic habet. Natura ipſis eſt ſpongioſa, Sunt enim raræ & pingues, & neqꝫ carnes ſunt reliquo corpori ſimiles, neque aliud quid ſimile corpori, Sed friabiles ſunt, & uenas multas habent. Si uero diſſeces, ſanguis largus erumpit, ſpecie albus & uelut pituita. Tangenti autem uelut lanæ apparent. Et ſi multa ui ipſas digitis compreſſeris, glandula humorem oleoſum remittit, qui & ipſe conteritur ut plurimum, ac diſperit. Aegrotant autem non ualde, ſed unà cum reliquo corpore. Quum uero proprio morbo ægrotant: nam parum etiam cum reliquo corpore ægrotãt: morbi tubercula fiunt, & ſtrumæ reſultant, & febris corpus occupat. Perpetiũtur autem hæc, ubi humiditate repletæ fuerint, ex reliquo corpore in ipſas influente. Influit autem ex reliquo corpore per uenas, quæ per ipſas extentæ ſunt multæ & cauæ, ut humor quemcunqꝫ tandem traxerint, facile in ipſas ſequatur. Et ſi multa ac morboſa fuerit fluxio, glandulæ reliquum corpus in ſe diſtendũt, atqꝫ ſic febris incenditur, & eleuantur ac inflammantur glandulæ. Cæterum glandulæ in corpore ſunt plures ſiue maiores, in cauis ipſius partibus, quàm in articulis, & quæcunqꝫ in alijs humectis ac ſanguinolentis locis cõſiſtunt: atque illæ quidem, ut quod ſuperne in cauas partes influit, ſuſcipientes in ſe trahant, hæ uero ut rurſus naſcentem præ laboribus humiditatem in articulis, ſi quam articuli remittant, eius multitudinem ſuſceptent: & ſic nimia humectatio in corpore non ineſt.

Nam ſi etiam quid gignatur humiditatis, nõ ſtatim nimia humectatio inde ſucceſſerit. Reflectitur enim & conſumitur tum multa, tum modica, in ipſas glandulas, atque ſic reliqui corporis redundantiam glandulæ ſibi lucrifaciunt, & alimentum hoc eſt ipſis coaleſcens. Quare ubi cœnoſæ partes ſunt & humectæ, ibi etiam glandulæ. Cuius ſignum eſt, Quod ubi eſt glandula, ibi etiam pili. Natura enim facit glandulas & pilos, utraque eadem utilitate participantes, illas quidem ut quod influit, uelut antea dictum eſt, ſuſcipiant.

Pili uero ex glandulis opportunitatem habentes naſcuntur & augeſcunt, colligentes id quod in extremitates redundat ac efferueſcit. Vbi autem corpus ſiccum eſt, neque glandula, neque pilus ineſt. At uero teneræ & exercitijs deditæ & humectæ partes, glanduloſæ ſunt ac piloſæ. Glandulæ porrò ſunt ab utraque aurium parte iuxta iugulares colli uenas, & pili etiam ibidem. Item ſub alis utrinque & glandulæ & pili ſunt. Inguina & pubes ſimiliter ut alæ, & glandulas & pilos habent. Et hæ quidem cauæ corporis partes ſunt, & ad humoris redundantiam expoſitæ. Nam & laborant hæ, & ex omnibus corporis partibus maxime mouentur. Reliquæ uero glandulas tantum habent, uelut inteſtina. Habent enim & hæc glandulas in omentum maiores: pilos autem non habent. Nam & in cœnoſis ac humectis

terræ

terræ locis, semen non nascitur, neque supra terram ascendere conatur, sed per redundantiam putrescit ac suffocatur. Violat enim semen, Violat autem & in intestinis copia ac multitudo humoris, & pilos enasci non sinit. Glandulæ autem in intestinis maiores sunt, quàm alibi in corpore, & pascũtur humectationem nimiam ex intestinis exprimentes. Intestina uero ex uasis in omentum suscipiunt ac remittunt humiditatem. Omentum autem in glandulas distribuit. Habent præterea etiam rhenes glandulas, Nam & hi multa humiditate exsatiantur. Maiores uero etiam hac parte quàm aliæ glandulæ existunt. Influens enim humor in rhenes non imbibitur, sed perfluit infra in uesicam. Quare quicquid eius lucrifaciunt de canalibus, hoc ad se trahunt. Sed & aliæ in corpore glandulæ sunt paruæ ualde, Verum non uolo hunc sermonem longius euagari permittere, Nam earum quæ alicuius momẽti sunt gratia, hoc scriptum institutum est. Nunc itaq; sermone progressum faciam, & dicam de tota natura glandularũ colli. Collum ab utraq; sui parte hinc et hinc glandulas habet, & uocantur hæ glandulæ tonsillæ, in hunc usum atque utilitatem.

Caput supra situm est, sursum cauum ac rotũdum existens, & humiditatem ex reliquo corpore complectens, & corpus simul uapores omnis generis sursum in caput demittit, quos caput rursus retro dimittit. Non enim immorari ac manere potest id quod influit, non habens ubi sedem firmet. Nisi sanè caput ægrotet. Tunc enim non remittit, sed isthic retinet. Postquam uero attractionem remiserit in glandulas fluxio uergit. & nihil molestat, donec pauca & moderata fluxio fuerit, & ipsæ glandulæ ualidæ ac potentes extiterint. Si enim multa & acris influxerit, manseritque acris & glutinosa, inflammatur ac intumescit & collum distenditur, atque sic ad aurem progreditur, & si quidem in utrãq; partem processerit, utraq; auris: sin ad alteram, altera tantum ægrotat. Si autem pituitosa, & multa ac lenta fuerit fluxio, etiam sic inflammatur. & inflammatio quum stabilis humor existat, strumas pessimum colli morbum generat. In alas autem etiam tunc quid confluit. Sed ubi copiosi fuerint acres & serosi humores, etiam sic in ipsis tubercula producuntur. Sed & in inguinibus glandula à partibus suprà sitis humiditatem trahet, sed ubi multitudo eius occupauerit, inguina intumescunt, & suppurantur ac inflammantur, similiter ut alæ ac collum. Atque hæc sanè tum bona, tum mala glandulæ exhibere uidentur. & de his quidem hæc suffecerint. Porrò intestina multam satietatem ex cibis ac potibus habent, & præterea humiditatem sub cuticula habent. Sed & hæc tota reflectitur ac consumitur in glandulas, similiter uelut superior. Morbos autem non facit ferè, quemadmodum in articulis contingit. Frequentes enim glandulæ & expassæ, ac non cauæ sunt, & altera alterius multitudine non multum fruitur, & aliàs si qua etiam plus habere uelit, copiam eius habere non potest, Sed quod in paucas ac singulas confluit in articulis, id in multas hic diuiditur, & æqualitas ipsis existit.

Caput etiam ipsum glandulas habet, cerebrum nimirum simile glandulæ. Est enim cerebrum album ac friabile, quemadmodum etiam glandulæ. Et ob id in commoditatem capitis glandulas facit, & per relatas à me cerebrum auxilium ferens humiditatem aufert, & in extremitates foras ablegat, per fluxiones ex magna parte. Maius autem est cerebrum quàm aliæ glandulæ, & ca-

pilli etiam maiores quàm alij pili. Maius enim est cerebrum, & in amplo spacio in capite situm est. Facit autem morbos & minores, & maiores, quàm aliæ glandulæ. facit autem quum in infernas corporis partes redundantiam ac superfluitatem suam ablegarit. Fluxiones porrò de capite usq; ad secretionē contingunt, per aures secundū naturam, per oculos, per nares, atq; hæ tres sunt, & aliæ per palatū in guttur, & in gulam, & alia per uenas in medullam spinalem, & in sanguinem. Quæ omnes septē numero existunt, hæ fluxiones cerebri sordes ac purgamēta discedentes existūt, & si nō discesserint, morbus ipsi inde oboritur. Sic autē & reliquo corpori aliqui morbi accedūt, si intrò abierint ac discesserint hæ fluxiones, & nō foras. Et rursus turbatio multa oboritur, si hianter ac affatim attrahat, & acrem quidem fluxionē cerebrum demittat, quæ influxiones corrodit & exulcerat. Et si id quod cerebro influit copiosum fuerit, fluxio descendens nō desinet, donec multitudinē influentis exhauserit atq; sic id quod influit foras demittēs, & aliud suscipiens, ac semper in consimili statu consistens, & humores trahit, & morbos facit. Ambo autem magno tædio ac molestia naturā frangunt, quæ si fuerit affecta, dolorosa afflictio existit. Affectiones enim naturæ sunt prædictæ fluxiones, & multitudinē moleste ferunt, & morsum ac rosionē perceptāt, ex eo quod præter rationē & non consuetum existit. Cerebrū autem cladem perfert, etiā ipsum nō sanum existēs, sed si quidē rodatur, turbationē multam sustinet, & mens desipit, & cerebrū conuellit ac distrahit totū hominē, qui in seipso uocem nō edit, ac suffocatur, & hæc affectio sideratio, ac græce apoplexia appellatur. Aliquādo uero acris quidē non est fluxio, sed copiosa in cerebrū irruens, ipsum affligit, & mens perturbatur, & homo circū ambulat, aliena cogitans, & aliena uidens, perferens morbi mores, uisis, risu, & peregrinis imaginationibus. Alia fluxio ad oculos ophthalmia græcis, latine lippitudo appellatur, & oculi in ipsa intumescūt. Si uero ad nares defluxio fiat, arrodūtur nares, & nihil aliud graue accedit, nam uiæ ipsarū amplæ sunt, & sibi auxiliari possunt, insuperq; non compactum est quod ab ipsis discedit. At uero aures intortus quidē meatus & angustus, cerebrū autē prope ipsum ipsis auribus apprimitur. Aegrotās uero hoc morbo, plurima excernit. & auris à frequēti fluxione per tempus uexatur, & pus graueolens effluit. Sic etiam fluxiones ad oculos foris conspicuæ sunt, & nō lethales in totū. Si uero fluxio retrò processerit per palatū, & in uentrē pituita peruenerit, fluunt quidem horum uentres, non autem ægrotant. Si uero inferne maneat pituita, affectiones uoluulosæ fiunt diuturnæ. Alijs autem si per palatum in guttur multa fluxio contingat, ut plurimū morbi tabis oriuntur, replentur enim pulmones pituita, atq; ea ipsa pus fit, id quod pulmones exedit, & ægroti non facile superstites manent, & mens medici si bonus & prudens est, ut plurimū caussam intelligit. Alius morbus oritur ex defluxione capitis per uenas in spinalem medullam. Inde autem in sacrum os impetū facit, quo medulla ipsa fluxionem perducit, & in coxendicū acetabula siue iuncturas deponit. & si tabem fecerit, homo marcescit, atq; hoc modo contabescit, & uiuere non expetit. Statim enim scapulæ dolent, amboq; pedes ac crura consequuntur, & semper tandem pereunt multo tempore curati. atque sic deflorescit homo ac moritur.

Hæc mihi de fluxionibus capitis dicta sunt. Sūt autem affectiones cerebri,

etiam

etiam alij morbi, Deliria, insaniæ, omnia periculosa, & ægrotat cerebrũ, & aliæ glandulę. Habet enim & dolorem, & alius congressus corporis hic contingit, Quin & glandulæ in pectoribus mammæ appellantur, & attollũtur ac lac faciunt, aliquibus uero lac non faciunt. Et faciũt quidem lac mulieres, uiri uero nõ faciunt. Mulieribus enim rara est glandularum natura, quemadmodũ etiam reliquum corpus rarũ habent, & alimentũ quod in se trahunt, in lac permutant. Et ab utero accedit ad mammas, quod post partũ puero cessurum est in alimentum, quod ipsum sanè exprimit ac sursum mittit omẽtum, ad supernas partes ab ipso fœtu coarctatũ. Verum maribus locorũ angustia, & corporis insuper densitas conducit ad hoc, ut glandulæ nõ sint magnæ. Mas enim plenus est, & uelut pallium densus, tum ad uisum, tum ad tactum. fœmina uero rara & laxa, & uelut fluida, tum ad uisum, tum ad tactum. Quare humiditatem nõ remittit id quod est rarum & molle. Mas autẽ non amplius quid eius susceperit, quũ densus existat ac cohærẽs & cõpactus, sed & labor corpus ipsius corroborat, ut non sit locus ubi redundantia ac superfluitates recipiat. Atq; hoc modo cogit ac cõcludit hæc ratio, & pectora, & mammas, & reliquũ corpus mulieribus laxa ac mollia esse, tum ob ociũ ac segniciem, tum ob alia prædicta. Viris autẽ uice uersa. Porrò faciunt etiã mammæ tubercula ac inflãmationes, lac ipsum putrefacientes. Cõmoda aũt habent superiorib. similia, & reliqui corporis redundantiam auferunt: testimoniũ abunde præbent mulieres, quibus morbus, aut alia quædam calamitas mammas adimit. Nam et uox ipsarũ aspera redditur, & humores in gulam feruntur, & multo sputo uexãtur, & caput dolent, & ab his ægrotãt. Lac enim proficiscẽs ac influens ab utero, quemadmodũ etiam antea in superna uasa transibat, quum propria uasa non habeat, nec reperiat, utpote ipsis per mammarũ ademptionem priuatũ, in principales corporis partes incurrit, cor uidelicet ac pulmonem, atq; sic suffocantur.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE OSSIVM NATVRA MOCHLICVS, id est uectiarius, Iano Cornario Medico Physico interprete.

OSSIVM natura hæc est. Digitorũ quidem ossa ac articuli simplicia sunt. Manus autẽ & pedis multa alia, alio modo coarticulata. Maxima uero suprema parte. Calcanei uero unũ, uelut extra apparet. Ad ipsum autem posteriores tendines tendunt. Tibiæ uero duo sunt, quæ superne ac inferne cohærẽt. Iuxta medium uero distant. Paruũ est quod extrinsecus est, iuxta paruũ digitum paulo tenuius. Plurimũ autem hac parte distant, & minore momento iuxta genu: & tendo ex ipso enascitur, qui circa poplitem foris est. Habẽt aũt inferne cõmunem appendicem, ad quam pes mouetur. Aliã uero superne habent appẽdicem, in qua femoris articulus mouetur simpliciter, & expedite in longitudinẽ, specie nodosa, patellã habẽs. Ipsum aũt femur foras, & in anteriore parte incuruũ est. Caput aũt eius appẽdix est rotũda, ex qua neruus, qui in coxæ acetabulo est, nascitur. Subobliquus aũt etiã hic

annexus

annexus est, minus uero quàm brachiũ. Coxa uero magno uerticulo, quod iuxta os sacrum est, ex ligamento chartilagineo ac neruoso adhæret. Spina uero à sacro osse, usq; ad magnũ uerticulũ gibbosa est, & uesica, & genitura, & recti intestini pars inclinata, in hac parte est. Inde uero usq; quo ad septum transuersum peruenit, in directum repanda est. & musculi lumbares hac parte existunt. Hinc uero usq; ad magnum uerticulũ, quod supra supernas humeri partes est, è directo gibbosa est. Immo magis esse uidetur quàm est. Nam posteriores ossium propagines hac parte altissimæ sunt. Ceruicis autẽ articulus repãdus est. Verticula uero intrinsecus inter se æqualia sunt: ab externis autem chartilaginibus ac neruis continentur. Coarticulatio uero ipsorũ in posteriore medullæ spinalis parte est. A posteriore autem parte exortũ acutum habent, qui appendicem habet chartilaginosam, unde neruorũ propago prona fertur: quemadmodum etiam musculi à ceruice ad lumbos adnascuntur, costarũ ac spinæ medium explentes. Costæ uero iuxta discriminationes uerticulorũ, neruo annexæ sunt, à ceruice usq; ad lumbos intrinsecus. Ab anteriore autem parte, iuxta pectus, laxam ac mollem summam partem habẽtes, specie præ cunctis animalibus maxime obtorta. Hac enim parte angustissimã molem homo habet. Qua uero parte costæ non sunt, exortus obliquus, breuis & latus, ad singula uerticula neruo annexus est. At uero pectus cohærẽs ipsum sibiipsi, discriminationes habet obliquas, qua parte costæ annexæ sunt. laxum autẽ est & chartilagineum: clauiculæ uero rotũdæ sunt ad anteriorẽ partem, ad pectus quidem breues motus habentes, ad summũ uero humerum frequentiores. Summus autem humerus ex scapulis nascitur, in plerisq; dissimiliter. Scapula ad spinam chartilaginea est, reliqua parte laxa, inæqualem partem foras habens. ceruicem uero & acetabulum habet chartilagineum, ex quo costæ motum habent. Facile autem ut inter ossa exoluitur, brachio excepto. Huius autẽ caput ex neruo ex acetabulo dependet, chartilaginis laxæ rotũdam appendicem habens. Ipsum uero brachium incuruũ foras, & anteriore parte obliquum, non rectum est ad acetabulũ. Pars uero ad cubiti gibbum lata est, & nodosa, & repagulo similis, & solida, posteriore parte caua, in qua cornix inest ex cubito, quũ manus fuerit extẽta. Ad hanc etiam torpidus neruus, qui ex cubiti ossium discriminatione media enascitur, perficitur ac terminatur. Ossa manus uiginti septẽ sunt. pedis uiginti quatuor. Colli usq; ad magnũ uerticulum septem. lumbi quinq;. spinæ uiginti. capitis unà cum oculorũ ossibus octo. In uniuersum nonaginta unum, cum unguibus uero centũ ac undecim. Cæterũ ut nos ipsi ex hominis ossibus didicimus, uerticula supra clauiculam unà cũ magno septem sunt. Iuxta costas autem tot quot costæ sunt, duodecim uidelicet. Iuxta laterũ mollitudinem uero forinsecus ubi coxẽdices, in lumbo quinq;. Semen porrò uelut fauus ab utraq; uesicæ parte est. Ex ipsis autem rhenibus uenæ ab utraq; meatus urinæ parte, in pudendũ tendunt. Potus per fauces ac gulam: larynx enim qui caput arteriæ est, in pulmonem ac arteriam tendit: ab his in summam uesicam. Hepatis extremitates quinq; sunt. super quarta autem extremitate fel incumbit, quod osculum ad septũ transuersum, & cor, ac pulmonẽ profert.

Circũ cor pellicula est. Intestina crassa homo maiora q̃ canis habet, depẽdẽt aũt ex Mesenterij membrana, quæ Mesocolon hac parte uocatur, Mesocolon autem

autem ex neruis de ſpina ſub uentrem. Rhenes ex neruis de ſpina. Arteriæ fons cognatus cor eſt. Vena tendit per ſeptum trāſuerſum, hepar, ſplenem, rhenes, ad coxendicem, circa ſuram ad ſummū pedem. Altera autem ex corde ſub alas, clauiculas, iugula, caput, naſum, frontem, iuxta aures, humeros, dorſum, pectus, uentrem, per cubitum. Aliæ uero per alias ad cubitū, ad ſummam manum. Neruorū exortus ab occipitio uſq; ad ſpinam, ad coxendicē, in pudenda, in femora, pedes, tibias, in manus. Alij in brachia, partim in carnes, partim ad fibulam, in magnū digitum, partim ex carnibus in alios digitos. Alij ad ſcapulas, pectus, uentrē, oſſa, ligamenta. A pudendo uero ad princeps inteſtinum ac podicem, acetabula coxarū, partim ſupra femur, partim infra ad genua. Inde alius ad genu extētus ad tendinem, pernam, pedes. alius ad fibulam, alius in rhenes. Ipſæ porrò uenæ in utrāq; partē bifariā maxime findūtur, partim ab una utriuſq; rhenis parte, partim ab altera: & perforatæ ſunt in rhenes. Habent autē cordis formam ipſi rhenes. Nam etiam ipſi uentriculos habent. At uero Rhen cauam ſui partem ad uenas magnas habens ſitus eſt. Vnde enaſcuntur ex ipſo uenæ in ueſicā, qua parte potus trahitur per uenas in rhenes, & per ipſa inteſtina per quæ procedit. Deinde uero uelut per qualum, per rhenes aqua percolatur. Spongiforme enim eſt ipſorū corpus ad ueſicam, & hic percolatur ac ſecernitur à ſanguine urina, quapropter etiam rubra exiſtit. Neq; enim in rhenes aliæ procedūt uenæ quàm quæ dictę ſunt, neq; eſt alius locus ubi potus colliqueſcat, quantū ego noui. Venæ circa coſtas tendentes, ſubter unāquanq; coſtam ſunt, non à capite, inferius etiam ab arteria. Arteria quidem igitur ſubtermeans in coſtas diſtribuit. A craſſa uero uena à corde recurrit una in ſiniſtram partem incluſa. Deinde hæc quidē per medias uertebras uſq; ad ſummas coſtas meat, non ex æquo diſtribuens coſtis à dextris ac ſiniſtris ramos ac ſegmenta ſua. Alia uero æquos quidem, uerū ſuperne in dextris finditur. Cæterum iuxta utranq; clauiculam duæ uenæ ſurſum, duæ ſub pectus, partim ad dextras, partim ad ſiniſtras, ramos ſiue ſegmēta, ſpargunt, illæ quidē magis ad ceruicem, duæ uero alteræ magis ad cor, partim ad dextras, partim ad ſiniſtras, ab utraq; parte iuxta coſtas, & ſub ipſis uelut inferiores ſcindūtur, donec recurrenti inferne à corde cōmiſcentur. At uero ſanguiflua uena ab arteria hac, propterea finditur, quod ſublimis hic eſt per cor means. Infra uero coſtas uena ſanguiflua craſſa appellata, uerticulis rurſum ſeipſam ingerit, & hic adhæret, & nō amplius pendet, uelut ſuperne per hepar means. Eſt autē iuxta lumbū quidem ſuperne arteria, infra autem ſanguiflua, ab hepate per ſeptum trāſuerſum ſublimis ueniens, & ad dextram cordis fertur uſque ad clauiculas ſimplex, præterquàm quantum cum corde cōmunicat, iuxta uaſa quidem in ipſo magis in ſuperficie fiſſa, uerum iuxta uaſa in uentriculo cordis penetrans, poſtea à corde ad ſiniſtrā ſe demittit, et ſimplex ad ſpinā rurſus currit, ad ſuperna quidē corporis uſq; ad ſupremas coſtas, & ramos à ſeipſa habet iuxta unāquāq; coſtam extentos iuxta naturā uſq; ad pectoris cōmiſſuram, & in ſiniſtrā, & in dextram, & rectitudo ipſius magis ad uerticulū eſt, q̃ arteriæ extēſio, itemq; uenæ ab hepate uenientis. Ad inferiorem uero cordis partē, recta extenſio ab ipſa magis ad uerticulū eſt, q̃ arteriæ extēſio altera, quæ iuxta cor et in infernas partes ſepti trāſuerſi ad ſpinā appenſas cōuerſa eſt. Inde uero rami in unāquāq; rectitudinē

inferun-

inferuntur, per ossa & carnes mutuo transeūtes. At uero uenæ crassæ sic habent. Ex oculo iuxta superciliũ per dorsum, iuxta pulmonẽ sub pectore, altera ex dextra in sinistram, altera ex sinistra in dextrã transit. & quæ quidem ex sinistra uenit, per hepar in rhenem ac testiculum descendit, Quæ uero ex dextra, in splenem & rhenem ac testem, his autem osculũ est ipsum pudendum. A dextra uero mamma in sinistram coxendicem, & in crus descendit, & rursus à sinistra in dextram. Oculus uero dexter, ex sinistro uenam suscipit, itemq; testiculus. Iuxta eundem modũ rursus sinister ex dextro. Crassissimæ porrò uenæ in hunc modum se habent. Quatuor paria sunt in corpore. & aliquæ quidẽ ex ipsis, à capite retrò per ceruicẽ foris iuxta spinam ab utraq; parte ad coxendices perueniũt, et ad crura, deinde per tibias ad malleolorũ partes externas, ac in pedes procedunt. Oportet igitur uenæ sectiones in doloribus in dorso, ac in coxendicibus, à poplitib. facere & à malleolis forinsecus. Alteræ uero uenæ ex capite iuxta aures per ceruicẽ, sphagitides, id est iugulares appellatæ, intrinsecus iuxta spinam, ab utraq; parte iuxta lũbos procedunt in testes, & in femora, & per poplites ab interna parte, Deinde per tibias ad malleolos intrinsecus, et ad pedes. Oportet igitur uenæ sectiones facere ad dolores lumborũ ac testiũ, à poplitibus ac malleolis intrinsecus. Tertiæ uenæ ex tẽporibus per ceruicẽ in scapulas procedũt, deinde in pulmonẽ deferuntur, & perueniũt altera quidẽ à dextris in sinistras sub mammam, in splenem & in rhenem. Altera uero à sinistris in dextras ex pulmone sub mãmam in hepar & in rhenem. desinũt autem ambæ hæ in intestinũ rectum ac podicem. Quartæ autẽ uenæ ab anteriore capitis parte ac oculis, sub ceruicẽ & sub clauiculas procedunt. Deinde à brachijs superne sub curuaturas, postea per cubitos, ad manuũ iuncturas ac digitos. Postea rursus à digitis, per manuũ pectora, hoc est uolas, & per cubitos in curuaturas, & per brachiorũ infernam partẽ ad alas, & ex costis superne, altera quidem in splenem procedit, altera in hepar, deinde supra uentrẽ ambæ in pudendum desinunt. Et crassæ quidem uenæ hoc modo se habent. Sunt autem & à uentre uenæ per corpus multæ & omnigenæ, per quas alimẽtum corpori uenit, procedunt autem & à crassis uenis in uẽtrem ac reliquum corpus, & ab extremis, & ab intimis, & inter se mutuo distribuũt, internæ foras, externæ intro. Venæ igitur sectiones facere oportet iuxta hos modos. Operamq; dare oportet, ut q̃ longissime à locis, ubi dolores fieri solent ac sanguis colligi, secemus. Sic enim minime mutatio magna de repente fiet, & cõsuetudinẽ transtuleris, ut ne amplius in eundem locum colligatur. Cæterum Hepatitis uena in lumbo usq; ad magnum uerticulũ, inferne etiam uerticulis se ingerit, inde sublimis eleuata per hepar, & per septum transuersum in cor: & hæc quidem recta ad clauiculas procedit. Inde uero aliæ quidem ad collum, aliæ ad scapulas, aliæ deorsum reflexæ iuxta uerticula ac costas declinant, à sinistris quidem una prope clauiculas, ex dextris autem in quendam ipsarum locum. Alia uero utrinq; deflexa. Alia paulo inferius deflexa, ubi quidẽ illa deficit, costis se ingerit, donec ad uenam in ipsum cor accesserit ad sinistras deflexa. Infra autem decuruata ad uertebras descẽdit donec perueniat, & inde incipit eleuari, ingerens se costis reliquis omnibus, & hinc atq; hinc ramos iuxta singulas spargens quum una existat, à corde quidem in locum quendam in sinistris magis existens, deinde

inde

inde infra arteriam, donec cõsumatur & perueniat eò, ubi hepatitis eleuata est. priusquã aũt eò uenit, iuxta extremas duas costas bifida fit, & altera pars hinc, altera inde ad uertebras progressa cõsumitur. Altera uero recta à corde ad claui culas tendens, supra arteriã est, & ab hac (quemadmodũ & ea quæ iuxta lumbum infra arteriam est) in hepar exilit, partim in portas, & extremitatẽ, partim in reliquum cõsequenter procedit paulo infra septum trãsuersum. Septum autem transuersum hepati adnatum est, ut nõ facile separari possit. Duplices autem uenæ à clauiculis, alteræ hinc, alteræ inde, sub pectus ad pubẽ ac pectinem tendunt, quò uero inde, nondũ noui. Septum uero transuersum iuxta uerticulum infra costas, ea parte qua rhen ex arteria cõsurgit, Arteriæ uero ex rhene oriuntur, hinc & hinc ab arteria neruum habentes. Et hac parte in recurrente à corde hepatitis desinit. Ab hepatitide uero per septum trãsuersum maximæ duæ, altera hinc, altera inde sublimes feruntur. Multifidæ aũt per septum sunt, & circum ipsum innascũtur. Verum supra septum hæ magis conspicuæ sunt.

Duo autem crassi nerui, à cerebro sub os magni uerticuli superne, & magis ad gulam, ab utraq; arteriæ parte uterq; progrediens, inter se committũtur, ut uni similes existant, Deinde uerticula ac septum transuersum hic sunt ubi desinunt. Et quidam dubij, ad hepar & splenem ab hac societate tẽdere ipsos putauerunt. Alius neruus utrinq; ex uerticulis iuxta clauiculam ad spinam tẽdit, ex obliquo uerticulorũ, & se in costas ingerit: atq; hi quemadmodũ uenæ per septum transuersum ad mesenteriũ mihi tendere uidentur. ubi autẽ hæ deficiũt, rursus hinc ubi septum exoritur, ab eo cõtinui ac cohærentes existentes, iuxta medium infra arteriam, de cætero ad uerticula se ingerũt quemadmodũ uenæ, donec totum sacrũ os pergressi cõsumuntur. Ossa corpori stabilitatẽ, & rectitudinem, ac speciem exhibẽt. Nerui flexionem & cõtractionem ac distentionem. Carnes & cutis omnium colligationẽ ac constructionem. Venæ per corpus diffusæ spiritum & fluxum ac motũ exhibent, ab una multæ germinantes. atq; hæc una unde oriatur, & ubi desinat, non scio, Circulo enim facto principium non inuenitur. Cæterũ rami ac germina ipsius unde pendeant, & qua parte corporis desinant, & quod una his cõsentit, & in quibus locis corporis extentæ sunt, ego declarabo. Circa caput iuxta medium ex obliquo circũ sita est uena lata & tenuis, non multi sanguinis, In cerebrum enim iuxta cõmissuras multæ tenues uenulæ radices egerunt, & circum totũ caput extẽtæ sunt, usq; ad frontem ac tempora. Ipsa autẽ in rectum extẽditur retro caput forinsecus iuxta spinæ cutem, inde uero circa externã ac internã uenam ex his quæ in iugulis sunt demittitur. Vltra aures aũt subfissa à gena forinsecus tẽdit crassa. Ab hac in linguam multæ & tenues procedũt, excepta ea quæ sub linguã & sub maxillares dentes fertur. Ipsa autẽ crassa per clauiculam descẽdit sub scapulas: & hac parte ab ipsa germinat per neruũ subter summam humeri partem siue cuticulã, Vena humeralis appellata. Ipsa aũt sanguiflua est & sanguine plena, & ægre curatur, si rũpatur aut cõuellatur. Ab altera enim parte neruus latus ipsam ambit, ab altera chartilago, mediũ uero locum ipsa tenet, & pellicula spumosa. Quũ igitur locus non sit carnosus, facile rũpitur, & carnẽ circũ nasci non contingit. & si sanguis in hãc partem subtercurrat, nactus spaciosum locũ non discedit, sed induratur. Induratus autẽ morbum & dolorem exhibet. Atq; hæc

quidem finit ubi prius dixi. Illa uero sub scapulas germina emittit sub mãmas densarum & tenuium ac uarie implicatarũ inter se uenularũ, & per humeralem uenam, prætergrediẽs chartilaginẽ, ipsam subter subattingens ad brachiũ tendit, musculum in sinistra habẽs. Dextra autem ipsa finditur circa humerum, & cubiti supernam partẽ. Inde uero cubitum utrunq; penetrãs, póstea manus iuncturam, inde autem defluens per totam manum uarie uagans radices agit.

Cæterum principalis uena iuxta spinam sparsa, per dorsum, & iugulum, ac guttur, in cor inseritur, & de seipsa uenam magnã multorũ osculorum in corde producit, inde uero in os procedens fistulam facit, quæ sanè arteria appellatur, per pulmonem transiens, pauci sanguinis ac multi spiritus existẽs. Propter spaciositatem enim ac raritatẽ uisceris, multis locis per pulmonẽ deriuatur, cætera uero chartilaginosa facta est. Quapropter sanè etiam si quid in has uias pulmonis delatũ fuerit ex insuetis, uel in potu, uel in spiritus ac sanguinis trãsitu, utpote uenis talibus existentibus, & uiscere spongiformi, ac multũ humorem suscipere potente, & sursum procedente: tum humorũ ingressorũ lex constituta est, tum sanguis amplius per has uenas non multus cõtinetur, neq; multum constringitur, & non cito procedens, illabentia nõ educit. Ipsis autẽ non subeductis, sed intus manẽtibus, callosa cõcrescit duricies. Sic autem destruitur alimenti accessio ac ingestio, quum hac parte arteriæ capitis accessus ad externas partes existat. Interceptis uero trãsitib. per callosam duriciem, uelocitas ac difficultas spirãdi oboritur, quum neq; emittere neq; attrahere spiritum facile possint. Ex huiusmodi autẽ tales morbi fiunt, uelut sunt anhelationes, & tabes sicca. Si uero humor amplior in ipsis consistens præualuerit, ut crassefactus spissari non possit, & pulmonẽ putrem facit, & uicinas ipsi partes, fiuntq; suppurati ac tabidi. Fiunt autem hi morbi etiam ob alias caussas. Inde porrò hæc uena pulmonem occupat, & per extremitates duas magnas intrò conuersas, sub septum transuersum extenta est ad spinam, alba ac neruosa, uenulas per reliquum condensatũ corpus spargẽs. hinc autẽ per uerticula densis uenulis in spinalem medullã inseritur, ac instar hederæ implicatur. Et aliæ quidẽ uenæ in corpus distributæ ex omnib. partibus ad spinam tẽdentes, unaquæq; quod tenuissimũ ac sincerissimũ est colligens hic eructat. Hæc uero uelut præses imposita per demissas plicationes in idem cogit. Inde uero etiam in rhenes radices agit, tenuibus ac fibrosis uenulis iuxta spuriã costam. hinc aũt tendens condensatur, posteaq; etiã neruosa fit ad princeps intestinũ ac podicẽ, cõprimẽsq; musculos adstrictorios ipsi inseritur. In uesicam etiam, & testes, ac adstites radices agit, multiplicibus implicatis tenuibusq; ac solidis & fibrosis uenis. Inde uero crassissima ac rectissima ipsius pars rursus conuersa in caulem transit, hoc est pudendum. In reflexu autẽ in illa ipsa adaptatur. Et per pectinem supra subter cutem uentris & ipsius uenæ, procedunt uenæ ad eas quæ deorsum tendũt, quæ in seipsas mutuo deriuãtur. Penetrant autẽ & per pudendũ uenæ crassæ, & tenues, & densæ, & curuæ. At uero in fœminis illa ipsa in uteros tendit, & in uesicam ac urinæ meatũ. hinc autẽ rectà procedit, & mulieribus quidem circa uteros pendet, masculis uero circa testes disseminatur. Ob hanc autem naturam ipsa uena etiam plurima fœcunda ac genitalia concipit. A plurimis enim ac sincerissimis partibus cõnutrita, paucíq; sanguinis existens ac caua, &

densa

densa instar nerui, ac spiritu referta, intentaque à pudẽdo, demissas ad spinam uenulas cogit: hæ uero uelut cucurbita medicinali in seipsas coactæ, omnia in supernam uenam emittunt. Confluit autẽ & ex alijs corporis partibus in hãc, uerum multo maxima pars uelut dictum est, de medulla hac colligitur. Voluptas uero accedit, uena hac genitura expleta, Quum igitur soleat reliquo tempore modici sanguinis ac multi spiritus esse, repleta & calfacta & semine deorsum confluente, ea quæ in seipsa habet cõstringit. Spiritus autẽ in ipsa existẽs, & præsens uiolentia, & caliditas, & uenarũ undiquaque cõcitatio, titillationẽ inducit. Illa autẽ quæ à seipsa germinauit, per dorsum & iugulum iuxta spinam sparsa, multis uenulis costas intertexit, & uerticula per carnes alternatim condensat, ut & probe nutrita & sanguine plena existat. Ipsa autẽ iuxta coxẽdicem ac nates meat, per musculũ sub femore submersa, à natibus uero iuxta acetabulum femoris iuxta caput in uenam perforata est, quæ femori respirationẽ exhibet, trans femur autẽ iuxta flexurã ad genu. Alteram uero iuxta inguina demittit frequẽtibus radicibus, & ægre transeuntẽ. Hæc uero per musculum tendens, & circa genu disseminatur, & per ossis tibialis summitatẽ uenam de se in fistulam cauat, quæ medullam nutrit, & deriuatur per infimam tibiam, iuxta pedis illigationẽ ac connexionẽ. Ipsa autẽ per patellam genu ad interna per tibiæ musculum submersa extenditur, & per malleolũ implicatur, intus crassa & sanguine plena, atque hic circa malleolũ, et tendinẽ, uenas ægre cognobiles producit ac inuoluit. Ipsa uero infra ad pedẽ, sub summũ pedem decurrit, et hic se implectens, et in magnũ digitum innitens, duplam sanguine refertã uenam superne sub cutem ex summo pede reflectit, et apparet sanè crassefacta iuxta externã malleoli partem, ac sursum spargitur iuxta oppositum tibiæ radiũ. Iuxta suram autem uelut fundam facit. Inde extenditur iuxta internam genu partem. Immittit etiam patellæ uenas, et iuxta internam patellæ partẽ quæ caua est, uenam implicat, quã si quis doleat, celerrime biliosum serosum ac saniosum humorẽ colligit. procedit autẽ ipsa iuxta internã genu cauitatẽ. Distribuit etiam de se in poplites multas implicatas uenas, Quæ inde tendentes iuxta neruos sub femore, radices agunt in testes, & in rectum intestinũ ac podicem, et circa os sacrum attenuatæ unitæ circũtenduntur. Illa uero procedens iuxta internã genu cauitatem, sursum iuxta internã femoris partẽ, in inguen transit, et per coxẽdicẽ ultra ad spinã et lumbũ foras ueniens, crassa et lata ac sanguine plena sursum porrigitur ad hepar, et ubi bifidam produxit sanguine referam uenam, dextrã hepatis extremitatẽ, ad rhenem occupat, Rursus uero subter hepar dispersa in uenam crassam finditur. Fissa uero in crassitudinẽ hepatis inseritur, et altera quidem ipsius pars in superficie uisceris extat, in qua etiã est fel, habetque multas radices instar cirrorum ac plicationũ per hepar dispersas. altera uero pars per internas ipsius partes deriuatur. Duæ autẽ uenæ inter duas latas extremitates explicantur, et una quidem per uertices ac cutem penetrans ex umbilico effertur. Altera uero premens spinam, in rhenem, ac uesicam, et pudendũ, uelut anchoris iactis inseritur. Verũ ex coxendice incipiens ascẽdere ad pubem, multas uagabundas producit uenas, et costas ac uerticula ad spinam illigat, & propagines suas multipliciter per uenas trãsmittit, et intestina ac uentrẽ inuoluit. Et aliæ quidẽ à pube ad mãmas, et supra mentũ, et summos humeros exporrectæ

diuagantur. Alia uero procedens iuxta crassitudinẽ hepatis, ubi fel in fistulam coegit, sursum sub spinam dispergitur, per septum transuersum itinere facto.

Cæterum uena ex sinistris partibus, in reliquis quidem iuxta eandem naturam, uelut ea quæ in dextris, radices agit. Verũ ex sinistris emergens in hepar non se ingerit, sed in splenem inseritur, iuxta caput quod in crassitudine ipsius cõsistit. Inde uero internas splenis partes subit, ipsasq; uenulis sanguinolentis instar aranearũ telæ intertexit. Hic uero totus ex omento eleuatur, uenulis ex seipso sanguine plenum ipsum reddens. Quæ uero à capite splenis ad spinam accedunt, per septum transuersum penetrant. Inde uero sursum & dextra & sinistra sub pulmonem extẽduntur. Quæ aũt sanguine plenæ sunt, sub ipsum & in ipsum corriuantur. Quæ uero pauci sanguinis & tenues à pulmone intrinsecus procedentes, qui natura rarus existit, utpote ab ipso emulctæ, in cor frenantur circa auriculas ipsius, & in cauitates internas diffluũt. Ingerunt aũt & priores in ipsum. Etenim in angustia transitus sitũ est, uelut ex omni corpore habenas habens. Quapropter ex omni corpore maxime circa thoracem sensus existit. Colorum quoq; mutationes corde adstringente uenas ac laxante fiunt. Laxante quidem igitur rubicundi colores fiunt, & bene colorati ac pellucidi, constringente uero, uirides cum pallore & liuidi. Verum tales euariant iuxta præsentes in unoquoq; colores.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE LOCIS IN HOMINE, IANO CORNArio Medico Physico interprete.

MIHI quidem uidetur principiũ corporis nullum esse, sed omnia similiter principiũ, & omnia finis. Circulo enim scripto principium non reperitur. Similiter etiam morborũ in toto corpore. Quod enim siccius est, morbos magis recipere, ac magis dolere, à natura solet. Humidũ uero minus. Morbus enim qui in sicco est, stabilitur & non cessat. Qui uero in humido, diffluit, & aliàs aliam corporis partẽ occupat, & semper transmigrans requiem facit, & citius quoq; sedatur, utpote non stabilitus. Corporis aũt singulæ partes altera alteri, ubi hinc aut illinc processerit, morbũ statim facit, uẽter capiti, caput carnibus ac uẽtri, & reliquæ omnes iuxta eãdem rationẽ, quemadmodũ uenter capiti, & caput carnibus ac uẽtri. Etenim quum uẽter egestionẽ moderatã non fecerit, & in ipsum cibus ingeratur, humiditate ciborũ ingestorum corpus irrigat. Ipsa autẽ humiditas à uentre obstructa, aceruatim ad caput uiam facit, & ubi ad caput peruenerit, à uasis in capite nõ recepta, fluit quocũq; cõtigerit, & circũ circa caput, & in cerebrum per os tenue, & partim quidem os ipsum subit, partim uero circum cerebrũ per os tenue. Et si quidem in uentrẽ rursus peruenerit, uentri morbũ inducit. Si uero ad aliam aliquam partẽ incubuerit, illi ipsi morbũ facit. Ita etiã reliquæ partes altera alteri morbum inducit, & optimũ fuerit sic curare ægrotas per has quæ morbos faciũt. Sic enim q; optime principiũ ægrotantis quis sanauerit. Corpus porrò ipsum sibiipsi idem ac simile est, & ex iisdem cõpositum est. Similiter aũt habet

bet & paruas & magnas partes, itemq́ infernas ac supernas. Et si quis minimã corporis partem acceptam male afficere uelit, totum corpus affectionẽ sentiet, qualiscunq; tandem ea fuerit: propterea quòd minima corporis pars omnia habet quæcunq; & maxima. Insuper quicquid tandem minima pars pertulerit, ad gentilitatem refert ac trãsfert, unaquæq; ad suam, siue bonũ siue malum id fuerit. & propterea corpus & dolet, & lætatur, cum minima gẽte, quia in minima omnes insunt partes, & hæ ad gentiles sibijpsis singula transferunt, & omnia denunciant. Cæterum natura corporis, principiũ sermonis in arte medica, primum perforata est quà parte audimus. Etenim uacua circũ circa aures, non aliud inaudiunt q̃ strepitũ & clamorẽ, Quicquid autẽ per membranã in cerebrum peruenerit, id liquido & clare auditur. Ob id etiã foramẽ solum per membranam circũ cerebrum extentã est, In nares autem nõ inest foramen, uerũ mollis laxitas uelut spongia & propterea per longiorẽ distantiam audit q̃ olfacit, odor enim ab olfactu lõge dispergitur. Et in oculos uenulæ tenues ad uisum ex cerebro per ambientem membranã feruntur. Hæ autẽ uenulæ uisum alunt humore de cerebro purissimo, qui etiam in oculis apparet. Eædem uenæ etiam uisum extinguunt, ubi fuerint resiccatæ. Membranæ autẽ tres sunt quæ oculos custodiunt. Superna quidem crassior, media tenuior, tertia tenuis, quæ humorem conseruat. Ex his superna & crassissima si lædatur ac mutiletur morbos facit. Media uero etiam ipsa periculosa est, & ubi rupta fuerit prominet foras, uelut uesica. Tertia autẽ tenuissima omnino periculosa est, quæ humorem conseruat. Membranæ cerebri duæ sunt. altera superna crassior, altera tenuis cerebrum attingens, non amplius eadem permanens, postquã fuerit uulnerata. Venæ aũt transeunt ad uerticem per carnẽ uenientes ad ossiculum. feruntur & per carnem duæ ex uertice rectà, quà parte supercilia claudũtur, & desinũt ad angulos oculorũ. Vna autem à uertice ad nasum fertur, & in utrãq; nasi chartilaginem finditur. Aliæ uero duæ uenæ iuxta tempora feruntur, in medio temporũ & aurium, quæ premũt oculos, & semper pulsant, Solæ enim hæ ex uenis sanguine non rigantur, sed auertitur ex ipsis sanguis. Qui autem auertitur influenti occurrit, & qui quidem auertitur uolens discedere, qui uero superne influit uolens infra procedere, hic impelluntur ac diffunduntur ac mutuo circũagitantur, & pulsum uenis exhibẽt. Visus humore de cerebro nutritur, quũ autem quid eius de uenis acceperit, fluxione turbatur, & humor ipse non apparet, & ob oculos moueri ipsi uidentur aliquando uelut auicularum imagines, aliquando uelut lentes nigræ, & nihil exacte iuxta rei ueritatẽ uidere potest. Aliæ duæ uenæ in medio auriũ & aliarũ uenarum, quæ feruntur ad aures, & premunt aures. Aliæ duæ uenæ ex ossis cõclusione in aures feruntur. Quædam uero infra ad corpus conuertuntur: duæ quidem uenæ iuxta tendines colli feruntur & iuxta uerticula, & desinunt in rhenes, hæ autem etiam in testes penetrant, & quum hæ affectæ fuerint homo sanguinem mingit.

Aliæ duæ uenæ à uertice ad humeros feruntur, & sanè humerales uocantur. Aliæ duæ uenæ à uertice, iuxta aures, ab anteriore colli parte utrinq; ad cauam appellatam uenam feruntur. Caua autem uena finitur quidem uelut gula, consistit autẽ inter gulam & guttur siue arteriam, ferturq́; per septũ transuersum & per cor, & inter septum, & finditur ad inguina, & ad femora intrò,

& disparationes in femorib. facit, & ad tibias intus fertur ad malleolos. Hæ & infœcũdum faciunt hominẽ, quũ fuerint sectæ, & in magnos digitos desinũt.

Ex caua autẽ uena producitur quædam in sinistrã manum, fertur aũt subter splenem ad sinistri lateris mollitudinẽ, unde splen propagatur, per omentũ, & finem sortitur ad thoracẽ. Producitur autẽ iuxta septum, & cũ humerali cõmittitur subter cubiti articulũ. atq; hæc splenis gratia secatur. Alia etiam ad dextram manũ eodem modo à caua producitur. Cõmunicant autem omnes uenæ, & cõfluunt inter se mutuo, & aliæ quidem sibijpsis per se committũtur ac coincidunt, aliæ uero per uenulas à uenis extentas. Quæ autẽ carnes nutriunt, ea parte inter se cõfluunt. Et quicũq; morbus à uenis oritur leuior est ꝙ qui à neruis. diffluit enim unà cũ humore qui in uenis inest, & nõ quiescit. Et natura uenis in humore est, in carnibus. Nerui aũt sicci sunt, & uentriculos siue cauitates nõ habent, & ad ossa cõsistunt, & maxima ex parte ab ossibus nutriuntur. Nutriũtur & à carnibus, & colorẽ ac robur inter ossa ac carnẽ medium habẽt, & humidiores quidẽ sunt ac carnosiores ꝙ ossa, sicciores aũt ac magis ossei ꝙ carnes. Quicũq; aũt morbus in ipsos peruenerit, roboratur & quiescit in eodẽ loco, & difficile est ipsum educere. Maxime uero impetunt ipsos distentiones, & alij morbi à quibus tremor corpus occupat, & qui tremere ipsum faciunt. Nerui aũt premunt articulos, extẽtiq; sunt per totũ corpus. Robusti autem maxime & semper crassissimi sunt in illis corporis partibus, in quibus paucissimæ carnes sunt. Et corpus quidẽ omne neruis plenũ est. Verũ circa faciem & caput nõ sunt nerui, sed fibræ consimiles neruis, inter ossa & carnes, tenuiores & solidiores. Capita suturas habent, alia tres, alia quatuor. & quæ quidẽ quatuor habent, his sunt utrinq; iuxta aures, & tertia ab anteriore, quarta à posteriore capitis parte. Sic quidem in capite quod quatuor habet, in eo uero quod tres, iuxta aures utrinq; sunt, & ab anteriore parte tertia. Posteriore uero parte sutura nulla est, uelut in eo quod quatuor habet. Saniores aũt capite sunt, qui plures suturas habẽt. Inter supercilia os descẽdit ac transit, & mandibularũ clausura in medio mento, & superne ad caput est. Verticula alij plura, alij pauciora habent. Qui pauciora habẽt, his duodeuiginti sunt. horũ alia sursum ad caput, alia deorsum ad sedẽ tendũt. Costæ septem à posteriore corporis parte, ad uerticula cõnectuntur, anteriore parte in pectore inter se committuntur.

Clauiculæ articulos habẽt, alios in medio pectoris iuxta guttur, atq; hic coarticulatę sunt, alios uero ad humeros, reclinatos ad scapulas, qui humeris semper adhærent. Scapulæ uero ad membra brachij siue totius manus coarticulantur, incumbentes in ipsum os quod in membro est. Iuxta os autem appendices duæ prodeunt, altera intrinsecus, altera forinsecus, quæ ad scapulas ossi adnascentes, infra coarticulatæ sunt. Quæ uero in cubiti flexura sunt, infra quidem radio coarticulatæ sunt, iuxta os natura cauũ existens, supra autem radiũ paululum, in cubiti gibbũ. & tunc tum os, tum radius in idem cõmissa, articulũ in cubiti gibbo faciunt. Iuxta ulnam uero appendices prodeunt tenues ualde quatuor, duæ sursum, duæ deorsum, & ad cubiti gibbũ quidem duæ appẽdices cõsistẽtes, supra ex osse hærent, hæ cũ osse cohærẽtes, iuxta ossis articulũ in cubiti gibbũ coarticulãtur. Quæ uero infra sitæ sunt, & intus reclinatæ, hæ utræq; cõmittuntur ad radiũ ex supernis à membro procedentẽ, & intus ad mẽbrum

coarticulantur,& radium appellatū faciunt hæ ſibijpſis intus in cubito cōmiſſæ. Infra autem ad manū os articulum habet. Appēdices uero hac parte teneræ exiſtentes, duæ quidē non exeunt in articulū. Superna autē & inferna cū oſſe coarticulantur ad manū. Cæterum manus articulos multos habent. Quæcunq; enim oſſa inter ſe cōmittuntur, omnia articulos faciūt. Digiti articulos habēt multos, unuſquiſq; tres. Vnū ad unguem, in medio unguis & nodoſæ prominētiæ, alterū in ipſa nodoſa prominētia, qua parte etiā digitos conflectunt. Tertiū qua parte digitus à manu exoritur. At uero in coxēdicibus articuli duo ſunt, quæ acetabula appellantur, & femora in hos inarticulata ſunt. Iuxta femora autē appendices duæ protēduntur, altera intus, altera foris, & in articulum neutra procedit, neq; ab altera parte, ſed ad os ad femur inſeruntur.

Femur autē ſuperne ubi in acetabulū ingruit, bifidū eſt huiuſcemodi bicipitate. In ea quidem parte quæ intro inclinata eſt, in ſummitate rotundū eſt ac leue, quæ etiam in acetabulū ingreditur. Altera autē bicipitatis pars exterior, magis foras prominet, & inferius apparet ad nates, et coxēdix appellatur. Ad genu uero os femoris taliter biceps eſt. Bicipitio aūt huic os tibia appellata, uelut in cardine adaptatū eſt, ſupra adaptatū autē Mola ſiue patella incūbit, quæ humiditatē à carne in articulū expaſſum deſcēdere prohibet. Iuxta tibiā aūt appēdices duæ procedūt, quæ inferne ad malleolos pedis finiūt, ſuperne ad genu, nō aūt perueniūt ad articulū. Ad pedē uero tibia iuxta malleolos articulū habet, & aliū infra malleolos. Et in pedibus articuli multi queādmodū & in manibus ſunt. Quot enim oſſa, tot ſunt articuli, & in digitis pedū eodem numero ſunt, ac pari modo habēt. Articuli inſuper multi in corpore parui ſunt, nō ſimiliter omnibus, ſed alij alijs. Hi aūt qui ſcripti hic ſunt, omnibus ſimiliter habent. Aliæ etiā uenæ alijs ſunt, ſed nō memorabiles. Mucus omnib. à natura eſt, & quū hic purus fuerit, articuli ſani ſunt, & bene moueri poſſūnt, utpote lubrici inter ſeipſos. Labor autē & dolor fit, ubi à carne humiditas fluxerit uitioſa. Primū enim articulus ſtabilitur, Non enim lubrica eſt humiditas quæ de carne influxit. Deinde ut multa, & ualde ſparſa, & ex carne nō irrigata, ſemper reſiccatur. & ut multa exiſtēs, & articulo ipſam nō capiente, effluit: & male ſtabilita eleuat neruos, quibus articulus colligatur, ipſosq; incōnexos ac diſſolutos facit. & propterea claudi fiūt, quū hoc magis fit, magis: quū minus, minus. In uentrē porrò ea quæ comedūtur ac bibūtur procedūt. Ex uentre autē, fibræ in ueſicam, qua parte humorē percolat, extentæ ſunt. Fluxiones autē, & perfrigerata ualde carne, & percalfacta fiunt, ac ſuperinflāmata. Fluxiones propter frigus fiunt, quū caro in capite, & uenæ tenſæ fuerint, Hæ enim horrentē carne, & ad anguſtias perueniēte, adſtrictaq; ac excludēte, humiditatem exprimunt. Et ſimul carnes ipſæ cōtra exprimūt, ad anguſtias peruenientes: & capilli ſurſum erecti fiūt, utpote ſimul undiquaq; fortiter cōpreſsi. Quicquid igitur inde expreſſum fuerit, id ipſum quocunq; cōtigerit fluit. Fluit autem etiam propter caliditatem, quum carnes rarefactæ tranſitus præbuerint, & humor calefactus tenuior redditus fuerit. Omnis enim humor calefactus tenuior fit, & omne cedens fluit, Maxime uero ubi ualde fuerit inflammatum propter hanc fluit cauſam. Carnes ualde plenæ factæ quum capere non poſsint, fluit humor qui capi non potuit, fluit autem quocūq; contigerit. Vbi uero ſemel flui-

dæ factæ fuerint fluxiones, diffluunt ad locum quò tandem contigerit, donec trāſitus fluxionis compreſsi fuerint propter gracilitatē. Quum autem corpus fuerit reſiccatum, & alioqui corpus ipſum ſibijpſi cōmunicans ſit, etiam quum ſiccum eſt, diducit, & concipit ac ducit, ubicunq; humor tandē obtigerit: ducere autem ipſum nō difficile eſt, utpote corpore uacuo & non intumeſcēte, præ gracilitate. Aliquando autē infernæ partes ſiccæ fiunt, ſupernæ uero humidæ. Magis aūt ſuperna uaſa humida ſunt. Venæ enim plures ſupra ſunt quàm infra, & carnes in capite minori humiditate opus habent. Ducit itaq; ſicca corporis pars humiditatē ex capite, & ſimul tranſitus magis ducenti patent, ꝙ ei quæ ducitur. Nam ipſi tranſitus, utpote ſicci exiſtentes, eam ſibi lucrifaciūt, & ſimul humores à natura deorſum procedere ſolent, ſi uel modica quædā neceſsitas contingat. Fluxiones de capite ſeptem ſunt, in nares, in aures, in oculos, atq; hæ ex capite fluxiones ob oculos conſpicuæ exiſtunt. Poſtquā autem in thoracem fluxerit præ frigore, bilis fit. Magis autē in thoracem præ frigore fluit, propterea ꝙ facilis eſt fluxio ad guttur, utpote non contectū. præ frigore uero à bile infeſtati propterea laſsitudine affligūtur, quia carnes quū bilem habuerint, nō quieſcunt, ſed cōcutiūtur, & cōcuſſæ laborant ac delaſſantur, utpote uelut in itinere faciēdo concuſſæ, & ſuppurati fiunt quū in thoracem fluxerit, itemq; tabidi. Quū uero in medullam fluxio cōtigerit, tabes occulta ac inconſpicua oboritur. Quum aūt retro ad uertebras, & in carnes defluxerit, hydrops fit. Id quod ex hoc cognoſcere datur. Siccæ enim anteriores partes ſunt, caput uidelicet, et nares, ac oculi: & oculis amplius hebetudo accedit, fiuntq; cū uirore pallidi, itemq; reliquū corpus: & nihil expuit homo, etiāſi multū fluat. Fluxus enim per mediam carnē retro fluēs, & ab anteriore auerſus, anteriores partes ſiccas facit, poſteriorū uero carnē irrigat, & magis eam quæ intus eſt ad uentrē, ꝙ quæ foris eſt ad naſum. Et propterea corpus foris magis ſolidū eſt, ꝗ intus, & anguſtiores meatus ac foramina habet. Quare ſanè quum tenuia ſint foramina cōſtringuntur, ipſaq; ſibijpſis medētur, & fluxus nullus hac tranſire poteſt. Intus uero foramina ampliora ſunt, & intermedia tenuiora habēt. fluxus uero utpote ab altioribus procedens, & tenuia impedimenta contra ſe habens, influit & carnes humiditate replet. Sed & humiditas à cibis in idem procedens corrūpitur, corrupta autē ipſa præ ammixtione, & ſimul cū ipſa ea quæ à capite defluit, corpus nutriunt. Carnes uero multa humore nutritæ, & morboſo augeſcentes, hydrope plenæ ſunt. Si autē modicus fluxus fuerit, coxēdicum & articulorū diuturnā affectionē facit, ubi fluere ceſſauerit. Nam ut modicus, & undiquaq; ab omnibus fortioribus depulſus, ad articulos refugiū facit. Fiunt præterea articulorū ac coxendicum affectiones, à talibus morbis ſanatis, quum morbum quidem efficiens ſanatur, in carne uero quid relictū fuerit, cui nō ſit exitus, neq; rurſus intrò, neq; foras, ſed ad cutem egreſſum tuberculum utiq; fecerit, fugit aūt in id quod cedit, articulos uidelicet, & aut articulorum, aūt coxendicū affectiones inducit. Si porrò intumuerint nares, & pituita plenæ fuerint, atq; ea cōpacta, oportet pituitam cōpactam ac congelatam attenuare aut fomentis, aut medicamento, & nō auertere. Si enim fluxus auerſus aliò procedet, omnino maiorem morbum faciet. Quum uero in aures fluxerit, primū dolorē exhibet, uiolenter enim procedit: dolorem aūt exhibet,

donec

donec in fistulam redactus fuerit. Vbi autē fluere cōsueuerit, nō amplius dolorem facit. Ei uero quem dolor affligit medicamentū natura calidū, tepidum factum & netopo dilutū, infundendū est, & retro cucurbita medica affigenda, si sinistra auris doluerit, ad dextrā, sin dextra, ad sinistram. nō autem scarificando pertundere oportet, sed ut trahat solum sinenda est. Si uero per hæc dolor non sedetur, frigefacientia à natura frigida infundātur; & medicamentū potandum præbeatur, quod secessum deorsum faciat, sursum autem non, quādoquidem uomitus nō auxiliatur: & de cætero frigidis utendū est, et semper nō sanantem uariare oportet modū, & si quidem peius reddiderit malū, ad cōtrarium te conuerte: si uero ad sanitatē tendat, omnino nihil ab his quæ adhibētur auferre oportet, neq; quicquā aliud addere aut apponere. Si uero iam in fistulam redactus fuerit, & multa purulēta sanies fluxerit, quæ graueolens sit, sic facere oportet. Spongiam siccante quopiam sicco medicamento imbue, & in aurem q̃ penitissime inde. et in nares purgatoriū medicamentū mitte, quo ea quæ prius in aures fluebant, in nares ferantur, & non id quod morbosum est in caput rursus recedat. Cæterum ubi in oculos fluxio processerit, oculi inflammantur & tument. Sic autem affectum hominē medicamento liquido, aut sicco inspersili curare oportet. Si uero statim inflāmati fuerint, nihil omnino illine, sed aut fortissimo quàm infime urito, aut alio quopiam aluum subducente medicamento attenuato, uitando ne uomitum facias. Si uero uelut lapilli subtercurrerint, medicamētum illines quod plurimā lachrymam ducere potest, & reliquū corpus humectabis ac tumidū facies, quo oculi humidiores fiant ac colluātur, ut lachrymā adstrictam ac cōpactam decurrere facias. Quum aūt in oculos paulatim fluxerit, & pruritum fecerit, sic affectum molli medicamēto illines, quod siccare potest, simulq; modicam lachrymā ducere, & ad nares medicamentum adhibebis, aut singulis diebus, aut alternis eodem utēs. Sit autem tale medicamentum, quod non plus quàm acetabulum per nares deducat, idq; paulatim: quod uero oculis adhibetur resiccet, ut quod oculorū pharmacum resiccarit ac obstruxerit, id ipsum ad nares feratur. Medicamēta caput purgātia, quæ quidem fortia sunt, à toto capite ducunt. quæ uero debilia, ab oculis & hinc à uicinis naso partibus. Si autem à carne & osse, muco inter os & carnē subsistente, fluxus ad oculos fiat, ex hoc manifestū fit quod inde profluit. Cutis in capite cōpressa cedit, & ulcera in capite enascuntur, & oculi lachrymantur, & palpebræ non exulcerantur, nec mordax est fluxus, nec uisum hebetat, sed homo ipse acutius uidet. Fluxus enim nō est salsus, utpote non de cerebro, sed magis mucosus. Hunc sic sanare oportet. Medicamento caput purgandum est non forti, & corpus attenuādum, & cibis & medicamentis infra corpus subducentibus, donec attenuato corpore fluxus resiccetur, aut medicamento in nares indito emoueatur. Verū ad ipsos oculos nullum pharmacum adhibendum est. Si uero neq; sic sanus fiat, caput secare donec ad os perueneris oportet, non superficialibus neq; trāsuersis aut obliquis fissuris, incussis usq;quo ad os ipsum pertigeris. frequenter autem secare oportet, ut compactus humor citius prodeat per ulcera effluens. & simul ut frequentes sectiones, extensionem carnis ad os faciant. Sic mederi oportet, si huic hoc modo res succedat. Si uero hæc non commoda fuerint, & fluxus non eluitur, ut elutus

acutè cernere faciat, ſemper ab incũbẽte oculi magis ſplendeſcentes fiunt,& acutus uiſus hominis extinguitur. Si in uiſum,in humorem purum cruentus aliquis humor ingrediatur,huic uiſus intra oculũ non rotundus eſſe apparet,propterea quòd in quocũq; ineſt cruẽtus humor,id ipſum nõ apparet.huic itaq; deficit ut uiſus rotũdus appareat,& ante oculos aliqua moueri ipſi uidentur,& nihil reuera uidet.Huius uenas uiſum premẽtes exurere oportet, quæ uidelicet ſemper pulſant,& inter aurẽ ac tempora cõſiſtunt:& ubi has obturaueris,oculis pharmaca quæ humectant adhibe,& lachrymã q; plurimã prolecta, quo id quod in oculis compactũ eſt,& morbũ facit, eluatur.Si uero oculus rũpatur,mollibus medicamẽtis & acerbis utendũ eſt, ut ulcus adſtrictũ in anguſtum coeat,& cicatrix tenuis fiat.Si autẽ adhuc humorib. plenus fuerit,lachrymare oculo conducit. At uero quum in thoracẽ fluxerit, & bilis fuerit, ex hoc manifeſtum fit. dolor lateris mollitudinẽ occupat, & clauiculam eiuſdem partis,& febris adeſt,& lingua ſuperne pallida ac uiridis fit, & exſcreat compacta.huius morbi periculũ ſeptima aut nona die inſtat. Alia bilis. Quum ambo latera doluerint,reliqua autẽ ſimilia uelut in priore fuerint. Hæc quidem peripneumonia eſt.Illa uero pleuritis. Hæ autem propterea fiunt. Quum in pulmonem fluxerit ex capite,per guttur, & aortas appellatas appendentes partes pulmonis, pulmo tãquam natura rarus & ſiccus, trahit in ſe humorem quantũ eius capere poteſt,& ubi influxerit maior fit:& ubi quidem in totũ fluxerit,extremitas eius maior reddita utrũq; latus cõtingit,& peripneumoniam pulmonis appellatum morbũ,facit.quum uero alterum tantum,pleuritis id eſt coſtalis morbus fit. Peripneumonia multo periculoſior eſt,& dolores multo fortiores ſunt,qui ad laterũ mollitudinem & ad clauiculas tendũt, & lingua multo uiridior ac pallidior,& fauces præ fluxione dolẽt, & laſsitudo fortis occupat,& ſpiritus ſexta aut ſeptima die corripit. hũc ſi nõ ſeptima die febris dimiſerit,moritur aut ſuffocatur,aut utrũq;.Si uero nona die, duabus diebus interpoſitis, corripiat, ut plurimum etiam hic aut moritur, aut ſuppuratus euadit.Si uero duodecima die,ſuppuratus fit.Si quarta & decima, ſanus fit.Et quicunq; præ peripneumonia aut pleuritide ſuppurati fiunt,nõ moriuntur, ſed ſani fiunt. Suppurati ut plurimũ fiunt,quum fluxus in idem uelut in bile contingit,ſed in bile quidem multũ defluit,& ubi defluxit ſedatur. Suppuratis uero minus defluit,& nõ ſedatur. Fiunt etiam ſuppurati,quũ minus exſcreant ꝗ influit in pulmonẽ.Hoc enim quod in pulmone cõſiſtit,& quod influit,pus fit.Pus autem in pulmone & in thorace cõſiſtens ac cõgregatum,ulcerat & putrefacit,& poſtquã exulcerata fuerint,ab ulcerato influit,& quum exſcreat caput ſimul cõcuſſum magis fluit,ſimulq; ex ulcerato in thorace ac pulmone magis fluit,& ulcera agitata refringũtur.ut etiam ſi fluxus à capite ceſſet, is qui ab ipſis ulceribus uenit ſufficiens ſit morbum facere. Fit præterea etiam ab ulcere ſuppuratus,& leuior hic morbus exiſtit.Fit etiam extra pulmonem,maxime quidem à ruptura,& ubi caro cõtuſa fuerit. Iuxta hanc enim pus congregatur,& cõgregatum fluctuat,ſi quis corpus concutiat,& ſtrepitum facit,& hæc uruntur. Tabes autẽ fit quũ in idem,uelut in ſuppurato,fluxio fit per guttur,& appendentes pulmonis partes,appellatas aortas,quæ pulmonẽ & guttur continent ac cõiungunt. Fluit aũt in pulmonem frequenter & paulatim,&

humi-

humiditatẽ in pulmone nõ multam facit. Resiccatum enim id quod influit, & in gutture cõpactũ, utpote quod nõ eluitur, sed paulatim influit ac detinetur, tussim excitat, & in aortis id quod influit detentũ, utpote quum angusta foramina aortæ habeant, angustum spiritui locum exhibet, & talem spiritũ habere facit, qui uelut defectus semper respirare concupiscit. Et in pulmone uelut non uehementer humido existente, pruritus cõtingit. Quum uero multum de capite fluxerit, pruritus in pulmone non fit. Multũ enim est quod in ipsum influit, & suppurati ex his tabidis siue phthisicis græce appellatis fiunt, ubi corpus humectius factum fuerit. & contrà ubi siccius fuerit factum, ex suppuratis tabidi. Suppurati hoc modo cognoscũtur. Lateris mollitudinẽ à principio dolor occupat. Quum uero iam pus collectum est, & dolor similiter habet, & tussis fit, & pus exscreat, & spiritus corripit, Si uero nondũ erupit pus, in lateris mollitudine cõcutitur, & uelut in utriculo strepitũ facit. Si uero horũ nihil adsit, suppuratus autem sit, ex his coniectare oportet. Spiritum multũ habet, subraucosiusq; loquitur, & pedes ac genua intumescũt, magis autẽ ab ea lateris mollitudinis parte, in qua pus est, & thorax cõcuruatus est, & membrorũ dissolutio fit, & sudor per totum corpus diffluit, & aliquãdo sibiipsi uidetur calidus esse, aliquãdo frigidus, & ungues circũtensi sunt, & aluus calida fit. Ex his suppuratos cognoscere oportet. Porrò quum retrò in spinam fluxio processerit, huic tabes fit eiusmodi. Lumbos dolet, & anteriores capitis partes uacuæ uidentur ipsi esse. Bilis autem periculosa est, si icterus siue regius morbus in oculis accedat, & in unguibus liuiditas si fiat. & si corpus ulcera habeat, & partes circa ulcera liuidę sint, & quum sudor non toto corpore erumpit, sed una aliqua corporis parte, & quum febre adhuc existẽte exscreat æger pallidum uiride, aut si dum adhuc in pulmone inest pallidum uiride, exscreatio cesset. Sic autem quum inest, & nõ inest, cognoscere oportet. Quum inest, in faucibus respirãtis strepit, & spiritus periculosus est, & singultus adest, & febris discedit, exscreatione adhuc in pulmone hærente, & aluus debili iam existenti secessum facit. Hæc pleuritidis & peripneumoniæ periculosa indicia existunt. Cæterum pleuritidem hoc modo curare oportet. Febris sedanda nõ est per septem dies. Potu utendum aut aceto mulso, aut aceto & aqua: hæc autem quàm plurima offerre oportet, quo humectatio fiat, eaq; facta exscreationẽ faciat: & dolor sedandus est calfactorijs medicamẽtis, & absorbendum dandum est quicquid exscreationẽ facit, & balneis utendũ quarta die, quinta aũt & sexta oleum illinendũ est. Septima lauandum est, si febris dimittere nõ uelit, quo prę balneo sudor cõtingat. Insuperq; & quinta & sexta fortissimis utendũ est exscreatorijs medicamentis, quo septimam diem q; facilime transigat. Si uero neq; septima die febris cesset, nona cessabit, si non aliud quid periculosum accedat. Postquã autem febris dimiserit, sorbitiones q; debilissimæ offerãtur. Si uero euacuatio oboriatur, si quidẽ iuuenile adhuc est corpus, potus auferendi sunt. Si uero febris dimisit, triticeis sorbitionib. utaris. Et eodẽ modo peripneumoniã curato. At uero suppuratis, caput purgare oportet non fortibus medicamentis, sed paulatim auertere in nares. & simul edulijs uentrẽ subducẽtib. uti. Et quũ principium morbi nondũ est, sed eò fluxus uertitur ac uergit, exscreationem facere, & tussim excitare, & medicamentis infusilibus in nares uti, & cibis simul

ingestis

ingestis. Quũ autem exscreationẽ facere oportet, pluribus cibis & salsis ac pinguibus utendum est,& uino austero, & quũ sic habet tussis inducenda.

Tabidos item eodẽ modo quod ad reliqua attinet curabis,prɶterquã quòd cibi non multi simul ingerẽdi sunt, & obsonia nõ plura ꝙ cibaria frumẽtacea, & uino inter edendum utendũ est aquoso,ut ne calfaciat,& corpori debili existenti caliditatem exhibeat,& simul ambo calfaciant in eodem tempore, & caliditate multũ fluxum inducant. Quum porrò per gulam fluxus in uentrem processerit,morbus infra fit,aliquando etiam superne. Huic si quidẽ in uentre dolor inerit,subducendus est primũ medicamento aut succo, deinde pharmaco fortiore utendũ est,cibis uero aluũ subducentibus,donec dolor perseueret. Vbi uero dolor sedetur,cibis ualidiorib.utatur. Eodẽ modo ubi morbus multos dies hæserit curabis. Si uero debilis fuerit,& prę imbecillitate hæc offerri non possint:primum quidẽ ptisanæ succo per clysterẽ infuso, aluus eluenda est,pòst ubi per hunc purgaris,aliquo ex adstringentiũ numero. Quum autem retrò in carnem iuxta uertebras fluxus illapsus hydropem fecerit,sic mederi oportet.Caro in collo inter uenas crustis tribus uratur,& ubi usseris, constringatur,& cicatrices ꝙ tenuissimæ inducãtur,& ubi fluxum obturaris,medicamentũ in nares adhibe, ut eò uertatur, & aliud rursus, donec auertatur. & anteriores quidẽ capitis partes calfacito,posteriores uero perfrigerato. Et postquam anterioribus capitis partibus excalfactus fuerit,cibos edat ꝙ pituitosissimos,ac minime uentrẽ subducentes,quo fluxionum meatus in anteriore capitis parte ꝙ maxime dilatentur.Postea ubi obturaris & auerteris influxionẽ, si quid prius ꝙ curaris fluxum,in corpus peruenerit,sic mederi oportet.Si quidem magis ad cutem secesserit,externis partibus fomẽtum adhibebis. Si uero intrò ad uentrẽ,foris autẽ non conspicuũ sit, medicamentũ bibendũ dabis. Si uero in utranꝗ partem,ab utraꝗ detrahes. Verum hoc studio habere oportet, ut proximũ exitum facias, siue inferne siue superne,aut etiã alia aliqua corporis parte,ubi exitus sunt. Quum coxendicũ morbus à fluxione fiat, cucurbitã medicam affigere oportet,& foras trahere,& nõ scarificando pertũdere. & calfactorijs medicamẽtis in potu exhibitis intus calfacere,quo exitus fiat tum foras ad cutem per cucurbitæ tractionem, tum intus ad uentrem per caliditatẽ.

Nam quum obturatus fuerit fluxus,& nõ habeat quò iter faciat,uiam ad articulos facit,& in id quod cedit influit, & sic coxendicũ morbum inducit.

Tabes ex fluxione retrorsum. Qui hac affectus est,ei caput est purgandum debili medicamẽto, donec fluxus auertatur,diæta aũt utere uelut in tabe superiore.Medicamentũ potandũ præbe Elateriũ deorsum purgans, & inferne aluum lacte infuso elue,de cætero fomẽtis utere. Quum splen præ febre magnus factus fuerit,fit autem quũ corpus attenuatur.Ex ijsdem enim et splen florescit,& corpus cõtabescit. Quum autẽ corpus tenue fuerit,& splen floruerit, & omentum simul cũ corpore attenuatũ fuerit, pinguitudo in omento colliquescit. Vbi uero uasa pinguitudine uacua facta fuerint,& à splene florente ac augescẽte in omentũ defluxerit,utpote uicinum ualde existens, & ut uasa habens eaꝗ uacua,excipit,& ubi morbus semel in corpore factus fuerit, ad id quod est morbosum uertitur,nisi quis probe disponat ac curet. Nã etiã si quis bene tractet,periculo non uacat. Hunc sic sanare oportet. Medicamenta in

potu

potu exhibenda ſunt quæ aquam purgent,& edulia ꝗ pituitoſiſsima offeren=
da. Si uero neqꝫ ſic leuior fiat, inurendæ ſunt cruſtæ ꝗ tenuiſsimæ, & ꝗ maxi=
me in ſuperficie,quo aquã continere poſsis,circũ circa umbilicũ, & unà in um=
bilicum,et emittere ſingulis diebus. Quũ enim morbus periculoſiſsimus ſit,in
his periclitari oportet. Si enim ſucceſſerit,ſanum facies:ſin minus, quod etiam
aliàs futurum erat,id ipſum perpetitur. Cæterum in puero hydropem ſic cu=
rare oportet. Partes tumidæ & aqua plenæ aperiẽdæ ſunt ſcalpello, & frequẽ
ter ac parum educẽdum eſt. Educendũ autẽ eſt à ſingulis corporis partibus,&
fomentis utendum,& ſemper locum apertũ unde eduxeris calfactorio medica
mento illines. Pleuritis ſicca citra fluxum fit,quũ pulmo ualde exſiccatus
fuerit præ ſiti neceſſaria. Pulmo enim natura ſiccus exiſtens, ubi amplius quid
quàm pro natura ſiccatus fuerit,gracilis fit,& impotẽs redditus,& ad latus prę
impotentia reclinatus,latus cõtingit,& poſtquã contigerit ipſum humidũ exi
ſtens,cohæret & adglutinatur, & pleuritidem hoc eſt lateris morbũ facit. Tũc
uero & dolor fit in latere,& in clauicula,& febris,& album exſcreat. hunc mul=
tis potibus curare oportet,& lauare, & doloris medicamẽtum præbere, & alia
quæ exſcreationem faciunt. hic in ſeptẽ diebus ſanus fit,& morbus minime pe
riculoſus eſt,& cibos præbere non oportet. Febres porrò propterea fiunt,
quum corpore ſuperinflammato carnes intumuerint,& pituita ac bilis conclu
ſa quieuerint,& neqꝫ refrigeretur quicquã,neqꝫ exeat,neqꝫ moueatur,neqꝫ ali=
ud quid ſubeat. Quũ itaqꝫ laſsitudo occuparit & febris ac repletio, lauare mul=
ta aqua oportet,et oleo illinere,& ꝗ maxime calfacere,quo caliditas aperto cor
pore,præ ſudore egrediatur. conſequenter autẽ hæc facienda ſunt per tres,aut
quatuor dies:& ſi non ſedetur ac ceſſet,pharmacũ in potu exhibendũ eſt quod
bilem educat,& febris perfrigerãda eſt, prætereꝗ ſi quartana exiſtat. Medi
camentum tamen donec corpus floridum eſt ne propinato, non enim uacuari
tur,niſi parum,utpote corpore turgente. Quum autem gracilis ac macilentus
fuerit,tunc bibẽdum exhibe, & euacuabitur. Febrienti cibum ne offeras,
neqꝫ ſorbitionibus ſubtus aluum ducas. In potu dabis aquã calidam,& aquam
mulſam,& acetum cũ aqua. hæc autem ꝗ plurima bibat. Si enim non frigidus
ingreſſus fuerit potus calidus exiſtens ac manẽs,ex corpore ægroto detrahet,
& uel per urinam eijciet,uel exſudabit. Vndiquaqꝫ autem apertũ, & reſpirans,
ac motum corpus,id quod cõducibile eſt faciet. Quum uero gracilem exiſten=
tem febris urat, manifeſtum eſt quòd non propter corporis tumorẽ febris oc=
cupet,& ſi non ceſſet,nutrire oportet ac tumidũ facere, & ſi neqꝫ ſic conducat,
palàm eſt quòd non oportuerit febrẽ inducere. Hũc itaqꝫ medicamẽtum po
tare oportet quod educat,qua parte febris magis hæret, ſiue ſupernè,ſiue infer
ne,& ſi quidẽ ſuperne hæreat, ſuperne, ſin inferne,inferne. Nihilo autẽ minus
oportet etiam debiles fortia medicamẽta potare, ſed ſimiliter:aut ſolum ſic, ut
fortibus quidẽ forte,debilibus uero debile exhibeas. Ardores uero potioni
bus & ſorbitionibus,quemadmodũ febrem frigefactorio medicamento exol=
uere oportet,cammaro uidelicet,aut alio quopiam huiuſcemodi:& ſi nauſeam
contrahat à frigefactorio,calfactorijs utere cõſequenter. Vbi uero nõ ceſſet,fri
gefactorijs rurſum utere. Icterum ſiue regium morbum ſic curare oportet.
Quum ſuſceperis nutrito,& balneis, & pinguefacientibus, potibusꝗ ac cibis

humectato, per tres aut quatuor dies. Postquam aūt humectatū fuerit corpus, purgato & resiccato ipsum, pinguitudinemq; derepente exhaurito, & undiquaq; si possibile sit medicamentū adhibens, humiditatē educito, ad caput uero purgatorio debili utitor: & urinam cientia bibēda dato, eaq; ante cibos hoc tempore quo turbatam humiditatem purgaueris in potu præbe, ne ab eo tempore corpus nutriatur. Quum uero attenuatum fuerit, etiam balneis purgato, & contusa cucumeris syluestris radice, eaq; in aquam coniecta, inde lauato.

Cæterum medicamēta bilem ducentia ne propinato, ne corpus magis cōturbes. Vbi uero siccum fuerit id quod cōturbatum fuit, nutrito, nullo aluum subducēte medicamento, neq; urinā ciente utēs, sed uino uinoso, & his quæ rubicundiorē hominem faciunt. Si uero uiridis ac luteus sit, rursus exhaurito, nequaquā uero siccato, ut ne is color stabilis reddatur. Vlcus ferinum in corpus propterea uenit. Postquam caro tumida & inflammata circū circa fuerit, & margines ulceris magni extiterint, & ulcus ipsum humidū, & in ulcere sanies resiccata inerit, aut ulcus cōstrictum fuerit. Sanies computrefaciens ab ulcere defluens, foras prodire à cōstricto ad carnē ulcere prohibetur. Caro autē suscipit, utpote eleuata existens ab inflāmatione. & quum in ipsam peruenerit sanies subterfluens, putrefacit & attollit. Hunc medicamētis humectantibus ipsum ulcus illinere oportet, ut ex humectato ulcere fluxus foras effluat, & nō subter carnē. Influētia etiam in ulcus frigefaciētibus pharmacis illinenda sunt, quo perfrigerata caro existat, & nō dirupta rursus fluxionē immittat. Sed & alia ulcera frigefacientibus oblinēda sunt, & super ipsa humectantia imponenda. Angina quam cynanchen græci uocāt à sanguine fit, quū sanguis in uenis quæ in callo sunt cōpactus fuerit. Sic affectis à uenis quæ in brachijs sunt, sanguinem detrahes, & simul aluum inferne subduces, quo id quod morbum exhibet detrahatur. Lingua quoq; quum magna ulcera habuerit, similiter curanda est. Morbos à principio curare oportet, & si quidē à fluxionibus fiunt, primum fluxiones sedare. si uero ab alia causa, principiū morbi sedare ac curare: deinde id quod influxit, si quidem multū fuerit educere, sin modicum, per diætam moderari ac componere.

Capitis fracturæ.

Si quidem os fractum fuerit ac cōtritum, periculo uacat, & curare oportet hunc humectantibus medicamentis. Si uero rumpatur, & fissura fiat, periculosum est. Huic serram adhibere oportet, ne in ossis scissuram sanies influens membranam cerebri putrefaciat, Nam ut per angustum intrans, nō autem exiēs, affligit, & furere hominē facit. Huic itaq; serram adhibere oportet, ut sanies exitū habeat, nō solum ingressum, ampla serratura facta. Medicamētis autem utendū quæ humorē in sese trahūt, & lauandū. Febricitāti caput ne purgato, ut ne furiosus fiat. Calfaciunt enim caput pharmaca purgatiua. & sanè ad caliditatē febrilē accedens ea quæ in medicamēto est, insaniā facit. Ex quacūq; caussa male affligēte quis atrā bilē reuomuerit, moritur qui uulnus habet. Et qui ab euacuatiōe detinetur, & debilis est, & tenuis existēs derepēte siccus subsidit, moritur. Quū à caliditate detēto, ulcuscula eruperint debili existēti circū circa liuida, moritur. Quū à morbo quopiā detēto, debili iam existēti, liuida ulcuscula enata fuerint, mortale. Quū quis à medicamēti potu superægrotarit, et inferne ac superne ab ipso secesserit, uinū sorbeat primū quidē dilutū, deinde

meracum

meracum frequenter, & sanabitur. Medicamentū aūt neq; euacuatiuū, neq; uomitoriū sumat. Bilis ubi sua spōte eruperit, aut inferne, aut superne, difficilius sedatur. Quæ enim spōte procedit, præ uiolētia corpori facta impellitur. Si uero à medicamēto fluat, nō à gentilitatis cognatione uiolatur. Quū susceperis uinosum & uomentē, uomitū ne sedato. Vomitus enim euacuationē sedat. facilius autē uomitus postea sedabitur. Si uero debilis fuerit qui hæc patitur, somnificū medicamentū à uomitu præbebis. Sanguis quū morbū facit, dolorē exhibet, Pituita aūt grauitatē utplurimū. Morbū si quis non cognoscat, medicamentū bibēdū præbeat nō forte. Si itaq; leuior inde fiat, demōstrata uia est, quòd gracilitatē inducēdo curādus est. Si uero nō leuior reddatur, sed peius habeat, cōtraria facienda sunt. Si nō profuerit gracilem facere, tumidū facere cōducet, & frequēter permutare, ita ut hoc cōsilio utaris. Si quis in morbis quid permutaturus est, forti quidem ægroto, debili autē morbo, tunc quidem cōfidenter fortiore ꝗ morbus est medicamēto utendū est. Nā etiāsi quid de sano abducat unà cū debili ac ægroto, nullū detrimentū est. Si uero morbū fortiorē, ægrotū aūt debilē acceperis, debilibus pharmacis curabis, quæ ipsum morbū superent & abducāt, uerum ægrotum nihilo debiliorē reddant. Ars exercitandi corpora, & Medicina cōtrariæ sunt. Ars enim exercendi corpora: gymnastice græcis appellata: nō opus habet permutatione, sed Medicina. Sano enim nō auxiliatur trāsmutatio ex præsenti statu, uerum ægroto. Morbi quicūq; ulcera sunt, & super reliquū corpus eminent, eos simul cū medicamentis etiā fame curare oportet. Fluxione ex capite fluente uomitus conducit.

Antiqui morbi difficilius curantur ꝗ recētes, uerum morbos antiquos primum recētes facere oportet. Vlcus callosum factū, eiecta primū duricia per putrefactoriū medicamentū, cōstringere deinde oportet. Pharmaca quæ tumefacere maxime solent, ea pura ulcera adstringūt. Quæ uero attenuāt, ea purgant. Si uero quis constringat ulcera nōdum matura, corpus ægrotū nutrit quod ulcus habuerit. Et si quidem adstringere oporteat ulcus ac implere, tumefacere prodest, etiāsi in capite carnē uelis. Renutrita enim à cibis caro, propulsat eam quæ à medicamento putrefacta est, & simul cū natura debellat. Verum eleuatā aut leuem carnē, cibis gracilē reddere oportet. Tristes anxios & ægrotos, ac se strāgulare uolētes, mādragoræ radice mane in potu data minore pondere ꝗ quod insanire facit, curabis. Cōuulsioni sic mederi oportet. Ignis ab utraq; lecti parte succendatur, & mandragoræ radix in potu præbeatur minore pōdere ꝗ quod insaniā facit. Et ad tendines posteriores sacculi calidi imponantur. A cōuulsione si febris inuaserit, sedatur eadem die, aut sequenti, aut omnino tertia. A ruptura febris nō corripit amplius ꝗ tres aut quatuor dies. Si uero corripiat, & quis putat se à ruptura habere, ab alia sanè quapiam causa corripitur, & nō oportet ipsam uelut à ruptura curare. Quū homo manibus ac pedibus distentus ac tortus fuerit, insaniā sibijpsi facit. Venam porrò sic urere conuenit cōmodam ad morbū, ex quocūq; tandem quis ægrotarit. Si ustus fuerit homo, & fluxerit sanguis, ita ut hoc non periculosum sit ipsi, ambo hæc facere licet. Si uero percusseris ipsam in dolore, cuius gratia urebatur, non coalescit, uerum fluxui prodest. Si enim perusta fuerit, non fluit. Nam postquā perusta est, extremitas utraq; uenæ recurrit, qua parte perusta est, & exarescit.

Si uero quid relictum fuerit, præ relicto perfluente fluxũ humectatur. At si sanguis ex uena fluit, per transuersum perurito. Si uero non cesset, ad hæc supra ac infra utrinque dissecato, quo sanguinis fluxus auertatur. Diductum enim facilius est medicamẽto sedare, quàm coaceruatum. Doloris in capite gratia, sanguinem de uenis detrahito. Si uero non sedetur, & diuturnus sit, perure uenas, & sanus euadit. Si uero caput purgaueris, magis affliges. Medicinam cito discere non est possibile, propterea quòd impossibile est statam ac certam doctrinam in ipsa fieri, uelut uerbi gratia, Qui scribere didicit, iuxta unum modum, quem omnes docẽt, nouit, & sciẽtes omnes similiter nouerunt, propterea quod idem & similiter factum, & nunc, & non nunc, non potest fieri contrarium, sed semper exacte simile est, & non opus habet occasione.

Medicina uero & nunc, & statim, nõ idem facit, & ad eundem cõtraria facit, & hæc etiam contraria sibijpsis. Primum aluum subducentia non semper hoc faciunt, & aluum subducentia utrũque faciunt. Fortassis autem neque sic se habent aluum subducentia, uelut aluum sistentibus cõtraria. Restitante enim aluo, propter uehementem stabilitatem corpus intumescit, pituita in uentrem perueniente, sic stabilitas secessum facit. Vbi enim pituita in uentrem ingressa fuerit, euacuatio contingit. Insuper uero aluũ subducentia ex natura, stabilitatem faciunt in uentre, si quidem non subducẽtia feceris, Si autem exoluatur & humectetur id quod morbum facit, postquã exolutum fuerit, sanus euadit. Et sic uentrem sistentia, subducentibus stabilitatem uentris faciunt, & uicissim subducentia uentrem, sistentibus. Eodem modo res se habet circa rubicundos & pallidos. Nam & pituitosa ac tumefacientia & pallidos faciunt, & boni coloris, Itemque attenuantia. utriusque autem medicamẽtum sunt contraria contrario. Verbi caussa, Quum intumuerit pallidus existens, exoluitur sanè si quod medicamentũ attenuãs adhibitum fuerit. atque hic tumenti attenuans opitulatur. Rursus autem quod aliquãdo utilitatem cœpit, nunc hic opitulanti opitulatur, quũ sanè præ gracilitate decolor & pallidus factus fuerit. Si quis enim pituitosum ac tumefaciens medicamentũ exhibuerit, pallor sedatur.

Insuper uero etiam dolor, & propter frigiditatẽ fit, & propter caliditatem, & propter ualde exuperans, & propter imminutum. Et in perfrigeratis quidem natura extra corpus ad cutẽ, propter calfaciens ualde, dolor fit. In calidis uero natura, propter frigidum. Et in siccis natura, si humectẽtur. & in humilis natura, si resiccentur. In singulis enim quorum natura permutatur ac corrumpitur dolores fiunt. Sananturque dolores contrarijs, idque etiam unicuique morbo propriũ est. Nam in calidis natura propter frigiditatem ægrotantibus, dolores calefiunt. & reliqua iuxta hanc rationem fiunt. Alius porrò modus hic est. per similia morbus fit, & per similia adhibita ex morbo sanantur. Velut, urinæ stillicidium idem facit, si non fit, & si sit, idem sedat. Et tussis eodem modo, uelut urinæ stillicidium, ab ijsdem fit & sedatur. Alius rursus modus hic est. Febris quæ propter tumefactionẽ ex pituita fit, aliquando quidem ab ijsdem fit, & sedatur, aliquando autem à contrarijs. Aliquando enim si quis uult aqua calida lauare, & multum potum exhibere, sanus æger fit, & febris quæ propter tumefactionem facta est, pituitosis ac tumefactionem facientibus oblatis & adhibitis sanescit. Et si quis uult medicamentũ bibendum dare,

aluum

aluum ſubducens & uomitoriũ, eodẽ modo & à facientibus ſedatur, & à ſedan
tibus fit. Nam ſi quis homini uomenti, aquam multã bibendã dare uelit, eluen
tur ea propter quæ uomit, unà cũ uomitu. Et ſic quidem per uomitũ uomitus
ſedatur. Rurſus autẽ propterea quod ſedatur, quia inferne procedere ipſi fecit,
ex illo id quod intus eſt uomitũ facit, et ambobus cõtrarijs modis homo ſanus
fit. Et ſi quidẽ ſic in omnibus haberet, ſtata ſanè ac certa medicina eſſet. Ita alia
quidẽ contrarijs curare oportet, qualia tandẽ ſint, & à qua cauſa fiant: alia uero
ſimilibus, qualia tandẽ ſint, & à qua cauſa fiant. Huius aũt rei cauſa corporis
debilitas exiſtit. Corpus enim à cibis æqualibus æqualiter nutritur, à corpore
uero cibi ſuperantur. Poſtq̃ uero plus aut minus in ipſum ingeſtũ eſt, aut alia
quæpiam trãſmutatio facta eſt ſuperatur, ſuperant aũt cibi. Et quũ ſanẽ ſupera-
tur corpus ab his quæ ipſi offerũtur, florere hæc ipſa facit, & ſuperãt hæc ſimul
corpus, & cõtraria ipſi faciunt. Et calida lauari, donec quidẽ corpus ſuperat
eius exhibitionẽ, florere corpus facit. Quũ uero ſuperatũ fuerit, gracile corpus
facit. Et cõuiuari ſimiliter ut lauari facit. Hæc enim donec ſuperãtur florere cor
pus faciũt, Vbi uero ſuperauerint, et alui ſeceſſus, et uaria uitia inducũt. Quũ
aũt id quod offertur, trãſmutatur, neceſſe eſt & id cui offertur, trãſmutare. Et-
enim corpus trãſmutatum parũ efficax ac potens eſt, & ab omnib. offenſiones
percipit. Hoc aũt faciunt, & aluũ ſubducẽtia: & florere ipſum facientia, gracile
corpus faciũt, & reliqua omnia cõtraria his faciẽtia. At uero Medicina breuẽ
occaſionem habet: & qui hoc nouit, illa ſtata ac certa habet, & ſcit quæ conſue-
ta ſint, & quæ nõ cõſueta, ad quæ cognoſcẽda nõ eſt occaſio in medicina, & q̃
aluum ſubducẽtia, nõ ſubducẽtia fiunt, & reliqua q̃ cõtraria ſunt, & cõtrarijſſi
ma nõ cõtrarijſsima. Occaſio aũt hæc eſt, ut cibos offeramus ea copia, quan
tam corpus cui offerũtur ſuperare ualeat. Nã ſi quis ſic fecerit, omnino neceſſẽ
eſt cibũ aluũ ſubducentẽ oblatum, ſubducentẽ eſſe, & pituitoſum, pituitoſum.
Si igitur ſuperauerit corpus ipſos cibos, neq; morbus, neq; contrarietas fit ex
his quæ offerũtur, & hęc eſt occaſio quã medicũ noſſe oportet. Quũ uero oc
caſionẽ ſupergreſſus fuerit, contrariũ fit, & anteq̃ ei exceſſum factũ eſſe putãt,
conſequẽs eſt ut caleſcat. Donec enim corpus id qđ oblatũ eſt ſuperauerit, cor
pus nutritur. Vbi uero hanc occaſionẽ tranſmiſerit, contrariũ fit, nam attenua
tur & gracileſcit. Sed & alia omnia, & quæ tumefaciũt, donec quidẽ ſuperauẽ
rit corpus, ampliusq̃ pro occaſione offerũtur, etiam iuxta naturã ſuam ſingula
faciunt, & pituitoſa ſiue tumefaciẽtia tumefaciunt. ubi uero occaſionẽ tranſmi
ſerint, contraria ſunt. Medicamẽta ſunt omnia quæ præſentẽ ſtatum trãſmo
uent. Omnia autẽ fortiora trãſmouent. Licet aũt ſi uelis, medicamẽto trãſmo-
uere, & rurſus ſi uelis, alimẽto ac cibo. Omnia uero ex præſenti ſtatu tranſmo-
uere, ægrotanti opitulatur. Si enim id quod morbũ facit non tranſmoueris, au-
geſcit. Medicamenta fortia à natura, in debilibus morbis dare non opor-
tet, neq; paucitate medicamẽti, debilitas ipſius facienda eſt, Sed fortibus natu-
ra, fortibus pharmacis utendũ eſt, debilibus uero, pharmacis non fortib. Neq;
partiendũ eſt medicamentũ, ſed ſingulis ſecundũ naturã, debilibus quidẽ debi
lia à natura, fortibus uero morbis, fortis naturæ pharmaca exhibenda ſunt.

Cæterum morbi ea parte qua proximi ſunt educẽdi ſunt, & qua parte ſingu
lis exitus q̃ proximus eſt extrahendi. Aluum autẽ ſubducentia talia ſunt,

quæcunq; lubrica & incisiua sunt, & quæcunq; in calidis attenuãtur, Veter enim
calidus est: & reliqua quæ salsuginosa sunt, & quæcunq; ex talibus plurimũ par
ticipant. Contrà aluum nõ subducentia, sed sistentia sunt, quæ flatum exhi-
bent, humida enim resiccata flatum faciunt: & quæ adstringunt, & quæ à calo-
re compacta sunt, & friabilia, & sicca. Omnia aũt quæ foris extenuant, intra
corpus assumpta tumefactionẽ inducũt, eadem autem & uentrẽ sistentia, & pi-
tuitosa, ac tumefaciẽtia existunt. Et quæ aluum subducũt ac extenuant, cũ
calefacientibus eadem sunt. Insuper autẽ etiam acida pituitosa sunt. Om-
nia uero quæ frigefaciunt ea quæ in uentre sunt, talia aluũ subducũt, Item quæ
frigida sunt, & quæ humida. Quum autem nõ aluum subducẽtia fuerint, calfa-
ciunt. frigefaciunt autẽ & calida in uentrem assumpta, & cito secessum faciunt.
Si uero secessum nõ faciant, calida in uentre existũt. Ex his quæcunq; repletio
nem faciunt, maximè pituitosa sunt. Quæ uero plurima assumpta repletionem
non faciunt, aluum subducunt. Medicina itaq; mihi iam tota inuenta esse uide
tur, quæ sic habet, & quæ docet singulas & consuetudines, & occasiones. Qui
enim sic Medicinã nouit, minime fortunã respicit aut expectat, sed & citra for-
tunam, & cum fortuna, recte faciet. Cõstans enim ac firma est tota medicina, &
doctrinæ optimæ in ipsa compositæ, minime fortuna egere apparẽt. Nam for
tuna sui iuris est, & nullius imperio subest, neq; optãtis est ad ipsam peruenire.
Scientia uero imperata facere cogitur, & facile est ipsam feliciter assequi, si quis
sciens uti uelit. Deinde uero quid opus est Medicinæ fortuna? Si enim morbo
rum medicamẽta clara sunt & manifesta, uelut equidem arbitror, nõ expectant
sanè fortunã ad sanandos morbos si quidem sunt medicamenta. Si uero cũ for
tuna exhibere ipsa prodest, nõ magis medicamenta q̃ ea quæ non sunt medi-
camenta, unà cũ fortuna adhibita sanos faciũt. Quicunq; uero fortunã ex Me
dicina, aut alia quapiã artẽ expellit, dicitq; eos qui probe rem aliquã sciunt for-
tuna non uti: is contrariũ mihi iudicare uidetur. Mihi enim soli hi fortunate as-
sequi, itemq; infortunate nõ assequi uidentur, qui recte quid, & male facere sci-
unt. Fortunate enim assequi, est recte facere. hoc aũt hi qui sciunt faciunt. Non
assequi autẽ hoc est, si quis nõ sciat, hoc nõ recte faciat. Indoctus autem qui est
quomodo fortunate assequi posit? Si quid enim etiã assequatur, non memora
bilem sanè successum habebit. Qui enim nõ recte quid facit, nõ fortunate asse-
qui poterit, quũ reliqua quæ æquũ est facere nõ faciat. Morbi muliebres.

Vteri omniũ morborũ causæ sunt: hi enim ubi ex natura trãsmoti fuerint,
morbos exhibent, siue ascenderint, siue descẽderint. Et quum quidẽ uteri oscu
lum suum non demittentes, & pudendi eminẽtias non contingẽtes, transmoti
fuerint foras, leuissimus morbus est. Quum uero in anteriorẽ partem promoti
fuerint, & osculũ in pudendi eminentias ac labra immiserint, primum quidem
ipso cõtactu dolorem uterus percipit ac exhibet: deinde obturatus, & uelut o-
perculo contectus, ex eo quod pudendi eminẽtijs incumbit, fluxus nõ contin-
git, qui mensium nomine uenit. Hic uero fluxus congregatus, tumorẽ ac dolo
rem exhibet. Et si quidem infra descendens & auersus, in inguen se immiserit,
dolorem exhibebit. Si uero sursum ascẽdens auersus & obturatus fuerit, etiam
sic propter raritatem ac coarctationem dolorem exhibet. Quum uero propter
hoc ægrotarit, coxendicum ac capitis dolorem facit. Vbi uero uteri impleti

intumue

intumuerint, nihil fluit, & pleni fiũt: quum autẽ pleni facti fuerint, coxẽdicesq́ contingunt, dolores exhibẽt, & in coxẽdices, & in inguen, & uelut pilæ in uentre discurrunt, & caput dolore affligũt, modo altera ipsius parte, modo totum, prout contingit ipsi morbus. Hæc itaq; sic curãda sunt. Si quidem descenderit solum, & illini possit, utere quocũq; libet ex graueolentiũ genere, aut cedro, aut allij intrito, myttoto græcis appellato, aut aliquo alio ex grauiter et male olentium numero, eoq́ suffitũ facito, & fomenta ne adhibeto, neq; cibo neq; potu urinam ciente hoc tẽpore utitor, neq; calida lauato. Si autẽ sursum ascenderit, & non auersa fuerit, medicamẽtis appostitijs bene olentibus, & quæ simul calfaciũt utere. Velut sunt myrrha, aut unguentũ, aut aliud quoddã odoratum simulq́ calfactoriũ. Et his quidem subdititijs uteris, fomentũ autẽ ex infernis ex uino adhibebis, & calida aqua lauabis, & urinã cientibus uteris. Ex hoc autem manifestum fit auersa sit nec ne. Si enim sursum progressa auersa nõ fuerit, fluxus procedit. Si uero auersa sit, fluxus, menstrua appellata, nõ contingit.

Hunc morbum fomento primũ tali curare oportet. In uinum grossos immittito, ipsumq́ uinum calfacito, & cucurbitam circum osculum uasis in quo calefit addito, hoc modo. Cucurbitam per mediũ dissectam euacuato, & summitate ipsius modice rescissa, uelut in utriculis fieri solet, hanc ipsam uasi uelut operculum circũdato, quo odor per angustiam means ad uterũ perferatur. Insuper autẽ & calida aqua fouere, et calfaciẽtibus medicamẽtis subdititijs uti oportet. Calfacientia aũt sunt ea quæ ducunt ex superius relatis, itemq́ hæc. Stercus bubulum, fel bubulum, myrrha, alumẽ, galbanũ, & si quod aliud eiusmodi est. Plurimis etiam ipsarũ per purgãtia inferne medicamenta aluus subducenda est, & per debilia quæ uomitũ faciunt, ne euacuatio ex superuacuatione fiat.

Cæterũ subdititias glandulas sic facere oportet, si fortes facere uelis. Mel semicoctum facito, & ex præscriptis subdititijs pharmacis ea quæ ualde efficacia sunt immittito, & ubi immiseris, glandulas formato instar earũ quæ in sedẽ induntur, uerũ longas facito has ac tenues. Mulierẽ uero supinam reclinato, lectis à pedibus lecti altius instratis, deinde apponito, et panniculo intecto, aut alia quadam re cõsimili calfacito, donec colliquescat. Si uero debiliorẽ glandulam subdere uelis, in linteolum illigato. Sed & si humore pleni uteri osculum tumidũ habuerint, & nõ fluxerint, fluxionẽ facere oportet, & subdititijs pharmacis sanare, itemq́ fomẽtis uelut scriptum est, ita faciendo uelut in priore fluxione suppressa. Quin & si in anteriorẽ partem procedẽs uterus auersus fuerit, fluxionẽ facere oportet, uelut in superiore fluxione suppressa. Quũ uero fluxus nimius fuerit, neq; calida aqua, neq; alio quopiã calfacere oportet, neq; urinam cientibns uti, neq; cibis aluum subducẽtibus. Lecti autẽ partes à pedibus altiores esse oportet, ut ne declinatio fluxui facilitatem præbeat. Vtere autem simul etiam subdititijs adstringẽtibus. Fluxiones porrò quũ confestim uenerit purgatio statim subcruentæ fiunt, quũ uero tardius prodierit, purulentæ. Et iunioribus subcruẽta magis prodeũt. Seniores uero magis mucosa menstrua habent.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE AERE, AQVIS ET LOCIS, IANO CORnario Medico Physico interprete.

QVICVNQVE artem medicā integre adſequi uelit, primum quidem temporum anni rationē habere debet, quantum potentia quodlibet eorum ualeat: nō enim ſimile quicquam in illis exiſtit, uerum differunt inuicē propter uarias quæ in eis fiunt mutationes. Deinde uentorum calidorūq; & frigidorū, maxime qui ex his omnibus hominibus ſunt cōmunes, & mox qui in unaquaq; regione ſunt indigenæ & proprij. Neq; uero negligentiorem ſe circa aquarum facultates cognoſcēdas exhibere conuenit. Quemadmodū enim guſtu differūt, & pondere ac ſtatione, ſic quoq; uirtute aliæ alijs lōge præſtant. Quare ſi quis ad urbem ſibi incognitam perueniat, circūſpicere oportet eius ſitum, quo modo ſcilicet ad uētos, & ſolis exortus iaceat: non enim æquales uires ſunt, ad Septētrionem ſitæ, & uergentis ad Auſtrū: neq; eius quæ ſolem exorientē, & quæ eundem occidentē ſpectat. Hęc itaq; diligēter oportet perſcrutari, ac ſimul quo modo habeāt circa eam aquæ: num ne paluſtribus utantur & mollibus, aut duris & ex ſublimi loco prolabentibus, & ſcaturiētibus ex petris, ſiue ſalſis, & crudis. Terra etiam ipſa cōſideranda, nudáne ſit & aquis carens, aut denſa & aquoſa, & an concaua ſit & æſtuoſa, uel alta & frigida, hominū inſuper diæta perquirenda, qua maxime capiantur. An bibuli ſint & lurcones & ocio dediti, aut exercitijs uarijs utētes, et tolerātes laborū, ciborūq; plus adpetentes q̃ poculorū. Ex his enim ſingula ſunt inueſtiganda. Nam qui hæc omnia probe, quantū fieri poteſt, cognouerit, aut horum plurima, eum non latere poſſunt quum in urbem etiam ignotā ſibi peruenerit, neq; morbi regioni peculiares & patrij, neq; cōmunis regiōis natura, quæcūq; tandem ea fuerit, ut non poſsit in cognoſcēdis morbis dubius hærere, aut errare ſicubi ad morborū medicationē adhibeatur. Quæ ambo illis euenire ſolent, qui non prius prouidi hæc diligenter cognouerūt. Quare qui ea ſtudioſe rimatus fuerit, uniuſcuiuſq; temporis, ac anni futuri cōſtitutionem prædicere poterit, qui uidelicet morbi cōmuni adfectione ciuitatē ſint inuaſuri tū æſtate, tum hyeme, & quæcunq; pericula unicuiq; ſint timenda ex diætæ ac uictus immutatione: quum enim temporū mutationes, & aſtrorū ortus ac occaſus obſeruauerit, quemadmodū ſingula horū eueniant, prænoſcet utiq; & de anno, qualis hic ſit futurus: hoc nāq; modo ſi quis rimatus fuerit ac præcognouerit temporum occaſiones, maxime de ſingulis ſciet, ut plurimūq; ſanitatē adſequetur, & recta uia procedet, non minima artis ſuæ gloria. Quod ſi cui hæc ſublimiora uideantur, is ſi ab hac ſententia diſcedat, diſcet ſanè non minimā partem cōferre ad rem medicam ipſam Aſtronomiam, ſed omnino plurimā, quum unà cū temporibus & uentriculi in hominibus mutentur. Quomodo autem ſingula quæ diximus ſcrutari ac explorare oporteat, deinceps dicam manifeſte. Quæcunq; quidem ciuitas ad uentos ſita eſt calidos, puto autē eos qui inter brumalem ſolis exortū itidemq; occaſum perflant, huic hi uenti ſunt peculiares. A Septentrionalibus autē uentis tuta ac protecta ea ciuitas exiſtit. Aquæ uero eius mul-

tæ & subsalsæ sunt, & necessario non sublimes, æstate quidem calidæ, hyeme
frigidæ. Et quæ quidẽ urbes bene sitæ sunt ad solem, & ad uentos, & aquis bo-
nis utuntur, hæ minus à talibus mutationibus afficiũtur. Quæ uero aquis pa-
lustribus ac lacustribus utũtur, & nõ bene sitæ sunt ad uentos, & ad solem, hæ
magis. Et si quidem æstas sicca fuerit, citius sedantur morbi. Si uero pluuiosa,
diuturni fiũt: & phagedænas adedentes ex omni occasione oboriri uerisimile
est, si ulcus fiat. Si uero hyẽs frigida sit, homines capita humida ac pituitosa ha-
bere par est: & uentres ipsorũ freqũẽter exturbari, pituita à capite influẽte: &
formas ipsorum utplurimũ debiliores esse: ipsosq́ ad edendũ ac bibendũ non
appositos esse. Nam qui capita debilia habent, nõ fuerint boni potores. Crapu
la enim magis grauat. Morbi uero hi ipsis uernaculi sunt. Primũ quidem mulie
res morbosæ, ac fluxionibus obnoxiæ sunt. deinde multæ steriles sunt ex mor
bo, nõ à natura, & freqũẽter abortiũt. Pueris uero incidũt conuulsiones ac an-
helationes, quæ morbus puerorũ, & sacer esse putãtur. Viris autẽ dysenteriæ,
& alui profluuia, & febres lenes, diuturnæ, hybernæ, et pustulæ nocturnæ mul
tæ, & hæmorrhoides in sede. Pleuritides autem, & peripneumoniæ, & febres
ardentes, & quicunq; acuti morbi putantur, nõ multũ proueniunt. Non enim
fieri potest ut isti morbi uigeant, ubi alui liquidæ existunt. Lippitudines uero
oboriũtur humidæ, nõ graues, nec diuturnæ: si nõ ex mutatione temporũ mor
bus aliquis omnibus cõmunis occupet. Et ubi quinquagesimũ annũ trãsgres-
si fuerint, defluxiones ex cerebro accedentes, homines semisyderatos faciunt,
ubi caput derepẽte insolatũ, aut frigore correptũ fuerit. Atq; hi quidẽ morbi ip
sis uernaculi sunt: præterq̃ si morbus aliquis omnib. cõmunis ex temporũ mu-
tatione oboriatur, nam & huius participes fiũt. Quæcunq; uero ciuitates his
ex opposito sitæ sunt, ad uẽtos frigidos, inter occasum solis ęstiuũ, et orientẽ æ-
stiuũ: etiã ipsis hi uẽti uernaculi ac indigenæ sunt, ab austro uero et calidis uẽtis
protectæ sunt. Et de his urbibus sic se res habet. Primũ quidẽ aquæ & duræ &
frigidæ utplurimum dulcescũt. Homines aũt uegetos & siccos esse necesse est:
& plures uẽtres infernos crudos ac duros habere, supernos uero fluidiores: bi
liososq́ magis q̃ pituitosos esse. Capita uero sana ac dura habẽt. & plerũq; uasa
ipsis rũpũtur. Morbi aũt populares ipsis hi sunt, pleuritides et quos acutos esse
receptũ est. Necesse est aũt ita habere, quũ alui duræ existãt. & suppurati multi
ex omni occasione fiũt. Huius aũt causa est, corporis extẽsio, ac uẽtris duricia.
Siccitas eñ et aquę frigiditas facit ut uasa rũpãtur. Edaces aũt tales naturas esse
necesse est, & nõ multũ bibaces. Nõ enim fieri potest ut simul multũ edãt ac bi
bãt. Lippitudinesq́ his fieri ex tẽporis interuallo necesse est, duras aũt ac uehe
mẽtes, & statim oculos rũpi. Sãguinis itẽ ex narib. fluxiones uehemẽtes æstate
fieri iuniorib. triginta annis. Morbos etiã sacros appellatos, paucos quidẽ, ue-
rũ uehemẽtes. Lõgæ uero uitæ magis q̃ alios, hos homines esse par est: & ulce
ra nõ pituitosa oboriri, neq; efferari. Mores uero magis feros q̃ mãsuetos. Ac
uiris quidẽ hi morbi uernaculi sunt: præterq̃ si quis omnib. cõmunis ex tẽporũ
mutatiõe ingruat. Ex mulierib. uero, primũ quidẽ multæ steriles fiũt, ꝓpter a-
quas quæ duræ sunt ac crudæ, et frigidæ. Purgatiões eñ mẽsiũ nõ cõtingũt cõ
modę, sed paucę ac prauæ. Deinde pariũt difficulter. et nõ ualde abortiũt. Vbi
uero pepererint, pueros nutrire nõ possunt. Lac eñ ab aquarũ duricia ac crudi

tatę

tate extinguitur: & tabes frequẽtes à partu fiunt. Præ uiolentia enim ruptiones ac uulſuras habent. pueris autem hydropes in teſtibus fiunt, quãdiu parui fuerint. deinde ætatis progreſſu euaneſcũt. Pubeſcunt autẽ ſerò in hac ciuitate. Et de calidis quidem uentis ac frigidis, & urbibus ad hos ſitis, hoc modo uelut dictum eſt, res ſe habet. Quæcunq; uero ciuitates ſitæ ſunt inter æſtiuos ac hybernos ſolis ortus: & quæcunq; ex oppoſito harũ, de his ita habet. Quæ quidem ad orientem ſolem ſitæ ſunt, eas par eſt eſſe ſalubriores his quæ ad ſeptẽtrionem conuerſæ ſunt, & his quæ ad calidos uentos ſitæ ſunt, etiamſi ſtadiũ ſolum interſit. Primum enim moderatior eſt caliditas ac frigiditas. deinde aquas quę ad ſolis ortus ſunt, omnes ſplẽdidas eſſe neceſſe eſt, & odoratas, & molles, & amabiles oriri in hac ciuitate. Sol enim emergẽs ac illuſtrans ipſas caſtigat. Matutinum enim tempus ipſe aer utplurimũ ſemper occupat. Et hominũ formæ boni coloris ſunt, & magis floridæ, ſi nõ quis alius morbus prohibeat. Et clara uoce præditi ſunt homines, & ad iram ac intelligentiã præſtantiores ſeptentrionalibus, ſi quidem & alia quæ in ipſa naſcũtur meliora exiſtũt. Et ciuitas quæ hoc modo ſita eſt ueri maxime ſimilis eſt, iuxta caliditatis ac frigiditatis moderationem. Et morbi pauciores fiunt ac debiliores, ſimileſq; ſunt morbis, qui in ciuitatibus ad uentos calidos conuerſis oriũtur. Et fœminæ iſthic ualde fœcundæ ſunt, ac facile pariunt. Et de his quidem ita habet. Quæ uero ad occaſus ſitæ ſunt, & ipſæ à uentis ab oriẽte ſpirantibus protectæ ſunt, & tum calidi uenti leuiter afflant, tum frigidi ab Vrſis præterflant: eas urbes neceſſe eſt ſitu morboſiſsimo poſitas eſſe. Primum enim aquæ non ſunt ſplendidæ. Cauſa uero eſt quòd aer matutinũ tempus utplurimum occupat, qui aquæ immixtus claritatem eius diſperdit. Sol enim priuſquã eleuetur, non illuſtrat. Aeſtate uero, mane quidem auræ frigidæ ſpirant, & ros decidit. de cætero uero ſol ad ipſas occidens, quàm maxime homines percoquit. Quapropter etiã decolores ac infirmos ipſos eſſe par eſt, & ex omnibus prædictis morbis participare. Nulla enim re ab ipſis ſeparantur. Veriſimileq; eſt ipſos graui uoce præditos ac raucoſos eſſe, propter aerẽ, eo quòd impurus plerũq; iſthic eſt, & morboſus. Neq; enim ab aquilonaribus ualde expurgatur. Non enim perſeuerãt uenti. Qui uero perſeuerant ac ipſis incũbunt, aquoſiſsimi exiſtũt. Nam uenti occidentales, ſimiles ſunt autũno. Et huiuſmodi ciuitatis ſitus eſt ad diei mutatiões, eo quòd multum temporis inter matutinũ ac ueſpertinũ intercedit. Et de uẽtis quidem qui cõmodi ſunt ac incõmodi ita ſe res habet. Cæterũ de aquis deinceps narrare uolo, quæ morboſæ ſint, & quæ ſaluberrimæ: & quæ mala ab aqua fieri ueriſimile eſt, itemq; quæ bona. Plurimã enim partem cõferunt ad ſanitatẽ. Quæcunq; igitur paluſtres ſunt, & ſtabiles ac lacuſtres, eas neceſſe eſt æſtate eſſe calidas, ac craſſas & olentes. Quũ enim nõ defluant, ſed aqua pluuia ſemper noua inferatur, & ſol urat, neceſſe eſt ipſas decolores eſſe, & prauas ac bilioſas. Hyeme uero glaciatas & frigidas ac turbatas præ niue ac glacie, ut pituitoſiſsimæ ac raucoſiſsimæ exiſtant: Bibentibus aũt ſplenes ſemper ſint magni ac pleni: & uentres duri, tenues ac calidi. Humeri uero & clauiculæ & facies attenuata. In ſplenem enim carnes colliquãtur, quapropter graciles exiſtũt. Edaces aũt eſſe tales ac ſiticuloſos par eſt, uentreſq; tum ſupernos, tum infernos, calidiſsimos habere, ut etiam fortioribus medicamẽtis opus habeãt. Atq; hic morbus

ipſis

ipsis & æstate & hyeme familiaris est. Ad hæc etiam hydropes plurimi ac letalissimi fiũt. Aestate enim dysenteriæ multæ ac alui profluuia incidũt, & febres quartanæ diuturnæ. Hi aũt morbi prolõgati, tales naturas ad hydropas deducunt ac occidũt. Et hi quidẽ morbi ipsis æstate fiũt. Hyeme uero iuniorib. quidem peripneumoniæ, & insaniæ morbi. Senioribus uero, febres ardẽtes, propter uẽtris duriciem. Mulieribus aũt, tumores oboriũtur, & pituita alba, & uix in uẽtre concipiunt, ac difficulter pariũt, & fœtus magnos ac tumidos. deinde ex alimentis tabescentes ac deprauati fiunt. Et purgatio cõmoda post partum mulieribus nõ contingit. Pueris uero herniæ accedunt, & uiris uarices, & ulcera in tibia. Quare fieri nõ potest ut tales naturæ lõgæuę sint, sed ante temporis aduentũ senescũt. Præterea fœminæ se in utero habere putãt, & ubi partus tempus adest, uẽtris moles illa ac plenitudo euanescit. Hoc autẽ contingit ex aqua, quum uteri ex aqua concepta laborãt. Atq; has quidem aquas ad omnem rem improbas esse censeo. Secundo uero loco eas quarum fontes è petris scaturiunt. Duras enim esse necesse est: aut isthic ubi calidæ aquæ existũt: aut ferrũ nascitur, aut æs, aut argentũ, aut aurum, aut sulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum. Hæc enim omnia præ uiolentia caloris nascũtur. Non itaq; ex huiusmodi terra aquæ bonæ prodeunt, sed duræ & æstuosæ, quæ & difficulter minguntur, & ad alui egestionẽ contrariæ sunt. Optimæ uero sunt quæ ex sublimibus locis, ac terreis collibus fluunt. Hæ enim & dulces sunt, & albæ, & uinum modicum ferre possunt. & hyeme calidæ fiunt, æstate uero frigidæ. Tales enim fuerint ex profundissimis fontibus. Maxime uero laudare eas oportet, quarum fluxiones ad solis exortus erumpũt, & præsertim ad æstiuos. Necesse est enim odoratas esse ac leues. Quæcũq; uero salsæ, & crudæ ac duræ sunt, ad hoc quidem ut eas omnes bibant, non bonæ sunt. Sunt tamen aliquæ naturæ, & morbi, quibus tales aquæ in potu commodæ sunt, de quibus statim dicam. Habet autẽ & de his hoc modo. Quæ quidem aquæ fontes suos ad orientes habent, hæ præ omnibus optimæ sunt. Secundum ab his locum habent, quæ inter æstiuos solis exortus ac occasus emergunt, & magis hæ quæ ad orientes. Tertio loco sunt, quæ inter occasus æstiuos ac hybernos scaturiunt. Pessimæ uero quæ ad austrũ, & quæ inter æstiuum ortum & occasum. Et hæ quidem ad australes partes ualde prauæ sunt, ad boreales uero meliores. His autẽ hoc modo uti conuenit. Quisquis sanus est ac ualet, is nullum discrimẽ faciat, sed semper eam quæ præsens est bibat. Quicũq; uero morbi gratia, eam quæ cõmodissima est bibere uolet, is si ita fecerit, maxime sanitatem assequi poterit. Quorũ quidem uentres duri sunt, & idonei ad hoc ut amburantur, his dulcissimæ & leuissimę ac splendidissimæ conducunt. Quorum uero molles uẽtres, & humidi ac pituitosi sunt, his durissimæ & crudissimæ, ac subsalsæ aquæ cõferunt. Sic enim maxime resiccari poterint. Quæcũq; enim aquæ optimæ coctu sunt, ac facilime liquescũt, eas par est & uentrẽ maxime exoluere ac eliquare. Quæ uero crudæ sunt, & minime coctu bonæ, hæ magis cõstringunt uẽtres ac resiccãt. At enim mentiũtur homines de salsis aquis, propter imperitiã, in eo quòd per aluũ secedere eãq; soluere putantur. Maxime enim cõtrariæ sunt ad alui egestionẽ ac secessum. Sũt enim crudæ, & coqui nõ possunt. Quare uenter magis ab ipsis adstringitur q̃ eliquatur. Et de fontanis quidem

quidem aquis hoc modo res ſe habet. De pluuialibus autē, & quæ à niue fiunt, ut habeat, deinceps dicam. Aquæ igitur pluuiales leuiſsimæ & dulciſsimæ, & tenuiſsimæ ac ſplendidiſsimæ ſunt. Primū enim ſol quod tenuiſsimū ac leuiſſimū eſt in aqua educit ac ſurſum rapit. Clarū aūt hoc, ipſum mare facit. Quod ēm ſalſum eſt iſthic relinquitur, prę craſsitudine ac grauitate, et fit mare. Quod uero tenuiſsimū eſt ſol ſurſum rapit, præ leuitate. Rapit autē tale non ſolum ab aquis ſtagnātibus, ſed etiam ex ipſo mari, & ex omnibus in quibus aliquid humoris ineſt. Ineſt autem in omnibus rebus. Et ex ipſis hominibus tenuiſsimū ac leuiſsimū humorem ducit. Eius rei maximū ſignū inde ſumere licet, ubi homo ueſtib. indutus in ſole iter fecerit, aut ſederit. Quaſcūq; enim corporis partes ſol aſpicit, hæ nō exudant. Sol enim quicquid comparet ſudoris ſurſum rapit. Quæ uero ſub ueſte contectæ ſunt, aut ſub aliqua alia re, hæ exudant. Educitur enim ac domatur à ſole ſudor. Seruatur aūt ex tegmentis, ut ne diſperdatur à ſole. Quum uero in umbram deuenerit, totū corpus ſimiliter ſudore perfluit. Non enim amplius ſol affulget. Quapropter etiā ex omnibus aquis hæ citiſsime putreſcunt: & odorē malum pluuialis aqua habet, eo quod ex plurimis cōgregata eſt ac permixta, ut citiſsime putreſcat. Ad hæc uero, ubi rapta eſt & in ſublime eleuata, dum circūfertur & ad aerem permiſcetur, quod turbidū eſt in ipſa, ac noctem refert, id excernitur ac decedit, & fit aer, & nebula. Quod uero tenuiſsimū eſt ac leuiſsimū in ipſa, hoc relinquitur ac dulceſcit, dum à ſole uritur ac coquitur. Fiunt autem & alia omnia quæ coquūtur ſemper dulcia. Quādiu igitur diſperſa fuerit, & nondū congregata, fertur ſublimis. Vbi uero coaceruata fuerit, ac ſimul cōgregata derepente à uentis inter ſe aduerſarijs: tūc deorſum prorumpit, qua parte plurima collecta fuerit, Tunc enim hoc magis fieri uerſimile eſt, quū nebulas à uento ſtabilitatē non habēte concitatas ac procedentes, derepente uentus contrarius, ac aliæ nebulæ reliſerint: atq; tunc quidem prima ipſius pars congregatur, quæ uero à poſteriore parte ſunt, inſuper accedunt, & ſic craſſeſcunt, & nigreſcūt, ac ſimul cōgregantur, & præ grauitate deorſum prorumpunt, & pluuiæ fiunt. Atq; hæ quidem aquæ optimæ ſunt ſecundum hanc rationē. Verum opus habēt ut decoquātur, ac excolentur. Sin minus, odorem prauū habent, & raucedines & uocis grauitatē bibentibus inde accedere par eſt. At uero aquæ ex niue ac glacie fiētes, omnes malæ ſunt. Quum enim ſemel concretæ fuerint, nō amplius in priſtinam naturā reſtituuntur. Sed quod quidē in ipſa clarū ac leue, & dulce eſt, excernitur ac diſperditur. Quod uero turbidiſsimū eſt ac pōderoſiſsimum, relinquitur, Hoc uero cognoueris hoc modo. Si enim uolueris hyemis tempore, uaſculū certa aquæ mēſura infuſa, ſub dio exponere, quo maxime cōgeletur: deinde poſtridie in locū calidum deportatum ſinere, quo maxime glacies liqueſcat, & ubi exoluta fuerit, aquam metiri: reperies aquam multo pauciorem. Atq; hoc ſignū eſt, ꝙ à congelatione id quod leuiſsimū ac tenuiſsimū eſt diſperditur, & non quod grauiſsimum ac craſſiſsimū exiſtit. Non enim hoc diſperdi poterit. Hac igitur de cauſſa has aquas quæ à niue ac glacie eliquantur, peſsimas eſſe puto ad omnes res: Itemq; eas quæ ad has ſequūtur. Atq; ſic quidem de pluuialibus, & niualibus, ac glacialibus aquis res ſe habet. Calculo uero maxime laborant homines, & ex rhenum affectionibus, & urinæ ſtillicidio, & coxēdicum morbo corripiun-

tur

tur, & herniæ fiunt, ubi aquas omnigenas bibunt, & de magnis fluminibus, in quæ alia deferũtur: & de stagno, in quod fluxiones multæ ac omnis generis deueniunt. Et qui aquis inuectitijs utuntur, quæ ex longo, & nõ breui locorũ interuallo afferuntur. Nõ enim fieri potest, ut alia aqua similis sit alij. Sed aliæ dulces sunt, aliæ salsæ, & aluminosæ, aliæ de calidis fluunt. Vbi uero hæ simul inter se miscentur, dissident: & quæ fortissima est, semper superat. Præualet autẽ non semper eadem, sed aliàs alia. Sed & ex uentis, alij quidẽ Boreas robur exhibet, alij uero Auster. & de reliquis eadẽ ratio existit. Talibus igitur necesse est limum & arenam in uasis subsidere, & ab his si potentur, morbi prædicti fiunt. Quod autẽ non omnibus, cõsequenter declarabo. Quorũ quidem aluus satis fluida est ac sana, & uesica non ardens, neq; stomachus uesicę ualde coardescit, hi facile urinam ejciunt, & in uesica nihil ipsis cõgregatur. Quorũ uero aluus ardens ac feruida fuerit, in his necesse est etiã uesicam idem perpeti. Quũ enim magis quàm pro natura fuerit calefacta, stomachus ipsius inflammatur. Vbi uero hæc perpetitur, urinam non dimittit, sed in seipsa cõcoquit, & adurit: & quod quidem tenuissimũ in ipsa est, excernitur: & quod purissimũ est, trãsit & emingitur. Quod uero crassissimũ ac turbidissimũ est, coaceruatur, & cõcrescit primum quidem parum, deinde maius fit. Dum enim uoluitur ab urina, quicquid crassum cõpactum fuerit, ad seipsum adaptat, atq; sic augescit, & in tofum concrescit. Et quũ urinã emittit, ad uesicæ stomachũ allabitur ab urina impulsum, & urinæ emissionẽ impedit, & dolorem uehementẽ exhibet. Quare pueri calculosi fricant ac trahunt pudenda. Videtur enim ipsis caussa mictionis eo loco esse. Signum autẽ eius quòd hæc ita se habent, hoc est. Vrinam splendidissimã calculosi mingunt ad similitudinẽ seri, eò quòd id quod crassissimũ est ac biliosissimum isthic manet, & coaceruatur ac cõcrescit. Et pleriq; sanè hoc modo lapidem & calculum cõtrahunt. fit autẽ pueris etiam ex lacte, si nõ salubre id fuerit, sed ualde calidum ac biliosum. Ventrẽ enim percalefacit, & uesicam. Quare urina dum aduritur hæc patitur. & sanè sentio melius esse pueris uinum quàm aquosissimum dare. Minus enim uenas adurit ac resiccat. Muliebribus autem pudendis non similiter cõtingit. Meatus enim urinæ in uesica breuis est et amplus, ut facile urina impellatur. Neq; enim manu pudendum fricat, ueluti masculus, neq; urinæ in uesica meatum contingit. Ad pudenda enim perforatus est. Et quia meatus sunt ampli, etiam plus bibũt quàm pueri. Et de his quidem sic res se habet, aut his quàm proxime. Cæterum de annis hoc modo consideratione facta quis cognoscere possit, qualis'nam annus sit futurus, salubris'ne an morbosus. Si enim secũdum rationem fiant signa in astris occidentibus ac orientibus: & in autumno aquæ fiãt: & hyems sit moderata, & neq; ualde clemens, neq; modum excedẽs frigiditate: & in uere ac in æstate tempestiuè pluat: sic sanè saluberrimũ esse annum par est. Si uero hyems quidem sicca sit, & borealis, uer autem pluuiosum & australe, necesse est æstatem febriculosam fieri, & lippitudines inducere. Quum enim æstus derepente accedat, terra humida existente à uernis imbribus, & ab austro: necesse est æstum duplicatũ esse, & à terra irrigua ac calida, & à sole urente: quũ uentres in hominibus nondũ cõstricti sint, neq; cerebrũ resiccatum. Nõ enim fieri potest, quum uer tale existat, ut corpus & caro non humore fluida fiant, adeò ut febres acutissimæ in omnes ir

ruant,maxime autem in pituitoſos. At dyſenterias par eſt fieri & mulieribus, & uiris humidioribus.Et ſi quidem circa canis exortum accedat aqua ac tempeſtas, & Eteſiæ ſpirauerint,ſpes eſt ceſſationis,& ut autumnus ſalubris fiat. Sin minus,periculum eſt ne & pueri, & mulieres moriãtur:Minime uero ſenes:& ne qui ſuperſtites euadũt,in quartanas deſinãt, & ex quartanis in hydropas. Si uero hyems auſtralis fiat, & pluuioſa,& clemens, uer autẽ boreale & ſiccum & tempeſtuoſum,primũ quidem mulieres quæ uterum geſtant,& partus ipſis ad uer inſtat,abortũ facturas eſſe ueriſimile eſt.Quæ uero etiam pepererint, impotentes ac morboſos pueros parere,ita ut aut ſtatim pereant,aut tenues & debiles,ac morboſi uiuant.Atq; hæc quidẽ mulieribus,reliquis uero dyſenterias & lippitudines ſiccas:et aliquibus defluxiones à capite in pulmonẽ.Pituitoſis igitur dyſenterias fieri ueriſimile eſt, & mulieribus, pituita de cerebro defluente, propter naturæ humiditatẽ.Bilioſis uero lippitudines ſiccas,propter carnis caliditatem ac ſiccitatem. Valde autẽ ſenibus defluxiones, propter raritatẽ ac eliquationem uenarum,adeo ut aliqui quidẽ derepente pereant, aliqui uero ſemiſiderati,aut dextra aut ſiniſtra parte fiant.Quũ enim hyems ſit auſtralis,& pluuioſa,ac calida,& corpus nõ adſtringatur,neq; uenæ: uere accedẽte boreali & ſicco ac frigido,cerebrum poſtquã ipſum diſſolui ac purgari cõtigit,à grauedine ac raucedine, tunc ſimul cum uere ſtabilitur ac cõſtringitur. Quare derepente æſtate accedente,& ardore ac mutatione contingente,hi morbi incidunt. Et inteſtinorũ leuitates & aqua intercus fere reliquis morbis deſinentibus ſuperueniunt,quum non queant facile uentriculi à concepta humiditate exſiccari. Si autem æſtas pluuioſa ſit & auſtro multũ perfletur ſimiliſq; ſequatur autũnus, neceſſe eſt hyemẽ morbidam eſſe,& his qui pituita abũdant, & qui quadrageſimum annum exceſſerũt febres ardentes fieri ueriſimile eſt,qui uero bile abundant,coſtarum inflãmationes & pulmonis, pleuritidas ac peripneumonias dictas. Si uero æſtas ſicca exiſtat, & borealis, ſequens uero autumnus pluuioſus & auſtralis,capitis dolores ad hyemem expectare cõuenit,& cerebri corruptiones,ampliuſq; raucedines,grauedines,& tuſſes, aliquibus etiam tabes. Quod ſi Borealis ſit autũnus ac ſiccus,& neq; ſub caniculã,neq; ſub Arcturi occaſum pluuioſus,cõfert pituitoſis natura,et maxime qui natura ſunt humida,et mulieribus.Bilioſis autẽ infeſtiſsimũ hoc tẽpus exiſtit. Valde enim exſiccantur accidũtq; eis lippitudines aridæ,& febres acutæ,ac diuturnæ,& aliquib. bilis atra, ſiquidẽ quod liquidiſsimũ & aquoſiſsimũ in bile eſt cõſumitur,denſiſsimũ uero & acerrimũ relinquitur, quod idẽ accidit ſecundũ eandẽ rationẽ & circa ſanguinẽ, unde hi morbi his accidunt,pituitoſis autẽ hæc omnia cõmoda ſunt. Exſiccantur enim & in hyemẽ perducũtur,minime humecti,ſed reſiccati. Hæc igitur ſi quis mẽte concipiet & cõſiderabit,is prçcognoſcet plurima omnino quæ ex huiuſmodi mutatiõibus ſint futura. Maxime aũt obſeruare oportet magnas tẽporũ mutatiões, ut neq; medicinas in illis libẽtes exhibeamus, neq; uramus quæ circa uentrẽ,neq; ſecemus,priuſquã prætereãt dies decẽ aut plures, & nõ pauciores. Periculoſiſsima ſunt etiã ambo ſolſtitia,maxime uero æſtiuũ Periculoſum etiã æquinoctiũ utrũq;, magis uero autumnale. Oportet aũt & aſtrorũ exortus cõſiderare,præcipue canis,deinde arcturi,& Pleiadũ occaſum. Morbi enim in his maxime diebus iudicantur,aliĳq; perimunt,alĳ uero deſinunt, aut

in

in aliam speciem, aliumq; statum trãsmutantur. Et circa hæc quidem sicut dixi habet. Volo aũt & de Asia & Europa demonstrare, quantum differant inter se per omnia, & de gentiũ formis quid distent, & nihil inuicẽ simile habeãt. Verũ de omnibus si quis dicere uelit in immẽsum excresceret sermo, quare de maximis, & plurimũ differẽtibus diuersitatibus dicam, quantũ saltẽ mihi in ea re est cõpertum. Ac dico quidẽ plurimũ differre Asiam ab Europa secũdum naturas omnium ex terra nascentiũ, itemq; hominũ. Longe enim pulchriora & maiora omnia nascũtur in Asia. Estq; regio ipsa, hac nostra multo mãsuetior, sunt etiã hominum mores benigniores & cultiores. Caussa uero horũ est temporum anni temperata mistura. Siquidem in medio solis exortu sita est ad aurorã, à frigiditate ac caliditate omni remotior. Incrementũ autem & benignitatẽ inde proficisci omnibus in cõfesso est, quum nihil sit præcellens & cogẽs uiolenter, sed per omnia æqualitas uigeat, quanquã non habeant ubiq; per omnẽ Asiam omnia secundũ eũdem modũ. Quæcunq; enim in ea regio in medio sita est calidiq; & frigidi, ea omniũ fertilissima existit, & arboribus refertissima & maxime serena, aquisq; utitur & cœlestibus & ex terra promanãtibus. Neq; enim à calore cõbusta est ualde, neq; à squalore & aquarũ inopia exsiccatur, neq; à frigore oblæditur. Verũ austris perflatur & irrigua est, tum propter imbres multos, tum propter niues. Fructus autẽ suo tẽpore maturos multos in ea nasci par est, siue ex sparsis seminibus hi proueniant, siue terra ipsa per se spõte producat eorum plantas, quarũ fructibus utũtur homines, eas ex agrestibus cicures & domesticas facientes, & pro cõmoditate sua trãsplantantes. Pecora etiam ipsa pleniora proueniũt, quæ & pariũt sæpius & pulcherrime educantur. Quin & homines habitiores esse ac specie pulcherrimos, & magnitudinis eximiæ, minimeq; differentes, quantũ ad formam ac corporũ proceritatem adtinet, constat. Certũq; est hanc regionẽ proxime accedere ad naturã ac temperaturã optimæ cõstitutionis, uerum uirilitatem, laboris tolerantiã, ac audaciam non uerisimile est huic naturæ innasci, Sicut neq; eiusdem neq; diuersi generis constantes ac perpetui sunt amatores. Vincit enim in ipsis uoluptas, quæ ratio est multiformes generari partus, præcipue in feris. Atq; sic quidem de Aegyptijs ac Libycis mihi habere uidetur. Qui uero ad dexterã hyberni ortus solis usq; ad Mæotidem paludem habitãt: hic est enim Europæ & Asiæ terminus: sic habet. Multo maior diuersitas est inter illas ipsas gẽtes, q̃ de quibus iam dixi, quũ propter uarias temporũ mutationes, tum ob regionis naturã, Habet autẽ eodem planè modo, quemadmodũ & circa aliorũ hominum terras accidit. Vbi enim tempora magnas mutationes faciũt & frequentissimas, illic & regio agrestis & maxime inæqualis existit, inueniasq; & mõtes plurimos & densos, iteq; campos & prata. Vbi aũt non ualde uariant tẽpora, illic æqualissima regio est, quod idem & de hominib. ipsis est intelligendũ. Si quis enim recte cõsideret, uidebit quorundam naturã, montanis, syluosis ac asperis locis similem esse, aliorũ uero aquosa ac exilia loca referre: sicut quidã pratorũ ac paludum naturã præ se ferũt, atq; alij sunt à quorũ planitieb. nudisq; ac siccis terris cõstitutio similis existit. Tẽpora enim quæ formarũ naturã uariant, sunt diuersa: quũ ergo inter sese fuerint maxime diuersa, uarias & multiplices formas producunt. Porrò quæ parũ inter se differũt gentes relinquã, Quæ aũt plurimũ non natura solum, sed & le-

gibus ac cõſuetudinibus diſcrepãt, de illis referã quomodo habeãt. Ac primũ omniũ de Macrocephalis, quũ nulla omnino alia gens ſit, quę ſimilia capita habeat. A principio quidẽ cõſuetudo in cauſa fuit, ut tam lõgis capitibus eſſent. Nũc autẽ natura ipſa cũ cõſuetudine cõſpirauit, Si quidẽ generoſiſsimũ apud eos putatur, caput habere ꝙ maxime longũ: cõſuetudinis autẽ hoc initiũ fuit. Quum recẽs infans natus eſt, caput eius adhuc tenerũ ac molle exiſtẽs ꝙ celerrime cõſtringunt manibus, coaptãtesqꝫ cogunt in longitudinẽ augeri, quin & uinculis cõnectunt, ac aptis inſtrumẽtis colligãt, quo rotũditas capitis ꝓhibeatur, ac lõgitudo augeatur. Ea cõſuetudo tantũ effecit ut eiuſmodi natura capitũ exiſteret. Tẽporis uero progreſſu natura quoqꝫ tales produxit, ut non eſſet neceſſe cõſuetudine priore cogere. Quũ enim ſemẽ genitale ab omnib. corporis membris procedat, à ſanis quidẽ ſanũ, à morbidis morboſum, fiatqꝫ ut ex caluis calui gignãtur, ex cęſiis cæſii, & utplurimũ diſtortus diſtortũ generet, eadẽqꝫ ratio ſit circa reliquas formas: quid prohiberet ut nõ ex Macrocephalis Macrocephali gignerẽtur? Nũc aũt non naſcũtur ita magnis capitib. quemadmodũ prius, quũ conſuetudo nõ amplius duret, per incuriã hominũ intercepta. Et de his quidẽ hæc ſufficiãt. De illis autẽ qui Phaſim accolũt adijciam. Regio eorũ paluſtris eſt, calida, aquoſa & denſa, imbresqꝫ in eam decidunt omnibus tẽporibus & magni & impetuoſi, homines uero ipſi uitã agunt in paludibus domosqꝫ ligneas et ex arũdinib. in ipſis aquis habẽt extructas, neqꝫ multũ inde ꝓdeunt, ut adeant uel emporia uel urbes. Verũ nauiculis ex uno ligno fabrefactis permeãt ſurſum ac deorſum, habẽt enim foſſas ac ductus aquarũ plurimos. Bibunt autẽ aquas calidas & ſtagnantes, quæ & à ſole ſunt putrefactæ, & ab imbrium caſu auctæ. Ipſeqꝫ fluuius Phaſis omniũ fluuiorum ſtagnãtiſsimus eſt, & qui lentiſſimo curſu profluat: fructus autẽ qui illic naſcũtur omnes inſalubres ſunt, euirati imperfectiqꝫ præ multitudine aquarũ, neqꝫ unquã matureſcũt. Atqꝫ quum multus aer ab aquis regionẽ occupet, ob hãc ipſam cauſam, ꝙ ad formã ac corporũ ſpeciem adtinet, Phaſiani ſunt à reliquis hominibus lõge diuerſi. Sunt enim magnitudine ingẽti, ac corpulentia ualde excellenti, neqꝫ iuncturæ eorũ ullæ, neqꝫ uenæ cõparent. pallidumqꝫ præ ſe ferũt ſemper colorẽ, quemadmodũ qui regio ſunt obnoxij morbo: loquuntur aũt ut ſi qui alij omnium hominum grauiſsime, nimirum aere utẽtes non ſereno, ſed obſcuro, & maxime humectato, Sunt inſuper ad laborẽ à natura ipſa ſegniores, anniqꝫ tẽpora non uarias habent, neqꝫ ad æſtum, neqꝫ ad frigus permutationes. Venti aũt eis ſunt plurimi auſtrini omnes, præter unum eius regionis propriũ & indigenã, qui aliquãdo uiolentior ac moleſtior calidus exiſtẽs ſpirat, quẽ Cenchrona patrio uocabulo appellant. Verum Boreas nõ ualde ad eos pertrãſit, ꝙ ſi aliquãdo ſpiret, debilis tamen exiſtit ac ualde lenis. De natura ergo ac diuerſitate & forma eorũ qui Aſiam & Europam incolunt, ita habet. Quòd autẽ timidiores, effœminatiores, ac imbelles præ Europæis Aſiani exiſtãt, moribusqꝫ mãſuetiores, tempora ipſa anni in cauſa ſunt, quæ non magnas permutationes faciunt, neqꝫ caloris, neqꝫ frigoris, ſed ſemper æqualia permanẽt: unde neqꝫ mẽtes ſtupore percelluntur, neqꝫ corpora fortem tranſmutationẽ incurrunt. A quibus ueriſimile eſt iram exaſperari, cognitioneqꝫ & calorẽ amplius excitari, ꝙ ſi ſemper in eodem ſtatu quis perſiſtat. Mutationes enim ſunt quæ hominis mentẽ ſemper excitãt, neqꝫ

ſinunt

sinunt quiescere. Propter quas sanè causas imbelle uniuersum Asianorū genus existit, atq; adhuc amplius propter leges. Multo maxima enim Asiæ pars sub regibus est. Vbi aūt non in sua potestate uiuūt homines, neq; sui iuris sunt, sed dominis subiecti, ibi nō multū curiosi sunt quo modo se ad bellū adparent, imò magis hoc curāt, ut ne bellicosi uideātur. Pericula enim eis nō æqualia instant. Nam hi in militiam proficisci, laboresq; perferre, ac mortē oppetere pro dominis suis cogūtur, relictis interim domi liberis, uxorib. ac reliquis amicis: atq; siquidē uiriliter et feliciter bellū gesserint, dominis inde cōmoda accedūt, eorūq; facultates inde augētur. Verum ipsis pręter pericula & cædes nihil demetitur. Proinde neq; his hominib. regionē frequēter habitatā esse necesse est, Imò eam propter inertiā bellicam ac otium à plerisq; relinqui. Vt enim quisq; maxime à natura uirilis & magnanimus est, ita plurimū eius animus leges auersatur: cuius rei magnū indiciū uel inde habere licet. Quòd quicunq; in Asia Græci iteq; Barbari dominis non subsunt, sed iure suo degūt, sibijpsisq; omnes labores lucrifaciunt, illi bellicosissimi omniū existunt. Periclitātur enim ipsi sibi, uirilitatisq; præmia ipsi reportāt, sicut timiditatis ac ignauiæ pœnā luunt pariter. Inuenias aūt & Asianos ipsos inter se plurimū differētes, generosiores alios, alios degeneres, quorū omnium causa ad temporū mutationes est referēda, quemadmodū & in præcedētibus dixi. Atq; sic quidē habet in Asia. In Europa uero genus hominū est Scythicū, circa paludem habitās Mæotim, quod à reliquis gētibus maxime differt, Sauromatæ appellātur. Horū fœminæ equites sunt, arcubus utūtur, ac sagittas iaculātur ex equis, cū hostibus cōgredientes, dum uirgines existūt, neq; deuirginātur prius, q̄ hostiū tres cōfecerint, neq; prius maritis cohabitāt, q̄ sacra deo patrio more fecerint. Quòd si qua sibi uirū acceperit, ab equitatu libera est, nisi necessitas cogat cōmuni expeditione omnes exarmari. Dexterā aūt mammā non habēt. Nam puellis adhuc infantibus matres æreo instrumēto in hunc usum parato, ignéq; cādefacto eam auferūt, ac exurunt, ne iterum succrescere cōtingat, atq; ut omnis uis ac robur in dextrum humerū & brachium deferatur. Cæterū reliqui Scythæ quod ad formā adtinet, ipsi sibi similes sunt, alijs dissimiles. Sicut quoq; Aegyptij ipsi inter se, præterq; quòd hi à uehemēti calore, illi ab intēso frigore sunt cōpressi. Verū solitudo quæ Scythica dicitur, in planitie sita est, pratis abūdans, sublimis & mediocriter aquosa. Sūt eñ fluuij in ea magni, in quos aqua ex cāpis per riuos deducitur. In hac itaq; Scythę degūt, qui Nomades uocātur, propterea q̄ nullas habeāt domos, sed in curribus habitāt. Sunt autē currus ex quibus minimi quatuor rotis, reliqui sex circumagūtur. Sunt etiā luto obturati ac instar domorum fabrefacti, aliqui simplici, aliqui etiā triplici tabulato, Vnde robur illis inest aduersus omnes iniurias aquarū, niuis ac uentorū propellendas. Trahunt currus aliquos quidē boum paria duo, aliquos tria, atq; hi cornibus carēt, quū præ frigore regionis cornua eis nō enascantur. In his itaq; curribus degūt mulieres. In equis autē uehuntur uiri. Sequuntur autem simul oues, boues & equi. Tādiu deinde in uno subsistunt loco, dum sufficit ipsis pecoribus pabulum, quo deficiente in aliam regionē commigrāt. Vescuntur aūt ipsi carnibus coctis, bibūtq; lac equinū, comedunt etiā Hippacen, id autem est caseus equinus. Hactenus ergo de uictu & moribus diximus, tēporibusq; anni ac formis, quæ à reliquis hominib. lōgissi-

me sunt Scythiæ genti diuersæ. Ipsa enim sibi inter se gens similis existit quemadmodũ & gens Aegyptiorũ. Minime aũt fœcũda ea gens est, regioq; ipsa minimas feras enutrit, neq; numero, neq; specie insignes. Sub ipsis enim Vrsis Riphæisq; mõtibus sita est, unde Boreas spirat, Solq; ipse supremo æstiuo solstitio deficiens proxime accedit, ac tum quidẽ exiguo tẽpore calefacit. Neq; uero uenti à calidis locis spirãtes ualde ad eam regionẽ penetrant, nisi parũper & debiles. Verũ ab Vrsis uẽti procedentes sunt illic perpetui frigidi, à niuibus, glacie, imbribusq; cõdensati. Qui nunq; à mõtibus decedũt, ut propter etiã inhabitabiles fiant. Aerq; ipse totũ ferè diem nubilus cãpos occupat. Ipsi uero in humidis locis degũt. Et ferè perpetua est ipsis hyẽs, æstas aũt paucissimis diebus atq; illis non ualde multa. Sunt enim planities eminẽtiores, & nudæ, neq; ullis mõtibus circũseptæ, sed ferè sub ipsis Vrsis accliues. Neq; feræ nascuntur illic magnæ, sed quales possibile est sub ipsa terra cõtegi. Prohibet enim hyems & nuditas terræ, quæ & diuerticulis & umbraculis caret, propter temporũ anni mutationes, neq; multas neq; fortes, sed similes semper, uel parũ admodũ diuariantes, unde & formas corporũ inter se similes habet, quũ eodẽ utantur uictu & amictu, æstatis et hyemis tẽpore, attrahũtq; aerẽ aquosum condensatũ, aquã insuper bibentes à niuibus & glacie resolutã, nullo etiã corporis exercitio accedente, quũ nõ uerisimile sit corpus aut animũ ullis exercitationibus apta fieri, ubi nõ mutationes temporũ fiũt fortes. Propter quas causas formæ eorũ sunt crassæ & carnosæ. Iũcturæ uero humectæ & inefficaces, uẽtriculiq; humidi omnes, maxime omniũ tamen inferior aluus. Nequit enim ipsa exsiccari in eiusmodi quũ regionis, tum naturæ & tẽporis cõstitutione. Sed pinguedine & nuditate carnis formæ inuicem sunt similes, masculorũ masculis, & fœminarũ fœmellis. Tẽpora enim quũ sint inter se similia, nullas corruptiones, neq; malignitates inferũt in seminis genitalis mixturã ac compactionẽ, nisi quiddã aliud fortuito uel casu cõtingat, aut à morbo. Magnũ aũt argumẽtum humiditatis corporum Scytharũ hoc exhibebo. Multos enim ipsorũ, præcipue qui Nomades sunt, reperias exustos humeros ac brachia habẽtes manuũq; iuncturas, pectora, coxas, & lũbos, nullam sanè aliã ob causam, nisi ob humoris & molliciei naturæ detractionẽ. Nam neq; arcus intẽdere, neq; telũ torquere possunt præ impotẽtia humiditatis humerorũ: quum aũt urũtur, humor ipse à iũcturis exoluitur, fiuntq; corpora ipsorũ ualidiora, melius nutriũtur, & magis reddũtur articulorũ usu potẽtia. Fluida uero fiunt ac lata primũ propterea q fascijs nõ colligãtur, quẽadmodũ fieri solet in Aegypto. Deinde quòd nõ animaduertũt quomodocũq; inter equitandũ equis insideãt. Postremũ etiã propter desidiã perpetuam. Masculi enim eorũ anteq̃ potẽtes fiant equos cõscendere, atq; in illis uehi, plurimũ temporis desident in curribus, raroq; prodeũt ut inambulent, propter exilia ac perpetuas circulationes. Muliebriũ autẽ corporũ formæ ad miraculum usq; fluxæ existũt. Porrò Scytharũ gens fului ualde coloris existit propter frigus ingens. Nõ enim uehemẽs accedit ad eos sol, à frigore uero albedo exuritur & fit fulua. Neq; uero possibile est fœcundam esse eorũ naturam, quũ uiri minime cupidi sint cũ fœminis cõmisceri, ob nimiam corporis liquiditatẽ, uentrisq; mollitiem ac frigiditatẽ, quæ causæ adparẽt minime uiros ad coitum incitari. Accedit his lassitudo ex cõtinua equitatione cõtracta, quæ eos ad com-

mistionem

mistionē reddit impotētiores, atq; hæ sunt causæ cur uiri infœcūdiores putentur. Mulieres pinguedo carnis et humiditas steriles facit, præ quibus uteri earū genitale semē nequeūt cōtinere. Lunares nāq; purgationes eis nō eueniūt quēadmodū est necesse, sed minus & intēpestiue per lōgius tēpus. Ipsumq; amplius uteri os præ pinguedine cōcluditur, ut nequeat semē suscipere. Sūt em̄ ociosę & pingues, uētresq; earū frigidi & molles, unde necessario sequitur nō multum fœcundā Scytharū gentē esse, cuius rei famulæ earū indiciū exhibēt. Nam hæ uiris misceri plurimū gaudent, in uteroq; conceptū cōtinent, ꝓpter corporis exercitiū frequēs carnisq; gracilitatē. Amplius autē plurimi Scythæ Eunuchi fiūt, & muliebria officia obeūt, instarq; fœminarū omnia faciūt, & loquuntur, uocāturq; hi effœminati. Et regiōis quidē incolæ causam ad deū referūt, coluntq; hos ipsos homines & adorāt, sibijpsis timētes ne quid tale accidat. Mihi uero hi affectus diuini quidē esse uidētur, sicut & reliqui om̄es, neq; ullū aliquē alio esse diuiniorē aut humaniorē, sed diuinos om̄es, uerū unusquisq; eorū suā propriā habet naturā, neq; aliqs citra naturā accidit. Quare quō hic affectus cōtingat, ut mihi uidere uideor, narrabo. Ab equitatiōe ipsa diuturni eos corripiunt articulorū dolores. Nimirū propendentib. semper ex equis eorū cruribus, deinde claudi fiūt, cōtrahūturq; coxēdices quū inualuerit morbus. Medicātur aūt sibijpsis hoc modo. à principio morbi utrāq; uenā retro aures incidūt, quo facto sanguine multo promanāte, somnus eos corripit præ imbecillitate, sicq; obdormiscūt: quorū quidē aliqui depulso somno sani exurgūt, aliqui uero minime. Atq; mihi sanè uidētur ea medicatiōe se ipsos perdere. Venæ enim retro aures sunt, quas si quis secet sterilitatē inferat his quibus secantur, quare id etiā ipsis ex earū incisione accidere certū est. Quādo igitur postea uxores adeūt impotētesq; se factos uident cū illis coire, primū quidē nihil molestius cogitantes quiescūt, quū aūt bis aut ter, aut amplius frustra opus tētarunt, neq; quicq̄ proficiūt, mox putāt se deū offendisse, in quē culpā reijciunt. Induūtq; se ueste muliebri, palā se euiratos esse cōfitentes, ad mulierūq; cōtubernia trāseunt earū opera tractātes. Hoc itaq; malo ditissimi Scytharū afficiūtur, minime uero infimi. Imò qui maxime & genere et potētia præualēt ex nulla alia, q̄ cōtinuę equitationis causa hoc perpetiūtur. Pauperes uero minus, quum nō multū equitēt. Vnde si hæc affectio alijs diuinior cēsenda esset, nō nobilissimis, nō ditissimis Scytharū ferè solis accideret. Sed esset omnib, æqualiter peculiaris. Imò magis inuaderet pauperes circa cultū deorū negligētiores, si saltē gaudent dij in hominū admiratione cōstitui, et pro hoc beneficia hominib. retribuūt. Diuites enim sæpius dijs sacra faciunt, uictimas offerūt, statuas erigūt, colūtq;, quū pecunijs abūdent, pauperes aūt minus id faciunt, quum non habeāt. Quinetiā aliquādo deos detestātur, qui eis opes nō suppeditēt, ut uerisimilius esset, pauperes ac parum abūdantes hoc malo propter crimina sua puniri, q̄ diuites & qui opib. abūdant. Verū sicut & prius dixi, diuinus quidē hic affectus est, secundūq; naturā accidit similiter ut alij omnes, neq; alia eius causa q̄ ea quā dixi, Scythis existit. Simili aūt modo et reliquis hominib. euenit. Vbi em̄ frequēter et cōtinue homines equitāt: ibi plurimi à diuturnis dolorib. articulorū, coxēdicūq; maxime & pedū corripiūtur, ad coitūq; fiūt impotētes, quæ omnia mala Scytharū gēti adsunt. Atq; ꝓpterea Scythæ omniū hominū minime sunt ad coitū ualētes. Et q;

Anaxyridas (braccarum siue fœminaliũ id genus est) semper habent, & plurimum temporis in equis desides degunt, ut neq; manu tractare pudenda liceat, atq; præ frigore & lassitudine uoluptatis ac iucunditatis coeũdi obliuiscãtur, neq; prius aliud sibi faciendũ putent, ꝙ ut euirati fiant. Hactenus ergo de Scytharum gente recensui. Reliquum autẽ in Europa hominum genus ualde inter se dissimile est & diuersum, tum quod ad magnitudinem adtinet, tum quod ad formam, atq; id propter temporũ mutationes cõtingit apud eos magnas & frequentes. Sũt enim eis calores uehemẽtes, & hyemes fortes, pluuiæ multæ, rursumq; siccitas diutina, et uẽti plurimi, ex quibus multæ et omnimodæ fiũt trãsmutationes. Neq; à uero discrepat circa generationẽ has ipsas mutationes sentiri, inq; seminis genitalis coactione aliã, neq; ex eodẽ etiam eandẽ, æstatis pariter ut hyemis, pluuioso ut sicco tẽpore, progigni. Eaq; causa est, cur putẽ Europæos magis ꝙ Asianos secundum corporum formas inter se discrepare, & magnitudines diuersissimas in singulis adeò urbibus prouenire. Plures enim corruptiones cõtingunt in seminis coactione, quum tẽpora frequenter uariant, ꝙ si eadẽ sunt & similia. Eadem aũt morum ratio in utrisq; existit. Feritas, integritas, & audacia à natura Europæis innascitur. Frequẽtes enim mẽtis perculsiones feritatem inducunt, mansuetudinẽ contrà & benignitatẽ extirpant. Quare etiam magnanimos magis eos qui Europã incolunt Asianis iudico. Siquidem similitudo & æqualitas segnitiem parit. Mutatio aũt & animum & corpus ad exercitationẽ excitat. Augetur itaq; à desidia & ocio timiditas, ab exercitio uero & laborib. crescit uirilitas. Vnde bellicosiores quoq; Europæi extãt, nõ ob hanc solũ causam, sed & propter leges. Nõ enim regibus obediũt quemadmodum Asiani. Vbi enim sub regib. uiuitur, ibi necesse est homines timidissimos esse, quemadmodũ & supra ostẽdi. Seruitute nãq; animi eorũ pressi non libenter, neq; uolentes temere pro alijs se periculis exponũt. Europæi autẽ suo iure uiuẽtes, quũ pro seipsis pericula belli subeãt, magna cupiditate ferũtur, uolentesq; ac alacres difficultates omnes adgrediũtur, ipsiq; sibi ex re bene gesta præmia reportãt, ut certũ sit leges plurimũ ad magnanimitatẽ conferre. Tota itaq; & uniuersa res de Europa & Asia sic ut retuli habet. Cæterũ Europa ipsa adhuc habet gẽtes inuicẽ differẽtes, nõ magnitudine & forma solũ, sed & magnanimitate ac fortitudine. Quæ uero in eis hanc diuersitatẽ faciãt, in præcedẽtib. dixi dicãq; amplius magis manifeste. Quicũq; regionem montanã, asperã, nudam & nõ aquosam incolunt, his mutationes temporũ contingunt magnæ & diuersæ, unde & hominũ formas magnas progigni cõuenit, qui & ad laborem & ad uiriliter agendũ à natura præstẽt, quibusq; feritas & immanitas non mediocriter à natura sint cõgenita. Qui uero loca cõcaua, pratẽsia & æstuosa habitant, uẽtosq; calidos plus sentiũt ꝙ frigidos, & aquis utuntur calidis, hi magni quidẽ esse nõ possunt, neq; bene cõpositi & longi ac erecti, sed in amplitudinẽ à natura producti carnosi sunt, & capillis nigris. Imò & ipsi toti nigri magis ꝙ albi, & qui minus de pituita habeãt ꝙ de bile. Virilitas autẽ & tolerantia laboris non æque ipsis à natura inest, nisi consuetudo accedat, & hæc in eis efficiat. Quòd si flumina extẽt in ea regione, quæ stagnãtes & pluuias aquas euehant, homines ipsi incolumes ac splẽdidi uiuent. Si uero flumina desint, aquasq; puteorũ stagnãtes & olentes bibãt, necesse est ab ipsis illis aquis & uentrẽ lædi &

splenem

splenē. Quicunq; aūt altam habitāt regionē, planam, uentis expositam & aquosam, eorū formæ magnæ ac inuicē similes & erectæ. Animi quoq; eorū existūt mansuetiores. Qui uero macra, aquis carētia, & nuda loca tenent, & quæ tēporum mutationibus nō sunt permixta, horū formas necesse est esse asperas et uegetas, flauas magis q̃ nigras, mores etiam eorū rigidi sunt, pertinaces & cōtumaces. Vbi enim mutationes temporū cōtingunt frequētes, & plurimū inter se diuersæ, ibi & formas, & mores, et naturas reperias plurimū differētes. Temporū itaq; uarietates potissimæ sunt, quæ naturā ipsam permutāt. Deinde etiā regio in qua multæ uariationes fiunt, postremū aūt aquæ. Inuenias em̄ ferè semper & formas hominū & mores regiōis naturæ cōpares. Nā ubi terra pinguis est & mollis, & aquosa, aquæ aūt ualde sublimes, ita ut æstate calidæ sint, & hyeme frigidæ, & temporū ratio aliàs probe cōueniat, ibi & homines carnosi, articulis nō adparētibus, humidi, laboris intolerātes, & ut plurimū maligni nascūtur. Segnitiesq; & somnolentia eis inest multa. Sūtq; ad artes tractādas crassi, nō acres aut subtiles. Vbi aūt regio est nuda, natura munita & aspera, quæq; & à frigore hyberno prematur, & à sole æstiuo exuratur, ibi duros & robustos, & articulis probe disiūctis, uegetosq; & hirsutos reperias homines, & in quibus à natura laboris tolerātia, & uigilantia insit. Quiq; mores habeāt pertinaces, ad iram procliues & cōtumaces, magisq; feritate participātes q̃ mansuetudine. Insuper ad artes etiā acutiores & plus solertes, et ad res bellicas gerēdas aptiores. Quin & omnia quæ è terra ꝓueniunt, terræ ipsius naturā resipiūt & sequūtur. Atq; hactenus quidē maxime cōtrarias corporū naturas & formas diximus, è quibus cōiectura facta, si quoq; reliqua cōsideraueris, nunq̃ à uero aberrabis.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE FLATIBVS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

SVNT quædam artes, quæ illis quibus earum cognitio contigit, multū laboris ac molestiarū exhibēt: illis uero qui earum usu indigent, iucundæ ac utiles existunt. Imò ignaris etiam ac plebeis hominibus cōmune quoddam sunt bonū. His uero qui eas exercent planè molestæ. Ex harum artiū numero est & ea quæ medicina appellatur. Medicus enim oculis perlustrat singula pericula, cōtrectat etiam nulla uoluptate, et ex alieno malo proprias sibi demetit molestias. Aegrotātes autē artis beneficio, à maximis malis liberātur, à morbis, à doloribus, à tristitia, à morte. Omnibus enim his euidens medicina auxiliatrix reperitur. Huius autē artis quæ uilia uulgo putātur, cognoscere difficile est. Quæ uero alicuius precij existūt, facile: atq; uilia quidē soli medici norūt, uulgus ignorat. Nō enim corporis, sed animi opera existunt. Quæcūq; quidem manuū operam exigunt, ad ea cōsuetudine perueniendum est, Est enim usus ipse egregius manuū exercitator & magister. Verum de non adparētibus & difficillimis ægritudinib. planè opinio magis q̃ ars ipsa iudicat. In his ergo plurimū refert expertus'ne sit quis, an omni experiētia carens. Vnum autē est horum omnium iudiciū, hoc scilicet, Quæ tādem causa

sit

sit morborum, & quod principium ac quasi fons sit, ex quo corpori mala omnia scaturiăt. Si quis enim causas corporis affecti probe cognouit, potēs est ualde eă adferre, quæ corpori cōmodent, nimirũ cōtraria corporibus morborum natura perspecta. Est em̃ maxime secundũ naturã ipsa medicina. Quare statim ubi fames molestat, morbus fit. Quicquid enim homini molestiã ac tristiciam infert, hoc morbus uocatur. Quod ergo est famis remediũ? hoc scilicet quod famem sedat, id autem facit cibus, eo ergo malum illud medicandũ. Amplius aũt ubi sitis urgeat, bibere cōpescit: & rursus, repletioni euacuatio, euacuationi repletio, labori quies succurrit, & quietis medelam ex labore reperias: atq; ut breuiter dicam, contraria contrariorum sunt medicamina. Medicina enim nihil aliud est nisi adpositio & ablatio. Ablatio quidem eorum quæ excedunt, adpositio uero eorũ quæ deficiunt: qui autē istud optime facere potest, is optimus medicus cēsebitur, quantũq; quis ab hoc præstando deficit, tantum deficit quoq; ab ipsa arte. Atq; hæc quidē præter institutũ futuri sermonis à me dicta sunt. Morborũ autem omniũ unus & idem modus est. Locus uero ipse eorum differentiã facit. Quare uidentur quidē morbi inter se nihil simile habere, propter diuersitatem scilicet locorũ, quũ sit tamen una morborũ omniũ & species & causa quoq; eadem. Quæ autē hæc ipsa sit, in sermonis huius progressu manifestũ facere conabor. Corpora enim omnia tum hominũ, tum reliquorũ quoq; animantium à triplici nutrimento sustentantur. Horũ autem nutrimentorũ nomina hæc sunt, cibus, potus, spiritus. Ac spiritus quidem qui in corporibus sunt, flatus uocantur: qui uero extra corpora existunt, aer. Qui sanè maximus est in omnibus quæ corpori accidunt & autor & dominus. Quare operæprecium est eius potentiã diligētius perspicere. Ventus enim ipsius aeris fluctus & unda existit. Quãdo igitur multus aer fortes fluctus facit, tum & arbores radicitus euellũtur, & mare undis exæstuat, spirituũ potētia ita cogēte, & naues onerarias etiã et ingētes in altum disiiciēte. Talem itaq; uim in ista exercet, etiãsi oculis minime sit conspicuus, & tantũ cōsideratione cognoscatur, & effectu suo fiat manifestus. Quid aũt sine hoc fit tandem? aut cui rei nō adest? Omne enim quod inter cœlum & terrã est, spiritu repletũ est. Hic & hyemis & æstatis causa est. In hyeme quidē frigidus & cōdensatus. In æstate autem mitis & trãquillus. Quin & solis & lunæ, & astrorũ omniũ cursus per spiritũ procedunt. Et enim igni spiritus nutrimentũ præbet, quo si ignis priuetur, uiuere non posit. Et solis perpetuũ cursum, aer perpetuus & tenuis conseruat. Verum neq; mare ipsum spiritus exors esse omnibus manifestum esse puto. Nō enim uiuere natantia animantia possent, si nō spiritu participarent: quomodo aũt participarēt, si non per aquã & ex aqua spiritũ adtraherent? Et Lunæ hic fundamētum est, & terræ uehiculũ, neq; quicquã usquã est spiritu uacuũ. Atq; hactenus quidē quãtum aer aliis cōmodet diximus. Mortalibus autē uitæ, & morborũ ægrotis, solus is est autor. Tãtaq; omnibus corporib. spiritus necessitas extat, ut siquidē omnibus aliis abstineat homo, neq; cibũ sumat, neq; potum, possit tamen dies duos uel tres & plures ducere. Si cui uero spiritus in corpus uiæ intercipiãtur, in breui parte unius diei intereat, ut uel hinc quãto usui spiritus corpori sit liceat æstimare. Amplius aũt ab omnib. operibus aliquãdo immunes quiescũt homines: multæ em̃ sunt mutationes in uita, uerũ ab hoc opere nulla omnib. mortalibus

talibus

talibus animantibus requies cõtingit, ut cessent spiritũ adducere, ac rursum exhalare. Vides ergo ex his quæ dixi quãta cõmunio omnibus animãtib. in fruẽdo aere existat. Subijciã igitur mox & illud, ꝙ nõ aliunde unquã uerisimile sit morbos euenire ꝙ̃ inde, si is aut plus, aut minus, aut cumulatior, aut morbidis sordibus inquinatior in corpus se ingerat. Sed hęc de uniuersa hac re dicta sufficiãt. Ad ipsa nunc opera sermonẽ conuertẽs demõstrabo, omnes morbos ex hoc oriũdos corporib. innasci, ac generari. Primũ autem à cõmunissimo morbo febrili exordiũ sumam, & qui omniũ morborũ comes est: præcipue tamen ex inflãmatione & tensione abscessuũ. Quod satis indicant sequẽtia offendicula, statim enim cũ inflãmatione inguinũ abscessus & febris cõsequitur. Sũt aũt febriũ genera duo, ut hoc quoq; nunc attingã, quorũ alterum cõmune omnib. pestis adpellatur, alterũ propter malam diætã priuatim his cõtingit qui ea utũtur, utriusq; aũt generis aer autor & causa existit. Cõmunis ergo febris ꝓpterea omnibus accidit, ꝙ eũdem spiritũ omnes adtrahũt, fitq; ut simili corpori similes spiritus similiter permixti, similes gignãt febres. Sed est fortasse qui dicat ut quid ergo nõ omnibus animãtibus, sed alicui eorũ generi incidũt hi morbi? Cui ego sic respõderim, Differt corpus à corpore, natura à natura, & nutrimẽtum à nutrimẽto. Nõ enim omni animantiũ generi eadẽ aut non cõferunt, aut cõmoda sunt, sed sunt alia alijs magis cõuenientia. Quãdo igitur aer eiusmodi inquinamẽtis plenus est, quibus humana natura offenditur, homines ęgrotãt. Quãdo uero alteri cuipiã animantiũ generi aer inconueniens est, tum morbus illud genus corripit. Qui ergo populares sint morbi hactenus dictũ sit, & quare, & quomodo, & quibus, & unde gignãtur. Quomodo autẽ propter malam diętã febris accidat deinceps exponã. Est aũt mala diętа hæc. Primũ quidẽ quũ quis plures cibos, liquidos aut siccos ingerit in corpus, ꝙ̃ ipsum corpus ferre queat, neq; laborẽ aliquem ciborũ saltem multitudini parem adiungit. Deinde quũ uarios & dissimiles inter se cibos adsumit, seditionẽ eñ mouent quæ sunt inæqualia, aliquaq; citius, alia difficilius cõcoquuntur. Cũ multorũ aũt ciborũ ingestione necesse est & multũ spiritũ ingredi. Omnia enim quæ edũtur & bibuntur, spiritus in corpus inferũt, aliquãdo plures, aliquãdo etiã pauciores. Id aũt inde manifestũ fit, ꝙ plurimis eructationes post cibos & potus euenire solent, discurrẽte nimirũ aere incluso, ubi perruperit bullas quibus fuerat inclusus. Quando igitur corpus cibis expletũ est, ac spiritus quoq; multitudo uehementer excellit, cibiq; uentri diu immorãtur, quũ præ multitudine exire nequeant, & inferior uenter uel aluus ipsa sit obturata, per uniuersum corpus permeant flatus, sanguineq; plenas corporis partes maxime petẽtes eas infrigidant: infrigidatis autẽ his locis unde fontes & radices sanguinis prodeunt, per uniuersum corpus horror cõsequitur: uniuerso autẽ sanguine frigefacto, totũ corpus horret. Quæ ratio est cur primum horrores ante febres corpus cõcutiant, quantoq; maiore impetu multitudinis & frigiditatis ipsi flatus præcelluerint, tanto maior fit & horror, à pluribus uidelicet & frigidioribus fortior, à paucioribus ac minus frigidis, minus etiam fortis. Cum horroribus autem & tremores corporis accidunt, secũdum eundem planè modum. Sanguis enim præsentis horroris timore perculsus concurrit, ac penetrat per omne corpus ad locos maxime calidos. Hi enim sunt eius saltus. Decedente itaque ab extremis corporis

poris partibus ſanguine, uiſcera cõtremiſcunt & carnes. Sunt autem quædam corporis partes ſanguine plenæ, quædam uero exangues. Exangues itaq; propter frigus non tremunt, ſed parumper cõmouentur quum calor ex eis defecerit. Sanguine autem abũdantes propter ſanguinis multitudinẽ & tremũt, & inflammationes ſuſcitant. Nequit enim fieri ut ſanguinis multitudo conquieſcat. Hiatus etiam præcedere ſolet febres, ſiquidem multus aer coaceruatus, cumulatim ſuperne petens cõmouet ac diducit os, quũ per hoc facillimus ei exitus pateat. Quemadmodũ enim ab aquis in lebete feruẽtibus uapor multus eleuatur: Sic & corpore calefacto penetrat per os aer cõuolutus, & quadã ui erumpens. Amplius autẽ & articuli exoluũtur ante febres, calefacti enim nerui diducuntur. Quando autem cõgregatus fuerit cumulatim plurimus ſanguis, calefit rurſus ipſe aer, qui antea ſanguinẽ infrigidauit. Nimirũ à calore multo uictus, accenſusq; ac uelut igneus factus per omne corpus calorem ſpargit, cooperante ei in hoc etiam ipſo ſanguine. Liquefit ergo quicquid ignea uis illa adtigerit, fitq; inde ſpiritus. Qui quũ ad meatus corporis irruerit, ſudores fiunt. Siquidẽ ſpiritus compactus in aquam trãſmutatur, & per meatus penetrans extra prorumpit, eodem planè modo, quo à feruẽtibus aquis uapor eleuatus, ſi obſtaculum habeat, ad quod impingere oportet, pinguefit ac condenſatur, guttæq; deſtillant ab his corporibus quibus uapor ipſe fuit impactus. Inſuper aũt & dolores capitis ſimul cum febre accidunt, cuius rei hæc cauſa eſt. Sanguinis trãſitus in capite magna anguſtia coarctantur. Repleti enim ſunt multo aere. Cuius abundantia ac concluſio dolorem excitant in capite. Sãguis enim ipſe natura calidus exiſtens, ui coactus per anguſtam uiam tranſire celerrime nõ poteſt, quũ multa impedimento ſint obſtacula, & oppilationes, quapropter etiam pulſus fiunt circa tempora, Hoc ergo modo, ut dixi, febres fiunt, & cum febribus dolores, ac aliæ quædã ægritudines. Porrò ſunt aliquæ aliæ infirmitates utpote uoluuli, agitationes inteſtinorum, tormina atq; oppilationes: q autem hæ ipſæ omnes à flatibus cauſſentur, nemini puto nõ manifeſtũ eſſe. Omniũ enim horũ cauſſa eſt ſpiritus tranſitus. Nam is quũ contingit locos teneros, incõſuetos, ac prius intactos, quemadmodũ ſpiculum infixũ penetrans per carnẽ perrumpit, aliquando præcordia petens, aliquãdo ilia, Immo quandoq; utraq; ſimul adfligens. Quare ſolent quidam calida fomenta extra adhibentes dolorem mitigare. Rarefacto enim corpore à calore fomentũ ſpiritus inde exhalat, ut quies inde aliqua & mitigatio cõtingat dolorum. Sed dixerit fortaſsis quiſpiam, Quomodo ergo fluxus generãtur per ipſos flatus? Et quonam modo ſanguinis rupturarum circa pectus flatus autor & cauſſa exiſtit? Opinor autem ego me iſta per hæc manifeſte declaraturũ. Quũ igitur uenæ circa caput aere repletæ ſunt, primum quidẽ caput ipſum propter flatus incluſos aggrauatur, deinde cõuoluitur ſpiritus cũ ſanguine propter anguſtiam uiarũ, tenuiſsimũ aũt ipſius ſanguinis per uenas excluditur, atq; idipſum tenuiſsimũ liquidum quum coaceruatur, per alios meatus fluit, & ubi tandẽ cumulatim progrediens cõſtiterit, ibi conſtituitur & morbus. Si itaq; ad oculos peruenerit, ſequitur eorũ dolor. Si ad aures, morbus & illas occupat. Si ad nares, grauedinẽ generat. Si ad pectus, raucedinem. Pituita enim ipſa acribus humoribus permixta, quocũq; proruperit, maxime in non cõſuetos locos, eos exulcerat. Quòd ſi fauces teneras aliàs flu-

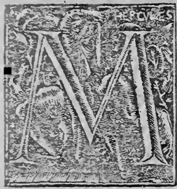
xus

xus petiuerit, eas exasperat: spiritus enim qui fauces ingreditur, ad pectus usq; procedit, ac rursus effertur per eandē uiam. Quū autē spiritus ingrediēs in fluxum qui intus est inciderit, tussis gignitur, & repellitur sursum pituita. Quæ quū sic habeāt, fauces exulcerātur, exasperātur & inflāmantur, adtrahūtq; calefactæ humorem de capite, caput aūt rursus ab alijs corporis partibus adtrahēs his trāsmittit. Quū igitur hic fluxus cōsueuit sic manare, implentur meatus, & trāsmittunt in pectus. Acris aūt quum sit pituita carnē penetrans, exulcerat ac perfringit uenas. Ex quibus sanguis effusus in alienos sibi locos ubi morā traxerit putrescit, ac in pus cōuertitur, & neq; sursum potest cōscendere, neq; infra exire. Sursum nō, nam nō facilis est uia humori ad ardua prodire, sicut neq; alijs rebus, quæ aliquā admixtam secum habent grauitatē. Infra autē procedere prohibet septū transuersum. Quare sane contingit fluxū aliquē citra spiritum rumpi, & aliquādo quidem sua spōte, quandoq; etiā propter dolores. Ac spōte quidē quum aer in uenas ultro receptus sanguinis meatus coarctat. Multitudine nāq; sua cōpressus sanguis meatus perfringit, qua eius copia maxime prorumpit. Effusione autē eius facta, uenæ rursus spiritu cōplentur, & ex eo dolor sequitur. Necesse est enim affectum locum spiritu occupari, aliaq; dictis similia fieri. Rupturæ aūt omnes fiunt hoc modo. Quū uiolentia quadā inuicem discedunt & finduntur carnes, fissurā subtercurrit spiritus, ac dolore adfligit: quum aūt ipsi flatus carnes pergressi, meatus corporis rarefecerint, sequitur post flatus humiditas, cui uiam iam antea aer præstrauit. Irriguo itaq; corpore ab humiditate facto, liquefiūt carnes, tumoresq; in suras descēdunt, atq; morbus fit, qui aqua intercus adpellatur. Maximū autē signum est, morbū hunc à flatibus generatum esse, ꝙ iam sæpe aliqui hoc malo affecti exoluti sunt, & ab aqua euacuati. Atq; his quidē subito aqua ex uētre prorūpens multa adparet, post moram aūt paucior fit. Cur uero hoc fiat satis manifestū est. Nā primū subito prorumpens aqua aere plena est, is tumorē ac aceruū præ se fert ingētem: quū autē aëris spiritus euanuerit, remanet plane eadē aqua, & adparet quidē paucior, uerum penitus eadē existit. Adijciā aūt aliud adhuc signū. Si quis uniuersum uentrem penitus euacuet, nō tres procedūt dies rursus plenus fit. Quid ergo aliud quod impleat putandū est ꝗ spiritus? Quid enim aliud tam repente implesset? Nā neq; tantū potuū in corpus ingestū est, neq; carnes in caussa esse possunt, utpote antea liquefactæ. Supersunt aūt ossa, nerui, chordæ, fibrę, à quorū nullo ullum aliquod aquæ augmentū potest ꝑuenire. Ergo quomodo aqua intercus fiat iam sit dictū, ꝙ uero stupor attonitus uel syderatio à flatibus fiat, deinceps demōstrabo. Quū ergo flatus frigidi multi penetrēt ac inflēt carnes, partes corporis stupidæ fiūt, et siquidē plurimi flatus per uniuersum corpus discurrāt, totus homo syderatur. Si per partē, pars illa ꝑcutitur, atq; ubi abierint flatus, cessat & morbus: quādiu aūt permāserint, cōsistit & morbus, idq; sic habere indicat perpetuus syderatorū hiatus. Videtur autē mihi amplius & sacrū adpellatum morbū ab ipsis flatibus gigni: quibus autē rationibus ego persuasus sum, illis ipsis & auscultaturos persuadere conabor. Opinor aūt inter omnia quæ in corpore sunt, nihil magis ad prudentiā cōferre ꝗ sanguinē. Hic ergo quum in cōstanti habitu persistit, cōsistit & prudētia: sanguine uero permutato, cōcidit simul & prudentia. Quod autem hæc ita habeāt, multa sunt testimonia. Ac pri-

mum quidem, qui omnibus animantibus cõmunis est, hæc cõfirmat somnus. Quum enim corpus inuaserit somnus, sanguis frigefit. A natura enim somno frigefaciẽdi uis est. Infrigidato aũt sanguine, languidiores fiũt eius meatus: qđ hinc palàm fit, ꝙ corpora adgrauata reclinãtur. Omnia enim grauia natura ad fundum deferuntur: & oculi ardent, & prudentia permutatur, opinionesq́ꝫ peregrinæ mentẽ occupant & exercẽt, quæ sanè insomnia adpellãtur. Quin & in temulentis per ebrietatẽ aucto repẽte sanguine percellitur animus, & in animo prudentia, fiuntq́ꝫ præsentiũ malorum obliuiosi, ac futurorũ bonorum fœcũda spe beãtur. Possem aũt plurima eiusmodi cõgerere, in quibus sanguinis permutationes, animi quoqꝫ prudentiã permutant. Siquidẽ igitur penitus totus conturbatus est sanguis, penitus & prudẽtia prosternitur. Affectus enim & cognitiones à cõsuetudine contingunt: quũ autem à consuetudine solita recedimus, aufertur nobis prudentia. Dico itaqꝫ & sacrũ morbum tum fieri, quũ plurimus spiritus per omne corpus uniuerso sanguini fuerit permixtus: tũ enim multæ oppilationes fiũt multifariã per omnes uenas, quũq́ꝫ in crassiores & pleniores sanguine uenas aer prodierit, progressusq́ꝫ diutius maneat, ꝓhibet sanguinis cursum, atqꝫ alio quidẽ loco cõsistit, alio lẽtius penetrat, alicubi adhuc tardius. Qua sanè inæqualitate trãsitus sanguinis per corpus facta, omnigenæ inæqualitates per omne corpus cõtingunt. Omne enim corpus undiquaqꝫ contrahitur ac turbatur, nimirũ corpore partes suas ad tumultũ ac conturbationem sanguinis subministrãte: contingũtq́ꝫ ex sanguinis peruersione, totius omnino corporis subuersiones. Eo enim quo corripiũtur à morbo, tẽpore, neqꝫ sentiũt quicquã, neqꝫ audiunt quæ dicuntur, neqꝫ uident quæ fiunt, neqꝫ ullos aliquos dolores percipiunt. Sic nanqꝫ aer cõturbatus sanguinem turbauit, ac cõspurcauit. Spumaq́ꝫ etiam per os illis excurrit, neqꝫ id ab re est. Nam per iugulares uenas aer trãsiens, penetrat quidẽ ipse, adducit aũt simul secũ quod tenuissimum est in sanguine, idipsum quum humidũ sit, multa permixtione albescit. Tenues enim mẽbranas purus permeans aer pellucet, quapropter & albæ spumæ omnes adparent. Porrò liberãtur aliquãdo huic morbo obnoxij, maxime accedente hyeme. Quomodo aũt id fiat, dicam. Quãdo uarijs laboribus exercitatũ corpus calefactũ est, calefit et sanguis, qui calefactus, rursus calefacit & flatus, hi uero calefacti, dissoluũtur & ipsi, & cõpactum sanguinẽ dissoluunt simul, procedũtq́ꝫ è corpore partim cũ spiritu, partim cũ pituita eiecti. Deferuẽte itaqꝫ spuma, & cõsistente sanguine, tranquillitateq́ꝫ per omne corpus facta, quiescit etiã morbus. Quare, ut dixi, flatus ipsi uere omniũ istorum morborũ omnimodæ existunt causæ. Cæteraq́ꝫ omnia quæ causæ uideri queãt, uel hos adiuuant, uel cõsequenter post hos in corporibus morbos generãt. Hactenus ergo morborum omnium causas flatus esse demõstraui. Id enim à principio receperam me facturum. Recẽsui autem spiritum ipsum, quum in alijs omnibus rebus potẽtem, tum maxime in animantium corporibus plurimum posse. Deduxi autem sermonem usqꝫ ad morborũ cognitionem, atqꝫ adeo ægritudinũ singularum, in quibus uerum argumentum huius sermonis est à me manifestatum. Quod si pergerem singula ægritudinum genera recẽsendo amplius corroborare, longius quidem sermo ipse extẽderetur. Verus autem nihilominus futurus esset, & qui fidem suam omnibus probaret.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MEDICAMENTIS PVRGANTIBVS,

Iano Cornario Medico Physico interprete.

EDICAMENTORVM purgantiū res nō ita se habet, quemadmodū uulgo putatur. Eodē enim medicamento purgātur & nō purgātur. Quādoq; uero alia purgat q̄ quę purgare solet. Aliquādo nimium purgat. Aliquādo ea quæ debet facit. Quare fieri nō potest ut quis medicamētis cōfisus, ea temere exhibeat. Nam & cibos nos alentes, medicamēta esse putandū est, uerū minus q̄ illa. Homines enim qui his recte in cibo utuntur, sani sunt: qui non recte, ægrotāt: qui uero modum excedunt, purgantur quidem uelut à sinceris medicamētis, uerū minus & tardius q̄ à sinceris medicamentis. Clarū igitur est, quòd & hi medicamenta existunt. At uero hi tardiores, qui & familiares nobis sunt, & quotidie in corpus ingrediūtur, si temere & negligenter exhibeantur, temere homines turbant, & quodāmodo morbos inducunt. Quin & sinceros & acidos cibos si quis citra delectū ac inconsiderate exhibeat, nihil cōmodi perficient. Oportet igitur primū biliosis dare quod bilem purgat. Pituitosis quod pituitā. hydropicis quod aquam. atrabiliarijs quod bilem atram. Si uero extra hæc purgaueris, quæ quidem purgari debent, non purgabis: quæ uero non debent, ea euacuabis. Quare in utranq; partem peccabis. Quū itaq; pharmacū alicui dare uoles, siue deorsum siue sursum purgās, interrogare ipsum oportet, an prius biberit medicamentū, & an aluus ex deorsum purgātibus cita sit, & celeriter obediat, aut dura. Et si citam ac facilem solutu esse dixerit, mollioribus & paucioribus medicamentis opus habet. Si uero dura fuerit, fortioribus indiget. Idem modus in sursum purgātibus requiritur. At si nunquā neq; sursum, neq; deorsum, se purgatū esse dixerit, neq; medicamentū bibisse: cognoscere oportet an ad ea quæ sanus in corpus ingessit, aluus deorsum solutu facilis fuerit, aut sursum uersus apposita ad uomitionem, & an ad repletionē aliquā alui profluuiū ipsi successerit. Hæc omnia interrogare oportet, quo recte consulere posſis. Turpis enim est calamitas, medicamento purgāte dato hominē occidere. Quicūq; igitur à febrib. fortibus corripiuntur, his medicamēta purgatoria dare nō oportet, donec remiserit febris. Sin minus, saltē non intra quatuordecim dies. Carnes enim ipsorū & uentres, quum calidi sint, medicamentū assumunt, & nihil depurgātur, & febris maior fit, & color euertitur, & morbi regij speciē præ se ferunt. Cōmota enim bile, & nō purgata, non sorbere uult æger, neq; bibere, sed omnia abominatur, & plerūq; perit. Si uero detinet medicamentū, ante meridiem nihil purgatur: à meridie uero nimiū purgatur, & perit. At si hac die superstes maneat, & unà cū purgatione remittat febris, sanus fit. Quapropter in febribus uehemētibus medicamenta purgatoria exhibere non oportet. Verū si alicui opus fuerit, infusum per clysterem adhibere potes, quotiescūq; uolueris. Hoc enim minoris periculi est. Iuxta eandem rationem etiam tempore æstatis, à canis ortu, per dies quinquaginta uitare oportet, & non dare medicamentum, sed infusis per clysterem uti. Idem enim periculum imminet.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER I.

Iano Cornario Medico Physico interprete.

SI quis mihi ex prioribus, qui de diæta humana ad sanitatem conferente scripserũt, recte cognouisse ac omnia per totum, quantum humanæ menti possibile est, conscripsisse uideretur: satis esset mihi aliorum laboribus, quos nossem recte habere, uti, prout singula utilia esse uiderẽtur. Nunc uero multi quidem iam scripserunt, nullus autẽ recte nouit, quid'nam fuerit ipsis scribendũ. Et alij quidẽ aliud assequuti sunt, Verum totũ nullus adhuc ex prioribus. Immerito autẽ ullus aliquis ipsorũ reprehendatur, propterea quòd inuenire nõ potuerunt. Imò laudandi potius omnes quòd inuestigare conati sunt. Itaq; redarguere ea quæ non recte dicta sunt, minime institui, Verũ his quæ sufficienter cognita sunt, testimoniũ præbere animus est. Quæcũq; quidẽ igitur recte à prioribus dicta sunt, ut nõ sit possibile me aliter cõscribere, recte cõscribã. Quæcũq; uero nõ recte dixerũt, si quidẽ redarguã hæc quod nõ sic se habẽt, nihil perfecero. uerũ exponẽdo qua de caussa singula ipsorũ recte mihi habere uidentur, declarare uolo. Propterea uero hũc sermonem præpono, Quod multi homines ubi audierint aliquẽ prius de re aliqua exposuisse, eum qui de his posterius disserit nõ recipiunt, non cognoscentes quòd eiusdẽ intelligentiæ est, ea quæ recte dicta sunt posse iudicare. Ego igitur uelut dixi, recte quidem dictis testimoniũ præbebo, quæ uero non recte dicta sunt ac cognita, qualia sint declarabo. Quæ aũt nullus ex prioribus explanare tentauit, ea etiã ipsa qualia sint demõstrabo. Porrò eum qui de uictu humano scripturus est, censeo primũ quidem totius hominis naturã nosse ac dijudicare oportere. Nosse quidẽ ex quibus ab initio cõstitutus est, dijudicare uero quæ in ipso partes dominiũ obtineant, Si enim cõstitutionem ab initio non cognoscet, & id quod in corpore dominatur, nõ poterit ea quæ homini cõducũt offerre. hæc igitur scriptorẽ cognoscere oportet. Deinde uero ciborũ ac potuũ omniũ, ex quibus uictũ habemus, facultatẽ, quam tandem singula habent & secundũ naturam, & secundũ necessitatẽ ac artem humanam. Oportet enim scire quomodo fortiũ natura uim detrahere oporteat, & quomodo debilibus robur per artẽ addere oporteat, prout singulorũ occasio se obtulerit. Et si relata iam etiã cognouerit, nondũ sufficiens est hominis curatio, propterea quod homo edẽs sanus esse nõ potest, nisi etiã laboret. Cõtrarias enim inter se uires habẽt cibi & labores. Verũ inter se mixti cõferunt ad sanitatẽ. Labores enim ea quæ insunt cõsumere solẽt, cibi aũt & potus ea quæ euacuata sunt explẽt. Oportet aũt uelut par est laborũ uim pernoscere, tũ naturaliũ, tum eorũ qui per uim fiunt, & qui ex ipsis carnes in augmentũ præparãt, & qui in defectũ. & nõ solũ hæc, sed etiã mensuram ac proportionẽ laborũ ad multitudinẽ ciborũ, & hominis naturam, & corporũ staturas ac ætates, & ad tempora anni, & ad mutationes uentorum, & ad situs regionũ in quibus degũt, & ad anni constitutionẽ ac statũ. Sed & Astrorũ ortus & occasus cognoscere oportet, quo mutationes et excessus ciborum ac potuũ, & uentorũ, & totius mũdi, ex quibus sanè morbi hominibus

oriuntur

oriuntur, obseruare sciat. Quum autē hæc omnia cognouerit, nondum sufficiens inuentum est. Siquidem enim supra hæc inuēta fuerit ciborum mensura, & laborum ad unamquāq; naturā numerus, ita ut excessus neq; supra, neq; infra modum fiat, inuenta sanè exacte fuerit hominibus sanitas. Nūc uero prædicta quidem omnia inuēta sunt, qualia sint, hoc uero inuenire impossibile est. Si quidem igitur præsens quis sit, & inspiciat, cognouerit utiq; hominem exeuntem & in gymnasiis exercitantem, ut custodire sanum possit, alia detrahendo, alia apponendo. Verum nō præsenti impossibile est cibos ac labores exacte præscribere. Nam quantum possibile est inuenire à me iam relatū est. At enim etiam si ualde parum defectuosiora q̃ alia fiant, in multo tempore necesse est corpus ab excessu superari, & ad morbū peruenire. Alij itaq; hucusq; inquirere conati sunt, & neq; hæc dixerunt ac prodiderunt. A me uero hæc inuenta sunt priusquā homo ægrotet, ut ab excessu in utram tandem partem factus fuerit, prænotio contingat. Non enim derepente morbi hominibus accedunt, sed paulatim collecti, aceruatim apparent. Priusquā igitur in homine sanitas à morbo superatur, quæ perpetiuntur homines à me inuentum est, & quomodo hæc in sanitatem restituere oportet. Hoc autem ubi accesserit ad ea quæ scripta sunt, ratiocinationū huius doctrinæ conatus perficitur. Cōstituuntur quidem igitur tum animātia alia omnia, tum homo ipse ex duobus differentibus quidem facultate, concordibus uero & commodis usu, igne inquam, & aqua. Hæc autem ambo simul sufficientia sunt, tum alijs omnibus, tum mutuo sibijpsis. Vtrumuis uero seorsum, neq; sibijpsi, neq; ulli alteri sufficiens est. Vim igitur ac facultatem utrūq; ipsorum talem habet. Ignis enim omnia per omnia mouere potest, Aqua uero omnia per omnia nutrire, Particulatim uero utrūq; superat & superatur, ad summum ac minimū, quantum eius fieri potest. Neutrum enim superare penitus potest, ob hanc sanè causam. Igni quidē ubi ad extremitatem aquę peruenerit, deficit alimentū. auertitur igitur eò unde nutriri potest. Aquæ uero ubi ad extremitatem ignis peruenit, deficit motus. Sistitur itaq; in hac, quum uero steterit, nō amplius potens est, sed ab illabente igne in alimentum cōsumitur. & propterea neutrum penitus superare potest. Si uero etiā alterutrum superetur, nihil sanè ex his quæ nūc sunt fuerit uelut nūc habet. Quum autem sic semper se habeant, erunt & eadem & neutra, & neq; simul deficient. Ignis igitur & aqua uelut à me dictum est, sufficiētia sunt omnibus per omnia ad summum ac minimū similiter. Cæterū utriq; horū hæc adsunt, Igni quidem caliditas & siccitas, aquæ uero frigiditas & humiditas. Habēt autē inter se mutuo, ignis ab aqua humiditatē. Inest enim ab aqua humiditas. Aqua uero ab igne siccitatē, Inest enim in aqua ab igne siccitas. Quum autē hęc sic habeāt, multas & omnigenas formas ac species, tum seminū, tum animalium, à seinuicem secernunt, quæ nihil inter se simile habēt, neq; uisu, neq; facultate. Etenim quum nunquā simul in eodem consistant, sed semper alterētur, necessarium est etiam ea quæ ab ipsis secernūtur ac producuntur dissimilia fieri. Equidem nullum omnino corpus perit, neq; fit quod prius nō erat, Verum permixta et discreta alterātur. Homines autem putant hoc quidem ex orco in lucem auctum generari, illud uero ex luce in orcum imminutum perire ac corrūpi. Oculis autem magis credere oportet quàm opinionibus. Ego uero hæc ex sententia ex-

ponã. Animalia enim sunt & illa & hæc, & neq; animal mori possibile est non
cum omnibus, Vnde enim moriatur? neq; quod non est generari, quum nõ sit
unde generetur. Sed augentur omnia ac minuuntur, ad summũ & ad minimũ,
quantũ eius fieri potest. Quid uero dicam generari & perire, uulgi gratia inter-
pretabor. hæc autẽ cõmisceri & discerni significare declaro. Habet autẽ res hoc
modo. Generari & perire siue corrũpi, idem est. Idem est cõmisceri & secerni.
Generari idem est quod cõmisceri. Perire corrũpiq; ac minui idem est quod se-
cerni. unũquodq; ad omnia, & omnia ad unũquodq; idem sunt. Cõsuetudo e-
nim in his naturæ cõtraria est. Seorsim aũt omnia & diuina & humana sursum
ac deorsum uicissitudinẽ habent ac transeunt, dies & nox ad summum ac mini
mum, Sic & Luna ad summũ ac minimũ. Ignis accessus est & aquæ. Sol ad lon
gissimũ ac breuissimũ. Rursus hæc, & non hæc. Lux Ioui, tenebræ orco. Lux
orco, tenebræ Ioui. Accedunt & trãsmutentur illa huc, hæc illuc, Omni tempo
re trãsigunt illa res horum, hæc autẽ illorum, & quæ quidem faciũt, non sciunt,
quæ uero faciunt, scire sibi uidentur. & quæ quidẽ uident, non cognoscũt, atta
men omnia ipsis fiunt per diuinã necessitatẽ, & quæ uolunt, & quę nõ uolunt.
Accedentibus aũt illis huc, his uero illuc, & inter se permixtis, unũquodq; de-
stinatũ fatum explet, & ad maius, & ad minus. Corruptio autẽ omnibus mu
tuo inter se est, maiori à minore, & minori à maiore. Et augescit maius à mino-
re. Reliqua aũt omnia, & hominis anima, & corpus uelut anima, ornãtur ac gu
bernãtur. Irrepunt autẽ in hominẽ partes partiũ, tota totorũ temperaturam ha
bẽtia, ignis uidelicet & aquæ, partim acceptura, partim datura, & quæ quidem
accipiũt, plus faciũt, quæ uero dant, minus. Secãt homines lignũ per serram,
alter trahit, alter protrudit, Idem aũt hoc faciũt, & minus faciẽtes, plus laborãt
ac faciũt. Sic & hominis natura, aliud protrudit, aliud trahit, aliud dat, aliud ac-
cipit, & alij dat, ab alio accipit, & alij quidẽ tanto plus dat, ab alio uero nihil mi
nus accipit. Locum autẽ unumquodq; suũ seruat, & quæ quidẽ ad minus eũt,
ad minorẽ locum secernũtur, quæ uero ad maius uadũt, permixta in maiorem
ordinem mutantur. Peregrina uero non eosdẽ mores habentia, ex aliena regio
ne protruduntur. Semper autẽ anima & maiora, & minora habens, suas ipsius
partes circũambulat, nõ appositione, neq; detractione partiũ indigens, uerum
augmẽto & decremẽto earũ quæ iam sunt opus habẽs. Locũ uero unicuiq; per
ficit, ad quẽ perueniant, & allabẽtia suscipiant. Non enim potest id quod nõ si-
miles mores habet, in discordib. locis permanere. Oberrãt enim uelut ignota,
permixta uero inter se cognoscũtur. Cõcors enim cõcordi adhæret ac assidet,
discordia aũt rebellant, & pugnãt, atq; inter se dissidẽt. Quapropter anima ho-
minis, in homine augetur, in alio uero nullo, & aliorũ magnorum animaliũ si-
militer. Quæcũq; uero aliter ab alijs per uim secernũtur, de alijs quidẽ animali-
bus prætermittã, de homine uero declarabo. Irrepit in hominẽ anima, ignis &
aquæ temperamentũ habens, partẽ corporis humani. Fœmellæ aũt & mascu
li, & multi & omnigeni nutriũtur. Nutriũtur autẽ & augescunt per diætã qua
homo utitur. Necesse est aũt omnia quæ ingrediũtur partes habere, Cuiuscũq;
enim pars nõ inerit à principio, augeri nõ poterit, neq; multo, neq; modico ali
mento ingrediẽte. Non enim habet quod augescere faciat. Id uero quod omnia
habet, augescit, unũquodq; in suo loco. Alimẽto autem ingrediente ab aqua &
igne

igne,ſicco & humido,alia quidē intro coguntur,alia uero foras protrudūtur. Quemadmodum fabri lignarij lignū ſerra diſſecāt, & alter quidem trahit,alter protrudit,idē ſanè faciētes.& qui deorſum premit, ſuperiorē trahit, neq; enim aliàs admitteret deorſum ire.Si uero uiolenter cogant, toto opere aberrabunt. Similiter & circa hominis alimentū ſe res habet.aliud trahit,aliud protrudit.in tro autē coactū,foras repit.Si uero importune & uiolēter cogatur, om̄i ſucceſſu priuabitur.Singula aūt tāto tēpore eundē ordinē habēt,donec locus nō amplius ſuſcipiat,neq; alimētū aquarū ac ignis ſufficiēs ad ſummū habeat.Poſtea ad externā regionē tranſeunt & fœmellæ & maſculi,eodē modo præ uiolentia & neceſsitate impulſi.Quæcūq; autē deſtinatū fatum expleuerint,ea primū ſecernūtur,ac ſimul cōmiſcentur.Singula enim ſecernūtur,omnia autē hæc com miſcentur.Poſtq̄ uero regionē permutauerint,& nacti fuerint harmoniā recte habentē ſymphonias tres cōprehenſim penetrātes per omnia,uiuunt & augeſcūt iiſdem quibus etiā antea.Si uero harmoniā nō aſſequuti fuerint, neq; grauia acutis cōſona fiāt,prima ſymphonia perit.Et ſi etiā ſecunda generetur,propterea quòd unus per omnia corruptus eſt,om̄is tonus uanus eſt.Nō enim cōcentū habuerit,ſed trāſitio fit ex maiore ad minus,ante deſtinatū fatū.qđ qui faciūt,nō ſciunt quid faciāt.Cur aūt utriq; tū maſculus,tū fœmina fiant,in ſermonis ꝓgreſſu declarabo. Vter aūt ipſorū harmoniā aſſequetur humidus exiſtēs mouetur ab igne,motus aūt uiuificatur, & alimentū attrahet ab ingredientib. in mulierē cibis ac ſpiritu,primū quidē undiquaq; ſimiliter,donec recēter rarus eſt.à motu aūt & ignis ſiccatur ac cōſolidatur,cōſolidatus aūt & firmatus circū circa dēſatur.Et ignis incluſus nō amplius ſufficiēs alimentū attrahere poteſt, neq; ſpiritū expellit,ꝓpter ambiētis corporis denſitatē.Cōſumit enim humorē intus exiſtentē.Quę igitur ſolida natura ſunt in cōpacto ac ſicco,ea nō cōſumūtur ab igne in alimentū:ſed ualida ac robuſta fiūt, & cōſiſtūt humore deficiēte, atq; hæc ſanè oſſa ac nerui nominantur.Ignis aūt ex cōmixto ac moto humore corpus ſecundū naturā ordinat ac diſponit,ꝓpter talē neceſsitatē.Nā ꝑ ſolidū & ſiccū nō poteſt diutinos trāſitus facere,quia alimentū nō habēt. per humida uero & mollia poteſt,hæc enim ipſius ſunt alimentū.Ineſt aūt & in his ſiccitas, quæ ab igne nō cōſumitur.Hæc aūt inter ſe cōgregātur mutuo.Ignis igitur penitiſſime ad intima obturatus,et plurimus eſt,& maximū exitū facit.Plurimus enim humor in ea parte ineſt,quę uēter appellatur,et excidit inde ubi alimentū non habet foras,& exitū facit.Plurimus autē humor in uētre ineſt, tum ꝓpter alimenti ingeſtionē,tum propter concoctionē.Qui uero in reliquū corpus cōcluſus eſt ignis,triplices circuitus facit.Etem̄ quod humidiſsimū eſt in igne, in his locis quæ uenę cauæ appellātur,exiſtit.In media autē horū id quod reliquū eſt aquæ cōgregatum ſtabilitur,atq; ea uocātur carnes.In ſumma,ignis omnia quæ in corpore ſunt,ſecundū ſuū ipſius modū exornauit,ad uniuerſi imitationem,parua ad magna,& magna ad parua, Ventrē quidem maximū,ſicco et humido prōptuarium,ut det omnibus, & accipiat ab omnibus, iuxta maris facultatē quod eſt animaliū in ipſo nutritorū ac nutriri ſolitorū alimētum, diſcordiū uero pernicies. Circū hunc aūt aquæ frigidæ & humidæ cōgregatio,trāſitus ſpiritus frigidi & calidi,ad terræ imitationē,omnia quę in ipſum incidūt alterātis,Et alia quidem cōſumens, alia uero augēs, aquæ tenuis ac ignis diſperſionē

fecit, insuperq; non obscuri & apparẽtis à compacto secretionẽ, in quo delata omnia in apertum perueniunt, singula iuxta destinatum fatum. In hoc uero triplices circuitus ignis fecit, inter se mutuo intro ac foras terminantes, alios quidem ad cauitates humorũ lunæ facultate, alios uero ad externam circumferentiam, ad ambientẽ soliditatem astrorum facultate. Medij uero & intro & foras terminantes, calidissimum ac fortissimũ ignem habent, qui sanè omnibus dominatur, omnia secundum naturã gubernans, sine strepitu, tum ad uisum, tum ad tactum. In hoc Anima, Mens, Prudentia, Augmẽtum, Motus, Imminutio, Permutatio, Somnus, Vigilia. Hic omnia per omnia gubernat, & hæc, & illa, nunquã quiescens. At uero homines ex manifestis obscura considerare non nouerunt. Quum enim artibus utantur similibus humanæ naturæ, id ipsum ignorant. Diuina enim Mens edocuit ipsos sua ipsorũ imitari, ita ut cognoscãt quæ faciunt, & non cognoscant quæ imitentur. Omnia enim similia sunt, dissimilia existentia, & omnia cõcordia, discordia existentia, quæ comprobamus, non comprobamus, æquitatẽ habentia, iniqua sunt. cõtrarius est modus singulorum ei quẽ confitentur. Lex enim & natura, quibus omnia transigimus, non confitentur quæ confitentur. Legem enim posuerunt ac tulerunt homines ipsi sibijpsis, non cognoscẽtes de quibus tulerunt. Naturam uero omnes dij exornauerunt. Quæ igitur homines sanciuerunt, nunquã eodẽ modo habent, neq; recte, neq; nõ recte. Quæ uero dij sanciuerunt, semper recte habent. Et recta ac non recta intantum differunt. Ego uero Artes hominis manifestas, affectionibus & manifestis, & obscuris, similes esse declarabo. Vaticinatio tale quid est. Ex manifestis quidẽ cognoscere obscura, ex obscuris uero manifesta, & ex præsentibus futura, & ex mortuis uiuẽtia. Et ea quæ intelligi non possunt, uates intelligunt, qui quidẽ doctus est, semper recte, qui uero non doctus est, aliàs aliter. Naturam hominis etiã hæc quantum possibile est imitantur. Vir mulieri concumbens puerum facit, Hoc manifesto obscurũ cognoscere datur, quòd sic futurum est. Mens hominis obscura, cognoscens manifesta, ex puero in uirum transit, hoc præsenti futurũ cognoscit. Non simile à morte ullum aliquod animal existit, neq; mortuo animal uiuum. Venter quod intelligi nõ potest nouit. per hunc enim intelligimus quod sitit aut esurit. Hæ artis uaticinandi & humanæ naturæ affectiones, cognoscẽtibus quidem semper recte habent, uerum nõ cognoscentibus aliàs alter. Artis fabrilis ferrariæ instrumẽta ferrum circumliquant, flatu ignem fabri cogunt, & alimẽtum iam præsens auferunt, ubi uero rarefecerint, feriunt ac tundunt. Aquæ autẽ alimento ferrum rursus roboratur. Eadem patitur homo à pædotriba, præsens enim alimentum igne detrahitur, quum præ spiritu homo cogatur, rarefactus autẽ tunditur, atteritur, subuertitur. Aquæ autẽ aliunde accessione corroboratur ac fortis euadit. Et fullones idem transigũt, calcitrant, feriũt, destruentes, tundũt, trahũt destruẽtes, robustiora faciunt, deradẽtes supereminẽtia, & attexẽtes pulchriora reddũt. Eadẽ etiã homo perpetitur. Sutores coriarij tota in partes dissecãtes, scindẽtes et pungẽtes, marcida ac lacera, sana et integra, faciũt, Et homo idẽ patitur. Ex totis partes secãtur, & ex partibus cõpositis tota fiunt. Pungũtur & secãtur à medicis marcida, sanãturq; ac uiuit homo. Medicina id quod molestat tollit, & id à quo homo ægrotat auferẽs, sanũ facit, Natura eadẽ sua spõte

nouit

nouit. Desidens conatur resurgere, currens conatur requiescere, & alia eiusce-
modi natura habet quæ medicinæ sunt. Fabri lignarij serra secantes, alter tra
hit, alter protrudit, Idem autē uterq; facit, & in utrāq; partem tendit. Iidem tere
brant, alter trahit, alter protrudit, & qui premit, superiorem deorsum trahit, &
minus facientes plus faciunt, naturāq; hominis imitantur. Spiritus alter tra
hit, alter protrudit, Idem autem uterq; facit, & in utranq; partē tendit. Cibi par
tim deorsum premuntur, partim sursum uergunt. Ab una anima diuisa, plu
res & maiores, & minores & pauciores fiunt. Aedificatores ex diuersa rebus
unam cōcordem facientes, sicca quidem humectantes, humida uero siccantes,
& tota diuidētes, diuisa uero cōponentes, Si enim non sic cōtingeret, nihil pri-
uatim ac proprium cōstitui posset: diætam humanā in hoc imitantur. Nam &
in hac sicca humectantes, & humida resiccantes, tota quidem diuidunt, diuisa
uero componūt. Hæc omnia diuersa ac discordia existentia, cum natura cōcor
dant. Musices autem organū primum producere oportet, in quo harmonia
quæ uult declarabit. Constructiones ex ijsdem non eædem sunt, ex acuto, ex
graui, nomine quidem similibus, sono autem nō similibus. Quæ plurimum di
uersa sunt, maxime concordant, & quæ minimum diuersa sunt, minime cōcor
dant. Si uero quis similia omnia faciat, non inest delectatio. Plurimæ ac multi-
formes transmutationes, maxime delectant. Coci obsonia hominibus pa-
rant, omnis generis diuersa cōmiscentes, ex ijsdem non eadem, ad hominum
cibum ac potum. Quòd si omnia similia facerēt, non haberent delectationem,
& si in eodem etiam omnia cōstruerent, non utiq; recte haberent. Pulsantur to
ni in musica partim superne, partim inferne. Lingua musicam imitatur, co-
gnoscens quidem dulcedinē & acorem eorum quæ allabūtur, itemq; dissonan
tia. pulsat autem sonos superne ac inferne, & neq; ea quæ superne pulsantur, si
inferne pulsentur recte habent, neq; quæ inferne, si superne. Quum autem lin-
gua probe fuerit attēperata, symphoniæ delectatio cōtingit. Si uero discors fue
rit ac incōgrua, molestia. Pellium tinctores tendūt, terūt, pectināt, lauant. Ea-
dem est puerorū curatio. Plicatores ac textores ducētes in orbem fila plicant,
à principio in principiū desinunt. Idem circuitus in corpore est, unde incipit, in
hoc desinit. Aurum operātes, tundunt, lauant, molli igne liquāt, forti aūt nō
conflatur, Vbi uero elaborarūt, ad omnia utuntur. Homo frumentū tundit,
lauat, molit, & ubi igne coxit, utitur, & forti quidem igne in corpore non con-
flatur, uerum molli ac lento. Statuarij imitationem corporis faciunt, anima
excepta, mentem autem habentia non faciunt. ex aqua & terra humida siccan-
tes, & sicca humectantes, ab his quæ superabūdant detrahūt, & ad ea quæ defi
ciunt apponūt, ex minimo ad maximū augentes. Eadem patitur homo, auge
scit à minimo ad maximū, ex superabūdantibus detrahens, & deficientibus ap
ponēs, sicca humectans & humida siccans. Figuli rotā uersant, & neq; retror
sum, neq; antrorsum procedit, sed simul in utranq; partē, Vniuersi hæc imita-
trix circularis existit. In eadem aūt quū iam circūfertur, omnis generis opera ef-
ficiūt, ut alterū altero in nulla re simile existat. Ex ijsdē homines eadē patiūtur,
itemq; reliqua animalia in eadem circūferentia omnia operātur, & ex ijsdem ni
hil simile, ijsdē instrumētis ex humidis sicca faciētes, & ex siccis humida. Grā-
matica tale quid est, figurarū cōpositio, quæ signa ac notæ sunt humanæ uocis,
faculta-

facultas reuocandi in memoriã præterita, & quæ facienda sunt declarandi. Per septem figuras noticia cõtingit. Eadem omnia homo transigit, siue sciens literas, siue literarũ rudis. Per septem figuras etiam sensus hominibus cõtingit. Auditus sonorum, Visus manifestorũ, Nasus odoris, Lingua uoluptatis & iniucunditatis, Os sermonis, Corpus tactus calidi aut frigidi, Spiritus transitus intro ac foras. Per hæc cognitio hominibus cõtingit. Palestra & pædotribæ tale quiddam docẽt. præuaricari secundũ leges, iniuriam facere iuste, defraudare, furari, rapere, uiolare honestissima ac turpissima. Qui hæc non facit, malus. qui hæc facit, bonus est. Ostentatio multorum ac uulgi est, desipiẽtiæ hæc esse uident, & unum ex uniuersis bonum iudicant, reliquos uero malos. Multi mirantur, pauci cognoscunt. Homines in forum progressi eadem perpetrant, defraudant uendentes & ementes, Qui plurimum defraudauit in admiratione est. Bibentes & insanientes eadem perpetrãt, currũt, luctantur, pugnãt, furantur, defraudant. Vnus ex omnib. præfertur. Simulatores & deceptores alia ad scientes dicunt, & alia sentiũt, Iidem ereptãt, & irrepunt nõ ijdem. Inest aũt homini, alia dicere, alia facere, & eundẽ non esse eundẽ, & nunc aliam habere mentem, nunc rursus aliam. Sic quidẽ artes omnes cũ humana natura cõmunicant.

Cæterum anima hominis, quemadmodũ etiam antea à me dictum est, ignis & aquæ temperamentũ habens, partes autẽ hominis, irrepit in omne animal quod sanè spirat, itemq́ in omnem hominẽ, & iuniorẽ, & seniorem. Non autẽ similiter in omnibus augescit, sed in iuuenibus corporibus, utpote celeri circũuolutione existente, & corpore auctili, expassæ & attenuatæ partes illæ animę, in corporis augmentũ consumuntur. In senioribus autẽ, utpote tardo existente motu, & corpore frigido, in decrementũ hominis consumuntur. Quęcunq́ autẽ corpora in uigore sunt, & in ætate fœcũda, eas nutrire & augere possunt.

Potentes aũt homines, ut quisq́ plurimos homines alere potest, ita fortis iudicatur ac potẽs, ubi uero defecerint quos alat, imbecillior cẽsetur. Sic etiã circa singula corpora res se habet. Quęcũq́ plurimas animas nutrire possunt, ea fortiora sunt, ubi uero hæ discesserint, imbecilliora. Quicquid igitur in aliud corpus ingressum fuerit, non augescit. Quicquid uero in fœminam, augescit, si ea quæ ipsi congrua sunt cõtingant. Discriminãtur autem partes & augescunt simul omnes, & neq́ prius alteræ alteris, neq́ posterius. Verum maiores natura priores apparent minoribus, quũ non priores existant. Non autẽ in æquali temporis spatio omnes fœtus exornãtur, sed alij citius, alij tardius, prout singuli & ignẽ & alimẽtum fuerint nacti. aliqui itaq́ in quadraginta ac tribus diebus scaturiunt ac formãtur, aliqui in quatuor mẽsibus. Similiter etiam uitales fiunt ac gignuntur, aliqui citius, septimo mẽse perfecte. aliqui tardius, perfecte nono mense in lucẽ prodeunt, & ostendunt se temperamẽtum habere, quod semper habebunt. Masculi igitur & fœmellæ hoc modo gignuntur, quantum eius fieri potest. Cæterum fœmellæ ab aqua magis, & à frigidis ac humidis & mollibus augescunt tum cibis, tum potibus, itemq́ studijs ac exercitijs. Masculi uero magis ab igne, à siccis uidelicet ac calidis cibis & reliqua diæta. Si igitur fœmellam parere uelit, diæta ad aquã uergente utẽdum est. Si uero masculũ, exercitijs ac uictu ad ignẽ tendente utetur. Et non solum uirum hoc facere oportet, sed etiam mulierẽ. Nõ enim solum quod à uiro secernitur auctile est, sed etiam

quod

quod à muliere, ob hãc sanè caussam. Vtraq; quidẽ pars sufficientem motũ nõ habet ad humoris multitudinẽ, ut quod influit cõsumat, & propter ignis debilitatẽ coagmẽtantur. Quũ uero ambæ in idẽ coinciderint, mutuo inter se incurrunt & obuoluũtur, ignis ad ignẽ, & aqua similiter. Siquidẽ igitur in sicco loco circũuoluitur ignis, coillapsum aquã superat, & ab hoc ignis augescit, ne ab illabente unda extinguatur, aliũdq; accedentẽ suscipiat ac sibi cõsociet. Si uero in humorẽ inciderit, statim ab initio extinguitur ab illabẽte unda, & in minorẽ ordinẽ dissoluitur. In una aũt die uniuscuiusq; mẽsis, cõsociare ac superare ea quę accedũt potest, & hoc si coinciderint ab utrisq; in unũ locum. Cõsistere autem possunt inter se & fœmella & masculus, propterea q̃ anima quidẽ idẽ est in omnib. animatis. Corpus aũt uniuscuiusq; differt. Anima quidẽ igitur semper similis, & in maiore, & in minore. Nõ enim alteratur neq; per naturã, neq; per necessitatẽ. Corpus aũt nunq̃ idem in ullo aliquo est, neq; secundũ naturã, neq; ex necessitate, propterea q̃ partim secernatur in om̃ia, partim permisceatur ad omnia. Si quidẽ igitur mascula corpora ab utrisq; secreta fuerint, augescũt pro re præsenti, & fiũt hi uiri animis splẽdidi, & corpore fortes, si nõ à diæta postea detrimẽtum sentiãt. Si uero à uiro quidẽ masculũ secernatur, à muliere uero fœmineũ, & superauerit si ita cõtingat masculũ, (Genitura em̃ ammiscetur ad fortiorẽ aut debiliorẽ, Nõ enim habet ex præsentibus aliquid ad quod familiarius secedere posit. Suscipit enim parua maiorẽ, & maior minorẽ. In cõmune autẽ super hæc quæ adsunt dominiũ exercent) corpus sanè masculũ augescit, fœmineũ uero minuitur, et in aliam sortẽ secernitur. Et hi quidẽ minus priorib. splẽdidi fiunt, tamen quia masculum à uiro superauit, uiriles euadũt, & hoc nomen merito habẽt. Si uero à muliere quidem masculum secretũ fuerit, à uiro aũt muliebre, superauerit aũt masculum, augescit eodẽ modo sicut prius, fœmineũ uero minuitur. Et fiũt hi Androgyni, id est uiri effœminati, atq; sic recte appellantur. Tres quidẽ igitur hæ sunt generationes hominũ, differẽtes in eo quod magis aut minus tales sint, propter partiũ aquę temperamentũ, & alimenta, & institutiones, ac consuetudines. declarabo autẽ in progressu sermonis etiã de his.

Cæterũ fœmella eodem modo gignitur. Si enim ab utrisq; fœmineũ secretũ fuerit, fœminosissimę ac ingeniosissimę fiẽt. Si uero à muliere quidẽ fœmineũ, à uiro aũt masculum, superauerit autẽ fœmineum, audaciores quidẽ prioribus fient, ueruntamẽ ornatæ ac moderatæ etiã ipsæ. Si uero à uiro quidẽ fœmineũ, à muliere uero masculum secretũ fuerit, & fœmineum superauerit, augescit eodem modo, & fiunt hæ audaciores adhuc prioribus, & uiriles ac uiragines nominantur. Si autem quis non credat animã animæ ammisceri, demens est. Si quis enim carbones ardentes ad ardentes adijciat, fortes ad debiles, & alimentum ipsis præbuerit, simile corpus omnes exhibebunt, & alter præ altero non cognoscitur, sed in qualicunq; corpore ignẽ susceperint, tale in omnibus erit. Vbi uero præsens alimentum cõsumpserint, secernuntur ac obscurãtur. Idem hoc anima hominis patitur. At uero quomodo gemini nascãtur, hoc sermone declarabo. Equidem natura uterorũ in fœminis ut plurimum in caussa est. Si enim similiter in utrãq; partem iuxta osculum dispositi à natura fuerint, et similiter hiauerint, & à purgatione siccantur, alere possunt, si semen uiri cõceperint ita ut statim discindatur. Sic enim necesse est dispergi in utrũq; uterum similiter

militer. Siquidem igitur multum ſemen ab utriſq; & forte ſecretum fuerit, in utriſq; locis augeri poteſt, dominiũ enim habet in alimentũ quod accedit. Si uero aliter cõtingat, gemini non fiunt. Quũ itaq; maſculum ab utriſq; ſecretũ fuerit, neceſſariũ eſt in utriſq; maſculos gigni, quũ uero fœmineũ ab utriſq;, fœmellæ fiunt, quum autem alterũ fœmineum, alterũ maſculũ fuerit, utrũ altero præualeſcet, idipſum augeſcet pro ea ratione. Similes porrò inter ſe fiũt gemelli, ob hanc cauſſam. Primũ quidem quòd æquales ſunt loci in quibus augeſcũt. Deinde quòd ſimul ſecreti ſunt. Poſtea quòd ijſdem alimẽtis augeſcunt, uitaleſq; in lucem prodeunt. Cæterũ ſuperfœtationes hoc modo fiunt. Quum uteri calidi & ſicci natura fuerint, ipſaq; mulier eiuſmodi, & ſemen calidum ac ſiccum illapſum fuerit, non fit amplius ulla aliqua humiditas in uteris, quæ ſemen ſuperillabens contineat. Quapropter conſiſtit ab initio ac uiuit, perſeuerare autem nõ poteſt, ſed etiam id quod iam adeſt inſuper corrumpit, quia nõ eadem utriſq; conferunt. Etenim quod tenuiſsimũ eſt in aqua, & quod rariſsimũ in igne, ſi in hominis corpore temperamentũ acceperint, ſaniſsimũ habitũ conſtituunt. Propterea quod neq; in temporũ anni maximis mutationibus, neq; in regionũ permutationibus, neq; in ciborũ ac potuum alterationibus, aqua denſiſsima euadit in aquæ impetuoſis incurſibus, neq; ignis in ignis impetu. Poſſunt enim ambo & generationẽ & ſatietatem plurimã ſuſcipere. Aes molliſſimum ac rariſsimum, plurimũ temperamẽtum ſuſcipit, ac optimũ euadit. Eodem modo etiã quod tenuiſsimũ eſt in aqua, ac rariſsimũ in igne, ubi temperamentum acceperint. Qui igitur hanc naturã habent, ſani perſeuerãt omni tempore uſq; ad quadrageſimũ annum, aliqui uero etiam uſq; ad extremã ſenectutem. Qui uero à quadrageſimo anno, à morbo aliquo correpti fuerint, nunquã fermè euadunt. Quæcunq; autẽ corpora ignis fortiſsimi, et aquæ denſiſsimæ temperamentũ acceperint, fortia & robuſta fiunt, uerũ multa cuſtodia opus habent. Magnas enim tranſmutationes in utrãq; partem habẽt, & in aquæ incurſibus in morbos incidunt, & in ignis cõſimiliter. Qui igitur eiuſmodi naturam habet, eum uictu uti cõducibile eſt temporibus anni cõtrario. Et aquæ quidem incurſu contingente, uti oportebit eum ab his quæ ab aqua ſunt, paulatim pro temporum ratione diſcedendo. Porrò ubi aquæ craſsiſsimæ & ignis tenuiſsimi in corpore mixtura facta eſt, talia cõtingunt, ex quibus frigidam & humidã naturam cognoſcere oportet. Talia enim corpora in hyeme morboſiora ſunt, quàm in æſtate, & in uere q̃ in autumno. Cæterum quod ad ætates attinet, Saniſsimi ex talibus pueri ſunt. Deinde adoleſcẽtes. Morboſiſsimi autẽ ſenes, & his uicini. & hæ naturæ cito ſeneſcunt. Talibus in uictu cõferunt quæ calfaciunt ac ſiccant, tum in cibis, tum in exercitijs, & externas corporis partes magis q̃ internas exercere cõducit. Si uero humidiſsimũ in igne, & denſiſsimũ in aqua, in corpore mixturã acceperint, ex his humidã ac calidam naturã cognoſcere oportet. Laborãt quidẽ ex morbis huiuſmodi maxime in uere, minime in autũno, quia in uere exceſſus eſt humiditatis, in autũno uero ſymmetria & moderatio ſiccitatis. Ex ætatib. uero morboſiſsimæ ſunt iuniores. Corpora autem cito augeſcũt, & tales diſtillationibus obnoxij ſunt. His cõducit exhibere quæcunq; ſiccant ac frigefaciũt, & in cibo, & in potu ac laboribus. Verum labores intra corpus his facere maxime confert. Si uero mixturam acceperint fortiſsimum

mum in igne, et tenuissimū in aqua, sicca & calida est natura, et talibus morbus in ignis accessionibus contingit, sanitas uero in aquæ. Et in ætatibus uigētibus ad carnis bonam habitudinē, morbosissimi sunt, sanissimi autē senes. Ita etiam utrisq; proximi. Diætæ quæ frigefaciunt ac humectant, & ex laboribus qui minime excalfaciunt ac colliquant, plurimam frigiditatē exhibebunt. Huiusmodi naturæ uiuacissimæ ac sanissimæ existunt. Si autē mixturam acceperint corpora ignis rarissimi, & aquæ siccissimæ, sicca & frigida talis natura est, morbosa quidē in autūno, sana uero in uere, & uicinis tēporib. Similiter ætates ad annos quadraginta morbosæ, pueri sanissimi, Ita & utrisq; proximi. Diętę his cōferunt quæ calidæ existentes humectant, & labores sensim adhibiti leniter calfacientes, & nō multum ab his quæ adsunt auferētes. De naturæ igitur cognitione sic à prima cōstitutione cognoscere oportet. Cæterum ætates ipsæ ad seipsas hoc modo habent. Puer itaq; ex calidis & humidis tēperatus est, quia ex his cōstitutus est, et in his augmentū accepit. Humidissima igitur & calidissima sunt corpora proxima generationi, & augescunt q; plurimum, & quæ his proxima sunt eodem modo. Adolescens autē calidus quidem est, quia ignis impetus aquæ dominatur. Siccus autē, quia humidū ex puero cōsumptum est; partim in augmentū corporis, partim in motū ignis, partim præ laboribus ac exercitijs. Vir quū steterit iam corpus, siccus est & frigidus, quia caliditatis impetus non amplius dominatur, sed stat corpus ab augmēto quiescens, ac perfrigeratum. Verum ex adolescenti ætate siccitas inest. Ab insequēti autem ætate & aquæ accessu, humiditatē non habet. quapropter ex siccis & frigidis exuperatus est. Senes autem frigidi sunt & humidi, Quia ignis quidem recessus contigit, aquæ autē accessus, & siccorum quidē sublatio, humidorū autem status. Ex omnibus autem masculi calidiores sunt & sicciores; fœminæ uero humidiores ac frigidiores. Propterea quòd ab initio utrique in talibus geniti sunt, & à talibus augescūt. Vbi uero in lucem editi sunt masculi, uictu ac diæta laboriosiore utuntur, ut excalescāt ac resiccentur. Fœminæ uero humidioribus ac pigrioribus diætis utuntur, & caliditatis purgationem ex corpore singulis mensibus faciunt. Porrò de animæ sapiētia ac desipientia, hoc modo se res habet. Quod humidissimū est in igne, & siccissimū in aqua, si in corpore tēperamentum acceperint, sapiētissima sunt. Quia ignis quidem habet humiditatem ab aqua, aqua autē siccitatē ab igne. uterq; autem sic sufficiētissimus est. Neq; ignis alimenti indigētior multū procedit, neq; aqua motus indiga multum leuis redditur. Sic itaq; utraq; & per se sufficientissima sunt, & inter se permixta. Quod enim minime uicinis indiget, hoc maxime præsentibus obtēperat, uelut ignis qui minime mouetur, nō præ necessitate: & aqua quæ maxime, non præ uiolentia. Ex his autē anima temperata, sapientissima est, & memoria ualentissima prædita. Si uero aliquo ascitamento utens, alterutrum horum augescat aut contabescat, desipientissima redditur, propterea quòd quum sic habeant sufficientissima existunt. Si autem ignis sincerissimi, itemq; aquæ temperamētum anima sortiatur, sit autē ignis paulo inferior ac defectuosior quàm aqua, sapientes quidem sunt etiam hi, uerū defectuosiores quàm in priore temperamento: propterea quòd ignis ab aqua superatus, & tardiorem motum faciens, segnius sensibus allabitur. cōstantes autem cum māsuetudine sunt eius-

m modi

modi animæ, ad quancunque tandem rem animum applicuerint. Si uero recto uictu utantur, & sapientiores & acutiores præter naturam fieri queant. Talibus confert uictu uti ad ignem magis tendente, et non repletionibus, neque ciborum, neque potuum. Cursibus itaque utendum est uelocibus, quo & corpus humore euacuetur, & humor amplius citius sistatur. Luctis autem & fricationibus & eiusmodi exercitijs uti non conducit, ut ne meatus cauiores redditi repleantur. A talibus enim animæ motum grauari necesse est. Confert & deambulationibus uti, tum à cœna, tum mane, itemque à cursibus. A cœna quidem, quo alimentum siccius anima suscipiat ab ingredientibus ac ingestis. Mane uero, quo transitus humoris euacuentur, & meatus animæ non obturentur. Ab exercitijs uero, ut ne in corpore relinquatur quod secretum est à cursu, neque animæ commisceatur, neque transitus obturet, neque alimentum conturbet. Confert & uomitibus uti, quo corpus depurgetur, si quid defectuosius labores transegerunt. à uomitu aut paulatim adijciendo cibus offerendus est, minimum ad quatuor dies. At uero ungi conducibilius est quam lauari. Coitu utendum est, aquæ accessibus contingentibus, frequentiore, in ignis autem impressionibus, pauciore. Porrò si in aliqua anima defectuosiorem uim ignis accipiat quam aqua, eam tardiorem esse necesse est. & appellantur tales stolidi. Nam ut tardiore existente circuitu, sensus paulatim allabuntur, & qui acuti existunt parum commiscentur, propter circuitus tarditatem. Sensus enim animæ qui per uisum ac auditum contingunt acuti sunt, qui uero per tactum, tardiores & facilius percipiuntur. hos quidem igitur percipiunt etiam tales nihilominus, uelut sunt frigida & calida ac consimilia, Quæ uero per uisum aut auditum percipere oportet, quæ non prius sciunt, percipere non possunt. Si enim non commota fuerit anima ab igne allabente, non percipere poterit quale quid tandem sit. Tales igitur animæ non perpetiuntur hoc ob celeritatem, Si autem recta diæta utatur, etiam talis homo melior fieri possit. Conferunt itaque huic eadem quæ priori, Verum siccioribus ac paucioribus cibis utetur, laboribus autem pluribus & acutioribus ac uelocioribus. Confert & fomentis uti, & uomitibus à fomentis, & exhibitionibus ciborum à uomitibus ex longiori tempore, si defectuosius contigerint uomitus. Et sanè hæc faciens, sanior ac sapientior fuerit. Si uero amplius adhuc superetur ignis à præsenti aqua, hos iam alij desipientes, alij attonitos siue stupidos appellant. Et hæc insaniæ quædam species tardior existit. hi plorant nemine molestante aut uerberante, formidantque non formidanda, & tristantur in rebus nihil ad se pertinentibus, & sentiunt ea quæ non conueniunt sapientibus. Confert itaque his, fomentis uti, & à fomentis ueratris expurgari, ac diæta uti quam prius dixi, indigetque talis homo attenuatione pulmonis ac siccitate. Si autem aqua defectuosiorem uim accipiat quam ignis, quum aliàs sincerum temperamentum habeant, sani sunt homines corporibus, & sapientes. Talis autem anima cito percipit allabentia, & non sæpe ab una re ad aliam transit. Natura quidem igitur talis, animæ bonæ est. Melior aut reddetur rectæ diætæ usu, & peior prauæ. Confert huic, diætæ usus ad aquam magis uergentis, ita ut excessus uitet & ciborum, et potuum, & laborum. Vtetur & cursibus curuis & rectis reuertentibus, luctisque ac reliquis exercitijs, ita ut in nullo excessum faciat. Si enim sanum fuerit corpus, & non ab aliquo alio perturbetur, animi temperamentum sapiens existit. Si uero amplius aquæ uis ab igne superetur, tali homini necesse est tanto acutiorem animam esse, quanto ci-

tius

tius mouetur, & ad sensus citius allabi, uerum minus constantem priore, propterea quod iudicat ea quæ obueniūt, & in pulmone procedit ob celeritatem.

Confert tali homini diæta uti magis ad aquā uergente, q̄ priori, & maza magis q̄ pane, & piscibus magis q̄ carnibus, & potu aquosiore, & Venere rarius utetur, et laboribus qui sunt maxime secundū naturā q̄ plurimis, uiolentis autem uti nō est necesse. Vtetur & uomitibus paucioribus ex repletionibus, quo corpus quidem euacuetur, q̄ minime uero calescat, Conducit etiā talibus ad sapientiā, ut minime carnosi sint, Nam ad carnis bonā habitudinē, ardoris inflāmationem fieri necesse est. Quum autē tale quid huiusmodi anima perpetitur, ad insaniam adigitur, ex superata aqua adacta. Talibus cōfert actiones obire ac trāsigere à cibo accepto magis q̄ ieiunis. Stabilior em̄ redditur anima alimēto cōmodo ammixto, q̄ alimēti indiga. Si uero adhuc amplius superetur aqua ab ignē, talis anima ualde acuta est, & tales necesse est somnia uidere, uocāt aūt ipsos subfuriosos. Nam res ualde propinqua insaniæ est, Etenim à breui & incōmoda inflāmatione insaniūt, & in ebrietatibus, & carnis bona habitudine, & præ carniū esu. Verū talem oportet ab his omnib. abstinere, itemq̄ à reliqua repletione, ac exercitijs uiolentis. In uictu utendū est Maza uino dulci nō subacta, & oleribus coctis, sed nō purgātibus, & pisciculis ex muria, & aquā bibere præstantissimū est, si fieri possit, sin minus, uinū molle et albū quod aquæ sit proximum. Deambulationibus quoq̄ multis mane utendum, à cœna uero satis est exsurgere, quo cibi quidem non resiccentur à deambulationibus post cœnam, corpus autem euacuetur à matutinis. Lauare autem magis conducit aqua tepida circumaffusa, quàm ungi. Confert & in æstate interdiu somno uti breui non multo, ut ne corpus ab anni tempore resiccetur. Conueniens est etiam uere ueratris purgare, fomentis antea præparatos, deinde sensim ad diætam inducere, & neq̄ hunc ieiunum actiones obire oportet. Et ex hac sanè cura, huiusmodi anima sapientissima fuerit. Sapientis quidem igitur ac desipientis animæ hoc temperamentū caussa est, quemadmodū à me scriptum est, potestq̄ ex diæta & melior, & deterior fieri. Cæterum cursus impetu igne præualescēte, impossibile forte fuerit aquæ aliquid apponere, Similiterq̄ aqua præualente in temperamēto, ignem augere. Ex his uero & sapiētiores & desipientiores animæ fiunt. At uero taliū non amplius temperamentū est, qualis est, Iracūdus, Segnis, Dolosus, Simplex, Infestus, Beneuolus. Taliū omnium natura meatuū per quos anima meat caussa est, per qualia enim uasa secedit, & ad qualia allabitur, & qualibus ammiscetur, talia sapiūt. Ob id itaq̄ impossibile est talia ex diæta trāsmutare. Naturā enim obscurā trāsformare non est possibile. Similiter autem & uocis qualiscūq̄ tandē fuerit, meatus spiritus caussa sunt, per qualescūq̄ enim aer mouetur, et ad qualescunq̄ allabitur, talem necesse est esse uocem: & hanc quidem tum deteriorē, tum meliorem facere possibile est, quia leuiores ac breuiores meatus spiritus facere possibile est. Verū illa ex diæta alterare impossibile existit.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER II.

Iano Cornario Medico Physico interprete.

REGIONVM singularū situm & naturā hoc modo cognoscere oportet. Et in summa res hoc modo se habet. Regio ad meridiem sita calidior est, & siccior, q; ea quæ ad septentriones iacet, propterea quod soli propinquior est. Et in his regionibus necesse est & hominū genera, & nascentia ex terra, sicciora ac calidiora & fortiora esse, q; in contrarijs. uelut Libyca gens ad ponticā, & utrisq; uicinæ. Ipsa autem loca iuxta seipsa hoc modo habent. Alta & squallida & ad meridiem sita, sicciora sunt quàm campestria & æqualiter sita, propterea quod pauciores humores habent, Illa enim stationem pro aqua pluuia non habent, hæc habent. At uero lacustria ac palustria humectant & calfaciunt. Et calfaciunt quidē quia caua sunt & circumdata, & non perflantur. humectant autem, quia nascentia ex terra quibus homines aluntur, humidiora sunt, & spiritus quem attrahimus crassior est, propter aquæ stationem ac immobilitatem. Verum caua loca & non aquosa, siccant & calfaciunt. Et calfaciunt quidē quia caua sunt & circūdantur. Siccant autem, tum propter alimenti siccitatē, tum quod spiritus quem inspiramus siccus existens, humorem ex corporibus trahit in alimentū sibijpsi, quum non habeat alium humorē ad quem allapsus nutriatur. Vbi autem regionibus montes adiacent ad austrum, in his squallidi austri & morbosi afflant. Vbi autem ab Aquilone montes adiacent, in his aquilones perturbant ac morbos faciunt. Vbi uero ab Aquilone caua loca urbibus adiacent, ab æstiuis uentis calida & morbosa hæc regio existit, propterea quod neq; aquilo perflans puram spiritus inductionem exhibet, neq; ab æstiuis uentis perfrigeratur. Cæterum insulæ propinquæ cōtinenti tempestuosiores sunt & ægre in ipsis hybernamus. Marinæ uero hyeme tepidiores sunt, propterea quod niues & glacies in cōtinenti stationes habēt, & uentos frigidos in uicinas insulas mittunt. Verum insulæ intra pelagus positæ non habent in hyeme niuium stationem.

Porro de uentis quā naturam ac facultatē singuli habēt, hoc modo cognoscere oportet. Naturam quidē habent omnes uenti humectandi ac frigefaciendi, tum animaliū corpora, tum nascentia ex terra, ob hanc caussam. Necesse est omnes uentos spirare à niue, à glacie, & gelu uehemēti, & fluminibus, & stagnis, terraq; humecta ac perfrigerata. Et fortiores quidem uentos, à maioribus & fortioribus, debiliores uero à minoribus & debilioribus. Quemadmodum enim animalibus spiritus inest, Sic etiā alijs omnibus, alijs quidem minor, alijs uero iuxta magnitudinē. Naturam quidem igitur habent humectandi ac frigefaciendi omnes uenti, Verū propter situm regionū ac locorum, per quæ uenti ad singulas regiones accedunt, diuersi inter se fiunt, frigidiores, calidiores, humidiores, sicciores, morbosiores, salubriores, Singulorū autem caussam sic cognoscere oportet. Boreas siue aquilo frigidus spirat ac humidus, quia progreditur à talibus regionibus, meatq; per tales locos, ad quos non accedit sol ipse, neq; aerem resiccans, humorem ebibit ac exhaurit, Quare ad terram

ram habitabilem accedit suam ipsius uim habens, ubi non per regionis situm corrumpitur. & his quidem qui proxime habitãt frigidissimus est, qui uero remotissime, minime. Auster autem à similibus aquiloni natura regionibus spirat. Ab Australi enim polo spirans, & à niue multa glacieq́ ac gelu fortibus procedens, necessario his qui prope ipsum illic habitant talis spirat, qualis nobis est Aquilo. Verum omnem nõ item similis accedit regionem. Nam quũ per solis iter & in meridiem spiret, humiditas ipsius à sole ebibitur, & resiccatus rarescit. quapropter necesse est ipsum calidum ac siccũ huc accedere. In proximis igitur regionibus necesse est ipsum talem uim calidam ac siccam exercere. & hoc sanè in Libya facit, Nam & terræ nascentia exarescunt, & homines latenter resiccat, Quum enim non habeat nec mare, nec fluuium unde humiditatem accipiat, ex animantibus ac plantis humorem exhaurit. Vbi uero pelagus transit, tanquam calidus & rarus existens, multa humiditate regionẽ in quam illabitur implet, & necesse est ipsum calidum ac humidum esse, ubi non regionum situs alterius qualitatis causa existat. Eodẽ modo etiam aliorum uentorum facultates se habent. Cæterũ iuxta singulas regiones uenti hoc modo se habent. Venti ex mari in regiones illabentes, sicciores quodammodo sunt. Qui uero à niue aut glacie, aut stagnis aut fluminibus procedunt, omnes humectant ac frigefaciũt, tum plantas, tum animantia, & sanitatem corporibus exhibent qui non frigiditate superexcellunt. Hi enim lædunt, propterea quod magnas mutationes calidi ac frigidi in corporibus inducũt. Hæc autem perpetiuntur hi qui in regionibus habitant palustribus ac calidis, prope flumina magna. Reliqui uero uenti qui à prædictis spirant utiles sunt, tum aerẽ purũ ac sincerum exhibentes, tum animæ calori humiditatem præbentes. Quicunq́ uero uenti ex terra accedunt, eos necesse est sicciores esse, tum à sole, tum à terra resiccatos. Quum autem non habeant uenti unde alimentum trahant, à uiuentibus humorem trahentes, & plantas & animalia omnia lædunt. Et quicunq́ uenti relictis montibus ad urbes accedunt, non solum siccant, sed etiam turbant spiritum quem inspiramus, & corpora hominum morbosa faciunt. Naturam quidem igitur & uim singulorum sic cognoscere oportet. Quomodo autẽ ad singulos se præparare oporteat, in sermonis progressu declarabo. At uero ciborum ac potuum singulorũ uim, tum eam quæ secundum naturam est, tum eam quæ per artẽ accessit, hoc modo cognoscere oportet. Quicunq́ igitur in summa dicere aggressi sunt, aut de dulciũ, aut pinguium, aut salsorum, aut alterius cuiusdam consimilis facultate, non recte iudicant. Non enim eandem uim habent, neq́ dulcia inter se, neq́ amara, neq́ ulla aliqua eiusmodi. Multa enim ex talibus sunt quæ & aluũ emolliunt, & sistunt, siccantq́ & humectant, Similiter autẽ etiam in reliquis omnibus. Sunt & quæ adstringunt, itemq́ aluum mouent, & urinã cient. Sunt quæ neutrum horum faciunt. Similiter & ex calfaciẽtibus ac reliquis omnibus, alia aliam facultatem habent. De omnibus quidem igitur impossibile est qualia nam sint declarare, Verum quam uim singulatim habeant, docebo. Ordeum natura quidem frigidum est & siccum. Inest & purgatoriũ quiddam à succo palearum. Eius signum habebis si uoles ordeum non purgatum coquere, Purgat enim is succus fortiter, Si uero decorticatũ coxeris, perfrigerabit magis ac aluũ sistet. Quum

autē toſtum fuerit, humor quidē purgatorius præ igne perit. Frigiditas autem & ſiccitas relinquitur. Quęcunq; uero perfrigerare ac ſiccare oportet, id ipſum polentæ tranſigunt. Maza omnis generis ſic utimur, facultatē autem habet maza hæc talem. farinæ ex toto collatæ alimentū quidem minus habēt, uerum magis per aluum ſecedunt. Puræ autē magis nutriunt, minus uero per aluum ſecedunt. Maza prius ſubacta, reſperſa, uino dulci non emollita, leuem facit, & per aluum ſecedit, ac frigefacit. Et frigefacit quidem, quia frigida aqua madefacta eſt, per aluum autem ſecedit, quia cito cōcoquitur. leuem uero facit, quia multum alimenti cum flatu foras excernitur. Quū enim tranſitus alimenti anguſtiores ſint, aliud inſuper accedens non ſuſcipiūt, & quod quidem cum flatu attenuatum eſt, foras excernitur, quod uero intus manet, flatum inducit, & partim ſuperne eructatur, partim inferne ſecedit. Multum itaque alimenti à corpore difflatur. Si uero uelis mazam ſtatim ut ſubacta eſt exhibere, talis reſiccatoria eſt. Quum enim polenta ſicca exiſtat, & aqua ſit madefacta, atq; ſic præparata in uentrem illabatur, humorem ex ipſo trahit calidum exiſtentem. Solet enim calidum attrahere frigidum, & rurſus frigidum calidum. Cōſumpto autem humore ex uētre neceſſe eſt ſiccari. Aqua uero quæ unà cum maza ingreſſa eſt, frigefacit. Quæcūq; igitur ſiccare oportet aut frigefacere, aut uentris profluuio diffuſum, aut alia quapiam eiuſmodi caliditate, maza efficax exiſtit.

At uero ſicca, uino dulci emollita ac trita maza, ſiccat quidem non ſimiliter, propterea quòd uehementer eſt adſtricta, alimētum uero plurimum corpori præbet, Nam ut leniter liqueſcentis alimentum tranſitus ſuſcipiunt. Per aluum quidem igitur tarde ſecedit, flatū autem nō inducit, neq; eructatur. Quæ uero & aqua, & uino dulci emollita ac prius ſubacta eſt, nutrit quidem minus, per aluum autem ſecedit, & flatum magis inducit. Cyceon autem ſolum in aqua quidem frigefacit ac nutrit, in uino uero calfacit ac nutrit, & aluum ſiſtit. In melle autem calfacit quidem minus ac nutrit, per aluū uero magis ſecedit, ſi non meracum mel fuerit: ſin minus, nō ſecedit, ſed aluum ſiſtit. In lacte uero bene alunt omnes Cyceones, hoc eſt farinæ. Verūtamen ouillum aluum ſiſtit, caprinum uero magis per aluum ſecedit. Bubulum uero minus. Equinum autem & aſininum magis ſecedunt. Triticum fortius eſt ordeo & magis nutrit, minus autē per aluum ſecedit, tum ipſum, tum ſuccus.

Panis autem ex tota farina collata, ſiccat & per aluum ſecedit. Purus autem magis nutrit, minus uero ſecedit. Ex ipſis porrò panibus, fermentatus quidem leuis eſt & ſecedit. Et leuis quidem eſt, quia à fermenti acore humiditas conſumpta eſt, quæ ſanè alimētum exiſtit, ſecedit autem, quia cito concoquitur. Non fermentatus ſecedit quidem minus, nutrit autem magis.

Qui ſucco ſubactus eſt, leuior eſt, & multum nutrit, ac per aluum ſecedit. Nutrit, quia purus eſt. leuis eſt, quia leuiſsimo ſubactus eſt, & fermentatus ac toſtus ab eodem eſt. per aluum ſecedit, quia paſſo, & aluum mouēte tritici parte, permixtus eſt. Ex ipſis autem panibus maximi maxime alunt, propterea quod minime exuritur humiditas ab igne. Et furnacei panes magis alunt q̄ focarij & ueruarij, propterea quod minus exuruntur ab igne. Clibano autem cocti & ſubcinericij ſicciſsimi ſunt, hi quidem propter cinerem, illi uero per teſtam humore priuati. Similaginei omnium horum fortiſsimi ſunt, Et adhuc

huc

huc magis qui ex alica fiunt, ualdeq́ nutriunt, uerum non similiter secedunt.

Farina pura in aqua pota frigefacit, & lotura pollinis tritici. Furfurum succus coctus, leuis, per aluum secedit. Verum farinæ in lacte datæ magis per aluum secedunt, quàm in aqua, propter serum, & maxime inter aluum mouentia numerantur. Quæcunq́ uero farinæ cum melle & oleo coquuntur, aut assantur, omnes æstuosæ sunt, & ructũ cient. Et ructum quidem cient, quia probe alentes non secedunt. Aestuosæ autẽ sunt, quia pinguia, & dulcia, & inter se concordia, non eadem coctura indigentia, in eodem sunt. Similago & alica cocta, fortia sunt & alunt, non tamen per aluum secedunt. Trygis, id est Tragus siue olyra, leuior est tritico, & quæ ex ipsa fiunt similiter ut ea quę ex tritico parantur, & magis per aluum secedunt. Auena comesta humectat ac perfrigerat, itemq́ in sorbitione accepta. Polentæ ac farinæ recentes sicciores sunt uetustis, quia igni & præparationi propinquiores existunt. Vbi uero uetustæ fiunt, calor exhalat, & frigiditas inducitur. Panes calidi siccant, frigidi minus, gracilitatem autem quãdam inducunt. Fabæ alunt, aluum sistunt, & inflant. Inflant, quia meatus aliud insuper accedens alimentum non suscipiunt. Aluum sistunt, quia totam alimenti fecem habent. Pisa inflant quidem minus, per aluum autem magis secedunt. Ochri siue eruiliæ, & dolichi siue phasioli ac siliquæ, his magis per aluum secedunt, minus inflant, & probe alunt. Cicer album per aluum secedit, & per urinam eijcitur, & alit. Et alit quidem, carnosum in ipso. Per urinam uero eijcitur, dulce, per aluum autẽ secedit, salsuginosum. Milij grana ac paleæ siccant, & uentrem sistunt, & cum ficubus, fortibus doloribus cõferunt. Ipsum autem Milium coctum alit, nõ tamẽ aluo secedit. Lentes æstuosæ sunt & turbatiuæ, & neq́ per aluũ secedunt, neq́ ipsam sistunt. Eruum aluum sistit, & robustum est, & crassefacit, & explet, & boni coloris hominẽ facit. Lini semen comestũ aluum sistit. habet & quiddã frigefactoriũ. Hormini semen consimilia lini semini facit. Lupini natura robusti sunt & calidi, uerũ per præparationẽ leuiores ac frigidiores fiunt, & aluo secedũt. Irio humectat & aluo secedit. Cucumeris semen per lotiũ magis abit q̃ secessum. Explet autem & crassefacit. Et secedit quidem per aluũ, propter paleam externam, explet autem & crassefacit, propter carnem. Lotum uero secedit quidem, uerũ minus, crassefacit autem & explet magis. humectat autẽ & urit, propter pingue & oleosum. Cnicus aluum mouet. Papauer aluũ sistit, magis aũt nigrum hoc facit, sed & album idem agit, alit autẽ, & robustum est. Horum porrò omnium succi carnis aluum mouent, oportet itaq́ in præparatione id obseruare, ut quæ siccare uelis, ab his succos detrahas, & carne utaris. quæ uero aluũ mouere uelis, ut succo copiosiore, carne uero pauciore & succulentiore utaris.

Cæterũ de animalibus quæ in ciborũ usum ueniunt, sic cognoscere oportet. Carnes Bubulæ robustæ sunt, & aluum sistunt, & ægrè in uentre concoquuntur, propterea quòd crassi ac multi sanguinis est hoc animal, & carnes graues, itemq́ sanguis, ac lac. Quorum autem animalium lac tenue est, & sanguis similiter, eorũ etiam carnes cõsimiles sunt. Caprinæ carnes his leuiores sunt, & magis aluo secedũt. Suillæ robur quidem magis q̃ hæ corpori inducũt. multũ autẽ aluo secedunt, propterea quòd tenues et modici sanguinis

uenas sues habent, carnem uero multam. Agninæ leuiores sunt ouillis, & hedinæ caprinis, quia exanguiores sunt & humidiores. Quū enim sicca & robusta natura sint animalia, dum quidē teneræ sunt, aluo secedunt, ubi uero augmentum sumpserint, nō similiter. Et uitulinæ carnes eodem modo se ad bubulas habent. Verum porcinæ suillis grauiores sunt. Quum enim animal sit natura carnosum & exāgue, humiditatis excessum in tenella ætate habet. Quū igitur meatus superaccedens alimentū non suscipiant, intus manens calfacit ac perturbat uentrem. Asininæ carnes aluo secedunt, & pullorum adhuc magis. Equinæ leuiores sunt. Caninæ calfaciūt ac siccant & robur inducunt, non tamen aluo secedunt. catulinæ uero humectant & secedunt. Suis syluestris caro siccat & robur exhibet, ac secedit. Cerui siccat, minus autem secedit, magisq́ urinam prolicit. Leporinæ siccæ sunt & aluum sistunt, urinæ autem citamentū quoddam faciūt. Vulpinæ humidiores sunt & urinam cient, Et erinaceorū terrestrium carnes humidiores sunt ac urinā cient. Porrò de uolucrium generibus sic res se habet. Omnia ferme uolucrium genera sicciora sunt q̃ quadrupeda. Quæcunq; enim uesicam nō habent, neq; mingunt, neq; sputum aut saliuam fundūt, omnino sicca sunt. Propter caliditatem enim uentris, humiditas ex corpore consumitur in alimētum caliditatis, quare neq; mingunt, neq; sputum aut saliuam fundunt. Cui autem tales humiditates non insunt, id ipsum necessario siccat. Siccissima igitur caro est palumbis, deinde columbæ, tertio loco perdicis, ac galli, & turturis. humidissima uero anseris. Semilileges autē uolucres prædictis sicciores sunt. Verum anatis carnes, & reliquarum auicularum quæ in paludibus degunt, aut in aquis, omnes humidæ sunt. At uero ex piscibus siccissimi sunt hi, scorpius, draco, callionymus, cuculus, glaucus, perca, thrissa. Leues autem sunt petrosi fermè omnes, uelut turdus, phuca, elephetis, gobio. Tales autem & prædicti itidem, leuiores sunt erronibus, Nam hi ut quiescētes raram ac leuem carnē habent, Errones autem & undas uerberantes laboribus fracti, solidiorem carnem habent. Torpedines autem & squatinæ ac Rhombi, & huiusmodi, sunt leuiores. Quicunq; uero pisces in lutosis & aquosis locis alimenta habent, uelut capitones, mugiles, anguillæ, & reliqui eiusmodi, grauiores sunt, propterea quòd ab aqua & luto, & in his nascentibus, alimenta habent, à quibus etiam spiritus in hominem ingrediens ipsum lædit ac grauat. Fluuiatiles autem & palustres his adhuc grauiores sunt. Polypi uero & sepiæ, & eiusmodi pisces, neq; leues uelut uidentur sunt, neq; per aluum secedunt. quapropter etiam oculos comesti grauant, Iuscula tamen horum aluum mouent. Cæterum conchylia uelut sunt pinæ, purpuræ, patellæ, buccina, ostrea, ipsa quidem sicca sunt, succi autē ipsorū aluū mouent. Mituli uero & pectines ac tellinæ magis aluo secedunt, Vrticæ aūt & chartilaginosi generis pisces, maximè humectant ac aluū mouēt. Cæterū Erinaceorū oua, & locustarū humor, & musculi, & ursæ, ac cancri, magis quidem fluuiatiles, sed & marini, aluum mouēt & urinam cient. Salsamēta siccant & attenuant, pleraq; etiam aluū leniter mouent. Ex salsamentis siccissima sunt marina, deinde fluuiatilia, Humidissima autem sunt palustria. Ex ipsis autem salsamentis pisces percæ appellati ualde sicci sunt. Animalium porrò cicurum ea quæ in syluis & agris pascuntur, sicciora sunt his quæ intra

ædes

ædes nutriuntur, quia labore resiccantur, itemq; præ sole ac frigore, & spiritu ficciore nutriuntur. Verum syluestria sicciora sunt mansuetis, & crudiuora ac syluarum materie pasta, itemq; parū edacia, sicciora sunt edacibus. Et frugiuora herbiuoris sicciora sunt, Et frugiuora non frugiuoris, & paucibiba multibibis, & sanguine referta exanguibus ac paucum sanguinem habentibus, & quæ in uigore sunt uetustis ualde ac iuuenculis, & mascula fœmineis, & castrata non castratis, & nigra albis, & hirta nudis. Contraria uero his humidiora sunt.

Ex ipsis autem animalibus carnes hæ fortiores sunt, quæ optime exercentur ac sanguinolentissimæ sunt, & in quibus recumbunt. Leuissimæ autem carnes sunt, quæ minime exercentur, & in umbra degunt, & in intimis animalis partibus sitæ sunt. Exanguiū autem partium robustissimæ sunt, cerebrum & medulla. Leuissimæ uero carniū partes sunt capitales, & sub uentre, musculi, pectines, pedes. Ex piscibus siccissimæ sunt supernæ partes, leuissimæ sub uētre, Et capita ipsorum humidiora sunt, propter pinguedinē ac cerebrum. Oua uolucrum robustū quid habēt, & alunt, & inflant. Robustum quid habent, quia generatio est animalis. Alunt, quia hoc est pulli lac. Inflant, quia ex parua mole in multam diffunduntur. Caseus robustus est & æstuosus & alit. Robustus quidem, quia proximus est generationi. Alit autem, quia carnosæ reliquiæ sunt lactis. Aestuosus est, quia pinguis. Aluum autem sistit, quia succo & coagulo compactus est. Aqua frigefacit. Vinum calidū est & siccum, Habet & purgatoriū quiddam à materia. Vina nigra & austera sicciora sunt, & aluum non mouent, neq; urinam cient, neq; saliuā faciunt. Siccant autem & calfaciunt, humiditatem ex corpore cōsumentes. Mollia uero nigra humidiora sunt, & inflant atq; aluum magis mouēt, Dulcia nigra humidiora sunt, calfaciūt autem & inflant humiditatē inducentia. At uero alba & austera calfaciunt, magisq; urinam cient, q̃ aluum mouent. Noua uina aluum magis mouēt, quia propiora musto sunt, itemq; alunt, & odorata magis quàm inodorata eiusdem ætatis, quia magis concocta sunt: & crassa magis quàm tenuia. Verum tenuia dulcia magis urinā cient, & aluum mouēt, & humectant corpus, & sanguinem debilem faciunt, & aduersariū corporis sanguinem in corpore augent. Mustum inflat, & subducit, ac cōturbat feruens in uentre, & aluo secedit. Inflat quidem, quia calfacit. subducit autem ex corpore, quia purgat. conturbat aūt, quia feruet in uentre, atq; ita aluo secedit. Vina acida frigefaciunt, attenuāt & humectant. Frigefaciunt quidem & attenuāt humiditatis euacuationem à corpore facientes. humectant autem per aquam unà cum uino ingredictem. Acetum frigefacit, quia colliquans humiditatem in corpore consumit. Sistit autem magis quàm mouet aluum, quia non alit & acre est. Sapa calfacit & humectat ac subducit. Calfacit, quia uinosa est. humectat, quia alit. subducit, quia dulcis est. Vinum recens sub torculari expressum & nondum excolatum, humectat, subducit, & inflat, quia etiam mustum idem facit. Mel calidum est & siccum, si meracum sit, cū aqua autem humectat & aluum mouet biliosis, pituitosis uero sistit. Dulce uero uinum pituitosis magis aluo secedit. De oleribus porrò hoc modo res se haet.

Alliū calidū est, & aluū mouet & urinā ciet corpori, oculis uero non est cōmodum. Multā enim corporis purgationē faciens, uisum hebetat, aluū autem

&

& urinam mouet, propter uim purgatoriam, coctũ debilius eſt quàm crudũ, flatum autem inducit, propter ſpiritus intẽtionem. Cepa uiſui commoda eſt, corpori uero mala, quia calida & æſtuoſa eſt, & aluo ſecedit, & alimentum quidem nullum corpori præbet necꝗ utilitatem, calfaciẽs autem ſiccat propter ſuccum. Porrum calfacit quidem minus, urinã uero ciet, & aluum mouet. habet & quid purgatoriũ. humectat autem & ructum acidum ſedat. Præſtat à reliquis cibis poſtremũ ipſum edere. Raphanus ſiue radicula, humectat pituitam diffundẽs ſua acrimonia. folia minus proſunt, præterꝗ ad articularem morbum. Radix uitioſa eſt, innatãs ac ægre cõcoctilis. Naſturtiũ calidum eſt, & carnem liquat. ſiſtit autẽ pituitam albam, quare urinæ ſtillicidiũ inducit.

Sinapi calidum eſt & aluum mouet, ſed & hoc urinæ difficultatem facit.

Quin & Eruca idem facit. Coriandrũ calidum eſt, & aluum ſiſtit, & ructum acidum ſedat, & ſomnũ conciliat, ſi poſtremũ edatur. Lactuca frigidiſsima eſt, prius ꝗ ſuccum habeat, debilitatẽ autem quãdam corpori inducit.

Anethum calidum eſt, & aluum ſiſtit, & ſternutamenta ſedat olfactatum.

Apium magis urinam ciet ꝗ aluũ mouet. & radices magis ꝗ ipſum, aluum mouent. Ocymum ſiccum eſt & calidũ, & aluum ſiſtit. Ruta urinam magis ꝗ aluũ mouet, Habet & uim quandã condenſandi, & ad medicamenta noxia cõmoda eſt præpotata. Aſparagus ſiccus eſt & aluum ſiſtit. Saluia ſicca eſt & aluum ſiſtit. Solanum frigefacit, & ſemen in ſomnis effundere non permittit. Portulaca fluuiatilis frigefacit, ſale uero condita ac ſeruata, calfacit & purgat. Calamintha calfacit & purgat. Mintha calfacit & urinam ciet, & uomitus ſiſtit, Et ſi quis ſemen eius ſæpe comedat, colliquefacit ut quis difluat, & arrigere prohibet, & corpus debile facit. Rumex calfacit ac aluum mouet. Atriplex humida eſt, nõ tamẽ aluum mouet. Blitum calidum eſt, non mouens aluum. Braſsica calfacit ac aluum mouet, & bilioſa ducit. Betæ ſuccus quidem aluum mouet, ipſum autẽ olus comeſtũ ſiſtit. Radices uero magis aluum mouent. Cucurbita frigefacit & humectat, & aluum mouet. Rapum æſtuoſum eſt, humectat autẽ & conturbat corpus, non tamen aluo ſecedit, & urinæ difficultatem inducit. Pulegium calfacit & aluum mouet. Origanũ calfacit, & bilioſa ſubducit. Thymbra ſimilia origano efficit. Thymum calidum eſt, per aluũ ſecedit & mingitur, ducit & pituitoſa. Hyſſopum calidum eſt & pituitã ducit. Porrò ſylueſtria olera, quæ os calfaciunt, & odorata ſunt, ea calfaciũt & minguntur magis ꝗ per aluum ſecedunt. Quæ uero humidam habẽt naturã frigidamꝗ ac fatuam, & odores graues, magis per aluum ſecedunt, ꝗ per urinam. Quæ autem acerba & auſtera ſunt, aluum ſiſtunt. Quæ acria & odorata ſunt, urinam cient. Quæ acria & ſicca in ore ſunt, ea omnia ſiccant. Quæ acida ſunt, frigefaciunt. Cæterum ſucci urinam cientes ſunt, crethmi, apij, allij cremor, cytiſi, fœniculi, porri, adianti, ſolani, qui & frigefacit. Item ſcolopendrium, mintha, ſeſeli, caucalides, hypericũ, urticæ. Aluum autem mouent & purgant, cicer, lenticula, ordeum, beta, braſsica, mercurialis, ſambucus, cnicus. Hęc omnia aluum magis mouẽt quàm urinam. At uero de pomis hoc modo ſe res habet. Quæ quidem ſeminibus referta ſunt, ea magis aluum mouẽt, Item uiridia magis ꝗ ſicca. Verum uis & facultas ipſorum referatur. Mora calfaciunt

ciunt & humectant ac aluo secedũt. Pira matura calfaciũt & humectant ac al
uum mouent. Dura uero sistunt. Pira syluestria, hyberna, matura, aluũ mouent
ac purgant. Cruda uero sistunt. Mala dulcia ægre cõcoquuntur. Acida ue
ro & matura, minus. Cydonia adstringunt, & nõ mouent aluum. Succi autem
malorum, uomitus sistunt, & urinã cient. et ante uomitũ odores ipsorum idem
præstant. Mala syluestria aluum sistunt. Cocta comesta magis aluum mouẽt.
Verum ad respirationẽ quæ erecta ceruice fit, & succi ipsorum, & ipsa quoq;,
hausta prosunt. Sorba, Mespila & Corna, & quæcunq; alia huius generis
poma, aluum sistunt & acerba sunt. Mali punici dulcis succus aluũ mouet.
habet autẽ quid æstuosum. Mala punica uinosa, minus æstuosa sunt. Acida
uero magis frigefactoria. Nuclei autem omniũ aluum sistunt. Cucumeres
crudi, frigidi sunt & ægre concoctiles. Maturi autem & pepones, minguntur
& per aluum secedunt. uerum flatuosi sunt. Botri uuarũ calidi sunt & hu-
midi ac aluum mouent, maxime albi. Dulces quidẽ igitur calfaciũt fortiter, pro
pterea quod multum iam caliditatis habent. Immaturæ uero minus calfaciunt,
magis autem purgant potati. Ficus & uuæ passæ æstuosæ sunt, sed aluum
mouent. Ficus uiridis humectat & aluũ mouet, ac calfacit. humectat, quia
succo plena est. Calfacit, propter succum itidem, aluũ mouet, propter succi dul
corem. Primæ ficus pessimæ sunt, quia succulentissimæ. optime aũt sunt po
stremæ. Ficus aridæ æstuosæ sunt, sed aluo secedunt. Amygdalæ æstuosæ
sunt, uerum probe nutriunt. Aestuosæ quidem sunt propter pinguitudinẽ, nu
triunt autem propter carnositatẽ. Nuces rotundæ similes his sunt. Latæ
uero maturæ probe alunt, & aluum mouẽt. Depuratæ uero etiam flatum indu
cunt. Tunicæ uero ipsarum aluum sistunt. Acyli ilicis glandes, & querci-
næ ac fagineæ glãdes, aluũ sistunt crudæ & assatæ, coctæ uero minus. Pin
gues carnes æstuosæ sunt, sed aluum mouent. Carnes conditæ ac asseruatæ
in uino quidem siccant & alunt, & siccant quidem propter uinum, alunt autem
propter carnem. In aceto autem asseruatæ calfaciunt quidẽ, uerum minus pro-
pter acetum, multum autẽ nutriunt. At uero sale seruatæ minus quidem alunt;
humiditate per salem priuatæ, attenuant autẽ & siccant, ac sufficienter aluũ mo
uent. Cæterum uires singulorũ detrahere, & addere ac augere, hoc modo
oportet. Ex igne & aqua omnia cõstituuntur, & animalia, & terra nascen-
tia, & ex his augescunt, & in hæc secernuntur ac resoluũtur. Fortium qui-
dem igitur eduliorum uim sæpe coquendo ac frigefaciendo detrahere oportet,
et uice uersa augere. Humidorũ autem torrẽdo ac assando humiditatẽ eximere.
Siccorum uero rigãdo ac madefaciendo. Salsorũ rigando & coquendo. Ama-
rorũ & acrium dulciũ mixtura. Acerborũ pinguiũ temperamẽto. & de reliquis
omnibus ex prædictis iudicium facere oportet. Quæcũq; tosta aut assata
sunt, aluũ magis sistũt q̃ cruda, ꝑpterea quod humiditas itẽq; pinguitudo per
ignẽ ablata sunt. Quũ itaq; in uentrẽ inciderint, humiditatẽ ex uentre trahunt,
& oscula uenarũ concludunt siccantq; ac calfaciũt, quare trãsitus humiditatis si
stunt. Quæ uero ex inaquosis ac siccis & æstuosis locis ueniũt, ea omnia sic-
ciora ac calidiora sunt, & robur amplius corpore exhibẽt, propterea quod pari
mole ac copia grauiora sunt & densiora, & maiorẽ redditũ tribuũt, q̃ quę ex hu
midis et riguis ac frigidis. Hæc em̃ humidiora sunt et leuiora ac frigidiora. Nõ
igitur

igitur solũ ipsius cibi & potus, & animaliũ ipsorum uim nosse oportet, sed etiã patriæ unde sunt. Quũ igitur forte alimentũ corpori offerre uoles, & ex ijsdem cibis, his quæ ex inaquosis locis ueniunt utẽdum est, & cibis, & potibus, & animalibus. Vbi uero leuiore & humidiore, his quæ ex riguis ueniunt uteris. Dulcia & acria, & salsa, & amara, & austera, & carnosa, calfacere solent. Item quæ sicca sunt, & quæ humida. Quæcunq; igitur de sicca parte plus in se habent, ea siccant & calfaciunt. Quæ uero humidæ partis plus habent, ea omnia calfacientia humectant, & aluum magis mouẽt ꝙ sicca. Nam ubi alimentum amplius corpori præbuerunt, reuulsionẽ in uentre faciũt, & humectantia aluo secedunt. Quæ autẽ excalfacientia siccant, tum edulia tum pocula, neq; saliuam, neq; urinam, neq; secessum facientia, corpus siccant, id'q; ob hãc caussam. Corpus calfactum humore uacuatur, & pars eius ab ipsis cibis, pars in alimentum caloris ipsius animæ consumitur. Pars etiam calfacta & attenuata per ipsum corpus expellitur. Dulcia & pinguia ac oleosa replent, quia ex modica mole multum diffundũtur. Calfacta autem & diffusa, caliditatem in corpore replent ac tranquillam esse faciunt. At uero acida, & acria, & austera, & acerba, & ex toto collata, & sicca, non replent: propterea quòd oscula uenarum aperiunt & expurgant, & partim siccantia, partim mordentia ac adstringentia, humiditatem carnis horrere ac considere & in modicam molem cõtrahi faciunt, atq; ita uacuũ multum in corpore fit. Quum igitur uoles à modicis implere, aut à pluribus euacuare, talibus utaris. Recentia omnia maiorem ꝙ alia fortitudinem habent, propterea quòd propinquiora uiuo sunt. Verũ antiqua & marcida, magis ꝙ recẽtia aluum mouẽt, quia propiora putredini sunt. At uero cruda alunt & ructus cient, propterea quòd quæ ignem coquere oportebat, ea uẽter transigit, debilior ꝙ ingesta sunt existens. Cæterum obsonia ex uarijs intritis præparata, æstuosa & humida sunt: propterea quòd pinguia, & tosta, & calida, & inæquales inter se uires habẽtia, in eodem cohærent. Verum quæ in muria præparantur meliora sunt, & non æstuosa. Porrò de balneis hoc modo habet. Aqua potabilis humectat & frigefacit, exhibet enim corpori humiditatẽ. Salsum autem balneũ calfacit ac siccat. Quum enim natura calidum sit, trahit à corpore humiditatẽ. Calida autem balnea ieiunũ attenuant ac frigefaciunt: per caliditatem enim humiditatẽ de corpore auferunt, euacuata autẽ de carne humiditate, corpus perfrigeratur. à cibo accepto eadem calfaciunt, ac humectant, ea quæ supereminent in corpore diffundentia in maiorẽ molem.

Balnea autẽ frigida uice uersa, uacuo quidẽ corpore præbent quandam caliditatem. Vbi autem cibus ingestus est, ab humido existente detrahũt, & frigidum existens siccitate replent. Illuuies siccat quum humiditas cõsumatur. Similiter etiam unctionis neglectus. Vnctio uero calfacit, humectat, ac mollit.

Sol & ignis siccant, propterea quòd quũ calida sint & sicca, humiditatẽ ex corpore trahunt. Vmbra & frigus moderate humectant, dant enim magis ꝙ accipiunt. Sudores omnes abeuntes siccant & attenuant, humore ex corpore deficiente. Coitus attenuat, humectat & calfacit, Calfacit quidẽ propter laborem & excretionem frigiditatis. Attenuat autẽ propter euacuationem. humectat, propter colliquationis reliquias in corpore præ labore. Vomitus attenuant propter cibi euacuationẽ, non tamen siccant, si quis postridie recte cu-

ret

ret, sed humectant, propter repletionem & colliquationē carnis præ labore. Si uero quis sinat hæc postridie consumi in alimētum caliditati, & diætam sensim adhibeat, siccant. Ventrem autē compactum uomitus soluit, & egerentem magis ꝙ oportet, sistit, illū quidem humectans, hunc uero siccans. Quum igitur aluū quis sistere uolet, auide deuoratū cibum euomere oportet, priusquā humescat & infra detrahatur: & magis acerbis & austeris edulijs uti. Vbi uero soluere aluum quis uelit, plurimo tēpore cibis immorari confert, & acribus, ac salsis, & pinguibus, ac dulcibus, tum cibis, tum potionibus uti. Somni ieiunum attenuant & frigefaciunt, si non longi fuerint, præsentem humiditatē euacuantes. Qui uero magis calfaciūt, colliquant carnem, & corpus diffundentes exoluunt, ac debiles faciunt. à cibo uero sumpto calfacientes humectant, alimentum in corpus diffundentes. à matutinis autē deambulationibus somnus maxime siccat. Vigilia in exsatiatis cibo noxia est, non permittens cibum liquari ac concoqui. Ieiunos autē attenuat quidem, uerū minus lædit. Segnicies ac ocium humectat, & corpus debile facit. Anima enim quiescēs humiditatem ex corpore nō consumit. Labor siccat, & corpus robustum facit.

Semel in die cibum capere attenuat, & siccat, & aluū sistit, propterea quod per animæ caliditatem humiditas ex uētre & carne cōsumitur. Prandium contraria facit. Aquæ potus calidus attenuat, similiter & frigidus. At uero & spiritus, & cibus, & potus, humiditatē in corpore cōgelant, si excellenter frigida fuerint, & per cōgelationem ac frigiditatem aluos sistunt. Nam animæ humiditatem superant. Rursus autē etiā caliditatis excessus eandem congelant, in tantum ut diffundi nequeat. Quæcunq; uero calfacientia corpus, & alimentū non præbentia, carnem humiditate euacuant etiam excessum non facientia, ea frigiditatem homini exhibēt. Nam præsente humiditate mota, flatu ab ipsa repletur ac perfrigeratur. Cæterum quam uim labores habeant nunc exponam. Sunt enim alij naturales, alij uiolēti. Naturales igitur sunt, Visus labor, auditus, uocis, curarum. Visus quidem igitur talis uis est. Anima in id quod uidetur intenta, mouetur & calescit. Calfacta uero, euacuata humiditate siccatur. Per auditum uero allabente sono, anima cōcutitur & laborat, laborans autem calescit & siccatur. Quæcunq; fiunt hominibus in cura, anima etiam ab his calescit ac siccatur, & humiditatē consumens laborat, & carnes attenuat, & hominem euacuat. Quicunq; labores uocis sunt, uelut sermo, aut lectio, aut cantus, omnes hi animam mouent, Mota aūt siccatur & calescit, & humiditatem in corpore consumit. At uero deambulationes etiam ipsæ maxime præ reliquis naturales sunt, Habent autē quid uiolentum. Vis ipsarum talis est. Deambulatio à cœna & aluū, & corpus, & uentrē siccat, ipsumq; amarum fieri non sinit, ob hanc causam. Quum mouetur homo, calefit corpus, itemq; cibi. Attrahit igitur humiditatē caro, & aluū amarā fieri non sinit. Corpus quidem igitur repletur, aluus uero attenuatur. Siccatur autem eadem, ob hanc caussam. Quum corpus mouetur & calescit, quod tenuissimum est alimenti consumitur, partim per insitum calorem, partim uero unà cū flatu foras excernitur, partim etiam per lotium eijcitur. Quod uero siccissimū est de cibis relinquitur, Quare unà cum aluo etiam caro resiccatur. Matutinæ deambulationes attenuant, & partes circa caput leues, & agiles, ac promptas reddunt,

& aluum soluunt. Attenuant quidem, quia motum corpus calescit, & humiditas attenuatur ac purgatur, partim per spiritũ ac flatum, partim uero emungitur & exscreatur: sed & aliqua pars in alimentũ caliditatis animæ consumitur. Aluum autem soluunt, quia quũ calida sit, frigido spiritu superne allabente, caliditas frigiditati cedit. Leues autem partes circa caput faciũt, ob hanc causam. Quũ euacuata est aluus, ex reliquo corpore & capite humiditatem in seipsam attrahit, nimirũ calida existens. Euacuato autem capite, & uisus & auditus depurgantur, & homines agiles fiunt. Deambulationes autem post exercitia, corpora pura reddunt, & attenuant, non permittentes carnis colliquationem fieri præ labore, sed ipsam depurgant. Cæterũ cursus longi ac curui sensim facti, calfacientes carnem, concoquere ac diffundere possunt, & uim ciborũ in carne concoquunt: uerũ corpora tardiora ac crassiora reddũt quàm cursus circulares. Et multa comedentibus cõmodiores sunt, & hyeme magis quàm æstate. Qui uero in ueste fiunt, eandem uim habent, magis autem excalfaciũt, & corpora humidiora faciũt, & decoloratiora: quia sincerus spiritus allabens ipsa non depurgat, sed in eodem spiritu exercentur. Conferunt itaq; & siccis, & carnosis qui carnem demoliri & abolere uolunt, itemq; senioribus, propter corporis frigiditatem. Cursus autem recti reuertẽtes, & equestres indefiniti, carnem minus diffundunt, attenuant autem magis, propterea quod externis animæ partibus hi labores sunt, & humiditatem ex carne reuellunt, & corpus attenuant ac siccant. Circulares uero cursus carnem minime diffundunt, attenuant autem & distendunt carnem & uentrem maxime, propterea quod acutissimo spiritu utentes, humiditatem in seipsos celerrime trahunt. At uero concussiones siccant quidem derepente, non sunt autem idoneæ, neq; commodæ. nam conuulsiones inducunt: quia excalfactũ corpus, cutem quidem fortiter attenuat, carnem uero minus coagmentat q̃ cursus circulares, carnem autem humore euacuant. Cõmotiones & alleuationes carnem quidem minime excalfaciunt, corpus autem & animã irritant, & spiritu euacuant. Lucta & fricatio, externis corporis partibus magis laborem exhibent. calfaciũt aũt carnem, & corroborant ac augeri faciunt, ob hanc causam. Quæ ex natura solida sunt, confricta considunt ac coagmentantur, quæ uero caua sunt, augescunt. Quod itaq; densum est in carne, id confrictũ coagmẽtatur, caua uero augescũt, itemq; uenæ. Nam carnes calfactæ ac siccatæ, alimentũ in seipsas per uenas trahũt, deinde augescunt. Volutatio in puluere cõsimilia luctæ efficit. Magis autem siccat propter puluerem, & minus incarnat. Micatio per summas manus attenuat, & carnes sursum trahit. Follis, & manuum ad rythmũ motus, consimilia faciunt. Spiritus detentio, meatus disparare, & cutem attenuare, & humiditatẽ sub cutem extrudere potest. Exercitia in puluere & oleo in tantum differunt, quòd puluis quidem est frigidus, oleum autẽ calidum. In hyeme igitur oleum corpus magis auget, propterea q frigus prohibet à corpore quid auferre. In æstate uero caliditatis excessum faciẽs, carnẽ liquat: quũ et à tempore, & oleo, ac labore, corpus calefiat. At uero puluis qui inter exercendum accedit, in æstate quidẽ magis auget. Nam frigefaciẽs corpus, in excessum calfieri nõ permittit. In hyeme uero frigus & algorẽ inducit. Morari in puluere post exercitia in æstate, modico tẽpore, cõfert frigefaciendo. Verũ longior mora su

per

perresiccat,& corpora dura ac lignosa efficit. Frictio ex oleo & aqua mol-
lit,& nõ uehemẽter excalfieri sinit. Porrò de lassitudinibus quæ in corpo-
re fiunt, hoc modo res se habet. Homines inexercitati ab omni labore las-
santur. Nulla enim corporis pars exercitata est ad ullum aliquẽ laborem. Cor-
pora autẽ exercitata, ab insuetis laboribus delassantur. Aliqua uero etiam à cõ-
suetis exercitijs lassantur, si modũ excesserint. Species quidem igitur lassi-
tudinum eiusmodi sunt. Vis autẽ ipsarum sic habet. Etenim inexercitati humi
dam carnem habentes, quum laborauerint corpore calefacto multã colliquatio
nem remittunt. Quicquid igitur exsudauerit, aut cum corpore depurgatũ fue-
rit, non exhibet magis laborẽ in corporis parte præter consuetudinẽ euacuata.
Quicquid uero ab excretione intus remãserit, non solũ huic laborem exhibet,
sed etiam ei parti quæ humiditatẽ suscepit. Non enim cõmoda est corpori, sed
infesta. Et in carnes quidẽ corporũ non similiter cõgregatur, Verũ in carnosas
partes, quare his laborẽ exhibet, donec exiuerit. Tanquã enim circuitũ non ha
bens, quiescẽs calefit tum ipsa, tum quæ allabũtur. Si igitur multũ fuerit quod
excretũ est, etiã sanum corpus exsuperat, ut totũ concalescat, & febrem fortem
inducit. Calefacto enim sanguine & attracto, celerem circuitũ faciunt ea quæ
in corpore sunt, & tum reliquũ corpus præ spiritu purgatur, tum quod compa
ctum est calescẽs attenuatur, & simul ex carne foras sub cutem extruditur, atq;
hoc sudor calidus uocatur. Hoc aũt excreto, & sanguis in naturalẽ statum resti
tuitur, & febris remittit, & lassitudo sedatur maxime tertia die. Cæterum
eiusmodi lassitudinem sic curare oportet, ut fomẽtis & balneis calidis id quod
cõpactum est dissoluamus, & deambulationib. uehemẽtibus depurgemus, &
modico cibo ac attenuationib. carnis euacuationẽ cogamus ac coagmẽtemus,
& oleo sensim multo tẽpore fricemus, ut ne uiolenter excalescat. Vnguẽtis etiã
tum exudatorijs, tum molliẽtibus, unguere ac mollire cõducit. At uero exer
citatis, ab insuetis laboribus propterea lassitudo cõtingit. Quũ corpus nõ fue
rit laboribus exercitatũ, necesse est carnẽ humidã esse ad eum locũ, ad quem nõ
est adsuetus se laboribus exercere, quemadmodũ etiã ad singula exercitationũ
genera. Carnẽ igitur necesse est colliquari, & excerni, cõsidereq; ac cõtrahi, ue-
lut priori. Cõfert autẽ hoc modo curari. Exercitationibus utendũ est cõsuetis,
quo id quod cõpactum est calescẽs extenuetur ac depurgetur, & reliquum cor
pus nõ humectetur, neq; inexercitatũ maneat. Vtile est & hunc balneis calidis
uti, itemq; frictione similiter ut priorẽ. Verum fomẽtis nihil habet opus. Labo
res enim calfaciẽtes sufficiẽtes sunt attenuare & depurgare id quod compactũ
est. Lassitudo aũt à cõsuetis exercitijs hoc modo fit. A moderato quidẽ la-
bore lassitudo nõ mouetur. Quũ uero maior q; oportet labor fuerit, carnẽ su-
perresiccat, euacuata autẽ humore caro, calefit, & dolet, & horret, & ad febrem
perducitur longiorẽ, si non quis recte curet. Oportet aũt primũ quidem ipsum
balneo nõ ualde multo, neq; nimis calido lauari. deinde exhibito à balneo mol
li uino, in cœna offerre plurima & omnigena edulia, et potu aquoso, uino uero
molli ac multo uti. Postea lõgo tẽpore his immoretur, donec uenæ repletæ at-
tollantur. Deinde uero uomat, & post modicam stationem, molliter dormiat.
Postea per dies sex sensim ad cibos et labores consuetos adhibeatur, atq; ita ad
cõsuetum cibum ac potũ perducatur. Vim aũt habet hæc curatio talem. Resic-

catum excellēter corpus, humectare potest citra excessum. Si quidē igitur possibile esset, laboris excessum nosse, quātus is esset, commodū foret ipsi per moderatū cibum mederi. Nunc uero illud impossibile est, hoc uero facile. Corpus enim resiccatū, ab ingestis omnigenis edulijs id quod cōducibile sibijpsi est sumit, unaquæq; pars de singulis cibis. repletū autē & humectatū, aluo per uomitum euacuata, rursus excessum remittit. Aluus aūt uacua existēs reuellit. Excedentē itaq; humiditatē caro eructat, moderatam uero nō remittit, nisi per uim, aut labores, aut medicamēta, aut aliam quādam reuulsionē. Qui autem additione cibi sensim crescente utitur, is corpori diætam placide constituit.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER III.

Iano Cornario Medico Physico interprete.

De diæta humana exacte quid cōscribere, ut ad ciborum copiam, laborū cōmensuratio ac symmetria fiat, nō est possibile, quemadmodū etiā antea à me relatū est. Multa enim sunt impedimenta. Primū quidem hominū naturæ, diuersæ existentes. Nam & siccæ ipsæ ad seipsas, & ad alia collatæ magis ac minus siccæ sunt & humidæ. Similiter etiā aliæ omnes. Deinde ætates nō ijsdē indigētes, Insuper & regionū situs, & uentorum mutationes, & temporū alterationes, & anni cōstitutiones. Est & inter ipsos cibos multa differentia, Triticū enim à tritico differt, & uinū à uino, & reliqua omnia ex quibus uictū facimus diuersa existentia, impediūt quo minus possibile sit exacte de diæta cōscribere. At enim prænotiones inuētæ sanè à me sunt eorū quæ in corpore dominātur, siue labores cibos, siue cibi labores superēt, & quomodo singulis mederi oporteat, prædiscereq; sanas naturas, & ut nō accedāt morbi, nisi quis ualde multū delinquat ac sæpe. hæc aūt medicamētis iam opus habēt. Sūt autē quæ neq; per medicamēta sanari possunt. Quantū quidē igitur inueniri possibile est quæ maxime ad rem faciūt, à me inuentū est. Verū exacte à nullo. Primū igitur multis ac uulgo hominibus cōscribam, ex quibus maxime utilitatem capere possint, qui sanè cibis uulgaribus utūtur, ac laboribus necessarijs, profectionibusq; necessarijs, ac operis marinis ad uitam degēdam repertis: quiq; calescunt plus q̃ expedit, perfrigerāturq; præter cōmoditatem, & reliqua diæta incōstanti utuntur. His itaq; ex præsentibus sic uictū facere conducit. Annū equidē in quatuor partes diuidunt, quas pleriq; omnes nouerūt, hyemē, uer, æstatem, autūnum. Et hyemē quidē à pleiadū occasu, usq; ad æquinoctiū uernum. Ver autē ab Aequinoctio usq; ad pleiadū exortum. Aestatem uero à pleiadum ortu usq; ad Arcturi exortum. Autūnum ab arcturi ortu, usq; ad pleiadum occasum. In hyeme quidem igitur tempori frigido & cōpacto se opponēdo, hoc uictu uti cōducit. Primū quidem semel tantū in die cibum capere cōuenit, nisi quis ualde siccum uentrē habeat. Id uero si fieri non possit, modicum prandere. Victu aūt utendum est sicco & austero, & calfactorio, & ex toto collato, ac meraco. Pane autē magis uti expedit, & obsonijs assatis potius q̃ coctis. Et potionibus nigris meracioribus ac paucioribus

bus. Oleribus minimũ, præterq̃ calefacientibus & siccis. Succis item ac sorbitionibus minime utendũ est. Laboribus autẽ multis omnibus, cursibusq́ curuis sensim crescẽte accessione, & lucta in oleo longa, à leuibus ordiendo ac sensim addendo. Et deambulationibus ab exercitijs, acutis ac celeribus. à cœna uero, tardis in tepore. Matutinis autẽ multis, leni initio facto, ac sensim crescente accessione, ita ut placide rursus desinas. Vtendũ est & strato duriore, & nocturnis itineribus, & funambulationibus, ac cursibus per funem uti cõfert. Omnia enim hæc attenuant ac calfaciũt. Vtendum etiã nauigatione. Vbi autem quis lauari uelit, si quidem in palestra se exercuerit, frigida lauetur. Si uero alio quopiam exercitio usus fuerit, calida cõmodior existit. Vtendũ & uomitibus, si humidiores sint ter in mẽse, sin sicciores, bis à cibis omnis generis. à uomitib. sensim perueniendũ est ad cõsuetum cibum per dies tres, eóq́ tempore laboribus leuioribus ac paucioribus utẽdum. à bubulis aũt & porcinis carnibus, aut alijs, quicquid tandem modum excesserit, repletus uomat: & à caseosis & dulcibus ac pinguibus, eum qui non est adsuetus repleri, uomere cõducit: & ab ebrietate, ac ciborũ mutatione, & regionũ alteratione uomendũ est. Oportet autem frigori seipsum purum exhibere, prætereá à cibis ac exercitijs. Sed & in matutinis deambulationibus ubi corpus calefieri cœperit, itemq́ in cursibus etiam in alio tẽpore, excessum uitare oportet. Melius est enim corpori hyemem ferre, q̃ exerceri hoc tẽpore. Nam neq́ arbores quæ hyemem non pertulerunt hoc tẽpore, fructũ ferre possunt, neq́ ipsæ sanæ esse. Vtẽdum est & laboribus hoc tẽpore multis usq́ ad excessum, nisi lassitudines succedãt. Signũ autem docebo idiotas, ostendãq́ quapropter hęc ita se habent. Tempore existente frigido ac compacto, cõsimilia patiuntur etiam animalia ipsa. Necesse igitur est corpora tarde calefieri à labore, & modicam quandam humiditatis præsentis partem excernere. Deinde modicũ tempus cõcessum est quo laboret, multum autem quo quiescãt. Dies enim breuis est, nox uero lõga. propterea igitur neq́ tempus, neq́ labor excessum habet. Ob hãc itaq́ causam hoc tempore sic diætam instituere oportet, à pleiadum occasu usq́ ad solstitium hybernum diebus quadraginta quatuor. Circa solstitium aũt maxime in custodia ac tutela esse, & à solstitio alios totidem dies eadem diæta uti. Postquã autem tẽpus adduxerit fauoniũ, & mollius factũ fuerit, oportet etiam cum tempore diætam sequi, diebus quindecim, quum arcturus oritur & hirundo uolat. Sequẽs uero tẽpus magis uarie transigere oportet usq́ ad æquinoctium diebus triginta duobus. Oportet igitur etiam diæta uti hoc tẽpore uariegatiore, molliorеq́ ac leuiore, & cibo, & potu, & labore, atq́ ita sensim ad uer perducere. Quum autẽ æquinoctiũ iam factum fuerit mollius, & dies longiores, ac noctes breuiores, & tempus calidũ ac siccum cõstiterit, etiã præsens uictus probe nutriens ac meracus sit. Quemadmodũ igitur arbores rationẽ non habentes, hoc tempore præparant sibi ad æstatis cõmoditatem, tum incremẽtum, tum umbram: Sic oportet hominẽ, quũ sanè mente ac ratione præditus sit, carnis incrementũ salubre sibi præparare. Oportet igitur ut ne derepẽte diæta trãsmutetur, tempus in sex partes diuidere, per octo dies. In prima itaq́ parte, & labores detrahere oportet, & reliquis quoq́ uelocioribus uti. Cibis aũt mollioribus, & potibus aquosiorib. ac albioribus, & lucta cũ oleo in sole utendũ est. In singulis aũt temporibus sin-

gulas diætas paulatim trāſmutare oportet,& deambulatiões detrahere à cœna plures,matutinas pauciores: & mazā pro pane offerre,& olera cocta exhibere, & obſonia cocta aſſatis adæquare, & balneis uti, & parū prandere,& re uenerea pauca uti,& uomitib. primū quidem quarto quoq; die,deinde per longius tempus,quo & corpus pura carne incarnatū cōſtituas,& diætā in hoc tempore mollem,uſq; ad pleiadum exortum. Et in hoc iam æſtas adeſt,& ad hanc nunc diætam inſtituere oportet. Quum itaq; pleias exorta fuerit,cibis mollioribus ac paucioribus uti oportet. Deinde maza magis ꝙ pane, atq; ea prius ſubacta,& uino dulci nō emollita.potibus autē mollibus albis aquoſis, prādio modico,& ſomnis à prādio breuibus,& repletionib. ex cibis ac potibus ꝙ minimis. Potu inter edendū utendū eſt ſufficiēte,per diem uero minime bibendum, niſi neceſſaria aliqua ſiccitate corpus utatur. Vtendum eſt & oleribus coctis,exceptis ęſtuoſis ac ſiccis. Vtendū etiā crudis,exceptis calfaciētibus ac ſiccis. Vomitib. niſi ſi qua repletio cōtingat,utendū nō eſt. Re aūt uenerea minime. Balneis aūt tepidis uti licet. At uero poma fortiora ſunt ꝙ pro humana natura. Melius eſt igitur à pomis abſtinere. Si uero quis cū cibis utatur, minime deliquerit. Laboribus quoq; ac curſibus circularibus exerceri oportet,& curſibus rectis reuertētib.modicis multo tēpore,& deambulationib.in umbra,lucta aūt in puluere,quo ꝙ minime excaleſcat. Verū uolutationes in puluere meliores ſunt ꝙ curſus circulares.Frigefaciūt enim corpus humore euacuātes. à cœna deambulandū non eſt,ſed ſaltem ſurgendum.Mane uero deambulationibus utendū.Soles uitādi ſunt,itē q; frigora,tum mane,tum ueſpere,quæ flumina,aut ſtagna,aut niues exhalant. Hanc aūt diætam tolerare oportet uſq; ad ſolſtitiū æſtiuū,quo in hoc tēpore adimas oīa quæ ſicca ſunt et calida et nigra ac meraca,itē q; panes,præterꝙ ſi parū qd uoluptatis gratia cōcedere uelis. Sequēti uero tēpore utetur mollibus & humidis & perfrigerātib.ac albis, uſq; ad arcturi exortū ac æquinoctiū per dies nonaginta tres. Cæterū ab æquinoctio ſic diætam inſtituere oportet,per autumnū ad hyemē adducēdo,ita ut mutatiōes frigorū ac teporis uites ueſtitu craſſo. Vtendū aūt hoc tēpore motu in ueſte,frictione q; ac lucta in oleo,ita ut ſenſim acceſsio creſcat. Deambulatiões quoq; in tepore faciēdæ ſunt,& calidis lauacris utendū,& ſomni diurni detrahēdi. Cibis aūt utendū eſt calidioribus,ac minus humidis,& puris, & potibus nigrioribus,uerū mollibus & nō aquoſis. Oleribus uero minus. Reliquā item diætam omnē ſic cōſonam adhibere oportet, ut ab æſtiuis detrahas, hybernis aūt utaris nō ad ſummū, quo hybernū uictū ꝙ proxime conſtituas, in diebus duodequinquaginta,uſq; ad pleiadū occaſum,ab æquinoctio. Hæc porrò multitudinis commonēdæ gratia ac uulgi hominū cauſa prodo, qui ex neceſsitate uitam temere tranſigunt,neq; licet ipſis aliorū negligentes eſſe,ac ſuam ipſorū ſanitatē curare. Quibus uero iam hoc certū ac percognitū eſt, quòd neq; diuitiarū,neq; corporis,neq; ullius alterius rei ulla utilitas eſt,citra ſanitatē, ad hos inuēta eſt à me diæta,quantū poſsibile eſt, ad ueritatē ac certitudinē poſsibiliū rerum adducta. Hanc itaq; in ſermonis progreſſu declarabo. Inuentū autē hoc honeſtum quidē mihi repertori,utile uero diſcentibus,nullus adhuc priorū ne attētauit quidē componere, quod ad omnia alia magni æſtimandū duco. Eſt autē præcognitio antequā ægrotent cognitio,quid corpora perpetiantur,utrū

cibus

cibus superat labores, aut labores cibos, aut moderate inter se habeant. Vtrum enim tandem superetur, morbi fiunt, ab æqualitate autē inter ipsa mutua, sanitas adest. Ad hæc sanè cōmemoranda accingor, & demōstrabo qualia fiunt hominibus qui sani sibi esse uidentur, & iucūde comedunt, laborareq; possunt, & corporis ac caloris satis habēt. Nares citra causam apertam à cœna implētur, & repletæ esse uidentur, emungunt autē nihil. Vbi aūt deambulare mane incipiunt ac exerceri, tunc emungunt ac spuunt. & progressu tēporis etiam palpebras graues habent, & pruritus frontē occupat, & à cibis abstinēt, & bibere minus possunt, & color fit decolor, & aut destillationes mouentur aut febres horridæ, iuxta quodcūq; tempus repletio fuerit mota. Quicquid aūt eo tempore fecerit, in id ipsum culpā ac causam reijcit, quū id ipsum causa non sit. Huic enim cibi superant labores, & repletio paulatim collecta in morbum ipsum adduxit. Sed nō huc usq; differre oportet, uerū ubi prima signa cognouerit, scire quod cibi labores superāt, & paulatim collecta repletio existit. Mucus enim & saliua repletionis indices sunt ac signa, & quiescēte quidem corpore, meatus spiritus obturant, multa repletione existente. ubi uero calefactū est præ labore, attenuata excernūtur. Talem autē sic curare oportet. Exercitatū in cōsuetis exercitijs citra lassitudinem, calidaq; lotum, cibis omnigenis expleto, ac uomere facito. à uomitu uero os & fauces colluat uino austero, quo oscula uenarū cōstringantur, & nihil attrahant, uelut à uomitu fieri solet. deinde surgens modice deambulet in tepore. Postridie uero deambulationib. quidē utendū est. exercitijs aūt pauciorib. & leuioribus ꝙ prius. & si æstas fuerit impransus degat, sin minus, parū comedat, & de cœna quam sumere solebat, dimidiū detrahat. Tertia autem die labores quidem obeat omnes consuetos ac deambulationes, uerum cibos sensim ingerat, quo quinta die à uomitu cōsuetum cibū assumat. Et si quidem ab hoc satis bene habuerit, de cætero cibis quidē paucioribus, laboribus aūt pluribus curetur. Si uero signa repletionis nō quieuerint, interpositis duobus diebus ab ea qua cōsuetos cibos assumpsit, rursus uomat, & eodē modo sensim ad cōsuetos cibos redeat. Quod si nō successerit, etiam tertiū eadem repete, donec à repletione liberetur. Sunt autē homines qui ubi labores superantur à cibis, talia patiūtur. Incipiente quidē repletione somni longi & dulces ipsis cōtingunt, & interdiu etiā dormiunt. Somnus aūt contingit carni, & sanguis funditur, & spiritus diffusus tranquillus est. Quum uero nō suscipiat amplius corpus repletionē, secretionē iam remittit intro, præ circuitus uiolentia, quæ sanè secretio cōtraria alimēto à cibis, animā perturbat. Quo tempore non amplius iucundi ipsis sunt somni, sed necesse est hominē perturbari, & uidetur sibi cum aliquo pugnā cōmittere. Qualiacūq; enim patitur corpus, talia uidet anima, uisu iam concluso. Quū igitur ad hoc peruenerit homo, prope iā est ut ægrotet. Quòd aūt ueniet morbus, ualde manifestū est, Qualis em̄ secretio uenerit, & quancūq; partē superauerit, eam ipsam morbo affligit. Verū nō oportet ita desipiētem esse & hucusq; differre, sed statim ubi prima signa cognouit, curā cōtingere, & hūc uelut priorē curare. longiori autē tempore, ac fame opus habet. Sunt præterea etiā talia repletionis signa. Dolet corpus aliquibus totū, aliquib. pars quædā, quæcūq; tandē. Dolor aūt est uelut lassitudo, & delassati esse sibi uidentur, segniciéq; ac repletione curantur donec ad febrē perueniant.

& adhuc nondũ hoc cognoſcũt,ſed balneis ac cibis utẽtes, ad pulmonis inflãmationẽ,peripneumoniã græcis dictam,morbũ deducunt, & ad extremũ periculũ deueniunt. Verũ oportet prouidere antequã ad morbos perueniãt,& hoc modo curare,ut maxime mollibus fomẽtis hominẽ foueamus,aut ſi id fieri nequeat,multa calida lauemus, ac corpus diſſoluamus, & à multis ingeſtis cibis, primũ quidem acribus ac plurimis,deinde ſalſis, probe uomere faciamus. quo facto exurgat ac modico tempore deambulet in tepore.deinde dormiat.Mane uero deambulationib.ſenſim creſcẽtib.utendũ eſt,& exercitijs leuibus,& ciborũ exhibitiõib.ſenſim creſcẽtibus,uelut prius. Attenuatione aũt plurima opus habet,itẽq; deambulationib. Si uero prouidẽtia nõ adhibita ad febrẽ peruenerit,nihil aliud offerre oportet præter aquã per dies tres. Si quidẽ igitur ex hac ſedetur,bene eſt:ſin minus,ptiſanæ ſucco curandus eſt,& aut quarta aut ſeptima die decedet febris,ſi exſudabit. Bonũ autẽ eſt & unguẽtis exſudatorijs uti, ſub iudicatiões:exſudare enim cogũt. Quidã uero etiã talia à repletiõe perpetiũtur. Caput ipſis dolet ac grauatur,& palpebræ ipſis à cœna concidunt, & in ſomnis turbantur,et calor ineſſe ipſis uidetur,& aluus aliquando ſiſtitur. Et talis ubi uenere utitur,leuior ſtatim eſſe ſibi uidetur, poſtea uero magis grauatur. His caput repletionẽ reuellens,et aluũ ſiſtit,& ipſum grauatur. Periculũ autem ſubeſt,ut quò erũpat ipſa repletio id ipſum corrũpat. Verũ prouidere hoc modo oportet. Si curã celerẽ facere uelit,ueratro purgãdus eſt. deinde exhibẽdi cibi leues ac molles ad dies decẽ,atq; hi aluũ mouẽtes,quo uẽter inferior ſuperet,et de capite reuellere ualeat. Vtendũ et curſib. tardis ac matutinis, et deambulationib.multis. Item lucta in oleo,& prãdio,& ſomno à prãdio nõ longo:à cœna uero exurgere ſatis eſt,et partim balneis,partim unctiõe utendũ,balneis uero tepidis,à uenere aũt abſtinendũ. Hæc quidẽ uelocior cura eſt. Si uero medicamẽtũ bibere nolit,multa calida lotus,à cibis dulcib. ac ſalſis uomat. à uomitu uero ſatis eſt ut exurgat:mane autẽ deambulationib. adhibẽdus eſt,et exercitijs præſcriptis ad dies ſex. die ſeptima repletione corporis facta à ſimilibus cibis uomitũ faciat,et eodẽ modo cibi rurſus ſenſim adijciẽdo exhibeantur. atq; his hoc modo ad quatuor hebdomadas utatur. In tãto enim tẽpore maxime ſedatur. Deinde cibi exhibẽdi quo corpus reficiatur,et diæta paulatim ad cõſuetum morẽ redigenda eſt. Fiunt etiã talia à repletione. Quibuſdam uenter quidem cõcoquit cibũ,carnes aũt non ſuſcipiunt. Alimentũ autem intus manens flatum inducit. Vbi uero pranſi fuerint ſedatur. Nam à fortiore id quod leuius eſt expellitur,et uidentur ſibi liberati eſſe. Verũ malũ multo maius poſtridie accedit. Quũ autẽ quotidie augeſcens fortius inualuerit, id quod prius ineſt ſuperingeſta ſuperat,& calfacit ac perturbat corpus, et profluuiũ uẽtris facit. Sic enim nominatur ꝙ diu ipſum ſolũ alimentũ putrefactũ ſecedit. Vbi aũt corpore calefacto purgatio acris fiat,tũc et inteſtinũ raditur ac exulceratur, & ſanguinolenta egerũtur. hoc aũt dyſenteria,à mala inteſtinorũ affectione appellatur, morbus grauis et periculoſus. Sed prouidere oportet,et prandiũ detrahere,& cœnæ tertiã partẽ. Curſibus aũt pluribus,et luctis ac deãbulatiõibus uti,tũ ab exercitijs,tũ mane. Quũ uero dies decẽ præterierint,dimidiũ cibi detracti apponere,ac uomitu uti,atq; ſic ad dies quatuor cibũ exhibere:ubi aũt alij decẽ dies præterierint,etiã reliquũ cibũ apponere,ac uomitũ facere:atq; ſic ad cõſuetũ

cibum

cibum reducens, & talem laboribus cõfidenter premens ac urgens, in hoc tempore sanum facies. Fit etiam talis repletio. Postridie cibum eructant crudum, citra ructum acidum. Aluus autẽ egerit, pauciora quidem ꝙ pro ratione ciborũ, attamen multũ. Dolor uero nullus intus est. His uentriculus frigidus existens, cibos in nocte cõcoquere nõ potest. Quum igitur motus fuerit, cibũ crudum eructat. Oportet itaqꝫ huic præparare uentriculi caliditatẽ, tum ex uictu, tũ ex laboribus. Primũ quidem igitur utendũ est pane ex tota farina collata, fermẽtato, diffracto in uinũ nigrũ, aut in iusculũ suillæ carnis. piscibus uero coctis in muria acri. Vtendũ etiam carnosis, uelut extremitatibus percoctis, & suillis carnibus coctis pluribus, & porcinis nõ multis, & catulorũ, ac hædorum. Ex oleribus uero porro & allio cocto ac crudo, blitoqꝫ cocto & cucurbita. Potionibus uero meracioribus, somnisqꝫ longis citra prandiũ prima die, itemqꝫ somnis ab exercitijs, cursibus aũt curuis sensim accessione augescẽte, luctaqꝫ molli in oleo, balneisqꝫ modicis. Est & ficus cum cibis bona, & meracum uinum ab ipsa. Ex hac autẽ curatione alijs citius, alijs tardius repletio sedatur.

Alij porrò quidam talia patiũtur. Faciem decolorẽ habent, & ubi comederint, paulo post eructant acida, & acor in nares proserpit. His corpora pura non sunt, & plus est quod de carne colliquatur præ labore, ꝙ quod depurgatur præ circuitu. Et hoc sanè intus manẽs alimẽto contrariũ est, ipsumqꝫ uiolat ac acidum facit. Alimentũ quidem igitur eructatur, illud ipsum uero sub cutem expellitur, & hominẽ decolorẽ facit, et morbos similes aquæ inter cutem parit. Verum prouidere oportet hoc modo. Velocior quidem curatio est poto ueratro, exhibere cibos quemadmodũ à me scriptũ est. Verum tutior à diæta, hoc modo. Primum quidẽ calida lotus uomitũ faciat, deinde septẽ à uomitu diebus cibum cõsuetum capiat. decima autẽ à uomitu die rursus uomat, & similiter cibũ assumat, & tertiũ similiter faciat. Et cursibus quidẽ circularibus paucis ac uelocibus utatur, & motibus, ac frictione, & mora lõga in gymnasio ac exercitio. Vtatur & uolutatione in puluere, & deambulationibus multis ab exercitijs, sed & à cœna. Plurimis autẽ matutinis in puluere utatur. Quũ autem lauari uult, calida lauetur, & eo tempore impransus degat. Et si quidem uno mense restituitur, de cætero cõuenientibus curetur. Si uero quid reliquũ fuerit, medela utatur. Sunt autem quidam quibus postridie ructus acidi fiunt. His in nocte secretio præ repletione fit. Quũ igitur motũ fuerit corpus ex somno densiore spiritu usum, calidum ac acidum unà cum spiritu foras expellit, & ex hoc morbi fiunt, nisi quis prouidentia utatur. Conducit autem etiam his facere uelut priori. Verum laboribus pluribus hos uti oportet. Quibusdam etiam talia fiunt. In corporibus densa carne præditis, quum cibi concalescunt ac diffunduntur, & à primo somno, & præ cibis carne calescente, secretio per somnũ fit à carne multæ humiditatis. Deinde caro densa existens alimentũ non suscipit, Id uero quod à carne secretum est alimento cõtrarium ac foras protrusum, hominem suffocat ac calfacit, donec euomuerit. Postquã autem leuior factus est, dolor nullus in corpore manifestus inest, sed decoloratur. Progressu uero temporis, & dolores, & morbi fiunt. His cõsimilia patiuntur etiã qui inexercitati derepente laborauerũt, & colliquationẽ carnis uiolentã ac multã fecerũt. Hos aũt sic curare oportet. De cibo detrahẽda est tertia pars. Vtendũ aũt cibis

acribus,& siccis,& austeris,ac odoratis,& urinã cientibus. Cursibus uero plurimis curuis in uestitu,rectis aũt reuertentibus & circularibus,exutis uestibus. frictione & lucta modica. Micatio per summas manus cõmodior est ꝗ follis. Vtendũ & deambulationibus ab exercitijs multis, itemq́ꝫ matutinis. A cœna uero etiam uocis exercitatio ualde cõmoda est. humiditatis enim euacuationẽ faciẽs rarefacit carnẽ. Cõducit & impransum degere. His autẽ cibis utendũ est per dies decẽ,deinde dimidiũ ablati apponẽdum est ad dies sex, & uomitus faciendus. ab unoquoqꝫ uero uomitu,ad dies quatuor sensim adijciẽdo exhibendus est cibus. Quũ aũt dies decem à uomitu trãsierint,omnem detractũ cibum assumat,laboribusq́ꝫ ac deambulatiõibus deditus sit,& sanus euadet. Talis autem natura copiosiore labore quàm cibo opus habet. Quidam etiã talia perpetiuntur. Secedit ipsis cibus per aluũ liquidus inconcoctus, uelut ex intestinorum leuitate,& dolorem nullum exhibet. patiũtur autem hoc uentres maxime qui humidi ac frigidi sunt: & propter frigiditatẽ quidem non cõcoquunt. propter humiditatem uero secessus fit. Corpus igitur contabescit, alimentũ conueniens ac debitũ non accipiẽs, Ventresq́ꝫ corrũpuntur, & in morbos incidunt. uerum prouidere oportet. Confert huic de cibis tertiã partem auferre. Sint autem cibi,panes non fermentati ex tota farina collata,clibano cocti, aut subcinericij calidi,in uinũ austerũ tincti,& pisciũ partes ex dorso ac cauda. Verũ capitales & sub uentre sinendæ sunt uelut humidiores. & coctos quidem pisces in muria edere oportet,assatos aũt in aceto. Vtendũ etiã carnibus sale & aceto inueteratis,& caninis assatis,et de palũbe ac reliquis eiusmodi uolucribus,assatis ac coctis. Oleribus uero minime. Vino utendũ est nigro,& deambulationibus à cœna ac matutinis,à deambulatione autẽ dormiat. Cursibus uero curuis sensim accessione augescẽte utatur. Sit & frictio multa,& lucta tarda,& in oleo,& in puluere,quo caro cõcalescens resiccetur,& humiditatẽ ex uẽtre reuellat. Vngui autẽ magis cõducit ꝗ lauari,impransus uero degat. Quũ autẽ dies septem transierint, dimidiũ cibi apponatur, & ad quatuor dies exhibeatur, & uomat. Post alios uero septem dies, omnẽ cibũ assumat,& uomitu rursus facto, cibus eodem modo exhibeatur. Quibusdã uero alijs talia fiunt. Secessus nõ putre factus per aluũ abit,et corpus cõtabescit cibis nõ fruens,hi uero progressu temporis in morbos incidũt. His uẽtres frigidi ac sicci sunt. Quũ itaqꝫ neqꝫ conuenientibus cibis,neqꝫ exercitijs utũtur,talia perpetiũtur. Cõducit aũt sic affecto, panibus puris furnaceis uti,et piscibus coctis cũ intritis,& carnibus coctis suillis,& extremitatibus percoctis,& plurimis assatis, et ex acrib. ac salsis his quæ humectãt,et salsuginosis. Vinis aũt nigris mollibus. et inter cibos uuis ac ficubus impleri cõfert. Oportet et modicũ prãdere,& exercitatiõib. plurib. uti,cursibusq́ꝫ curuis sensim crescẽtibus,postremũ aũt cursib. circularibus,et post cursum lucta cũ oleo: deãbulatiõib. uero nõ multis ab exercitijs, à cœna uero satis est exurgere. Matutinis aũt pluribus deambulatiõib. utatur. Lauetur calida,& utatur laborib. ac unctiõib. somnoq́ꝫ lõgiori indulgeat,et molliter cubet. Oportet et uenere aliquo modo uti. Verũ de cibis quarta pars detrahenda est,et post dies decẽ rursus ad cõsuetos cibos reducẽdus est. Sũt etiã quibus secessus liquidus ac putrefactus per aluũ abit,et qui aliàs sani sunt ac exercẽtur,nullũ dolorẽ res exhibet. Quibusdã uero excluduntur ea quę cõueniebãt,ꝓgressuq́ꝫ tẽporis

uenter

uenter per caliditatem carnes attrahit, & dolorem exhibet, & cibi excludũtur, & uenter exulceratur, & ipsum sistere iam operosum ac difficile est. Verũ prius prouidere oportet, ac nosse uentrẽ calidũ ac humidum magis ꝙ debet esse, laborũq; incõmodorũ excessum factũ esse. Per diætam igitur frigefacere ac siccare oportet, & primũ quidem exercitia ex dimidia parte detrahere, & de cibis tertiam partem. Vtatur autẽ Maza antea subacta, ac uino dulci emollita, & piscibus siccissimis coctis, & neq; pinguib. neq; salsis. Vtatur & carnibus assatis uolucriũ, coctis quidẽ, palumbis ac columbæ, assatis autẽ perdicũ & gallorum, citra condimẽta. Leporinis uero coctis in aqua, itemq; ferinis omnibus. Ex olerib. autẽ quæ frigefactoria sunt, uelut beta cocta acida. Vino uero nigro austero. Gymnasiis autẽ, cursibus circularibus uelocibus, uerũ frictio nõ multa adhibeatur, sed modica, neq; lucta. Micatio per summas manus, & manuũ ad rythmũ motus, & follis, & Volutatio in puluere, cõmoda sunt, sed nõ multa. Deambulationibus ab exercitijs utatur sufficiẽtibus iuxta laborẽ, & à cœna pluribus, iuxta cibum, & mane moderate, iuxta habitum. Lauet autẽ tepida, ac quiescat. Sic ubi in hac diæta transegit dies decem, apponatur cibi dimidiũ, & laborũ tertia pars, & uomitũ faciat à cibis siccis & acerbis, & in cibo ne moretur, sed ꝙ celerrime uomat. à uomitu ad dies quatuor & cibus, & labor partitus exhibeatur. Vbi aũt dies decem prȩterierint, reliquũ cibi apponatur, & uinum potabile, uerum labores pauciores, & ubi uomitum fecit, cibus uelut scriptum est exhibeatur. Hoc uero tempore semel tantũ in die cibum capere conducit, donec malum sedetur. Alijs porrò quibusdam siccus & perustus secessus fit, & os siccũ, & progressũ tẽporis etiam amarũ fit, & aluus sistitur, itẽq; urina. Quum enim nõ habeat intestinũ humiditatẽ circa excrementũ, intumescens transitus obturat, & dolorem exhibet, & calor occupat, & quicquid biberit aut ederit homo, id ipsum reuomit. Postremũ uero etiam stercus uomit. atq; hic nõ superuiuet, quũ ad hoc peruenerit. Verum prouidere oportet ac nosse, quòd caliditas & siccitas in homine prædominãtur. Victum igitur ipsi constituere oportet ex maza prius subacta respersa, & pane ex tritico trimestri, succo furfurum fermẽtato. Oleribusq; utendũ, exceptis acribus & siccis, atq; illis coctis, & piscibus leuissimis coctis, & partibus capitalibus tum piscium, tum locustarum, & mitilis, & herinaceis, & cancris, & conchyliorũ succis, ipsisq; liquidissimis. Carnibus autẽ suillis, & extremitatibus anterioribus coctis, & hædorũ et agnorũ ac catulorũ coctis. Pisciũ uero fluuiatilium ac in stagnis degentiũ coctis. Vino molli aquoso. Laboribus autẽ utendũ est non multis, neq; uelocibus, sed omnibus quietis. Deambulationib. uero mane utatur, iuxta habitũ sufficiẽtibus, et ab exercitij laboribus, moderatis. à cœna uero ne deambulet. Balneis utatur et somnis mollibus, et prãdio, et somno à prandio nõ longo. Pomis etiã humectantib. unà cũ cibis utatur, et cicere uiridi, ac sicco in aqua macerato. De laboribus uero prioribus dimidiũ detrahat etiã hic à principio, & uomitũ faciat à dulcibus & pinguibus ac salsis, hisq; plurimis. moretur aũt plurimũ tempus in cibis usq; ad uomitũ. Deinde cibũ exhibeat ad triduum, & non maneat imprãsus. Quũ uero dies decem præterierint, labores sensim adijciendo augeat. & si quidem repletio inerit à cibo, aut uentris uitio, uomat: sin minus, sic reliquo tempore curetur. Fiunt insuper etiam talia. Horrores à deambu-

deambulationibus matutinis accedunt,& caput grauatur. Huic plures fiunt deambulationes ꝙ modus requirit. Corpus enim & caput humore euacuatū horret ac grauatur. Progressu uero temporis ad febrem perueniunt horrores. Sed nō hucusꝗ differre oportet,uerum prius curare hoc modo. Quāprimum aliqua signa apparuerint,unctus ac frictus modice prandiū amplius solito faciat,& uinum multū bibat molle,deinde somno utatur à prandio sufficienter. ad uesperam uero ubi exercitijs leuibus usus est,calidáꝗ lotus,consueto more cœnet. deambulationibus autē à cœna ne utatur,uerū ad tempus differat. Postridie in aqua lauetur,& somnis mollibus tempus trāsigat. Et per dies quinꝗ paulatim ad cōsuetos cibos ac labores procedat. Sunt autem quidam qui horrent ex gymnasiis,& quū se exuunt donec decertēt,ubi uero perfrigerati sunt, rursus horrēt,& stridor dentium tremulus corpus occupat,somnoꝗ talis grauatur. Vbi aūt expergiscitur,sæpe oscitat,et à cœna palpebræ ipsi graues sunt. progressu uero tēporis etiam febres malignæ accedunt. Verum cauere oportet,& nō hucusꝗ differre,sed prius curare hoc modo. Primum quidem ab omnibus exercitijs dimidiū auferatur. Cibis uero omnibus humidioribus ac frigidiorib. utatur,et potibus mollioribus ac dilutiorib. Vbi uero præterierint dies quinꝗ,tertia pars laborū ablatorū apponatur, Cibis uero ijsdem utatur. Post alios autem quinꝗ dies,dimidiū reliquorum laborū apponatur. Et rursus post alios quinꝗ,omes labores & leuiores & pauciores reddito, ut ne rursus excessus fiat. Nam his qui hæc signa perpetiūtur,labores maiores sunt ꝙ cibi. Adæquare igitur hæc oportet. Quidam uero nō hæc patiuntur,sed aliqua ex his,aliqua uero non. In omnibus autē his signis,labores superant cibos,& curatio eadem est. Et confert his calida lauare,ac molliter cubare,& semel atꝗ iterum inebriari,uerum non usꝗ ad excessum,& uenere uti, ubi excessus cōtigerit, & segnem esse ad labores. Deambulationes autem in totum nō sunt faciendæ.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE INSOMNIIS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

VISQVIS de his quæ in somnis obueniunt recte coniectat, is magnam habere uim ad omnia,ipsa reperiet. Anima enim uigilat,& quum quidē corpori inseruit, in multas partes distributa,non sui iuris est,sed partem aliquam singulis corporis partib. siue sensibus distribuit, auditui, uisui,tactui, gressui,actioni,ac omni corporis facultati. Ipsa autem animæ cogitatio sui iuris non est. Quum autē corpus quiescit, anima in motu est,& corporis partes perreptās,domū suam gubernat,& omnes corporis actiones ipsa perficit. Nā corpus dormiēs nō sentit, ipsa uero uigilans cognoscit,ac uisibilia uidet,& audibilia audit,uadit,tāgit,tristatur,animaduertit. In summa,quæcūꝗ corporis aut animę munia, ea omnia anima ipsa in somno obit. Quicunꝗ igitur hęc recte iudicare nouit, magnā sapiētiæ partem nouit. Quæcūꝗ quidem igitur somnia diuina sunt,& quædam euentura significant, aut urbibus,aut populo priuato,siue bona,siue mala, non ob ipsorū delictum,

de

de huiusmodi sunt qui iudicāt certā artem habētes. Quæcūq; aūt corporis affe
ctiones sunt, & anima per ipsas repletionis aut euacuatiōis rerū à natura insita-
rum excessum, aut consuetorū mutationē præmonstrat, de his quidē itidem iu
dicāt, & partim assequūtur, partim aberrāt, & de neutris recte sentiūt, cur nam
fiant: neq; sciūt quando assequūtur, neq; quādo aberrant, cauere admonentes
ne quid mali accidat. Atq; hi nō docent quomodo cauere oporteat, uerum dijs
supplicare iubent. Et supplicare quidē decorum ac ualde bonū est. Oportet aūt
etiam ipsum opitulari, & deos inuocare. De his igitur res hoc modo se habet.
Quæcūq; Insomnia mēs hominis in noctē per somnū offert de diurnis actioni
bus, & reddit quo modo facta sunt, ea quæ seria ac iusta in re per diē facta sunt,
aut de quibus consiliū initū est: hæc homini bona sunt, sanitatē enim significāt
propterea quod anima in diurnis cōsilijs perseuerat, neq; repletione, neq; eua-
cuatione, neq; aliqua alia forinsecus allapsa re, uicta. Quū aūt Insomnia diur-
nis actionib. aduersantur, & de ipsis pugna oboritur, quū sanè hoc contigerit,
turbationē in corpore significat. Et si quidē fortis fuerit, forte est malū: si uero
leuis, debilius. De actione quidē igitur, an auertēda sit, siue nō, nihil decerno.
Verū corpus hominis curari cōsulo. Repletione enim aliqua intus facta, secre-
tio quædā cōtigit quæ animā perturbauit. Si igitur fortis fuerit contrarietas,
uomitū facere cōducit, & cibos leues exhibere sensim adijciēdo aliquid ad dies
quinq;, et deambulationib. multis ac uelocibus sensim augescētib. uti, & exerci
tijs exerceri moderatis, pro ciborū assumptorū ratione. Si uero debilior fuerit
cōtrarietas, detracto uomitu, tertiā cibi partē adime, atq; hanc sensim rursus ad
dies quinq; adijce, & deambulationib. preme. Sed & uocis exercitijs utatur, &
dijs supplicet, & turbatio ipsi sedabitur. At uero solē & lunā, & cœlū ac stellas,
pura atq; agilia solito more uidere, singula bona sunt. Sanitatē enim corpori si-
gnificāt ab omnib. præsentib. Verū talem habitū præsenti diæta conseruare o-
portet. Si uero quid contrariū his fiat, morbū quendā corpori significat: à forti
bus quidē, fortiorē: à debilioribus uero, leuiorē. Et astrorū quidē exterior est in
corpore circuitus, solis uero medius, lunæ aūt ad cauitates, Quodcunq; igitur
horū astrorū extingui, aut lædi, aut disparere, aut sisti à circuitu suo uidetur, iu-
xta illam ipsam partē morbū redundare significat: & si quidē ab aere, aut nebu-
la, aliquod ex ipsis astris pati quid horū uidet, debiliorē: si uero ab aqua, aut grā
dine, fortiorē. Significat aūt secretionē in corpore humidam ac pituitosam fa
ctam esse, & in externā circūferentiam illapsam esse. Cōducit itaq; huic & cursi
bus in omni uestitu uti multis, sensim augescētibus, ut q̄ maxime exudet. Item
deambulationib. ab exercitio multis citra prandiū uti, & detracta ciborū tertia
parte, ad dies quinq; sensim adijciēdo rursus exhibere. Si uero fortius uideatur
malum esse, etiā fomētis uti. nam per corporis cuticulā purgationē facere expe
dit, propterea quòd in externa circūferentia offensa ac læsio existit. Cibis uero
utendū est siccis, acribus, austeris, meracis, & laborib. maxime siccātibus. Si
uero quid horū luna patiatur, reuulsionē intro facere cōducit, utiq; uomitu ab
acribus, & salsuginosis, ac mollibus cibis, cursibus autē circularibus celeribus,
& deambulationibus uelocibus. Vtendū & uocis exercitijs, & prandiū auferē
dum, cibiq; detractione, ac rursus appositiōe, eodē modo utendū est. Ob id aūt
intro reuellendū est, quia ad cauitates corporis offensa apparet. Si autē sol talē

quid pati uideatur, fortius iam malũ est, & difficilius exigi potest. Oportet aũt in utrãq; partẽ reuulsiones facere, & rectis cursibus, & curuis, & circularib. uti, & deambulationibus, & alijs laboribus omnibus. Ciborũ autẽ detractione, ac rursus appositione, eodẽ modo. deinde uomere, & rursus sensim cibos augere, ad dies quinq;. Si uero serenitate existẽte premãtur hæc, & debilia esse uideantur, & præ siccitate à circuitu suo impediri, periculum significant delabendi in morbũ. Verũ oportet labores detrahere, et dięta humectiore ac molli uti, & balneis ac ocio ampliori, & somno lõgo ac multo, donec malũ sedetur. Si autem igneũ ac calidum esse uideatur quod se illis opponat, bilis secretionẽ significat. Si uero superata hæc dispareant ac euanescãt, periculũ est ad mortẽ perueniendi ex morbo. Si uero uersa ac mutata hæc esse uideantur, præsentẽ statum in fugam uerti significant. Fugere autẽ ipsa celeriter, esseq; qui ea persequãtur, periculum denũciant futuræ insaniæ hominis, si nõ curatus fuerit. Omnibus aũt his cõducit, ut ueratro purgati, optimã uictus rationẽ instituant. sin minus, ut uictu ad aquã tendente utãtur. uinum uero nõ bibant, aut omnino albũ, tenue, molle & aquosum. Abstineant aũt ab acribus, resiccãtibus, calfaciẽtib. ac salsuginosis. Laboribus secundũ naturã plurimis utãtur, & cursibus in uestitu plurimis. Frictio uero ne fiat, neq; lucta, neq; uolutatio in puluere. Somnis utatur mollibus, & in ocio degat, exceptis laboribus naturalibus, à cœna deambulet. Bonũ est et fomẽtis uti, à fomẽtis uero uomere, per triginta uero dies nõ repleatur. Quũ aũt repletus fuerit, bis in mẽse uomat à dulcibus & aquosis ac leuib. Quæcũq; aũt ex his aliàs aliò præ nulla necessitate errant, animæ turbationem quandã præ cura significãt. Confert aũt huic ociũ, & animũ conuerti ad spectacula, maxime risum mouentia: quod si fieri nõ possit, ad id ex quo ad biduũ aut triduũ maxime uoluptatẽ capiat, & sedabitur. Sin minus, periculũ est delabẽdi in morbũ. Quæcũq; astra ex circũferẽtia excidere uidẽtur, suntq; pura & splẽdida, & ultra ac prorsum ferri uidẽtur, sanitatẽ significant. Quicquid eñ in corpore parũ ex circuitu excernitur secundũ naturã, à uespera in aurorã: id ipsum recte habet. Nã & quæ in uẽtre secernũtur, & quæ in carnẽ eructantur, omnia ex circuitu ac circũferentia excidũt. Quæcunq; uero nigra & obscura sunt, & ad uesperã ac occasum ferri uidẽtur, aut in mare, aut in terrã, aut sursum, ea magis morbos significant. Et quæ quidẽ sursum ferũtur, fluxũ capitis significant. Quæ uero in mare, uẽtris morbos. Quę in terrã, tubercula maxime significant ex carne enascẽtia. His cõducit tertiã cibi partẽ detrahere, & à uomitu, ad dies quinq; eandẽ rursus sensim adijciẽdo exhibere, in alijs aũt quinq; diebus cibos omnes assumere, & uomitu facto, rursus eodẽ modo cibus sensim auctus exhibeatur. Quæcũq; uero ex his pura & candida in cœlo hærere uidebuntur, sanũ esse significãt, quia quod in hominẽ descẽdit ex æthere est. Tale autẽ uidet anima, quale sanè descẽderit. Quæ aũt nigra fuerint, & non pura, neq; conspicua, morbũ significãt, nõ propter repletionẽ, neq; euacuationẽ, sed forinsecus inductũ. Huic cõfert cursib. circularib. uelocibus uti, quo ꝙ minima corporis colliquatio fiat, & spiritu ꝙ densissimo utẽs, id quod inductũ est excernat. à cursibus aũt deambulatiõib. celeribus utendũ est. Victus aũt mollis & leuis ad dies quatuor offeratur. Quicquid porrò à deo accipere quis sibi uidetur purum, bonũ est ad sanitatem. Significãt enim ea quæ in corpus ingesta sunt pura esse.

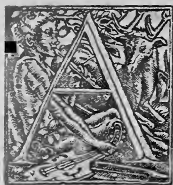
Quicquid

Quicquid uero huic contrariũ uidere quis putat, nõ est bonũ. Morbũ enim in corpus uenisse significat. Oportet igitur uelut priorẽ etiã hũc curari. Si quis se cõplui putet clemẽti cœlo, aqua molli, et nõ ualde madefieri, neq; uehementẽ tempestatẽ ingruere, bonũ est. significat enim moderatũ ac purũ spiritum ex aere ingressum esse. Si uero uice uersa, ualde cõplui quis sibi uideatur, & tẽpestatem ac turbinẽ esse, idq; aqua non pura, morbũ designat à spiritu qui in ipso est. Verũ oportet etiã hunc simili diæta uti, & omẽs hos pauco cibo ali. De significatiõib. quidẽ igitur astrorũ sic iudicare oportet, prouidereq; ac diętã statuere, & dijs supplicare, in secũdis quidẽ rebus Soli, Ioui cœlesti, Ioui possessori, Mineruæ opulẽtæ, Mercurio, Apollini. In cõtrarijs uero, dijs malorũ auersoribus, & terræ, & heroibus, quo mala ac grauia omnia auertãt. Cæterũ & hæc sanitatẽ præsignãt. Nimirũ ea quæ in terra fiũt, acute uidere, & audire, et secure iter facere, & secure ac citra timorẽ currere. & uidere terrã leuẽ ac probe cultã, & arbores florẽtes, fructuosasq; ac satiuas, & flumina solito more fluẽtia, & aquã pura, neq; copiosiore, neq; pauciore q̃ cõueniens est. Itẽ fontes et puteos eodẽ modo. Hæc omnia sic uisa, sanitatẽ homini designãt, & corpus recte habere, omnesq; circuitus, & exhibitiones ciborũ, ac secretiones, integras esse. Si uero quid his contrariũ uideatur, detrimentũ aliquod in corpore significat. Et uisus quidẽ ac auditus lęsus, morbũ circa caput significat. Itaq; matutinis deambulationibus, itẽq; à cœna pluribus utendũ est, ad superiorẽ diætam. Cruribus uero læsis, uomitibus reuellendũ est, & lucta ampliore utendũ, ultra superiorẽ diætam. Terra aũt aspera, carnẽ non purã significat. quare deambulationib. ab exercitijs pluribus utendũ est. Arborũ uero sterilitas, seminis humani corruptionẽ indicat. Si igitur folia arborib. decidant, ab humidis ac frigidis corpus læditur. Si uero floridæ sint arbores, uerũ infructuosę, à calidis & siccis. hæc igitur per diætã frigefacere ac humectare oportet, illa uero siccare ac calfacere. Flumina aũt nõ solito more fluentia, sanguinis circuitũ significant, & auctiora quidẽ fluentia, excessum: imminuta uero, defectũ. Oportet itaq; per diætam hunc quidẽ augere, illũ uero imminuere. Nõ pura aũt fluentia, turbationẽ significãt, quę à cursibus circularib. & deambulationibus, corpore per densum spiritũ moto, purgatur. Fontes uero & putei cõmoti cõspecti, flatus circa uesicam significãt, quos medicamentis urinã cientibus expurgare oportet. Mare perturbatũ, uentris morbũ significat, sed oportet aluũ mouẽtibus, leuibusq; ac mollibus expurgare. Terrã aut domũ moueri uidere, sano quidẽ uiro debilitatẽ significat, ægrotãti uero sanitatẽ, & ex præsenti statu transmotionẽ. Sano itaq; trãsmutare diætã conducit, Itaq; primũ uomat, & rursus, ubi paulatim cibum assumpsit. à præsenti enim diæta totũ corpus mouetur. debili uero eadem diæta uti cõducit. Nam corpus ex præsenti statu trãsit. Terrã ab aqua aliqua aut mari inũdatam uidere, morbũ significat, humiditate multa in corpore existente. Verũ oportet uomitibus, & prãdij detractione, et laborib. & sicco uictu uti, deinde sensim adijciẽdo, ac modico cibo renutrire. Sed neq; nigrã, neq; combustã terrã uidere bonũ est, sed periculum est delabẽdi in fortẽ ac lethalem morbũ. Siccitatis enim excessum in carne esse significat. Verũ oportet & labores detrahere, & cibos qui sicci & calidi, & acres ac urinã cientes sunt: nutrireq; ptisanæ succo decocto, & omnib. mollibus ac leuib. modicis: & potu uti aquo-

ſo,albo,copioſiore:et balneis multis calidis,ſed ieiunus ne lauet,molliter cubet ac dormiat,& in ocio degat.frigus & ſolẽ uitet. Supplicet aũt terræ,& Mercurio,& Heroibus. Si uero in ſtagno,aut in mari,aut in fluminibus natare quis ſibi uideatur,nõ eſt bonũ,humiditatis eñ exceſſum ſignificat. Cõfert aũt huic & diæta ſicca,& laboribus uti.febricitãti uero id bonũ eſt, extinguitur enim caliditas ab humorib. Quicquid porrò quis circa ſeipſum uidet ſolito more fieri,ad naturã ſuĳpſius,neq; maius,neq; minus,bonũ eſt ad ſanitatẽ.Et ueſtitum albũ indutũ eſſe,& calciamentũ pulcherrimũ,bonũ eſt. Quicquid uero mẽbris maius fuerit,bonũ non eſt.ſed neq; quodcũq; tandem fuerit minus:& oportet hoc quidẽ per diætã augere,illud uero minuere.Nigra aũt morboſiora ſunt, & periculoſa.Mollire itaq; oportet & humectare.Noua quoq; tranſmutationem ſignificãt.Mortuos uidere puros in ueſtibus albis,bonũ eſt,et accipere aliquid ab ipſis purũ,bonũ eſt.Sanitatẽ enim ſignificat corporũ,& ſalubritatẽ ingeſtorum.à mortuis enim nutrimẽta,& incremẽta,ac ſemina fiunt. Hæc aũt pura in corpus irrepere,ſanitatẽ ſignificat.Si uero contrà quis uideat ipſos nudos, aut nigris ueſtibus indutos,aut nõ puros,aut aliquid accipiẽtes,aut ex domo portãtes,nõ eſt cõmodum.Morbũ enim ſignificat.quæ enim in corpus ingerũtur nociua ſunt. Verũ oportet curſib.circularibus & deambulatiõib.depurgari,& alimẽto molli ac leui à uomitu ſenſum nutriri.Quęcũq; uero formæ peregrinæ corpora in ſomnis apparẽt, & hominẽ perterrẽt,ciborũ inconſuetorũ repletionẽ,& ſecretionẽ,& bilis ſuperne ac inferne eruptionẽ, & morbũ periculoſum ſignificãt. Verũ oportet uomitũ facere,et ad dies quinq; cibos ꝗleuiſſimos nõ multos,neq; acres,neq; ſiccos,neq; calidos ſenſim adĳciẽdo accipere,& laboribus naturalibus maxime uti,exceptis deambulatiõib.à cœna. Vtendũ etiã balneis ac calidis lauacris,& ocio,Solẽ uero & frigus uitet. Si uero quis per ſomnum edere aut bibere cõſuetos cibos ac potus ſibi uideatur, inopiã alimenti ſignificat,& animæ triſtitiã.Et ſi carnes robuſtiſsimas quis edere ſe putet, maximum alimẽti exceſſum deſignat.Si uero debiliſsimas,minorẽ. Quemadmodũ enim id quod editur bonũ eſt,Sic etiã id quod uidetur. Cibos igitur detrahere cõducit.Nam alimẽti exceſſum hoc ſignificat.Sed & panes ex caſeo ac melle facti per ſomnũ comeſti,ſimiliter ſignificãt.Aquã autẽ purã bibere bonũ eſt,reliqua omnia nociua ſunt. Quæcunq; homo ex cõſuetis ac familiarib.ſe uidere putat,ea animæ concupiſcentiã ſignificãt. Quæcũq; uero fugit perterrefactus, ſanguinẽ ſiſti ac præ ſiccitate coerceri ſignificant. Cõfert itaq; frigefacere ac humectare. Quũ uero quis pugnat,aut pũgitur,aut ab alio ligatur, ſecretionem circuitui cõtrariam corpori cõtigiſſe ſignificat.Cõducit igitur uomere,& attenuare ac deambulare,& cibis leuib.uti, & à uomitu ad dies quinq; ſenſim renutrire.Quin & oberrationes & aſcẽſus in ſomnis uiſi,grauia ſignificant. Fluminum trãſitiones,& hoſtes armati,mõſtra formæ peregrinæ,morbũ aut inſaniam ſignificãt. Cõfert itaq; his qui talibus inſomnĳs uexantur, cibis modicis uti leuibuſq; ac mollibus,itẽq; uomitibus,atq; ſic ſenſim rurſus ad dies quinq; cibũ exhibere. Vtendũ & laboribus naturalibus multis,præterq; à cœna, Calida lauacra,& ociũ,friguſq; ac ſolẽ uitent. Qui igitur his quemadmodũ conſcripta ſunt utetur,uitam ſanus deget,& inuẽta eſt ſanè à me hæc ipſa diæta, quantum poſsibile eſt humano ingenio excogitare,dĳs auxiliantibus.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ALIMENTO, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

Hunc librum Galenus Hippocratis eſſe negat. Sed tamen non alicuius plebei ac uulgaris hominis eſſe dicit, & fortaßis ipſius Theſſali. Quidam Herophilum autorem putant.

LIMENTVM & alimenti ſpecies, unum & multæ, unũ quidem, quatenus unum genus eſt. Species uero humiditate ac ſiccitate finitur. & in his formæ, ac quãtitas eſt, & ad quædã, & ad tot. Auget autem, & corroborat, & incarnat, & aſsimilat, & diſsimilia facit quæ in ſingulis ſunt, iuxta uniuſcuiuſq; naturam ac facultatẽ quæ ab initio adeſt. Aſsimilat autẽ pro uiribus, quũ id quod ſuperingeritur ſuperatur, id uero quod prius ineſt ſuperat. Exile autẽ fit aliquãdo quidem prius, in tempore diſſolutũ aut inſuper appoſitum, aliquãdo uero poſterius, in tempore diſſolutum aut appoſitum. Deſtruit autẽ utrunq; in tẽpore & poſt tempus, id quod extrinſecus aſsiduo ſuperingeſtum eſt, & per multum tempus omnibus membris ſolide implicatum eſt, & propriam quidẽ formam producit, priorẽ uero, aliquando autẽ & priores, deſtruit. Facultas porrò alimenti peruenit & ad oſſa, & ad omnes partes, & in neruum, & in uenã, & in arteriam, et in muſculũ, & in pelliculam, & carnem, & pinguedinẽ, & ſanguinẽ, & pituitam, & medullam, & cerebrũ, & medullam ſpinalem, & interanea, omnesq; ipſorũ partes, & ſanè etiam in caliditatẽ, & ſpiritũ, & humiditatẽ. Alimenti uero & id quod hoc nutrit, alimentũ eſt, & quod uelut nutrimentũ eſt, & quod nutrimentũ futurum eſt: Principium aũt omnium unũ eſt, & finis omniũ unus. & idem finis eſt atq; principium: & quæ particulatim in alimento probe & male diſtribuuntur. Probe quidem, quæ prædicta ſunt. Male uero, quæ contrariũ his ordinem habent. Succi uarij, & coloribus, & uiribus, & in detrimentũ, & in utilitatem, & neq; lædentes, neq; cõmodantes, & multitudine, & exceſſu, et defectu, & implicatione, aliquorũ quidem, aliquorũ uero non. Et omnium caliditatem lædunt ac iuuant, et frigiditatẽ lædunt ac iuuant, & facultatẽ lædunt ac iuuant.

Facultatis autẽ uariæ naturę ſunt. Succi corrũpentes & totum, & partem, & forinſecus ac intrinſecus, ſpõtanei et nõ ſpontanei, Nobis quidẽ ſpontanei, cauſæ uero nõ ſpontanei. Rurſus autẽ cauſæ, aliæ manifeſtæ, aliæ obſcuræ, & alię poſsibiles, aliæ impoſsibiles. Natura omnibus ſubuenit. Ad hanc uero forinſecus quidem cataplaſma, Illitio, Vnguentũ, Nuditas & totius & partis. Caliditas & frigiditas, iuxta eandẽ rationem & Adſtrictio, & ulceratio, & morſus, & corroſio. Intrinſecus uero & quædã ex prædictis, & ſupra hęc cauſſa obſcura, & parti & toti, & alicui et nõ alicui, excretiones uentris ſecundũ naturam, item urinarũ, ſudoris, ſaliuæ, muci, uteri, iuxta hæmorrhoidas, uerrucã, lepram, tuberculũ, carcinoma, ex naribus, ex pulmone, ex uentre, ex ſede, ex cole, ſecũdum naturam, et præter naturã. diſcrimina horũ alijs iuxta aliã rationẽ, aliquando etiam aliter. Vna natura ſunt hæc omnia, & nõ una. Multæ naturæ

ſunt hæc omnia, & nõ una. Medicina ſurſum & deorſum, & neq; ſurſum, neq; deorſum. In alimento medicina, optimũ. In alimento medicina malum. Malum & optimum ad aliquid. Vlcus, cruſta, ſanguis, pus, ſanies, lepra, furfur, ulcera capitis manantia, impetigo, uitiligo, lentigo, aliquãdo lædit, aliquãdo prodeſt. aliquando neq; lædit, neq; prodeſt. Alimentũ, non alimentũ. Si nutrire nõ poteſt, nomen eſt alimentũ, non opus. Opus & res eſt alimentũ, non nomen. In pilos alimentum, & in ungues, & in extremam ſuperficiem intrinſecus peruenit. Forinſecus alimentũ ex extrema ſuperficie, ad intima peruenit. Cõfluxio una, conſpiratio una, Conſentientia omnia. Iuxta totius quidẽ corporis naturã omnia, iuxta partem uero, partes in unaquaq; parte ad opus. Principiũ magnũ ad extremã partẽ peruenit. Ex extrema parte ad magnũ principiũ peruenit. Vna natura, eſſe, & nõ eſſe. Morborum differentiæ, in alimento, in ſpiritu, in calore, in ſanguine, in pituita, in bile, in humoribus, in carne, in pinguedine, in uena, in arteria, in neruo, muſculo, pellicula, oſſe cerebro, medulla ſpinali, ore, lingua, ſtomacho, ſiue gula, uentre, inteſtinis, ſepto tranſuerſo, peritonæo membrana aluum ac inteſtina amplectente, hepate, ſplene, renibus, ueſica, utero, cute. Hæc omnia & ſingulatim & particulatim. Magnitudo ipſorũ magna, & non magna. Signa, titillatio, dolor, ruptura, mens, ſudor, urinarũ ſubſidentia, quies, iactatio, uiſus, imaginationes, morbus arquatus, ſingultus, morbus comitialis, ſanguis integer, ſomnus. & ex his, & ex aliјs naturalibus, & quæcũq; alia huiuſmodi ad detrimentũ & utilitatem procedũt. Labores totius & partis. Et magnitudinis ſigna, alterius ad maius, alterius ad minus, & ab utriſq; ad maius, & ab utriſq; ad minus. Dulce nõ dulce. dulce ad potentiam, uelut aqua. Dulce ad guſtũ, uelut mel. Signa utrorũq;, ulcera, oculi, & guſtus. & in his magis & minus. Dulce ad uiſum, & in coloribus, & in aliјs mixturis. Dulce magis & minus. Raritas corporis ad perſpirationem, quibus amplius aufertur, ſaniores ſunt. Denſitas corporis ad perſpirationem, quibus minus aufertur, morbidiores. Qui probe perſpirant, debiliores & ſaniores ſunt, & à morbis facile reconualeſcunt. Qui male perſpirant, priuſquam ægrotẽt, fortiores ſunt. Vbi autem ægrotarunt, difficilius à morbis reconualeſcũt. Hæc autem & toti & parti.

Pulmo contrariũ corpori alimentũ trahit, reliqua uero omnia idem. Principium alimenti ſpiritus, nares, os, guttur, pulmo, & reliqua reſpiratio. Principium alimenti & humidi & ſicci, os, gula, uẽter. Verum antiquius & primordiale alimentum, per abdomen umbilicus. Radicatio uenarum hepar. Radicatio arteriarũ cor. ex his aberrant in omnia ſanguis & ſpiritus, et calor per hęc meat. Vis una & nõ una, qua omnia hæc & alia gubernantur. alia quidẽ ad uitam totius & partis, alia ad ſenſum totius & partis. Lac nutrimentum, quibus uidelicet ſecundum naturam alimentũ eſt, aliјs uero non. Aliјs autem uinũ alimentum eſt, & quibuſdam non alimentũ. Et carnes, & aliæ multæ alimenti ſpecies, & iuxta regionem et iuxta cõſuetudinem alunt, partim ad augmentum, et ad eſſe. partim ad eſſe ſolum, uelut in ſenibus. Quædam uero ſupra hæc, etiam ad robur. Diſpoſitio Athletica non eſt à natura. Habitus ſanus melior in omnibus. Magna res eſt quantitas ad uires ſolerti ratiocinatione adoptata.

Lac & ſanguis alimenti ſunt redũdantia. Circuitus ad multa conſoni ſunt, ad fœtum eiuſq; alimentum. Rurſus autem ſurſum repit in lac, & in alimentũ, &

& ad infantem. Viuificantur non animalia, uiuificantur animalia. Viuificantur partes animalium. Naturæ omniū nullo doctore usæ sunt. Sanguis alienus utilis. Sāguis proprius utilis. Sāguis alienus nociuus. Sāguis proprius nōciuus. Humores proprij nociui. Humores alieni nociui. Humores alieni cōducibiles. Humores proprij conducibiles. Consonans dissonans est. Dissonans consonans est. Lac alienum bonum. Lac proprium nociuum. Lac alienum nociuum. Lac proprium cōmodum. Cibus iuuenibus facile ac leuiter putrefactus. Senibus uero ad summū transmutatus. His qui in uigore ætatis cōsistunt impermutabilis. Ad figuratione, soles triginta quinqꝫ. Ad Motum, septuaginta. Ad perfectionem, ducenti & decem. Alij tradunt. Ad formam, quadraginta quinqꝫ. ad motum, septuaginta sex. ad exitum, ducenti & decem. Alij sic. Ad formam, quinquaginta. ad primū saltum, centum. ad perfectionem, trecenti. Alij sic. Ad discriminationē, quadraginta. ad transitū, octoaginta. ad elapsum, ducenti quadraginta. Non est, & est. Gignuntur autem in his & plures & pauciores, secundum totum, & secundum partes. Non multo autem plures aut pauciores. pauciores uero tot, & quæcunqꝫ alia his similia.

Ossium alimentū ex confractione. Naso bis quinqꝫ. Maxilla & clauiculæ, & costis duplicia. cubito triplicia. Tibiæ et brachio quadruplicia. fœmori quintuplicia. Et si quod in his plus aut minus potest. Sanguis humidus & sanguis solidus. Sanguis humidus bonus. Sanguis solidus malus. Ad aliquid omnia mala & bona sunt. Via sursum deorsum una. Potentia alimenti melior ꝙ moles. Moles alimenti melior quàm potentia. Et in humidis & in siccis detrahit & apponit idem. & alteri quidē aufert, alteri uero apponit idem. Venarū pulsationes, & respiratio spiritus, iuxta ætatē, & consonantia & dissonantia sunt, & morbi & sanitatis signa. et sanitatis magis ꝙ morbi, & morbi magis quàm sanitatis. Alimentum enim etiam spiritus est. Humidum alimentum magis facile transmutatur quàm siccum. Siccum alimentum facilius transmutatur quàm humidum. Alimentū quod ægre alteratur, ęgre cōsumitur. Quod facile apponitur, facile consumitur. Et quicūqꝫ ueloci appositione opus habēt, his humidum ad reficiendas uires medicamen optimum. Quicūqꝫ uero adhuc ualociori indigent, per olfactum. Qui autem tardiore appositione opus habēt, solido alimento utantur. Musculi solidiores ægre magis ꝙ alia colliquescunt, excepto osse & neruo. Quæ denudata sunt ægre transmutantur, & secundum genus ipsa seipsis fortiora sunt quàm pro re ipsa: propterea ipsa seipsis ægrius colliquescunt. Pus ex carne, purulentum ex sanguine, & ex alia humiditate. Pus ulceris alimentum. Pus alimentū uenæ, arteriæ. Medulla alimentum ossis, propterea callo obducuntur. Facultas & potentia omnia auget & nutrit, & germinare facit. Humiditas alimenti uehiculum est.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE HVMIDORVM SIVE LIQVIDORVM VSV,
Iano Cornario Medico Physico interprete.

QVA potabilis, salsuginosa, mare. potabilis quidem in officina medica optima. Nam & ferramētis & aramētis optima, & medicamentis plurimis inueteratis cōmunissima. Verum ad corpus nosse oportet, quòd hęc aut madefacit, aut frigefacit, aut calfacit. Aliter uero nulli cōmodat, aut detrimento est potata. Vbi modica potabili in spōgia uteris, optimū oculis est. Cutis ipsa superne exulceratur calidæ aspersione. Fomentū corporis totius aut partis. Cutis durę mollitio, distentæ laxatio, neruorum, carniū, humorum sub cutem effusio, sudoris secretio. Humectare prolutione, uelut nares, uesicam, flatus. Incarnare, attenuare, liquefacere, minuere, colorem reuocare, colorē dispergere. Somniferum & in caput, & in alia. cōuulsionum, tensionū, mitigatiuū dolores stupefacit auris, oculorū, & quæcunq; talia. frigida calfacere, uelut pix ulceribus, præterquā à quibus sanguis erūpit, aut erupturus est, fractis, luxatis, reliquis quibus linteola sunt medicus, Capitis grauitati. Moderatio in unoquoq;, ne ultra torqueamus. uelut calida corpori, ex excessu in utrāq; partem, ut ab utraq; non aberret, coniectatione ex detrimento, aut inutili facta, uelut in tepida. Oportet enim detrimētis aut utilitatibus etiā si sint uti, usq; quo iuuēt, aut donec lædant. Madefactio itaq; & humectatio, debile quid est. Frigefactio uero & calfactio, forte: uelut ex sole. Verum frigida calida existens, uelut potabilis aqua, debile quid est. Calida aūt ne ulterius pergat, ut urat. Iudicat autem de his ipse ægrotus, exceptis mutis, aut leuiter syderatis, aut stupefactis, aut uelut in uulnerib. perfrigeratis, aut nimio dolore uexatis. his enim hæc sensu non percipiuntur. Nam nō sentiunt hi perusti. Itém'q; profundæ ac magnæ luxationes. Iam uero etiam pedes deciderūt perfrigerati, ex calidæ perfusione. Sed his corpus perfusi iudex est, similiter etiam frigidæ. Harum aut utrarunq; paucitas, debile quid est. Multitudo uero, forte. ueruntamen sinere oportet, donec fiat id cuius gratia fiunt. antea uero q̃ postremū fiat, cessandum est.

Harum porrò utraq; lædit, & calida quidē amplius ea utentibus has læsiones inducit, carnium effœminationē, neruorum debilitatē, mentis stuporem, sanguinis eruptiones, animi deliquia. hæc ad mortē. Frigida uero cōuulsiones, tensiones, nigrores, rigores febriles. Mediocritas quidē extra noxam est. Reliqua uero lædunt ac prosunt, uelut relatum est. Voluptatibus, & iucunditatibus, & doloribus ac molestijs, prout singula ex ipsis cōueniunt, ita sani apparent. Corpus tegi ac uelari adsuetum, quicquid insuetū est, quicquid lōgissime à familiari caloreabest, & peregrino frigori propinquissimū, id ipsum auersatur: & propterea sanè calida gaudet, & ferre potest. Cerebrū et quæ ab hoc oriūtur, frigida quidē tristantur, calida uero gaudēt, si sanè frigidius et solidius à natura fuerit. Propterea ossibus, dentibus, neruis frigida inimica, calida uero amica, quia ab illa conuulsiones, tensiones, rigores febriles, quæ sanè frigida facit, calida uero sedat. Ob id etiam à calida uoluptates, et illecebræ, à frigida uero dolores et auersationes. Ideó'q; spina, pectus, dorsum, præcordia, magis frigida

gida aggrauant. calida uero gaudẽt,& ferre ipsam possunt.ꝓpterea sanè spina, pectus, dorsum, præcordia, cõtraria ꝑpessa sunt,ꝗa sunt cõtraria. Propterea sanè in hoc loco anxietatẽ ex calida obortã,frigida sedat.ꝓpterea sanè frigidæ potu gaudet.ꝓpterea sanè cibis calidis delectatur.propterea sanè & in animi deliquijs frigidã extremis partib. affundere ꝓdest. Quòd aũt posteriores partes calidã magis sufferũt q̃ anteriores,quæ relata sunt in causa sunt. Quòd uero etiã frigidæ,recte habet.Nã & extremæ partes anteriores sunt, & tegi nõ adsuetæ: uelut etiã interna pars se habet ad externã.Cogitãdũ aũt ꝙ utraq; in unoquoq; corpore potior est externa cute,quæ & sibijpsi, & neruo sanguineo cõtinua ac cohærens,eo ꝙ extra propriũ calorẽ,in externo frigore est,ab utrisq; freq̃ẽter supatur,et utrisq; freq̃ẽter opus habet,freq̃ẽtius aũt calida ad uoluptatẽ.Perpetiuntur aũt & extremæ partes tale quid,quare cito multa percipiũt,tarde aũt primũ attollũtur.Et uenæ quoq; aliæ prius,aliæ posterius. Atq; sic oĩa apparẽt,& ubi frigefiũt extremę partes,& ubi calefiũt,in uasorũ euacuationibus, in animi deliquijs.Et iuxta rationẽ merito etiã uenas sequũtur, ea quæ ab his eueniũt.Et calefacit primũ calida, uelut in manibus, internas partes. At ulcera calida gaudẽt ex cõfesso,quia tegi adsueta sunt.Merito itaq; altera grauatur.Merito igitur & ipsæ uenę,quia sunt in calido.Merito etiã ipse thorax,& uẽtriculus ipse à frigida superatus, moleste fert, & mortẽ minatur,quia maxime desuetus est. Verũ plurimũ abest ab eo ut patiatur: propinquissima aũt inter se sunt,egere,et pati.Merito igitur frigidæ potu delectatur. Et sic cõsentiunt inter se omnia hæc. Quòd uero omnia desquamata & ambusta in superficie,nõ ualde tegi adsueta,maxime frigidã moleste ferũt,par est.Citissime enim superãtur.Et profundissima si superẽtur,maxime utiq; grauẽtur.deinde etiã natura neruosa participãt. Quoniã imus uẽter calida delectari uidetur,cõsiderandus locus est,et postea extremæ partes,& uesica,& genitales partes,et uirilis mẽbri glans natura frigidior est,q̃ quis putat.Sursum enim nõ deorsum exilit caliditas: & propterea calida delectatur.Cõsiderandum etiã, quòd post calidã frigescit corpus magis perfrigeratũ: post frigidã uero recalescit magis cõtrariũ:uelut etiã aquæ frigefaciẽdæ & calefaciẽdæ sunt,propter tenuitatẽ.Et ꝙ post calidam durescit corpus magis resiccatũ,uelut oculi post frigidã. Altera enim similis est aeri ambiẽti,altera nõ.Mare pruriginosis,& qui ab acribus humoribus uellicãtur prodest,ut & lauẽt,& foueãt ex calido.Qui uero nõ adsueti sunt,aliquantũ læduntur. Verũ ad ulcera,& ambusta,ac desquamata,& quæcũq; talia,contrariũ est. Aptũ est aũt puris.Bonũ est & ad attenuãdũ,& ad piscatorũ ulcera.Hæc enim neq; suppurãtur,si nõ uellices: & ad ulcera cuniculosa, & depascẽtia proserpendo sedat ac sistit,uelut sal, salsugo, nitrũ. Omnia autem hæc si quis parum utatur,irritant: si excellenter,bona sunt.Melius autẽ est calidũ ad plurima. Acetum ad corpus & articulos, simile est mari, & potentius, ad perfundendum & ad fomentum: & ad ulcera recens uulneratis, & ad sanguinis grumos, ubi nigredines sunt in pudendis.collutio est ad aures, & ad dentes. Calido autẽ hæc fiunt,& alia,sed & ex tempore coniecturam facere oportet.Eliquat uelut sal, & ut alia quæ impetigini,lepris ac uitiliginibus cõducunt,affusum ad calidũ solẽ: maxime uero conducit unguibus leprosis. Superat enim post tempus. uerrucas formicarias attenuat,& sordes in auribus sanat.Mollit autem & corpus,& multos

multos alios locos, si non odor offenderet, & maxime mulieres. Valuerit & ad podagram, si non corpus uulneraretur. Eadem etiam fex aceti facit. Vinum dulce ad diuturna uulnera cõmodum est assidue utenti. Sed & ad medicamentorum potionẽ. Austerũ autem & album, & nigrũ uinum, frigidum ad ulcera cõmodum est, frigidum propter caliditatẽ. Lanæ quæ frigiditatis gratia, aut perfunduntur, aut induntur, aut intingũtur, aquã frigidissimã postulant. Quæ uero adstrictionis gratia, uinũ nigrum etiam lanas aspergere potest, uelut etiã betarum folia, aut linteola intingũtur, in plurima quibus adstrictio inest, uelut sunt hederæ albæ folia, & quæ acerbiora sunt, aut friabiliora, uelut hedera & rubus, rhus coriarius, saluia: & in ea quæ mollire oportet, uelut farina cocta.

Aqua frigida prodest papulis rubicũdis, quales alia atq; alia parte sublatæ erumpunt, quales per splenia attractoria emergũt: In carnosis uero & tenera carne præditis subrubicũdæ sunt: in nigris aũt rotundæ, dothienes hoc est furunculi appellatæ, & quales in ipsis calidis lauacris oboriũtur, & mulierib. ex mensium sub cutem recursu fiunt, & ab irritamẽtis cutis, aut insolita uestimẽtorum asperorũ gestatione, & ex sudoris exitu, aut ubi quis ex frigore, derepente ad ignẽ, aut calida lauacra accessit. Nam si hæc posterius fecerit, nequaq; amplius erumpũt. Alioqui quæ ex frigore fiunt, aut quæ exasperantur instar milij, dein de exulcerantur, eas frigida lædit. Calida uero prodest. Tumores in articulis, & dolores sine ulcere, ac podagricos, & conuulsa, plurima ex his frigida multa affusa leuat ac extenuat, & dolorẽ torpefacit. Torpor aũt moderatus, dolorem soluit. Sed & calida aqua attenuat ac mollit. Podagricis, resolutis, ante ac retro distentis, cõuulsis, talia accedũt, distentiones, tremores, leues siderationes: Talibus laxatis, claudicationes, torpores, uocis interceptiones, ad talia, excretiones per infernas partes suppressæ. Cauẽdum autẽ est in frigidæ usu, ne modum excedamus. Articulos induratos, aut ab inflãmatione aliquãdo oborta, aut à distortione, operępreciũ est sanare, aqua calida in utriculũ infusa. Manũ deligare, et oculos, lachrymas lenit, ita ut ad acres, stillamentũ lene infundat qs, ut ne salsuginosa cõtactu lædat. Et fossulis ulcerib. oculorũ elotio prodest, & repletio ad naturã reducẽs. Calida oculis cõuenit, doloribus, suppuratiõibus, lachrymis mordacibus, siccis omnib. Frigida doloris exortibus, ualde rubicũdis, & qui collectiões tuberculorũ iuxta uenas habere solẽt, qualia sunt ulcuscula capitis manãtia, circa thoracẽ, & alia dura. Verũ podici & utero, nõ ualde cõmoda est, neq; sanguinẽ in frigore mingẽtib. Vlceribus quidẽ frigida mordax, cutẽ obdurat, dolorosa nõ suppurari facit, liuefacit, nigrefacit, rigores febriles facit, conuulsiones, ante ac retro distentiones. Quãdoq; uero in hac distẽtione, sine ulcere, iuueni carnoso, media æstate, multæ frigidæ aquæ effusio, caloris reuocationem facit. Calor autẽ hæc soluit. Calida suppuratoria est, non in omni ulcere, maximum signum ad securitatem, cutem mollit, attenuat, dolorem eximit, rigores, conuulsiones, ante ac retro distentiones lenit, capitis grauitatem soluit, plurimum autem conducit ossium fracturis, magis autem denudatis, & ex his maxime his qui in capite ulcera habent, & quæcunq; præ frigore, aut moriuntur, aut ulcerãtur: itemq; in ulcerationibus uoluntarijs ac inuoluntarijs, qualia sunt desquamata: herpetibus serpendo adedentibus, denigratis aut in gingiuis, aut in aure, aut in sede, aut utero. His omnibus calida amica

est

est ac iudicatoria. Frigida uero inimica & occidens, præterquàm in quibus sanguinem fluxurum esse timor est. Atq; hoc modo utendum est liquidorũ perfusionibus, inunctilium illitionibus, foliorũ impositionibus, aut linteolorũ cataplasmatis, quæcunq; aut frigiditate, aut caliditate prosunt, aut nocent.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE HVMORIBVS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

Genuinum Hippocratis librum hunc esse Galenus dicit; Verum quædam insunt ad extremam dictionis breuitatem contracta: quædam rursus ultra modum extenta.

IMPETVS & ferocitas humorũ, ubi nõ reciprocatio humorum est, uelut florum, ducẽdus est quà repit per cõuenientes ac cõmodas regiones, exceptis his quorũ maturitas tempore contingit. Maturationes extra aut intro repunt, aut aliò quò oportet. Cautio, infinita magnitudo, experiendi difficultas, pilorũ nuditas, uiscerum uacuitas, infernis repletio, supernis alimentũ, mutatio sursum, mutatio deorsum. Spontanea sursum & deorsum. quæ prosunt & lædũt. Cognata species, regio, mos, ætas, tempus, constitutio morbi, excessus, defectus. Quibus quantum deficit, aut non, medela, declinatio, deriuatio, in caput, in obliqua, quà maxime repit. aut reuulsio, in supernis deorsum, in infernis sursum. aut siccare, aut aliquibus inferna, aut aliquibus superna, aut eluitur, aut quibusdam mitigabitur. humores effusi ne intro reuellãtur, sed secretiones siccentur. Turbatio, infusio per sedem, pelluuiũ, quibus abscedit ad sedem, unde exoluitur aut medicamentum, aut ulcus, aut humor aliquis cõpactus, aut eruptio pustulosa, aut flatus, aut cibus, aut animalculũ, aut æstus, aut alia quædam affectio. Consideranda hæc, spontanea desinentia, aut uelut ab exustione excitatæ bullæ, in quibus qualia lædunt aut prosunt. Figuræ, motus, eleuatio, & rursus subsidentia, somnus, uigilia. Quæ facienda, aut impedienda, cito assequi. Castigatio per uomitũ, inferne per exitum, aut sputum, mucũ, tussim, ructum, singultũ, flatum, urinam, sternutationem, lachrymas, pruritus, euulsiones, contactus, sitim, famem, repletionem, somnos, labores, ocium, corpus, mentẽ, disciplinam, memoriã, uocem, silentium, uteri purgationem. Quæ superne erumpunt ac torquent, pinguia, intemperata ac meraca, spumosa, calida, mordacia, æruginosa, uaria, ramẽtosa, feculenta, cruenta, flatus expertia, cruda, cocta, sicca. Quæcũq; circumfluunt, ferendi facilitatem cõtemplari oportet, itemq; difficultatẽ, priusquã periculũ ueniat. Item quæ sedare nõ oportet. maturatio, descẽsus eorũ quæ infra sunt, redundantia & fluctuatio eorũ quæ supra. & quæ ex uteris, & in auribus sordes, concitatio ac permixtio, apertio, euacuatio, calfactio, perfrigeratio, intrinsecus, forinsecus. horum quidem, horum uero non. Quũ infra umbilicum fuerit id quod torquet, tardum & molle est tormen. Vice uersa, contrá. Quæ per aluum egeruntur quà repunt, non spumosa, matura, cruda, frigida, fœtida, sicca

sicca, humida. Quæ olfactum male afficiunt. Sitis quæ prius nō adfuit, neq; æstus, neq; alia causa. Vrina, nasi humectatio. Iactationē. Siccitatē. & non esse contractum ac arefactum, & spiritū turbulentū. præcordia, extremitates, oculos male affectos. coloris trāsmutatio. Pulsus, frigiditas, palpitationes, cutis duricies, neruorum, articulorum, uocis, mentis, figura uoluntaria, pili, ungues. facile ferre, aut nō, qualia oportet. Signa hæc. Odores corporis, oris, secessus, auris, flatus, urinæ, ulceris, sudoris, sputi, nasi. Corpus salsuginosum, aut sputū, aut nasus, aut lachryma, aut alij humores. Penitus similia, iuuantia, lædentia.

Insomnia qualia uideat, & in somnis qualia faciat, an acute audiat, & obedire paratus sit animo, an magis fortia sint ac plura quæ cōmoda sunt ac seruant, ꝗ alia, an sentiant omnia omnibus sensibus, & ferant, ueluti odores, sermones, uestitus, figuras, & huiusmodi patienter, quæ sanè & sua sponte cōparentia prosunt, & quando etiā talia iudicationē inducunt. Item tot, & talia, ueluti sunt flatus, urina, qualis, & quanta, & quādo. Quæ uero cōtraria sunt, auertere, ipsisq; aduersari. Quæ propinqua & cōmunia sunt affectionibus, prima & maxime affligūtur. Constitutionē autem ex primis incipiētibus, quicquid tandē excernatur ex urinis, quales'nā fuerint. & qualis sit corporis collapsio, coloris immutatio, spiritus imminutio, & reliquæ cum his uictus rationes. Scire etiam oportet an similia sint quæ decedūt, transitus, urinæ, per uteros, sputa, per nares, oculi, sudor, ex tuberculis, ex uulneribus, ex pustulis, quæ sua sponte, quæ arte. Quòd similia sunt inter se omnia quæ iudicāt, & quæ prosunt, & quæ nocent, & quæ perimunt, quo hæc quidem fugiens auertat, illa uero accersat, & ducat, ac suscipiat. Sed & alia eodem modo, cutis, extremarū partium, præcordiorū, articulorū, oculorum, oris, figurarum, somniorū, qualia iudicant, & quando, talia machinari. Insuperq; qui tales abscessus fiūt. Qualia prosunt cibis, potibus, odoribus, uisu, auditu, cogitatu, secretionibus, humoribus, calefactiōe, frigefactione, siccitatibus, humectando, siccādo, unguētis, illitionibus, cataplasmatis, emplastris, inspersionibus, deniq; & epithematis quæ imponūtur. Figuræ, defrictio, curatio, labor, ocium, somnus, uigiliæ: spiritibus superne, inferne, cōmunibus, proprijs, arte paratis. In exacerbationibus neq; præsentibus, neq; futuris, neq; pedum frigiditate, sed in declinante deorsum morbo. In exacerbationibus per circuitus fientibus, ciborū oblationes dandæ non sunt, neq; cogere oportet, sed auferre de appositionibus ante iudicationes. Quæ iudicantur, & iudicata sunt integre, neq; mouere oportet, neq; nouare, neq; medicamētis, neq; alijs irritamentis, sed sinere. Concocta medicamētis aggredi oportet, & mouere non cruda, neq; in principijs, si non turgeant. Multa uero nō turgent. Quæ ducere oportet, quò maxime repunt per cōuenientes locos, eò ducere oportet. Quæ prodeunt non multitudine æstimare oportet, sed quādiu prodeant qualia oportet, et facile æger ferat. Vbi uero opus est, debilitare etiā, aut animi deliquium inducere oportet, donec hoc feceris, cuius gratia hoc fit, interim aliò uertere, aut siccare, aut humectare, aut reuellere, si sufficiat æger, id quod ex his coniectabis. Sicca quidem calida erunt, humida uero frigida. Quæ uero aluum mouent, plerunq; contraria. Hæc imparibus diebus, sursum, si et circuitus, et constitutio talis sit ex exacerbationibus. Fiunt autē plurima paribus diebus, deorsum: sic enim & sua sponte prosunt: si non circuitus faciant exacerbationes in

paribus

paribus. In talibus autem, in paribus sursum: in imparibus deorsum. Tales aũt pauci sunt. Et tales cõstitutiones etiam difficilius iudicantur. Quin & ulterius tempore progressa sic fieri necesse est; uelut ad decimãtertiam, ac decimãquartam diem. Decimatertia quidẽ deorsum, decimaquarta uero sursum. Ita enim ad iudicationẽ conducit. Et quæ ad uigesimam. Cæterũ quæ infra prodeũt, multum purgare oportet, & hæc nõ prope iudicationẽ, sed longius ab ea. Raro autem in acutis, multa ducere oportet, in delassatis, totum. In febribus ad articulos, & circa maxillas maxime abscessus fiunt, prope sanè dolores uniuscuiusq;, ad supernã partem magis & in totum. Si uero lentus fuerit morbus & deorsum tendens, inferne etiam abscessus fiunt. Maxime autẽ pedes calidi, inferne significãt: frigidi superne. Quibus uero ex morbis se erigẽtibus statim in manibus aut pedibus dolores fiunt, in his abscessus contingunt. Sed & si quid doluerit quis anteã quã ęgrotet, ad eas partes firmatur. Queẽadmodũ etiam tussientibus & anginosis in Perintho. Faciunt enim tusses abscessus, uelut etiam febres. Iuxta eandẽ rationem contingit ab humorũ aut corporis colliquatione & frigiditate. Proinde nosse expedit, in quibus temporibus humores florent, & quales in singulis morbos faciunt, & quales in unoquoq; morbo affectiones: & reliquum corpus ad quem morbũ maxime natura repit: & quale quid splen intumescens facit. Horũ sanè & natura, & fermè colores deteriores sunt, et corpora tumẽt. Et si quid aliud est, in his exercere se prodest, uelut est Animi intẽperantia circa cibos ac potus, somnũ, uigilias, aut ob amores quosdã, uelut tesserarũ, aut propter artes, aut propter necessitates: tolerantia laborũ, & quorum ordinata est, aut inordinata: Mutatiões ex qualibus ad qualia: ex moribus animæ industria, aut quærens, aut meditans, aut uidens, aut dicens, aut aliud quid, uelut tristitiæ, iracũdiæ, cupiditates, quæ ex casu cõtingunt. Molestiæ animi aut per oculos, aut per auditum, uelut etiam corporum, Molis quidem ad seipsas attritis, dentes stupescunt: Ambulanti uero circa cauum locum, crura tremunt: quum autem quis manibus ea quibus opus habet leuat, hæ tremunt: Serpens derepente cõspectus pallorem cũ uirore inducit. Timores, pudor, mœror, uoluptas, ira, aliaq; huiusmodi quomodo obediunt. Vnicuiq; autem pars corporis ad actionẽ pertinens, in his obedit. Sudores, cordis palpitatio, & eiusmodi potentiæ. Quæ extrinsecus prosunt aut nocent, unctio, perfusio, illitio, cataplasmatũ usus, deligatio lanarum & talium rerũ: & internæ partes talibus obediunt, non solum externæ his quæ intro assumũtur: Sed & quæ in lanis ab ouili succidis adhibẽtur, & quod à rege nomen habet cuminum, uidentibus & olfacientibus. Quæ de capite ducunt, turbãt, sermones, uox, & huiusmodi, mammæ, genitura, uterus, & quæ signa in ætatibus, & in suffocationibus, & tussi, & quæ ad testiculos. Quemadmodũ arboribus terra, ita animalibus uẽtriculus: & nutrit, & calefacit, & frigefacit. Frigefacit, dũ euacuatur. calefacit, dũ impletur. Quemadmodũ terra stercorata hyeme calida est, ita etiã uẽtriculus. Arbores corticẽ tenuem siccũ habẽt, intrinsecus aũt carne sicca, sanæ, nõ putridæ, diuturnæ. Ita & ex animalib. testudines, & quicquid eiusmodi est. Aetatibus, temporibus, annis, similia animalia, nõ deteruntur si moderate melioribus utantur. Quemadmodũ hydria quod recens est trãsmittit, quod inueteratum retinet. Sic & uentriculus transmittit alimentũ, & fecem retinet, uelut ua-

ſculum. Modi morborum hi ſunt, partim quidē cognati ſunt, de quibus interrogādo diſcere oportet: partim à regione, familiares enim ſunt per multas, & multi ipſos noſcunt: partim ex corpore, & uictus ratione, ac temperiei cōſtitutione, aut à temporibus. At regiones ad tēpora male diſpoſitæ, tales morbos pariunt, quali tempori ſimiles fuerint, Verbi gratia, Inæqualis calor aut frigus eadem die, quū talia fuerint, morbos autumnales faciūt. Et in alijs temporibus ſecundum rationē, alij ab odoribus cœnoſis aut paluſtribus: alij ab aquis, calculoſi, ſplenici: alij à uentis bonis & malis incipiunt. Qualia uero ſunt tempora, tales erunt etiā morbi, & conſtitutiones ex ipſis. Si tempora tēpeſtiue, & ordinate ſe habuerint, morbos iudicatu faciles faciunt. Vernaculi autē temporum morbi iudicant mutationes, & prout euariauerit tempus, ſimiles aut diſsimiles erunt morbi, qui in hoc tempore oriūtur. Si uero ſimiliter procedat, eiuſmodi quoq; fuerint morbi, & ad talem modū tracti, ueluti eſt morbus regius autūnalis. Frigora enim ex caloribus, & calor ex frigore. Et ſi æſtas bilioſa fiat, & bilis aucta intus relinquātur, etiam aliquantū ſplenici fient. Quum igitur & Ver ſic proceſſerit, etiam uere fit morbus regius. Proximus eſt enim hic motus tēpori, iuxta hanc ſpeciem. Quū uero æſtas fiat ueri ſimilis, ſudores in febribus, & febres faciles, & nō peracutæ, neq; linguis obaridæ fient. Si uero hybernum fiat uer, & poſtremū hyemis tempus, hyberni etiam morbi, & tuſſes, & peripneumoniæ, & anginæ. Et autūnus ſi non in tempore ac derepente hybernarit, non aſsidue, tales morbos facit, eo quod nō in tempore incepit, ſed inæqualiter fit. Quapropter etiam tēpora à iudicatione aliena ac incōſtantia fiunt: quemadmodum etiā morbi, ſi præerūpant, aut præexcernātur, aut intus relinquātur. Recidiuas enim etiam tempora faciunt, quemadmodū & morbos ita inducūt. Itaq; inſuper conſiderandū eſt, quomodo habētia ſe corpora tēpora ſuſcipiant. Auſtri auditū grauant, caliginē inducunt, caput grauant, torpidi ſunt, diſſoluunt. Quum hic præualuerit, talia in morbis patiuntur, ulcera glabra, maxime os, pudendum, & aliæ partes. Si uero aquilo, tuſſes, faucium affectiones, uentres duriores, urinæ difficultates, horrores, dolores laterū ac pectoris. Quū hic dominatur, tales morbos magis expectare oportet. Si magis redundauerit, ad ſqualores ſequuntur febres, itemq; ad pluuias, ex qualibus tandē redundantię trāſmutatæ fuerint, & quomodocunq; habentia ſe corpora ex alio tēpore ſuſceperint, & quocūq; tandem humore in corpore dominātē. Cæterum ſiccitates & auſtrinæ ſunt, & Aquilonares. Differunt enim & alia hoc modo. Magnum enim & hoc eſt. Nam alius in alio tempore ac regione magnus eſt. Veluti Aeſtas bilem parit, Ver ſanguinē, reliqua prout ſingula. Mutationes maxime pariūt morbos, & præſertim maximæ: & in tēporibus magnæ mutationes, & in alijs. Quædam ſenſim fiente progreſſu fiunt. Tempora huiuſmodi ſunt ſecuriſsima, uelut etiam diætæ, & frigus, et calor maxime ſenſim facto progreſſu. Et ætates ſic trāſmutantur. Naturæ quantum ad tempora attinet, aliæ ad æſtatem, aliæ ad hyemem, bene aut male diſpoſitæ ſunt. Quantū uero ad regiones, & ætates, & uictus rationē, & alias morborum conſtitutiones, aliæ ad alias bene aut male ſe habent. Et ætates ad tempora, & regiones, & uictus rationem, & morborum cōſtitutiones. Et in tēporibus, uictus, & cibi, & potus, qualitatem ſuam requirūt. Nam hyems ab operibus ociū habet, & quæ in corpus ingeruntur

tur matura ac simplicia postulat. Magnum enim & hoc est. Autũnus autem laboribus deditus. Sub insolationibus potus frequentes sunt, cibi incõstantes, uina, arborum fructus. Quemadmodũ autem ex tẽporibus morbos coniectare datur, ita quandoq; etiam ex morbis aquas, & uentos, & siccitates prænoscere licet, & aquilonares, & austrinas. Licet aũt ei qui probe ac recte didicit, unde sint hæc cõsideranda, uelut & lepræ quædam, & circa articulos dolores. Aquæ ubi futurę sunt, pruriginosi sunt, & alia huiusmodi. Et quæ pluuiæ alternis, aut singulis diebus, aut per alios circuitus, aut assiduæ fient. Et uẽti aliqui per multos dies flant, & contrario inter se modo flant, alij per pauciores. Et ijdem per circuitum. Hæc habent cum temporum cõstitutionibus similitudines. Verum breuius talia. Si uero annus diutius talis fuerit, qualem constitutionẽ fecerit, tales etiam morbi diutius erunt. Et si magis fortes fuerint, maximi quoq; morbi sic fient, & cõmunissimi, & ad plurimũ tempus. Ex primis aquis, ubi post multam siccitatẽ, aqua futura est, de aqua inter cutẽ prædicere licet: & ubi talia parua signa apparuerint in uentorum quiete, in trãsmutatione. Colligenda igitur sunt, quæ in qualibus aquis aut uentis morbi significant, & audiẽdus est si quis nouit, quod tali hyeme prægressa, tale uer aut æstas erit. Colores non sunt similes in tẽporibus, neq; in aquilonaribus, neq; in austrinis, neq; in ætatibus, neq; in unoquoq; ad seipsum, neq; in alio ad alium. Considerandum autem est ex his quæ præsentia ac quiescentia nouimus de coloribus, & q; ætates temporibus similes sunt, & colore, & mutatione. Qui hæmorrhoidas habent, neq; pleuritide, neq; peripneumonia, neq; phagedæna, neq; furunculis, neq; tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur. Fortassis autem neq; lepris, fortassis neq; uitiliginibus. Multi tamen intẽpestiue curati, non tarde correpti sunt, & sic perniciosæ fuerunt. Et quicunq; alij abscessus, uelut fistulæ, aliorum medela sunt. Quæ ubi insuper cõparent sedare solent, ea prius fientia impedimenta ab his liberãt. Alterius loci morbos loca excipientia, aut dolore, aut grauitate, aut ob aliud quiddam liberant, aut quod alijs sunt cõmunicationes. Propter inclinationẽ nõ amplius sanguis prodit, sed iuxta humoris cognationem talia spuunt. conuenit quibusdam sanguinem detrahere tempestiue in talibus, in alijs autem, uelut in his, non hoc cõuenit. Impedimentum in spuentibus cruenta, tempus anni, pleuritis, bilis. Tubercula circa aurẽ quibus circa iudicationem exorta, non suppurata fuerint, his dispãrẽtibus recidiua fit, & pro ratione recidiuarum, recidiua fiente, rursus intumescũt, & permanẽt, quemadmodum febrium recidiuæ, in simili circuitu: in his spes est ad articulos abscedere. Vrina crassa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in lassitudinosis febrib. quarta die aliquãdo prodit, & liberat ab abscessu. Si uero ultra hoc, etiã sanguis è naribus large eruperit, etiam ualde. Cui intestinũ in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est, quietior erat. Postquam autem hic curatus fuit, magis dolebat.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE MORBO SACRO, IANO CORNA-rio Medico Phyſico interprete.

Non genuinũ Hippocratis, ſed memorabilis tamen uiri, hunc librũ Galenus eſſe dicit, tum quod ad dictionẽ, tum quod ad ſententiã attinet. Hippocratis autem neq; dicendi modum, neq; ſententiarum acumen, in ipſo eſſe.

E morbo ſacro appellato ſic ſe res habet. Nulla re uidetur mihi alijs diuinior eſſe morbis, neq; ſacratior. Verũ naturã habet quam etiam reliqui morbi, unde fit. Homines uero naturam & cauſam eius diuinã eſſe putauerunt, præ inexperiẽtia & admiratione, propterea quòd reliquis morbis nulla re ſimilis eſt. & per inopiam quidẽ quòd nõ cognoſcunt, diuinitas ipſi cõſeruatur. Per abundantiã uero & parabilem modũ ſanationis medentur. Exoluũtur enim aut expiationibus aut incantamẽtis. Si uero propter admirationẽ diuinus cẽſetur, multi morbi ſacri erũt, & nõ unus: quemadmodũ ego demõſtrabo etiam alios nihil minus admirabiles, neq; minus mõſtroſos, quos nemo ſacros eſſe cẽſet. Primũ etenim febres quotidianæ, & tertianæ, & quartanæ, nihil minus mihi ſacri eſſe uidentur, nec minus à deo fieri ꝗ̃ hic morbus, etiãſi nihil admirabile habeãt. Deinde uideo inſanos homines & delirãtes à nulla manifeſta cauſſa, & multa & ſimul importuna facere, uidicq; multos in ſomno plorare ac uociferari, alios uero ſuffocari, alios exilire & foras fugere, atq; ita delirare donec expergiſcũtur. poſtea autẽ etiam ſanos eſſe ac ſapientes uelut prius, eſſeq; ipſos pallidos ac debiles. atq; hæc non ſemel, ſed ſæpe, alijq; multi ſunt ac omnigeni morbi, in quibus ſingulis recẽſendis in longum ſermo extenderetur. Cæterum qui primi hunc morbũ ſacrum eſſe pronunciauerunt, tales homines mihi fuiſſe uidentur, quales etiam nũc ſunt magi & expiatores & circulatores, & quidã arrogantes, qui ſe uehementer pios eſſe ſimulant, & amplius quid ſcire. Hi itaq; cõſilij ac mentis inopiæ obuelantes ac prætexentes diuinitatẽ, quum nihil haberent quod exhibitum prodeſſet, ut ne manifeſta fieret ipſorũ ignorantia, ſacram hanc affectionẽ eſſe pronunciarunt. & rationibus idoneis collectis, curationẽ conſtituerunt ſibijpſis ſecurã, expiamenta offerentes & incantamẽta, & à balneis abſtinere iubẽtes, & à cibis multis ac ineptis ad hominũ ægrotorũ eſum, uelut ex marinis quidẽ à mullo, & melanuro, mugiliq; ac anguilla, hi enim piſces opportune haberi poſſunt. Ex carnibus uero à caprina, ceruina, ſuilla, ac canina. Hæ enim carnes maxime aluum turbant. Ex uolucribus autẽ, à gallo & turture ac otide. inſuperq; ab his quæ robuſtiſsimæ eſſe cẽſentur Ex oleribus à mentha, allio, ac cepa. Nihil enim acre infirmo conducit. Palliũ præterea nigrum habendũ non eſſe præcepere. Niger enim color mortalis eſt. Neq; in caprina pelle decumbẽdum eſſe, neq; eandem geſtare oportere. neq; pedem ſupra pedem habendũ eſſe, neq; manũ ſupra manum. Hæc enim omnia curationis impedimenta eſſe. Omnia aũt hæc diuinitatis gratia apponũt, uelut amplius quid ſcientes, & alios prætextus proferẽtes, quo ſi ſanus æger euadat, ipſis gloria & dexteritas adſcribatur. ſin moriatur, in

tuto

tuto positæ sint ipsorum excusationes, habeantq; prætextũ quod non ipsi sint in caussa, sed dei. Neq; enim medicamẽtum aliquod edendũ aut bibẽdum exhibuerunt, neq; balineis incoxerunt, ut ipsi in caussa esse uideri possint. Mihi autem uidetur nullum ex his qui mediterranea Africæ inhabitant sanũ esse posse, propterea quòd caprinis pellibus ac carnibus utuntur, quũ neq; stratũ, neq; pallium, neq; calceamentũ habeant, quod non sit caprinũ. Non enim alia ulla ipsis sunt pecora, præter capras & boues. Si autẽ hæc admota & comesta morbum augent, & non comesta sanant, non est sanè deus alicuius autor aut caussa, neq; prosunt expiamẽta, sed edulia sunt quæ & sanant & lædunt. Numinis uero uis dissipatur. Sic igitur mihi uidentur hi qui hoc modo hos morbos curare aggrediuntur, neq; sacros ipsos putare, neq; diuinos. Vbi enim præ talibus expiamentis ac tali curatione transmutantur, quid uetat etiam præ alijs artibus similibus illis, & discedere ab hominibus & accedere? Quare nõ deus autor est, sed aliquid humanum. Quisquis enim lustrationibus & magicis incantamentis talem affectionem abducere potens est, is etiam alijs artibus abduxerit, & ex hac ratione diuinitatis opinio penitus pessum it. Talia itaq; dicentes ac excogitantes, amplius quid se scire simulant, & homines decipiunt, proponentes his lustrationes ac purificationes, quũ uerba ipsorum magna ex parte se ad deum ac dæmoniũ extendant. Atqui mihi sanè non de pietate uerba facere uidentur, uelut ipsi putant, sed potius de impietate, & quòd dei non sunt, pietasq; ac diuinitas ipsorum impia est ac scelesta, uelut ego docebo. Si enim & lunam abolere, & solem obscurare, tempestatemq; ac serenitatẽ facere, pluuias item ac siccitates, & mare sterile itemq; terram, & alia huiuscemodi omnia, se scire profitentur, siue ex sacrorum mysterijs, siue ex alia quadam professione aut meditatione, hanc potentiam iactent, qui talia studio habent, impij sanè mihi esse uidentur, & deos non esse putare, neq; si sint, aliquid posse, neq; ullum aliquod etiam extremum malum prohibere. Quod quum faciant, quomodo non ipsis infesti sint? Si enim homo incantamentis ac sacrificijs utẽs, & lunam abolebit, & solem obscurabit, & tempestatem ac serenitatem faciet, non utiq; ego horum aliquid diuinum esse putauerim, sed humanũ, si sanè diuinitatis potentia ab humana uolũtate superatur, & in seruitutem redacta est: fortassis autem hæc nõ hoc se modo habẽt, sed homines uictus indigi multa & omnigena moliuntur & euariant, tum in alia omnia, tum in hunc morbum, in singulis affectionis speciebus caussam deo adscribẽtes. Non enim semel, sed sæpius eorundem mentionem faciunt. Siquidem enim capras imitẽtur, & si balatum edant, & frendant, & si dextris partibus conuellantur, Matrem deorum caussam esse aiunt. Si uero acutiorem & concitatiorem sonum emittant, equo assimilant, & Neptunum autorem esse dicũt. Si uero etiam aliquid stercoris emittant, quod sæpe quibusdam contingit præ morbo coactis, Hecates enodiæ appellatio additur. Si autem tenuiorem & densiorem uocem edant, uelut auiculæ, Apollo Nomius, id est pastor, si uero spumam ex ore remittant, ãc pedibus calcitrent, Mars caussam habet. Quicunq; porrò pauores noctu ingruũt, timoresq; ac deliria, & exsaltationes è lecto, terroresq; ac fugæ foras, Hecates insidias esse dicunt, & heroum insultus, expiamentisq; utuntur ac incantamentis, & scelestissimum ac impijssimũ, meo sanè iudicio, faciunt numen. Expiant enim mor

bo correptos ſanguine, itemq́ꝫ alijs ſceleribus inquinatos, aut iniuſtos, aut ab hominibus intoxicatos,aut qui ſceleſtum aliquod facinus perpetrarunt, quos cõtraria his facere oportebat,ſacrificare nimirum ac precari, & ad templa progreſſos dijs ſupplicare. Nunc uero horũ quidem nihil faciunt, uerum expiant, & alia expiamenta terra occultant,alia in mare proijciunt, alia ad montes deferunt,ubi nemo attingat,neꝗ conculcet. Oportebat autem ea ad templa deferre ac deo contribuere,ſi quidem deus eſt autor, Non tamen ego puto hominis corpus à deo inquinari, ſordidiſsimũ ſcilicet à puriſsimo. Verum etiamſi contingat ab alio inquinari,aut quid perpeti,cupierit utiꝗ à deo purgari ac purificari magis quàm inquinari. Deus itaꝗ eſt qui maxima ac ſceleratiſsima peccata purgat ac purificat,et liberatio noſtra exiſtit,ipſiꝗ terminos templorũ ac delubrorum dijs deſignamus, ut nullus qui non purus ſit eos tranſcendat, & ingreſsi reſpergimur,nõ uelut qui inquinemur, ſed ſi quod etiam prius ſcelus habemus purificemur. Et de expiationibus quidem ſic ſe res habere mihi uidetur.

Hic uero morbus nulla re diuinior reliquis mihi eſſe uidetur. Sed naturã habet,quam etiam alij morbi,& cauſſam unde ſinguli gignũtur. Naturam autem & cauſſam,ab eodem deũ fieri,à quo etiam alia omnia. Et ſanabilis eſſe mihi uidetur nihilo minus ꝙ alij, niſi iam præ temporis longitudine inualuerit,ut fortior ſit medicamentis quæ adhibentur. Incipit autem uelut etiam alij morbi ſecundum genus, Si enim ex pituitoſo pituitoſus,ex bilioſo bilioſus gignitur,& ex tabido tabidus, & ex ſplenico ſiue lienoſo lienoſus? quid prohibet ut cuius pater & mater hoc morbo correpti fuerint, etiam poſterorũ ac nepotũ aliquis eo corripiatur? Semen enim genitale ab omnibus corporis partibus procedit, à ſanis ſanũ,à morbidis morboſum. Aliud porrò ſignũ magnũ eſt,ꝗ nihilo diuinior reliquis ſit morbis:pituitoſis enim natura oboritur, bilioſis uero nõ accidit. Atqui ſi diuinior eſt reliquis,ſimiliter omnibus morbũ hunc fieri oportebat,& non diſcrimen facere inter bilioſos ac pituitoſos. Sed enim ipſis cerebrũ autor eſt & cauſſa huius affectionis,uelut etiam aliorũ maximorũ morborum. Quo uero modo, & ex qua cauſſa fiat,ego manifeſte docebo. Cerebrũ hominis duplex eſt,quemadmodũ etiam alijs omnibus animalibus. Mediũ autẽ ipſius diuidit mẽbrana tenuis. Quapropter non ſemper eandẽ capitis partẽ dolet,ſed particulatim utramuis,aliquãdo uero totum. Sed & uenæ in ipſum tendunt ex uniuerſo corpore,multæ & tenues, duæ uero craſſæ, altera ab hepate, altera de liene. Et quæ quidẽ ab hepate uenit,hoc modo ſe habet. Altera quidem uenæ pars deorſum tendit,per partes ad dextrã,iuxta ipſum rhenẽ ac lumbum,ad internam femoris partem,& deſcẽdit in pedem,& uocatur uena caua. Altera uero ſurſum tendit per uenas dextras ac pulmonem. Finditur autem & in cor,& in brachium dextrum. Reliquũ uero ſurſum fertur per clauiculam in dextram ceruicis partẽ,ad ipſam cutem,ut conſpicua fiat. Iuxta aurem uero occultatur. Atꝗ hic finditur,& craſsiſsima quidem ac maxima & cauiſsima ipſius pars,in cerebrum deſinit. alia uero pars in aurem dextram, quæ ſanè uenula tenuis eſt, alia autem in oculum dextrũ, alia in ipſum naſum. Atꝗ ſic quidem uenæ ab hepate habent. Tendit autem & à liene uena in ſiniſtra ſurſum ac deorſum,uelut ab hepate,uerum tenuior & imbecillior. Cæterũ in has uenas etiam ſpiritus copiam inducimus. Hæ enim corporis noſtri reſpirationes ſunt,

aerem

aerem in ſeipſas trahētes, & in reliquum corpus ac uenulas deriuantes, refrigerantq; ac rurſus dimittunt. Non enim poſsibile eſt ſpiritum ſtare, ſed procedit ſurſum ac deorſum. Si enim alicubi conſtiterit ac interceptus fuerit, impotens redditur illa pars ubi conſtiterit. Cuius rei ſignum hoc eſt. Quum enim deſidenti aut decumbēti uenulæ compreſſæ fuerint, ut ſpiritus à uena non diſcurrat, ſtatim torpor occupat. Et de uenis quidem reliquis ſic habet. At uero morbus ipſe fit in pituitoſis, in bilioſis uero non. Incipit autem fieri in fœtu adhuc in utero exiſtente. Purgatur enim & floreſcit cerebrum, uelut etiam aliæ partes prius quàm gignantur. In hac autem purgatione, ſi quidem probe ac moderate purgatum fuerit, & neq; plus neq; minus quàm oportet defluxerit, hic fœtus ſaniſsimum caput habebit. Si autem amplior colliquatio à toto cerebro facta fuerit, morboſum caput augeſcēs fœtus habebit, & ſonitu plenum, & neq; ſolem, neq; frigus tolerabit. Si uero ab una aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut uena aliqua ſimul gracilis facta fuerit, ille ſic afficitur qualiter ſanè colliquatio contigerit. Si uero purgatio non contingat, ſed in cerebro ſpiſſetur ac cogatur, ſic neceſſe eſt fœtus pituitoſos eſſe. Et quibuſcunq; quidem pueris exiſtentibus erumpunt ulcera in caput, & in aures, ac in reliquum corpus, & qui ſaliuoſi fiunt ac mucoſi, hi ipſi progreſſu ætatis faciliме degunt: hic enim abit ac purgatur pituita, quam in utero purgari oportebat, & qui ſic purgati fuerint, comitiali ſiue ſacro morbo ferè non apprehenduntur. Qui uero mundi ſunt, & neq; ulcus ullum, neq; mucus, neq; ſaliua ulla prodit, neq; in uteris purgationem fecerūt, talibus periculum imminet, ut ab hoc morbo corripiantur. Si porrò ad cor progreſſum fecerit defluxus, tremor apprehendit & anhelationes, & pectora corrumpūtur, aliqui uero etiam incurui fiunt. Quum enim deſcēderit pituita frigida ad pulmonem aut ad cor, perfrigeratur ſanguis. Venæ autem uiolenter perfrigeratæ, ad pulmonē & cor aſsiliunt, & cor tremore cōcutitur, ut præ hac neceſsitate anhelationes incidāt, & ſpiratio ceruice erecta. Non enim ſpiritum ſuſcipere poteſt, donec id quod influxit à ſanguine fuerit ſuperatum, & calefactū in uenas fuerit diffuſum. Deinde & tremor & anhelatio ſedatur, ſedatur aūt prout copia eius fuerit, Si enim amplius influxerit, tardius. ſin minus, citius. Et ſiquidem denſiores ac crebriores fuerint defluxus, crebrius comitiali morbo corripitur, ſin minus, rarius.

Hæc itaq; perpetitur homo ſi ad pulmonem ac cor fluxus proceſſerit. Si uero in uentrem, profluuia alui apprehēdunt. Si uero ab his uijs excluſus fuerit, & in uenas quas dixi defluxum fecerit, mutus fit & ſuffocatur, & ſpuma ex ore effluit, & dentes conſtringuntur, & manus cōuelluntur, & oculi diſtorquētur, & nihil ſapiūt, aliquibus etiam ſtercus inferne ſecedit. Atq; hæc fiunt aliquando in ſiniſtra, aliquando in dextra, aliquādo utrinq;. Quomodo uero ſingula hæc perpetiatur ego narrabo. Mutus quidem eſt, quū pituita derepente in uenas delapſa, aerem excluſerit, & non admiſerit neq; in cerebrū, neq; in uenas cauas neq; in uentriculos, ſed occuparit reſpirationē. Quum enim accipit homo per os & nares ſpiritum, primū quidem ad cerebrū uenit, deinde uero in uentriculum magna ex parte, pars etiam ad pulmonem, & pars ad uenas. Ex his uero ad reliquas partes in uenas diſpergitur, & quantum quidem eius ad uentriculum uenit, perfrigerat, & nihil aliud confert. Idem præſtat & quod ad pul-

monem uenit. Qui uero ad uenas peruenit aer, cõfert ad uentriculos ingreſſus & ad cerebrum. Atq; ſic ſapientiam & motũ membris exhibet. Quare ubi fuerit excluſus à uenis aer præ pituita, eumq́; non ſuſceperint, mutum ac deſipientem hominem reddunt. At uero manus impotentes fiunt ac cõuelluntur, ſanguine quieſcente & dum non diffunditur uelut ſolebat. Oculi quoq; diſtorquentur aere à uenis excluſo, & cõmouentur. Spuma uero ex ore prodit ex pulmone. Quum enim ſpiritus non ingrediatur in ipſum, ſpumeſcit & ebullit uelut moriens. Stercus uero ſubit dum uiolẽter ſuffocatur. Suffocatur autem, hepate & uentre ſurſum ad ſeptum trãſuerſum irruẽtibus, & ſtomacho uentris concluſo. Irruunt autem, quum tantũ ſpiritus in os non ingreditur quantũ ſolebat. Calcitrat autem pedibus, quum aer in membris concluſus fuerit, & foras penetrare nõ poterit præ pituita, uerum exiliens per ſanguinẽ ſurſum ac deorſum, cõuulſionem ac dolorem inducit, & propterea ſanè calcitrat. Porrò omnia hæc perpetitur, quũ pituita frigida defluxerit in ſanguinẽ calidum exiſtentem. Perfrigerat enim & ſiſtit ſanguinem. Et ſi quidem fluxus multus fuerit ac craſſus, ſtatim occidit. Dominatur enim ſanguini per frigus, ipſumq́; cõgelat. Si uero paucior fuerit, in præſens quidem dominatur obturans reſpirationem. Deinde temporis progreſſu quũ diſperſus fuerit per uenas, & ammixtus ſanguini, multo exiſtenti ac calido, ſi ſic ſuperatus fuerit, uenæ aerem ſuſcipiunt, atq; ita ægri reſipiſcunt. Et quicunq; quidem pueri parui hoc morbo corripiuntur, ut plurimum moriuntur, ſi multus fluxus contingat, isq́; humidus exiſtat. Venæ enim tenues exiſtentes pituitã præ craſsitudine ac multitudine ſuſcipere non poſſunt, ſed perfrigeratur ac congelatur ſanguis, & ſic moriuntur. Si uero modica exiſtens pituita in utraſq; uenas defluxum fecerit, aut in alterius partis, ſuperuiuũt, nota ex morbo impreſſa relicta. aut enim os conuellitur, aut oculus, aut ceruix, aut manus, ubicũq; ſanè uena pituita repleta ſuperata fuerit & gracilis reddita. Hanc itaq; uenã neceſſe eſt debiliorẽ eſſe, & hanc corporis partem læſam defectuoſiorem. Verũ ad longius tempus plerunq; prodeſt. Non enim amplius morbo apprehenditur, ſi ſemel notam impreſſam ſuſceperit. Quapropter neceſſario etiam reliquæ uenæ affligũtur, ac partim ſimul gracileſcunt, ut aerem quidem ſuſcipiant, pituitæ autem defluxus non amplius ſimiliter illabatur. Debiliora tamen ſimiliter membra eſſe ueriſimile eſt uenis afflictis. Quibuſcũq; autem imperfectis & ualde modica pituita defluxerit, & ea in dextras partes, hi citra notæ impreſsionẽ ſuperuiuunt, uerũ periculum eſt ne morbus cõnutriatur ac ſimul augeſcat, ſi non his quæ commoda ſunt curentur. Pueris quidẽ igitur ſic fit hic morbus, aut quàm proxime huic modo. Seniores uero non occidit ſi accedat, neq; diſtorquet. Nam & uenæ ſunt cauæ, & ſanguine calido refertæ, quapropter neq; ſuperare poteſt pituita, neque perfrigerare ſanguinem ut congelet ipſum, ſed ipſa ſuperatur, ac ſanguini cito ammiſcetur. atq; ſic uenæ aerem ſuſcipiunt, & ſapientia contingit, ſignaq́; prædicta minus inuadunt propter fortitudinem. At uero antiquiſsimis ſi hic morbus accedat, propterea ipſos occidit, aut leuiter ſideratos facit, quia uenæ ipſis ſunt euacuatæ, & ſanguis modicus eſt ac tenuis & aquoſus. Si igitur multum defluxerit, & hyemis tempus fuerit, occidit. Suffocat enim reſpirationes, & ſanguinem congelat, ſi in utranque partem defluxus fiat. Si uero in alteram

tantum

tantum,leuiter sideratū facit,Non enim potest sanguis pituitā superare, quum tenuis sit frigidusq́ ac modicus, sed ipse superatus cōgelatur, ut impotētes fiant illæ partes iuxta quas sanguis fuerit corruptus. Ad dextras autē magis defluit q̃ ad sinistras,quia uenæ sunt cauiores & plures q̃ in sinistris. Ab hepate enim tendunt & liene. Defluit autē & eliquatur pueris maxime, quibus sanè caput fuerit percalefactū,siue à sole,siue ab igne,siue etiam derepente inhorruerit cerebrum,etiam tūc pituita secernetur. Eliquatur etenim per calorē ac cerebri diffusionem,segregatur aūt à frigore ac cōcretione, & sic defluit. Et quibusdam quidē defluxionis causa hæc est. Aliis uero etiam ubi derepēte post aquilonares uentos auster flare cœperit,compactū ac debile cerebrum derepēte soluit ac laxat,ut pituita redundet, & sic defluxū facit. Defluit insuper & ex ignoto timore,si quidē timuerint aut aliquo uociferante,aut inter plorandum spiritum cito reuocare non potuerint,id quod pueris frequenter contingere solet. Quicquid sanè horū ipsorum acciderit,statim horret corpus, et æger mutus factus spiritū non trahit,sed spiritus quiescit, & cerebrū compingitur, & sanguis cōsistit, & sic secernitur ac defluit pituita. Et pueris quidē hæ ipsæ caussæ sunt, ut ab initio à sacro morbo corripiātur. At uero senibus hyems infestissima est. Quum enim ad multū ignem senex caput & cerebrū percalfecerit, deinde in frigore uersatus fuerit ac inhorruerit, & ex frigore ad teporē accesserit, & ad ignē desederit,idem hoc patitur,ac sic à morbo sacro apprehenditur iuxta prædictū modū. Periculum uero multum est ut & uere patiātur idem hoc, si caput fuerit insolatum. Minime aūt æstate, non enim fiunt repētinæ mutationes. Postq̃ uero uiginti anni præterierint,nō amplius hic morbus corripit, præterq̃ paucos aut nullum,nisi ex puero cōnutritus fuerit. Venæ enim plenæ sunt, & cerebrum cōpactum est, & acerbū ac rigidum,quare nō defluit in uenas: si uero defluxerit, sanguinem nō superat multū ac calidū existentē. In quo uero à puero augmentū cepit ac cōnutritus est, in eo per consuetudinē facit ut in mutationibus uentorū patiatur, & utplurimū morbo sacro corripiatur,præcipue australi ac humida aeris cōstitutione. Et liberatio difficulter contingit. Cerebrū enim humidius q̃ ex natura fit, & præ pituita inūdat,ut defluxiones quidē frequētiores fiant,non aūt amplius possibile sit pituitā excerni, neq́ cerebrū resiccari, sed perrigatur & humidū existit. Cognouerit aūt hoc ipsum quis maxime ex ouibus hoc morbo correptis, & præsertim capris, Hæ enim frequētissime corripiūtur. Si enim caput ipsarū dissecueris, reperies cerebrū humidū esse, & sudore refertū,ac male olēs. Et in hoc nimirū cognosces quòd nō deus corpus affligit,sed morbus. Sic uero se res habet etiā in homine. Quū enim ætatē adeptus fuerit morbus,nō amplius curabilis est,cerebrū enim eroditur à pituita ac colliquatur. Id uero qđ colliquatur,aqua fit, & foris cerebrū ambit ac circūalluit, & ꝑpterea frequētius ac facilius à morbo hoc corripiūtur. Propterea uero diuturnus est morbus,quia id quod influit uenis tenue est præ multitudine, & statim superatur à sanguine ac calescit. Quicūq́ uero iam assueti sunt morbo, præcognoscūt se corripiēdos, & ex hominū frequētia fugiūt, si domus ipsorū in propinquo fuerit,ad domū: sin minus,in locū desolatissimū,ubi q̃ paucissimi ipsos lapsos sint uisuri,statimq́ se obuelāt,idq́ faciūt præ pudore affectiōis, nō præ timore,uelut multi putāt,dæmonij. At uero pueri primū quidē cadūt ubicūq́

tandem

tandem cōtigerit præ inassuetudine, Quum autē sæpius à morbo corripiatur,
postq; præsenserint cōfugiunt ad matres, aut ad aliū maxime notū, præ timore
ac formidine affectionis. uerecūdari enim pueri nōdum sciūt. Cæterū in mu
tatiōib. uentorū propterea morbo sacro corripi cēseo, maxime quidē austrinis,
postea uero etiā aquilonaribus, deinde etiā reliquis uētis, hi aūt sunt qui fortissi
mi ex ipsis existūt, & inter se tū statione, tū uiribus cōtrarijssimi. Etenim aquilo
cōpingit aerē, & turbatū ac nubilosum excernit, et illustriorē ac pellucidū facit.
Eodē modo etiā alij omnes uēti ex mari ac alijs aquis proficiscētes. Ex omnib.
enim rebus, atq; adeò ex ipsis hominib. humiditatē ac tenebrositatē excernūt.
Quapropter saluberrimus omniū uentorū aquilo existit. Auster autē cōtraria
huic operatur. primū enim incipit aerem compactū liquare ac diffundere, qua-
propter etiam nō statim magnus spirat, sed primū lentus ac lenis est, quoniā ae
rem statim superare nō potest, qui prius densus est & cōpactus, sed tēporis pro
gressu ipsum dissoluit. Idē porrò hoc etiā in terrā operatur et in mare, fluuiosq;
ac fontes & puteos, & quæ ex terra nascūtur, & in quibus humor inest. Est aūt
in omni, in alio plus, in alio minus. Omnia aūt hæc uentum hunc sentiūt, & ex
splendidis tenebrosa fiunt, & ex frigidis calida, & ex siccis humida. Et quęcūq;
in domibus uasa iuxta terrā sunt cū uino aut alio quopiā liquore, ea omnia au-
strū sentiunt, & formā in aliam speciē trāsmutant. Solem uero & lunā ac sydera
multo hebetiora q̃ ex natura sunt reddit. Quū igitur etiā his quæ adeò magna
sunt ac fortia intantū dominetur, & corpus sentire faciat, ut ex horū uentorum
alterationibus trāsmutetur, necesse est ab austris quidē solui ac humectari cere-
brum, & uenas laxiores reddi, ab aquilonis uero flatibus, quod sanissimū est in
cerebro cōpingi, quod uero morbosissimū ac humidissimū est excerni, & forin
secus circūalluere, atq; sic defluxus in horū uentorū mutationibus succedere.
Hoc modo hic morbus fit & floret, tum ab accedētibus, tum à decedētibus, &
nullatenus difficilior aut cognitu aut curatu est q̃ alij, neq; etiā diuinior alijs.
Porrò expedit homines nosse, q; ex nulla alia nobis parte uoluptates cōtingūt,
& læticiæ, & risus & lusus, q̃ ex cerebro. Itemq; mœrores & anxietates tristi-
tiæq; ac eiulatus & querelæ. Et hoc sapimus maxime ac intelligimus, & uide-
mus & audimus, & cognoscimus turpia & honesta, mala & bona, iucunda &
iniucunda, partim cōsuetudine discernētes, partim utilitate percipientes. Eodē
uoluptates & iniucunditates pro opportunitate dinoscimus, & nō eadem no-
bis placent. Eodē & insanimus & deliramus, & terrores & timores nobis acce
dunt, partim noctu, partim interdiu, & insomnia, & errores intēpestiui, & cu-
ræ inanes, & ut nō noscamus adstantes, & desuetudo, & inexperientia. Atq;
hæc omnia perpetimur à cerebro, quum sanū non fuerit, sed aut calidius q̃ ex
natura fiat, aut frigidius, aut humidius, aut siccius, aut aliud quid perpetiatur
præter naturam, & consuetudinē. Et insanimus quidem præ humiditate. Quū
enim humidius fuerit q̃ pro natura, necesse est moueri. ubi uero mouetur affe-
ctio, necesse est neq; uisum quiescere, neq; auditū, sed aliàs aliud uidere & audi-
re, & linguā talia dicere qualia semper ac singulis uicib. uiderit ac audierit. Quā
to uero tēpore cerebrū quieuerit, tāto etiā homo sapit. Fit aūt corruptio cerebri
à pituita & bile. Vtriusq; cognitio sic contingit. Qui enim à pituita insaniunt,
quieti sunt, & nō uociferātur neq; tumultuātur. Qui uero à bile, uociferatores
sunt

sunt & malefici, & nō quieti, semper aliquid intempestiuū facientes. Si quidem igitur assidue insaniunt, hæ ipsis sunt caussæ. Si uero terrores ac timores accedant, à cerebri transmutatione id cōtingit, transmutatur autē dum calescit. calescit autē præ bile, ubi ad cerebrū impetum fecerit ex corpore per uenas hæmatitidas hoc est sanguinarias appellatas. & timor adest donec rursus redierit in uenas ac corpus, deinde quiescit. Angitur aūt homo & inquietudine multa iactatur intēpestiue, dum cerebrū perfrigeratur, & præter cōsuetudinē cōpingitur. Hoc uero à pituita perpetitur, ab hac aūt affectione etiā obliuiosus euadit. Noctu uero clamat & uociferatur, quū derepēte cerebrū percalefiat. hoc aūt perpetiūtur biliosi: pituitosi enim nō percalefiūt: quū sanguis multus ad cerebrū peruenerit et efferbuerit, uenit aūt per uenas prædictas: Quū cōtigerit ut homo uideat insomniū horrendū, et in timore fuerit, uelut etiā si uigilet, tūc magis facies ignescit, et oculi rubescūt, quū timuerit, et mēs meditatur aliquid mali operari, sic etiā in somnio patitur. Vbi uero expergefactus fuerit, & resipuerit, atque sanguis rursus in uenas prædictas dispersus fuerit, quiescit. Et ꝓpterea iudico cerebrum uim plurimā in homine habere. Hoc enim est nobis eorū quę ab aere fiūt interpres, si sanū fuerit. Sapientiā aūt ipsi exhibet aer. Oculi uero & aures & lingua, & manus & pedes, qualia cerebrum statuit ac cognoscit, talia subministrāt. Sapiētia enim toti corpori cōtingit, prout aere participarit. Ad intelligentiā uero internūcius est cerebrū. Quū enim homo spiritū in seipsum attraxerit, primū quidē ad cerebrū peruenit, & sic ad reliquū corpus aer dispergitur, relinquēs in cerebro suū ipsius uigorē, & quicquid prudēs ac sapiētia præditum fuerit. Si enim in corpus primū perueniret, & posterius in cerebrū, relicta in carnibus ac uenis dinotione ac iudicio, ad cerebrū calidus iam existēs perueniret, & nō sincerus ac purus, sed ammixto humore à carnib. et sanguine, ut nō amplius exacte sincerus esset. Quapropter dico cerebrū intelligētiæ ac prudētiæ internunciū ac interpretē esse. Cæterū præcordia aliàs fortuitū nomen apud græcos per consuetudinē habet, quū phrenes à sapiētia dicta uideātur, reuera autē nō, neque ex natura. Neque ego sanè noui quā uim habeant præcordia, ut sapiant & intelligāt, prætereaque si homo ex improuiso nimio gaudio perfundatur, aut tristitia afficiatur, tūc sanè exiliūt & anxietatē exhibent præ tenuitate & quod distenta sunt maxime in corpore, & uentriculū non habent ad quē suscipiant aut bonum, aut malū allabēs, sed ab utrisque his turbātur, ꝓpter naturæ debilitatē. Nā nullo sanè prius sentiūt ex his quæ in corpore insunt, sed frustra hoc nomen & causam habēt, Quemadmodū quæ ad cor sitæ sunt aures appellātur, quū nihil cōferant ad auditū. Porrò dicunt quidā quod corde sapimus, & quod hoc est quod angitur, & quod curā gerit, Verū hoc nō ita se habet, sed cōuellitur quidem uelut præcordia, & magis etiā propter easdē caussas. Ex omni enim corpore uenæ ad ipsum tendūt, & cōclusiones habet ut sentiat, si quis dolor, aut collectio homini cōtingat. Necesse est enim & dum angitur, inhorrere corpus ac distendi, & si quis nimio gaudio perfundatur, idem pati. Quapropter cor quidem & præcordia maxime sentiunt, sapiētia tamen minime participant, sed omnium horum cerebrum caussa est. quemadmodū igitur etiam prudentiam ac aerem omnium primum ex his quæ in corpore insunt percipit cerebrum, Sic etiam si qua mutatio fortior in aere cōtingat, præ tēporibus anni, etiam ipsum à seipso

diuersum

diuersum redditur in aere. Etenim cerebrum propterea primum sentit, quia etiam morbi in ipsum irruunt acutissimi, & maximi, ac præcipue lethales, & qui difficilem iudicationē habent apud inexpertos. Hic uero morbus sacer appellatus, ex ijsdem causis oritur, à quibus etiam reliqui, ab accedentibus nimirū ac decedentibus, uelut frigore, sole, uentis, quæ & transmutantur, & nunꝗ quiescunt. Hæc autē sunt diuina. Quare nequaquā hunc morbū ab alijs discriminare oportet, neq; reliquis morbis diuiniorē putare, sed omnes diuinos omnesq; humanos. Naturam autem unusquisq; habet & uim in seipso, & nullus nec auxilij nec remedij expers est, & pleriq; his ipsis curantur, à quibus etiam nascuntur. Alterum enim alterius nutrimētum est, alterius uero pernicies ac afflictio. Hoc itaq; Medicum nosse oportet, & temporis occasionē in singulis pernoscere, quòd alterum quidem per alimentū absoluet & augebit, alterum uero detrahet & minuet. Oportet aūt tum in hoc morbo, tum in reliquis omnibus, nō augere morbos, sed festinare ut ipsos exteramus, id quod aduersissimū est morbo exhibendo, nō quod amicum & familiare. A familiari enim & consueto floret ac augescit, ab aduerso uero & hostili perit & dissipatur. Quisquis autē talem mutationem in hominibus nouit, & humidū ac siccum facere potest hominē, calidum item ac frigidum per diætam, hic utiq; & hunc morbū sanauerit, si occasionem eorū quæ conferunt pernoscet, citra expiamēta ac incantationes, citraq; omnem aliam huiuscemodi machinamentorum absurditatem.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS, LIBER I. IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

QVI de sanatione recte inquirere uelit, percunctantiq; respondere, & cōtradicere recte, eum hæc animaduertere oportet. Primū quidem à quibus omnes morbi hominibus fiunt. Deinde uero qui morbi necessario ubi facti fuerint, aut lōgi sunt aut breues, aut lethales aut non lethales, aut aliquā corporis partem mutilent, aut non mutilent. & qui postquā orti sunt dubij sint, an mala ab ipsis euentura sunt, aut bona. Et à quibus morbis ad quales transitus fiat. Et quæ per fortuitū successum medici ægrotos curantes faciunt. Et quæ bona aut mala ægrotantes in morbis perpetiuntur. Et quæ importune aut dicuntur, aut fiunt à medico ad ægrotū, aut ab ægroto ad medicū. Et quæ exacte fiunt ac dicuntur in arte. Et quæ recta in ipsa, & quæ nō recta. Et quod ipsius principiū, aut finis, aut medium, aut aliud quid eiuscemodi demōstratum, quod recte habet ut in ipsa sit, aut nō sit. Et quæ parua & magna, & multa & pauca. Et quod omne in ipsa unū est, & omnia quod unum. Et quæ fieri possunt intelligereq; ac dicere. et si opus sit, neq; intelligere, neq; dicere, neq; facere. Et quòd facilitas in ipsa sit, & quòd difficultas, & quòd opportunitas, & quòd intēpestiuitas, & quibus alijs artibus similis sit, & quibus nihil similis sit. Et de corpore, quòd calidū sit aut frigidum, aut siccum aut humidum. Et quod forte aut debile, aut densum aut rarum. Et quæ multa, pauca fiunt, aut in peius, aut in melius. Et quod honeste aut turpiter, aut tarde aut

cito, aut recte aut non recte. Et quod malū supra malum fieri necesse est. Hæc animo uersantem obseruare oportet in sermonibus, quantū quis ab his delinquat, aut in dicendo aut percunctando, aut respōdendo. Et an quæ multa sunt, pauca dicat, et an quę imposibilia sunt, possibilia esse asserat. Et quicquid sanè etiam aliud dixerit ac aberrarit, hac ratione obseruare oportet, & in cōtradictione aggredi & impetere. Morbi quidem igitur uniuersi fiunt ex his quidē quæ in corpore insunt, tum à bile, tum à pituita. Ab externis uero, à laboribus et uulneribus. Sed & à calido & supercalefaciente, & à frigido ac superfrigefaciēte, & sicco ac superresiccante, & ab humido ac superhumectante. Et bilis quidē ac pituita unà cum nascentibus gignuntur, & sunt in corpore aut plus, aut minus. Morbos autem exhibent, partim à cibis & potibus, partim à calido supercalefaciēte, & à frigido superfrigefaciente. Necessitatē autē talia habēt, ut fiant hæc quum ipsa fiunt, uelut uerbi causa. In uulneribus eos qui crassos neruos sauciatos habent, necesse est claudos fieri. Itemq́ꝫ si musculorū capita saucia sint, præsertim eorum qui sunt in femoribus. Moritur autem si quis cerebro sauciatus fuerit, aut spinali medulla, aut hepate, aut præcordijs siue septo transuerso, aut uesica, aut uena sanguiflua, aut corde. Non moritur autē uulneratus in his partibus, in quibus hæc membra non insunt, sed ab his longissime absunt. Ex morbis uero tales necessitatem habent, ut ab ipsis perimantur quum fiant, Tabes, Aqua inter cutem ac subter carnem nascēs, & si mulierem fœtum in utero habentem peripneumonia id est pulmonis inflammatio corripiat, aut febris ardens, aut pleuritis siue lateris inflammatio, aut phrenitis id est membranarum cerebri inflammatio, aut Erysipelas ignis sacer appellatus, in utero fiat. Dubij autem morbi, ut & perdant, & non, tales sunt, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, pleuritis, angina, uua, hepatitis, splenitis, nephritis, dysenteria, in muliere fluxus sanguinolentus. Tales uero nō lethales sunt, nisi quid ipsis accedat. affectiones fluidæ circa articulos, atra bilis, podagra, coxendicum morbus, tinesmus qui est uoluntas egerendi ineuitabilis, quartana, tertiana, strangulatus urinæ. lippitudo, lepra, impetigo, morbus articularis, Multi autem frequenter ab his mutili fiunt, siderantur q́ꝫ manibus ac pedibus, & linguæ impotētes redduntur. Et ab atra bile quidam leuiter siderātur. Claudi uero à coxendicū morbo fiunt. Oculi autem & auditus mutilantur à pituita obfirmata. Longos autem necesse est esse, tabem, dysenteriam, podagram, affectiones fluidas circa articulos, pituitam albam, coxendicum morbum, urinæ strangulatum, in senioribus uero Nephritim. Mulieribus uero fluxum sanguinolentū, hæmorrhoidas ani, fistulas. At uero febris ardens, phrenitis, peripneumonia, angina, uua, pleuritis, cito decernunt. Transitus autem fit in his, ex pleuritide in febrem ardentem, ex phrenitide in peripneumoniam. Verū ex peripneumonia febris ardens non fit, ad dysenteriam tinesmus accedit, & à dysenteria, lienteria siue leuitas intestinorū, sequitur: ex lienteria in aquam inter cutem transitus fit, & ex pituita alba in aquam inter cutem, & ex peripneumonia ac pleuritide, in pectoris suppurationem. Mala porrò supra mala fieri necesse est, uelut si rigor corripuerit, ardor igneus superuenit. Et si neruus dissectus fuerit, conuulsionē facit, & ut dissectus neq; coalescat, & fortiter inflammetur. Et si cerebrum cōcussum fuerit ac doluerit eius qui percussus sit, necesse est euestigio mutū fieri, &

neq; uidere, neq; audire. Si uero sauciatum fuerit, febrem necesse est superuenire, & bilis uomitum, & aliquam corporis partem sideratam fieri ac perire. Si uero omentũ exciderit, necesse est putrefieri. Et si sanguis ex uulnere aut uena effluxerit, in supernum uentriculũ, necesse est ipsum in pus conuerti. Temporum autem occasiones, ut in summa dicam, multæ sunt & uarię in arte, quẽadmodum etiam morbi & affectiones, & horum curationes. Maxime uero repentinæ sunt, in his quibus animo defectis opitulari oportet, & qui neq; urinã neq; stercus egerere possunt, & qui suffocãtur, & si mulierem pariẽtẽ aut sauciatam liberare oportet. & quæcũq; eiuscemodi. Et hæ quidem occasiones repentinæ sunt, & paulo posterius nõ sufficiũt. Pleriq; enim paulo posterius pereunt. Occasio uero est, si horum aliquid perpetiatur homo, & quis antequam animam efflet opituletur, hoc totũ ex occasione opitulatur. Est quidem igitur fermè hæc occasio etiam in omnibus alijs morbis. Semper enim in quocunq; sanè quis opituletur tempore, ex occasione opitulatur. Quicunq; uero morbi, aut uulnera non ad mortem tendunt, sed temporarij sunt ac periculosi, doloresq; in ipsis fiunt, uerũ possibile est ut cessent, si quis recte medeatur: His sanè non prosunt auxilia à medico adhibita, quũ adhibeantur. Nam & non præsente medico utiq; cessassent. Alij uero morbi sunt, quibus occasio est ut curentur matutina diei hora, nihil autem refert an ualde mane, aut paulo posterius. Alij morbi sunt quibus occasio est, ut semel in die curentur, nec refert quo tẽpore id fiat. Alij per tertium, aut quartum diem curantur, & alij semel per mensem, & alij per tertiũ mensem, nec refert an id ipsum tertij augmẽto uel fine fiat.

Tales itaq; occasiones sunt, in quibus non aliam q̃ hanc certitudinem habent. Intempestiuitas autem hæc est, si quæ mane curari oportebat in meridie curentur. Propterea uero intempestiue curãtur, quia inclinationẽ ad peius habent, propter curationem nõ in tempore factam. Quæcũq; etiam citius siue in meridie, siue uesperi, siue noctu curentur, intempestiue curantur. & si uere curari oporteat, curentur autem hyeme, aut si hyeme oporteat, curentur aũt æstate: aut si quod iam curari oportet, id ipsum differatur, aut quod differre oportet, id ipsum iam curetur. Talia omnia intempestiue curantur. Recte porrò & non recte in ipsa hæc fiunt. Non recte quidem fit, si morbum alium existentem, alium esse pronũcies, & magnum existentẽ, paruum dicas, & uicissim paruum, magnum. & si superuicturũ, non superuicturum pronũcies, & periturũ non periturũ. Et si suppuratum existentẽ non cognoscas, nec morbũ magnum in corpore nutriri cognoscas. & si medicamẽto aut potione quis opus habeat, quo ipsi opus sit non cognoscas. & si quæ sanari possunt nõ sanes, & quæ sanatu impossibilia sunt, te sanaturũ recipias. Atq; hęc quidem circa sententiã non recte fiunt. Circa chirurgiam uero hæc. Pus in ulcere aut tuberculo existens nõ cognoscere: & fracturas ac luxationes nõ cognoscere, & specillo admoto ad caput non cognoscere an os fractum sit: & fistulam in uesicam immissam demittere non posse, & lapidem in uesica existentẽ non cognoscere: & suppuratum existentem ex cõcussione non dinoscere, & secando aut urendo, aut à profunditate, aut à longitudine aberrare, aut urere & secare quæ non oportet. Et hæc quidem non recte. Recte autẽ fiunt hæc. Morbos cognoscere qui sint, & à quibus, & qui ipsorum longi, & breues, & lethales & non lethales, & qui transmutantur

tantur, & qui augeſcunt, & qui minuuntur, & qui magni, quiq́ parui. & dum curas poſsibiles quidem curare, impoſsibiles uero ſcire cur curatu ſunt impoſsibiles. & dum curas eos qui tales habent, per curationẽ quantum poſsibile eſt opitulari. Quæ uero offerũtur ægrotis, ea ſic obſeruare oportet, recte ne an ſecus fiant, ueluti ſi quis quæ ſiccare oportet, humectet. aut ſi craſſefacere oporteat, non exhibeat à quibus craſsitudo inducitur. aut ſi quæ attenuare oportet, non attenuet, quæ frigefacere, non frigefaciat. quæ calfacere, non calfaciat. quæ putrefacere, non putrefaciat, & reliqua iuxta eandem rationem. Talia autem ſua ſponte ac caſu hominibus in morbis fiunt, tum bona, tum mala. Febrienti ac bilioſo, in tẽpore foras diſperſa bilis, bonũ: diffuſa uero ac diſperſa ſub cutem, toleratu leuior eſt habẽti, & curatu facilior ſananti. diffuſa autem ac diſperſa & ad unam aliquam corporis partem allapſa, malum. Aluus turbata in pleuritico aut peripneumonico, aut ſuppurato, malum. Febrienti aut uulnerato aluus reſiccata, malum. Subaquoſo ac lienoſo ab alba pituita detẽto, aluus fortiter turbata, bonum. Eryſipelas ſi extra diffuſum intro uertatur, malum. Si uero intra diffuſum foras uertatur, bonum. A profluuio alui forti correpto, uomitus ſuperueniens, bonum. Mulieri ſanguinem uomenti mẽſes erumpere, bonum. A fluxione uero infeſtatæ, ad nares aut os fluxionem tranſire, bonum. Mulieri à cõuulſione preſſæ ex partu, febrem ſuperuenire, bonum Et tetano ac cõuulſione occupante, igneum ardorem ſuperuenire, bonum. Talia enim per nullam medicorũ ignorantiam, aut ſcientiam, fiunt, & non fiunt, ſed ſua ſponte ac fortuito caſu fientia, & proſunt, & nocẽt, iuxta eandem rationem. Cæterum Medici talia per fortuitũ ſucceſſum bona, in curatione faciunt. Nimirum ſi medicamento ſurſum purgante dato, & ſurſum & deorſum probe purgant. Et ſi mulieri medicamẽto dato, quod bilem aut pituitam deorſum purgat, menſes aliàs nõ fluentes erumpant. Et ſi lienem ſuppuratum habenti medicamentũ dederint, quod bilem ac pituitam deorſum purget, & ſic pus deorſum à liene expurgent, & à morbo liberent. Et ſi medicamẽto exhibito calculoſo, calculum in urinarium meatũ præ pharmaci uiolentia protrudant, ut per urinam eijciatur. Et ſi medicamentũ dederint quod pituitã ſurſum purgat, ei qui pus in ſuperiore uentriculo in tuberculo habet, nõ ſcientes quòd habet, isq́ pus uomat ac ſanus fiat. Et ſi eum qui ex medicamẽto ſurſum purgante ſuperpurgatur, ſua ſponte aluo ſubter erũpente, à uomitu ſanum faciant. At uero Mala operantur Medici præ infortunio hæc. Si pharmaco bilis aut pituitæ ſurſum ductiuo dato, uenam in pectore præ uomitu rũpant, ei qui prius nullum manifeſtum dolorẽ in pectore habuit, atq́ ſic fiat morbus. Et ſi mulieri in utero habenti medicamentũ ſuperne purgans exhibeant, aluus autẽ inferne erumpens fœtum expellat. Et qui ſuppuratum curat, ſi aluus proflua fiat, ipſum perdit. & qui oculos curat ac ſublinit, ſi dolores incidant acutiores, & ſi ita contingat, rumpantur oculi & deſtruãtur, accuſant medicum quòd oculos ſubleuit. Et ſi puerperæ in uentris dolore medicus aliquid det, & male habeat aut pereat, medicus in culpa eſt. Fermè autem quæcunq́ neceſsitatẽ habent ut fiant in morbis ac uulneribus mala ſupra mala, ea ubi fiũt, in medicum culpam reijciunt, & neceſsitatem talia fieri cogentem nõ agnoſcunt. Et ſi ad febricitantem aut uulnus habentem ingreſſus, admotis q́ primum remedijs non opitu-

letur, sed postera die æger peius habeat, medicum accusant. Si uero opituletur, non æqualiter laudant. Oportere enim ipsum perpeti putant, ulceraq; inflammari, & in morbis quibusdam dolores fieri oportere, neq; tales esse ut ne fiant. Neruus præcisus ac dissectus non coalescit, neq; uesica, neq; aliquod ex tenuibus intestinis, neq; uena sanguiflua, neq; tenuis genæ pars, neq; pudendi pellicula. Porrò principium sanationis demõstratum quidem non est, quod sanè recte principium sit uniuersæ artis, neq; secũdum aliquod, neq; mediũ, neq; finis. Sed incipimus ab ea aliquando dicentes, aliquando operantes, & desinimus eodem modo. Et neq; dicẽtes ex ijsdem sermonibus incipimus, neq; si de ijsdem dicamus, neq; in ijsdẽ desinimus. & operantes iuxta eandem rationem, neq; ex ijsdem operibus incipimus, neq; in ijsdem desinimus. At uero facilitas ac promptitudo in his est. Quum quis secãs aut urens, neq; neruum secet, neq; uenam. Et si suppuratum urat, pus consequatur. Et si secet, eodem modo. Et fracturas recte componere. Et si qua pars corporis ex natura excidat, ut ipsam recte ad naturam retrudat. Item apprehẽdere fortiter ea quæ oportet, & apprehendendo premere. Et apprehẽdere leniter ea quæ oportet, & apprehendendo non premere. Et in obligando tortuosa non facere ex rectis, neq; premere quæ non oportet. Et in contactu ubicũq; tandem contigerit, dolorem ex superfluo non exhibere. Hæc quidem igitur facilitatis ac prõptitudinis existunt. At uero digitis decenter attingere, aut probe, aut nõ probè, aut longis, aut breuibus, aut probe deligare omnes deligaturas, non ad artem pertinere iudicatur de facilitate ac promptitudine, sed seorsim. Quicunq; suppurati fiunt pulmone, aut superiore uel inferiore uentre, aut tubercula habent, siue in superiore uentre siue inferiore, aut in pulmone, aut ulcera intrinsecus, aut sanguinem uomunt aut spuunt, aut dolorem aliquem habẽt, uel in pectore uel in dorso: Hæc omnia habent ex his quidem quæ in corpore insunt, à bile & pituita; ab externis uero ab aere insito calori ammixto. Sed & à laboribus ac uulneribus. Et quicunq; quidem pulmone suppurati fiũt, ab his fiunt. Si peripneumonia correptus in iudicatorijs diebus nõ purgetur, sed relinquatur in pulmone sputum ac pituita, suppuratus fit. Et si quidem statim curatus fuerit, utplurimum effugit, si uero neglecta fuerint illa in pulmone, corrũpitur, illis & inhærentibus & putrescentibus, ulceraturq; pulmo & suppuratus fit, & non amplius intro ad seipsum nutrimentũ memorabile trahit, neq; quicquam depurgatur ab eo sursum, sed suffocatur, & semper amplius difficulter spirat, & respirãdo stertit, & respirat illinc sursum ex pectore, tandem uero obturatur à sputo, & moritur.

Fit autem & suppuratus, si pituita ex capite ad pulmonem destillet, & primum quidem utplurimũ latenter defluit, tussimq; tenuem exhibet, & sputum paulo amarius solito, & aliquando tenuis adest calor. Temporis autẽ progressu, exasperatur pulmo, & intus exulceratur à pituita inhærente ac putrescente: & grauitatem exhibet pectori, & dolorem acutum ante & retro, caloresq; acutiores in corpus incidunt, & pulmo à calore trahit ad se pituitam ex toto corpore: & maxime ex capite. Caput uero calefactum ex corpore, & hanc putrescentem subcrassam spuit. Quanto uero magis tempus progreditur, tanto magis pus sincerum spuit, & febres acutiores fiunt, & tussis frequens ac fortis, & inedia uexat, & tandem aluus inferne turbatur. Turbatur autem à pituita. pituita

uero

uero de capite descēdit. Hic quum ad hoc peruenerit, perit quemadmodum dictum est in superioribus, purulento ac putrido pulmone facto, aut uentre infra erumpente. Fit præterea & ab his pulmo suppuratus. Quum uenula uidelicet aliqua in ipso fuerit rupta, rumpitur autem à laboribus: & ubi rupta fuerit, sanguinem fundit, si quidem crassior fuerit, amplius, sin tenuior, minus, & sanguinem quidem ipsum partim cōfestim spuit, partim uero nisi uena adstringatur, in pulmonem funditur, & in ipso putrescit, & ubi putrefactus fuerit pus facit. progressu uero temporis aliquando pus sincerū, aliquādo pus subcruentum, aliquando sanguinem, & si magis repleta fuerit uena, ipsam sanguinis copiam aceruatim à seipsa reuomit, spuiturq́; pus crassum ab accessoria & intus putrescente pituita. Hic si anticipetur incipiente morbo, priusquam uena sanguinem fundat ac fortiter laxetur, & priusquam attenuetur, & in lecto decumbat, & caput corrumpi incipiat, & reliquū corpus colliquari, superstes ab hoc morbo euadit. Si uero neglectus fuerit, & hæc occuparint, ut ea perpetiatur aut omnia, aut plurima, perit. perit autem hic aut ex ijsdem quæ superius dixi, aut à uomitu, sanguine multo multoties per uomitum reiecto. Si uero uena omnino quidem rupta non fuerit, uerum acutus tractus in ipsa fiat, fit autem maxime uelut uarix, qui etiam statim ubi factus fuerit, dolorem quendam tenuem inducit, ac tussim aridam. Si uero diu durauerit & neglectus fuerit, primum quidem sanguinem modicum ac subnigrum dimittit ac reijcit, deinde uero adhuc copiosiorem & sincerissimum, deinde pus, patiturq́; quæcunq; in superioribus dicta sunt. Conducit autem talibus, si ab initio curandos suscipias, ut & uenæ de manibus sanguinem emittant, & diæta à qua quàm siccissimus & exanguissimus fiat. Eodem porrò modo etiam uenæ in latere afficiuntur, quæ intus in superficie sitæ sunt. Quum igitur affectæ fuerint, uaricosæq́; factę, & intus eleuatæ, & neglectæ fuerint hæc perpetiutur. Erumpunt & spuunt à se sanguinem, & aliquando etiam uomunt, & suppurati fiunt, & ut plurimum pereunt. Si uero curētur incipiente morbo, rursus in loco uenæ considunt ad latus, humilesq́; fiunt. Et pulmo ab his suppuratus redditur, & ab ipso etiam talia perpetiuntur, & sic moriuntur. Cæterū superiore uentre suppurati multipliciter fiunt. Nam quum pituita de capite copiosa & aceruatim in superiorem uentrem fluxerit, putrescit & in pus uertitur. Putrescit autē maxime in diebus uiginti una. Hoc igitur pus concutitur & intus fluctuat ad latera allabens. Hic si uratur aut secetur priusquam diuturnum fiat pus, sanus plerunq; euadit. Fiunt autem & superiore uētre suppurati ex pleuritide, quū fortis fuerit, & in iudicatorijs diebus neq; putruit, neq; sputo reiecta est, sed latus exulceratum fuerit à pituita affixa, & bile, & quum ulcus factum fuerit, reddit de se pus, & ex uicinis locis præ caliditate in seipsum pituitam adducit, & hæc ubi computruit, pus spuitur. Aliquando uero etiam ex uenis sanguis se in ulcus ingerit, & putrefactus pus fit. Hic si euestigio assumatur, sanus plerunq; fit. si uero negligatur, perit. Fiunt præterea suppurati etiam, si pituita de capite delapsa, ad latus adglutinata fuerit & putruerit. Tunc enim latus utplurimum inflammatur, & patitur eadem quæ ex pleuritide suppuratus. Fiunt & quū præ labore, aut exercitijs, aut alio quopiam modo, uena ante aut retro fue-

rit rupta, & ſic rupta ut non ſtatim ſpuatur ſanguis, ſed in carne acutus tractus ſiue uarix fiat: & caro tracta ac conuulſa humiditatem modicam traxerit, & ſub liuida facta fuerit: & ſtatim quidem ſic affectus nõ percipit præ robore ac bona habitudine, aut ſi etiam ſentit, nihil moleſti eſſe putat. Hic ubi deprehenderit, quum iam præ febribus, aut potu, aut uenere, aut aliqua alia re correptus, fuerit attenuatus, caro ſauciata ſubreſiccatur & ſubcaleſcit, & humiditatem in ſeipſam à uicinis tum uenis, tum carnibus trahit. Vbi autẽ attraxerit, intumeſcit & inflammatur, & dolorẽ exhibet tenuem, & tuſsim raram & ſiccam primum. Deinde adhuc magis trahit in ſeipſam, & dolorem inducit uehementiorem, & tuſsim frequentiorem. Et primum quidem ſubpurulentum ſpuit. Aliquando uero liuidum & ſubcruentum. Et quanto magis tempus progreditur, amplius in ſeipſam trahit ac putrefacit. et de ipſa carne quantũ ab initio liuidum erat, hoc pus fit: & dolorem acutũ exhibet, & febrem, & tuſsim multam ac frequentem, & per ſputum ſincerum pus expuit. Si uero pus in uẽtre moram traxerit, totũ corpus ab ipſo caleſcit. Maxime uero uicinißimæ partes. Caleſcente autẽ corpore, humiditas maxime eliquatur. Et quæ quidem à ſupernis partibus eliquatur, in ſupernũ uentriculũ maxime confluit, & pus fit, ad hoc quod iam in ipſo eſt. Pars uero eius etiam in infernum uentriculum fluit: & quandoq; aluus ab ipſa turbatur, & hominem perimit. Nam cibi ingeſti ſecedũt inconcocti, & alimentum ab ipſis corpori non accedit. Et ſputi ſurſum purgatio non æqualis contingit, aluo nimirum calefacta, & omnia deorſum trahente in ſeipſam. Et à ſputo quidem ſuffocatur & ſtertit, dum nõ purgatur: à uentre uero fluente debilitatur, & plerũq; perimitur. In huiuſmodi autem morbis hunc fluxum maxime exhibet caput, utpote quod cauũ eſt, & ſuperne ſitum. Quum enim ab aluo fuerit calefactum, tenuiſsimã pituitam de corpore in ſeipſum trahit. Vbi uero hæc in ipſo fuerit collecta, reddit rurſum aceruatam & craſſam, uelut dictum eſt: & pars quidem ipſius in ſupernum uentriculum defluit, pars uero in infernum. Quum igitur caput fluere inceperit, & reliquum corpus colliquari, non amplius æqualiter, ne uſti quidem, ſuperſtites euadunt. Superant enim ſupra pus influentia mala, ea quæ defluunt: & carnes liqueſcunt magis à malis, quàm nutriũtur ab ingeſtis. Qui uero huiuſmodi morbos habent, partim ab his breui pereunt, partim diutius tempus extrahunt. Differt enim corpus à corpore, & ætas ab ætate, & affectio ab affectione, & tempus à tempore, in quo ægrotarint: & aliqui maiorem tolerãtiam in morbis habent, aliȷ omnino ad tolerandum impotentes ſunt. Proinde certitudo exacta temporis in quo pereunt nõ eſt, an longum, aut breue futurum ſit. Neq; enim hoc tempus certum eſt quod quidam definiunt: & plerunq; neq; hoc ipſum ſuppurat. Differt enim & annus ab anno, & tempus à tẽpore. At ſi quis de ipſis recte cognoſcere ac dicere uelit, is cognoſcet omni tempore, & perire, & ſuperſtites euadere, & pati quæcunq; tandem patiantur. Cæterum inferno uentriculo ſuppurati fiunt, maxime quidem quum pituita aut bilis aceruata inter carnem & cutem collecta fuerit. Fiunt autem & à conuulſionibus, quum uenula conuulſa rupta fuerit, ſanguis effuſus putreſcit & ſuppuratur. Si uero caro conuulſa fuerit, aut cõtuſa, ſanguinem ex uenis ſibiȷpſi propinquis trahit, atq; hic putreſcit

treſcit ac ſuppuratur. His ſi quidem foras de ſe ſignificationem præbuerit &, eruperit pus, ſani fiunt. Si uero ſua ſponte intro proruperint, pereunt. At uero diffuſum pus in uẽtriculo inferno, ueluti in ſuperno dictum eſt, generari haudquaquam poterit, ſed uelut à me dictum eſt, in tunicis & in tuberculis innaſcitur. Et ſi quidem intro notas habuerit, cognitu difficile eſt. Neq; enim ex concuſsione cognoſcere licet. Cognoſcitur autem maxime ex dolore ubi fuerit, & ſi terram figulinam, aut aliud quid huiuſcemodi impoſueris, breui id reſiccat.

Eryſipelas autem in pulmone fit, ubi pulmo fuerit nimium reſiccatus, id quod contingit ab ardore, & à febribus, & à labore, ac intemperie. Et quum ſuperreſiccatus fuerit, plurimum ſanguinis in ſeipſum trahit, maxime quidem & plurimum ex magnis uenis. Hæ enim ipſi uiciniſsimæ ſunt, ac ipſi incumbunt. Trahit etiam ex alijs uicinis. Et tenuiſsimũ ac debiliſsimum trahit. Poſtquam autem traxit, febris ex ipſo fit acuta, & tuſsis ſicca, & repletio in pectoribus, & dolor acutus in anterioribus ac poſterioribus partibus, maxime circa ſpinam, nimirum magnis uenis percalefactis: Et uomunt aliquando ſubcruentum, aliquando liuidum. Vomunt item pituitã & bilem, & frequenter animo linquuntur, propter ſanguinis tranſmutationẽ derepente cõtingentem: atq; hoc maximum ſignũ eſt Eryſipelatis in pulmone generati, & ſi aſsidua febris inuaſio cõtigerit. Huic ſi quidem duobus aut tribus aut quatuor ad ſummum diebus, id quod intus eſt diffuſum fuerit ac tranſierit foras, plerunq; ſanus euadit. Si uero non diffundatur ac foras tranſeat, intus putreſcit, & ſuppuratus fit ac perit. Perit autem breui, utpote pulmone toto ſuppurato ac putrido. Si uero foras diffuſum, intro uertatur & pulmonem corripiat, huic nulla uitæ ſpes reliqua eſt. Quum enim antea reſiccatus pulmo, traxerit in ſeipſum, non amplius dimittit, ſed ſtatim ab ardore, & ſiccitate, nihil amplius ſuſcipit, neq; quicquam ſurſum diſtribuit, ſed corrũpit. Tuberculum in pulmone fit hoc modo, quum pituita aut bilis coacta putreſcit. Et quandiu quidem adhuc crudius fuerit, dolorem exilem, ac tuſsim ſiccam inducit. Poſtquam autem maturum factum fuerit, dolor & ante & retro acutus fit, & calores corripiunt, ac tuſsis uehemens.

Et ſi quidem quàm citiſsime maturuerit, & eruperit, & pus ſurſum uertatur, ac totum expuatur, & uentriculus in quo fuerat pus, contrahatur ac reſiccetur, penitus ſanus euadet. Si uero ruptum quidem fuerit quàm celerrime, & maturatum, ac repurgatum, uerum penitus reſiccari non poterit, ſed ipſum tuberculum à ſeipſo pus produxerit, & à capite ſanè tunc, itemq; reliquo corpore pituita ad tuberculum defluens putreſcit, & pus fit, ac expuitur, per quod homo perimitur. Perimitur autem à uentre fluente, ab his quæ antea relata ſunt, & loquente ipſo ac intelligente omnes res, æque ut in priori tempore, reſiccatur ac perfrigeratur, conniuentq; uenæ in corpore omnes, utpote ſanguine ex ipſis à febre exuſto: quandoq; uero etiam præ temporis longitudine, ac morbi magnitudine, tum malorum iam præſentium, tum eorum quæ inſuper accedunt. Quod ſi multo tempore rumpi non poſsit, neq; ſua ſpõte, neq; à medicamẽtis, conſumitur debilitatus à doloribus uehemẽtibus, & inedia, & tuſsi, & febribus, & utplurimum perimitur. Si uero iam attenuato, & in lectũ reclinato, pus eruperit, neq; ſic ualde reualeſcunt, ſed tali modo perimuntur. At ſi

eruperit quidem quàm celerrime, & maturuerit, maturatum autem multa ſui parte ad ſeptum tranſuerſum effundatur, ſtatim quidem melius habere ſibi uidetur. Verum progreſſu temporis ſi quidem totū per ſputum reiecerit, & uentriculus in quo pus inerat, cōſidat ac reſiccetur, ſanus euadit. Si uero & tempus lōgius protrahatur, & ipſe debilior fiat, & per ſputū reijcere nequeat, ſed uſtus fuerit aut ſectus, & pus exeat, ſtatim quidem & ſic melius habere ſibi uidetur, uerum tempore procedente perimitur ab ijſdem quæ prius relata ſunt. Porrò in latere fiunt tubercula, & à pituita & bile, eadem ratione qua in pulmone.

Fiunt etiam à laboribus, quum uena aliqua tracta rupta fuerit, nō tamen penitus rupta, ſed ita ut acutus tractus in ipſa factus ſit. Siquidem igitur rupta fuerit, ſtatim ſanguis è uena effuſus putreſcit & ſuppuratur. Si uero acutus tractus in uena fiat, principio quidem dolorem exhibet ac pulſat. progreſſu uero temporis diſtribuit uena ſanguinem in carnem, atque hic in carne putreſcens, pus fit. Eodem modo & caro, ſi quidem magis doluerit, & ſanguinis plus in ſeipſam trahit ex uiciniſsimis uenis, & ſtatim ſuppuratur. Si uero minus doluerit, tardius & trahit, & ſuppuratur. Quibuſdam autem quum debiles facti fuerint tractus in carnibus, aut uenis non ſuppuratur, ſed fiūt dolores diuturni, & uocantur Ruptiones. Et quæ quidem in carne fiunt, hoc modo fiunt. Quum caro afflicta fuerit, aut conuulſa, aut percuſſa, aut aliud quid perpeſſa, liuida uelut antea dixi fit, non ſincero ſanguine, ſed tenui & aquoſo, eoq; modico. Quum autem plus ſolito fuerit reſiccata, percaleſcit & dolorem exhibet, & à uenis ac carnibus uicinis humiditatē in ſeipſam trahit: & ubi nimium fuerit humectata, atq; ea ipſa humiditas ubi à carne fuerit ſupercalefacta, per totū corpus diſpergitur, qualis eſt attracta, magis tamen in uenas diſpergitur quàm in carnes. Venæ enim magis trahunt quàm carnes. Trahunt tamen etiam carnes. Quando uero ad multam in corpore humiditatē, modica de carne attracta fuerit, obſcura iam fit, & doloris exors, & pro morbida cum tempore ſana euadit. Si uero caro magis fuerit percalefacta, & ampliorem humiditatem traxerit, dolorem exhibet: & ad quamcunq; corporis partem ab ipſa proceſſerit ac firmata fuerit, dolorem inducit acutū, & aliqui putant ipſis ruptionem tranſmutatam eſſe, uerum hoc fieri non poteſt. Propinquiſsima uero ulceri ſunt quæcunq; talia & alia. At humiditas de carne exilit per uenas, quum autem percalefacta, & craſſa, & copioſa facta fuerit, dolorem exhibet, donec ſimilis fiat reliquæ humiditati, in tenuitate ac frigiditate. Quæcunq; uero in uenis fiunt, ſic habent. Ipſa quidem uena inquantum tracta eſt, in loco manet. Quum autem tracta fuerit (trahitur autem ac conuellitur à labore & uiolentia) fit ueluti uarix. Percaleſcit aūt & trahit in ſeipſam, liquidam quādam humiditatē, quæ eſt à bile ac pituita. Et ubi mixta fuerint ſanguis & humiditas de carne, craſſeſcit ſanguis, & multipliciter ipſe ſeipſo, ea parte qua uena cōuulſa eſt, & morboſior fit, & amplius ſtabilior. Et quū copioſior factus fuerit, plenitudo ipſa trāſmigrat, quocunq; tandem contigerit, & dolorem inducit acutum, ut aliquibus uideatur ruptio locū permutaſſe. Et ſi contigerit ut ad humerū transferatur, & grauitatem in manu inducit, & torporē ac ſegniciem. Et ſi quidē ad uenam proruperit, aut ad humerū & dorſum tendat, dolor plerūq; ſtatim quieſcit. Fiunt

porrò

porrò conuulsiones & à laboribus, & lapsibus, & à plaga, & si quis onus maius leuet, & à cursibus & lucta, & eiusmodi omnibus. Quicunque uero à uulneribus suppurati fiunt, aut ex hasta, aut pugione, aut iaculo, intro sauciati fuerint, quandiu quidem habuerit ulcus respirationem foras, per antiquum uulnus, & hac parte frigidum in seipsum adducit, & calidum à seipso hac parte emittit, & sanè facile tũ pus, tum si quid est aliud expurgatur. Et si quidem & interna & externa pars simul fuerint sanatæ, sanus penitus homo euadit. Si uero externa quidem sanata fuerit, interna uero non, suppuratus fit. Et si etiam sanatæ simul sint interna ac externa pars, cicatrix autem intus debilis fiat, & aspera ac liuida, reulceratur quandoque, atque sic suppuratus fit. Rursus exulceratur etiam si quid amplius laborarit, & si attenuatus fuerit, & si pituita aut bilis ad cicatricẽ affixa fuerit, & si alio morbo correptus attenuatus fuerit. Vbi uero ulcus factum fuerit, siue hoc modo, siue ubi externa pars priusque interna coaluit, dolorem acutum inducit, & tussim, & febrem: & frigiditatẽ ipsum sibijpsi ulcus inducit, eo quod amplius calidum existat: & ipsum à seipso caliditatem efflat, & pus expurgatur, & per longius tẽpus curatur, & tardius sanescit: quandoque uero neque sanescit. Nam caro, & ulcus, ab ardore qui est in corpore coquitur, & nimium humectatur, ut non possit neque siccari, neque carnem producere, neque sanari. Sed cum temporis progressu moritur, patiens talia quæ etiam prius dicta sunt. At si contingat ut crassarum uenarum aliqua saucietur, & sanguis intro fluat ac putrescat, suppuratus fit. Et si quidem hoc pus totũ per sputum reiectum fuerit, & uena sauciata coaluerit, & ulcus intus ac foris sanatum fuerit, penitus sanus euadit. Si uero neque ulcus intus coalescere poterit, neque uena constringatur, sed aliàs atque aliàs sanguinem remittat. Et si statim uomatur & spuatur, aut etiam putrescat, & pus expuatur, plerunque perimitur, aut statim sanguinem uomens, aut posteriori tempore, dum perit ab ijsdem quæ antea dicta sunt. Sæpe uero hi quibus uenarum aliqua intus sauciatur à uulneribus, aut quibusdam laboribus, aut exercitijs, aut alia quadam caussa, quum coaluerit & sana esse uidetur uena, alio tempore iterum rumpitur, idque ab ijsdem contingit caussis, à quibus etiam prius patiebatur. Vbi uero iterum rupta est, sanguinem fundit, & statim pereunt sanguinem multum ac sæpe uomentes (aut aliàs atque aliàs sanguinem recentem uomunt) pus autem spuentes per omnem diem multum ac crassum, tali aut consimili modo pereunt, uelut etiam in alijs morbis dictum est. At uero in his ac similibus morbis multum refert, quantum ad facilem ac difficilem curationem, uir sit an mulier qui morbum habet, iuuenis an senex, & mulier iuuencula an anicula. Et præterea tempus à tempore differt in quo ægrotant. Interest item an ex alio morbo ægrotent, aut non ex alio. Differt etiam affectus ab affectu, maior à minore, & corpus à corpore, & curatio à curatione. His autem sic inter se differentibus, necesse est etiam tempus diuturnitatis differre: & alijs longius fieri, alijs breuius: & alios perire, alios non: & morbos alijs durabiles esse & maiores, alijs minores & breuis temporis: alijs permanere usque ad senectutem & commori, alias perire ab ipsis breui. Et qui quidem iuniores patiuntur eas affectiones, quæ à laboribus fieri dictæ sunt, hi & ampliores & uehementiores ipsas patiuntur, & magis quàm alij dolent, & statim in ipsis manifestæ fiunt, ut sanguinem aut spuant, aut

aut uomant. Sed & quædam fientia fallunt ipſos, præ bona corporis habitudine. Seniores autem raro quidem patiuntur, & ſi patiantur, debiles ipſas perpetiuntur, utpote ipſi debiliores exiſtentes, & remittunt magis ipſis, & affectionum maiorem curam gerũt. Fiunt igitur ab initio omnino minus ſeniori quàm iuniori, & ubi factæ fuerint, ſeniori debiliores fiunt, iuniori uehementiores. Et iuniori quidem, utpote qui habet corporis uigorem & ſiccitatẽ, & carnem denſam ac robuſtam & ad ipſa oſſa aſsidentẽ, cute circum ipſam circũtenta: quum aliquid amplius laborarit, ſolito magis & derepente, cõuulſiones uehementes fiunt, & ruptiones multæ ac omnigenæ uenarum ac carnium. Et horum aliqua ſtatim manifeſta fiunt, aliqua poſteriori tempore cõparent. At ſenioribus uigor fortis non ineſt, & carnes circum oſſa diffluũt, & cutis circum carnes: & ipſa caro rara eſt ac debilis, & neq; tale quid pati poſsit ſimiliter ſenior ueluti iunior. Et ſi quid patiatur, leuiter patitur, & ſtatim manifeſtũ redditur. Atq; in tantum quidem in affectionum principio, iuniores ſenioribus difficilius liberantur. Quum uero morbus conſpicuus factus fuerit, & aut pus, aut ſanguinem, aut utrunq; expuerint, qui quidem iuniores ſunt, quum corpus ipſorum ſit robuſtum ac denſum, non æqualiter depurgari poſſunt ab ulceribus, quorũ pus in ſuperno uentriculo exiſtit. Nam & pulmo non ualde trahit ad arterias, ut qui denſior ſit: & arteriæ quum tenues & arctæ ſint, pus non ſuſcipiunt, niſi modicum & raro. Quare neceſſe eſt pus in thorace, & in ulceribus coaceruari & craſſum fieri. At ſeniori & pulmo rarior ac cauior eſt, et arteriæ ampliores, ut pus non diutius in uentriculo & ulceribus moretur, & quicquid eius inſuper generatum fuerit, hoc totum neceſſario ſurſum attrahitur à pulmone ad arterias, & ſtatim expuitur. In iuniore igitur, utpote quũ ſint affectiones uehementiores, & purgatio pro ſputi ratione nõ fiat, & febres acutiores & frequentiores fiunt, & dolores acuti incidunt, tum in ipſo affectionis loco, tum in reliquo corpore: nimirum quum uenæ ſint robuſtæ ac ſanguine plenæ. Vbi uero hæ percaleſcunt, dolores ab ipſis tranſiliũt aliàs ad aliam corporis partem. Ac hi quidem plerunq; breui perimũtur. Senioribus uero quũ affectiones ſint debiliores, & ſputum ab ipſis purgetur, & febres mitiores, ac paucæ fiunt, & dolores adſunt quidem, uerũ exiles. Et ab huiuſmodi affectionibus ne ſenes quidem penitus liberantur. ſed longo tempore afflicti pereunt. Et aliquando pus ſpuũt, quandoq; ſanguinẽ, quandoq; neutrũ, tandemq; cũ his moriuntur. Moriũtur autẽ hoc modo, quũ ipſos morbus aliquis huic quẽ antea habent conſimilis apprehẽdit, ita ut & hunc habeant, & is quẽ prius habent uehementior fiat, & utplurimum pereũt. At uero morbi qui hos morbos efficiunt, maxime ſunt pleuritis & peripneumonia. Febris porrò ab his fit. Quum bilis aut pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus ab his caleſcit, & uocatur hoc febris. Caleſcit autem bilis & pituita, intrinſecus quidem à cibis & potibus, à quibus etiam nutritur ac augetur. Extrinſecus autem à laboribus ac uulneribus, & à calido nimium calefaciente, & à frigido nimium frigefaciente. Caleſcit item à uiſu & auditu, Verum minimum ab his. Rigor autem in morbis fit quidem & ab externis, uentis, aqua, ſerenitate, & alijs huiuſmodi. Fit autem & ab ingeſtis cibis ac potibus. Maxime uero & uehementior fit, quum bilis & pituita ſanguini fuerint permixta, aut altera ex his, aut utraq;. Magis tamen

men ſi pituita ſola permixta fuerit. Eſt enim pituita frigidiſsima ex natura. Calidiſsimus autē ſanguis. Frigidior eſt etiam aliquāto bilis ſanguine. Quū igitur hi humores ambo, aut alter ſolum, permixti fuerint ad ſanguinem, ipſum congelant, non tamen omnino. Neq; enim uiuere poſſet homo, ſi ſanguis denſior & frigidior ſeipſo multis modis fieret. Frigeſcente igitur ſanguine, neceſſe eſt & reliquum totum corpus perfrigerari, & ubi huiuſmodi quid factum fuerit, rigor appellatur. Et ſi quidem uehemens fiat rigor, uehemētior eſt etiam tremor. Nam dum contrahuntur uenæ, ſanguine & coacto & cōgelato, corpus & contrahunt, & tremere faciunt. Si uero minus aliquanto ſanguinis coactio fiat, hoc rigor appellatur. Horror autē dicitur debiliſsimus rigor. Quòd autem poſt rigorem neceſſario corripiat febris, aut maior, aut minor, ſic habet. Quum ſanguis percaluerit, & uim depulerit, ac rurſus ad ſuam naturam redierit, concaleſcit ſimul & pituita, & bilis ſanguini permixta. Et ſanguis ipſe ſeipſo multipliciter calidior euadit. His igitur percalefactis, neceſſe eſt febrem ſuccedere poſt rigorē, præ ſanguinis caliditate. Sudor uero fit hac de cauſa. Quicunq; morbi in iudicatorijs diebus iudicātur, & febrilis ignis dimittit, in his de pituita & bile quod tenuiſsimum eſt eliquatur & ſecernitur, & ſecedit partim extra corpus, partim intus & iſthic in corpore relinquitur, partim prę caliditate attenuatur, & uapor fit, & cum ſpiritu permixtum foras procedit. Atq; hæc quidem huiuſmodi ſunt, & ab his ſudor generatur. Quare uero quādoq; calidus, quandoq; frigidus eſt, ita contingit. Calidus quidem de percalefacto malo, & exuſto, & attenuato, & debili, & non ualde multo ſecernitur, & neceſſe eſt ipſum calidiorem ex corpore excerni. Frigidus autem de ampliore malo ſecernitur, & de eo quod reliquum eſt & adhuc ualidum, & nondum putrefactum, neq; attenuatum, neq; exuſtum, & frigidior ac craſsior & graueolentior prodit. Manifeſtum autem hoc ex hac re fit. Qui frigidum ſudorem exudant, è longis morbis plerunque ægrotant, inualeſcente malo eo quod in corpore relinquitur. Qui uero calidum ſudorem excludunt, citius à morbis liberantur. Pleuritis & Peripneumonia fiunt hoc modo. Pleuritis quidem, quum potiones acervate & fortes ualde corripiunt. Percaleſcit enim totum corpus ac humectatur à uino. Maxime autem & bilis & pituita percaleſcit ac humectatur. Et ſanè his cōmotis ac humectatis, continget ut rigor inuadat ebriū ſiue ſobriū. Et quum latus natura carne nudū ſit, præ omnibus corporis partibus: & nō ſit quicquā in ipſo quod renitatur, præter uētriculi cauitatem: maxime rigorē percipit. Et quū riguerit ac perfrigeratū fuerit, tum caro quæ eſt in latere, tum uenæ, contrahuntur ac conuelluntur. Et quantū in ipſa carne ineſt bilis ac pituitæ, aut in uenis quæ in ipſa carne ſunt, id magna ex parte, aut totū ſecernitur, introq; cōpellitur ad caliditatē, carne extrinſecus cōdenſata: atq; id ad latus affigitur, & dolorem uehementē exhibet, & percaleſcit: & per caliditatē trahit ad ſeipſum, à uicinis uenis ac carnibus, pituitā ac bilē. Atq; hoc ſanè modo fit. Vbi uero ad latus affixa putruerint, & per ſputum reiecta fuerint, ſani fiunt. Si uero & antiquum multum affixum fuerit ad latus, & aliud inſuper acceſſerit, ſtatim pereunt, præ ſaliuæ copia expuere nequeūtes: aut ſuppurati fiunt, & partim pereunt, partim euadunt. Indicium autem hæc de ſe præbent in ſeptem diebus, aut nouem, aut undecim, aut quatuordecim: dolorem quoq; inducunt ad humerum, & ad cla-

uiculam

uiculam, & ad alas, hac de caussa. Vena quæ splenitis appellatur, tēdit à splene ad latus, à latere uero ad humerum & sinistram manū. Hepatitis autem ad dexteras partes eodem modo: & quum huius in latere pars à rigore contracta fuerit, & sanguis in ipsa horruerit, ad alas & clauiculam ac humerum concedit, & conuellit ac dolorem inducit. Eodem modo & loci circa dorsum, ab affixo ad latus humore pituitæ ac bilis percalescunt: & quandoq; dolorem locis infra latus exhibent. Sæpe uero si ad infernas partes conuertatur, dolorem per uenas ad uesicam distribuit, multūq; ac biliosum æger mingit. Arbitrātur autem huius morbi caussam ac principium rigorem esse. Peripneumonia fit quum cōmota ac calefacta pituita ac bile, pulmo præ caliditate traxerit in seipsum de uicinis locis, ad ea quę iam sunt in ipso. Et percalfacit quidem totum corpus ac dolorem exhibet, maxime autē dorso, & costis, & humeris, ac spinæ: nimirum ab his in seipsum attrahens plurimā humiditatem, & superresiccantur hæ partes, & nimium calescunt. Postquā autem attraxit in seipsum, & tum bilis, tum pituita, sedem in pulmone occupauit, putrescit ac suppuratur. Et si quidē in diebus iudicatorijs putrefacta per sputum reiecta fuerint, æger superstes euadit. Si uero & ea quæ ab initio aduenerunt susceperit, & alia insuper accesserint, & neq; spuens, neq; putrefaciens superarit, præ copia eorum quæ insuper accedunt, utplurimum moriūtur. Si uero ad dies perueniant duos & uiginti, & febris remittat, & in his per sputum purgati non fuerint, suppurati fiunt. Fiunt autem maxime ex his, quibus & pleuritis & peripneumonia uehementissima existit. Fit autem & peripneumonia & pleuritis sine sputo, ambæ ex eadem caussa, præ siccitate. Siccāt autem & calida, ubi nimiū calfaciunt: & frigida, ubi nimium frigefaciunt. Cōgelatur autem latus, & quæ sunt in ipso uenæ, & conuellitur. & quātum in ipso inest pituitæ aut bilis, id à caliditate resiccatur, & dolorem inducit, & à dolore febrem. Huic uenam secare conducit in manu splenitidem appellatam, aut hepatitidē, iuxta utram sanè fuerit morbus. Atq; sic dolor mollior fit, & lateris, & aliarum partium. Nam uena & quātum in ipsa inest bilis ac pituitæ, & ipsius sanguinis ægrotantis unà cū his magnam partem foras dimittit. Pars uero ex carne per medicamenta & potiones diffunditur, & à calefactorijs forinsecus adhibitis, ita ut morbus per totū corpus dispergatur. Vocatur autem hæc pleuritis sine sputo. Peripneumonia uero quum pulmo etiam ipse superresiccatus fuerit, & quantum in ipso inest bilis aut pituitæ, neq; putrefacit æqualiter, neq; per sputum reddit: & quantum in ipso est humiditatis, aut à potu, aut à sorbitione, aut à uicinis locis, hoc totum exurit, præ nimia siccitate ac caliditate. Huic potiones bibere conducit, à quibus pulmo humectatur, ac sputum reijcit. Si enim sputum non reiecerit, & durior fit, & coarescit, & hominē perimit. Febris ardens corripit magis biliosos, corripit item pituitosos. Corripit autem hoc modo. Quum bilis cōmota fuerit per corpus, & contigerit ut uenę & sanguis attrahant bilem, eamq; plurimā ex carnibus ac uentriculo, ad eum qui prius inest, utpote quum etiam natura calidissimus sanguis in corpore existat. Quū itaq; percaluerit ex carnibus & uentriculo, supra eum qui iam inest, adhuc magis à bile, percalfacit etiam reliquū corpus. Et quędam sanè partes præ multa humiditate, penitus resiccari non possunt. Si uero resiccatæ fuerint, homo moritur. Extremæ uero corporis partes, utpote natura

siccæ

siccæ, resiccantur, & plurima humiditas ex ipsis exuritur: & si ipsas contingere uelis, frigidas comperies ac siccas. Quapropter hi qui à febre ardente corripiuntur, internis quidem partibus à febri exuruntur, externis autem frigidi sunt. Et lingua ac fauces ab interno spiritu ac caliditate exasperantur & arescunt.

Quantum autem in uentriculo & in uesica inest bilis, quod quidem in uentriculo est, aliquãdo deorsum exturbatur. plerũq; uero in primis diebus uomitur, aut in quatuor aut quinq;. Vomitur autẽ hac de caussa. Quũ supernus uentriculus supercalefactus fuerit, attrahit in seipsum, & fit uomitus. Et ob hoc ipsum etiam ex febre ardente, & ex pleuritide, ad peripneumoniam maxime morbi transmutantur. Vbi enim supernus uentriculus supercalefactus fuerit, trahit in seipsum, & suscipit pulmo, & fit peripneumonia: & plerunq; pereunt, nimirum debiles iam existentes, & morbo alio nouo insuper generato, dies trãsigere nequeuntes, donec sputum in pulmone concoquatur. Verum utplurimum pereunt præ debilitate. Aliqui tamen euadunt. At quibus in uesicam confluit quid bilis, his crassa urina mingitur, crassa autem à pituita. Biliosa uero alui egestio prodit, eo quod cõbusta sint ea quæ sunt in uentre. Phrenitis hoc modo se habet. Sanguis qui est in homine, maximam partem ad prudentiam confert. quidam dicunt totũ. Quum igitur bilis cõmota ad uenas & ad sanguinem ingressa fuerit, sanguinem ex consueta compage ac motione dimouet, & serosum facit, ac calfacit. Calefactus autem, etiam reliquum corpus totum percalefacit, & desipit homo, & non sibi constat, præ febris copia, & sanguinis ad serositatem transmutatione, & motione non solita contingente. Assimiles autẽ sunt maxime hi qui phrenitide tenentur, his qui ab atra bile delirant. Nam & hi ubi sanguis ex bile & pituita corruptus fuerit, morbum habent, & demẽtes fiunt. Aliqui uero etiam insaniũt. Et qui phrenitide correpti sunt eodem modo. Tanto autem minor insania ipsumq; delirium fit, quanto paucior ac debilior est bilis q̃ pituita. Porrò subcruentũ & liuidum est sputum in pleuritide ac peripneumonia, idq; ob hanc caussam. Principio quidem plerunq; neutrũ spuunt, neq; liuidum, neq; subcruentũ. unde nosse cõuenit morbum uehemẽtem esse. Quum autem sputum subcrassum spuere cœperint, tunc maxime purgantur. Spuitur autem id à distentione uenarũ, in pleuritide quidem earum quæ sunt in latere; in peripneumonia uero earum quæ sunt in pulmone: & caliditatẽ ad seipsam affectio trahit. Si uero ægro abscessus fuerit ruptus, ac purulentus fuerit, prima mox die sanguinem, & pus subcruentũ ac liuidũ cum saliua spuit. Liuidum autem fit à sanguine, si modicus ad multam saliuam ammixtus fuerit, & non statim spuatur, sed semiputrefactũ & effœminatũ in corpore manet. Moriuntur autem ex pleuritide, ubi & multum pituitæ ac bilis ab initio lateri fuerit affixum, & multum insuper ex reliquo corpore affluxerit, & neque spuens, neq; putrefaciens superarit, præ materiæ affluẽtis copia. Implentur autem arteriæ ab his quæ insunt, pituita ac pure. Deinde stertit, & frequenter, & illinc statim respirat, tandem uero omnia obturantur, & moritur. Eodem modo ex peripneumonia pereunt. Quicũq; uero ex febre ardente moriũtur, omnes præ siccitate moriuntur. Et resiccantur primũ quidem extremæ ipsorũ partes, manus ac pedes. Deinde partes sicciores. Vbi autẽ humiditas ex corpore penitus fuerit exusta ac resiccata, sanguis quidem cõgelatur penitus ac perfrigeratur. Reli-

quum uero corpus exsiccatur, ac sic homo moritur. At ex phrenitide ita perit. Desipiunt in hoc morbo semper, nimirum sanguine corrupto, & ex consueta motione emoto. & quum desipiant, nihil eorum quæ ipsis exhibentur accipiunt, quod saltem memoratu dignũ sit. Quum uero progressum fuerit tempus, marcescunt ac imminuti consumũtur, tum ex febre, tum quòd nihil alantur. Et primũ quidem extremæ partes cõsumuntur ac perfrigerãtur. Deinde ipsis proximæ. Sed & frigiditatis, & febris, & dolorũ principium hoc habet. Quũ sanguis qui est in uenis perfrigeratus fuerit à pituita, transmutatur & cõuellitur aceruatim aliàs alia parte, & tremit. Tandẽ uero om̃ia perfrigerãtur, & moritur.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS, LIBER II. IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

MULTUM urinæ emittitur ubi caput nimiũ incaluerit. Liquescit em̃ in ipso pituita. liquescẽs autẽ secedit partim ad nares, partim ad os, partim per uenas quæ ducunt ad pudendum. Quum autem ad pudẽdum peruenerit, mingit homo & patitur quemadmodum ab urinæ stillicidio. Cæcutiunt autem quum ad uenas in oculis peruenerit pituita. Aquosior enim fit uisus & turbulentior, & splendor in oculis non similiter splendidus est, necꝑ in ipso comparet si uidere uoluerit, similiter sicut ante quũ splendidus & purus esset. Hic in quadraginta diebus maxime sanatur. Si uero longo tempore postea morbus reuertatur, cutis capitis crassescit, et reliquũ corpus attollitur, & crassescit, ac bonũ colorem habet. Hæc pituita ad carnes conuertitur, & ab hac crassus esse uidetur. Nã carnes quũ sint perrigatæ & eleuatæ ac rariores, sanguinẽ ex uenis trahũt, & propterea bene colorati esse uidentur.

Alius morbus. Caput ulceribus impletur, & corpus intumescit, & color morbi regij est, & aliàs alia corporis parte ulcera erũpunt: et febris aliàs atꝑ aliàs corripit, & ex dorso aqua fluit. Huic quum in capite pituita subbiliosa cõnutrita fuerit, ulcera fiunt ubi sinciput pituita & bile perrigatũ fuerit, & ubi pituita rara & aceruata fuerit, itemꝗ bilis. Hæc enim consistit, putrescit. & exulceratur. Attenuata uero pituita ad aures penetrat. At in reliquo corpore ulcera eadem ratione qua in capite fiunt, sanguine & bile putrefactis quacunꝗ in parte fuerint collecta. Hac enim parte caro putrescit & exulceratur, & accedentem pituitam ac bilem insuper putrefacit, & fit pus. Alius morbus. Dolor circum circa caput uexat, & uomit bilem, & difficulter mingit, & desipit. Hic caput quidem dolet, præ nimia eius calefactione. Desipit autem quum sanguis in capite à bile aut pituita fuerit calefactus, & plus solito cõmotus. Vomit autem bilem, utpote cõmota ipsa in corpore. Et caput prę caliditate trahit in seipsum, & crassissimum quidem uomit, tenuissimũ uero in seipsum trahit. Mingit autem & in hoc morbo ab ijsdem, uelut etiam in superiore dictum est.

Alius morbus. Si circa cerebrum uenulæ supereuomant, nomẽ quidem rectũ morbo non est. Necꝑ enim fieri potest ut aliqua uena, siue parua, siue magna supereuomat. Nominant tamẽ & dicunt superuomitum. Si uero etiam

quàm

q maxime supereuomãt, morbum ab hoc ipso fieri nõ est uerisimile. Nam à bono malum fieri non potest, neq; à malo utiq; bonum fiat. Neq; rursus bonum plus iusto fieri potest. Verum supereuomere uidetur, quũ ad uenas bilis aut pituita ingressa fuerit. Eleuãtur enim uenæ & pulsant, & dolor per totum caput dispergitur, et aures sonitũ percipiunt ac nihil audiunt. Et sonitum quidẽ percipiunt, utpote uenis pulsantibus & palpitãtibus. Tunc enim sonitus est in capite. Grauiter aũt audiunt, partim præ interno strepitu ac sonitu, partim quũ cerebrum & uenæ circa ipsum eleuãtur. Præ nimia enim caliditate, uacuã circa aurem partem cerebrũ de seipso implet: & quũ æqualis aeris copia nõ insit, uelut priore tempore, neq; æqualem sonum exhibeat, ea quæ dicũtur non æqualiter se imprimũt, atq; ex hoc grauem auditũ habent. Hic si quidem erumpat ipsi ad nares, aut ad os aqua & pituita, sanus fit. Si uero non erumpat, septima die maxime moritur. At si in capite uenæ supereuomãt, id quod ab ijsdẽ fit quæ & prius relata sunt. Signũ uero q tali modo supereuomant hoc est. Quũ quis aut manum, aut caput, aut aliam quandã corporis partem, hoc patientẽ incidat, sanguis niger profluit, & turbatus ac morbosus: quanquã neq; sanguis nominari iuste mereatur, nisi tunc quum rubicũdus ac sincerus fluit. Quũ itaq; supereuomant ab ijsdem caussis, dolor & uertigo, & grauitas caput occupãt. Dolor quidem, præ nimia sanguinis caliditate. Vertigo uero, quũ aceruatus ad faciẽ prõcesserit sanguis. Grauitas autem, quòd copiosior sanguis fit in capite, & turbulentior ac morbosior, q intrinsecus.

Cerebri corruptio.

SI cerebrum corruptum fuerit, dolor ex capite spinam occupat, & ad cor animi deliquiũ procedit, & sudor adest, & somni expers est, & ex naribus sanguis fluit. Sæpe etiam sanguinẽ uomit. Corrumpitur aũt cerebrum tali modo, quum aut nimiũ calefactus aut perfrigeratus, biliosus aut pituitosus plus solito factus fuerit. Vbi uero horũ aliquid perpessus fuerit, etiam spinalem medullam supercalefacit. Et quũ etiam hic percalescit, dolorẽ spinæ inducit. Animo uero linquitur homo, quũ pituita aut bilis ad cor cõsistit. Consistere aũt necesse est cõmotis ac humectatis. Sudor autẽ fit præ dolore. Sanguinẽ uero uomit, quum uenæ quæ sunt in capite, à cerebro fuerint calefactæ: quæ uero circa spinam sunt, à spina. Spina autẽ à spinali medulla. Medulla uero à cerebro, unde sanè originem trahit. Quũ igitur calefactæ fuerint uenæ, & sanguis in ipsis efferbuerit, quæ quidem in capite sunt uenæ, distribuunt ipsum ad nares, & ad os: quæ uero circa spinam sanguifluæ, in corpus. Hic tertia aut quinta die plerũq; perit.

Alius morbus.

Derepẽte dolor occupat caput, & statim uox intercipitur ac sui impotens fit. Hic in septem diebus moritur, si non febris inuaserit. Si enim hæc inuaserit, sanus euadit. Patitur autem hæc, quũ atra bilis ipsi in capite cõmota fluxerit, maxime in partem in qua plurimæ sunt uenæ, in collũ inq;, ac pectus. Deinde postridie sideratus fit ac impotẽs, sanguine nimirum perfrigerato. Et si superior euaserit, ita ut sanguis calescat, siue ab his quæ exhibentur, siue à seipso, attollitur & diffunditur ac mouetur, & spirationem inducit, & spumescit, & à bile separatur, & sanus euadit. Si uero superior non euaserit, adhuc magis perfrigeratur: & ubi penitus perfrigeratus fuerit, & calor ex ipso defecerit, congelatur, & moueri nõ potest, sed moritur. At si ex ebrietatibus hæc patiatur (nam & hoc contingit) itidem moritur.

Caries ossis capitis.

QVum caries facta fuerit in osse, dolor ex osse corripit. Temporis autē progressu cutis de capite alia atq; alia parte discedit. Talia uero patitur is cui in secunda ossis lamina, pituita superueniēs resiccata fuerit. Hac enim parte rarum fit, & omnis humiditas ex ipso deficit, & quia aridum est, cutis ab ipso discedit. Hic morbus lethalis non est. Alius morbus. Si sideratus fiat, anteriorem capitis partem dolet, & oculis nō æqualiter uidet, & soporatur, & uenæ pulsant, & febris debilis tenet, & corporis impotentia. Hic patitur hæc, quum uenæ in capite fuerint calefactæ, & calefactæ pituitā in seipsas traxerint. Et principium quidem morbi ex hoc fit. Anteriorem uero capitis partem ideo dolet, quòd uenæ in hac sint crassissimæ, & cerebrū ad anteriorē capitis partē magis situm est quàm ad posteriorem. Et oculis ideo non uidet, procūbente eò cerebro ac inflammato. Impotētiæ uero ideo corpus occupant. Postquam uenæ pituitam in seipsas traxerint, necesse est præ pituitæ frigiditate, sanguinem magis nunc sisti ac perfrigeratum esse quàm priori tempore. dum autem sanguis non mouetur, fieri non potest ut nō etiam corpus quiescat ac torpeat. Et si quidem sanguis ac reliquum corpus superarint, ita ut calescant, homo euadit. Si uero pituita præualuerit, sanguis magis perfrigeratur ac congelatur. Et si frigiditas ac congelatio augescant, penitus congelascit ac perfrigeratur homo, & moritur.

Angina.

ANgina siue Cynanche fit, quum pituita in capite cōmota aceruatim deorsum fluxerit, & in maxillis ac circa collum cōstiterit. Hic neq; saliuam deglutire potest, respirat autem uiolenter ac stertit, & aliquando etiā febris ipsum corripit. Et morbus sanè ex hac caussa fit. & aliquando sub ipsam linguam, aliquando paululum supra pectus.

Vua morbus.

VVa fit quum pituita de capite ad gurgulionem descenderit, & gurgulio præceps dependet, ac fit rubicundus. Temporis autem progressu, nigrescit. Nigrescit autem hoc modo. Venosus est gurgulio ac crassus, & postquam inflammatus est, calescit: & præ caliditate sanguinem ex uena adtrahit, ac ab ipso nigrescit. Quapropter si non turgentem seces, statim inflammantur. Nam uena calefacit, & præ caliditate partes circa gurgulionem sanguine replet, & breui suffocantur.

Tonsillæ ac uicinæ partes.

TOnsillæ, & partes sub lingua, & gingiuæ, & lingua, & quæcūq; huiusmodi hoc loco consistunt: hæ omnes partes ex pituita ægrotant. Pituita autē de capite descendit. Caput autem ex corpore trahit. Trahit autem ubi fuerit calefactū, percalescit autem à cibis, & sole, & frigore, et laboribus ac febrili calore. Quum uero calefactum fuerit, tenuissimum ex corpore ad seipsum trahit, Vbi uero traxerit, rursus id ad corpus descendit.

Morbi à capite fientes.

QVum repletum fuerit caput, & ab aliquo ex relatis percalefactum, torpor caput tenet, & frequēter mingit, & alia patitur quæ ex urinæ stillicidio cōtingere solent. Idem per nouem dies hæc patitur. Et si quidem per nares aut aures, aqua & mucus erumpat, à morbo liberatur, & urinæ stillicidium sedatur,

mingitq;

mingitq́ citra dolorem, urinam multam & albam, ad uiginti dies. Et dolor capitis cessat, & intuenti splendor ex oculis subtrahitur, & dimidiatas rerum facies se uidere putat. Hic quadragesima die penitus sanus euadit. Multis uero quãdoq́ morbus redit, septimo aut decimoquarto anno. Et capitis cutis ipsi crassescit, & ad tactum cedit. & de paucis cibis tener ac bene coloratus apparet, & nõ acutum auditũ habet. Quum ita habentem offenderis in principio morbi, priusquam erumpat aqua per nares & aures, & tenuerit ipsum dolor: deraso capite utrem coriaceum circum frõtem deligare oportet, aqua plenum calidissima, quantũ sustinere potest, atq́ hinc ipsum calefieri permittere, & ubi perfrigeratus fuerit, alium adhibere. Si uero hinc debilitetur, desistere: ac tẽpore interposito eadem repetere, donec remiserit dolor. Et si aluus non egerat, infusum per clysterem immittere, & urinam cientibus in potu datis, aquam mulsam aquosam insuper bibendam exhibere. & calore q̃ maxime foueatur. Sorbeat autem succum ptisanæ tenuem. Si uero uenter non subeat, mercurialem in aqua coctam terito, ac succũ excolato, & de ipso, ac de ptisanæ succo, parem mensuram permisceto, & modicum mellis adijcito. Hunc succum ter in die sorbeat, & uinum mellei coloris, aquosum, album modicum, à sorbitione insuper bibat. Postquam autem eruperint ipsi per nares mucosa, & urinã crassam eiecerit, & à dolore capitis liberatus fuerit, utre amplius ne utatur, sed multa calida lotus, urinam cientia, & aquam mulsam aquosam bibat. Et primis quidẽ diebus milium delingat, & cucurbitam edat, aut betas per triduum. Deinde cibis utatur mollissimis ac q̃ maxime per aluum subeuntibus, ita ut semper modicũ ad cibos priores addat. At ubi quadraginta dies præterierint, (sedatur enim morbus maxime in tanto tempore,) capite ipsius purgato, prius medicamẽto exhibito, ipsum deorsum purgato, si tempus anni hoc permittat. Deinde serum ad dies septem bibendum dato, aut pauciores, si debilis existat. Si uero morbus reuertatur, fomento per totum corpus adhibito, postridie ueratrum bibendum dato. Deinde quanto tempore tibi uisum fuerit intermittito, & tunc capite purgato, medicamento deorsum purgante exhibito, crustas octo capiti inurito. duas circa aures, duas in occipitio, hinc atq́ hinc ad ceruicis neruum, duas in naso circa angulos oculorum. Venæ autem circa aures urendæ sunt, donec pulsare desinant. Ferramentis uero cuneoli forma paratis obliquas uenas perurito. Atq́ hæc ubi feceris, sanitas continget.

Alius morbus. Vlceribus impletur caput, & crura intumescunt, uelut ab aquæ potu, & in tibias tumor infarcitur, & si premas, color morbi regij apparet, & ulcera aliàs alia corporis parte erumpunt, maxime tamen circa tibias, & malum aspectum præ se ferunt. Vbi uero inflammatione liberata sunt, cito sana fiunt. & febris aliàs atq́ aliàs corripit. Caput autem semper calidum est, & ex auribus aqua fluit. Quum ita habet, medicamentum ei dandũ est, à quo pituita & bilis sursum purgatur, si quidem frigus fuerit, præfoto ac calida loto. Deinde tribus diebus interpositis caput purgato. Postea etiam deorsum purgans medicamentum bibendum dato. Si uero tempus anni ferat, etiam serum postea bibat. Sin minus, lac asininum. Post purgationes cibis quàm paucissimis, & quàm maxime per aluum subeũtibus utatur, & non lauet. Si uero caput exulceratur, fecem uini ad smegma faciendum comburito, & glandis corticem tritum leuigatum ammisceto, & pari

nitro ammixto, his defrictus multa calida lauetur. Inungat autem caput baccis lauri tritis, & gallis, & myrrha, & thure, & argenti flore, adipeq; suillo ac oleo laurino. His permixtis inungatur. Post hoc autem tempus uomitibus utatur bis in mense, & exerceat se ac calida lauet. At si his adhibitis, ex reliquo quidem corpore morbus fuerit exclusus, uerum in capite ipsi ulcera adhuc fiant, rursus capite purgato, medicamentum deorsum purgans postea bibendũ dato. Dein de raso capite, fissuras raras incutito, & ubi sanguis effluxerit confricato. Postea lanas succidas uino imbutas superligato, & postquã exolueris, spongia detergito, et ne humectato. Deinde oleo sublito cupressum inspergito. Laneis autem deligamentis donec sanus fiat utatur. Alius morbus. Dolor caput corripit, & si paululum moueatur, bilem uomit. Quandoq; etiam urinam difficulter emittit, ac desipit, & septima die quandoq; moritur: & nona quoq; ac undecima, septimam transgressus, si non eruperit per nares aut aures. Si uero eruperit, euadit. Fluit autem aqua subbiliosa. Deinde temporis progressu putrefacta pus fit. Quum igitur ita habuerit, quandiu quidem dolor tenuerit in principio, priusquam ex naribus ac auribus erumpat, spongias aqua calida imbutas cito capiti admoueto. Si uero his non laxetur, utre utaris eodem modo uelut in superiore morbo. Bibat autem aquam mulsam aquosam. Sin minus, aquam de farina crassa in ipsa macerata. Sorbeat ptisanæ quoq; succum, & uinum album aquosum insuper bibat. Postquã uero per aures eruperit, & febris ac dolor remiserit, cibis utatur per aluum subeuntibus, à modicis initio facto, semper aliquid addendo. Et caput calida lauetur: & aures colluat aqua pura, & spongiam melle tinctam indat. Si uero neque sic resiccetur, sed diuturna fluxio fiat, collutione facta, argenti florem, sandaracham, cerusam, singula æquis portionibus trita leuigataq; in aurem indito, eamq; expleto, & si quid præterlabatur, de medicamento amplius superaddito. Vbi uero resiccata fuerit auris, expurgato ac medicamẽtum eluito. Postea (obsurdescit enim primum resiccata) lenibus fomentis aures foueto. Nam & sic uix ac longo tẽpore sedabitur. Moriuntur autem etiam, si dolor in aure fuerit, & nihil in septem diebus eruperit. Hunc multa calida lauato, & spõgias aqua calida imbutas exprime, & tepidas ad aurem appone. Si uero neq; sic erumpat, auri fomẽtum adhibeto. Sorbitionibus autem ac potionibus iisdem utatur quibus in superioribus.

Alius morbus. Si aqua in cerebro fuerit, dolor acutus per sinciput ac tempora emergit, aliàs alio loco: & rigor ac febris aliàs atq; aliàs, & regiones oculorum dolet, & cæcutit, & pupilla finditur, & ex uno duo se uidere putat, & si surrexerit, uertigo ipsum corripit, & uentũ non sustinet, neq; solem: & aures tinniunt, ac inter audiẽdum strepitu offenditur. & uomit saliuam ac pituitam, quandoq; etiam cibos: & capitis cutis attenuatur, & contactu gaudet. Quum sic habuerit, primum dandum est ipsi medicamẽtum quod sursum pituitam educit, & postea caput purgato. Deinde interposito tempore medicamentũ deorsum purgans bibendum dato. Postea cibis quàm maxime aluum subeuntibus ipsum reficito, semper modica addendo. Postq; uero comederit iam cibos sufficientes, uomitibus ieiunus utatur, lenticulæ decocto mel & acetũ miscens, & olera antea comedens: & in die illa qua uomuerit, primum cyceonem bibat tenuem. postea ad uesperam cibis modicis utatur, & non lauet, & à cibis deambulet

bulet

bulet, itemq́ mane, uitans uentum ac solem, & ad ignem ne accedat. Et si quidem talia faciens, sanus fiat, bene est. Sin minus, uere ubi ipsum prius purgaris primum ueratro, postea etiam in nares medicamẽtum infundito, & pauco tempore interposito deorsum purgato. Deinde cibis reficito. Postea inciso capite iuxta sinciput, ad cerebrum usq; perforato, & ueluti sectionem ac perforationem curato. Alius morbus. Rigor, dolor, & febris per caput, maxime ad aurem, & ad tempora, & ad sinciput, & oculorum regiones dolet, & supercilia ipsi incumbere uidentur, & grauitas caput detinet, & si quis ipsum mouerit minget, & multum ac facile mingit. & dentes torpent, & stupor ipsos tenet, & uenæ attolluntur ac pulsant in capite, & non potest quietus esse, sed anxius est ac desipit præ dolore. Huic si quidem per nares aut aures eruperit, aqua profluit subpurulenta, & sanus euadit. Sin minus, plerunque in septẽ diebus moritur. Hic morbus maxime fit ex febre lipyria, quum liberatus à febre, nondum purgatus, aut cibis se impleuerit, aut inebriatus fuerit, aut in sole laborarit. Quum sic habuerit, primum sanguinem de capite mittito, undecũq; tibi uisum fuerit. Et post sanguinis missionem, raso capite perfrigeratoria ipsi adhibeto. Et si aluus non subeat, infusum per clysterem immittito. In potu uero ptisanæ succum frigidum dato, & aquam insuper bibendam. Si uero ad perfrigeratoria non remittat, trãsmutatione facta, utre utitor ac calefacito. postquam autem quieuerit dolor, cibis utatur aluum subeuntibus, & ne impleatur. Vbi uero uigesimum diem attigerit sedato dolore, fomento capiti ipsius adhibito, ad nares medicamentum apponito, et interposito triduo medicamẽtum deorsum purgans exhibeto. Alius morbus. Si uenæ circa cerebrum sanguinem supereuomuerint, ac cerebrum calefecerint, febris emergit fortis, & dolor ad tempora, & sinciput, ac posteriorem capitis partem, & aures tinniunt ac flatu implentur, & nihil audit, & anxius est, & seipsum præ dolore iactat. Hic quinta aut sexta die moritur. Quum sic habuerit, caput ipsius calefacito. Si enim per aures aut nares aqua eruperit, mortem effugit. Si uero sex dies euaserit, uictum ipsi uelut in superiore morbo constituito. Alius morbus.

Si uenæ superuomuerint in caput, dolor grauis totum caput tenet, & ad collum, & aliàs ad alias capitis partes transit. Et ubi surrexerit, uertigo ipsum corripit, febris autem non inuadit. Quum igitur sic habuerit, deraso capite si non calefactorijs cesserit, frontem ea parte qua capillus desinit à capite findito: ubi uero secueris disparata ac diducta cute, quum sanguis defluxerit, salem tenuissimum inspergito: & postquam effluxerit sanguis fissuram cõponito, & duplici filo totam ipsam includito. Deinde splenium cera ac pice illitum, ulceri imponito, & lana sordida superimposita deligato, & ad dies septem ne soluito, si non dolor uexet: si uero dolor adsit, exoluito. Donec autem sanus fiat, aquam de macerata in ipsa crassa farina bibendam dato, & ptisanæ succum sorbendum, & aquam insuper bibendam. Alius morbus. Si cerebrum bile infestatur, febris emergit debilis, & rigor, & dolor per totum caput, maxime ad tempora, ad sinciput, & ad regiones oculorum: & supercilia ipsis impendere uidentur, & ad aures dolor procedit, & quandoq; per nares bilis defluit: & oculos hebetes habent, & plerisque dolor ad dimidiam capitis partem extenditur, quandoq; etiam per totum caput. Quum sic habuerit, perfrigeratoria

ad caput apponito, & poſtquã dolor ac fluor ceſſarit, apij ſuccum in nares inſtillato, & ne lauet quandiu dolor obtinuerit. Et ſorbeat milium tenue modico melle affuſo, & bibat aquam. Si uero aluus nõ ſubeat, braſsicas edat & ſuccum ſorbeat. Sin minus, folia ſambuci eodẽ modo. Et poſtquã tempeſtiuũ tibi eſſe uiſum fuerit, cibos ꝗ maxime aluum ſubeũtes ipſi exhibeto. Et ſi depulſo fluore ac dolore, grauitas ipſi ſupra ſupercilia incũbat, & in naſo mucus craſſus ac putridus fuerit, fomento ex aceto, & aqua, ac origano ipſi adhibito, deinde calida aqua loto, florem æris & myrrhã ad nares apponito. Atqꝫ his factis plerũqꝫ ſanum efficies. Morbus autem non eſt lethalis. Alius morbus. Si cerebrum corruptũ fuerit, dolor ex ceruicis neruo ad ſpinam tendit, & ad cor frigus deſcendit, & derepente nouus ſudor adeſt, & per nares ſanguis fluit, Vomunt quoqꝫ multi. Hic triduo moritur. Si uero ſeptẽ dies trãſgrediatur: pleriqꝫ autem nõ tranſgrediũtur: & ſi ſanguinẽ uomat, aut è naribus fundat, neqꝫ calida ipſum lauato, neqꝫ calefactoria adhibeto. Verum acetũ album aquoſum bibendum dato, et ſi debilis ſit, ptiſanam ſorbendã. Si uero plus iuſto ſanguinem uomere tibi uideatur, aut ex naribus ipſi fluat, à uomitu quidẽ bibat farinã trimeſtris tritici in aquã inſperſam. Si uero ex naribus fluat, uenas & in brachijs, & in temporibus, ſplenijs ſuppoſitis deligato. At ſi neutrũ horum ipſi affuerit, dolet aũt ceruicis neruũ, & collum, & ſpinam, & frigus ad cor proceſſerit, cum eruo pectora, & dorſum, & ceruicis neruũ, & collum calefacito. Nam his factis maximam utilitatem capere poterit. Verum pauci huiuſmodi morbum effugiunt. Alius morbus. Sanum derepente inuadit dolor circa caput, & ſtatim uox intercipitur, & ſtertit, & os hiat, & ſi quis ipſum uocet aut moueat, ſolum ſuſpirat, nihil aũt intelligit, & multũ mingit, & mingere ſe nõ ſentit. Hic ſi non febris ipſum corripiat, in ſeptẽ diebus moritur. Si uero corripiat, plerũqꝫ ſanus fit. Huiuſmodi uero morbus ſenioribus maxime fit, & magis ꝗ iunioribus. Hũc ubi ſic habuerit, lauare oportet multa calida, & ꝗ maxime calefacere, & aquam mulſam tepidam in os inſtillare. At ſi reſipiſcat, & morbum effugiat, ubi ipſum cibis refeceris, ita ut uiribus ualere tibi uiſus fuerit, indito in nares ipſius medicamento, & paucis diebus interpoſitis, pharmacũ deorſum purgans bibendũ dato. Si enim ipſum nõ purgaueris, timor eſt ne rurſus morbus reuertatur. Effugiunt autem non ita ualde ex primo. Alius morbus. Si quis ex ebrietate uoce priuetur, & ſtatim ſanè ipſum etiam febris corripiat, ſanus fit. Si uero nõ corripuerit, die tertia moritur. Si itaqꝫ in ita affectũ incideris, multa calida lauato, & ſpõgias in aqua calida tinctas ad caput apponito, & cepas decorticatas in nares indito. Hic ſi quidem apertis oculis, & loquutus, ad ſe redierit, & nõ nugetur, hac die ſopore preſſus iacet, poſtridie uero ſanus fit. Si uero exurgens bilem uomuerit, inſanit, & moritur maxime in quinqꝫ diebus, ſi non dormierit. Huic igitur hæc facere oportet. Multa calida lauato, donec ipſe ad ſe ipſum redeat. Deinde multo oleo illitum, ad ſtragula molliter reclinato, & ueſtimentis contegito: & neqꝫ lucernam apud ipſum ardere, neqꝫ loqui permittito. Vt plurimum enim ex balneo obdormit, & ſi dormierit, ſanus euadit. Poſtquã uero ad ſe redierit, primis tribus aut quatuor diebus, milium tenue ſorbeat, aut ptiſanæ ſuccum, & uinum mellis ſpeciem referens bibat. Deinde cibis utatur molliſsimis, ac paucis primum.

Cerebri corruptio.

SI corruptio cerebrum inuaſerit, dolor tenet maxime anteriorem capitis partem, & paulatim etiam intumeſcit, & liuida fit: & febris, & rigor apprehendit. Quum ita habuerit, ſecare oportet qua parte intumuit, & perpurgato oſſe, ipſum radere donec ad ſecundã laminã perueniat, deinde uelut fracturã curare.

Caries ſiue teredo.

QVum caries facta fuerit in oſſe, dolor ex hoc corripit ipſum os, et progreſſu temporis attenuatur ac inflatur, & fit in ipſo fractura. Et ſi hanc reſecueris, comperies ipſum os eleuatum, & aſperum, ac fuluum. Quibuſdam uero etiam ad cerebrum uſq; corroſum. Vbi in hoc modo affectũ incideris, ſi quidem ultra corroſum fuerit, ſinere optimum eſt, & ulcus q; celerrime curare. Si uero corroſum non fuerit, ſed aſperum, ad ſecundam uſq; laminam raſum, uelut precedens curare. Alius morbus. Si ſideratus quis fiat, & anteriorem capitis partem dolet, & oculis uidere non poteſt, ſed ſopor ipſum tenet, & uenæ in temporibus pulſant, & febris debilis tenet, & totius corporis impotentia, & emaceſcit. Quum ſic habuerit, multa calida ipſum lauato, & calefactoria ad caput adhibeto. A fomentis uero myrrham & æris florẽ in nares infundito. Sorbeat autem ptiſanæ ſuccum, & aquam bibat. Et ſi quidem ubi hæc feceris melius habuerit, bene eſt. Sin minus, quæ una ſpes reliqua eſt, ſinciput ipſius findito, & ubi ſanguis defluxerit, labijs compoſitis curato ac deligato. Si uero non ſecueris, decimo octauo aut uigeſimo die plerunq; moritur. Angina.

FEbris corripit & rigor, & dolor capitis: & maxillæ intumeſcũt, & ſputum difficulter deglutit. Expuit autem & ſaliuas duras ac paucas: & infra in faucibus ſtertit: & ſi apprehenſa lingua inſpexeris, gurgulio non magnus eſt, ſed mollis, fauces autem intrinſecus ſaliua uiſcoſa plenæ ſunt, & nõ poteſt exſcreare, & decumbere nõ ſuſtinet, uerum ſi decumbat ſuffocatur. Hunc ſi ita affectũ deprehẽderis hæc facito. Primũ quidem cucurbitas ad uerticulum in collo primum affigito. Deinde in capite preraſo, & iuxta aurem ab utraq; parte apponito. Et ubi cucurbitã affixeris, ad multũ tempus adhærere ſinito. Poſtea fomentum ipſi ex aceto, nitro, origano, & naſturtij ſemine adhibeto. Hæc terito, & cũ aceto pari aqua permixta diluito, ac parũ olei inſtillato. Deinde in ollulam infuſis, operculo addito, arũdinem cauã immittito, & prunis impoſita ferueſacito: & ubi per arundinis fiſtulam uapor aſcẽderit, hianti ore uaporem intro trahat, cauens ne fauces adurat. Forinſecus autẽ ſpongias aqua calida imbutas, ad genas ac maxillas apponat. Gargariſmus porrò ipſi parandus eſt, ex origano, ſatureia, apio, mẽtha, & modico nitro, cũ aqua mulſa aquoſiore, & modico aceto inſtillato. prædictarum herbarũ folia trita, & nitrũ, in aqua mulſa diluito, tepefacito, ac ſic gargariſet. At ſi ſaliua ſupprimatur, myrti ramulum complanatum ſumito, & tenera ipſius ſumma parte incuruata, ac molli lana obuoluta, in fauces immiſſa, ſaliuam expurgato. Et ſi uenter non egerat, glandem ſubdito, aut clyſterem adhibeto. Sorbeat autem ptiſanæ ſuccum, & aquam bibat. Si uero tumor ipſi oboriatur, & ad pectus intumeſcat, ac rubicundus ſit, & ardeat, amplior ſpes ſalutis eſt. Facienda uero hæc ſunt, poſtquam inflammatio foras conuerſa fuerit. Betas in frigidam aquam tinctas apponat. Tepidas collutiones ore gargariſet, & ne lauet. Hęc faciens maxime euaſerit. Eſt autem morbus

lethalis

letalis, & pauciſsimi euadunt. Alia angina. Febris & dolor capitis corripit, & fauces inflammantur, itemq; maxillæ, & ſaliuam deglutire non poteſt, ſpuit autem craſſam ac multam, & difficulter loquitur. Quum ita habuerit, primum cucurbitam affigito, eodem modo ueluti ſuprà diximus. Deinde ſpongiam aqua calida imbutam, ad collum ac maxillas adhibeto. Aquam autem mulſam aquoſam colluendam dato. Et ſuccum ptiſanæ ſorbere cogito. Si uero ipſi talia facienti ſaliua non exierit, eodem modo uelut in priore fomentum adhibeto. At ſi ad pectus conuertatur inflammatio, aut ad collum, betas aut cucurbitas conciſas, in frigidam aquam tinctas ſuperimponat, & frigidam aquam bibat, quo ſaliua facilius exſcreetur. Quum autem ad pectus extumuerit, pleriq; euadunt. Si uero faucibus ac tumoribus ſedatis, morbus ad pulmonẽ conuerſus fuerit, febris ſtatim corripit, & lateris dolor, & utplurimũ moritur, ubi hoc factum fuerit. Si uero quinq; dies effugerit, ſuppuratus fit, ſi non ipſum ſtatim tuſsis inuaſerit. Si uero inuaſerit, facta exſcreatiõe depurgatus, ſanus fit. Huic quàm diu dolor latus tenuerit, latus calefaciẽdum eſt, & adhibenda quæ in peripneumonia adhiberi ſolẽt. At ſi quinq; dies effugerit, & febris remiſerit, tuſſis autem remanſerit, primis quidem diebus ſorbitionibus utatur. Poſtquã autem cibos ſumere inceperit, q̃ pinguiſsimos ac maxime ſalſos edat. Quod ſi tuſsis non affuerit, nimirum ſuppuratum fieri ſcito, & ubi cœnauit quum dormire uolet, allium edat crudum q̃ plurimum. & uinum inſuper bibat uinoſum meracius. Et ſi quidem ita pus eruperit, bene habet. Sin minus, poſtridie calida loto ſuffitum adhibeto, & ſi eruperit, uelut ſuppuratũ curato. Alia angina.

Linguæ poſterior pars inflammatur, itemq; locus ſub tonſillis ad guttur, & neq; ſaliuam, neq; quicquã aliud deglutire poteſt. Si uero coactus fuerit, per nares ipſi effluit. Quum ita habuerit, mentam uiridem tritam, apium, origanũ, & nitrum, & rhoem rubrũ melle diluito, et ad craſſam formã redacta, intus linguę qua parte tumet illinito. Poſtea ficus aqua coquito, et de rhoe parũ tritum, hoc ficuũ decocto diluito, ac gargariſandũ dato ſi id poteſt, ſin minus, colluendum. Bibendam uero aquam de farina craſſa in ipſa macerata exhibeto. Foris autem ceruicẽ & maxillas, farina calida in uino & oleo cocta integito, & panes calidos apponito. Suppuratur enim plerunq; in loco ſub tonſillis, & ſi quidem ſua ſponte eruperit, ſanus fit. Si uero non rũpatur, ubi digito cõtigeris an molle ſit, ferramento acuto ad digitum alligato perforato. His adhibitis multi ſani fiunt. Eſt autem hic morbus minime lethalis.

Vua, morbus.

SI uua morbus in faucibus fiat, ſumma gurgulionis pars aqua impletur, & rotunda fit ac pellucida, & ſpirationẽ intercipit. Et ſi maxillæ ab utraq; parte inflammatæ fuerint, ſuffocatur. Si uero ipſe morbus per ſe conſiſtat, maxillis non inflammatis, minus moritur. Quum ſic habuerit, gurgulionẽ digito apprehenſum ſurſum ad palatum apprimito, & ſummam ipſius partẽ præſecato. Poſtea foliorum hortenſium cõdimentariorũ decoctum gargariſandũ dato, & farinam frigidam delingendam, aquãq; inſuper bibendam: & ne lauet.

Tonſillæ, morbus.

SI tonſillæ fiant, intumeſcunt ſub maxillis ab utraq; parte, & ad contactũ foris durum eſt tuberculum, & gurgulio totus inflammatus eſt. Quum ſic habuerit

buerit, immisso digito tonsillas protrudito, ad gurgulionem autē florem æris siccum illinito: & foliorum condimentariorum hortensium decoctum, uelut à sole calidum gargarisandum dato. Foris qua parte tumor est, ordeaceam farinam in uino & oleo coctam calidā pro cataplasmate apponito. Postq̧ uero tubercula mollia esse tibi uisa fuerint intrinsecus ad contactum, scalpello ipsa pertundito. Quædam etiam sua sponte sedantur.

Tuberculum sub lingua.

SI tuberculum sub lingua, hypoglossis appellatū, fiat, lingua intumescit, & pars sub ipsa ac externa ad tactum dura est, & saliuam deglutire nō potest. Quum sic habuerit, spōgiam aqua calida imbutam apponito, & ordeaceam farinam uino ac oleo coctam, foris ubi tumor est imponito. Gargariset ficuū decoctum, et ne lauet. Postquā autem purulentū factum fuerit, secato. Aliquando uero sua sponte erumpit, & sedatur non sectū. Si uero foras suppurauerit, perurito.

Inflammatio consistens ad palatum.

SI inflammatio constiterit ad palatum, intumescit & suppuratur. Quum sic habuerit, tuberculum inurito. Vbi uero exierit pus, reliquū eluito, primum nitro & aqua calida. deinde uino. Postquam autē elueris, uuam passam albam exemptis uinaceis tritam, in usturæ locum indito, & ubi exciderit uino meraco tepido colluat, & ubi edere quid aut sorbere ualet, spongiam indat, atq̧ hæc faciat donec sanus fiat.

Polypus.

SI polypus fiat in naso, ex medio cartilaginum dependet, ueluti gurgulio. & ubi expirationem facit, progreditur foras, & est mollis, ubi uero inspirationem facit, retrocedit: & loquitur obscure, & quum dormit stertit. Quum sic habuerit, spongiam in rotundum concisam, & uelut spiram factam, lino Aegyptio obuoluito, ac duram efficito. Sit autē eius magnitudinis, ut ad nasum quadret. Spongiam uero quadruplici lineo filo deligato, ita ut unumquodq̧ longitudinem habeat cubitalem. Deinde facto uno ipsorum principio, uirgam stanneam tenuem sumito, quæ ad alteram sui partem foramen habeat, & transmisso per foramen filorum principio, uirgam in acutam in os transmittito, & attrahito donec filorum principium apprehendas. Postea specillo instar ungulæ bifurcato sub gurgulionem subposito, renitens trahito, donec polypum extraxeris. Postquā uero ipsum extraxeris, & sanguis fluere desierit, siccum linamentū specillo obuolutū indito, & de cætero æris flore in melle cocto, linamētum illine, atq̧ sic in nasum inde. Et ubi iam ulcus curatū fuerit, plumbū efformatū ita ut ad ulcus perueniat, melle illine, & donec sanus fiat appone.

Alius polypus.

Impletur nasus carnibus, & ad contactū caro dura apparet, & per nasum spirare non potest. Quum sic habuerit, fistula immissa, ferramentis tribus aut quatuor urito, & post ustionem ueratrum nigrū tritum inijcito, & postquam computruerit ac exciderit caro, linamenta melle illita cum æris flore indito. & ubi curatum fuerit ulcus, plumbeas massas siue fistulas melle illitas immittito, donec sanus fiat.

Alius polypus.

Intrinsecus ex cartilagine caro rotunda prominet, quæ ad contactum mollis est. Quum ita habuerit, chordam nerueam accipito, & facta in ipsa parua ansula, eam tenui filo obligato. deinde alterum principium per ansulam trāsmittito, alia maiore ansa facta. Postea principium illud per uirgam stanneam transmittito. Deinde ansam illam maiorem in

in naſum indito, & ſpecillo inſecto ipſam circum polypũ obducito ac adaptato, & ubi circumſita fuerit, uirgam in os tranſmittito, & arreptã ipſam trahito, eodem modo ſpecillo inſtar ungulæ bifurcato ſuppoſito ſub gurgulionẽ ac renitente. Poſtquam autem extraxeris, curato uelut ſuperiorẽ. Alius polypus.

Intrinſecus circa cartilaginem alicunde durũ quid naſcitur, & uidetur quidem caro eſſe, ſi uero ipſum attigeris, ſtrepitũ edit uelut lapis. Quum ſic habuerit, fiſſo per ſcalpellum naſo expurgato, deinde inurito. Atq; hoc facto naſum rurſus conſuito, & ulcus curato, linamentũ melle illitum indens, & ubi cõputruerit, æris florem cum melle illinito. Fiat autem curatio plũbeis maſsis itidem immiſsis. Alius polypus. Naſcuntur ex obliquo cartilaginis in ſummo, uelut cancelli. Omnes autẽ hos urere oportet, & poſt uſtionem ueratrum inſpergere. Poſtquã autem computruerint, æris flore cũ melle expurgare. Curatio autem etiam plumbo immiſſo fiat.

Morbus regius niger.

COlor fit niger circa faciem, & maxime circa partes uelut in umbra occultatas: & oculi cum uirore pallidi, itemq; lingua inferne, & uenæ ſub lingua craſſæ ac nigræ: & eſt homo ſine febre, ac mingit urinam craſſam, bilioſam.

Quum ita habuerit, primum uenas ſub lingua ſecato, deinde calida multa loto, aſphodeli radices bibẽdas ieiuno dato, ita ut æquales quinq; radices depurgatas in uino coquas, & apij foliorũ quantũ manus plena capit addas. Affundito autem uini dulcis tres heminas dimidiatas Aeginenſes, ut à coctura ſemihemina ſuperſit. Hoc permixtum bibendũ dato. Poſtquam autẽ minxerit, cibis aluum ſubeũtibus utatur, & à cibo cicer album edat, & uinum album, multum, aquoſum bibat: & apium ac porrum in cibo edat. faciat autem hæc per dies ſeptem, & ſi quidem in his color probe depurgatus eſſe tibi uiſus fuerit, bene eſt. Sin minus, etiam alios tres hæc faciat. Poſtea interpoſita una atq; altera die, medicamentũ ad nares apponito. Deinde pharmacũ deorſum purgans bibẽdum dato, à quo bilis purgatur. Et ſi ſplenicus fuerit, aſininum lac aut ſerum poſtea exhibeto. Hæc faciens, ſanũ efficies. Alius morbus regius. Febris corripit debilis, & grauitas caput tenet, et quibuſdam ſane febres ceſſant, Ipſe uero fit cum uirore pallidus, & maxime oculi, & debilis eſt, & corporis impotentia adeſt, & urinam craſſam cũ uirore pallidam emittit. Hunc calida lauato, & urinam cientia bibenda dato. Poſtquam autẽ purior eſſe tibi uiſus fuerit, & color melior apparuerit, medicamentũ ad nares appone, & poſtea deorſum purgans bibendum præbe. Cibis autem utatur quàm molliſsimis. Vinum bibat albũ, dulce, aquoſum. Hæc faciens ſanus euadet.

Febres à bile.

SI bile infeſtatur homo, febris ipſum corripit quotidie, ac dimittit. Detinet autem in meridie. & os amarum eſt, & quũ ſine cibo manet, offendit hoc ipſum. Vbi uero ederit, ſtrangulatur, & à modicis quibuſdam cibis impletur, & abominatur, & uomitiones ipſum inuadunt, & ad lũbos ac crura grauitas incumbit, & multũ dormit. Hic ſi poſt febrem exudarit frigidũ ac multum ſudorem, & febre non liberetur, morbũ diuturnũ ſentiet. Si uero non ſudarit, citius iudicatur. Quũ ſic habuerit, & ad nonũ diem deuenerit, pharmacũ dato. Nam ſi ſtatim à febris initio dederis, poſtquam purgatus eſt febris repetit, & rurſus

medica-

medicamento opus habet. At si os non afficiatur, uerum ad imum uentrē tor-
men irruat, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & postea lac asini-
num, aut serum, aut aliquem succū. Si uero debilis fuerit, per clysterem subtus
eluito. Ante medicamenti uero potionem, si quis febriat, danda est ipsi aqua
mulsa aquosa. Altera autem die qua febris detinet: aquam frigidam quantū bi-
bere uolet dabis. Vbi uero remiserit febris, ptisanæ succū, aut milium tenue sor
beat, & uinum album, odoratū, aquosum insuper bibat. Si uero febris neq; no-
ctu, neq; interdiu remittat, & ad cōtactum supernas partes habeat calidas, uēn
ter autem & pedes frigidi sunt, & lingua aspera: huic medicamentū ne dederis,
sed molli infuso per clysterem subluito, & ptisanæ succum bis in die frigidū sor
bendum dato, & uinum aquosum insuper bibendum. Reliquo uero tempore
aquam frigidissimam bibat. Hic si quidem septima die exudarit, et febris ipsum
dimiserit, bene est. Sin minus, decimaquarta die plerunq; moritur.

Alia febris. Foris ad contactum febris debilis est, intrinsecus autem ar
det, & lingua ipsius aspera est, & per nares et per os spirat calidum. Quinta die
præcordia dura sunt, & dolor inest, & calor qualis in morbo regio apparet, &
crassam ac biliosam urinam eijcit. Hunc si septima die rigor, & febris uehemēs
apprehēderit, & exudarit, bene est. Sin minus, moritur septima aut nona. Cor-
ripit autem maxime hic morbus, si non annus squallidus fuerit. Quum sic ha-
buerit, quotidie calida lauato, aquamq; mulsam aquosam multam bibendā da-
to, & ptisanæ succum frigidum bis in die sorbēdum. A sorbitione uero uinum
bibat aquosum, album, modicum. Si uero aluus non egerat, clysterem adhibe-
to, aut glandulam subdito. Cibum aūt ne exhibeas, donec febris remittat. Vbi
uero sedata fuerit, pharmacum deorsum purgans bibat. Reuertitur enim quan
doq; morbus, si impurgatus permanserit. Et amplius morbus hic rursus corri
pit, si sanguis nimiū biliosus factus fuerit. Alia febris. Si tertiana febris
tenuerit, si quidem non omissis tribus inuasionibus, quarta corripiat, pharma
cum deorsum purgans bibendū dato. Si uero pharmaco non opus habere tibi
uideatur, radicum quinquefolij tritarum acetabuli mensuram, ex aqua biben-
dam dato. Si uero neq; sic cesset, multa calida loto, trifolium, & silphij succum,
in uino pari aqua ammixta, bibenda præbeto, & reclinato uestimenta multa in
tegito, donec exsudet. Postquā uero exsudarit, si sitiat, polentā cum aqua bibat.
Vesperi aūt milium coctum tenue sorbeat, & uinū insuper bibat, donec febris
cesset: & cibis quàm mollissimis utatur.

Febris quartana.

QVum febris quartana ex alio morbo non purgatum apprehenderit, phar
macum deorsum purgans bibendum dato. Deinde caput purgato. Postea
rursus infra purgato. Si uero his factis non cesset, interpositis duabus inuasio-
nibus post purgationem infernam, multa calida ipsum lauato, & seminis hyo-
scyami milij magnitudinem, & mandragoræ tantundem, & succi silphij trium
fabarum magnitudinem, & trifolij tantundem, in uino meraco bibat. At si fir-
mus & sanum se esse putans, ex lassitudine, aut profectione febre correptus,
ad quartanam deueniat: fomentis ipsi adhibitis allium dato, in melle tinctum.
Deinde lenticulæ decoctum bibat, melle & aceto ammixtis. Postquam autem
repletus fuerit, uomat. Postea calida lotus, ubi frigidus factus fuerit, cyceonem

ex aqua bibat. Vesperi cibis mollibus & non multis utatur. Altera uero exacerbatione, ubi multa calida laueris, & stragula ipsi intexeris, donec exudet, statim ueratri albi radices trium digitorũ longitudine, & trifolij drachmam, & succi silphij duarum fabarum magnitudinẽ, in uino meraco bibat. Et si uomitiones ipsum urserint, uomat. Sin minus, post caput purgatũ. Cibis aũt utatur q̃ mollissimis & acerrimis. Quum uero exacerbatio ipsum inuaserit, ieiunus medicamentum ne bibat.

Pleuritis.

PLeuritis ubi corripuerit, & febris & rigor tenet, & dolor per spinam ad pectus, & erectæ ceruicis spiratio, & tussis, & saliua alba ac subbiliosa, & non facile per tussim reijcit, & per inguina dolor est, & cruentam urinam mingit. Quum ita habuerit, si quidem febris septima die remiserit, sanus euadit Si uero non remittat, deuenit morbus ad undecimũ aut decimũ quartum diem. Et sanè multi in his diebus moriũtur. At si decimũquartum trãsgrediatur, euadit. Quũ ita habuerit dolor, calefactoria adhibeto Bibat autẽ mel, æquali aceto affuso coctum, ita ut quanta fuerit mensura cocti mellis & aceti, undeuigesimam partem aquæ affundas. Hoc paulatim et frequenter bibẽdum dato: & postea quoq; aquam modico aceto affuso ammisceto. Sorbeat et milij succũ, melle modico adstillato frigidum, quartæ heminæ partis mẽsura, quoties utrunq; cibum sumit, & bibat uinum albũ uinosum, aquosum modicũ. Sit aũt uinum q̃ mollissimũ, odorem nõ habens. Vbi uero febris dimiserit, per biduũ milium bis in die sorbeat, et betas iucundissime paratas edat. Deinde catulũ aut auiculam coquat, & ius sorbeat, & de carnibus parũ edat. Reliquo uero tempore, maxime quandiu à morbo tenetur, in prandio miliũ sumat, uesperi cibis paucissimis ac mollissimis utatur. Alia pleuritis. Febris tenet, et tussis, ac rigor, et dolor ad latus, et quãdoq; ad clauiculam, et saliuã spuit subbiliosam ac subcruentam. Quòd si ægro abscessus ruptus fuerit, qua parte dolor maxime urget, calefactoria adhibeto, et calida lauato, si non magna febris ipsum teneat. Sin minus, nõ. Bibendum autẽ dato fauũ in aqua maceratũ, ita ut aquã iam subdulcem facias, & postea quoq; aquam ammiscens. Sorbeat ptisanæ succum bis in die, & uinum inde bibat album, aquosum. Et si quatuordecim dies effugerit, sanus euadit. Alia pleuritis. Febris detinet, et dentium stridor, et tussis sicca, et cum uirore pallida reijcit, quandoq; etiam liuida: et dolor latus corripit, et dorsum subrubidum fit. Caput et pectus calescunt, aliquando etiã uenter, et pedes, et crura. Et quũ erectus sedet, magis tussit: et aluus turbatur, et alui egestio cũ uirore ualde pallida est, ac graueolens. Hic in uiginti diebus moritur. Si uero has effugerit, sanus fit. Huic donec quatuordecim dies præterierint, aquam de farina crassa in ipsa macerata bibendam dato, et uinum album uinosum, aquosum postea bibendum. Sorbeat succum ptisanæ frigidum, bis in die. Verũ præ melle mali punici succum, ad ptisanæ succum admisceto, postquã iam hic ptisanæ succus coctus fuerit, et lauet non multa. Vbi uero quatuordecim dies præterierint, in prãdio milium sumat. Ad uesperã carnibus auicularũ, cum iusculo, et paucis cibis utatur. At talem morbum pauci effugiunt.

Peripneumonia.

FEbris detinet dies quatuordecim ut minimum, ad summũ duas de uiginti, et per hos dies fortiter tussit, & primum quidem exscreat saliuã crassam ac

puram

purã, septima et octaua die. Si uero febris corripuerit, nona ac decima, subdulcẽ & purulentam, donec quatuordecim dies præterierint. Et si quidẽ decimaquinta die pulmo resiccatus fuerit, & tussiendo reiecerit, sanus fit. Sin minus, duas de uiginti obseruato, & si quidẽ in his diebus tussis sedata fuerit, euadit. Si non sedata, interrogato ipsum, an saliua ipsi dulcior appareat, & si hoc cõfessus fuerit, morbus annũ durabit. Nam pulmo suppuratus fit. Huic primis diebus uinum dare conuenit dulce, album, aquosum, paulatim frequenter bibendũ. Sorbeat etiam ptisanę succum melle ammixto bis in die, donec dies decem & octo præterierint, & febris desiuerit. Periclitatur autem maxime in septem, aut quatuordecim. Postquam autem decem & octo dies transgressus fuerit, nõ amplius moritur, sed pus spuit, & pectus dolet, & tussit. Quum sic habuerit, ieiunus cum saluia uini illam potionem bibat, & leguminis fresi decoctum sorbeat, adipe multo ammixto, si non calor fuerit. Si uero fuerit, ne sorbeat, sed cibis utatur salsis ac pinguibus, & marinis potius ꝙ carnibus. Et si pro ratione purgari tibi uisus fuerit, in os infundito, ac fomẽta adhibeto: si quidem crassum fuerit pus, fomenta adhibeto: si uero tenue, infundito. & ex cibis hæreat ꝙ maxime, & ab acribus abstineat, & à carnibus bubulis, ouillis, ac porcinis.

Suppuratus ex peripneumonia.

QVum ex peripneumonia suppuratus factus fuerit, febris detinet, & tussis sicca, & difficultas spirandi, & pedes intumescunt, & manuum ac pedum ungues contrahuntur. Hũc ita affectum ad decimã diem à suppurationis initio progressum, multa calida lauato, & ari radicẽ tali magnitudine tritã, & salis granum, & modicum mellis, & aquã, & olei parũ, extracta lingua tepida infundito, & postea humerum concutito. Et si quidem ab his pus erumpat, bene habet. Sin minus, aliud facito. Cibos acres et cyclaminũ exsuccato, sitq; succi utrorunq; acetabulum paruũ, deinde silphij succum fabæ magnitudine terito ac diluito, & lactis caprini aut asinini acetabulum ammisceto. Hoc tepidum infundito. Quod si ab hoc nõ erumpat, raphani corticem, & æris florem, trium fabarum magnitudine terito: Sit autem raphani duplum: & oleo diluito quarta heminæ parte. Hoc tepidũ infundito. Et si eruperit pus, cibis ꝙ salsissimis ac pinguissimis utatur. At si nõ ꝓdierit pus, paulatim fomentũ adhibeto in os, ex sij succo, uino Tornio, lacte bubulo, aut caprino, singulis pari mẽsura permixtis, ita ut sint heminę tres, in quas postea furni testas igni candefactas inijcito, atq; inde uaporẽ per fistulam trahat, cauendo ut ne aduratur. Postquam autem purius iam sputum prodierit, urticæ semen, thus, origanum, in uino albo, melleq; ac oleo modico, ipsi infundito, idq; per tertium diem. postea uero butyrũ, resinam in melle eliquatam. Et cibis non amplius utatur salsis, neq; pinguibus. At diebus interpositis, infusionũ oris usu cessante, saluiam, rutã, satureiam, origanũ, pari portione ieiunus ex uino bibat acetabuli mensura, omnibus illis inspersis. Quod si ab infusionibus his oris nõ eruperit, nihil miri est. Sæpe enim prorũpit ad aluum, et statim melius habere sibi uidetur, ubi ex angusto ad ampliorem regionem deuenerit. Alius morbus. Quum tempus longius protrahitur, & febris uehemens ac tussis corripit, & latus dolet, & ad sanã partem decumbere nõ potest, sed ad dolentem, & pedes, & oculorũ cauitates intumescũt. Hunç ubi decimusquintus ab eruptione dies adest, multa calida lotũ in

sella firma collocato, & alius quidem manus ipsius teneat, tu uero humerũ concutito, ut audias in utrum latus affectio strepitum edat: optandum autem esset in sinistrum. Hunc ipsum igitur locũ seces, minus enim lethalis est. Si uero præ crassitudine ac copia strepitum non edat, quo ipsum cognoscere possis, (nam hoc aliquando cõtingit) utrum latus tumuerit ac magis doluerit, hoc infime secato retro tumorem magis ꝗ ante ipsum, quo puris exitus facilem fluxionẽ habeat. Secato aũt inter costas per nouaculam primũ cutem, deinde scalpello acuto, quod pãniculo sit obligatũ, ita ut summa ipsius pars, ad unguis magni digiti mensurã expedita restet, quã intromittas. Postea emisso pure quantũ uisum fuerit, uulnus linamento ex lino crudo, alligato foras propendente filo, concludito: & quotidie semel pus educito. postquã autem decimus affuerit dies, omni pure emisso linamentũ ex linteo indito. Deinde uinũ & oleum tepefacta per fistulã infundito, ne pulmo à pure humectari solitus derepente resiccetur. Emittendum autem est id quod mane infusum est, ad uesperã: quod uespera, mane. Vbi uero pus tenue uelut aqua fuerit, & ad digiti contactũ uiscosum ac modicum, penicillum stanneũ cauum indito. Postquã autẽ omnino uẽter resiccatus fuerit, paulatim linamẽtum præsectũ minuito, donec ulcus coalescat, & ipsum penitus eximas. Signũ autẽ an euasurus sit habes, si pus albũ ac purũ fuerit, & fibræ sanguinis insint, plerũq; sanus fit. Si uero prima die profluat lutei oui speciẽ habẽs, aut secunda die defluat crassum, cũ uirore subpallidũ, fœtens, moriũtur ubi pus effluxit. Alius morbus. Quũ quis ex pulmonis affectu tabescit, is saliuam crassam, cum uirore subpallidã, dulcem, tussiendo reijcit, & stridor ac dolor ad pectus & ad dorsum fit, & in faucibus tenuis sibilus auditur, & fauces siccæ sunt, & oculorũ cauitates rubicũdę, et uox grauis, & pedes intumescunt, & ungues cõtrahuntur, & supernæ partes attenuantur ac imminuũtur, & saliuam abominatur ubi exscreaturus ipsam in ore habet, & tussit mane maxime & circa mediam noctem, immo etiam alijs temporibus. Et corripit magis hic morbus mulierculam iuuenculam ꝗ̃ uetulam. Huic si iam pili de capite defluant, & nudum sit caput, uelut ex morbo: et si prunis inspuenti saliua graueolens sit, intra breue tempus ipsum moriturum esse pronuncia, id uero quod occidet, alui profluuium fore. Vbi enim iam pus circa cor putruerit, nidorosum odorem prunis iniectũ de se præbet: & cerebrũ concalescens salsuginosum humorem effundit, qui aluum mouet. Huius autem signum est, quòd capilli ex capite defluunt, Hunc ubi ita habuerit ne curato. Si uero à principio morbus obtigerit, lenticulæ decoctum bibendum dato. Deinde interposita una die, ueratrum dato temperatũ, ut ne aluum infernam moueat. Et quum noctu ad os salsuginosus humor ipsi influit, medicamenta ipsi frequentiora ad nares appone. Si uero non fluit, appone quidem, sed rarius, & mense semel, ita ut insuper ueratrum bibendum des, quantũ duobus digitis cõprehendi potest, in uino dulci temperato. Statim uero lenticulæ decoctum inde bibendum dato. At medicamenta ꝗ̃ paucissima bibat, si non febres acutiores ipsum corripiant. Radicem dracontij albam, & ueratri delingat, sed non ex melle. Sic enim minime aluum mouebit. Si uero tormen in aluo inferna oboriatur, primũ per clysterem illud infusum immittito, in quod coccus cnidius ammiscetur. Quòd si neq; sic sedetur, lacte asinino cocto purgato, pharmacum aũt nullũ deorsum purgans dato.

Si

Si uero ante medicamentũ, præpotato ueratro bilem uomat, ab ipso lenticulæ decocto accepto uomat. Cibis aũt utatur, si febres acutę tenuerint, carnibus ouillis coctis, et uolucriũ, et cucurbita, et beta. Iusculũ autem ne sorbeat, neq; ad intinctus utatur. Piscibus utatur scorpijs, et cartilaginei generis coctis. Calidũ uero nihil edat, neq; lauet, si febris multa teneat. Neq; oleribus acribus utatur, præterq; satureia, aut origano. Vinũ bibat album. Si uero sine febre sit, calores aũt aliàs atq; aliàs corripiãt, pisces edat optimos ac pinguissimos. et pinguia, et dulcia, et q̃ maxime salsa. Et deambulationibus utatur, neq; in uẽto, neq; in sole. Et à cibis uomat, ubi tempestiuũ uisum fuerit. Et calida lauet, capite excepto. Ex cibis frumentaceis præstat panis, his qui non mazam edere soliti sunt, Mazam uero edere solitis, utraq; dato.

Alius morbus appellatus Tabes.

TVssis uexat, et sputũ multum ac liquidũ, et quandoq; facile tussiendo reijcitur etiam pus, ueluti grando. quod dum digitis cõteritur, durum et male olens est. At uox pura est et doloris exors, et febres nõ corripiunt, uerum calor quandoq; aliàs atq; aliàs, atq; hic debilis. huic ueratrũ bibendũ est, et lenticulæ decoctũ, et large cibus sumendus, ita ut abstineat ab acribus, et carnibus bubulis ac porcinis et ouillis. Exerceatur modicè et deambulet, et à cibis uomitu utatur. A Venere abstineat. hic morbus per annos septem aut nouem durat, quòd si ab initio æger curatus fuerit, sanus euadit.

Alius morbus.

Si ex ferui do ulcere, aphtha appellato, pulmõis fistula laborarit, febris debilis tenet, et dolor medium pectus, pruritus corporis adest, et uox raucosa, et saliuã liquidam ac tenuem spuit: quandoq; etiam crassam, uelut ptisanę succum. Et in ore odor oboritur ipsi grauis, uelut à piscibus crudis, et aliàs atq; aliàs in saliua apparent dura, uelut fungus ab ulcere. et supernæ partes attenuantur, atq; adeò homo totus: et circuli faciei rubescunt, et progressu tẽporis ungues contrahũtur, et aridi ac cũ uirore pallidi fiunt. Moritur aũt statim, si nõ curatus fuerit, sanguinem ac pus spuens. postea etiã febres uehemẽtes accedẽtes ipsum perimunt. Si uero curetur, effugit ex hac tabe. Curare porrò oportet, ut lẽticulæ decocto poto uomat. Quòd si tempestiuũ esse uisum fuerit, ueratrũ bibat, si quidem potens fuerit homo, per se. Sin minus, dimidiũ potionis ad lenticulę decoctũ ammisceto, ita ut in quinta aut sexta potione desinat. At uentrẽ infernum medicamẽto ne moueas, si nõ febres fortes corripuerint. Si non autẽ corripuerint, lacte asinino subtus purgato. Quòd si debilis sit, ut bibere non possit, per clysterẽ infundito. Minus aũt caput moueas, & si quidẽ saliua ad os prodierit multa ac salsuginosa, ad nares apponito quid, quod bilem non ducat. Si uero fluxiò ad os nõ fiat, nihil capiti adhibeto. ubi aũt saliua graueolens fuerit, interpositis inter lenticulę decocti usum diebus, medicamentũ in pulmonẽ infundito, et interposita una die suffito. Cibis utatur carnibus ouillis et uolucriũ, et piscibus cartilaginei generis, et scorpijs coctis. Quarto uero quoq; die salsamentum edat optimum ac pinguissimũ, & in prãdio mazã sumat, in cœna uero etiã panem ad hãc addat, & nihil sorbeat, neq; cyceonẽ bibat, si edere poterit. Porrò obsonia cõdiat ac edat sesamo pro tritico, & coriandro ac anetho. Silphio autẽ ne utatur, neq; alio quopiã olere acri, præterq̃ origano, aut thymo, aut ruta. Deambulationibus autem utatur ante & post cibũ, uitans uentũ & solem. Ab ebrietatibus et re uenerea abstineat. Lauet tepida, excepto capite, quod q̃ rarissime lauari debet.

Tabes dorſalis.

DOrſalis tabes à medulla fit. Corripit autem maxime recẽtes ſponſos, & ueneri deditos. Sunt autem ſine febre, & bene cibum capiunt, ac cõſumuntur. Et ſi interroges ita affectum, dicet ſibi ſuperne de capite in ſpinam uelut formicas deſcendere uideri, & ubi mingit, aut uentrem exonerat, prodit ipſi genitale ſemen multum ac liquidum, & genitura in utero non manet, & in ſomnis ſemen profundit, ſiue dormiat cum uxore ſiue non. Et quum iter fecerit aut cucurrerit, tum aliàs, tum ad accliuem locum, anhelatio ac debilitas ipſum corripit, & capitis grauitas, & aures ſonant. Hũc temporis progreſſu ubi febres fortes ipſum corripuerint, perdũt febres lipyriæ. Quũ ita habuerit, ſi ab initio curandum ſuſceperis, fomẽto per totum corpus adhibito, medicamentũ ſurſum purgans bibendũ ipſi dato, & poſtea caput purgato. Deinde deorſum purgãs exhibeto. Optandũ autem fuerit ut uere hanc curationẽ aggrediamur. Poſtea uero ſerum aut lac aſininum bibendum dato. Cæterum bubulum lac per quadraginta dies bibendum præbeto. Ad ueſperã uero quꝫ diu lac potat, alicam ſorbendam dato. A cibis aũt abſtineat. Poſtquã uero lac bibere ceſſarit, cibis mollibus ipſum reficito, ex modico initium ſumens, & quꝫ maxime craſſum ac pinguem facere ſtudeto. Per annum ab ebrietatibus, & uenere, & laboribus abſtineat, exceptis deambulationibus, in quibus uitet frigus & ſolem. Tepida autẽ lauet.

Pulmonis morbus.

SAliua craſſa ac fuliginoſa tuſsi reijcitur, et color niger, ac ſubturgidus eſt. & dolores tenues ſub pectus & ſub ſcapulas fiũt: et ulcera ipſis ægre ſaneſcũt. Minus tamen periculoſus eſt hic morbus ſuperiore, & plures euadunt. Hunc ueratrum bibere oportet, & per ſe, & lenticulæ decocto ammixtum. Infundere etiam in pulmonem oportet ac ſuffitum facere. Cibis quoqꝫ large utatur, abſtinendo à carnibus bubulis, ouillis, & porcinis, & ab acribus oleribus, præterqꝫ origano, aut ſatureia. Vtatur deambulationibus. Mane uero ieiunus ad accliuẽ locum iter faciat. Deinde folia condimentaria hortenſia bibat in uinũ temperatum inſperſa. Deinde uero cibis relatis utatur.

Arteria uulnerata.

SI uulnerata fuerit arteria, tuſsis habet, & ſanguinem tuſsiẽdo reijcit, & fauces ſanguine latenter implentur, & grumos eijcit, & dolor fit acutus ex pectore ad dorſum, & ſaliua uiſcoſa ac multa, & fauces ſiccæ, & febris ar rigor corripit, et ſtrident fauces uelut à pinguedine, atqꝫ hæc ad quindecim dies patitur. Poſtea uero pus ſpuit, & uelut ulceris ricinos, brõchia in pulmone cartilaginoſa, & rurſus tuſsit, & ſanè ſanguis erũpit, & poſtea pus craſsius ſpuit, & febris fortior fit, & in pulmonẽ deſinit, & uocatur ruptio pulmonis. At ſi poſt primũ ſanguinem pus non ſpuat, à laboribus ac exercitijs quieſcere oportet, & uehiculũ inſcendere, abſtinereqꝫ à cibis ſalſis, ac pinguibus, & ab oleribus acribus, & poſtqͣ ipſe ſeipſum optime corpore affectũ eſſe putat, pectus ac dorſum inũrito, ex parte utrunqꝫ, & poſtquã ulcera ſana fuerint, per annum abſtineat ab ebrietate, & ne nimiũ impleatur, neqꝫ manibus laboret, neqꝫ uehiculum inſcendat, ſed ſtudeat ut corpus quꝫ maxime craſſum efficiat.

Articuli pulmonis conuulſi.

QVum articuli pulmonis fuerint conuulſi, ſputũ ſpuit album, quãdoqꝫ ue-

ro crueta, & desipit, & febris tenet, & dolor pectus, dorsum, ac latus: & si se uertat, tussit & sternutat. Huic qua parte dolor fuerit calefactoria apponito, & centaurium, & daucum, & saluiæ folia trita, melle & aceto affuso, præsorbenda dato. & aquam insuper sorbendã. Et ptisanæ succum præsorbeat, & uinum aquosum insuper bibat. Postquã uero dolor sedatus fuerit, saluiam tusam ac cribratam, & hypericum, & irionem tritã, & polentã, singula paribus portionibus, in uinum temperatũ coniecta, ieiuno bibenda præbeto. At si ieiunus non sit, leguminis fresi decoctũ sine sale sorbendũ dato. Si uero calor fuerit, cibis utatur mollissimis, nõ salsis, & minime nidorosis, ubi iam probe se habuerit corpus, & in pectore, & in dorso. At si ambo conuulsa fuerint, tussis emergit, & saliua crassa ac alba apparet, & dolor acutus adest ad pectus, & sub scapulas, ac latus: & ardor detinet, & rubicundis in tibijs circulis impletur, & pruritũ habet, & nõ sustinet neq; sedere, neq; iacere, neq; stare, sed ęgre afficitur, ac uiribus deficit. Hic quarta die maxime moritur. Si uero hãc effugerit, spes neq; sic multa superest, Verum periclitatur et in septima. Quòd si & hanc effugiat, sanus euadit. Hunc ubi sic habuerit, multa calida bis in die lauato. Et quũ dolor habuerit, calefactoria adhibeto, & mel, & acetũ bibendum dato, & ptisanæ succũ sorbendũ, & uinum albũ uinosum insuper bibendum. Si uero ad balneũ et calefactoria affligatur, ipsaq; nõ sustineat, crassi lintei pãniculos ipsi adhibeto, quos aqua tinctos in pectus ac dorsum imponas. Et fauum mellis aqua frigidissima macerato, aquamq; bibẽdam dato. & frigidũ ptisanæ succum, & aquã insuper bibat, et ad frigus decumbat. Hæc facienda sunt. Verum morbus lethalis est.

Erysipelas in pulmone.

SI erysipelas in pulmone fiat, tussis habet, et saliuã expuit multam ac liquidã, uelut de gutture, non est autem crueta: et dolor tenet dorsum, et uacuas partes uentris, ac laterum mollitudinẽ. et uiscera sugũt, et uomit pituitam ac uelut acetum, & dentes stupescunt, & febris, ac rigor, & sitis corripit, & ubi quid ederit, in uisceribus sugit, & acidum eructat, & uenter stridet, & corpus torpescit, & ubi uomuerit, melius se habere putat. Quum autem non uomuerit, digressa die tormen et dolor in uentre oboritur, et excrementũ alui liquidum procedit. hic morbus maxime fit ex ebrietatibus, et carnium esu, et ex aquæ mutatione. Sed & ex alijs causis emergit. Huic pharmacum deorsum purgans bibendũ dato, et lac asininum insuper bibendum, si nõ natura fuerit splenicus. Si uero splenicus fuerit, ne purges, neq; succis, neq; lacte, neq; sero, sed eo quod modicum ingestum multum educet. Per clysteres quoq; infusio in aluum fiat, et glandulæ subdantur in omnibus morbis, si aluus non egerat. Adhibendum est et frigidæ lauacrum in hoc morbo, et exercitium, ubi febres remiserint, et corpus leuiter se habere uisum fuerit. Et uere et autumno uomitus inducatur. At uero allij capita, et origani pugillum, quantum tribus digitis apprehẽdi potest, duabus heminis uini dulcis affusis, et aceti acerrimi hemina una, et mellis quarta heminæ parte, coquito donec tertia pars reliqua fiat. Deinde ubi hominem exercueris, et aqua tepida laueris, calidum hoc bibendum præbeto, Dato etiã lenticulæ decoctũ, melle et aceto ammixtis, donec impleatur. Deinde uomat, et ea die pota polenta et aqua, ita ieiunus permaneat. Ad uesperã uero betam edat, et parum de maza, et uinũ aquosum bibat, Reliquo uero tempore, à lenticulæ

decocto, & à cibis uomat. Et si discesserit dolor sub scapulas, cucurbitā affigito, & uenas in manibus pertundito. Cibis porrò utatur nō salsis, neq; pinguibus. Acria autem & acida edat, & frigida omnia. Vtatur & deambulationib. Hæc si fecerit, optima uictus ratione usus fuerit, & per plurimū tempus morbus prorogari poterit. Est autē non lethalis, sed consenescentes relinquit. Si uero iuniorem aliquem citius à morbo liberare uoles, ubi ipsum purgaris, pectus & dorsum inurito.

Morbus dorsalis.

RIgor & febris, & tussis, & spirādi difficultas corripit, & saliuam spuit cum uirore pallidam, quandoq; etiam subcruentā: & dolet maxime dorsum & inguina: & tertia aut quarta die cruentā urinam mingit, et moritur septima die. Si uero quatuordecim dies effugerit, sanus euadit: effugit autem nō ita ualde. Huic aquā mulsam bibendā dato, in olla noua feruefactā ac perfrigeratā, et apij aut feniculi radicis cortice in ipsa macerato. Dato & ptisanæ succū bis in die, & uinum album aquosum insuper bibendū. Qua uero parte dolor cōstiterit, calefactoria adhibeto, & calida lauato, si nō febris multa uexet. Postquā autē quatuordecim dies præterierint, in prādio quidem sumat miliū, ad uesperam uero carnes catulinas, aut uolucriū, coctas edat: & de iusculo sorbeat. Cibis autē ꝗ paucissimis primis diebus utatur.

Tuberculum in pulmone.

QVum tuberculum in pulmone natū fuerit, tussis tenet, & erectæ ceruicis spiratio, & dolor ad pectus acutus, & ad latera, & usq; ad quatuordecim dies ita afficitur. Nam plerisq; per tot dies tuberculi affectio inflāmatur. Sed & caput dolet & palpebras, & uidere non potest: & corpus subfuluū fit, ac uenis impletur. Hunc multa calida lauato, & aquā mulsam aquosam bibendam dato, & ptisanæ succū sorbendum, & uinū aquosum insuper bibendū. Si uero dolor urgeat, calefactoria adhibeto. Vbi autē sedatus fuerit, cibis mollissimis utatur. Quòd si liberatū à morbo, spirandi difficultas corripiat, dum ad accliuē locum rectà pergit, aut aliàs festinat, pharmacū dato, à quo inferna aluus non moueatur. Et si unà cum uomitu pus sequatur, si quidem pus fuerit album, & fibræ in ipso subcruentæ fuerint, effugit. Si uero liuidū, & cum uirore pallidum, ac graueolens, moritur. Purgantur autē in quadraginta diebus ab ea qua erupit. Multis etiam annuus fit morbus. Hunc uelut suppuratum curare oportet. Quòd si non erumpat (multis enim progressu tēporis abscedit ad latus, & extumescit) hunc si hoc fiat secato aut urito.

Pulmo repletus.

SI pulmo repletus fuerit, tussis tenet, & erectę ceruicis spiratio ac anhelatio, & linguam exerit, rubicūdis circulis in tibijs repletur, & pruritus uexat, & dolor acutus emergit ad pectus et scapulas, et nō potest sedere, neq; iacere, neq; stare, sed ægris uiribus est. Hic quarta die maxime moritur. Si uero hanc euaserit, spes plerunq; est, periclitatur tamē etiam in septima. Si uero hanc effugerit, sanus euadit: hunc ubi ita habuerit, multa calida bis in die lauato, & ubi dolor habuerit, calefactoria adhibeto. Et mel et acetum cocta bibēda dato, et ptisanæ succum sorbendum, ac uinum insuper bibendum. Si uero ad balneum et calefactoria affligatur, et ipsa non sustineat, perfrigeratorium ipsi adhibeto: et fauum mellis aqua frigidissima macerato, aquamq; bibendam dato. Et decūbat ad frigus. Hæc faciat. Morbus autem grauis est et lethalis.

Pulmo ad latus prolapsus.

SI pulmo ad latus prolapsus fuerit, tussis tenet, & erectæ ceruicis spiratio, & saliuam tussiendo rejcit albã, & dolor ad pectus & dorsum emergit, & incumbens pulmo impellit, & graue quiddam in pectore incũbere uidetur, & dolores acuti pungunt, & sanguis stridet uelut pellis, & spirationẽ cohibet, & ad affectum quidem latus decubitũ sustinet, non autem ad sanum: uerum ueluti graue quiddam ipsi de latere pendere uidetur, & per pectus trãspirare se putat. Hunc calida multa bis in die lauato, & aquã mulsam ipsi bibendam dato. Post balneum, uinum album, cum modico melle misceto, & dauci ac centaurij semina trita his diluito, & tepida hæc sorbẽda præbeto. Et infusam aquam calidam in utriculum, aut uesicam bubulam, ad latus apponito, & fascia pectori alligato. Decumbat in latus sanum. Ptisanæ succum tepidũ prębeto, & uinum aquosum insuper bibẽdum. At si ex uulnere hoc fiat, aut suppurato secto (fieri enim in his solet) huic uesicam ad fistulam alligatã flatu impleto, ac intro mittito, & penicillum solidum stanneum indito, ac ulterius propellito. Sic curationẽ instituens, maxime profeceris.

Lateris tuberculum.

QVum in latere tuberculũ fit, tussis emergit dura, et dolor, & febris, et grauitas in latere incumbit, & dolor acutus in eodem semper loco urget, et sitis uehemens, & calidum potum auersatur, & in dolens latus decũbere non potest, sed in sanum. At ubi decumbit, uelut lapis impendere ipsi uidetur, & intumescit, & rubescit, et pedes intumescunt: hũc secato aut urito. Postea pus emittito, usque ad decimũ diem, linamẽto ex lino crudo indito. Decima autẽ die pure omni emisso, uinũ & oleum tepida immittito, ut ne derepẽte resiccetur, & linamento ex linteolo utitor, ubi uero id quod infusum est emiseris, aliud infundito. atque hæc per dies quinque facito. postquam autem pus tenue effluxerit, uelut ptisanæ succus ac modicum, ad manus contactum, stanneum penicillum indito, & ubi penitus resiccatum fuerit, linamento semper modice præsecto, ulcus ad linamentum coalescere sinito.

Hydrops pulmonis.

SI hydrops in pulmone fiat, febris et tussis tenet, & aceruatim respirat, & pedes tument, & ungues contrahuntur omnes, & patitur talia, qualia is qui suppuratus fit, sed debilius ac diuturnius. Et si quid infundas, aut fomentum aut suffitum adhibeas, pus non sequitur, atque ex hoc sanè cognoueris, non pus, sed aquam intus esse. Et si multo tempore aure ad latera adhibita audire tentaueris, ebullit intrinsecus uelut acetum: & hæc quidem aliquandiu patitur, postea erumpit ad aluum, & statim quidem sanus esse sibi uidetur, ac à morbo liberatus. Verum progressu temporis aluus incenditur, eadem'que illa patitur, & adhuc amplius. Aliqui etiam intumescunt uentre, scroto, ac facie. Et quidam ab inferna aluo id esse putant, quum uideant uentrem magnum, & pedes tumentes. Intumescunt enim hæc, si sectionis tempus transgrediaris. Hunc si quidem extra intumuerit, inter cóstas sectum curare oportet. Si uero non intumuerit, multa calida lotum uelut suppuratos collocato, & qua parte strepitum perceperis, ea secato, quàm potes infimo loco, quo effluxio facilis contingat. Postquam secueris, linamentum ex lino crudo indito, ita ut crassum & acutum

lina

linamentum facias,& sanguinem paucissimū parce emittas. Et si quidem in linamento pus adhæserit quinta die, plerunq; euadit. Sin minus, ubi aquam exhauseris, sitis corripit & tussis, & moritur.

Pectus aut dorsum ruptum.

SI pectus aut dorsum fuerit ruptum, dolores tenent pectus ac dorsum perpetuo, & calor aliàs atq; aliàs corripit, & saliuam subcruentā tussiendo reijcit, & uelut pilus cruentus per saliuam transcurrit. Atq; hæc maxime patitur, si manibus quid laborarit, aut in curru, aut equum inscenderit. Hūc ante & retro urito ex partibus utroq; loco, & sic sanus euadit. Cæterum per annum à labore se contineat, & ab ustura pinguefaciendo corpori studeat.

Febris ardens.

FEbris tenet, & sitis uehemens, & lingua aspera, & nigra, & cum uirore pallida, & sicca, & uehementer rubicunda: & oculi cū uirore pallidi sunt, & excrementum egerit rubicundum & cum uirore pallidū, talem quoq; urinā mingit, & multū spuit. Sæpe etiā transmutatur uelut ad peripneumoniā, & delirat. Ex qua re cognoueris φ peripneumonia fit. Hic si quidem peripneumonicus fiat, & quatuordecim dies transgrediatur, sanus fit. Si uero in decē & octo diebus peripneumonicus fiat, si non impurgatus permanēs suppuratus fiat, aquā de crassa farina in ipsa macerata bibat, et acetum album q̄ odoratissimū postea bibat, & ptisanæ succum sorbeat bis in die, si uero debilis fuerit, ter. & uinū uinosum, album, aquosum insuper bibat, & q̄ minimum lauet. At si suppuratus fiat, uelut suppuratum curato.

Febris singultiens.

FEbris detinet uehemens, & rigor, & tussis, & singultus, & unà cum saliua grumos sanguinis tussiendo reijcit, & septima die moritur. Si uero decem dies effugerit, melius habet. Verū uigesima suppuratur, & primis diebus pus modicū tussiendo reijcit, deinde amplius. Purgatur autem in quadraginta diebus. Huic primis diebus acetum & mel cocta bibēda dato, et postea acetum & aquam ammisceto, quo aquosior potio fiat. Et ptisanæ succū modico melle ammixto sorbeat, et uinum album uinosum insuper bibat. Postquā autem decem dies præterierint, si febris sedetur, et sputum purum sit, ptisanam integram sorbeat, aut milium. At si uigesima die pus spuat, saluiam, et rutam, et satureiam, & origanum, ac hypericum, singula æquis portionibus contusa ac cribrata permisceat, ita ut omnium cyathi parui siue conchæ marinæ, sit mensura, et polentæ tantundem. Hæc ieiunus in uino dulci temperato bibat. Et si hyems sit, aut autumnus, aut uer, sorbitionibus utatur. Si uero æstas, minime. Verum amygdalas, et cucumeris semen torrefactū, & sesamum, singula æquis partibus, ut in totum sit conchæ marinæ mensura terat, et aquæ heminam Aeginæam affundat, & farinam ac fauum inspergat. Hæc post potum sorbeat. Cibis utatur pinguibus & salsis, & marinis magis q̄ carnibus. Calida lauet, minime uero caput. Hæc faciens à morbo liberatur.

Morbus lethargus dictus.

TVssis oboritur, et saliuam spuit multam ac liquidam, et nugas garrit, & ubi nugari desierit, dormit: et recrementum male olens egerit: huic aquā de macerata in ipsa farina crassa bibendam dato, et uinum album uinosum postea

biben

bibendum,& ptisanæ succum sorbendum. Verũ huic mali punici succum ammisceto: & uinum uinosum album insuper bibat,et ne lauet. Hic in septem diebus moritur, Si uero has effugerit, sanus euadit.

Morbus siccatorius appellatus.

NEq; sine cibo esse, neq; cibũ acceptũ tolerare potest. Verum ubi quidem sine cibo manet, uiscera sugunt, & os uentriculi dolet, & aliàs alia uomit, & bilem, & saliuam, & pituitam, & acria: & postquã uomuit, aliquantisper melius habere sibi uidetur. At ubi cibum accepit, ructus adsunt, & cum rubore exardescit, & semper multum se cacaturũ esse putat. Vbi uero ea gratia desederit, flatus prodit: & dolor caput habet, & totum corpus uelut aciculis pungi uidetur, aliàs alia parte. & crura grauia sunt ac debilia, & consumitur, ac debilis fit. Huic medicamentũ bibendum dato, primũ deorsum purgans, postea superne: & caput purgato, & à cibis abstineat dulcibus, & oleosis ac pinguibus, & ab ebrietatibus. Vomat autẽ à succis, & à cibis, & pro anni tempore, lac aut serũ asininum bibendum præbens, pharmacum insuper bibẽdum dato, utro tandem magis opus esse tibi uisum fuerit. Aestate & uere frigida lauet. Autũno autem & hyeme unguẽto utatur, & deambulet, & modice se exerceat. Si uero debilior sit q̃ ut exerceri possit, iter faciat. Et cibis frigidis ac aluum subeũtibus utatur. Et si uenter non egerat, molle infusum per clysterẽ inijcito. Morbus hic diuturnus est, & consenescentes, si ita futurũ est, relinquit. Sin minus, commoritur.

Febris interficiens appellata.

FEbris tenet, & rigor, & supercilia impẽdere uidentur, & caput dolet, & uomit saliuam calidam, & bilem multam. quãdoq; etiã infra egerit, & loci oculos non capiunt, & dolor ad ceruicem & ad inguina emergit, et affectis uiribus est, & nugas garrit. Hic septima die aut etiam prius moritur. Si uero hanc effugerit, plerũq; sanus fit. Morbus est lethalis. Huic perfrigeratoria adhibere oportet ad uiscera, & ad caput. & ordeum torrefactum unà cum paleis fractum aqua macerare, & de excolata aqua, mulsam facere, atq; hanc aquosam bibendam dare. Cibum autem non offerre, neq; sorbitionem, usq; ad septimũ diem, si non debilis esse uisus fuerit. Si uero sit, ptisanæ succum frigidũ ac tenuem modicũ, bis in die exhibere, & aquam insuper bibendam. Postquã uero septem dies prę terierint, et febris dimiserit, milium lingat, Ad uesperam cucurbitam, aut betas paucas sumat, & uinũ album aquosum inde bibat, donec ad nonum perueniat diem. Postea cibo q̃ paucissimo utatur, miliũ in prandio sumẽs. Balneo donec dolor et febris affuerint, ne utatur. Vbi uero cessauerint, multa lauet. Quòd si uenter nõ egerat, molle infusum per clysterẽ immittito, aut glandulas subdito. Quũ uero ualidus factus fuerit, molli pharmaco ad nares apposito, aluum infrà purgato. postea lac asininũ bibendum dato.

Morbus liuidus.

FEbris detinet sicca, & horror aliàs atq; aliàs, et caput dolet, & dolor uiscera tenet, & bilem uomit, & quũ dolor tenet, suspicere nõ potest, sed grauatur, & uenter durus fit, et color liuidus, et labia, ac albæ oculorũ partes liuescunt, & aspectũ præ se fert uelut qui strangulatur. Quãdoq; etiã colorẽ trãsmutat, et ex liuido, cũ uirore subpallidus fit. Huic medicamentũ et deorsum, et sursum purgãs bibendũ dato, et clysterẽ adhibeto, et à capite purgato. Et calida q̃ minime lauet, sed et ubi lauerit, ad solẽ apricetur. Serũ etiã et lac asininũ pro anni tẽpore

bibat,& cibis q̃ molliſsimis utatur & frigidis,abſtines ab acribus & ſalſis: uerum dulcioribus ac pinguioribus utatur. Cæterũ hic morbus utplurimũ cum ægro commoritur.

Morbus ructuoſus.

DOlor corripit acutus,& dolitat uehementer,& ipſe ſeipſum iactat,& uociferatur,& frequenter eructat,& ubi eructauit, melius habere ſibi uidetur: Sæpe etiam bilem reuomit modicam,poculi parui menſura:& dolor corripit à uiſceribus ad imum uentrem,& laterum mollitudinem,& ubi hoc factum fuerit,melius habere ſibi uidetur:& uēter inflatur, ac durus fit, & ſtrepit,& flatus non egreditur,neq; ſtercus. Hunc ſi dolor habuerit,multa calida lauato, et calefactoria ipſi adhibeto. Vbi uero in uentre dolor ac flatus fuerit,clyſterem adhibeto:& mercurialis coctæ ſuccum,ad ptiſanæ ſuccũ ammiſce[illegible] ac ſorbendũ dato,& uinum dulce,aquoſum,inſuper ſorbendum.Cibũ autem ne exhibeas, donec dolor remiſerit,& uuarum expreſſarum retrimenta dulcia, per noctem in aqua maceret,& hanc aquam per ſex dies bibat. Si uero uuarũ expreſſarum retrimenta non habeat,mel & acetum cocta bibat.Poſtquã autem dolorē emouerit,medicamento deorſum aluum purgato.Cibis utatur inde mollibus & aluum ſubeūtibus, & marinis magis q̃ carnibus, carnibus autem uolucrium & ouillis coctis:edat etiam betas & cucurbitam: ab alijs uero abſtineat. Morbus hic ſi iuuenem corripiat,tempore decedit:ſi ſeniorem,commoritur.

Morbus pituitoſus.

COrripit quidem morbus pituitoſus etiam uirum,ſed magis mulierem,& eſt hæc quidem craſſa & bene colorata,uerũ iter faciens debilitatur,& maxime ſi ad accliuem locum iter faciat.Corripit ipſam etiam febris tenuis,quandoq; etiam ſuffocatio:& euomit ubi ieiuna eſt,bilem & ſaliuas multas, ſæpe etiam ubi cibum accepit,de cibo tamen nihil:& quum laborarit,dolet pectus & dorſum,aliàs alia parte,& rubicundis cutis eminentijs impletur, uelut ab urtica inuſtis. Huic medicamentũ bibendum dato,& ſerum ac lac aſininũ bibat. Si uero ſerum potet,medicamentũ deorſum purgans ad plurimos dies præbibendum dato.Et ſi ſerum bibere deſierit,lac aſininum poſtea bibat,& dum hoc potarit,à cibis quidem abſtineat,uinum uero quàm iucundiſsimũ bibat,donec purgari deſinat.At ubi à potione ceſſauerit,milium in prandio ſumat. Veſperi cibo molliſsimo utatur ac pauciſsimo. Abſtineat à pinguibus et dulcibus ac oleoſis.Et aliàs atq; aliàs,maxime tamen hyeme,à lenticulæ decocto uomat,oleribus præſumptis.Et calida q̃ minimum lauet,ſed & ad ſolem apricetur. Morbus autem commoritur.

Pituita alba.

INtumeſcit totum corpus albo tumore, & uenter ad cõtactum craſſus eſt, & pedes ac femora tument, Tibiæ item ac ſcrotum,& aceruatim reſpirãt, & facies rubicunda eſt,& os ſiccum,& ſitis tenet,& ubi cibum accepit, ſpiritus frequens incumbit.Hic eadem die quandoq; melius habet,quandoq; peius.Huic ſi quidem uenter ſua ſponte turbatus fuerit in principio morbi,proximus ſanitati eſt.Si uero non turbetur,medicamentũ deorſum purgans dato,à quo aqua purgetur.Et calida non lauet, & ſub dio exponatur, & ſcrotum ubi impletum fuerit ſecato.Cibis utatur pane puro frigido,et beta,& piſcibus ſcorpijs coctis, iuſculo autē q̃ pauciſsimo.Et frigida omnia edat,& non dulcia,neq; pinguia: ſed

sed trita & acida, & acria, excepto allio, cepa, et porro. Origanū uero & satureiā multam edat, & uinū inde uinosum bibat. & ante cibum iter faciat. At si à medicamento tumeat, clysterem adhibeto, & cibo, deambulationibus, & illuuie premito. Medicamenta uero ꝙ paucissima exhibeto. Verum sursum purgans nō prius dederis, ꝙ tumores ad infernas partes descenderint. Quod si extenuato iam ipso suffocatio in pectore oboriatur, ueratrū bibendum dato, & caput purgato, & postea deorsum purgans bibat. Morbus hic maxime à nullo discedit.

Cura morbus difficilis.

IN uisceribus ueluti spina esse uidetur, & pūgere, & anxietas ipsum corripit, & lucem ac homines fugit, & tenebras amat, & timor inuadit, & septū transuersum foris tumet, & ad contactū dolet, & expauescit, & terriculamenta ac somnia horrenda uidet, & quādoq; etiam mortuos. Et morbus hic fere plurimos uere corripit. Huic ueratrum bibendum dato, & caput purgato, & post capitis purgationem pharmacum deorsum purgans bibat, postea uero lac asininū bibat. Cibis utatur ꝙ paucissimis, si nō debilis fuerit, & frigidis, & aluum subeūtibus, & non acribus, neq; salsis, neq; pinguibus, neq; dulcibus. Et calida nō lauet, neq; uinum bibat, sed aquam maxime, aut saltem uinū aquosum. Neq; exercitijs utatur, neq; deambulet. Hæc si fecerit, à morbo liberabitur tēporis progressu. Si uero neglexerit, commorietur.

Morbus niger.

NIgrum uomit ueluti fecem, quandoq; cruentum, quandoq; uelut uinū secundarium, quandoq; uelut polypi atramentū, quandoq; acre uelut acetum, quādoq; saliuam & pituitam, quādoq; bilem cum uirore pallidam. Et ubi quidem nigrum cruentū uomuerit, cadaueris fœtorem refert: & fauces & os à uomitu adurūtur, & dentes stupescunt, & id quod uomitu reiectum est terram eleuat. Et postquā uomuit, paululum melius se habere putat. Et neq; sine cibo esse, neq; ampliorem cibum ferre potest. Verum ubi sine cibo manet, uiscera sugunt, & saliuæ acidæ sunt. Quum uero cibū accepit, grauitas in uisceribus est, & pectus ac dorsum uelut stilis pungi uidentur, & dolor tenet latera, & febris debilis est, & caput dolet, & oculis non uidet, & crura grauantur, et color niger est, & consumitur. Huic pharmacum bibendum dato frequenter, & pro anni tempore & serum, & lac. Et à cibis abstineat dulcibus, & oleosis, ac pinguibus, & frigidissimis ac maxime per aluum subeūtibus utatur. Et caput purgato, & post medicamentorum potiones sursum purgantes, de manibus sanguinē detrahito, si non fuerit debilis. At si aluus nō egerat, molle infusum per clysterem immittito. Et abstineat ab ebrietatibus & uenere. Si uero coierit, ieiunus fomētis utatur. Et à sole abstineat, neq; multum se exerceat, neq; deambulet, neq; calida lauet, neq; acria edat, neq; salsa. Hæc facienda sunt. Et unà cum ætate aufugit etiam morbus, & cum corpore senescit. Si uero denigratus fuerit, cōmorietur.

Alius morbus niger.

Subfuluus & gracilis, & oculis cū uirore pallidis fit, & tenuem cutem habet, ac debilis est. Quanto autem tempus amplius progreditur, tanto morbus amplius affligit. Et uomit omni tempore uelut stillamentum modicum, ad duorum poculorum paruorū mensuram, & frequenter etiam cibum, ac unà cum cibo bilem & pituitam: & post uomitum dolet totum corpus, aliquādo etiam antea ꝙ uomat. Et horrores tenues ac febris tenet.

& ad dulcia ac oleosa maxime uomit. Hunc medicamentis sursum ac deorsum purgare oportet, & lac asininum postea bibendum præbere. Cibis autẽ utatur mollissimis ac frigidis, piscibus littoralibus, & cartilaginei generis, & betis, & cucurbitis, & carnibus tritis. Vinũ bibat album, uinosum, aquosius. Labore & deambulationibus utatur, & calida ne lauet, et à sole abstineat. Atq; hæc sanè facienda sunt. Verum morbus lethalis quidem est, non autem consenescit.

Morbus corruptorius.

ALia quidem omnia eodem modo patitur. Verum grumos bilis cõcretos uomit, & deorsum similiter egerit, postquã cibos excreuit. Cæterum eadem facere oportet, quæ in priore morbo relata sunt, & clysterem adhibere.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS, LIBER III. IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

DE febribus uniuersis à me dictum est, de reliquis iam dicam.

Cerebri humor.

QVum cerebrũ ab inflãmatione tumuerit, dolor totũ caput occupat, maxime qua parte cõstiterit inflammatio. Cõsistit aũt in temporibus: & aures sonitu implentur, & auditus hebescit, & uenæ extẽtæ sunt, ac pulsant. & febris ac rigor aliquando corripiunt, & dolor nũquam deficit, sed quandoq; remittit, quãdoq; magis premit, & uociferatur ac exilit prę dolore. Et ubi surrexit, rursus ad lectum decũbere festinat, & iactat seipsum. Hic lethaliter quidem affectus est, in quot uero diebus morietur, nõ habet iudicationẽ. Nã alij aliter pereunt. Plerunq; tamen in septem diebus moriũtur. Si uero uigesimũprimum effugerint, sani fiunt. Quum itaq; dolor uexarit, frigefacere caput oportet, maxime quidem per rasurã, aut frigefactorio aliquo, uelut est solani succus, & terra figularis, in uesicam aut folliculũ immisso, ita ut uicissim modo apponas, modo auferas, priusquã tepescant. Sed & sanguinem detrahere oportet, et caput purgare, ad apij succos odoratis ammixtis. A uino autem in totum abstinere. Ptisanæ succum sorbere, & infernam aluum soluere.

Cerebri repletio dolorosa.

QVum doluerit caput præ cerebri repletione, uitiosorum humorũ purgationem non factam esse significat, & dolores totũ caput tenent, & delirat, & moritur septima die, & euadere non poterit, si non eruperit humor septima die per aures. Sic enim & dolor sedatur, & resipiscit. effluit autẽ multus & inodorus. Huius aures priusquã pus erupisse uideris, potius ne curato. Si uero supernam ac infernam aluũ purgare uoles, seorsum utrãq; soluito. Postea capiti maxime quidẽ uniuerso, sed & per aures, & per nares, fomentũ adhibeto. Sorbeat autem ptisanæ succum, & à uino abstineat in totũ. Postquã uero eruperit pus, contineto te donec multa fluxio sedetur, postea aures colluito uino dulci, aut lacte muliebri, aut oleo ueteri, atq; hæc tepida infunduntur. Caput uero frequenter mollibus ac odoratis fomẽtis foueto, quo citius cerebrũ purgetur. hic primum quidem non audit, progressu uero temporis et fluxio minor fit, &

auditus

auditus unà cum fluxione penitus quiescente contingit, & maxime sibijpsi similis redit. Cauere autem oportet solem, uentos, ignem, fumum, acrium odores, & alia huiusmodi: & quiescere, ac molli uictus ratione uti. Sit autem aluus inferna præ uasorum uacuatione solutu facilis.

Syderati.

QVi icti ac syderati esse dicuntur, quum cerebrum multa immundicia uitiosorum humorum repletum fuerit, anterior capitis pars primum dolorem ipsis exhibet, & suspicere non possunt, aliqui ambobus oculis, aliqui altero, & sopor ipsos tenet, & desipiunt, & tempora saliunt, & febris tenuis habet, & corporis impotentia. Hic tertia aut quinta die moritur, & ad septem non deuenit. Si uero deuenerit, à morbo liber euadit. Hunc si curare uoles, capiti fomēta adhibeto, & sectione facta transpirationem efficito. Si uero dolor tenuerit, etiam sternutationes inducere oportet, & caput purgare leuibus ac odoratis, infernā item aluum purgare. A uino autem penitus abstineat, & ptisanæ succo utatur.

Cerebri corruptio.

SI cerebrum corruptum fuerit, dolor caput tenet, & per collum procedit ad spinam, & æger non audit, & frigus ad caput deuenit, & totus intumescit, & derepente priuatur uoce, & ex naribus sanguis fluit, & liuidus fit. Quod si morbus leuiter corripiat, ubi sanguis discessit, melius habet. Si uero uehementer correptus fuerit, cito perit. Huic sternutationes per odorata inducito, & aluum utranq; aut alteram saltem purgato. & odorata quæ leues odores habent, naribus admoueto. & sorbitionem tenuem ac tepidam exhibeto. Abstineat autem penitus à uino.

Lethargus.

MOrbi lethargi appellati status idem est, qui & peripneumoniæ, Verū difficilior, & non omnino liber ac remotus est ab humida peripneumonia. Sed multo tardior est morbus. Patitur autem æger hæc. Tussis et sopor ipsum tenet, & saliuam liquidam ac multam educit, & uehementer impotens est: & quum moriturus est, multum atq; id liquidum infra egerit. Huic ualde exigua uitæ spes est. Attamen hoc curandum est ut plurimū spuat, & calefiat, & à uino abstineat, Si uero effugerit, suppuratus fit.

Morbus siue febris ardens.

IN morbo febri ardente appellato, sitis tenet multa, et lingua horret, At color eius primo quidem tempore est ueluti solet, uerum sicca est. Progressu uero tēporis induratur, exasperatur, crassescit ac nigrescit. Si uero in principio hæc patiantur, citiores iudicationes fiunt, Si posterius, tardiores. Cæterū remissionis eadem omnia signa lingua exhibet, quæ in peripneumonia: & urinæ biliosæ aut cruentæ, dolorem ampliorem: flauæ uero, minorem significant. & sputum præ caliditate ac siccitate, combustum ac crassum est. Sæpe uero etiam in peripneumoniam transit, quod si contigerit, breui moritur. Hunc autem hoc modo curare oportet. calida bis aut ter singulis diebus lauato, capite excepto. At in iudicationibus lauare non oportet. Et primis quidē diebus deorsum purgato, & aquam bibendam dato. Nam plerunq; uomitū aqua ciere solet. Posterioribus uero post purgationē humectato, & sorbitionibus utatur, ac uinis dulcibus. Quòd si non ab initio ægrum curandum susceperis, sed signis iam in lin

gua existentibus, sinere oportet donec iudicationes præterierint, & linguæ signa mitiora facta fuerint: & neq; medicamentũ dederis, neq; ad purgationem faciendam clysterem adhibueris priusquam iudicationes prætereant.

Pulmo tumens præ calore.

QVum pulmo tumuerit præ nimio calore repletus, tussis tenet fortis & dura, & erectæ ceruicis spiratio, & aceruatim respirat, & frequenter anhelat, & intumescit, & nares expandit, uelut equus ex cursu, & linguã frequenter exerit, & pectus ipsi canere uidetur, & grauitas in ipso inesse. Quapropter hanc capere pectus non potest, sed dirumpitur & impotens fit, & dolor acutus emergit, & dorsum, & pectus, & latera uelut acubus punguntur: & ardent hæ partes uelut eius qui sedeat ad ignem & rubores exoriuntur ad pectus & dorsum, uelut à flamma, & morsus fortis incidit, & angustia, ut neq; stare, neq; sedere, neq; decumbere possit. Verũ ita uelut desperatis rebus anxius iactat seipsum, & iam mori uidetur. Moritur autem maxime quarta aut septima die, quas si effugerit, non ualde perit. Hunc si cures, infernam aluum q̃ citissime clysteri adhibito, probe purgare oportet, & de cubitis, & naso, & lingua, ac de omni corporis parte sanguinem mittere. Potiones item frigefacientes exhibere, & sorbitiones idem præstantes. Danda sunt & urinam cientia sæpe, sed quæ non calefaciant. Et ad ipsos quidem dolores quum irruunt, calefactoria leuia ac humida adhibendo, locum calefacere ac humectare oportet, ubicunq; dolor fuerit: ad reliquas uero partes, frigefactoria adhibere, uicissim ea apponendo ac tollendo, & ubicunq; arserit frigus facere. A uino autem penitus abstinere.

Capitis dolor.

QVum à capite initio sumpto, dolor acutus statim uocem interceperit, tum aliàs, tum si ex ebrietate hoc cõtingat, ita affectus septima die moritur. Minus tamen moriuntur qui ex ebrietate tale quid perpessi sunt, & uoce priuati permanserunt. Nam si eadem die, aut postera, aut tertia uocem edant, sani euadunt. faciunt autem hoc aliqui ex ebrietate, & neutri moriuntur. His sternutationes fortes inducere oportet, & infusum per clysterẽ inijcere, quod bilem uehementer ducat. Quòd si sensum æger receperit, Thapsiæ succum in multa calida aqua dato, quo q̃ citissime reuomat. Postea attenuato, et à uino prohibeto per septem dies. Detrahendus est & à lingua sanguis, si uenam comprehendere possis.

Phrenitides.

PHrenitides fiunt etiam ex alijs morbis. Patiuntur autem ægri hæc. septum transuersum dolent, ut ne cõtingere quidem permittant, & febris accedit, & mente mouentur, & intentis oculis uident, & alia similia faciunt his qui peripneumonia affecti sunt, ubi sanè in peripneumonia mente mouentur. Hoc modo affectum calefacere oportet calefactorijs humidis & potionibus, excepto uino. Et si quidem fieri poterit, sursum purgare, & per tussim ac spuitionem educere oportet, quemadmodum in peripneumonia. Sin minus, inferna aluus præparanda est, ut egerat. Humectato autem potionibus, hoc enim conducit. Morbus autem lethalis est. Moriuntur enim tertia, aut quinta, aut septima die. Si uero leniter corripiat, iudicat uelut peripneumonia.

Angina.

AB Angina appellata suffocatur homo, & in faucibus magis ipsi inhærere uidetur

uidetur, & neq; saliuam, neq; quicquam aliud detrahit, & oculi affecti sunt ac prominent, uelut strangulatis, & intente per ipsos uidet, & ipsos conuertere non potest, & anxius est, & exilit frequenter, & facies & fauces ardent, immò etiam collum. At uidentibus nihil mali habere uidetur, & uidet ac audit obtusius, & præ suffocatione non intelligit, neq; quid dicat, neque quid audiat, aut faciat. Verum hians decumbit saliuam fundens, ac talia faciens. Hic quinta, aut septima, aut nona die moritur.

Leuis angina paracynanche appellata.

AT ubi horum signorum quid abfuerit, laxiorem morbũ significat, quem paracynanchen uocant. Huic uenam secare oportet, maxime sub mamma. Cõcomitatur enim hac parte ex pulmone spiritus calidus. Oportet quoq; deorsum purgare medicamẽto, aut per clysterem. Fistulas item detrudere conuenit in fauces iuxta maxillas, quo spiritus ad pulmonem trahatur. Et faciendum uti quàm citissime spuat, & pulmo gracilis fiat. Et suffitus fiat per hyssopum Cilicium, sulphur, & bitumen: & attrahat & per fistulas, & per nares, ut exeat pituita. Fauces & lingua confricentur his quæ pituitam ducunt. Et uenæ sub lingua secentur. Sed & à cubitis sanguis dimittatur, si uires ualidæ fuerint. A uino abstineat, & ptisanæ succum tenuem sorbeat. Postquam uero remiserit morbus, & iam cibos gustarit, elaterio recẽti purgato, ut ne in aliud malum incidat.

Morbus regius.

MOrbus regius huiusmodi acutus est, & cito occidit. Color totus mali corium ualde refert, & cum uirore pallidus est, quales sunt lacerti cum uirore pallicantes, Consimile est etiam corpus: & in urina subsidet uelut eruum fuluum, & febris ac horror debilis habet. Quandoq; etiam uestimenta ferre non potest, sed mordetur ac raditur. Et mane quum cibum non accepit, uiscera plerunq; lancinantur. Et quum quis ipsum excitat, aut alloquitur, nõ patitur. Hic plerunq; in quatuordecim diebus moritur. Has si effugerit, sanus euadit. Oportet autem ipsum calida lauare, & aquam mulsam bibendam dare, ita ut de nucibus Thasiis decorticatis, & absinthij coma, æquis portionibus acceptis, & de aniso cribrato dimidia parte ammixta, obolos tres ieiunus ex illa bibat, & rursus dum cubitum it hanc aquam mulsam sumat. Bibat etiam uinum uetus tenue, & sorbitionibus utatur. Nec à cibis abstineat.

Tetanus.

QVum distentiones Tetani appellati, corripuerint, maxillæ rigent uelut ligna, & os aperire non possunt, et oculi lachrymantur ac distorquentur, & dorsum riget, & crura contrahere non possunt, similiter neq; manus, & facies rubicunda est, & ualde dolet, & ubi moriturus est, & potum, & sorbitionem, & pituitam per nares reuomit. Hic tertia die, aut quinta, aut septima, aut decimaquarta perit. Vbi uero has effugerit, sanus euadit. Huic catapotia ex pipere & ueratro nigro deuoranda dato: & iusculum uolucrium pingue calidum. Inducendæ sunt etiam fortes ac multæ sternutationes, & fomenta adhibenda. Quũ autem fomentis non utitur, calefactoria humida ac pinguia undequaq; in uesicis ac utriculis apponantur, maxime tamen ad partes dolentes, & calido oleo multo ac sæpe illinatur.

Opiſthotonos.

QVum autem diſtẽtio in poſteriores partes, opiſthotonos appellata tenuerit, reliqua quidem plerunq; eadem ſunt. Verum in poſteriores partes cõuellitur, & uociferatur aliquando, & dolores emergunt uehementes, & crura interdum contrahere non permittit, neq; manus extendere. Sunt enim cubiti incuruati, & digiti in pugnum contracti, & pollicem plerunq; alijs digitis continet, & clamat, & nugas garrit quãdoq;, & non poteſt ſeipſum continere, ſed aliquando exilit, ubi dolor premit, quum uero dolor remittit, quietem habet. Aliquando etiam uox intercipitur ſimul ut morbo corripiuntur, aut inſani & atra bile perciti fiunt. Hi tertia die moriuntur uoce ſoluta, & reuomunt per nares. Si uero effugerint decimumquartum diem, ſani fiunt. Curandus hic eſt uelut ſuperior. Quòd ſi uoles, etiam ſic facies. Aquã frigidam plurimam ſuperfundito, & poſtea ueſtimenta tenuia, pura, ac calida ſuperintegito. Ignem aũt tunc non adhibeto. Hoc auxilium & ad tetanos, & ad opiſthotonos adhibere oportet.

Volvuli.

VOluuli fiunt quum ſupernus uentriculus caleſcit, infernus uero frigeſcit. Reſiccatur enim ſimul inteſtinum, & præ inflammationis caliditate obturatur, ut neq; flatus, neq; cibi pertranſeant, ſed uenter durus ſit, & quãdoq; uomat, primum pituitoſa, deinde biliosa, poſtremum ſtercus. Et æger ſitim habet ac dolorem, maxime circa præcordia. Verum & totum uentrem dolet, & inflatus eſt, & anxius eſt, & febres corripiunt, & fiunt maxime ſeptima die. Hos ſic curare oportet. Supernũ uentriculum quàm citiſsime purgato, & ſanguinem de capite ac cubitis detrahito, ut ſuperna aluus caleſcere deſinat, & partes ſupra ſeptum tranſuerſum frigefacito, excepto corde. Infernas autem calefacito, homine in ſolio aquæ calidæ collocato, ac ſemper oleo illito. Calefactoria quoque humida apponito. Et glandulam de melle ſolum decem digitorũ longitudinis facito, & ex ſumma anteriori parte fel taurinum oblinito, atq; ſic bis ac ter ſubdito, quo omnia combuſta ſtercora circa rectum ac princeps inteſtinum cõtenta educas. Et ſi quidem ſic obedierit, poſtea clyſterem adhibeto. Sin minus, follem fabrilem indito, & in uentrem flatum immittito, à quo & uentrem, & inteſtini contractionem diſtendas. Deinde extracto folle, clyſterem adhibeto. Sit autem infuſum per clyſterem injiciendum paratum non ex ualde calefactorijs, ſed ex his quæ ſtercora diſſoluunt ac colliquant. Poſtea obturata per ſpongiam ſede, in aqua calida deſideat continens clyſteris infuſum. Et ſi hoc infuſum ſuſceperit, & rurſus dimiſerit, ſanus euadit. Cæterum priore tempore mel optimum delingat, & uinum ſplendidum uernaculum bibat. Quod ſi uoluulo amoto, febris ipſum corripiat, deſperatus eſt. Fortaſsis enim & inferna aluus ſoluta ipſum occiderit.

Peripneumonia.

PEripneumonia talia facit. Febris acuta tenet, & ſpiritum frequentem ac calidum reſpirat, & anxietas adeſt, & impotentia, & iactatio, & dolor ſub ſcapulas, & ad clauiculam, & ad mãmam, & grauitas in pectore, quandoq; etiam delyrium. Quidam dolorem non ſentiunt, donec tuſsire inceperint. Verũ hic morbus diuturnior ac difficilior illo eſt. Saliuã tenuem, ac ſpumoſam primum ſpuit. Lingua flaua eſt. Verum progreſſu tẽporis nigreſcit. Si igitur in princi-

pio

pio nigrescat, citius morbus finitur. Sin posterius, tardius. Tandē uero etiam rumpitur lingua, & si digitum apponas, inhæret. At liberationem à morbo significat lingua, similiter uelut in pleuritide. Hæc autem patitur homo, minimum diebus quatuordecim, ad summum una & uiginti, & per hoc tempus tussit uehementer, & unà cum tussi purgatur, primum saliua multa & spumosa. Septima uero & octaua die ubi febris in uigore fuerit, si humida sit peripneumonia, crassior prodierit: sin minus, non. Nona uero & decima, cum uirore pallida ac subcruenta. Duodecima autem usq; decimamquartam, multa & purulenta. Atq; hoc in his contingit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus fortis est. Quorum uero & natura, & morbi constitutio sicca est, in his minus. Si quidē igitur decima quarta die resiccatus fuerit, et non amplius purulentum tussiendo reiecerit, sanus est. Sin minus, ad duo de uigesimam, & uigesimam primam animum aduerte, & si quidem tunc sputum illud quieuerit, euadit. Sin minus, interroga ipsum, an dulcior sit saliua, & si affirmauerit hoc, scito pulmonem ipsi suppuratum esse, & morbus annum durabit, si non in quadraginta diebus pus eduxerit. Si uero insuauem saliuam esse dixerit, status morbi lethalis est. Verum in primis diebus hi maxime manifesti fiunt. Si enim putrefactum ac purulentum expuerit in diebus duobus ac uiginti, & non exulceratus fuerit, euadit. Sin minus, non. Hæc peripneumonia nihil abest ab affectionibus quæ in pulmone sunt. Si igitur aliquid harum affectionum abfuerit, cognoscere oportet & quæ ægrotus mala habeat, & quæ medicus aggredi debeat. Si uero pauca horum signorum habuerit, ne decipiatur. Nam perniciosa non est peripneumonia, sed mollis. Cæterum peripneumoniam hoc modo curare oportet. Non tamen peccabit, si quis etiam pleuritidem & phrenitidem ita curare aggrediatur. Primum caput leuius facere incipe, quo nihil influat ad pectus. Primis autem diebus sorbitiones sint dulciores. Sic enim id quod consedit ac compactum est, potissimum elueris ac commoueris. Quarta die & quinta ac sexta, non amplius dulces, sed pingues. Nam ad sputum sursum exscreandum conducunt. Si uero pro ratione spuere non possit, ex pharmacis sursum educentibus dato. Aluum autem in primis quatuor aut quinq; diebus subducere oportet, & hoc paulo amplius, quo & febres obtusiores sint, & dolores leuiores. Quum autem euacuatus fuerit, & corpore debilis, infernam aluum tertio quoq; die deorsum commoueto, quo & corpus potens sit, & supernæ regiones humoris exortes. Nam si multus humor infra secedat, à quinta die, mortem inducit. Infra enim humore secedente, supernæ partes resiccantur. & sputi purgatio sursum non prodit. Oportet igitur & infernam aluum, neq; ualde suppressam esse, ut ne febres sint acutæ: neq; ualde egerere, quo saliua sursum educi possit, & æger uiribus ualeat. At medicamenta sursum educentia, sexta & septima ac nona die, & morbo adhuc ulterius progresso, magis exhibeto. Sit autem medicamētum, ueratrum album, thapsia, elaterium recens, singula æquis portionibus. Quod si saliua non probe purgetur, & spiritus fuerit frequens, & purgatio non præualeat, prædicendum est nullam spem uitæ reliquam esse, si purgatione nihil efficere possit. Sed & alia facienda sunt quæ in peripneumonia fieri solent, si inferna aluus ministerium suum probe obierit. Quin & aliter facere curationem oportet.

A prima die initio sumpto, ari magni conchulam maiorem dato, dauci & urticæ utriusque itidem unam, sinapis & rutæ quantum tribus digitis comprehendere potes, & succũ silphij magnitudine fabæ. Hæc in aceto dulci & aqua permixta & diluta ac excolata, ieiuno tepida bibenda dato. Postquã uero purum exspuere cœperit, ari conchulam maiorem, & sesamum, & amygdalas purgatas, in aceto dulci aqua diluto bibenda præbeto. Si uero magis ducere uoles, radicis Capparis corticem his ammisceto.

Pleuritis.

QVum pleuritis apprehẽderit: hæc patitur. Dolor latus, & febris & horror tenet, & frequentem spiritũ habet, & erectæ ceruicis spiratio urget, & tussiendo reijcit subbiliosa, uelut à mali punici corio, si non ruptiones habuerit. Si uero habuerit, etiam sanguinem à ruptionibus. Est autem & sanguinea pleuritis, in qua subcruenta reijcit, Et est quidem biliosa, mitior, si nõ ruptiones æger habeat: sin minus, dolorosior quidem est, sed non lethalior. At sanguinea fortis, & dolorosa, & lethalis est. Quũ igitur affuerit simul singultus, simulque cum saliua sanguinis grumos nigros tussiendo reiecerit, septima die moritur. Si uero dies decem transgressus fuerit, à pleuritide quidem sanus fit, uerum uigesima suppuratur, & pus tussiendo reijcit, demum uero reuomit, et non adeò facilis curatu est.

Pleuritides siccæ.

SVnt & siccæ pleuritides sine sputo, Verum hæ difficiles sunt. Iudicationes autem similes alijs sunt, sed ampliore in potu humectatione opus habent quàm aliæ. Biliosæ uero & sanguineæ, nona & undecima die iudicant, atque hi magis sani fiunt. At si à principio quidem molles quidam tenuerint dolores, à quinta uero ac sexta die acuti, hi usque ad duodecimum perueniũt, & non ualde effugiunt, Periculum autem maxime est, usque ad septimũ. Immo etiam usque ad duodecimum. Post has uero sanantur. Quæ uero ab initio molles sunt, à septima autem & octaua acutæ, ad decimumquartum iudicant, & sani fiunt.

Pleuritis ex dorso.

PLeuritis ad dorsum intantum ab alijs differt, dorsum dolet uelut ex plaga, & suspirat, & aceruatim respirat, statim aũt spuit pauca, & corpus delassatur. Tertia aut quarta die saniẽ mingit subcruentã. Moritur aũt maxime quinta die: sin minus, septima. Has si effugerit, uixerit, Et morbus lenis est ac minus lethalis. Custodire tamen oportet usque ad decimũquartum. Postea uero sanus euadit. Cæterum quibusdam pleuriticis saliua quidem pura est, mictio autem cruenta, uelut serosa à carnibus assatis sanies. dolores uero acuti per spinã ad pectus, & ad inguen tendunt. Hic si septimum diem effugerit, sanus fit. At si alicui in his pleuritidibus contingat dorsum rubefieri, & humeros calescere, & inter desidendum grauari, & uenter exturbetur egestione cum uirore pallida, ac ualde graueolenti, hic propter uentris egestionem, uigesima prima die moritur. Has si effugerit, sanus fit. Quibus autem statim sputa uaria sunt, & dolores ualde acuti, hi tertia die moriuntur. Hanc autem transgressi, sanescũt. Qui uero sanus non fit septima, aut nona, aut decima, hic suppurari incipit. Melius est autem suppuratum fieri, etiamsi dolorosum sit. Minus enim lethale est. Porrò supra omnia relata signa, in unaquaque pleuritide considerare oportet linguam, Si enim bulla subliuida fiat in lingua, uelut ferro in oleum tincto,

si quidem

si quidem in principio fiat aspera, difficilior est morbi emotio, & necesse est sanguinem tussiendo reijcere, in diebus quibus id fieri oportet. Si uero facto morbi progressu fiat, iudicationes quidem contingent ad decimum quartum diem, Verum necesse est sanguinem spuere. Habet autem se res de liberatione ab hoc morbo, hoc modo. Si quidem tertia die inceperit maturari ac expui, citius liberabitur. Si uero posterius maturescat, posterius iudicationes fiunt, quemadmodum in capitis signis. Dolores porrò in omni pleuritide, plerunque magis interdiu quàm noctu leuiores fiunt. Curare uero pleuritidas hoc modo oportet, utplurimum uelut phrenitidem & peripneumoniam, præterquā quod hic balneis calidis & uino dulci utendum est. Si igitur prima aut secunda die postquam inuasit, ægrum accesseris, si stercus prodijt purum, aut leuiter biliosum & modicum, infusum ex Thapsia per clysterem inijcito. Si uero aluus commota, noctu quidem egerat, postridie uero dolor & tormen uexet, rursus clysterem adhibeto. At si æger biliosus sit natura, & non purgatus correptus fuerit à morbo, priusquam saliuam biliosam expuat, etiam medicamento bilem probe purgato. Si uero iam expuat biliosa, medicamentū ne dederis. Si enim dederis, sputū sursum prodire non poterit, sed septima aut nona die suffocabitur, maxime si præcordia doleāt. Quòd si ad dolores in lateribus etiam præcordia doleant, clysterem adhibere oportet, & in potu ieiuno bibendam dare, Aristolochiam, hyssopum, cuminum, silphium, peplum, mecona appellatum albū, florem æris, mel, acetum, & aquam. Et per medicamenta quidem ita primas curationes facere oportet. Reliqua uero sic se habent. Multa calida pro uiribus ægri lauato, capite excepto. & quū iudicationes sunt, dolentes locos humidis fomentis tepefacito, & oleo illinito. Quum uero impetu fertur morbus, & ægrum & medicum à curationibus quiescere conuenit, ne quid mali inducatur. Dandus autem est ptisanæ succus coctus, aliquāto crassior spissitudine mellis. Post balnea etiam uinum dulce & aquosum bibendum est, non frigidum, modicum, ex angusti oris pocillo, & ubi tusses inuaserint, amplius bibendum & quàm maxime exscreandum, & potu humectandum, quo pulmo humidior factus, facilius ac citius sputum reddat, & tussis minus affligat. Sed & mali punici dulcis uinosi succum, lacte caprino modico, & melle ammixto, paulatim sæpe dato, & noctu & interdiu, & somnum quàm maxime prohibeto, quo purgatio & citius & copiosior fiat. At uero sanguineam pleuritidem sic curare oportet. Post iudicationes cibis leuibus reficito, & quietem agat, & nimium caueat solem, uentos, repletiones, acida, salsa, pinguia, fumum, flatus in aluo, laborem, uenerem. Si enim morbus recidiuarit, mors sequetur. In expuitionibus autem si dolor habeat, & expuere non possit, ieiuno æris florem dato, magnitudine oliuæ, & succi silphij dimidium eius, & trifolij seminis modicum, Hæc ex melle delingat. Aut piperis grana quinque, & succi silphij magnitudinem fabæ, mel, acetum, & aquam, ieiuno tepida bibenda præbeto. Hoc etiam dolores sedat. Quod si pro ratione spuere non possit, sed moretur sputū hærens in ipso, & stertat in pectore, ari magni radicis cōchulam maiorem, & oleum ac acetum mixta dato, & acetum aqua dilutum insuper bibat. Aliud forte.

Florem æris magnitudine fabę, & nitrum assatum dupla portione, & hyssopi quantum tribus digitis comprehendi potest, melli misceto, & aquam ac

oleum

oleum modicum adstillato, & tepefacta in conchula maiore infundito, ut ne suffocetur. Hoc etiam in peripneumonia facere oportet, si non purgetur. Si uero neq; stertat, neq; uelut oportet spuat, capparis fructus quantum tribus digitis comprehendi potest, & piper, & nitrum modicum, & mel, & acetum, & aquam misceto, atq; hæc tepida sorbenda præbeto. Altera die eadem in aceto, melle, & aqua feruefacta sorbeat. Hoc etiam stertentibus dato, & his qui purgari non possunt. At si fortius facere uoles, hyssopi & sinapis, et nasturtij cõcham maiorem, melle & aqua terito, & feruefacta ac excolata, tepida sorbenda dato. Atq; hoc modo hi morbi curati sanantur, si non quid sputi in pulmone relictū pus fiat, à quo arida tussis sequitur, & febris ac horror emergunt, & erecta ceruice spiratio tenet, & frequentem & aceruatam respirationẽ æger habet, et uox paulo grauior fit, & color cum calore faciem occupat. Progressu uero temporis, morbus magis manifestus redditur. Hũc si intra decem dies susceperis, ubi uictu & balneo calido calefeceris, medicamentum quod pus ducat in pulmonem infundito, alijsq; pus ducentibus utitor, atq; sic uelut suppurato uictus rationẽ præscribas. Caput quoq; resiccato, ut ne quid influat. Si uero ex eo quod in pulmonem infusum est, pus non educatur, rumpitur hoc ipsum ex pulmone in thoracem, & post ruptionem sanus esse uidetur, quoniam ex angustia ad amplam capacitatem pus peruenit, & spiritus quem respirando attrahimus in pulmone locum ac sedem habet. Verum progrediẽte tempore pectus pure impletur, & tusses, & febres, & alij dolores omnes magis ipsum premunt, & morbus inclarescit. Hunc post eruptionem per quindecim dies sinere oportet, quo pus rursus maturescat, Nam ex eo quod pus ad ampliorem locum deuenit, perfrigeratũ est, & id quod in thorace humidi erat ad seipsum attraxit, ita ut ipsum sit semiputrefactum. Si quidem igitur sua sponte expui incipiat in hoc tempore, bene est. Sin minus, medicamẽtis aut potionibus opem ferre oportet, in ultimis ex quindecim illis diebus, festinando ad corporis excitationem antea q̃ magis affligatur, ita ut caput purum custodias, influxionũ gratia. Si uero non spuatur, sed sui significationem ad latera præbeat, secato aut urito. At si neque spuatur, neq; ad latera de se significationem præbeat, ubi multa calida ieiunum lauasti, & neq; potu usum in firma sella locasti, alter ex humeris ipsum apprehẽdat, tu uero concute ipsum, aure ad latera admota, quo percipias ex utra parte significationem sui præbeat. Optandum autem esset ex sinistra. Nam dextras urere aut secare lethalius est. Quanto enim robustiores sunt dextræ partes, tanto etiam fortiores morbi in ipsis fiunt. Quòd si præ crassitudine, humor nõ fluctuet, neq; strepitus sit in pectore, uerum spiritum frequentem trahat, & pedes intumescant, & tussicula aliqua adsit, ne te decipiant hæc, sed thoracẽ pure plenum esse probe noris. Proinde in terra eretriade liquida, & ualde trita ac tepida, linteum tenue tingito, eoq; thoracem circumcirca integito, & qua parte primum resiccatum fuerit, ea secato aut urito, q̃ proxime ad septum transuersum, cauendo tamẽ ne hoc ipsum lædas. Si uero uoles, ipsam terrã eretriadẽ illinito, & similiter uelut in linteo considerato. Multi simul illinunt, ne quæ primũ illinũtur resiccẽtur. Post sectionẽ aut ustionẽ, linamẽto ex lino crudo utere, & paulatim pus emitte. Cæterũ ubi secare uel urere uoles, corpori in eadem figura, in qua inter secandũ aut urendũ futurũ est, notã imprimito, ut ne cutis te decipiat,

si in

si in figuræ transmutatione sursum aut deorsum magis cedat. Sed & tusses uitare oportet ex uictu, ut ne rursus pus reuellant ad pulmonẽ. Malum enim hoc est: quare permittendum est ut ad sectionẽ q̃ citissime resiccetur. Postquã uero duodecima affuerit dies, reliquũ pus totũ emittito, & ex linteo linamentũ indito, & bis in die pus emittito, & uentrẽ supernum ex uictu q̃ maxime resiccato. Atq; hoc modo oportet etiã suppurationes ex uulneribus, & ex peripneumonia: & ex magnis destillationibus, & pulmone ad lateres prolapso, considerare ac curare.

Frigefactoriæ potiones in febre ardenti.

FRigefactorias potiones in febribus ardentibus quãdo uoles bibendas dato. Sunt autẽ multarum operationum. aliæ enim mictionem inducunt, aliæ alui egestionem, aliæ utrũq; præstant, aliæ neutrum, aliæ solum frigefaciunt, uelut si quis in uas aquæ feruentis frigidã aquam infundat, aut ipsum uas ad frigidum uentũ exponat. Dabit itaq; alias alijs. Neq; enim dulces omnibus conducunt, neq; acerbæ, neq; eadẽ omnes bibere possunt. I. Fauorum siccorũ heminarum duarum mensuram aqua macerato, & conterens gustato donec subdulcis aqua fiat, deinde excolato, & iniectis apijs bibendam dato. II. Seminis lini acetabulũ, aquæ heminis decem affusis, in noua olla prunis imposita coquito ac feruere sinito ut transpirent, donec succus ad tactum pinguis fiat.

III. Aquam mulsam aquosam ad dimidias coquito, deinde apio iniecto frigidam paulatim exhibeto. IIII. Ordeum Achilleum magnũ ac plenũ heminæ mensura siccato, & acutis spicis ablatis, ubi probe laueris, aquæ congio affuso coquito ad dimidias, frigefacito ac bibẽdum dato. V. Cumini Aethiopici heminæ decimæ parti, tres aquæ semicõgios affunde, & olla luto piloso oblita, donec tertia pars restet feruere sine, & frigidã hanc ad omnem ardentẽ aliamq; febrem exhibe. VI. Aquam cœlestem ipsam per seipsam præbe. VII. Ptisanæ heminæ congio aquæ affuso, ad dimidias coquito. deinde excolato, & apijs iniectis frigidam dato. VIII. Prosunt & uina alba aquosa ex uuis passis.

IX. Prosunt & uuarũ passarum expressarum retrimẽta aquosa. X. Vuarum passarum albarum exemptis uinaceis heminam, radicũ quinquefolij manipulum, tundito, & affusis aquæ heminis uiginti, ad dimidias coquito, & frigidam hanc paulatim bibẽdam dato. XI. Ad farinæ ordei pleni crassæ chœnicem dimidiam, aquæ congiũ affundas, & quum iam intumescunt crassæ farinæ partes, manibus teras, donec aqua alba fiat, et adiãti pugillo iniecto, sub dio per noctem exponito, ac exhibeto. XII. Ouorum trium aut quatuor candidum, in aquæ congio concussum bibat. Hoc ualde frigefacit, & ægrum ad aluũ exonerandam conturbat. XIII. Ordei torrefacti probe loti chœnicem dimidiam, in aquæ congio bis aut ter feruere sinito, & frigidam hanc exhibeto.

XIIII. Ptisanæ succum coctum tenuem, & uinum dulce dato. Hoc urinam ducit. XV. Cucumeris peponis corio nudati pollinẽ ex aqua præbeto. Hæc potio urinam ciet, frigefacit, & sitim sedat. XVI. Eruum in aqua præcoquito, deinde ollam nouã, in maiorẽ ollam aqua plenam ponito, & alia aqua eruo affusa, ad modicũ tempus coquito. postea ubi coctũ fuerit eruum, tertiã aquæ partem reliquã excolatam bibendam dato, ita ut ad singulos cyathos, & cucumeris, & erui pollinem inspergas. Hoc cõstanter sitim sedat. XVII. Vinum Thasiũ uetus parte una, cũ uigintiquinq; aquæ partib. dato. XVIII. Trifoliũ,

cucumeris pollinem, & crassam ordei farinam in aqua macerato, & hanc bibendam dato. XIX. Apij manipulos tres, pulegij pugillos duos, in aceti heminis decem ad tertias coquito. Hoc melle & aqua dilutũ, aquosum bibat, adianti pugillo iniecto. Hoc urinam ducit, & aluum soluit. XX. Mala odorata dulcia contundito, & aqua macerato, & aquam bibendam dato. XXI. Mala cydonea eodem modo, si aluus soluta fuerit in febre ardente. XXII. Quòd si morbus regius insuper corripiat, uuæ passæ albæ exemptis uinaceis, & cicerum alborum, utrorunq; dimidiam heminã, & ordei Achillei magni ac pleni tantundem, & cnici tantundem, aquæ heminas decem, & apium, & mẽtam, & coriandrum, de singulis parum, terito donec placide aqua dulcescat, & adiãti pugillo postea iniecto, ubi sub dio per noctem exposuisti exhibeto. Potes etiam alia his similia imitari. Omnia uero per noctẽ sub dio exposita dabis febriẽti, exceptis his quibus alui plus q̃ cõuenit fluunt. XXIII. Pulegij pugillos tres, apij duplũ, in uino diluto coquito ac exhibeto: hoc urinã ciet, & bilem per aluũ trahit.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS, LIBER IIII. IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

AD hominis generationẽ de omnibus & uiri & mulieris partibus semen progressum, & in uterum muliebrẽ illapsum condensatur, temporeq; ueniente natura hominis formam referens ex ipso producitur. Habet autem & mulier, & uir, quatuor species humoris in corpore, à quibus morbi fiunt, qui non à uiolentia aliqua fiunt. Sunt autem species hæ, Pituita, Sanguis, Bilis, & Hydrops siue aqua: & de his nõ minima, neq; debilissima, in semen procedit portio. Et quia animal secundum parentes nascitur, tot humorum species, & sanorum & morbosorũ in seipso habet. Ostendam autem quæ in unaquaq; harum specierũ & plura & pauciora in corpore fiunt, & à quo ægrotant. Et ꝙ morbi in imparibus diebus iudicantur. Et quæ sint morborum principia. Et qualia singula ex ipsis in corpore efficiant, ut morbum inducãt. & à quo rigor febrilis fiat, & cur post ipsum febris irruit. Primum aũt demonstrare uolo, quomodo bilis, & sanguis, & hydrops, & pituita, copiosiora & pauciora fiant à cibis & potibus, hoc modo. Vẽtriculus dum plenus est, omnium horum corpori fons est. Verũ ubi uacuus est, corpore fruitur colliquescente. Sunt aũt & alij fontes quatuor, à quibus unusquisq; horum humorum in corpus procedit, postquã sanè ipsi à uentriculo acceperunt: & hi quoq; fontes ubi euacuantur, de corpore fruuntur. Sed & ipsum corpus attrahit, ubi uentriculus in seipso quid habuerit. Et sanè sanguini fons est cor, pituitæ caput, Aquæ splen, Bili locus folliculi in hepate. hi sunt quatuor humoribus his fontes, uentriculo excepto. Ex his autẽ maxime caui sunt, Caput & Splen, Nam in hoc ipso maxima amplitudo est. Verũ de hoc paulo postea clarius dicam. Quin & hæc sic se habent. In omnibus cibis ac potibus et biliosi quid e[st], & aquosi, & sanguinei, & pituitosi: in alio plus, in alio minus. Quapropter & quæ eduntur ac bibuntur, alia alijs præstant ad sanitatẽ. Atq; hæc mihi de hoc

dicta

dicta sunt. Postquam uero comedit aut bibit homo, corpus in seipsum humorem relatum ex uentriculo, & fontes trahunt per uenas de uētriculo, similis humor similem, & corpori distribuunt. Quemadmodum etiam in plantis similis humor similem trahit de terra. Habet enim eodem modo terra omnigenas in se ipsa ac innumeras facultates. Quæcunq; enim in ipsa nascuntur, his omnibus exhibet humorē similem unicuiq;, qualem & hoc ipsum quod nascitur sibi similem, iuxta cognationem habet. & trahit unūquodq; de terra alimentū, quale etiam ipsum existit. Nam & rosa de terra trahit talem humorē, qualis ipsa in potentia est: & allium de terra humorem eiusmodi trahit, quale ipsum in potentia est. Et alia omnia terræ nascentia, ex terra trahunt, singula iuxta seipsa. Si enim hæc res non ita se haberet, non nascerentur plantæ similes seminibus. Cui porrò plantæ in terra cognatus humor multo uberior est ꝙ conuenit, ea planta ægrotat. Cui uero paucior ꝙ opportunum est, ea resiccatur. At si ab initio nō insit terræ humor, quem planta iuxta cognationem trahat, ne germinare quidem poterit. Intelligentiā autem huius rei, ꝙ si non habeat planta humorem secundum naturam, ne ab initio quidem germinet, inde nobis suppeditatur. Ionia enim regio & Peloponesus pro temporibus anni à sole non minime calet ac illustratur, ut sol nascentibus è terra sufficere possit, attamen fieri non potest, multis frustra iam id tentātibus, ut in Ionia aut Peloponeso Silphium nascatur. At in Libya sua sponte nascitur. Non enim est neq; in Ionia, neq; in Peloponeso, eiusmodi humor qui ipsum alere possit. Quum autem sint & aliæ multæ medicinæ, quas sole sufficiente, regiones alere non possunt, aliæ uero sua sponte producunt, hoc ipsum eius quod nunc dicturus sum considerandi occasionē exhibet, quantum uidelicet locus alteri loco etiam ualde uicinus præstet ad iucundi uini productionem, sole æqualiter sufficiēte. Hic etenim in terra humor est, qui uinum suaue exhibere potest, illic non est. Sūt etiam syluestria non pauca in loco nascentia, quæ ad orgyæ seu cubitorū quatuor spatium translata: nasci minime comperias. Non enim habet terra talem humorem translato, qualem illa syluestribus plantis exhibebat. Sunt enim ex ipsis quædam uenenosiores, aliæ humidiores, aliæ dulciores, aliæ sicciores, aliæ asperiores, & innumeræ aliæ aliter se habent. Innumeræ enim sunt in ipsa terra facultates. Et propter hæc genera primum nihil alteri simile ex terra productum est, quod non esset cognatum. Et mihi sanè uidētur hæ omnes plantæ syluestres fuisse, Verum homines ipsas mansuefecerunt, fructum ferre efficientes unamquāq; iuxta suum semen. Trahit enim similis humor similē ex terra, & ex hoc augescit ac nutritur. & nullum ex terræ nascentibus alteri simile est, quod non æqualem, neq; similem humorem ex terra trahat. Et omnia quæ nascuntur in cibi ac potus usum uenientia, multas facultates de terra ad se trahunt, & in omnibus est aliquid pituitosi ac sanguinei. Et ex hoc adeò ad hanc demōstrationis necessitatē deueni, quòd à cibis ac potibus in uentriculum procedentibus trahit corpus, secundum fontes quos nominaui, similis humor similem per uenas. Referam quoq; aliud argumentum, quòd singula prout relatum est trahant, & simul dicam, unde pituita in corpore gignatur. Vbi quis caseum comedit, aut aliquid acre, aut aliud quid edit aut bibit, quod pituitosum est, statim ipsi ad os ac nares accurrit, atq; hoc ita fieri partim omnes uidemus, partim ita esse credere oportet, ex his quæ

ego referam. Assero itaq;, quod quantũ in cibo aut potu pituitæ inest, illud ubi ad uentriculũ peruenit, partim corpus ad seipsum trahit, partim caput, ut quod cauum sit, & uelut cucurbita corpori incumbat, ad se trahit, utpote uiscosa existente pituita, ita ut hanc alia per aliam sequatur ad caput: & quæ quidem recẽs ex cibo generatur pituita, in capite manet. Vetus autem, prout copiosior est recens, ab ipsa uiolente extruditur. Quapropter ubi quis edit aut bibit aliquid pituitosi, exscreat pituitam. Habet autẽ et hæc res se hoc modo. Si ubi edit aut bibit quid pituitosi homo, non rursus exeat quod redundat, neq; per os, neq; per nares, necesse est ipsum manere in capite, aut ad corpus descẽdere de capite, & ad uentriculum peruenire. Ac optimum quidem fuerit, si ad uẽtriculum perueniat. Exire enim poterit unà cum stercore, et si quidem multũ fuerit ac humidũ, stercus humectare poterit. Si uero modicũ, non hoc effecerit. At si in capite maneat, multum dolorem capiti exhibuerit, quũ in uenis est. Si uero modicũ, nõ hoc fecerit. Significationem autem de se præbet copiosum ne sit an modicum. Quòd si ad corpus deueniat, atq; illic alio humori ammixtũ fuerit, si quidẽ multa fuerit pituita, statim corpus læserit: si uero pauca, nõ adeò lędere poterit, quũ magnũ sit corpus, si non & aliud quoddam principium ipsi reliquũ sit. Verum temporis progressu, si alia pituita superaccedat, lædi utiq; possit. At si corpus uesicæ ac uẽtriculo deleget, atq; hæc foras perferãt, nihil mali ex ipsa habuerit. In hoc igitur sermone demõstratum est, quomodo caput pituitã ex uentriculo trahat, & simile ad simile perueniat, & simul à me dictum est, quomodo & quare copiosior pituita homini à cibis ac potibus fiat. Nunc uero dicam de bile, quomodo & cur copiosior in corpore fiat, & quomodo locus folliculi in hepate ipsam trahat. Habet se res hoc modo. Postquam comedit & bibit homo aliquid amari, quod'q; aliàs biliosum ac leue est, copiosior etiam bilis fit in hepate, & statim dolet hepar, quod pueri cor uocant, atq; hoc ita fieri uidemus, et clarũ nobis est ꝙ à cibo aut potu factũ est. Trahit etenim corpus in seipsum de cibis omnem prædictum humorẽ. Trahit etiam folliculus in hepate, quicquid isthic biliosi inest. Et si derepẽte multa bilis fiat, homo hepar dolet, et de uentre copiosior fit. Hoc enim cõtingente, procedit de ueteri bile propter multitudinem ad uentriculum, & ex hoc tormen uentriculo oboritur, et pars ipsius per uesicam, pars per aluũ egreditur, atq; sic minima pars in homine manet, & dolores cessant. Si uero neutrum horum contingat, procedit primum de ueteri bile ad corpus, distribuitur enim ad ipsum: & si multa fuerit, statim significationẽ sui præbet alij humori ammixta. Si uero modica, non adeò læserit, quum magnum sit corpus, si nõ & aliud quoddam principiũ suboriatur. Verũ temporis progressu, si alia bilis superaccedat copiosior, hominem utiq; læserit. Si uero non superaccedat, excolare illam poterit corpus, ut & bilis, & quæcũq; biliosa sunt prodeant. Nam quæ in cibo ac potu sumũtur, alia aliorum medicamenta sunt. Sic sanè etiam alia quæcunq; lædentia sunt medicamenta, ubi aliud ab alio in uentriculum incidit, sua ipsius potestate caussam habens, id quod superatũ est expellit, ac ipsum lædit. At si superaccedat alia bilis in corpore, ab his quæ in uentriculum incidunt, morbus huic oboritur. Atq; in hoc sermone iam ego declaraui, quomodo bilis, & cur copiosior fiat in corpore, à cibis & potibus: & ꝙ trahit in seipsum folliculus in hepar, iuxta similitudinem id quod biliosum est

à cibis

à cibis ac potibus. Nunc uero dicam de aqua, quomodo, & cur copoſior fiat in corpore, & quomodo ſplen trahat in ſeipſum. Aſſero autem ubi homo bibit amplius, & corpus, & ſplenem, aquam in ſeipſa trahere ex uentriculo. Et ſi plus traxerint quàm oportet, ſtatim hominem affligi. atq; hoc ita fieri intelligunt quicunq; homines ſplenici exiſtunt. Poſtquam autem traxit ſplen, optimum eſt, ſi uetus aqua quæ in ſplene inerat, ad ueſicam aut uentriculum excoletur, & per hæc expellatur. Nam per ſupernas regiones non purgatur aqua de ſplene, niſi quantum eius in uaſis ineſt, quæ de liene procedunt: uerum ad uentriculum & ueſicam depurgatio fieri poteſt. Si uero hæc ad fluxionem apta nõ fuerint, neq; aqua per ea foras excoletur, de ſplene ad infernas partes aqua procedit, atq; iſthic alij humori miſcetur. Et ſi quidem pauca fuerit, non ſanè læſerit. ſed de corpore ad ueſicam, & ad uentriculum, per uenas excolari poterit. Sunt enim multæ ex hoc tendentes deorſum, quæ ex infernis partibus ad ſeipſas trahunt, ubi ſicciores fuerint q̃ prius erant. At ſi alia aqua generetur, & uentriculus ac ueſica foras non expellant, ſplen eleuatur, & infernæ corporis partes dolore afficiuntur. Atq; hæc à me dicta ſunt, quomodo & cur aqua copioſior generetur in corpore à potu: & quomodo ſplen trahit. Nunc autem de ſanguine dicam, quomodo & cur amplior in corpore generetur, Poſtquã bibit aut comedit homo aliquid quod ſanguineũ eſt, trahit quidem et totum corpus in ſeipſum, trahit autẽ & cor ſanguineum ad ſeipſum. Et ubi plus attraxit, non oboritur cordi dolor. Eſt enim cor res ſolida ac denſa, & propterea dolore non affligitur. Et ex ipſo procedunt uenæ craſſæ iugulares appellatæ, ad quas ſtatim ſi copioſius accedat, ſanguineũ illud diſtribuitur, & illæ impletæ breui ad caput & corpus delegant. Et quum ederit aut biberit homo quid ſanguinei, ſtatim uenæ iugulares attolluntur, & facies rubet. Accedente uero ad cor & corpus ſanguine quàm ſatis eſt uberiore, à cibis ac potibus, & ad alium humorem ammixto, ſi non ab ipſo egreſſus fuerit, per aluum aut ueſicam, reliquo humori ammixtus, dolorem corpori inducit. Si uero modicus accedat, non ſanè læſerit corpus. Verum temporis progreſſu diſtribuitur ab ipſo ad uentriculũ, aut ad nares, quæ ipſum foras excolant, & nulla læſio contingit. Si uero paulatim copioſior fiat, morboſus efficitur. Atq; ita quomodo copioſior ſanguis generetur, à me declaratum eſt. Quum autem ſint quatuor, Sanguis, Bilis, Pituita, & Aqua, omnia hæc à me demonſtrata ſunt, & quomodo, & cur copioſiora fiant, à cibis ac potibus. Quòd autem ex his fiant ac generentur, hoc argumento conſtat. Si homo parum edit, & parum bibit, nullum morbum hoc ipſi inducit. Et hæc quidem de hoc mihi dicta ſunt. Attigi etiam obiter oſtendere intelligenti, quomodo hæc pauciora fiant. Verũ de hoc paulo poſt melius tractabo. Cæterum fontes hi quatuor quos nominaui, quũ pleni fuerint, ſemper corpori diſtribuunt: quum uero uacui, uice uerſa trahunt ab ipſo, Sic etiam uentriculus facit. Et habet ſe res hoc modo, ueluti ſi quis tria aut plura ænea uaſa in planiſsimo loco componat, & coaptata quàm optime diſponat, fiſtulis ad foramina inſertis, atque ita placide in unum uas aquam infundat, donec omnia ab aqua fuerint expleta. Ab uno enim diffluet in reliqua uaſa, donec etiam alia fuerint expleta. Poſtquam autem plena facta fuerint uaſa, ſi quis de uno aquam effundat, retribuet ſe retro fluens aqua ad unum uas, & uacua fient reliqua uaſa

rurſus, quemadmodum etiam ſuſceperunt. Sic ſanè & in corpore res ſe habet. Poſtquam enim cibi ac potus in uentriculum inciderint, fruitur corpus de uentre, & unà cum fontibus impletur. Vbi uero aluus uacuatur, rurſus retro humor ab ipſe redditur, quemadmodum ſuſceperat, ueluti ex alijs ad unum uaſculum. Venæ enim ſunt per totum corpus tendentes, aliæ tenuiores, aliæ craſsiores, multæ ac frequentes. Hæ autem donec uiuit homo apertæ ſunt, & ſuſcipiunt & dimittunt nouum humorē. Vbi uero mortuus fuerit, clauduntur & extenuantur. Quandiu igitur uiuit homo, fruitur corpus de uentriculo, ubi quid in ſeipſo habuerit: fruuntur etiam fontes, & impleti corpori diſtribuunt. Si enim corpus non traheret de uentriculi humore, ſed ſoli fontes, & hi ad corpus diſtribuerent, non ſanè haberet corpus ſufficiens alimētum, ſed paucius. Non enim amplius haberent alimentum fontes, quod corpori ſubminiſtrarent. At uero ſi fontes iſti nō eſſent, dum edimus ac bibimus, uere nō cognoſceremus, neq; quid iucundum, neq; quid iniucūdum eſſet, propter hanc quam referam neceſsitatem. Hi loci quum minores ſint, & intra reliquum corpus, ſemper etiam antea quàm attrahat unuſquiſq; iuxta ſuam facultatē, reliquo corpori denūciat de cibis ac potibus, qui bilioſus ſit, & qui pituitoſus, & qui ſanguineus, & qui aquoſus. Quicquid enim horum humorum plus ꝙ opportunum eſt, in cibis ac potibus nobis obuenerit, neq; cibos illos iucūdos facit. Quæ uero maxime appetimus, pro eorum ratione etiam illi iucundi ſunt. Si uero cibis ac potibus opus habuerit fons quidam, pro hac ratione etiam corpus trahet ab ipſis fontibus, donec humor paucior ꝙ oportet fiat, & tunc ſanè appetit homo aut edere, aut bibere tale quid, quod portionem illam expleat, ac reliquis adæquet. Et propterea ubi multum cibi ſumpſimus aut bibimus, quādoq; adhuc cibum aut potum appetimus, & nihil aliud libenter edimus, quàm quod appetimus. Poſtquam autem comedimus, & adæquatus fuerit humor, his perfectis & in fontibus, & in corpore, tunc ceſſat appetētia. Atq; hæc de hoc à me dicta ſunt. Quin & hoc ſe ita habet, quòd ad folliculum in hepate, ſola bilis à cibis ac potibus ſecernitur. Venulæ enim quū debiles & tenues ſunt, alium humorem trahere non poſſunt, qui grauior & craſsior exiſtit: & ſimul non eſt ea loci capacitas, ut alius humor in hoc folliculo conſiſtat: & eſt hic locus maxime familiaris bili ſecundum naturam, & ob id in ipſo nullus alius fit morbus, quàm is quem homines Cardiogmum, hoc eſt cordis morſum uocant. At Caput, & Cor, & Splen, de omnibus humoribus participant. Vnumquodq; tamen ſi non ægrotet, plurimum de relatis participat, iuxta ſuam ipſius naturam, caput pituita, cor ſanguine, ſplen aqua. Trahunt autem & de alio humore uenæ in ſeipſas, amplæ & craſſæ, & inſtar pampini retortæ exiſtentes, ita ut ubi trahant, alius humor alium ſequatur. Et cordi quidem propinquant uenæ iugulares craſſæ, ad quas cito diſtribuitur, ubi illi amplior quàm commodus eſt humor accedat. Hæ uero ad reliquum corpus delegant: & ſimul ipſum cor ſolidum eſt ac denſum, ut ab humore nō ægrotet, & propterea nullus morbus in corde oboritur. Caput autem & ſplen maxime ſunt morbis obnoxia. Aegrotāt enim & ab his quæ à natura inſunt, quum plura quàm opportunum eſt acceſſerint. Aegrotāt item ab alijs humorib. Venæ enim in ipſis craſſæ ac multæ ſunt, & ipſa quoq; uenoſa ſunt ac caua, ut & alijs humoribus recipiendis capacitas in ipſis ſit, paulatim

latim nimirum accedētibus,& ad eum humorē qui à natura ineſt, ſe ammiſcentibus. Quemadmodū in uaſe magno amplior capacitas eſt quàm in paruo. Sic ſanè et in capite, aut in ſplene, res ſe habet. Magna enim capacitas maxime in ipſis eſt. Si uero repletæ fuerint iſthic humore uenæ, ab ipſo ſanè in illis morbus oboritur. Atq; hæc mihi de hoc nunc dicta ſunt. Volo autē melius declarare, quomodo unuſquiſq; horum humorū in corpore paucior fiat. Quatuor equidem humores eſſe demōſtraui hominem lædentes. Quatuor item ipſorū fontes. Quatuor quoq; eſſe dico locos, per quos homo de ſingulis his expurgatur. Sunt autē hi, os, nares, podex, urinæ meatus. Et ubi humor aliquis affligens copioſior factus fuerit, ſi his locis homo depurgetur, nullus ipſum morbus ab illo premit. Et ſi uentriculus plenus fuerit, liqueſcēte corpore ab humore, defluit ad ipſum, & extra prodit per aliquem horum locorū, & propterea humor paucior fit in corpore. Corpus enim uelut & antea dixi, uentriculo retribuit, ubi uacuus fuerit: & fruitur de ipſo, ubi plenus exiſtit. Atq; hæc à me dicta ſunt, quomodo & cur pauciores fiant humores hominem affligētes. Quomodo uero & cur homo ſanus degat, referam. Poſtquam comedit ac bibit, & humor ad corpus peruenit, eo quo dictum eſt modo, ammixtus alij, tum ei qui in corpore, tum ei qui in fonte eſt, ea quidem die qua acceſſerit, in corpore manet. poſtridie uero alius humor ad ipſum accedit. Atque hi quidem duo ſunt dies, duo uero in corpore humores. Et alteri quidem humori duo dies ſunt, alteri unus. Et qui quidem poſtridie acceſsit, manet in corpore, ut qui ſit craſſus. Alter autem coctus à caliditate diffunditur, & tenuis fiens, poſtera die ad uentriculum accedit, & per omne tempus à recenti expellitur. Vbi uero ad uentriculū peruenit, cibos in hoc loco coquit, & de ſe ſanguinē in corpore facit. Si uero permanſerit, tempore graueolens fit. Tertia uero die unà cum ſtercore, & urina exit, copia ipſe ſibijpſi æqualis, & conſimilis, & æquilibris, etiamſi ſuijpſius pars quędam ſit, quo humor maneat in corpore iuxta relatam rationem. Influit autē & tertia die humor de corpore ad uētriculum amplior & graueolentior, qui uidelicet reliquus fuit à ſecundo, & defert cibos cōcoctos, & quicquid eſt in corpore morboſum, & rurſus ſimul exit. Indicio eſt autem urina quæ ſalſuginoſa eſt, quòd cibi deferunt de corpore etiam id quod morboſum eſt. Et cibi quidē ſemper poſtridie per aluum ſecedunt, humor aūt ad tertiam diem. Hoc modo ſanitas cōtingere ſolet. Atq; hæc dicta ſunt, quomodo, & cur homines ſani degūt. At uero humor hic ſi particulatim foras prodiret poſtridie, cibi nō ſimiliter ex uentriculo graueolentes facti foras prodirent, ſed ueluti cocti: & urina potui ſimilis, & corpus ſemper euacuaretur, & per omne tempus homo, ubi uentrem exoneraſſet ac minxiſſet, opus haberet ſtatim potu ac cibo, pro egeſtionis factæ copia, ſi modo ualidus eſſe deberet, quum humor ſufficiens in corpore nō relinquatur, ſed unà cum ſtercore foras prodeat poſtridie, aut eadem die. Et ſi quidem comediſſet, bene eſſet. Sin minus, & euacuatus debilis eſſet, neq; humor craſſus fieri poſſet, ut poſtridie foras prodiret. Non enim ſufficiens in corpore relinquitur. Nunc uero aluum exonerantes probe ualemus, & ſi per biduum nihil cibi acceperimus, & uiuere, & facere quid poſſumus, & non penitus debilitamur ex euacuatione in hoc tempore. Humor enim in corpore manens, robur exhibet. Atq; hæc à me dicta ſunt, quomodo & cur fieri non poſsit, ut

humor qui corpori acceſsit, foras egrediatur eadem die, immo neq; poſtridie. Id porrò aſſero, ſi humor pluribus quàm tribus diebus in corpore permaneat, aut alius multus implens accedat, uenis caleſcentibus ac ſtantibus, maius malum, aut minus, homini ſignificationem de ſe præbere: hyeme quidem minus, & poſterius: æſtate uero maius, ac prius. Atq; hæc à me dicta ſunt, de eo quod fieri ſolet, ſi humor in corpore maneat. At uero ſi corpus cibos eadem die egereret, non ſufficienter humore uti poſſet, ſed eſſent homines tenues ac debiles. Nunc uero quū maneant cibi ac potus, quamdiu permanent, corpus fruitur ſenſim de uentriculo trahens, & impletur. Hæc dixi & quomodo, & cur cibi non poſsint eadem die exire. Si uero cibi maneant in uentriculo, ampliore tempore quàm opportunum eſt, & alij ad ipſos incidant, corpus utiq; repleatur: & dum premuntur à plenitudine uenæ, calor ac dolor corpori acceſſerint, æſtate quidem citius, hyeme uero poſterius. Aeſtate enim calidus eſt aer ambiens, & calidiorem corpus in ſeipſum trahit. Et ſi calido adhuc exiſtente uentriculo, calidior quàm opportunus eſt ſpiritus homini accedat, nihil miri eſt hominem ex tali febrire. hyeme uero quum frigidum ſpiritum trahat in ſeipſum, multo magis poterit corpus repletionem ferre, homine modice uentrem exonerante. Et hæc à me dicta ſunt de eo quod fieri ſolet, ſi cibi ampliore tempore in uentriculo maneant. Et attigi quoq; obiter ut declararim omnem humoris ac cibi, & longioris & breuioris temporis differētiam, cur homines ægrotent. Verum de hoc melius tractabo temporis progreſſu. Reuertor rurſus retro de ſanitate dicturus, quòd ſanè corpus hominis humore de cibis ac potibus fruitur, & prodeūt foras in ſano, tum cibi, tum humor, iuxta relatam rationem. Et ſi quidē foras prodeat plus humoris, quàm de cibis ac potibus acceſsit, homo attenuatur. Prodit autem foris plus quàm acceſsit ob hanc cauſſam. Si in quiete degat homo, & non laboret, mali aliquid ipſi in corpore ineſt. Verum præ alia ſanitate quæ multa eſt, non lædit ualde. Malum uero illud huiuſmodi eſt. Poſtquam aliquid ex his quatuor corpori accedentibus, aduenerit copioſius, non ita multo, corpus caleſcit ſenſim, ut non ualde lædatur: & liqueſcit in uentriculo, & cibum homini iniucundum facit. Si uero humor alius alio copioſior fuerit, febris ex hoc homini oboritur. Verum de hoc exactius paulo poſt tradam. Quandoq; etiam ubi cibus iucundus eſt, homo attenuatur. Cauſa uero eadem eſt. His autem fientibus, plus humoris extra prodit, quàm ſuccenturiatur. Et propterea in quiete degenti contingit ut attenuetur. At uero laborantibus hominibus itidem corpus coaleſcit. Et hoc à labore caleſcente, tum humor in ipſo diffunditur, tum attenuationis morbus oboritur. Quum autem inutilis fiat humor, & ad uentriculum, & ad ueſicā defluit, hæ autem foras expellunt. Pars uero ipſius extra exhalat, per internam corporis raritatem. Pars autem quæ adhuc intus manet, ſudor fit, & per corpus foras procedit. Eodem modo & exercitationes iuuenum idem efficiūt quod labor. Si uero etiam non paucior fuerit humor eo qui prius exiuit, accedatq; inſuper alius à cibis ac potibus, attenuatur propterea homo. Paucior autem accedit, ſi non aliud quid edere poterit, & ſi neq; laboret pro prioris laboris aut exercitationis ratione, alij alijs pauciores fiunt. Cæterum bonus corporis habitus accedit ex eſu, hac de cauſſa. Poſtquam reſiccatus eſt tempore humor, & in priore labore prius

egreſſus

egressus est alius alio copiosior, & unus alius alios ualde superauit, homo repletus fit. Et si quidem à multis ualde superetur, febris ex hoc modo oboritur. Si uero à paucis, parum superatur. Sed & corpus hoc modo sufferre ac reualescere potest, humiditate enim uberiore in ipso existẽte, calorẽ exoluit. Calescit enim corpus à febre, & si quidem modicũ fuerit id quod affligit, tertia die eodẽ modo dimittit, per duas autem continue tenet: Si uero copiosius, quinta die: per quatuor uero tenet pro ratione. Atque hoc modo morbi per dies iudicantur. At si dimiserit febris in imparib. diebus, et sanus homo fit, et moritur. Qua de caussa, paulo post dicam. Nunc autem referam cur febris dimittat. Sic autem sentio. Quæcunque febris de corpore hominem corripuerit, necesse est tertia die humorem affligentem exire de corpore, aut in alio quopiam impari die, iuxta rationem antea relatam. Non enim exit prius quàm alius bonus de uentriculo ipsi accedat. Nam intermedia & postera die corpus trahit de uẽtriculo, quicquid ipsi in seipso dimiserit priore die, nisi uentriculus id expulerit, & alium humorem habuerit, quod sanè malum homini esset. Si uero dimiserit febris tertia die, eodem modo dimittit quo etiam eadem die, uelut dictum est. Atque ita quidem contingit, ut febris de corpore fiens, tertia die remittat. Dico autem, etiam si quinta die, aut septima, aut nona dimittat, eodem modo dimittere, quemadmodum & tertia exiuit. Etenim alimẽtum febri contingit, secundũ locos quos paulo antea dixi. Vbi enim humor copiosior præualuerit, homo liberatur à febre. Dimittit autem febris in diebus imparibus ea de caussa. Quòd uidelicet in paribus diebus trahit corpus de uentriculo: in imparibus uero dimittit. Ventriculus autem extra propellit in homine sano, iuxta huiusmodi necessitatem morbi in imparibus diebus iudicãtur. Atque hac quidẽ ratione homo febricitãs sanus euadit. Assero autem & quod doleant maxime homines ægroti in imparibus diebus, propter hoc & secundũ rationem fieri. Conturbatur equidem homo quum febricitat. Cuius rei signum est, quòd horror aliàs atque aliàs per corpus transcurrit. Hoc uero nõ sanè ita contingeret, si non cõturbaretur humor, & de ipso aut plus, aut minus secerneretur, & alius aliũ superaret. Cõturbatur autem maxime in imparibus diebus quũ ægrotat. Sed & horror maxime tunc fit. Habet enim se res hoc modo. De humore affligẽte expellitur aliquid ex corpore, à recentissimo humore superatum, & procedit ad aluum infernã, & aluus ipsa unà cum affligente calescit, suscipiens in seipsam magis quàm priore tempore. Hoc autem maxime fit in morbi iudicatione. Et si paulatim corpus ad aluum dimiserit, & nõ multum fuerit id quod hominem affligit, & aluus, & corpus, calorẽ sufferre in iudicatiõe potest, & homo sanus euadit, ubi humor affligens egressus fuerit, & is qui febri alimentũ præbuit consumptus, & sanus prę ualuerit. Atque hac ratione propter relatas à me caussas, homo ægrotus sanus euasit. Nunc uero referam cur moriantur homines in imparibus diebus. Sic autem sentio. Si multum fuerit id quod affligit in corpore, magis quàm opportunum est, & aceruatim robustũ, turbatur ad uentriculum, & quum nõ possit calorem sufferre corpus, eo fruitur, et graueolentiã circa spiritum fieri necesse est, et quũ nequeat corpus præ debilitate, nimirum omni humore morboso existente, spiritum trahere, quo ea quæ in uẽtriculo sunt refrigerẽtur, quicquid est humoris uitalis id foras exhalat, atque ita homo moritur. Non enim superat alius humor,

ſed totus à morboſo qui multus eſt eleuatus, ac cõſumptus à febri exhalauit ac perſpirauit. Atq; hoc modo in imparibus diebus maxime dolor affligit. Neq; eſt quiſquã cui hoc nõ ſit notum. At uero ꝙ humor turbetur in iiſdem diebus, hoc ſignũ eſt. Quicũq; iam à febre continua correpti, pharmaco uſi ſunt in diebus paribus, hi nimium purgati nũquam ſunt. Qui uero in diebus imparibus medicamento forti uſi ſunt, nimiũ purgati ſunt. Multi uero etiam perierunt nimium purgati. Proinde priores Medici in hoc maxime peccarũt. Medicamẽta enim exhibuerũt in diebus imparibus, & homines peremerunt, nõ ſcientes ꝙ hæc res ſe ita habet. Humor enim in corpore ægroti magis turbatur in imparibus diebus, nimirũ corpore humorem ad uẽtriculum tranſmittẽte. Et ſi quis iam turbatum, adhuc magis perturbet medicamento immiſſo, nihil miri eſt ex talibus hominẽ perire. Quin et ulcera ſi curentur, maxime in his diebus inflammãtur. Venit enim humor ad omnes uenas quũ turbatur, easq; replet. Et ubi ad ulcus peruenit, ſi quidem non curetur, & pus exitũ habeat, expellitur ab humore qui in turbatione acceſſit, & ulcus foras expurgatur. Si uero curetur, pus exitum non habens, & iſthic unà cum eo qui acceſſit permanẽs, dolorem inducit, & carnem circa ulcus attollit: & ex illo ſi quidẽ in cruribus habuerit ulcus, attolluntur uenæ quæ in iuncturis crurum exiſtũt. Si uero in manibus, quæ in manuum iuncturis ſunt. & ex hoc glandularum tumores fiunt. Quibuſcunq; uero hominibus febris incidit, ſi nihil aliud male habeat homo, à pinguiore quàm oportet exiſtente humore incidit. & uenæ impletæ dolorem ac calorem ulceri inducunt. Hoc autem calefactũ, etiam reliquũ corpus calefacit. Atq; hoc modo caliditas ad ulcera peruenit. Caleſcit enim corpus, & ulcera, ab humoris cõmotione. Et labor talia efficit. Liberãtur autem ulcera ab inflãmatione quinta die, & iuxta horum dierum rationem, prout etiam ulcera fuerint magna, & tertia, & quinta, & ſeptima, & nona, & undecima. Deinde abſoluto primo circuitu, rurſus ſecundi principium tertia ſequens hinc eſt, quæ à prima, decimaquarta eſt. Maxima uero ulcera decimaquarta die ab inflammatione liberantur. Atq; hæc ratio docet morbos in imparibus diebus iudicari, & humorem in ſano homine tertia die exire, ſtercus autem ſecunda. Et hæc tertia die contingentia mutuum inter ſe teſtimonium præbent, quòd res ſe ita habeat. Atq; ita mihi hic ſermo uniuerſus ad ſummum perductus eſt. Nunc uero exactius referre uolo, cur homines ægrotent, ſimul'que cum hoc ſermone dicam quæ ſint principia morborum, & qualia unumquodq; ipſorum efficiat. Sic autem aſſero. Si cibi plures quàm oportunum eſt, qui iam concocti ſunt, intus maneant, & homo non purgetur, & alij cibi ſuperingerantur, corpus ab humore priore ac recenti repletum caleſcit, & febris ex hoc homini oboritur. Verum febris hoc modo fiens, non periculoſa, neq; fortis eſt, in qua humor ęqualis eſt, copia paululum uberiore nos affligens. Si enim hoc ita ſe habuerit, & quis admodum ualidus ſit, & quæ commoda ſunt adhibuerit, ſanus euadit. Vnus autem morbus ſolus eſt ex omni humore, & ſeptem ſigna habet. Nam & tuſſis ipſum habet, quæ & debilis, & ſicca eſt: et uẽter durus fit, utpote & ſtercore intus contento: caput grauatur: & uomit: & febrit: & urina nõ probe prodit. Hæc ſeptẽ ſigna huius morbi ſunt ex omni humore fientis. Si uero alui egeſtione non prodeunte, unus ex alijs humorib. ſuperet, melius deget homo. Et ſi quis febre

fiente

fiente ab omni humore, nō adhibeat idonea, inualescet morbus quantum ipse humores superauerit, hoc modo. Calescēte sanguine exhalat maxime per hunc humor aquosus, qui febri est infestissimus. Relinquitur autem pinguis ac leuis, qui est biliosus, & febri maxime nutrimentum est. Exhalat autem hoc modo, Velut si quis aquam & oleum in uas æneum infundat, & ligna multa subiecta ad multum tempus exurat. Aqua enim multo paucior erit, ex uase enim exhalabit: oleum autē paululum imminuetur. Nam aqua præ raritate ab igne attenuari potest, & leuis reddita exhalare. Oleum uero utpote quod est coniunctum ac densum, attenuari non potest, neq; similiter ut aqua exhalare. Sic sanè & in homine se res habet. Aqua enim calescēte corpore foras exhalat, Biliosus autem humor, ut qui coniunctus est ac densus, non similiter attenuatus exhalare potest. Verum attenuatus hic biliosus humor, corpus magis calere facit. Copiosius enim & melius alimentum febri bilis suppeditat, & prorūpens aut firmata in corpore, morbum supra priora corroborat. Atq; hæc quidē dicta sunt de eo quòd afficitur homo, si non purgetur & curetur. Si uero non ipsa copia præualuerit, siue semel multa fiens, siue paulatim colligatur, reliquū corpus dū hoc fit, præ robore sufferre potest, donec principiū aliquod superaccedat. Atq; hoc sanè modo morbus fit, si homo à copiosiore fiente humore nō expurgetur.

Principia ex quibus fiunt morbi tria sunt. Et unum quidem iam à me relatū est, qualia & quot efficiat in corpore. demōstraui enim quomodo & cur ægrotet homo, si non purgetur. Alterum est, si contingat ut ea quæ ex cœlo obueniunt, inepta et prēter uictus rationē sint. Tertiū est, si uiolentū quid accidat, Violentum autē esse dico, & casum, & uulnus, & plagam, & laborē, & si quid aliud est huiusmodi. Horū uero principiorū maximū est Violentia, si magna fuerit: si uero parua, nō ita maximum. Secūdum est, si nō purgetur homo. Tertium, si quæ ex cœlo obueniunt inepta fuerint ad sanitatē. Proinde diligenter ab his se custodire oportet. Singula uero talia in corpore faciunt, qualia ego dicturus sum. Equidem si uulnus fiat, manifestum est quod caro dissecta est, & ulcus factum est. hoc autem morbum esse dico. Si uero contusio fiat, homine percusso, aut lapso, aut aliud quid tale perpesso, & tumor oboriatur, sanguis statim præ uiolentia calefactus, & uenis hiantibus illapsus, nō habens exitum præ copia, quò abire possit, conglobatur: & propterea tumor fit, & tamdiu adest, donec depurgatus fuerit, eo modo quo de locis depurgari dictum est, aut etiam per ipsum tumorem, et siue per chirurgiam, siue sine ea, sanguini transitus fiat, aut per tempus suppurato, aut non. Sed & labor tale quid efficit. Quum enim homines laborarint, quibus sanè maxime sanguinis afflictio contigerit, illic firmatur ac calescit, & ex hoc dolor oboritur. Si uero hæc quidē superarit homo, uerum multa copia labor accedat, & aluus ac uesica nō breui copiam expulerint, febris sanè ex hoc irruerit. Et siquidem prior humor æqualis fuerit, nequaquam. Si uero in labore ipsorum plurimus in corpore permaneat, superat ille. Atque hæc à me dicta sunt de uiolentia, qualia in corpore efficit. Et hæc quidem duo sunt principia, Violentia, & plenitudo, quæ si non purgentur homines, corpora calefaciunt. At uero quod ex cœlo obuenit principium, si ineptum fiat in homine, superat aliquid humoris, & uelut ad morbum calefacit, & frigefacit prius, si fieri contingat. Dicam autem prius de eo, quod

calefa

calefacit. Sic igitur sentio. Si in eodem homine fuerit aliquid morbosi, quale in priori dixi, & ea quæ ex cœlo obueniunt incommoda fuerint, & calescat homo, turbatur humor omnis in corpore calescens. Hoc autem uiolentia facit. Et si quidem depurgetur homo, humore illo turbato, secernitur quantũ eius plus quàm commodum est redundarit. Et habet hæc res similitudinem ad id quod Scythæ faciunt ex equino lacte. Lac enim in caua uasa lignea infusum concutiunt. Illud autem dum turbatur, spumescit ac secernitur, & pingue quidẽ, quod Butyrum uocant, quum leue sit, in superficie consistit: graue uero & crassum, deorsum sidit, quod etiam secretum siccant. Vbi uero concretum ac siccatũ fuerit, Hippacen ipsum uocant. At serum lactis medium locum tenet. Sic etiam in homine, dum turbatur humor, quicquid eius est in corpore, à principijs quæ dixi disparatur. Et in superficie quidem bilis consistit. Leuissima enim existit. Secundo loco sanguis. Tertio pituita. Grauissimus autem horum humorũ est aqua. His uero ita se habentibus, quisquis ex his in morbo plurimus fuerit, in principio fiente turbatione, deuenit ad locũ, ubi plurimus esse posit. Verum in turbatione, spaciosa capacitate fiente, secretus distrahitur, & calefacit corpus. Aut aliqua corporis parte firmatus, unà cum alio humore, cum quo est in alio loco, dolorem ac calorem exhibet. Qui uero calefactus est locus, insuper etiam reliquum corpus cõcalefacit, & ex hoc febris oboritur. Et oboritur magis à bile, & pituita, & sanguine, calidissimi enim hi humores existũt. Et si quis horum in aliqua corporis parte firmatus fuerit, utplurimũ morbus illinc nominatur, & cognomen habet. Cæterũ ab aqua non ualde fortis febris oboritur, neq; diuturna. Nam igni non bonum alimẽtum aqua præbet. Atq; hæc quidem de hoc dicta sunt. At uero ante turbationem, non habet multus humor quo procedat, sed sursum ac deorsum uoluitur, & distrahitur alij humori permixtus. Omnia enim plena existunt. In turbatione uero euacuantur. Verum aliud alio magis euacuatur. Et multus humor suum locum occupat, & alienus alij nõ amiscetur, si firmatus fuerit priusquam ille uiribus adæquetur. Potest autem ipsi adæquari is qui ab ipso postea ad morbum superaccessit, donec purgatus fuerit locus qualicunq; purgatione. Si uero multus fuerit affligens humor, fruitur: & cõsumitur ad morbum etiam alius qui prius salubris erat. Et tali modo homo moritur. fruitur autem, si morbus nõ amplius sufficiens alimentum habuerit, & cõsumitur ab humore qui in loco dolente existit. primum enim propinquũ assumit, deinde longius depascitur, donec consumptũ fuerit, & nõ amplius inest in corpore alimentũ. Alimentũ aũt est homini humor leuis. Quemadmodũ igitur ut certũ est, putrefactio primũ paulatim fit, si maxime calefiat: Postea ubi isthic alimentum putrefactioni non amplius sufficit, depascitur de sano, initio sumpto à proximo, ad totum corpus, donec totum quicquid carnosum est putrefecerit, postquam uero in totum depasta est, alimẽtum putredini consumitur: Sic sanè etiam in morbo. Sumpto enim à loco illo initio, ubi isthic alimentum sufficiens non amplius inest, depascitur ulterius, à proximo initio facto. Postquam enim per totum grassatus fuerit, alimentũ morbo cõsumitur, & alius salubris humor nõ superat. Et si hoc fiat, homo moritur. Quin & in turbatione, ubi hic salubris humor ampliorem locum occuparit, & non firmatus fuerit, sed uoluatur ac distrahatur, nõ amplius alij miscetur, sed ad morbum

consumitur, si non depurgetur. Deinde uenæ superimplentur. Valde autem impletæ, nihil ex seipsis remittunt, priusquã spaciosa capacitas ipsis contingat. Quemadmodũ ubi quis uehementer percussus est, sanguis sub plagam subtercurrit, nimirum uenis à plaga euacuatis. Postquam autem carnes ueluti spõgia fuerint repletæ, non amplius remittunt, sed cõtinent in seipsis, donec in loco aliquid ab ipsis euacuatum fuerit. Quum enim collectus fuerit sanguis, præ copia uiam intercipit. Quemadmodum si quis uas oleariũ coriaceum angusti oris oleo impletum, in osculum uertat è directo, & si hoc fecerit oleũ ex ipso prodire non poterit: uiam enim ipsum oleum intercepit, utpote multum & aceruatim incumbens. Si uero quis ipsum uas inclinet, libera erit uia osculi intercepta, qua effluet oleum ex ipso. Idem fecerit etiam aqua in mẽsa. Ita sanè etiã ubi multus humor in corpore, præ turbatione locum occuparit, & uenas impleuerit, nõ amplius ab ipsis discedit, priusquã ubi locus uacuus est, alimento à morbo consumpto. Atq; hæc à me dicta sunt de hoc, si in corpore quid fuerit unde morbi gignantur, redundantibus etiam alijs: & quomodo principia efficiãt colorem & turbationem humorũ deducentia ad morbum. Nunc uero dicam quæ efficiant ea quæ ex cœlo nobis obueniunt, si ad ea quæ in corpore generata sunt inepta fiant, & quum humorem in corpore superarint. Assero autẽ partem humoris in homine, ubi liquatus fuerit, conglobari ac spissari, donec morbum pepererit: partem uero dilatari, ac secerni. Habet autem & hæc affectio similitudinem ad lac. Si quis enim succũ in lac immittat, frigiditas in ipso oborta, lac inspissat & conglobat. At circum inspissatum, serum est. Sic etiam in homine humor, frigiditate in morbo oborta, conglobatur & inspissatur. Circum ipsum uero aquosum humorẽ, adhuc etiam alius humor, quanto copiosior fuerit in alio corpore, ammixtus est. At si quidem ad aluũ deuenerit, stercus cõturbat, & tormen in aluo inducit, & foras pertrãsit, nullo magno damno illato. Si uero non ad aluũ deuenerit, firmabit se aliqua corporis parte, ubi ipsi plurima capacitas erit. Volutatur itaq; exquirens sibijpsi loci capacitatem. Et quod quidem aquosi humoris de cõglobatione secretũ est, utpote frigidissimum ac grauissimũ in corpore existens, ad infernas partes descendit, & circum ossa ac neruos uolutatum, adhuc magis corpus ad inflammationẽ perducit, & clarum est quòd circa neruos, & præsertim circa ossa, aquosus humor, qui humorẽ facit, existit. Circa osseas enim corporis partes, homo maxime riget, & capilli erecti stant, contorta cuticula, ac ficciore fiente quàm priori tempore: Nimirum aquoso humore isthic deficiente, & circa ossa obuoluto. Atq; hinc sanè solus ille locus ubi primo tempore erat, humorem facere non potest, unde etiam rigor oboritur. At uero reliquus humor qui æqualissime crassus est, partim quidem in toto corpore est, partim uero quantum abundauerit, si quidem aluus plena non fuerit, & quod affligit modicum sit: quandoq; ad aluum deuenit, & nullum magnum damnum inducit. & aliquando quidem febrem non inducit, aliquando uero debilem & innoxiam. & quod affligit unà cum stercore exit. Si uero aluus plena multum quod affligit habeat, periculum est ex ipso morbum aliquem fieri, si alicubi se firmet id quod affligit, aut ad latus, aut ad uiscus, aut alicubi aliam partem concalefaciat, quo primum illum humorem simul turbet. Qui uero non ualde ex calore ab aquoso humore uicti sunt, utpote qui

circa ossa,& prope medullam consistit:hos progressu tẽporis magis lædet, primum quidem in illum ipsum locum,deinde ipsi propinquũ,& semper ulterius depascitur,& aluus ipsum assumit,ut quæ calida sit,& postea tum aluus,tũ lædens humor,adhuc magis calefacit.At humor crassus calescens primũ diffunditur,is qui propinquus affligenti existit.diffusus autẽ aquoso humori affligẽti miscetur.deinde in concussione corporis inanior redditur.& tam diu rigor tenet,quandiu aquosus humor alij humori ammixtus est. Quin & febris hoc modo generata oboritur. Affligentia ad locum firmata,calescens corpus febrẽ in se suscipere cogũt:& ab affligente,& ab aluo calefactum,reliquum aquosum humorẽ superat.Atq; sic febris fit post frigus,si qua corporis parte copiosior humor formatus fuerit.Si uero uoluatur ac distrahatur,tali modo febris oboritur.Post frigus febris uolutatur,maxime affligẽs circa aluum & supernam, & infernam.Isthic enim plurima loci capacitas existit. Dum autem uolutatur, primum propinqua calescunt, & uiscera, & quæ in aluo sunt. Postea etiã alius humor diffusus calore fruitur,& aquoso humori miscetur. Atq; febris post rigorem hic fit,ubi affligens uolutatur,imò etiam ubi firmatũ fuerit reliqua corporis parte.Et hæc à me dicta sunt,quomodo,& quando,rigor morbosus fiat, & quomodo,& ex quali necessitate febris post ipsum irruit.Et quæ sint principia morborum,& qualem unũquodq; ipsorum morbum in corpore inducat. & quomodo & cur in diebus imparibus morbi iudicantur. Et unde homines sani sint, & unde ægrotent. & quomodo bilis, & pituita, copiosior & paucior fiat. Itemq; alia multa quæ in ipsa natura humana sunt demonstraui, quæ sanè hic sermo exigebat.Atq; hæc ita relata finem habent. Nunc aũt de lumbricis latis dicam.Assero enim ipsos in puero dum adhuc in utero est nasci. Postquam enim semel ex utero egressus est,non tanto tempore stercus in aluo manet,ut ex eius diuturnitate ac putrefactione,tantæ magnitudinis animal generari possit.Excernit enim semper hesternũ stercus per omnes dies,si sanus homo esse debet.Tale uero animal nasci non possit, etiamsi multis diebus homo stercus non egereret.Multa enim nascuntur dum puer in utero est hoc modo, Vbi ex lacte & sanguine computrescente ac redũdante,utpote quod dulce est, pus factum fuerit feruidum,animal isthic generatur. Nascũtur autem & rotundi lubrici isthic eodem modo.Signũ uero ꝙ hæc res ita se habet, hoc est. Postquam in lucẽ editi sunt pueri, mulieres ipsis in cibo offerũt medicamenta, quo stercus ex intestino exeat,& nõ comburatur,& simul ut intestinum dilatetur. Vbi uero cibum obtulerunt, multi sanè pueri & rotundos & latos lumbricos unà cum primo stercore excernunt. Si uero non excreuerint, fiunt etiam insuperq; nascuntur in uentribus.Et rotundi quidem pariunt,lati uero non amplius,etiamsi quidam ipsos parere dicant.Nam homo qui latum lumbricum habet,uelut cucumeris semen excernit aliàs atq; aliàs,unà cũ stercore ipso,& sunt homines qui hoc lumbrici partus esse dicunt. Mihi uero nõ rectè dicere uidentur qui talia dicunt.Neq; enim ab uno animali tot pulli generari possunt: neq; ea est loci in intestino capacitas, ut partus educare queant. Augescente autem puero, augescit etiam lumbricus in intestino, ab his quæ in uentriculũ ingesta sunt,& æqualis fit intestino,quibusdam in pubertate,quibusdã posterius,quibusdam paulo prius. Et postquam intestino adæquatus est, similiter augescit;

&

& quanto maior factus fuerit, unà cum stercore excernitur de intestino recto; & excidit uelut cucumeris semē, sæpe uero etiam maior. Quibusdam uero iter facientibus, aut laborantibus, & uētriculo calescēte, deorsum descendit, ipsisq; prominet ex podice inflatus, hocq; facit, & de podice resecatur, aut retrocedit. Signa uero quòd non pariat, sed ita habeat uelut ego dico, hæc sunt. Si quis curet hominem latum lumbricum habentem, & medicamentum dederit aut potionem, siquidem fuerit homo bene præparatus, totus rotundus factus ad pilæ figuram exit, & homo sanus euadit. Si uero ad medicinam hęreat, recta pars de lumbrico abrumpitur, lōgitudine duorum aut trium cubitorum, aut etiam longe amplior, & ubi abruptus fuerit per multum tempus signa cum stercore non prodeunt. Postea uero augescunt. Atq; hæc argumenta sunt, quòd lumbricus latus non parit, sed abrumpitur. Est autem species ipsius, qualis alba intestini rasura. Signa habet hæc. Cacat aliàs atq; aliàs uelut cucumeris semen, & ubi ieiunus est homo, exilit ad hepar aliàs atq; aliàs, & dolorē inducit: & quandoq; sputa ori influunt ubi ad hepar assilit, quandoq; non. Quibusdam etiam uocem intercipit, si fortiter ad hepar irruat, & ualde multa sputa ex ore fluunt, paulo autem pòst sedātur, & tormen multum in uentriculo aliàs atq; aliàs oboritur. Quandoq; etiam ad dorsum dolor incidit. Nam & hic aliquando firmatus innititur. Hæc lumbrici lati signa sunt. Contingit & hoc. Qui hoc animalculum habet, in toto quidem tempore ualde debilis fieri non poterit. Vbi uero debilis factus fuerit, uix reualescit. Latus enim lumbricus partis alicuius particeps fit, ex his quæ in uentriculum ingesta sunt. Si quidem igitur curatus fuerit iusto modo, sanus fieri poterit. Si uero non curetur, sua sponte nō exit. Mortem tamen non inducit, sed consenescit. Atq; hæc à me dicta sunt de lumbrico lato, unde nascitur, & quæ morbi ipsius signa sunt. Cæterum calculi morbo principium oboritur à lacte, ubi puer lac impurum sugit. Lac autem in nutrice impurum fit, si pituitosis cibis ac potibus, & alimentis impuris nutrix utatur. Conferunt enim omnia in uentriculum illabentia in ipsa ad lac. Habet autem & hæc res se hoc modo. Si nutrix nō sana fuerit, sed biliosa, aut aquosa, aut sanguinea, aut pituitosa: Lac etiam malum puero generatur. Consentiunt enim corpus & uentriculus. Plurimum uero ipsi ad lac cedit, de eo quod ipsa plurimum in seipsa habuerit. Et puer si de nutrice lac non purum suxerit, sed biliosum uelut dixi, morbosus fit ac debilis: & in præsens maxime affligitur, quandiu lac prauum ac morbosum suxerit. At ubi suxerit lac non purum, sed terreum & pituitosum, & habuerit puer uenas de uentriculo ad uesicam tendentes amplas ac attrahentes: procedit autē & quod bibit nutrix, & lac in uentriculum pueri, tale quale trahit à uentriculo de lacte, in totū similiter prout uenæ ad uentriculum detrudere possunt: si quid sanè in lacte nō purum fuerit, id quo uesica fruitur lapis fit tali modo, uelut in aqua non pura, in calice aut uase æneo turbata, & rursus sedata, fex aceruata fit in medio. Sic sanè & in uesica de urina non pura existente. Et non per urinam eijcitur, ut quæ in cauo sit loco, & maxime aceruata fiens, præ dolore per mictionē non pertransit, & à pituita cruda concrescit. Glutinum enim fit pituita ad fecem ammixta. Et primum parua lanugo superstat, deinde quòd accedit arenosum fit, glutino fiente pituita, quæ est in uesica de lacte, & augetur, et quicquid humoris in glutinatione accesserit,

emingitur. Rursus autem fex solida fit, & lapidis speciem accipit. Quemadmodum ferrum ex lapidibus ac terra dum comburũtur fit. Et in prima quidem in ignem immissione, conglutinati sunt lapides cum terra ad ferri recrementum. At ubi iterum atq; iterum in ignem immissa fuerint, recrementũ quidem foras decedit liquescens ex ferro, id quod ita fieri oculis uidemus. Ferrum aũt in igne relinquitur, & recremento decedente subsidet, fitq; solidũ ac densum. Sic profecto etiam fex in uesica, dum pituita glutinum fit, emingitur id quod ab urina liquescit. Fex autem subsidet, & densatur, ac solida fit uelut ferrũ. Vbi uero subsedit ac solida facta est, sursum ac deorsum in uesica uolutatur, & feriẽs uesicam dolorem inducit, & si uehemẽter feriat ac ulceret, aliquid de ipsa aufert. Verum id quod insuper affertur, adhuc magis quàm id quod arenosum decessit, concretionem efficit. Atq; tali modo fit lapis de lacte in uesica: & si puero anxietas aliqua ab hoc oboriatur, aliàs atq; aliàs, ubi meiere uult, urinæ meatum apprehendit. At si puero iam adulto lapis gignatur ex terræ esu, dolor non adest ipsi prius q̃ ipse sibiipsi cibum deligat. Et hæc à me de hoc relata sunt. Cæterum morbus signa quinq; habet. Nam ubi meiere uult, dolore affligitur, & urina paulatim fluit uelut in urinæ stillicidio, & est subcruenta, nimirum uesica à lapide exulcerata, & uesica inflammata est. Verum hoc signum inconspicuum est, indicat tamen summa pars præputij. Quandoq; mingit arenosa, uerum à talibus, qualia ego dicam. Eijcit autem aliquando lapides duos, aut etiam plures paruos, generatos eodem modo, uelut de uno dixi. Fiunt etiam tali modo. Quum lapis fuerit concretus, & profunde subsederit in uesicam in arena separata, ita ut ipsam aduenientem lapis non assumat in seipsum, sed grauior ac copiosior fiat, ut tamen ipsa ad seipsam non cõcrescat, etiam sic duo lapides fiunt. Fiunt etiam plures eodem modo. Sed & collisis inter se in agitatione aliquid disparatur, & arenosum per urinã eijcitur. Quod etiam aliquando contingit, ubi arena ad uesicam descendit, & non coaluit. Quidam dicunt quòd potus in pulmonem deuenit, ex hoc uero in reliquũ corpus. Hi autem qui hæc dicunt, redarguũtur ex hoc quod dicturus sum, quòd uidelicet pulmo cauus est, & in ipso fistula est. Quòd si pulmo cauus non esset, & fistula non ipsi adhæreret, animalia uocem nõ ederent. Vocem enim edimus de pulmone, quia cauus est, & fistula ipsi adest. Vocem autem articulant labia & lingua. Verum de hoc exactius in peripneumoniæ tractatione egi. Cæterum hominibus quibus potus in pulmonem ferri uidetur, aduersabor, habetq; res se hoc modo. Procedit potus in uentrem, à uentre autem in reliquum corpus expenditur. Oportet autem his quæ dicturus sum mentem adhibere. Sermonis argumẽta, quòd potus non procedit in pulmonem, sed in uentrem, hæc sunt. Si enim potus procederet in pulmonem, quum pulmo expletus esset, homo non facile respiraret, neq; loqui posset. Non enim esset, pulmone pleno existente, quod resonaret. Et hoc quidem unum argumentum est. Deinde si potus in pulmonem procederet, cibi in nobis sicci existentes non similiter cõcoquerentur. Atq; hæc duo argumenta existunt. Sed & medicamenta aluum subducẽtia, si in potu sumantur, extra uentrem procederent. Habet autem hæc res hoc modo. Quæcunq; medicamenta purgatoria sunt aut superne, aut inferne, aut etiam utrunq; præstant, ea hæc faciunt. Omnia ualde urunt, & fortia quidem ex ipsis, si partem

aliquam teneram corporis contigerint, eam exulcerant. Mitiora uero turbulentum corporis motum faciunt, quãcunq; tandem partem occuparint. Si uero aliquod ex his medicamentis in pulmonem perueniret, uidetur mihi magnum aliquod malum inducturum esse, Pituita enim de capite descendens, eum in ualde breui tẽpore exulcerat. Tenera enim & rara res est pulmo, & si exulceratus fuerit, non bene habebit homo ille, ob multas sanè caussas. At uero uenter à medicamento non exulceratur. Nam res est ualida ac robusta, nimirum uelut pellis & corium. Et pleriq; sanè ex Libyæ incolis pecorum pellibus pro uestibus utuntur, uentribus autem pro utriculis. Robusta enim res uenter existit. Deinde ubi à uino nigro homines repleti fuerint, nigra recrementa excernunt. Atque hæc omnia argumenta existunt. Et ubi allia comederimus, aut aliud quoddam edulium olidum, urinam reddimus comesta odore referentem. Et hæc quidem omnia argumenta sunt. Sed & hoc considerandum uenit quod dicturus sum. Si quis cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, aut aliud quid eiusmodi, & hoc ipsum in pulmonem peruenerit, certè arbitramur ipsum ne minimum quidem tempus uiuere posse. Vbi enim modicum quiddam pituitæ in pulmonem peruenerit, aut in fistulam ipsius, multa ac fortis tussis oboritur, ac conuulsio. Si uero utique & uixerit homo qui cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, ubi sanè concocta fuerit sorbitio, uidetur mihi multa & fortis caliditas corpori oboritura esse, multusq; dolor, ut omnino moriatur homo hoc modo, si illa in pulmonem perueniant. Atque hæc iam argumenta septem sunt. Præterea quomodo lac infantes pueros nutrire posset, si ad pulmonem descenderet? Atque hoc mihi aliud adhuc argumentum est. Et hæc ne produxissem quidem ad sermonis mei confirmationem, nisi multi adeò homines essent, quibus potus in pulmonem procedere uidetur, & necesse est ad opiniones fortiter inhærentes multa argumenta adducere, si quis uelit auditorem à priore sententia abducere ac conuertere ut suis uerbis fidem habeat. Et propter hoc etiam potus in pulmonem non procedit, sed in uentrem: quia contigua & annexa est ipsi gula hominis semper hians, & in hanc procedit. Et simul pulmonis fistulæ uelut hederæ folium incumbit, quare neque descendere permitteret in transglutiendo, si in ipsum procederet.

Atque hæc mihi de hoc relata sunt. Procedit nanque potus in uentriculum, & ubi expletus est, splen de ipso suscipit, & distribuit ad uenas, & ad omentum, & in decliue deorsum, & in scrotum, & ad crura, & ad pedes. Et postquam morbus ex aqua multa obortus fuerit, procedit de uentriculo, & semper ad splenem uenit de potu, ubi biberit homo. Contingit autem in hoc morbo, ut neq; febricitent aliàs ex uentre, quàm ubi homo sitiat, uesica autem & uentriculus non iusto modo excolent, neq; conueniente diæta homo utatur. At splen subægrotans à uentre de potu trahit. Morbus autem oboritur, & scrotum pellucidum fit, & clauiculæ, & collum, & pectora attenuantur. Colliquantur enim ab hoc morbo, & humor ad uentriculum defluit, & infernæ partes aqua plenæ sunt. & uenter cibum auersatur, & quandoq; ualde adstringitur, quandoq; defluit. Nec uesica iusto modo excolat, & plerunque horror aliàs atque aliàs per corpus discurrit, & quandoque febris corripit. Et quibusdam facies tumida

ſit, quibuſdam non. Aliquibus etiam tibiæ rumpuntur, ubi morbus diuturnus factus fuerit, & aqua illinc effluit. Incidunt & uigiliæ, & impotentia corporis, ac maxime lumborum. Et poſtquam edit aut bibit, etiam paulo amplius ſplen affligitur, & ſpiritum frequentem ſemper emittit. Atque hæc ſigna hydropis ſunt. Eſt autem & circa uentriculum ſolum, ſiue febris corripuerit, ſiue non. Et uenter magnus fit, & crura implentur aqua. Verum ſupernæ corporis partes attenuantur his qui ita affecti putantur. At ſigna omnia debiliora ſunt, & ſimul in cruribus aqua non diſcedit, & dolor tanto minor exiſtit.

Cæterum circa uentriculum ſolum hydrops & aqua hac de cauſſa fit. Etenim ubi aceruatim aqua acceſsit, & uia in principijs non pateat ad infernas partes, ſed aceruatim in uenis concludatur, nimirum ut quæ reſpirationem non habeat, neque ſurſum neque deorſum inniti poteſt, haud aliter quàm ſi quis magnum uas anguſti oſculi occludat, ac ſubito inuertat, deinde ſenſim operculum de oſculo detrahat. Et ſi enim hoc fecerit, aqua non effluet foras, neque enim reſpirationem habet, ſed à ſpiritu qui intus eſt, concluſa eſt. Nam ſpiritus qui intus eſt replet uas, & externo ſpiritui renititur, & excurſus aquæ non datur præ ſpiritu uas implente, & ſimul aere incumbente. Si uero quis ſenſim uas inclinarit, aut fundum perforarit, ſpiritus de uaſe exibit. Egreſſo autem ſpiritu, procedit etiam aqua foras. Sic ſanè in hydrope, ſi quidem perſpiratio ſurſum aut deorſum contingat, in principio morbi, tranſit ad crura hydrops, & ad pedes. Sin minus, iſthic ſolum uolutatur circa uentriculum, Atq; ita quidem de his à me dictum eſt. Fit autem & mulieribus hydrops in utero ipſo, & ſigna ſanè in uentriculo, & in cruribus, & reliqua ſigna eadē habet. Et de hoc ipſo à me dictum eſt in morbis muliebribus. Atque hæ tres ſunt ſpecies morborū ab hydrope. Fiunt autem hi morbi omnes citò difficiles, & omnes cito augentur. Adhuc autem difficiliores fiunt, ſi ex alio morbo corpus liquefactum, ad hunc deuenerit. Si quidem igitur ſubito occupauerit morbus hominem, moritur, nempe alio morbo diutiſsime iam affligente. At ubi etiam aluus ualde fluida fuerit, citiſsime moritur, & ſentiens, & loquens. Atque hæc à me relata ſunt de hydrope, & unde oriatur, & quòd hæc ſint ipſius ſigna.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE AFFECTIONIBVS, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

Hunc Galenus Polybi eſſe dicit.

VIRVM prudentem ratione apud ſe inita, quòd maximi pretij res eſt hominibus ſanitas, noſſe cōuenit quomodo ex ſua ipſius intelligētia, in morbis utilitatem capiat. Noſſe autem conuenit ea quæ à medicis & dicuntur, & adhibētur corpori ſuo, eaq́ꝫ dijudicare poſſe. Atqꝫ hęc ſingula hactenus noſſe ſatis eſt, quatenus idiotæ contingere poteſt. Hæc uero nouerit quis maxime, ſi harum rerum cognitione ac ſtudio teneatur. Morbi omnes hominibus à bile ac pituita fiunt. Bilis autem & pituita morbos exhibent, quum in corpore nimium aut reſiccantur, aut humectantur, aut incaleſcunt, aut frigeſiunt. patiuntur autem hæc pituita & bilis, & à cibis, & à potibus, & à laboribus, & à uulneribus, & olfactu, & auditu, & uiſu, & coitu, & à calido, & à frigido. patiūtur autē quum ſingula ex relatis, aut non in debito tempore corpori exhibentur, aut non cōſueta, aut plura & fortiora, aut pauciora & debiliora. Vniuerſi igitur morbi hominibus ex his fiunt. Oportet autem ad hæc idiotam noſſe, quæ par eſt noſſe idiotā. Quæ uero artifices noſſe par eſt, ea etiam adhibere ac tractare. De his autem quæ dicuntur & fiunt, fieri poteſt ut idiota ex intelligentia quadam cōiecturam faciat. Iam uero unde ſingula hæc noſſe oportet, ego referam. Si in caput dolores inciderint, huius caput calefacere cōducit: ita ut multa calida lauemus, & ſternutatione facta pituitam ac mucos ſubducanus. Et ſi quidem ex his à dolore liberetur, ſufficiunt hæc. Si uero non liberetur, purgandum eſt caput à pituita. Victus autē ſit ſorbitio, & potus aqua. Vinum aūt non exhibeatur, donec dolor ſedetur. Quum enim calidum exiſtens caput, uinum attraxerit, dolor fortior euadit. Dolores incidunt à pituita, quum in capite mota cumulata fuerit. Si uero aliàs atqꝫ aliàs dolor & uertigo in caput inciderit, proſunt quidem & hæc adhibita, prodeſt autē etiam, ſi ſanguis à naribus fuerit detractus, aut à uena in fronte. Si uero diuturnus & fortis in capite fiat morbus, & purgato capite non decedat, huius caput aut ſcarificare oportet, aut uenas in circuitu inurere. Ex his enim ſolū ſanum fore ſpes eſt. Aegrotos conſiderare oportet ſtatim in conſtitutionis morborum principio, qua re opus habeāt: & quales ſint ut pharmaco purgentur, aut ut aliud quid, quodcunqꝫ tandē uolueris, exhibeas. Si uero omiſſo principio, ad finem iam uergente morbo exhibueris, in deſperato iam corpore, forte quiddam præbere ueritus, periculū eſt ne magis delinquas, quàm ſucceſſum conſequaris. Si in aures inciderit dolor, cōducit multa calida lauare, & auribus fomentū adhibere. Et ſi quidem ad hæc ceſſerit pituita de capite attenuata, & dolor ceſſauerit, ſufficiunt hæc. Sin minus, optimum omniū pharmacum fuerit, quod in potu exhibitum, ſurſum pituitam purgat. Aut purgandum eſt caput medicamēto, quo capitis pituita purgatur. Fit autem & hic dolor, quum intrinſecus ad aures pituita ex capite allapſa fuerit. Si uero fauces inflammatæ

fuerint, gargarismis uti oportet. Fit autem & hoc à pituita. Si uero gingiuæ, aut aliquid sub lingua inflammatum fuerit, his quæ cõmanduntur utendũ est. A pituita autem & hæc fiunt. Si uero uua dependerit & suffocarit, (Quidam hoc gurgulionem uocant) statim gargarismis utendum est, præparatis uelut scriptum est in medicamentis. Si uero ex his gracilis non fiat, retro raso capiti cucurbitæ duæ adhibeantur, & sanguinis plurimũ detrahatur, & pituitæ fluxus retro reuellatur. Si uero neq; ex his detumescat, scalpello incidito, & aquã educito. Sectio autem facienda est, ubi summum subrubicũdum factum fuerit. Nam si tale factum sectũ non fuerit, inflammatur, & aliquando derepente strãgulat. Fit autem & hoc à pituita, ubi ex calefacto capite aceruatim defluxerit.

Cæterum quod ad dentium dolores attinet, si corrosus fuerit dens, & mouetur, eximatur. Si uero non corrosus est, neq; mouetur, dolorem autem exhibet, per ustionem resiccatur. Prosunt etiam quæ cõmanducantur. Dolores autem fiunt, quum pituita sub radices dentium subierit. Exeduntur autem & corroduntur, partim à pituita, partim à cibis, si natura debiles fuerint, & cauitatem habuerint, & male in gingiuis fixi fuerint. Si in nare Polypus nascatur: quæ res ex naso in obliquum per respirationem difflatur, ac intumescit: eximitur laqueo ex naso ad os distractus. Aliqui etiam pharmacis erodũt. Nascitur autem à pituita. Atq; hi quidem sunt morbi qui à capite oriuntur, exceptis oculorum morbis, de quibus priuatim agemus. At uero de morbis circa uentrem, hæc considerare oportet. Pleuritis, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, hi morbi acuti uocantur, & fiunt maxime quidem ac fortissimi hyeme. fiunt etiam æstate, uerum minus, & molliores. Quod si forte in tales incideris, hæc sanè faciens ac consulens, maxime successum senseris. Pleuritis. In pleuritide febris detinet, & lateris dolor, & erecta ceruice spiratio, & tussis, & sputum ab initio quidem subbiliosum spuit. Postquam autem quinta aut sexta dies aduenerit, etiam subpurulentum. Huic ad lateris quidem dolorem dandum est, quod pituitam & bilem à latere deducat. Sic enim dolor lenissimus fuerit. Aluus autem curanda est per clysterem subducentem ac frigefaciẽtem. Hoc enim uniuerso morbo commodissimum erit. Exhibendus est etiam potus, & sorbitio. Et potiones dandæ sunt acidiores, quo sputũ de latere repurgetur. Quum autẽ pus purgari inceperit, latus calefacere conducit, & forinsecus maturare ea quæ circa latus sunt. prius autẽ hoc facere nõ expedit. Resiccatur enim. Fit autẽ hic morbus maxime ex potu, quũ quis humecto corpore, aut ebrius, aut sobrius, friguerit. Fit etiã aliter. Iudicatur autẽ morbus breuissimus septima die, longissimus decimaquarta. Et siquidem in hac, per sputũ reiectũ ac purgatũ fuerit pus à latere, sanus fit. Si uero per sputũ nõ fuerit pus reiectũ, pectore suppuratus efficitur, & morbus longus erit. Porrò iudicari in morbis est, quũ morbi augescunt, aut marcescunt, aut in alium morbum transeunt, aut desinunt.

Peripneumonia. In peripneumonia febris detinet, & tussis, & excreat primum quidem pituitã crassam ac puram, Sexta uero & septima, subbiliosam & subliuidam. Octaua autem & nona suppurulentam. Huic si quidẽ dolor adest, aut dorsi, aut laterum, dandũ est medicamentũ, quod in pleuritide ad lateris dolorem, in medicamẽtario libro scriptũ est. Per potus autẽ, & sorbitiones, & uentris subductionẽ ac frigefactionẽ, eadem curatio adhibeatur quæ in pleuritide.

Quo

Quo uero sputũ et pus ex pulmone repurgetur, danda sunt pharmaca in potu, quibus pulmo humectatur, & pus sursum purgatur. Fit autẽ hic morbus, quũ pituita aceruatim ex capite ad pulmonẽ fluxerit. Aliquãdo etiã ex pleuritide in peripneumoniã & febrem ardentẽ transitus fit. Iudicatur aũt breuissimus quidem in diebus quatuordecim, lõgissimus uero in duobus de uiginti. Pauci uero hũc morbum effugiũt. Fiunt etiam pectore suppurati ex hoc morbo, si nõ in iudicatorijs diebus pulmo fuerit purgatus. Phrenitis ubi apprehenderit, febris primum debilis detinet, & dolor circa præcordia, magis aũt dextra, ad hepar. Quum aũt quarta aut quinta aduenerit, & febris fortior fit, et dolores augescunt, & color subbiliosus efficitur, & mẽs percellitur. Huic ad dolorẽ quidem danda sunt quæ in pleuritide, et tepor faciẽdus ubi dolor hęret. Sed & aluus curanda, ac reliqua similiter facienda sunt, excepto potu. Potu uero utendum est quocũq; alio uolueris, præter uinũ. Aut acetum & mel ac aquam dato. Vinum aũt non conuenit mente motis, neq; in hoc morbo, neq; in quibusuis alijs. Cõducit autẽ in hoc morbo etiã caput multa calida lauare. Mollito enim corpore, sudor quoq; magis sequitur, & aluus & urina secedit. Et æger ipse seipso tẽperantior euadit. Fit hic morbus à bile, quũ mota uisceribus ac septo trãsuerso insederit. Iudicatur aũt morbus, breuissimus septima die; lõgissimus undecima. Effugiũt & hunc pauci, transitq; etiã ipse in peripneumoniã, & si transierit, pauci effugiunt. Febris ardens siue causos, quũ habuerit, febris detinet, et sitis fortis, et lingua aspera ac nigra fit, à spiritus sanè caliditate. Et color subbiliosus fit, & sputa biliosa. Et æger extrinsecus quidem frigidus fit, intrinsecus uero ualde calidus. Huic conducit frigefaciẽtia adhibere, & ad aluum, & forinsecus ad corpus, cauendo ne inhorrescat. potiones quoq; ac sorbitiones dandę sunt frequẽtes, & paulatim q̃ frigidissimæ. Venter aũt curetur, & si quidem non subeant quæ insunt, infusa frigidissima per clysterem immittantur, aut quotidie, aut alternis. Hic autem morbus fit à bile, quũ mota intra corpus firmata fuerit. Solet etiã in peripneumoniã transire. Iudicatur aũt breuissimus quidẽ nona aut decima die. Longissimus aũt decimaquarta. Et siquidẽ transierit in peripneumoniam, pauci effugiunt. Si uero nõ transierit, multi effugiunt. Atq; hi quidẽ morbi acuti uocantur, & oportet hos sic curare. Quæcunq; uero aliæ febres hyeme fiunt, siue ex uino, siue ex lassitudine, siue ex aliqua alia re, eas obseruare oportet. Transeunt enim aliquãdo in morbos acutos. Transitio uero ipsarum talis est. Quum commotis duobus humoribus, pituita & bile, non conducentia corpori exhibentur, ipsi inter seipsos coacti, pituita uidelicet ac bilis, corpori ubicũq; tandem cõtigerit allabuntur. Et fit pleuritis, aut phrenitis, aut peripneumonia. Obseruare igitur ac uitare oportet febres in hyeme. Sit autẽ obseruatio, & tutela ab ipsis; quies, & gracilitas, & uentris euacuatio. In sorbitionibus autem & potionibus degendũ est, donec febris imminuta fuerit. Ex morbis fermè maxime acuti & occidunt, & laboriosissimi sunt, & opus est ad ipsos plurima tutela, & exactissima curatione. Et à curante nullum malum accedere oportet, sufficiunt enim quæ ab ipsis morbis adsunt. Verum ut boni quid præstet, pro uiribus conetur. Et si quidem recte curante medico, à magnitudine morbi superetur æger, nõ hæc culpa medici est. Si uero non recte curante, neq; cognoscẽte, à morbo superetur, medici culpa est. Aestate porrò hæc fiũt, febris detinet fortis,

& sitis, & uomunt aliqui bilem, aliquibus uero etiam inferne secedit. His in potu dandum est, & ad sorbendũ, quodcunq; tandem tibi idoneum esse uisum fuerit. Si uero bilis aut pituita ad cor cõsederit, aqua frigida, aut aqua mulsa pota, uomant. Si uero uenter non secesserit, clysteri utendũ est, aut subdititia glande. Morbus autem fit à bile. Liberãtur autem maxime septima die, aut nona. Si uero febre detinente non purgentur, neq; deorsum, neq; sursum, dolor autem affuerit per totum corpus, tertia aut quarta die, pharmaco leui aut potione, deorsum purgato. facito autem sorbitionẽ ex milio, aut farina: & ijsdem potionibus curato. Patiũtur autem & hæc à bile. Si uero externæ partes nõ ualde feruidæ fuerint, uerum internæ, & lingua aspera ac nigra fit, huic pharmacũ ne dederis, curato autem frigefacientia adhibendo, & ad aluum, & ad reliquũ corpus. Vocatur aũt hæc febris æstuosa. Iudicatur maxime undecima die, & decima quarta. Si uero febrilis calor apprehẽderit ac dimiserit, grauitas aũt corporis ipsum detinuerit: hunc donec quidem calor tenuerit, sorbitionibus ac potionibus curato. Quum autem non tenuerit, etiam cibos dato. purgato autem q̃ celerrime pharmaco, siue sursum siue deorsum opus habere tibi uisum fuerit. Si uero febris quidem non tenuerit, os uero amarum habuerit, & corpus grauetur, & cibum auersetur, pharmacum dandum est. Patitur autem hæc à bile, quum in uenas ac articulos incubuerit & firmata fuerit. Quicunq; uero alij dolores in æstate circa uentrem fiunt, si quidem ad præcordia & cor tenderint, aquã mulsam aquosam facito, & aceti tribus heminis affusis, tepidam bibendam dato. & ubi modico tẽpore ipsam retinuerit, & igne ac uestibus cõcalefactus fuerit, uomat. Si uero à uomitu rursus accesserint ac suffocauerint, rursus uomitũ faciat. Aut ipsum multa calida lotum, per clysterem sublue, & tepefactoria adhibe, si affuerit dolor. Patiuntur autem hæc maxime à pituita, quum commota ad cor allapsa fuerit. Danda sunt etiam his qui talibus doloribus uexantur, pharmaca quæ descripta sunt ad eiusmodi morbum, in medicamentario libro. Si uero transierit dolor aliàs ad alium uentris locum, & febre caruerit, multa calida lauetur, & doloris gratia bibenda dentur, quæ in pleuritide sunt descripta, aut alia prout tibi uisum fuerit. Si uero à dolore non liberetur, per pharmacũ deorsum subpurgetur. A cibis autem abstineat, quousq; dolor affuerit. Tales autem dolores, qui sic errant, à bile fiunt. Quicunq; uero dolores infra umbilicũ fiunt, in his molli infuso per clysterem immisso subluito. Si uero non sedentur, pharmacum deorsum purgans dato. Quicunq; uero dolores derepente in corpore fiunt citra febrem, in his lauare multa calida conducit, & tepefacere. Nam pituita & bilis compacta quidem, fortia sunt, & præualent in quacunq; corporis parte cõstiterint, & laborem ac dolorẽ fortem exhibent. Diffusa uero debiliora sunt, quacunq; corporis parte manifesta fuerint. At uero morbi qui in æstate fiunt, sic fieri solent. Quum corpus à sole fuerit calefactũ, humectatur. humectatum aũt ægrotat, aut totum, aut ea parte in quã pituita & bilis incubuerint. Si quidem igitur quis ipsos incipientes curet, neq; longi fiunt, neq; periculosi. Si uero non curet, aut male curet, & longiores fiunt, & sæpe quoq; occidunt. Sed & tertianæ et quartanæ febres, ex talibus fieri solent. Hæc morborum cõstitutio maxime quidem æstate fit, aliquibus uero etiam hyeme. Tertiana febris quum apprehenderit, si quidem uidebitur tibi nõ purgatus esse, quarta

die pharmacum dato. Si uero pharmaco non uidebitur opus habere, medicamenta in potu exhibeto, quibus febris aut transmutetur, aut deficiat. Exhibeto autem uelut scriptum est in medicamentis. Et in apprehensione quidem, sorbitione & potu nutrito. Interposito uero tempore, cibis per aluum secedentibus. Apprehendit autem plerunque non ita sæpe. Si uero non curetur, in quartanam transire solet, & diuturna fieri. Si uero quartana apprehenderit, si quidem impurgatus fuerit, primum caput purgato, & interpositis tribus aut quatuor diebus, pharmacum sursum uersus purgans dato in ipsa apprehensione. Et interpositis diebus rursum aliud deorsum purgans dato in ipsa apprehensione. Si uero ex his non sedetur, rursus interpositis diebus, multa calida lauato, & pharmaca quæ scripta sunt dato. potibus autẽ & sorbitionibus, & reliqua diæta utendum est uelut in tertiana. Apprehendit autẽ hæc febris plurimos multo tẽpore, alios uero pauco. Et fit tum tertiana, tum quartana, à bile & pituita. Cur aũt tertiana & quartana, alibi à me scriptum est. Vim porrò habẽt medicamenta in his febribus, ut potis his corpus in loco sit, in cõsueta caliditate ac frigiditate. & neque præter naturã calefiat, neque frigefiat. Danda sunt aũt uelut scriptũ est in medicamẽtario libro. Pituita alba quum tenuerit, corpus totũ intumescit albo tumore. & in eadem die alia parte melius sibi uidetur habere, alia deterius. Et tumor aliàs in alia corporis parte maior et minor fit. Huic pharmaca danda sunt deorsum purgantia, à quibus aqua, aut pituita purgatur. Victus autẽ ratio cõstituenda est, in cibis & potibus, ac laboribus, à quibus siccissimus ac gracilimus euadat. Morbus aũt hic fit à pituita, quũ quis ex febribus diuturnis pituitosus existẽs, impurgatus manserit, et pituita ad carnes ipsius cõuersa fuerit. Et nihil quidem albidior est hęc pituita quam alia. Verũ corporis color albidior apparet. Sanguis enim à pituitę copia aquosior fit, & nõ inest similiter in ipso bonus color. Quapropter albidiores apparent. & uocatur hic morbus pituita alba. Si quidẽ igitur curatus fuerit inchoante morbo, sanus fiet. Sin minus, in hydropẽ transit morbus, & hominem corrũpit. Quicunque splenem habent magnũ, qui quidẽ fuerint biliosi, hi mali coloris fiũt, & malis ulceribus scatent, & ex ore graue olent, & tenues euadũt. Et splen durus est, & semper cõsimili magnitudine, & cibi nõ secedunt. Qui uero pituitosi sunt, hæc & minus patiũtur, & splen aliàs maior, aliàs minor efficitur. His cõducit si quidẽ impurgati fuerint, et caput & reliquũ corpus purgare. Si uero purgatione nõ egeãt, uictus ratio cõstituenda est, ita ut pituitosis corpus resiccemus ac attenuemus, cibis & potibus, & uomitibus, & exercitijs plurimis, & deambulationib. Et in uere sursum per uentrũ purgẽtur. Biliosis aũt conducit, ut per uictũ humectantẽ, aluum & uesicam subducamus, & ut de uena splenitide frequẽter sanguinem mittant: & medicamẽtis urinam cientibus utantur, quæ splenẽ mollire scripta sunt, & ut pro anni tempore bilem purgẽt. Quidam uero splenici à pharmacorũ potu nihil utilitatis sentiunt, neque à reliqua curatione, quicquã gracilior splen ipsorũ euadit, sed quæ adhibentur à magnitudine morbi superãtur. progressu uero temporis, aliquibus in hydropem morbus degenerat, & corrũpuntur. Aliquibus aũt splen suppuratur, & usti sani fiunt. Cũ quibusdam uero cõsenescit durus & magnus existẽs. Morbus aũt fit, quum ex febribus & mala curatione, bilis aut pituita,

aut

aut ambo in splenem incubuerint. Et diuturna quidem est affectio, non autem lethalis. Ex pharmacis quæ splenis gratia exhibetur, alia per uesicam purgant, & ipsum molliorem faciunt. Alia uero purgant quidem, uerum neq; per uesicam quicquam, quod manifestius fiat, neq; usq; alia parte. Splenem tamen molliunt. Voluulus quum apprehenderit, uenter durus fit, & nihil secernit, & dolor inferne omnem aluum tenet, & febris, & sitis. Aliquando uero præ dolore æger etiam bilem uomit. Hunc humectare oportet, & intrinsecus, & extrinsecus. Et multa calida lauare. Et bibenda dare quæ aluum mouent, & urinã subducunt. Et clysterem adhibere, si admittat. Si uero non admiserit clysterem, fistulam ad utriculi extremitatem alligato, & insufflando multum flatum immittito. Et ubi intestinum & uenter eleuata fuerint à flatu, exempta fistula, statim infusum per clysterem immittito, Et si susceperit, secessum emittet, & sanus euadet. Si uero non sic susceperit infusum, moritur maxime septima die. Talis aũt morbus fit, quum stercore aceruatim cõbusto in intestino, pituita circa hoc colligitur. Et intestinũ intumescit, utpote his aceruatim induratis. & neq; pharmaca quæ superne bibuntur suscipit, sed reuomit, Neq; infusa inferne adhibita admittit. Est autem morbus acutus & periculosus. Aqua inter cutem fit plerunq; quum quis ex longo morbo impurgatus multo tempore manet. Corrumpuntur enim carnes, & liquantur, & fit aqua. Fit etiam hydrops à splene, quum ægrotauerit: & ab hepate, & à pituita alba, & à dysenteria ac lienteria. Et si quidem ex purgatione non facta fiat hydrops, uenter aqua impletur. pedes autem & suræ attolluntur. humeri uero & clauiculæ, & pectora & femora liquefiunt. Hunc si à principio acceperis, priusquam aqua superexcrescat, pharmaca bibenda dato, à quibus aqua aut pituita purgatur. Bilem uero ne moueto. Cibos autem & potus & labores ac deambulationes constituito, à quibus gracilis ac siccus euadat, & carnes quàm robustissimæ fiant. Morbus autem est lethalis, cum aliàs, tum si uenter aqua repletus fuerit. Quum uero à splene, aut hepate, aut pituita alba, aut dysenteria in hydropem transitus fit, conducit quidem per eadem curare, effugiunt autem nõ ualde. Nam in morbis quum alter alteri succedit, plerunq; occidit. Quum enim corpori à præsenti morbo debilitato, alius morbus accesserit, præ imbecillitate perit, priusquã alter morbus qui posterior accesit, desinat. Aqua porrò sic fit. Quum carnes à pituita, & tempore, & morbo, & non purgata immũdicia, & mala curatione, ac febribus corruptæ fuerint, liquescunt & fiunt aqua. Et uenter quidem non distribuit aquam in seipsum, uerum in circuitu circa ipsum consistit. Siquidẽ igitur à pharmacis, & alia uictus ratione, æger utilitatem percipiat, & uenter ipsius euacuatur, bene est: Sin minus, sectione facta, aquam emittito. Secatur autem uel iuxta umbilicum, uel retro iuxta lumbos. Effugiunt autem & hinc pauci. Dysenteria quum habuerit, dolor adest per totum uentrem, & tormen, & egerit bilem ac pituitam, & sanguinem combustum. Huius ubi purgaueris caput, pharmaco in potu exhibito, quod sursum pituitã purgat, et aluũ lacte cocto elueris, reliquũ corpus curato, & si quidẽ febre caruerit, pinguibus & dulcib. ac liquidis semper quæ insunt, ex aluo subducito. Et multa calida partes sub umbilico lauato, si dolor affuerit. Potus autẽ & sorbitiones ac cibos exhibeto, uelut scri-

ptum

ptum est in medicamētario libro. Morbus hic fit, ubi bilis & pituita in uenas ac aluum incubuerint, ægrotat quidem sanguis, & corruptus secedit: ægrotat autem & intestinum, & raditur ac exulceratur. Fit autem hic morbus, & lōgus, & laboriosus ac lethalis. Et si quidem robusto adhuc corpore curetur, spes est fugæ. Si uero colliquato iam, & uentre omnino exulcerato, nulla uitæ spes superest. Lienteria. In lienteria, hoc est, intestinorum leuitate, cibi secedunt non putrefacti, liquidi, dolor autem non adest, & corpus attenuatur. Hunc per eadem curato, uelut à dysenteria detentos. Morbus autem fit, quum ex capite & superiore uentre, pituitæ defluxus fit in uentrem inferiorem. Quod ubi contingit, cibi ab ipso frigefiunt ac humectantur. Et secessus ipsorum non putrefactorum uelox contingit. Et corpus liquescit, dum simul cibi per multū tempus in uentre non concoquuntur, & simul à uentre calido, præter naturam calescit.

Profluuium uentris longum quum detinuerit, secedunt primum quidem liquida, quæ sunt ingesta: postea pituita. Et probe quidem edit, uerum à multo secessu debilis ac tenuis fit. Hunc sursum uersus resiccato, ueratro in potu dato, & capite à pituita purgato. Ventrem quoq; lacte cocto eluito. Deinde reliqua cibis ac potibus curato, à quibus uēter & totum corpus resiccetur. Morbus autem ab ijsdem fit, à quibus etiam intestinorum leuitas. Hi morbi, dysenteria inquam, & lienteria, ac diarrhœa siue profluuium uentris, consimiles sunt. Et oportet ipsos sic sanare, ita ut defluxū à capite & superiore uentre intercipias, aut auertas. Morbi enim natura hinc est. Et nemo sententiam tuam reprehendet. Fermè autem & reliquos morbos sic considerare oportet, unde unicuique natura sit, Et si sic consideraueris ac deprehenderis principium morborum, minime aberraueris. Tenesmos ubi apprehenderit, secedit sanguis ac mucus, & dolor fit in uentre inferiore, maxime ubi ad secessum deuenerit. Huic conducit uentrem humectare, & pinguefacere, ac tepefacere. Et quæ insunt subducere. & calida lauare, excepto capite. Solet autem hic morbus plures cibos expetere, Tormina enim euacuato uentre à sanguine ac muco pertranseuntibus, & ad intestinum allabentibus, fiunt. Quum autem insunt cibi, minorem mordacitatem intestino inferunt. Et fit quidem ex ijsdem à quibus & dysenteria, uerum debilior, & breuis, & non lethalis. Quum ex uino aut à conuiuio, bilis superne ac inferne fluxus, aut diarrhœa corripuerit, diarrhœæ quidē conducit ieiunare. Et si sitim habeat, uinum dulce dare, aut uuarum passarū dulcium retrimenta. Ad uesperam uero danda sunt, quæ etiam his qui à pharmaco purgati sunt dantur. Si uero non cesset, uelis autem sedare, uomitum à cibo, aut lenticulæ decocto facito, & cōfestim sursum reuellitur infernus secessus. & si succo lentium aut cicerū infuso elueris, etiam sic sanè sedabitur. At uero bilis fluxui cōducit, si dolor adsit, dare quæ in pharmacis scripta sunt sedantia dolorem. Venter aūt curetur, tum superior, tum inferior, per potiones humectantes, & per balnea calida corpus mollientia, capite excepto. et sic tū uomitus prodiuior fit; & si liquor aliquis ingressus fuerit, ea quæ aduersantur sursum reuomuntur: tum infernus secessus magis prodit. Si uero euacuaueris, uiolenter uomuntur, & uiolentius secedūt. Ad uesperā uero dato & huic ea quæ dari solēt ei qui pharmacū bibit. fiunt aūt & hi dolores qui ex potationibus aut ex conuiuio oriūtur, quū cibi & potus plus solito in uentrē ingresi fuerint, & quæ extrinsecus

trinsecus corpus supercalefacere solent, bilem ac pituitam mouerint. Vrinæ stillicidij modi quidem multi & omnigeni sunt. Conducit autem forinsecus quidem corpus balneis calidis mollire. Intrinsecus uero humectare, aluum quidem per cibos, à quibus fluida fiat. Vesicam uero per potus, à quibus urina quàm plurimum diffunditur. Danda sunt & urinam cientia medicamẽta, quæ scripta sunt in medicamentario libro sedantia dolorem. Morbus autem fit à pituita. Et quum quidem uesica siccata fuerit, aut perfrigerata, aut euacuata, dolorem exhibet. Quum uero humida est, & plena, aut etiam diffusa, minus. fit autem senioribus diuturnior hic morbus. Iunioribus autem breuior. Neutris uero lethalis. Coxendicum morbus quum fit, dolor corripit coxæ iũcturam, & summas nates, ac coxendicem. Tandem uero etiam per totum crus dolor uagatur. Huic confert quum dolor tenuerit, mollire in quacunq; tandẽ cruris parte dolor hæserit, per balnea, & tepefactoria ac fomenta. Et aluũ subducere. Vbi uero quieuerit dolor, pharmacũ dandum est infra purgans. Et postea bibat lac asininum coctum. Doloris autẽ gratia dentur quæ scripta sunt in medicamentis. Morbus hic fit, quum bilis & pituita in sanguifluam uenã incubuerint. aut ex alio morbo, aut aliter quantũcunq; sanguinis à pituita & bile cõpactum ægrotarit. Hic enim per crus uagatur per sanguifluam uenam: & ubicũq; cõstiterit, ibi etiam dolor manifestus fit maxime, molestus quidem, sed non lethalis. Si uero in unum aliquem locum incubuerit dolor, & constiterit, & medicamentis non fuerit exactus, urito quocũq; loco fuerit dolor. Vrito autẽ lino crudo.

Articularis morbus quum tenuerit, corripit calor & dolor corporis articulos. Corripit autem acutus, & in aliũ atq; alium articulum dolores incumbunt, tum acutiores, tum molliores. Huic conducit adhibere qua parte dolor hæret, frigefactoria. Et quæ insunt ex aluo subducere, per clysteres, aut glandem subditam. Ad sorbendum uero & bibendũ dato quodcunq; tibi conducibile uisum fuerit. Quũ uero dolor intus fuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato, & post hoc serum coctum, & asininũ lac. Hic morbus à bile fit & pituita, quum cõmota in articulos incubuerint. Et breuis quidem fit & acutus, non autem lethalis. Solet autem iunioribus magis quàm senioribus contingere.

Podagra uiolentior est omnibus eiusmodi circa articulos morbis, & diuturnissimus ac ægre cedẽs morbus. Et est quidem hic morbus sanguinis in uenulis à bile ac pituita corrupti. Quanto autem in tenuioribus fuerit uenulis, & in plurima corporis necessitate cõstitutis, & in neruis, et ossibus multis ac densis: tanto sane durabilior est morbus, & qui ęgerrime depelli possit. Conducũt autem & huic eadem quæ morbo articulari. Et longus quidem est & hic morbus ac molestus, sed nõ lethalis. Si uero in digitis dolor relinquatur, uenas paululum supra articuli in digito nodum inurito. Vrito autem cum lino crudo.

Morbum autem regiũ sic curare oportet. Extrinsecus quidẽ corpus molliendum est balneis calidis. Aluus uero & uesica humectanda, & urinam cientia danda, quæ sunt præscripta. Si uero fortis fuerit, purgato capite, pharmacũ quoddam potandũ dato quod bilem deorsum purgat. Postea uero urinã cientibus utendum est. Morbus aũt fit, quum bilis commota sub cutem uertitur.

Quod si hæc nouerit uir idiota, nõ similiter in incurabiles morbos inciderit. Solent enim morbi ex paruis occasionibus magni ac diuturni fieri. Et quicũq;

cibi

cibi, aut potus, aut sorbitiones congrue ac consequenter se habent, & quæcunq; pharmaca doloris gratia, ea omnia sine periculo semper exhibentur, si iuxta præscriptum exhibueris. Quæcunq; uero pharmaca purgant bilem aut pituitam, in his pericula fiunt, & culpæ medentibus imputantur. Quàm maxime igitur ea uitare oportet. Atq; hi quidem sunt morbi qui circa uentrem fiunt. Exceptis pectore suppuratis, & tabidis, & muliebribus morbis. Hi enim seorsim describentur. Tubercula quæ enascuntur omnia, à pituita aut sanguine nascuntur, quum sanè à uulnere, aut casu fuerint collecta. Cõducit autem horum aliqua cataplasmatis integere, & per pharmaca in potu data diffundere. Aliqua uero impositis cataplasmatis maturare. & diffundũt quidem cataplasmata, quæ quum calida sint humectant, & non in seipsa trahunt. Maturant autem, quæ calefacientia contrahunt. Quum uero aliquod sectum fuerit, aut sua sponte ruptum, pharmaco humorem repurgare conuenit, ubi autem pus effluere desiuerit, uelut ulcus sanare. Lepra, & pruritus, & scabies, & impetigines, & uitiligo, & alopeciæ, à pituita fiunt. Sunt autem talia turpitudo magis q̃ morbi. Fauus, & strumæ, & pani, & furunculi, & carbunculus, à pituita fiunt. Quo uero hæc depurges, pharmacis sic utendum est. Quicunq; biliosi sunt, his dato ea à quibus bilis purgatur. Pituitosis uero, ea à quibus pituita. Atrabiliarijs autẽ, ea à quibus atra bilis. Hydropicis ea per quæ aqua. Quæcunq; uero pharmaca in potu dantur, & non purgant neq; bilem, neq; pituitã, ea quum in corpus ingressa fuerint, uim exhibere oportet, aut frigefaciẽtia, aut calefacientia, aut siccantia, aut humectantia, aut contrahentia, aut diffundentia. Quæ uero somnum faciunt, ea quietem sanguini exhibere oportet. Quum ad ægrotum deueneris, interrogare oportet quæ patitur, & ex qua caussa, & quot iam diebus: & an uẽter secedat, & quo uictu utitur, Et primum considerare, an morbus à bile aut pituita factus sit, aut utrisq;. Et hoc probe nosse conuenit, q; necesse est, ut ab altero horum, aut utrisq; fiat. Deinde utrum siccitate aut humiditate opus habeat. Aut aliquæ quidem partes corporis siccitate, aliquæ uero humiditate. Postea an morbum sursum purgare oportet, aut deorsum, siue per uesicã. Et an augescit morbus aut marcescit, & an soluitur, aut in alium transit. Vulneratos fame affligito, & ex aluo quæ insunt subducito, aut per clysterem, aut pharmaco infra purgante exhibito. & in potu dato aquam, aut acetum. Aut sorbitiones præbeto. Inflammata cataplasmatis frigefacito. Talia uero cataplasmata sint, aut betæ coctæ in aqua, aut apium, aut oleę folia, aut fici folia, aut rubi, aut quercus, aut mali punicæ. Atq; his coctis utendũ est. Crudis uero rhamni folijs, aut uiticis, aut saluię, aut Tithymali. Aut pulegiũ uiride, aut porrũ, aut apium, aut coriandrũ, aut isatidis folia impone. Si uero nihil horum habueris, neq; ullum aliud cataplasma, polentam aqua aut uino subactã imponito. Tanto autem tempore hæc cataplasmata prosunt, quanto frigidiora fuerint q̃ ulcus. Quũ uero fuerint calidiora, aut similiter calida, nocẽt. Pinguia ad inflammata nõ conducunt, neq; ad ea quæ non sunt purgata, neq; ad putrescentia. Sed ad inflammata conferunt frigida. Et ad impurgata ac putrescentia, acria faciunt, & quæ mordacitatem aliquam inducentia purgant. Vbi uero carnem producere uoles, pinguia & calida magis conducũt. Ab his enim caro pullulat. Quibuscunq; cibis aut potibus homines sani in uictu utũtur, ex his

oportet præsentibus uti ad ægrotos, ita ut pręspares calidos et frigidos, et humidos, & siccos. Ex frigidis quidem calidos, & calidos ex non calidis, & siccos ex nõ siccis, & reliquos iuxta eundem modũ. Neq; uero de præsentibus desperare oportet, tanquam nihil posśint, & absentes quærere, qui nullam utilitatẽ ægro afferant. Comperies autẽ, si recte consideraueris, extra hos, paucos quibus ad ægrum utaris. Sorbitiones autem in morbis omnibus dato, aut ptisanã, aut milium, aut farinam, aut alicam. Et quæcunq; ex his dederis ad secessum, tenuia dato, & magis percocta, & dulciora potius ꝙ salsiora aut calidiora. Quæ uero ad robur aut refocillationem, crasśiora, pinguiora, & moderate cocta Potibus autem utendũ est, si quidem aluum & uesicam subducere uelis, uino dulci aut aqua mulsa. Si uero adstringere, austero, albo, tenui. Si corroborare, austero, nigro. Qui uinum bibunt citra affectionẽ erga ipsum, his dandi sunt potus qui præparantur, & in medicamentario libro scripti habentur. His qui medicamentum biberũt, post purgationẽ detur, febrientibus quidem, aut lenticula, aut milium tenue, aut ptisanæ succus. Danda est autẽ ptisana & milium, uelut quæ leuia sint. Alica uero uelut omnium robustiśsima. Et farina uelut his robustior. Lenticula autem odorata præparetur, & modica secundo loco detur, ut quæ leuis sit sorbitio, & stomacho grata sursum uersus. Ammisceatur autẽ aut sal, aut mel, & cuminum, & oleũ. Ad lenticulam uero ammisceatur pulegĳ herba, & parum aceti. Non febrientibus autẽ, panis puri medullam in iusculũ intrito, aut mazam & frustum piscis dato, aut ouiculæ tenerrimæ carnem, aut uolucris aut catuli coctam. Febrientibus autem etiam betam dato, aut cucurbitã, aut blitum. Et post cibum bibant uinũ uinosum, uetus, album ꝙ aquosiśsimũ.

Quibus lauari non conducit, ungantur uino & oleo calido, & alternis extergeantur. Quum aluum debilis, à cibis humectare uolueris, mazam dato & obsonia. Et marinorum quidem piscium frusta cocta cum intrito. carnes autem ouiculæ tenerrimæ, aut hedi, aut catuli, aut uolucris coctas. Et betam aut blitum, aut rumicem, aut cucurbitam, si tempus tulerit. Ex oleribus uero apiũ, & anethum ac ocimum. & uinum mellei coloris, uetus, albũ item ac aquosum.

Quum uero siccare uolueris corpus, panem dato, & obsonia assa, & sicca, & hæc omnia calidiora. & carnium partes carnosas: pisces, petrosos: olera, rutam, aut thymum, aut origanum. Vinum uero nigrum austerum. Præparentur autem obsonia cũ sale & cumino. Alĳs uero condimentis parciśsime utendum est. Quũ autem ex morbo refocillare uolueris, alia quidem eadem dato, quæ exhibes quum uentrem humectas, Verum pro lactentibus carnes fortiores, & pro catulinis, uolucriũ ac leporinas. & ex his aliquas assatas, tum de carnibus, tum de piscibus, & ꝙ optime præparatas. Quibuscunq; morbis siccitas conducit, his semel in die cibum exhibere expedit, & cibos ac potus pauciores dare, ꝙ ut repleantur, & hos laboribus ac deambulatione perficere, & ꝙ minimũ dormire. Quibuscunq; uero humiditas conducit, his expedit inediam non ferre, & cibi ac potus nõ indigos esse, neq; laborare, & dormire quantũ uoluerint. Quoscunq; cibos, aut obsonia, aut potus ægroti cõcupiscunt, exhibeto, si non corpori damnũ inde accessurũ est. Quum aut cibus aut potus augere inceperis aut detrahere, paulatim & additiones, & detractiones facere oportet. Quicũq; cibos sufficiẽtes perficere posśint, his sorbitiones ne dederis. Excludunt

cludunt enim cibũ. Qui uero nõ possunt, his dato. Si uero quid dare uolueris refectionis gratia, alicã dato, et ptisanã triticeam. Hæ enim sorbitiones sunt fortiores. Dentur aũt post cœnam. Pharmaca quæ potantur, & quæ ad uulnera adhibentur, discere oportet: omnibus enim hoc expositũ ac procliue est. Non enim ex intelligentia homines hæc reperiũt, sed potius ex fortuna. Neq; artifices magis ꝙ idiotę. Quæcũq; uero in arte medica, intelligẽtia discũtur & reperiuntur, aut de cibis aut de medicamentis: ea ab his qui dinoscere possunt quæ in arte sunt, discere oportet, si quid discere uelis. Post sorbitiones cibum debilibus dato, & uinũ uinosum insuper bibendũ. Ante cibos uero & potus aut sorbitiones, & postea, & cibũ & potum quicunq; tandem tibi uidebitur debilibus exhibeto, ita ut & corpus & animã inspicias. Sic enim maxime profueris. Quam facultatẽ singuli cibi habeant, coniectare oportet, ex his qui uim manifestam faciũt. Quicũq; flatum, aut morsum, aut repletionẽ, aut ructũ faciunt, aut tormen, aut secedũt, aut nõ secedunt: hi manifesti sunt ꝙ hæc operãtur. & ex his etiam alios cõsiderare oportet. Habẽt enim singula edulia, & quo prosunt, & quo lædunt. Verũ alia manifestissime operãtur quæ operãtur, alia uero obscurius. Cibi & obsonia præparẽtur ac exhibeãtur debilibus, à quibus neq; flatus fit, neq; ructus acidus, neq; tormẽ, et quæ neq; ualde per aluum secedũt, neq; ualde resiccãtur. Hæc autẽ sic fiunt. Quæcũq; quidẽ uenter superat, et corpus ipsa suscipit, ea neq; flatũ exhibent, neq; tormẽ. Si uero uẽter non superarit, ab his & flatus, & tormẽ, & alia huiusmodi fiũt. Leuissima sunt cibaria, & potus ac obsonia, quæ moderata in corpus ingesta, aut paulo amplius supra modum, neq; repletionẽ exhibent, neq; tormen, neq; flatũ, neq; aliud quiddam eiusmodi, & celerrime cõcoquuntur, & cõcocta secedunt, & per omnem diem in uentrem ingesta, minime molesta sunt, etiam si diu antea fuerint ingesta. Grauia autem sunt, quæ moderata exhibita, aut infra modum, repletionem & dolorem exhibent. & quæ neq; dari, neq; edi, neq; bibi possunt, ut non dolorem exhibeant. Et si quis ipsa per tempus rursus bibat aut edat, etiam sic dolorem exhibent, & non pro ratione secedunt. Ad sanitatẽ optima sunt, quæ modice ingesta, sufficiunt, ut & famis & sitis sint medela. Et plurimo tempore corpus ipsa suscipit, & pro ratione secedunt. Ad robur autem optima sunt, quæ carnem plurimã ac densissimam producunt, & sanguinẽ crassefaciunt, & pro ingestorũ ratione secedunt. & corpus plurimo tempore ipsa suscipit. Pinguia, & caseosa, & mellita, & ex sesamo parata, ructũ acidum maxime faciũt, & bilis fluxum superne ac inferne, & tormen, & flatum, & repletionẽ. Hoc ipsum etiam cõtingit, quum quis plura ederit aut biberit, ꝙ uenter cõcoquere potest.

Debilibus si quidem pro morbi ac corporis ratione dederis, quæcũq; tandem dederis, consumit hæc corpus, et neq; indigum est, neq; repletum. Si uero aberraris à temporis occasione, detrimentũ in utraq; sequitur. Quæcunq; cibaria aut potus, aut obsonia corpus suscipit, ab his maxime neq; tormen fit, neq; flatus, neq; ructus acidus. Quũ enim in uentrem ingesta fuerint, corpus ab ipsis trahit quod ipsi commodum est. Et necesse est iam quod restat debilius esse, ꝙ ut tormen, aut flatum, aut aliud quid huiusmodi in uentre faciat. Vina dulcia, & austera, & mellei coloris uetusta, uentrem subducunt, maximeq; urinam cient ac nutriunt, & neq; flatum exhibent, neq; tormen, neq; repletio-

nem. Carnes percoctæ & exassatæ, utræq; debiles sunt ad robur augendū. Ad secessum uero percoctæ cōmodæ sunt, Assatæ uero magis sistūt. Quæ uero moderatā habent & cocturā & assaturā, hæ & ad robur, & ad secessum moderate se habent. At uero crudiores ad robur quidem cōmodæ sunt, sed nō ad secessum. Ex cibis ac potibus qui cōmodissimi sunt corpori ac maxime sufficientes, & ad alimētum, & ad sanitatē, ex his ipsis etiam, ubi quis ipsis non in tempore utatur, aut pluribus ꝗ tempestiuū est, & morbi, & ex morbis mortes fiunt. Reliqui uero cibi ac potus, qui talem uim non habent, parum utilitatis afferūt, etiamsi quis semper ipsis in tēpore utatur. parum autem etiam lædunt. In utrāq; enim partem debiles sunt, ut & boni aliquid faciāt, & mali. Sunt autē cibi & potus qui hāc uim habēt hi, panis, maza, carnes, pisces, uinum. & ex his alij magis, alij minus. Quicūq; ex sicco uictu uiuunt, his nō cum cibo potus detur, sed post cibū, multo tempore interposito. Et sic quidē siccus humor à siccis cibis ortus, corpus siccat. Si uero quis simul cum cibo bibat, cibus hnmidior factus, corpus humidius facit. Panis calidus, & carnes calidæ, ipse per se comestę, siccāt. Si uero cū liquore dederis, aut statim à cibo potū prębueris, nō siccāt.

Panis purus ex farinis, ad robur ac refectionē commodior est, ꝗ qui nō est ex tenuibus farinis paratus, & recēs utilior est ꝗ uetus, & ex farinis recentibus melior ꝗ ueterib. Polenta ex ordeo non madefacto, sed circūcirca consperso ac decorticato, fortior est ꝗ ex madefacto: & recens quàm uetusta. Et maza prius subacta fortior est, quàm nō subacta. Vinū diffusum, ac perfrigeratū, & excolatum, tenuius fit ac debilius. Carnes coctæ, si quidē percoctas feceris, debiliores sunt ac leuiores. Assatæ uero si exassatæ fuerint, et inueteratę ex aceto aut sale, debiliores sunt & leuiores recētibus. Debiles ac leues cibi, uentrē quidem nō lædunt, neq; corpus, eo quod calefacti non intumescūt, neq; replent, sed cito mollescunt, & cōcocti secedunt. Humiditas aūt ab ipsis debilis corpori accedit, et neq; augēt, neq; robur memorabile exhibēt. At fortes cibi, et intumescūt ubi in uentrem ingesti fuerint, & replent. & difficilius quidē ac tardius concoquuntur, & nō secedunt. Verū humor ab ipsis fortior ac incorruptus accedēs, multum robur ac augmentum corpori addit. Ex carnibus leuissimæ sunt in corpus, caninæ, & uolucriū, & leporinæ coctæ. Graues autem sunt bubulæ. Et porcinæ moderatiores, flatum autē faciunt, & coctæ & assatæ. Et sanis autē & debilibus conueniunt ouillæ. Suillæ uero his qui laborant & exercitātur, & ad bonum habitum, & ad robur cōmodæ sunt. Debilibus aūt & priuatam uitam degentibus, fortiores. Sed & ferinæ mansuetis leuiores sunt, eo quod fructū non similem edunt. Differunt autem & pecorū carnes, & eorum quæ fructū edunt, & quæ non edunt. Et fructus nō idem in omnibus facit, sed partim densam ac fortem uictimæ carnem efficit, partim raram & humidam, ac debilem.

Vt in summa dicam, pisces leue sunt edulium, & cocti, & assati, & ipsi per se, & cū alijs cibis. Ipsi uero inter seipsos sic differunt. Stagnorū pisces, & pingues, & fluuiatiles, grauiores sunt. Littorales autē marini, leuiores. Et percocti assatis sunt leuiores. Ex his itaq; fortes dato, ubi reficere aliquē uoles. Leues uero, ubi gracilem & tenuem facere oportuerit. Balneum calidū moderatum quidem, mollit et auget corpus. Quod uero opportunū modum excedit, siccas quidē corporis partes humectat, humidas uero resiccat. Et siccæ quidem humectatæ

ctatæ debilitatẽ & animi deliquium exhibẽt. Humidæ uero ſiccatæ, ſiccitatẽ ac ſitim. Ex oleribus allia, & cocta & aſſata, urinã cient, & per aluũ ſecedunt, & ad menſes muliebres cõducunt. Cepæ ad urinas cõmodæ ſunt. Succus enim acrimoniam quandã exhibet, ut ſecedat. Atq; his quidem ſic utẽdum eſt, ſed debilibus non exhibenda. Apium & coctũ & crudum urinã ciet, & paluſtre magis ꝗ ſatiuũ, quod etiam maiorem uim habet. Coriandrũ ſtomacho gratum eſt, & per aluum ſecedit, tum coctũ, tum crudum. Ocimũ & humidũ eſt & frigidũ, ac ſtomacho gratum. Porrũ coctum quidem urinã ciet, & ſecedit. Crudum uero æſtuoſum eſt & pituitoſum. Malum punicũ reficit & pituitoſum eſt, et cũ nucleo quidem, aluũ ſiſtit. Citra nucleũ uero, ſecedit. Calidi cibi, ſicci quidem ſiſtunt, humorẽ enim in uentre reſiccant. Si uero humidi ſunt, humectãtes per caliditatẽ, aluum ſubducunt. Acerba ſiccant, & cõtrahũt corpus. Habent & uim ſiſtendi. Acida attenuant, morſum inducẽtia. Salſa ſecedunt, & urinam cient. Pinguia & dulcia, humiditatẽ & pituitam exhibent. Reficiunt cucurbita, & beta, & blitũ, & rumex, & per humiditatẽ ſecedunt. Braſsica uero acrimoniã quandam habet ad ſeceſſum, & ſimul boni ſucci eſt. Caſeus, & ſeſamũ, & uua paſſa, reficiũt & pituitoſa ſunt. Vinũ dulce, et mellis ſpeciẽ referens, ambo & reficiunt, & urinã cient, & pituitoſa ſunt. Auſtera uero, ad robur & ſiccitatem commoda ſunt. Vrinam aũt cient etiam auſtera uetuſta, quæ alba & tenuia exiſtunt. Oleum & quæcũq; oleoſa, reficiũt et pituitoſa ſunt. Ex oleribus coctis ſecedũt, quæ ex natura humidiſsima aut acerrima ſunt, aut caliditatẽ habent. Dãda aũt ſunt hęc tepidiora ac flaccidiora, Sic enim ad ſeceſſum cõmodant. Cucumis pepo, & urinã cit, et aluo ſecedit, ac leuis eſt. Alter autẽ pepo, frigiditatẽ quandam exhibet, et ſitim ſedat. Alimẽtum uero à neutro horũ contingit, niſi tenue quoddã. Sed neq; malum, neq; memorabile. Mel cum alijs quidem comeſtũ, et nutrit, et bonũ colorem exhibet. Ipſum autem per ſeipſum attenuat magis ꝗ reficit. Nam & per urinã, & per ſeceſſum plus iuſto expurgatur. Vrinam cientia in uentre & cito caleſiũt, & calefacta marceſcũt ac liqueſcũt, & ob id citum ſeceſſum faciũt. Stabiles autẽ ac aluum ſiſtentes cibi, & caleſcũt, & calefacti cito reſiccãtur ac compingũtur, & propter ea obduri facti, nõ ſecedunt. Quæ per aluũ ſecedunt, ſuccoſa ſunt, & natura calida. Quæ uero urinam cient, ſicca & frigida. Frumentũ & uinũ, differũt quidem & ipſa inter ſeipſa ex natura, tum robore & debilitate, tum leuitate ac grauitate. Differt etiã locus à loco, ex quo illa fuerint. Eſt enim alius aquoſus, alius aquarũ inops, & apricus, & umbroſus, & bonus, & malus. Quare omnia hæc ad hoc cõferunt, ut ſinguli cibi aut fortiores ſint, aut debiliores. Quicũq; ſanè panẽ comedere ſoliti fuerũt, his dandus eſt et in morbis. Quũ quis cibos aut potus plures ſolito acceperit, ſi nõ ſolito more perfecerit, optimũ eſt ut ſtatim reuomat. Poma & fructus arborei, tum mollis, tũ duri corticis, propterea poſt cibum moleſtiora ſunt, & ſano, & debili, quia corpus eius qui cibũ ſumpſit, ſolũ ab ipſis humores trahit. Si uero ieiunus quis edat, plures. Quicũq; cibi aut flatum, aut æſtum, aut morſum, aut repletionẽ, aut tormen faciũt, à talibus liberat uinum meracũ inſuper potatum. Corpus enim à uino calefactum, per calorẽ amouet ea quæ inſunt à cibis & potibus ac ſimilibus. Venter aliquando perturbatur, aliquãdo ſiſtitur, aliquãdo etiam pro ratione ſecedit. Cur

autē hæc ſic ſe habēt: primum quidem uenter quū humidior fuerit, & quū ſiccior, ſuſceptū cibum corrumpit. Deinde quū mutatio facta fuerit, ſiue ex frigore ad caliditatē, ſiue ex caliditate ad frigiditatē, itidem corrūpit. Quare neceſſe eſt uentrē, ab ijſdem cibis ac potibus propter hæc ipſa, & molliorem fieri, & duriorem. Cibaria & potus & obſonia, excepto pane, & maza, & carnibus, & piſcibus, & uino, & aqua, reliqua omnia tenues ac debiles utilitates exhibēt, ad augmentū, & ad robur, & ad ſanitatē. Tenuia item ac debilia mala ab ipſis fiūt.

Quoſcunq; ægrotos, febres nō continenter detinent, ſed intermittētes corripiunt, his cibi dandi ſunt poſt apprehenſionē, ita ut coniecturā facias, ne febris à recens accepto cibo irruat, ſed cibis iam cōcoctis. Vinū & mel optima iudicata ſunt in hominibus, ſi iuxta naturā & ſanis, et debilibus cū temporis opportunitate ac mediocritate exhibeantur. Et bona quidē ſunt ipſa per ſeipſa, Bona uero etiā permixta, & tū alia, tū quæcūq; memorabilē utilitatē habēt. Quęcūq; ſanis cōmoda ſunt, ea etiam ægrotis exhibita fortiora ſunt. Et oportet detracto ipſorū uigore ea dare, alioqui nō feret ipſa corpus, ſed magis lædūt, q̄ proſunt.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE INTERNIS AFFECTIONIBVS, IANO Cornario Medico Phyſico interprete.

SI pulmonis arteria fuerit exulcerata, aut aliqua tenuis uenula ex his quæ in pulmonē dependent, rupta fuerit, aut aliqua fiſtula ex his quæ per pulmonē diſtentæ ſunt: & alia in aliam diſtracta fuerit, & ſanguine fuerint impletæ: diſtrahuntur ſanè ac rumpūtur ob has maxime cauſas, propter laborē, propter curſum, ob caſus, ob plagas, ob uomitus uiolenter fientes, ob febres. Hæc igitur patitur. Primū quidem tuſsis ſicca obtinet. Deinde paulo poſt expuit ſaliuam ſubcruentā, aliquando autē puram. Et ſi quidē hic breui à morbo liberetur, ſatis eſt: Si uero nō, temporis progreſſu ſanguis amplior prodit, aliquādo purus, & aliquādo etiam ſubputridus. Sæpe uero etiam fauces nō animaduertētibus ſanguine implentur. Poſtea ſanguinis grumos paulatim & frequēter emergētes reijciunt. Aliquādo uero etiā graueolentia ab ipſis cōtingit. et fauces aliquādo ſpuma quadā replentur. Et rigor ac febris apprehēdit, circa initia quidē morbi, uehemēter: In progreſſu aūt debilius. & aliàs atq; aliàs corripit. & dolor quādoq; in pectoribus inſitus eſt, & in dorſo, et in lateribus. Et ubi ſanguinē ſpuere deſierit, ſaliuā multam liquidā expuit, quandoq; uero etiā uiſcoſam. Atq; hæc quidē ſic patitur donec quatuordecim dies præterierint. Poſt hos uero ſi nō deſiuerit morbus, ſquamas ab arteria tuſſiēdo auellit, quales à puſtulis decedūt. et dolor incidit in pectus, & in dorſum, & in latus. et pręcordia cōtingens uelut ulcus dolet. Huic cōducit ut q̄ maxime quietē intus habeat, ſi morbus ſic ſe habuerit. Si enim quid laborarit, et dolor acutior, et tuſſis magis q̄ prius premit, et rigor ac febris magis occupat. Et ſi ſternutauerit, dolor acutus irruit. Dolet aūt & in lecto, quū ſe circumuertit. Huic cibos quidē eoſdem, quos & pectore ſuppurato exhibere oportet, uerū hos non multos. Ex obſonijs aūt his utatur. De piſcibus quidē, ſquatina, aut pagro, aut

galæo-

galæo magno albo, aut alijs ſimilibus, omnibus cũ rhoe et origano cõditis. Car
nem autẽ edat galli aſſatam, ſine ſale, aut capræ coctã. & uino auſtero uetuſtiſsi
mo ac iucũdiſsimo nigro utatur. Deambulationib. aũt moderatis. Verũtamen
hæc fiant febre non tenente. Si uero febris tenuerit, ſorbitione farinæ aut milij
utatur. Si uero cibos aſſumat, paucos aſſumat, & obſonia per aluũ ſecedentia.
Et ſi pharmaco tibi utendũ eſſe uidebitur, cnidio cocco, aut tithymalide ipſum
ſubpurgato. Et poſt purgationẽ, farinæ coctæ pinguis heminã abſorbendã da
to. Deinde ꝙ maxime reficito, ut ꝙ minimum tenuis ſit. Ad huiuſmodi enim
morbũ non conducit tenuẽ eſſe. Deambulationes etiã primũ paucas faciat, ut
ne laſsitudo ſuccedat. Fomentum uero aliàs atq; aliàs adhibeatur. Et qua die fo
mentũ adhibetur, ſine cibo ſit excepta farina cocta, cuius heminã abſorbeat. A-
quam aũt bibat. Poſtera die minus q̃ ſolitus fuit edat, & bibat uinũ nigrum, iu
cundũ, auſterũ modicum. De cætero uero bis aut ter in die cibi dentur. Sic aũt
huic paulatim dato, donec uentrẽ confirmaueris. Nam ex febribus & inedia, ſi
os quidẽ appetiuerit, uenter autẽ ſuſcipere noluerit, ubi aceruatim ſuſcepit, in-
flammatur. Quare paulatim dare oportet. Si uero aceruatim dederis, & parũ la
borarit, deambulationibus uenter nõ perfrigeratur, nimirũ cibis quiete compa
ctis. Quare etiã febris ſuccedere ſolet, & hyeme quidẽ minus, æſtate uero peri-
culũ eſt ne delinquat. Hũc q̃ maxime reficere oportet, quo q̃ craſſiſsimus fiat. et
deambulationibus moderatis utatur, & minus ſolito luctetur, & parũ laboret
primũ, deinde amplius, nunquam aũt multũ. hæc ſi fecerit, celerrime ſanus erit.
Si uero tenuis fiat propter laborẽ, remittat ac quietẽ agat. Hic ubi ſanus fuerit,
neq; ad uentũ celeriter currat, neq; equũ, neq; currum cõſcendat. Vitet etiã uo
ciferationẽ, & iracundiã. Periculum eſt enim ne morbus reuertatur. Quare hęc
omnia uitare oportet. Si uero cibũ auerſetur, eruum torreto, et corticẽ depurga
to, deinde per triduũ in aqua macerato, ſingulis aũt diebus aquã diffundito, &
aliã affundito. Poſtea quarta die excolato ac reſiccato, deinde tenuiſsime moli-
tum cribrato. Et lini ſemen toſtũ tundito ac terito. Et ſeſamũ toſtum tũdito ac
terito. Et polentam nõ ſalſam, purã, tenuem accipito. Et erui quidẽ ac polentæ,
amborũ æqualis ſit mẽſura, ſeſami uero tertia pars, lini uero dimidia unius par
tis. Hæc in lacte caprino cocta ꝙ liquidiſsime abſorbeat. Poſtea uero in pran-
diũ ipſi dentũr cibi puri, et obſonia fortiora. Vinum aũt idem bibat. Dato autẽ
ipſi et cẽtaureæ radices, ad has rupturas facientes, in uinũ ipſas deradens. dato
item dracontij radices in uinũ deraſas. Sed & tuſſis gratia, dracontiũ deraſum
in melle delingendũ dato. Et ſi decoctũ in lacte aſſeuerarit ſe ſorbere non poſſe,
lac bubulũ ꝙ plurimũ bibat, tertia parte aquę mulſæ ammixta. Atq; ſic celerri-
me ſanus erit. Morbus aũt curatione multa opus habet. Eſt enim difficilis. Si e-
nim curatus et ſanus factus nõ ſeipſum cuſtodierit, pleriſq; reuertẽs morbus in
teritus cauſſa fit. hic ſi quidẽ ab hac curatiõe ſanatus fuerit, ſatis eſt: Sin minus,
ipſum lacte craſſefactũ, & in pectore, et in dorſo urito. Si enim ſucceſſerit uſtio,
fugæ morbi ſpes eſt. Si uero arteria cõuulſa fuerit, aut aliqua uena ex his quę ad
pulmonem tendũt, hæc patitur. Ab initio quidẽ morbi, tuſsis acuta obtinet, &
rigor, & febris. et ſaliuã expuit multã, albã et ſpumoſam, aliquãdo uero ſubcruẽ
tã. & dolor caput ac collũ detinet. hic morbus fortior eſt priore. & uſq; ad decẽ
primos dies talia patitur. Poſtea pleriq; undecima die pus craſſum uiolẽter ex-

puunt. Decimaquarta uero die puriora expuit, si euasurus est, & dolore minus uexatur, & breui sanus fit. Si uero morbus diuturnus futurus est, tunc & pus multo amplius expuit, et reliquus dolor multo amplior in corpore inest. Calores aūt debiliores habent q̄ prius. Hūc si à principio acceperis, infra subpurgato scammoniæ succo, si nō febricitarit. Post purgationē autem accipiat ea quæ prius, et alia eadē assumat, quieto q̄ maxime corpore, et molliter cubet. et hæc quidē ab initio faciat usq; ad decē dies. Si uero pectore suppuratus fiat, eadem quæ etiā prius faciat. Si uero sanus fiat, ab his cibis ac potibus abstinere oportet, ab acidis, & acribus, & salsis, & pinguibus. A labore itē ac ijsdem à quibus prior, abstineat. Hæc si fecerit, celerrime à morbo liberabitur. Si uero quid horum nō fecerit, rursus reuerso morbo periclitabitur, et morbus peior erit. Nam multi rupto pulmone uitā degunt, donec moriātur. Hunc si nō statim quis curet, recidiuāte morbo postea nō habueris quo prodesse possis, nisi hæc feceris. Lacte bubulo crassefactum, in pectore et dorso urito. Si enim ustio successerit, proderis. Morbus aūt hic ex ijsdē delictis fit, ex quibus etiā prior. Pneumonis siue pulmonia, ab his maxime fit. Quū pulmo sanguinē in seipsum traxerit, aut pituitā salsam, et non rursus dimiserit, sed in ipso coacta ac cōpacta fuerint: ab his tubercula fieri solent in pulmone et suppurari. Hic autem hæc patitur. Ab initio et per totum morbum tussis acuta sicca obtinet. Et rigor, et febris, et dolor in pectoribus et in dorso incūbit. Aliquādo etiam in latere. et erecta ceruice spiratio uehemēs incidit. hic usq; ad quatuordecim dies talia patitur. Sępe uero etiā plures. Deinde erumpit pus, et multū expuit. Sæpe uero etiam uelut araneorū tunicas expuit. Sæpe etiā subcruentum. Et si quidē depurgatus fuerit et breui gracilis factus pulmo, interitū effugit. Si uero nō adhæret, et per annū morbus tenet, et transmutatur, ut aliàs alia æger patiatur, huic in principio antequā pus erumpat, hæc adhibere oportet. Quū febris remiserit, multa calida lauetur, et sorbitionibus multis utatur. Ptisanæ succū coctum, melle ad coctū affuso, sorbeat. Et uinum bibat dulce album, aut aquā mulsam coctam. Quū uero pus expuere inceperit, eadē bibat, quæ prior suppuratus, & cibis ac potibus, & obsonijs ijsdē utatur, abstinens ab acidis, & acribus, et salsis, ac pinguib. Et à uenere ac ebrietatibus, nisi morbo cōmodum fuerit. Ex coloris aūt inspectiōe ęstimandū est, qualibus opus habere uideatur. Reliqua uero eadē faciat. Bibat etiā lac bubulū, ac caprinū pro tēpore. prius aūt subpurgetur lacte asinino cocto. Bibat etiam equinū lac excolatum quotidie mane, poculi tres heminas cōtinentis mēsura, si facere poterit. Si quidē igitur sic curatus melius habebit, satis est. et si nō eruperit pus in pectus, ipse seipsum curet, quietē q̄ maxime corpori exhibēs, et quæ cōmoda sunt sibijpsi exhibēs. Si uero erūpat pus in pectus, qua parte tibi significationē de se præbere uidebitur, illic maxime sectione aut ustione facta, pus emittito modicū primum. Reliqua uero eadē facito, quæ & in priore suppurato facto descripta sunt. Si in pulmone uarix fiat, tussis sicca corripit, et rigor, et febris in principio quidē morbi ualde uehemēter, habet etiā erecta ceruice spiratio. et dolor in capite cōsistit. Et supercilia impēdere uidētur. et tumor in faciē descendit, & in pectus, et in pedes. Sæpe uero etiam in capite innititur. & præ dolore ubi is uexat, respicere nō potest. & corpus subpallidū est, & uenæ per ipsum tendunt flammeæ, aut nigræ. Huic quū sic habuerit, & dolor maxime

xime premit, primū ſanguis detrahatur. Deinde multa calida lauato. Et ubi ſitis habuerit, Cyceonem in uino nigro auſtero ꝙ iucundiſsimo, æquali mēſura aquæ mixtū, bibendum dato. Frigidum aūt maxime bibere oportet. Sorbitionibus autem utatur ptiſanæ ſucco cocto, melle bono affuſo. Hæc exhibere oportet in primis quatuordecim diebus. Si uero diutius morbus teneat, & dolor amplior fuerit in corpore, & impotentia aderit, huic ſic habenti eadem exhibeto, quæ ei qui pulmonē ſuppuratū habet, ubi quatuordecim dies præterierint. Hic morbus fit à labore, et atra bile. Quū uenæ cauæ per pulmonem tendentes, ſanguine aut atra bile impletæ fuerint, uenulæ aliæ in alias rumpuntur, ut quæ in anguſtijs ſunt cōcluſæ, & exitum non habeant: & dolorem exhibent ac flatū in pulmone. Hic morbus difficilis eſt, & multa curatione opus habet, Alioqui ægrum non relinquit, & plerūq; in multis ſimul cōmoritur. Si inflammatio in pulmone fiat, fit autem maxime à uinolentia, & guloſitate, piſciū capitonum, & anguillarū. Hi enim pinguedinem habent naturæ hominis infeſtiſsimam. Iam uero etiam factus eſt morbus à pituita, ubi ſanguini mixta in pulmonem influxerit. Accidit etiam ex carnis eſu, & ex aquæ mutatione. Hæc igitur æger patitur. Tuſsit fortiter, & ſaliuā expuit liquidam ac multā. Sæpe etiā craſſam & albam, uelut à raucedine. Et dolor premit acutus in pectora, & dorſum, & laterū mollitudinem ac latera. Et acidū eructat. Et ex pectoribus ac pulmonibus, uelut uēter murmurat. Et uomit pituitam acidam. & ſi id quod uomuit in terram effundas, radit terram uelut aceto infuſo. & dentes ſtupeſcunt. & rigor ac febris, & ſitis fortis detinet, et ſi quid pingue uoluerit edere, exugitur ad uiſcera, et uomitum inducit. Et totum corpus torpor occupat. Quum uero reuomuerit, paulo leuior ſibi eſſe uidetur. poſtea ubi ueſpera diei acceſsit, uenter ſonitum edit, & tormine uerſatur, ac murmurat. Huic quū ſic habuerit, & tempeſtiuū eſſe uiſum fuerit, curationē ſic adhibeto. Mel & lac, & acetum, & aquā, mixta in ollam infuſa tepefacito, & origani capitati ramulis agitato, ubi uero tepida facta fuerint, bibēda dato, aut apprehēſa lingua, ſenſim per fiſtulam infundito. Deinde conuolutum quietem habere iubeto. Poſtea ſi uomitus ſuccedat, prompte uomat. Si uero nō ſuccedat, irritatione per pennam facta uomat. & ſi quid pituitæ uomuerit, per dies quinq; idem faciat. hinc enim leuior euadet. Bibat autem hæc exercitatus, ſi fieri poterit, & multa calida lotus: Sin minus, ſaltem lotus. poſtquam uero quinq; dies præterierint, mane ieiunus bibat in aqua mulſa, aut uino mulſo ſilphij ſuccū, erui magnitudine: & allium comedat ac raphanidas ieiunus: et meracū uinum inſuper abſorbeat nigrum, aut album auſterum. Bibat etiam inter cibū, & poſt cibū. Cibis uero ſiccis, & carnibus caninis utatur coctis, ſi rigor & febris nō apprehenderit. hic ſi à tali infuſione per fiſtulam in os, purgetur, ſatis eſt. Sin minus, ſurſum per ueratrum ipſum purgato. Poſt purgationem uero farinæ coctæ duas heminas abſorbendas dato, melle affuſo. Vinum uero idem bibat aquoſum. At ſi non in principio affueris morbo, lacte ipſum craſſefactum in pectore ac dorſo urito, ita enim maxime à morbo liberari poterit. Si uero non fuerit uſtus permanet, et non ualde deficit, ſed ad ſenectam uſq; adhæret. Sæpe etiam cōmoritur, ſi non in primis quadraginta diebus mortuus fuerit. Quare multa quàm maxime opus eſt cura. Et ſerū ac lac pro tempore bibat, bubulum & caprinū, & aſininū ac equinum. Sic enim

facilime

facilime deget. Est autē morbus difficilis. Si pulmo ab erysipelate intumuerit, Hic autem tumor maxime à sanguine fit, quum pulmo in seipsum sanguinem attraxerit, & susceptum tenuerit. Morbus autē hic æstatis tempore maximē fit: Hæc igitur ab ipso æger patitur. Tussis incidit sicca, & rigor, & febris, & erecta ceruice spiratio, & dolor fortis in pectoribus. & nares aperit, uelut equus à cursu. Et linguam exerit, uelut canis æstate ab ardoris flatu ustus. Et tumor detinet pectora. & parum loquitur. & rubor est in facie. & pruritū fert in corpore. & præ dolore decumbere non potest. Sed ipse seipsum anxius iactat. Hic in septem diebus moritur. Verūtamen in principio quum sic habuerit, per hæc curetur. Corpus quidē perfrigeretur, betis in aqua frigida tinctis, ac corpori impositis, in recenti maxime dolore. Aut lintea frigida aqua tincta ac expressa apponito. Et si quidem sic melius habuerit, satis est: Sin minus, terram figularem frigidam pro cataplasmate imponito. et sub dio decumbat. Sic enim tractatus sæpe septē dies effugerit. Quū autem septem dies præterierint, & dolor adhæserit, dolentē partem intus, cū oleo illinito, & tepefactoria eadē quæ in pleuritide adhibeto: & potionem ad subpurgationē ipsi dato, ex peplio, & meconide, siue peplo, & grano cnidio. Et post purgationē, lenticulæ heminā absorbendam dato. Bibat aūt aquam. Postera die multa calida aqua ipsum lauato, capite excepto. Postea origanū in aqua mulsa macerato, & bibēdam dato. Potibusq; ꝙ calidissimis utatur. Cibos aūt accipiat eosdem quos & qui à pleuritide correptus est, si nō febris adhæserit. Hic morbus grauis est, & pauci effugiunt. Si pectus & dorsum dirupta fuerint: Dirumpūtur autem maxime à labore: æger hæc patitur. Tussis obtinet acuta, & saliuam expuit aliquādo subcruentā, & rigor & febris plerūq; corripit. & in pectore, & in dorso, dolor inest acutus. & in latere uelut lapis incumbere uidetur, & à dolore perpetuo pungi, uelut si quis acu stimulet. Huic quū sic habuerit, statim lacte in potu dato, pectus & dorsum inurito. Et sic celerrime sanus erit. De cætero uero quietā maxime corpori uitam degat. Si quid enim laborarit, & aut currum, aut equum ascenderit, aut humeros oneri subdiderit, periclitabitur ne rursus morbus recidiuam faciat. Et si hoc cōtingat, periculū est ut corrūpatur. Morbus enim reuersus magis premit ꝙ ab initio. Si uero nō fuerit ustus, ijsdem ipsum curato quibus & suppuratū, sorbitionibus, & potibus, & cibis. In summa uero, quietem agat, & cōmodis cibis alatur, Si enim sic tractatus fuerit, celerrime sanus erit. Morbus autē grauis est. Si in latere tuberculū nascatur, & suppuratus fiat, hæc patitur. Rigor tenet & febris, & tussis sicca per multos dies. Et dolet latus. & ad māmam, & ad clauiculam, & ad scapulas, dolor impetū facit. Hic quum sic habuerit, in primis decē diebus sorbitionibus utatur, ptisanæ succo cocto melle affuso, quū sorbitio cocta fuerit. Vino aūt utatur albo, dulci, aut austero, & aquoso. Et ut uinum sæpe sorbeat, ac expuat iubeto. Et à somno impedito, donec undecim dies præterierint. Post hos dies cibis paucissimis utatur, carnibus catulinis aut galli calidis. Oportet aūt ipsas probe cū iusculo præparare, & iusculū absorbeat. Et sorbitionibus prius ꝙ cibo utatur. & ne sitiat, donec latus suppuratū fiat. Suppuratur aūt maxime in quadraginta diebus, aut paulo prius. Hoc autē cognosces, ubi suppuratū fiat latus. Pus enim nō expuit, neq; reuomit. Hūc quū sic habuerit, ubicūq; tumor significationē de se præbuerit, secato aut urito. Et postea pus

paulatim

paulatim emittito. Et postquam exhauseris, linamẽtum crudi lini immittito & hoc postridie rursus exempto, paulatim pus exhaurito. Deinde rursus linamẽtum indito, & rursus tertia die, & aliis deinceps, bis per diem exhaurito, donec resiccatum fuerit. Dato aũt & cibos & obsonia, si admiserit. Et bibat modicum non multũ, siue uinum, siue aquam. Edat etiam origanũ tenellam plurimã melle tinctam. Si uero tenellam nõ habeat, siccam tritam & melli ammixtam plurimã exhibeto. Et neq; frigeat, & balneis lauet, & molliter cubet. Et sic hunc morbum curans, celerrime sanum feceris. Quum autem sanus euaserit, uitet frigus, calorem, solem. Et deambulationibus modicis utatur post cibum, ut ne lassitudo corpus corripiat. Hæc faciẽs sanus erit. Ex his morbis quoscunq; usseris, statim post ustionem, porrũ multum tritum super usturas imponito, & per diem unam sinito. Tres sunt tabis species. Prima quidem fit à pituita. Quum enim caput pituita impletũ ægrotarit, & calor accesserit, pituita in capite cõputrescit, ut quæ moueri non potest ut decedat. Postea quũ crassefactæ fuerint & putrefactæ ac superexpletæ uenulæ, fluxio in pulmonẽ fit. Et pulmo ubi susceperit, statim ægrotat, ut qui à pituita mordetur quæ salsa est ac putrida. Hæc igitur æger patitur. febris debilis inuadere incipit, & rigor, & dolet pectora ac dorsum. Aliquando etiam tussis premit acuta. & expuit saliuam, multam & liquidam ac salsam. Et hæc quidẽ in principio morbi patitur. In progressu uero corpus attenuatur, cruribus exceptis, hęc enim intumescũt. & pedes et ungues contrahuntur. ex humeris autẽ tenuis & debilis est, et fauces uelut lanugine implentur, & uelut per arundinẽ sibilat: & fortiter sitit per totũ morbum: & multa impotẽtia corpus habet. Hic quũ sic habuerit, in anno corruptus male perit. Verum studium q̃ maxime adhibere oportet, ac reficere. Et primũ quidẽ ueratrum bibendũ dare, infra autẽ subpurgare epithymo, aut peplio, aut grano cnidio, aut tithimalide. Hęc quater in anno dare oportet, sursum bis, deorsum bis. Dandũ est & lac asininum coctum ad subpurgationẽ, aut bubulũ, aut caprinũ. Bibat etiã crudum lac bubulũ, tertia aquæ mulsæ partę ammixta, per quinq; & quadraginta dies, ammixto etiã origano. Caput autem ipsius prius purgetur, pharmaco ad nares apposito. Cibaria aũt & obsonia dentur, neq; pinguia, neq; nidorosa, neq; ualde acria. Hæc aũt morbũ obseruando facere oportet, & deambulationibus ad cibos uti, obseruãdo ne frigeat. Hyeme uero iuxta ignem habitationem faciat. Vinum autẽ bibat austerum, nigrum, q̃ uetustissimũ ac iucundissimũ, uerum modicum. Et si tibi uisum fuerit, antę pharmacũ fomentum adhibeto, & sic pharmacũ dato. Si uero dare nolueris, facto fomẽto, uomitum ex cibis facere cogito, uelut prius scriptum est. Huic si cõmodæ fuerint, deambulationibus utatur. Si uero non cõducant, corpore quàm maxime quiescat. Hic hoc modo tractatus, facilime in morbo deget. Est autem morbus lethalis, & pauci hunc effugiunt. Secunda tabes fit à labore. Eadem autem æger patitur quæ & prior. Morbus autem hic magis priore quiescit, & æstate remittit, Saliuam uero exspuit crassiorem priore, & tussis premit maxime senes, & dolor fortior est in pectoribus, & uelut lapis incumbere ipsis uidetur. Dolet etiam dorsum. Et color ipsius limpidus existit. & si quid laborarit, flatus & anhelatio oboritur. Hic ex hoc morbo in tribus annis maxime moritur. Curare autem oportet iisdem, quibus etiam priorem. Hic morbus multis adhæret

usq;

usq; ad tres annos, sed moriuntur. Estq; morbus grauis. Tertia tabes. Ab hac hæc patitur. Medulla ipsius spinalis sanguine plena fit. Tabescit autem similiter & à cauis uenis. Hæ uero pituita hydropiformi, & bile replentur. Patitur autem eadem, ab utris tandem tabescat. Et homo statim niger fit ac subtumidus. Et partes sub oculis pallidæ fiunt. Et uenæ in corpore pallidæ distentæ sunt, quædam uero ualde rubicũdæ. Maxime autem manifestæ sunt, quæ sunt sub alis. Et spuit pallida, quæ ubi ipsum inuaserint, suffocant: & tussire uolens aliquando non potest. Quandoq; autem præ suffocatione & tussiendi cupiditate, bilem aceruatim uomit, aliquando uero pituitam. Sæpe uero etiam cibos, quum comederit. Et ubi reuomuit, leuior sibi esse uidetur. Deinde modico tempore interposito, in ijsdem doloribus iacet. Hic etiam acutius loquitur q̃ quũ sanus esset. Et rigor ac febris interquiescens, rursus sudorosa corripit. Hũc ubi sic habuerit, cibis & sorbitionibus, & potibus ac pharmacis, & reliquis omnibus curato, uelut priores. Morbus autem durat maxime annos nouem. Postea durat dum corrumpitur. pauci uero ex ipso effugiũt. Grauis enim est morbus. Si uero uoles, sic ipsum curato. Primum fomentum adhibeto, & ubi fomentum adhibueris, postridie aquæ mulsæ dimidium congium ipsi bibendum dato, modico aceto affuso. & hæc citra respirationem bibere iubeto. Deinde stragulis ipsum ad multum ac q̃ longissimũ tempus contegito. Si uero non sustineat, & euomere uelit, uomat. Si uero uomitus non sequatur, tempore iam aliquo interposito, aquæ tepidæ poculo magno superingesto uomat, irritatione per pennam facta. Quũ uero euomuerit, ut bene habeat, quietem agat per hũc diem. Vbi autem cœnæ tempus fuerit, cœnet mazam modicam, & obsonium habeat, salsamentum & porrum. Hæc autem q̃ plurima edat. Vinũ uero bibat dulce. Reliquo tempore per totam diem, exordio mane facto, multa calida lauetur. & post balneum cauere oportet, ut ne frigescat, sed decũbens plurimo tempore dormiat. Quum autem à somno surrexerit, uiginti stadia minimum circumeat illa die. In alijs autem diebus alia quinq; stadia prioribus addens uadat, singulis diebus additione facta, donec ad centum stadia perueniat. Ventrem uero quotidie subpurgare oportet, succis betæ, & à brassica, ita ut utranq; seorsim coquas, & de utraq; congiũ excoles. Deinde adipis à rhenibus detracti minæ quadrantem ammisceas ac simul coquas, in utrisq; succis diuisim facta coctura. Quum autem bibere uoluerit, ad brassicæ quidem succum, salem adijcito. Ad betæ uero succum, mel affundito. Licet autem seorsim utranq; bibere: Aut melle in alterum poculum affuso bibat, in alterum uero immisso sale. Ebibere autem oportet totum succum, & hæc facere per triginta dies. Secundo uero mense edat panem, & carnes pingues suillas coctas, aliud uero nihil. Vinum autem bibat album, austerum, & iter faciat, non minus stadiorum triginta ante cœnam. Post cœnam uero decem. & ne frigeat, sed contegatur. Hæc si fecerit, leuius morbum feret. Tertio autem mense cyceonem floridum bibat, apij radices, & anethum, & rutam, & mentam, & coriandrum, & papauer tenerum, & ocimum, & lentem, & mali punici dulcis & uinosi succum. Oportet autem dulcis duplam mensuram esse, ita ut utriusq; succi simul sit heminæ dimidium, & uini nigri iucundi austeri heminæ dimidiũ, & aquæ heminæ dimidiũ. Postea flores triti in hoc diluantur permixto, & in poculum infundantur. Et postea

farinæ

farinæ erui acetabulum adijciatur,& polentæ tantundem,& casei ueteris caprini rasi tantundem,& hæc permixta ebibat. Deinde modico tempore interposito prādeat panem,& obsoniū habeat,frustum torpedinis,aut squatinæ, aut galei,aut raiæ.Et carnes suillas edat coctas,& crassefaciat seipsum,quietem q̃ maxime agens.Et decimo quoq; die fomentū sibijpsi leuiter adhibeat. Quarto autem mense,quinto quoq; die leuiter fomento utatur.Et edat obsoniū plurimū. Sint autem obsonia,caseus,& carnes ouillæ coctæ paucæ.Et iter faciat per stadia,uelut antea dictū est.Et prima quarti mensis die,initio à decem stadijs facto eat,& quotidie addat,donec octoaginta stadia fiant.Et deambulet in die stadia octoaginta. Ante cœnam, triginta. Post cœnam, uiginti. Mane, triginta.

Reliquo uero tempore uictu utatur,mazam & panem utraq; edens.Et obsonium habeat, chartilaginea. Sed & carnes omnes edat, exceptis bubulis ac porcinis. A piscibus autem his abstineat, à mugile, anguilla, & melanuro. Edat autem torpedinem, squatinam,raiam, galeum, pastinacam, & ranas:Ex alijs nihil. Si uero uideatur innoxius esse,etiam cyceonem bibat. Postquam autem dormire uoluerit, bibat de uino nigro, iucundo, ueteri, poculum duarum heminarum. Et per diem eodem uino utatur inter cibum. Et in die iter faciat per stadia centum quinquaginta: Ante cœnam, nonaginta. Post cœnam,uiginti. Mane,quadraginta. Hic hoc modo curatus,in anno sanus euadit. Resiccatur medulla spinalis maxime, quum uenulæ ad medullam tendentes fuerint obturatæ,itemq; ex cerebro accessus. Propter corporis autem afflictionē hæc patitur, & ægrotat. Resiccatur etiam à uenere. Hæc igitur patitur. Dolor acutus incidit ipsi in caput,& in collum, & in lumbos, & in lumborum musculos, & in articulos crurum,ut aliquando flectere non posit.Et stercus non secedit, sed sistitur.Et urinæ difficultate uexatur.Hic in principio quidem morbi quietius degit.Quanto aūt magis tempus morbo prolongatur,tanto magis omnia dolet.Et crura uelut ab aqua inter cutem tument.Et ulcera à lumbis emergunt, & alia quidem sanescunt,alia uero nascūtur.Huic quum sic habuerit,caput purgato,hippophais succo, aut cnidio grano, corpore prius ualde bene foto. Vesperi uero post purgationem,ptisanæ duas heminas sorbeat, melle affuso. Vinum autē bibat album molle.Postera die asinini lactis cocti, melle affuso, octo heminas ebibendas ipsi dato. Si uero asininum non habeas,bubuli aut caprini cocti tres semicōgios,melle affuso.Et dum temporis opportunitas adest,lac bibat,sero & lacte utens,per quinq; ac quadraginta dies. Cibis autē & obsonijs utatur q̃ maxime per aluum secedētibus. Vinum bibat album, molle, Mendesium. Quum autem crassissimus fuerit, in lumbos ipsius ab utraq; uerticulum parte crustas quatuor inurito, & in dorsum utrinq; quindecim. & in ceruicem duas,inter tendines.Si enim ustio successerit,sanum facies.Est autem morbus hic grauis. Quatuor morbi à rhenibus fiunt,A primo hæc patitur. Dolor acutus incidit in rhenem,& in lumbos, & in testem secūdum rhenem situm. Et frequenter mingit,& adstringit paulatim ac supprimitur urina,& cū urina procedit arena.Et ubi per urinæ meatum exit arena, dolorem fortem in meatu exhibet.Quū autem ipsam per urinā eiecerit,dolor remittit.Postea uero rursus in ijsdem doloribus iacet.Quū autē mingit,etiam colem præ dolore fricat. Vulgus autem medicorū quod non intelligit morbum,ubi uidet arenam,putat ue-

Z sicam

ſicam è calculo laborare. At non ueſica, ſed rhen lapide laborat. Hic morbus fit à pituita, quum rhen ſuſceptam in ſeipſum pituitã, non rurſus dimiſerit, ſed in ipſo in tofum concalluerit, & fiunt ex ea tenues lapilli, uelut arena. Huic quũ ſic habuerit, cum ſcamoniæ ſucco aut ipſa radice, fomẽto prius adhibito, totũ corpus purgato. poſtera uero die duobus cõgijs ſucci ciceris albi ſubpurgato, quẽ ſale iniecto bibẽdum dabis. Poſt hæc potibus, & cibis, & balneis curato. & eadem quæ in urinæ ſtillicidio exhibentur pharmaca dato. Quum autem dolor preſſerit, multa calida lauato, et tepefactoria qua parte maxime dolet adhibeto. Quum autem intumuerit & eleuatus fuerit, ſub id tempus iuxta rhenem ſecato, & extracto pure, arenam per urinam cientia ſanato. Si enim ſectus fuerit, fugæ ſpes eſt. Sin minus, morbus homini cõmoritur. Secundus rhenum morbus. Dolores fortiter premũt, uelut in priore. fit autem morbus à labore, quũ ruptæ fuerint uenulæ ad rhenem tendentes, & poſtea rhen ſanguine repletus fuerit. Hic ubi hæc patitur, cum urina ſanguinem mingit in principio morbi, deinde progreſſu temporis pus. hic ſi quietem corpore habuerit, celerrime ſanus erit. Si enim quid laborarit dolores, multo magis obtinebunt. Quũ itaq; ſuppuratus fuerit rhen, circa ſpinam intumeſcit. Hunc ubi ſic habuerit, circa tumentem partem ſecato, profunda maxime ſectione iuxta rhenem. Et ſi quidem ſucceſſerit ſectio, eueſtigio ſanũ facies. Si uerò aberraueris, periculum eſt ne ulcus linamentis curandũ fiat. Si autẽ concreuerit ulcus, uenter intrinſecus à rhene ſuppuratur. & ſi quidem pus intus rumpatur, & ad inteſtinũ rectum procedat, fugæ ſpes eſt. Si uero cõtigerit alterum rhenem, periculũ eſt ne pereat. Curetur autem pharmacis, & ijſdem omnibus, quibus & prior. & diætam eãdem habeat. Hic morbus grauis eſt, & multi ex ipſo ad tabem rhenalem deuenerũt.

Tertius rhenum morbus. Vrina prodit, uelut à carnibus bubulis aſſatis ſuccus. fit autem morbus ab atra bile, quũ bilis in uenas cõfluxerit quæ ad rhenem tendunt, & quum conſtiterit, exulcerat uenulas & rhenem. Ab ulceratione igitur tale quiddam cum urina procedit. Dolores autem hærent in lumbis, & in ueſica, & inter anum ac pudẽdum, & in ipſo rhene, ad modicum tempus. Deinde remittit dolor, & rurſus acutus breui corripit. & in tenuem uẽtris partem aliquando dolor incidit. huic quũ ſic habuerit, uentrẽ ſubpurgato, epithymo, aut ſcãmoniæ radice. Bibenda uero eadem dato, quæ & ex urinæ ſtillicidio laborãti. & quum dolor habuerit, multa calida lauato. & tepefactoria ad dolentem maxime locum adhibeto. & ſorbitione utatur farina cocta, melle affuſo. & reliquo uictu utatur q̃ maxime per aluũ ſecedente. & uinũ bibat albũ Mendæum mellei coloris. Aut aliud album iucundiſsimũ probe temperatũ. Hic morbus nõ ualde deficit. & pro temporis opportunitate ſerum & lac bibat. Serum quidem ad purgationẽ. Lactis aũt potum faciat in tempore per quinq; ac quadraginta dies. Hæc ſi ita feceris, morbum in melius diſpones. Quartus rhenum morbus. Morbus hic fit à bile & pituita, maxime tempore æſtatis. fit etiam à uenere morbus. Hic æger hæc patitur. Dolores premunt ipſum in lateris mollitudinem, & in lumbos, & in lumborum muſculos: & patitur qualia ſolet mulier ex partu laborans. & nõ ſuſtinet in ſanam partem decũbere, ſed ua[..]de dolet. & ex lateris mollitudine quædam pendere uidentur, uelut abrupta. S[i] uero pronus decũbat, nõ dolet. pedes & tibiæ ipſius ſemper frigent. Vrina ue-

ro uix prodit, præ pituitositate & crasitudine suá. & si siueris ipsam ad modicum tẽpus depositã donec desederit, uidebis subsidentiã crassam, uelut farinã. & siquidẽ bilis prę ualuerit, subfuluã ipsam uidebis. Si uero à pituita fuerit morbus, alba & crassa erit. et primũ quidem in annũ, aut paulo amplius aut breuius tempus, æger talia patiẽs perseuerat. Si uero prolõgetur morbus, & magis dolet, & suppuratur. & quũ suppuratus factus intumuerit, qua maxime parte intumuerit, in rhenẽ secato, & pus emittito, & si quidẽ successerit sectio, statim sanum facies. Hunc quũ sic habuerit, ijsdẽ omnibus curato, quibus etiã priores. Et à principio morbi oportet & purgare, & ante subpurgationẽ fomentũ adhibere, & balneis frequẽter lauare. Vnguatur item & magis calefiat, neq; frigeat. & à sole abstineat. & neq; uenere utatur. Hæc si fecerit, & non celerrime sanus euaserit, nihil noui est. Morbus enim est grauissimus. Si uero citra pharmaca curari uelit, crassum ex diæta facere oportet, siue ex hoc morbo ægrotet, siue ex aliquo de prioribus, diuisis cibis quos edere solet in decẽ portiones, ita ut una parte detracta, reliquas comedat. Obsoniũ autẽ habeat, carnẽ suis tritam. & ea die decẽ stadia deambulet. postera uero die & tertia usq; ad decẽ dies, portionẽ minus edat, & deambulet decẽ stadia aut plura singulis diebus addens. Quum autẽ ad ultimam cibi portionẽ deuenerit, etiam ad centum stadia iter faciat. & edat quidem unam tantũ portionem, & ea die centũ stadia deambulet. Post cœnam aũt uiginti, mane uero quadraginta. Vinũ autem bibat Mendæũ album, austerum, atq; hæc per tres mẽses faciat. postea reliquo tẽpore deambulationes imminuat, & cibos plures comedat, eodem modo additione facta uelut detrahebat. Deambulationẽ uero detrahat usq; ad decimũ diem. & postea q̃ maxime quietẽ habeat. & cibis puris alatur, & obsonia q̃ pinguissima habeat. et dulcia omnia ipsi cõmoda sunt. Ab oleribus aũt, & acidis omnibus abstineat, itẽq; ab acribus, & quæ flatũ faciunt. Multa etiã calida lauet, & ne frigeat. Hæc si fecerit, celerrime sanus erit. A rhenum morbo corripit morbus magnus uenarũ cauarũ, quæ à capite iuxta iugulũ per spinam tendunt, ad malleolũ pedis externum, & ad intermediũ magni digiti locum. Morbus hic fit à pituita & bile, quũ in uenas cõfluxerint. Venæ aũt hæ sanguine plenę sunt. Si igitur quid alieni in ipsis præterlapsum fuerit, ægrotãt. Si dextram partẽ morbus corripiat, dolorẽ ex coxæ acetabulo in principio exhibere incipit. Quanto aũt amplius tempus progressum & prolongatũ fuerit, tanto acutior dolor infra descẽdit, & quũ ad malleolũ pedis externum, & ad magni digiti inter mediũ locum deuenerit, rursus ad caput uenire incipit. & ubi in ipso ulcus cõstiterit, fortiter premit, & homo caput sibi diffringi putat. & oculi pituita replentur, itẽq; totũ corpus. huic quum sic habuerit, elateriũ bibendũ dato, aut thapsiæ radicem, aut ueratri, aut succũ scammoniæ. post purgationẽ uero eadem exhibeto quæ superioribus. Si uero ab hac curatione nõ desinat, lacte ipsum crassefacito, et in scapulam dextrã quatuor crustas inurito. & in acetabulũ coxæ dextræ, tres. & sub nates, duas: & in medio femore, duas: & supra genu, unã: & supra malleolũ, unam. Hic ubi sic ustus fuerit, neq; sursum, neq; deorsum morbũ procedere permittit. Si uero alicubi dolor ruptus uisus fuerit, si quidẽ in crus incubuerit priusquam uratur, claudus erit. Si uero in caput, surdus aut cæcus. Si uero in uesicam, prodit simul cum urina sanguis maxime, per quadraginta dies. Verum si in uesicam erupe-

rit, eadem pharmaca quæ & in urinæ stillicidio dato. & si alicubi dolor cōgregatus fuerit, urito. Vrere aūt oportet carnosa quidē, ferro: ossea uero & neruosa, fungis. Cæterū ante hæc, si in principio morbi accesseris, ista facere oportet. In potu exhibendū est uinum album Mendæum, aquosius, plurimū per diem, & inebrietur donec sanguis à naribus erumpat. Quū autem fluere inceperit, minimum tres & decem dies fluit. Vbi uero hi dies prę terierint, nō amplius inebrietur, necꝫ ubi semel fluere inceperit. Bibat tamen paulo amplius uinum inter cibum, quo sanguis fluere possit. Iam uero quibusdā sedato sanguine, erupit in uesicam, & prodijt sanguis ac pus. Si igitur eruperit, eadē pharmaca quæ & ex urinæ stillicidio laboranti dato. Et de eodē uino plus bibendū exhibeto. Hic si ita curetur, & cibos per aluū secedentes assumat, & obsonia eiusdē facultatis, citissime sanus erit. Morbus autē grauis est. Alius morbus à sinistra uena.

Hic æger alia quidem eadem patitur, quæ etiā prior. Verum in splenem dolor acutus incūbit statim, & in principio morbi. Et si nō intellexerit priusquam incubuerit, prosilit in pulmonem. Huic per fungos crustas octo inurito, capita lienis q̄ꝫ celerrime intercipiens. Et ubicunqꝫ alius dolor incubuerit urito. Sic enim statim sanus erit. Si uero nō fuerit ustus, sanus aūt sponte fiat, plerisqꝫ post duodecim annos, morbus rursus reuertitur, & si splenē occuparit, multis aquā inter cutem inducit. Verū oportet statim curare uelut priorē, & si uisum fuerit urere uelut priorē, si dolor in ijsdem articulis constiterit. Si uero nō sic curatus fuerit, de cætero colliquescens moritur. Morbus enim grauis est. De pituita easdem sentētias habeo, quas & de bile. & species ipsius multas esse puto. & alia quidē popularis est, quæ sanè recentissima est. Cuius etiam curatio facilima est. Vomitus enim post cibū facere oportet per duos aut tres dies, ita ut & prādeat insuper ac quiescat, si prioribus diebus semel in die cibū capere, & laborare solitus fuit. Sin minus, huiusmodi diæta utatur. Primū multa calida lauetur, quum uomitū facere uoluerit. & edat mazam oleo & melle subactā, & panem exassatū ueterem. Hæc enim magis pituitā trahunt. Obsonijs aūt utatur & oleribus acribus. Sed & pinguia, & dulcia, & acida omnia idonea sunt, ut permixta assumātur. Et oleribus omnibus uiridibus utatur. Et bibat inter cibum frequenter modicū uinū dulce, & in fine placentā insuper edat, & mel, & ficus. Et quū cœnabit, pocula large exhauriat. & ubi iam repletus fuerit, parū dormiat. Deinde experrectus uomat, magno uini poculo epoto, cū tepida aqua temperato. Trahit enim magis pituitā & humorē ex carnibus, & corpus magis reficcat. Euomat aūt donec ficus euomuerit. Hæ enim postremum euomūtur. Atqꝫ hæc quidē hac die faciat. postera uero cōtineat seipsum usqꝫ ad cœnā, & in cœna sumat panē, cui nihil furfurū decessit. Obsoniū autē sit ex fortioribus. Vinū uero bibat nigrū, austerum. Atqꝫ hæc quidē popularis pituitæ medela est. Si uero edere & bibere potest, & cibis delectatur, deinde uero crura grauentur, & color immutatus fuerit, huic ostendendū est, pituitā molestantē in uentre esse. Verūm oportet quū sic habuerit, mel & uinum dulce, & oleū, & nitrum tali ouilli magnitudine, permixta per clysterē infundere. hæc enim mitissima sunt in clysterem ad hominis naturā. Mensuram aūt singulorū esse oportet, uini quidem heminam, olei uero heminæ dimidiū, & mellis tantundē. Si uero clysterem nō uoluerit, humectū hominem facere oportet, fomēto humido admoto. Fortassis

enim

enim etiam sic stercus subeuacuari poterit. Nam à ciborum nimia resiccatione hæc patitur. Siquidē igitur quis edat cibos ualde succosos, fortassis hæc nō ita uehementer patiatur. Si uero etiā aliquando patiatur, modica curatione opus habuerit. Hunc ita curans, celerrime sanum feceris. At si antiquior fuerit pituita, appellatur autem hæc pituita alba, hæc patitur. Grauat hominem magis, & speciem à populari alienā habere uidetur pallidiorem. & totum corpus laxo tumore intumescit, & facies rubet, & os siccum est, & sitis tenet: & quum comederit, spiritus densus ipsi incidit. Hic eadem die aliquādo melius habet, aliquando derepente dolet, & sibi mori uidetur. Huic si quidem uenter sua sponte turbatus fuerit, sanitati proximus erit. Si uero non sua sponte uēter turbetur, purgare oportet cneoro dato, aut hippophae, aut cnidio grano, aut lapide Magnesiæ. Et post purgationē, lenticulæ hemina una aut duæ dentur ad absorbendū. Coquatur autē allium in lenticula. Detur etiam betæ pinguis hemina nō conditæ, polenta circūinspersa. Bibat uinum nigrū, austerū, & forte. Postera uero die mane stadia uiginti deambulet. A qua deambulatione reuersus, panē edat paruū exassatum, & obsonium habeat allium coctū. & de eodē uino paulo meracius bibat. deinde stadia uadat triginta. & ubi tempus aderit cœnet, quātum etiam prandere consueuit: obsonium autem habeat, maxime quidem pedes, & capita suilla. Sin minus, galli carnibus & suis tritis utatur. Ex piscibus autē scorpio, aut dracone, aut cuculo, aut callionymo, aut gobio, aut aliјs piscibus qui æqualem facultatem habent. Ex oleribus autem solo allio, & nullo alio utatur. Hoc uero quàm plurimū edat, & crudum, & assatum, & coctum, semper plus singulis diebus. & laboret ex modico amplius, respectu ad cibos facto. hic morbus maxime fit tempore æstatis ex aquæ potu. Insuper & à somno multo. Iudicatur autem in triginta diebus, an lethalis sit, aut non. Atq; hæc quidem faciat ubi triginta dies præterierint. In primis autē diebus, sorbitionibus utatur, lenticula cocta acidiore ab aceto, & ptisana acida. Bibat aquā mulsam tepidam, polenta modica inspersa, quo corpus præparatum sit ad pharmacorū potum. Et his diebus sub dio dormiat. & si tibi uisum fuerit sanguinem à lumbis detrahere, cucurbitā affigito, & uenas in scroto crassissimas secato. hic ita curatus, citissime sanus fiet. A pituita maxime in aquam inter cutem transitus fit, hoc modo. pinguedo colliquescit, & à calore qui in pituita est fit aqua. Cognosces autem hoc an quis sanari possit, aut non. Donec enim quis in pectine pinguedinem habet, fieri nō potest ut ipsum sanes. Cognosces autem ex his maxime, an pinguedo insit in pectine, aut non. Si quidem febres succedant, & nō potest exurgere, & umbilicus inflatus extra prominet, indicium est non amplius inesse pinguedinem, & sanabilem esse. Huic conducit uentrem siccare, & panem dare cui nihil furfurum decessit, antiquū, calidum. Obsoniū autem carnē leporinā, & canis perfecti, & ouiculæ, & suis assatā, & galli assatam ac calidā. & polypos edat coctos in uino nigro austero. Vinū autem bibat nigrum, austerumq; crassissimū ac acerbissimum. Piscibus autē utatur, gobio, dracone, callionymo, cuculo, scorpio, & aliјs huiusmodi, omnibus coctis, non recentibus, & frigidis. hi enim siccissimi sunt. & in iusculum ne intingat, & insulsi sint pisces. ex oleribus autē utatur raphanis, & apio. Torreat autem lenticulam ab aceto acidiorem, & edat. Et deambulet quotidie, & post cœnā, & mane. & serotino tem

pore dormiat, & mane exurgat. Et si quidem ab his restituitur, satis est: Sin minus, cneorum, aut hippophais succum, aut granum cnidium, bibendum dato. Et post purgationem, lenticulæ heminas duas sorbeat, & panem paruũ comedat. Vinum uero bibat nigrum, acerbum modicũ. Bibat autẽ pharmacum bis in die, donec uacuus fiat. Si uero tumor cõstiterit in scroto, & femoribus ac tibijs, acuto scalpello multa & frequentia uulnuscula incutito. Et si hæc feceris, cito sanum efficies. Aqua inter cutem ex his fit. Quũ æstatis tempore siti uexatus aquam multam biberis: nam ex hoc maxime fieri solet: & pulmo expletus fuerit, rursus ad pectora dimittit. Et quum in pectoribus fuerit, calorem uehementẽ exhibet, ut pinguedo quæ in arterijs inest colliquescat. & si semel liquari pinguedo inceperit, multo amplius in breui tempore aquam inter cutem facit. Fit etiam si tubercula in pulmone fuerint enata, & aqua repleta, & in pectora rupta. Quòd aũt fiat etiam à tuberculis aqua inter cutem, testimoniũ habeo, & in boue, & in cane, & in sue. In his enim quadrupedibus maxime fiunt tubercula in pulmone, quæ aquam habẽt. Si enim dissecueris, citissime cognoueris. Fluet enim aqua. Videntur autẽ talia multo magis in homine fieri, quàm in pecoribus, quanto etiam morbosiore diæta utimur. Facti sunt autem & multi pectore suppurati tuberculis obortis. Hæc igitur in principio ad morbum consequuntur. Tussis sicca, & fauces exasperari uidentur. & rigor ac febris succedit, & erecta ceruice spiratio. & corpus intumescit, & pedes tument, & ungues contrahuntur. & donec quidem in superno uentre fuerit aqua intercus, adest dolor acutus. postq̃ aũt ad infernũ uentrẽ uenerit, melius habere sibi uidetur. Postea progressu tẽporis patitur qualia prius impleto uentre. Quãdoq; etiam ad latus intumescit, & indicat ubi secare oportet. Si uero non indicat, multa calida lauato, & humeris apprehensum concutito, & deinde in utro latere magis fluctuet audito. Quo intellecto costam tertiã ab ultima usq; ad os secato. Deinde cum terebra caua ultra perforato. Et ubi perforata fuerit, aquæ parũ emittito, & ubi emiseris, linamentum ex crudo lino indito, & spongiam mollem superimponito. Deinde ut ne excidat linamentum deligato. Emittere autem per duodecim dies aquam oportet, semel in die. Post duodecimum autem diem sequenti decima tertia totam aquam emittere. & reliquo tempore si subnascatur aqua emittere. & uentrem cibis resiccare. Post sectionem autem hæc exhibere oportet. Succi silphij drachmæ pondus parato, & aristolochiam tali ceruini magnitudine deradito, & lentium ac erui torrefactorũ polentam, dimidiæ chœnicis mensura utranq; purgato, atq; hæc melle & aceto subigito. Deinde pastillos sexaginta efformato, & quotidie unum tritum in uini nigri austeri ac iucundissimi hemina dimidia diluito, & mane in potu dato. Reliquum uero uictum ac laborem eũdem, uelut priori tempore, habere iubeto. Et si intumuerint pudenda ac femora, confidenter uulnusculis impactis pertũdito. Hunc si ita curaueris, celerrime sanum facies. Ab hepate fit aqua intercus, quum in hepar pituita accesserit, & hepar ipsam susceperit, & humectũ fuerit. Statim igitur calorẽ huic exhibet, & flatum inducit. Deinde temporis progressu aqua impletur. Postea morsus in corpus incidit. Et tumor in tibijs ac pedibus inest. & hepar durũ est ac intumescit, & clauiculæ attenuantur. Huic quum sic habuerit, in principio si hepar doluerit, origanũ tritum, & silphij succum erui magnitudine, in uini albi dimi-

dimidia hemina diluta, bibenda dato. & lactis caprini poculum quatuor heminarum, tertia aquæ mulsæ parte ammixta. A cibis autem per primos decem dies abstineat. Hi enim iudicant morbum, an lethalis sit, aut non. Sorbeat autem ptisanæ succũ coctum, melle affuso. Vinum autẽ bibat album Mendæũ, aut aliud iucundissimum aquosum. Quũ autem decem dies præterierint, cibos accipiat puros, & obsonium habeat, galli carnem assatã calidam. Habeat & catulinam coctam. Pisce uero utatur galeo, & torpedine assatis. Vinũ uero idem bibat. & si quidem ab his quiescat, satis est: Sin minus, postq̃ sane crassissimus factus fuerit, & hepar maximum, fungis urito. Sic enim celerrime sanum feceris. Inurere aũt oportet crustas octo. Si uero aqua intercus innascatur, & rumpatur in uentrem, ijsdem medicamentis & potibus, & cibis, ac laboribus, quibus priores curato. Vinũ uero bibat austerum nigrum. Si uero tibi uideatur discessisse ab hepate, per ferrum ubicũq; apparuerit urito, & aquã paulatim emittito, & uelut reliquos priores curato. Si uero ab his non sanus fiat, tẽporis progressu corrumpitur ac moritur. Morbus enim est grauis, & pauci hunc effugiunt. Aqua uero intercus à splene, hoc modo fit, & ab huiusmodi maxime causa, quum quis ficuũ uiridium, & malorũ fructus multos ederit. Multi uero iam etiam à cibo botrorum multorũ, & à multo musto, morbum inciderunt. Si quidem igitur in morbum collabetur, statim in doloribus est. Dolores enim acuti in splene consistunt, transeunt autem & in humerũ, & in clauiculam, & in mammam, & ad lumbos, & febres fortes tenent. Et si parum quid ederit, uenter impletur, & splen attollitur, & dolorem exhibet. Hic morbus si durauerit, reliquo quidem tempore minus dolet. Quum uero fructuũ malorum tempus fuerit, & hos ederit, magis q̃ prius dolet. Hũc ubi sic habuerit, à principio curato, & sursum quidem ueratrũ exhibeto. Deorsum uero cneorũ, aut hippophais succum aut cnidiũ granum, Lactis item asinini heminas octo, melle affuso. et si quidem ab his restituitur, satis est: Sin minus, quũ maximus fuerit lien, & maxime intumuerit, fungis urito, capita eius intercipiẽs: aut ferramẽtis, cum multa cautione ac obseruatione ne ultra peruras. hæc à morbi principio facito, & hac diæta nutriatur. Si quidẽ febris nõ affuerit, pane utatur triticeo assato, aut ex duro tritico bis cocto: obsoniũ aũt habeat salsamentũ Gaditanũ, aut saperdã. Et carnem ouillam tritã. Et acida ac salsa omnia edat. Et bibat uinũ austerum Coũ q̃ nigerrimũ, A dulcibus abstineat. Quum aũt exsurgit, et potens est, luctetur summis humeris, et laboret per circuitus multos in die. et comedat ea quę dicta sunt. Si uero aqua intercus fiat, ijsdẽ curato quibus et priores. Alia aqua intercus ab his fit. Aestatis hora si iter faciens per uiam longã, in aquam pluuialem ac stabilem inciderit, et biberit de ipsa multũ affatim. Si igitur carnes absorbuerint & cõtinuerint in seipsis aquã, secessus aũt nusquã fiat, hæc patitur. Si quidẽ fuerit in carne, calorẽ facit & in uẽtre, & in corpore, ut pinguedo uentrẽ ambiens colliquescat. hic quandiu quidẽ iter facit, nihil mali habere uidetur. Postq̃ aũt iter facere cessarit, et sol occiderit, statim dolorẽ multum habet. progressu uero morbi ualde attenuatur. Si uero etiã cibi fastidium accedat, multo plus attenuatur. Si uero cibos edere poterit, et ad laborẽ impotẽs fuerit, etiã amplius læditur, & plerisq; horũ tumor in totũ corpus deducitur. Et tenui quidẽ color corporis liuidus fit, et uẽter magnus, et sitis fortis tenet, et uiscera ipsius à calore resiccãtur.

progrediēte uero tempore, ad edendum quidem prōptus fit, & edit quodcūq; quis dederit, & bibit, & dolet nihil. Si uero tumor obtinuerit, color huic fit pallidus. Et uenæ nigræ frequētes per corpus distenduntur. Indignatur autem & tristatur ex quauis re, etiāsi nihil noui accidat. Venter uero aqua perhumescit, & magnus fit, & laternæ speciem præ se fert. Et temporis progressu cibos nō admittit, sed uidentur ipsi cucumeris syluestris odorē habere, prę abominatione. huic ubi sic habuerit, cneori aut hippophais succum dato, aut cnidium granum. hæc uero pharmaca ita dare oportet. Cneorum quidem per sextā diem, Hippophais autem succum per octauam. Cnidium uero granū per decimam: & dare ipsa oportet donec expurgetur, & uacuus fiat. Interpositis autē diebus alatur ex ijsdem quibus et prior. Maxime autem de eadem aqua bibendū dato, ex qua morbus corripuit, plurimū, quo uentrē ipsius turbet, & ualde secessum faciat. Sic enim potissimum sanū facies. Si uero tibi uidebitur, etiam frequēter clysterem adhibeto, ex cneori triti dimidia hemina, mellis tertia heminæ parte ammixta, his cū quatuor succi betæ heminis dilutis, atq; sic infusis. postera die etiam asinini lactis cocti octo heminæ dentur affuso melle, aut adiecto sale potandæ. Et post purgationē, ijsdem utatur quibus prior. & interiectis diebus, cibis ac potibus ijsdem utatur, & deambulationibus similiter, & sic curatus breui à morbo liberabitur tertio mense, aut sexto. Si uero negligentia aliqua contigerit, & non statim curatus fuerit, breui moritur. Sed & in attenuato ijsdem utendum est ad sanationē. Præhumectare uero antea corpus ipsius oportet per fomenta, quo magis pharmacis obediat. At uero statim curam adhibere oportet: Sin minus, cum multis consenescit morbus. Sed & uter tādem morbus sit, clysterem ex his adhibere conuenit. Vini albi heminas duas accipito, & mellis heminam dimidiam, & olei heminam dimidiam, nitri Aegyptij rubri torrefacti quadrantem, foliorum cucumeris syluestris tusorum ac expressorū succi heminam. hæc omnia mixta & in ollulam infusa feruefacito, & per clysterē infundito. Morbus hepaticus. Fit ab atra bile, quum influxerit ad hepar. Accidit autem maxime in autumno, in mutationibus anni. Hæc igitur æger patitur. Dolor acutus ipsi in hepar incidit, & sub ultimas costas, & in humerum, & in clauiculam, & sub mammam. Et suffocatio fortis tenet. Et aliquando liuidam bilem reuomit. & rigor, & febris primis diebus debilior habet. & dum attingitur, hepar dolet, & color ipsius subliuidus est, & cibi quos prius comedebat, suffocant ipsum, & ingesti urunt ac torquent uentrē. Atq; hæc quidem in principio patitur. Morbo uero progrediente, & febres remittunt, & à paucis cibis repletur. In solo autem hepate dolor restat, & ipse aliquando fortis, aliquando quietus. Quandoq; uero acutus corripit, & sæpe derepēte æger animam efflauit. Huic conducunt ubi dolor habuerit, tum alia, tum tepefactoria eadem apposita, quæ etiam pleuritidi. Quum uero remiserit dolor, multa calida ipsum lauato. & aquam mulsam bibendam dato, & uinum album dulce, aut austerū, utrum tandē profuerit. Et sorbitiones easdem quas etiam à pleuritide correpto.

Cæterum ad dolorē hæc bibēda dato. Oui gallinacei cocti liquorē terito, & succi solani dimidiā heminam affundito, et aquæ mulsæ dimidiā semiheminæ partē ammisceto, diluito, ac bibēda dato, et sedabunt dolorē. dato aūt quotidie donec dolor quiescat. Bibat etiam silphij succū erui magnitudine, & cum eo

origanum

origanum tritum in uino albo diluat,& ſic ieiunus bibat. Bibat inſuper & pharmaca quæ in pleuritide dantur doloris gratia. Bibat & caprinum lac, tertia parte mellis ammixta. Sint autem lactis heminæ quatuor. Hoc mane bibat, quum alia nō biberit. A cibis autem abſtineat, donec iudicetur morbus. Iudicatur autem maxime in ſeptem diebus; in his enim manifeſtum fit, an lethalis ſit, an nō.

Si uero etiam ſuffocatio acceſſerit, hæc dare oportet quo uomat. Mel, aquā, acetum, ſalem, permixta in ollam nouā infundito. Deinde tepefacito, & origani capitati ramulis unà cum ſemine agitato. Vbi uero tepefacta fuerint, tepida ebibenda dato. Deinde ſtragulis iniectis contectum ſinito; donec quàm maxime exudarit. Et ubi uomitus ipſum apprehenderit, prompte uomat iritatione per pennam facta. Si uero uomere non poſsit, aquæ mulſæ tepidæ poculum duarum heminarū inſuper bibat, & ſic uomat. Et ſi quid pituitæ aut bilis euomuerit, rurſus idem facere oportet ad horas quatuor: proderit enim. Poſt morbi uero iudicationem curato modicis cibis, iiſq; puris datis. & ſi quidē panem edere cupiuerit, panē calidum maxime purū edat. Si uero mazā, eam quæ uino dulci ſubacta nō eſt edat, ubi tamen prius aqua ſubegit. Obſonium aūt habeat carnes catuli coctas, aut colūbæ, aut pulli gallinacei carnibus, omnibus coctis utatur. Ex piſcibus autē galeo, torpedine, paſtinaca, & rais paruis, omnibus coctis. Lauetur aūt quotidie, & frigus uitet & parū deambulet antea in ſecuritate. Hæc ſi ſeruauerit nō eſt timor ut morbus reuertatur. Nam huiuſmodi morbus grauis eſt ac diuturnus. Alius hepaticus morbus. Dolores quidē eodem modo premunt in hepar, & color differt à priore. Malicorij enim formā habet. In tēpore uero æſtatis maxime incidit. Fit aūt à bubulæ carnis eſu, & uini potu nimio. Hæc enim omnia iſto anni tēpore hepati ſunt infeſtiſsima, & bilē maxime ad hepar adducūt. hęc igitur æger patitur. Dolores acuti incidūt, & nō deficiūt ulla hora, ſed ſemper magis premunt. Aliquando etiā uomit bilem pallidam. & ubi uomuit, paulo melius ſibi habere uidetur. Si uero nō uomuerit, bilis ad oculos peruenit, & fiunt ualde pallidi. Et pedes intumeſcūt. Atq; hæc patitur quādoq; ualde, quādoq; minus. Quum aūt dies præterierint in quibus morbus iudicatur, dolor minus urget, ſi nihil deliquerit, & eiuſmodi diætā huic conſtituere oportet, qualem & priori. Si enim inebriatus fuerit intēpeſtiue, aut uenere uſus fuerit, aut aliud quid fecerit quod cōmodum non eſt, hepar ſtatim ipſi durū fit, & intumeſcit, ac à dolore pulſat. Et ſi quid facere feſtinarit, derepente hepar & totum corpus dolet. huic ubi ſic habuerit, & primi dies præterierint, fomentum adhibeto. deinde ſcammonio ſubpurgato. Si uero uenter cōbuſtus fuerit, clyſterem ex iiſdem quibus in prioribus uſus es adhibeto; quæ probe ducant. et poſt clyſterē, lacte aſinino cocto ſubpurgato, octo heminis eius, melle affuſo, in potu datis. Dato etiā caprinū lac mane poculi quatuor heminas cōplectentis menſura, tertia parte aquæ mulſæ ammixta. Dato itē cocti lactis caprini heminas duas, tertia aquæ mulſę parte ammixta, aut ipſo ſolo melle affuſo. dandū eſt etiā equinū lac, eodē modo uelut aſininū; & ſi quidē ab his morbis curatus cedat, ſatis eſt: Sin minus, dextri cubiti internā uenam ſecato, & ſanguinem detrahito. Si uero non uiſus fuerit tibi per aſininum lac ſubpurgādus eſſe, bubuli lactis crudi duas heminas dato, tertia aquæ mulſæ parte ammixta, quotidie ad dies decem. Deinde ad alios duodecim dies, ſexta parte aquæ mulſæ affuſa, ad

bibendum

bibendum dato. De cætero uero ipsum lac duarum heminarum mẽsura, donec pinguefiat exhibeto. Si uero neq; sic desinat, urere oportet, quum maximũ hepar factum fuerit, & maxime eminuerit. Vrito autẽ per buxeos fusos, in oleum feruens tinctos. Apponito autem donec tibi bene habere, & ustionẽ factã esse uisum fuerit. Aut per fungos octo crustas inurito. Si enim ustio successerit, sanum facies, & reliquo tẽpore melius deget. Si uero nõ successerit, de cætero ab alijs sanus non fiens, corrũpitur ac moritur. Alius morbus hepaticus. Reliqua quidem eadem patitur hic æger uelut priores. Color autem niger est. At hepatis fel, pituita & sanguine repletũ, uelut ratiocinamur, dirũpitur. & ubi diruptum fuerit, celerrime insanit, & indignatur, & loquitur stulta, et latrat uelut canis. Et ungues punicei fiunt, & oculis uidere non potest, & pili in capite erecti stant. & febris acuta corripit. Huic eadẽ adhibere oportet quæ etiam prioribus Pleriq; uero moriuntur in undecim diebus, paucíq; effugiũt. Splenis morbus primus. Fit huiusmodi morbus, propter caliditatẽ solis bile cõmota, quũ in seipsum bilem traxerit. Hæc igitur æger patitur. febris acuta in principio accedit. progrediente uero morbo remittit, excepto ipso splene, in quo semper calor hæret. & dolor aliàs atq; aliàs incidit acutus, & in lateris mollitudinẽ, & in uentrẽ. Et cibos in principio quidem admittit, nõ aũt ualde secedunt. progressu autẽ temporis, & color pallidus fit, & dolor fortis irruit. & clauiculæ attenuantur. & cibos non similiter admittit, uelut in principio, & à modico impletur. Lien uero aliàs magnus fit eadem die, & aliàs minor. huic quũ sic habuerit uetrum purgans deorsum, bibendũ dato, & cnidio cocco subpurgato. Ad uesperum aũt post purgationẽ, lenticulæ acidioris heminã sorbendã dato: & betarũ pinguiũ heminam polenta inspersa. postera uero & tertia die panẽ paruum dato, pro obsonio aũt lenticula utatur, & carne suilla in lenticula cocta trita. Vinũ bibat austerũ, nigrũ, paulo meracius. Et quietẽ his diebus habeat, nisi quod intus in umbra paululũ deambulet. Reliquo uero tẽpore hæc exhibẽda sunt. Cibus sit panis cui nihil furfurũ decessit. Obsoniũ habeat carnẽ canis maioris, uel capræ, uel ouiculæ tritã. & salsamentũ Gaditanũ, aut saperdam. & acida ac salsa omnia assumat, & acerba. Bibat uinum coum subastringens q; nigerrimum. à dulcibus autem & pinguibus ac nidorosis abstineat. & silphium non accipiat, neq; allium, neq; carnem porcinam. Neq; mugilem, nec recentem, nec salsum, neq; anguillam. Neq; olus ullum coctum sine aceto. Ex troximis autẽ, hoc est his quæ cruda eduntur, raphanide utatur & apio, in aceto tinctis. & polentam uino subactam edat. & uinum meracum sorbeat. Si uero uelit, etiam panem in uinum interat, ac calidum edat. Dentur etiam pisces, scorpius, draco, cuculus, gobio, callionymus. Hos coctos & frigidos dato. Dato etiam quæ splenem attenuare possunt singulis diebus, asphodeli semen, aut uisci folia, aut fœnum græcum, aut uiticis semen, aut rutam, aut mentæ radicem. ex his quodcunque uolueris tritum in uino austero dato ieiuno. Si uero adeò ualidus fuerit, per triginta dies ad ligna secanda cogito. & summis humeris luctetur. & interdiu deambulet. & uespere dormiat. Mane uero surgat, & quæ relata sunt edat. Si uero ab his non melius habeat, splenem fungis urito, decem magnis crustis inustis, quum maximus fuerit splen, & maxime eleuatus. Si enim successerit ustio facta uelut oportet, sanum facies, uerum non breui. Opus enim habet morbus

curatione

curatione. Grauis est enim & diuturnus, si non fuerit statim curatus. Alius splenis morbus fit quidem ab ijsdem à quibus & prior. patitur igitur æger ab hoc morbo hæc. Venter inflatur. postea uero etiam splen intumescit, & durus est, & dolores acuti in splenem incidunt, Color autem mutatur, & conspicitur niger, pallidus, malicorij speciē referens, & ex aure male olet, & gingiuæ male olent, & à dentibus discedunt. & ex tibijs ulcera erumpunt, uelut pustulæ nocturnæ. Membra uero attenuantur, & stercus non secedit. Hunc quū sic habuerit, ijsdem pharmacis & edulijs, & potibus, & laboribus, atq; alijs omnibus curato. & ubi stercus secedere noluerit, clysterem adhibeto, ex mellis hemina dimidia, & nitri Aegyptij magnitudine tali ouilli. Hæc trita in quatuor hominis aquæ de betis coctis diluito, & per clysterem infundito. Si uero morbus ab his non sedetur, splenem ipsius urito uelut prioris, & si ustio successerit, sanum efficies. Alius splenis morbus fit, in anno, ueris maxime tempore, uerum à sanguine. Quum enim repletus fuerit splen sanguine, erumpit in uentrem, & dolores acuti in splenem incidūt, & in mammam, et in clauiculam, & in humerum, & sub scapulam. Color autem corporis est plūbiformis. & parua ulcuscula uelut lancinata in tibijs exurgunt, ex quibus ulcera magna fiunt, & quæ primum infra secedunt, sanguinolenta sunt & æruginosa. et uenter durus subit, & splen uelut lapis est. hic morbus magis lethalis est q̃ priores, et ex ipso pauci effugiunt. hunc quum sic habuerit, ijsdem purgato quibus et priorem, ueruntamen pharmacum sursum purgans ne dederis. Deorsum uero granum cnidium exhibeto. Et postera die etiam lactis equini cocti octo heminas dato, melle affuso. Si uero hoc non adsit, bubuli aut caprini cocti duos congios præbeto, ita ut alternatim mel in poculum ammisceatur, et uicissim bibantur. Ad uesperam aūt post purgationem eadem quæ priori dato. Et si uisum fuerit, ab interna cubiti sinistri uena sanguinem detrahito. Reliquis autē diebus quotidie ieiuno lactis bubuli quatuor heminas dato, tertia muriæ parte ammixta. Cibis uero et potibus et alijs omnibus ijsdem curato, quibus & priorem. Abstineat autem à uenere, et ebrietate, hic uelut prior. Et si uideatur etiam urito, quum crassissimus & maximus splen factus fuerit. & si opportune usseris ac successerit, sanum facies. Si uero ab hac curatione sanus non fiat, tempore corruptus moritur. Est enim morbus ualde grauis. Alius splenis morbus. Accidit & hic morbus uere maxime, quum splen pituitam assumpserit in seipsum, & statim magnus factus fuerit ac durus, & deinde rursus sedatur. Et quum quidem eleuatus fuerit, dolores incidunt acuti. Quum uero mollis fuerit, doloris exors est. Et ubi diuturnus factus fuerit morbus, obscurior esse uidetur. & insurgit, & cito sedatur. Hic quum sic habuerit, in principio morbi cibos admittere non potest, & cito attenuatur: & corpus impotentiam multam habet. Morbus autē si non statim curatus fuerit, aut sua sponte quieuerit, interpositis quinq; aut sex mensibus, rursus insurgit. Intermittit autem maxime per hyemem. hunc si in principio acceperis, decem crustas in splenem urito, et statim sanū facies. Si uero non usseris, ijsdem pharmacis curato, quibus & priores. Et alijs item ijsdem, & potibus, ac laboribus, Sic enim celerrime sanum feceris. huius autem color fit exalbidus, subpallidus, & squalidus. Alius splenis morbus. Fit autumno maxime ab atra bile. Fit autem ab olerum multorum quæ cruda eduntur esu, &

& ab aquæ potu. Patitur itaq; æger hæc. Quum morbus corripuerit, splenem uehementer dolet, & rigor & febris apprehēdit, et inedia ipsum habet, ac cibos auersatur, & corpus cito cōcidit. Splen autē, magnus quidem non ualde fit, uerum durus. & ad uiscera allabitur, & adhærens sugit. Hunc quum sic habuerit, ijsdem pharmacis & edulijs ac laboribus quibus priores curato. Et si se tibi exhibuerit, urito ipsum eo modo quo etiam alios. Hic morbus in plerisq; si statim curatus fuerit, breui decedit. Quatuor morbi regij. primus quidē æstate maxime corripit, bile commota. Consistit igitur bilis sub cute, & in capite, quare statim corpus in alium colorē mutat, & fit pallidum, uelut malicorium. Et oculi pallidi fiunt. & in capite sub pilis uelut cortex subest. & rigor ac febris corripit. & pallidum urinam mingit, & crassum subpallidum in ipsa subsidet. & mane q; diu ieiunus fuerit, ad cor & uiscera exugitur. & si quis ipsum alloquatur aut interroget, ægre fert, & anxius fit, & non sustinet audire. Stercus autē excretum cum pallore albicat, & male olet. Hic quum ita habuerit, maxime moritur in quatuordecim diebus. Si uero has effugiat, sanatur. Curare autem oportet ipsum sic. Quum febris remiserit, multa calida lauato, & aquam mulsam bibendam dato. Et sorbitionibus utatur, ptisanæ succo, melle affuso. Mel autem non simul coquito, donec præterierint quatuordecim dies. Hi enim iudicant an lethalis sit morbus, aut non. postea uero bis in die lauato, & nutrito primū modicis quæcūq; maxime admiserit. postea tamen plura dato. Vinū bibat albū plurimum per diem. & si progressu temporis uideatur tibi pallidus esse & debilis, uomitum à cibis facere iubeto, uelut in superioribus morbis habetur. Et si quidem ab his morbis quiescat, satis est: Sin minus, ueratrum bibēdum dato. Post talem autem purgationem, ad uesperam edat mazam mollem, aut panis medullam. Obsonium uero edat, pullum gallinaceum percoctū, probe cōditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo, & uua passa alba. Vinum autē bibat album, austerum, uetustissimū. Aluum uero infra subpurgato, postera die succo cicerum alborum, melle affuso, utatur, & duas heminas eiusmodi succi ebibat. Tertia uero die initio facto, singulis diebus hanc aquam bibat, ex his rebus coctam fœniculi radices tenues ea copia quanta tribus digitis comprehendi potest, in duos aquæ congios mittito, ac coquito usq; ad dimidias. Et cicerum alborum chœnicen, in duobus aquæ cōgijs ad dimidias item coquito, & quod superest excolatum sub dio per integrā noctem exponito, & ambo hæc decocta misceto. Cum hac aqua & uinum temperatū bibat, & ipsam aquam solam si uelit, q; plurimam bibat: & aliam aquam non bibat. Si uero hanc potionem nō admiserit, aliam sic præparatam dato. Caricarum albarum chœnicen in duobus aquæ congijs coquito, excolato, & sub dio per integrā noctem exponito. postea hāc aquam bibat, siue nudam ipsam uoluerit, siue cum uino mixtam. Bibat aūt non aceruatim multam, sed pro una uice dimidiam heminam, ut ne alui profluuiū ipsi succedat. & modico tempore interposito rursus bibat. Commoda aūt sunt & hæc in potu data ieiuno singulis diebus, trita & in uini ueteris albi hemina diluta, apij semen, cucumeris semen, feniculi semen, cuminum Aethiopicum, adiantum, coriandrum herba, uuæ passæ albæ. His & illis in potu acceptis utilitatem percipiet, & celerrime sanus fiet. Alius morbus regius siue arcuatus. Hic corripit tempore hyemis, et ex ebrietate & rigore, Incipit autem primum rigor

gor inuadere, postea etiam febris detinet. Et humor qui est in corpore, congelatur in cute. Quod autẽ sic habeat, ex his ostenditur. Liuidum est ipsius corpus & subdurum. Et uenæ per corpus distẽtæ sunt pallidæ. maiores autem & crassiores sunt ꝙ prius. Et aliæ uenæ subnigriores distentæ sunt. Et si quis aliquam ipsarũ secet, sanguis effluet pallidus, si pallidæ sunt uenę. Si uero nigræ fuerint, niger sanguis effluet. Et uestem interiorem corpori adiacentẽ, præ pruritu non sustinet. Hic promptus est ad iter faciendum & ambulandum, sed præ debilitate crura labascunt, ac ipsum non sufferunt, & sitit uehemẽter. Hic morbus non minus priore lethalis est. Procedit autem ad amplius tempus, si non in primis diebus sanus fiat. Si uero morbus prolõgetur, & ad octauum aut nonum diem duret, in morbum incidit, & morbus, et dolor magis premit, & exsurgere non potest. Et pleriq; in hoc tẽpore statim pereunt. Huic ubi sic habuerit, si quidem principio morbi accesseris, quum iam septem dies præterierint, ueratrũ bibendum dato. Ventrem uero infra subpurgato per succum, uelut priori. Et alia eadem pharmaca dato. Exhibeto & cãtharidas, sine alis, & capite, quatuor tritas, & in uini albi hemina dimidia dilutas, modico etiam melle affuso. Atq; has bis aut ter in die bibat. Progrediẽte uero morbo, balneis & fomẽtis curato. Edat autem quæcunq; admittit. Vinum bibat album, austerum, & alia eadem assumat quæ prior. Hic morbus diuturnus est & grauis, si non ab initio probe fuerit curatus. Alius morbus regius. Popularis appellatur hic, eo quod omni tempore corripit. Fit autem à repletione maxime ac ebrietate. & postꝗ riguerit, statim sanè corpus immutatur, & pallidum fit, & oculi pallidi ualde sunt. Et sub pilos ac sub ungues morbus procedit. Et rigor ac febris debilis tenet. Et de bile est corpus, & in capite dolor adest. Et pallidum ac crassum mingit. hic morbus minus lethalis est prioribus. & curatus breui sanatur. Huic quũ sic habuerit, cubiti uenam secato, & sanguinẽ detrahito. Deinde fomento adhibito, elaterium bibendum dato. Tertia uero die rursus infra subpurgato, cum lacte asinino. Reliquas uero sorbitiones, & potus, ac edulia, eadem dato quæ priori. Et caput ipsius frequenter purgato. & de succo bibendum dato. Et multa calida ĩpsum lauato, ac carnem defricato, & defrictas sordes in uino albo bibendas dato. & ad alia omnia ijsdem utatur. & breui sanus euadet. Alius morbus regius, fit quidem à pituita, hyeme autẽ maxime corripit. & color ipsius ægri est albus, & pectora ipsius pituita plena fiunt. & spuit saliuã. & quum exscreat, singultus ipsi oboritur. Et album lotiũ ac crassum mingit, & in urina subsidet, uelut farina. Hic morbus non est lethalis, & breui sanatur. Huic quum sic habuerit, cnidium granum bibendum dato. Et post purgationem, succi ptisanæ quatuor heminas, melle affuso, exsorbendas dato. Superiorem uero uentrẽ uomitu inducto, uelut in prioribus purgato. Sic enim facilime pituitam à pulmone & arterijs abduxeris. Sed & gargarismũ ipsi frequenter præparato. Hic aliquãdo etiam febrit debili febre, & horror tenuis succedit. De cætero uero ijsdẽ quibus priores curato, & pharmacis, & fomẽtis, & balneis, & edulijs, & potibus, & sorbitionibus. Sic enim maxime sanum facies. Morbus Typhos uocatus.

Typhos quidẽ appellatur hic morbus, hoc est stupor attonitus, corripit autem tempore æstatis, quum canis sydus oritur, bile per corpus commota. Statim igitur ipsum febres fortes tenent, & calor acutus, & à grauitate debilitas. &

crurum ac manuū impotentia: maxime enim inutilia ipsi fiūt hæc membra. & uenter turbatur, & quæ secedunt graue olent. Et tormen forte succedit. Sed & hæc patitur, si quis ipsum erigere uelit, erigi non potest. neq; oculis uidere potest præ calore. Et si quis ipsum interrogat, præ dolore respondere non potest. Quum aūt moriturus est, acutius uidet, & loquitur cōfidenter. & bibere ac edere cupit. & si quis det quod edat, breui etiam animam emittit, si nō euomuerit. Huic morbus hic iudicatur in septē, aut quatuordecim diebus. Multi uero perueniunt etiam ad uiginti quatuor. Si igitur hos trāsierit, sanus erit. Nam in his diebus iudicatur, an lethalis sit morbus, aut non. Hunc quū ita habuerit, sic curato. In primis quidem diebus à balneo abstineat. Vnguatur autē uino & oleo tepido, in lecto, & à cibis abstineat. Sorbitiones autem tenues frigidas dato. Vinum autem bibat nigrum, austerum, si ipsi conducat: Sin minus, album, aquosum, austerū. Si uero sitis fortis premat propter calorem, potu aceruatim dato, euomere iubeto, bis aut ter hoc repetito. Et quū calor habuerit, lintea aqua frigida tincta apponito, qua parte se maxime ardere dixerit. Si uero horrorē habuerit corpus, frigefactoria remittito. Hic quū doluerit, ab huiusmodi maxime dolore periclitatur, ne repente animā relinquat. Verum exhibere oportet ipsi doloris caussa festinā ter, eadem pharmaca quæ ei qui à pleuritide tenetur. Quū autem exsurrexerit, cibo & potu, & balneis quàm celerrime refocillato. Morbus enim est difficilis, & pauci effugiunt. Alius typhos. Corripit quidem hic morbus omni tempore. fit autē propter corporis humiditatē, quum cibos humidos, & potum multum, carnes combibūt, & fluidæ fiunt, ab his maxime fit morbus. Incipit igitur febris, tertiana aut quartana, in principio fiens. Et dolor fortis in capite consistit, Aliquando etiam in corpore intermittens. Et uomit saliuam, & frequenter eructat, & oculorum regiones dolet, & facies albescit, & tumor in pedes descendit. Quādoq; uero etiam totū corpus intumescit. Et ad pectora, & ad dorsum aliquando dolor currit. & uenter turbatus est. & oculis fortiter tuetur, & saliuam multā & spumosam expuit, & in faucibus detineri uidetur. & exasperat ipsas. Sæpe uero etiā inflammantur fauces. Hic ubi sic habuerit, & dolor ita presserit, & erectæ ceruicis spiratio fortis inciderit, quandoq; de repente præ dolore animam emittit, in septem diebus, aut quatuordecim. Multi uero usq; ad uiginti quatuor dies durant. Sæpe uero etiā derepente morbus remittit, & æger sanus esse sibi uidetur. Verum obseruare oportet donec quatuor & uiginti dies præterierint. Si enim has effugerit, non ita ualde moritur. Huic quū ita habuerit, in primis diebus sorbitiones dare oportet, farinam coctam, tenui melle affuso. Vinū uero dandum est nigrū, paulatim, prout uoluerit temperatū. Cibi autē ne exhibeantur priusquā hi dies præterierint. Polypi uero in uino cocti edendi dentur, & iusculū sorbendum. Et raphanidas multas edat, & nasturtij semen torrefactū, molitum ac cribratū, uino nigro acerbo affuso bibat. Et polenta tenuis modica mane bibenda detur. A balneo autem abstineat, donec hi dies præterierint. Vino uero & oleo tepefactis in lecto illinatur, & extergeatur. Et fructus pæoniæ grana decem in uino nigro cocta bibēda dato. & rapi probe percocti succum sorbeat, caseo insulso cōditum, & papauere, & sale, & oleo, & silphio, & aceto. Si uero etiam pharmacū bibendū dare uolueris, cnidium granū dato. Et post purgationē, farinæ coctæ & pinguis duas heminas

minas exsorbendas dato. Vinum aūt bibat idem. Et ex pharmacis & sorbitionibus ac potibus quicquid dederis profuerit, siue singulatim, siue plura simul exhibueris. Atq; sic celerrime sanum feceris. Morbus aūt est grauis, et pauci effugiunt. Alius typhos, hic quidem propter hoc fit. Quū bilis putrefacta ammixta fuerit sanguini, per uenas & articulos, quū sanguis steterit, cōsistit quidē maxime in articulis. Incubit aūt quandoq; etiam in reliquū totum corpus, et dolores acutos exhibet. & multi ex huiusmodi morbo claudi fiunt, quū bilis in articulis conclusa in tofum callescit. Dolor autē intermittens, corripit per tres & quatuor dies. Hunc ubi sic habuerit, hoc modo curato. Dolore in corpore praeualente, tepefactoria facere & adhibere oportet, oleo prius illito. Quum autem remiserit, ueratrum ipsi dato, toti corpori antea fomento adhibito. Postera die serum caprinum coctū bibendum dato, duorū congiorum mensura, ita ut in alterum congium mel affundas; & in alterū sal adijcias, deinde poculis uicissim permutatis bibat, donec totum ebiberit. Ad uesperā uero post purgationē, lenticulae heminam sorbeat. & betarum pinguium heminam, polenta inspersa ebibat. Et pulli gallinacei carnē, aut colūbae, aut turturis, aut ouiculae, aut suis pinguem edat. Veratrū autem per sextū diem dato. & si alicubi in articulis tumor fiat, & discessus fieri nolit, cucurbita affixa sanguinē detrahito, punctura per acum triangularē facta in genua, si in genibus tumor fuerit. Verum nullum ex alijs articulis perpunxeris. Interpositis autē diebus cibum accipiat, panē maxime assatū. Mazam uero maxime oleo & melle subactā. Obsonia uero habeat, maxime quidē assatas carnes uolucriū, non salsas: Sin minus, etiā coctas, conditas, uerū sine caseo, & sesamo, & sale. Piscibus autem utatur carnosissimis, assatis eodem modo uelut carnes: & coctis origano conspersis, ac oleo ipsis affuso. Vinū aūt bibat album, si conducat: aut si hoc nō cōmodet, nigrū. & in deambulationibus se exerceat per diem, & post coenā, et mane. Serū aūt & lac pro tēpore semper bibat. Si uero tibi uisum fuerit, etiā asininū lac decoctū dato. Et si sanus fiat, in custodia ipsum esse oportet, ut ne à frigore & aestu laedatur. & cibis non ualde expleatur. Periculum est enim ne morbus reuertatur. hic itaq; morbus si sic curetur, in sex mēsibus sanatur. In tot enim mensiū spatio iudicatur an mortalis sit, aut non, etiamsi statim curetur. Nam morbus est grauis, & plerisq; commoritur. Alius typhos. Fit quidem hic morbus in tēpore pomorum, quū quis se fructibus mollis corticis, & foris nō lignosi, omnis generis repleuerit. Plerisq; uero etiā ab his factus est talis morbus, ubi uidelicet placentarū, & liborum sesaminorū, & aliorū dulciariorū ex melle paratorum, esu se insatiabiliter expleuerunt. Mel enim coctū aestuosum est, et uentri adhaeret: postea quum concoctū fuerit in uētre, efferuescit: & uenter derepēte attollitur, & ardet ac dirumpi uidetur. Deinde repente uentris profluuiū succedit. & quum semel secedere inceperit, per multos dies purgatur. & multi post hanc purgationem sani fiunt. Quum igitur sua sponte purgari cessauerit, lentiū succi tres semicongios ipsum ebibere cogito, sale adiecto. post purgationē uero succi, ad uesperam, lenticulae frigidae non salsę heminā sorbeat: Multum aūt silphij in ipsam deradat: & betae pinguis nō conditae heminam, polenta inspersa. Vinū autem bibat nigrum, austerū, paulatim. Reliquo uero tempore eadem faciat. Et cibos accipiat panē exassatum, & Mazam oleo & melle q̃ maxime subactā. Primis autē die-

bus farinam edat coctam frigefactã, melle affuso. Vinum aũt bibat nigrũ, acer-
bum, & donec quieuerit morbus hæc assumat. At qui ex fructibus morbo arre
ptus est, flatum sentit, & tormen, & dolorẽ: & cibi secedere non uolunt, & uen
ter ipsius magnus ac durus est, & rigor ac febris habet. huic si quidẽ sponte tur
batus fuerit uenter, in uiginti diebus ut minimũ purgatur. Et quũ purgari cessa
uerit, sanus statim erit. Si uero nõ fuerit purgatus, purgato ipsum hippophais
succo, aut cnidio grano. Ad uesperã autem eadem exhibeto, quæ ei qui sponte
purgatur. Postera die si febris habuerit, quietẽ habeat. Et de eodem uino in a-
qua frigidissima ipsi bibendũ dato. Si uero febris nõ habuerit, uictu utatur nõ
humido, sed fortiore. Et deambulet cõiectura iuxta cibos facta. Ab hoc morbo
multis iam aqua intercus facta est. Et si tibi clysterẽ adhibere uisum fuerit, eadẽ
quæ etiam hydropico per clysterem infundito. Si uero uolueris, hæc infunde-
re potes. In aquæ mulsæ hemina, herbam thapsiæ coquito, & sic infundito. hic
hoc modo curatus celerrime sanus erit. Alius typhos. Fit hic morbus quum
humor qui est in corpore, putrefactus fuerit, & magis quam opportunũ est resicca
tus. Fit igitur æger hoc morbo correptus, specie limpidus ac humectus, subpal
lidus, pellucidus, & uesicæ urinæ similis, uẽtrũ non intumescit, sed tenuis & ari-
dus est, ac debilis. Attenuantur aũt in corpore maxime clauiculæ, & facie forti
ter gracilescit, & oculi ualde sunt excauati. & hęc quidẽ à morbo patitur. Color
aũt corporis niger est, causa uero hæc est. Quũ bilis atra in uenas, & ad cutẽ sub
ierit, & postea calor successerit, necesse est à calore uenas comburi ac resiccari,
Quare sanguis è uenis excedit. hæc igitur patitur. Hic tenuis fit, & fortiter gra-
cilis, & oculis raro nictat, & muscas à stragulis uenatur. Et grauitas ciborũ ma-
ior est quàm quum sanus esset. & lucernæ extinctæ odore delectatur. et frequẽter se
men per somnũ effundit. Sæpe uero etiã inter eundum genitura ipsi exit. huic
quũ sic habuerit, uentrẽ nigro ueratro purgato, supernũ uidelicet: infernũ uero
scammoniæ succo. Post purgationẽ uero eadem quæ & alijs dato. & serũ ac lac
bubulum, aut caprinũ pro tempore exhibeto. dato & lac asininum decoctũ, ad
purgationẽ. Hic ita curatus in duobus maxime annis sanus fit. Cibos aũt quos
uult assumat, & quàm maxime nutriatur, et deambulet cõiectura ad cibos facta. hic
morbus corripit maiorem uiginti annis. Vbi uero corripuit, si non à principio
morbi quis curatus fuerit, nõ desinit, nisi uiginti anni præterierint, sed adhęret.
postea ab aliquibus dum curãtur decedit. Morbus aũt grauis est. Voluuli por
rò uocãtur hi morbi. fiunt aũt maxime ab his. Si hyemis tẽpore quis calido &
humido uictu utitur, et nõ deambulationib. se exerceat, respectu ad cibos facto.
Verum repletus semper dormit. & deinde longũ iter perficere cogatur, frigore
sæuiẽte. Deinde riguerit sub ossa. hæc igitur patitur. Flatus in toto corpore ob
oritur. & color ipsius fit plũbiformis. & riget semper, ut etiam calida ipsi affusa,
calida esse nõ uideatur. Corpus autẽ ipsius dum lauatur, à calida desquamatur,
maxime scrotum. & si digito corpus compresseris, impressionẽ facies, & notæ
tibi apparebunt, uelut in farina aqua subacta. Maxime autẽ in potibus impres-
sionem perfert. Crura uero ipsius grauia sunt. & si obambulet, tremit. & si ad ac
cliuem locũ iter faciat, uehementer anhelat, & ulnæ depẽdere uidentur, & sitis
urget noctu, cibi uero crudi secedunt quoscunque ingessit. Huic quũ sic habuerit,
fomento prius adhibito, cneorũ bibendum dato, aut hippophais succum, aut

cnidium

cnidium granũ.post purgationẽ uero,eadẽ dato quæ prioribus. Postera die la-
ctis asinini cocti congiũ dato bis ebibendũ,sale adiecto.Ad uesperã cœnet pa-
nem.Obsoniũ aũt habeat,ouiculæ carnes coctas, & polypos coctos in uino ni
gro,& iusculũ sorbeat.& lenticulã habeat sic præparatã:heminã lentis coctam
probe terito,deinde farinã ammisceto,& silphiũ derasum addito,& salem adij-
cito,& acetũ affundito, & alliũ ad hæc simul coquito, & affusa aqua bis aut ter
feruefacito,et cũ tudicula undiq; expassa brachia habẽte,simul ipsa agitato:
deinde ablata frigefacito.Sit aũt non ualde crassa, & odoris gratia etiã pulegiũ
ut simul coquatur,adijciatur. Intermedijs uero diebus,uomitus faciat per se
xtum diem. Verũ aliàs atq; aliàs ante uomitũ,& pharmaci potũ,fomentũ adhi
bere oportet.Et per tertiã diem lauetur,si conducat:Sin minus,ungatur.Et de-
ambulet si ita potẽs fuerit,cõiectura ad cibos facta.& sambuci,ac conyzæ sem-
per teneræ,folia cocta edẽda dato.Sic enim curatus,facilime deget, & morbus
annum desinet.Multis uero iam sanis factis,post duos annos morbus reuersus
est.Sed si hoc cõtingat,eodem modo curetur. Si uero tertiũ reuertatur, tumor
quidem nõ succedit.Tenuis aũt fit & gracilis,incipitq; à facie attenuari, & co-
lore exalbescit magis q̃ prius.huic quãdoq; aqua intercus fit in uẽtre. Si igitur
facta fuerit,secare ipsum non oportet,moritur enim,sed ijsdẽ curare quibus eũ
qui à splene aqua inter cutẽ laboret.hũc maxime in principio curare uelis, & sic
cito sanũ facies,Opus aũt habet morbus multa curatione.Est enim grauis.

Alius uoluulus arcuatus. Hic maxime æstatis tẽpore in palustribus regio-
nibus corripit.Magis aũt ab aquæ potu. Multi uero iam à tali morbo correpti
sunt,ex uolutatione ad solem capitis dolore affecti. Verũ similia prioribus pa-
tiuntur,excepto colore.Nam pallidus fit æger,uelut malicoriũ.Et oculi aliquã-
do morbo arcuato implẽtur.hunc ubi sic habuerit,ijsdẽ curare oportet quibus
priorẽ.Danda etiã in potu aqua à cicere albo cocta.& cũ uino eadem permixta
danda est.Et caput eius tetragono medicamẽto purgetur.hic minus q̃ prior le
thalis est,& uocatur uoluulus arcuatus. Voluulus hæmatites. Reliqua qui-
dem eadem patitur cũ prioribus.Incipit aũt morbus autũno fieri. Hæc uero in
morbo accedũt.Ex ore male olet à dentibus, & gingiuæ discedũt, & à naribus
sanguis fluit.Aliquãdo etiã ex cruribus ulcera pullulant,& alia sanescũt,alia e-
mergũt.Et color niger fit,& cutis tenuis. Est aũt ad deambulandũ ac laboran-
dum prõptus.Hunc ubi sic habuerit,ijsdem curato quibus priores,& hæc per
dysterem infundito.Cucumeris syluestris folia quinq; terito,& mellis dimidiũ
heminæ ammisceto,iteq; olei heminã dimidiam,& salis quantũ una manu cõ-
prehendere potes,& succi betarũ heminas quatuor.Ad subpurgationẽ uero la
ctis asinini cocti heminas octo exhibeto,melle affuso.Bibat etiã bubulũ lac pro
tẽpore,per quadraginta dies.Bibat item mane bubuli lactis duas heminas,ter-
tia aquæ mulsæ parte ammixta,per intermedios dies.His morbus multa mede
la opus habet:Sin minus,nõ exit,sed cũ homine moritur. Vocatur aũt uoluu-
lus hæmatites. Morbi crassi appellati. Ex crassis appellatis morbis, hi ma
xime fiũt.Quũ pituita & bilis mixta fuerint in corpore,fluũt in uentrẽ. & quũ
congregata fuerint in uentre,attollũtur,& sursum ac deorsum discurrũt, uelut
unda.Et rigor ac febris corripit.Et dolor in capite cõsistit,& quũ dolor circa ui
scera constiterit,suffocationẽ inducit. Aliquãdo uero uomit pituitam acidam,
quandoq; etiam salsam & postq̃ euomuit, os amarũ ipsi esse uidetur.In lateri-

bus aūt rubores detinentur. Nam quum pituita in uētre sit, sanguis à caliditate cōgregatus in latera allapsus est, & rubores in lateribus excitat. Et calor maxime latera occupat, ac costas. Et dorsum ipsius incuruum fit. Et quum maxime doleat, corporis contactū non sustinet. Nā uelut ex ulcere dolet. Et carnes præ dolore uibrantur, & testes contrahūtur. & in sedem, & in uesicā, calor quidam ac dolor irruit. Et mingit crassum uelut in aqua inter cutē. Et ex capite defluunt capilli. & pedes semper frigidi sunt. & dolor premit maxime latera, & dorsum, & collum. & ad cutem aliquid ipsi proserpere uidetur. Morbus uero quādoq; urget, quandoq; remittit. In progressu autē magis assidue premit. & cutis capitis crassa ac rubicunda est. Hic usq; ad sex annos talia pati perseuerat. postea & sudor multus diffunditur, & male olet. Sæpe uero etiam per somnū semen effundit. Quod uero per coitū emittit, subcruentū ac subliuidū prodit. Hic morbus fit propter calorē solis, & aquæ potum. proinde hunc quum sic habuerit, cneoro aut hippophae, aut cnidio grano dato, subpurgato. dato etiam lactis asinini cocti heminas octo bibendas, melle affuso. postera die post purgationē, eadem quæ alijs exhibeto. Primis autē diebus ex ijsdē nutriatur, ex quibus etiam is qui ab aqua inter cutem correptus est. & deambulationibus se exerceat, si ita potens fuerit. Si uero præ febribus impotens fuerit, & cibos edere nō poterit, lenticulæ sorbitione utatur. potu uero uino nigro quàm maxime austero. Hic morbus maxime corripit autumno, & tēpore fructuum pomorū. hic si quidem curatus fuerit in sex annis, satis est: Sin minus, adhæret usq; ad decē annos. Cum multis uero simul moritur, si nō statim curatus fuerit. Alius crassus morbus.

Tales crassi morbi à bile fiunt, quū bilis in hepar influxerit, & in capite constiterit. hæc igitur æger patitur. hepar intumescit, et præ tumore ad septū transuersum expāditur. & dolor statim in caput irruit, maxime uero in tēpora. & auribus nō acute audit. Sæpe uero etiam oculis nō uidet. & horror ac febris corripit. Atq; hæc quidem in principio morbi ipsi fiunt, intermittētia quandoq; ualde, quandoq; minus. Quāto autem magis morbus progressus fuerit, tanto amplior dolor in corpore existit. & pupillæ oculorū disperguntur ac hebetantur. & si digitū oculis admoueris, non sentit, eo quòd non uidet. Quòd autem non uidet ex hoc cognoueris, quòd admoto digito non nictat. & floccos de stragulis tollit, si quos uiderit, pediculos ipsos esse putās: & quum hepar magis ad septum transuersum expassum fuerit, delirat. & ob oculos ipsi obuersari uidētur reptilia, & omnis generis peregrinæ feræ, & milites armati pugnantes. & ipse sibi inter ipsos pugnare uidetur. & talia loquitur uelut qui uideat pugnas & bella geri, & inuadit, & minatur, si quis ipsum exire uetet. & si surrexerit, crura eleuare non potest, sed concidit. & pedes ipsius frigidi sunt. Et quū dormit, exilit à somno, & timet quū insomnia uiderit horrenda. Cognoscimus aūt hoc, quòd ab insomnijs exilit ac timet, postquā resipiscit. Nam insomnia denarrat, & ea quæ corpore fecit, & quæ lingua loquutus est. Atq; hæc quidē sic patitur. Quādoq; uero etiā per totam diem ac noctem uoce priuatus iacet, respirans spiritū multum aceruatū. Quum autē delirare cessauit, statim euestigio resipiscit, & si quis ipsum interroget, recte respōdet. & cognoscit ac intelligit omnia quæ dicūtur. deinde rursus post modicū tempus, in ijsdē afflictionibus iacet. hic morbus accidit maxime in peregrinatione. Et si quis alicubi per desertā uiam iter faciat, & timor ipsum ex spectro corripiat. Fit etiā aliter, huic quū sic habuerit, ueratri ni-

gri

gri oboloru̅ quinq; po̅dus, in uino dulci bibendu̅ dato. Aut hęc per clystere̅ in fundito. Nitri Aegyptij magnitudine̅ tali ouilli terito, & mellis optimi cocti dimidiam heminam, & olei dimidiam hemina̅, in mortario ammisceto, & aquæ à betis coctis heminas quatuor per nocte̅ sub dio expositas addito: aut si uolueris, pro beta lac asininu̅ coctu̅ ammisceto. & hæc mixta per clystere̅ immittito, siue febris habeat, siue no̅. Sorbitionibus au̅t utatur, ptisana cocta, melle affuso. Bibat etia̅ mel & aqua̅ & acetu̅, simul permixta, donec iudicatus fuerit morbus. Iudicatur aute̅ in quatuordecim diebus ad summu̅, siue lethalis est, siue no̅. Multis autem iam huiusmodi morbus sedatus, rursus redijt. Si igitur redierit, periculum est ne æger pereat. Iudicatur au̅t morbus in septem diebus, an lethalis sit, aut no̅. Si uero has effugerit, no̅ ualde moritur, sed morbus in plerisq; curatus decedit. Quum au̅t desiuerit morbus, diæta bona utatur, quiete ingerens quæ uenter suscipiat, & non co̅burantur, neq; uentris profluuiu̅ succedat. Ambo enim hæc periculosa esse uide̅tur. Lauetur aute̅ quotidie, & deambulet post cibos modice. Veste uero induatur leui ac molli. & pro te̅pore anni lac & seru̅ bibat, per quinq; ac quadraginta dies. Hæc si fecerit, celerrime sanus erit. Morbus au̅t grauis est, & multa cura opus habet. Alius morbus crassus. Fit à pituita putrefacta. Quòd autem putrida est unde fit, ex hoc manifestu̅ est. Eructat ab hac quod odore̅ habet, uelut si quis raphanides edisset. Incipit aute̅ fieri talis morbus à cruribus, deinde ab his ascendit ad uentrem. Et quu̅ in uentre constiterit, rursus decurrit ad uiscera. Et quum in his constiterit, fugit & uomitu̅ facit, pituitam acidam subputridam educe̅s. & ubi euomuit, no̅ habet seipsum neq; sibi co̅stat æger. Deinde angustia fit circa uiscera. Qua̅doq; etiam in caput derepente dolor incu̅bit acutus. Et auribus acute audire non potest, neq; oculis uidere, præ grauitate. & sudor multis diffunditur male olens, & maxime quu̅ dolor habuerit, & morbum leuat. Color aute̅ ipsius arcuatus apparet. hic morbus priore paulo minus lethalis est. Huic quum ita habuerit, uentre̅ purgato, deorsum quidem, per hippophaes. sursum aute̅, per ueratru̅. & caput tetragono purgato. & quum à ueratro purgatus fuerit, postera die lacte asinino cocto subpurgato. Tertia deinde caprino cocto. & similiter quarta ac quinta. Reliquis uero uiginti diebus, lac bubulum crudum, aut etia̅ caprinum dato, tertia aquæ mulsæ parte ammixta. Bibat autem lactis congiu̅. Post purgatione̅ uero deorsum uersus, eadem pharmaca exhibeantur quæ hydropicis. Reliquo te̅pore quu̅ lac bibit, cœnet pane̅ exassatu̅. Obsoniu̅ autem habeat, ex piscibus scorpiu̅, aut callionymu̅, aut cuculu̅, aut squatinę frustu̅ cum co̅dimentis coctu̅. ex carnibus, ouillas, aut gallinacei pulli coctas. Vinu̅ bibat albu̅, si co̅ducat: Sin minus, nigru̅ austeru̅. deinde post cibum deambulet, ut ne frigeat. Si quide̅ igitur co̅ducant, cibos huic dato qui dicti sunt. Si uero no̅ conducunt, sorbitiones dato ptisanæ aut milij. In hoc morbo si æger triginta dies tra̅sgressus fuerit, sanus fit. hi enim iudicant an lethalis sit, aut non. Est autem morbus grauis. Alius morbus crassus. Fit hic morbus à pituita alba. Congregatur aute̅ in uentre, quum febres diuturnæ corpus occuparint. Initium hic morbus à facie sumit, & intumescit facies. deinde descendit in uentrem, & ubi in ipso constiterit, uentrem magnum attollit, & corpus uelut à labore lassatur, & in uentre grauitas inest, & dolor fortis, & pedes tument, & si pluuia in terram effundatur, pulueris odorem non sustinet. Si uero in pluuia steterit, & terram odoret, derepente cadit.

Hic morbus interquiescēs, longiore tēpore ꝗ prior occupat, & tardius decedit. Curare uero ipsum oportet ijsdē quibus hydropicū, fomentis uidelicet & pharmacis, & edulijs ac laboribus. Hic morbus per sex annos maxime obtinet. Deinde decedit tēporis progressu, si probe curetur, etiāsi nō in principio fuerit curatus. Est aūt morbus difficilis, & multa cura opus habet. Coxendicū morbus ex his maxime caussis fit plerisq;. Si quis diutius in sole uersetur, & coxendices fuerint calefacti, & humor qui est in articulis à calore fuerit resiccatus. Quòd aūt id quod resiccatur, cōdensatur, ac cōstringitur, hoc mihi signum est. Aeger enim articulos uertere aut mouere nō potest, præ dolore qui est in ipsis, & eo quòd uerticula sunt compacta. Dolet aūt maxime lumbos, & uerticula ex obliquo iuxta coxēdices, & genua. consistit aūt dolor multo tēpore in inguinibus simulq; coxēdicibus, acutus et æstuosus, & si quis ipsum erigat, aut trāsmoueat, prę dolore eiulat ꝗ maxime potest. Aliquando etiā conuulsio succedit, & rigor ac febris. fit aūt & à bile, & pituita, fit itē à sanguine, dolor cōsimilis uelut ab omnibus morbis. & rigor ac febris aliquando corripit debilis. Cæterū eum qui à sole hoc morbo correptus est, sic curare oportet. Corpus ipsius fomento humectetur. & cibi ac potus, & alia quæ exhibētur, tepida ac humida præbeantur. Atq; hæc omnia cocta, cibo utatur maza molli, uino dulci nō subacta. Vinum bibat albū, aquosum, & corpore quietē habeat, & quāuis impotens fuerit ut exsurgat, tamē modice singulis diebus deambulet. & ne frigeat, & nō multa aqua lauetur. & quū tibi bene habere uisus fuerit, & corpore humidus esse, leni fomēto uehementer foueto. Magis enim remittit, et condensationē ex articulis humectat ac relaxat. Deinde postera die cnidiū granum bibendū dato. Si uero non profuerit, hæc per clysterē infundito. cumini heminā dimidiam terito, & colocynthidem integrā paruam ac rotundā in mortario tundito ac cribrato, & nitri rubri Aegyptij minæ quadrantē torreto, ac terito. Atq; hæc in ollam cōijcito, & olei heminā, mellis heminam dimidiā, uini albi heminam, & succi betæ quantū uidebitur affundito, & donec bonam crassitudinē habere uisa fuerint coquito. Deinde per linteū excolato, & si mel nō simul coquere uelis, mellis Attici heminā ipsis ammisceto. Si uero Atticum nō habeas, optimi aliàs cocti heminam in mortario ammisceto. Si uero crassius fuerit hoc infusum, de eodē uino affundito, iustæ crassitudinis respectu habito, & per clysterē infundito. deinde usq; ad dies tres purgari sinere oportet. Si uero pluribus diebus purgetur, bubuli aut caprini lactis heminas tres ebibēdas dato. deinde betas pingues nō salsas, condimentis cōspersas, edendas exhibeto. Ex hoc morbo multi claudi facti sunt. Si uero à bile morbus fiat, ueratrū deorsum purgans ipsi bibendum dato, aut scammoniæ succum. post huiusmodi uero purgationē, succi ptisanæ melle affuso, heminas duas exsorbendas dato. postera uero aut tertia die adhibito fomento, lacte asinino cocto subpurgato. Ad uesperam autē pinguis betæ heminas duas edat, polēta insperſa. Vinū bibat album, aquosum, dulce, & nūc, & post pharmaci purgationem. Si uero à pituita ægrotet, cnidium granū, aut hippophaes, adhibito prius fomēto, bibendū ipsi dato. post purgationē uero, easdem sorbitiones ac potus exhibeto. Itēq; lactis potionē. Intermedijs aūt diebus, diæta ꝗ leuissima utatur. Et si quidē ab his utilitatē sentit, bene est: Sin minus, ipsum urito multis ac profundis crustis inustis, in osseis quidē partibus, per fungos. In carnosis aūt, per ferramenta. Si uero à sanguine ægrotarit, fomētum

tum adhibeto,& cucurbitã affigito,et uenas in poplitibus secato. Si autem tibi uisum fuerit, etiam cnidium granũ ipsi bibendum dato. Diæta uero ꝗ̃ siccissima utatur. Vinũ autem ne bibat. Si uero bibere uelit, ꝗ̃ minimum & aquosissimum dato,& modice deambulare iubeto,aut si potens fuerit,plurimũ. Conducit autẽ & à pituita ægrotanti talia facere. Si uero stare nõ possit,in lecto ipsum ꝗ̃ frequentissime circũferre oportet,à quacũq; caussa ægrotarit, per omnia similiter,ut ne intus chartilago cõcrescat. Si uero cõcreuerit,& articuli conglutinati fuerint,omnino necesse est hominẽ claudum fieri. Et si clysterem adhibere uolueris ei qui à sanguine ægrotat,quo sanguinem ac pituitam à coxendicibus abducas,hæc infundere oportet. Salis pugillo trito, olei heminam, & de ordei decocto duas heminas ammisceto,atq; sic infundito. Si enim sic curationẽ feceris,celerrime sanum facies. Morbus autẽ grauis ualde est ac diuturnus. Tetani tres. Si ob uulnus tetanus siue distentio fiat, ęger hæc patitur. Maxillæ cõglutinantur,& rigent,& os aperire nõ potest.& oculi lachrymãtur ac detrahũtur,& dorsum conglutinatum riget, & crura flectere nequit, neq; manus, neq; spinam. Quum aũt lethalis fuerit,potum & cibos quos prius accepit,aliquãdo per nares reddit. Hũc quum sic habuerit,fouere oportet, & pinguiter unctum, ad ignem nõ ita prope calefacere,& tepefactoria illito corpori adhibere. Et absinthium,aut lauri folia,aut hyoscyami semẽ,et thus terito, deinde uino albo diluta in ollam nouã infundito,& oleum pari cũ uino mensura affundito,& cum his calefactis large calidis corpus ac caput illinito. Postea super pelliceum indumentũ reclinatũ, ita ut pars ad quã fuit animalis caro sursum uergat, mollibus ac puris stragulis ac uestimentis contegito,quo uehemẽter exsudare possit. Aquã uero mulsam tepidam, si quidẽ hanc bibere poterit,per os exhibeto. Si uero nõ poterit,per nares infundito. Vinũ autẽ album ꝗ̃ iucundissimũ ac plurimum bibendũ dato. Hoc quotidie facere oportet,donec sanus fiat. Est aũt morbus grauis,& statim curatione opus habet. Opisthotonos. In distentione retrorsum fiente (opisthotonũ uocant) alia quidem eadem æger patitur. Fit autem,quum tendines qui sunt retro in ceruice ægrotarit. Aegrotat aũt,aut ab angina,aut ab uua,aut locis circa tonsillas suppuratis. Aliquãdo etiam à capite febribus succedẽtibus,cõuulsio succedit, Iam uero etiã à uulneribus. Hic trahitur in posteriorẽ partẽ,& præ dolore circa dorsum ac pectora,eiulat. Hic conuellitur uehemẽter,ut uix detinere possint ipsum præsentes,ne è lecto excidat. Hic sæpe in die dolore affligitur,sæpe etiã leuius degit. Huic sic habẽti eadem exhibere oportet,quæ priori. Morbus aũt adhęret ad summũ diebus quadraginta. Si uero hos euaserit,sanus fit. Alius tetanus. Hic tetanus minus lethalis est ꝗ̃ priores. Fit autẽ ab ijsdem. Multi uero etiam ex casu in partes posteriores, à morbo correpti sunt. patitur igitur æger hæc. Totũ corpus cõuellitur. Aliquãdo uero quacũq; corporis parte id cõtigerit conuellitur.& primũ quidẽ obambulat. Postea tẽporis progressu in lectũ cadit.& rursus remittit & dolor,& cõuulsio.& si surrexerit,& fortassis ad paucos dies obambularit,postea rursus in ijsdẽ afflictionibus iacet. Atq; hæc patitur ac transmutat,per multũ tempus.& si quid comedit,nõ secedit infra,nisi difficulter, atq; hoc cõbustũ. At in pectoribus hæret cibus,& suffocationẽ inducit. Hũc si ijsdẽ curaueris quibus priores, celerrime sanũ facies. clysterẽ uero ex ptisana cocta tenui,ac melle adhibeto.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE VIRGINVM MORBIS, IANO CORNArio Medico Physico interprete.

RINCIPIVM sit mihi compositionis eorum quæ perpetua sunt in arte medica: Non enim possibile est morborũ naturam cognoscere: si quidem artis est inuenire: nisi quis nouerit naturam in indiuisibili, ex qua in principio discreti sunt: primum de morbo sacro appellato, & de attonitis siue syderatis, & de timoribus. ex quibus adeo fortiter pauent homines, ut delyrent, & dæmones quosdam uidere se putent, ipsis infestos, quandoq; nocte, quandoq; interdiu, aliquãdo uero utroq; tempore. Postea ab huiusmodi spectris multi iam se strangulauerunt, plures autẽ mulieres, q̃ uiri. Est enim muliebris natura animi magis deiecti ac imminuti. Cæterum uirgines nubiles & maturæ uiro, hoc magis patiuntur, unà cum mensium descensu, antea non ualde hinc afflictæ. Postea enim sanguis in uteros cõfluit, uelut effluxurus. Quũ igitur osculum exitus nõ fuerit apertum, sanguis autem amplius influxerit, propter cibos & corporis augmentum, tunc sanguis nõ habens effluxum, præ multitudine resilit ad cor, & ad septum trãsuersum. Quum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, postea ex torpedine delyrium apprehendit. Quemadmodum quum aliquo lõgo tempore desidente, sanguis ex coxis ac femoribus depressus, in tibias ac pedes torporem inducit. A torpore autem, pedes ad iter faciendum impotẽtes fiunt, donec sanguis ad seipsum reuertatur. Reuertitur autem celerrime, quum steterit in aqua frigida, quæ ultra malleolos madefaciat. Atq; hic quidem torpor facile cedit. Cito enim propter uenarum rectitudinem refluit. Et locus corporis nõ est periculosus. At ex corde & septo transuerso tarde refluit. Venæ enim obliquæ sunt, & locus periculosus, et ad delyrium ac insaniam paratus. Quum enim hæ partes repletæ fuerint, & horror cum febre ingruit, erroneas febres appellant. his autem sic habẽtibus, præ acuta quidem inflammatione, insanit: præ putredine uero, clamat: præ caliginositate autem, timet ac formidat: præ compressione uero circa cor, strangulationes parat: præ sanguinis autem malicia, animus mœrens ac anxius malum attrahit. Sed et alium horribiliter cõpellat, et in puteos prosilire ac incidere iubet, et strangulari, tanquam meliora sint hæc, & omnem uitæ utilitatem excedentia. Aliquãdo uero sine spectris ac phantasmatis, uoluptas quædam adest, ex qua mortẽ, uelut bonum aliquod, amat. postquam autẽ resipuit homo, mulieres tum alia multa, tum pretiosissimas muliebres uestes Dianæ consecrant, à uatibus id iubentibus deceptæ. Cæterum curatio ut hinc liberentur, est sanguinis detractio, si nihil fuerit quod impediat. Ego uero iubeo uirgines quũ huiusmodi patiuntur, q̃ citissime uiris cohabitare. Si enim conceperint, sanæ fiunt. Si uero huiusmodi non affuerint ipsis, simul cum pubertate, aut paulo post corripientur, si non uiro nupserint. At uero ex mulieribus uiro iunctis, steriles magis hæc patiuntur.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE NATVRA MVLIEBRI, IANO CORNArio Medico Physico interprete.

E muliebri natura ac morbis hæc dico. Maxime quidem numen in hominibus caussam esse, postea uero naturas mulierum, & colores. Nã quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt & fluidiores. Nigræ uero duriores acerbioresꝗ ac adstrictiores. Quæ uero uini colorem referũt, medium quid inter utrasꝗ habent. Sic autem & in ætatibus contingit. Iuuenculæ enim humidiores sunt, & multo sanguine plerunꝗ refertæ. Aniculæ uero sicciores, & modicũ sanguinem habentes. Mediæ aũt, mediũ quiddã inter utrasꝗ habent. Oportet aũt eũ qui hæc recte tractare uelit, primũ quidẽ ex dijs ordiri. Deinde mulierũ naturas discernere, itemꝗ ætates, & tempora, & locos, in quibuscũꝗ degunt. Frigidi enim loci, fluidi sunt. Calidi uero, sicci & stabiles. Initiũ autem faciam ab humido secundũ naturam. Si aqua intercus in uteris oboriatur, mẽses pauciores ac deteriores fiunt. Deinde repente deficiũt. & uẽter intumescit, & mãmæ siccę fiũt, & reliqua male habet. Et in uẽtre sibi habere uidetur. et ex his cognosces, quod aqua inter cutẽ laborat. Sed et in ore uterorũ significationẽ de se præbet. Tangẽtibus enim gracile apparet. & calor & aqua ipsam corripit. Quũ autem tẽpus amplius processerit, dolor imũ uentrẽ, & lumbos, ac laterũ mollitudinem occupat. Hic morbus maxime fit ex abortu. Accidit itẽ ex alijs. Quũ sic habuerit, calida lauare oportet, & tepefactoria adhibere, donec dolor sedetur. pharmacũ aũt deorsum purgans bibendũ dare oportet. post pharmacũ uero, uteros bubuli stercoris fomẽto fouere. et postea medicamentũ cũ cantharide præparatũ apponere. Et interpositis tribus diebus, id quod cũ felle paratur. Vna uero die interposita, per triduũ aceto infuso colluatur. & si quidẽ uẽter mollis & uacuus fiat, & febres sedatæ fuerint, et mẽses prodeãt, uiro cõdormiat. Sin minus, rursus eadẽ facito, donec mẽses procedant. & aliquibus subdititijs utatur. Intermedijs aũt diebus crethmi corticẽ bibat, & pæoniæ grana nigra, & sambuci fructũ, ieiuna in uino. & Mercurialemꝗ plurimã edat, & allium coctũ ac crudũ. & cibis mollibus, & polypis, ac alijs mollib. utatur. Si uero pepererit, sana erit. Si uteri ad hepar accesserint, muta de repẽte fit, et dentes cõserit, & color niger fit. patitur aũt hæc derepẽte dum sana est. Fit aũt huiusmodi affectio uirginibus maxime antiquis, et uiduis, quę iuuẽculæ sunt & pepererũt, ac uiduæ manent. Quũ sic habuerit, depulsione per manũ infra facta, sub hepate aut sub præcordijs, fascia deligato, & aperto ore uinũ odoratissimũ infundito. Et graueolentia naribus adhibeto ac suffito. Sub utero uero bene olentia. Postꝗ aũt resipuerit, pharmacũ infra purgãs bibendũ dato. & lac asininũ postea bibendũ exhibeto. Deinde uteros odoratis foueto, & medicamẽta cũ bupresti pręparata apponito. Postridie uero Netopon unguẽtũ. Intermissis autẽ duobus diebus, uteros cũ odoratis colluito. Et postridie pulegiũ apponito. die uero una interposita, aromata suffito. Atꝗ hęc quidẽ uiduę facito. Virginẽ aũt ut uiro cohabitet persuadeto. ad uteros uero nihil adhibeto, neꝗ pharmacũ bibendũ dato, uerũ conyzã et castoreũ in uino ieiunę exhibeto.

& caput odoratis ne ungat, neq; odorata olfaciat. Si uteri prociderint, & foras egressi fuerint, calor habet maxime pudenda, & sedem. Et urina paulatim destillat, ac mordet. hæc patitur si ex partu progressa uiro cōdormierit. Quum autem sic habuerit, myrti baccas & loti ramenta, in aqua coquito, & aquam per noctem sub dio exponito, & pudenda cū eo decocto q; frigidissimo perfundito, & eadem trita pro cataplasmate adhibeto. postea bibens aquam lentium, & mel, et acetum, donec uteri fuerint eleuati, uomat. Et lectum à pedibus altiorem facito, & graueolentia sub pudenda suffito, odorata uero sub nares. Cibis uero utatur mollissimis ac frigidis. Et uinum aquosum album bibat, Ne lauetur autem, neq; cum uiro dormiat. Si uero penitus ex pudēdis exciderint, dependent uelut scrotum. Et dolor corripit imum uentrem, & lumbos, & quum tempus processerit, ad locum redire non uolunt. Morbus autem corripit, quum ex partu progressa uteros doluerit, aut cū uiro in puerperij purgatione concubuerit. Quum uero sic habuerit, frigefactoria ad pudenda apponere oportet, & quod foris est depurgatū, & cum uino nigro, in quo malum punicum coctum est, ablutum, intro detrudere. Deinde mel & resinam mixta infundere. Decumbat autem supina pedes sursum extentos habens. postea spōgias imponito, & ex lumbis deligato. Quum autem sic habuerit, à cibis quidē abstineat. potu uero, q; paucissimo utatur, donec septem dies præterierint. & si quidem sic ingredi uoluerint, bene habet: Sin minus, summas uteri oras deradito, calefacito, abluito, ac cerato picato illinito, & alligata ad scalam muliere, scalam iuxta caput pulsato, & uteros cum manu intrudito. postea crura ipsius alternatim colligato, & sic per diem ac noctem sinito. & modicū ptisanæ succum frigidum dato, aliud uero nihil. Postera die decumbenti cucurbitam q; maximam ad coxendicem affigito, & multo tempore trahere sinito. postquā uero detraxeris, ne scarificato, sed reclinatam sinito, & nihil aliud q; succum exhibeto, donec septē dies præterierint. Si uero sitiat, aquam dato frigidam q; paucissimam. Vbi uero septem dies præterierint, cibis mollissimis ac paucissimis utatur. Si uero uētrem exonerare uelit, decūbens exoneret, donec quadraginta dies prætereāt, postea surgat, et parcissime obambulet, et ne lauetur, sed intra pudendum graueolentium suffitum admittat, et modica edat. Si uteri adglutinati fuerint, incumbunt. et si contigeris, uidebis locum durum sub lateris mollicie, et dolor corripit imum uentrē, & laterum mollitudinē, & lūbos, & in crura dolor irruit, eaq; extendere non potest. Sępe uero etiam suppurantur, et linamentis inditis curatæ ac fluentes moriuntur, si nō usseris, aut secueris. Quum autem sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendū dare oportet, et multa calida lauare ac fouere, et quum recens lota aut fota fuerit, iubere ut admota manu, cum digito os uterorum abstrahat, et myrrham caloniam suffiat, rosaceo affuso. Bibat autē pæoniæ grana nigra quinq;, castorio ammixto, in uino odorato. et in coxam sanam decumbat, et apponat Baccarim unguentum, aut oleum album ad coxam sanam. et edat allium plurimum, et crudum, et coctū, et succum sorbeat, et cibis mollibus utatur. postquā autem dolor quieuerit, abduces euntem super sanam coxam, postea uero fomentum ex urina adhibeto, lauro inspersa, et à fomento cyclaminum apponito. postera die lotæ suffitus ex aromatis adhibeatur. Cæterum ex hoc morbo maxime steriles fiunt. Si complicatum fuerit os ute-

rorum

rorum,menses non prodeūt. Si uero prodeant,pauci ac praui sunt. Et ubi cum uiro coit,dolet.& dolor imum uentrem tenet ac lumbos. Et si cōtingat digitis & os requirat,nō est manifestum. Quum sic habuerit,urina humana foueatur, & post fomentū lenticulæ decocto lauetur,& postquā lota fuerit,uteri unguento Aegyptio foueantur. Et si odor ad nares ascenderit,spes est ipsam sanam fore. Et quum dormire uoluerit, Aegyptium oleum in lana subdat. Postera uero die consideret an magis correcti sint uteri. postea odoratis foueto. & purgatoria quæ non mordeant subdito, & post subdititia medicamenta, pari mensura aceti ad aquam ammixta eluito. Quum autē menses prodierint,ieiuna et illota, & suffita,cum uiro coeat. Maxime uero ex hoc morbo steriles fiunt. Si uteri ad coxam decurrerint,& menses non procedunt,& dolor ad imum uētrem accedit,& ad lateris molliciē. et si digito contigeris,deprehendes os in coxa. Quū ita habuerit,calida lauato,& allia plurima edenda dato. Et lac ouillum purū bibat.& postquam lac purum exhausit,fomento adhibito, postea pharmacū infra purgans exhibeto. Quum autem purgata fuerit,rursus uteros foueto,ex fœniculo & absinthio permixtis. Vbi uero recens fota fuerit,os cū digito abstrahito,& scillam apponito,& interposita die postea id quod præparatur cū narcissino adhibeto. Si uero tibi purgata esse uisa fuerit, Netopon apponito. Et postridie rosaceum unguentum. Cæterum prima mensium decurrētium die ab apponendo cessato. postera uero incipito ubi defecerint. At in mensibus si quidem sanguis eruperit,satis est: Sin minus,cantharides quatuor bibat, pedibus & alis ac capite reiectis,& pæoniæ grana nigra quinq;,& sepię oua.& apij semen,cum uino. Et si dolor habuerit,& urinæ stillicidium uexarit, in aqua calida desideat.& aquā mulsam bibat aquosam. Si uero à primo non fuerit purgata,rursus bibat donec fiat. postq; autem purgatio decurrit,ieiuna cū uiro coeat. In purgatione uero mercurialem edat,& polypos coctos. & cibis mollibus utatur. Liberabitur autem à morbo,si in uentre habuerit. Si ex partu non fuerit purgata,tumet uenter & crura.& rigor ac dolor imum uentrem, ac lumbos tenet. Quandoq; etiam ad uiscera ascendit,& animo linquitur. Atq; hæc patitur incipiente morbo. progressu uero temporis, cauæ faciei partes rubescūt. Quū igitur sic habuerit,fomento uteris adhibito, cyclaminum apponito. Bibat aūt medicamentum cum tæda præparatū, donec fluxus fuerit commotus. Ad os uero uterorum,adipem anserinum illinito,& myrrham,& resinam tepidam.& ꝙ maxime deambulet,& ante cibū Mercurialem coctam edat,& allium ac porrum.& brassicæ succum sorbeat.& cibis mollibus utatur,& magis marinis.& calida lauetur. A pinguibus autem & dulcibus abstineat,donec sana fiat. Si uteri pituita impleti fuerint,flatus oboritur,et menses albi pituitosi superueniunt. Aliquando etiam sanguis tenuis pelliculis plenus. et præ humiditate cum uiro coire non uult.& pallida ac tenuis fit. Interrogare igitur ipsum oportet, an quod fluit mordeat & exulceret.& si non mordeat,pronunciare à cerebro fluxum esse. Si uero mordeat,à uentre. Si quidem igitur à uentre fuerit,à lenticulæ decocto uomat. Deinde ueratro purgato. postea idē in nares immittito. Postq; autem superior uenter tibi purgatus esse uidebitur,pharmacum infra purgans bibendum dato. A cibis autē pinguibus ac dulcibus abstineat. Acres autē exhibeantur,uelut commodi,nisi pudenda fuerint exulcerata. præstant autem fri

gidi. Et modice lauetur, non tamen calida, neque caput. Ieiuna uero bibat hypericum, semen apij, saluiam, in uino aquoso. Quũ autem cessauerit fluxus, cũ succo grossorum eluito, & postea acerbis colluito. Est autem morbus grauis. Si uteri inflammati fuerint menses omnino non prodeunt, aut praui & pauci. Et quum ieiuna est, uomitus ipsam corripit. Vbi uero quid ederit, uomit cibos. & dolor imum uentrẽ ac lumbos habet. & animi deliquiũ inuadit. Venter autem aliquãdo durus, aliquãdo mollis est, & inflatur ac magnus fit. & putat se in uentre habere. Si uero cõtigerit, plenitudo illa uacua fit. Huic usque ad decimũ mensem tumor paulatim augescit, uelut in uentre habenti. Vbi uero decem menses præterierint, uenter aqua impletur, & umbilicus eminet. Et si digitum admoueris, os uteri gracile & collapsum cõperies. Et ubi mẽses apparuerint, pauci sunt & praui. Et clauiculæ ac collum attenuãtur. Et pedes intumescunt. Quũ igitur sic habuerit, pharmacũ infra purgans bibendũ dato. & ad uteros quæ purgant & non mordent apponito. Et post appositionẽ uteros eluito, pari mẽsura aceti acerrimi ad aquã ammixta. & Mercurialem edat, & succũ eius farina inspersa, ubi cocta fuerit absorbeat. Morbus aũt est periculosus. Si ignis sacer erysipelas dictus in uteris oboriatur, tumor fit à pedibus exorsus, & ad crura & ad lumbos procedens. Quum autẽ tempus amplius processerit, intumescit etiam uenter, & rigor ac febris corripit, itemque debilitas. Præ dolore uero, quiescere non potest, sed iactat seipsam. Dolor aũt ex imo uentre ascendit ad lumbos, postea sursum uergit ad præcordia, & pectora, & caput. Et mori sibi uidetur. Quũ autem remiserit, torpor occupat manus. Aliquando etiam inguina & crura, & poplites. & liuida fit, & modico quãdoque tempore sibi melius habere uidetur. Deinde rursus eadem patitur. & corpus pustulis impletur. & facies rubescit, & sitis fortis tenet, & fauces siccę sunt. Hic morbus si prægnanti fiat, moritur. Sin minus, curata sanatur. Quũ igitur sic habuerit, adhibere oportet, si dolor habeat, frigefactoria, & uentrem turbare. Et si quidem in uentre habeat, cibis ac potibus utatur, à quibus fœtus non corrumpitur. Si uero non secedant, clysterem adhibeto. Si autem in uentre non habuerit, pharmacum bibendum dato. & cibis paucissimis utatur mollissimis ac frigidis. & Mercurialẽ edat, & sambucũ. & neque salsa, neque pinguia, neque acria, uelut est origanum, aut thymus, aut ruta. Postquam autem calor & strangulatio remiserit, & tumor non fuerit sedatus, medicamentum fortius infra purgans postea bibẽdum dato. Morbum autem hunc paucæ effugiunt. Si uteri præter naturam hient, & menses plus quàm oportet prodeunt, uiscosioresque ac frequẽtiores. & genitura non manet intus. Et si digito contigeris, os hians cõperies. & febris ac rigor & dolor, imum uentrem & lumbos corripit. Hic morbus à fluxu sanguinolento corripit. fit autem quum menses suppresi derepẽte eruperint. Huic quum dolor maxime habuerit, tepefactoria apponito. Et quum remiserit, uteros foueto. & pharmacum infra purgans bibendum dato. Et quæ non mordent subdito. & post subdititia medicamenta, cum acerbis colluito. & quàm minimũ lauato. Cibis autem siccissimis utatur. Si uero his factis sana non fiat, pharmacum bibendum dato, à quo sursum ac deorsum purgetur. Et quum menses moti fuerint, & quũ quieuerint, eiusdem modi uictum exhibeto. Morbus autem lethalis est. Si uteri ad medium lumborum processerint, dolor imum uentrem habet, & crura contrahun-

trahuntur. & quum aluum exonerat, dolores acutiores fiunt, & ſtercus cum ui prodit, & urina deſtillat, & animo linquitur. Quum ſic habuerit, fiſtula ad ueſicam alligata uteros ſufflato, & fomentum adhibeto. Aut multo calido lauato, & male olentia ſub pudenda ſuffito. Sub nares autem odorata. Quum autẽ dolor ceſſarit, lenticulæ decocto præpotato, pharmacum ſurſum purgans bibendum dato, à quo uenter moueatur. poſtq; autem uteri ad locũ ſuum redierint, medicamentum infra purgans bibendum exhibeto. & poſtea lac bibendũ dato. Poſtea fomento ad uteros adhibito ex uino, medicamẽta cum lauro præparata immittito, & apponito quæ non mordent, ammixto aceto. Poſtea aromata ſuffito. Cæterum ſteriles & claudæ fiunt ex hoc morbo. Quum fluxus albus obortus fuerit, uelut urina aſinina apparet. Et dolor imum uentrẽ habet, & lumbos, & lateris mollitudinem. & tumores ſunt crurum ac manuum. & caua eleuantur. & oculi humidi ſunt, & color arcuatus ac albus fit. Et quũ iter facit, anhelat. Morbus autem fit, ſi ubi natura pituitoſa eſt, febricitarit, & bilis cõmota purgata non fuerit. Si quidem igitur uenter acuerit, uentris profluuia fiunt. Si uero ad uteros uertatur, fluxus fit. Poſtquã igitur uentris profluuiũ habuerit, papaueris albi ac rubri corticem pari pondere, & ſpinæ fructum in uino diluto terito, & polenta recenti inſperſa bibat. Si uero uelis, malicorium calido cinere torrefactum ac tritum ex uino bibat, pari polenta ac farina inſperſa. Minimum uero lauetur. Cibis autem utatur q; ſiccisſimis ac frigidis. Vbi uero fluxus quieuerit, pharmacum bibendum dato, à quo ſuperna purgentur, & lac aſininum bibat. Poſtquã autem infra purgata fuerit, bubulũ lac bibat, ad dies quadraginta, ſi poterit meracum, ſub dio per noctem expoſitum, quarta aquæ parte ammixta. Veſperi uero ubi ebibit, alicam ſorbeat. Quum autem decem dies fuerint tranſacti, lactis & aquæ decimam partem detrahito. Quantum autẽ detraxeris, tantam tepidi recens mulcti portionem additam bibat. poſtridie uero duas portiones, ut in decem portionibus pro modico diluto ſit meracũ, & ad quatuor dies bibat. Dum autem decimam partem detrahit, etiam de ſorbitione amplius addat. Poſtquam autẽ quatuordecim dies tranſegerit decimam lactis partem bibens, poſtea tertiam aquæ partem affundens, ad dies decem bibat. & cibis utatur. & ſic fiant omnes dies quadraginta. Quum conceperit & uterum ac partus geſtarit, ea quæ natura ſterilis eſt, primum quidem mẽſes deficiunt, & pauciores fiunt, & tẽpus in quo prius fiebant, tranſmittũt. Poſtea derepente multi fiunt, & puri ac fortes. & ſi quidem ſemel facti fuerint, de cætero ſecundum rationem in uentre habet. Sin minus, & primum fiunt & iterum atq; iterum in mẽſe, poſtea ex ſeipſo deſinet fluxus, pallidaq; ac tenuis fit. Pharmacum igitur & ſurſum & deorſum purgans bibẽdum dare oportet. Et lac aſininum poſtea bibendum aut ſerum. Poſtea adhibito fomento, uteros medicamento quod non mordeat purgato. Deinde cum aceto colluito. Poſtea aromata ſuffito. Hæc autem facito ut prima mẽſium die facta ſint. Et ne ſit illota & impaſta, cyceonem inſulſum craſſum bibens, & aromatis ſuffiatur, netopo affuſo & unguento roſaceo. Poſtea cum uiro coeat. Si acetabula pituita plena fuerint, menſes quidem bene ſuccedunt, & in uentre habet. Corrumpit autem fœtum ubi fortior factus fuerit. Non enim retinere poteſt, ſed abrũpitur. Cognoueris autẽ hoc modo. Humida fit, & mucoſum ac uiſcoſum defluit, & nõ mor-

det.& in mensibus ubi à fluxu purgari cessauerit,per duos ac tres dies muci ab uteris prodeunt.Hãc grossorũ succo eluito,& collutione per acerba postea bis aut ter facta. de cætero apponito id à quo pituita purgatur. & mollia fomenta adhibeto.Et post subdititia apposita, pari mensura aceti ad aquã ammixta elui to.& in mensibus aromata suffito. postea impasta & illota cum uiro dormiat.

Quum menses occultati fuerint,dolor imum uentrem tenet,& onus incum bere ipsi uidetur,& lumbos dolet,ac laterum mollitudinem.Quũ uero ad præ cordia uteri allapsi fuerint,suffocant.& ubi frequenter acida euomuit, ad modi cum tempus melius habet.Dolor autẽ & ad caput & ad collũ procedit. Postq̃ igitur allapsum parant,aut allapsi sunt, tepefactoria adhibeto, & graueolentia suffito,infra autem odorata.& castorium bibẽdum dato,& conyzam. Vbi ue ro deorsum prociderint,infra graueolentia suffito.sub nares autẽ odorata. Se datis autem doloribus,pharmacum bibendũ dato.Et lac asininũ postea biben dum.Deinde succum à quo uomat dato,& ad nares apponito. Postquã autem purgaueris, fomẽto uteris adhibito ex his quæ cũ lauro præparantur,id quod ex narcisso præparatur apponito.Et tribus interpositis diebus,fomento adhi bito,id quod ex cantharide præparatur apponito,& postera die adipem anseri num.postea intermissis tribus diebus,collutione cũ aceto parata eluito. In pur gationibus autem,mercurialem ante cibos edat, & cibis mollissimis utatur, & acria edat.Et bis in die calida lauetur.Si uero menses non fiant,ubi hæc oppor tuno tempore feceris,cantharides bibẽdas dato. & postquã prodierint, ieiuna & illota,ac suffita, cum uiro dormiat. Quum in uentre habens,fœtum men struum aut bimestrem corruperit,& ad perfectionem gestare non poterit,& te nuis præter naturam fiat.Huius uteros purgare oportet ac corpus pingueface re.Non enim prius fœtum perferre poterit,q̃ uteri ipsius crassi fiant, & robu sti euadãt.Si uero crassefacta fuerit mulier præter naturam,nõ concipit in uen tre.Nam omentum multum ac crassum incũbens uteros deprimit, & geniturã non suscipit.Hanc attenuare oportet,& pharmacum infra purgans bibendum dare.& ad uteros apponere quod purget ipsos,& flatus inducat. Si uero os uterorum durum fiat, aut ceruix, digito intromisso id cognosces. Itemq́ꝫ si ad coxam fuerint auersi.Quum sic habuerint, nihil acre adhibeto.Si enim os exul ceraueris,ubi inflammatum fuerit,periculum est ne penitus sterilis fiat. Verum apponito quæ non mordent,à quibus purgetur. Si mulierem parere non po tentem purgare uelis,& fuerit biliosa aut pituitosa. Cognosces autem utrũ ho rum sit,si arena substrata quum mẽses fiunt,in sole sanguinem superfundas, ac siccari sinas.Si enim biliosa fuerit,supra arenã sanguis pallidus erit. Si uero pi tuitosa,uelut mucus erit.Et sanè utrum horum fuerit, infra purgato, & ad ute ros subdititia apponito. Si menses omnino non fiant, si quidẽ præ dolore id contingat,primum uentrem infra purgato,deinde medicamẽtum à quo san guis ex uteris purgatur apponito.postea intermissa die una aut altera,rursus id à quo sanguis purgatur apponito.Reliquo uero tempore corticem crethmi in uino tritum bibat. Si humidius fuerit os uterorum quàm oportet, acria ap ponito,quo morsum perreptet,& inflammatũ ualde durum fiat.Si uero indu ratum fuerit,acria adhibeto.Mordentia enim saniem diffundunt.Deinde mol lia apponito. Sed & ad alios morbos non minus apponito. Si puerperæ

uteri

uteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad sanam coxam oleum Aegyptium album, aut baccarim unguentum apponere oportet. & in sanam coxam decumbat. & pæoniæ grana nigra quinqꝫ bibat, & fructus sambuci conchæ testam maiorem, & castorij magnitudinem fabæ in uino. postea lota suffiatur. & potibus ac cibis mollibus utatur, & mercuriali. & acribus omnibus, excepto raphano ac cepis. Quum suffocarint uteri, graueolentia omnia suffire oportet, bitumen uidelicet, sulphur, cornu, lucernarium funiculum, phocæ adipem, castorium. Odorata uero subter pudenda. Si uero puerperæ inflammati fuerint uteri, ardet, & suffocatio habet. Quum autem sic habuerit, muscum marinum tenuem tritum super linteolo extentum pro cataplasmate adhibeto. postea crudam ordeaceam farinam, & cinerem sarmẽtitium, ac lini semen, oleo & aceto affuso coquito, donec uelut farinæ subactæ massa fiat. Deinde quàm calidissima ferre potest imo uẽtri imponito. Si uero fixi fuerint uteri, lentem & mentam multam in aceto coquito, ut uaporẽ inde in os trahat, & nares adhibeat. & graueolentia suffito. & mercurialem edat, & in succo eius farinam coctam sorbeat. Quã celerrime aũt & priusquã dolor occupet, exhibere oportet pharmaca, quæ uteros à dolore leuant. & cibos per aluũ secedentes assumat. Si uero uenter calefiat, clysterem adhibeto. Si ex partu inflammati fuerint uteri, solani succum in pudenda infundito. & ubi hic calidus factus est, alium infundito. Si uero hic non fuerit, lentisci aut rhamni, aut betæ, aut cucurbitæ succum expressum infunde. & quod in medio huius est tenerrimum, derasum longa forma inde. postea cerusam aqua tritam & lana exceptam appone. Si uero horruerit, tolle. Si mulier ab utero debilis sit, & bilis ipsam suffocet, & opus sit ipsam leuiter purgare, & dolorem sedare, peucedani succũ trium cyathorum mensura bibendum dato. Si in lumbis aut lateris mollitudine fuerint uteri, & transmouere uelis, sulphur & bitumen terito, & melle cocto affuso, glandulam crassam facito, & in sedem indito. & uteri si sicci fiãt, hæc quàm celerrime apponito. Mulieri si uteri sicci fiant, & ad pudenda promineant, & inguina dura fiant, & calor in pudendis insit, cancerari incipit. Quum sic habuerit, cucumeris syluestris internam partem aridam terere oportet, & aquæ hemina affusa, in sedem immittere, & purgari sinere donec purgetur.

Quum autem mulieri pharmacũ dederis, ammisce ad pharmacum ea quæ uteros purgant, & quæ expellunt.

Potiones, & subdititia medicamenta, quæ secundas educere, & menses detrahere possunt.

CAntharides quinqꝫ auulsis alis & pedibus ac capite, deinde tribolos ad mare nascẽtes unà cũ radice, mensuram quanta est conchæ testa terito. & anthemi pallidam siue luteam internam partẽ siccam tritam, cõchę testam addito, & seminis apij tantundẽ, & sepiæ oua quindecim, & in uino dulci diluto bibenda dato. & quum dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat. Aliud. Ranunculi foliorum & floris triti Aeginei stateris pondus, in uino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album & uuas passas in aqua coquito, & perfrigeratam bibẽdam dato. & ubi urinæ stillicidium uexarit, in aqua tepida desideat. Aliud. Adianti staterem Aeginæum, in uino albo pari aqua ammixta, bibendum dato. Aliud. Violæ albæ

semen quantum tribus digitis apprehẽdi potest, in uino albo eodẽ modo temperato, bibẽdum dato. Aliud. Leucoij nigri radicem, in uino eodem modo sumat. Aliud. Crinanthemum quod in domibus nascitur, eodem modo misceto ac bibẽdum dato. Aliud. Anchusæ foliorum pugillos duos, in uino albo æquali aqua ammixta, bibendos dato. Aliud. Chamæleonis radicem, uelut ueratri potionem, derasam in uino albo, aqua pari mensura ammixta, bibendam dato. Aliud. Brassicæ & porri succum, ad utrunque succi silphij obolis tribus ammixtis, ex uino albo cũ pari aqua bibendũ dato. Aliud.

Oliuas albas priusquã oleum insit cõpunctas siccato, postea tusas & cribratas ac in uinum iniectas bibendas dato. Hoc & menses detrahit, & secundam expellit. Aliud. Dictamni cretici obolum in aqua bibendum dato. Et si hoc in potu dato, secundam eijcere non potes, sambuci succo cocto immisso foueto, & cantharidem apponito. Hoc etiã fœtum expellit. Quum autem morsum intulerit, auferat, & rosaceo unguento tinctum apponat donec elapsa fuerit.

Aliud. Populi nigræ creticæ grana nouem trita, in uino bibẽda dato. Cum hoc etiam abluatur, si difficulter pariat. Aliud. Conyzæ testam conchæ maiorem cum porri succo diluito, & netopi testam conchæ maiorem ammisceto. & hæc in uino bibenda dato. Aliud quod menses detrahit. Peucedanum & panaces, & pæoniæ radicem, in uino bibẽda dato. Aliud quod fœtũ mortuum & secundas eijcit. Violæ & portulacæ semen contundito ac misceto, & in uino albo ueteri exhibeto. Aliud quod menses detrahit. Seminis uiolæ albæ quantum tribus digitis apprehendi potest, & stercoris caprini pilulas quinque aut sex, in uino odoratissimo permisceto, & bibenda dato, ubi prius fomentum ex aqua & oleo immiseris. Adhibeto autem fomentum in sella. & ubi hæc bibit, quàm celerrime lotam reclinato. Brassicam uero edendam exhibeto, & succum eius sorbendum. Aliud. Seminis uiolæ albæ quãtum tribus digitis apprehendi potest, in uino bibendum dato. & in aqua calida desideat. Si uero id nõ habeat, fœniculi radices cõtusas, in aqua mulsa tepida macerato, & exhibeto. Aliud. Fraxini grana decem, in uino bibẽda dato. Hoc in omni uterorum morbo commodum est, & ualde ciet urinam. Aliud. Succum silphij magnitudine erui, & nasturtij semen terito ac ammisceto, & in uino aut lacte canino bibenda exhibeto. Hoc etiam fœtũ expellit. Aliud fœtum eijciẽs.

Ranunculum herbam, & parum elaterij, in aceto temperato mixta bibenda dato. Aliud ad idem. Brassicæ caulem tenerum, extremitate ex netopo illita, affricato. Aliud si menses non fiant. Terebinthi fructum tritũ, in uino & aqua dilutũ ac excolatum, ieiunæ bibendum dato. & calida lauetur. Aliud menses ciens. Rubra pæoniæ grana, in uino ieiunæ bibẽda dato. Aliud ad puerperij purgamẽta purganda. Fœniculi semen, & crethmi corticẽ, & thus, in uino bibenda dato. Aliud. Tædam quàm pinguissimam in uino coquito, & pæoniæ grana quinque in uino terito, & heminæ quadrantẽ bibendum dato.

Aliud. Mercurialis semen & folia, in uino bibenda præbeto. Aliud. Pæoniæ grana nigra quinque, & sepiæ oua in uino bibenda dato. Ad omnem puerperam. Ad irionẽ & polentam, oleũ affunde, & coctũ sorbeat. & cibis quàm mollissimis utatur. Aliud. Scãmoniam in lacte muliebri tritã, lana exceptam appone. Aliud. Mercurialis folia trita in linteo subde. Aliud.

Herbam

Herbam artemisiam tritam,& unguento rosaceo imbutã appone. Aliud. Albam radicẽ tritam ac rosaceo unguento subactã appone. Aliud. Pæoniæ radicem melle, unguento rosaceo & Aegyptio subactam, in lana subde. Aliud. Farinã non lotam eodem appone. Aliud. Lolij & tritici farinã, simul melle subactas,in lana subde. Aliud quod mẽses et puerperij purgamẽta purgat & aquam ducit. Radicis struthij tusi triti quãtum tribus digitis apprehendi potest,melle subactum appone. Nascitur aũt in Andro in littoribus. Aliud ad uteros depurgãdos. Mercurialis cõtusæ, & cucumeris syluestris modicũ,in uino tere,& melle subacta appone. Aliud. Pilos leporis cõbustos,ac tritos in uino,& melle cocto & aqua subactos,bibẽdos dato,& aqua calida lauetur. Aliud partus purgatoriũ. Polentã crassius fresam dimidij hemichœnicis mensura,in aquæ heminis quatuor coquito,& ubi efferbuerit,bis aut ter sorbendã dato. Aliud purgãs puerperij purgamenta. Sambuci folia coquito,& oleo affuso bibẽda dato.Edat & brassicas coctas,& porrũ. Aliud purgans uteros. Rhois folia & irionem terito,& in uino,polenta inspersa,bibenda dato. Aliud. Misyos obolos duos tritos & uino subactos apponito. Aliud. Lini semen tritũ,uino subactũ apponito. Aliud. Trifolij semen in uino bibẽdum dato. Si uero ad lumbos uteri incubuerint, polypos coctos edat,itemq́ꝫ assatos.& uinum bibat nigrum,odoratũ, meracum qꝫ plurimum. Aliæ potiones,medicamenta subdititia ac purgatoria. Rhoem rubrum,& uinacea,in aqua coquito,& farina tritici recentis in aquam inspersa, bibendam dato. Aliud. Farinam in aquã iniectam bibendã dato. Aliud. Mora rubi siccato ac terito,& polenta recẽti ammixta,amborũ acetabuli mẽsuram,in uino odorato & aquoso,bibat. Aliud. Terram nigram samiam in aqua tritã, tali magnitudine bibendam præbeto. Aliud. Hypocistidem in uino bibendam dato. Aliud. Mala punica uinosa exsuccato, & polentã cũ succo subactam siccato.Postea tritam in uino bibendam dato. Aliud. Baccas myrti nigras tritas in aqua diluito,& polenta inspersa,bibẽdas exhibeto. Aliud. Mali punici dulcis assati drachmã,in uino tritã bibẽdam dato. Aliud. Triticũ & ordeum torrefacta,trita,& ad farinã redacta,in uino nigro bibẽda dato. Aliud. Mali punici dulcis internam partem,pari aqua ammixta bibendam dato. Aliud. Cicutæ quantũ tribus digitis apprehendi potest,cũ aqua bibendũ dato. Aliud. Farinæ tritici recentis,& gypsi,æquales partes mixtas in aqua bibendas dato. Aliud. Mali punici dulcis corticẽ ac corium,in uino bibendũ dato. Aliud,si sanguis ex uteris fluat. Viticis folia in uino nigro bibenda dato. Aliud,ad fluxũ ac dolorem. Rosmarini radicẽ in uino bibendam dato. Alias item potiones ad uteros habes. Cedri fructus,seseli,cuminum Aethiopicũ,casiæ fructum,iuniperi baccas,milium,lentisci fructum,nigellam, dauci radicẽ ac semen. Aromata uero,thymũ,thymbrã,ericen, hypericũ,papauer album,crethmi radices ac semen,maluę radices,mercurialis semen,& folia, urticæ semen,saluiam,populũ nigram,dictamnũ,pseudodictamnũ,amomum, cardamomũ,heleniũ, aristolochiam, castoriũ,adiantũ, dracontiũ, peucedanũ, rutæ folia,ac semẽ,apij semẽ,fœniculi semẽ,hipposelini semẽ & radices, hippomarathri semen & radices,struthij semẽ & radices,hyssopũ ciliciũ,irionẽ,pæoniã,panaces. Quodcũqꝫ horũ uolueris, & cũ altero permixtũ, & per se in uino

aut aqua prout uolueris coctum, exhibeto bibendum. Commoda sunt & purgatoria, & quæ dolores sedant. Maluæ radicem in aqua dato Aliud. Pæoniæ semen modico cedrino oleo ammixto, in uino bibendum dato. Et uterorum dolores sedabis. Aliud, quum uteri suffocarint. Castorium & conyzam in uino albo bibenda dato. Si uero ad nares accesserint, cnidij internam partem albam, melle ammixto, naribus illinito. Aliud sedans dolores. Maluæ radicem, & fœniculi ac crethmi corticem, ex aqua bibenda dato. Aliud. Stellas marinas nigras, & brassicam misceto, & in uino odorato bibenda præbeto. Aliud. Myrrhæ obolos tres, coriandri parum, resinam, pæoniæ radicem, cuminum Aethiopicum, hæc trita in uino albo diluta, leuiter tepefacta bibenda dato. Aliud, quod secundas expellit. Ricini radicem bibēdam dato. Aliud, si ad cor allapsi uteri strangularint. Viticis & pæoniæ semen, in uino bibendū dato. Apposititia acria sanguinem ducētia. Cantharidas quinqꝫ thuri ac myrrhæ ammisceto, & glandulam longam magnitudine gallæ formato, & lana obuolutam linteo albo circumdato, & unguento Aegyptio albo aut rosaceo madefactam apponito. Aliud. Buprestim si parua fuerit, totam, si magna, dimidiam, ad prædicta ammisceto, & eodē modo apponito. Si uero mollioribus uti uelint, buprestidas in uinū mitte, & cuminum Aethiopicum, & seseli, ac anisum addito ac feruefacito. ad decem uero buprestidas, acetabulum olei ammisceto, reliquis omnibus æquali portione acceptis. Ammisceto etiam myrrhæ ac thuris parum. Ex hoc pugillum accipito, & uelut priorem glandulam subdito. Aliud. Nigellam terito cum melle, & uino subactam in glandulam redigito, ac utere uelut superiore. Aliud. Philistium eodem modo præparatū apponito. Aliud. Telephium eodem modo præparatū subdito. Aliud. Anemonæ folia trita linteo excipito, & myrrhę parū ammisceto, & eodē modo utitor. Aliud, quod sanguinē ducit. Glandem Aegyptiā terito, & susinū unguētum quod est in terra Aegyptia addito, & aqua diluta, ac lana inuoluta apponito. Aliud bilem purgans. Cucumeris syluestris medullam tritam, ac melle subactā, & ad glandis formā redactam apponito. Aliud. Colocynthidis syluestris internā partem terito, & melle subactā eodem modo subdito. Aliud. Elaterij potiones quatuor, adipe anserino & caprino, & misy ammixto, in glandulam formato, & in linteo apponito. Aliud. Thlaspi tritum, & melle imbutum apponito. Aliud. Foliorum fici saniem deradito, & elaterij potiones duas ammisceto, & nitri tantundem, melleqꝫ subacta apponito. Aliud, si uteri inflammati fuerint. Nitrum rubrū, ficus pinguedinem internā, utriusqꝫ pares portiones tritas, & ad gallæ magnitudinem efformatas subdito. Aliud. Cumini folia cum uino trita, in linteo subdito. Aliud. Radicem albā terito, & melle affuso feruefacito, & glandulam inde factā subdito. Aliud. Succū silphij, et ficū, mixta in glandē formata apponito. Aliud. Cucumeris syluestris semen tritū eodē modo. Aliud. Fel tauri, nitrū rubrū, netopon, cyclaminū terito, et de singulis gallæ magnitudinē, de cyclamino uero plurimū, melli ammisceto et apponito. Aliud. Cyclamini caput purgatū, in aqua tritū ac linteo illigatū apponito. Aliud. Myrrhā, salē, cuminū, fel tauri, hęc melle subacta ac linteo excepta subdito. Aliud. Grana cnidia triginta deligito, et tria Indici pharmaci oculorū, quod piper uocatur, et alia

tria

tria de rotundis. Hæc tria in uino ueteri trita, & oleo dulci diluta ac subacta, lanaq́ excepta subdat, & urina eluatur. Aliud. Tithymali succũ melle subactum, ac linteo exceptum apponito. Aliud. Scillæ radicem longitudine digitorũ sex sumito, & duobus digitis lana obuolutis subdito. Alia mollientia, à quibus aqua purgatur, & sanguis ac menses ducũtur, si nõ diuturni fuerint, & os uteri mollitur. Narcissinum, cuminum Aethiopicum, thus, absinthium, cyperum: aliorum quidem singulorũ æquales portiones sumito, narcissini uero partes quatuor. Hæc trita & in glandulam efformata, linteoq́ crudi lini excepta apponito. Aliud. Cyclaminum magnitudine tali, & florem æris magnitudine fabæ terito, melle subigito, & efformatam hinc glandulam subdito. Aliud. Pulegium, myrrham, thus, fel suillum, melle subigito, & in glandulam efformata subdito. Alia acerba. Rhoem uino nigro subactum apponito. Aliud. Cnicum eodẽ modo præparatũ subdito. Aliud.

Loti ramenta eodẽ modo apponito. Aliud. Rhoem melle ammixto subdito. Alia mollientia. Sulphur, adipem, uitellum oui, farinã, melle subige, & tepefacta in lana subde. Aliud. Pinguedinem anseris, adipem ouillũ, ceram albã, resinam, unguentũ rosaceũ, tenui linteo excepta appone. Aliud.

Medullam cerui & adipem liquefacito, & in lana apponito. Aliud. Adipem ouillum aut caprinum, & oui candidũ, rosaceo unguẽto subactum, ac lana exceptum apponito. Quæ ad eluendos uteros infunduntur. Grossos hybernos in aquam missos ad lentum ignem coquito, & oleo ad decoctum affuso eluito. Deinde uero malicoriũ, & gallam, & loti ramẽta, in uino acerbo coquito, & hoc excolatũ infundito. Aliud. Fecem uini combustam in aquam mitte, & postea cum aqua collue. deinde malicorio, myrti baccis, folijs rhois in uino coctis, uinum excolatum infunde. Aliud. Lentisci, saluiæ, hyperici folia, in uino nigro coquito, ac infundito. Aliud. Si quid in uteris fuerit exulceratum. Butyrum, thus, myrrham, resinæ parum, infunde. Aliud. Porrum in aqua coquito, & excolatam aquam ad uinũ ammixtam infundito. Aliud.

Sambuci fructum, anisum, thus, myrrham, uinum, sumito & horum succum infundito. Aliud. Brassicã in aqua coquito, & in brassicæ succo, mercurialem coquito, modico lini semine adiecto. et postea excolatũ infundito. Aliud.

Myrrhæ acetabulum, thus, seseli, anisum, semen lini, netopum, resinam, mel, pinguedinem anseris, acetũ album Aegyptium, horũ singulorum æquales portiones terito, et in uini albi heminis duabus diluito, et postea tepida infundito.

Aliud. Mercurialẽ in aqua coquito ac excolato, & myrrhæ acetabulũ, thuris, netopi, singulorũ æquas portiões ammisceto, ac tepida infundito. Aliud.

Saluiã & hypericũ in aqua coquito, ac infundito. Aliud. Sãbuci fructũ, & lauri baccas, æquis portiõib. in uino coquito, deinde uinũ infundito. Aliud.

Pulegiũ in aqua coquito, & oleo ad aquã affuso immittito. Aliud. Pinguedinẽ anseris, & resinã, colliquefacta infundito. Aliud. Butyrũ, oleũ cedrinũ modicũ, cũ melle liquefacito, & tepida infundito. Aliud. Cyperũ, iuncũ rotundũ odoratũ, calamũ aromaticũ, pari portione myrrhæ ammisceto, & cũ his Sisymbriũ in uino coquito, ac infundito. Aliud. Semẽ apij, anisi, seselis, nigellam, in uino coquito ac infundito. Aliud. Cedrũ creticam in uino coctã infunde. Aliud. Bryoniam albam et myrrhã, in aqua diluta infunde. Aliud.

Argenti

Argenti florem cum uino et aqua infunde. Aliud. Elaterij potiones dua aqua dilutas infunde. Aliud. Cucurbitas siue colocynthidas syluestres d as, in uini aut lactis cocti heminis quatuor madefacito, excolato, ac infundito.

Aliud. Cucumeris syluestris medullã palmi parui magnitudine, in aquæ heminis quatuor coquito, et melle ac oleo affuso infundito. Aliud. Radicis thapsiæ duas potiones, et mel ac oleum, in duabus aquæ heminis diluito ac infundito. Aliud. Veratri duas potiones in duabus aquæ heminis tepidę infundito. Aliud. Thlaspios acetabulũ melle admixto, in duabus aquæ heminis diluito, ac tepide infundito. Aliud. Cucumeris syluestris magnitudinem palmi parui, in aquæ heminis quinq; coquito, et melle affuso infundito.

Aliud. Grana cnidia sexaginta, oleo et melle diluta infundito. Aliud. Si natura pituitosa fuerit. Cneori potionẽ tritam, in aquæ mulsæ hemina Aeginæa diluito, ac infundito. Aliud. Si biliosa fuerit. Daphnes potionẽ odoratæ illius drachmæ pondus, scãmoniæ potionẽ, terito et in aquæ mulsæ, aut aquæ uuæ passæ hemina Attica diluito. Aliud. Daphnoidis potionẽ eodem modo. et si biliosa fuerit; hæc infunde. Si uero pituitosa, grana cnidia electa, & succi tithymali potionẽ infundito. Similiter etiã cneoro, et peplo, utrisq; his uti oportet. Immittito aũt cum infuso nõ ampliore q̃ duarum heminarũ. Suffitus porrò sunt hæc contusa. Gallam suffito. Aliud. Ramenta loti ad oleæ folia sicca contusa misceto, et oleo subacta suffito. Aliud. Prunas subijcito, et ordei paleis humidis inspersis suffitũ facito. Aliud. Super amphoræ oleariæ operculo stœben incẽdito. Aliud. Cupreßi ramẽta suffito. Aliud. Scammoniam, myrrhã, thus, unguento affuso suffito. Aliud. Bitumen, et ordei paleas misceto, ac addita pinguedine phocę suffito. Aliud. Fraxinũ, cupreßi ramẽta, cyperi radicẽ, unguẽto rosaceo subacta suffito. Aliud. Calamum, cyperum, bryoniam, muscũ arboreum, apij semen, anisum, simul mixta & unguẽto rosaceo subacta suffito. Aliud. Resinã siccam cineri feruido inspersam suffito. Aliud. Cinamomũ, myrrham, casiam, paribus singula portionibus suffito. Aliud. Crocũ ammixta myrrha, et musco, æquali cum croco portione suffito. Aliud. Calamum, cneorũ, crocum, folia rosarũ rubra suaue olentia trita et siccata ad crocũ ammisceto, et styracẽ dimidia croci portione addito. Hæc trita mixta & siccata, melle cocto modico subigito. Horũ uero omnium suffitus sit oboli Attici pondus. Suffiantur aũt super stercore bubulo. Formetur autem stercus uelut acetabulum olearium, habeatq; fundum tenue, et sit siccum. Ignis autem sit sarmentitius, in quo stercus iaceat, et ex illo mulier insidens contecta suffiatur. Aliud. Galbanum, resinam, mannam, unguento rosaceo subacta suffito. Aliud. Panacis et cupreßi ramenta, unguento Aegyptio albo subacta suffito. Aliud. Cinamomũ, nardum & myrrhã unguento rosaceo imbuta suffito. Aliud. Violæ albæ semen, cedri ramẽta, & galbanũ, melle subacta suffito. Aliud. Stercoris caprini pilulas, & leporis pilos, pinguedine phocæ subacta suffito. Aliud. Coaguli phocæ pelliculam contusam ac tritam, & spongiam, & muscum arboreũ, trita simul mixta, atque phocæ pinguedine excepta suffito. Aliud. Stercus caprinũ, & pulmonem phocæ, ac cedri ramẽta suffito. Aliud. Stercus bubulũ, cedri ramẽta, & bitumen suffito. Aliud. Spinæ Aegyptiæ fructũ, & cedri ramẽta, & myrti siccæ folia

folia. Hæc trita & unguento molli ſubacta ſuffito. Multa uero aromata in un-
guentum inijcito. Aliud. Vinacea tuſa trita, & cedri baccas, & reſinam pi
nus, ſimul mixta & paſſo cocto ſubacta ſuffito. Fomenta. Stercus bu-
bulum contuſum ac cribratum, aceti dimidia menſura, & decocti erui dimidia
adiecta, leniter pro fomento adhibeto. Poſtquam autem fomẽtum adhibueris,
lenticulæ decoctum bibendum dato ac reuomendum. Et farinam ſorbendam,
ac uinum inſuper bibendum. Poſtridie uero granum cnidium deuorandũ ex-
hibeto. Sequenti die quod urinam ciet, hoc ſcilicet. Ciceris albi partes duas tri-
tas, uuæ paſſæ tertiam partem, affuſa aqua ad dimidias coquito, deinde excola-
tam aquam per noctem ſub dio exponito, & poſtridie bibẽdam dato. Et de cæ
tero ſaluiam ac lini ſemen, polenta ad ambo hæc ammixta, bis per diem in uini
diluti heminis quatuor dato. Aliud. Olei heminas dimidias tres, foliorum
ſambuci manus plenæ mẽſuram. Hæc cocta in craterẽ calidum fundito, & per
teſtas calidas immiſſas fomẽtum facito, muliere in ſella collocata, ac ueſtimẽtis
cooperta. Aliud. Foliorum ſambuci manus plenæ menſurã, & myrti tan-
tundem in aquam miſſa coquito, & ad excolatam aquam, ordei paleas inijcito,
coquito, & linteo excipito, ac cum hoc fomentũ facito, prout maxime calorem
ferre poterit. Aliud. Acetum, oleum, aquam, mel, hæc mixta ualde ferue-
facito, deinde accepta ueſica capiente cõgium, aut utriculo ex tenui corio facto,
infundito, & panniculo laneo obuoluto, foueto. Quũ autem tepidus factus fue
rit panniculus, alium obuoluito. Aliud. Pini corticem, et rhois folia in aquã
conie cta fortiter coquito: & in excolata aqua ordei paleas coquito, oleo affuſo:
ubi uero ſimul coxeris linteo excipito, ac foueto. Aliud. Loti ramenta &
cupreſsi, aqua & oleo affuſo coquito. Deinde ſimul cocta linteo excipito, ac fo-
ueto. Aliud. Aromata in aquæ chœnicem coniecta coquito. & in excola-
ta aqua furfures triticeos coquito, & foueto. Aliud. Eodem modo gallam
contuſam, & rhamni corticẽ in aqua coquito. & cũ aqua furfures triticeos ſubi
gito, ac oleum ammiſceto. Poſtea ſemiaſſatum panem duos chœnices haben-
tem facito, linteoq́ excipito, ac foueto. Aliud. Braſsicam & porrum deco
quito, & cum ſucco eodem modo fomentum facito. Aliud. Ordei paleas
coquito, oleo affuſo, & linteo excipito, ac foueto. Aliud. Solanum & oleæ
folia coquito, & eodem modo fomentum facito. Atq́ hæc ſanè, ſi quidem hu-
midis uti uolueris, pro fomento uelut ſcripta ſunt adhibe. Si uero ſiccis, panes
parato & exaſſatos, & ſemiaſſatos, et cum his foueto. Sed et teſtis calidis linteo
inuolutis foueto, itemq́ cum ipſis linteis calefactis, et cum lenticulis uaſis teſta
ceis, feruente aqua infuſa. Apponito aũt ad pedes. Aliud. Iridis radicẽ tun
dito ac coquito, et eodem modo foueto. Si aqua in uteris gignatur, menſes
pauciores fiunt, & deteriores, et per longius tempus, et prægnans eſt ſemper
per duos menſes, aut paulo amplius. Quum autem hoc tẽpus aduenerit, et cor
rumpit, et aqua multa in ipſa gignitur. huic aũt lac bibendũ dare oportet, et pe-
plum, mecona dictũ, donec fœtus moueri inceperit. Plerũq́ uero ante hoc cor-
rũpitur, et per abortũ extruditur, et uteri ſanguine manant. Hæc aũt patitur ni
hilo magis ex labore, q̃ aliter. Hoc aũt cognoſcere poteris quòd hydrops ineſt,
ex digiti cõtactu. Cõperies enim oſculũ ipſorũ gracile, et obſcuratũ ac plenũ hu
miditate. Si uero nõ circa initia, ſed dum iam mouetur, fœtus ipſi corrũpatur ac
ſuffo-

ſuffocetur, tunc & uenter imus intumeſcit, & ad contactum dolet, uelut ulcere præſente. & febris ipſam ac dentium fremitus corripit. Et dolorem habet acutum & uehementē, circa pudenda, & imum uentrē, & lumbos, & laterum mollitudinem ac coxendices. Quū ſic habuerit, calida ipſam lauare oportet. Et qua parte dolor hæſerit tepefactoria adhibere, experimento facto de eo quod maxime admittat. & pharmacū deorſum purgans bibendum dato. Interpoſito uero tempore quantum tibi ſufficiens eſſe uidebitur, & collutione facta, & fomento adhibito, cyclaminum apponito, ita ut melle ſubactam, & linteo exceptam deliges, & ad os uterorum apponas. Cupreſsi etiam ramēta in aqua madefacta, eodem modo apponito. Verum hæc breuiore tempore, & per longius temporis interuallum, quanto magis mordent & exulcerant. Et ſpecillum ſtamneum paratum immittito, & digitum eodem modo. Potiones quoq; bibēdas dato, experimentum faciens quas libenter admittat. & cum uiro dormiat, maxime opportuno tempore præſente. Si enim genituram cōceperit, & pręgnās facta fuerit, ac pepererit, ſubexpurgantur & quæ prius in ipſa fuerant, cum ipſo puerperij purgamento. Atq; ſic maxime ſana fieri poterit. Si indurati fuerint uteri, & os ipſorum aſperum fit, & menſes occultantur. Quum uero apparuerint, uelut arena ſunt. & genitura hoc tempore non fit. Si uero etiam digito cōtigeris, aſperum comperies os uterorum. Quum ſic habuerit, cyclaminum terere oportet, & ſalem ac ficum crudam ammiſcere, & cum melle efformata apponere. & fomento adhibito, purgatoria infundere. Edat autem mercurialem, et braſsicas coctas, et ſuccum ſorbeat, et calida lauetur. Si indurati fuerint uteri, et menſes occultantur, et os ipſorum conniuet. et non concipit. Quum ſic habuerit, ſi digito contigeris, comperies os aſperum, et digitū non intromittit. et febris ipſam corripit, ac dentium fremitus. Et dolor habet imum uentrem, et laterū mollitudinem, et lumbos. Patitur autem hæc, ſi fœtus in ipſa corruptus fuerit putrefactus. Quibuſdam uero etiam ex partu cōtingit. Sæpe etiam aliter. Quum ſic habuerit, multa calida ipſam lauare oportet. et fomentum adhibere. Quum autem recens lota aut fota fuerit, immiſſo ſpecillo os aperito ac dilatato, et per digitum eodem modo, et uelut in priore ſcriptum ęſt apponito. Et potiones ſimiliter bibendas dato. et eodem modo curato uelut priorem. Si uteri ad latus allapſi fuerint, tuſsis detinet, et dolor ſub latus, et uterus durus uelut pila inſidet. et ad contactum dolet uelut ab ulcere. Et contabeſcit, et uidetur peripneumonia eſſe, et conuellitur, et gibboſa fit. Et menſes omnino non apparēt. Quibuſdam uero prius conſpecti, euaneſcunt. Tunc autem fientes, debiles ſunt ac pauci, aut deteriores quàm antea. et genitura non fit hoc tempore. Quū ſic habuerit, pharmacum deorſum purgans bibendum dato, et eo epoto, multa calida ipſum lauato. et ex tepefactorijs quod maxime admittit adhibeto. et à quibus ſanguis purgatur ea apponito. et lini ſemen toſtum, tuſum ac cribratum, et peplum album, et ſaluiam cum polenta tenui, et caſeum caprinum, ſordibus et ſalis muria deraſis: hæc miſceto, ut caſei ſint partes duæ, reliquorum uero una: polenta autem ſit antiqua nō ſalſa, et ieiunæ in uino bibenda dato. Veſperi uero cyceonem craſſum melle affuſo exhibeto, et ex potibus quemcunq; libenter admiſerit bibendū dato. Et frequenter fomētum adhibeto. Calidam uero aſpergito, et per ceratum leniter mollito, ac à latere detrudito. et latus faſcia lata deligato

gato. & lac bubulum q̃ plurimum ad dies quadraginta bibēdum præbeto. Cibis autem utatur q̃ mollissimis. Morbus hic uehemens est & lethalis. & paucæ etiamsi curentur ipsam effugiunt. Si os uterorum concludatur, forte fit uelut grossus ficus. Et si digito contigeris, comperies durum ac contractum. & digitum non intromittit. & menses occultantur. & genituram nō suscipit hoc tempore. & dolor habet imum uentrem, & lumbos, & laterum mollitudinem. Quãdoq; etiam sursum procedit, et suffocat. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum præbeto. & multa calida lauato. & quæ os molliunt apponito. & specillum immittito ac aperito. & digitū similiter. & calidam aspergito. Quum autem molle factum fuerit, ea quæ sanguinem purgant apponito. & ex potionibus dato, experimento facto quam libēter admittat. & brassicam edat, & succum eius sorbeat. Si uteri obliqui fiant, etiam os ipsorum obliquū fit, & menses ipsi nunc occultantur, nunc prius apparētes euanēscunt. & nō similes fiunt, sed deteriores & pauciores q̃ antea. & genitura non fit hoc tempore. & dolor habet imum uētrem, & lumbos, & coxam, & attrahit ipsam. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendū dare oportet. & calida lauare. ac fouere. Vbi uero recens fota aut lota fuerit, digito immisso os uterorum corrigat ac dirigat. & odoratorum suffitum admittat. & ex potionibus dato, iuxta experimentū quam libenter suscipit. Cibis autem utatur mollibus. & allia edat cocta ac cruda. & cum uiro dormiat. & in sanam coxam decūbat. Alteri uero fomentum adhibeat. Morbus autem difficulter cedit. Si inflati fuerint uteri, & uēter attollitur ac inflatur, & pedes intumescūt, & cauæ faciei partes. Color uero iniucundus fit. & menses non fiunt. & genitura hoc tempore non fit, & anhelat. et anxia mœret. & quum surrexerit, aut progressa fuerit, erectæ ceruicis spiratio ipsam tenet. et quicquid ederit aut biberit, ipsam molestat. & gemit, & magis ægre tristatur q̃ priusquā ederet. Sæpe uero etiam suffocatur. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. & calida lauato, ac fomentū adhibeto. Interposito uero tempore quodam, apponito ea à quibus purgetur, ac nō mordeatur. Frequentissime uero totum corpus foueto. Tunc autem & sub pudenda odorata suffiantur. Sub nares autē graueolentia. & potiones dato quæ uteros purgant, & ad locum compellunt. Et Mercurialem edat. & lac bibat, uelut de latere dictum est. Morbus autem nō est diuturnus. Si sanguinis grumi in utero coierint, os ipsorum uelut eruo plenum fit. & si attigeris, ita habere deprehēdes. & menses non fiunt. Neq; genitura retinetur, q̃ diu sic habuerit. Quum igitur ita habuerit, cyclamini corticem detrahito, & allium, & salem, & ficum, & mellis parum terito ac permisceto, & glandulam hinc formatam ad uterorū os apponito. & alia uteris cōuenientia medicamenta subdito, quæ uidelicet acria sunt ac corrodūt, & à quibus sanguis purgatur, & de potionibus dato eas quæ uteros purgant, & omnia circumradito. & uesicæ pellicula siue cuticula digitis obuoluta, os uterorum deradito. Si obtorti fuerint uteri, & menses non fiunt, & genitura non manet intus, & dolor habet imum uentrem, & lumbos, & laterū mollitudines, et si digito contigeris, os uterorum attingere non poteris, nam fortiter secessit. Quum sic habuerit, pharmacum bibendū dare oportet, à quo sursum ac deorsum purgetur, magis tamen deorsum. et os ipsum ac uteros q̃ maxime fouere, ac calida lauare bis

in die. & de potionibus dato quã libenter susceperit pro experimento. & uiro cõdormiat frequentissime, & brassicam edat. Si uteri cõmoti in loco nõ man serint, quò prolapsi fuerint dolores exhibent, & incõspicui fiunt. Quãdoq; uero eminent, uelut sedes prolapsa. Et quum quidẽ supina decubuerit, in loco manent. Quum aũt surrexerit, aut se inclinauerit, aut aliàs se commouerit, exeunt. Sæpe uero etiã quietem habent. Hanc q̃ maxime quiescere oportet, & nõ moueri. & lectum ad pedes altiorem statui. & ijsdem uti, uelut in superioribus. & cum acerbis infusis cõspergere. & graueolentia suffire. Sub nares autem odorata. & malum punicũ in medio per umbilicũ perforato, & in ipso picem quę maxime cõgruat cum uino tepefacito, & non ualde premens q̃ penitissime apponito. Quũ autem quid apposueris, lata fascia exceptũ ex lumbis deligato, ut ne dilabatur, sed maneat & faciat quod expetitur. & peplum cum caseo, & polenta, bibendum dato, uelut in allapsu ad latus dictũ est. & ex potionibus quã maxime admiserit bibẽdam præbeto. Cibis autẽ mollissimis utatur. & cum uiro q̃ maxime dormiat. Si hiauerit os uterorũ magis q̃ solet, menses plures fiũt, & deteriores, & humidiores, & per longius tempus. & genitura ipsam nõ contingit, neq; intus manet, sed rursus foras effunditur. & si digito contigeris, os uterorum hians cõperies. & impotentia ipsam corripit præ mensibus, & febris ac rigor. & dolor tenet imum uentrẽ, & lumbos, ac lateris mollitudinẽ. patitur autem hæc maxime, si quid in ipsa fusum fuerit, & corruptũ computruerit. patiuntur etiam ex partu. & aliæ aliter. Quum sic habuerit, pharmacũ bibendum dare oportet, à quo sursum purgatur. & quum dolor habuerit, tepefactoria apponere. & calida lauare. & interposito tẽpore, per infusa colluere, uelut scriptũ est in priore. & de potionibus dare quam libentissime susceperit. & suffire quæ siccant. Edat aũt polypos & mercurialem. Si leuigati fuerint uteri, & menses plures fiunt, & deteriores, & humidiores, ac frequẽtiores. & genitura intus non manet, sed rursus exit. & si digito contigeris, comperies os leue. Et impotentia ipsam corripit præ mensibus, & febris ac rigor. et dolor imum uentrẽ, et lumbos, ac lateris mollitudinem, maxime si quid in ipsa corruptũ computruerit, et ex partu, et aliàs. Quũ sic habuerit, curare oportet ubi dolor habuerit, uelut scriptũ est in priore. Si uteri ad uentrẽ nutauerint, dolor acutus et uehemens coxendices, et lumbos, ac laterũ mollitudinem habet. Et crus claudicat. Quum sic habuerit, pharmacũ infra purgans bibendũ dare oportet, postridie uero suffire hoc modo. Ordei chœnices duas, et oleæ folia probe cõtusa, et gallam contusam ac cribratã, et hyoscyami tertiam chœnicis partẽ. Hæc mixta, et olei hemina dimidia affusa, efformata, in olla per dies quatuor, ter in die suffito. Noctu uero lac bubulum, et mel, et aquam bibat. et calida lauetur. Si ad caput conuersi fuerint uteri, signum hoc est. Venas in naso et sub oculis dolere uidetur. Hanc calida multa lauare oportet, etiam in capite, lauro et myrto in aqua incoctis. et caput unguẽto rosaceo illinatur. et odorata subter suffiãtur. et brassicam edat, et succũ absorbeat. Si ad crura et pedes conuersi fuerint, ex hoc cognosces. Magnis pedum digitis cõuellitur sub ungues. Et dolor crura ac femora tenet. Quum sic habuerit, multa calida ipsam lauare oportet. et fomẽtum adhibere quod maxime libenter admiserit. et subter suffire graueolentia. Et unguento rosaceo ungure. Si mulier cibum auersans uteros doleat, et febris

ipsam

ipsam ac rigor corripiat, pepli albi quintam dimidiæ chœnicis partem, & semi nis urticæ tantũdem, & casei caprini rasi dimidiam chœnicem, simul cum uino uetere mollito, deinde cocta sorbenda dato. Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in uentre non maneant, uuam passam nigram, & mali punici dulcis grana trita, & coagulum hœdi, uino nigro diluito ac utitor, ita ut caseum caprinum derasum, & polentam tritici torrefactam adijcias, & bene tẽperata bibenda pr̨ beas. Si ex partu sanguinem uomat, hepatis fistula sauciata est. & dolor ad uiscera procedit, & cor conuellitur. Hanc multa calida lauare oportet. & tepe factoria quæ maxime admiserit adhibere, et asininũ lac bibendũ ad dies quinq; dare. Postea uero uaccæ nigræ lac bibendũ præbere, ita ut sine cibo degat, ad dies quadraginta. Ad uesperam uero sesamũ tritum bibat. Morbus hic est periculosus. Si mulier diu non concepit, mẽsibus apparentibus tertia aut quarta die, alumen tritum unguento dilutum, lana exceptũ appono. & per tres dies appositum habeat. Tertia uero die fel bouis radito, & ramentũ oleo dilutum ac subactum, linteo exceptum apponito. Et tres dies appositum habeat. Sequenti uero cum uiro coeat. Ad uterorum morbum sedãdum, lini scissi unà cum stipula pugillum tenuiter tusum, in uino albo ꝙ iucundissimo per noctem madefacito, deinde excolatum in ollula tepefacito, & in eo lanam mollissimã tinctam apponito, & uicissim priore detracta aliam subdito. Si uteros purgare uoles, primum quidem ordeum oleo imbutum in prunis suffire oportet. Postridie uero carnem ouillam coquere, cum ordei decocto sub dio per noctẽ exposito. Sit autem decoctum ordei congij mensura, & ualde ipsas coquito. Vbi uero coct̨ fuerint, leuiter tepidas edat, & iusculum sorbeat. Postridie autẽ thus & pulegium tritum, melle subactum & lana exceptum ad triduum subdito.

Si uteri ad sedem conuersi fuerint, & secessus secedere prohibuerint, dolores habent & lumbos, & imum uentrem, & ilia. Quũ sic habuerit, calida ipsam lauare oportet, & lumbos fouere, & graueolentia suffire. & apponere quæ purgant & impellunt ipsos uteros. & bibenda dare ea quæ maxime admittit. Si ulceratum fuerit os uterorum aut inflammatũ, myrrham & adipem anserinũ, & ceram albam, & thus, in leporis pilis qui sub uentre sunt misceto ac terito, & in lana mollissima apponito. Si secundæ decedere non possint, statim quidem à cibo abstinere oportet, Viticis autem folia trita in uino & melle, oleo affuso tepefacito, & heminæ mensuram bibendam dato. Si inflammati fuerint uteri, sambuci folia tenerrima in tritici recentis crassiore farina coquito, & leuiter tepida sorbenda dato. Si uteri transmoti fuerint, hederam siccissimam tritam, & linteolo tenui illigatam subdito. et pingue aliud nihil adhibeto. Bibendum uero dato triticum recens, & peplum tostum, & saluiam, & cyperũ, & anisum. Hæc trita uino diluta cum furfuribus ordei bis in die dato, pro uice dimidiã heminam. Si menses constituto tempore non fiant, brassicæ folia & rutam terito, postea paleas ordei chœnicis mensura madefacito donec flaccescant, & per noctẽ sub dio exponito. Mane uero in hemina inde excolata brassicam ac rutam diluito, & affuso oleo cõquassato, & bibenda dato. postea polypum uino albo suffocatũ edendum dato, & uinũ ebibendum. Si uero uolueris, pisces odoratissimos coctos edendos dato, & iusculũ sorbẽdum. Si ex feruido & superficiario ulcere pudẽda fuerint exulcerata, myrti baccis in uino co-

ctis pudenda colluat. Et postea mali punici dulcis putamina in uino coquito, & myrrham ac resinam simul mixta uino diluito, & intinctũ in his linteũ subdito. Si urinæ stillicidiũ corripiat, cucumeris siue cucurbitæ os & fundum resecato, et subiecta pruna cucumim circũponito, & inspersa in ignem myrrha, mulierem super cucumim locato, ita ut summam cucumeris partem q̃ penitissime in pudendum indat, quo uapor plurimus in pudenda transmittatur. Et ex potionibus urinam cientibus ieiunæ aliquas exhibeto. Si ad cor progressi uteri suffocent, & nõ decedant, porri semen tritum, & pulegiũ, in aquæ cyathis tribus, & aceti albi cyatho uno, & mellis tertia cyathi parte diluito, tepefacito, & ieiunæ sorbenda dato. Si ex partu, aut abortu, rigor corripuit, iuniperi fructum & saluiam simul trita, in aceti albi cyatho diluito, & uini albi diluti poculum affundito, uersato ac stare sinito. Mane uero excolato, & tepefactum bibendum dato. Si uteri inflati fuerint, & si uentus in utero fiat & dolor, saluiam & cyperum tusa madefacito per noctem, & mane excolato, & purum cremorem in ollam fundito, tritici farina crassiore adiecta, & aceti albi cyatho affuso, & succi silphij magnitudine fabæ addita, & cocta crudius sorbenda dato.

Si in pudendis graueolentia fuerit, & columella nascatur, & dolor habeat, dolorem quidem sedabit apij semen ieiunæ in uino datum. Graueolentiam uero, anisum eodem modo datum. Columellam uero resecare oportet. Si ulcera fiant in pudendis, & pruritus corripiat, oleæ & hederæ & rubi & mali punicæ dulcis folia trita in uino ueteri dilue, & postea carnem recentem folijs intege & appone. Et habeat subditam per noctem. Mane uero eximat, & myrtũ in uino decoquat, & cum uino pudenda colluat. Si genituram non suscipiat, mensibus secundũ naturam fientibus, membrana ante uteri os excreuit. Cõtingit etiam ex alijs causis. Cognosces aũt hoc, si digitum admoueris, membranæ prætextũ continges. Ad hæc medicamentũ subdititiũ facere oportet. Resinam itaq; & æris florem melle diluito, & linteum ex his tinctũ penitissime indito, filo ad extremam partem depẽdente illigato. Quũ itaq; hoc exiluerit, myrtum in uino coquito, & cum uino tepido eluatur. Si anhelationes corripuerint mulierem, sulphuris magnitudinem fabæ, & nasturtij tantundem, & rutam, & cuminũ Aethiopicum, hæc trita & uino diluta, ieiunæ bibẽda præbeto. Oportet autẽ & à cibis abstinere, & nõ frequẽter edere. Si pariens inflata fuerit, hepar ouillum aut caprinum calido cinere obrutũ, edendum dato meracius ad dies quatuor. & uinũ bibat uetus. Si lumbos doleat, anisum & cuminũ Aethiopicum bibat, et calida lauetur, & subcalidam bibat. Si menses nõ fiant, testam crassam exurito ac terito, & origanũ in pinguedine anseris coctam terito, & ad testam in linteũ ammisceto, ac tepida apponito. Si uteri conclusi fuerint, & menses nõ apparuerint, colocynthidem syluestrem, & silphij semen, cuminum Aethiopicum, nitrũ, salem thebaicũ, adipem rhenalem, farinã, myrrham, & resinam, Omnia hæc feruefacito, simulq; mixta ac trita in glandulã efformato, & apponito. Si uteri ad uiscera cõuersi strangularint, uinũ cedrinum, & cuminum Aethiopicum bibat. & calida lauetur. & subcalidam bibat.

Si menses non fiant, adipem anseris, et netopũ, et resinam, mulier lana excepta subdat. Si uero magis q̃ conuenit prodeant, susinum, et raiæ linguã, in lana apponat. Si transmoti uteri aliquò allapsi fuerint, ordeum decorticatum

catum tritum unà cum paleis sume, & cum cornu ceruino uino subige, & hinc uteros suffito. Si secundæ decedere non possint, fœniculum uino & oleo ac melle feruefactũ bibendum dato. Si menses nõ appareant, & uelis ipsos detrahere, crassiorem tritici farinam & ordeum coquito, & oleo affuso edenda dato. Si inflammati fuerint uteri, cotyledonis folia, & porrũ, in crassiore tritici farina coquito, & affuso oleo edẽda dato. Si moti uteri aliquo allapsi fuerint, & dolorem exhibuerint, oleæ scabiem, & lauri ac cupressi ramenta, in aqua coquito, & linteo excepta apponito. Si uterus doleat, & ad uesicam fuerit dolor, porri semen in aqua tritum ieiunæ bibendum præbe. & tepefactoria adhibe. Si uteri prominuerint, lotos ipsos cum aqua tepida, & uino ac oleo illitos, rursus intrudito, & ex lumbis deligato. & graueolentia suffito. & si urinam emittere non poterit, calida lauato ac foueto, & cupressi ramenta suffito. Et potiones urinam cientes bibẽdas dato. Si fluxus fiat, acerba suffito, & stercus asini derasum, lanæ illigatum subdito. Sit autẽ stercus siccum. Si in pudendis ulcera fiant, adipem bubulum illinito, & apponito. & cum uino in quo myrtus cocta est colluito. Si ex partu os uterorum fuerit exulceratum, florem rosarũ tritum & uino imbutum, in pilis leporinis apponito. & acerbis colluito. Si uteros doleat, allij caput integrum, & nitrum tostum, & cuminum terito, & melle subacta subdito. & calida lauetur. & subcalidam bibat.

Si ex feruido ac superficiario ulcere pudenda fuerint ulcerata, adipẽ bubulum, & butyrum, & anseris adipem, ac susinum unguentũ misceto, & ex his pudenda illinito. & aqua tepida colluito. Si uteri ascendentes suffocarint, funiculum lucernariũ accensum extinguito, & naribus admoueto, quo fumũ attrahat. postea myrrham unguento dilutam, & lana exceptam apponito. Et resinam oleo dilutam bibendam dato. Si secunda nõ secedat, conyzam tritam lana exceptam apponito. & ignen in uino tritã bibẽdam dato. Si caput doleat, & imum uentrẽ, & lumbos, bilis in uteris est. Huic itaq; pharmacũ dare oportet, quod sursum ac deorsum purgare potest. & calida lauare. & apponere quæ bilem purgant. Et anisum ac nigellam uino diluito, & bibẽda dato. Si fluxus oboriatur, cancros fluuiales in uino suffocato, & uinum bibendũ dato. & quæ siccant suffito, & apponito. Si fluxus oboriatur, porri pugillum in uino tritum bibendũ dato. & siccis & acerbis utatur. Si fluxus oboriatur, muli stercus combustum, tusumq; ac cribratum, uino dilutũ bibat. Reliquis autem eodẽ modo utatur. Si fluxus oboriatur, & iam diuturnus fuerit, spongiam combustam ac tritam, uino odorato dilutam, bibendam dato. & per suffitus resicca. & quæ restringunt appone. Si uteros purgare uelis, nitrum, cuminũ, allium, & ficus terito, & melle subacta apponito. & calida lauetur. et subcalidam bibat. Si uteros doleat, cyclamini radicem in uino ieiunæ bibendã dato. et calida lauetur. et subcalidam bibat. Si lac extinctum fuerit, reliqua quidem eodem modo curato, fœniculi uero semen bibendũ dato. et radices fœniculi decorticatas, ac butyrum simul coquito. Quum autẽ cocta fuerint, frigefacito ac bibẽda dato. Cõmodum est etiam hippomarathrũ et hipposelinum simul coctum. Si lac extinctũ fuerit, porrum tritum aqua dilutũ bibendum præbe. et calida lauetur. et porrũ ac brassicam edat, simul coctis Cytisi folijs, et succum sorbeat. Si lac extinctum fuerit, saluiam, cedri aut iuniperi baccis

adiectis coquat,& ad diffusum,uinum affundat,ac bibat.& ad cætera farina i
spersa additoq; bulbo,& modico oleo affuso,edat. Et acria, & acida, & salsa,ac cruda olera omnia uitet.Nasturtiũ uero in uino potũ commodum est.Nam lac purgat.& calida lauetur.& subcalidã bibat. Si uelis mulierem prægnãtem fieri,ipsam & uteros purgato.postea farinã ieiunæ edendam dato. & uinũ meracum insuper bibẽdum.& nitrum rubrũ,cuminum,ac resinam,melle subacta in linteo subdito.& ubi aqua defluxerit,nigros pessos mollitorios apponat.& cum uiro dormiat. Si prægnantẽ facere uoles mulierẽ,ipsam & uteros purgato.Deinde linteum tenuissimum resiccatũ,ac melle imbutũ in glandes efformato,& in fici succo tinctos apponito,donec fuerint aperti.Postea uero magis intrudito. Vbi aũt defluxerit aqua,uino & oleo colluta cũ uiro dormiat. Bibat autẽ & pulegiũ in uino cedrino,quũ uiro condormire uolet. Medicamentum fœtũ ex uteris pellens. Cucumeris syluestris succũ potionis mensura,in mazam cõspersum apponito,ubi ad duos dies antea ieiunauit. Aliud. Staphidis syluestris pugillos duos,in aqua mulsa dilutos,bibẽdos dato. Experimentũ fœcũditatis. Caput allij integrũ derasum uteris apponito.Postridie uero digitũ immittat,ac contingẽs cõsideret.et si quidẽ oluerit inde os,bene habet:Sin minus,rursum apponat. Aliud experimentũ. Netopũ modicũ in lana inuolutũ apponat,& cõsideret an per os oleat. Alia subdititia medicamẽta. Scorpij marini fel,in lana inuolutũ, & in umbra siccatũ apponito. Pulegium siccũ tritum, melle imbutũ in lana apponito. Cucumeris syluestris semen,& testam cõbustam,uino subactam,cũ pilis leporinis,in lana subdito.

Alumen Aegyptiũ,lana inuolutũ apponito. Cantharidas uino subactas, in lana subdito. Herbam artemisiã uino subactã apponito. Nigellã in uino tritã,in lana subdito. Aliud ad recens enixam. Vnguentũ rosaceũ & ceram,in lana apponito. Bulbion ex tritico,tritũ & uino subactum in lana subdito. Vini albi ueteris fecem cõbustam, et uino albo extinctã ac tritam, in lana apponito. Galbanũ,netopum,& misy,cũ unguento rosaceo, in linteo apponito. Elaterij potiones duas,& fauũ cum uino,in linteo apponito.

Butyrũ & alumen melle subactũ,in linteo subdito. Scãmoniæ succũ, & adipem,cũ maza misceto,& uino imbuta,in linteo apponito. Si cõcipere nolit,misyos fabæ magnitudinẽ aqua dilutã bibendam dato,& per annũ non cõcipiet. Si periculũ facere uelis in muliere,an prægnãs sit aut nõ,rubro lapide siue terra erithrea oculos sublinito.Et si quidem ingrediatur pharmacum,prægnans est,sin minus,nõ. Si prægnãti pudenda feruido & superficiario ulcere fuerint exulcerata,amygdala trita,& medullã bubulã in aqua coquito,& modica farina adiecta,pudenda illinito. & baccarũ myrti decocto colluito. Si uirgo ex lapide laborarit,semen radicis Aethiopicæ,in uino ueteri ad dies decẽ dato.Deinde in aqua ad dies uiginti.& bis in die multa calida lauato. Cataplasmata. Alliũ,portulacã,apium,loti & cedri ramẽta, trita simul mixta aqua mulsa diluito,& cataplasma hinc factũ imponito. Rubi folia,myrti folia,simul trita aqua mulsa diluito,& polẽta ammixta subacta imponito. Sambuci folia,myrti folia,terebinthi folia tenerrima,eodẽ modo apponito. Loti ramẽta,mori folia,simul trita mixta,aqua diluta cũ uua passa imponito. Suffitus. Ouiculæ aut capræ cornu tusum,& ordeũ tostum ac fresum, oleo subigito

to ac suffito. Cerui cornu, & oliuas nondũ habentes oleũ, simul trita mixta suffito. Rhoem rubrũ, & polentã tostam, oleo subigito ac suffito. Polentam, & stercus bubulum, & paleas, oleo subigito ac suffito. Loti ramẽta, & rhois folia, & cupressi siccæ ramẽta, uino nigro austero subacta suffito. Galbanũ, mannam, & resinã, unguẽto subacta suffito. Capræ cornu, & gallam, & adipẽ suillum, ac cedriã suffito. Terram ex asinorũ pedibus deradito, & stercus asininum, cum uino nigro subigito ac suffito. Collutiones. Folia myrti, & lauri, ac hederæ in aqua coquito, & cũ hac tepida colluito. Rhois, & mali punicæ, ac rubi folia, in aqua mulsa coquito, & cũ ea excolata colluito. Sambuci & lentisci folia in aqua coquito, & excolatã leuiter tepidã infundito. Fœniculi & brassicæ radices tusas in aqua coquito, oleo affuso. & postea cũ excolata colluito. Oenanthen, & cyperũ, & uuas passas, in aqua mulsa coquito, ac colluito. Malagmata. Maluam & fœnogræcũ in aqua feruefacito, & cũ excolata aqua leuiter tepida colluito. Cupressi ramẽta & amaracũ, in passo aqua tẽperato coquito, ac colluito. Serpillũ & uiolæ albæ radicem, in aqua mulsa coquito, ac colluito. Hypericũ, & lentiscũ, & baccas cedri in aqua coquito, et cũ leuiter tepida colluito. Fauum, & butyrũ, & resinam, & adipem anserinũ, in aqua coquito, & colluito. Fomenta. Lolium tostum ac molitũ, in posca meraciore coquito. Postq̃ autẽ coxeris, linteo illigato, & foueto. Lentẽ tostam, decorticatã, & in farinã crassiorem alicæ similem redactam, in aqua coquito, & linteo illigato, ac foueto. Eruũ eodem modo parato, ac foueto. Cõmoda est & saluia eodẽ modo parata. Saluiam & hypericũ in aqua coquito, et ordei paleis in decocto coctis, et linteo exceptis foueto. Loti & cupressi ramẽta in uuæ passæ cremore coquito, linteoq́ ipsa illigato ac foueto. Oleæ, & myrti, & hederæ, ac lauri folia, in aqua coquito, & in decocto, ordei paleas coquito. deinde linteo illigato, ac foueto. Cupressi ramẽta & cedri, & ordei furfures, simul misceto, et in uuæ passæ cremore subigito, ac panẽ formato, & cũ hoc assato, calido in linteũ illigato, foueto. Violæ albæ semen, aut radices, in aqua coquito, & cũ aqua furfures tritici subigito, ac panẽ formato, cũ quo calido in linteũ inuoluto, foueto. Serpillam in aqua coquito, & furfure triticeo in aquã coniecto, eodẽ modo foueto. Spongias calefacito & adhibeto. et cũ mollibus lanis, & pãniculis laneis, & uasis testaceis aqua infusa, & utriculis eodem modo, & decoctionibus in utres infusis foueto.

Purgatorium. Si mulierẽ parere non potentẽ, facere uelis ut prægnãs fiat, cõsiderare oportet in mensibus, an biliosa aut pituitosa sit. Cognosces aũt hoc, arena tenui sicca ad solem cõspersa, & quũ mẽses prodierint, sanguine super arenam in sole effuso, ita ut ipsum siccari sinas. Si enim biliosa fuerit, sanguis super arenã siccatus, pallidus fit. Si uero pituitosa, uelut mucus existit. horũ igitur utrũ tandem fuerit, uentrẽ purgato, siue sursum siue deorsum purgatione opus habere uisa tibi fuerit, postea paucis diebus interpositis, uteros purgato. Vterorum fomẽta. Si duri fuerint uteri, & nõ concipiat, Vinũ q̃ iucundissimũ cũ pari aqua temperatũ, trium semicongiorũ Atticorum mẽsura, & fœniculi radices, & seminis fœniculi quartã partẽ, & unguẽti rosacei semiheminã. Hæc in uas nouũ fundito, & uinũ affundito. Vasis aũt operculũ perforato, & imposita arundine foueto. Arundinẽ uero cum operculo tollito. Si enim sine opercu-

lo abstuleris, exuretur. Postq̃ autẽ fota fuerit, scillam apponito, uelut infra scriptum est. Apponito aũt donec dixerit molle & amplũ esse uterorũ osculum. & si quidem exulcerata fuerit, & pustulæ in purgatione fuerint, si summa labia ulcerata fuerint, anisum, & adipẽ anserinũ, in rosaceo oleo terito, et in lana inuoluito. & accepta carne bubula, magno pedis digito crassiore, sex digitorũ longitudine, ipsam pharmaco illinito, et lana exceptã inuoluito, et ad extremã carnis partẽ quæ foras spectat filum alligato, & reliquã in uteros indito, ubi est ulcus.

Mensium purgatoria. Si non procedat mẽstrua purgatio, cucumeris syluestris internã partem põdere trium obolorum, & artemisiam herbam, & thuris obolum, terito & ammixto melle in lana inuoluito, & ad os uteri apponito, quinquies in die hoc faciens. Aliud. Vitem uiridẽ terito, & melle ammixto lana excipito, & eodẽ modo apponito. Aliud. Cupressi fructũ, & cucumeris syluestris internã partem, & thus, terito & melle ammixto lana excipito, & eodẽ modo subdito. Aliud. Cupressi fructũ & thus terito, & melle ammixto lana excipito, ac subdito. Aliud. Abrotoni obolos tres, cũ melle lana excipe ac subde. Aliud. Elaterij obolũ, & myrrhæ obolum terito, & cũ melle lanæ inuoluito, ac subdito. Purgatoriũ si mulier non cõcipiat. Tauri urinam collige trium heminarũ mensura. Deinde artemisiã herbam, aut parthenium, aut adiantũ, & laurũ uiridem, & cedri ramenta simul contunde. Deinde in effossa scrobe carbones accẽde, & imposita olla urinã tauri infunde, & contusa in mortario adijce. postea sellam circũpone, & artemisiam herbam, aut hyssopũ, aut origanũ impone, & muliere super hæc collocata, donec sudet foue. Vbi uero sudarit, laua cum calida, et in lauacrũ artemisiã & laurum immitte. Deinde subdititiũ medicamentũ adhibe. Aut artemisiã, aut bulbiũ in uino albo tritũ lanæ inuolutũ subdat. Hæc ad tres dies faciat, & deinde cũ uiro dormiat. Subdititiũ pharmacum ad conceptũ faciens. Ex nitro & thure, cũ melle glandem formato, & apponito. Aliud purgatoriũ molliens. Caricam coquito donec granula abijciat, & hanc expressam leuissime tritam in lana cũ rosaceo unguẽto apponat. Aliud acrius. Brassicæ, rutæ, pares portiones tere ac utere eodem modo. Aliud molle & purgatoriũ. Medullam anseris, aut bouis, aut cerui, magnitudine fabæ, affuso unguẽto rosaceo et lacte muliebri terito, uelut molle pharmacum teri solet. Deinde ex hoc os uteri illinito. Aliud tepidum purgatorium. Anseris medullam magnitudine nucis, resinæ lentissimæ aut terebinthinæ magnitudinem nucis. Hæc in unguento rosaceo ad lentũ ignem liquefacito, & uelut ceratum facito. et deinde ex hoc tepido os uteri illinito, et pectinem madefacito. Aliud detrahens purgationem et sistens. Pæoniæ grana nigra aut rubra, tria aut quatuor in uino trita bibenda dato. Si uero magis detrahere uoles, grana nigra eodem modo trita bibenda præbeto. Aliud purgans ac detrahens. Lauri baccas ad summum uiginti, et seselis dimidium acetabulum, cum uino trita bibat. Aliud. Tauri fel trium dimidiorum obolorũ Atticorũ pondere, in uino ieiunæ bibendum dato. Et efformata quoq; ex ipso catapotia deuoranda dato. Aliud. Farinam recentem, myrrhæ obolos tres, croci tantundem, castorij obolũ, Hæc cum unguento rosaceo trita apponat. Aliud purgatoriũ. Semẽ urticæ, et maluæ succũ, cũ adipe anserino tritum subdat. Aliud. Si nõ purgata fuerit ex partu, floris farinæ quantum

tribus digitis cõprehendi poteſt coquito,& melle affuſo, uentri uelut cataplaſma imponito,& bibendum dato. Aliud quod uteros aperit & purgat. Cantharidas quinque aceto albo affuſo terito,& non ualde liquidum pharmacũ facito,ſed ut digitis effingi poſsit,& de ficu alba pingui,ſine granulis & pelle, duplam cantharidũ partem ammiſceto, & efformatam glandulam tenui lana inuolutam ſubdito. Aliud. Si ex partu non fuerit purgata, trifoliũ in uino albo bibendum dato.hoc etiam mẽſes educit,& fœtus expellit. Aliud purgans uteros. Quum puero immortuo ſanguis intus manſerit,colocynthidẽ ſyluestrem in melle tritã delingat, aut ſubdat. Aliud ſanguinẽ purgans. Sanguinem ex uteris expelles,ſi uiolę albæ ſemen tritũ,uino dilutũ bibẽdum dederis. Aliud quod ſimiliter ſanguinẽ ex uteris expellit. Rhois ſeminis quũ rubrũ fuerit, grana uiridia triginta terito, & roſas caninas rubras,rubicundo ex ipſis delecto,in uino bibenda dato,quũ ſanguis eruperit. Aliud purgatoriũ. Si menſes non apparuerint,ſtyracem & origanũ terito,cõmiſceto, & adipe anſerino affuſo apponito. Aliud quod ſubditũ uteros purgat ac euacuat. Abſinthij radicem tritam cũ melle,cum oleo apponito. Subdititi a uteros purgantia,aperientia,& aquam ducentia. Scillæ fruſtum longitudine ſex digitorum,& digiti parui craſsitudine accipito,& de hoc duos digitos circũderadito ac leuigato,& reliquũ lana ſordida inuoluito,eam uero partem quæ circũraſa eſt ad os uterorum ſubditam,per diem ac noctem appoſitã ſinito.Poſtquam aũt lauit & abſtulit,aqua odorata colluatur. Aliud purgatorium molle,quod aquam & pituitam ducit,& pallidos ac ſubcruentos menſes detrahit, ſi nõ diuturni fuerint,& os emollit. Vnguentum narciſsinũ, cuminũ quod edimus, myrrham,thus,abſinthium, cupreſſum,ſalem, roſaceũ oleum ſumito. Et de alijs quidem ſingulis cõgium accipito,narciſsini uero partem quartã, & omnia in glandem efformata,ac crudi lini linteo excepta ſubdito. Aut linteum tenue pennæ circũdato ac deligato,& in oleo albo Aegyptio tinctũ apponito,& totã die appoſitum ſinito. Deinde ubi lauit & abſtulit,aqua odorata colluatur.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER I. IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

DE muliebribus morbis ſic ſentio.Mulierem quæ non peperit grauius et citius è mẽſibus ægrotare,quàm eam quę peperit. Quum enim peperit uenulæ fluidiores ſunt ad menſes.Fluidas autem ipſas facit purgatio illa quæ fit à partu.Et ubi hæc erumpit, uicinæ maxime uentri ac mammis corporis partes diſcinduntur.Diſcinditur item reliquum corpus.à quo uero hoc fiat,dictum eſt à me in natura pueri in partu.Diſciſſo autem corpore neceſſe eſt uenas magis aperiri,& ampliores ac fluidiores ad menſes fieri:itéque uteros magis aperiri,nimirũ puero per ipſos egreſſo, qui & uim & dolorem induxit.& quum hæc ſic ſe habeant,mulier purgationẽ à partu experta, minus laborioſe menſibus decurrentibus purgatur.Si uero etiã affectio aliqua mulieri quæ iam peperit accidat,ut mẽſes uenientes probe purgari non

poſsint

posſint,facilius dolorem feret,q̃ ſi nõ peperiſſet, Aſueti enim ſunt uteri,& corpus idoneum ut impleatur,utpote in uentre habẽti, & ſimul multa amplitudo in corpore eſt. Maior autẽ fit etiã amplitudo ubi peperit,nimirũ corpore diſciſſo. & corpus in amplitudine exiſtens, minus dolore affligitur, ſi non uenæ ſuperimpleantur,& nimium doleant. At uero ei quę nõ peperit,quũ corpus non aſuetũ ſit,ſi impleta fuerit,& fortius ac ſolidius & dẽſius ſit, ſi purgationẽ à partu experiatur: & quũ uteri ægrius aperiantur,menſes laborioſe prodeũt,et affectiones plures accidũt: ut propterea menſes obturẽtur,ſi prius nõ peperit. Habet autẽ res ſe hoc modo,uelut etiam prius à me dictum eſt. Dico mulierem rariore carne præditam & teneriorem eſſe q̃ uirum. & hæc res ſic ſe habet. à uentre trahit humiditatẽ,& citius,& magis,corpus mulieris q̃ uiri. Etenim ſi quis ſuper aqua,& per regionẽ aquoſam,duobus diebus ac duabus noctibus, molles lanas ponat,& ueſtem puram & cõtextam æquali ad lanas pondere, ſublatis utriſq; apponderatione facta,multo grauiores lanas cõperiet q̃ ueſtem. Fit autem hoc ex eo quod ſemper ab aqua ſurſum decedit in uaſa ampliora oſcula habentia. & lanæ quidem tanq̃ raræ & molles,ex decedẽte amplius ſuſcipiũt. Veſtis autem ut quæ plena eſt & ex cõtextu obturata, explebitur,nõ multum ex decedente aqua ſuſcipiens. Sic ſanè etiam mulier,uelut quæ rarior eſt, ampliorẽ à uentre humiditatẽ corpori attrahit,& citius q̃ uir. & tanquã teneriori carne præditę mulieri,ubi corpus ſanguine repletũ fuerit,ſi non ab ipſo ſeceſſerit,carnibus impletis ac calefactis,dolor oboritur. Habet enim mulier ſanguinẽ calidiorem,& propterea calidior eſt q̃ uir. Si uero amplior accedẽs ſanguis ſeceſſerit,dolor nõ fit à ſanguine,neq; calor. Vir aũt ut qui ſolidiore carne præditus eſt q̃ mulier,neq; in ſuperna uẽtris parte adeò ſanguine ſuperimpletur, ut niſi aliquid ſanguinis ſingulis menſibus ſecedat,dolorẽ fieri neceſſe ſit: & ſanguinis quantũ ſatis eſt ad nutrimentũ trahit: & quum corpus ipſi nõ ſit tenerũ, non dolore affligitur,neq; ſuperincaleſcit à plenitudine,uelut mulieri. Multum aũt confert ad hoc uiro,quod magis laborat q̃ mulier. Nam labor aliquid humoris abducit. Poſtq̃ igitur mulieri quæ nõ peperit,occultati fuerint menſes,et uiam foras reperire nõ poterint,morbus fit. Hoc aũt contingit,ſi uterorũ os cõcluſum fuerit,aut diſtortũ,aut aliqua pudendi pars cõtracta. Si enim horum quid fuerit,mẽſes exitũ inuenire nõ poterint, priuſq; uteri ad ſanam naturam redierint. Fit aũt hic morbus his maxime,quæ anguſtos uteros habẽt,aut ceruicẽ ultra pudendũ ſitam. Si enim horũ alterum fuerit,et mulier uiro nõ miſceatur,et uẽter magis q̃ oportet euacuetur,ab hac affectiõe uteri obtorquẽtur. Neq; enim humidi in ſeipſis ſunt,utpote muliere nõ coeũte: & amplitudo ipſis ſpatioſa eſt,utpote quũ uenter magis uacuus exiſtat. Quare obtorquẽtur, dum ſiccior et leuior eſt uẽter q̃ conuenit. & aliquãdo dum ipſi obtorquẽtur,etiã os ipſorũ diſtorqueri contingit,nimirũ ceruice ultra pudendũ ſita. Si enim humidi fuerint uteri à coitu,& uenter nõ euacuetur,nõ facile diſtorquentur. Hęc igitur cauſa eſt ut ipſi ſint cõcluſi,nimirũ à uenere abſtinẽte muliere. In tertijs porrò mẽſibus optime afficietur,ſi quæ prius inſunt progreſſa fuerint educta. Sin minus,mulier hæc patietur. Suffocatio aliàs atq; aliàs in ipſam irruet, & febris aliàs atq; aliàs corripiet,ac horror,& lumborũ dolor. hæc patietur in tertijs mẽſibus,ſi ipſi nõ prodierint. In quartis uero ſi nõ egreſsi prioribus exitũ fecerint,

etiam

etiam tūc tertij mēsis afflictionibus omnibus magis affligetur, & maxime tempore mensium. Deinde minus. Sæpe uero etiam à dolore libera sibi esse uidebitur. Erunt autem in quartis etiam hæc signa. Vrinam multam ac crassa eijciet, aliàs atq; aliàs. Et uēter ipsius durus erit, & maior ꝙ prius, & dentibus fremet, & cibum auersabitur, & uigilabit. Hæc patietur in quartis mensibus. Si uero curetur, etiā in his sana euadit. Et in quintis si non multi menses descenderint, dolor adhuc fortior accidit. In sextis uero iam incurabilis est. & iuxta priora quidem signa magis dolebit. Deinde ad ea etiā hæc aderūt. Anxia erit, & aliàs atq; aliàs seipsam iactabit, & animo deficiet, & pituitam uomet, & sitis fortis ipsam corripiet, Nimirum dum exuritur uenter ab uteris sanguine plenis. & ad contactum dolebit, maxime pectinē. Et aliàs atq; aliàs acute febriet. & uteri aliàs atq; aliàs murmurabūt, dum uidelicet sanguis in ipsis commouetur ac discurrit. & uenter consueto modo nō secedet. Neq; uesica urinā excolabit, maxime quum uteri ad stomachum qui neruosus est, mulieri allapsi fuerint, & ad uētrem irruerint, dolet spinam, & totū dorsum. & lingua ipsius refrenatur. & hanc non claram habet. & animi deliquium adest. Aliquibus etiam uocis priuatio. & stomachus mordetur. & flaua bilis exit. & spiritus offendens. & anxia est, & iactat se ipsam, & ardet. Postquam autē trāsmutati fuerint, & uesica tenuem sanguinem ab uteris trahet, tunc urina mingitur rubra. Et dolet quidem reliquum corpus, maxime uero collum, & spinam, & lumbos, ac inguina. Et ipsi ad hoc progressæ, & uenter attollitur, & crura supra modum intumescūt, & tibiæ ac pedes. & mors succedit. Et circa hanc quidē sic finiūt menstruæ purgationes ad sex menses occultatæ. fiunt item hæc. Quibusdam mulieribus menses bimestres in uteris existentes multi ad pulmonem procedunt. & ubi recepti fuerint, omnia patiuntur quæ in tabe dicta sunt. & non est possibile ipsam superesse. fiunt & hæc. Quibusdam suppurati fiunt menses, ubi per duos aut tres menses moram traxerint. Hoc autem maxime fit, si à febre fuerint cōbusti. Signa uero sunt si suppurati fuerint. dolores enim incidūt in pectinem, & pulsationes fortes, & contactum non sustinet. & si melius habitura est, menses ipsi erupuntur in pudendum, & procedit pus ac sanguis, & procedit graueolens, ad septē, aut octo, autem nouem dies. In priore uero tempore dolet uelut dictum est antea. Postq; autem depurgata fuerit, optimū quidem est si non fiant ulcera. Si uero reliquantur ulcera, ampliore curatione opus habebit, quo ulcera non putrescant, & graueolentia fiant. Sterilis autem euadet, etiam si melius habebit, ubi magna ulcera fuerint quæ in uteris facta sunt. Si uero non cōtinget, ut menses ipsi in pudendum procedant suppurati facti, ad partes supra inguen, iuxta lateris mollitudinem erumpent, citra tuberculum, utpote pure rupto, & illa parte purulenta graueolentia procedent. & si hoc fiat, mulier non superstes manet. Si uero etiam superstes maneat, semper sterilis erit. Hac enim parte de cætero uia fit mēsibus ut foras prodeant. Nam os uterorum ad hunc locum allapsum est. fit & hoc. Quibusdam ubi bimestres aut trimestres aut diuturniores fuerint menses, & ad lateris mollitudinem allapsi fuerint, quū non suppurati sint menses, uelut tuberculum fit supra inguen, sine capite, magnum, rubrum. & uulgus medicorū ignarum quid hoc esset, iam sæpe secuerunt, & sic in periculum induxerunt. Cæterum id quod uelut tuberculum fit, tali modo fit: Fruitur sanguine

caro

caro ipsa,utpote osculo uterorũ lateris mollitudini adiacente. & impletur caro ab ipso,& insurgit ac eminet,uelut sanguine repleta. Et aliquando si transmotũ fuerit os uterorum,& ad pudendum cõuersum, & menses processerint per pudendum,id quod circa lateris mollitudinem eminuit sedatur. In uteros enim distribuitur,hi uero foras laxantur. Si uero non cõuersum fuerit os uterorum ad pudendum,circa lateris mollitudinem suppuratur,& hac parte trãsitus fit mensibus. & eadem pericula sunt,quæ prius sunt relata. Sed & ad uomitum cõuertitur,& quibusdam in sedem,uelut in uirginum morbis à me dictum est,& signa & dolores eosdem ostendit,quos isthic retulimus. At hanc uiam minus faciũt menses mulieribus quàm uirginibus. Quum menses fuerint occultati,dolor habebit imum uentrem,& onus quoddam incũbere uidetur, & lumbos & laterum mollitudinẽ mirum in modum dolet. Si uero omnino nõ procedunt, præ morbo aut crassi & uiscosi,aut glutinosi fiunt. Primum igitur uentrem purgare oportet sursum ac deorsum. Deinde uteros subdititio medicamento, à quo sanguis purgatur. Atq; ita quiescere, & potandũ dare pharmacum, à quo sanguis prodeat. Bibat etiam Crethmon in uino tædaceo. Si uero fluxus ipsi non fiat,continget ut prægnans esse uideatur,& dum cum uiro coit doleat,ut putet quid incumbere. & grauitas fit in uentre. & uenter prominet,& desiderijs similibus afficitur,uelut in uentre habeat. & stomachi dolore afficitur, maxime ubi quinquaginta dies præterierint. Et dolor aliàs atq; aliàs habet uentrem,& partem circa umbilicum,& collum,et inguina,& lumbos. Et postquã menses duo aut tres præterierint,quandoq; menses aceruatim ipsi in pudendum erũpunt. & quę prodeunt uelut carnem esse putat,quemadmodũ ex fœtus corruptione & nigra. Quibusdam etiam ulcera fiunt in uteris,& opus habent diligenti animaduersione. Multis uero contingit ut putent se sex mensibus in utero habere,aut etiam paulo breuiore tẽpore. & uenter prominet,et alia sibi fieri putat, uelut in uentre habẽti. Postea sunt et quibus suppurati eruperũt supra inguen, simul cum quinto aut sexto mẽse,et uiam ea parte patefecerũt. Quibusdam autem ulcera fiunt in uteris etiam infra sub inguine. et periclitatur mulier de uita. Si uero etiã superstes maneat,sterilis erit. Quibusdam etiam in pudendũ erumpunt,et prodeunt ipsi putrefacti ac purulenti. Et ab his ulcera fiunt in uteris, & periclitatur. Et oportet ut ne antiqua fiant ulcera, cum attentione mederi. Sterilis autem et hæc fit,etiamsi fuerit curata. Si uero non eruperint menses sex mensibus intus conclusi,omnia patietur uelut ea quæ non peperit,in qua mẽses uiã inuenire non possunt. Et si quidem curata fuerit,sana erit. Sin minus, etiam ad octo menses durans moritur. Multis uero contingit, ut menses pituitosi ad multum tempus prodeuntes,etiam pauciores sanis sint,sana aũt talis fit, si conuenienti cura fuerit sanata. Si uero menses mulieri prodeant quidem,uerũ pauciores q̃ conuenit,utpote osculo uterorum paululũ à pudendo emoto,aut nuper concluso ad hoc, ut prodeant quidem, uerum obturentur ab ipsis etiam transitus,per quos penetrant ubi ad uteros descendũt:moderati sanè paulatim prodeunt,sanguine semper perfecte osculo incũbente. Et postquã dies præterierint quibus purgari solet,et conclusus fuerit sanguis in uteris relictus,et alij menses subdescendentes non expulerint conclusum sanguinem, sed semper paulatim grauant,et primis mensibus duobus aut tribus non ualde prodeunt.

Postquam

Postquam autem plures menses præterierint, adhuc magis dolebit. & non habet in uentre, quę diu sanè sic habuerit. et febris corripiet ipsam debilis, maxime in diebus quibus purgari solet. Verisimile est autem et in intermedio tempore ipsam febrire, et horrere, et stomachi dolore uexari, et ad multitudinem addere singulis diebus. Et dolet aliàs atque aliàs corpus, et maxime lumbos, et spinā, et inguina, et articulos manuū ac pedū. Verum his locis non simul dolet, sed aliàs atque aliàs, qua parte sanguis discretus, et in uteris esse non potens impetu suo grauarit. & qua sanè corporis parte incubuerit, tumor est, fitque etiam conuulsio fortis articulorū corporis. Et aliàs aliud ex relatis antea signis ipsi apparet. Hęc siquidem iuxta debitum modum curata fuerit, sana euadet. Sin minus, morbus septimestris aut diuturnior factus, lethalis fuerit, aut claudam faciet, aut artes aliquas impotentes efficiet, si præ rigore & cibi fastidio, sanguis circa neruos compactus fuerit, quęcunque tandem locum occupauerit. Hic autem morbus magis fit his quæ uirum non habent. Si uero hi morbi iam relati, aut quicunque postea referentur, incidant in eam quę partū nō sit experta, diuturniores erunt, & minus dolorosi. Verū signa eadem, & ijdem fines, tum ei quæ non peperit, tum ei quæ puerperia experta est, contingunt, si nō curentur. Oportet autem statim curationem facere. Sin minus, statim comparēt morbi. Si uero menses plures quàm oporteat prodeant, & crassiores: Nimirum corpore natura fluido existente, & osculo uterorum prope pudendum sito, & ad hæc multo cum uiro coitu utatur, & conuiuetur, semel aliquādo multi descendentes, & cumulate prodeuntes, os uterorum impetu suo magis dilatant. & si ad hæc nō incidat uasorū euacuatio, sed rursus multus accesserit calor, & os amplū faciunt, & corpus: utpote dum cōuiuante & uoluptatem ac consuetudinem uiri consectante muliere, facili fluxu ad uteros etiam calor defertur. & decolor erit quę diu sic habuerit. & si postea morbus aliquis aut affectio inciderit, ut corpus affligatur, & uteri similiter iuxta solitum morem ampli sunt, & corpus facili fluxu in ipsos præditum est. Et post hæc febris habet, & cibū auersatur, & anxia est, & tenuis ac debilis. & lumbos ex mensibus dolebit. & progressu temporis si non curata fuerit, omnia ipsam magis affligent in intermedio tempore. & periculū ipsi imminet, ne sterilis fiat, aut à tēpore & morbo uexata, si alius morbus coincidat, ex hoc moriatur. prodeunt autē menses crassiores & plurimi, in intermedijs diebus. Incipientes aūt & desinentes, pauciores & tenuiores. Moderati uero sunt menses prodeuntes in omni muliere si sana sit, ut duarum heminarum Atticarum mensura secedant, aut paulo plures, uel pauciores. atque hoc ad duos aut tres dies. Longius autē tempus aut breuius, morbosum & sterile est. Coniectare porrò oportet, mulieris corpus inspiciendo, & interrogare collatione ad priora facta, an semper morbosa uiuat, aut nō. Si enim pauciores aut plures dies quę solent prodeant, aut ipsi pauciores aut plures fuerint, morbosi sunt: Nisi natura ipsa morbosa & sterilis fuerit. Si uero hoc fuerit, & ad salubriorē statum transmutatur, melius est. procedit autem sanguis uelut à uictima, & cito congelatur si sana fuerit mulier. Quibus uero in natura est, ut plures quę quatuor dies purgentur, & menses ualde multi prodeunt, hę tenues fiunt, & fœtus ipsarum tenues, & emarcescunt. Quibus autē purgatio infra tres dies fit, aut pauci menses secedunt, hæ crassæ sunt, & bene coloratæ, uirilesque ac partus immemores.

& neq; concipiunt. Si suffocatio derepẽte accesserit: fit autem maximè his quæ cum uiris non coeunt, & senioribus magis q̃ iunioribus. Leuiores eni uteri ipsarum sunt: fit autem potissimũ tunc, ubi mulieri uasa euacuata fuerint, aut plus solito laborarit: resiccati à labore uteri conuertũtur, ut qui uacui sint ac leues. Est enim ipsis locus spatiosus ut conuertantur, utpote uentre uacuo existente. Dum autem conuertuntur, impetunt hepar, & iuxta consistunt, & ad præcordia irruunt. Currunt enim & progrediuntur sursum ad humiditatem, tanquam à labore magis q̃ opportunum est resiccati. Hepar autem humidum est. Postq̃ autẽ impetiuerint hepar, suffocationem faciunt, derepente perspirationem circa uentrẽ intercipiẽtes. & aliquãdo simul incipiunt hepar impetere, & à capite pituita defluit ad pręcordia, uelut ab eo quod suffocatur. et aliquãdo simul cum pituitæ defluxu, descẽdunt ab hepate ad locum suum, & cessat suffocatio. Descendunt autẽ detrahentes humiditatẽ, & grauati. Stridor aũt ab ipsis fit, dum ad suam ipsorũ sedem procedunt. postquã aũt eò deuenerint, aliquãdo uenter post illa humidior fit, q̃ superiori tempore. Laxat enim iam caput pituitam in uentrem. Vbi uero apud hepar & præcordia fuerint uteri, & strangularint, mulier albas oculorum partes subuertit, & frigida fit. Sunt autẽ & quæ liuidæ fiunt. Quędam etiam dentibus frendunt. & saliuæ ad os fluunt. & similes sunt his qui ab Herculeo morbo detinẽtur. Si uero diutius morã traxerint uteri apud hepar & præcordia, mulier strangulatur. Quãdoq; uero ubi mulier uasa euacuata habuerit, & insuper laborarit, uteri cõuersi ad uesicæ stomachum allabuntur, & urinæ stillicidium inducunt. Aliud autem nihil mali habet, & curata cito sanescit, quandoq; etiam sponte. Quibusdã uero ex labore aut inedia, ad lumbos aut ad coxas allapsi, dolores exhibent. Si mulier corpore male habuerit, & menses biliosi prodierint, ex hoc probe cognosci possunt. Nigri sunt ualde, quandoq; uero nigri aut splendidi. & paucissimi prodeunt, & citissime congelantur. & semen amborum, & maris & fœminæ euanescit. & non habet in uẽtre. & incipiente quidẽ morbo, purgatur diebus quibus solita fuit, non pluribus. progredientibus autem mensibus, pluribus diebus purgatur, & menses pauciores singulis diebus apparent. Et febres succedunt erroneæ acutæ, cum horrore & cibi fastidio aliàs atq; aliàs, & stomachi dolor. & dolebit maxime ubi mẽses ipsi appropinquarint. Postquã autem purgata fuerit, & ad modicum tempus, superiorũ respectu melius habuerit, postea rursus ad idem perueniet. Dum autem curatur, cito sana fit. Si uero non curetur, & tempus procedat, omnia prius relata ualde ipsum affligent. & dolor corripiet, nunc uentris partem infra umbilicum, nunc inguina, nunc lumbos & coxẽdicum ad sedem iuncturam, nunc collum, aliquãdo uero strangulatio fortis accidet. & caligo ante oculos obuersabitur, & uertigo, utpote purgatione sursum uergẽte ac ascendente. Si enim corpus male habuerit mulieri menses pauciores fiunt. & quibus corpus plenum fuerit, his menses plures prodeunt. At uero biliosæ si menses prodeant, pusillanimitas incidit, & cibi fastidiũ aliàs atq; aliàs, & anxietas, ac uigilia, & eructat frequẽter. & nõ uult deambulare, & tristis est, & nõ uidere sibi uidetur, & timet. Et si curetur, ex his sana erit. Si uero tẽpus processerit, adhuc magis dolebit. Optime autẽ cum hac agatur, si uomitus biliosus succedat, aut uenter turbetur, non fortiter, & subeant biliosa. & si fluxus succedat ipsi nõ for-

tis. Si enim quid ex his forte inciderit in corpus afflictũ, periclitabitur. Si uero leniter depurgetur aliquid biliosi aut totum id quod molestum est, sana fiet. Si uero neq; curetur, neq; quicquã horum fiat, moritur mulier. plerũq; tamen cõtingit ut fluxus incidat biliosus ex hoc morbo. & si fluxus fiat, primũ quidem pauca sunt quę comparent. per omnes aũt dies omnino plura contingũt. Temporis autẽ progressu plerũq; etiã morbus acutus fit. & uteri à purgatione biliosa prodeũte mordentur, ac exulcerãtur. Sed & in hoc adhuc sana fit, si curetur, & fluxus cõpescatur. Si uero uteri ab ulceribus fuerint inflammati, adhuc acutior morbus erit, & multa graueolentia ac purulenta prodibunt, ab ipsis uteris iam egressa, & semper uelut aqua de carnibus. & prius relata omnia ipsam magis affligent. & ulcera adhuc magis efferatiora erunt, donec ipsam uincãt. Si uero etiam sanata fuerit, sterilis erit à cicatricibus. Si mulier corpore male habuerit, & pituitosi menses prodierint. cognosci autem possunt si pituitosi prodeant. Pelliculosi enim apparent, & uelut araneorum casses distenduntur, & subalbidi sunt. Hoc aũt contingit, si corpus & caput ipsi pituita repleta fuerint, & hæc non subpurgetur, neq; per nares, neq; per sedem, neq; per urinæ meatum. Sed in mensibus, & in turbatione sanguinis, unà cum purgatione foras exit. Et si hæc sic habuerint, ad duos quidẽ aut tres menses nihil ægrotat. postquam autem amplius tempus progressum fuerit, & nõ curetur, magis dolebit. & febris erronea corripiet. & cibum aliàs atq; aliàs fastidiet, & stomachum dolebit, & maxime dolebit ubi menses appropinquarint. Quũ uero purgata fuerit, ad modicum tempus, superiorum respectu melius habebit. postea ad idem relabitur. & si non curetur, sed tempus procedat, fient ipsi omnia quæ ei cui biliosi menses prodibant, donec fluxus sistatur. Consequitur etiam ut hæc fluxum pituitosum habeat, aut alia quæ ego dicam paulo postea. Et si quidem fluxus succedat, semper procedunt per omnes dies, nunc aceruata, nunc pauca. & quandoq; uelut à carnibus aqua prodit, quandoq; uelut sanies. & in hoc ipso multi sanguinis grumi insunt. & radit terram uelut acetum, & mordet ubicũq; mulierem contigerit, & uteros exulcerat. Et ubi ad hoc peruenit, reliqua quidem similiter patitur, uelut prior. Minus uero quàm illa caput dolebit. et ulcera neq; deformia, neq; magna, neq; purulenta, neq; graueolentia, similiter uelut illi fiunt, sed minus huic. Si uero curetur, sana euadit, etiã ubi morbus progressum fecit, & non ualde moritur, Verum prægnans esse non potest quæ sic habet. Quæcunq; uiro cohabitantes in uentre habere non possunt, interrogandæ sunt, an ipsis menses prodeant, aut non: & an purulenti sint, aut frigidi.

Si quidem igitur responderit, interrogetur an statim exeat genitura, an postera die, aut tertia, aut sexta, aut septima. Si igitur dixerit statim exire ubi coiuit, uteri osculum rectum non est, sed distortum, & genituram non capit. Si uero dixerit, postera die, aut tertia, uterus perhumectus est, & semen eluitur. Si uero sexta aut septima, semen computrescit. putrefactũ uero exit. Si igitur ab initio non suscipiat semen, os uteri primum curandum est, ut rectum sit. Si uero eluatur postera, aut tertia die, uterus & caput. Si uero computrescat & exeat, & uterus, & totum corpus curetur. Atq; hæc singula sic cognoscere oportet. Quali uero purgatione opus habeat, hoc modo cognoscit. Quum menses prodeunt, linteum complicatũ palmi magnitudine super tenuem cinerem ex-

pandito, deinde ut quæ exeunt super hoc defluant curato. Præstat aūt duo esse lintea, utrunq; seorsim, alterum diurnum, alterum nocturnū. & diurnum quidem, postera die lauare oportet. Nocturnū uero, ubi per diem ac noctem super cinere situm fuit. In lotura uero considerare oportet, qualia'nam fiant lintea lota, ubi in sole fuerint siccata. Optimū tamen est in tenebricoso loco ea resiccari. Si quidem igitur pituita fuerit quæ conceptionem impedit, mucosa lintea erunt. Si uero propter salsuginem & bilem impeditur, fulua & subliuida. His igitur consideratis, & diligenti animaduersione expensis, totū etiam corpus inspicito, an multa purgatione opus habeat, aut secus, ita ut & ad colorem, & ætatē, & robur, & anni tempus, & qua diæta utantur respicias. Curatio uero & totius corporis est, & uteros ac osculum ipsorum sanare. & si hoc conclusum fuerit, aperire. Si uero illi distorti fuerint, dirigere oportet. Si autē humidi fuerint, resiccare. & alia quoq; facere contraria. Fermè autē omnibus multa curatio eadē est, excepta mēsium detractione. Nam quibus nihil prodit, his detrahere oportet. Immo quicquid in mensibus mali inest, hæc auferre oportet: quum uidelicet pituitosi sunt, & pelliculosi, & saniosi, & tenues, aut albi, & grumosi: & quum nigri sunt, & carbūculosi, aut caliginosi, aut acres, salsi, turbati, purulenti. Hæ omnes causæ tollendæ. Prohibent enim in uentre conceptum. Quibuscūq; igitur menses pituitosi ac pelliculosi sunt, hæ carnosę sunt, & his os humectū est, et saliua multa ac uiscosa. Et si acidum aut acre quid gustarint, sputū in ore liquidius erit, & insulsum. et ad omnia quæ ederint aut biberint, turbatio sequitur. & supprimitur ipsis ac attollitur uenter. & nausea adest, & anxietas ac iactatio multa. Et à capite fluxus defluit, & omnia obducit, & multā humiditatem inducit. & partes sub oculis liuidæ sunt ac inflatæ. Has totas fouere oportet, & frequēter uomere, & à cibis, et ieiunas. Infernū autem uentrem mollire, sed pharmacis omnino leuibus, quæ minime bilem ducunt. & semel in die cibū capere, & frequenter exerceri. Et cibo siccissimo uti, & potu paucissimo meraciore. Melius autem est ut uenter facile solubilis cōseruetur. Verum uteros si ad hāc diætam non paruerint, pharmacis subdititijs nō mordacibus purgare oportet. Fomentum tamē semper purgationibus præmittendū est, prius id quod ex fœniculo paratur. Deinde quod ex suffimētis. Fomento uera & subditiones medicamētorū facito, cōiectura facta ut omnia fiant, & pro ratione adhibeantur, quo tempore menses prodeunt. Si quidē igitur puri & sinceri ac cruenti fiant, ita ad uirum accedat incipientibus mēsibus. Optimū autem, desinētibus, & adhuc euntibus, magis q; ubi disparuerunt. Quū autem ad uirum itura est, suffimentum quoddam ex adstringētibus suffiat, atq; hoc per canistrū, & arundinem, pharmaco calido cineri insperso. Quū uero insperseris, & canistrū, siue operculum circūponito, & per arundinē insidenti fomentū adhibeto. Vbi uero opus fuerit ipsam suffiri, plūbea fistula utere, ut aperto osculo suffiatur. Deinde quū surrexit, rursus in lecto plumbeam fistulam apponat, Deinde ea subtracta cū uiro coeat. Et si ea quæ à uiro prodeunt, nō fuerint ei manifesta, extentis & alternatim positis cruribus quiescat. Ieiuniū autem utile est in hac die, præterquā si cyceonem uelit non salsum in aqua. Hunc autem tunc bibat quum uult suffiri. Si uero ubi cum uiro coiuit, postridie detineat genituram, & neq; altera die exeat: à cibis quidem & balneis prohibeatur. Bibat autem polentam in aqua non salsam

sam, bis ac ter in die. Atq; hæc diæta sit per sex dies, aut quod melius est, septẽ; si non exierint ea quæ à uiro suscepit dum cũ ipso coiuit. Illota uero maneat per omne tempus, et det operã ut motus uitet. Si uero deambulare uelit, deambulet in loco plano et leui, nequaq̃ accliui, neq; decliui. Desideat etiam super mollia, si conceperit. Reliquam uero diætam eandẽ faciat usq; ad dies triginta. Illota aũt sit, aut si lauari opus habeat, pauca & nõ ualde calida lauetur. Caput uero ne ma defaciat. Cibis autẽ utatur & panibus, & maza si uelit. Ex carnibus autem, palumbe, & similibus. ex marinis, his quæ aluum sistunt. prohibeatur ab oleribus acribus. Vino uero nigro utatur. Carnibus autem assatis potius q̃ coctis, tum mansuetis, tum ferinis. Et hæc quidẽ si conceperit, hoc modo facere oportet. Si uero non cõceperit, sed secunda aut tertia die exeũt ea quæ à uiro immissa sunt, fluentia cũ multa humiditate: manifestũ est quòd uteri sunt humidiores. Curare itaq; oportet iuxta relatũ modum, donec sicci fiant. Quum aũt sicci esse uidebuntur, sic curato. Optimũ est pharmacũ mollitoriũ, & retro, & anteriori parte ipsi adhibitũ, donec uteri ad naturam suam redeant. & rursus ad uirũ accedat, quum menses nõ amplius multi, sed pauci & bene colorati fuerint, & ad libidinem concitatur. Sed & in aliis diebus cum uiro cõsuetudinem habere oportet, si optime habuerint uteri. Quum autẽ in relatis diebus cõsuetudinem habuerit cum uiro, si probe parati fuerint uteri, & si geniturã ad decẽ aut duodecim dies detinuerit, ne adeat uirum. Si uero non concipiat, uteri autem sani sint: cõtingit enim & hoc plerisq;, quum debiles existentes uteri, ab affectione macilenti fiunt: aut præ medicamentis & fomento multo, genituram ferre non possunt, priusquã asueti fiant et conualescant. Hoc autẽ sic cognosci potest. Quũ ab ipsa exierint, secũda aut tertia die exeunt, aut adhuc prius, crassa & compacta uelut mucus: nisi mali quid sit, & propter aliũ uterorum morbum genitura discedat. Quum igitur talia apparuerint, curatione quidẽ uterorum nõ est opus, uerum reliqui corporis cura habenda est, quo huiusmodi bonus habitus sit ipsi, ut contractum simul sit corpus, & iusta mole præditũ, ex paucorũ balneorũ, plurium uero & leuium laborum usu. Ab acribus aũt & salsis prohibeatur. Vomitibus utatur ante dies quibus mẽses fieri solent. & rursus fame maceretur, & alia perficiat quæ dicta sunt. Atq; hæc quidem harũ curatio est. Quibus aũt statim ubi coiuerint diffluunt ea quæ à uiro sunt immissa, his os uterorũ causa est. Curare uero sic oportet. Si quidem ualde cõclusum fuerit, tædis & plumbeis fistulis immissis aperito. & molli fomẽto ex fœniculo foueto. et subdititiis, quæ uteros attenuant, & in directũ redigunt, purgato. Post purgationes autẽ & fomẽta, ea infundito quæ causæ sunt cõtraria. Quibus uero os distortũ est, & ad coxam allapsum; fiũt enim etiã talia prohibẽtia ne uterus semen suscipiat: Quũ igitur tale quid acciderit, odoratis fomẽtis fouere oportet. post fomentum aũt, per digitũ auulsum à coxa detrahito. Quũ autẽ discesserit, tædis & plumbeis fistulis immissis iuxta priorẽ rationem in rectitudinẽ dirigito. ubi uero rectificati ac aperti fuerint uteri, medicamẽtis subdititiis purgato, & alia facito iuxta relatam rationẽ. Quum autẽ magis q̃ oportet aperti fuerint uteri, purgatione opus habent. post purgationes aũt, collutionibus & suffimẽtis. Si uero propiores sint q̃ oportet, uomitibus uteri opus habent, & fomento fœtido, donec ad suum locum redeant. Diæta uero utendũ est relata. Si uero os pingue fuerit

& crassum,& propterea non concipiat,sinapi coctum ieiuna edat,& meracum insuper bibat. Apponat autem nitrum rubrum,& cuminum,ac resinam. Optimum autem fuerit nitrũ uino ammiscere & resinæ,unà cum cumino & unguẽto albo. Aut cornu cerui urito,& duplũ crudæ ordeaceæ farinæ cũ uino ammisceto. Si uero non melius habeat,porrum coquito,& ipsam insidere facito. Autphagum id est glandem tritam apponat. Et allio recenti uescatur, & aqua mulsa insuper pota uomat. Quibus porrò intus manet uiri semen & computrescit, & turbationem facit,his atriplicis semẽ aut succum, cum melle aut cum cumino delingendũ dato. Quum autem à uiro immissa graueolentia fuerint, non concipit. Portulacam igitur & adipem anserinum misceto & apponito. Quibus uero sexta aut septima die,à uiro immissa prodeũt putrefacta,his uerisimile est ab utrisq; fieri, & bilis, & salsuginis influxu. Curare autẽ sic oportet, per ueratrũ,aut scammoniam,aut epliũ. Hæc enim sursum ac deorsum pituitam & bilem purgant,& flatus educunt. Ante purgationes aũt fomentis utendum est ex suffimẽtis. Vbi uero fomentum adhibueris,per subdititia purgato, eodẽ modo uelut in prioribus. Et post subdititiorũ ac purgationũ usum, mollitorijs utere,& subdititio medicamento ex mercuriali & artemisia herba,& anemona,& ueratro albo aut nigro. Atq; hæ quidem medicationes hoc modo his cõducunt. Diætã uero respectu ad totũ hominis corpus facto cõstituere oportet,siue siccior,siue carnosior mulier esse uideatur. Et si quidẽ siccior fuerit, balneis pluribus,& obsonijs omnibus coctis,tum marinis,tũ carnibus utatur. Vino uero aquoso,& oleribus coctis,& pinguibus omnibus ac dulcibus. Hæc enim plerũq; faciũt ut humiditas sit,tũ in reliquo corpore,tum in uteris. Si uero humidior fuerit,tales uteri nullo ex his opus habẽt,sed uice uersa neq; cõtrectare,neq; lauare recẽti motu facto oportet,neq; suffire. Nam ad periculũ hæc procedere solẽt. Et si magis q̃ pro natura fuerint humectæ, siccare sanè ac suffire oportet. Si uero biliosa in ipsos cõfluãt, medicamentũ dare quod bilẽ purgat. Si uero salsuginosa,lac asininũ,& uinũ,& alia auxiliaria. Morborũ porrò uires cõsiderare oportet,& causas ex quibus morbi fiũt exquirere,atq; sic ad alia procedere,& morbos circa locos curare. & quæ quidẽ ob causam osculorũ hiantium prohibentur,ut ne detineant in uẽtre,horũ oscula præparare, ut probe diducta sint. Quũ uero humiditas prohibuerit,hãc inspicere ut ne impediat,totis mulierũ negotijs expẽsis,siue ex toto corpore quid moueri uideatur, siue ex ipsis uteris,siue ex utrisq;. Vteros aũt sic curare oportet,ut neq; humidi sint,neq; ualde sicci. Imò sicciores quidẽ,tãto magis bono succo,quãto sunt sicciores, eiusmodi humiditate ut pingues magis fiãt q̃ graciles. Humectos uero & madidos siccare, ita ut relinquas quo humidi sint,et nõ ualde resiccẽtur. Excessus enim in his ualde sunt uitãdi. Concipit aũt in uẽtre,neq; ea quę humiditatẽ habet,neq; quę resiccata est,nisi quid horũ in ueteri natura fuerit. Cæterũ uirum adire ipsam oportet,post adhibitã curationem,desinẽtibus aut inchoantibus mensib. Optimum est etiã ubi quieuerint. Maxime uero in his diebus experiendũ est,an prægnãs fieri posit. hi enim sunt oportunissimi. Si uero nõ statim cõcipiat,& reliqua bene habeãt,nihil prohibet etiã alijs diebus cũ uiro coire. Nã hæc exercitatio alacritatẽ ipsi inducit,& uenulæ hinc laxãtur. & si ea quę à uiro prodeũt concurrerint secundũ rectitudinẽ cum eo quod à muliere,citius cõcipiet. Hęc enim

caussa

caussa est his, quibus siue statim, siue posteriore tẽpore exeunt. Atq; hæc quidẽ de his dicta sunt. Si uero humidius fuerit os uterorũ, genituram attrahere non possunt. Vtendũ autẽ est medicamẽtis subdititijs acribus. Cõmorsus enim & inflãmatus stomachus, solidus ac firmus quãdoq; fit, & aliquo modo accõmodatur. Sed & si in callũ indurati fuerint, præstat acria apponere quæ mordeant. Quę enim tenuia et feruida sunt, calli duriciã diffundũt. Si uero mollitus fuerit callus, mollibus curato, & his quæ nõ mordent. Quòd si diu nõ concipiat, mensibus nõ apparẽtibus, quũ tertia aut quarta dies aderit, alumen tritum, unguẽto dilutũ, & lana exceptum apponito, & habeat per triduũ. Quarta uero die fel bubulũ siccũ in oleo feruefacito, & lanam tenerã eo imbutã subdito, & habeat per triduũ. Postridie aũt eximat, & cũ uiro coeat. Si geniturã non suscipiat mulier, mẽsibus secundũ naturam prodeũtibus, membrana præposita est. fit etiã ex alijs causis. cognosces aũt ubi digito obicem cõtigeris. facito autẽ medicamentũ subdititiũ, resinam et æris florẽ cum melle subacta in linteo apponito q; penitissime, filo ad extremitatẽ alligato. ubi uero hoc extraxerit, myrtũ in uino coquat, & uino tepido perluatur. præstat aũt membranã auferre. Sũt aũt mulieres quæ facile quidẽ in uentre cõcipiunt, gestare uero nõ possunt, sed fœtus ipsis corrũpuntur, aut tertio, aut quarto mẽse, nulla causa accedẽte, necq; cibo incõmodo ingesto. et hæc est causa quæ relata est, & maxime quũ uteri augmentum fœtus dimiserint, aut uẽter ipsis turbetur. Debilitas autẽ, & febris uehemẽs, & cibi fastidiũ incidit eo tẽpore quo fœtus corrũpunt. Est aũt & hæc caussa, si uteri fuerint leues, aut natura, aut ulceribus in ipsis innatis. Si enim leues fuerint, quãdoq; continentes ipsum pelliculæ, minus q; oportet cohærẽt: utpote quũ uteri ipsi pleni existant. cognouerit aũt quis hæc singula, si de his exacte interroget. De leuitate uero cognouerit, si alia mulier contigerit, dum uteri uacui sunt. Non enim hoc tempore manifestũ fit. Si uero menses prodierint his aceruatim prodeunt. Quibusdã tamen ipsarũ contingit ut fœtus edant. Et si qua curetur, spes partus adest. & de his quidẽ sic habet. Si mulierem puerperam facere uelis, aliàs concipere nequeuntẽ, menses considerare oportet, an pituitosi sunt aut biliosi. Cognosces autẽ sic. Arenã tenuem ac siccam subijcito, & quũ menses prodeunt, in sole sanguinẽ superfundito, ac siccari sinito. Et si quidẽ biliosa fuerit, sanguis in arena siccatus pallidus erit. Si uero pituitosa fuerit, uelut mucus. Vtrum igitur horũ fuerit, uentrem purgato, siue supra opus habuerit, siue infra. postea uteros purgato. Si uero cõcipere uoles, hederæ grana septem, aut folia, singulis mẽsibus in uino ueteri, cessantibus mẽsibus bibẽda dato. Et mali coriũ in uino odorato meraco coquito, & glandem ex hoc factã in meridie subdito. Aut alumen Aegyptiũ tritum lanæ illigatũ apponito. Quũ aũt sol occiderit, eo detracto, uino odorato perluatur. Hæc aũt cessantibus mẽsibus facere oportet. Sed & hoc sic habet. Quũ purgatæ fuerint mulieres, maxime in uẽtre cõcipiunt cũ uiro consuetudinẽ habẽtes. et genitura ipsis corroboratur, si quãdo oportet coiuerint. Et semen uiri facile ammiscetur, & si præualuerit, illi accõmodatur ac appropriatur. Tunc enim maxime os uterorũ hiat, & distentũ est post purgationes. Et uenæ geniturã attrahũt: At in priore tẽpore, et os uterorũ cõclusum est, & uenæ magis sanguine plenæ existẽtes, nõ similiter geniturã attrahunt. Si uero genitura iugi cursu defluat, mulier uiro misceri non cupit,

& si misceatur, non concipit: & lumbi ac coxendices doloribus uexãtur, & febris debilis corripit, & impotentia ac animi deliquium succedit. & aliquando uteri in suo loco non sunt. Si quidẽ igitur præ plenitudine defluat, sinere ipsam optimum est. Si uero uterus laxus fiat, diæta sit alica, caro suilla, aut palũbis, & uinum nigrũ. potiones uero, quæ ad fluxum describentur. Nunc porrò dicam de morbis earum quæ in uentre habent. Pronuncio aũt de muliere in uentre habẽte duos aut tres menses & ultra, si mẽses statim prodeant singulis mensibus, necesse est tenuem ipsam fieri ac debilẽ. Quãdoq; etiam febris ipsam corripit his diebus, q̃ diu menses prodierint. Et dum prodeunt, & postq̃ prodierint, pallida fit. Sed & pauci prodeunt. His uteri magis q̃ opportunũ est hiant, & augmentũ fœtus dimittunt. Descendit enim quũ mulier in uentre habet, sanguis paulatim in uteros à toto corpore. & in orbẽ circa id quod in uteris est circumstans, illud auget. Si uero hiarint uteri magis quàm oportet, sanguinẽ singulis mensibus, uelut procedere solet, dimittunt. Et quod in uteris est, tenue ac debile fit. Si uero curetur mulier, melior & fœtus, & mulier euadit. Si uero non curetur, fœtus corrũpitur. Sed & ipsa periclitatur, ne diuturnum habeat morbum, si purgatio plus quàm oportet prodeat. Quia & post corruptionem periculum imminebit, nimirũ uteris magis apertis. Si uero mulieri in utero habenti caput pituitosum fuerit, & pituita acris in uentrẽ descenderit, & à capite uentrem perrũpit, & febris debilis ipsam corripit, & palpitationes quibusdam debiles subexolutæ, augescentes acutæ. Si uero etiam cibi fastidiũ, & impotentia corripiat, periculum est ne breui fœtus corrumpatur. Sed & ipsa in periculum adducetur, si non curetur. ubi uero effugerit, utpote uentre fluido existente, statim concludere ac cõstringere oportet. Multa uero etiam alia sunt pericula, in quibus fœtus corrumpuntur. Nam si mulier in uentre habens ægrotarit, aut debilis fuerit, aut onus leuarit, aut percussa fuerit, aut saltarit, aut cibum fastidierit, aut animi deliquio correpta fuerit, aut amplius aut minus nutrimentum accipiat, aut timeat, & consternetur, aut uociferetur, aut intemperanter uiuat fœtum corrumpet. Nam et cibus corruptionis caussa est, et potus multus. Sed & ipsi uteri naturas habent, quibus abortum faciunt, quum sunt flatuosi, densi, magni, parui, & alia his similia. Si mulier in utero habens, uentrem aut lumbos doleat, formidare oportet ne fœtum per abortum edat, pelliculis qui ipsum continent ruptis. Sunt etiam quæ fœtus corrumpunt, si acre quid, aut amarum ederint, aut biberint præter consuetudinẽ, dum adhuc paruus intus est puerulus. Si enim puero quid accidat præter cõsuetudinem, & si paruulus adhuc fuerit, moritur. Et si eiusmodi edat aut bibat, uelut diximus, ut necesse sit ipsi turbari uentrem, dum adhuc paruus est puer. Percipiunt enim & concitantur ipsi uteri, fluxione ex uẽtre secedente. Et si laborarit mulier plus quàm oportet, et uenter ipsius concludatur, aut magnus fiat, etiam sic puer corrumpitur, uelut à labore calefactus, et à uentre pressus. Plerũq; enim dum parui sunt, debiles sunt. Quidam uero etiam magni corrumpuntur. Quare mirari non oportet mulieres, quòd inuitæ corrũpunt. Nam custodia & scientia multa opus est, ut in uteris gestent puerum & enutriant, & ut euadant ab ipso in partu.

Si uero mulier in uentre habens, corpore male habeat, & fuerit biliosa & doloribus uexata, & aliàs atq; aliàs febricitet, & os examarescat, & lingua cum

uirore

rore pallida fiat, oculi uelut morbo regio affecti, ungues biliosi, urina acris: hæc tum aliàs, tum si febricitet, aliàs atque aliàs ipsi accident: postquã uero etiam purgationem contigerit biliosam esse, planè timendum est etiam pueros debiles fore: hæc si biliosa per secessum egerat (id quod ualde contingit) melius deget. Et si biliosa aut ualde nigra sunt partus purgamenta, etiam ut plurimũ pinguedo succedit, & prodeunt paulatim, & non cito congelantur. & primo quidem tempore leuius fert, postea uero grauius, & minus purgatur quàm oportet. Si enim corpus male habuerit, etiam partus purgamẽta pauciora ac deteriora ipsi procedẽt. Patietur autem & hæc omnia, etiam si menses prodeant biliosi. Verũ breuiori tempore ægrotabit. Et morbus ad eadem pericula, & signa, & trãsmutationes deueniet. Aut enim ipsis uomitus biliosus, aut purgatio per uentrẽ, in hoc morbo fit, et uteri exulcerantur. Multa uero custodia mulier opus habet. Quum igitur tale quid factũ fuerit, ut ne moriatur, sterilis erit. Si uero nihil horum fiat, et non curetur, sed partus purgamenta fuerint ipsi occultata, in triginta et una diebus utplurimum moritur. Huic pharmacum in potu exhibendum est quod bilem ducat. Prodest & anisum, & quæ ad urinam ciendam dantur. Vomat autẽ, & sudores eliciantur, & aluus succo ptisanæ, & melle, & ouis, & maluæ aqua infusa eluatur. Quibus in uentre habentibus circa septimum aut octauum mensem, derepente mammarũ & uentris plenitudo collabitur, & ubera gracilescunt, & lac nõ apparet, his dicendum est, puerum aut mortuum esse, aut uiuere & debilem esse. Si enim in uẽtre habuerint, & apparuerint menses: aut abortus fiunt, si plures fuerint & male olentes, aut fœtus morbosi fiũt.

Si mulier in uentre habẽs pituitosa fuerit, & caput dolet, et aliàs atque aliàs febrit. & in capite obuoluitur pituita. Et grauitatẽ exhibet ac frigus. & in corpus procedit, & in uenas, quũ caput fuerit repletũ. Fit etiam colore plumbo similis, & uomit pituitã, lingua alba est, & urina cõmuniter exalbescit, frigida est, turbatio adest, & æger motus. Vbi uero pepererit, procedet ipsi purgatio pituitosa, & apparebit pelliculosa, & uelut araneorũ casses in hac distenti erunt. & patietur quidem eadem omnia etiam ea cui menses pituitosi prodeunt. uerum breuiore tẽpore ægrotabit. & eadem pericula, & signa, & trãsmutationes morbus habebit, Continget enim ipsi uomitũ pituitosum fieri, & affectiones similes uelut illi accident. Depẽdent enim eodem modo partus purgamẽta, & menses pituitosi, uerum purgamenta partus breuiore tempore quàm menses. & nisi erumperit ipsa purgatio quæ diu morã traxit, moritur in quinque & quadraginta diebus, etiamsi pituitosum partus purgamentũ ipsi prodierit. Curata aũt mulier, sana fiet. et inflabitur ab initio si sanata fuerit. Grauis enim erit hic morbus. Huic dare oportet pharmacũ quod pituitã ducit. & lac caprinum coctum cum melle miscere. Si uero sæpe nõ obediat, nasturtiũ, aut cnicum, aut cneorũ, aut polypodiũ, aut serũ, aut medicamentũ ex sale cõpositum exhibeto, & quæcũque pituitã laxant, ac educũt. Si uero mulier in utero habẽs, lienosa sit à relatis affectionibus, in hoc morbo mẽses hydropi similes & pituitosos demittit. & partus purgamẽta procedẽt hydropi similia, et prodibũt modo multa, modo pauca, et fiũt quemadmodũ aqua à carnibus, uelut si quis carnes cruentas abluat. Aliquãdo uero paulo crassiora, et nõ cõgelantur. Et patietur eadẽ omnia etiã ea cui mẽses aquosi procedunt, & pericula eadem ac trãsmutationes morbus habebit. Con-

tinget

tinget enim ipsi fluxum aquosum fieri, aut purgationē occultari, & ad uentrem conuerti, & ad crura, aut ad pectus, aut aliquam harum partium. & pericula erunt eadem quæ prius sunt relata. Si prægnans intumescat, urticæ semen plurimum, & mel, & uinum dilutum odoratum potandum dato, bis in die.

Si prægnantem bilis uexet, ptisanæ succum dato, rhoe rubro inspersо, aut eo qui ex moris paratur. Sorbeat autem frigidam, & sistetur. Si suffocatio derepente accidat prægnanti. Fit autem hoc maxime ubi mulier laborarit, & cibum fastidierit, uteris à labore calefactis, & pauciore humore fœtui accedente. Et quum uterus ac uenter inanior sit quàm oportet, procedit fœtus ad hepar & præcordia, ut quæ sunt humecta, & suffocationem fortem derepente inducit. Intercipit enim perspirationem circa uentrem, et mulier uoce priuatur, et albas oculorum partes subuertit, et reliqua patitur omnia quæ relata sunt, si mulier non prægnans ab utero suffocetur. Quin et suffocatio fieri incipit mulieri in uentre habenti, quum à capite defluit pituita ad præcordia, utpote corpore respirationem trahere non potente. Et si quidem unà cum pituitæ descensu, fœtus redierit ad suum locum, uelut qui humorem attraxit, et à pituita delatus sit, mulier sana fit. Stridor autem fit fœtu locum suum occupante. Et uenter mulieris utplurimū humidus fit. Si uero non breui redeat fœtus in suum locum, duo iam fiunt quæ fœtū affligunt, pituita quæ à capite descendit, grauat enim et insistens frigefacit: et loci alienitas, et periclitabitur. Et si non breui quis commodiorem diætam adhibuerit, mulier suffocabitur. Et de his quidem sic habet.

Si uero mulieri in uentre habenti, tempus partus iam affuerit, et dolor partus tenuerit, et ad multum tempus mulier puerum edere non poterit, omnino obliquus aut in pedes procedit. Vtile est autem in caput procedere. Et si obliquus procedat, difficilis fit affectio. Sicut enim si quis in uas oleariū angusti oris nucleum immittat, nō procliue est extrahere ipsum obliquatum. Sic sanè etiam mulieri grauis affectio est, ubi fœtus fuerit obliquatus. Difficile est enim ipsum exire. Graue autem est etiam si in pedes processerit, et sæpe aut matres pereunt, aut pueri, aut ambo. Est autem et hæc magna causa ut non facile exeat, si mortuus, aut syderatus, aut duplicatus fuerit. Quum mulier in uentre habuerit, tota fit cum uirore pallida, quoniā purus ipsius sanguis semper quotidie ex corpore destillat, et in fœtum descendit, et augmentum ipsi accedit. Et quum paucior sanguis sit in corpore, necesse est ipsam esse pallidam, et semper alienos cibos appetere, et sanguinea in uentrem intrare. Et debilior fit, quoniam sanguis minuitur. Assero porrò mulierē ubi pariet, frequentem spiritum emittere. Et si purgatio inceperit, uenter plenus est, et calore pressus. Maxime uero frequēter respirat, ubi partus appropinquat. Et tunc maxime lumbos dolet. Nam et lumbi à fœtu colliduntur. Dolet autem stomachum siue uentriculi osculum in intermedio tempore aliàs atq; aliàs, utpote dum uēter, maxime uero uterus, circum fœtū obuoluitur. Et si puerperæ uterus infletur, ouiculæ aut capræ hepar cinere obruito, deinde coquito, et hoc edat, ac uinum meracius uetus, si nihil prohibuerit, bibat ad dies quatuor, si longius aberit à partu. Si uero lumbos doleat, anisum et cuminum Aethiopicum bibat. Et calida lauetur. Si uero anhelatio corripiat, sulphuris magnitudinē fabæ, et cardamomi tātundē, et rutę ac cumini Aethiopici tantundē. Hæc terito, et uino diluta ieiunę

bibenda

bibenda præbeto. Et à cibis frequenter abstineat. Si in partũ purgatio multa prodierit, uterus contrahitur, & uesica, & intestinum, & neq; stercus continent, sed & urinam emittunt. Oua igitur sorbenda dato, & panem cinericiũ edendum. & reliqua quæ scripta sunt. Si uero ea quæ in partu est, sicca fuerit, & difficulter humectetur, oleũ bibat, & locos oleo calido cum maluæ aqua irriget. & cerato liquido illinat, & anserinũ adipem cum oleo infundat. Si uero parere non poterit, resinam, aut cuminum, aut pinus corticem suffito.

Quicunq; uero tumores uteri in partu, aut ex partu fiunt, eos adstringere non oportet, uelut medici faciunt: uerum pharmaca optima exhibeto. Cuminum Aethiopicum quantum tribus digitis capi potest, & anisi, & seselis grana quinq; aut sex, pæoniæ radicis aut etiam seminis testam conchæ maioris dimidiã. Hæc in uino albo odorato maxime, ieiunæ exhibeto. Aut dauci Aethiopici radicem, seseli, pæoniæ radicem, eodem modo. Aut hipposelini, aut dauci Aethiopici semen, eodem modo. Aut crethmi radicem. Aut cuminum Aethiopicum quatuor obolorũ Atticorũ pondere. Aut piper, anisum, daucũ, pæoniæ Atticæ radicẽ, hæc in uino terito, & bibenda dato. Aut myrtidani ramulos duos aut tres, & cuminũ Aethiopicum, & pæonię radicẽ. Aut etiam lini semen similiter, quo etiam pueros tussientes nutriũt, cum oui assati uitello, & cum sesamo tosto. Si prægnãti pudenda superficiario ac feruido ulcere affecta sint, amygdalas tritas, & medullam bubulam in aqua coquito, & modica farina adiecta, pudenda illinito. & aqua à coctis myrti baccis perluito. Nunc uero dicam de puerperij purgamentis, & his quæ post partum exeunt. Quũ mulieri aut partus purgamenta nõ fuerint purgata, aut mẽses non prodierint, aut etiam uterus durus fuerit: dolor habet lumbos, & lateris mollitudinẽ, & inguina, & femora, & pedes amare dolet. & uẽter attollitur. & horrores per corpus discurrunt. Ex talibus autem febres fiunt acutæ. Hanc ita habentem, si quidem sine febre fuerit, balneis curato. Caput autem oleo anthino inungito. Maluam autem coquito, & oleo cyprino in aquam eius infuso, mitigandi gratia insidere iubeto. In omnibus autem morbis in quibus fomentum auxiliatur, melius est postea oleo ungi. Si uero febris habeat, à balneis abstinere. fomentis autẽ & tepefactorijs imum uentrem & lumbos curare. In potu autẽ exhibere pharmaca uterina, aut sepiæ ouis, aut castorio ammixtis. post hoc uero farinam cum ruta coctam, aut ptisanæ succũ sorbendum dare. Si uero mulieri cum puero in partu non prodierit humor uelut oportet, sed siquidem in capite habuerit humorem à calore attractum, in partu & ante, caput dolebit. Si uero in uentrẽ aceruatim descenderit, ubi concitatus fuerit, ipsum turbabit. Et non oportet longe progredi sinere, sed auxilium ferre, ut ne ex partu uẽtris profluuiũ succedẽs, corpore male habente, ipsam dolore affligat. Si uero à capite delatus fluxus, ad puerperij purgationẽ uertatur, & multum concitetur, melius habebit. Si uero plus moderato, curam adhibeto. Si uero in uentrem, facilior utiq; exitus puero contigerit. Si uero purgatio modica mulieri prodierit, dolor fortis corripit lumbos, & omnem circa pudenda locum, & intumescit, & femora ardent. Et ex ore ac naribus pituita fluit fortiter aquosa. & dolet caput. & febris habet, & horror, & tumet. & dentes stridunt. & uenter, & uesica constringetur. & oculos subuertit. & caliginosum uisum habet. Quum mulieri puerperæ

purga-

purgatio non facile procedit,uelut uteris inflammatis,& osculo ipsorum co clufo. Obtorquetur enim stomachus uteri post pueri egressum. Si enim quid horum fuerit,purgatio non procedet. Si uero non processerit purgatio, cōtiget ipsam febrire,& horrorem habere,& uētrem magnū esse. & si ipsam attigeris,totum corpus dolere, maxime si quis uentrē attingat,& aliàs atq; aliàs stomachi dolore uexatur,& lumbos dolet. & cibi fastidium,& uigiliæ,& punctura adest. postea quinto aut septimo die quandoq; uenter turbatur, & secedunt nigra,& ualde graueolētia aliàs atq; aliàs,et urina uelut asinina. Et si secesserint, uidetur sibi melius habere,et curata,breui sana fit: sin minus,periclitabitur profluuio uentris forti ipsi illapso. Et puerperij purgamenta ipsi occultabuntur. Si uero uenter ipsi non turbetur,neq; purgatio prodeat sua spōte,neq; ea quæ cōmoda sunt breui exhibeantur,tempus autē progrediatur,multo magis ex prædictis affligetur. Et insuper periclitabitur,ne liuida fiat uelut plumbū,et aqua intercutem incidat. et umbilicus extabit ipsi, ab uteris eleuatus. Et circumcirca nigrior erit. et ubi hæc facta fuerint, fieri nō potest ut mulier superstes maneat. Pereunt autem alię alio tempore,pro corporis et affectionis ratione. Verū unā et uicesimam diem non excedunt,id quod plerūq; sic contingit. Si uero purgatio ipsi eruperit,siue à pharmacis,siue sua sponte: fit enim et hoc si uteri os laxarint,à sanguine aceruatim derepēte delato coacti: et si eruperit, graueolentia purulenta depurgātur, Quādoq; etiam nigra. et melius habebit, et curata sanescit. Fiunt autem et ulcera in uteris, utpote puerperij purgamentis putrefactis. Si uero fiant,maiore cura opus erit,ut ne ipsi ulcera magna et putredinosa fiāt: periculum est autem ne aut moriatur,aut sterilis fiat. Signa uero hæc fiunt,si ulcera intus fuerint. Quum purgatio ipsi prodierit,uelut spina per uteros transire uidetur. et calor ipsam corripit,ac maxime uentrem inuadit. Et si attingatur, partem infra umbilicum dolet,uelut si purum neruosum ulcus contingat. Post dolores fortes aliàs atq; aliàs in uteros incidunt. Et febris aliquando ad contactum manus debilis. et aliàs atq; aliàs puerperij purgamenta procedunt, maligna,purulenta,graueolentia. Hæc sunt signa,si ulcera in uteris fuerint,et multa cura opus habent. Atq; huius quidē morbi tot fines existunt. Si uero purgatio puerperij primis tribus aut quatuor diebus processerit,uerum postea derepente euanescit: easdem affectiones cōsimiles priori patitur,sed minus. et si trāsmutetur morbus,in idem transmutabitur. Diuturnus autē et debilior priore erit. Si uero curetur mulier, superstes erit,si cito curetur. et de hoc morbo sic habet.

Si uero ex partu non fuerit purgata,uenter intumescit,et splen,et crura. Et febris habet,et rigor corripit,et dolores prosiliunt ad lumbos. Aliquādo etiam ad uiscera. Et perfrigeratur,et febris habet. pulsus debiles sunt,et aliquādo acuti,et aliàs attolluntur,aliàs deficiunt. Hæc patitur incipiēte morbo,et sic habet. Temporis autem progressu,cauę faciei partes rubescūt. Quum sic habuerit,leues cibos exhibeto. Et si turget,pharmacū infra purgans bibendū dato,si biliosa fuerit,quod bilem purgat: Si pituitosa,quod pituitam. Postea uero uteros odoratis foueto,et mollitorium in die apponito. Si uero osculum solidū fuerit, ţota die foueto,et mollitoria apponito. Deinde calida aqua lauato,et plumbeas fistulas indito. postea salis grana, et myrrham in linteum illigato, et picem coctam ammixtis aromatis lana excipito,et singulorum pares portiones ad gallę

paruæ

paruæ figuram efformato, & per diem ac noctem apponito. Deinde uero inter missis tribus diebus, iisdem foueto. Et grana cnidia decorticata duarum potionum mensura, & piperis grana trita, oleo Aegyptio albo, & melle optimo ammixto, in lanam infarcito, & pennæ obuoluta, tota die ac nocte apponito. Et si tibi purgata esse uideatur, melius est sinere. Si uero purgatione opus habere uideatur, duobus diebus interpositis, rursus id quod ex cucumere syluestri paratur, per diem ac noctem subdito. Deinde Netopon, et oleum rosaceũ odoratissimum, & adipem cerui liquefacito, & die una in lana subdito. & multa calida, quantum eius fieri potest, leniter lauato. Statim autem ubi purgatoriis, & calida, fuerint purgata loca affecta, adipe anserino, & myrrha, et resina tepida os uterorũ illinat, & foueat. uteros uero postridie uino et oleo narcissino eluat. Aut si narcissinum nõ sit, uino solo. Atq; hæc die uno ante menses faciat. Postq; autem menses prodierint, primis diebus atramentum, hoc est spodium cyprium terat, & salis granũ addat, & hæc lana excepta paululum in corpore habeat. Et ieiuna uinum meracum odoratum absorbeat. Vbi uero quieuerint menses, per diem id quod ex pulegio paratur apponat, & uirum accedat. Et si in uentre conceperit, sana euadit. Cibis autem in purgatione utatur. Ad hæc cõmodat, mercurialem coquere, & porrum, allium, brassicam, & grana mali punici ammiscere, & succum sorbere. Aliis autẽ obsoniis marinis potius q; carnibus utatur. A dulcibus uero & oleosis prohibeatur. Bibat autẽ semper ieiuna id quod ex tæda paratur, donec purgetur. Et mensibus prodeũtibus idem ualde bibat. Si uero paulo pauciora q; oportet prodierint mulieri puerperii purgamẽta, uelut uteris angusto ore præditis ac distortis, Aut aliqua pudẽdi pars ualde fuerit cõclusa ab inflammatione: Mulier acute febrit, & stomachi dolore uexatur, & dolet totum corpus, & moleste fert. & ad articulos manuum ac crurum & lumborum dolor procedit. & locum circa collũ, & spinam & inguina dolebit. & quædam corporis partes impotentes fient. Postea calor quietus erit, & horror ualde manifestus. Vomunt autem & pituitosa, amara, acria. & de hac sic habet, & continget ut si curetur, sana fiat. Sin minus, clauda & quarundam corporis partium impotens erit. Non autem ualde sterilis est hic morbus. Si quidem ulcerati fuerint uteri, & puerperii purgamenta non prodierint, uelut oportet, omnia dolebit. & si non magna fuerint ulcera, curata breui sanescit. Oportet autem curationem ulcerũ in uteris exacte facere, ut quæ in tenera & subtili sensu prædita sint parte, & in neruosa cauitate. Multæ autẽ sunt partes cum quibus societatem habet, sinciput, stomachus. Mens percellitur, & improba fit, & non facile intelligit. Si uero uteri angusti oris ipsi fuerint, & puerperii purgationem non emiserint, inflammantur: & si non curetur breui, omnia magis ipsam affligent. Et odor malus erit, & exitus intumescit. Et si non inflammati fuerint uteri, sua spõte exit malum graue olens, & liuidũ, aut nigrũ grumosum. & mulieri puerperii purgamẽta purgantur. Quãdoq; uero non exit, sed mulieri mortem portendit, nisi quis breui uenã secet, aut uẽtrem emolliat. præstat aũt etiam clysterem adhibere. Si uero ad uomitũ facilis fuerit, etiam uomitum inducere. Melius autem est lotium ciere & exudare. Verum in his occasio optima est, quum opus his fuerit. Si uero ex partu purgata mulier fuerit, paulo plura quàm oportet. Contingit enim hoc, si uteri amplioris osculi fuerint, & uenę quædam

ruptæ ſint, quæ ſub uteros tendunt, præ uiolentia egreſſus ipſius fœtus: febris & rigor habebit ipſam tenuis, & calor per totum corpus. Aliquãdo etiam horror, & cibi faſtidium, & omnino abominabitur. & tenuis erit ac debilis, & pallida, & tumida, & cibum auerſatur. Si uero quid edat aut bibat, non cõcoquitur. Quibuſdam uero etiam aluus & ueſica erũpit. & horror magis obtinet. Et de hac ſic habet. Si uero puerperæ aliqua pudẽdi pars obturata fuerit: Iam enim etiam hoc cognoui: ſi ulceratũ fuerit os pudẽdi, ubi ſanè ulceratum fuerit, in partu à pueri exitu uiolatum, ſimile quid fit ulceri ſuperficiario ac feruenti, & ualde inflammatur. Et labia præ inflammatione inter ſe coincidũt, & ſe mutuo contingunt, utpote quæ ſunt exulcerata. Sed & frigus fit, & ambo labia clauſa ſunt, conſtringentia purgationẽ relictam. Si uero prodiret purgatio, ulcera nõ concluſa eſſent. Nunc autẽ influit, & aliena carne craſſeſcunt. Proinde ea ſanare oportet, uelut in reliquo corpore, & ad cicatrices perducere. Locus autem leuis & concolor reddatur. Mulier quædam patiebatur eadem quæ patiũtur uteri dum à puerperij purgamentis non purgantur, & ad hæc dolebat pudendum. Et ex contactu cognouit, quòd obturata eſſet, et narrauit, & curata depurgata eſt, & ſana euaſit ac fœcunda. Si uero curata non fuiſſet, neq; purgatio ipſi ſponte erupiſſet, ulcus maius feciſſet, & malo non remittente, periclitata fuiſſet ne ulcera canceroſa fierent. Si uero proceſſerit mulieri puerperij purgatio ad caput, thoracemq; ac pulmonem: fit enim & hoc: moriuntur ſæpe ſtatim, ſi detineatur ac firmetur. Si uero probe exeat per os aut nares, ſana euadit. Si uero morbus paulo diuturnior fiat, patietur ſanè mulier ea quæ dicta ſunt de uirgine, cui menſes primum cõparentes ſurſum impetum fecerunt. Verum mulier longiore tempore ſuperſtes erit quàm uirgo, et affectiones debiliores erunt, donec pulmo purulentus fiat. Si uero puerperij purgatio non exeat per os, ſed ſurſum tamen impetum fecerit, occultabitur, & nõ procedet iuſto modo. Et tuſsis corripiet, & anhelationes. Et impleto pulmone à ſanguine, ualde dolebit latus & dorſum. Et quum tuſsiet, ſicce tuſsiet. Aliquãdo uero ſpumoſum expuet. Temporis autẽ progreſſu ſputũ apparet ſubnigrum & turbatũ. Et calor pectora tenet, magis quàm reliquum corpus, nimirũ ſanguine ipſa calefaciente. Et febrit mulier. & uenter ipſi coarctatur. & cibum faſtidit, & uigilabit, & abominabitur. & non ſuperſtes manet, ſed moritur plerunq; uiceſima prima die. Si uero purgatio ſurſum progreſſa, per os nõ exeat, neq; in pulmonem uertatur: conuertetur ipſi ad faciem, & erit hæc ualde rubicũda, & caput graue, quod neq; mouere poteſt abſq; doloribus. & oculi ualde rubicundi erunt, & ex ipſis ſanguis tenuis fluet. Et quibuſdam ex naribus ſanguis manat. Et ſi hic exierit, diuturnior morbus fit. Et aures nõ acute audiũt in hoc morbo. & ſtomachi dolore uexatur, & eructat, & mente alienatur, & deliria fiunt furioſa. Quibuſdam autem adeſt oculorum diſtortorum ferocitas. Et reliqua omnia perpetietur, uelut ſi purgatio ad pulmonem uertatur. Verũ non tuſsiet, neq; exſpuet eiuſmodi, neq; dorſum ſimiliter dolebit. Curata uero ſana fit. Non multa uero ſpes eſt de uita ipſius. Et ſi etiam ſuperſtes maneat, ſurditas aut cæcitas omnino ipſi accedet. Atq; hic eſt huius morbi finis. Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in uentre non maneant, uuam paſſam nigram, & mali punici dulcis grana terito, & uino nigro dilutis utitor, ita ut caſeum caprinum deraſum, & polentam tritici torrefactã inſpergas

spergas, & bene tẽperata bibenda præbeas. Si ex partu sanguinem uomat, hepatis fistula sauciata est. & dolor ad uiscera procedit, & cor cõuellitur. Hanc multa calida lauare oportet. & tepefactoria quę maxime admiserit adhibere. & lac asininum ad dies septem uel quinq; bibendum dare. postea uero uaccæ nigræ lac bibendum præbere, ita ut sine cibo degat, si fieri poterit, ad dies quadraginta. Ad uesperã uero sesamum tritũ bibat. Morbus hic est periculosus. Quomodo autem lac fiat, dictũ à me est in pueri in partu natiuitate, & alia similiter.

Si lac fuerit extinctũ, porrum tritũ & aqua dilutum bibendũ dato. Et calida lauetur, & in cibo porrũ ac brassicam edat. Sed & cytisi folia simul coquat, et succum sorbeat. Bibat etiam fœniculi succũ, & de radicibus fœniculi. Et ordeũ molitum ac butyrum simul coquito, frigefacito, ac bibenda præbeto. Bonũ est & hippomarathrũ, & hipposelinũ, & cytisus. Hæc omnia simul multum lac faciunt & augent. Capræ item Scyriæ, casei autẽ maxime cõmodi sunt. Sed & saluiam coquat: Aut à iuniperi baccis, aut cedri fructu, succum diffundat, & uino affuso bibat. & reliqua oleo affuso edat. & ab acribus, & salsis, & acidis, & crudis oleribus omnibus prohibeatur. Nasturtiũ uero in uino potum cõmodum est. Nam lac purgat. & calida lauetur, & subcalidã bibat. Viticis item fructum in uino bibendũ dato. & betæ succus potatus multũ lac facit. Sesamum quoq; recens, & ordeũ trimestre, in mortariũ cõniecta terito, & succũ per linteũ exprimito, & mel aut amamelidas ammisceto. deinde in uino nigro bibenda dato.

Quũ mulier peperit, & à secunda non fuerit liberata, præstat dare ea à quibus maxime purgantur puerperij purgamenta: allia cocta aut assata in uino & oleo, cum polypis ac sepiolis super prunis tostis, quicquid tandẽ ex his uoluerit. Castorium uero aut nardum bibat. Bibat etiam rutam in uino nigro dulci ieiuna, aut sine uino. Si uero uinum nõ fuerit dulce, melius est mel ammiscere. Edat etiam brassicam coctam cũ ruta & mercuriali. & semẽ aliquod utero cõmodum bibat. Si uero puerperij purgamenta in grumos fuerint coacta, & dolor in imo uentre fiat, porrũ coctum, & quæcunq; syluestria ac hortensia olera dato, uerum omnia pinguia facito: & per tertiũ quenq; diem sub clemẽti cœlo lauetur. Frigus enim his inimicũ est. Et post balneũ inungere melius est, & non multa calida uti. Quum secunda non statim exierit post partũ, imi uentris dolores fiunt, in laterũ mollitudine, & rigores ac febres. Et si discesserit secunda, sanatur etiam mulier. Sæpe uero putrescit, & discedit sexta aut septima die, aut etiam prius. Huic autẽ dare oportet pharmaca quæ ego describam, & spiritum cõtinere iubere. Omniũ uero optimũ noui artemisiam herbam, & dictamnum, & uiolæ albæ florem. Et silphij succus optimus est fabæ græcæ magnitudine in aqua potus. Et si secũdas excludere nõ poterit, à cibo abstineat. Et postea uiticis folia trita in uino & melle, oleo affuso tepefacito, & heminæ mẽsuram bibendam dato, & exibunt. Si mulieri secũda in uteris relicta fuerit, hoc sic cõtingit. Si per uim ruptus fuerit umbilicus, aut ab obstetrice umbilicoseca per imperitiam resectus, quæ uidelicet umbilicum pueri prius incidit, antequã secunda ex uteris exijsset, & uteri sursum retrahunt secundam, utpote lubricam & diffusam, & in seipsis detinent. Nam secũda ex umbilico pueri hæret. & umbilicus postremus ex uteris exit. Si enim prior exiret, non accederet per ipsum puero nutrimẽtum, quoniam ex ipso dependet. Quum in uentre habens

fœtum corruperit menſtruum, aut bimeſtrem, & ſecundæ exire non poterint, fuerit autem tenuis: huius corpus tunc purgare oportet ac pinguefacere. Non enim prius exeũt fœtus putrefacti, niſi fortes fuerint uteri, & probe compacti.

Si mulieri ſecũda relicta fuerit, ſi non ampli fuerint uteri, purgatio ipſa minus ꝗ oportet procedit, & uenter durus fit ac magnus. Et frigus detinet, & febris acuta. & dolor per totum corpus, & uentris maxime partẽ eam quæ eſt infra umbilicum. & grauitas fit in uteris, & tormẽ, uelut fœtus inſit. Et curata ſecundam breui eijcit putrefactam, & ſana euadit. Si ex partu uterus ulceratus fuerit, roſarum floribus curato. Sed & acerbis infuſis colluatur. Si uero os eius ulceratum fuerit ac inflammatum, myrrham, & adipem anſerinum, & ceram albã, & thus, pilis leporinis ſub uentre enatis miſceto, & ſimul trita in lana apponito. Si ex partu uteri fuerint inflammati, febris debilis corpus tenet, & caligo adeſt. Ex uentre uero nunquam deficit calor, & ſitit, & coxas dolet, & uenter imus fortiter intumeſcit, & aluus turbatur. Seceſſus aũt eſt malus & olidus. & calor uehemens corripit, & cibum auerſatur, & dolor iuxta ſinciput eſt, & uentris ſtomachus non poteſt trahere cibos ac potus, & cõcoquere nequit. & niſi curentur ſtatim, plurimæ moriũtur. Venter aũt eſt in cauſa. Sambuci igitur folia tenerrima, in craſsiore tritici recẽtis farina cocta, leuiter tepida ſorbeat. Dato & aquã mulſam, & uinum aquoſum. Et pectinem cataplaſmatis frigefactorijs integito. Cibum autẽ ꝗ minimum edat, & uenter ſiſtatur, & caput curetur. præcordijs uero & uterorum loco, cataplaſmata adhibeto. Quum doluerit ſedem, aut aliud quid, iuniperi baccas, aut apij & urticæ ſemẽ terito, ac bibendum dato. Si ex partu doleat, reſinam terebinthinam, & mel, & uinum tepidum, ſorbẽda dato. Et ſi inflammati fuerint uteri, inde ſedantur. Si uero nõ doleat uterorum locũ, amygdalas amaras tritas, & oleæ folia tenera, & aniſum, & irionem, & origanum, & nitrũ. Hæc miſceto, terito, & uterorum collyria efformato. Si uero inflammati fuerint, & dolor habuerit, roſarum folia, cinamomum, & caſsiã, ſimul terito, & netopo affuſo, placentulas ac paſtillos drachmales formato, easꝗ in ollam nouã fictilem igne candẽtem mittito, circũlocataꝗ muliere ac ueſtibus cõtecta, in uteros ſuffito. Hoc dolores ſedat. Si uero ex partu uteri doluerint, calor debilis habet. uerum uenter imus intus igne ardet. & ad coxendicem aliquando intumeſcit. & dolor habet imum uentrem, & laterum mollitudinem. Et ſeceſſus bilioſi ſunt & graueolentes. & ſi nõ ſiſtatur uenter, derepente moritur. Quum igitur ſic habuerint, uẽtrem frigefacere oportet, cauendo ne horreſcat. Bibat autem ſi non ſiſtatur, aquam de craſsiore tritici farina in ipſa macerata, & panis farinam edat. Sorbeat autẽ mali punici uinoſi ſuccum aqua dilutum, farina lentium inſperſa. Et hoc coquito, miſce lentem, & cuminum, & ſalem, & oleum, & acetum, atꝗ hanc ſorbitionem frigidam exhibeto. Lenticulam item acidam dato, et uinũ uinoſum pramnium inſuper ſorbendum. Ab alijs autẽ cibis abſtinere oportet donec febris ſoluatur. Si uero uiſum fuerit, etiam lauetur. Si uero debilis fuerit, polentam bibendam dato. Et ſi imbecillior ſit, ex aqua frigida. Cibum autem exhibeto leuem, qui non euacuet, ubi calor remiſerit. Morbus hic acutus eſt & lethalis. Si inflammati fuerint puerperæ uteri, uenter ardet, & magnus fit. & ad præcordia ſuffocatio habet. Quum ſic habuerit, muſcum marinũ quem ſuper piſces inijciunt, pro cataplaſ-

mate

mate adhibeto. Verum in mortario miſceto ac tundito, crudam ordeaceam farinam, & cinerem ſarmentitium, & lini ſemen toſtum, & hæc oleo & aceto ſubigito, & uelut cyceonem craſſum facito, deinde coquito donec uelut farinæ ſubactæ maſſa fiat, atq; ita q̃ calidiſsima imponito. & ſi opus fuerit, etiam inſidere facito. Si puerperæ inflammati fuerint uteri, intumeſcunt. & ubi puerperij purgamenta intus manſerint, occulte diſtenduntur. diſtendũtur autem ubi condenſati fuerint à frigore. His ſi quidẽ perfrigerẽtur, calefacere cõducit. Si uero inflammati fuerint, & frigus diſceſſerit, medicamentum ſubdititium facere, quod inflammationi aduerſatur. & ſimul lauare, ac fouere, & pharmaca adhibere, quæ ego deſcribam, & uaporem in os ac nares attrahere. Si uero ſuffocent, lentes in aceto, & ſale, & origano multo coquere, & attractionẽ facere. Et mercurialem edat, & in ſucco eius tenuem farinã ſorbeat. & quàm celerrime ac priusquàm dolor corripiat, pharmaca dato quæ uterorũ dolores ſedant. & cibos per aluum ſecedentes aſſumat. & ſi uenter ſit inflammatus, clyſtere adhibito q̃ citiſsime ſubluatur. Si uteri pituita fuerint impleti, flatus in uteris fiunt, & menſes procedunt pauciores, albi, pituitoſi. Quãdoq; etiam ſanguis tenuis ſincerus, pelliculis plenus. Quibuſdam etiam conturbatur, & ter in menſe comparet. & præ humiditate cum uiro commiſceri non uult, neq; libidine ad hoc faciendum concitatur. & tenuis fit. Dolet autem imum uẽtrem, & lumbos & inguina. & ſi mordeat id quod effluit, & exulceret oſculi uteri circũferentiã ſummam, fluxionem diuturnam fore pronũciato. Et ſi non multa fuerit fluxio, lenticulæ decoctum cum ueratro exhibeto ad uomendum. Deinde in nares infundito. & pharmacum deorſum purgans bibendum dato. A cibis autem acribus prohibeatur. Si uero grauetur, & frigeat, & torpedo habeat, lac præbeto, & uinum odoratum. Bibat autem ieiuna hypericũ, apij ſemen, ſaluiam, in uino odorato aquoſo. & uteros medicamẽto ex uini fece colluat. & ſi ulcerati fuerint, interpoſitis diebus duobus aut tribus, pharmaco ex grano cnidio eluat, et poſtea cum acerbis lauet, myrti ac lauri decocto, & medicamento ex flore argenti illinat. Morbus aũt eſt grauis & paucæ effugiunt. Si uero acetabula pituita plẽna fuerint, menſes fiunt pauciores. & ſi in uẽtre habuerit, corrumpit ubi fœtus fortior factus fuerit. Non enim corroboratur, ſed defluit. Cognoueris autem hinc. Humida fit, & quod defluit mucoſum & uiſcoſum uelut à uẽtre defertur, & non mordet, & in menſibus poſtquã ſanguine purgari deſierit, per duos aut tres dies, muci ex uteris prodeũt. & horror tenet, & calor non acutus, uerũ non deficit. Hanc ſucco groſſorum colluito, à quibus omnis aqua purgatur, & hoc iterum atq; iterum. Poſtquam autem purgata fuerit, de cætero acerbis utatur. Apponat autẽ mollia, à quibus pituita purgatur. & foueat uteros medicamento ex lauro, & colluat pharmaco ex aceto. & aromatis ſuffitũ faciat, poſtquam menſes ceſſarint. poſtea uero à cibis & balneis abſtinere oportet. Coeat autem cum uiro, & cibos ac uinum parce ſumat, & calide degat, & tegumẽta cruribus circumdet, & oleo illinat. Si aqua intercus in uteris naſcatur, menſes pauciores & praui fiunt, & ante tẽpus deficiunt. & imus uenter intumeſcit. et mammæ ſolidæ, molles fiunt, & lac malum. Et putat ſe in uentre habere. & ex his cognoſces quod aqua intercus eſt. Sed & in uterorum oſculo ſignificationem de ſe præbet. Ad tactum enim gracile & humidum apparet. & rigor ac febris cor-

ripit. Quanto uero magis tempus processerit, tanto magis dolor habet imum uentrem, & lumbos, & laterum mollitudinē, ac inguina. Hic morbus ex abortu fit. Sed & ex alijs causis, & quum mēses fuerint occultati. Hanc multa calida lauare oportet, et tepefactoria adhibere si dolor habuerit, Postquam autem sedatus fuerit, pharmacū infra purgans bibendum dare oportet, & uteros medicamento ex bubulo stercore fouere. Deinde id quod ex cantharide paratur apponere, & biduum aut triduū intermittere. Et si robur affuerit, netopo colluere. & si uenter mollis fiat, & febres cessent, & menses secundū rationē prodeant cum uiro dormiat, & in medicamentis subdititijs perseueret. & interposita die crethmi corticem bibat, & pæoniæ grana nigra quinq;, & sambuci fructum in uino ieiuna. Et mercurialem q̃ plurimam edat, & allium crudum ac coctum. & mollibus ad somnū utatur, & multa potione, & alijs mollibus. & obsonijs marinis potius q̃ carnibus. & si pepererit, sana euadit. Si hydrops in uteris fiat, menses pauciores fiunt ac deteriores, & per longius tempus, & pauciores q̃ oportet, aut paulo plures. & uenter intumescit, & locus supra pectinē, & tibiæ, & lumbi. Vbi uero multum temporis processerit, & in uentre habuerit, corrūpit ac eijcit. & aqua cum ipso fœtu effunditur. & mulier plerunq; moritur. Sanguis autem corrumpitur, & aquosus redditur. Huic lac bibendum dato, & peplum album potandum, donec fœtus moueri poterit. Quin & ante hoc ut plurimum fœtus corrumpitur, & per abortū eijcitur. & uteri sanguine & aqua manant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore, q̃ aliter. Cognoscere uero poteris quod hydrops est, ex digiti contactu. Deprehendes enim osculū ipsorum gracile & plenum humiditate. Si uero fœtus in ipsa non circa initia, sed iam bimestris corrumpitur ac suffocatur, tunc & uenter imus intumescit, & ad contactum dolet, uelut ulcere pręsente. & febris magna ipsam ac dentiū fremitus corripit, & dolor acutus & uehemens pudenda, & imum uentrē, & lumbos, & laterum mollitudinē, & coxas. Quū sic habuerit, calida ipsam lauato. & si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, experimento facto de eo quod maxime admittat. & pharmacū deorsum purgans bibendū dato. Intermissione uero facta per tempus quantū tibi satis esse uidebitur, & colluito, & foueto, & cyclaminū melle subactum, ac linteo exceptum, ad os uterorū apponito. Et cupressi ramēta in aqua madefacta, eodē modo apponito. Verū hæc breuiore tempore, & per longius tēporis interuallum, quāto magis mordent & lancinant. Et specillum stanneum paratū immittito, et digitū eodem modo. Potiones quoq; bibēdas dato, quascunq; maxime libenter admiserit. & cū uiro dormiat, maxime opportuno tēpore præsente. Si enim geniturā conceperit, & prægnās facta fuerit, ac pepererit, subpurgātur, & ea quę prius in ipsa fuerūt, unà cum ipsis puerperij purgamentis subeūtia. Atq; sic maxime sana fieri poterit. Si mulier aqua intercute laborarit, splene ipsius magno & aquoso existente. Fit autē splen aquosus ab hac affectione, quū febris habuerit, & nō dimiserit hominē, & sitis ipsum corripuerit fortis, & biberit, ac non reuomuerit. Nam quod in uesicam penetrat, per urinam eijcitur. Reliquū uero splen capit, abstrahēs à uentre ad seipsum, ut qui rarus est & spongiformis, & secundum uentrē situs. Et si his sic habētibus non exudarit, neq; aluus laxetur, ab hoc splen attollitur, & hoc magis si aqua fuerit potus. & si quis ipsum contingat, mollis est uelut mollissima pluma siue lanæ

quan-

quandoq; uero etiam renititur. Eleuatus autẽ & impletus, distribuit per uenas corpori, & maxime in omentũ, & locos circa uentrẽ, et crura. Altera enim pars ad alteram delegat in corpore, ubi singulis plus q̃ oportet affluerit, & cõtinere non poterint. Succedit autem ex hoc semper hydrops, ubi splen ad seipsum trahere cõsueuerit, quũ natura rarus sit ac mollis. Quibusdã uero hoc morbi principium fit sine febre, si calor quidam in uentre constiterit, uelut pituita in ipsum collapsa. & si homo sitim non continuerit, neq; uesica, neq; uenter, urinã & stercus iusto modo excolarint: neq; cõmoda diæta homo utatur. Si uero hydropica fuerit, prodeunt menses multi derepẽte, quãdoq; uero pauci. Et fiunt aliquãdo uelut aqua à carnibus, sicut si quis cruentas carnes abluisset: aliquando uero paulo spissiores, & non cõgelantur. & anhelatio ipsam corripit priusquã menses prodeunt. & dolor in splene, & magis si quid dulce ederit. & uenter attollitur ac magnus fit. Et ubi plura q̃ solita est ederit, dolet uẽtrem, & lumbos aliàs atq; aliàs dolor uexat. & febris ipsam paulatim corripit. postq; autẽ depurgata fuerit, melius sibi habere uidetur superiorũ respectu. postea ad idem relabitur. & si curetur uelut conuenit, sana euadet. Sin minus, & fluxus comparet, & per omne tempus semper fluet paulatim uelut serosa sanies, & ampliore curatione opus habet. Si uero fluxus non succedat, sed uteri à prioribus menses non laxarint: tunc & uenter ipsi magnus erit, & grauitas intus erit, uelut in uentre habenti. et uelut puer in uentre ipsius moueri uidebitur, nimirum dum uteri aqua pleni sunt, & aqua mouetur. Aliàs enim atq; aliàs fluctuat in ipsis aqua, uelut in utre. & pars infra umbilicum ad contactum dolet. & clauiculæ, & thorax, & facies, & oculi attenuantur. & mammæ attolluntur. Quibusdam uero & uenter, & crura aqua implentur. Quibusdam autẽ alterum horum. & si quidem ambo impleta fuerint, nulla spes est de hominis uita. Si uero etiam alterum horum, modica spes est si curetur, & non ualde fuerit attenuata. Diuturnus est autem hic morbus. Et fiunt omnia magis his quæ non pepererunt, fiunt autem sæpe etiam his qui pepererunt. Periculosa uero sunt uelut dictũ est, & plerunq; acuta & magna, & intellectu difficilia, eo quòd mulieres participant morbis, & aliquando neq; ipsæ sciunt quòd ægrotant, priusquam morbos experiantur à mensibus, & seniores factæ fuerint. Tunc autem & necessitas, & tempus, ipsas morborum caussam docet. & quandoq; non cognoscentibus ex quo morbo ægrotent, morbi incurabiles fiunt, antequam doceatur recte medicus ab ægrotante ex quo morbo ægrotet. Verẽtur enim narrare, etiamsi sciant: & præ imperitia ac ignorantia, turpe sibi id esse putant. Sed & medici simul peccant non exacte caussam morbi percunctantes, sed uelut uiriles morbos sanãtes. et multas noui iam ab huiusmodi affectionibus corruptas. Quare statim caussam exacte interrogare oportet. Multum enim differt muliebrium morborum ac uirilium curatio. Si uteri fuerint ulcerati, sanguis & pus purgatur, & fœtor grauis oboritur. & dolor acutus corripit lumbos, & inguina, & imum uẽtrem. & dolor sursum procedit ad laterum mollitudinem, & ad costas, & ad scapulas. Aliquando etiam ad clauiculas peruenit. & mordetur, & caput uehementer dolet, & delirat. Progressu uero temporis tota intumescit. & debilitas ipsam corripit, & animi deliquium, & febris tenuis, & perfrigeratio. Intumescunt autem maxime crura. Morbus autem corripit ex abortu,

si qua corrupto ac putrefacto intus puero, nõ fuerit expurgata. & calor totum corpus tenet. Corripit etiã ex fluxibus, & si in ipsis acria fuerint, & biliosa mordeant. Si in hoc modo habentẽ incideris, ubi quidem dolores habuerint, multa calida lauato. & tepefactoria adhibeto qua parte fuerit dolor. & si quidem superne fuerint dolores, & mulier fortis est, totam fomentato. & pharmacũ deorsum purgans bibẽdum dato. & ubi tempus anni fuerit, serum coctum insuper bibendum præbeto, per dies quinq;, si id facere poterit. Si uero non fuerit serũ, lac asininum coquito, & per dies tres aut quatuor bibendũ dato. Post lactis autem potum, cum aquis ipsam reficito, & cum cibis commodis, carnibus ouillis teneris recentibus, & uolucrium: & beta, et cucurbita. Abstineat autem à salsis & acribus, et marinis omnibus. Et à carnibus porcinis, & bubulis, ac caprinis. Edat autem panes. Si uero animi deliquia teneant, & non ualida sit, & perfrigeretur, sorbitionem accipiat. Sunt autẽ quidam qui his caput dolentibus lac bibendum præbent, quia caput dolent. Alĳ aquam, quia animo linquantur. Ego uero uice uersa, si caput dolent, & mente percellantur, aquam cõmodam puto. Quum autẽ mordentur, & acria sunt quæ pungunt, lac his lenitatem inducit. Vbi uero tibi ualida esse uidebitur, uteros colluito. primũ medicamẽto ex uini fece. postea interpositis diebus tribus aut quatuor, eo quod cum brassicæ decocto tepido paratur. Et rursus intermissis diebus tribus eo quod cũ butyro paratur eluito. Et si ubi hæc feceris sanescant uteri, eo quod cum malicorio paratur colluito. Super ulcera uero argenti florem, & gallam, & myrrham, & thus, & spinæ Aegyptiæ fructum, & œnanthen syluestrem, & chrysocollam, & squamam æris, & loti ramenta, & crocum, & alumen Aegyptium combustum illinito. Horum singulorum una æqualis sit portio. Alumen uero & gallam, & crocum, una omnium portione sumito. Hæc omnia trita ac permixta in uino albo dulci diluito, deinde coquito donec mellis crassitudo fiat, et dato ut cũ hoc pharmaco bis in die ulcera inungat, ubi aqua tepida prius lauit. Coquãtur autem in aqua, & hedera, & saluia. Et ubi tibi hæc faciẽti melius habere uisa fuerit, lac caprinum coctum præbibendũ una die dato. Postea uero lac bubulũ præbeto eodem modo uelut in prioribus. post lactis aũt potum, per cibos q̃ maxime crassefacito, & ut in uentre habeat facito. Sana enim fiet. Plerũq; uero ex hoc morbo euadunt, & steriles fiunt. Senioribus aũt non ualde quid horũ accidit. postea uero bibenda sunt pharmaca, lini semen torrefactũ, & sesamum, et urticæ semen, & pæoniæ radix amara, hæc in uino nigro odorato trita bibat.

Si uteri ulcerati fuerint, & sanguis, & pus, & serosa sanies fluit: putrescentibus enim uteris, morbus ab ipsis fit, & uenter imus eleuatur, & attenuatur, & ad contactum dolet, uelut ulcere præsente, Et febris ac fremitus ipsam occupat. & dolor acutus ac uehemens inuadit pudenda, & pubem, & imum uentrem, & lateris mollitudinem, & lumbos. Morbus autem maxime corripit ex partu, si quid in ipsis diuulsum cõputruerit. Itẽq; ex abortu, & aliàs sua spõte. In has si incideris, aqua multa calida lauato. et qua parte dolor habuerit, tepefactoria adhibeto & spõgiam ex aqua calida expressam. & colluito acribus & acerbis uitatis, mollioribus uero ammixtis, prout tibi tempestiuũ esse uidebitur. & lini semen ac sambuci fructũ tũdito, et ammixto melle pharmacũ facito, atq; hoc utitor. calida uero aqua lauato. Et acceptã spongiam, aut mollẽ lanam, in aqua calida tingito, &

pudenda

pudenda ac ulcera expurgato. Deinde in uino meraco, rursus spongiam aut lanam tingens, eodem modo utere. Et postea pharmaco hoc inunge, quoties tibi tempestiuum esse uisum fuerit. Postea resina & adipe suillo mixtis simul illinito sæpe interdiu ac noctu. postea uero lini semen torreto, tūdito, ac cribrato: & peplum album in polenta tūdito ac cribrato: & caseum caprinum assato, & sordes ac salsuginem deradito, & pinguitudinem eius, & polentæ pollinem ammisceto. Sit autem una pharmaci mensura, & casei, & polentæ. Hæc bibenda dato mane ieiunæ, in uino austero diluto. Ad uesperam autem misceto, & crassum cyceonem præbeto, & quicquid muliercula maxime libenter admiserit, bibendum dato. Et donec quidem sanguis multus fluxerit, & dolores acuti habuerint, & modico tempore intermiserint, hæc facito. Postquā autem ulcus minus fuerit, & dolores debiles apprehenderint, & per longius tempus, pharmaca bibenda dato à quibus purgetur deorsum magis ꝗ̃ sursum. & intermisso tempore quantū opportunum esse uisum fuerit, lenibus fomētis foueto, muliere in alto collocata, prout tempestiuum esse uidebitur. Hæc si fecerit, sana euadet. Morbus autē est lenior & lethalis. & paucæ ipsum effugiūt. Si uero uehementer exulcerati fuerint, sanguis & pus purgatur, & odor fit grauis. Et quū dolor apprehēderit, uelut à partus dolore fiunt ea quæ circa fluxū contingere solent. Et quum tempus affuerit, crura & pedes intumescūt. Et curant medici hunc morbum uelut hydropem, uerum hic talis non est. Hanc si curandam acceperis, primum calida lauato, & calefacito. Et acribus ac mollibus et acerbis, & aqua & uino colluito. Et polycarpon, & polycnemon, ac mel simul coquito, deinde lanā in his tingito, & pudenda illinito. Et resinam, ac mel, & pinguedinem suillam illinito. Et bibendum dato semen lini ac sesamum torrefactum, & butyrum, & caseum caprinum, & polentam in omnibus. Bibat autem in uino ieiuna. Ad uesperam uero plurimum mellis affundito. Et donec quidem sanguis purgetur, & dolores acuti habuerint, & modico tēpore intermiserint, hoc facito. Quum autem ipsi minus prodierit, & dolores debiliores per longius tēpus tenuerint, pharmacum deorsum purgans bibēdum dato, ac finito. Hæc si fecerit, sana euadet. Sobolis autem spes non adest. Quæcunq; ulcerationes in uteris fiunt, ex abortu, aut alia quadam causa, eas omnes respectu ad totum corpus facto curare oportet, quacūq; curatione opus habere uisæ fuerint, siue ex uniuerso corpore hominem curandam esse putaueris, siue ex ipsis uteris. Cognosces autem an ab ipsis uteris sint, hoc modo. Quæ enim ulcerationes ab ipsis uteris sunt, purgationem exhibent purulentam & compactam: quæ uero non ab ipsis, tenuem & saniosam. Quum igitur tenues sunt fluxiones, cū pharmaco eas curare oportet, & dare quod & sursum, & deorsum purget. Primū autem sursum. Et si quidem post pharmaci potionem, fluxiones pauciores fiunt ac faciliores, intermissione facta rursus eodem modo medicari oportet. Post pharmaci uero potionem, talem uictum præscribito, ex quo homo ipsa quàm siccissima fiat. Id autem continget, si toti ipsius corpori, per tertiam aut quartam diem, fomentum adhibueris, & à fomentis statim uomitus feceris. post uomitus autem & fomenta, diætam constituito ex illuuie, & aquæ potu, & panis cibo, nullo uero obsonio, quàm uino nigro meraco. Nullo item olere. Quum uero uomitum præparas, multis & acribus oleribus opus habes, quibus ipsam impleas, mul-

tis

tis etiam cibis, et obsonio quodcunq; uoluerit. Et ut impleas ipsam multo uino aquoso, & ut à fomentis ipsam laues multa calida. Atq; hæc quidem curatio est huiusmodi fluxionum. Melius tamen est ut utrasq; pharmacis cures, & uomitum procures, & sursum trahas. Diæta uero siccatoria melior est, & illuuies. Cæterum uteros hoc modo curare oportet. primum quidem fouere sambuci folijs in aqua coctis. Deinde post fomentũ, smegmate ex uini fece colluere. Et si quidem putredo in ulceribus fuerit, & quæ exeunt graueolentia, smegmate meraciore. Si uero nihil tale, aquosiore. post fecem autem, cum aqua in qua cocta est myrtus & saluia. Postea uero cum uino colluere, meraco, albo, tepido. Quũ autem mordetur iam à collutionibus, tunc iam pura sunt ulcera. colluere igitur oportet fece aquosiore, & uino nigro. post uinum uero, adipem suillum recẽtem liquato, & pinguedinem anseris si affuerit, sin minus, aliam, maxime gallinaceam, aut ex uolucriũ gente. Si uero neq; hæc adsit, oleũ uetus ex oliuis ammisceto, atq; hoc tepido colluito post uinũ, per alium clysterem in os uteri infuso. Et si fuerit ulceratum, linamenta ex mollitorijs facta apponito. Et si hæc subdita ardorem induxerint, his ademptis mulierem aqua tepida lauari iubeto, tali quali colluebatur. Si uero ad hanc diætam fluxiones nõ discedant, pauciores tamen fiant, & uehemẽter mordeant, & ea quæ effluunt bilis fuerint ac salsugo: & nõ solum internas partes, sed etiã externas exulcerent, diætam transmutare oportet, & totam humectare, quo fluxiones q; aquosissimæ fiant, & minime mordaces, balneis multis calidis, maza, oleribus coctis omnibus pinguibus, piscibus carthilagineis, cũ cepis & coriandro, in muria dulci coctis: coquantur autẽ pingui modo: carnibus coctis omnibus, excepta bubula & caprina: His enim percoctis cũ anetho & fœniculo: uino mellei coloris, fuluo, aquoso, uberiore lactis potu cum uino dulci. Reliqua uero de collutionibus iuxta relatũ modum facito. Atq; hæc quidẽ est eiusmodi fluxionũ curatio. Quũ uero purulenta & compacta exierint, harum quidem totũ corpus nõ mouere oportet. Verum colluere, & per collutiones totã curationem facere. Colluere autẽ oportet cum ijsdem infusis, quæ prius dicta sunt eodem modo. Cõscribentur tamen etiam aliæ collutiones. Vlcerũ curatio. Ceruinũ adipem recẽtem ac uiridem subdito. Omnia uero statim uino sirço siue sapa colluere oportet. Optimũ aũt est cerussa, si ulcera fuerint, & oleo narcissino. Cibis aũt mollissimis utatur, & non acribus. Si uero sordida fuerint, & proserpãt, ac proximũ locum mordeant, purgato, & nouã carnem producito, & carnẽ ad cicatricẽ perducito. facile enim resoluuntur, & maligna fiũt. et frequẽter lauato. Si uero mulier ex abortu uulnus accipiat, aut ex medicamẽtis subdititijs uteros exulceretur: Qualia multa semper mulieres faciunt ac medicando excitãt, & fœtus corruptus fuerit, et mulier non purgetur, sed uteri inflammati fuerint uehementer ac conclusi, et purgationem emittere non poterint, nisi primum emittãt sanguinẽ qui est in fœtu. hæc si quidẽ curetur, breui sana euadet, uerum sterilis. Si uero puerperij purgamenta ipsi sua sponte eruperint, et ulcera sanata fuerint, etiam sic sterilis erit. Si uero purgatio quidem ipsi fiat, ulcera aũt non purgentur, periculũ est ea putredinosa esse. Si uero purgatio prodierit ipsi iam afflictæ ac extenuatæ, moritur. Quin et si in partu uteri ualde fuerint exulcerati, fœtu non secundum naturam exeunte, eadem patientur quæ patitur ea quæ ex corruptione fœtus uteros ulceratos

habet

habet. Et transmutationes ac fines eosdem morbus habet, siue ex fœtus corruptione, siue ex partu uteri fuerint ulcerati. et si puerperij purgamẽta omnia prodierint, minus dolebit, nisi magna ulcera fuerint. Et si curetur, breui sanescit. Oportet autẽ curam cito adhibere, si ulcera in utero fuerint. Nam ut quæ in tenero loco sunt, cito augescũt, & breui putrescunt. Curare uero oportet ulcera, uelut etiam ea quæ in reliquo corpore sunt, Nimirum ut inflammationem arceas, & repurges, & repleas, & ad cicatricem perducas. Danda est autẽ aqua in potum, uinũ minime. cibos item paucos, ac minime multos exhibeto. Quicunq; abortus facti discedere non possunt, dum aut toti, aut partes fœtuũ sunt maiores, aut minores & obliqui ac impotentes, tales siquidem secundum naturam siti fuerint, pharmaco aliquo dato ex his quæ ego referã expellito, ubi multa calida prælaueris. Et si prodire uolentes, non facile exeant, quũ siti sint secundum naturam, talibus sternutatorium admoueto. Apprehendito autẽ nasum, & os cõprimito, ac sic sternutet, quo sternutatio quàm maxime efficax sit. Vtatur item cõcussionibus. Sic autem concussionẽ facito. Lectum altum robustum ac instratũ sumito, & mulierem supinã reclinato. pectus uero & axillas ac manus, fascia aut molli lato loro ad lectũ alligato ac cingito, & crura incuruato, & malleolis apprehensam detineto. Quum autem sic disposueris, sarmentorum mollium fascem, aut aliquid huic simile parato, tantum quantus sufficit, ut lectum non negligat excipiendo ipsum, dum in terram proijcitur, quo non pedibus iuxta caput, terram contingat. Postea uero ipsam manibus lectum apprehendere iubeto, & lectum ad caput sublimem habere, ut decliuis sit in pedes, animaduersione habita ne pronua sit homo ipsa. ubi uero hæc facta fuerint, & lectus sublimis fuerit, retro sarmẽta supponito. maxime autem dirigito, quo pedes terram non contingant dum lectus proijcitur, & ut sint intra sarmenta. Eleuent autem duo uiri ex utroq; pede hinc atq; illinc, quo in directum lectus cadat, planè ac æqualiter, & conuulsio ne fiat. Concutiendum est autem maxime unà cum partus dolore. Et si quidem discedant, statim quiescendum. Sin minus, interstitio facto rursus concutito, & in lecto gestatam attollito, ac agitato. Atq; hæc quidem sic facienda sunt, ubi recte & secundum naturam discedãt. Oportet autem cerato liquido præillinere, quod in omnibus huiusmodi circa uterum affectionibus optimum est: & maluæ aquam affundere, & fœnigræci, aut potius ptisanæ triticeæ succum. Oportet autem usq; ad inguina, sedem & pudendum fouere, & insidere, ubi partus dolores maxime infestarint, & nihil aliud mente uersare. eã uero quæ medicatur, oscula mollibus aperire oportet, & leniter hoc facere. Vmbilicum uero unà cum fœtu attrahere. Quicunq; uero duplicati complicantur, & in osculo uterorum incumbunt, eos siue uiui fuerint, siue mortui, rursus retro protrusos uertere oportet, quo secundũ naturam in caput exeant. Quum autẽ retrudere uoles aut uertere, supinæ ipsi reclinatæ molle quiddam sub coxas substernere oportet, & sub lecti pedes, quo altiores sint hi à pedibus, semper aliquid supponere. Sed & coxæ altiores capite sint, & ut nullum ceruical sub capite sit prouideto. Quum uero retrusus fuerit fœtus, & hinc atq; illinc obuoluitur, ut secundum naturam constituatur, & quicquid sub lecti pedes supposuisti ac lapides, & quicquid sub coxas subdidisti, subtrahito. Capiti uero puluinar subijcito. Atque talia hoc modo curato. Quicunq;

uero fœtus uiui, manum aut crus foras præmittunt, aut etiam ambo: eas oportet quàm celerrime ubi exitum significarint, prædicto modo intro retrudere, & in caput uertere, & ad uiam reducere. Et quicunque fœtus complicantur, ad lateris mollitudinem, aut coxam in partu collapsi, eos dirigere ac uertere oportet. & in aquam calidam desidere facere, donec mulier refocilletur. Quicunque uero fœtus mortui, aut crus, aut manum, foras protendunt, eos optimũ quidem fuerit, si id fieri posset, intro retrudere, & ambas has partes in caput uertere. Si uero hoc fieri non poterit, uerum intumescit, secare hoc modo. Dissectum per scalpellum caput, cum contusorio instrumento, ut ne in ramenta findatur contundito, & ossa per ossium uolsellam, aut tractorium instrumẽtum, iuxta clauiculam immissum, prout habuerint extrahito, nõ multis simul, sed paulatim exemptis, ac rursus ablatis. Quum uero hæc foras extraxeris, & in ipsis humeris fueris, ambas manus in articulis cum ipsis humeris secato. Et ubi hæc extraxeris, si quidem fieri poterit ut exeant, etiam reliqua facile extrahito. Si uero non obediant, totum pectus usque ad iugulum findito, Verum caueto ne in uentrem seces, & aliquid de intestino denudes. Exit enim uenter, & intestina, & stercus. Si uero horum quid excidat, maioris negotij iam res fit. Contundito autem costas, & scapulas contrahito. Et facile postea reliquum fœtus procedet, nisi iam uentrem tumidum habuerit. Si enim tale quid fuerit, melius est uẽtrem fœtus leniter perforare. Flatus enim solum à uentre exit, & sic facile prodibit. Si uero exciderit manus, aut crus, immortui fœtus, si quidem fieri poterit, ambas partes retrudito, & fœtum rite dirigito. Hoc enim optimum fuerit. Si uero fieri nõ poterit ut hoc facias, quicquid sanè foris fuerit quantum potes penitissime resecato. & reliquũ profunditate intus explorata protrudito, & fœtum in caput uertito. Quũ autem uertere ac secare puerum uoles, ungues de manibus tuis resecato. Scalpellum uero quo dissecas, incuruũ potius sit quàm rectum, & huius caput occultato per indicem digitũ, eodémque interna explorato ac deducito, ita ut caueas ne uterum contingas. Cæterũ molæ conceptus hæc caussa est. Quũ multi menses, modicum & morbosum semen conceperint, neque conceptus rectus fit, & uenter plenus est uelut prægnantis. Nihil autem in uentre mouetur, neque lac in mammis generatur. Mammæ aũt turgidæ sunt. Hęc igitur ad duos annos, sæpe etiam tres, sic habet. & si quidem una caro fiat, mulier perit. Neque enim fieri potest ut superstes maneat. Si uero plures, erumpit ipsi per pudendũ sanguis carnosus plurimus. & si hoc moderate fiat, seruatur. Sin minus, à fluxu correpta perit. & morbus quidem talis est. Iudicare uero oportet ex plenitudinis mole, & quòd in uentre non mouetur. Nam mas trimestris, fœmina quadrimestris motum habet. Postquam igitur tempore hoc prætergresso nõ mouetur, nimirum hic morbus est. est autem hoc magnum signum, quòd lac in mammis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato. Aut certe cũ prædictione. Et primum quidem totũ corpus foueto. Deinde per sedem clysterem adhibeto, quo sanguis multus erũpat. Fortassis enim quod compactũ est commoueris, id quod fœtus esse putatur, muliere à pharmaco concalefacta. Sed & uteros colluito, quo sanguinẽ educas. Sin minus, subdititijs utatur fortissimis è bupresti. Et dictamnum creticum in uino bibat, sin minus, castoris testem. Et retrò cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinẽ affigito, & plurimũ sanguinem detrahito

detrahito. Atq; hoc maxime rerum ac uirium ipsarū coniectura facta facito. Et hactenus quidem dictum est de morbis à puerperij purgamētis fientibus. Sūt autē pericula in ipsis non parua, Acuti enim sunt & cito transmutantur. & magis affligūtur primiparæ, q̄ quæ sunt partuum expertæ. Prodeunt autē puerperij purgamēta sanæ mulieri sufficiēter, primū sesquiheminæ mēsura, aut paulo plura. postea adhuc pauciora iuxta hanc rationē, donec cessent. Prodeunt autem uelut sanguis à uictima; si sana uelut dixi, mulier fuerit, & sana futura est, & cito congelantur ac purgantur. & post partum plerūq; sanæ mulieri contingit ut post puellæ partum, in quadraginta duobus diebus diuturnissima purgatio fiat. Extra periculum autē est etiam si uigintiquinq; diebus purgetur. post masculi uero partum, purgatio diuturnior fit in triginta diebus. extra periculū est etiam quæ in uiginti diebus contingit. & in his quæ fœtus corruperunt secundum horum dierum rationem purgatio contingit. & in iunioribus quæ corruperunt paucioribus diebus. In senioribus aūt, pluribus. Eædem uero sunt affectiones ex puerperij purgamētis, & ei quæ corrupit fœtum, & ei quæ peperit, si menstruum corruperit fœtum. & quæ corruperunt magis periclitantur. Corruptiones enim grauiores sunt q̄ partus, Non enim fieri potest ut citra uiolentiam fœtus corrūpatur, aut pharmaco, aut potu, aut cibo, aut subdititijs medicamentis, aut aliqua alia re. Violentia uero malum est. In huiusmodi enim periculum est ne uteri exulcerentur, aut inflammentur. Hoc autē est periculosum.

At uero lac quomodo fiat, dictum est à me in natura pueri in partu. Postq; autem prægnans fuerit mulier, menses non ualde prodeunt, præterquam quibusdam pauci. Dulcissimus enim humor ex cibis ac potibus ad mām̄as uertitur ac exsugitur. Et necesse est etiā reliquū corpus magis euacuari, & minus sanguine plenum fieri. Atq; hoc ita contingit. Sunt aūt quæ natura sine lacte sunt, & quibus lac deficit ante tēpus. Hę uero natura solidæ sunt, & densæ carnis. & propterea sufficiens humor non penetrat à uētre in mammas, quum uia sit densa. Ad menses detrahendos. Elaterij potiones duas sumito, & adipem ouillum de rhenibus, pari elaterij portione ammisceto, & nō conterito, uerum duas glandulas subdititias facito. Aut melanthiū ex tritico terito, & aqua subigito, & duas glandulas formato, atq; has ante dies quibus affuturi sunt apponito. Si enim non prodeunt, rigores ac febres inducunt. Mollitoria, à quibus aqua & arena purgatur, ducunt etiā menses, si non fuerint diuturni, et osculum emolliunt. Narcissum, myrrham, cuminū, thus, absinthium, cyperū, singula æqualibus portionibus sumito, narcissi uero solum quatuor portiones: et pululllum stupæ dum pectinatur crudum linum ammisceto, & hæc cum aqua origani cocti terito, ac glandem formato & subdito. Aut cyclaminū magnitudine tali, & æris florem magnitudine fabæ terito, & cum melle glandem formato, ac apponito. Aut pulegium, myrrham, thus, fel suis ac bouis, cum melle subigito, et glandem efformato. Si menses non prodeant, adipem anseris, & netopum, ac resinam permixta ac lana excepta apponito. Medicamentum subdititium, purgatoriū, mollitorium. Caricam percoctā ac expressam leuissime terito, et in lana subdito cum rosaceo unguēto. Aut acris brassicæ & rutæ, utriusq; dimidiū terito, ac utitor eodem modo. Purgatoriū. Medullam anseris aut cerui magnitudine fabæ affuso unguento rosaceo et lacte mulie

bri terito, uelut pharmacũ teri solet, & cũ hoc os uteri illinito. Aliud subdititium molle. Medullam anseris magnitudine nucis, ceram magnitudine fabæ, resinæ lentiscinæ aut terebinthinæ magnitudinẽ fabę. Hæc cũ rosaceo unguento ad lentũ ignem liquefacito, & uelut ceratũ efficito. deinde ex hoc tepido os uteri illinito, & pectinem irrigato. Aliud purgatoriũ. Farinam recentem, myrrhæ obol. iij. croci tantundẽ, castorij obolũ, hæc trita cũ unguento irino apponat. Aut urticæ semen, & maluæ succũ, ac anseris adipem simul permixta subdat. Aliud subdititiũ purgatoriũ, si menses non cõpareant. Styracem & origanũ terito, & permixtis adipẽ anserinũ affundito ac apponito. Aliud quod uteros expurgat, ac sanguinẽ euacuat. Absinthij radicẽ tritam, melle ac adipe anserino ammixtis apponito. Aliud purgatoriũ. De bupresti caput & pedes & alas tollito, & reliquũ ipsius terito, ac ficus internã partẽ ammisceto. Sit autẽ pinguitudinis ficus portio dupla. Hoc uteros inflat. Hoc etiã desperatis optimum est. Aut mercurialis folia trita subdito. Hoc tenuẽ biliosam purgationẽ ducit. Sed & artemisia facit uelut mercurialis, & melius purgat. Veratrum quoq; nigrum cũ aqua tritum, uelut aquã à carnibus ducit. Sed & alumen ac resina idem facit. Cyperũ, absinthiũ, aristolochiam, cuminũ, salem, mel. Hæc omnia simul terito ac apponito. Et ueratrũ cum uino dulci, & farina lolij ac tritici, melle subacta in lana subdatur. Subdititia si catapotia non purgarint. Mercurialem, myrrham, uiolam albam, cepam acerrimam, & melanthium, ac mentã, si sufferat, permixta apponito. Subdititia acria sanguinem ducentia. Cantharidas quinq; demptis pedibus ac capitibus, & myrrham ac thus simul misceto, & mel addito. Deinde in oleum rosaceum aut Aegyptium tinctũ per diẽ subdat, & ubi mordet, tollat. & rursum in lac muliebre ac unguentum Aegyptium tingat, & hoc per noctẽ apponat, & aqua odorata perluat, & adipem subdat. Cõduxerit & buprestis, si quidem parua fuerit, sine alis & pedibus ac capite. Si uero magna fuerit, nõ cõmisceto eadem quæ cantharidibus, sed solam sumito ac similiter apponito. Si uero molliore opus habuerit, ad buprestim uinum & cuminũ Aethiopicum ammisceto, uuam item passam & pollinem seselis ac anisi. & uinũ feruefacito, eoq; affuso reliqua terito, & pastillos drachmales efformato, eosq; apponito myrrha ac thure ammixtis, facito autem eodem modo uelut cũ cantharidibus. Aut melanthium ex tritico, tritum ac melle subactum apponito. Aut hoc ipsum melanthiũ cum melle tritum uelut glandẽ efficito, circũ pennam autẽ obducito. Subdititiũ efficax. Succũ mandragoræ & cucurbitæ syluestris, cũ lacte muliebri apponito. Aut fecem siccam ex uino ueteri albo urito, & uino extinguito ac subdito. Cucurbitã item syluestrem, mercurialem, nitrum & irionem. Citius detrahit et mandragorę radix, cantharis, serpyllum, lauri fructus, unguentũ irinum, laurinũ. Tithymali succũ permisceto ac agitato, et detracto uisco, erui magnitudine exhibeto. Optimum est et glandem subdititiã ex eo facere. Si uero amplius prodierit, uino proluatur. Aut æs ustum dissoluito, et tepidum lana excipito ac apponito. Medicamentũ ad conceptum. Cedriæ acetabulum, adipis bubuli drach. iiij. simul terito, et talorũ figuras efformato, quas ieiuna apponat, et dum appositas habet per diem ieiunet. Apponat autẽ bis, mane et uesperi, post menses, post cœnam uero lauetur, et cum uiro dormiat. Aut melanthium contundi

to,& in linteum illigato,& adipe anſerino addito,ſubdendū dato. Aliud ad conceptum. Quo cures mulierē ut in uentre cōcipiat, urinā ſumito ueterem, & ferri recrementū tantum,ut in fragmēta reſoluere poſsis.poſtea mulierem in ſella collocato,& corpore & capite uelato,peluiq́ꝫ ad pedes ſuppoſita, ignita recremēti ferri fragmenta tria pro una uice inijcito. Sit aūt uetus hæc urina cōgij mēſura.& cum his triginta fomētis ipſam foueto. Dum aūt fomentū adhibes, caput lauato,ita ut donec fota fuerit rurſus lapides illos recremēti ferri in urina extinguas,& fomentū rurſus calefacias.Poſtea uero caput lauato plurimū,polio & uiticis folijs q̄ꝫ plurimis in aqua coctis.Hæc autē facito ad dies ſeptē. Ter uero per ſingula hæc fomenta ſuffito,anteq̄ꝫ laues.A balneo uero oleo laurino inungatur.poſt cœnā autē,ubi cepas melle tinctas comedit,& aquam mulſam tepidam quatuor heminarū menſura bibit,et paululū continuit,uomat.& ſupina reclinata,rutā habeat auribus & naribus inditam. Et panē fermentatū ſexta chœnicis parte,in iuſculum uolucris confringat, habeat aūt hoc iuſculum apij chemam,& ſic aſſumat.& rurſus tantundē in cœna dato. Et hoc per dies ſeptē facito.poſtea uero uentri per dies ſeptē clyſterem adhibeto.Sit aūt infuſum clyſteris,reſinæ drachmæ quatuor,mellis acetabulū, olei platæenſium tantūdem, furfurū recentiū ſuccus,ſpuma nitri,oua tenuia.Sit autem infuſum heminæ octo,& ex his tres ſucci ptiſanæ.Obliquæ uero clyſterem adhibeto, & parum lauato.Apponat etiam glandes ſeptē in die,& detineat donec fuerint liquefactę. Sint autē ex thure,nitro,galbano,melle cocto.Cibo uero eodem utatur. Suffito aūt aſini albi pilos,& lupi ſtercus.De his plurimū prunis inijce, ipſamq́ꝫ circumlocatā ac contectam ſuffito,cauēdo ne cōburas. Si uero mulier parere nequeat quę prius peperit,nitrū & reſinam,& myrrhā,& cuminū Aethiopicum, & unguentū ſimul terat,& apponat.Aut pulegium ſiccum in linteo ſubdat.Bibat autem pulegium ubi dormire uolet. Aliud ad conceptum. Victus rationem mulieri cōſtituere oportet,quæ prægnans fieri cupit,& ad edendum ac bibendum exhibere ipſi,quæ libenter admittit.Viro autē mulieris reliqua dato, præter alliū,& cepam,& legumina freſa cocta, & ſilphij ſuccū, & quæ inflant. Ab his ſanè abſtineat. Medicamentū quod ſimiliter infunditur ſi non concipiat. Lac mulieris maſculū alentis,grana mali punici recētis terito ac ſuccū exprimito,& teſtudinis marinę partē inter anum & pudendum cōburito ac terito.& hæc in pudendum muliebre infundito. Aliud quod ſimiliter infunditur nō concipienti. Lac & reſinam, & mali punici dulcis ſuccum, Hæc omnia melle ammixto infundito. Aliud ad conceptum. Bulbi albi ſemen, aut florem,cum melle terito,et lanæ inuolutū per triduum ad uterū apponat. Quarta uero die,maluam ſyluestrē latifoliam terat, lacte muliebri ammixto,et lanæ inuolutam apponat.deinde cū uiro dormiat. præſorbeat autē pulegium in farina coctum,et bibat pulegiū tenue in uino.Si uero huic nō obediat,conyzam odoratam cōtundat,& expreſſum ſuccum uino mixtum ieiuna bibat. Aliud. Aſparagi ſemen ſimiliter in uino bibat. Aliud. Secūdam mulieris,& uermium carniū capita,et alumē Aegyptiū,cum adipe anſerino diluito, & in lana ad os uteri apponat. Aliud. Aeruginē,florem æris,utrunq́ꝫ oboli dimidij pondere,thuris maſculi,aluminis ſciſsi,fructus uitis ſylueſtris,gallæ, myrrhæ, malicorij,reſinæ,polij,ſingulorum obolū,in melle tritū,per triduum bis in die

apponat. Si uero fortaſsis acrius fuerit, anſeris adipē ac nitrum toſtum ammiſceto. Vinum aūt exhibeto, fortitudinē in ipſo uitans. Aliud ad conceptum.

Vermem carniū qui caudam habet accipito, & de ipſo tres aut quatuor partes ſumito. & origanum tenuem ſimul cū roſaceo unguēto terito. & hoc ad uteri os apponat. Aliud. Portulacam cum adipe anſerino, & myrrha, & porri ſemine, & felle bubulo terito, et lanę inuoluta ad os uteri apponito. Si mēſes quidem fiant multi, non cōcipit autem, floris æris obolos duos, et aluminis ſciſsi tantundem, cum melle terito, & lana excipito. Illiget autem mulier lanam in linteum cū filo, & ſibiipſi ſubdat, ita ut filum extra promineat. Deinde quum probe purgata fuerit extrahat, & uino odorato myrti folijs iniectis feruefacto proluat, & uirum accedat. Subdititium ad conceptum. Mel, myrrham, myricæ fructum, reſinam liquidam, adipem anſerinum, omnia ſimul trita lanæ inuoluta apponat. Aliud, quod uterum ualde aperire poteſt, quū concluſus eſt, & concipere non poteſt, & ad aquā expurgandam. Accipe anchuſam paruam, & lentiſcum, & cuminū, & cyperum, & cucurbitam ſylueſtrem, & nitrum rubrū, & ſal Aegyptium, & anchuſam magnā. Hæc omnia trita per linteum rarum excernito, & acceptum mel ad lentū ignem coquito. Poſtquam uero efferbuit, ceram ac reſinam ammiſceto. Deinde etiam alijs omnibus ammixtis oleū affundito, ac ab igne tollito. & tepida lanæ cōuolutæ inuoluta utero apponito, donec purgata fuerit. Aliud. Si mulierē concipere uelis, ad purgatoria quibus utitur, etiam uirū accedere oportet. Et baccas lauri nigras decem, thuris pugillos tres, & cumini modicū, cū melle trita in lanam ſuccidam inuoluat, & ſemel in die ſubdat, & ſemel auferat, ad quatuor dies, & ijſdem diebus à cibo abſtineat. Conceptum impediens. Si uero cōcipere non oporteat, miſyos magnitudinē fabæ aqua diluito, ac bibendam dato, & per annum ut ita dicam, non concipiet. Partum accelerans ægre parienti. Lauri radicē deraſam, aut lauri baccas dimidij acetabuli mēſura in aqua calefacta bibēdas dato. Aliud partū accelerans. Dictamni obolos duos tritos in aqua calida bibat. Aut abrotoni drachmā, & lauri baccas, & aniſum, in uini dulcis ueteris cyatho terito, & aquæ cyatho affuſo bibendū dato. Hoc bonum eſt ſi ante partus dolores fuerit datum. Aut dictamni obolū, myrrhæ obolū, aniſi obolos duos, nitri obolum. Hæc cū uini dulcis cyatho uno terito, & aquæ calidæ cyathis duobus affuſis bibenda dato. Deinde calida lauato. Aliud partū accelerās. Reſinam terebinthinam, mel, oleū duplum horum, uinum odoratū ꝙ ſuauiſsimū. Hæc mixta tepefacta ſæpe ebibēda dato. Oportet aūt, & uteros ſedare, ſi fuerint inflammati.

Aliud. Cucumeris ſylueſtris quicūꝗ albus fuerit ſemen cerę infarcito, deinde lanæ rubræ inuolutū lumbis alligato. Si uero prægnans multo tempore cohibeatur, & parere non poſsit, ſed diebus pluribus ex partus doloribus laboret: Sit aūt iuuenis, in uigore, et multo ſanguine referta, ſecare oportet uenas in malleolis, & ſanguinē detrahere, uiriū reſpectu habito. & poſtea calida lauri corticibus incoctis lauato. Viticis aūt ſemen, & dictamnū creticam, utrūꝗ pari portione, in uino albo aut aqua bibendū dato. Subdititiū autem medicamentum facito, galbano, et baccis lauri, et oleo roſaceo, in lana inuolutis ac ſubditis.

Aliud. Filicis quercinæ radicē tritam in uino bibendā dato. & adiantum tritum in oleo dilutū illinendum, & in uino meraco bibendū dato. Aliud, quod

puerperæ

puerperæ puerperij purgamẽta melius purgat. Testudinis marinæ hepar uiride adhuc uiuẽtis, in lacte muliebri terito, & cũ unguento irino ac uino subigito, & apponito. Aut mercurialem tritam in lana apponito. Aut artemisiã tritam similiter in lana subdito. Aut mercurialis & cucumeris syluestris parũ terito, & uino ac melle subactũ apponito. Purgatoriũ puerperij purgamentorum ex partu. Triticũ trimestre fractũ ac fresum, dimidiæ chœnicis mensura, in aquæ heminis quatuor coquito. Quum aũt efferbuerit ter aut quater, sorbendum dato. Aliud. Sambuci folia in aqua coquito, & aquã bibendam dato. Edat aũt & brassicas coctas, & porrũ, & fœniculum, & anethum, & polypos, & locustas pisciculos. Aut rhois folia & erysimũ ex uino, aut polentę pollinem bibendũ dato. Aut misy duorũ obolorum pondere tritum ac uino subactũ apponito. Purgatoriũ mensium & puerperij purgamentorũ. Ducit etiam aquã & alia. Radicis struthij tusi triti quantũ tribus digitis apprehendi potest, melle subactũ apponito. Nascitur aũt in Andro in littoribus. Aliud similiter purgans. Erysimũ in aqua coquito, & ubi ebullijt oleum affundito, ac bibendum dato. Cõmodum est etiam succũ pro fomẽto adhibere per suffitũ. & cibis mollibus uti. Aliud quod puerperij purgamẽta purgat. Erysimũ placide terito, & corticem difflato. Quum autẽ purũ feceris, leuiter terito, & aquã adstillato, salemq́; ac oleum ammisceto. & ubi polentã insperseris coquito, ac sorbendum dato. Aliud. Si nõ descenderit purgatio, aut puerperij purgamẽta nõ prodierint. Cucumeris syluestris internã partem, trium obolorũ põdere sume, & artemisiam herbã, & thus oboli põdere, & hæc trita, & melle ammixto, lanæ inuoluta, ad uteri os appone. Et hoc semper noctu ac interdiu per dies quinq; facito. Aut uitis pampinos aut folia uiridia terito, & melle ammixto lana excipito. & eodẽ modo subdito. Aut cupressi fructũ & thus simul trita, rosaceoq́; ac melle diluta, & lana excepta apponat. Aut abrotoni drachmã, & cucumeris syluestris medullæ obolum, & thus cũ melle terito, & in lana inuoluta apponito. Aut elaterij obolum, & myrrhã, cum melle terito, & lana excepta apponat. Aut cupressi fructũ, & cucumeris syluestris internã partem, & thus, melle ammixto, in lana subdat. Purgatoriũ si ex partu non purgetur. Trifoliũ in uino bibendũ dato. Idem etiam appositũ menses erumpere facit, & fœtum eijcit.

Purgatoriũ uterorum, quũ puero mortuo sanguis in hoc manserit. Cucurbitam syluestrem tritam cũ melle delingat, aut apponat. Ad omnia puerperij purgamenta si nõ probe prodeant. Erysimũ coquito cũ polenta, & oleo affuso ubi coctũ fuerit sorbeat. & cibis mollissimis utatur. Aut scãmoniam cũ lacte muliebri tritam, ac lana exceptã apponito. Aut radicẽ dulcem melle, & rosaceo aut Aegyptio unguento subactã, in lana subdat. Aut farinã lotam similiter apponat. Bibat aũt crethmi, & seselis, & rutæ, & silphij semen, ita ut de singulis obolos duos simul teras, & in uino meraco, si nõ febricitarit, præbeas. Subdititiũ quod secundã relictam eijcit. Ex sambuci foliorũ decocto prius fomentum adhibeto, & id quod ex cãtharide fit apponito. Hoc & ea quæ debilia sunt sanat. Si uero lancinet ac mordeat, statim tollito, & lanã rosaceo tinctã subdat.

Potiones quæ secundã educere possunt, & menses detrahere, itemq́; fœtũ enectũ. Cantharidas quinq;, alis et cruribus ac capite auulsis, & tribulum ad mare natũ cũ radice ac folijs tritũ conchæ mẽsura, & euãthemi, ac seminis apij

tantundē, & sepiæ oua quindecim, in uino dulci tēperato bibenda dato. Et ubi dolor habuerit in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat, & uinum dulce. Alia. Ranunculi foliorū ac floris triti, stateris Aeginęi pondus, in uino dulci bibat. Si uero dolor habuerit, cicer albū & uuas passas, in aqua coquito, perfrigerato, ac bibendū dato. & ubi urinæ stillicidiū uexarit, in aqua tepida desideat. Aliud quod eijcit secundas. Cucumeris syluestris succū in mazam cōspersum apponat, ubi prius ad biduū ieiunarit. Hoc nullū aliud pręstantius inueneris. Fœcūditatis experimentū. Caput allij integrū derasum appone, & uide an per os oleat. Aliud experimētum. Netopon modicū lana inuolutū apponito, ac uideto an per os oleat. Alia subdititia. Scorpij marini fel, lana exceptū & in umbra siccatū appone. Aut pulegiū siccatum & tritū ac melle subactū, in lana apponito. Aut florē æris cum melle linteolo illigatū subdito. Aut cucumeris syluestris semen, & testam cōbustam, cū uino subigito, & leporinis pilis ac lana excepta subdito. Aliud subdititium. Alumen Aegyptiū lanæ inuolutū apponito. Aut cantharidas tritas uinoq́ꝫ subactas subdito. Aut artemisiam herbā uino subactam apponito. Aut melanthiū cum uino tritum in lana subdito. Aut bulbion ex tritico tritum & uino subactū apponito. Aut uini ueteris albi fecē comburito, & uino albo extinguito, teritoq́ꝫ ac in linteo apponito. Aut galbanū, & netopon, & misy cū rosaceo unguēto in linteo subdito. Aliud. Elaterij potiones duas, & fauū cū uino in linteo apponito. Aut butyrū & alumen melle subacta similiter. Aut scāmoniæ succū & adipem cū maza misceto, & uino imbuta in linteo apponito. Potiones quæ possunt secūdam in utero detentā educere. Colocynthidis syluestris internā partem cū lacte muliebri tritā, in linteo apponat. Ad idem. Silphiū magnitudine fabæ in uino bibendū dato. Aliud quod fœtū expellit. Mulierē sub alis apprehēsam fortiter cōcutito. In potu uero dato, uiticis folia in uino. Aut dictamnū creticum oboli pōdere in aqua terito ac exhibeto. Aut conyzæ graueolentis manus plenæ mensuram cū porri succo diluito, & netopū chemæ plenæ mēsuram addito, atq́ꝫ hæc trita in uino bibēda dato. Aut tædā pinguissimā cū uino dulci coquito, trium cyathorū mensura uini affusa, & galbani obolos tres, & myrrhā adijcito, & ubi cocta crassa facta fuerint, tepida bibēda dato. Aut porri succum, & myrrhā, & uinū dulce simul exhibeto. Aut portulacæ semē terito, & in uino albo ueteri dato. Aut populi nigræ creticę grana nouē in uino trita bibat. Aut ranūculi herbæ foliorum ac floris triti, drachmæ Agineæ pōdus, in uino dulci bibat. Si uero adhuc secūda intus detineatur, Senectæ anguiū obolum in uino terito, ac bibendū dato. Aut apij radicē, & myrti baccas coquat, & per dies quatuor bibat. Aut cuminū Aethiopicū, & castorij obolū, & cantharidis parū, hæc in uino bibēda dato. Aut fœniculi radicē, in uino & oleo ac melle feruefactā bibat. Si secunda non prodierit, conyzā tritam in lana subdito. Melius aūt est ut bibat. Aut conyzæ quantū manus capit, & porri succū, et netopū chemæ mēsura misceat, & hæc in uino bibat. Aliud quod secundā eijcit. Holoconitidis dulcis radicē, est aūt uelut bulbus, & parua uelut oliua: Hanc in uino terito, ac bibendā dato. Et si quidem parua fuerit duas dato, Si uero maior, una sufficit. Ammisceto aūt ex seminibus cuminū Aethiopicū, & seseli massiliense. Aut silphij libyci semen siccū chœnicis dimidiæ mēsura, in uini heminis tribus coquat

coquat,& ad dimidias redigat,& de hoc bibat. Aliud. Viticis semen,& sese-lis,pari portione simul cũ myrrha terito,& cũ aqua bibẽda dato. Alia secũdas expellẽtia. Viticis albæ recẽtis acetabulũ,in uino albo odorato tritũ bibẽdum dato. Aliud. Castorij aut sagapeni obolũ, bituminis drach.i. nitri drach.ij. Hæc omnia terito,& in uino dulci,ac olei hemina dimidia obolos duos ieiunæ bibẽdos dato.Et calida probe lauato. Aliud similiter habẽs. Herinaceos marinos tres totos tenuiter tritos,in uino odorato bibẽdos dato. Aliud. Mẽtæ fasciculũ paruum,& rutæ & coriãdri,& cedri aut cupressi semẽ,in uino odorato bibendũ dato.Et de herinaceis si habuerit,plurimũ sorbeat.postea uero similiter calida lauato. Aliud. Anisum,cedri baccas,semẽ apij,cuminũ Aethiopicũ,seseli,singulorũ dimidiũ acetabulum,tenuiter tritũ,ex uino albo bibendum dato. Aliud. Dictamni fasciculũ,& dauci seminis drach.ij.& melãthij tantundem,tenuiter terito & in uino albo bibẽda exhibeto.Et multa calida lauato.Dato aũt iuxta corporis robur. Aliud. Galbanũ oliuæ magnitudine,in oleo cedrino tritũ apponat.hoc corrũpere & eijcere morãtes secundas potest. Aliud secundarũ expulsoriũ quod uteris infunditur. Quũ secunda à frigore mortificata cõputruerit,ubi uentus frigidus fuerit,crocũ leuiter tritũ drachmæ põdere, cũ adipe anserino infundito,& ad plurimũ tẽpus sinito. Potus ad idẽ probe cõferens. Conyzã suaue olentẽ, & mel,& resinã terito,inq; uino odorato,aut in syrmæa potione moderate purgãte bibẽda dato.et calida lauato. Alius similis potus ad puerũ & mala intus existẽtia. Aeruginẽ tritam cũ melle,& syrmæa potione,bibendã dato. Aliud subdititiũ,ad eijciendũ fœtum immortuũ. Aeris ramẽta in molle linteũ indita,ad os uteri apponito,& profueris. Aliud. Testam recentẽ,& adipem anserinũ terat ac apponat. Aliud. Nitrũ cum resina coctũ,& in glandẽ efformatũ,gallinaceo adipe tinctũ appone. Aliud. Chaanrien appellatur herba,hujus radicẽ nõ multo adeo tẽpore ad umbilicũ apponito. Aliud. Cucurbitã syluestrẽ,et muriũ stercus,leuiter trita apponito. Aliud quod alligatur. Resinã & adipem gallinaceũ,trita ac simul mixta,super umbilicum ac uentrẽ deliget. Aliud subdititiũ. Hederæ albæ semẽ, & cedri ramenta terat,et glãdes hinc factas subdat. Aliud. Testudinis marinæ cerebrũ,& crocum Aegyptiũ,et salem Aegyptiũ terito,misceto,glãdes formato, ac subdito.

Suffimentũ expulsoriũ quod et sanguinẽ uentris expellere potest. Salicis folia in ignẽ posita suffito,et mulierẽ circulocatam sinito,donec fumus in uterũ intrauerit. Abortus sanatio. Quũ mulier abortũ fecerit,et puer nõ fuerit egressus,siue putrefactus fuerit,et intumuerit,aut aliud quid eiusmodi passus fuerit. Porri & apij succũ per linteũ expressum, de utrisq; colligito, & olei rosacei heminã,& adipis anserini quadrantẽ adijcito, resinæq; obolos tres in oleo liquefacito.& ubi mulierẽ ad pedes altiorẽ feceris,in uteros infundito, ac decumbẽs ad plurimũ tempus cõtineat.deinde ad dies quatuor desidere iubeto, et egredi tur puer putrefactus.Sin minus,salẽ Aegyptiũ et cucurbitã syluestrẽ uiridẽ accipito,& melle ammixto trita edẽda dato.Et postq̃ ederit, hinc & hinc moueatur. Aliud. Salem Aegyptiũ,et muriũ stercus,et cucurbitã syluestrẽ sumito,et mellis semicocti quadrantẽ affundito,et resinæ drach.i. in mel iniicito,&cucurbitã ac muriũ stercus,omnia probe cõterito,& in glãdes efformato,easq; ad uterũ subdito,q̃ diu oportunũ esse uisum fuerit. Aliud expulsoriũ,quod puerũ

enectum ejicit. Helxinem in uino tritam bibendā dato. Aliud eiectoriū, quod puerū liuidū expellit. Veratri nigri radices tenues tritas, quantū tribus digitis apprehēdere potes, & myrrhā magnitudine fabę, in uino dulci bibēda praebe. Aliud expulsoriū. Coriandrū cum radice, & netopū apponat, ac deambulet. Aliud quod infunditur, si mortuus fuerit puer, ut ipsum ejciat. Crocum terito, & anserinū adipem affundito, & excolata in uteros infundito, & ad plurimū tempus relinquito. Ad fœtū immobilem corrūpendum ac expellendum. Aluminis scisi drachmā unam, myrrhæ tantundē, ueratri nigri obolos tres, in uino nigro leuiter trita, in glādes afformato, & apponito donec paulatim fuerit exolutus. Collutiones uteros purgātes, si ex partu aut inflammatione fuerint exulcerati. Grossos hybernos aqua affusa feruefacito, et excolato. Deinde oleo tepido affuso misce, & duas heminas ad summum infunde. Omnes aūt collutiones nō ampliore q̃ hac mēsura uteris infundantur. Malicoriū item & mannam thuris, in uino nigro austero coquito, & excolatū uinū infundito. Alia collutio. Fecem uini ustam liquefacito, & cū aqua infundito. Deinde malicoriū, myrti baccas, iuncū odoratum, lentes, in uino coquito, et diffusum uinū infundito. Alia. Butyrū, thus, resinā, mel, simul liquefacito, & affuso uino, tepida infundito. Aut sambuci fructū in aqua coquito, & excolata aqua, apiū, myrrhā, anisum, thus, simul in ipsa terito, & uinū odoratum pari aquæ mēsura affundito, excolatoq́ per linteū, & tepefactū infundito. Alia. Brassicā, & mercurialem, et lini semen, & linū uiride, in aqua coquito, excolato, ac infundito. Aut foliorū myrti acetabulū, myrrham, anisum, mel, resinam, unguentū Aegyptium, omnia terito ac unito, affusisq́ uini albi odoratissimi heminis duabus, excolato, tepefacito, infundito. Aut lauri fructū & pulegium in aqua coquito, & unguentum rosaceū affundito, & cū hoc tepido colluito. Aut anseris adipem resinæ ammisceto, affusoq́ ad hoc uino, tepefactum infundito. Alia. Butyrū & oleum cedrinū, in modico melle tepefacito ac infundito. Aut mel, butyrū, iuncum odoratū, calamum odoratū, muscum marinum sumito, & in uino coquito, excolato, ac infundito. Aut apij semē, seseli, myrrhā, anisum, melanthiū, in uino coquito, & excolatū uinum infundito. Aut cedrū in uino coquito, & cū uino colluito. Aut hederā in aqua coquito, et aquam infundito. Aut elaterij, aut cnestri potiones duas in aqua coquito, et duas heminas ex hac tepida infundito. Aut cucumeris syluestris interioris magnitudinem digiti, in duabus aquæ heminis coquito, et melle ac oleo ad aquā affuso infundito. Aut radicis thapsię potiones duas leuiter terito, affusoq́ oleo ac melle, in duabus aquæ tepidæ heminis diluito, ac infundito. Aut ueratri nigri potiones duas, uino dulci et aqua dilutas infunde. Aut grana cnidia sexaginta terito, melleq́ ac oleo & aqua affusa infundito. Collutio corroborās, si ulcera pura fuerint. Grossos hybernos terito, et aquā affundito, & per totā diem macerato, & oleo affuso colluito. Aut malicoriū, & loti ramēta in uino nigro coquito, & infundito. Quum autem impura fuerint, & sordes deferuntur, fecem uini ustam, cum uino et aqua infundito. Aut malicorium, rhoem coriarium, myrtiq́ ac rubi folia, in uino nigro coquito ac infundito. Collutiones quæ infundūtur ad uetera ulcera. Succo brassicæ cocto collue. Et mercurialē similiter ac nitrū rubrum modicū ammisce, et myrrhæ acetabulū, thus, seseli, anisum, apij semen,

netopum

netopum,resinam,mel,adipẽ anserinum,acetũ album, unguentũ album Aegyptium,Hæc omnia simul trita,& uini albi heminis duabus diluta,tepida infunde. Aut mercurialem in aqua coque & excola,& myrrhæ acetabulũ,thus, seseli,netopum,singulorũ pares portiones adde,ac tepida infunde. Aut saluiam & hypericũ in aqua coquito,& cum aqua colluito. Aut sambuci fructũ,& lauri baccas,æquis portionibus in uino coquito,& cum uino colluito. Aut pulegij aqua colluito. Aut adipem anseris in resina liquefacito, & similiter oleum cedrinum modicũ affundito,& cũ melle liquefacito,ac tepida infundito. Aut argenti florem in uino & melle ac cera liquato, & cyperũ, & iuncũ odoratum, ac calamum(quæ sanè etiam in unguentũ ammiscentur)& iridem ac muscum in uino coquito & infundito. Aut apij semen,anisum,seseli,myrrham,melanthium,in uino coquito ac infundito. Aut cedrum creticam in uino coquito, aut in aqua,& infundito. Aut hederã creticam in aqua coquito ac infundito.

Atq; hæc faciẽda sunt si uulnus habet.& myrrham in aqua dilutam infunde. Aut elaterij potiones duas cum aqua infunde. Aut colocynthidas syluestres duas in uino aut in lacte cocto,quatuor heminarũ mensura macerato,& excolato,ac infundito. Aut cucumeris syluestris interioris,palmi magnitudinem in aquæ heminis quatuor coquito, & melle ac oleo affuso colluito. Aut radicis thapsiæ duas potiones,in uino dulci dilutas, cũ aquæ heminis duabus, tepidè infundito. Aut ueratri potiones duas, in uini dulcis heminis duabus dilutas infunde. Aut thlaspios acetabulũ,melle ammixto in aquę heminis duabus dilue,& tepido utere. Aut cucumeris syluestris magnitudinem palmi,& cneori potionẽ unam,in aquæ heminis quinq; coquito, & melle ac oleo affuso colluito. Aut grana cnidia sexaginta,in melle aut in oleo diluta, cũ aqua infundito.

Si ex partu alui profluuio corripiatur. Bibat uuam passam nigrã,& punici dulcis malicoriũ,& internũ nucleum,& coagulum hœdi. Hæc uino nigro diluta,& caseo caprino,ac polenta triticea inspersis,bibenda dato. Triticũ autem modice torreto. Si uero ex partu sanguinẽ uomat, huic hepatis fistula sauciata est. Hæc lac asini bibat, deinde uaccæ nigræ,ad quadraginta dies. Et sesamum tritũ donec probe habeat. Bibat aũt lac ieiuna. Si ex partu sedem doleat,iuniperi fructũ & apij radicem coquat,& ad dies quatuor bibat. et lactucæ semen cũ anserino adipe tritũ edat. Si uero ex partu uteri inflãmati fuerint, solani succũ infundito,aut betæ,aut rhamni. Si ex partu crus ab uteris claudum factũ fuerit,& exurgere nõ poterit,semen hyoscyami chemæ mensura,in uino nigro ad triduũ bibat. Si uero mẽte percellatur ipsa bibẽs,lactis asinini poculum bibendũ dato. Deinde pharmacũ à quo pituita purgatur. ex sandaracha aũt & cerato,& pilis leporis,per triduũ suffitus fiat. De inflammatione ex partu. Si ex partu uteri inflãmati fuerint,solani succũ intra pudenda infundito. Aut apij,aut rhamni,aut betę,aut cucurbitę succũ expressum. Aut sambuci medullã ac tenerrimam partẽ derasam, oblõgam indito. Aut absinthiũ in aqua terito,& lana exceptũ subdito. Si uero horruerit tollito. Aut cotyledonis folia, & porrũ,in crassiore tritici farina coquito, & oleo ipsis affuso præbeto. Bilẽ ex utero purgãtia. Cucumeris syluestris internã partẽ tritã ac melle subactã, in glandẽ efformato ac apponito. Pharmacũ aũt dare oportet,qđ sursum ac deorsum purget. et calida lauare. apponere uero anisum,aut melanthiũ: aut colocynthidis

thidis ſylueſtris internam partẽ terito, & melle ſubactã apponito. Aut elaterij potiones quatuor, ammixto adipe anſerino aut caprino, in oblongiorẽ glandẽ redactas apponito. Aut nitrũ, & cuminũ, & allium, & ficũ, omnia leuiter trita & melle ſubacta apponito. Calida uero lauetur, & à balneo bibat. Aut thlaſpi leuiter tritũ, & melle ſubactũ apponito. Aut ficus ueteris pinguitudinẽ deraſam elaterij potionibus duabus ammixtis, & nitro tantũ quantũ eſt elaterium, cum melle ſubigito ac apponito. Aut peucedani tres cyathos bibendos dato. Et aniſum ac melanthiũ uino diluta bibẽda dato. Aut elaterij potiones quatuor, adipe ouillo ammixto apponat. Et hoc ablato aqua odorata lauet, quæ leniter adſtringat. Aut elaterij potiones tres cũ ouillo adipe, in glãdem circũ pennã efformato. & ubi amouerit, ſufficiẽti aqua probe eluatur. Aut thlaſpis potionẽ cum melle dato. Collutio ſi bilioſa fuerit. Elaterij potiones duas aqua dilue, & oleũ narciſsinũ affunde, & cũ tepido collue. Aut colocynthides ſylueſtres duas in lactis aſinini cocti heminis quatuor macerato. & unã excolato, ac oleũ narciſſinũ ammiſceto, & infundito. Alia collutio bilioſa & pituitoſa. Cucumeris ſylueſtris internã partẽ palmi magnitudine, in aquę potabilis heminis quatuor coque, et melle ac oleo anthino ammixto infundito. Alia pituitã et bilẽ purgãs. Grana cnidia ſexaginta, melle ac oleo anthino ammixto, cum aqua infundito. Aut cneſtrum in aquæ potabilis heminis quinq; coquito, & duabus excolatis, mel & oleũ anthinũ cum narciſsino ammiſceto, ac colluito. Collutiones purgatoriæ. Groſsi hyberni uſti in aqua macerãtur. & ad aquã excolatã oleum ammiſcetur, ac infunditur. Poſtea uero collutio fiat ex malicorio, galla, loti ramentis. Hæc aũt in uino nigro coquere oportet. Aut fece uini uſta utere cũ aqua. Et poſtea hæc infundito, myrti folia & rhoem coriariũ. Coquantur aũt in uino nigro odorato. Et poſtea lentiſci folia, & hypericũ, & ſaluiã, cũ uino nigro odorato cocta infundito. Aut cũ braſsicæ aqua, in qua mercurialis cocta ſit, modico nitro adiecto, colluito. Aut elaterij potionẽ, cũ oleo narciſsino aut anthino, tepidam infundito. Si uero bilioſa fuerit, colocynthidas duas, in lactis aſinini cocti quatuor heminis macerato, & cũ excolato colluito, oleo narciſsino aut anthino ammixto. Aut cucumeris ſylueſtris internã partem palmi magnitudine, in aquę potabilis heminis quatuor coquito, et melle ac oleo anthino addito, colluito. Hæc collutio pituitoſæ ac bilioſæ cõducit. Collutio pituitã trahẽs. Granum cnidiũ, & mãdragoræ liquorẽ terito cũ aqua, Nam purgatio multa & omnis generis ex hac collutione cõtingit. Aut allij caput integrũ, nitrũ, ficus internam pinguem partẽ, ęquis portionibus trita ad gallæ magnitudinẽ efformato, ac apponito. Aut cumini folia cũ uino trita, in lana ſubdito. Aut radicẽ albam terito, & melle affuſo feruefactã in glandẽ redigito, ac apponito. Aut ſilphij liquorem cum ficis emollito, & glandem efformato. Bonum eſt & cucumeris ſylueſtris ſemen ſimiliter tritũ ac præparatũ. Aut fel tauri, & nitrũ rubrum, & netopum, ac cyclaminũ, illorũ quidem gallę magnitudinẽ, cyclamini uero ampliorem portionẽ, melle ammixto mulier quæ curatur apponat. Aliud ſubditium. Cyclamini caput purgatũ aqua terito, & lana tenera exceptũ apponito. Aut myrrham, ſalem, cuminum, fel tauri, cũ melle eodem modo. Aut grana cnidia triginta, & Indici pharmaci oculorũ, quod uocatur piper grana tria, decorticato: & rotũdi item tria. Hæc autem terito, & uino ueteri tepido diluta, inſtar

glandis circum uolucris pennã efformato, & ſic adhibeto. Aut tithymali ſuccũ
melle ſubactum. Aut ſcillæ radicem longitudine digitorum ſex, duobus digitis
lana obuolutis ſubdito. Aut ipſam ſcillam abſqꝫ radice terito, & ſimiliter la-
na obuolutam apponito. Collutio ſi pituitoſa fuerit mulier. Veratri potio
nes duas in uini dulcis heminis duabus diluito, et permixta infundito. Si pur
gatione opus habuerit, porrum coquere oportet, aut ſambuci fructũ, aniſum,
thus, myrrham, uinum. Hæc omnia terito, & cum ſucco horum colluito. Aut
braſsicam in aqua coquito, & in huius ſucco mercurialem coquito, & nitri pa-
rum. & excolatum infundito. Aut cneſtri potionem in melle dilutã immittito.
Verum menſes cõſiderare oportet, an bilioſi ſint, aut pituitoſi. Ad hoc arenam
ſiccam tenuem in ſolem ſubijcito, & quum menſes prodierint, ſanguinẽ ſuper-
fundito, ac ſiccari ſinito. Et ſi quidem bilioſi fuerint, ſanguis in arena ſiccatus ui
ridis euadit. Si uero pituitoſi, uelut mucus cõſpicitur. Si igitur pituitoſi fuerint,
cneſtri potionem cum aquæ mulſæ hemina infundito. Purgatorium mol-
le, aquam ducit & pelliculas, ac ſaniem ſubcruentã. Detrahit & menſes, niſi diu
turni fuerint. & uterorũ os mollit. Vnguentum narciſsinũ, & cuminum quod
editur, myrrham, thus, abſinthium, cyperum, unguentũ roſaceum, Horum ſin-
gulorum pares portiones, narciſsini uero quatuor partes ſumito, & crudi lini
puluillo dum à ſtupa depectinatur ammixto, omnia terito, & glandem circum
pennam efformato, & linteo tenui circundato deligato, & in oleum album Ae-
gyptium tingito, ac apponito, & per totam diem ſinito. Et ubi lauit & amouit,
aqua odorata perluatur. Aliud purgatorium. Ducit aquam & pellicu-
las, & mucos, & ſaniem ſubcruentã. Myrrham, ſalem, cuminum, fel tauri, mel-
le ſubacta & linteo indita apponito, & totum diem inſita ſinito. Deinde ubi
lauit & amouit, aqua odorata perluatur. Aliud. Salem, cuminum, fel tau-
ri, melle ſubigito ac ſubdito. Et ſilphium ficui ammiſceto ac apponito. Deinde
unguento roſaceo illinito. Aut grana cnidia decorticato, potionẽqꝫ ipſorum te
rito, ac in glandem efformato. Aut allium & nitrum rubrũ, & ficum, paribus
portionibus melle ammixto ſubdenda dato. Et ubi amouerit, cerui adipẽ appo
nat in uino liquefactum. Aut piperis grana quinqꝫ cum modico elaterio, mu
liebri lacte inſtillato, in lana unguento tincta apponat, ac amoueat eodem mo-
do. Aut pinguiſsimam ficus partẽ cum elaterij potione, & nitri rubri ac mel
lis æquali portione, eodem modo. Aut fel tauri, nitrum rubrum, netopum,
cyclaminum, paribus portionibus eodem modo cum melle in glandem effor-
mato. Aut fel tauri oleo Aegyptio tinctum apponat. Et eo amoto roſaceum
illinat. Aut cucumeris ſylueſtris longi internam partem, exẽpto ſemine, cum
lacte mulieris maſculũ alentis, & myrrham purã, & modicum mel, & unguen-
tum Aegyptiũ, terito & apponito. Aut cucumeris ſylueſtris partẽ internã ſicca
to, & ſine ſemine tundito, & adiecto melle feruefacito, & glandẽ oblongã effor
mato, atqꝫ oleo albo tinctũ ſubdito. Aut ſylueſtrẽ cucurbitã eodẽ modo. Aut
elaterij potiones tres cũ farinæ maſſa terito, & glandem formato. Aliud ſimili-
ter faciens. Grana cnidia decorticata trium potionum menſura coquito, &
melle affuſo apponito. Deinde roſaceum illinito. Quæcunqꝫ uero glan-
dem ſubdunt, eas prius lanam in glandem infigere, deinde linteum tenue cir-
cumdare oportet, atqꝫ ſic oleo Aegyptio tinctam apponere. Ducunt autem
hæc

hæc maxime,& pelliculas auferũt. Subdititia purgatoria fortia, quæ aquã ducere possunt,et mucos,ac pelliculas,magis q̃ priora. Piperis grana quatuor maxima,aut etiam parua, si opus fuerit, ad elaterij potionẽ ammixta terito, & muliebri lacte instillato,cum modico melle subigito. Atq; hæc in lanã mollem circum pennam obuoluito,& linteo circũdato apponito, ubi prius in oleũ Aegyptium tinxeris. Maneant autem subdita per diem, & ubi amouerit, adipem cerui apponat. Potiones,similiter purgatoriæ,quæ secũdas eijcere possunt, & menses detrahere,& fœtum enectũ educere. Cantharides quinq;, alis & cruribus ac capite auulsis:& tribulum ad mare natum cum radicibus ac folijs tritũ conchæ mensura:& euanthemi uiridem siue luteam internam partem,& seminis apij tantundem,& sepiæ oua quindecim,in uino dulci temperato bibenda dato. Et ubi dolor habuerit,in aqua calida desideat,& aquam mulsam aquosam bibat,& uinum dulce. Alia. Ranunculi foliorũ ac floris triti,æginæi stateris pondus in uino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album & uuas passas in aqua coquito,& perfrigeratam bibendam dato. Et ubi urinæ stillicidium uexarit,in aqua tepida desideat, & uinum dulce bibat. Subdititia purgatoria si potiones non purgarint. Mercurialem tritam ac myrrham apponito. Aliud ad omnem morbũ,& aperire,& purgare potens. Myrrham modicam & saluiam,& anisum terito ac utitor. Purgatoriũ quod sterilem purgare potest. Si os uteri non recte habuerit, stercus bubulum siccum tusum ac cribratum quatuor chœnicum mensura,& aceti heminas decem,& urinæ bubulæ tantundẽ,& salsuginis marinæ heminas uiginti,pro fomento adhibeto.& ad multum tempus hoc leniter facito. Deinde lota ubi lenticulæ decoctum,& mel ac acetum mixta bibit, uomat. Et farinam sorbendam dato. & uinum odoratum uetus sub dio per noctem expositũ, insuper bibẽdum. Cibum autem ea die ne gustet. Sequenti uero granum cnidium deuorãdum dato. Tertia uero pharmacum urinam ciens exhibeto, ita ut uuas passas & cicer album, duarum chœnicum mensura sumas,& aquæ semicongios tres affundas. Deinde facta coctura excoles,& sub dio per noctẽ exponas,& postera die bibẽdum præbeas.& subdititijs pharmacis utatur. Aliud purgatoriũ mẽsium. Stercus bubulũ uelut conchæ testam efformato, & cupresi ramenta ammisceto ac subigito,& in sole siccato.& in hoc suffimẽta inijcito, ac suffito. Aliud quod infunditur ad similem affectionẽ, si menses non prodeant. Spinæ albæ folia trita,& excolata ac tepefacta infundito. Illitio purgatoria, quæ uteros purgat. Porri & nasturtij semen tritum,& uino ac lacte cocto dilutum, imo uentri illinito. Illitio mollitoria. Ducit aquã,& mucos,et pelliculas. Et puerperij purgamenta detrahit,& non exulcerat. Myrrhę optimæ dimidiam partẽ, & salis granum,& picem aromatibus conditam,contũdito ac trita misceto. Sit autem myrrhæ dimidia pars,ad salem ac picẽ contusam, Hæc in linteum ad gallæ magnæ magnitudinem efformata immittito. Sint autem duo lintea, ut alterum in die,alterũ nocte habeat, donec colliquescant. Lauetur autem calida. Et deinde ubi amouit,aqua odorata perluatur. Si uoles mulierem concipere, ipsam & uteros purgato. Deinde ieiunæ farinam edendam dato,& uinum meracũ insuper bibendum.& nitrum rubrũ,aut cuminum,& resinã,melle subigito,& in linteo subdito. & ubi aqua defluxerit,nigros subdititios talos ad emolliendum

liendum apponito, & cum uiro cõcumbat. Si uero os cõclusum fuerit, etiam fici succum apponat, donec fuerit apertũ, & statim aqua eluat. Cæterum accipitris stercus in uino dulci terat, & ieiuna bibat, & tunc uiro condormiat. Aut ubi menses desierint, anseris aut uulpis stercus, in rosaceo unguẽto terat, & pudendum illinat, ac cõdormiat. Si ulcera fuerint acria & inflãmata, hac collutione utere. Adipem anseris & resinam misce, & aqua tepida diluta infunde. Aut butyrum melli ammixtum liquefacito ac infunde. Aut bryoniæ albæ conchæ testam paruam deradito, & myrrham ac mel similiter. Hæc in uino nigro odorato diluito, ac tepidũ infundito. Si ulcerata aut pustulis plena fuerint summa labra, carnem bubulam sumito, & butyrum siue adipem anserinum, & anisum aut crocum, aut spodium cyprium. Hæc omnia terito, & carni oblita apponito. Si ulcera fiant ac mordeant, Bubulam carnẽ adipe illinito, & carnem subdito. Et si sordida fuerint, eluito, & fomentũ ex fici radice adhibeto. Et post ea etiam de pinguedine in uino dulci bibat. Si in pudendis fiant ulcera, bubulum adipem illinito. Et myrtum in uino coquito, & cum uino perluat. Aut oleæ folia, & rubi, & mali punicæ, eodem modo. Sit autẽ uinum pramniũ. Atq; hæc quidẽ sic facienda sunt. Et perseæ arboris uidelicet folia terito, & ad pudenda apponito. Aut anethi & apij semen tritum illinito. Si feruido ac superficiario ulcere pudenda laborẽt, sic curare oportet. Carnem bubulam longitudine duorum palmorum paruorum, crassitudine uero ligni quod in foramen bipennis immittitur, pudendi uidelicet uirilis forma, usq; ad uesperam apponat. Noctu uero auferat. Postera die autem rursus apponat usq; ad meridiem. & bibat uinum dulce, melle ad uinum ammixto. Collutio si ulcerati fuerint uteri, & si urinæ stillicidiũ uexarit. Porrum, sambuci fructum, seseli, anisum, thus, myrrham, & uinum æquali mensura ad horum succum. Hæc mixta & feruefacta frigefacito, & moderate colluito. Aut mel, butyrũ, medullam, & ceram immittito, ac illinito. Ad ulcera quæ in pudendo sunt ac enascuntur. Folia oleæ, & rubi, & hederæ, & mali punicæ dulcis terito, & uino ueteri diluta, noctu in lana pudendis apponito, & pro cataplasmate adhibeto. Quum aũt dies uenerit, detrahito. & myrti baccas in uino coquito, ac colluito. Aut anseris adipem & resinam liquefacito ac infundito. Aut butyrum & oleum cedrinũ, modico melle ammixto infundito. Ad ulcera in utero resiccanda. Argẽti florem in uino terito ac infundito. Aut butyrum cũ melle infundito. Aut bryoniam albam, & myrrham, & mel, uino diluta infundito. Postridie uero uino nigro tepido eluito. Aut lentisci folia in aqua coquito, et cum hac postea colluito.

Si ulceratum fuerit os uterorũ, Butyrum, thus, myrrham, resinam, medullam ceruinam infundito. Aut lenticulã in aqua coquito, & cum excolata aqua colluito. Quũ uero aqua ex uteris fluxerit, & ulcera fuerint, & lancinarint, anseris adipem & ouũ illinito. Aut ouillum aut suillum adipẽ. & lentem in uino coquito, & hoc pari aqua temperatũ infundito. Quæ uero in pudendo sunt ulcera, cum hoc perfundito, & mannam thuris, rubum, pini corticem inspergito. & cum aqua horum lauentur. Expulsorium si mortuus fuerit fœtus. Galbanum oliuæ magnitudine linteo inuolutũ, ac oleo cedrino tinctum, ad os uteri apponat. Aliud. Calamum odoratũ, & cucumeris syluestris medullam, cum adipe anserino terito. Deliget autẽ umbilicum & pectinem, & de hoc

modicum lanæ instillatũ,ad os uteri apponat. Et ab hoc paulatim extrahetur. Aliud. Rubiam & cedri ramenta cõtundito,& aqua affusa sub dio per noctem exponito. Deinde mane ad dolores partus exhibeto. Aliud. Silphij drachmam unam,& porri succi acetabulum,cedrini olei dimidio cyatho paruo ammixto,bibẽda dato. Aliud. Tauri fel oboli unius aut semioboli pondere,in uino terito ac exhibeto. Aut fermento oblitũ,torrefactũ deuorandum dato. Aliud. Cancros fluuiatiles quinq;,& rumicis ac rutæ radicem, & fuliginem de furno,omnia simul trita,et cum aqua mulsa unita,sub dio per noctẽ exponat,& ieiuna ter bibat. Aliud. Cucumeris syluestris medullam tritam, in cedrina pice lanę inuoluito,& cum filo ad pennam deligato,apponat autem intro,ita ut pennæ dura pars paululum foras promineat ex lana. Quum autem sanguis apparuerit,amoueatur. Aliud. Veratri nigri uirgulam longitudine sex digitorum lana obuoluito,extremam uero ipsius partem nudam sinito. Deinde q̃ maxime intro apponat, & ubi extrema pars cruentata fuerit, amoueat. Aliud. Veratrũ nigrum, & cantharidas, & conyzam in aqua terito, & glandulam mollem sex digitorum longitudine efformato,siccato,& ubi dura facta fuerit,lana inuolutam apponat. Summam autem partem cedria illinat, sitq; ipsa nuda. Quum uero sanguis apparuerit, amoueatur. Aliud expulsorium. Si fœtus mortuus aut syderatus intus fuerit, ranunculum & elaterij parum in aceto meraco misceto ac bibẽdum dato. Aut brassicę tener coliculus, in summa parte netopo illitus immittatur.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER II. IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

FLVXVS albus in senioribus mulieribus magis fit, q̃ in iunioribus. Fluxus fuluus in utrisq;. Fluxus ruber in iunioribus. Et ruber quidem fluxus fit ex febre. Magis autẽ ex abortu.fit & ex mensium interceptione, quum conclusi derepente eruperint. Fit etiã ex partu & febribus. & sanguis profluit ualde multus,& grumi excidũt. Et dolor fit clauicularum ac tendinũ. & corporis torpor, & crurũ perfrigeratio. Aliquãdo uero etiam nasus effundit ad dentes, si amplior sanguis discesserit. & sudor multus diffunditur. Ad hæc & stomachi morsus fiũt,& perfrigerationes,& febris bilis meracæ ac pruriginosæ. & eadem die sæpe rigent,& rursus sudant. & aliquãdo à supernis locis conuulsiones ipsis fiunt,aliquãdo ab infernis. & ad inguina dolores acuti ac fortes irruunt,procedentes uelut dolores partus. Quandoq; etiam urinæ stillicidium adest,& os siccũ est,& sitis premit. & lingua aspera est. & digiti pedum magni contrahũtur,& ad suras semper cũ femore distenduntur. Et lumbi dolore uexãtur. & manus impotentes fiũt. Quum autem huiusmodi fiunt, tunc etiam neruorum antrorsum ac retrorsum distentiones fieri solent,à clauiculis iuxta iugulum,ad maxillas & linguam. A talibus uero paulo post retrorsum,à tendinibus iuxta spinam, ad lumbos. atq; sic per uiolentiam pereunt. prædicere igitur oportet fluxibus inchoantibus,& diætam cõstituere

hoc

hoc modo. Mane quidem dandũ est pharmacum ad fluxiones, ex his quæ ego describam, quocunq; maxime opus habere uisæ fuerint. Dandũ autem & ter & quater, si multus sanguis discesserit. Diæta igitur cõstituatur, si quidem sine febre fuerint, ex cibis. Si uero febricitarint, ex sorbitionibus. Sunt aũt ex sorbitionibus hæ cõmodissimæ, panicũ, lenticula, farina horni ac recentis tritici cocta, alica cocta sorbilis, zea cocta. Ex potionibus uero polentæ pollen in aqua, & ramenta à panibus derasa contusa. Et polentæ recẽtes tenues in aqua madefactæ, quas etiam insulsas delingere prodest. Ex cibis uero panis exassatus in cinere. Obsoniũ autem sit leporis caro, & colũbæ, ac palũbis, & cocta, & assata. Et hœdi caro assata, nullo ascititio cõdimento addito, sed ut in acetũ saltem intingãt. Hepar item capræ aut bouis in cinere assatũ. Oui tenue, aut ipsum luteum. Caseus insulsus. Ex oleribus autẽ nullum gustent, neq; coctum, neq; crudum. Et à balneis abstineant. Et manus ipsis deligato, ita ut lana sordida ipsas circundes, & laqueũ immittas supra cubitos, & ad poplites, supra genua. Et cũ cucurbitis sub mammas affixis, ipsas eleuato, modo ad dextrã, modo ad sinistram partem translatis. Si uero spirãdi difficultas oriatur ad cucurbitæ admotionẽ, cucurbitam amoueto, sanguinẽ autẽ ne detrahito. Verũ subdititijs utere, quæ ego describam, & ad sistendũ sanguinem in talibus sunt apta. Et si quidẽ ex fluxionibus mulier euaserit, ubi multus sanguis discessit: et color est exalbidus, et facies eleuata, & sub oculis tumores laxi, & crura turgida, & uterus humidus, ac semper præter rationẽ hians. Et quæ discedũt aquosa sunt, uelut à crudis carnibus succus. Talibus si robustæ fuerint, uomitus ciere oportet ieiunis, & post uomitus prandiũ exhibere. His cõducit modicus cibus. Vinũ nigrum meracius. Illuuies, aut frigidæ lotio. Deambulationes. Semel in die cibũ capere, omnis resiccatio. Si uero ad hæc nõ sedentur, neq; cõsidant uteri, neq; à fluxionibus liberentur, respectu uiriũ corporis habito, si quidẽ robusta fuerit, ueratrum dare oportet. Si uero nõ obediat, caput purgare. facta aũt purgatione, per diætam reliqua curare eodem modo uelut circa steriles. Cõsiderare porrò oportet etiam naturas mulierũ, & colores, & ætates, & tempora, & locos, & uentos. Aliæ enim frigidæ. aliæ humidæ ac fluidæ. aliæ calidæ quidẽ, sicciores autẽ & stabiles sunt. Nam quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt ac fluidiores. Nigræ uerò, sicciores & acerbiores ac adstrictiores. Quæ uero uini colorẽ referũt, medium quiddam inter utrasq; habent. Sic aũt & in ætatibus cõtingit. Iuuẽculæ enim humidiores sunt, et multo sanguine plerũq; refertæ. Aniculæ uero sicciores, & modicum sanguinẽ habẽtes. Mediæ uero mediũ quiddã inter utrasq; habẽt, ut quæ nunc æquales existunt. Oportet aũt eũ qui recte hæc tractare uolet, semper mulierum naturas discernere, & temporũ occasiones, & ætates, & tempora, & locos, & uẽtos. Si fluxus in uteris obortus fuerit, sanguis multus fluit, & grumi cõpacti excidunt. & dolor occupat lumbos, & laterũ mollitudinẽ, ac imum uentrẽ. & durus est uẽter, & ad contactũ dolet. & rigor ac febris acuta corripit. & debilitas oboritur. & omnia præter humeros ac scapulas dolet. & calor inuadit, & rubescit. & uenæ duræ fiũt ac renitẽtes. Morbus hic maxime fit ex abortu. Fit & quũ menses multo tẽpore retenti derepẽte eruperint. Huic ubi sic habuerit, grossum siccũ contusum ac cribratũ in linteum alligato, ac apponito. & imo uentri perfrigerãtia imponito, cauens ne horreat. Postq; autẽ fluxus stete-

rit, oleæ ſylueſtris folia in acerrimo aceto coquat, eoq́ꝫ pudẽda perluat. Bibat au tem uinacea. & rhoem rubrũ in aceti acerrimi hemina dimidia coquat, & eo pu denda perluat. Aut mora rubi rubra ſiccata ac trita, cũ farina recenti, pari portio ne mixta, ieiunæ bibẽda dato. Si uero fortius facere uoles, duabus farinæ parti bus ammixtis, bibendum dato. Et ne lauetur. Cibis aũt utatur ſiccis, & uino ni gro uinoſo. Si uero intumuerit, fluxu iam ſedato, pharmacũ deorſum purgans bibendũ dato. poſt pharmacũ autẽ uteros groſſorũ decocto colluito. & poſtea acerba infundito. Si uero his factis, humecta fuerit, ſuffitum faciat donec reſic cet. Ruber fluxus fluit talis, qualis ſanguis uictimæ recẽs mactatæ, & grumi pellucẽtes. Aliquãdo uero etiam fluxũ rubrũ emittit, & uenter imus attollitur, & attenuatur, & impotẽs fit, & indureſcit, et ad contactũ dolet, uelut ulcere prę ſente. & febris habet, & dentiũ fremitus. & dolor ad ipſa pudẽda, & pubem, & lateris mollitudinẽ, & lũbos, & tendinẽ, & uentrẽ, & pectus, & ſcapulas irruit. Et alias omnes partes dolet. & impotentia ac puſillanimitas occupat. & color mutatur. In principio quidẽ morbi hæc corripiũt. Si uero hæc omnia morã tra hant, adhuc magis debilitatur. & manifeſtus eſt morbus. & cauæ partes attollũ tur, & pedes intumeſcũt. Morbus hic ex partu maxime corripit, ſi quid in ipſa dilaniatũ non prodierit, ſed intus cõputruerit, & fœtus exaſperatus fuerit. Hãc ſi in principio cõtigeris, ſpõgiam humectã ipſi adhibeto, quũ fuerit dolor. Aut linteũ tenue molle raſum, aqua frigida madefactũ, uentri imponito, & aqua per fundito. & lectũ à pedibus altiorẽ facito, atq́ꝫ ſic inſternito. & ad mẽſes ciendos medicamentũ quodcunq́ꝫ magis admiſerit, bibẽdũ præbeto. Apij ſemẽ torre to, tũdito, ac cribrato, & eryſimũ ſimiliter, & peplij ſemen cũ polenta cribratũ, & urticæ ſemen ſimiliter, & ſcabiem oleæ ſylueſtris, & gallam, & rutã, & origa num, & pulegiũ cum polẽta cribrato ac miſceto: polentã uero craſſam torreto, & triticeam polentam cõmolito: & caſeum caprinũ ſordibus deraſis, & de alijs quidẽ ſingulorũ æquales portiones miſceto. Origani uero et rutę, & ſcabiei, & gallæ dimidiũ. Hæc ieiunæ ante motũ bibenda dato. Miſcere uero etiã oportet ad uſum, ſi acriora prodierint, & cyceonẽ exhibere. Et de pharmaco quidẽ pars una ſit, & caſei una, & una polentæ. Ad ueſperã aũt melle ammixto bibenda da to. & donec quidẽ principiũ morbi fuerit, & ſanguis multus prodierit, et modi co tempore intermiſerit, & dolores acuti tenuerint, hæc facere oportet. Si uero ſanguis paucior fluxerit, & per breuius tẽpus, ea quæ deorſum aut ſurſum du cunt bibẽda dato. & pudẽda lenibus fomẽtis foueto, prout ſemper opportunũ uiſum fuerit, & zeam unà cũ cortice fractam, & groſſos ſiccatos, tuſos ac cribra tos, & oleæ folia ſimiliter, ſingulorũ pares portiones in cataplaſmate adhibeto. & lac bubulũ coctũ, aut crudum bibendũ dato, reſpectu ad id quod recte habet facto, & prout opportunũ eſſe uiſum fuerit. & uidetur morbus hic debilis ac le thalis eſſe, & paucæ ex ipſo effugiũt. Quũ mulieri ſanguis ab articulis fluxe rit, à partu aut à labore corruptę, quidã putãt ex medicis hoc fluxũ eſſe. Eſt aũt aliud. Nam hoc quod ex articulis, & ex lũbis, ac coxẽdice aliud eſt, glutinoſum eſt ſimul cũ ſanguine. Illud uero quod ab uteris & cauis uenis fluit, ſanguis pu rus eſt. Hãc ſuffire oportet hoc modo. zeæ fractę ſemodiũ aceto modico ſubigi to, ut ne per totũ uteros humectes: & ſulphuris uiui ſemiobolum ad zeas tritas ammiſceto, & aceto ſubacta per noctẽ ſinito. Mane uero multo igne accẽſo, ob

turamen

turamenta de dolijs olearijs imponito, & sordes officinæ fullonũ, & serpentis semen ammisceto. Mox aũt multũ ignem tollito, & nõ urito, sed maxime suffu migare facito. Oportet aũt sellam perforatã adesse, et mulierẽ uestibus contectã insidere, ut ne quid præterspiret. In ignẽ uero medicamentũ cum aceto præparatũ inspergito, itẽq; de semine serpẽtis. Sed & myrrha ammixta efficax est, ut suffita pudendorũ cruentationẽ sedet. Si uero satis habuerit, erysimi semen torrefactum terito, & in uino exhibeto. Fluxus fuluus fluit uelut ex ouo uitioso multus & graueolens. & uteri inflammãtur. & dolor ex lumbis & inguinibus emergit. & prodeũtia multa sunt, & si nõ liberetur, celeriter fluẽtia. At etiamsi tempus accedat, quæ restãt putrefacit, q̃ maxime id fieri potest. Riget enim, & uelut à carnibus assatis humor defluit. et cũ his simul febres fortes ac rigores fiunt. Ex huiusmodi uero fluxibus multæ pereũt, paucæ effugiunt. & si quidẽ in principio accesseris, sic curare oportet. Si sine febre fuerint ac robustæ, ueratrũ ipsis dato. et intermissis tribus aut quatuor diebus, pharmacũ deorsum purgãs exhibeto. Post purgationẽ uero sic diætã cõstituere debes, quo fluxiones aquosæ sint ac tenues. Mane quidẽ ieiunæ pharmacũ aliquod ex his quæ ego describam ad fluxũ, ebibendũ dato in uinũ inspersum. Post pharmacũ aũt, alia diæta curato. Vteros uero sic curato. Si quidẽ inflammati fuerint ac conclusi, fomẽta adhibere oportet mollia, donec os uterorũ molle fiat. Post fomẽta, infusis qualibus opus habere uisæ fuerint colluito, siue magis purgãtibus, siue mollioribus. Post collutiones, mollitoria apponito. Si uero nõ facile solubile sit osculũ, foueto & subdititijs mollito, quæ ego describã, donec apertũ fuerit. Quod si ad hæc fluxiones nõ sedentur, caput purgato, & sic uictus rationẽ cõstituito. Si quidẽ sine febre fuerit, asininũ lac bibat. & oleribus coctis hortẽsibus ac syluestribus utatur, excepto allio, porro, brassica & raphano longo. Ex marinis aũt, raia leui, scorpio, cõgro, torpedine, anguilla, passere, gobio: coquere uero oportet cũ cepis & coriãdro, in muria dulci ac pingui, ita ut probe percoquãtur. Ex carnibus aũt, maxime suilla, deinde agnina, aut ouilla, coctis potius q̃ assatis, & ipsa rũ iusculis. Vino uero albo mellei coloris, aut aquoso. Balneis aũt nõ ualde calidis, neq; multis, excepto capite. Si uero ex hac diæta, ab ulceratione & inflãmatione liberẽtur, humidi uero sint uteri, pro balneis quidẽ, illuuie. pro fuluis aũt uinis, nigris. & pro aquosioribus, meracioribus. et pro polenta panibus, & pro piscibus carnib. assatis, & omnibus cibis siccãtibus, quibus sanè in alui profluuijs utimur. à collutionibus aũt omnibus abstineat, excepto uino et aqua. Suffitus aũt fiat per adstringẽtia. Optimũ aũt esset si cõciperet. Si uero iuuencula fuerit, freq̃uẽter ieiuna uomat, & postea parũ prandeat. Atq; hæc harũ fluxionum diæta est. Fluxus albus fluit uelut alba asini urina, & in facie sunt tumores albi, & partes ambę sub oculis tumẽt. & hydropiformes ac nõ ualde bona specie præditi sunt oculi, & splendor abest. & lachrymosi sunt oculi ac hebetes. & color corporis exalbidus ac pustulosus. & uẽter imus tumidus. & in maxillis pustulæ paulatim rubẽtes, paruæ, aquosæ ac malignæ. & in crurib. tumores laxi, & si presseris digito, notæ imprimũtur uelut in fermẽto, & os saliua impletur. & stomachi morsus percipiũt quũ ieiunæ fuerint, aut etiã uomuerint uelut acidam aquã, & si ad accliuem locũ procedũt, anhelatio citius corripit, & strãgulatio, & crurũ perfrigeratio, et genuũ impotẽtia. & in ore ulcera feruida ac super-

ficiaria.& uterus præter ratione aperitur,& ad osculum procidit grauis,ueluti plumbū.Et dolores per femora tendūt.& omnia inferna perfrigerātur, ab imo uētre inchoantia usq; ad pedes.& plantæ torpēt,ac ingredi nō possunt. Tales difficile est à morbis liberare.Nam & ætate prouecta sunt,& afflictiones conse nescūt.Nisi casus aliquis spōtaneus forte fortuna allapsus ipsas soluat.Has exhaurire oportet quū redūdarint,per pharmaca quæ bilē flauā non purgāt.Sed urinā cientia his pota cōferunt,& capitis purgationes, & illuuies, & epithymi albi potus,& deābulationes.et omnis resiccatio in uictu.Hęc ubi fecerint,sanæ quidē penitus nō fiunt,facilius aūt degunt. Fluxus albi alterius curatio. Purgatur albū subluteū,& quū mingit,morsum percipit,& lancinatur,et uterus ulceratur.& febris corripit acuta,& calor multus,sitis,uigiliæ,& mēte mouētur. Et quū aliquid festināter egerit,anhelatio ipsam inuadit.& mēbra exoluuntur. Hanc mecona,hoc est peplum albū bibere oportet,& urticæ semē,& quod prę stat,mali punicæ dulcis radicē,& rhoem,ac gallam.Hæc in uino acerbo bibēda dato,& mali punici succū,aut caseum caprinū ammisceto.Subter aūt suffito zeam,& grossos hybernos,et oleę folia,& scabiē eiusdem,& cucumeris syluestris cortices ex tertia parte,reliqua paribus portionib.Sorbeat etiam olera cocta,& sorbitiōes ex amygdalis & sesamo.& gestetur ac curru uehatur,& nō quiescat.

Alius fluxus. Defluit multū uelut urina ouilla.color est albus,& tota intumescit,& in tibijs eminētiæ laxæ & rubicūdæ emergūt. & si digito attingas,notæ foueas præ se ferētes tibijs ac pedibus imprimūtur. & si quid edat, impletur ac inflāmatur.& ubi iter fecerit,& opus aliquod obierit,anhelatio & dolor ipsam corripit,& color albus,quādoq; subluteus.huic si robusta & iuuēcula fuerit,& alia apparuerint,ab initio pharmacū sursum ac deorsum purgās bibendū dato. & caput purgato,si pituitosa est,per ea quæ pituitā purgāt.Si uero biliosa, per ea quæ bilem.& si tēpus anni fuerit,& à natura nō est lienosa,& si quid ex relatis fuerit,serū dato.Decoquat aūt hoc & bibat q̄ plurimo tēpore. &ad uesperam uinū dulce aquosum,si opus habuerit.Cibū uero ne cōtingat.Si uero debilis fuerit,sorbitione modica utatur.& nō lauet.Postq̄ autē tempestiuū esse tibi uidebitur,à potu cesset.et post purgationē cibis utatur,ita ut abstineat à pinguibus,& acribus,& dulcibus,ac salsis.et ab oleribus acribus. Vtatur aūt piscibus petrosis,&carnibus ouillis,aut uolucriū,aut leporinis.pane frumētaceo,aut ex ordeo freso. & oleribus coctis utatur,& syluestribus quæ cruda edūtur,itemq; hortēsibus,acribus exceptis.& deambulet mane & à cibo. Vbi uero his factis siccior esse uisa fuerit,uteros fece uini colluito.& tribus aut quatuor diebus interpositis, postea acerba infundito. & intermissione facta,si quidē sicca fuerit, quiescito.Et si à natura fuerit biliosa aut pituitosa, à uictu uero & pharmacorū potione attenuata,& se recolligere nō poterit,lac bubulū bibat per quadraginta dies,calidū de uacca.Pręstat tamē pituitosam cibis q̄ paucissimis uti,quādiu lac biberit.Sit aūt mensura sex heminarū Atticarū.Incipiatq; à duabus,et singulis diebus unā apponat,donec sex fiāt.& inde paulatim ad duas rursus descendat.& post lactis potū,cibis reficito & per uictus rationē.& post lactis potum, mane ieiuna adiantū bibat.hoc siccatū,tusum,& exacte cribratū,in uino nigro odorato diluto exhibeto. Si uero reuertatur morbus,totā ipsam foueto.& rursus pharmacis infra purgato.& postea uteros colluito,si quidē natura fuerit pi

tuito-

tuitosa,per cnidiũ granum,aut thapsiæ radicẽ. Si uero biliosa,scãmoniæ succo, aut colocynthide syluestri. hãc enim coniectã,duabus aquæ heminis affusis,co quere ad dimidias oportet,& huic mel,& oleũ narcissinũ aut anthinũ ammisce re. Sit autẽ mellis quadrãs heminæ,olei uero hemioliũ mellis,hoc est mẽsura ip sius tota,insuperq; dimidia. Postea uero colluendũ est melle,& uino, & oleo so lo.& suffitus adhibẽdi,& tribus aut quatuor diebus quiescendũ. Bibat aũt adi antũ.& si in uẽtre non cõceperit,morbus reuertitur.& si morbus reuertitur,pe rit. Quũ uero seniores morbus hic corripuerit, etiã uteri computrescũt. Valde uero paucæ euadunt. Alius fluxus. Purgatur uelut ex ouo crudo luteũ sub albidum,& ulcerat pudendũ.& tument pedes ac tibiæ.& cauæ oculorũ partes intumescũt.& oculi humidi ac lachrymosi sunt.& si iter faciat, anhelatio ipsam corripit,& debilitas oboritur. Si uero euaserit,morbus pituitosus fuerit,et si nõ purgata fuerit,febricitat,bile uehemẽter cõmota. Seniores aũt hic morbus ma gis inuadit q̃ iuniores. Quũ sic habuerit,si quidẽ uehementer intumuerit,phar macũ deorsum purgãs bibendum dato,quod pituitã & bilẽ purgat. Si uero nõ fortiter tumuerit,& pituitã ipsam presserit,pharmacũ sursum purgãs dato.et si quidẽ potens fuerit,ueratro purgetur. Sin minus,pharmaco quod bilem & pi tuitã ducit. Post pharmaca uero serũ coctum bibẽdum dato,per plurimos dies, cum modico sale. Edat autẽ insuper mentã. Ad uesperã cibum ne attingat, sed modicũ sorbeat,& uinũ dulce insuper bibat,si opus habuerit. Si uero nõ affue rit serũ,lac asininũ coquito,et exhibeto per quatuor dies. Ad uesperã uero eadẽ faciat,nisi febris noctu corripiat. Si uero natura fuerit lienosa,aut flatuosa,et ex anguis,neq; serũ,neq; lac bibat. Sed purgãtibus inferne purgato.& ubi tibi tẽ pestiuũ uisum fuerit,uteros colluito,primũ quidẽ medicamẽto ex uini fece,bis aut ter. Post hoc scãmoniæ succo. Affundito autẽ ad hunc,uinũ dulce,heminæ Atticæ mẽsura,& olei narcissini maxime,quartã heminæ partẽ. Postridie uero cũ uini hemina colluito,et mellis quarta heminę parte,et resinę tertia mellis par te. Oleum aũt sit melli æquale. Si uero ea quæ ab infusa collutione secedũt pro dierint pituitosa,etiam rursus colluito, interpositis tribus aut quatuor diebus. postea grani cnidij duas potiones decorticato, & ipsas infundito. Si uero non affuerit cnidium granũ,radicis thapsiæ potionẽ unam infundito. & postea ijs dem colluito. postq̃ aũt purgata fuerint ea quæ secedũt ad has collutiones,& si prodierit aliquid cruẽtum,uelut ab ulcere, per acerba postea colluito.& si post hæc ipsa interrogata,dixerit os uterorũ durũ esse,et dolorẽ habere,eodẽ modo eo quod paratur cũ butyro colluito,donec uteri fuerint resiccati,& sana esse ui debitur. diebus uero inter collutiões intermedijs, sambuci fructũ bibat,& lepo ris coagulũ, & pepli corticẽ,& urticæ semẽ, & mali punici dulcis corticẽ, ita ut de singulis pares portiões terat,& polentã ac adiantũ ammisceat,& in uino ni gro odorato ieiuna bibat. cibis aũt utatur mollibus,nõ salsis,neq; acribus. Car nes aũt præstãtiores sunt pisciũ,aut uolucriũ,aut leporinæ.& lauetur calida nõ multa. Si uero non quiescat fluxus,sed relinquatur, & uteri humescãt,medica mentũ ex malicorio suffito.& postea uirũ accedat.& si in uentre cõceperit,sana euadit. At seniores à morbo leuari nõ possunt,sed pereũt præ debilitate. Flu xus alius. Fluit subluteũ uelut ex ouo, & uiscosum, & uẽter imus intumescit, ac durus fit.& si cõtingas dolet, & dentibus stridet, & febris occupat.& dolor

ad pubem,& ad pudenda,& ad imum uentrē, & ad lūbos irruit. & animi deliquiū,& anxietates, & perfrigerationes, & sudor multus, & pulsus ad manum accelerātes,debiles,deficientes.& statim pereunt. Si uero superstes manserit,& color ipsi mutatur,& fit uelut fauus aut cera.& si corpus digito prematur, mollescit,& notæ uelut in massa farinæ subacta fermēto imprimūtur:& pedes intumescunt ac crura. Hic autē morbus fit maxime,si in ipsis aliquid dilaniatum fuerit,aut intus computruerit in partu. Seniores aūt magis afficiūtur.& huiusmodi morbus non est ualde leuis. Alius fluxus. Purgatur uelut à carnibus assatis humor,& pudendum exulceratur,& ad quācunq; aliam corporis partem destillarit. Et rigor,& febris acuta,densa,magna, & simul horror corripit. Dolores autem quales in omnibus fluxibus. Hæc tota intumescit,& infra umbilicum,& cruribus.& color fit morbi arcuati. Talis aūt fluxus ex hoc fit. Postquā sanguis exhaustus,subbiliosus factus fuerit,& nō fuerit purgatus. Quū sic habuerit,pharmacū bibere oportet, Si quidē fortis fuerit,ex ueratro. Si uero debilis,radicē & elateriū.& posteriore tempore lac caprinum. Aut pharmacū deorsum purgans dato,quod bilem & pituitam ducit. Vteros aūt medicamento cū brassicæ decocto parato colluito. Bibat aūt saluiam,hypericum,apij semē,singula in uino nigro austero. Ieiunæ autē hæc bibenda dato. Si uero ulceratū fuerit pudendū,postea butyro colluito. Deinde pharmacū bibendū dato, & ulcera butyro,resina, myrrha, flore argenti illinito. Perluantur autē myrti ac saluiæ ex aqua decocto tepido. Cibis utatur neq; salsis,neq; acribus,ut ne mordax urina fiat.& à marinis prohibeatur,& carnibus bubulis,& ouillis ac porcinis. Alijs autē carnibus utatur coctis. Edat etiam panē, & uinum uetus odoratum nigrum bibat. Si uero hæc fecerit,& sana nō fiat,totam foueto,& postridie pharmacū sursum purgans dato. Deinde intermissione facta,rursus quod infra purget.& si quidē manserit fluxus post pharmaca,decoctū serum quotidie bibendū prębeto. Vesperi uero sorbitionibus,& uino dulci albo utatur. Si uero non affuerit serū,lac asininū coctum per dies quatuor bibat. Ad uesperā autē ijsdem utatur. Postea per dies quadraginta lac bubulū calidum bibat.& per diem nihil edat,ut ita dicā. Optimū enim hoc est. Nam & purgatur, & nutritur,& fluxus obtunditur ab huiusmodi lacte. Vesperi uero cœnet carnē uolucris modicam assatā,& panem modicū subcineritiū. Bibatq; insuper uinum nigrū uetus uinosum,quādiu lac biberit,si multa prodierint,& acrimonia uexarit.& si his factis in uētre conceperit,sana fit. Quæcūq; uero seniores sunt,in his morbus quandoq; reuertitur,& pereunt. Iuuenculis autē nō est lethalis. Diuturna porrò est saniosi fluxus curatio. fluit aūt talis subcruentus,uelut à carnibus assatis humor,& mordet uelut muria,& corrodit ac exulcerat pudenda.& uterus exulceratur circūcirca,et femora,& aliæ partes.& ubi super uestes destillarit,tingūtur & ęgre elui possunt,& uēter attollitur ac durus fit,& ad contactū dolet.& calor corripit.& dolor ad pudēda,& sedē,& imū uentrē,& laterū mollitudinē, & coxas,& lūbos irruit.& impotētia adest.& color mutatur,uelut morbi arcuati. Si uero tēpus & morbus producatur,hęc oīa amplius corripiūt.& cauæ partes attollūtur,& pedes tumēt,& crura à lūbis. At hic morbus corripit ubi quid de fœtu dilaniatū fuerit,aut in abortu,aut in partu. Oportet aūt fomēta adhibere, & suffire,& bibēda prębere omnia ea quę fluxū sistūt,& lac asininū et alia exhibere

bere.et uomere si opus fuerit. Si uero sine febre fuerit,& debilis febris habuerit, siccum fomētum adhibere melius est. Quū ad caput cōuersi fuerint uteri,& hac parte suffocatio desinit, caput grauat. Verū alijs alicubi aliàs finis habetur. Signū autē hoc est. Venas in naso,& partes sub oculis dolere dicūt. & sopor altior tenet.& spumat, ubi leuius habuerit. Hāc multa calida lauare oportet. Si uero nō obediat, frigida etiā circa caput, ita ut laurū et myrtum in aqua coquas, ac frigefacias. Vnguento aūt rosaceo caput illinatur,& odorata subter suffiantur. graueolentia uero sub nares.& brassicā edat,& succū sorbeat. Si uero ad cor progressi uteri suffocent,& aer impeditus uiolenter attrahatur, anxia est & uomit.& quibusdā statim tractus deorsum cedit,& flatus exit.& aliqua quidē uomit spumosa. alicui uero quies cōtingit. Quibus aūt non decedunt, his porri semen,& peplū, trita & tribus aquæ cyathis diluta, bibēda dato. Auxiliatur & aceti albi cyathus potatus. Aut iuniperi fructū & saluiam dato, aceto aut uino ad has species ammixto. Oportet aūt ipsam calefieri. Aut adipē sumere anserinū, & ceratū resinatū ac picem, in ipso liquefacere,& subdititias glādulas efformare. Quū aūt ad præcordia allapsi strāgularint, ubi hic fuerit affectionis soliditas,& uomitus feruidus acris corripit,& modico tēpore mitior fit, & dolor ad caput & ad collū penetrans. Tepefactoria igitur apponito, si sursum strangularint. Sub nares uero graueolentia suffito, sensim progrediēdo: Si enim aceruatim uteri infra decedūt, turba oboritur: Odorata uero inferne. & castoriū ac conyzam bibēda dato. Quū uero deorsum tracti fuerint, abomināda subter suffito, sub nares aūt odorata. Si uero dolores quieuerint, pharmacū deorsum purgans bibendū dato.& postea lac asininū aut serum bibendū præbeto, si nō lienosa fuerit à natiuitate, aut exanguis, aut decolor, aut auriū sonitus habuerit, uelut hæ quibus propter cognationē morbi à iuuētute sunt familiares. At supernum uentrē ne moueto. cæcutiēt enim, aut circa fauces turbationes,& alia infestabūt. Verū ptisanæ succū dato. Si uero etiā ualde facilis sit ad uomitū, uomat. Collutio aūt optima est ex narcisso. Subdititium uero id quod ex cātharidibus præparatur. Quū uteri apud præcordia cōstiterint, suffocatur uelut à ueratro. & recta ceruice spirat.& stomachus fortiter uellicatur. Quædā etiam uomunt quandoq; saliuā acidam.& os aqua impletur.& crura perfrigerātur. Tales si nō breui à præcordijs uteri discedant, loqui nō possunt.& partes circa caput ac linguam torpor occupat. Proinde ad uteros quidem lanam q̃ maxime fieri potest ad foramē apponito, ita ut pennæ obuolutā, unguento albo aut Aegyptio, aut Bacchario, aut amaracino tingas. In nares uero, de pharmaco nigro ad caput præparato, specillo exceptū infarcias. Si uero hoc nō fuerit, silphij succo nares illinas. Aut pennā aceto tingito,& immittito, naresq; illinito. Aut sternutatoriū apponito. Quū aūt conclusum fuerit osculū & internus trames, castoriū in uino bibendū dato. Nares uero phocæ adipe illinito. Lanā aūt appositā sinito, donec cōsidant. Quū aūt quieuerint, auferre oportet. Si uero ea ablata rursus recursarint, lanā rursus eodē modo apponere. Sub nares uero cornu capræ nigrū, aut ceruinū suffire, scalptum & in cinerē calidū inspersum, quo maxime suffumigetur,& nidorē sursum per nares q̃ maxime potest trahat. Suffito etiā phocæ adipē, prunis testæ impositis, ipsaq; obuelata, et capite imminēte, quo odor maxime ingrediatur, ita ut de adipe instilles,& ipsa odorē sursum trahat, os uero

ro clausum habeat. Et si quidem sursum allapsi fuerint uteri, hæc facere oportet.

Si uero ad hepar cõuersi fuerint uteri, mulier derepente uoce destituitur, et dentes cõserti sunt, & color liuidus fit. Derepẽte uero hæc patitur sana existẽs. Contingit autẽ maxime uirginibus antiquis, & uiduis quæ pepererũt aliquando, & uiduitatem agũt. Maxime uero contingit omnino nõ ferentibus uterũ, & sterilibus ex partu. Non enim prodit puerperij purgamentũ, & non intumescit uterus, neq; mollitur, neq; uomũt. Quum sic habuerit, tumorẽ ab hepate cũ manu infra leniter detrudito, & præcordia cũ fascia deligato, & os aperito. Vinum uero odoratissimũ dilutum infundito, quãdo sanè etiã graueolẽtia ad nares adhibere ac suffire cõuenit. ad uteros uero odorata & suffimẽta. & postquã sic curaueris, pharmacũ deorsum purgans bibendũ dare oportet, si quidẽ biliosa fuerit, quod bilẽ purgat. Si uero pituitosa, quod pituitã. Et postea lac asininũ coctum bibendũ præbeto. & uteros odoratis foueto. & medicamentũ quod cũ bupresti præparatur apponito. postridie uero netopum. Interpositis autẽ duobus diebus rursus uteros odoratis colluito. & postea intermisso die, aromatis suffito. Atq; hæc uidua faciat. Optimũ aũt in uentre habere. Virginẽ uero persuadeto ut uiro cohabitet. Ad nares autẽ nihil adhibeto, neq; medicamentũ ieiuna bibat. Verũ castorium & conyzã in uino odoratissimo bibat per dies uiginti, & caput odorato aliquo ne ungat, neq; aliquod odoratũ olfaciat. Si uero uteri inflammati fuerint circa latus, si cõtigeris durũ apparet. & quum ad pręcordia allapsi fuerint, strãgulant. & uomit pituitam acidam. & dentes stupescũt. & ubi uomuerit, melius habere uidetur. Quũ uero deorsum processerint, discedunt de uẽtre aliàs alio, Maxime uero ad laterũ mollitudinẽ quandoq; incidunt, & ad uesicã, & urinæ stillicidiũ corripit. & ad sedem, & cacare sibi uidetur. & mẽses prius aut posterius solito fiunt, aut nõ statim huic apparẽt. In hoc morbo si sursum strangularint, tepefactoria apponito. & graueolentia ad nares suffito, ad uteros autẽ odorata. & conyzã fœminam, & castoriũ, in uino ieiuna bibat. postq; uero ad naturã suam cõsederint, placide suffito. Bibat aũt urinam cientia. Atq; hæc faciat q; diu dolores tenuerint. Vbi uero quieuerint, totã foueto. Deinde pharmacũ deorsum purgans bibendũ dato, si biliosa fuerit, quod bilem purgat: si pituitosa, quod pituitã ducit. & lac asininum bibendũ dato, aut serum caprinũ decoctum. Si uero lienosa fuerit, lac ne bibat, neq; serũ. & in purgationibus, cibis utatur mollibus, & per aluum secedentibus. pisces autẽ meliores sunt carnibus. & uteros foueto, aut subdititijs purgato, ipsosq; colluito. & ubi suffitum admisit, ad uirum accedat. Solutio uero morbi cõtingit, ubi in uentre cõceperit. Si uteri ad latera allapsi fuerint, tussis obtinet, & dolor sublatus. et insidet uterus durus uelut pila. & ad contactũ dolet, uelut ab ulcere, & cõtabescit, & uidetur ipsi peripneumonia esse, & cõtrahitur, & gibbosa fit, & mẽses non apparẽt, Aliquibus aũt quibus prius apparuerũt, etiam pereũt. & si tũc prodeãt, imbecilles sunt, & pauci, ac deteriores. & genitura nõ fit hoc tempore. Quũ sic habuerit, pharmacũ deorsum purgãs bibendũ dato. & multa calida lauato, & ex tepefactorijs quęcũq; admiserit adhibeto. et à quibus sanguis purgatur ea apponito. Et lini semẽ torreto, tũdito, ac cribrato: & peplũ albũ, & saluiã cũ tenui polenta, et caseum caprinũ muria derasa. Hęc misce, ut casei sint partes duæ; reliquorũ uero, et polẽtæ nõ salsæ pars una, et ieiunæ in uino bibẽda dato.

Vesperi

Vesperi uero cyceonē crassum melle affuso exhibeto, & ex potibus quencunq; admiserit bibendum dato. Et frequenter fomentum adhibeto. & calidam asper gito. & per ceratum leniter mollito, ac à latere detrudito. & latus fascia lata deligato. Et lac bubulum quam plurimum ad dies quadraginta bibendū præbeto. Cibis autem utatur quam mollissimis. Morbus hic uehemens est & lethalis, & paucæ etiamsi sic curentur effugiunt. Si uero in lumbis fuerint uteri, aut in lateris mollitudine, & spiritus sublimis iuerit, et suffocatio habeat, et anhelatio densa ipsam corripiat, & moueri non uult: sulphur, aut bitumen, aut cicutam, aut myrrham terito, & melle cocto affuso, glandulam longā efformato ac crassam, eamq; in sedem indito. Si uteri deuoluerint seipsas ad intermediam lumborum ac coxarum partem, dolor habet imum uentrem, & crura cōtrahuntur; & iuncturas coxarum ad sedem dolet. & quū aluum exonerat, dolores emergunt acuti, & stercus cum uiolētia prodit exiguum, & urina destillat, & pusillanimitas ipsam corripit. Quū sic habuerit, fistulam ad uesicam alligare oportet, & oleum calidum in uteros infundere. Et fomentū adhibere, aut multa calida aqua lauare. & in oleum & in aquam desidere. Suffire autem subter pudenda, graueolentia. sub nares uero odorata. postquam autem dolor quieuerit, pharmacū sursum purgans dato. Infernum uero uentrem turbare non oportet. Vbi uero uteri consederint, pharmacum deorsum purgans bibendū dato, & lac asininum, si non fuerit lienosa. Postea fomēta adhibeto uterosq; aspergito. et subdititiū purgatorium quod cum lauro præparatur, & non mordet, apponito. Deinde aromatis suffita, ad uirum accedat. & si in uentre habuerit, sana fit. Verum pleræq; steriles & cruribus mutilatæ fiunt. Quibuscunq; osculum aliò inclinatur, & ad coxam allabitur. Contingunt enim & hæc, quæ uterū purgari prohibet, & geniturā suscipere, & liberos gignere. Hanc odoratis fouere oportet. & post fomētum, digito reuellere & à coxa disparare. & postea tædulis ac plumbeis fistulis immissis dirigere. Nō enim uelociter cogi potest, uelut dictum est. Quū autem ad naturalem situm redierit, & uteri aperti fuerint, subdititijs mollibus purgato, & alia cōuenienter facito. Quibuscunq; uteri ad coxam collabuntur, si non breui discedant, & rursus in locum suum redeant, ad coxam resiccantur. Necessarium est autem osculum auersum esse, & in supernis detineri. Quū uero auersum fuerit, conclusum esse. Ex auersione uero ac conclusione, durum fieri, & mutilatum esse. Vbi uero uteri conclusi fuerint, menses sursum ad mammas delegare, & ad pectus ascendere facit. & imus uenter attollitur, & inexpertæ in uentre se habere putant. Talia enim patiuntur, qualia prægnātes, usq; ad septem aut octo menses. & uenter pro temporis ratione crescit. & pectora eleuantur, & lac innasci uidetur. Quum autē hoc tempus præterierit, & mammæ gracilescūt ac minores fiunt, & uenter idem perpetitur. & lac euanescit. Venter item eo tēpore in quo se parituram sperabat, euanescit ac concidit. His uero contingentibus, uteri modico tempore fortiter contrahuntur, et osculum ipsorum reperire non datur, adeò omnia contrahuntur ac resiccantur. & in mammis tubercula fiunt dura, partim maiora, partim minora. Hæc autem non fiunt suppurata, sed semper duriora. Deinde ex ipsis nascuntur cancri occulti. Quum autem cancri futuri sunt, prius ora amarescunt, & quicquid ederint, omnia amara esse uidētur. & si quis plura dederit, accipere renuunt, & compescenda faciunt.

Mente

Mente uero percellũtur, & oculi duri fiunt, & non acute uident. & ex mammis dolores ad iugulum transiliunt, & sub scapulas. & sitis tenet. & mammæ graciles, & ipsæ per totũ corpus attenuatæ sunt. & nares siccæ ac obstructæ sunt, & non leuantur. Spiritus est imminutus, & nihil omnino olfaciunt. & in auribus dolor quidem non oboritur, uerum aliquando callosa concretio. Quum igitur ad hoc temporis progressæ fuerint, sanæ fieri non possunt, sed pereunt ex his morbis. Si uero priusquam huc perueniant curatæ fuerint, & menses soluti fuerint, sanæ fiunt. At uero curare tales oportet hoc modo. Primum quidem omnium si adhuc fortem assumpseris, reliqui corporis respectu habito, quacunque tandem purgatione opus habere uidetur, medicamentum exhibeto. Vbi uero corpus præparaueris sic ad uterorum medelam procedito. Si uero totũ corpus minime mouendum esse uideatur, neque morbi causæ hinc proficisci, uerum uteri à seipsis morbum habeant, curam hoc modo auspicare. Primum quidem uteros sic foueto. Ollæ duas sextulas capiẽti, operculũ imponito ac adaptato, ut nihil prẹterspiret, deinde uero operculi fundum pertundito ac foramen facito. In foramen autem arundinem indito longitudine cubitalem. Oportet autẽ arundinem operculo probe adaptari, ut penitus nihil præterspiret. Quũ autem hẹc paraueris, operculũ ollæ obdito, lutoque oblinito. & ubi hæc feceris, fossam duorum pedũ altitudine effodito, ea magnitudine quæ ollam capere posſit. postea uero ligna immissa urito, donec fossa ab igne excandescat. Quod ubi factũ fuerit, ligna ac prunas quæ crasſiſsimæ ac ignitẹ fuerint eximito. Cinerem uero ac fauillam in fossa relinquito. Quum autem olla efferbuerit, uapor sursum processerit, si quidem ualde calidus fuerit uapor, abstineat. Si uero non, summæ arundinis parti insideat, ipsamque in uteri stomachum indat. Atque sic fomentum admittat. Si uero perfrigeretur, prunas ignitas adijcito, cauendo ut ne acutũ fomentum facias. Si uero adiectis prunis, acutum fiat fomentũ, magis quàm conuenit, prunas detrahito. At uero hoc fomentũ clementi cœlo parare oportet, ubi uentus non afflarit, neque perfrigeret. Ipsam aũt indumentis obuelatã esse oportet. Cæterum in ollam allium siccũ inijcere oportet, idque magis cõminutum quàm ea quæ sunt contusa, & aquã affundere, quo ipsum permadescat, & aqua tribus digitis ipsum excedat. & phocæ oleum superfundere, atque sic calefacere, ac fomentũ adhibere per multum tempus. post fomẽtum uero si potens fuerit, lauetur toto quidem corpore ad uoluptatẽ, lumbis autẽ & partibus infra umbilicum, amplius. In cœnam porrò dato mazam, panem, & allium coctum. Postridie uero si quidem exoluta fuerit à fomento, eam diem intermittito. Sin minus, rursus fomentum adhibeto. A fomento uero si cõsiderare hoc potest, osculum contingere iubeto, num fomentũ ipsum uteros flatu implet. Si enim flatu implentur, osculum ex ualida auersione, & ad coxam allapsu magis dirigunt, ac aperiuntur. Tanquam igitur tale sit fomentum, & hæc facere posſit, sic fouere oportet. Quum autem fomentum adhibebis, allium inijcere oportet, & phocæ adipem superfundere. Atque hoc faciendum est, donec uteri uidebuntur inflati, & osculum fortiter sursum tractum. Nam ad hoc fomentum talia contingent. Post fomentum uero diætam constituito, uelut priusquã fouebatur. Quum uero commoti fuerint uteri, ac facile solubiles fiant, fœniculi radicibus foueto, & aliam ollam eodem modo præparato. Radices autem fœniculi elotas cõtundi-

to,& in ollam mittito,& affusa aqua eodē modo fomentū facito. Postea uero lauato. & ad uesperam mazam cœnet. Si uero panem uoluerit, & bolbidia parui polyporum generis,& sepiolas paruas,in uino ac oleo coquito, & edēda dato. At inter fomenti adhibitionem, osculum contingere coneris,an fomentū uteros propinquissime adducat, Hos fouere oportet ad dies quinq; uel sex, hominis consideratione habita. & si quidem exoluatur ac debilis sit,differre ad sufficiens tempus. Si uero non exoluatur,fouere per omnē diem. Post fomenta uero,subdititia apponere conare,ex albicante tæda pinguissima. Illitio autem sit oleum. facito autem hæc lōgitudine quidem digitorū sex. numero uero quinq; uel sex. figura uero in angustum abeunte. Sit autem alterū altero paulo breuius. crassitudo uero eius quod crassissimū est, sit digiti indicis, & forma similis digito,summa parte tenuissima,in processu uero crassior. Hæc autē leuissima ac rotundissima facito,cauendo ne ulla adsit fissura. Apponat autem primum id quod tenuissimum est, & ubi apposuit quiescat, obseruans ne excidat. Apponatq; primum summā partem,deinde semper amplius, simulq; obtorqueat ac circumcirca tædam intro trudat. & ubi parum susceperit,in hoc paruo se contineat, cauēdo ne excidat. postea rursus eodē modo intro trudat,donec quatuor digitorum mensura intra osculum uterorum recipiatur. Quum autē hoc susceperit,alterum postea apponat simul ut prius insitum aufert,quo priusquā osculum conniueat recipiatur,dum adhuc rectum est & apertū. Hoc autē ita continget,si alterū eximatur,alterum aūt indatur. Oportet aūt & plumbū simile figura crassissimæ tædæ formatum intrudere, quod cauum sit,quo continere quid possit. plumbi uero amplitudo sit talis fabricata,qualis in ulcera impellitur, ita ut os ipsius leue sit,& non sauciet. formato autem hæc uelut etiam subdititia ex tædis. Quum autem factus fuerit huiusmodi plumbeus penicillus,adipe ouillo trito ipsum expleto. & ubi ita præparatus fuerit,tædam quidē subtrahito, plūbum autem indito. Si uero plumbum appositum ardorē exhibeat, plumbū quidem detrahito,tædam uero rursus apponito. Et plumbum in aquam frigidam immergito,& postea rursus apponito,ac tædam eximito. Semper autē aliquid appositum esse oportet,& interdiu quidem melius est tædam habere,noctu autem plumbū. Si uero surgere uoluerit, cū cautione hoc faciat,quo penicillus intus quiescat. Sin minus,statim rursus subdatur. Si uero ex tædis appositis nullam suscipiat,tenuiorem facito,donec suscipiat,ex his ad illa trāseundo,& obedientes uteros faciendo. Si uero neq; osculum aperiri poterit,neq; uteri prope accesserint,rursus ad ueterem medicinam redito,à prima ad secūdam,donec mollescant,& propinquissime accedant. Et postquā aperti fuerint subdititia facta apponito. Sint autem magnitudine oliuæ. Horum autem alterum appositū sit donec liquescat,& deinde alterum apponito. Quum autem apponere uoles, ipsum subditium medicamentū ex resina præparatū,in oleum rosaceum aut irinum tingito. Nam aliàs ab osculo uterorū recedit. Prius tamē plumbum appositum esse oportet,quo recto osculo,in internam osculi partē attrahatur. Postea uero mollitoria apponito. Lauet autem calida,& ante,& post subdititia medicamēta. Et in cœna exhibeto quid ex relatis marinis. Exhibeto autē duobus aut tribus diebus ab appositione, consideratione habita an osculum uterorum bene habeat,& purum sit. Quod si est,ab hoc subdititio quiescito. Postea uero

mollitoria apponito. Quum uero inflammatũ fuerit os uterorum, rursus eodem modo pharmaca apponito, reliquaq́ꝫ facito iuxta relatum modum. Vbi uero probe habuerit corpus, uelut dictum est sufflato. Sed & osculũ, & uteros sufflare oportet sic. Subdititium factũ cum ficu apponito, duo autẽ subdititia facito, & antequã subdas fomentũ adhibeto ex fœniculo prius relatum. postridie uero post fomentum, apponito medicamentum. & quum apponere uoles, præ omnibus subdititijs ubi prius laueris ipsam ita apponito. postera autẽ die mollitoria auxiliantur quandiu inflammati fuerint. post inflammationem uero, alia facito iuxta priorem rationẽ. facito item de hoc subdititio talia, qualia de priore. Et si quidem in mẽse semel appositũ, satis uidebitur inflasse uteros, quiescito. Si uero aliqua opus habuerit, rursus apponito eodem modo quo prius. Postea uero ubi bene habere tibi uisa fuerit, et tempestiuũ esse, fomentũ ex suffimentis præparato. præparatur autem hoc modo. Cyperũ tusum præparato testæ conchæ mensura, & calamum unguentariũ eadem mensura, & iunci unguentarij tantundẽ. cardamomi tantundẽ. Cumini item Aethiopici, & anisi, & rutæ siccæ, & hyperici ac fœniculi seminis. Quũ aũt hæc præparaueris, uini austeri albi odoratissimi heminas sex in ollam infundito, & de cõtusis quadrantẽ inspergito ac permisceto. Deinde unguẽti Aegyptij optimi, aut amaracini, aut irini, triũ obolorũ pondus affundito, permisceto, & molli fomẽto plurimo tempore foueto. Ante fomentũ uero lauato, & duos aut tres dies foueto. Quũ autẽ foueri desierit, operculũ quoddam fomento imponere oportet, ut ne trãspiret. postea uero tædis & plumbis utere. Quũ autem duobus aut tribus diebus fomentũ adhibueris, alias duas aut tres intermittito. Intermedijs autẽ diebus bis in die lauato. Edat autẽ porrum coctũ & crudum, & raphanos, & nasturtium, & allium assatum ac coctum. & potus sit meracior. & marinis prędictis utatur. Quum uero intermedij dies præterierint, rursus fouere oportet, ita ut modicũ de singulis contusis ad prius fomentũ inspergas, & uinum insuper affundas, si opus esse uidebitur, itemq́ꝫ oleum, atqꝫ cũ hoc foueas. Postquã autem fomenta bene habere tibi uisa fuerint. & osculum molle esse ac apertũ, uelut conuenit, & ipsi uteri prope: postera die à fomento, pharmacũ quod cum myrrha præparatur apponito. Sunt aũt apposititia duo. postridie uero post purgationem, mollitoria subdito, quandiu uteri fuerint inflammati. postea uero tædis ac plumbeis penicillis utere. Post hæc intermissis diebus quotquot uisum fuerit respectu ad inflammationes uterorũ habito, & uiriũ corporis coniectura facta, rursus uelut scriptum est refoueto. Si quidem prius fomentũ adhuc sufficiens esse uidebitur, cõiectis ad hoc suffimẽtis uelut prius, & uino ac oleo affuso. Si uero inutile esse prius illud fomentũ uideatur, aliud ex integro præparato. Oportet autem hoc pharmacũ renouare in singulis adhibitionibus, quãdiu subcruenta purgãtur. Si uero talia purgata fuerint, quiescat. Diæta porrò hoc modo constituatur. Interrogato in quibus diebus menses ipsi prodierint, & ab his initio facto, hanc diætam præscribito. Primũ quidem multa calida lauetur, capite excepto. Quum aũt cessauerit, caseum acrem, & rutam, uino nigro pari aqua temperato diluito, & postea polenta inspersa, statim ex balneo bibenda dato. Deinde prandium tempestiue exhibeto. Edat aũt mazam aut panem, & porrũ coctum aut crudum, & de huiusmodi omnibus acribus præscriptis, & aliquando leguminis

minis fracti decoctum: spumam autē ne detrahito, & silphiū multum derasum addito, ac multa allia incoquito. Obsonijs autē utatur pisciū, chartilagineis omnibus coctis aceto mulso dulci, aut fauorum cremore cocto: bolbidijs, polypodijs, in uino & oleo. & silphij semen tritum bibat. & q̄ plurima tum in prādio, tum in cœna edat. Lauetur autē post cœnam, quum requiescere uolet. Hac diæta ad dies quinq; uel sex utatur. post hos dies, mane ieiunę sambuci fructus baccas sex, in uino meraco dato, & sepiæ oua decem aut duodecim. Hęc trita simul mane ieiunæ bibenda præbeto. post hoc uero pharmacū, potionē dato. At ubi interquieuit lauetur. Sit autē potio, ruta & caseus, atq; sic prandeat præscripto modo. Serius autem cœnet. & semper bis in die lauetur. Hæc aūt diæta ad dies tredecim aut quatuordecim procedat. Quū uero hi dies præterierint, catapotia ex succo silphij fabæ magnitudine formato, atq; hæc primū dato, postea uero alia præscripta facito. Quum aūt dies trāsacti fuerint uiginti quinq; in hac diæta, reliqua quidem facito eodē modo. Ante prandium uero ubi prandere uolet, allij segmēta quatuor, & caseum acrem tali magnitudine, terito & polentā modicam ammisceto, ac massam efformato, eamq; primū edendam dato. Ante cœnam uero meracū absorbeat, atq; ita cibum capiat. De cætero uero eadem diæta utatur. Quum autē nouem dies reliqui fuerint ad tempus mensiū, primum hoc dato. Cum ouis & sambuco, cuminū Aethiopicū, et castorij obolum. Vbi uero duo dies reliqui fuerint, ab his omnibus potionibus ac catapotijs abstineat. Verum pharmacū cum tæda præparatū ieiuna ubi lauit, sumat. Post medicamenti uero potum, mercurialem & brassicā simul in aqua cocta dato, cū aceto mulso dulci, aut fauorum cremore cocto, sale, silphio & oleo cōdita. Atq; hæc in prandio edenda præbeto, & succos sorbendos, & potum meraciorem bibat. Obsonijs autē utatur polypodio cocto aut sepiolis. & hæc quidem in prandio. In cœna uero sumat carnem caprinā, aut ouillam, aut agninam percoctā. & porrum, & alia acria, quæcūq; uoluerit. A cœna uero lauetur. & hæc sit diæta postremis duobus diebus. Si uero ex hac diæta menses non fuerint detracti, sequēti mense eandem diætam ab initio repetito, usq; ad postremos duos dies. In quorum priore apposititia facta apponat, iuxta superiorē rationē, ex pharmaco in aqua facto. Apponat autē prælota. Verum cōsiderare oportet etiam uteros quomodo habēt, quo semper omni tēpore bene habeant, & os rectū ac apertum sit, & si ita uisum fuerit ante appositionē fomenta adhibeto. Quod si eruperint menses, si quidem frequentes fuerint, paucioribus lauacris utendum est, & reliqua diæta ac curatione. Si uero pauciores, pluribus. Si uero significationē de se præbuerint, rursus eadem diæta utendū est, ac curandū donec mēses apparuerint. Quum autē semel talibus prodierint, optimum fuerit in uētre concipere. Atq; hæc est omniū huiuscemodi morborū curatio. Si uteri contingāt coxam, & incūbant, dura ac solida fit coxa ad lateris mollitudinē. & dolores imi uentris. & ad ipsam lateris mollitudinē, & lumbos, ac crura dolor incidit ac extenditur. & suppurantur, & linamentis opus habent, et pereunt, nisi quid seces aut uras. Quū sic habuerint, pharmacū deorsum purgans bibendū dato. & multa calida lauato, & uteros foueto, ita ut urinā ueterem in peluim infundas ac feruesacias, & supra ipsius cauitatē mulierem colloces uestibus cōtectam, ut ne prætersspiret. & si frigesiat urina, ferri igniti frusta in urinā immittas, et fomentū facias do

nec se obscure uidere, & animo deficere dixerit. Lauato autem calida aqua, & postea digito cõtingens os uterorũ ad sanam coxã trahat. Et noctu mollitoria apponat. Postquam autẽ dixerit directũ esse, facto prius cũ odoratis fomento, rursus mollitoria quædam apponito. Imò & plũbeos penicillos per triduũ, singulis diebus unũ. post hos uero bryoniã albam, aut scillam per triduũ. postea uero cõsideratis mensibus disce, an biliosi sint, aut pituitosi, aut an sanguis sit corruptus. & si opus fuerit ipsi sanguinẽ purgare, quocunque maxime opus habere tibi uisa fuerit, id apponito. Et postea cũ eiusmodi colluito. Apponito autẽ subdititia medicamẽta, donec sanguis purus educatur, & hoc per triduũ facito. Deinde ceruinum adipem liquatũ, molli lana eo imbuta apponat. postea per diẽ pulegium subdat. & aromatis suffita sic ad uirũ accedat. Si uero ex partu morbus fiat, ubi ex urinæ fomẽto penitus purgata est, statim ad odorata accedat. & postea lota, oleum albũ Aegyptiũ ad sanam coxã apponat, & super hanc decũbat. Si uero neque ad hæc trãsmoueãtur uteri, ieiuna pęoniæ grana nigra quinque in uino odorato bibat. Et in cibo sumat allia cruda, & assata, & cocta. Obsonijs autem utatur paucissimis. Si uero sana nõ fiat, similiter ipsam purgato uelut in priore dictum est. Cæterum in hoc morbo si nõ statim in uentre habuerint, steriles fiunt. Si uero sic habuerint, mẽsesque non fiant, neque febrilis calor corripiat, primũ pharmacis sursum maxime purgato. Si uero debilis fuerit, deorsum. Et post pharmaci potionẽ, si pituitosa esse uisa fuerit, uomat ieiuna, & accepto cibo. & plerunque sana fiet. Si uteri ad coxam decurrerint, menses crassi existentes non prodeũt. Verũ dolor ad imum uentrẽ procedit, & ad lateris mollitudinem, & morsum percipit. Quũ sic habuerit, multa calida lauato, & allia plurima edenda dato, & lac conuenienter bibendũ. deinde uinum meracum. & totam foueto. & pharmacũ sursum purgans exhibeto. Si uero debilior fuerit, infra. Si uero curata fuerit, uteros cũ fœniculo foueto, & absinthium ammisceto. Postquã autẽ recens fota fuerit, os uterorũ sensim cum digito ad sanam coxam detrahito, ita ut & ipsum os, & partes circũcirca affectas leniter mollias, & mollitoriũ quoddam apponas, & postea plumbeos penicillos, & mox scillam, deinde narcissinũ una die interposita. Quum uero pura esse uisa fuerit, netopũ apponat in lana. & postridie oleum rosaceũ. At mensibus prodeuntibus, melius est nõ apponere. Si uero nõ prodeant, cantharidas quatuor sine alis, sine pedibus, & sine capite, & pæoniæ grana nigra quinque, & sepiæ oua, & apij semẽ modicum, in uino bibat. Et si dolor affuerit, & urinæ stillicidiũ uexarit, in aqua calida desideat. & aquã mulsam aquosam bibat. Si uero nõ purgetur, rursus pharmacũ bibat. Si autem purgatio prodeat, ieiuna cum uiro coeat. Si uero nõ prodeat, dato quod detrahat ipsam, respectu ad uires mulieris habito. & tũc tutum est ut ad uirũ accedat. Si enim in uẽtre habuerit, sana euadit. In purgatione uero si multa prodeat, mercurialẽ edat, & polypos teneros coctos. & cibis mollibus utatur. Si puerperæ uteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinẽ, ad alteram coxam oleum Aegyptiũ album, aut rosaceum apponito. Sed & in sanam coxam decũbere melius est. Bibat aũt pæoniæ grana nigra quinque, & sambuci fructus in tędis cõchæ testam maiorẽ, & castoriũ magnitudine fabæ. Et cibis utatur mollibus. Cõuenerit aũt mercurialis ante cibum, cocta uelut brassica. Sorbeat autẽ & ipsam decocti aquã. & acria comedat, exceptis raphano &

cepis ac nasturtio. Optima est & lactuca. Quot uero morbos ex uteris fieri contingit? Dico autẽ quum uteri ex loco moti fuerint, aliò aliàs allabuntur. Ad quẽcunq; uero locum allapsi fuerint, dolores ingẽtes incumbunt. Et si quis uesicam cõtingat, dolorem exhibẽt. & urinam nõ suscipiunt, neq; geniturã in seipsos trahunt. & ambo dolent. & si nõ celeres solutiones fiãt, uteri postea suppurantur iuxta eosdẽ locos, si ad ipsos decurrerint. Cõtingit aũt hoc & in laterum mollitudine, & in inguinibus, & super pectine. Cæterũ in principijs quum dolor habuerit, sic curare oportet, & tepefactoria adhibere, & in aqua calida sedere. Bonum enim & hoc est: aut spõgijs ex calida aqua expressis fouere. & pharmaca uteris cõmoda bibere. Si uero ad hæc nõ soluatur, pharmaco sursum aut deorsum purgare, utro tandẽ opus fuerit. cognosces aũt id hoc modo. Si enim ad inguina, & pectinẽ, & uesicam irruerint, hæ purgatione sursum opus habẽt. Si uero ad laterum mollitudinẽ, & præcordia, hæ pharmaco deorsum purgãte indigẽt. At uero huiuscemodi morbi omnes senioribus magis q̃ iunioribus fiunt, ad mẽses suppressos. fiunt etiã iuuenculis, ubi multo tẽpore uiduæ manserint. Si uero ad sedem cõuertantur uteri, secessus recremẽta impediuntur, & dolores occupãt lumbos, & imum uentrẽ, & intestinũ rectum ac podicẽ. Quũ sic habuerit, calida ipsam lauare oportet, & lumbis fomentũ adhibere, et postea graueolentia subter suffire, & apponere quæ purgãt & impellunt uteros. & bibenda dare quæcũq; libẽter admiserit ex maxime cõferentibus. Si uero incumbant in inguina, & urinæ meatus, dolores fiunt fortes, & torpor in cruribus. & urinæ meatus obturatur, & urinã nõ emittit. Curare uero oportet hoc modo. Ad nares quidẽ odorata apponito, & unguẽta. Ad uteros uero graueolẽtia suffito. Porrò omnis occasio uteros propellere potest, si quid mali habeãt. Nam & à frigore pedum ac lumborũ, & à saltatione, & terrore, & lignorũ sectione, & cursu ad accliuẽ ac decliuem locũ, & ab alijs multis propelluntur. Proinde hæc cõsiderare oportet, ad totũ corpus respectu habito, quũ præsentes morbi affuerint. propter talia enim omia necesse est plus aut minus ægrotare. & postq̃ hæc reluxerint, maxime hac parte repẽtini morbi manifesti fiũt. Quũ igitur hæc aduenerint, penitius ex tota homine deprehẽdere oportet. Nam quæcũq; perfrigerationes crurũ, aut stupefactiones ex frigore fiunt, hæ omnes etiã in uterorũ morbis uteros eleuãt. In talibus itaq; aquã calidam affundere oportet uteris & circũsitis locis. & ipsos ac crura excalefacere, quũ allapsi fuerint. Si circũuersi fuerint uteri ex partu ad dextrã partem, et puerperij purgamẽta nõ fiant, & dolor imum uentrẽ habet, & lumbos, & laterum mollitudinẽ. & dextrũ crus grauatur, & torpor occupat, & nõ tremit, & osculum uterorũ contingere non potest, sed ipsos leues ac fortiter planos deprehẽdet. Quũ sic habuerit, pharmacũ bibẽdum dato, à quo sursum ac deorsum purgetur. magis uero deorsum. & totum corpus foueto, & præsertim uteros leniter. & calida bis in die lauato. & ex potibus quẽcunq; libẽter admiserit, experimẽto facto præbeto. & uiro frequẽter cõdormiat. & brassicã edat. Si uteri ad sinistrã partem, aut coxam declinauerint, dolor acutus ac uehemẽs habet lumbos, & laterum mollitudines, ac ipsum crus. & claudicat. Quum sic habuerit, pharmacũ infra purgans bibendum dare oportet, & postera die suffire hoc modo. Ordei chœnices duas, & oleæ folia parum cõfringito. & gallam cõtundito ac cribrato, & hyoscyami tertiã chœnicis partem. Hæc mixta & olei hemina dimidia subacta in olla noua, per dies

quatuor suffito. Nocte uero lac bubulum, & mel, & aquam bibat. & calida lauetur. Si uteri transuersim sitũ habeant, & obliqui fuerint, itemq́ os ipsorũ, menses ipsi partim occultãtur, partim prius cõspicui euanescũt. & non similes fiũt, sed deteriores & pauciores q̃ antea. & genitura nõ fit hoc tempore. & dolor habet imum uentrẽ, & lumbos, & coxã, & ipsa attrahitur. Quum sic habuerit, pharmacũ infra purgans bibẽdum dare oportet. & calida lauare, ac fouere. Vbi uero recens fota & lota fuerit, digito immisso os uterorũ corrigat ac dirigat. & odoratorum suffitum admittat. & ex potibus dato iuxta experimentũ, quẽ libenter susceperit. Cibis autẽ utatur mollibus, & allia edat cruda ac cocta. & cum uiro dormiat. et in sanam coxam decumbat. Alteri uero fomẽtum adhibeat. Morbus aũt hic ægre cedit. Si uero propinquissimi fuerint uteri frequenter uomat. Vteros autẽ graueolentibus suffiat, donec in locũ suum firmati fuerint. Diæta uero uentrẽ non emolliente utatur. Si uteri extra naturam progressi fuerint, febrilis calor habet pudendũ & imum uentrem. & urina frequenter ac paulatim destillat. & pudendũ uehementer mordetur. Patitur autẽ hæc si recens ex partu uiro cõdormierit. Quum igitur sic habuerit, myrti baccas, & loti ramẽta, in aqua coquito, & aquã per noctem sub dio exponito, atq; sic frigidissimã pudendo affundito, & leuiter trita hæc apponito. Postea aquã lentium cum melle & aceto bibens uomat, donec uteri fuerint retracti. Sed et lectum à pedibus altiorẽ facere oportet. & pudẽdum graueolentibus suffire, nares aũt odoratis. Cibis uero utatur mollissimis ac frigidis. & uinũ aquosum album bibat. & ne lauetur, neq; cũ uiro coeat. Si penitus ex pudendo exciderint uteri, dependent uelut scrotũ. & dolor corripit imum uentrẽ, & lũbos, & inguina. & quum tempus processerit, nõ uolunt in suum locum redire. Morbus aũt hic corripit, quũ recens ex partu laborarit, aut fatigata fuerit, ut uteros cõtactu lęserit: aut cũ uiro coiuerit in puerperiorũ purgatione. Quũ sic habuerit, frigefactoria mitigantia apponere oportet ad pudendũ. & quod extra propendet depurgatum, malo punico in uino nigro cocto abluere, & intro protrudere. Deinde mel & resinam pari utriusq; portione colliquare, & in pudendum infundere. Et decumbat supina pedes sursum extẽtos habens. Postea spongias apponat, & ad lumbos deliget. Quandiu uero sic habuerit, à cibis quidem abstineat, potu uero parcissime utatur, donec septem præterierint dies. & si quidem sic obedire uoluerint & redire, satis sit: Sin minus, summas uteri oras derasas & ablutas, picato cerato illinito. Deinde pedes ad scalam deligato, ut caput deorsum pendeat, & manu intro detrudito. Postea lauato, & crura ipsius uicissim colligato, atq; sic per noctem ac diem sinito. & modicum ptisanæ succum frigidum dato, aliud autem nihil. Postera uero die reclinato, & cucurbitam quàm maximam ad coxam affigito, & multo tempore trahere sinito, & ubi ipsam detraxeris ne scarificato, sed reclinatã sinito, & nihil pręter succũ ptisanæ exhibeto, donec septẽ præterierint dies. Si uero sitis uexet, modicũ aquæ bibat. Quũ aũt septẽ transierint dies, cibis mollissimis ac paucissimis utatur. Vbi uero uentrẽ exonerare uoluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim prætereant dies. Deinde tepidis fomentis colluatur, melius aũt est calida uelut ex sole. & q̃ parcissime deambulet, & ne lauetur. Ventrẽ aũt ne solueris. Cibis uero paucissimis utatur, neq; acribus, neq; salsis. & pudendũ graueolentibus suffiatur. & postquam obambulare inceperit, subligar gestet. Si uero extra pudendum

os

os uterorũ exciderit, utpote ceruice uterorũ prope pudẽdum sita, & ampla existente: fit aũt hoc magis sterilibus, contingitq́ maxime ex fatigatione, quũ mulier laborarit, & uteri calefacti fuerint ac exudarint: tũc euertitur os ipsorum per ceruicẽ ut quod in humidiore ac lubriciore & calidiore sit loco, quàm in priori tẽpore. & ubi hoc cõtigerit, procedunt uteri foras ad frigus, & osculum ipsorũ euersum prodit. Et si quidem breui curata fuerit, sana fit. Verũ sterilis penitus relinquitur. Si uero non breui, osculũ durum semper ipsi extra erit, & fluet illic aliàs atq; aliàs saniosus humor uiscosus ac graueolens. Et si menses prodierint, si adhuc eius ætatis fuerit, in lecto decumbet. Temporis aũt progressu huiusmodi morbus incurabilis fit, & consenescũt uteros foris habẽtes. Si uero uteri extra prominuerint, ablutos ipsos aqua tepida, oleoq́; ac uino illitos rursus indito ac deligato, & graueolentia subter suffito. Sub nares autẽ odorata. Si uero multo tempore uteri promineant, & stupide perfrigerentur, multam calidam aquam affundito, quo refocillentur. Si uero iam infletur, etiam aceto ad aquam ammixto foueto: Sitq́; hæc aqua aut lauri aut myrti decoctum, & leniter protrudito, & cerato unguento illinito, & si paruerint, satis est: Sin minus, cum aqua abluito, & aceto modico tepefacto perfundito. Deinde illinito. Vbi uero cõsederint, ablutos uelut dictum est indito, & alia prædicta facito. Oleum uero ne adhibeto, neq; aliud pingue, aut pinguitudinem habens. Si quid ex osculis uteri complicatum fuerit, menses non fiunt, aut pauci & praui ac dolorifici. & quum uiro condormierit, dolet. & quicquid uir immiserit ex coitu exit, & contingi nõ uult, neq; attrahit genituram. Et dolor habet imum uentrem ac lumbos. & os uterorum ad contactum non comparet. Quum igitur sic habuerit, urina ueteri foueto. deinde uomat à lentis decocto, melle & aceto ammixto. postea aqua calida lauetur. Deinde oleo albo Aegyptio in phialã argẽteam aut æneã infuso, & sale addito cõtecta phialæ insideat, & si quidẽ odor olei per os ipsi penetrarit, ipsam parituram esse, & postera die sanam fore pronũcia, ac cõfidere iube. et ubi dormire uolet, oleum Aegyptiũ in lana apponat. Postridie uero cõsideret an os uterorũ magis sit directum. & si esse dixerit, per triduũ odoratis foueto, & subdititia quæ nõ mordeãt apponito, purgatoq́; & cũ odoratis ac mollibus postea colluito, totidem diebus uelut prius. Quum aũt menses prodierint, ieiuna, & illota, aromatis suffita, ad uirum accedat. Pleræq; uero ex hoc morbo steriles fiũt, si nõ curatus fuerit. Si ulcerati fuerint uteri, & extreme foras processerint, oleo illitis manibus indito. & myrrhæ puræ pilulas tres deuorandas præbe. & laurũ uiridem tritam bibat uino dilutam. & sic sana fiet.

Si in arctum contracta fuerint pudenda, subdititiũ apponito. Anisi uidelicet semen & apij tritum pudendis subdito. Si uteri nõ in loco manserint, sed modo huc, modo illuc trãsierint, ut dolores exhibeãt, & nunc incõspicui fiant, nũc exeãt uelut sedes. & quum quidem supina fuerit, in loco maneant, quũ uero surrexerit, aut ex somno expergiscatur, aut se inclinauerit, aut aliũ quẽdam motũ fecerit, exeunt. sæpe uero etiã dum quiescit. Hanc quàm maxime quiescere, & non moueri oportet. & lectũ à pedibus sternere altiorem. & uomitibus uti. Oportet enim ipsos sursum reuellere, & acerbis perfundere. & graueolẽtia subter suffire. Sub nares autẽ odorata. & ex malis punicis quodcũq; maxime cõuenerit & nihil impedierit, in medio per umbilicũ perforatũ, in uino tepefactũ quàm penitissime subdito. deinde lata fascia deligato ac circũdato, ut ne elabatur, sed maneat

& quod opus est faciat. & de peplo, cũ caseo, & polenta bibendũ dato, quemadmodũ supra in allapsu scriptũ est. et de potionibus experimẽto facto, quancunq; maxime admiserit, bibẽdam præbeto. Cibis autẽ mollissimis utatur. & cũ uiro ne dormiat, donec ad locũ suum redierint. Si uteri exciderint, hederã siccissimam tritam, ac linteo illigatã apponito. & nihil pingue adhibeto. In potu autẽ exhibeto triticum recẽs, & peplum albũ, & saluiam, & cyperũ, & anisum. Hæc trita uino diluta, cũ furfuribus ordei bis in die dato, pro uice heminã dimidiã.

Si ad crura & pedes uteri cõuertantur, cognosces sic. Magni pedũ digiti cõuelluntur sub ungues, & dolor habet crura ac femora, & incubit ac premit neruos circa femur. Quũ sic habuerit, multa calida frequẽter lauare oportet, & fomentũ adhibere si ferre poterit, & graueolẽtia subter suffire. Et femora rosaceo oleo inũgat. Si uero loqui nõ poterit, crura derepẽte frigida repereris, & genua, & manus. & si uterũ contigeris, nõ in suo mundo est. & cor uibratur, & dentib. frendit, & sudor est multus, & alia quæ à sacro morbo correpti patiũtur, et quæ ab aure exsudãt. His frigidã aquam multã affundere oportet super crura & manus, & alia facere uelut prius dictũ est. Si cõmoti uteri aliquo allapsi fuerint, & dolorẽ exhibuerint, oleæ scabiem, & lauri ac cupressi ramenta in aqua cocta, lana excepta subdito. Quũ mulier recens enixa, onus maius q̃ pro natura leuarit, aut timuerit, aut ligna secuerit, aut cucurrerit, aut alia quædã huiusmodi fecerit, uteri excidunt ob hæc maxime: aliquãdo uero ad sternutationẽ. Non enim uiolatur, si per uim sternutans, nõ apprehẽderit nares. Proluere itaq; aqua tepida uteros oportet. Deinde betæ succo feruefacto similiter. postea uino nigro meraco. Si uero non obediat, mollitoria facere oportet. Verũ hæc facere oportet priusq̃ perfrigerẽtur, & leniter intro indere. Deinde crura extendere, ac subalternatim ponere, & molle quiddã ipsis supponere. à potu uero coerceri oportet tales q̃ maxime, & uentrẽ custodire, ut ne exturbetur. Naribus aũt odorata adhibere. Huiusmodi uero postea si nõ quieuerint, sed moueantur, ueratro purgare oportet. Et si nõ satis fuerit, etiã uomitus facere, & non lauari, tacereq; ac quiescere. Si inflati fuerint uteri, uẽter attollitur, & inflatur, ac sonitũ edit. & pedes & cauæ faciei partes intumescũt, et color iniucũdus fit. Et mẽses occultantur. & genitura hoc tẽpore non manet intus. & anhelat, spumatq;, ac anxia est. & quũ expergiscitur è somno, recta ceruice spiratio ipsam corripit. & quicquid ederit aut biberit, ipsam molestat, & suspirat, ac tristatur magis q̃ priusq̃ edit. & suffocatur, & nerui cõtrahuntur. Et uteri ac uesicæ dolent. & manus cõtactũ non admittunt. Neq; lotiũ emittunt, neq; genituram suscipiunt. Quum sic habuerit, pharmacũ deorsum purgans bibendum dato. & calida lauet, ac frequenter insideat toto corpore. Quandoq; etiã usq; ad umbilicũ fomentũ adhibeto. & interposito tempore ea apponito à quibus purgetur, & nõ mordeatur. Suffumiget autẽ odorata subter pudenda; sub nares uero graueolentia. Et potiones dato quæ uteros purgãt, & ad locum impellunt. Et mercurialem edat, & postea lac bibat, uelut de latere scriptũ est. Morbus autẽ hic non est diuturnus.

Si uelut in callũ indurati fuerint uteri, & osculũ exasperatur, & mẽses occultãtur. Quum aũt prodierint, asperi apparẽt uelut arena. Si uero etiã digito cõtigerit, os uteri asperum cõperiet, & semper uelut callus accrescit. Quũ sic habuerit, cyclaminũ terere oportet, et salẽ ac ficũ simul miscere, & cũ melle glandulã efformare ac subdere. & fomẽto adhibito, purgãtibus eluere. Edat aũt mercurialem

& brassi-

& brasſicā coctam,& ſuccum ſorbeat. Itemq́ꝫ porrū. & calida lauetur. Si uero uelut in callum indurati fuerint, & menſes obtorquētur, & oſculū ipſorum clauditur,& non cōcipit,& uelut aliud quid eſt. & ſi contigeris, uelut lapis illic eſſe uidetur. & eſt os aſperum ac multis radicibus præditū, & nō leue aſpectu, & qui ipſum cōſiderat, digitū intromittere non poteſt. & febris circūfrigerans corripit,& fremitus. & dolor uteros habet,& imum uentrē,& laterum mollitudinē,ac lumbos. Patitur autem hæc, ſi ipſi corrupti mēſes cōputruerint. Quandoqꝫ uero etiam ex partu,& frigore,aut mala diæta,& aliter. Medicamentū igitur bibendū dare oportet,& multa calida aqua lauare. Oleo itē utere,& fomentum adhibe. Quum aūt recēs lota aut fota fuerit,ſpecillo immiſſo aperito,& os ipſorū dilatato, idemq́ꝫ cū digito ſimiliter efficito. & mollitoria uelut dictū eſt apponito. & potiones ſimiliter bibēdas dato,& eodē modo curato. Si uero obduruerint uteri, oſculū ipſorum durū fit,& clauditur,& mēſes non prodeūt, ſed pauciores & deteriores. & dolor incidit,& febris & rigor corripit circa imū uentrē,& lumbos,& laterū mollitudinem. Quū ſic habuerit, multa calida lauato,& tepefactoria adhibeto, ſi dolor habuerit. & uteros multo tēpore cū aqua decocti cucumeris ſylueſtris foueto. deinde mollitoria apponito. Atqꝫ hæc per triduū facito. & ſi ex contactu oſculum uterorū molle apparuerit, ex crudo lino tres penicillos ſuppuratorios indito, primū tenuem, ſecūdum paulo craſsiorē. Craſsiſsimus autē ſit magnitudine digiti parui, lōgitudine uero quinqꝫ digitorum, ita ut hos adipe anſerino illitos ſubdas. Sed & ubi fomentū adhibueris ex odoratis, glandē mollitoriā apponito: Aut nitrū tali magnitudine illitū, ut ne ſauciet. Non enim pungere oportet. & appoſitū ſit ad duos dies. Decedit autē uelut cortex & pellicula craſſa. Intermiſsis uero tribus diebus, cyclaminū cum narciſsino ſubdito. Si uero hæc nō purgarint, cum multa cōſideratione apponito id quod cū bupreſti paratur, & appoſitū maneat per diem. & ubi fortiter momorderit, glandē extrahat, & pudendū colluat cū aqua calida, & in oleo inſideat. poſtridie uero lota, ceruinū adipem liquatū, & molli lana exceptū apponat. & ſi tibi adhuc purgatiōe opus habere uideatur, tribus interpoſitis diebus, id quod cū narciſsino paratur ſubdito. poſtridie aūt netopū. Deinde rurſus tribus diebus interpoſitis, uteros odoratis & pinguibus colluito. poſtridie uero pulegiū per unū diem apponito. & ſequēti die cū aromatis ſuffito ac foueto. Vtatur aūt cibis acribus, marinis, aut carnibus. In menſibus uero caſtoriū bibat. & ieiuna illita ſuffita, & cyceonē bibens ad uirū accedat. Si uero os uterorū non ſuſcipiat geniturā, ſed durum fuerit ac cōcluſum, plumbeū penicillū apponat, uelut dictū eſt per triduū, ubi calida lota eſt. & mollitorijs utatur, & ſupina decūbat. & in aquā calidam inſideat. & lanam unguēto imbutā apponat. Verū noctu magis apponere oportet. Iuxta coxas uero ueſtes laneas aut lineas molles ſupponat, ut ne corpus in alterutrā partem dilabatur. Vtatur & ſubdititijs mollibus, ex myrrha pinguiſsima, pice, cera, & adipe anſerino. Sit autē myrrhæ dimidiū, reliquorū uero duplū, et in lana ſubdat. duo uero ſint ſubdititia quorū alterū lota per diē ſubdet, alterū per noctē, donec molle factū fuerit. & ubi hoc detraxerit, aqua odorata colluatur. Aut grana cnidia decorticata quindecim, & Indici medicamēti aliquantulū, ſi ita uiſum fuerit, in lacte mulieris maſculum lactantis terito, & cerui medullā, & alia quę dicta ſunt, ac modicū mellis ammiſceto

to. Sit autē lana qua hæc excipiuntur mollis & pura, & ad diem subdat. Si uero fortius facere uoles, myrrhæ parū quid ammisceto. Optimum aūt est oui candidum, & adeps caprinus, & mel, & oleum rosaceū: his ammiscere farinam, & tepefacere ad ignē oportet, & quod destillat lana colligere ac apponere. Aut adipem rubrum anseris aromatibus conditum, & unguentū rosaceum, permixta & lana excepta apponito. Pręstat autē anseris adipem, & adipē ouillum, ceram albam, resinam, netopum, oleū rosaceum, hæc simul liquare ac miscere. Vbi uero lota est, hæc tepida intro ad uterorū osculum apponat. Aut cerui medullam, & anseris adipem liquato, & rosaceo aut irino oleo ammixto, in ualde molli lana apponito. Quum mulieri uteri duri facti fuerint, & ad pudēda exierint, dura fiūt inguina, & ardor in inguinibus est, & omnia cancerantur. Quū igitur sic habuerit, cucumeris syluestris internā partem, & fauū terito, & aquæ hemina affusa in sedem infundito, & purgatur. Si os uterorū durum fiat, & ceruix, præ siccitate, & morbus leuiter hæserit, ex digiti cōtactu cognosces. & si ad coxam deuoluātur, nihil acre adhibeto. Si enim exulceretur aut inflāmetur, periculū est ne penitus sterilis fiat. Verū apponito ea quæ non mordent, à quibus purgetur. Quū uero duri fuerint uteri, & sic doluerint, subdititia apponito, uelut est cerui medulla, aut anserinus uel suillus adeps. & unguentū irinum cum melle. & oui luteum, ac ceram albā, uelut cataplasma emollito, et ordeaceam aut triticeam farinam, cū aqua & ruta coquito. Si uteri conclusi fuerint, oscula ipsorum dura fiunt, & genituram non amplius suscipiūt, sed statim ubi cum uiro cōdormierit, dum crura mouet, exit. & dolores imum uentrē, & lumbos, & inguina occupant. & mēses omnino non prodeūt. Si uero eant, pauci & praui ac decolores prodeunt. Quū sic habuerit, multa calida lauato. post balneum uero castorium cum pæoniæ radice, in uino nigro odorato permixta bibenda dato. Cibis autē uelut puerpera utatur. & si manifesti fuerint menses, diem unā intermittito, & totam foueto, & pharmacū potandum dato, si adsuetæ fuerint, sursum purgās, aut si egere uisa fuerit, deorsum. Lac itaq; asininū, aut serum exhibeto. & leniter foueto, & mollitoria utero apponito, & cyclaminū, & narcissinum. Cucumerū uero paruorū syluestrium internam partē sumito, & ex diuulsis semen eximito, ac lacte mulieris masculū lactantis affuso terito, myrrha pura & melle optimo ammixtis, oleoq; Aegyptio albo. & ne liquidū facito medicamentū, sed siccum, atq; hoc in lanā mollem purā infarciat, & in oleo Aegyptio albo tingat, & lota apponat. Subligetur aūt & sub tecto maneat quū purgatur. Postq̃ autem sufficiēter habere tibi uisa fuerit, quiescat. Sin minus, rursus aliud apponat. postea uero obuolutam lanam mollem, rotūdam faciat, & netopū immittat, & diem unā subdat. postridie uero oleum rosaceū itidem in lana. Deinde rursus cerui adipem, etiam ipsum liquatum in lana. Lauetur aūt calida aqua semper ante subdititiorū appositionē. Et odoratis leniter foueatur multo tempore. Postea uero una interposita die, colluito. si quidē pituitosa fuerit, eo quod cū grano cnidio paratur. Si uero biliosa, eo quod cū scāmonia. post hæc ambo, postridie etiā narcissino cū uino dulci colluito. Si uero narcissinū non fuerit, cū anthino aut irino q̃ optimo. Sit aūt olei tertia uini pars. deinde interpositis duobus diebus, id quod cū pulegio præparatur unū diem apponat. Si uero prodierint mēses, ieiuna per triduū bibat castoriū, cū uino odorato albo: ubi uero desi

uerint menses, & stabiles fuerint, lauetur. & aqua frigida perluta, cyceonē bibat non salsum. Cibum autem ne cōtingat. et cum uiro dormiat duobus aut tribus diebus. Quanto uero tempore purgatur, mercurialem in aqua coquens, ubi cocta fuerit exprimat, & alliū ac cuminū, & salem sub terat, & oleū his ammisceat, & modico succo affuso feruefaciat. Atq; hoc edulium ante cibos edat. Allium item coctū ac assatum q; plurimum accipiat. Si uero mercurialis non fuerit tenera, tritam cū brassica coquere oportet, & condire, & lenis erit. & si in uentre conceperit, sana euadet, & omnia ipsi iuxta ornatum procedent. Si os uterorum conclusum fuerit, fit forte uelut grossus. & si digito cōtigeris, deprehendes durum ac cōuolutum, & digitū non admittit. & menses occultantur, & geniturам non suscipit hoc tempore. & dolor habet imum uētrem. & lumbos ac laterum mollitudinem. Quādoq; uero etiam sursum ascēdit & suffocat. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibēdum dare oportet, & multa calida lauare, & apponere ea quæ os molliunt. & specillum immittere ac aperire, itemq; digitum, & similiter leuigare. Quum autē molle fuerit, apponere ea quæ sanguinem purgant. & potiones exhibere, & experiri ut præbeas quodcunq; aliud libenter susceperit. Brassicam autem edat, & succum sorbeat. Si uteri conclusi fuerint, & menses non apparuerint, colocynthidem syluestrem, & silphij semen, & cuminū Aethiopicum, & nitrū, & salem thebaicū, & adipem rhenalem, & farinā, & myrrhā, & resinam, omnia simul feruefacito, & trito mixta, & in glandē efformata apponito. Si grumosi facti fuerint uteri, os ipsorū uelut eruo plenum fit, & si contigeris, uidebis ita habere, & menses nō fiunt, neq; genitura intus manet. Quandiu sic habuerit, cyclaminū cortice detracto, & allium, & salem, & ficum, ac modicum mellis, terito, misceto, ac glandem formato, & ad os uterorum apponito. Itemq; alia subdititia, quæ acria sunt ac corrodunt, & à quibus sanguis purgatur. & de potionibus dato eas quæ uteros purgant. Si uteri præter naturā hiarint, menses plures prodeūt & uiscosi, & frequenter. & genitura intus nō manet, & osculum hians est. & fieri nō potest ut geniturам attrahat. & febris ac rigor corripit infernū uentrē, & lumbos. Morbus autem corripit ex fluxu sanguineo. fit & quum mēses suppressi derepente eruperint, Diætæ itaq; ratio prius relata est. Oportet autē subdititijs curare, in principio quidē purgatorijs simulq; mollibus. Deinde leniter adstringētibus. & partes infra umbilicū per spōgias fouere, cū myrti aut rubi aqua, aut ex oleæ aut rosarum, aut œnanthes, aut uitis foliorū decocto. Si os uterorū hiarit amplius q; in mensibus solet, menses ita fiunt plures & deteriores omnes, & liquidiores, & per longius tēpus. et genitura nō attingit, neq; manet, sed rursus exit. & si permāserit, osculum cōperies disparatum, & impotētia præ mensibus obtinet. & leuis est ac debilis uterus, & ulterius procedit. & uires laxantur. & febris debilis, ac rigor, et dolor habet imum uentrem, & laterum mollitudinem ac lumbos. patitur autem hæc maxime, si quid in ipsa corruptum computruerit ac compactum fuerit. Quædam uero etiam ex partu patiūtur. aliæ etiam aliter. Quum itaq; sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, & facilius iudicabitur. & si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto. & frigida lauato, ac intermissione facta colluito. & ex potionibus dato quamcunq; maxime libenter admiserit. & suffito ea quæ resiccant. & polypos edat ac mercurialem. Si uero

tatur. & si quis digito contingat, rursus peius habet.& pũgitur, & caput dolet ac sinciput. & caligo adest, & sudor frontis. Extremæ partes perfrigerantur ac tremunt. & sopor profundus aliquando occupat, & audire nõ potest. Neq; reliquus sensus operatur. fastidium cibi est multum, & stomachus & uenter omnino nõ continent cibum. & uociferatur, & exilit. & pectinem dolet, & inguina, & lumbos, & occultos pudendi locos. & cito moriũtur. Si uero dolores ad extremam debilitatem deduxerint, spõgijs calidis ex aqua & oleo expressis foueto. & subdititia mollia apponito, medullam cerui, adipem anserinũ, & ceram albã, & oui luteũ. Aut ceratum picatũ cum resina subdito. Vino uero aut lacte caprino purgato, aut uolucris iusculo. Vinũ aũt ne bibat, & ptisanæ succũ sorbeat. Ad dolorem uterorum medicamentũ infusile. Si dolor solum fuerit uehemens & uiolentus, caligo in uteris inest, & flatus non exit, sed isthic manet malum. Oportet igitur sic curare. Atriplicis syluestris semen, & betas simul trita ac tepefacta, in uteros infundito. Aliud dolores uterorũ sedans. Vini suauissimi pari aqua temperati tres semicongios Atticos sumito. & fœniculi radices ac seminis eiusdem trietem. & olei rosacei heminã dimidiam. Hæc in ollam nouam immittito, & uinum superfundito, deinde foueto. Apponito autem & scillam, donec osculum molle factũ fuerit & ad lationẽ idoneum ac apertum. Et quum in purgatione pustulæ circa osculum uteri exortæ fuerint, sic curato; Carnem bubulam, cum butyro aut adipe anserino & aniso tritis illine, & ipsam carnem in pudendum inde. Si ignis sacer habuerit uteros, intumescunt pedes, & mammæ, & corpus. & dolor ipsam corripit. & recta ceruice spiratio fit, & dolet laterum mollitudinẽ, & partes sub uẽtre, & pectora, & caput. & tremor occupat, & torpor manus, & inguina, & poplites tremũt. Quãdoq; uero & in poplitibus liuidæ fiũt, & modico tempore melius habent ex hoc colore. Maxime uero mammæ attolluntur iuxta gentilitatis cognationẽ. Attamẽ nõ ualde dolet. & febris ac rigor corripit. et facies rubicũda fit. & sitis fortis est. & hepar resiccatur. Hæc si prægnanti acciderint, moritur, & nõ poterit effugere. Si ignis sacer in uteris fiat, tumores fiũt liuidissimi, à pedibus exorsi usq; ad crura tota, & ad lumbos. Quanto uero tempus amplius progressum fuerit, etiam pectus percipit, & intumescit. & tota perfrigeratur. & febris habet magna, & rigor superuenit, & spiritus densus, & animi deliquium, & debilitas, & dolor totius corporis, & tristatur, & mente uariatur. Et affectio ascendit ex inferno uentre ad lumbos, & ad dorsum, & præcordia, & pectora, & collũ, & caput, & stomachum, & mortua esse uidetur. Quum aũt dolor solutus fuerit, torpor habet lumbos, & inguina, & crura. & in poplitibus liuores fiunt, & modico tẽpore melius habere sibi uidetur, deinde rursus affligitur. & corpus pustulis completur, & rubores cõspicui ac manifesti faciem occupant. & guttur siccũ est, & lingua aspera. Hic morbus si prægnantẽ inuaserit, occidit. Sin minus, medelam adhibere oportet, & lac asininum bibendum dare ac purgare. Si uero sic non soluatur, uentrem mollibus frigefactorijs perfrigerare, & subdititijs non molestis & leuibus paulatim purgare, Itemq; uomere. Ad hoc commodum est sambuci folia sumere cocta, cum origano, aut thymo, aut ruta. Si uero febris dimiserit, etiam uinũ ac cibos dulces dato. Verũtamen paucæ curãtur. Aqua intercus si in uteris fiat, menses prodeunt arenosi & aquosi; & non ualde cruen

ro non conclusi fuerint uteri uelut oportet, in aqua desideat in qua cocta sit myrtus, aut lentiscus, aut uitis aut oleæ folia, aut rosarum. Diæta uero sit quæ relata est in rubro fluxu. Optimum uero ipsi auxilium est sitis, frequẽtes uomitus, & prohibitiones balneorum. Quum uteri magis quàm cõuenit fuerint aperti, & non conclusi, & purgatione opus habent, & collutionibus, & suffimẽtis. Si uero menses effloruerint, plures fiunt & deteriores, & liquidiores, & frequentes. Et genitura non manet intus, sed quando illi prodierint, perit. Et si os cõtingas digito, comperies ipsum leue. Et impotentia ipsam præ mẽsibus corripit. Et febris ac rigor obtinet. & dolor imum uentrẽ, & lumbos, & laterũ mollitudinem corripit, maxime si quid in ipsa corruptum cõputruerit, itemq́ue ex partu, & aliter. Quum igitur sic habuerit, curare oportet, ubicũque tandem dolor fuerit, uelut in superioribus scriptum est. Si uteri inflammati fuerint, menses obtorquentur, & ceruix multis tenuibus uenulis, ad telarum araneæ similitudinẽ uariegatur. Et febris est acuta, & mentem percellens, & menses praui ac pauci ipsi comparent. Et quum ieiuna fuerit, uomitus quidam ipsi superuenit. Quũ uero quid comederit, reuomit. Et dolor occupat imum uentrẽ & lumbos. & animo linquitur. & per totũ corpus perfrigeratur. Venter autẽ nunc durus, nunc mollis est, & incenditur & attollitur. & putat se in uentre habere. Quandoque uero uẽtris moles uacua apparet, & aluus aqua impletur, & umbilicus prominet. & osculum gracile fit. & derepente apparent menses stridentes, & pauci ac praui. & attenuatur circa clauiculas & collum, & pedes intumescunt, & præsertim pedum extremitates. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendũ dato. & subditítijs utatur, & fomentis uteri foueãtur odoratis. Per diem uero plũbeis penicillis utatur. & ante appositionem, aqua calida nõ mordenti colluito. & post appositionem hoc infuso colluito. Cnestri duas potiones in aquæ hemina coquito, & aquam excolato ac infundito, oleo narcissino aut anthino ammixto. Post hæc tres dies intermittito, deinde cum eo quod cũ aceto paratur colluito. & ante cibum, mercurialem cum aliquãtulo uino coquẽs edat uelut brassicam. & succum sorbeat. Si uero permanserit, pharmaca bibẽda dato à quibus aqua de uteris purgatur. Cibis autem utatur panibus, & oleribus coctis, flaccidis. Marinis autem potius quàm carnibus. Aut extremis partibus coctis, flaccidis. & laboret quàm plurimum, & ante & post cibum & quàm minimum lauetur frigida. & à dulcibus ac pinguibus omnis generis arceatur. Diebus autem purgationũ intermedijs, adiãtum bibat ieiuna in uino diluto. At morbus hic lethalis est, & paucæ effugere possunt, si non in uentre conceperint. In uterorum inflammatione menses obtorquentur, & quũ ieiuna est uomit. Vbi uero comedit, dolor habet imum uentrem & lumbos. Et totus uenter modo durior, modo mollis fit, & non ualde considet. Aluus magna fit, & non purgatur, & sibi prægnãs esse uidetur, & patitur quæcunque prægnantes perpeti solent. Et si uentrem contigeris, leuem comperies tumorem uelut in utre. & quum partus tẽpus esse uisum fuerit, uteri concidunt, & menses pauci ac deteriores fiunt. Huic pharmacum deorsum purgans bibendum dare oportet, & purgatoria apponere. Purgata uero sana euadit. Si inflammatus fuerit uterus, uellicatur. Si uero quid corruptum fuerit, ac uitiatũ recruduerit, febris corripit acuta et magna, et horror durus, partes circa pudenda. & horribiliter afficitur, & mordetur, & concitatur

ti. Intumescit & uterus, & uenæ, & propinquissimæ partes. & prægnans fit, deinde suffocatur, & mammæ fluũt, & imus uenter durus est, ac intumescit, & omnis circũcirca locus, & dolet si quis ipsum attingat. Et febris ac stridor dentiũ corripit, & dolor uehemens laterũ mollitudinẽ ac lumbos. & semen in somnis effundit, & peius habet. Hanc calida lauare oportet ac tepefacere. pharmacũ autem bibẽdum dare, & cum debilibus fouere. & cyclamini obolos tres in linteo deliget ac apponat. Et cupressi succũ in aqua madefaciat, ac cantharidas eadem terat, & modico tẽpore apponat, & per multũ temporis interuallũ. Efficax est. Subdititium. Cuminũ chemæ mensura, uua passa alba. Aliud. Vrticæ semen, ari radix. Horũ quodcunq; uoles leuiter apponito, ubi uero expurgaueris colluatur, ita ut detrahas & cũ infuso pudenda colluas. & simul cũ uiro dormiat. & si fœtum ad partus tempus gestarit, tota expurgatur, & sana fit. Alia aqua intercus uterorũ. Subcruentũ quiddam fluit saniosum, & purgatur, & mordet ualde, & ulcerat pudenda uelut muria, & circũsitas partes. & quocunq; destillarit ulcerat, & color est morbi arcuati. De cætero uero purgatur copia uelut in alijs fluxionibus. Morbus autẽ hic & debilior est, & aliquãdo lethalis fit, si uteri egressi fuerint. Hãc curato uelut eam quæ à fluxu albo uexatur. & lac asininum bibendũ dato, & extenuato, & prædictis pharmacis curato. Eclegma. Quod delingitur ad aquam intercutẽ. Si aqua ex uteris fluat, sulphur & anseris adipẽ delingat. Si uentus in uteris fuerit, flatus exit, & stridet, & tota intumescit. & febris habet & ardor. & ad hæc ualde exilit præ dolore. & uirũ non admittit, & ualde ægre fert coitũ, & erigi nõ potest, & uelut onus graue ipsi in uteris iacet, & caput dolet, & anxia est, & loqui non potest. Si uero dolor accesserit, clamat, & dolet omnia, & lumbos, & pubem, & sedem. & urina supprimitur, & uẽter suffocatur. & mori cupit. & præcordia distendũtur. & stomachus mordetur. & os amarum est. & uomit acida & pura ac meraca. & frequẽter ructat, & melius habet. Sin minus, intumescit. & si attigeris, renititur & dolet. Proinde uterũ cum aqua mulsa, & aceto mulso ac oleo colluere oportet. Et cuminũ aut anisum tritũ, sumere, & lini folia terere, & uolucrinũ adipem cũ ouis in aqua infundere. Subditītijs uero ac potionibus utere, quæ ego describam. Desideat autẽ in oleo calido, & aromata in ipsum immittito, iunci odorati florem. Aut in aqua lauri, aut marina desideat. Optimũ autem est mollibus infusis uentrem purgare, aut glandem apponere quemadmodũ puero uẽter soluitur, lanã illotam cũ melle. Si uero antiquior fuerit, cepam in oleũ aut mel tinctã apponito. Aut taurinũ fel, aut nitrũ cum melle. Aut mali punici acidi nucleũ, cum melle & ordeacea farina. Si mola ipsa innascitur à crassa genitura intus retenta, thymbrã tritam in aceto & aqua, liquidam bibendam prẽbeto. Aut hyoscyami semen tritum. & cũ muria ac silphij succo & aceto colluito. Aut si opus fuerit cũ aqua. Optimũ uero est aquam mulsam infundere, cum aqua lentium, aut erui, aut floris uiolæ. Si uero purgata fuerit à talibus quæ sunt uelut igne ambusta, myrtũ coquito ac perluito, & myrrham ac netopũ cum lana apponito. Si uentus in uteris fuerit, ac momorderit, & qua transit colorem facit, & præ ardore intumescit, & dolet, & uirũ auersatur, & coitum ualde ægre fert. & tenditur ac intumescit pecten, & erigi non potest, nec dirigi. Quum sic inueneris, scito quod uentus & genitura in uteris est, & propterea nunc ægrotet. Accipe itaq;

mel,ceram,lini folia trita,& adipem uolucrinũ,& hæc in uino odorato tepefa-cta per clysterem in uteros infunde. Apponat aũt folia lini. Aut semen lini teri-to,& in lanam inuoluito,& ad os uteri apponito. Sin minus, efficaciore utere. Irinum & crocũ,& lini folia,& adipem uolucrinũ terito,& lacte muliebri dilu-ta,rasura de tenuibus linteolis derasa excipito ac illigato, & ad uteri osculũ ap-ponito. Et si pinguitudo carnosior enascatur,quod cõsumat indito,& medio-criter attenuato. Quæ enim ualde attenuãtur, raræ fiunt & abortiũt. Si uero ge nitur ã non suscipit uterus,sed dimittit,& calorẽ in seipso nõ habet,instrumen tum parare oportet,cui insidens uaporem intra uterũ recipiat,ita ut uestes cir-cũcirca ponãtur. Suffire autẽ oportet casiã,cinamomũ, myrrham, singulis pari portione uino siræo siue sapa subactis,et super prunas cõiectis. Modice uero la uetur,& modice cibũ sumat. Opitulatur & subdititiũ huiusmodi. Myrrhã mol lem cũ melle efformato. Sit aũt oblonga uelut glans. & sæpe hæc facito uirium respectu habito. Prosunt & pelecini in frumento nascẽtes,cũ myrrha triti. Mel quoq; coquito,& cũ tædis agitatũ permisceto, & fabæ Aegyptiæ magnitudi-nem apponito. fel item taurinũ,& rhoem rubrũ pari portione. Conyza herba est similis apio crispo,nascitur aũt prope mare in locis arenosis, odor uero eius ægre tolerari potest. Hanc cũ melle & uino apponito. Aut bulbion, cõspicitur aũt in tritico,maxime Aegyptio,acre simile cumino Aethiopico: hoc & allium & nitrũ simul apponito. Verũ antea lauetur. Quum mulier caput dolet,& sinciput ac collum,& uertigo prę oculis obuersatur,& timet,& tristis fuerit,& urinæ nigræ,& similia etiã per uterũ prodeunt,& anxietas ac mœror ipsam te-nuerit: atra bilis in uteris inest. Curetur autẽ sic. Cucumeris syluestris anniculi internam partẽ,fel tauri,florẽ æris,cũ bacchare terito,& subdititia formato. & pharmacũ bibendum dato,ac lauato. Quũ uero mulier uteros mordetur,& dolet,lancinaturq;,& bilem flauam mingit. & uterus hiarit,& oculi fuerint ue-lut morbo regio affectorũ: scito quòd bilis in uteris est. Quapropter optimum est expurgare totũ corpus,& ipsos uteros subdititijs,quæ bilem educũt. Quũ uero perfrigeratur uterus,& onus insitum esse uidetur,& color non est clarus, & cõpactus est uterus. Quum sic habuerit,purgare oportet cum eo quòd pitui tam ducit,& attenuare,ac frequẽter uomere. Quum mulieri male oluerit ex ore,& gingiuæ nigræ fuerint ac prauę,caput leporis,& mures tres seorsim exu re,& ex duobus muribus uentrẽ exime,hepar autẽ & rhenes non. & in pila la-pidea marmor,aut lapidem album tere ac cribra,deinde singulorum pares por-tiones miscere, ac dentes confricare oportet & locos in ore. & postea lana succi dissima fricet,& cũ aqua colluat. Tingat autẽ lanam succidam in melle, & con-fricet dentes ac gingiuas,& internas ac externas partes. Terat item anisum,& anethi semen,& myrrham pondere duorũ obolorum,atq; hæc in uini albi me-raci hemina dimidia diluat,& cum his os colluat,& multo tempore in ore con tineat. Hoc autẽ frequenter faciat,& ieiuna gargarisset,& post cibum. Optimũ uero est modico cibo uti,& optima quoq; ingerere oportet. Hoc pharmacum dentes purgat,& bene olentes facit. Vocatur autem Indicum medicamentum.

Quum mulieri mamma aspera facta fuerit, stœbes aut rubi fructum, cum aqua & oleo coquito,& cataplasmate facto mammas integito,& betæ folia su-perponito. Deinde ex linteo uelut pileum consuito, & magnitudine ut mam-

mam capiat, atq; sic mammam indito. Si uero suppuretur, secato, & ex lana succida linamētum siue penicillum immittito, & eadem superponito. Postea uero ex lenticula cocta cum polenta permixta, cataplasma adhibeto. Si in pudendo mulieris, aut intestino recto ascarides nascātur, uiticis semen aut folia, cū salis bubuli obolo permiscentur, & oleo cedrino subigūtur, & lana succida mollissima excipiūtur. Indūtur autem tertio quoq; die, per noctē ac diem. Postridie uero ubi amouit, calida lauetur. & allium coctum ac crudum edat. & Ascarides exeunt ac moriūtur. Muria uero etiam colluere oportet. Ad faciem ornandam. Hepar tauri terito cum oleo. illinito autē cum uino meraco. Fel autē furfures exterit. Sed & ptisanæ succus similiter illustrat, & ouorū candidum. & farina lupinorum, & erui, cum ficis in cataplasmate adhibita. Et brassicæ radix ac semen. Hæc etiam lentigines tollunt. Itemq; alcyonium. Et si puluis faciem læserit, ceratum liquidum ex rosaceo præparatū sublinito, & aquam frigidā affundito. Et rugas leuigat hoc. In pila lapidea plumbaginē terito, & mēstrua ex situ aqua affusa pastillos formato, qui ubi resiccati fuerint, oleo dilutos rugosæ faciei illinito. At si capilli defluant, ladanū cum rosaceo aut anthino unguento terito, & cū uino illinat. Aut terrā cimoliam cum uino, aut rosaceo, aut omphacino, aut acacia. Si uero calua facta fuerit, cuminum impone, aut stercus columbinum, aut raphanum tritum. Aut cum cepa confricet, aut cum beta, aut urtica.

Cæterum solares appellatas maculas tollit, erui decoctum, betæ succus, ouorum candidum, ptisana, cucumeris syluestris radix sicca, cum uini fece trita, ac illita. Aut fici folia adhibita. Itē sesamo trito fricari, aut amygdalis amaris. & urticæ semen, & allij cortex superligatus, & lepidium. Impetigines omnes extrahit. Acetum, manna thuris, pumex, sulphur cum aceto, nasturtium syluestre ustum & in cinerem redactum, uiperæ exuuium, rumicis syluestris radix. Teratur autē cum aceto uinoso. Si uero pustulæ emergant, etiam spuma argenti utere. Potio ad fluxum rubrum cōmoda. Cornu cerui ustum, ad duplū crudæ ordeaceæ farinæ ammisceto, atq; hæc in uinum pramniū inspersa bibat, & sistitur. Alia. Adianti radicē tritam, & cicer torrefactum, & lentium farinam ex melle bibat, aut uelut potum exhibeto. Aut farinæ tritici recentis acetabulum, gummi albi dimidiam, mannæ thuris tertiam partem, & iunci odorati parum. Aut de pinu, uel cupresso aqua dilue, & bibendū præbe. Bibat autem in die. Aut cornu cerui comburito ac terito, & crudam ordeaceam farinam cum cedri baccis quinq;, & uinum austerum nigrū cum tædis ammisceto. Aut mali punici dulcis assati succū, cum uino nigro bibat. Aut cupressi baccas tres aut quatuor. & myrti baccas nigras, & simul, & ipsas per seipsas, ad robur corporis mulieris respectu habito. Cum uino uero potio fiat. Aut castorij obolum in uino nigro austero terat, ac bibat. Potio ad fluxum, & omnes morbos qui ab uteris fiunt. Pæoniæ semen & radices, cuminum Aethiopicum, & melanthium in uino albo exhibeto. Aut ferulæ rasæ acetabulū, & porri succum, in uino albo diluto. Hoc etiā ex naribus manantē sanguinem sistit. Aut malū punicum in uino nigro coquito, ac decorticato, et interna in uino nigro terito, & cū polentæ farina exhibeto. Aut linū, uel erysimū tostum, & oleæ folia uiridis, & radicem nigrā aspalathi, & peplum plenū, hæc trita in eodē uino diluto bibēda dato. Aut coagulū asininū & mali punici dulcis radicē, & gallā, omnia æquis

por-

portionibus,& mali punici dulcis succũ, cũ uino bibat. Aut rumicis semen, cũ gallæ parte externa circũrasa. Hæc simul terito, & postea cyceonẽ facito ac exhibeto. Si sanguis largus ex uteris fluat, uiticis folia cum uino nigro dato. Acerba item omnia fluxũ sistunt, uino nigro ammixto. Ad fluxum & dolorem.

Canchryos radicẽ in uino nigro bibat. Si uero amplior fuerit, terebinthi fructus tritus prodest. Oportet autem uino & aqua diluere ac bibere. Si fluxus fiat, cancros fluuiatiles in uino suffocato, & de tali uino cũ aqua bibendũ dato. Si uero adhuc feratur fluxus, promalon siue myricam torreto, et tritam in uino dato. Aut porri succũ. Si uero multus defertur fluxus, muli stercus cõburito, terito, & cũ uino dato. Si autẽ diuturnus fiat fluxus, spongia combusta auxiliatur. Terẽda est autẽ spongia, & cũ uino odorato exhibenda. Cataplasma ad fluxus. Allium & portulacam, & apiũ, & loti ac cedri ramenta trita simul misceto. & cũ aqua mulsa diluito, & cataplasma facito. Aut rubi, & rhamni, & oleæ folia trita simul misceto, & in aqua mulsa diluito, & cũ polenta in cataplasmate adhibeto. Aut sambuci & myrti folia in cataplasmate adhibeto. Aut loti ramenta, & mori folia, ac rosæ folia, cũ uua passa ad cataplasma redigito. Fomenta ad fluxus. Loliaceam farinã torrefactam in posca meraciore coquito, & linteo illitam pro fomẽto adhibeto. Aut lentes torrefactas ac decorticatas in crassiorẽ instar alicæ farinã redigito, & in aqua coquito, ac similiter adhibeto. Aut eruum eodẽ modo. cõmoda est & saluia. Aut paleas ordei in saluiæ & hyperici decocto coquito, & imponito. Aut loti ramẽta & cupressi, in uuæ passæ cremore cocta, linteo inducito, ac pro fomẽto adhibeto. Aut oleæ folia, aut hederæ, aut myrti, in aqua coquito, & cũ his etiam ordei paleas coquito. Aut furfures triticeos in aromatum aqua coquito. Aut furfures triticeos in uuæ passæ cremore coquito. Aut uiolæ albæ semen, uel radices coquito, & ad aquam decocti furfures triticeos inijcito, ac foueto. Aut cum eo decocto fursures triticeos subigat, & panẽ faciat, eoq; calido lanæ inuoluto foueatur. Aut in serpilli decoctum furfures triticeos inijcito, & eodẽ modo foueto. Sed & fomentũ adhibendum est cũ spongijs calidis, & cũ mollibus lanis, si dolore uexetur. & cum uasis testaceis aqua infusa, & cũ uesicis oleo calido plenis. Collutiones ad fluxus.

Myrti folia, & lauri, & hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito.

Sambuci & lentisci folia in aqua coquito, & cum excolata leuiter tepida colluito. Aut œnanthen, & cyperum, & uuas passas in aqua mulsa coquito, ac colluito. Aut cum fœnogræci aqua, aut rubi decocto, aut oleæ uiridis, aut cupressi, aut serpilli, aut mali punicæ, aut radicis uiolæ albę, aut lentisci decocto leuiter tepido colluito. Aut medicamentũ ex butyro, et resina, & adipe anserino infundito. Aut id quod ex medulla & adipe suillo præparatur. Suffitus ad fluxus. Ordeum tostum prunis insperſum suffito. Aut cerui cornu cum oliuis immaturis. Aut rhoem rubrũ, & polentã torrefactam, cum oleo & uino duplo. Aut paleas ordei, & stercus bubulum similiter. Aut loti ramẽta, aut rhoem, aut cupressum siccam, cum uino nigro austero suffito. Aut galbanũ, aut mannam thuris, aut resinam uino subactam. Aut capræ cornu, & gallam. & sistetur fluxus. Alij suffitus. Effodere oportet scrobem, & uinaceorũ uuæ duarũ chœnicum Atticarũ mensuram torrefacere, & de cinere in scrobem mittere, & uinũ odoratũ irrorare. Mulier aũt circũinsidens, ac seipsam cõtegens ac cõuoluens,

suffitum admittit. Aut sordes pilorũ circa sedem capræ siccas tundito, & torreto, atq; cũ ordeo fracto, & oleo subactas suffito prunis insperfas. Aut ordei paleas iisdem prunis inijcito. Aut cupressi ramenta unguẽto subacta suffito. Aut cicutam, aut myrrham, aut thus, unguẽto affuso suffito. Aut bitumen & ordei paleas similiter. Aut cupressi radicẽ rosaceo oleo perfusam suffito. Aut ad calamum, iuncum odoratũ, cyperum, apij semen, anisum, oleo rosaceo affuso suffito. Similiter aũt & resinã, prunis inijcito. Et cinamomũ, & myrrham, cũ rubi folijs, aut rosarũ folijs, aut menta, addito modico croco & styrace. Hæc omnia simul terito ac suffito, oboli Attici põdere, in cinere sarmentorũ uitis, aut in stercore bubulo instar acetabuli formato. Sit autẽ ignis ex sarmentis uitis. Mulierẽ uero imponito prius, ut ne odorẽ percipiat. Nam si odorem senserit, melius est non suffire. Subdititia ad rubrũ fluxum. Myrrha & bulbion cũ melle tritum, optimum præstant subdititiũ. Aut rosæ in aqua coctæ, quas sanè cũ rosaceo unguẽto tritas, ac lanæ inuolutas apponito. Aut loti florem in aqua coquito, & deinde cũ rosaceo unguẽto terito, & in lana ad uteri os adhibeto. Aut cyperum, & irim, & anisum, singula pari portione, cũ rosaceo unguẽto trita, intro in uteri osculũ detrudito. Aut myrti nigræ folia, in uino albo terito, & pini corticem ammisceto, & similiter facito. Aut cupressi fructũ, & thus, pari portione simul ambo in unguẽto terito, & apponito. Si resiccare fluxũ opus fuerit, calamintham in uino nigro coquito, et linteo inuolutã apponito. Aut hyoscyami folia, & cicutã simul coquito: Similiter porrũ, & maluã: & ceram ac anseris adipem ammisceto. Deinde tepida ad pudenda subdito. Aut uinũ meracum, cum resina & malicorio cocto terito, ac similiter apponitò. Aut cnicum cũ uino tritum subdito. Aut loti ramẽta similiter. Aut lẽtisci folia. Aut rhoem melle cocto ammixto apponito. Si uero nõ cesset, Susinum, aut blitum herbã, quæ uelut lingua est, in lana ad subdititiũ efformato. Ad fluxum aquæ subdititiũ & infusile. Si mulieri aqua fluat ex pudendis, resinã siccã, & myricæ folia, & lini semen, in uino terito, & uolucrinũ adipem ammisceto, & per clysterem in pudenda infundito. Aut farinæ purissimæ chemam, siue cõchæ testam cauiorem, aut amylum in lana ad uteri stomachũ apponat. Aliud similiter infusile. Quum aqua ex pudendo fluxerit, myricæ folia, & thus, & resinam, cum anserino adipe terito, & per clysterẽ in pudenda infundito. Si pecten præ fluxu aquoso doleat, uiticis semen cũ melle terito, & in cataplasmate pectini probe adhibeto. Si fluxus sanguinolentus, aut albus, aut qualiscũq; fuerit, Sulphur & mandragorã in uino meraco terito, & lana excepta apponito. Et supina dormiat, & immota maneat. Aut malicoriũ siccũ in uino pramnio terito, ac bibẽdum dato. Ad fluxũ album potus. Hederæ albæ semẽ, & pini corticem, in uino austero exhibeto. Aut cornu cerui usti partẽ unam, crudæ ordeaceæ farinæ partes duas, & cedri baccas quinq;, aqua terat ac bibat. Quum ab uteris strangulatur, castoriũ & conyzam in uino, & seorsim, & simul utranq; bibat. Aut bituminis obolos tres. Aut phocæ adipis quantũ duobus digitis apprehẽdi potest. Aut radicis pæoniæ dimidiã potionem, in uino odorato bibendam dato.

Quũ uero uteri suffocarint, & simul tussierit, sandaraches obolũ, & sulphuris uiui tantũdem, & amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor, misceto & in uino odorato exhibeto. Si uero adhęserint uteri, ordeũ terito, & unà cum paleis

paleis,& cornu cerui,oleo subigito,& suffito. Quum aūt sursum ascēderint, & cor ac stomachus prematur, & substiterint, myrrhā aut resinā, aut netopū, aut castoriū,aut silphij succū bibendū dato. Quū uterus strangularit,spiritus autem aceruatim sursus cōmotus fuerit, & grauitas incubuerit, & mens perculsa fuerit,& loqui nō potuerit,& perfrigeratio adest, ac spiritus offendens,& oculi obscurātur: caput ꝗ citissime radito,& per fasciā supra umbilicū,si opus fuerit,deligatā detrudito.Dato aūt castoriū,& conyzā,& rutæ aquā, cuminū Aethiopicū,raphani semē,sulphur,myrrhā. Ad nares graueolētia,ad uteros bene olentia adhibeto.Si uero sustinuerit, etiā grani cnidij internā partē, albā illam, melle subactā ac mixtā,naribus illinito. Aut schinū scillæ speciē quæ mordeat. Quū aūt dolor habuerit ac suffocatur,maluæ radicē,aut acetū mulsum,aut fœniculi corticē,aut crethmū in aqua bibendū dato. Optimū uero est eructare, & sedentē collocare,& sternutationē facere,aut ueratrū naribus admouere. Si uero sub septo trāsuerso ac præcordijs uteri sedere uideātur, derepēte uoce destituitur,& præcordia dura fiūt,& strāgulatur,& dentes cōserit, & uocata non audit.Oportet igitur sub nares suffiri lanā accēsam, bitumen in ignē coniectū, & castoriū,& sulphur, & picē. Inguina uero & femora unguēto odoratissimo intus inūgere. Aut stellas marinas nigras, & brassicā uino odorato misceat, ac bibat.Aut myrrhæ obolos tres,coriādri parū,resinam,pæoniæ radicē,cuminū Aethiopicū,hęc in uino albo & aqua trita,aut cū aqua mulsa diluta,leuiter tepida bibat.Auxiliatur & peucedanū,aristolochia, cepæ lachryma, panaces in uino aut aqua leuiter tepida datū. Vteros ad locū suum reducit,crotonis radix pota, aut cuminū Aethiopicū, aut apiū, aut fœniculi & anisi semen, aut piper, aut myrrha,et papaueris succus potus. Si cor strangulatur, ab utero reprimitur,& spiritus habet,et anhelatio: Viticis,& pæoniæ semē in uino bibere oportet. Aut abrotonū,& panaces, & ammoniacum. Aut rutam, aut somnificū papaueris succū.Rursus igitur si similiter habet,melanthiū terito,& melle subigito,& uelut glandulam efformato,ac pennæ circūdato,& apponito. Aut philistion similiter subdito. Aut telephiū, aut anemones folia trita, in linteū indito, & modica myrrha ammixta apponito. Si in lumbos uteri incubuerint,suffocatio uero caput nō contigerit,polypos coctos edat, & uinum nigrū odoratum meracum ꝗ plurimum bibat. Quū uero uelut ad uiscera conuersi strangularint,uinum cedrinū,& uinum Aethiopicū bibat.& calida lauetur.& odoratis fomentis utatur. Si uento inflati fuerint uteri,aromata omnia in unguentū immittūtur,& laurus,& myrtus,& saluia,& cedri ac cupressi ramenta. Hæc cōtundito,& trita cribrato,& in uinū odoratum inspergito,& oleum rosaceum superfundito. Quum uero transmoti uteri presserint,ordeum unà cū paleis,& myricam,& cerui cornu,uino subigito,ac suffito. Quū assistētes strāgularint,funiculū lucernariū accendito,& prę naribus extinguito,quo fuligo & nidor ipsas ingrediantur.& picem,& castoriū,& peucedanū,& myrrhā, unguento irino diluito, & subacta apponat.Bibat autē resinam oleo dilutàm.

Si ualde strangularint, Aut testudinis iuxta mare natæ obolos tres,in uini albi hemina, uel cyathis tribus tritos, bibendos dato. Aut cedro in lucernam infuso,lucernam accendito, & ubi extincta fuerit, ad nares adhibeto. Aut cœnum fœtidissimum similiter. Aut lanam incensam sub nares mulieris suffito.

Aut bituminis parũ tritum in uino albo bibat. Aut erysimi conchæ testam, & castoriũ in uino albo bibenda dato, & lauato. Si uero etiam tussiat, sandarachæ obolũ, sulphuris uini obolos duos, amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor, & castorij obolum, cum uino odorato misceto, & bibenda dato. Si uero strangularint uteri, & strangulatio cor contigerit, & os conclusum fuerit, acetum calidum sorbendum dato, & os paxillo aut radio aperito, & uinũ inodorũ similiter exhibeto, & cum aceto mulso. Si uero ualde strangularint, & uoce destituta fuerit, cepam in uino tepido tritã, in nares instillato & excitato. Si uero usq; ad hepar ascenderint, & suffocatur, uoce destituitur, & nihil uidet, & dentes conserit, & dura fit, & nihil sentit, & frequẽter respirat, & nõ audit. Hãc sub præcordijs manibus comprehensam frequẽter inungito. Et dentibus cum paxillo diductis, uinum meracũ tepidum infundito, si nihil prohibuerit. Et plerunq; statim melius habet. Si ad inguina incũbant ac innitantur, caprini stercoris pilulas, & leporis pilos, phocæ adipe subigito ac suffito. Aut hederæ fructum, aut folia, aut corticem siccato, et quercus folia ac resinã ammisceto, oleoq; subigito ac suffito. Aut coaguli phocæ pellem cõterito, & spongiam ac muscũ, cum phocæ adipe ammisceto ac suffito. Aut stercoris caprini pilulas, & phocæ pulmonem, ac cedri ramenta suffito. Sed & bubulum stercus suffito. Aut cornuum bouis ramenta, & bitumen. Aut spinæ Aegyptiæ fructũ, & cedri ramenta, & myrti folia sicca. Hæc molli unguẽto subacta suffito. Multa uero aromata in unguẽtum injcito. Aut uinacea tusa trita, & cedri baccas, & resinã pineam, simul mixta & passo cocto subacta suffito. Fomenta à quibus discedunt.

Stercus bubulum cõtusum, aceti dimidia mẽsura, & decocti erui ex aqua marina aut dulci similiter dimidia adiecta, pro fomẽto adhibeto, foueto aũt leuiter & lenticulæ decoctũ bibendũ dato, ac reuomendũ. Et farinã sorbendã, & insuper uinũ. Postridie uero granũ cnidiũ dato. Sed & quod urinã ciet. Ciceris partes duas tritas, uuæ passæ optimę tertiã partẽ, affuso aquæ cõgio coquito, deinde excolatã aquam per noctẽ sub dio exponito, & postridie bibendã dato. et de cætero saluiã, & lini semẽ, & polentã, bis per diẽ in uini diluti heminis quatuor dato. Aut olei heminas dimidias tres, foliorũ sambuci manus plenæ mensurã, hæc coquito, & cũ calidis foueto. aut testis calidis immissis fomentũ facito, muliere in sella collocata, & uestimẽtis cooperta. Aut sambuci folia cum myrto coquito, & in excolata aqua paleas ordei coquito, & fomentũ facito, si calorẽ sufferre poterit. Aut acetum, oleum, mel, aquã. Hæc permixta ac ualde feruefacta, in uesicã infundito. Aut pini corticẽ, et rhois folia in aquã injcito, & fortiter coquito, & in excolatã aquã etiã ordei paleas immittito ac coquito, & affuso oleo foueto. Aut loti & cupressi ramẽta, aqua et oleo affuso, probe coquito, ac foueto. Aut cũ aromatis unguentũ infundito, & gallã injcito, & rhamni corticẽ, & polentã triticeã cũ aqua. Si uero uteri extra prominuerint, & dependẽt uelut scrotũ: myrti baccas, loti ramẽta, rubi & oleę folia, simul coquito, & leuiter tepide foueto. Aut cũ uino unà cũ illis & cũ graueolẽtib. similiter. Externas aũt partes cũ oui candido oblinito. Quũ uero perfrigerãtur, & liuidæ factæ fuerint, cũ aqua calida. Mollitoria uteri. Adipem ouillũ, ouorũ uitellũ, mel, oleũ rosaceũ sumito, & cũ his farinã subigito, & ad lentũ ignẽ tepefacito, & quod destillat lana exceptũ emollito ac apponito. Aut adipẽ ouillũ aromatis conditũ, et

nitrum

nitrum rubrũ, anseris adipem, & oleum rosaceum colliquata & lana excepta apponat. Aut anseris adipem, ouillum adipẽ, ceram albam, netopũ, rosaceum oleum. Hæc ꝗ optime permisceto, & tenuibus linteis excipito, & statim ubi lota est, apponat tepida osculo uterorũ. Aut cerui medullam, & anseris adipẽ, in rosaceo oleo liquefaciat, & molli lana excepta subdat. Mollia subdititia, quæ aquam ducũt, & mucos, & pelliculas, & non exulcerant. Myrrham ꝗ optimã, & salis granũ, & picem aromatis imbutã, terito & apponito. Aliud. Grana cnidia decorticata triginta, Indicum quod Persæ piper uocãt, & in hoc inest rotundũ, quod appellant myrtidanũ, cũ lacte muliebri simul terito, & melle diluito. Deinde lana molli ac pura excepta, & pennæ obuoluta subdito, & per diem sinito. Si uero fortius facere uoles, modicũ myrrhæ ammisceto, tertiã uidelicet partem, siue trientẽ. & lanam mollem purã semisuccidam. Ex uteris educũt, & osculũ molliũt, narcissus, cuminũ, myrrha, thus, absinthiũ, cyperis. Hæc ipsa per seipsa, et cũ oleo rosaceo, aut albo, aut Aegyptio. Apponantur autẽ ubi lota est. Aliud quod saniem cruentã educere potest. Cũ tędis misceto myrrhã, salem, fel taurinum, cuminũ, mel, & in lana subdito. Aut cumini folia similiter in uino trita. Aut silphij succum ad ficum ammisceto, et glandulam inde factã subdito. Idem facit & mori radix cũ melle. & postea rosaceo illinito. Efficax est & allij caput integrũ, & nitrũ rubrum, & ficus pinguis, pari portione. misceto autem & gallam paruã, & glandẽ facito, eamꝗ liquore aliquo tinctam subdito. Et postea lota cerui adipem in lana subditũ habeat. Aliud quod cruenta omnia magis prioribus ducere potest, & mollire. Piper, elaterium, & lac muliebre misceto, & cũ his terito etiam mel, & oleum albũ, & cerui adipẽ, & linteo excepta subdat. Vehemẽter uero ducit omnigena hoc. fici pingue, elaterij potiones duas, nitrum rubrum quantũ elaterij, mellis parum, cũ linteo aut cũ lana glandem facito. Aliud. Netopum, fel tauri, nitrũ, cyclaminũ, gallam, cũ melle terat. Postea uero lota adipem cerui subditũ habeat. Aut pulegiũ & fel tauri tritum pennæ obducat, & in oleum Aegyptium tinctũ subdat. Aut cyclaminũ magnitudine tali cum æris flore. Aut anemones caput cum farina tritũ pennæ obducito, & in oleo albo tingito. Aliud quod omnia ducit. Cucumeris syluestris oblõgi internam partẽ, exempto semine, cũ lacte terito, & myrrhã puram unà cum ipsis, adiectoꝗ modico melle, & oleo Aegyptio, molli lana excipito. Aut cucumeris syluestris internã partem siccato, & melle affuso terito, ac glandẽ formato. Postꝗ aũt lota fuerit, adipẽ subdat. Aut elaterij potiones tres cum aqua.

Mollitoria. Oui candidũ, farinã, mel, ceram albam. hæc simul tepefacito, & quod destillat lana exceptũ apponito. Aut adipẽ anseris, ceram albam, resinam, unguentũ rosaceum, cerui medullã liquefacito. Aut ouillũ uel caprinũ adipem, oui candidũ, unguentum rosaceum. Ex his aut glandẽ facito, aut lana excipito.

Fomẽta per quæ uteri purgãtur, si duri fuerint. Vinũ suauissimũ pari aqua tẽperare oportet, triũ semicongiorũ Atticorũ mẽsura & fœniculi radices ac seminis eiusdẽ quadrãtem, & olei rosacei heminã dimidiã, in ollam mittere, cuius operculũ foramẽ habet, & uinũ superfundere, et arũdine indita fomentũ facere, & postea scillã apponere. Si dolores repẽtini irruerint, et animi deliquia affuerint, rosarũ folia, cinamomũ, myrrhã purã, netopũ, papaueris succũ, hæc in pastillos drachmales efformato, & super frusto amphoræ candẽti ponito, & pro

suffi-

suffimento utitor. Aut styracis modicũ in oleum mittito, ac utitor uelut priore. Omnia quæ in unguenta inijciũtur tundito ac cribrato, & super stercus bubulum mittito, itemq́ styracẽ, & netopum, rosaceũ oleum q́ optimum, & Aegyptium albũ affundito, & post purgationes suffito. Aut lauri & myrti folia tundito, & cyperi fructũ, cum unguento albo Aegyptio subigito, addito etiã netopo, & super stercore bubulo suffito. Auxiliatur & manna thuris, & cupressi ramenta, & cyperi radix tusa. Sed & iuncũ odoratum aromaticũ, & cardamomũ, & iridem tũdito ac cribrato, atq́ hæc omnia misceto, & rosaceũ oleum ac netopum ipsis affundito, & utitor in crassiore tritici farina. Aut resinã in recens formato fictili suffito, castorio, aut aliquo ex aromatis adiecto. Caput uero oleo rosaceo tingito, in aures autẽ myrteum, aut melinũ oleum infundito. Et cicer album, & uuas passas coquito, ac decoctũ bibendum dato. & in aqua calida desideat. Et oliuas albas priusquã oleum remittunt lancinato ac siccato, & in uino odorato terito, & acetabulum Atticum præbeto. Aut cantharidũ uentres, aut adiantum, & nitrum rubrũ Aegyptium, & ferulæ radicem, & apij semen tritũ, hæc exhibeto. Si uero urinæ stillicidium corripiat, in aqua desideat, & uinũ dulce bibat. Si maxime strangulatur in uterorũ dolore, uinum suauissimũ pari aqua temperatũ, trium semicongiorũ Atticorũ mensura, & fœniculi radices, & seminis eiusdem trientẽ, & olei rosacei heminam dimidiã. Hæc in nouam ollam mititto, & uino superfuso foueto. Et scillam apponat, donec osculũ molle & amplũ esse dixerit. & si exulceratũ fuerit, ac pustulę ubiq́ in ipsis fuerint, præstat adipe anserino cũ thure curare. Ad uterorum dolorem. Peucedanũ, aristolochiam, panaces, hæc simul in uino dulci misceto, & tepefacta bibẽda dato. Et peplum album sorbeat, & urticæ semen. Aliud fomentũ siue suffimentum. Si dolor habuerit, malicoriũ punici dulcis, loti ramẽta oleæ folia sicca tusa. Hęc cũ oleo subigere oportet, & super ignitũ stercus bubulum mittere. Aut galbanum, myrrhã, thus, oleum albũ Aegyptiũ, super uitis sarmẽta. Aliud fomentũ fortius ex bitumine. Bitumen, radicẽ xanthij, pilos leporis, rutã, coriandrum siccũ, hæc omnia terito, & formatas inde placẽtulas siue pastillos suffito. Aut ad picem, & sandarachã tusam tritã, cupressi ramẽta ammisceto, & unguento affuso placentulas formato, & in ignẽ missas suffito. Aut cornu capræ in ramẽta consectũ oleo subigito, & in ignẽ missum suffito. Aut effossa scrobe, uinacea uuæ torreto, & cinerẽ in scrobẽ mittito, & uino odorato insperso, mulieri circũinsidenti fomentũ facito. Sint autem uinaceorum chœnices duæ, atq́ hæc ipsa quàm maxime sicca. Si uero uterus doleat usq́ ad uesicam, porri semen cum aqua tritum bibat. Aut cyclamini radicem, in uino albo ieiunæ bibendam dato, & calida lauetur, & subcalidam ieiuna bibat, & tepefactoria apponat. Aut allij caput integrũ, & nitrũ tostum, & cuminum, trita ac melle subacta apponito. & calida lauetur. & subcalidam bibat. Ad omnem uterorũ morbum curandũ. Lini scissi unà cũ stipula pugillũ tenuiter tusum, in uino albo q́ suauissimo per noctẽ madefacito, deinde excolatũ in ollula tepefacito, & in eo lanã mollissimã tinctã apponito, & uicissim priore detracta aliam subdito. Opitulatur autem & crocus, & myrrha, & ponticæ nuces, alba & pura lana excepta, & cum adipe anserino ac unguento irino apposita. Si dolor uexarit ex subdititijs purgatam, myrrhæ acetabulum, thuris tantundem, melanthium,
cyperum

cyperum, ſeſeli, aniſum, apij ſemen, netopũ, mel, reſinam, adipem anſerinũ, oui candidum, unguentũ Aegyptiũ, ſingula paribus portionibus in uino albo dulci, duarum heminarũ menſura terito, & tepidis infuſis colluito. Si dolor uehemens habuerit, cantharides, cyperus, calamus, iuncus odoratus, & iris proſunt. Hæc in uino nigro coquito, ac utitor. Alia collutio. Si dolor & urinæ ſtillicidiũ uexarit, porri ſuccum, ſambuci fructũ, ſeſeli, aniſum, thus, myrrhã, uinum, in ſuccum redigito, miſceto, ac infundito. Aut myrrhæ acetabulũ, thuris tantundẽ, melanthij & cyperi tantundẽ, ſeſeli, aniſum, apij ſemen, netopũ, mel, reſinam, anſeris adipem, oui candidũ, unguentũ Aegyptiũ, ſingula paribus portionibus in uino albo dulci diluito, ac infundito. Aut mercurialis aquã decoctã cum myrrha, thure, netopo. Aut ſaluiam, & hypericũ, in aqua coquito ac infundito. Aut apij ſemen, aniſum, melanthiũ, ſeſeli, myrrham, caſiæ fructũ, in uino coquito ac colluito. Alia collutio. Si dolor fuerit uehemẽs poſt purgationem. Sambuci fructum, & lauri baccas, in uino nigro coquito ac colluito. Aut ſambucũ in aqua coquito, et aquã excolato, et uino dulci affuſo colluito. Si poſt collutionẽ infuſam dolor oboriatur, aromata quæ in unguẽta inijciũtur coquito, & de aqua duas heminas excolato, miſceto autem adipem anſeris, & oleũ roſaceũ, & tepida infundito. Amplius autẽ infuſum nulli, ut ſemel dicam, cõpetit ꝙ duarum heminarũ. Aut mercurialem in aqua coquito, & ad ſuccũ, myrrham ammiſceto, aut thus, & netopũ pari menſura, & tepidum infundito. Si uero uteros doleat cyclamini radicẽ in uino albo ieiunæ bibendam dato. Et calida lauetur. & ſubcalidam bibat. Si ex feruido & ſuperficiario ulcere pudẽda fuerint exulcerata, myrti baccis in uino coctis colluat. & melilotũ apponat. Et mali punici dulcis putamina in uino coquito, & myrrhã ac reſinam ſimul mixta uino diluito, & intinctũ in his linteũ ſubdito. Et ſi urinæ ſtillicidium corripiat, fomentũ adhibeto, & pectinem illinito. Deſideat aũt in decocto roſarũ, aut rubi, aut myrti, aut oleæ, aut pampinorũ uitis, aut iuniperorũ baccarũ, aut ſaluiæ.

Si uentus in utero obortus fuerit, & dolor uehemens, & flatus nõ exit, cuminum apponat. Et ſaluiam ac cyperũ tuſa madefacito per noctẽ, & mane excolato, & lucidum ac clarum cremorẽ in uas infundito, et craſsiorẽ tritici farinã cum uino albo ammiſceto, & ſilphij ſuccũ magnitudine fabæ, cũ farina coquito, & crudius ſorbenda dato. Si columella in pudendis naſcatur, dolor obtinet. Et doloris quidem medela eſt apij ſemen. Columellam uero reſecare oportet. Si ulcera in pudendis oboriantur, & pruritus corripiat, oleæ folia, & hederæ, & rubi, & mali punici dulcis trita, & uino ueteri diluta, cum recenti carne apponito, ita ut folia carni oblinas. Et habeat ſubditã per totam noctem. Mane uero eximens, & myrtum in uino coquens, cum uino pudenda colluat.

Notha ad finem primi libri De morbis muliebribus adiecta.

Ad tuſsim pueri. Thapſiam in polenta edendam dato. Aliud. Ex ouo aſſato uitellum acceptum terito, & ſeſamũ album toſtum, et ſalem, cũ melle delingẽda dato. Ad aluũ pueri ſoluendam. Lanam illotã melle tinctam indito. Si uero antiquior fuerit puer, ceparũ internas partes tritas cũ melle indito.

Si lac nõ fuerit. Recentis tritici farinã elotam, melle ac oleo ammixto, tepidam ſorbendã dato. Ad anhelitũ pueri facit. Thus in uino dulci, & illuuies.

Purgatorium. Glandulas facito ex mellis hemina, anisi acetabulo, bituminis drachmis duabus, felle bouis, myrrhæ drachmis tribus, elaterij potiõe. Hęc in uase æneo coquito, & anseris adipem ammisceto. & ubi uti uoles, glandulis anserino aut ouillo adipe illinito. lana autem utere molli. Vomitum soluit. Ocymi succus in uino albo. Aliud. Farinæ tritici recentis exsuccatæ aqua. Aut de malis punicis dulcibus & acidis succum exprimito, & deinde mel ammisceto. Corrosiuum sic paratur. Veratrum nigrum, sandaracham, squamam æris, singula paribus portionibus seorsim terito. Quum autem trita fuerint, ad unam partẽ, duplam calcem ammisceto, & cedrine subacta illinito. Aliud corrosiuũ pharmacũ sic paratur. Florem æris pure cõbustum donec ruber fiat, terito ac utitor. Pharmacũ nigrum. Squamã æris, & florẽ æris, seorsim ambo terito. Vbi uero contriueris, ita misceto. Duas aut tres pharmaci species facito. Vnam fortissimam quæ habet ad squamam, tertiam floris partẽ. Alteram, quæ quartam. Tertiam, quæ quintam. Hoc pharmacũ ad omnia conueniens est. Illitio ad anginam. Roris marini semen, staphis syluestris, absinthium, elaterium, mel. In doloribus podagricis. Abscessus nitro trito aqua diluto, cataplasmatis modo integito, & tribus diebus non lauato. Vbi uero laueris, rursus nitrum rubrum crudũ cum modico melle terito, & hoc semper utitor. Inflammata illine portulaca cum farinæ massa, & lactucæ rubræ drachma, ex aqua dissoluta. Medicamenta occultatoria. Aes ustum, ærugo, fel capræ, myrrha. hæc dissoluũtur, & omnia simul trita uino albo diluuntur, postea in arundinem coniecta, sicca in usum ueniant. Puluillus. Misy præparatum in pila terito, & spumæ argẽti chrysitidis appellatæ cinerẽ lotum ammisceto, Sint autẽ cineris partes tres, misyos una. At misy in maza comburito uitans ne diffluat. Nam dum torretur liquescit, ubi uero probe tostum fuerit, puniceum fit. Alius puluillus. Cerusa eodem modo cum misy tosto miscetur, uelut chrysitidis cinis. Alius puluillus fortior priore. Spodium cyprium ex fuligine lota, & cerusa, & misy torrefactum. Sunt autem duæ partes cerusæ de spodio, una uero misyos. In hæc anemonæ folia cõtusa exprimito, & in æris rubri uase ad solem exponito, & ut nihil illabatur cõtegito. Quum uero crassa facta fuerint, pastillos formato, deinde siccato, & siccatos q̃ꝫ maxime fieri potest comburito, & postea perfrigeratos leuiter terito, & de spodio ex fuligine loto parem portionem misceto, deinde netopon instillato, & parum terito, deinde melle diluito, & resiccata in uase æreo asseruato, ac utitor. Puluillus mollis. Spodium cyprium, chalcitis non lota leuiter trita, flos æris. Hæc paribus portionibus misceto ac terito. Alius. Spodium cyprium, chalcitis leuiter trita, & cinis chrysitidis illotus. Hæc inter se terito, Alius. Spodium lotũ, chrysitis, & æris flos, paribus partibus trita. Alius. Vuæ acerbæ succus, & spodium cyprium. Vuam immaturam in uigore constitutã sume, & succum per linteũ, in uas æris rubri exprime, & aceti albi acerrimi tertiam partem ammisce, atqꝫ sic in sole coque, & quinquies in die agita ac cõturba. Et ubi crassus factus fuerit succus, spodium cyprium tritum adijce ac permisce, ita ut ubi sex aut septem dies in sole positus steterit, ad heminam succi Atticam, spodij drachmas octo immittas. Si uero acrius efficere medicamentũ uoles, minus de spodio: sin mollius, plus. Postea uero siccato hæc, donec in pastillos formari

possunt

possunt. Deinde domi siccato, sursum in fumum suspensa, atq; hoc tandiu donec testacea fiant, ut inter terendũ non adhæreãt. postea sic utere. Reponito autem in loco humiditatẽ nullam habente. Alius. Spodium, chalcitidem, aceto albo subigito. deinde factos inde pastillos siccato, & ubi oculũ sublinire uoles, q̃ optime terito, & uino ueteri dulci concalefacito. Ad argemon oculi ulcus. Populi nigræ lachrymam, lac muliebre, misce ac utere. Si oculus lachrymetur, & dolor uexet. Mali punici dulcis succum expressum in æreo uase coquito, ut niger fiat instar picis. Si uero æstas fuerit, ad solem exponito, deinde liquidum sublinito. Si uero dulci lachryma fluat oculus, quum uua fuerit alba, ualde matura, & gracilis in uite, decerptam exprimito ac excolato, deinde in sole siccato, & ubi siccus factus fuerit succus deradito, & æruginis dimidium obolum attici ponderis ammisceto. Deinde hoc sublinito. Puluillus inspersilis. Plumbum & spodium, æquis partibus, myrrhæ decimam partem, succi papaueris parum, uinum uetus, arida tere ac utere. Alius. Accipitur scoria siue recrementũ plumbi, & spodij tertia pars, & cerusæ tertia, & chartæ ustæ tertia, & myrrhæ pars decima. Si pilos ex corpore extirpare uoles, uitis lachrymã cum oleo illinito. Si uero etiam circa oculum tollere uelis, euellito & illinito, & cum tenui cuticula discedet, et locus rubicundus ac boni coloris erit.

Ad intestinorum leuitatem. Lentes ac triticum recens duarũ chœnicum mensura aqua macerato, & ubi mollia facta fuerint, in pila aut mortario fortiter conterito. deinde aquæ heminis sex affundito, ac fortiter cõmoueto. & ubi purgamẽta discesserint, in ollam infundito, & modico melle affuso coquito, & ualde cocta torrefacito, ac edenda præbeto. Si uero sitierit, uinũ uetustissimum bibat, atq; hoc utatur donec sanus fiat. Ad grauedinem. Si quis grauedinem habeat, myrrham tritam ammixto melle, linteo excipiat, & nares cõfricet.

Infusum sedis pituitam ducens. Thapsiæ potionem, & uuas passas quadraginta: aut grani cnidij, aut cnestri potionem sumito, & mellis dimidiam heminam, ac olei tantundem ammisceto, & aqua marina diluito, in qua furfures cocti sunt, aut ptisana, donec pinguis facta fuerit. Aut adipẽ betæ succo ammisceto, & nitri drachmas decem. Aut salis heminam plenam aquæ marinæ ammisceto. Si uero bilem ducere uoles, succi silphij potionẽ, elaterij drachmam unam & dimidiam, colocynthidis drachmã, terito & ijsdem quibus prius diluito. Si autem uehementius ducere uelis, cucumeris syluestris internam partem quarta drachmæ parte in dimidia aquæ hemina macerato, & per sedem infundito, & si in egressu mordeat, ptisanæ succum postea infundito. Aliud. In lacte asinino cocto, aut in betæ succi heminis tribus, internã cucumeris syluestris partem macerato, & salem, mel, ac oleum ammisceto. & postea ptisanæ succum infundito. Aliud. Colocynthidis drachmam terito, & in lacte asinino macerato, eademq; misceto. Aliud. Cucumeris syluestris interioris drachmam, elaterij potionem, salis quantum tribus digitis apprehendi potest, mel, oleum, aqua marina diluito. At si stercus educere uoles, nullum pharmacũ bibito, sed alijs utere. Infusum ad dysenteriam. Punici dulcis malicorium in uino ad dimidias coquito, & olei, quartam heminæ partem ammisceto, & thuris quartam drachmæ partem. Aliud. Vnguenti rosacei dimidia hemina, ptisanæ succus, aqua marina cocta. Aliud. Veratri potiones duas tritas, in aquæ di

midia hemina diluito, & olei tantundem affundito. Potio. Mala cotonea dissecato, & in aqua macerato, & ubi aqua odorem acceperit, bibendam dato. Alia. Ptisanæ farinam in congiũ aquæ missam, coquito donec pinguis fiat. Alia. Mala concisa siccata, & fauũ mellis, in aqua macerato, ac simul terito, & ubi subdulcis facta fuerit excolato, & apij folia inijcito. Alia. Vuam passam albam, & calaminthen, & fauum mellis, in aquam mittito ac terito, donec aqua subdulcis fiat.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE STERILIBVS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

De his quidem quæ accidunt mulieribus in singulis affectionibus, prius dictum est. Nunc autem ostendam ob quas causas mulieres omnino steriles fiunt, & cur non pariũt antequam sanentur. Causam uero hanc esse dico, si os uterorũ omnino auersum fuerit à pudendo, non concipiunt. Non enim suscipiunt uteri genituram, sed statim foras exit. contingit autem hoc etiam si parũ distortum fuerit os uterorũ præter naturã à pudendo. Et si omnino cõclusum fuerit os uterorum, neq; sic suscipiũt. Neq; si recens cõclusum fuerit magis q̃ oportet. Singula uero relata manifesta sunt. Etenim si omnino auersum fuerit, aut cõclusum, mẽses non prodeũt omnino, aut prodeũt uiolenter cũ morbo, si sanguis coegerit uteros pro more conuerti. Et si purgata fuerit mulier, aliquãdo os uterorũ ipsi à pudẽdo auertitur. Si uero parũ distortũ, aut recens conclusum fuerit, prodeunt quidẽ menses, prodeunt autẽ uiolenter, & paulatim per multos dies. Hæc autem omnia manifesta fiunt, si sic habent, contingenti mulieri. & si horũ aliquid fuerit, curata mulier fœcunda fit. Quandoq; uero etiam sua sponte. Hæc autẽ singula cur fiant, dicetur. Dictum autem est & in muliebribus morbis. Si leues fuerint uteri, Cõtingit autem hoc & ex natura quibusdã, & si ulcera innata magnas cicatrices reliquerint: Si leues igitur uteri fuerint, mulier in uentre non cõcipit. Nam genituram suscipiunt quidem uteri, si non alia aliqua causa obstiterit, non autem concipiunt, sed semen foras emittunt. Hoc autem maxime clarum fit contingenti, & si interrogetur an aliquando ulcera in uteros ipsi oborta fuerint. Menses uero sano quidẽ modo prodeunt in hoc morbo. Verũ talis plerunq; incurabilis est. & hæc causa est, ut in uentre ne concipiat. Si ulcus in uteris factum fuerit ab affectione quadam ex relatis, & nõ statim sanatum, sed impurum factum fuerit, permanet ulcus ad multum tempus, quemadmodũ & id quod in aure existit. & male olet mulier. & quandoq; sanies male olens ipsi ex pudendo fluit. & quã diu sanè ulcus habuerit, in uentre non concipit. Non enim concipiunt uteri genituram. Huic autem menses sano modo procedunt. Verum ex cõtactu, & interrogatione, maxime clarum fit de relatis. Curata uero fœcunda fit, exigua tamen spes est. Si quid ex mensibus in uteris remanens scissuram ac segmentum habeat, quod circa osculum aut paulo penitius calescat, et rursus frigescat, neq; sic in uentre concipit. Impedimẽtum enim hoc incumbens, geniturã quò

oportet

oportet transire nõ permittit. Et si quidem in principio curetur, sanescit, & fœcunda fit. Si uero tempus accesserit, sterilis manet. Manifesta est autem affectio maxime ad contactũ. Durum enim quiddam intus est. Et si magis ꝙ cõuenit uteri hiarint, neq; sic prægnans fit. Non enim concipiunt uteri semen genitale. Sed & hoc ad contactum clarum fiet, & menses aceruatim prodeũt, & per paucos dies. Fit autẽ & natura hæc affectio, & à relatis morbis. Et si quidẽ à natura fuerit, incurabilis est morbus: Sin minus, nõ sani prodeunt menses, utpote muliere non existente sana, neq; sic prægnãs fit. Non enim cõpingitur semen à sanguine morboso. Sed sanguis qui à corpore morbosus descendit, genitur ã serosam facit. Serosa uero facta genitura, tẽpore modico aut multo, foras progreditur unà cum sanie. Atq; hoc ex corpore mulieris, & ex mẽsibus manifestum fit. Prodibunt enim ipsi mẽses uelut dictũ est, siue biliosa, siue pituitosa, siue aquosa fuerit. At breui curata fœcunda fit: Sin minus, non. Si uero mulieri menses non prodeaut omnino, aut ab omnibus relatis, etiam sic nõ concipit. Venæ enim sanguine plenæ, geniturã non suscipiũt. & in uteris aliquid inueterati sanguinis inesse necesse est, quod geniturã nutriri prohibet. Si uero pauciores ꝙ debeant menses prodeant, neq; sic prægnãs fit: causæ uero in priore morbo relatæ sunt. fit autẽ hoc manifestũ ex interrogatione. & si quidem à natura pauci menses prodeunt, incurabilis est. Si uero ab affectione aliqua ex relatis, breui curata, fœcunda erit. Et si plures ꝙ debent menses mulieri prodeãt, neq; sic in uentre cõcipit. Vteri enim sanguine euacuato, geniturã non concipiũt, præ debilitate. Si uero etiam cõceperint, sanguis multus derepente in uteros mulieris descendens, geniturã suffocat. Manifestũ autem & hoc est ex mensibus qui multi prodibũt. Et si quidem natura mulier multos menses demittit, sterilis fit. Si uero non natura, sed ab aliqua ex relatis affectione, breui curata fœcũda erit.

Et si os uterorũ ex pudendo exciderit, neq; sic concipit, Nam os durum fit, & geniturã non suscipit, & intumescit, & propterea in totũ infœcunda fit. Manifesta est autẽ hæc affectio, ex eo quod cõtingit. Et si nõ prodeant mẽses uelut debent, sed deorsum processerint in sedem, neq; sic in uẽtre concipit. Manifestum est enim, quòd os uterorũ à pudẽdo auersum est, aut cõclusum. & si quidem ad sedem auersum fuerit osculũ, aut cõclusum, curata fœcũda fit. Vtrunq; uero ex interrogatione ac responsione manifestũ fit. Si enim menses semper sic prodierint, clarũ est quòd his morbus causa est. Atq; tot ac talia mulieribus cõtingunt, propter quæ nõ pariuut antequã curẽtur, & propter quæ omnino steriles fiunt. Quare mirari mulieres nõ oportet, quãdo coeunt quidẽ, non autem sæpe pariunt. Experimenta per quæ indicatur an prægnans fiet mulier. Si cognoscere uoles an mulier prægnãs fiet, Butyrũ & lac mulieris masculũ alentis bibendũ dato. & si eructauerit, cõcipiet, Sin minus, non. Aliud. Netopũ modicũ lana exceptũ subdat, & postea mane, an quod subditũ est per os oleat, consideret. & si quidem oleat, concipiet. Sin minus, non. Aliud. Cuicunq; mulieri à subdititijs nõ ualde fortibus, dolores ad articulos processerint, & stridor dentium ipsam habuerit, & uertigine affecta fuerit, & oscitarit. Huic maior spes est ut prægnans fiat, ꝙ ei quæ nihil horum patitur. Aliud. Caput allij integrum depurgatũ ac derasum, ad uterũ apponat, & postridie uideat an per os oleat. & si oluerit, concipiet. Sin minus, non. Aliud. Si cognoscere uoles

an mulier cõcipiet, anisum in aqua tenuissime tritũ bibat, ac dormiat. & si quidem pruritus ipsam circa umbilicũ corripuerit, cõcipiet. Sin minus, non. Pregnantem mulierem si nõ ex alio cognoscas, ex hoc cognosces. Oculi uidentur distracti ac cauiores. & candidũ in oculis, albedinis naturam non habet, sed liuidius apparet. Quæ in uẽtre habent, maculã solarem in facie habẽt. & postq̃ conceperunt, uinũ odio habent, & cibos auersantur, & oris uẽtris morsu, ac saliua plenæ fiunt. Mel & anisum tenuissime terito, deinde in aqua diluito, ac exhibeto, & dormire sinito. & si quidẽ tormen ipsi fiat circa umbilicũ, prægnãs est: Sin minus, non est. Post hæc autẽ omnia, farinam bibat, & mel, & origanũ, in uino & oleo. Quæcunq; in utero habentes, maculam solarem in facie habent, fœmellam gestãt. Quæ uero bene coloratæ permanẽt, masculum plerũq; gestant. Si papillæ sursum cõuersæ fuerint, masculũ gestat. Si deorsum, fœmellam. Accipe de lacte, & farinam misce, & pastillum forma, & ad lentum ignem assa. Et si quidẽ comburatur, marẽ gestat. Si uero diffundatur, fœmellã. Aut idem hoc lac super folia emulctum cõtemplare. Et si quidem condensatur, masculum gestat. Si uero diffusum fuerit, fœmellam. Curationes ad conceptionem experimẽto cognitæ. Si qua liberorũ generationẽ expetat, quæ sine liberis sit, & si qua iam antea prægnãs fuerit, nunc aũt non pariat. Quum stomachus uteri durus fuerit totus, aut summa parte, & cõclusus ac nõ rectus fuerit, sed ad alteram coxam auersus, aut ad intestinũ rectum inclinatus, aut in seipsum contractus, aut labium stomachi sibijpsi incubuerit. Vndecũq; igitur aut asper fuerit, aut callosus: fit autẽ durus & à cõclusione, & à callositate. His menses non apparent, aut multo pauciores aut peiores q̃ oportet apparent, & per longius tempus, Et mẽses quidem iuxta sanitatem corporis & uterorũ, exitum inueniũt. Itemq; iuxta naturalem ac iustum modum, & à calore & humiditate mensium, & stomacho non ualde læso. At genituram rursus non suscipit, propter læsionem, quæcũq; tandem impedierit susceptionẽ à stomacho non bene habente. Huic post fomentũ toto corpori adhibitũ, pharmacum bibendũ dare oportet, & corporis purgationem primum facere, siue sursum & deorsum, siue deorsum solum. Et si quidẽ sursum purgans pharmacũ dederis, ante purgationem fomentum ne adhibeto, sed postea. At fomẽto prius facto, pharmacũ deorsum purgans bibendũ dato. Si uero sursum purgante nõ opus habere uideatur, præmisso fomento, deorsum purgans bibendum dato. Quum autem corpus probe habere uisum fuerit, postea fomentũ adhibeto, ita ut uteros frequenter insidere facias, in fomẽto quod maxime cõferre uisum fuerit. Injcito autẽ in fomẽta, cupressi ramenta, & lauri folia cõtusa. & multa calida sępe lauato. Quũ uero recens lota & fota fuerit, uteri osculũ dilatato, simulq; dirigito si opus fuerit, cũ specillo stanneo aut plũbeo, à tenui auspicatus. Deinde cũ crassiore si admiserit, donec probe habere uidetur. Tingito autẽ specillum in mollitorio diluto, quodcũq; liquidum factũ conferre uidebitur. Specilla uero retro lata facito. Deinde lignis longis adaptato, ac sic utitor. At uero hoc tempore, in uino albo dulci q̃ suauissimo, tædam pinguissimã in tenuia frusta concisam coquens bibat, & apij semen cõtusum, & cumini Aethiopici semen, & thus q̃ optimum. De hoc ieiuna bibat moderata copia, per quot dies bene habere uisa fuerit. et edat catulos pingues percoctos, & polypũ in uino dulcissimo coctũ, & de iuscu

lo

lo bibat. & brassicã coctam, & uinũ album insuper bibat. & ne cœnet. & bis in die lauetur. A cibis uero hoc tẽpore abstineat. Postea uero si processerit secundum stomachũ, & purgationẽ aliquam foras ostenderit, de potione aliquid bibat, per unum atq; alterum diem, & à specillorum usu cesset. & conetur uteros purgare subdititijs, & medicamentis. Cuicũq; uero, stomacho recto, & molli & sano, & probe habente, & in debito loco sito, menses omnino nõ apparuerint, aut pauciores, & per amplius tempus, & non sani: morbum perscrutatus quem uteri habẽt, et an corpus etiam aliquid conferat, comperies causam à qua prægnans non fit. & quũ quidem sic habet, curationẽ facito adhibens id quod conuenit, si admiserit, curationẽ incipiens à fortibus, prout tempestiuũ esse uidebitur, desinens autẽ in molliora, donec uterus probe purgatus esse uisus fuerit, & stomachus consistere recte habens in sufficiente loco situs. Si uero à pharmaco & à potione non processerit, neq; ubi ipsum bibit moderato tempore, à potione quidem hac cesset. Quum uero probe habuerit, per usum specillorum os stomachi mollito, & ut hiet facito, ad uiam subdititio præstandam, tum à medicamentis suffumigabilibus, tum à mollitorijs. Postquam autem probe mollitum ac suffitum esse uidebitur, appositis pharmacis uteri purgationem facito, donec probe habere uisum fuerit, incipiens à mollibus ad fortiora, desinens autem rursus in mollia odorata. pleraq; uero ex fortibus medicamentis stomachum exulcerant, & prohibent ne rectus cõsistat, & probe habeat ad genituræ susceptionẽ, & uterum siccum faciunt. Si uero mulier à pinguedine uteros sibi læsos esse putet ad cõceptionẽ, attenuato ipsam q; maximẽ, & ad reliqua gracilem facito. Vernũ autẽ tempus optimũ est ad conceptũ. At uir nõ sit ebrius, neq; uinũ albũ bibat, sed fortius ac meracius, & cibos edat fortissimos. & calida ne lauetur. & robustus sit ac sanus. & à cibis abstineat qui ad rem non conducunt. Quum aũt mulier purgata uisa fuerit, & stomachus uteri recte habere, lauetur, & caput fricetur, & nihil omnino illinatur. Postea linteo inodoro loto capillis circundato, reticulo loto nihil olente deliget, linteo primũ supposito. Deinde ubi galbanũ ad ignem aut solem calefactũ, ac probe mollitũ subdidit, quiescat. Postea mane exoluto reticulo ac linteo, caput suum alicui olfaciendum exhibeat. & si probe fuerit purgata, olet. Sin minus, non olet. Verũ hæc à cibis abstinens faciat. Si uero nõ fœcundæ apposueris, nunq; olet, neq; purgata, neq; alias. & si prægnãti apposueris, neq; sic olebit. Quę uero sępe concipit, & fœcũda est ac sana, ei si apposueris, etiamsi nõ purgaris, olebit ipsius uertex, alibi uero non. Quum uero cognoueris ipsam recte habere, ad uirum accedere iubeto. & mulier quidem à cibis abstineat. Vir autẽ non sit ebrius. Verum frigida lotus, & cibis paucis cõducentibus pastus. & si mulier geniturã se cõcepisse cognouerit, primo tempore non amplius ad uirũ accedat, sed quiescat. Cognoscet autem si quidem uir dixerit se emisisse, Mulier autẽ præ siccitate ignorat. Si uero uterus rursus reddiderit geniturã eadem die, humidus erit, & si humidus factus fuerit, rursus cũ uiro misceatur, donec concipiat. Alia curatio. Vbi fomentũ toti corpori adhibueris, medicamentũ bibendum dato sursum ac deorsum purgans. Deinde lacte asinino postea in potu exhibito, uteros per fistulam duobus diebus foueto, cũ urina muliebri putrida, nitro iniecto. Tertia uero die, cũ urina bubula, Quarta aũt & quinta, fœniculi semen tritũ, & sambuci

folia ac lauri, & cupreſsi ramenta. Hęc coquito aqua affuſa. Oportet aūt poſt fomentū, multa calida lotā, apponere adipē aromatis imbutū, ſtatim à fomēto, & ad noctem. Poſtea uero hoc præparato. Myrrham ſtacten, butyrū, adipē anſerinum, medullā cerui, reſinā, & netopū. Horū ſingulorū æquales portiones permixtas ac liquefactas apponat in lana Mileſia molli ꝗ optima. Deinde plūbeis penicillis quinꝗ, ad octo digitorum longitudinē fabricatis, uterū aperito. Primus ex his ſit tenuis, alter craſsior, & reliqui alius alio craſsior ſit. Aperiuntur aūt per dies quinꝗ, & ſemper lota apponat, & ex lūbis deliget, ut ne excidāt, & ſemper ulterius intrudat. Poſtremū uero ꝗ penitiſsime. Poſtꝗ aūt aperueris, purgatoriū appone, cātharidas tritas quinꝗ, et colocynthidis lōgę internā ſpōgioſam partē, & myrrham. Hæc melle cocto ſubacta, & in glandē efformata, lana inuoluito, excepta ſumma parte. Deinde in oleū ſuauiſsimū tingito ac apponito. Vtere aūt & hoc purgatorio, felle tauri, et flore ęris aſſato, et nitro, & myrrha modico melle dilutis, ac linteo tenui deligatis, & linteo ſuperne pharmaco obducto apponito. Vtere & bupreſti cū myrrha. & elaterio cū melle cocto. & cantharidibus cū elaterio & myrrha. Poſtꝗ aūt purgata fuerit, poſtridie ubi lauit uterū colluito. Cuminū Aethiopicū tritum, & melanthiū, & reſinā, & oleū, & mel, ac uinū dulce. Hæc mixta & tepefacta infundito. Poſtꝗ uero infuderis, erectā obambulare iubeto, quo collutio infuſa cōcutiatur. Subdito aūt crocū, et myrrhā, et thus, ſingula paribus portionibus ſicca linteo illigata, ita ut anſerinū adipē ammiſceas ac linteo oblinas. Atꝗ hæc apponito per dies ſeptē. Octauo uero ſuffitū facito, cum myrrha, bitumine, & ordeo, oleo odorato ſubactis: his lento igni iniectis, ac ſuffito per fiſtulā facto. Poſtꝗ aūt ſuffitum feceris, poſtridie caſtoris teſtē terito, uino albo affuſo, & ipſum melle oblitū, & lanæ inuolutū, apponat in noctē. Mane uero eo ſublato ac emollito, ad uirū accedat, & ubi condormijt quieſcat. & ſi nō prima uice cōceperit, eodē rurſus appoſito, uirum adeat. Cęterū hunc medicationis ductū incipere oportet ubi mēſes prodierint. Deſinētibus aūt menſibus, cōceptorio medicamēto appoſito cōdormire. Priore uero tēpore neꝗ mulier ad uirū accedat, neꝗ uir ad mulierem. Quum aūt mulier nō conceperit, prius cōcipere ſolita, uteri uero uiri geniturā in ſeipſos ſuſcipiūt: penitus neceſſe eſt mulierē, ſeroſam hanc facere. Quādoꝗ enim in uteris pus innaſcitur. pus aūt in uteris à tuberculis fit. Et ſanè ob hoc genitura uiri, quādo cū uiro coit, uteros nō contingit, quo uidelicet ipſa uiri genitura compingatur. Nam pus ipſam diſsipat, ut ne afferatur. Mortificat enim pus, & putrefacit geniturā. proinde & pus ex uteris expurgare oportet. et tuberculū in utero ſedare, quo de cætero ne impediat geniturā compingi ac afferri. Feſtinare itaꝗ oportet ad expurgandū, priuſꝗ pus in uteris in callū cōcreſcat. & uteros colluere hoc modo. Lac equinū coctum exacte colato, ut tenuiſsimū & puriſsimū euadat, & hoc infundito, clyſteris inſtrumēto idoneo facto. Et ſumma quidem clyſteris pars leuis ſit, argētea uelut ſpecilli, & ſtatim modico intercedente ſpacio foramē perforetur. Sint autem & alia foramina, nō magna, ſed anguſta, hinc atꝗ hinc, ex trāſuerſo clyſteris æquali interſtitio diſtātia. et clyſteris quidē apex ſolidus ſit. Reliquū uero totū cauum ſit, uelut fiſtula. Alligare aūt oportet ueſicā ſuis fœminæ, atꝗ hāc probe radere ac cōfricare. poſtꝗ aūt alligaris, lac in ueſicā infundito, foramina uero tenui linteo obſtruito, ne lac affluat. Vbi uero

obturaueris

obturaueris, uesicã deligato, & ipsi mulieri dato, cui collutionẽ infũdere paras. Illa uero exẽptis obturamentis, in uterũ indat. Ipsa em̃ sciet ubi indere oportet. Postea aũt tu uesicã manu premito, quãdiu pus foras effluxerit. Manifestũ aũt hoc erit, ubi nõ amplius pus simul cũ lacte exierit. palàm em̃ clarũ est, quod nõ amplius inest. Atq; tũc cessare oportet. & post hoc ubi paululũ recreata fuerit, ad modicũ tẽpus, cucurbitę siccę fundũ resecato, itẽq; apicis summã partẽ, quo perforata sit, ita ut similẽ efficias in reliquis, excepto apice, uelut clysterẽ: crassitudine uero paulo tenuior sit q̃ uirile pudendũ. Hãc cucurbitã sic formatã uasi circũponito, uase uino impleto. Sit aũt uinũ odorũ fragrantissimum, & siccissimum ac uetustissimũ. deinde lapidẽ nigrũ pellucidũ in uinũ inijcito. deinde cucurbitã ex ære albo factã circũponito, & mulier circũinsideat, pudendũ circum cucurbitæ glandẽ adhibens qualiter oportet, quo cucurbita uera super æream emineat, duorũ digitorũ intra pudendũ mensura. Quũ mulier geniturã suscipere nõ poterit, necesse est mẽbranam superexcreuisse in osculo uterorũ. Oportet igitur æruginẽ æris, & fel tauri, & serpẽtis adipẽ, simul miscere, deinde pharmaco hoc lanã imbuere, & in byssinũ linteũ inuoluere, linteo melle sublito, & facere subdititiũ magnitudine maximæ oliuæ, & apponere ad pudendũ per totam noctẽ. Supina aũt iaceat. & in die auferat, & calida aqua lauetur q̃ plurima ex myrti decocto. Apponat autẽ & postea singulis noctibus. & deinde cũ uiro coeat. Alia curatio. Marrubij foliorũ manus plenæ mensurã, in uas Atticũ inijcito, & aquæ potabilis heminas Atticas quatuor affũdito, & ubi per nouẽ dies præmacerauit, per alios nouẽ dies ieiuna, lota, duos cyathos de hoc bibat, pari mẽsura passi albi ammixta. Quum aũt tertiam diẽ potando trãsegerit, fomentũ adhibeatur, cicutæ folijs in ignẽ missis, per nouẽ dies. & post fomẽtum lauetur. Atq; sic rursus de hoc bibat. Quũ uero per triduũ fomentũ adhibuerit, marrubiũ ipsum tritũ in die apponat per triduũ. & mercurialẽ tritam in melle Attico bis in die. præmaceretur autẽ in uini albi cõgio, hippomarathri & fœniculi radix, et tædæ pinguissimæ ramuli, & rubiæ quarta pars, & fœniculi semẽ, & uerbenacæ radices multæ. præmacerẽturq; diebus non minus q̃ nouem. & postea loto capite, in balneo heminã per diẽ de meri cremore bibat. et postea reclinata seipsam cõcalefaciat. Atq; hinc post potũ, alternis diebus id quod ex felle paratur, per diẽ ad dies sex apponat. Quũ autẽ iam uirũ accedere uult probe purgata, hyoscyami folia ac radices in aqua feruefaciat, & ex his q̃ calidissimis per triduũ ad noctem fomẽtum adhibeat, & lota uirum accedat. post hoc uero fomẽtum, etiã cerui pudendũ siccum sufficit: & de hoc in uinũ album dilutũ dedẽs, per triduũ bibendũ, & quũ partus dolor institerit, bibẽdum dato. Nam hoc partũ accelerat. Alia curatio. Fel tauri feruefacito, & alumẽ melium, & cornu cerui ustum terito, & permixtis ac in glãdulas efformatis utitor. Aliud curatiuũ. Cuminũ in uino nigro coctũ tritũ, in glandẽ efformato, & ad noctẽ apponito. post hæc uero fecem uini albi, tenuissimã uidelicet fecis partẽ, comburito, & cõbustam in penna auferas, linteoq; illigatã, ad noctẽ subdas. & porrũ coctũ edat. post hoc tragiũ terat, & melle dilutũ in noctẽ apparet. & deinde tragij fructũ tritũ, in uino albo dilutũ, tædæ rãmẽtis adiectis bibẽdum dato. & postea origanũ alternis suffito. et sic ad uirũ accedat. Alia curatio ad mulierẽ parere nequeuntẽ. Si mulierẽ parere nequeuntẽ, puerperã facere uelis, in mẽsib.

considerare oportet;an biliosa sit,siue pituitosa. cognosces autem utrũ horum magis sit,si ubi mẽses prodeunt,arenam tenuem & siccam in sole substraueris, & de sanguine infuderis,& si quidẽ biliosa fuerit, sanguis in arena siccatus, luteus fit. Si uero pituitosa,uelut mucus. Vtrũ igitur horũ fuerit, uentrem purgabis,siue sursum siue deorsum opus habere uidetur. Deinde intermissis tribus diebus,uteros purgato.& si humidius uterorũ osculum fuerit,acria apponito, quo cõmorsum & inflammatũ os uterorũ durũ euadat. Si uero mulier internis partibus non febriat,neq; præ uteris concipiat,neq; uiro misceri queat,sed dormiat,& cibũ auersetur,uinũ melle ammixto pudẽdis infundatur. et myrrhã suffito.In sedẽ uero glandes indat.& uinum adipe anserino ammixto, in pudẽdum infundat. Deinde etiã oleum pari melle mixtũ infundat. Si mulieri uteri gracilescãt,& osculũ ipsorũ exasperetur,& cõcludatur,& mẽses ipsi nõ appareant,neq; cõcipiat.Sed febris corripit lenta,& dolores incidunt ei in lũbos,& imũ uentrẽ.Morbus aũt hic maxime fit,quũ quid in ipsa fuerit corruptũ.fit aũt & ex partu.Hanc calida lauare oportet,& fouere.Quũ aũt lota ac fota fuerit,os uterorũ dilatare cũ specillo.& myrrhã tritam cũ pari netopo apponat.Aut unguentũ,aut oleũ rosaceũ in linteo.& plumbũ instar glandis formatũ apponat, felle bubulo illitũ.Et in quatuor diebus infœcundas cognosces.& fomentũ adhibeto,& pharmacũ bibendũ dato. Si uero præter naturã mulier fuerit crasse facta,in uentre nõ concipit.Nam omentũ crassum ac multũ incumbens,os uterorũ deprimit,& geniturã non suscipiunt.Hanc attenuare oportet, & pharmacum deorsum purgãs bibendũ dare.& ad uteros apponere quod purgat,ac flatum inducit. Si os uterorũ durũ fiat,aut ceruix, ex digiti cõtactu cognoscet. Itemq; si ad coxam auersi uteri fuerint. Quũ sic habuerit,nihil acre adhibeto.Si enim os uterorũ exulceraueris,quũ inflammatũ fuerit, omnino periculũ est ne sterilis fiat. Verũ apponito quę nõ mordent,à quibus pituita purgatur. Quũ menses mulieri prodierint,& præterierint,primũ quidem caput purgare oportet.Deinde ueratrũ exhibere,siue semel siue bis opus fuerit.Postea uero fomentum adhibere, fomẽtatorio ex cucurbita cõstructo, sic aũt facto. Aquam marinam in uas infundito,& porro immisso, fistulam cucurbitis imponito, & cũluto q; optimo illinito,ut ne transpiret. Deinde per sellam erectam quadrangularem,transmittito ipsam fistulam,quo duorũ digitorũ mensura emineat ultra sectionẽ.deinde prunas subaccendito.& in desessu caueat,& quũ desidet, & quũ surgit,ut ne cõburatur.Sed desideat dum adhuc frigidum est fomẽtatorium,& surgat dum fistula est perfrigerata.In hoc uero fomento plurimam diei partem cõsumat,& in huiusmodi fomenti usu ad quinq; dies perseueret.Per decẽ uero dies pro porro,alliũ in fomentũ immittito.& huius fasciculũ cõtusum in aquã marinam inijcito.Postea uero reliquis diebus,ipsa sola aqua marina foueatur, ut ultra ne procedat per totam curationẽ.Cæterũ postremũ fomẽtum quũ à curatione desistere uoles sic facito. Catulũ recentissimũ resecato, & aromatũ omnis generis odoratissimorũ ac siccissimorũ species cõtundito,et interaneis catuli exẽptis,aromata indito ac expleto.Subiectis autẽ lignis,& catulo in uas misso uinũ odoratissimũ affundito,& fomentũ per fistulã facito.& si uires permittũt,totã diẽ cũ hoc fomento ipsam foueto,ac interrogato,an odor aromatũ per os olere uideatur.nõ enim exiguũ hoc signũ est ei quæ curatur,ad cõceptionẽ.

Subditi-

Subdititijs uero utere, croci quantũ uoles, & myrrhæ magnitudinẽ fabarum duarum, & salem sufficiẽtem permisce illorũ respectu, & fellis taurini fabarum duarum magnitudinẽ. Si uero mitiore uti uoles, minus fellis ammisce: Si fortiore, plus. Hæc trita melle instillato tere, donec id quod teritur fiat tale, ut digito efformare possis. Quãto aũt magis triueris, tãto siccius, & uiscosius, ac melius erit. Vbi aũt efformaris crassius ꝗ glandẽ, & summã partem acutã, & medium crassius, & deinde cõsequenter quo ad uterũ apponatur, in hoc ipsum surculos origani duos leuigatos infigito. Sint aũt longitudinis sex digitorũ. Deinde lana mollissima surculos inuoluito, & filo tenui superne deligato, & præmineat filum quatuor digitorũ longitudine præ surculis infixis. postꝗ aũt perfudit & purã seipsam fecit, ipsum ad uteri os apponat, linteũ sub coxas subijciẽs, & per noctem appositũ sinat. Erit autem ipsi purgatio aquosa. postridie ubi surrexit, lauetur, & ea die super fomentũ ne insideat. Quũ autem fomẽtum adhibuerit, & de fomẽto surrexerit, ceratũ sit ꝗ optimũ prima illa die factũ, & in ipsum ceruí maxime medullam cõmisceto: Sin minus, adipẽ anserinum. & quũ à fomẽto surrexerit, quotidie ubi se perfudit, & purã circa uẽtrem fecit, cerato uterũ inungat. Aut reliqua quidem omnia superioribus ammisceto, excepto felle, origanũ uero leuissime tritũ in glandem permisce, & apponat. Aliud. Reliqua quidem omnia ad eundem modũ facta, uerum pro origano absinthiũ ammisceto, & eodem modo efformata apponat. Aliud. Ex tritico melanthium deligito, & probe terito, mellecꝫ ammixto in pilæ formam redactũ apponat. Verum febres inducit, & articulũ tumefacit, & uehemẽter mordax hoc est. Aliud. Mel, & ueratrũ nigrum tenue non multũ, coquito. Vehementer enim mordax euadet. Sed & hoc febrificum est. Eodem modo mel coctũ, & elaterij potionẽ coquito, & factã inde glandẽ subdendam dato. & hoc febrificũ est. Ducit autẽ & sanguinẽ. Quædã uero ex his etiam pelliculas. Si uero uoles, etiã dracontium derade (Est aũt lene) & hoc cũ melle cocto aut crudo, in pilæ figurã uelut magnam gallam efforma. Cæterũ conare ut physicus sis, ad hominis habitũ ac robur respiciẽs. Ex his enim nullus est qui nõ omnia ad amussim faciat. Proinde ex his ipsis coniecturã faciẽs, totius corporis, & capitis purgationibus, medicamẽtis, & uteri fomentis, ac apposititijs uti conare. Hæc autem elemẽta tibi sunt. Verũ medela horũ unicuicꝫ particularis est. Et ubi horũ quid nõ feceris, semper in fomẽto perseueret. Hoc eñ est quod mollit, & ducit serosos ac saniosos humores. Postꝗ uero ab hac curatione desiueris, his quæ secundũ naturam fiunt desinẽtibus, sanguinem de manu detrahere oportet. si quidẽ fortis fuerit, de ambobus brachijs. si uero debilior, de altero sufficit. At uero diæta qua in his curationibus uti oportet, alibi à me indicata est. Si uero suffire uoles, loliũ ex tritico deligito, & molito, factocꝫ igne sarmẽticio lentissimo, in catinũ mittito, & mulierẽ super sellam impositã, mollibus linteis instratã, sedere iubeto, cruribus ꝗ maxime diductis. Atcꝫ hæc curatio si quidẽ sufficiẽs tibi fiat in quatuor mẽsibus, bene est: Sin minus, ad hæc præcipe etiã ut ad uirũ ne accedat, eo tẽpore quo curatur. Inter curandũ autẽ, tædam in aqua macerato, & ieiunę cyathũ bibendũ dato. & penicillũ stanneum assidue subditũ habeat. & cotyledonas siue umbilicos ueneris, unà cũ sale & cumino, in aqua coquito, & tepidã sorbendã exhibeto. Et latæ quidẽ cotyledones fœmellas gignere uidentur: paruę uero &

conclusæ

conclusæ,masculos. Conceptoriū summum. Melanthium mulieri in uino nigro acerbo bibēdum dato. Mulierem iuuenculam fluxus ruber infestabat,& medicamentis datis,& capite purgato,ac uena secta,nihil melius habebat. Videbatur autem hæc causa ipsi esse,ut ne conciperet. Dabam itaq; ipsi uinum album,in quo aspalathi radices efferbuerant,mane & ante cœnam. & fluxus sedatus est,& nō longe post cōcepit,& peperit masculum. Erat autē corpore coloris candicantis,& probe carnosa. De mola. Molæ porrò cōceptus causa hæc est, Quū multi menses,modicum & morbosum semen conceperint, neq; fœtus rectus fit,& uenter plenus est uelut prægnantis. Nihil autē in uentre mouetur,neq; lac in mammis generatur. Mammæ autē turgidæ sunt. Hæc itaq; & ad duos annos,sæpe etiam tres sic habet. Et si quidem una caro fiat, mulier perit. Neq; enim fieri potest ut superstes maneat. Si uero plures, erūpit ipsi per pudēdum sanguis multus ac carnosus. Et si hoc moderate fiat,seruatur. Sin minus,à fluxu correpta perit. & morbus quidem talis est. Iudicare uero oportet ex plenitudinis mole,& quòd in uentre non mouetur. Nam mas trimestris, fœmina quadrimestris motū habet. Postquā igitur tempore hoc prętergresso non mouetur,nimirum hic morbus est. Est autem hoc magnum signum, quòd lac in mammis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato, aut certe cum prædictione. Et primum quidem totum corpus foueto. Deinde per sedem clysterem adhibeto,quo sanguis multus erūpat. Fortassis enim quod compactum est commoueris,id quod fœtus esse putatur,muliere à pharmaco concalefacta. Sed & uteros colluito,quo sanguinem educas: Sin minus, subditītijs utatur è bupresti. & dictamnum creticum in uino bibat: Sin minus,castoris testem. & retro cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem affigito,et plurimū sanguinem detrahito,atq; hoc maxime coniectura uirium ipsius facta. Ad uteri purgationes,quum non fiunt,siue ex partu,siue etiam aliàs. Tædam pinguissimam contusam in uino albo coquito,& trium cyathorū mensura utatur. Aut pæoniæ grana quatuor,cumini Aethiopici parū,& seselis paulo plus. Aut cedri baccas. Si uero suffocationes affuerint,castorij parum. Si uero purgatione moderata ex partu facta,uenter maneat,aut etiam flatus conclusus,& dolore uexetur,siue cum febre,siue citra febrem,succi scammoniæ quintam potionis partem,aut seseli,aut aliud quoddam ex odoratis,& rutam in uino albo bibendam dato. Si autem bibere nolit,illitionem ad sedem facito,uelut uerbi causa,ex felle taurino,& melle,ac litro. Si uero ex purgationis corruptione dolore uexetur,& odoratis exhibitis nihil cedat,& febris adsit, lactis caprini heminas duas decoquito,deinde eo perfrigerato pinguedinē detrahito, excolatoq; & aquæ mulsæ tertiam partē ammisceto, quo dulcius fiat. Bibat autem hoc ter ieiuna. Si uero dolor non quiescat,neq; uenter subeat, ad uesperam in calidam aquam in solio insideat. Quum autem perfota fuerit,ubi inde surrexit, cum uino nigro austero aqua diluto, olei dimidia parte addita,tepide colluito. & inde dormiat. Subdititium uterorum. Si conclusum fuerit,aut durū osculum uterorū. Ficum albam expurgato,& nitrum Aegyptium purissimū tritum ammisceto,& subdititiū facito magnitudine gallæ non magnę,quod in lana molli in unguentum irinū tinctum apponat,per tres aut quatuor dies,prout uisum fuerit. Post hoc cōducit fometum odoratum, postea uero molli quodam opus

est subdititio, quod saniosa maxime ducat. Deinde mercurialē, si tenera fuerit, cum unguento rosaceo, in linteo ad diem ac noctē subdat. Ad idem. Fel taurinum & salem feruefacito, & sulphure trito ammixto, in oblongam spiram ac tractum efformato, & ad duos dies ac noctes nudam, ad ipsos uteros apponito. Et deinde rursus mercurialē. Post hoc myrrhā puram inspergito, & rosaceo ac irino unguēto ammixto diluito, indeq; uteri osculum q̄ penitissime illinat. Ad idem. Iridem odoratam contusam ac cribratā seorsim, et cyperi tantundem, & crocomagma magnitudine massæ manū implentis, uino odorato diluito, & ad unguēti formam redigito, & splenijs palmi longitudine inducta ac illita, in paruam pyxidem reconde, ut ne transpirent, & apponat. Si uero ulcerati fuerint uteri, aut osculū exasperatum fuerit, aut ab aliquo subdititio commorsi fuerint, adipē in lana illinito. & rosaceum ac ceræ parū inungito. Quū prægnans corruperit fœtum menstruū, & ad finem perferre non poterit, & tenuis præter naturā fiat, huius uteros purgare oportet, & ipsam medicamentis curare, & crassefacere. Non enim ad perfectionē gestare poterit, donec seipsam refecerit, & uteri robusti facti fuerint. Si uero concipiat quidem, corrūpat autem fœtus bimestres, exacte eodē tempore, & neq; prius neq; posterius. & hoc perpessa fuerit bis aut ter eodē modo. Aut etiam ad amplius tēpus progressum corrūpat eodem modo. Huius uteri nō amplius extenduntur, fœtu in ipsis augescente, & ex bimestri aut trimestri, ad ampliorē modum excedente. Verū fœtus quidem augescit. Vteri uero nō crescunt, & propterea multæ eodē tempore corrumpunt. Huius uterū colluere oportet, & subdititijs q̄ maxime inflare, aut hisce medicamētis. Colocynthidis internā partem tusam cribrato, & silphij parū, cum paulo ampliore melle cocto ammisceto. & hæc circū specillum obducito, ea crassitudine quantam stomachus ad uteri os suscipere potest, et semper ultra protrudito, donec ad internā uteri partē penetrarit. Quū autem pharmacum colliquuerit, specillum eximito, & rursus eodē modo paratum elaterium, & colocynthidem syluestrē, similiter uelut prius medicamentū apponito. Edat aūt hoc tēpore allium multū, & silphij caulem, & reliqua diæta utatur, quæ flatū maxime in uentre inducere potest. Apponat aūt subdititiū tertio quoq; die, donec bene habere uisa fuerit. Quandoq; uero pluribus diebus interpositis. & in summa, prout libēter admiserit. Interiectis aūt diebus, utatur mollibus. postquam uero per emollitoria osculum uteri præparauerit, & mēses apparuerint, paulum remorata, ubi iam sicca fuerit, cū uiro coeat. Quū autē flatum in uterū inducere uoles, allij caput integrū, & silphij succum, ad subdititia ammisceto. Quòd si qua prægnans decē mēses perficere nō possit, sed corrūpit, & hoc sæpe patitur, ex huius utero aquam purgato, & ipsam medicamentis curato, quo aqua purgetur. Si uero genituram continens, non prægnans fiat, id quod multis contingit, stomacho uteri præter naturam hiante: menses plures quàm conuenit, & humidiores prodeūt, ut & id quod à fœmina prodit semen, ad fœtificationem non concipiatur, & uiri genitura insuper accedens corrumpatur. Contingunt autem hæc, & corpore, & uteris ægrotantibus. Verum oportet huic medicamenta deorsum purgantia dare, & interposito aliquo tempore, totum corpus fouere, & uteros cum aceto & aqua marina, specillis ac ferramentis ignitis immissis. Conijciantur autem in fomentū cupressi ramenta, & lauri

uiridis

uiridis folia contusa,& polycnemi folia. faciendum est hoc fometum tempore opportuno. post hoc uero lauetur,& fometum adhibeatur ex loti ramentis, & rosis,ac polycnemi folijs aceto incoctis. Ad finem autem suffitus fiat, ex uerbasci folijs contusis ac loti ramentis. Verum ante lotionẽ suffito myrrhã & thus, utraq; æquis partibus trita,& myrti ac lauri folia. His permixtis & in lentum ignem coniectis, recens adhibito fomento suffito, bis in die, fomentũ autem adhibeatur recẽs lotæ. Sed & post suffitum lauet,& uteri stomachũ ad pristinam naturam reducat. Et si uires sufficiant, ante hæc omnia uenam in manu sinistra secato, atq; ita reliqua facito. Si uero stomachus sic habeat, menses aũt nõ prodeant, aut uitiose, aut minus, ad reliqua omnia ampliorẽ purgationem adhibeto,& sic curato, subdititijs etiam utens si opus habeat,& ex prioribus lauãs, & suffitum faciens, ac siccans. Si mulier inuita abortũ faciat, nec ita eijcere uelit, triticum torrefactum & molitũ,& uuam passam albam cõtusam, aqua mulsa dulci diluta, modico oleo affuso, ieiunæ bibenda dato. postea raphani semen tritum,& acetum ac adipem anserinum, permixta bibat, et lauri folia trita apponat. Deinde bibat origanum,& pulegium,& polentam ex aqua, ita ut lauri folia tusa ac trita ammixto gummi, aquę inspergat, diluat, ac bibat. Aut adipem ouillum,& anserinum,& mel simul mixta ac trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semen leuissime terito.& lacti superstantem cõcretionem ammisceto, & adipem anserinum eliquatum. Hæc feruefacta sorbenda dato. Aut origani folia uiridia, si haberi possunt, sin minus, sicca leuissime trita, ex aqua bibenda dato. Aut lauri baccas leuissime terito,& suis fœminæ adipẽ liquatum, & mel ammisceto,& simul omnia trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semẽ leuissime tritum ex uino diluto bibendum dato. Si uteri genituram non contineant, plumbum,& lapidem qui ferrum ad se rapit, leuiter terito, et linteo illigato, quo in muliebri lacte tincto, subdititio utatur. Aut æris florem tritum ac melle dilutum subdat. Quum uteri genituram uiri eructant tertia die, necesse est mulieris, quæ hæc patitur, uteros callo repletos esse, & non potest uiri genitura intus in utero manere, sed excluditur, & propterea concipere non potest, quandiu callus in utero fuerit. At calli expulsio sic fit. Pennas sumito minutissimas ac mollissimas, hisq; simul colligatis uteros illinito, quemadmodũ oculos illinere solent, ita ut pennas exæques, ipsarũq; summas partes tenuissimo filo deliges,& multo rosaceo illinas. Sic autẽ facito. Supinã reclinato, et sub medios lumbos puluinar subijcito,& specillum immittito, ita ut cruribus mulieris extentis,& hinc atq; illinc diductis, specillũ sursum ac deorsum uertas donec promineat. postquã autem uideris in osculo uteri callum, optimũ quidem hoc fuerit, si non adhæreat in coxa, sed ultro sequatur, Si itaq; in osculo uteri inhæret, uolsella tenuissima prehẽsum extrahere conare, prouidus ut placide hoc fiat,& non uiolenter. Et postea uiro condormiet. Si prægnanti menses compareant, stercus asininum siccum,& rubricam,& sepiæ testam terito,& linteo illigata apponito. Aut pæoniæ semina nigra, in uino diluto trita bibenda dato.

Si uero à coitu, imum uentrem dolet,& sanguis recens ipsi appareat, lini semen tusum,& muscum mollem,& adipem anserinũ, mixta ac molli lana excepta imponito. Si uteri extra naturam progressi fuerint, calor habet maxime pudenda,& sedem;& urina paulatim destillat & pudendũ mordet. patitur autem

tem hæc ſi recẽs ex partu uiro condormierit. Quum ſic habuerit, myrti baccas & loti ramenta in aqua coquito, & aquã per noctem ſub dio exponito, atq; ſic frigidiſsimam pudendis affundito, et trita hæc apponito. Poſtea aquam lentiũ bibens, melle & aceto ammixtis, uomat donec uteri fuerint retracti. & lectus à pedibus altior ſit. & graueolentia ſub pudenda ſuffito, odorata uero ſub nares. Cibis utatur q̃ mollisſimis ac frigidis. & uinum aquoſum album bibat, & non lauetur, neq; cũ uiro dormiat. Si uero omnino ex pudendis exciderint, dependent uelut ſcrotum, & dolor corripit. Hoc autẽ contingit quum ex partu laborarit, ut uteros cõcuſſerit, et cũ uiro dormierit in puerperij purgatione. Quũ ſic habuerit, frigefactoria apponat, & quod foris eſt depurgatũ, ac cum uino nigro uinoſo, in quo malum punicum coctũ eſt ablutum, intro detrudat. Deinde mel & reſina, pari menſura eliquata, in pudenda infundantur. & decumbat ſupina pedes ſurſum extẽtos habens. poſtea ſpõgias apponat, & ad lumbos deliget. Quandiu uero ſic habuerit, à cibis abſtinere oportet. Potu uero q̃ paucisſimo uti, donec ſeptem dies prætereãt. & ſi quidem ſic redire uoluerint, bene eſt: ſin minus, ſummas uteri partes deradito, lauato, & cerato picato illinito. Deinde pedes ad ſcalam deligato, ſcalamq; iuxta caput pulſato, & cum manu intrudito. Poſtea crura ipſius alternatim colligato, & diem ac noctem ſinito in quiete, & modicum ptiſanæ ſuccum frigidũ dato, aliud aũt nihil. Poſtera die ipſam reclinato, & cucurbitam q̃ maximam ad coxam affigito, & multo tempore trahere ſinito: & quum detraxeris, reclinatã iacere ſinito, & nihil aliud præter ptiſanæ ſuccum exhibeto, donec ſeptẽ præterierint dies. Cibis autẽ tunc mollisſimis ac paucisſimis utatur. Si uero uentrem exonerare uoluerit, decũbens id faciat, donec quatuordecim dies prętereant. poſtea ſurgat, & q̃ parcisſime deambulet, & ne lauetur, & cibis modicis utatur, ſub pudenda uero ſuffitus per graueolentia fiat. Et poſtquam obambulare inceperit, ſubligar geſtet.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER I. IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

SECTIO PRIMA.

Conſtitutio temporis prima.

In Thaſo autumni tẽpore, circa æquinoctiũ & ſub pleiadas, aquæ multæ, aſsiduæ, molles, uelut in auſtrinis. hyems auſtrina. parui uẽti aquilonares, ſqualores. & omnino hyems quale uer fieri ſolet. Ver autẽ auſtrinũ, frigidum, pluuiæ paruæ. Aeſtas plerunq; nubila, aquarũ inopia. Eteſiæ parum, modice, ſparſim ſpirarunt. Quum autẽ totus hic aeris ſtatus ad auſtrina uergeret, ac cum ſiccitatibus fieret: ante uer quidem ex priore ſtatu, ſubcontrario & aquilonio fiente, paucis obortæ ſunt febres ardentes. atq; his omnino boni ſtatus. & paucis ſanguis erupit, neq; ex his moriebãtur. Tubercula uero circa aurem alteram multis erant, plurimis ex utriſq;, citra febrem erecte obambulantibus. Quibuſdam uero etiam parum incaleſcebant.

Extincta sunt omnibus absq; nocumento. Neq; cuiquã suppurarũt, queadmodum ea quæ ex alijs causis sunt oborta. Erat autẽ natura ipsorũ hæc, laxa erãt, magna, diffusa, nõ cum inflammatione, doloris exortia. omnibus obscure euanuerũt. Fiebant autẽ hæc adolescentibus, iuuenibus, in uigore cõstitutis, & ex his plurimis qui circa palæstram & gymnasia exercebantur. Mulieribus uero paucis fiebant. Plurimis uero tusses siccę, qui tussiebant & nihil reiectabant, & uoces non longe postea raucosæ. Quibusdam uero etiam interposito tempore inflammationes cũ dolore, in altero testiculo, quibusdam in utroq;. Et alijs quidem febres, alijs non. Hæc aũt plurimis laboriose fiebãt. De cætero uero, quantum ad ea quæ in officina medica ad chirurgiã pertinentia fiunt, sine morbo degebant. At uero ante æstatis initium, & per æstatem ac hyemẽ, multi ex his qui longo iam tempore subcorrupti erant, tabidi decubuerunt. Nam & multis qui ambigui erant, tunc tabes cõfirmata est. Quibusdã uero primum cœpit. Et his natura ad tabem uergebat. Moriebantur aũt multi, & plurimi ex his. Et de his qui decubuerũt haud scio an quis etiam modico tempore superuixerit. Moriebantur autem citius q̃ tales morbi transigere solent. Nam alios & lõgiores, & cum febribus cõiunctos, facile ferebant, & nõ moriebantur. De quibus paulo post scribetur. Solus enim & maximus ex his qui tum uigebant, tabidus morbus multos occidit. Erant aũt plurimis ipsorum affectiones huiusmodi: febres horridæ, continuæ, acutæ, in totũ non intermittentes. Modus aũt erat semitertianus, una die leuiores, altera amplius exacerbescentes, & in summa acutiores increbescentes. Sudores uero semper, non per totũ. frigiditas extremitatũ multa, & quę uix recalesceret. Alui turbatæ, biliosę, ex paucis, puris, tenuibus, mordacibus. frequenter ad exonerandos se surgebant. Vrinæ tenues, & crudæ, & decolores, & paucæ: Aut crassitudinẽ habentes, & subsidentiam paruam, non probe desidentes, sed cum cruda quadam ac intẽpestiua subsidẽtia. Tussiebãt autem, pauca, condensata, concocta, paulatim uix educentes. Quibus uero uiolentissima accidissent, his neq; modice concoctio aderat, sed cruda spuere perseuerabant. Fauces autem plurimis horum ab initio, & perpetuo dolebãt, rubo rem habentes cum inflammatione. fluxiones paruæ, tenues, acres. Breui colliquescebant, & affligebantur, omnes cibos perpetuo fastidientes, sitis exortes, & pleriq; circa mortem deliri. Et circa tabidos quidem hæc. Cæterũ æstate iam & autumno, febres multæ, continuæ, nõ uiolentæ, diu quidem ægrotantibus, non autẽ aliàs ita male habentibus oboriebantur. Plurimis alui turbatæ, ita ut ualde toleranter ferrent, & nihil memorabile lædebãt. Vrinæ item plurimis boni quidem coloris & puræ. Verum tenues, & post tempus circa iudicationem cõcoctæ. Tussiebant autem non ualde, neq; ea quæ per tussim reiectantur difficultatẽ exhibebant, Neq; cibum fastidiebant, sed etiã ualde licebat ipsis offerre. In summa subægrotabant tabidi, nõ tabido modo, febribus horridis parum insudantes, aliàs alij, ut qui erroneo modo exacerbarentur, febribus quidem in totũ non intermittẽtibus, sed quæ iuxta naturæ febris tertianæ morem exacerbarentur. Iudicabantur aũt quibus inter hos breuissimæ essent, circa uigesimũ diem. plurimis circa quadragesimũ. Multis circa octoagesimũ. Quibusdã neq; sic, sed uago modo & circa iudicationẽ deficiebãt. horum autẽ plurimis febres rursus non multum tempus intermittentes reuersæ sunt. Ex recidiuis autem in

ijsdem

ijsdem circuitibus iudicabantur. Multis uero ipsorũ producebãtur, ut sub hyemem ægrotarent. Ex omnibus porrò in hac temporis cõstitutione descriptis, solis tabidis lethalia acciderunt. In alijs autem febribus, non.

SECTIO SECVNDA.

Constitutio temporis secunda.

IN Thaso ante autumnũ tempestates non tempestiue, sed derepente in aquilonijs & austrinis multis, humidæ & præerumpentes. Huiusmodi uero durabant usq; ad pleiada, & sub pleiade. Hyems autem aquilonia. Aquæ multæ, largæ, magnæ. Niues. Plerũq; mixta aeris serenitas. et hæc quidẽ fiebãt omnia. frigora uero nõ admodum intempestiua. Iam uero post brumale solstitium, & quando fauonius spirare incipit, posterior hyems magna erat. aquilonia multa. Niues & aquæ assidue multæ. & cœlũ procellosum ac nubilum. Hæc autẽ durabant & nõ remittebãt usq; ad æquinoctium. Ver autẽ frigidum, aquiloniũ, aquosum, nubilum. Aestas nõ ualde æstuosa fiebat. Etesiæ assidue spirarunt. Mox circa arcturũ in aquilonijs, aquæ ualde multæ. Quũ autẽ annus totus humidus & frigidus et aquilonius esset, per hyemẽ sano modo plerũq; habebant. Ante uer autẽ multi quidã, & plurimi morbide degebãt. Primũ igitur cœperũt lippitudines fluidæ, dolorosæ, humidæ, crudæ. Lemæ paruæ & multis difficulter erumpẽtes, plurimis reuertebãtur. defecerũt sero ad autumnũ. Aestate iam & autumno, lienteriæ, & dysenteriæ, & tenesmi, & alui profluuia ex biliosis, tenuibus multis, crudis, & mordacibus: quibusdã uero etiã aquosis. Multis autẽ & urinæ fluxiones cũ dolore biliosæ, aquosæ, ramẽtosæ, purulentę, cum stillicidio, nõ rhenales. sed his alia pro alijs. Vomitus pituitosi, biliosi, & ciborum crudorum reiectiones. Sudores. Omnibus undiquaq; multa humiditas. Fiebãt autem hæc multis erecte obambulantibus, nõ febriẽtibus. Multis itẽ febriẽtibus, de quibus paulo post scribetur. In quibus autẽ omnia hæc præscripta apparebant cum dolore, tabidi fiebãt. Iam uero autũno & sub hyemẽ, febres cõtinuæ, & quibusdã ipsorum paucis ardẽtes, diurnæ, nocturnæ, semitertianæ, tertianæ exactæ, quartanæ, erroneæ. Singulæ uero prædictæ febres multis fiebãt. At ardentes & paucissimis obortæ sunt, & ex ægrotis hi minimum laborauerunt. Neq; enim sanguis erupit, nisi ualde parum, & paucis. Neq; delirabant, aliaq; omnia tolerabilia erãt. Iudicabantur autẽ plurimis ualde bono ordine, cum intermittẽtibus in septẽ ac decem diebus. Neq; mortuum aliquem tunc in febre ardente noui, neq; phrenitim tunc cuiquã factam scio. At uero tertianæ plures quidem q; ardẽtes febres erant ac grauiores, uerũ ordinate in his omnibus, à prima accessione quatuor circuitus habebãt, in septem autem perfecte iudicabantur, neq; ulli horum reuersæ sunt. Quartanæ uero multis quidẽ ab initio ex ordine quartanæ cœperunt. Quibusdã autẽ non paucis, ex alijs febribus ac morbis abscessus ad quartanas fiebant, atq; hos diu, quemadmodum solent, & adhuc diutius tenebant. Diurnæ uero quotidianæ, & nocturnæ, & erroneæ multæ, multis & multo tempore permanebãt, & erecte obambulãtibus, & decumbentibus. Plurimos horum sub pleiada, & usq; ad hyemẽ, febres cõsequebantur. Multos cõuulsiones, magis autẽ pueros ab initio, & febriebãt. & in febribus cõuulsiones fiebant. & erant hæc plerisq; diuturna, uerum innocua, nisi ad hæc, etiã ex alijs omnibus pernicies adesset. At continuæ quidẽ in totum, &

nihil intermittẽtes, exacerbeſcẽtes autẽ omnibus ad naturæ tertianæ modum, una die ſubleuantes, & una exacerbeſcẽtes, omniũ quæ tunc fiebant uiolentiſsimæ erãt, & longiſsimæ, ac cũ maximis doloribus, leniter auſpicãtes, & in totũ ſemper augeſcentes, & in iudicatorijs diebus exacerbeſcẽtes, & in peius procedentes, parũ alleuantes, & ſtatim rurſus ex intermiſsione uiolentius exacerbeſcentes, in iudicatorijs plerunq; diebus peiores fientes. Rigores uero omnibus quidẽ inordinate & erroneo modo fiebãt, parciſsime autẽ & minime his. Verũ in alijs febribus maiores. Sudores multi, his minimi, nihil alleuãtes, ſed ſubcontrario modo damna inferentes. Frigiditas extremitatũ his multa, & uix recaleſcens. Neq; ſomni in totũ, maxime uero hi etiã rurſus ſoporoſi. Ventres aũt omnibus turbati & mali, his aũt longe peſsimi. Vrinæ uero plurimis horũ aut tenues, & crudæ, & decolores, & poſt tẽpus parum cõcoctę iudicatorio modo. Aut craſsitudinẽ quidem habẽtes, uerum turbatæ, neq; cõſiſtentes, neq; ſubſidentes neq; cõcoctæ. Aut paucæ, & crudæ, ac malæ, & ſubſidẽtes. Peſsimæ autem hæ omnes. Et tuſſes quidẽ ad febres comitabantur. Verum non habeo quod ſcribam, an detrimentũ aut utilitas tunc ex tuſsi cõtigerit. Diuturna igitur & moleſta, & ualde inordinate ac erroneo more, & citra iudicationẽ, plurima horum perſeuerabant, tum his qui pernicioſe habebãt, tum his qui non. Si enim aliquos ipſorum paululũ relinquerent, ſtatim rurſus reuertebantur. Quibuſdã uero paucis ipſorũ iudicabãtur, quibus breuiſsime adeſſent, circa octoageſimam diem. & horũ aliquibus reuerſa ſunt, ut plurimi ipſorũ per hyemẽ adhuc ægrotarint. plurimis autẽ citra iudicationẽ defecerũt. Hæc uero pariter acciderũt, & his qui ſuperſtites manſerunt, & qui non. Quum aũt multa & uaria fieret iudicationis impeditio ex morbis, maximũ etiam ac peſsimũ ſignum perpetuo comitabatur, quod pleriq; omnes cibos faſtidirent, & ex his maxime hi, quibus etiã alia exitialia erant. Siticuloſi uero nõ adeo intempeſtiue in his febribus erãt. Quũ uero tẽpus produceretur, & dolores eſſent multi, ac colliquatio mala, his abſceſſus ſuccedebant, aut maiores q̃ ut ferre poſſent, aut minores q̃ ut quicquã prodeſſent: ſed ſtatim recurrerẽt & ad peius cõurgerẽt. Erãt autem quæ his fiebãt hæc: dyſenterię, teneſmi, lienteriæ & alui profluuia. Quibuſdam etiã hydropes, partim cũ his, et partim abſq; his. Quicquid aũt ex his uiolenter accedebat, ſtatim uires deijciebat: aut rurſus nihil proderat. Papulæ paruæ, & nõ pro dignitate rationis excretionis morborũ, & ſtatim rurſus euaneſcentes. Aut iuxta aures tumores, qui nõ ſoluebantur, & nullã de ſe ſignificationẽ præbebãt. Quibuſdã in articulos, maxime uero in coxendicem, paucis iudicatorio modo ceſſantes, & ſtatim rurſus ad habitũ ab initio inualeſcentes. Moriebãtur autẽ ex omnibus, & plurimi ex his pueri iam ablactati, & maiores natu, octennes ac decẽnes, & nondũ puberes. Fiebant aũt hæc his, non ſine prius ſcriptis. Priora uero multis, ſine his. Solũ uero bonũ & maximũ inter ea quæ fiebant ſignum, & quod plurimos in maximis periculis conſtitutos liberauit, quibus ad urinæ ſtillicidiũ conuertebãtur, & ad hoc abſceſſus fiebãt. Accidit autẽ pleriſq; urinæ ſtillicidiũ, maxime his ætatibus. Fiebat & alijs multis, tum erecte obambulantibus, tum in morbis. Statim uero etiã magna quædã mutatio omnium his fiebat. Alui enim etiamſi humectæ eſſent, maligno modo mox ſiſtebãtur, cibosq; omnes libẽter ſumebãt. Et febres poſtea mites erãt. Verum urinæ ſtillicidium

dium his diuturnũ & laboriosum erat. Vrinæ uero his erãt multæ, crassæ, uariæ, rubræ, purulentæ cũ dolore. Atq; hi omnes superstites manserũt, & nullũ ex his mortuũ noui. Quæcunq; uero nõ periculosæ fiunt, concoctiones excremẽtorum omnes undiquaq; tempestiuas aut bonas, & iudicatorios abscessus, cõsiderare oportet. Concoctiones celeritatẽ iudicationis, & securitatẽ sanitatis significant. Cruda uero & incõcocta, & in malos abscessus cõuersa, aut iudicationis sublationẽ, aut dolores, aut diuturnitatẽ, aut mortẽ, aut eorundem recidiuas. Quod uero ex his potissimũ futurum sit, ex alĳs considerandum est. Præterita dicito, præsentia cognoscito, futura prædicito. Hæc tractato. Exerceto circa morbos duo, ut iuues, aut non noceas. Ars ex tribus cõstat, morbo, ægroto, & medico artis ministro. Aegrotũ cum medico aduersari morbo oportet. Capitis & colli dolores ac grauitates cũ dolore, cum febribus, & sine febribus, Phreniticis quidem cõuulsiones, Sed & uirosa uomunt, et quidã ex his subito moriũtur. In ardentibus aũt & alĳs febribus, quibus colli dolor, & tẽporum grauitas, & caligo uertiginosa circa oculos, aut etiam præcordiorũ distentio, non cũ dolore fit, his sanguis per nares erumpit. Quibus aũt grauitates quidem totius capitis, oris autem uentriculi morsus adsunt, & nauseabundi sunt, hi biliosa & pituitosa uomũt. Plerunq; uero pueris in talibus afflictionibus cõuulsiones fiunt. Mulieribus autem tum eadem, tum ab uteris dolores. Senioribus autẽ & quibus iam calor superatur, paraplegiæ uocatæ, leues siderationes, aut insaniæ, aut oculorum priuationes.

Constitutio temporis tertia.

IN Thaso paulo ante arcturum, & sub arcturo, aquæ multæ, magnæ, in aquilonĳs. Circa æquinoctiũ autẽ & usq; ad pleiada, austrinę pluuię paucæ. hyẽs aquilonia. siccitates, frigidi uenti, magnæ niues. Circa æquinoctiũ hyemes maximæ. Ver aquiloniũ, siccitates, pluuiæ paucæ frigidæ. Circa solstitium æstiuũ aquæ paucæ, magna frigora usq; ad canem. Post canem usq; ad arcturum, ęstas calida, æstus magni, non ex accessione augescentes, sed continui ac uiolenti. Aqua non delapsa est. Etesiæ spirarunt. Circa arcturũ pluuiæ austrinæ usq; ad æquinoctium. In hac autẽ constitutione, per hyemem quidem receperunt resolutiones ex sideratione, & multos inuaserunt. & quidã ex ipsis subito moriebantur. Nam hic morbus satis popularis erat. Cætera incolumes degebant. Ante uer autem cœperunt febres ardentes, & usq; ad æquinoctiũ, & ad æstatem durabant. Quicunq; igitur uere & æstate ineunte statim ægrotare cœperunt, plurimi seruabantur. pauci uero quidam moriebantur. In autumno iam & quũ pluuiæ fierent, lethales erant, & plures peribant. Erant autem febrium ardentiũ affectiones. Quibus quidẽ bene ac large sanguis per nares erupit, per hoc maxime seruabantur. & nullum noui qui in hac constitutione mortuus esset, si recte ipsi sanguis profluxisset. In Philisco enim & Epaminone ac Sileno, quarta ac quinta die parum de naribus stillauit, & moriebantur. Plerinq; igitur ægroti circa iudicationẽ rigebant, maxime hi quibus sanguis nõ erupisset. Iidem uero etiam postea insuper riguerunt, & exsudarunt. Quibusdam morbus regius accidit sexta die. Verum his purgatio per uesicã, aut aluus exturbata profuit, aut larga sanguinis eruptio. Velut Heraclides qui decumbebat apud Aristocydem. nam huic & ex naribus sanguis erupit, & aluus turbata est, & per uesicam

purgatus est. Vigesima die iudicatus est. nõ uelut Phanagoræ seruus, cui nihil tale factum est, & mortuus est. Sanguis autẽ plurimis erupit, maxime adolescẽtibus & in uigore cõstitutis, & taliũ pleriq; perierũt, quibus sanguis nõ erupit. Senioribus uero ad morbum regiũ res deuenit. aut alui ipsis turbatæ sunt, aut dysenterici facti sunt. Velut Bioni apud Silenum decũbenti contigit. Populariter grassabãtur etiam dysenteriæ per æstatem. & quibusdam qui ægrotarunt, quibusq; etiam sanguis erupit, ad dysenteriam transitus factus est. uelut Eratonis filio & Mylo, qui multa sanguinis eruptione facta, in dysentericũ statum delapsi superstites manserunt. Multis igitur maxime hic humor redundauit. Nam & quibusdam circa iudicationẽ sanguis non erupit, sed tubercula iuxta aures excitata euanuerunt. Quæ ubi euanuissent, iuxta sinistri lateris mollitudinem, & ad summã coxam grauitas fuit. Quum aũt dolores post iudicationem fierent, & urinæ tenues prodijssent, parũ sanguinis profundere cœperũt. Verum circa quartã & uigesimam, abscessus ad sanguinis eruptionem fiebant Antiphõti Critobuli filio, quæ sedata est, & perfecte iudicatus est circa quadragesimam. Mulieres porrò multæ quidem ægrotarũt, pauciores autẽ q̃ uiri. & pauciores etiã mortuæ sunt. Plurimæ uero grauiter ex partu laborarunt, & post partus insuper ægrotarunt, & hæ maxime perierunt. Velut Telebuli filia, quæ sexta à partu die mortua est. Plurimis itaq; in febribus mẽses apparebant. Quibusdam uero ex naribus sanguis erupit. & uirginibus multis id primũ factum est. Quibusdam & ex naribus sanguis, & mẽses proruperũt. Velut Dætharsei filiæ uirgini apparuerũt tunc primũ, & sanguis largus è naribus fluxit. Neq; ullam mortuã noui, ex his quibus aliquid horũ probe factum esset. Quibus aũt prægnantibus cõtigit ægrotare, omnes fœtus perdiderũt, quas ego noui. Vrinæ uero plurimis boni quidem coloris, uerum tenues & subsidentias modicas habẽtes, ex recrementis tenuibus ac biliosis. Multis aũt alijs iudicatis ad dysenterias res deuenit. Velut Xenophani & Critiæ. Vrinæ aquosæ, multæ, puræ, tenues post iudicationẽ, & subsidentia bona facta, & alijs probe iudicatis. Mentionẽ faciam eorũ quibus factæ sunt, Bioni qui apud Silenum decũbebat. Cratiæ quæ apud Xenophanẽ. Aretonis filię uxori Mnesistrati. Postea uero omnes hi dysenterici facti sunt. Quod urinas minxerũt aquosas, cõsiderãdum est. Circa arcturũ autẽ multis undecima die iudicatio facta est, & bis recidiuæ nõ pro ratione fientes reuersæ sunt. Erant aũt soporosi circa tẽpus hoc, plures aũt pueri. & hi omniũ minime moriebãtur. At uero circa æquinoctiũ, & usq; ad pleiada, & sub hyemẽ, comitabãtur quidem febres ardẽtes. Sed & phrenitici plurimi tũc fiebant. & pleriq; horũ moriebãtur. fiebant autẽ & per æstatem pauci. Quũ igitur febres ardentes inciperẽt, significationẽ de se præbebãt quibus pernicies immineret. Statim enim ab initio febris acuta, parũm insuper rigebant, uigiles erant, siticulosi, anxij, parum exudantes circa frontem & clauiculas, nullus per totũ, multum delirabant, tumores, tristitiæ, extremitates subfrigidæ, pedes summi & maxime manuum summæ partes. Exacerbationes in diebus paribus. Plurimis autẽ quarta die dolores maximi, & sudores plerunq; subfrigidi, & extremitates non amplius recalescentes, sed liuidæ, subfrigidæ. & neq; sitiebant. Ad hæc urinæ his nigræ, paucæ, tenues, & alui sistebantur. neq; sanguis è naribus erupit ulli ex his quibus hæc accidissent, sed parum stillauit.

Neq;

Necq ad recidiuam ulli horũ res deuenit. Sed sexta die mortui sunt cũ sudore. Phreniticis autem acciderunt præscripta non omnia. Iudicabantur autẽ his plerunq; die undecima, quibusdã uigesima. Quibus non statim ab initio phrenitis cœpit circa tertiam aut quartã diem, sed moderate habebãt primo tempore, his circa septimam morbus ad acumen transiit. Magna itaq; erat morborum multitudo. Ex ægris aũt maxime moriebãtur adolescẽtes, iuuenes, in uigore ætatis cõstituti, leues, subalbicante cute, rectos itemq; nigros capillos habentes, & oculos nigros, & qui in quiete & ocio uixerant, & alta uoce, aut gracili, aut aspera præditi, balbi, iracundi, & mulieres plurimæ ex hac specie moriebantur. At in hac constitutione ex quatuor signis maxime seruabantur. Quibus uidelicet sanguis è naribus probe erupisset. Aut urinæ multæ, & multam subsidentiam habentes per uesicam prodiissent. Aut per uentrẽ turbata, biliosa tempestiue processissent. Aut qui dysenterici facti essent. Acciditq; multis ut non ex uno præscriptorum signorum iudicarentur, sed per omnia percurrerent. & grauius quidem habere uidebantur, cõseruabantur autem omnes quibus hæc accidissent. Mulieribus autẽ & uirginibus accidebant item præscripta signa omnia. Quibus autem uel horũ quippiã bene accideret, aut menses large apparerent, per hæc seruabãtur ac iudicabantur, necq; ullam interiisse noui, cui ex his aliquid accidisset. Philonis enim filiæ sanguis ex narib. large fluebat. Septima autem die intẽpestiuius cœnauit & mortua est. Quibus in febribus acutis, magis ardentibus, lachrymæ inuitæ defluũt, his sanguinis à naribus eruptionem expectare oportet, si etiam alia perniciose non habeant. Nam his qui male habent, non sanguinis eruptionem, sed mortem significant. Tubercula iuxta aures in febrientibus cum dolore oborta, quibusdam febre iudicatorio modo deficiente, necq; sedantur, necq; suppurantur: hæc biliosum alui profluuium, aut dysenteria, aut crassarum urinarũ subsidentia soluit. Velut Hermippo Clazomenio. Iudicationes autẽ ex quibus cognoscimus, aut similes sunt, aut dissimiles. Velut duo fratres qui simul eadem hora ægrotare cœperunt. Decumbebant autem iuxta theatrum Epigenis fratres. Horum seniori sexta die iudicatio facta est, iuniori uero septima. Recidiua facta est utrisq; simul eadem hora. Intermisit dies quinq;. Ex recidiua iudicatio facta est utrisq; simul in totum, die decima septima. Plurimis autem sexta die iudicatio facta est, intermisit sex. Ex recidiuis autem iudicatio facta est quinta die. Quibusdam uero septima iudicatus est morbus, & septem diebus intermisit. Ex recidiua uero iudicatus est tertia. Quibusdam autem iudicatus est quinta, intermisit septem, rediit per tres, intermisit unam, insuperq; unam rursus occupauit. Aliquibus uero iudicatus est sexta, intermisit sex, rediit per tres, intermisit unã, & una iudicatus est: Velut Euagonti Daipharsis filio. Quibusdam autem iudicatus est sexta, intermisit septem: ex recidiua uero iudicatus est quarta. Velut filiæ Aglaidæ. plerinq; igitur ex his qui ægrotarunt in hac constitutione, hoc modo ægrotarunt. & nullum noui ex his qui superstites manserunt, cui nõ rediissent recidiuæ secundum rationẽ fientes, & seruati sunt omnes quos ego noui, quibus hoc genus recidiuæ factæ sunt. Necq; ægrotantiũ hoc modo ullum aliquẽ noui, quem recidiua iterum repetiisset. Moriebantur autem in morbis his plurimi sexta die: uelut Epaminondas, & Silenus, & Philiscus Antagoræ filius. Quibus

autem tubercula iuxta aures facta essent, his iudicatio facta est uigesima die. Restincta autem ac sedata sunt omnibus, & non suppurata sunt, sed ad uesicā conuersa. Cratistonacti qui apud Heracleum habitabat, & Scymni fullonis ancillæ suppurauerunt, & mortui sunt. Quibus autem iudicatus est septima die, intermisit nouem, reuersus est morbus. Iudicatus est ex recidiua quarta die. Quibus autem iudicatus est septima die, intermisit sex, deinde rediјt, & iudicatus est septima uelut Phanocrito, qui decūbebat apud Gnathonem pictorē. Sub hyemem circa solstitium hybernum, & usq; ad æquinoctiū, perseuerabant quidem & febres ardentes, & phrenitides, & multi moriebantur. Iudicationes tamen transmutatæ sunt, & iudicatio facta est plurimis ab initio die quinta, intermisit quarta, recidiua facta est, ex recidiua uero iudicatio facta est quinta die. In summa quatuordecim diebus. Sic autem facta est iudicatio pueris plurimis, immo etiam senioribus. Quibusdam uero morbus iudicabatur die undecima. Reuertebatur decimaquarta, iudicabatur perfecte uigesima. Si uero aliqui insuper riguissent circa uigesimā, his iudicabatur quadragesima. Superriguerūt autē plurimi circa iudicationē ab initio. Qui uero circa iudicationē ab initio riguerūt, etiā in recidiuis unà cū iudicatione riguerūt. Riguerūt aūt paucissimi uere, æstate plures, autūno adhuc plures, hyeme longe plurimi. At sanguinis eruptiones cessabant.

SECTIO TERTIA.

Morbos dinoscimus edocti, ex cōmuni omniū natura, & ex uniuscuiusq; propria, ex morbo, ex ægroto, ex his quæ offerūtur, ex eo qui offert. Ex his enim & breuiores, & grauiores redduntur: ex tota ac partiali constitutione cœlestiū, & uniuscuiusq; regionis, ex uictu, ex uitæ studiјs, ex ætate cuiusq;, sermonibus, moribus, taciturnitate, cogitationibus, somnis, uigiliјs, insomniјs quibusdā & quando, uellicationibus, pruritibus, lachrymis, exacerbationibus, secessibus, urinis, sputis, uomitib. & quæ ex quibus, in quos, successiones morborum: & qui abscessus ad perniciem, & ad iudicationem: Sudor, rigor, frigiditas, tussis, sternutationes, singultus, spiritus, ructus, flatus silentes, strepentes, sanguinis eruptiones, hæmorrhoides. ex his aūt, & quæ per hæc fiunt, cōsiderandū. Febres quædam cōtinuæ sunt, quædam interdiu tenent, noctu intermittunt. Aut nocte tenent, die intermittūt. Semitertianæ, tertianæ, quartanæ, quintanæ, septimanæ, nonanæ. Sunt autē acutissimi, & maximi ac grauissimi morbi, & maxime lethales, in cōtinua febre. Securissima uero omniū, et facillima ac lōgissima est quartana. Non enim solū ipsa à seipsa talis est, sed etiā ab aliјs magnis morbis liberat. At in semitertiana appellata, contingit quidem & acutos morbos fieri, & est hæc præ cæteris maxime lethalis. Sed & tabidi, & quicunq; ex aliјs lōgis morbis ægrotāt, ex hac maxime ægrotāt. Nocturna nō admodū lethalis est, uerū lōga. Diurna lōgior. Quibusdā aūt & ad tabem uergit. Septimana lōga est, uerū nō lethalis. Nonana adhuc lōgior, & nō lethalis. Tertiana exacta cito iudicatur, & nō est lethalis. Quintana pessima omniū est. Nam & ante tabem, & iam tabidis superueniens, occidit. Sunt aūt modi, & constitutiones, & exacerbationes singularum harum febrium, æque cōtinuarum ac intermittentium. Velut uerbi causa, Cōtinua quibusdam ab initio floret, & uiget maxime, & ad deterius procedit. Circa iudicationem uero & unà cum iudicatione, imminuitur. Quibusdam uero molliter incipit & submisse, augescit

aũt & exacerbatur quotidie, Circa iudicationẽ uero & unà cũ iudicatione, acervatim elucet. Quibusdã leniter auspicata augescit & exacerbatur. & ubi aliquãdiu in uigore fuit, rursus remittit usq; ad iudicationẽ, & circa iudicationẽ. Atq; hæc cõtingere solent in omni febre, & in omni morbo. Oportet autẽ uictus rationem ex horũ consideratione offerre. Multa uero etiam alia signa his sunt cognata, de quibus partim scriptũ est, partim scribetur. Ad quę ratiocinari oportet, examinareq; ac cõsiderare, cui horũ acutus ac lethalis sit morbus, aut à quo superstes sit futurus. & cui offerendũ sit, aut non, & quãdo, & quantũ. & quid offerendũ erit. Quæ uero paribus diebus exacerbantur, paribus iudicantur. Quorum aũt exacerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus iudicãtur. Est autẽ primus iudicatorius, ex circuitibus diebus paribus iudicantibus, quartus dies. Deinde sextus, decimus, decimusquartus, decimusoctauus, uigesimus, uigesimus quartus, uigesimus octauus, trigesimus, trigesimus quartus, quadragesimus, sexagesimus, octogesimus, & cẽtesimus uigesimus. Ex circuitibus uero in imparibus diebus iudicãtibus, primus est dies tertius. deinde quintus, septimus, nonus, undecimus, decimus septimus, uigesimus primus, uigesimus septimus, & trigesimus primus. At uero nosse expedit, si aliter iudicatio fiat, extra præscriptos dies, recidiuas fore significat, & fuerit sane perniciosa. Oportet autem animaduertere nosse, in his temporibus iudicationes futuras esse, ad salutem, aut perniciem: aut inclinationes ad melius, aut deterius. Erroneæ porrò febres, & quartanæ, & quintanæ, & septimanæ, & nonanæ, in quibus circuitibus iudicentur considerandum est.

AEGROTI QVATVORDECIM. PRIMVS

PHiliscus prope muros habitabat, decubuit. Primo die febris acuta, sudauit, noctem laboriosam habuit. Secũdo die omnia exacerbata sunt. Vesperi ab infuso per clysterẽ adhibito bene habuit, noctẽ quietã. Tertio mane & usq; ad meridiem, uisus est à febre liber esse. Ad uesperã febris acuta cũ sudore, siticulosus erat, lingua resiccabatur, nigra minxit, noctẽ molestã habuit, nõ dormiuit, omnino delirauit. Quarto omnia exacerbata sunt, urinæ nigræ, nox tolerabilior, urinæ melioris coloris. Quinto circa meridiẽ parũ de naribus stillauit nõ mixtum. Vrinæ uariæ, quæ habebãt innatantia quædã rotunda, genituræ similia, dispersa, nõ subsidebãt. Subdita glande, flatuosa pauca prodierũt. noctẽ habuit laboriosam, somni parui, sermones, deliramẽta, extremitates undiq; frigidæ, et nõ amplius recalescẽtes. minxit nigra, dormiuit parũ, ad diẽ uoce destitutus est, frigidũ sudauit. extremitates liuidæ. Circa meridiẽ sexta die mortuus est. Huic spiritus ad finẽ usq; uelut reuocãti, rarus & magnus. Splen eleuatus est orbiculari gibbositate. Sudores frigidi perpetuo. Exacerbationes diebus paribus.

AEGROTVS II

SIlenus habitabat in Platamone, prope filios Eualcidis. Hũc ex lassitudinib. & potationibus, ac exercitijs intẽpestiuis febris corripuit. Cœpit aũt ægrotare ex lũbis, & caput grauitas tenebat. & colli distẽtio erat. Ab aluo prima die biliosa, mera, spumosa, abũde colorata, multa prodierũt. Vrinæ nigræ nigram subsidentiã habentes, siticulosus, lingua resiccata, nocte nihil dormiuit. Secũda die febris acuta, secessus plures, tenuiores, spumosi. Vrinæ nigræ, nox molesta, parum delirauit. Tertia omnia exacerbata sunt, præcordij distentio utrinq;

oblonga

oblõga ad umbilicũ submollis. Secessus tenues, subnigri. Vrinæ turbatæ, subnigræ. Nocte nihil dormiuit, sermones multi, risus, cantus, continere se nõ potuit. Quarta per eadem. Quinta secessus meri, biliosi, leues, pingues. Vrinæ tenues, pellucidæ. parũ resipiscebat. Sexta circa caput parum sudauit. extremitates frigidæ, liuidæ. Iactatio multa. ab aluo nihil prodijt. Vrinæ suppressæ sunt, febris acuta. Septima die uoce destitutus est. extremitates non amplius recalescebãt. nihil minxit. Octaua sudauit frigidũ per totũ sudorẽ. papulæ cum sudore rubræ, rotundæ, paruæ, uelut uari permanebant, nõ abscedebãt. Ab aluo uero cũ parua irritatione, stercora tenuia uelut incõcocta, multa prodibãt cũ dolore. Vrinã reddebat cũ dolore mordacẽ. Extremitates parũ recalescebãt. Somni tenues, soporosi. Vox intercepta. Vrinæ tenues, pellucidæ. Nona per eadem. Decima potum non suscipiebat. Soporosus erat, somni autem tenues. Ab aluo similia. Minxit aceruatim subcrassum, depositum subsidens. subsidentia crassæ farinę similis, alba. Extremitates rursus frigidę. Vndecima mortuus est. Ab initio huic & ad finem usq; spiritus magnus rarus. præcordij palpitatio asidua. Aetas erat circa annos uiginti.

AEGROTVS III

HErophonti febris acuta. Ab aluo pauca ab initio uelut in tenesmo. Postea uero tenuia prodibant biliosa, frequẽtiora. Somni nõ aderant. Vrinæ nigræ, tenues. Quinta mane surditas. Exacerbata sunt omnia. Splen eleuatus est. Præcordij distentio. Ab aluo pauca, nigra prodierũt. delirauit. Sexta delirabat. ad noctẽ sudor, frigiditas. delirus permanebat. Septima perfrigerabatur, Siticulosus, delirabat, noctu resipiscebat, obdormiuit. Octaua febricitauit, splen minuebatur, intelligebat omnia. doluit iuxta inguen, tumor primũ è directo splenis. Deinde dolebat utrasq; tibias. nox tolerabilis. Vrinæ coloris melioris paruã subsidentiã habebant. Nona sudauit, iudicatus est morbus, intermisit. Quinta reuersus est. Statim aũt splen eleuatus est, febris acuta, surditas rursum. Post recidiuã tertia die splen minuebatur, surditas minor erat, crura dolebant, noctu sudauit. Iudicatus est die septimadecima. Neq; delirauit in recidiua.

AEGROTVS IIII

IN Thaso Philini uxorem, quæ filiam pepererat, quum purgatio secundũ naturam facta esset, & aliàs leuiter degeret, decimaquarta à partu die febris uehemens corripuit cum rigore. Ab initio uero cor dolebat, & circa præcordium dexterũ. muliebrium partiũ dolores. purgatio cessauit. Vbi uero glandẽ subdidisset, hæc quidẽ leuiora facta sunt. Capitis aũt colli & lumborũ dolores permanebant. Somni nõ aderant. Extremitates frigidæ. Siticulosa erat. aluus combusta. pauca egerebat. Vrinę tenues, ab initio decolores. Sexta die ad noctẽ multũ delirauit, et rursus resipiscebat. Septima siticulosa. secessus biliosi, abũde colorati. Octaua superriguit. febris acuta. cõuulsiones multæ cũ dolore. multũ delirabat. Glãde subdita exurgebat, multaq; cũ fluxione biliosa prodibãt. Somni nõ aderãt. Nona cõuulsiones. Decima parũ resipiscebat. Vndecima dormiuit. omniũ recordata est. Statim aũt rursus delirauit. Vrinã aũt reddebat cũ conuulsionibus, aceruatã, multã. illis aũt parũ admonẽtibus, crassam albã: qualis est ex his quæ subsiderũt, ubi multo tẽpore sita, fuerint cõturbata. non subsidebat. color & crasitudo talis, qualis est in urinis iumẽtorũ. Talia mingebat, quæ & ego uidi

di. Circa decimum quartũ diem palpitationes per totũ corpus, sermones multi, parum resipiscebat. Verum statim rursus delirabat. Circa decimum septimũ uoce destituebatur. Vigesima mortua est.

AEGROTVS V

EPicratis uxorem, quæ decumbebat apud Archegetem, partui iam propinquam, rigor fortiter corripuit, non incaluit, uelut dicebant. Et postridie eadem erant. Tertia die peperit filiam, & alia omnia iuxta rationẽ uenerunt. Postridie à partu febris acuta eam inuasit, cordis dolor & muliebrium partiũ. Vbi uero glandem subdidisset, hæc quidem leuiora facta sunt. Capitis aũt & colli ac lumborum dolor. Somni nõ aderant. Ab aluo modica biliosa, tenuia, pura prodibant. Vrinæ tenues, subnigræ. Sexta die à quo febris ipsam corripuit, ad noctem delirauit. Septima omnia exacerbata sunt, uigilans delirauit, siticulosa, secessus omnes biliosi abũde colorati. Octaua superriguit, plus dormiuit. Nona per eadem. Decima crura laboriose dolebat. Cordis dolor rursus, capitis grauitas, non delirauit, magis dormiuit, aluus restitit. Vndecima sudauit, minxit melius colorata, multam subsidentiã habentia, leuius degebat. Decimaquarta superriguit, febris acuta. Decimaquinta uomuit biliosa, flaua, satis multa. Sudauit sine febre. Ad noctẽ febris acuta. Vrinæ crassæ subsidẽtiam albam habẽtes. Decima sexta ad noctem exacerbata est, & cum molestia non dormiuit, delirauit. Decimaoctaua siticulosa, lingua combusta est, non dormiuit, multũ delirauit, crura dolebat. Circa uigesimam mane parũ riguit, soporosa, quiete dormiuit, uomuit biliosa, pauca, nigra. Ad noctem surditas. Circa uigesimã primam lateris sinistri grauitas, per totũ cum dolore, parum insuper tussijt. Vrinæ crassæ, turbatæ, subrubræ, quæ depositæ non subsidebant, cætera leuiora, non sine febre. Statim ab initio fauces dolebat, rubor aderat, columella reuulsa, fluxio acris, mordax, salsa, perpetuo perseuerabat. Circa uigesimã septimã febri libera, in urinis subsidentia, latus dolebat. Circa primam & trigesimã febris corripiebat, aluus ex biliosis turbata est. Quadragesima die uomuit pauca biliosa. Iudicata est perfecte libera à febri die octogesima.

AEGROTVS VI

CLeanactiden qui supra Heracleum decumbebat, febris corripuit erroneo modo. Dolebat aũt caput ab initio, & latus sinistrũ, & aliarũ partiũ dolores aderant, lassatorũ modo, febres exacerbabãtur aliàs aliter inordinate. Sudores quãdoq;, quãdoq; nõ. Exacerbationes utplurimũ in iudicatorijs diebus magis accedebãt. Circa uigesimã quartam summas manus dolebat. Vomuit biliosa, flaua, satis multa. Paulo post aũt æruginosa. Ab omnibus alleuatus est. Circa trigesimam sanguis ex utrisq; naribus erũpere cœpit, atq; hoc erroneo modo paulatim usq; ad iudicationẽ. Nõ autem fastidiebat cibum, neq; siticulosus erat per totũ tempus, neq; insomnis. Vrinæ tenues, non decolores. Circa quadragesimam minxit subrubra, subsidentiã multam ualde rubram habentia, alleuatus est. post hæc autem urinæ uarie, quandoq; subsidentiam habebãt, quandoq; non. Sexagesima urinis subsidentia multa, & alba, & leuis. Remiserũt omnia, febres intermittebant. Vrinæ tenues quidem, uerũ boni coloris. Septuagesima à febre liber permãsit diebus decem. Octogesima riguit, febris acuta corripuit, multũ sudauit. Vrinis subsidentia rubra, leuis, perfecte iudicatus est.

AEGROTVS VII

MEtonē febris uehemens corripuit, lumborū grauitas dolorosa. Postridie ubi aquam bibisset satis multā, ab aluo probe prodijt. Tertia capitis grauitas. Secessus tenues, biliosi, subrubri. Quarta omnia exacerbata sunt. Fluebat à dextra nare bis sanguis modicus. Noctē moleste tulit. Secessus similes tertiæ diei. Vrinæ subnigræ, habebant quiddam in medio innatans, subnigrū, diuulsum. non subsidebāt. Quinta effluxit ex sinistra nare sanguis largus, merus. Sudauit. iudicatus est. Post iudicationem insomnis, delirabat. Vrinæ tenues, subnigrę. Capitis lotionib. usus est. dormiuit. resipiscebat. Huic recidiua facta non est. Sed sanguis erupit sæpe etiam post iudicationem.

AEGROTVS VIII

ERasinum qui habitabat circa Bootæ torrentem, febris uehemēs corripuit post cœnā. nocte turbatus fuit. diem primam quiete, noctē laboriose trāsegit. Secunda omnia exacerbata sunt, ad noctē delirauit. Tertia dolorose, multum delirauit. Quarta molestissime, ad noctem nihil dormiuit. Insomnia & ratiocinationes. deinde peiora, & magna, & periculosa, timor, molestia. Quinta mane resipiscebat ac intelligebat omnia. Verum ad meridiem multū insanijt. continere se non potuit. Extremitates frigidæ subliuidæ. Vrinæ inconcoctæ. Circa solis occasum mortuus est. Huic febres perpetuo cum sudore. præcordia sublimia. distentio cum dolore. Vrinæ nigræ habentes quædam in medio suspensa innatantia rotunda, non subsidebant. Ab aluo stercora prodibant. Sitis perpetuo non ualde. Conuulsiones multæ cum sudore, circa mortem.

AEGROTVS IX

CRitoni in Thaso erecte obambulanti, pedis dolor fortis à magno digito cœpit. Decubuit eadem die. horridus, anxius, parū subcalescens. nocte desipuit. Secunda die tumor laxus per totū pedem, & circa malleolum subrubens cum distentione. Pustulæ nigræ. febris acuta. insanijt. Ab aluo uero mera, biliosa, satis multa prodibant. Mortuus est altera ab initio die.

AEGROTVS X

CLazomenium qui ad Phrynichidæ puteum decumbebat, febris uehemēs corripuit. Dolebat autem caput, collum, lumbos ab initio. Statim aūt surditas. Somni nō aderant. Febris acuta inuasit. Præcordium eleuabatur cum tumore. distentio non ualde. lingua sicca. Quarta ad noctem desipuit. Quinta laboriose omnia exacerbata sunt. Circa undecimam parum remiserunt. Ab aluo uero ab initio & usq; ad decimāquartam, tenuia multa aquei coloris prodibāt. Toleranter ea quæ ad secessum pertinent ferebat. Postea aluus restitit. Vrinæ perpetuo tenues quidem, uerum boni coloris, & multa in medio suspēsa habebant diuulsa, non subsidebant. Circa decimāsextam minxit paulo crassiora, habebant subsidentiam paruam, paululum alleuarūt, resipiscebat magis. Decima septima rursus tenuia. Circa utrasq; aures tubercula extiterunt cū dolore. Somni non aderant, delirabat. Circa crura dolebat. Vigesima à febre liber iudicatus est. nō sudauit. omnia intelligebat. Circa uigesimā septimam coxæ dextræ dolor fortis, cito quieuit. Tubercula uero iuxta aures neq; sedata sunt, neq; suppurata, uerum dolebāt. Circa trigesimā primam profluuiū alui ex multis aquosis, cum eiusmodi quæ in dysenteria prodire solent. Vrinas crassas mingebat.

Tubercula

Tubercula circa aures sedata sunt. Circa quadragesimũ oculum dextrum dolebat, obscurius uidebat. Restitutus est.

AEGROTVS XI

DRomeadæ uxorem quæ filiam pepererat, & alijs omnibus secundũ rationem factis, secunda die rigor corripuit. febris acuta. Cœpit autẽ prima die dolere circa præcordia fastidiosa ac nauseabũda, horrida, anxia. & sequentib. nõ dormiuit. Spiritus rarus, magnus, statim reuulsus. Altera à rigore die, stercora ab aluo bene prodibant. Vrinæ crassæ, albæ, turbatæ: qualis fit ex his quæ subsiderunt, ubi multo tempore sita, fuerit conturbata: nõ subsidebant. nocte non dormiuit. Tertia circa meridiem superriguit. Febris acuta. Vrinæ similes. præcordij dolor, fastidiosa ac nauseabunda. nox molesta, nõ dormiuit. Sudauit per totum subfrigida. Statim aũt rursus recalefacta est. Quarta die circa præcordia parum alleuata est. Capitis grauitas cum dolore. in soporem incidit. parũ de naribus stillauit. lingua sicca. siticulosa. Vrinæ tenues, oleosæ. parum dormiuit. Quinta siticulosa. fastidiosa. Vrinæ similes. nihil ab aluo. Circa meridiem multum delirauit, & statim rursus parum resipiscebat. exurgẽs in soporem incidit. frigiditas parua. nocte dormiuit. delirauit. Sexta mane superriguit. Statim autẽ recalefacta est. Sudauit per totum. Extremitates frigidæ. delirauit. Spiritus magnus, rarus. Paulo post conuulsiones à capite cœperunt. Statim mortua est.

AEGROTVS XII

HOmo quidam calefactus cœnauit, & bibit amplius. Vomuit omnia noctu. febris acuta. Præcordij dextri dolor. Inflammatio submollis ex interna parte. noctem moleste tulit. Vrinæ ab initio rubræ, crassæ, depositæ nõ subsidebant. Lingua sicca. non ualde siticulosus. Quarta febris acuta. Dolores omnium. Quinta minxit leue, oleosum, multum. febris acuta. Sexta uesperi multũ delirauit. Nec nocte dormiuit. Septima omnia exacerbata sunt. Vrinæ similes. sermones multi. continere se non potuit. Ab aluo cum irritatione prodierũt liquida turbata, cum lumbricis. Nox laboriosa. Mane riguit. febris acuta. Sudauit calidum. A febre liber esse uisus est. non multũ dormiuit. A somno frigiditas, sputatio. Vesperi multum delirauit. Paulo post uomuit nigra, pauca, biliosa. Nona frigiditas. multũ delirabat. non dormiuit. Decima crura dolebat. Omnia exacerbata sunt. delirauit. Vndecima mortuus est.

AEGROTVS XIII

MVlierem quæ decumbebat in littore, trimestri fœtu grauidam febris uehemens corripuit, statimq́ue lumbos dolere cœpit. Tertia dolor colli, capitis, iuxta clauiculam, & manũ dexterã. Statim lingua uoce destituta est. dextra manus resoluta est cum conuulsione, uelut his qui aliqua siderantur parte contingere solet. Delirabat penitus. noctem moleste tulit, nõ dormiuit. aluus turbata est, ex biliosis, meris, paucis. Quarta die lingua uoce soluta est. Cõuulsiones eorundem. dolores omnium permanebãt. Iuxta præcordia tumor cum dolore. non dormiebat. penitus delirabat. aluus turbata. Vrinæ tenues, non boni coloris. Quinta febris acuta. præcordij dolor. planè delirabat. secessus biliosi. ad noctem sudauit, à febre libera. Sexta resipiscebat. Ab omnibus alleuata est. Verũ circa sinistram clauiculam dolor permanebat. siticulosa. Vrinæ tenues. nõ dormiuit. Septima tremor. in soporem incidit. parum delirauit. dolores iuxta claui

culam,& ſiniſtrum brachiū permanſerunt. Reliqua alleuata ſunt. Omnia intelligebat. Tres dies à febre libera māſit. Vndecima reuerſa eſt, ſuperriguit, febris uehemens corripuit. Circa decimamquartam uomuit biliosa, flaua, ſatis multa. ſudauit. A febre libera iudicata eſt.

AEGROTVS XIIII

MElidiæ, quæ decūbebat iuxta Iunonis templum, capitis & colli, & pectoris dolor fortis cœpit. Statim autē febris acuta corripuit. Mēſes pauci apparebant. Dolores omniū horum cōtinui. Sexta die ſoporoſa, anxia, horrida. rubor in maxilla. parū delirauit. Septima ſudauit. febris dimiſit. Dolores permanebant. Rediȷt. ſomni pauci. Vrinæ perpetuo boni coloris, uerū tenues. Seceſſus tenues, bilioſi, mordaces, ualde pauci, nigri, graueolentes prodibant. In urinis ſubſidentia alba, leuis. Sudauit. Iudicata eſt perfecte undecima die.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. II. IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

SECTIO PRIMA.

CARBVNCVLI in Cranone æſtiui, pluebat in ardorib. aqua larga. Cōtingebat hoc per totū, & maxime ab auſtro. & ſubnaſcebantur quidem in cute ſanies. dum autē intro concipiebantur, caleſcebant, & pruritū inducebant. Deinde puſtulæ uelut ab igne inuſtæ excitabantur. & ſub cutem uri ſibi uidebantur, in ardoribus ſiccitatis. Febres plerūq; citra ſudorē. In his uero ſi minutæ imbris guttæ deciderint, magis ſudatoriæ fiunt ab initio. At hæc difficiliora iudicatu manent, q̄ aliter: Attamen minus, ſi non propter hæc fuerint, ſed propter morbi modum. Febres ardētes in æſtiuis magis fiunt, & in aliȷs temporibus. Reſiccantur autem magis æſtate. Autumno maxime ferinū, & oris uentriculi dolor, quanquā & ipſe minus maleficus fuerit, ipſo morbo tali exiſtente. Aſcarides ueſperi ſimiliter huic. & illæ tunc infeſtant in die plerunq;, nō ſolum ideo quod magis affligūt, ſed etiā ipſæ per ſeipſas. In autumno acutiſsimi morbi & maxime lethales. & omnino ſimilitudinē habent, eo quòd ueſperi exacerbantur: tanq; annus ipſe habeat circuitū morborū. Quale eſt dies morbi, quale eſt ueſpertinū tempus ad exacerbationē: Tale eſt morbi, & uniuſcuiuſq; cōſtitutionis inter ſe, ubi non quid in ſuperiori ſpecie fuerit innouatum. Sin minus, alia ſanè conſtitutione hæc imperiū obtinuerint. Quare etiā annus ad ſeipſum hoc modo ſe habet. In quietis ac conſtantibus temporibus, & annis tempeſtiue tempeſtiua præbētibus, boni ſtatus & iudicatu facillimi morbi fiunt. In incōſtantibus uero, inconſtantes & qui difficulter iudicantur: quum ſanè in Perintho defecerit aut abūdauerit quid, ut aut uenti ſint, aut non uēti: aut aquæ, aut ſiccitates: aut ardores, aut frigora. Ver autem omnino ſaluberrimum, ac minime lethale. Circa principia morborum conſiderandum, an ſtatim florent. Clarum autem hoc fit ex incremento. Incrementa uero ex circuitibus, & iudicationes quoq; hinc manifeſtæ fiunt, itē q; ex acerbationibus

bationibus in circuitibus, si citius accedant, aut non: & si diutius durent, aut non: & si magis affligant, aut non. Ex omnibus autem continuis aut intermittentibus, & diuturnis, & uulneribus, & sputis, & doloribus. Itemq; tuberculorum inflammationes, & quæcunq; alia posterius apparet, fortasis autem & ex alijs communibus rebus, quæ quidem citius fiūt, breuiora sunt: Quæ uero tardius, lõgiora: quum etiam in circuitibus citiorem recursum, ac reliquum augmētum, morbus neget. Nam & eorum qui statim pereunt, ueiociores sunt iudicationes, quoniam & dolores, & continui ac fortes. Quæ uero ad melius iudicant, non statim apparent. Iudicatoria non iudicantia, partim lethalia sunt, partim difficilis iudicationis. Quæ præiudicata sunt, si crude iudicata fuerint, recidiuæ fiunt: Sin minus, iudicationis impeditiones aut malæ iudicationes. Possunt etiam fieri perniciosa, ea quæ non parua sunt. Quæcunq; iudicatoria signa fiunt, eadem hæc si non fiunt, difficilis sunt iudicationis. Quæ uero contraria significant, malum: non solum si recurrant, sed etiam primariæ naturæ contraria repentia. Quemadmodū etiam malorum signum, ea quæ ad contraria repunt. Considerare uero sic oportet, in cibis, compresionibus uenarum, tumoribus præcordiorum, sursum uergētibus, deorsum uergentibus. Sed & multa sunt eiuscemodi, uelut abortientium mammæ graciles fiunt, neq; enim contrarium est: Neq; tusses diuturnæ, quoniam ubi testis intumuit cessant: & testis tumor à tusi cessat & alleuatur: quæ res commonefacit nos communionis pectorum, mammarum, genituræ, uocis. Abscessus aut per uenas, aut per ossa, aut neruos, aut cutem, aut alias emotiones. Boni autē sunt qui infra morbum fiunt, uelut uarices, lumborum grauitates ex supernis. Optimi uero potisimum sunt inferni, & longisime infra uentrem, & remotisimi à morbo: & qui per effluxionem fiunt, uelut sanguis è naribus, pus ex aure, sputum, urina, quæ per effluxionem fiunt. At abscessus quibus hæc nõ fiunt, sunt uelut dentes, oculi, nasus, sudor. Sed & quæ sub cutem abscedunt foras tubercula, uelut putrescentia, & quæ suppurantur, aut ulcus, aut eiusmodi pustulæ, aut squamæ, aut defluuiū capillorum, uitiligines, lepræ, aut eiusmodi quæ abscessus sunt aceruatim fluentes, & non semirepētes, & quæcūq; alia dicta sunt: & si nõ pro rationis excretionis morbi dignitate fiant, uelut Temeni nepti, ex morbo forti ad digitum decubuit, qui quum non sufficeret ad suscipiendū morbum, recurrit, Mortua est. Abscessus aut per uenas, aut per aluum, aut per neruos, aut per cutem, aut iuxta ossa, aut secundum spinalem medullam, aut secundum alias effluxiones, os, pudendum, aures, nares, ex utero menses. Iudicationes postridie fiunt, uelut ad lumbos, aut ad femur, & ad testes: Quādoq; ex tusi, & testis ipse à seipso. Tusiculosi abscessus, qui supra uentrē sunt, non similiter perfecte liberant. Sanguinis eruptiones largæ ex naribus plerunq; liberant, uelut Heragoræ, quod medici non animaduerterunt. Qui uoces asperas natura habent, his etiam linguæ subasperæ sunt, & quæcūnq; asperitates à morbis similiter. Quæ igitur duræ sunt linguæ à natura, etiā sine morbo hoc habēt. Molles uero tardiores sunt, & ad peccatum, & ad bonum, quàm prior natura. Consideranda sunt etiam longa capita, ex uiuendi ratione, & ceruices longæ, ab inclinationibus. & uenarū amplitudo & crasitudo, ab eadem, & angustiæ, ac latitudines, & breuitates, ac tenuitates, ex contrarijs.

Quorum uenæ amplæ, & uentres, & ossa ampla, hi sunt qui tenues sunt. Pingues uero his contraria habent. & in his qui fame macerantur, mediocritates. Ab his consideranda ea sunt quæ præpropera incrementa unicuiq; detrahunt, & quæ diminutiones adaugent. & ea quæ incrementa coadaugent, & quæ corroborant. Et quæ sint communes uenarum dissectiones. Pectinum ruptiones quæ quidem circa pubem fiunt, utplurimum statim sunt innoxiæ. Quæ uero paululum supra umbilicum in dextera parte, hæ dolorosæ sunt & anxiosæ, & stercoris uomitum inducunt, uelut etiam Pittaco accidit. Fiunt autem hæ, aut à plaga, aut uulsura, aut alterius insultu: Quibus id quod medium est inter abdomen & cutē inflatur, & non sedatur. Color est uelut qui multum pallidus est, & qui ex candicante pallet: quoniā omne huiusmodi ab hepate est, & ex hoc sunt hepatici in his morbi. & morbi regij ab hepate, ad subalbidum colorem uergunt. & qui ex aqua inter cutem, & ex pituita alba laborant. Qui uero à splene sunt, tum hydropes, tum morbi regij, nigriores sunt. Sed & ulcera quæ ægre persanantur exalbidorum sunt, qui ferè lentis colorem referunt: & cutis diffringitur ac labia, uelut Antilochus habuit & Aleuas, ab humoribus ex corpore salsuginoso, quod sub cute maxime, & à capite contingit, quum à pulmone fuerit calefactum. Occasiones unde quis ægrotare cœpit, considerare oportet, siue capitis sit dolor, siue auris, siue lateris. Signum autem sunt in quibusdam dentes, & in quibusdam inguinum tumores. Vlcera fientia ac iudicantia febres, & tubercula: Quibus hæc non fiunt, iudicatio sublata est. Quibus intus relinquuntur, certissimæ recidiuæ ac celerrimæ.

Crudos ac liquidos secessus, milium solidum in oleo coctum sistit. Exemplo est nautæ puer, & Myriochaune.

SECTIO SECVNDA.

MVlier cor, hoc est os uentriculi dolebat, & nihil remittebat dolor. Huic polentæ pollen in mali punici succum inspersus, & semel in die acceptus in cibo satis fuit, & non reuomebat, uelut Charioni contigit. Mutationes prosunt, si non ad praua mutentur, uelut his qui à medicamentis uomunt febrium gratia. Fines in meraciora desinentes, putrefactionē significant, uelut Dexippo. Serapis ex liquida aluo intumuit. Pruritus autem haud scio quot diebus, non ultra. Habebat autem & abscessum quendam in lateris mollitudine, qui nigrefactus occidit. Et Stymargi uxor ex uentris per paucos dies turbatione, ubi multum in sistendo laborasset, & post pueri sexus fœminei quadrimestris ex corruptione discessum sana facta esset intumuit. Moscho è calculo laboranti fortiter, in superna palpebra ordeolum obortum est magis ad aurem. Deinde intro exulceratum est. Quinta & sexta die ex internis pus erupit. Infernas affectiones soluit. Glandularum tumor ac inflammatio circa aurem erat, itemq; inferne in collo, è directo superni tumoris. Aristæi uxoris frater fatigatus in uia incalescebat. Deinde in tibia tumores fiebant terebinthi fructui similes. Postea febris continua fiebat, & postridie sudor factus est, & alijs paribus diebus semper idem fiebat. Adhuc autem febris tenebat. Erat autem sublienosus. Ex sinistra nare sanguis erumpebat frequenter & paulatim. Iudicatus est. Postridie iuxta sinistram aurem tumor. Sequenti die etiam circa dextram, sed hic minor, & insuper tepescebat. Hi euanuerūt,

&

& non suppurati sunt. Qui ab Alcibiade uenit, ei ex febribus modicis ante iudicationem testis sinister intumuit. Habebat autem splenem magnum. & sanè tunc iudicata est febris uigesima die. Deinde aliàs atque aliàs subincalescebat, & subfloridum spuebat. Cuidam manus dextra, & crus sinistrum, quum ex tussi parum & nihil memorabile eiecisset, siderationis modo resoluta sunt: alia uero nulla re alterata est, neque facie, neque mente: Nec uero adeò fortiter illis partibus. Cœpit ad melius procedere circa uigesimam diem. Factum autem hoc est illi ferè circa mẽsium eruptionem, & fortasis tunc primum apparebant. Erat enim uirgo. Apœmantus & pater fabri illius qui caput fregit, & Nicostratus non extussiebant quicquam. Erant autem alibi circa rhenes dolores. Interrogationes factæ sunt. dicebant ipsos semper repleri potu aut cibo. Dolores fortissimos quo modo dinouerit quis conspicatus, fuga, tolerantiæ, experientiæ, & timiditates indicant. Aqua quæ cito calescit, & cito frigescit, semper leuior est. Cibi & potus experientia opus habent, an ad æqualitatem maneant. Dicendum quòd ubi sanguis effluxit, excallescunt, & quæcunque alia huiuscemodi. Abortus masculus sexaginta dierum, in partiũ suppresionibus salubris. Hercules intumescebat mali ipsius die octaua. Magis ex dysenteria laborat, quisquis sanè etiam è tenesmo uexatur. Quædam lactans pustulas per corpus ubique habebat. Postquam autem lactare cessauit, sedatæ sunt per æstatem. Coriarij illius qui coriacea præparabat, uxori, quum peperisset & perfecte exoluta esset, uisum est de secunda membranosum quiddam remanere: discessit autem quarta die male. Nam urinæ stillicidio uexabatur. Statim concipiens peperit masculum. Habebat autem iam multos annos, & postremum neq; menses prodibant. Quando autem peperisset, urinæ stillicidium paululum intermittebat.

Quædam priusquam conciperet, coxam dolebat. Postquam autem concepit, non amplius dolebat. Vbi uero peperit, uigesima die rursus doluit. Peperit igitur masculum. Prægnanti in tibia inferne dextera, tertio aut quarto mense pustulæ, ad quas manna thuris utimur, itemq; in manu dextera iuxta magnum digitum: haud scio an peperit, reliqui enim ipsam semestrem, habitabat autem uelut ego puto, in ædibus Archelai ad rupem. Antigenis uxor habitabat iuxta Nicomachum, peperit puerum carnosum quidem, uerum qui haberet maximas partes discretas, magnitudine uero esset quatuor digitorum, & sine ossibus, deinde crassus ac rotundus. Hæc autem anhelosa erat ante partum. Deinde simul cum partu pus reuomuit modicum, uelut ex furunculo uocato tuberculo. Quæ filias peperit gemellas, & difficulter peperit, & non ualde purgata est, tota intumuit. Deinde uenter ipsi magnus fiebat. Reliqua uero reprimebantur. & rubicunda prodibant usque ad sextum mensem. Deinde alba ualde per omne iam tempus. Atque hæ fluxiones ueneri officiebant, & mera rubicunda ipsi profluebant. In diuturnis intestinorum leuitatibus ructus acidus fiens, antea nũquam factus, signum bonum, uelut Demænetæ contigit. Fortasis autem licet etiam arte parare. Nam turbationes eiusmodi alterãt. Fortasis autem & ructus acidi intestinorum leuitatem soluunt. Sanata est ueratri potione Lycia. postremum splen ma-

gnus, & dolores, & febris, & ad humerum dolores. Et uena quæ in splene est, in cubito secabatur. & saliebat quidem sæpe, Aliquando uero etiam non est secta, sed unà cum sudore sanguis penetrauit, aut sua sponte. Ex quo autem prodibat, Splen dextera parte intendebatur, spiritus intus duplicabatur, non tamen magnus. mente mouebatur, contegebatur, flatus inerat, non prodibat inferne quicquam, neq; mingebat. Mortua est ante partum. Quæ circa fauces ad alterutram partem repentia processerunt, exulcerata non sunt, ad sinistra transiuerunt, ad splenem dolor uenit citra iudicationem. Hieroni iudicatio facta est decima quinta die. Coi sorori hepar eleuatum est splenico modo. Mortua est secunda die. Bion simul multum mingebat quod non subsidebat, & sanguis ex sinistra nare manabat. Erat enim & splen sursum in gibbum eleuatus, ac durus, superstes mansit, recidiua. Erant autem anginosorum affectiones hæ. Colli uerticula intro uergebant, quibusdam amplius, quibusdam prope. Et collum forinsecus conspicuam cauitatem intro habebat, & hac parte ad contactum dolebat. Erat autem & cuidam infra os dentis appellatum, quod nõ similiter acutum est: quibusdam uero etiam ualde rotundum, maiore circumferentia. Si non cum dente appellato, fauces non inflammatæ, uerum iacentes. Partes sub maxilla tumidæ, non inflammatis similes. Neque glandulæ ulli intumuerunt. Sed magis secundum naturam. linguam non facile uertebãt, ipsisq; & maior esse uidebatur, & prominentior. & sub lingua uenæ conspicuæ. deglutire non poterant, aut ualde difficulter. Immo ad nares fugiebat, si ualde cogerent. & per nares loquebantur. Spiritus autem his nõ ualde sublimis. Quibusdam uero uenæ in temporibus, & in capitibus ac ceruice eleuatæ. At recrudescentibus, ex his, parum quiddam tempora calida, etiamsi aliàs non febricitarent. Non suffocabantur plurimi, nisi quum deglutire cupiebant, aut saliuam, aut aliud quiddam. Neque oculi intus desidebant. Quibus igitur tumor erat rectus, nec in alteram partem uergebat, hi neque leuiter sideratorum modo resoluebantur. An uero aliquem perijsse uiderim, in memoriam reuocabo. Quos autem nunc noui, superstites manserunt. Erant autem partim celerrime alleuantia. Plurima uero ad quadraginta dies deueniebant. & in hoc plerique etiam sine febre. Multi uero etiam ad ualde longum tempus, partem aliquam tumoris habebant. Et deglutitio, & uox indicabat. & columellæ liquescentes significationem quandam prauam exhibebant, quamuis nullum grauius malum habere uidebantur. Qui uero tumores ad alteram partem uergentes habebant, hi unde uerticula inclinata fuerunt, isthic resoluebantur. Atque inde ad alteram partem distrahebantur. Erant autem hæc in facie maxime conspicua, & in ore & intersepto iuxta gurgulionem. Sed & maxime inferne pro ratione immutabantur. Cæterum resolutiones leuiter sideratorum modo, non per totum corpus fiebant ueluti ex alijs, sed usque ad manum, ab anginosa affectione. Atque hi & matura expuebant, eáque pauca ac difficulter. Quibus autem in rectum tumor tendebat, itidem expuebant. Quibus uero etiam cum febre, hi multo magis & difficulter spirabant, & aliena loquebantur, & uenæ his magis eleuatæ. Et pedes omnibus

quidem

quidem frigidissimi erant, maxime autem his. Et hi ad erecte standum impotentiores erant. Et quidam non statim moriebantur. Quos autem ego noui, omnes mortui sunt.

SECTIO TERTIA.

Constitutio temporis.

IN Perinthum circa solstitium ferè æstiuū uenimus. facta autem est hyems clementi cœlo, austrina. Ver & æstas ualde sine aquis usq; ad pleiadum occasum. Nam si etiam quid aquæ cecidisset, id erat uelut minutæ roris guttæ. Et Etesiæ non ualde spirarunt. Et qui spirarunt, diuulse id fecerunt. Aestate febres ardentes populariter grassatæ sunt multæ. Erant autem sine uomitu. & alui turbatæ ex tenuibus, aquosis, non biliosis, spumosis, multis, quæ aliquando deposita etiam subsidētiam habebant, ex quibus sane etiam id quod sub dio noctu exponebatur, simile erat. Aequales specie alui secessus semper, malum. In his multi soporosi erant, & mente moti. hi uero ex somnis tales fiebant. Quum autem suscitati essent, omnia intelligebant. Spiritus sublimes, non tamen ualde. Vrinæ tenues quidem plurimis & paucæ, aliàs autem non decolores. Sanguinis eruptiones è naribus non fiebant, nisi paucis: neq; parotides iuxta aures, de quibus postea scribam: neque splenes attollebantur, neque dextrum præcordium, neq; dolorosum ualde, neque fortiter intentum erat. Erat tamē quid quod iudicationem faciebat. Et maxime iudicabantur omnia plerūque circa decimam quartam diem, pauca cum sudore, pauca cum rigore. & ualde paucis recidiuæ fiebant. At uero sub minutas uelut roris guttas quæ in æstate fiebant, apparebat sudor. In febricitantibus etiam quidam sudores statim ab initio fiebant, non tamen maligno modo. & quibusdam sub hoc tempus etiam iudicatio facta est cum sudore. Fiebant autem in febribus æstiuis, circa septimam, octauam & nonam diem, aspretudines in cute miliaceæ, culicum morsibus maxime similes, nō ualde pruriginosæ. Hæ perseuerabāt usq; ad iudicationem. Nulli equidem masculo tales erupisse uidi. Mulier autem nulla mortua est, cui hæ fiebāt. Et graui auditu præditæ & soporosæ erant. Prius autem non ualde soporosæ erant hæ, quibus illæ affuturæ essent. Non tamen in totum durabant, Verum soporosæ & somnolentæ erant per æstatem, & usque ad pleiadum occasum. Postea uero magis uigiliæ aderant. Sed neque in totum ab hac constitutione moriebantur. Aluum igitur per cibos sistere non dabatur, immo præter rationem putasset quis mederi conducere, etiamsi minus multa quibusdam prodirent, per hoc quod in frigore quis iaceret strato supposito. Nam ulcerat quidem frigidum, calefacit autem eiusmodi species sensim progrediendo adhuc magis, etiamsi nulla afflictio naturæ accedat. & in quibus, & qualia signa, & plura aut pauciora fientia, oscitatio, tussis, sternutatio, distentio cum oscitatione, eructatio, flatus: omnia talia corrumpunt. Quibus in febribus anxiosis, horridis, rubescunt facies, lassitudines, oculorum dolores, capitis grauitates, resolutiones leuiter sideratorum modo, & menses si apparuerint, maxime quibus primum, sed & uirginibus & mulieribus, quibus per tempus: Sed & quibus non in quo solet tempore, aut uelut oportet apparent. Deinde pallidæ

fiunt. Magnum autem in omnibus, id quod & cõsequenter fit, & in quo tempore, & in quibus. Valde biliosis, in febribus maxime, omnino quibusdam ad crura purgatio. Medicamentorum modos scimus, ex quibus qualia, & quæ fiunt. Non enim omnes similiter, sed alij aliter componuntur. Et alibi citius, aut serius, in manuum tractationes assumuntur, uelut est aut siccare, aut tundere, aut coquere, & eiusmodi. Omitto plurima, quæ unicuique, & in quibus morbis, & quo tempore morbi, ætatem, speciem, uictum, qualis hora anni, & quæ, & qualiter procedat, & huiuscemodi. Zoilo iuxta murum ex tussi matura, febris acuta, & faciei rubor, & aluus intercepta, præterquam ad necessitatem coactè, lateris sinistri dolor, & auris è directo ualde dolorosa, & caput non usque adeò. Spuens semper suppuratum ægrotabat. Sed alia iudicata sunt, & iuxta aurem pus multum erupit, circa octauam aut nonam diem. Principia uero noni diei ex dolore auris. Haud scio quomodo sine rigore iudicatio facta est. Sudauit caput ualde. Et hic sudor firmus erat, quòd quidem ardor etiam sinistri lateris esset. Superne unà cum aure dolor sedatus, maxime circa scapulas. Sed & ante sputa multa, ab initio florida reiecta, & circa septimam aut octauam diem. Deinde laboriosa. Aluus restitit usque ad nonam & decimam diem. Dolor extinctus est. Tumor remittebat, & sudores fiebant parui, non autem iudicabant. Manifesta autem erant hæc tum ex alijs, tum ex secessu. Nam incipiente auris dolore, etiam uenter turbatus est. Erupit autem ex aure nona die, & iudicatus est morbus decima quarta sine rigore eadem die. Sed & sputum largius ibat, & maturius, postquam auris erupit. Sudores autem, & serpentia ulcuscula ad multum tempus, in capite fiebant. Resiccata sunt tertia die. Quæcunque sine signo iudicationis iudicatorio disparent, male iudicata sunt, uelut Erysipelas ancillæ Polemarchi. In glandularum tumoribus febres, malum, exceptis diarijs. Et in febribus glandularum tumores, deteriores, qui in acutis ab initio uigorem remiserunt. Spiritus, præcordijs eleuatio mollis, & intentio neutra, in ipsis superne rotundum, in dextris uelut circumferentia suppuratoria, aliud longius magis, aliud diffusum, aliud deorsum repens, & hinc atque hinc distentio usque ad umbilicum. In omni sursum uersus è directo latione, si reuocetur, & in rotunditatem concludatur, quatenus quidem spiritus fuerit, citra iudicationem calore attenuatur. Si uero hunc effugerit, ad suppurationem procedit.

Spiritus densi, parui: magni, rari, parui, rari: extra magnus, intra paruus, alius quidem extendens, alius uero urgens, dupla intro reuocatio, uelut superinspirantibus, calidus, frigidus. Medela assiduarum oscitationum spiratio longa. Non potantibus, & uix, spiratio breuis. E directo etiam laterum intentio dolorosa, & præcordiorum intensiones, & splenis eleuationes, è naribus eruptiones. Quæ relinquuntur post iudicationem, recidiuas facere solent. Primum itaque lienis eleuationes, si non ad articulos fi nierint, sanguinis è naribus eruptio fit, aut præcordij dextri intentio, si non penetrauerint urinæ. Hæc enim est interceptio utrorunque, & recidiuæ horum merito fiunt. Abscessus igitur horum facere oportet si non fiant, eos uero qui iam fiunt declinare. Eos autem excipere, si prodierint iam, & qualia

opor-

oportet, & qua parte oportet. Qui uero non ualde, eos coadiuuare. Eos uero auertere, si omnino incommodi fuerint, maxime si hi affuturi sunt: sin minus, si iam ueniunt. Quarta die fientes sanguinis è naribus eruptiones ægre iudicant. Febres quæ una die intermittentes, altera superrigent, unà cum iudicatione, ad septimum circuitum durant. Scopo ex mucosis, biliosis, & faucium inflammatione, malo uictu uso aluus suppressa est, & febris acuta facta, & lingua florida, & uigil sine somno. Pectinis intentio fortiter, æqualiter, paulatim ad infernam partem in dextris. Spiritus subdensus, præcordia dolebat, & respirans, & quum uerteretur. Sine tussi uero excreabat subcrassa.

Peplus ipsi data, à præcordio quidem depulit, transiuit autem nihil. Postridie glandes duæ appositæ non apparuerunt. Vrina crassa & turbata. Subsidentia leuis & plana. & restitit aluus in turbulentia, uenterq́ mollior erat. Et splen eleuatus, & deorsum uergens factus est. Potu utebatur aceto mulso dulci, aut fauorum cremore cocto. Decima sanguis ex sinistra nare aquosus paucus uenit: non autem ualde infirmus erat ob hoc ipsum: & urina subsidentiam habens. In subsidentia uero subalbum quiddam adhærens uasi, tenue, neque genituræ simile, neque dissimile. Defluxit hoc breui. Postridie iudicatus est, à febre liber, & subijt subuiscosum undecima die. Hoc uero circa defluxum erat quid biliosum. Vrinæ uero purgatio multa, tum copia, tum subsidentia. & priusquam uinum bibere inciperet, ferè pituitæ similis. Penetrauit autem undecima die, ut quæ non esset multa. Viscosa uero erant stercora & turbata. Huiusmodi autem iudicatorio modo fiebat. Nam & Antigenis in Perintho tale erat. Quæ circa linguas eleuantur collectiones, & humiles calculi, & quæ podagricis fiunt, circa debiles illorum articulos sunt. Nam ossium natura causa est, ut hæc & indurentur, & distendantur. Collectio Hippostrati uxori ex quartana annua ad fastigium eleuata est, quum subfrigida palàm esse uideretur, impetus in totum corpus factus est, & sudor. iudicata est hoc modo. & postea menses plures copia & tempore. Tunc enim suppressi fuerant. Abscessus non consistere uisus est. In pulsantibus sanguinem fundentibus figura ampla, & in totum si ex omnino decliui accliue fiat. Quapropter etiam deligationes in uenarum sectionibus impetum faciunt. fortes uero sanguinem impediunt. Sanguineum & subbiliosum, ructum acidum facit. Fortassis autem ad atræ bilis morbum his desinet. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis à lumbis, per dorsum ad caput. Sed & uiris posteriore corporis parte magis quàm anteriore, uelut cubitis, femoribus. Sed & cutis rara. Indicat autem pilus animantium. Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus uitales fiunt. Apparentia in quibus mensibus fiunt. Labores in circuitibus, Quicquid in septuaginta mouetur, in triplicitatibus perficitur. Post menses, dextera & sinistra hiant. Humiditas per prodeuntia, requirit diætam siccissimam. Quod citius motum est ac discretum, rursus augescit etiam tardius, & ad longius tempus. Labores, circa quinquagesimum tertium diem, & circa centesimum sextum. Labores tertio, quinto, septimo, nono mense, & secundo, ac quarto. Quæ nosse oportet ad septimum mensem, aut à mensium fluxu numerandi sunt nouem menses, aut à conceptione. & ad septuaginta ac ducentos dies, græci menses fiunt. & si

quid

quid amplius ultra hos est, & aut masculis, aut etiam foemellis, hæc fiunt, aut contraria. A cibis & potibus humeri ac mammæ inflantur. & impotentiæ, & inflationes in capite, incrementa faciunt, donec ossa fuerint solida facta. Menstruarum purgationum circuitus est. Quæ ante has fiunt grauitates, similes sunt laboribus octimestribus. Primipararum lac, alimento quidem transmutationẽ accipiente, octimestri uero perficiente. Si in uulneribus fortibus, tumor non appareat magnus, malum. Laxi bonum: sursum pascentes, peius. Menstruę purgationes similes octimestribus, in tendentibus ad decimũ mensem fientes, malum. Quibus tumores in ulceribus, non ualde cõuelluntur, neq; insaniunt. His autem derepente dissipatis, quibus quidem ad posteriores partes, conuulsiones cum doloribus, quibus autem ad anteriores, aut insaniæ, aut dolores lateris acuti, & dysenteria rubra. Tumores præter rationem alleuantes, prauum: uelut Andronici filio Erysipelas recurrit: si non ad eundem locum rediens, bonum quid significet. Hoc ex natiuitate circa aurem, ad pubem distributũ est. Alteri tertia ex natiuitate die factum, suppuratũ est nona. Hic septima die sanus euasit. Maligniora sunt quæ derepente disparent.

SECTIO QVARTA.

De uenis.

HEpatitis in lumbis usq; ad magnum uerticulum, inferne etiam uerticulis se ingerit: hinc subleuata per hepar, & per septum transuersum ad cor. & quæ quidem recta est, ad clauiculas: hinc aliæ quidem ad collũ, aliæ uero ad scapulas, aliæ deorsum deflectentes, ad uerticula & costas declinant. Et ex sinistris quidem, una prope clauiculas. Ex dextris uero ad quendam ipsarum locũ. Alia uero utrinq; deflexa. Alia paulo inferius deflexa, ubi quidem illa deficit, costis se ingerit, donec ad uenam in ipsum cor accesserit, ad sinistras deflexa. Infra autem decuruata ad uertebras descendit donec perueniat, & inde incipit eleuari ingerẽs se costis reliquis omnibus, hinc atq; hinc singulis ramulos prębens, quum sit una: à corde quidem ad locum quendam à sinistris magis procedens. Deinde infra arteriã, donec consumpta fuerit, & uenerit eò unde hepatitis subleuata est. Priusquam autem eò uenit, circa extremas duas costas diuisa est, & partim ab hac, partim ab illa uerticulorum parte progressa consumitur. Quæ uero recta à corde ad clauiculam tendit, supra arteriã est: & ab hac, uelut etiam iuxta lumbos infra arteriam, ad hepar insilit, partim in portas & pinnas, partim in reliquum deinceps procedit paulo infra septum trãsuersum. Septum autem transuersum adhæret hepati, neq; facile est ipsum separare. Duplices porrò uenæ à clauiculis, alteræ hinc alteræ isthinc, sub pectus ad pectinem procedunt: quò uero hinc, nondum scio. At Septum transuersum infra iuxta uerticulum quod est infra costas, qua rhenes ex arteria, ea parte consurgunt: Verum arteriæ ex ipso rhene oriũtur, hinc atq; hinc ab arteria neruum habentes. Atque hac parte alicubi in recurrente à corde Hepatitis desinit. Cæterum ab hepatitide per septum transuersum maximæ duæ, altera hinc, altera isthinc, sublimes feruntur, multifidæq; per septum sunt, & circa ipsum cõsistunt in superna parte, atq; hæ magis sunt conspicuæ. Duo uero nerui à cerebro sub os magni uerticuli, ex supernis & ad gulam magis, ab utraq; arteriæ parte descendunt, & uterque in seipsum incidens, uni similis, ubi uerticula & septum sunt, ibi

ibi desinũt.& quidam ambigui, ex hac societate ad hepar & splenem ipsos tendere putauerũt. Alius neruus ab utraq; uerticulorum parte iuxta clauiculam ad spinam procedit, ex obliquo uerticulorũ, & ad costas distribuitur. & quemadmodum uenæ, sic hi per septum, ad mesenterium mihi tẽdere uidentur. Vbi autem hæ deficiunt, rursus hinc ubi septum exoritur, ab eo cohærentes ac continui existentes, iuxta medium infra arteriam, deinceps ad uerticula distribuuntur, quemadmodum uenæ, donec ad sacrum os progresi consumuntur. In Aeno ex asiduo leguminum esu, fœminæ & masculi, crurum impotẽtes facti sunt, ac uitam degerunt. Sed & his qui eruo uescuntur, genua dolent. Diligentia adhibenda est ut excandescentia inducatur, & coloris reparandi, & sanguinis in uasa subter cuticulam colligendi gratia: itemq; lætitia, & timor, & huiusmodi. & si quidem reliquum corpus simul ægrotarit, simul curare: Sin minus, satis est. Stymargi famula Idumæa erat, quæ ubi filiam peperisset, cõuersum est ei uteri osculum, & dolor ad coxam & crus. Iuxta malleolum secta uena liberata est, & quidem quum etiam tremores totum corpus detinerent. Verũ ad causam deuenire oportet, & ad causæ principium.

SECTIO QVINTA.

Naturæ indiciorum notio.

QVicunq; fului, naso acuto, oculis paruis, mali. Quicunq; fului, simi, oculis magnis, boni. Hydropici rauos oculos habent, & calui sunt. Vocis gracilitatem soluit uarix, ad sinistrum & dextrũ testem, absq; horum altero fieri non potest ut soluatur. Magni, calui, balbi, gracili uoce præditi, boni. Morbos autem habent, balbus, aut caluus, aut gracili uoce præditus, aut hirsutus, fortiter atrabiliarios. Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt potentes, eos necesse est dum illa soluuntur, suppuratos fieri. Dolorem in locis infernis fortem, surditas soluit, itemq; sanguis multus ex naribus erumpens. Insania magni morbi ex more fientis solutio. Si puerperis conuulsio fiat, febrem excitato: & cerato multo tepido in uesicam immisso, ac per clysterem infuso colluito.

Si capitis os confractum fuerit, lac, & uinũ ammixta aquæ pari mensura, bibenda dato. Si uero ulcus fuerit, internas uenas secato, si non febricitet. Si autem desipiat, caput irrigato, si non præcordia fuerint eleuata. Si caput doluerit, ad pectus descendit, deinde ad præcordia, postea ad coxam, Omnia uero ut doleant fieri non potest. Ventositatem flatuosam uenæ sectione, fluxionem pharmaco illito sistito. Fluxus enim ex uena magna est. Si uero sua sponte multum fluat, ieiunet: aut aquæ partes duas, lactis quatuor bibat. Infœcundas fomentis ac medicamentis curato. Quicunq; derepente uoce destituuntur, si sine febre fuerint, ipsis uenã secato. Pituitæ fluxiones ex mammis trahunt oculi, & eructant per nares ad pulmonem. Quibus tusis sicca est, his non soluitur, nisi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad testem irruat.

Si hydropicum tusis corripiat, siquidẽ statim animo linquatur, calidis omnibus utatur: Sin minus, inebriato, ac cibis ipsum impleto. Venas autem internas secato, dum morbus magnus in intentione est. Solutio coxarum doloris, oculorum distortiones, cæcitas: testium tumoris, mammarum eleuatio.

Si febre tenente, partes circa faciem graciles fuerint, in die impari, sequenti die soluetur. Hydropicus si tumorem in cruribus habens tusiat, malum.

Si aures

Si auris doleat, lacte utatur. Si non in die impari febris dimittat, recidiuare necesse est. Cui uena in cubito pulsarit, insanus & iracũdus est: cui uero quieuerit, stupidus. Vulnus si sanguinẽ fundat, ulcus ne madefacito, uerum caput calida rigato. Si os uentriculi doleat, panẽ calidum cum uino meraco exhibeto. Vomitus solutio, aquam calidam bibendam dato, & uomat. Quæcũq; corrupta torpescunt, euulsa uena ulcerato, ac sanato. In conuulsione digitorum manus citra febrem, uenam secato, si non caput doleat: Sin minus, aquam calidam affundito. Ad oculos. Spodij partem duodecimam, croci quintam, nuclei oliuæ unam, cerusæ unam, myrrhæ unam. Aquam frigidam super caput fundito. & allia cum maza edenda dato. Varices caluorũ si nõ magni fuerint, furiosi sunt. Ad uitiliginem & lepram. Calcem in aqua adhibeto, ut ne exulceres. Secundarum purgatio si non discedant. Sternutatorium ad nares apponito, ut sternutet. & sternutantis nares ac os apprehendito.

SECTIO SEXTA.

Naturæ indiciorum notio.

CAput magnum, oculi parui, balbi, iracũdi sunt. Qui longæ uitæ sunt, plures dentes habent. Balbi, celeri lingua præditi, atræ bilis humori obnoxij, biliosiq; sunt, oculis non nictantes, iracundi. Magnum caput, oculi nigri & magni, nasum crassum & simũ habentes, boni. Oculi raui magni, caput magnum, ceruix tenuis, pectora angusta, cõgrue adaptati hominis sunt. Caput paruum habens, neq; balbus esse poterit, neq; caluus, nisi fuerit glaucus. In conuulsionibus si uox in die impari soluitur, à magno morbo liberat. Puerperæ febricitanti & dolenti aquam affundito, & ptisanam crassam ter in die calidam dato. Puer nutritur septimo mẽse, aut nono, aut decimo, & uoce firmatur, & robur sequitur, & manibus ualidus fit: dum uox soluitur, omnia soluuntur. Solutio enim similis est uoci. Soluitur autem in die impari. Si uenæ pulsauerint in manibus, & facies sana ac robusta fuerit, & præcordia non fuerint mollia, diuturnus fit morbus, qui sine conuulsione non soluitur, aut sanguinis multi ex naribus eruptione, aut dolore ad coxas. In gutturis dolore, aquam calidam super caput fundito, si non frigus fuerit: Sin minus, farinam q̃ calidissimam dato, & uinum meracum. In turbatione uentris, fabas coctas dato, si non supernæ partes abunde fuerint biliosæ. Aut cuminũ cum fabis edendũ dato. At interceptio morbi fieri nõ poterit, nisi in die impari. Neq; principiũ fieri poterit, nisi in die pari, itemq; mense ac anno pari. Nitrum autem Aegyptium, & coriandrum, ac cuminũ cum oleo terito, & uentri illinito. Qui moriuntur eos necesse est die impari, & mense impari, & anno impari mori. Bonũ autẽ fuerit prædicere mortem, aut dolores fortes. Quorũ oculi robusti non sunt, his mors breui imminet. Si uero in impari anno fiat, ab utrisq; impares fieri necesse est. Si aũt in anno pari & die pari, necessariũ est in impari die mori. Ex numero tertia fortissima est. Anginã & lippitudinẽ uenæ sectio. Vulnerato intestino, respiratio prodit inferne incõspicua iuxta uulnus, & euacuãtur pectora. Dato igitur lac & uinũ, pari aquę mẽsura ammixta. Quorum pectora bilem generant, balbi, furiosi, & calui sunt. Quicunq; horum ex natiuitate etiam strabones, hi imprudentes sunt, aut calculosi aut insanientes. Quibus autem nõ, alterius mali solutio fit. Circa naturam plurimam uim habet mamma dextera,

oculus

oculus dexter, & quæ infra sunt hac parte. Nã & masculi dextris inhæret. Mulieribus menses ut sistas, cucurbitam maximam ad mammam affigas. Trimestris puer omnia præ se fert, & lac tunc habet. Si multum fluat lac, necesse est fœtum debilem esse. Si solidiores fuerint mammæ, sanior est fœtus.

Vena crassa est in utraq; mamma: quapropter maximam habent prudentię partem. Vrinæ stillicidium soluit uenæ sectio. Si superni loci turgent qui sunt circa caput, ulcerum purgatio, uomitus, hydrops. A uentris turbatione, aut à tussi, si cancer fiat, os amarescit. Dato aũt elaterium bibendum bis aut ter, si non balbus fuerit. Deligare uero oportet florem ęris ustum, donec fuluus euaserit, & spongiam, si non balbus fuerit. In anxietate, horrore, oscitatione, dato uinum pari aquæ mensura ammixta. Ad auris dolorẽ cucurbitam affigito. Quicquid supernarũ partiũ doluerit, dolor ad coxas, aut ad genua, & anhelatio fiens, omnia hæc soluit. In uoluulo molli, frigidum uinũ multum meracum pro ratione dato, donec somnus, aut crurũ dolor fiat. Soluit autem & febris, & dysenteria citra dolorem. Si præcordia distenta fuerint, manu comprimito ac lauato. Ad paronychiam unguium abscessum, galla nigra cum melle. Aqua secedente, lactis heminas octo bibendas dato. Si uero uomat, & non bibat, allij aut ceparum intritum dato. Vt mulier in utero concipiat, polypos paruos super flamma calidissima assatos, & ferè semiambustos, edendos dato. Et nitrum Aegyptium tritum, coriandrũq; ac cuminũ, in pastillos efformato, in pudendumq; subdito. Si ex crapula caput doleat, uini meraci heminam bibat. Si uero aliter caput doleat, panem q; calidissimum cum uino meraco edat. Si hominem calor corripiat, nõ à bile, neq; à pituita, sed aut à lassitudine, aut aliàs febriat, aquam multam calefacito, deinde ea superinfusa caput rigato, donec pedes sudarint: & farinam crassissimã coquito. Postquam autem pedes sudarint, farinam plurimam & calidissimam edens, ac uinum meracum insuper bibens, uestimẽtis contectus facile quiescat. Aut narcissi duo aut tria capita in cœna edat. Qui insania corripietur, ei hoc signũ præsagit, sanguis colligitur ipsi ad mammas.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. III. IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

SECTIO PRIMA. AEGROTVS I.

PYTHION qui habitabat iuxta telluris templum. Cœpit tremor à manibus prima die, febris acuta, delirium. Secunda omnia exacerbata sunt. Tertia eadem. Quarta ab aluo pauca, mera, biliosa prodierunt. Quinta omnia exacerbata sunt. tremores perseuerabant, somni tenues, aluus restitit. Sexta sputa uaria, subrubra. Septima os distractum est. Octaua omnia exacerbata sunt. Tremores perseuerabant. Vrinæ ab initio quidẽ, & usq; ad octauã tenues, decolores, in medio pendens nubilosum quiddam habebant. Decima sudauit. Sputa aliquantulũ matura, iudicatus est. & uri-

næ ſubtenues circa iudicationem. Poſt iudicationẽ uero, quadraginta diebus poſtea ſuppuratio circa ſedem, & abſceſſus factus eſt cum urinæ ſtillicidio. P. M. V. Q. S. hoc eſt, probabile multitudine urinæ quadrageſima ſanatum.

AEGROTVS II

HErmocraten qui ad nouum murum decumbebat, febris uehemens corripuit. Cœpit autem dolere caput, lumbos. Præcordij diſtentio molliter. Lingua ab initio aduſta eſt. Surditas ſtatim. ſomni non aderant. Siticuloſus non ualde. Vrinæ craſſæ rubræ, depoſitæ non ſubſidebant. Ab aluo uero non pauca combuſta prodibant. Quinta minxit urinas tenues, habebant quid in medio pendens, non ſubſidebant. Ad noctem mente motus eſt. Sexta morbo regio correptus eſt. omnia exacerbata ſunt. non reſipiſcebat. Septima moleſta fuit. Vrinæ tenues ſimiles, ſimiliter etiam ſequentibus diebus. Circa undecimam omnia uiſa ſunt alleuata eſſe. Sopor cœpit. Vrinæ craſſæ ſubrubræ, infra tenues, non ſubſidebant. Placide reſipiſcebat. Decima quarta à febre liber, non ſudauit, dormiuit, intelligebat omnia. Vrinæ conſimiles. Circa decimam ſeptimam redijt, calefactus eſt, ſequentibus diebus febris acuta. Vrinæ tenues. Rurſus autem uigeſima die iudicatus eſt, à febre liber, non ſudauit. Cibum faſtidiebat per totum tempus. reſipiſcebat, loqui non poterat, lingua arida. non ſitiebat. dormiebat ſoporoſus. Circa uigeſimam quartam calefactus eſt. aluus lubrica multis tenuibus fluens. & ſequentibus diebus febris acuta. lingua combuſta eſt. Septima & uigeſima mortuus eſt. Huic ſurditas perpetuo perſeuerabat. Vrinæ craſſæ & rubræ non ſubſidentes. Aut tenues decolores, & in medio quid pendens habentes. guſtare autem non poterat. P. S. S. V. S. M. hoc eſt, probabile ſeceſsibus ſuppreſsis uigeſima ſeptima mortuum.

AEGROTVS III

QVi in Dealcis horto decumbebat, capitis grauitatẽ, & tempus dextrum doloroſum habebat multo tẽpore. Cum occaſione uero febris corripuit, decubuit. Secunda die ex ſiniſtra nare modicus merus ſanguis fluxit. Ab aluo ſtercora probe prodierunt. Vrinæ tenues, uariæ, in medio pendens quiddam habentes minutim diſperſum. uelut farinæ craſsiores, & geniturae ſimiles. Tertia febris acuta, Seceſſus nigri, tenues, ſpumoſi, ſubſidentia ſeceſsibus liuida. ſomno grauiore aliquãtulum premebatur, moleſte ſurgebat. Vrinis ſubſidentia liuida, ſubuiſcoſa. Quarta uomuit blioſa, flaua, pauca, paulo poſt æruginoſa. De ſiniſtra nare modicus merus ſanguis fluxit. Seceſſus ſimiles. Vrinæ ſimiles. ſudauit circa caput & clauiculam. ſplen eleuatus eſt. femoris dolor è directo. Præcordij dextri diſtentio ſubmollis. nocte non dormiuit. parum mente motus eſt. Quinta ſeceſſus plures, nigri, ſpumoſi, ſubſidentia ſeceſsibus nigra. nocte nõ dormiuit. mente motus eſt. Sexta die ſeceſſus nigri, pingues, uiſcoſi, graueolentes. dormiuit, intelligebat magis. Septima lingua ſicca, ſiticuloſus, nõ dormiuit, mẽte motus eſt. Vrinæ tenues, nõ boni coloris. Octaua ſeceſſus nigri, pauci, cõpacti. dormiuit. intelligebat. ſiticuloſus non ualde. Nona riguit. febris acuta. ſudauit. frigiditas. mente motus eſt. dextro oculo diſtortus eſt. lingua arida, ſiticuloſus, inſomnis. Decima circa eadẽ. Vndecima intelligebat per totum omnia, à febre liber. ſudauit. urinæ tenues circa iudicationem. Duobus

diebus

diebus à febre liber fuit, decimaquarta rediјt. Statim autem nocte nō dormiuit. penitus mente motus est. Decima quinta urina turbata, qualis ex his quæ subsi derunt fit, quum fuerint agitata. febris acuta. penitus mente motus est. non dor miuit. genua & tibias dolorosa habebat. ab aluo subdita glande, stercora nigra prodierunt. Decimasexta urinæ tenues, habebant quid in medio uehens nu- bilosum. mente motus est. Decima septima mane extremitates frigidæ, conte- gebatur, febris acuta. sudauit per totum. alleuatus est. intelligebat magis. non à febre liber, siticulosus. Vomuit biliosa, flaua, pauca. Ab aluo stercora prodie- runt paulo post nigra, pauca, tenuia. Vrinæ tenues, non boni coloris. Decima octaua non resipiscebat. soporosus. Decimanona per eadem. Vigesima dormi uit, omnia intelligebat. sudauit. à febre liber. non sitiebat. Vigesima prima pa- rum mente motus est. paululum sitiebat. præcordiј dolor, & circa umbilicū pal pitatio perpetuo. Vigesimaquarta urinis subsidētia. intelligebat omnia. Vige- sima septima coxæ dextræ dolor. Vrinæ tenues, & subsidentiam habebant. in reliquis commodissime habebat. Circa uigesimam nonam oculi dextri dolor. Vrinæ tenues. Quadragesima egessit pituitosa, alba, aliquanto plura. multum sudauit per totum. perfecte iudicatus est.

SECTIO SECVNDA. AEGROTVS IIII

IN Thaso Philistes caput multo tempore dolebat. & quādoq; etiam aliquan- to grauiore somno pressus decubuit. Quum autem ex potationibus febres continuæ obortæ essent, dolor exacerbatus est. nocte excalefactus est primum. Prima die uomuit biliosa, pauca, flaua primū. postea uero plus æruginosa. Ab aluo autem stercora prodibant. noctem habuit molestam. Secūda die surditas. febris acuta. præcordium dextrum distētum est, declinauit ad internas partes. Vrinæ tenues, pellucidæ, habebant quiddam in medio pendens genituræ si- mile. Parum insaniuit circa meridiem. Tertiam diem molestam habuit. Quarta conuulsiones. exacerbata sunt omnia. Quinta mane mortuus est.

AEGROTVS V

CHærionem qui decūbebat apud Demęnetū, ex potu febris corripuit. Sta- tim aūt capitis grauitas dolorosa. nō dormiuit. aluus turbata ex tenuibus biliosis. Tertia die febris acuta. capitis tremor, maxime autem labiј inferni. pau lo post rigor, conuulsiones, penitus mente motus est. Noctem moleste tulit. Quarta per quietem, parū dormiuit. parum delirauit. Quinta laboriose omnia exacerbata sunt. deliriū. noctem moleste tulit. non dormiuit. Sexta per eadem. Septima superriguit. febris acuta. sudauit per totum. iudicatus est. Huic per petuo ab aluo secessus biliosi, pauci, meri. Vrinæ tenues boni coloris, in me- dio nubilosum quiddam pendens habentes. Circa octauam minxit urinas melioris coloris, habentes subsidentiam albam, paucam. resipiscebat. febris in- termisit. Nona rediјt. Circa decimamquartam febris acuta, sudauit. Decima se- xta uomuit biliosa, flaua, satis multa. Decima septima superriguit. febris acuta. sudauit. à febre liber, iudicatus est. Vrinæ post recidiuam & iudicationē, melio ris coloris, subsidentiam habentes. Neq; mente motus est in recidiua. Decima octaua parum calescebat. insuper sitiebat. Vrinæ tenues, quod in medio pende bat nubilosum erat. parum mente motus est. Circa decimā nonam à febre liber, collum dolorosum habebat. Vrinis subsidentia. perfecte iudicatus est uigesi-

ma. P. M. B. V. V. S. hoc eſt, probabile multitudine bilioſarum urinarum uigeſima ſanatum.

AEGROTVS VI

EVryanactis filiam uirginem febris corripuit. Erat autē ſine ſiti perpetuo, nihil ad guſtandum admittebat. Ab aluo pauca prodibant. Vrinæ tenues, paucæ, non boni coloris. Incipiente autem febre circa ſedem dolebat. Sexta die à febre libera, non ſudauit. iudicata eſt. Quod uero circa ſedem erat, parum ſuppuratum eſt. erupit unà cum iudicatione. Poſt iudicationem ſeptima die riguit, parum incaluit, ſudauit. poſt iudicationem octaua die, riguit nō multum. poſtea uero extremitates frigidæ ſemper. Circa decimam poſt factū ſudorem, mente mota eſt. & rurſus breui reſipiſcebat. Dicebant autem ex guſtato botro ipſam hæc pati. Die uero una intermiſſa, rurſus duodecima multum delirabat. aluus turbata eſt ex bilioſis, paucis, meris, tenuibus, mordacibus. frequēter ſurgebat. Die ſeptima ab ea qua mēte mota fuit, mortua eſt. Hæc incipiente morbo fauces dolebat. & perpetuo ruborem habebat. & gurgulio reuulſus. fluxiones multæ, paruæ, tenues, acres. Tuſsiebat, maturum nihil educebat. Omnes cibos per totum tempus faſtidiebat, neq; ullum aliquē appetiuit. ſine ſiti erat. neq; quicquam memorabile bibit. Tacens nihil loquebatur. Triſtitia deſperata rurſus corripiebat. Erat autem & innata quædam tabes.

AEGROTVS VII

ANginoſa illa quæ apud Bitonem erat, primum à lingua cœpit. Vox non clara, lingua rubra reſiccata fuit. Prima die horrida, incaluit. Tertia rigor. febris acuta, tumor ſubruber, durus, colli & pectoris ex utraq; parte. extremitates frigidæ, liuidæ. Spiritus ſublimis. potus per nares fundebatur, deglutire nō poterat. alui ſeceſſus & urinæ ſuppreſſa erant. Quarta omnia exacerbata ſunt. Mortua eſt anginoſa. P. S. S. Q. M. hoc eſt, probabile ſeceſsibus ſuppreſsis quinta mortuam.

AEGROTVS VIII

ADoleſcentem qui decumbebat in mēdacium foro, febris corripuit, ex laſſitudinibus, & laboribus, ac curſibus inſolitis. Prima die aluus turbata ex bilioſis, tenuibus, multis. Vrinæ tenues ſubnigræ. nō dormiuit. ſiticuloſus. Secunda omnia exacerbata ſunt. Seceſſus plures, intempeſtiuiores. nō dormiuit. Mens turbata. parum ſudauit. Tertia moleſte habuit. ſiticuloſus, anxius. multa iactatio. deſperatio. mente motus eſt. Extremitates liuidæ ac frigidæ. præcordij intenſio ſubmollis utrinq;. Quarta non dormiuit. Malum in peius procedebat. Septima mortuus eſt. Aetate circa uigeſimū annum erat. P. N. S. M. hoc eſt, probabile nouationibus ſeptima mortuum.

AEGROTVS IX

QVæ apud Tiſamenum decumbebat mulier, ei uoluuloſa moleſte procedebant. uomitus multi. potum continere non poterat. Dolores circa præcordia. Et in infernis partibus iuxta uentrem dolores, tormina continua, non ſiticuloſa. incaleſcebat. Extremitates frigidæ perpetuo. anxia. inſomnis. Vrinæ paucæ, tenues. ſeceſſus crudi, tenues, pauci, prodeſſe non amplius quicquam poterat. Mortua eſt.

AEGROTVS X

MVlierem ex his quæ apud Pantimedem degebāt, ex abortu infantis, prima die febris corripuit. Lingua arida. siticulosa. anxia. insomnis. Aluus turbata ex tenuibus, multis, crudis. Secunda die superriguit. febris acuta. ab aluo prodiere multa. non dormiuit. Tertia die dolores maiores. Quarta mēte mota est. Septima mortua est. Aluus semper lubrica, ex secessib. multis, tenuibus, crudis. Vrinæ paucæ, tenues. febris ardens.

AEGROTVS XI

ALteram ex abortu circa quintum mensem, febris corripuit. Ab initio soporosa erat. & rursus insomnis. lumborum dolor. capitis grauitas. Secūda aluus turbata est paucis, tenuibus, meracis primum. Tertia plura, deteriora. nocte non dormiuit. Quarta mente mota est. Timores. Tristitiæ. dexter oculus distortus est. sudauit circa caput sudorem modicum, frigidum. extremitates frigidæ. Quinta omnia exacerbata sunt. multū delirabat. & rursus breui resipiscebat. Sitis. insomnis. Ab aluo multa, intempestiua, perpetuo prodibant. Vrinę paucæ, tenues, subnigræ. Extremitates frigidæ, subliuidæ. Sexta per eadem. Septima mortua est phrenitide.

AEGROTVS XII

MVlierem quæ decumbebat in mendacium foro, primum tūc enixam dolorose masculū, febris corripuit. Statim ab initio siticulosa. anxia. cor dolebat. lingua arida. uenter turbatus est tenuibus, paucis. non dormiuit. Secūda die parū riguit. febris acuta. parum circa caput sudauit frigidū. Tertia laboriose ab aluo cruda, tenuia, multa prodierunt. Quarta riguit. Omnia exacerbata sunt. Insomnis. Quintā laboriose tulit. Sexta per eadē. Ab aluo uero prodierūt liquida, multa. Septima riguit. febris acuta. sitis multa. iactatio. Circa uesperā frigidū sudorem per totū sudauit. frigiditas. extremitates frigidæ, nō amplius recalescebant. & rursus ad noctem riguit. Extremæ partes nō recalescebāt. non dormiuit. parum mente mota est. & rursus breui resipuit. Octaua circa meridiem recalefacta est. Siticulosa. soporosa. fastidiosa ac nauseabunda. Vomuit biliosa, pauca, subflaua. Noctem moleste tulit. non dormiuit. Vrinā minxit multam aceruatam inscia. Nona remiserunt omnia. soporosa. Ad uesperam parum riguit. Vomuit pauca, biliosa. Decima rigor. febris exacerbata est. nihil dormiuit. Mane multam urinam subsidentiā habentem minxit, extremitates recalefactæ sunt. Vndecima uomuit uirosa, biliosa. Nō ita longe postea superriguit. & rursus extremitates frigidæ. Ad uesperā sudor, rigor. Vomuit multū. noctem laboriose transegit. Duodecima uomuit multa, nigra, graueolentia. singultus multus. sitis laboriosa. Decimatertia nigra, graueolentia, multa uomuit. rigor. Circa meridiem uoce destituta. Decimaquarta sanguis per nares. Mortua est. Huic perpetuo aluus lubrica. horrida. Aetas circa annum decimūseptimum.

SECTIO TERTIA.

Constitutio temporis pestilens.

ANnus austrinus, pluuius. Venti perpetuo quiescentes. Quum squallores fuissent superioribus temporibus ad annum, in austrinis circa arcturum aquæ multæ. Autumnus umbrosus, nubilus. aquarum copia. Hyems austrina, humida, mollis. Post solstitium longe postea, prope æquinoctium seræ hye-

mes. Et iam circa æquinoctium aquilonares uenti niuosi non multo tempore. Ver rursus austrinum, sine uentis. Aquæ multæ perpetuo usque ad canem. Aestas serena, calida. æstus magni. Etesiæ parum dispersum spirarunt. Rursus circa arcturum in aquilonaribus aquæ multæ. Quū autem esset annus austrinus, humidus, & mollis, per hyemē quidem sani degebant, exceptis tabidis, de quibus scribetur. Ante uer autem simul cum fientibus frigoribus, sacri ignes multi, quibusdam cum occasione, quibusdam non, atque hi maligni multos peremerunt. Multi fauces doluerunt. Voces uitiatæ. febres ardentes. phrenitici. ora ulcere feruido affecta. in pudendis tubercula. Lippitudines. Carbunculi. Alui turbatæ. Ciborū fastidia. Aliqui siticulosi, aliqui non. Vrinæ turbatæ, multæ, malæ. Diu soporosi, & rursus insomnes. Multæ iudicationes penitus interceptæ. Quædam ægre fientes. Hydropes. tabidi multi. Atque hi quidē erant populares morbi. In singulis aūt relatis speciebus ægroti, & moriebantur multi. Acciderūt autem singulis horum hoc modo. Multis equidem ignis sacer cum occasione, ex uulgaribus & ualde paruis uulnusculis, in toto corpore, maxime sexagenarijs, circa caput si uel parum neglecta essent. Multis uero etiam in ipsa curatione, inflammationes magnæ fiebant. & sacer ignis multus, breui, undique depascebatur. Plurimis igitur ipsorum abscessus ad suppurationes contigerunt. carnium & neruorum ac ossium elapsus magni. Erat autem & fluxio collecta non puri similis. Sed alia quædam putredo, & fluxio multa ac uaria. Quibus igitur circa caput horum quid fieri contigit, his glabricies totius capitis ac menti fiebat. & ossium denudationes ac elapsus. & multę fluxiones, & hæc in febribus, & sine febribus. Erant autem hæc horrenda magis quàm mala. Quibus enim ad suppurationem talium maturatio peruenit, horum plerique seruabantur. Quibus uero inflammatio quidem & ignis sacer discesit, talem autem nullum abscessum fecit, horum multi perierunt. Similiter autem & si alicubi in alia corporis parte horum quid oberraret, hæc acciderunt. Multis enim brachium, & totus cubitus defluxit. Quibusdā uero hæc affligebant latera, aut anteriorem aut posteriorem aliquam partem. Quibusdam autem totū femur, uel tibiæ denudabantur, & totus pes. Erat autem ex talibus omnium grauissimum, ubi circa pubem & pudenda accidisset. & circa ulcera quidem, & cum occasione, huiuscemodi erant. Multis autem in febribus, & ante febrem, & ex febribus ignes sacri inciderunt. & qui quidem horū abscessum fecissent per suppurationem, aut per aluum turbatio quædam tempestiua, aut urinarum bonarum excretio contigisset, per hæc soluebātur. Quibus autem nihil horum accidisset, uerum obscure disparuisset, hi lethales erāt. Plerunque igitur plurimis accidit sacer ignis uere. consequebantur autem & per æstatem, & sub autūnum. Multa uero turbatio quibusdam, & circa fauces tubercula, & linguę inflammationes, & abscessus circa dentes. Vocesque multis significationem de se præbebant, quòd essent uitiatæ ac impeditæ & inuolutæ, primū quidem, tabidis incipientibus, immo etiam ardenti febre correptis, & phreniticis. Cœperunt igitur febres ardentes ante uer, itemque phrenitis, post facta frigora. & plurimi tūc ægrotarunt. Acuta uero & lethalia symptomata his aderant. Erat autem constitutio febrium ardentium hoc modo. Ab initio soporosi, anxij, horridi. febris acuta. non ualde siticulosi. non deliri. De naribus parum stillauit. Exacer-

bationes

bationes plerisque diebus paribus. Circa exacerbationes obliuio, exolutio, & uocis priuatio. Extremitates manuum ac pedum semper his frigidiores, præsertim circa exacerbationes. & rursus tarde ac non bene recalescebãt: rursumq́ & intelligebant & loquebantur. Detinebat etiam ipsos sopor continuus, non somniculosus. Aut uigiliæ cum doloribus. plurimis horũ alui turbulentæ, secessibus crudis, tenuibus, multis. Vrinæ multæ, tenues, nihil neq; iudicatorij, neq; boni habentes. Nec uero aliud aliquod iudicatorium ita habẽtibus fiebat. Neq; enim sanguis bene erumpebat, neq; alius aliquis abscessus iudicatorius fiebat. Moriebaturq́ unusquisq; prout contigit erroneo modo, plerunq; circa iudicationes. Quidam uero diu uoce priuati. Multi sudantes. & his quidẽ qui perniciose habebant, hæc accidebant. Consimilia uero etiam phreniticis. Sine siti autem hi erant. Neq; quisquam phreniticus insaniuit, uelut ex alijs, sed alia quadam mala ac lenta in somnum delatione grauiter peribant. Erant insuper etiam aliæ febres, de quibus scribetur. Ora multis ulcere feruido affecta, ulcerosa. Fluxiones circa pudenda multæ, ulcerationes. Tubercula foris, intus, circa inguina. Lippitudines humidæ, longæ, diuturnæ, cum doloribus. Eruptiones palpebrarum foris, intus, multorum oculos corrumpentes, quas ficus uocant. Erumpebant etiam in alijs ulceribus multa, & in pudendis.

Carbunculi per æstatem multi, & aliæ quæ seps uocãtur, pustulæ magnæ. Herpetes multis magni. At uero circa aluum multis multa & nociua acciderunt. Primum quidem tenesmi multis dolorose. plurimis autem pueris, & omnibus qui erant ante pubertatem, & plurimi horum peribant. Lienterici multi, dysenterici, neq; hi ualde dolorose. Secessus autẽ biliosi, & pingues, & tenues, & aquosi. Et multis quidem ipse morbus ad hoc decubuit, & sine febribus & in febribus. cum doloribus, tormina, & uoluuli maligni, multorum quæ in corpore erant, & suppressa erant exitus. & exeuntia progressa dolores non soluentia, & his quæ offerebantur difficulter cedentia. Nam purgationes plurimos amplius lædebant. Ex his autem qui sic habebant, multi quidem cito peribant. Multi uero longius uitam degebant. & in summa, omnes & qui longis morbis ægrotabant, & qui ex acutis, maxime ex his quæ per aluum secedebant mortui sunt. Omnes enim aluus sustulit. Cibum autem fastidiebant omnes, ob cunctos præscriptos morbos, in quos sanè ego incidi. Multi uero, & maxime hi ipsi, & qui tales erant, sed & alij, perniciose habebant. & siticulosi alij erant, alij non. Ex his qui febribus alijsq́ laborabãt, nullus siticulosus intempestiue. Sed licebat circa potum uictus rationem constituere, prout uelles.

Vrinæ autem prodeuntes multæ quidem erant, non pro potus ingesti ratione, sed multum excedentes. Verum multa quædam malitia urinarum eiectarum erat. Neq; enim crassitudinem, neq; concoctiones, neq; purgationes bonas habebant. Nam in multis morbis purgationes per uesicam fientes, bonæ sunt. Significabant autem plurimis colliquationem, & turbationẽ, & dolores, & nullam iudicationem. Soporosi uero maxime phrenitici, & febre ardẽte laborantes erant. Sed & in alijs morbis omnibus maximis, qui cũ febre fiebãt. In totum autem plurimos aut grauis sopor comitabatur, aut paruos ac tenues somnos habebant. Multa præterea alia febrium genera populariter grassata sunt, tertianarum, quartanarum, nocturnarum, continuarum, longarum,

erronearum, anxiarum, inconstantium. Omnes aūt hæ cum multa turbatione fiebant. Nam alui plurimis turbatæ. horrores. sudores non iudicatorij. & urinæ uelut præscriptum est. Atq; hæc plerisq; horum longa erāt. Neq; enim abscessus his fientes iudicabant, uelut in alijs. Et omnia quidem omnibus difficulter iudicabantur, & nullæ iudicationes fiebant, & diuturnæ, maxime uero his. paucis autem horum iudicatio circa octogesimum diem fiebat. Plurimis prout contigit defecerunt. Moriebantur autē horum pauci ex hydrope erectè obambulantes. Multos uero etiam in alijs morbis tumores infestabant, maxime uero tabidos. Maxima autē & grauissima erat tabes, et plures occidit. Nam multi per hyemem incipientes, partim decumbebant, partim erectè obambulabāt. Ante uer autem pleriq; ex decumbentibus moriebantur. Aliorum uero tusses nihil defecerunt. Verum æstate remiserunt. At sub autumnū omnes decubuerunt, & multi mortui sunt, plurimi uero horum diu ægrotauerunt. Cœpit igitur plurimis horum derepente ex his afflictio. frequentes horrores erant, sæpe febres continuæ, acutæ. sudores intempestiui, multi, frigidi perpetuo. Multa frigiditas, & uix rursus recalescebant. Alui uarie adstrictæ, & rursus breui humescentes. Et quæ circa pulmonem erant omnia, infra distribuebantur. Multitudo urinarum non bonarum, colliquationes malæ. Tusses autem aderant quidem perpetuo multæ, & multa educentes matura ac liquida, non autē ualde cum doloribus. Sed etsi aliquantulū dolerent, ualde tamē leniter omnibus purgatio à pulmone fiebat. fauces non ualde mordaces. neq; salsugines quicquam infestabant. Viscosa tamē, & alba, & liquida ac spumosa multa de capite descendebant. Magnum aūt malum & hos, & alios comitabatur ciborum fastidium, uelut præscriptum est. Nam neq; potum cum cibo libenter sumebāt, sed ualde sine siti degebant. Grauitas corporis. Soporosi. Plurimis ipsorum tumor, & ad hydropem deueniebant. Horridi. deliri circa mortem. Forma tabidorū erat leuis, subalbida, lentis colorem referens, subrubra, raua. Pituita alba referti. Scapulas alarum modo eminentes habentes. & mulieres sic. Atrębilis item forma, & subsanguinea. febres ardentes, & phrenitides, ac dysenteriæ hos tentabant. Tenesmi iuuenibus pituitosis. lōga alui profluuia, acresq; secessus & pingues, biliosis. Erat autem omnibus præscriptis grauissimum quidem uer, & multos occidit. Aestas autem facilima, & paucissimi perierunt. Autumno uero & sub pleiada rursus multi moriebantur quartanarij.

AEGROTI SEDECIM. PRIMVS.

IN Thaso Parium quendam, qui decūbebat supra Artemisii ædes, febris corripuit acuta. ab initio cōtinua, ardens, siticulosa. Principio soporosus, & rursus insomnis. Aluus turbata in principio. Vrinæ albæ. Sexta die minxit urinam oleosam, mente motus est. Septima exacerbata sunt omnia. nihil dormiuit. Sed & urinæ similes, & mens turbata. Ab aluo uero biliosa, pinguia prodierunt. Deinde octaua parum de naribus stillauit. Vomuit uirosa pauca. parum dormiuit. Nona per eadem. Decima omnia remiserunt. Vndecima sudauit, non per totum. Circumfriguit quidem, uerum breui rursus incaluit. Duodecima febris acuta. Secessus biliosi, tenues, multi. In urinis quiddam in medio uehebatur. mente motus est. Decima septima laboriose trāsmissa est. Neq; enim somni, neque febris augescebat. Vigesima sudauit per totum. insomnis.

secessus biliosi. cibum fastidiēs. soporosus. Vigesima quarta recidiua facta est. Trigesimaquarta à febre liber. Aluus non suppressa est. Et rursus incaluit. Quadragesima à febre liber. aluus non multo tempore suppressa fuit. Cibum fastidiens. parum rursus febricitauit, & semper erroneo modo. partim sine febre, partim non. Nam etsi reliquisset & alleuata esset, rursus reuertebatur. Eduliijs quoq; multis & uitiosis utebatur. Somni mali circa recidiuas. mente motus est. Vrinas crassitudinem quidem habentes tūc mingebat, uerum turbatas & prauas. & aluus iam adstricta erat, & rursus soluta. febriculæ cōtinuæ. secessus multi, tenues. Centesima uigesima die mortuus est. Huic aluus assidue à prima die lubrica erat, ex biliosis, liquidis, multis: Aut adstricta ex feruidis ac crudis. Vrinæ uero perpetuo malæ, Sopores plerunq;. cū doloribus insomnis. cibum fastidiens. febris ardens continenter.

AEGROTVS II

IN Thaso decumbentē apud frigidam, à partu ubi filiam peperisset, & purgatio facta non esset, febris acuta, horrida, tertia die corripuit. Multo autē tempore ante partum febriculosa erat, decumbens, cibum fastidiens. Postquam autem riguisset, febres continuæ, acutæ, horridæ. Octaua multū mente mota est, & sequentibus diebus. & breui rursus resipiscebat. Aluus turbata, ex multis tenuibus, aquosis, bile permixtis. sine siti erant. Vndecima resipiscebat. uerum soporosa erat. Vrinæ multæ, tenues, & nigræ. insomnis. Vigesima parū circumfriguit, & breui rursus incaluit. parum delirauit. insomnis. Alui secessus ijdem. Vrinæ aquosæ, multæ. Vigesima septima à febre libera. aluus adstricta est. Nō multo tempore postea coxæ dextrę dolor fortis multo tempore. Febres rursus comitabantur, & urinæ aquosæ. Quadragesima dolores circa coxam alleuati sunt. Tusses autē assiduæ, humidæ, multæ. aluus substitit. Cibum fastidiens. Vrinæ in ijsdem. febres autem in totum quidem non deficientes, erroneo uero modo exacerbescentes, partim ita, partim non ita. Sexagesima tusses quidem obscure defecerunt. Neq; enim aliqua sputorū concoctio fiebat, neq; alius consuetus abscessus. Maxilla uero ex dextris diuulsa est. soporosa. rursus delirabat. & breui resipiscebat. Cæterū à cibis auersum animū habebat. & maxilla quidē ad locū suum redijt. Aluus autē biliosa, pauca egessit. febricitauit acutius. horrida. & sequentibus diebus uoce destituta est, & rursus resipiscebat ac loquebatur. Octogesima mortua est. Vrinæ huic perpetuo erant nigræ, & tenues, & aquosæ. & sopor comitabatur. Cibum auersans. Tristis. Insomnis. iræ. molestiæ. Mens melancholica.

AEGROTVS III

IN Thaso Pythionem qui supra Herculeum templum decumbebat, ex laboribus, & lassitudinibus, & neglecta uictus ratione, rigor magnus, & febris acuta corripuit. lingua arida. siticulosus. biliosus. non dormiuit. Vrinæ subnigræ. quod in medio ipsarum pendebat, sublime erat. Secunda die circa meridiem frigiditas extremarum partium, & magis circa manus & caput. loquela & uoce destitutus. Breuispirus ad multum tempus, rursus incaluit. Sitis. Nox quieta. Sudauit parum circa caput. Tertia dies quieta. Vesperi uero sub solis occasus parum friguit. Turbatio nocte dolorose. nihil dormiuit. Ab aluo pauca compacta stercora prodierunt. Quarta mane quietus. Circa uesperam omnia

nia exacerbata sunt. frigiditas. loquela & uoce destitutus. in deterius recalefa-ctus est post tempus. Vrinas minxit nigras in medio quid pendens habentes. Nocte quiete dormiuit. Quinta uisus est alleuatus esse. Verũ iuxta aluum grauitas cũ dolore. siticulosus. Noctẽ laboriose tulit. Sexta mane quietus. Vesperi dolores maiores. exacerbatus est. Vesperi clystere adhibito, ab aluo probe egessit. Nocte dormiuit. Septima die anxius. submoleste ferebat. Vrinã minxit oleosam. noctu turbatio multa. delirabat. nihil dormiebat. Octaua mane parũ dormiuit. Mox autẽ frigiditas. Vocis interceptio. Spiritus tenuis imminutus. Vesperi rursus excalefactus est. mente motus est. Iam autem ad diem parũ alleuatus est. Secessus meri, pauci, biliosi. Nona soporosus. anxius, quum excitaretur. non ualde siticulosus. Circa solis occasus moleste ferebat. delirabat. noctem malam habuit. Decima mane uoce destitutus. frigiditas multa. febris acuta. Sudor multus. mortuus est. dolores huic in diebus paribus.

AEGROTVS IIII

PHreniticus prima die decumbens uomuit æruginosa, multa, tenuia. febris horrida. sudor multus, continuus per totum. Capitis & colli grauitas cum dolore. Vrinæ tenues. in medio ipsarum pendentia, parua, diuulsa. non sudauit. Ab aluo stercora aceruatim egessit. multum mente motus est. nihil dormiuit. Secunda mane uoce destitutus. febris acuta. sudauit. non intermisit. Palpitationes per totum corpus. Nocte conuulsiones. Tertia exacerbata sunt omnia. Quarta mortuus est.

AEGROTVS V

IN Larissa caluus, femur dextrum doluit derepente. ex his quæ offerebantur nihil proderat. Prima die febris acuta, ardens, quiete tenebat. dolores autem consequebantur. Secunda femoris quidem remiserunt dolores. febris autẽ acuta est. submoleste ferebat. non dormiebat. extremitates frigidæ. Vrinarum non bonarum copia prodibat. Tertia femoris dolor quieuit. Mentis emotio, & turbatio, & multa iactatio. Quarta circa meridiem mortuus est celerrime & acutissime.

AEGROTVS VI

IN Abderis Periclem morbus corripuit acutus, continuus, cum dolore. Sitis multa. anxietas. potum continere non poterat. Erat autem sublienosus, & capite grauatus. Primo die sanguis è sinistra nare erupit, multa tamẽ febris augescebat. Vrinam minxit multam, turbatam, albam. deposita non subsidebat. Secunda omnia exacerbata sunt. Vrinæ tamen crassæ quidem erant, uerum magis subsidebãt. & anxietas leuata est. dormiuit. Tertia febris emollita est. Vrinarum copia: quæ concoctæ multam subsidentiã habebant. Nox quieta. Quarta circa meridiem, multum calidum sudorem per totum exclusit. A febre liber iudicatus est. non rediјt. morbus acutus.

AEGROTVS VII

IN Abderis uirginem quæ decumbebat in sacra uia, febris ardens corripuit. Erat autem siticulosa & insomnis. Menses autem primũ ipsi descendebant. Sexta anxietas multa. rubor. horrida. mœsta. Septima per eadẽ. Vrinæ tenues quidem, uerum boni coloris. Venter non uexabat. Octaua surditas. febris acuta. insomnis. anxia. horrida. intelligebat. Vrinæ similes. Nona per eadẽ, itemq; sequentibus sic surditas perseuerabat. decimaquarta mens turbata. febris remisit

sit. Decimaseptima sanguis per nares fluxit multus. Surditas parum remisit. & sequẽtibus anxietas. surditas aderat. & delira erat. Vigesima pedum dolor. surditas, delirium intermisit. sanguis paucus per nares erupit. sudauit. à febre libera. Vigesimaquarta febris rediјt. surditas rursus. pedum dolor permansit. mentis emotio. Vigesima septima sudauit multũ à febre libera. Surditas defecit. pedum dolor restabat. De cætero perfecte iudicata est.

AEGROTVS VIII

IN Abderis Anaxionẽ, qui decumbebat ad Thracias portas, febris acuta corripuit. lateris dextri dolor assiduus. Siccã tussim habebat, neq; expuebat primis diebus. Siticulosus. Insomnis. Vrinæ boni coloris, multę, tenues. Sexta delirus. Ad calefactoria nihil remisit. Septima dolorose agebat. Nam & febris augescebat, & dolores non remittebãt, & tusses uexabant, difficulterq; spirabat. Octaua cubitũ secui. effluebat sanguis multus, uelut debebat. Remiserunt quidem dolores, tusses tamen siccæ comitabantur. Vndecima remiserunt febres. parum circa caput sudauit. Tusses adhuc. & quæ à pulmone prodibant, liquidiora erant. Decimaseptima incœpit pauca, matura spuere. alleuatus est. Vigesima sudauit, à febre liber. post iudicationem alleuatus est. Erat autem siticulosus, & à pulmone prodeuntiũ purgationes nõ bonæ. Vigesima septima febris rediјt. Tussiјt, eduxit matura multa. Vrinis subsidẽtia multa, alba. Sine siti erat. bene spirans. Trigesima quarta sudauit per totum. à febre liber. penitus iudicatus est.

AEGROTVS IX

IN Abderis Heropythus erecte obambulans caput dolebat. Non multo autem tempore postea decubuit. habitabat prope superiorẽ uiam. febris ipsum corripuit ardẽs, acuta. Vomitus ab initio multorum biliosorũ. siticulosus. multa molestia. Vrinę tenues, nigræ, id quod in medio ipsarũ pendebat, sublime erat aliquando, quandoq; non. noctẽ dolorose transegit. Febris aliàs aliter exacerbescebat, plerũq; inordinate. Circa decimã quartam surditas. febres augescebant. Vrinæ per eadẽ. Vigesima multum mente motus est, itemq; sequẽtibus. Quadragesima multus sanguis ex naribus erupit. & magis intelligebat. Surditas aderat quidem, sed minor. febres remiserũt. Sequentibus diebus sanguis erumpebat frequenter & paulatim. Circa sexagesimã sanguinis eruptiones cessarunt. Coxæ autem dextræ dolor fortis. & febres augescebãt. Non longo tempore postea dolores omnium infernarum partium. Contigitq; aut febres esse maiores, & surditatem multam: aut hæc quidem remittere & leuiora fieri, infernarum autem partium circa coxas, dolores esse maiores. Iam uero circa octogesimam omnia remiserunt. Nihil tamẽ defecit. Vrinæ enim boni coloris, & plures subsidentias habẽtes prodibant, & deliria minora erant. Circa centesimam aluus multis biliosis turbata est, & tempore nõ modico multa talia prodibant, & rursus dysenterica cũ dolore. Reliquorũ uero quies erat. In summa, & febres defecerũt, & surditas cessauit. In cẽtesima uigesima perfecte iudicatus est. febris ardens.

AEGROTVS X

IN Abderis Nicodemum ex uenere & potu, febris corripuit. Initio autem erat anxius. & cordis dolore uexabatur. siticulosus. lingua combusta fuit. Vrinæ tenues, nigræ. Secunda febris exacerbata est. horridus. anxius. non dormiuit. Vomuit biliosa, flaua. Vrinæ similes. Nox quieta. dormiuit. Tertia die remisse

remiserũt omnia. & quies erat. circa solis occasus rursus moleste ferebat. nocte laboriose tulit. Quarta rigor. febris multa. dolores omnium. Vrinæ tenues, & quid in medio ipsarum pẽdens. Sexta mente multũ motus est. Septima quies. Octaua alia remiserunt omnia. Decima & sequentibus diebus aderant quidem dolores, uerum omnes minores. Exacerbationes autẽ & dolores huic ad finem usq; in diebus paribus magis erant. Vigesima minxit urinam albam, quæ crassitudinem habebat, & deposita non subsidebat. Sudauit multum. uisus est sibi à febre liber esse. Vesperi uero rursus incaluit. & dolores ijdem. horror. sitis. parum mente motus est. Vigesima quarta multam urinam albam, multam subsidentiam habentem minxit. Sudorem multum calidum per totum exudauit. à febre liber. iudicatus est.

AEGROTVS XI

IN Thaso mulier morosa, ex mœrore cum occasione, erectè obambulans, insomnis facta est, & cibi fastidiens. & erat siticulosa, & anxia. habitabat autem prope Pyladæ ædes in Leio. Prima die sub initium noctis timores, sermones multi, tristicia, febricula tenuis. Mane cõuulsiones multæ. Quum autem intermisissent conuulsiones illæ multæ, delirabat. turpia loquebatur. Dolores multi, magni, continui. Secunda per eadem. nihil dormiebat. febris acutior. Tertia conuulsiones defecerunt. Sopor autem & in somnũ grauiorem delatio aderat, & rursus uigiliæ. exilijt. continere se non potuit. multũ delirauit. febris acuta. Ad hanc noctem multum sudorem calidum per totum corpus exclusit. à febre libera. dormiuit. Penitus resipuit. iudicata est. Circa tertiam autẽ diem urinæ nigræ, tenues: quod in medio ipsarum pendebat aliquandiu rotundũ, non subsidebat. Circa iudicationem menses multi prodierunt.

AEGROTVS XII

IN Larissa uirginem febris corripuit ardẽs, acuta, insomnis, siticulosa, lingua fuliginosa, arida. Vrinæ boni quidem coloris, sed tenues. Secunda die laboriose degebat, non dormiuit. Tertia ab aluo multa prodierũt aquosa cum uirore pallida. itidemq; sequentibus diebus prodierũt eiusmodi tolerabiliter. Quarta urinam egessit tenuẽ, paucam: habebat in medio pendens illud sublime, non subsidebat. mente mota est ad noctem. Sexta per nares sanguis multus large fluxit. quumq; inhorruisset, sudorem multum calidum per totũ effudit. à febre libera. iudicata est. In febribus aũt, & iam iudicatæ, mẽses tunc primũ prodierũt. Erat enim uirgo. Perpetuo uero anxia erat. horrida. faciei rubor. oculorum dolor. capitis grauitas. Huic non redijt, sed iudicata est. Dolores diebus paribus.

AEGROTVS XIII

APollonius in Abderis erectè titubans obambulabat multo tempore. Erat autem magnis uisceribus præditus. & circa hepar dolor multo tempore familiaris ipsum comitabatur. & sanè tũc etiam morbo regio tenebatur. flatuosus. coloris subalbi. Quum autem edisset ac bibisset intempestiuius carnem bubulam, incaluit parum primũ. decubuit. Lacte uero usus cocto & crudo, multo, caprino ac ouillo, & uictu malo, omniũ lęsiones magnæ sequutę sunt. Nam & febres exacerbatæ sunt, & aluus nihil memorabile de ingestis egessit. Vrinę tenues & paucæ prodibant. Somni non aderãt. inflatio mala. sitis multa. soporosa. præcordij dextri eleuatio cũ dolore. extremitates undiq; subfrigidæ. parũ

delirabat

delirabat. Obliuio omniū quæ loquebatur. mente mouebatur. Circa decimam quartam ex qua quum riguisset incaluit, decubuit, & insaniјt. clamor. turbatio. sermones multi. & rursus quies. & tunc sopor accessit. postea uero aluus turbata, multis, biliosis, meris, crudis. Vrinæ nigræ, paucæ, tenues. Multa molestia. Secessus uarie habebant. Aut enim nigri, & pauci, ac æruginosi erant: aut pingues, crudi, & mordaces. Per tempora uero uidebatur etiam lactosa egerere. Circa uigesimam quartam lenitas erat. & reliqua quidem in ijsdem perseuerabant, parum autem resipiscebat: ex quo uero decubuit, nullius meminit: Rursus autem breui desipiebat. Omnia in peius procedebant. Circa trigesimam febris acuta. Secessus multi, tenues. delirus. extremitates frigidę. uoce destitutus. Trigesima quarta mortuus est. Huic perpetuo ex quo ego noui, aluus turbata. Vrinæ tenues, nigræ. soporosus. insomnis. extremitates frigidæ. delirus perpetuo. phreniticus.

AEGROTVS XIIII

IN Cyzico mulierem, quæ gemellas filias magna difficultate peperit, & non ualde purgata est, primum inuasit febris horrida, acuta. Capitis & colli grauitas cum dolore. Insomnis ab initio, taciturna ac tetrica, & nō obsecundans. Vrinæ tenues et decolores. siticulosa. anxia plerunq;. aluus erroneo modo turbata. & rursus adstricta. Sexta ad noctem multū delirabat. nihil dormiuit. Circa undecimam insaniјt. & rursus resipuit. Vrinæ nigræ tenues. Et rursus tēpore interposito oleosę. Et aluus multis tenuibus turbata. Decima quarta cōuulsiones multæ. extremæ partes frigidæ. nihil amplius intelligebat. Vrinæ suppressæ sunt. decima sexta uoce destituta est. decima septima mortua est. phrenitis.

AEGROTVS XV

IN Thaso Dealcis uxorem, quæ decūbebat in Leio, febris horrida, acuta, ex mœrore corripuit. Ab initio contegebatur, & ad finem perpetuo, semper tacita manibus palpabat, uellebat, scalpebat, pilos legebat. Lachrymæ, & rursum risus. non dormiebat. ab aluo irritationes: nihil prodibat, parum cōmonita bibebat. Vrinæ paucæ, tenues. Febres ad manum tenues. extremarū partium frigiditas. Nona multum delirabat. Et rursus sedata est. tacita. Decima quarta spiritus rarus, magnus, per tempus. Et rursus breuispira. decima septima ab aluo irritatio turbulenta. postea uero ipsi potus percurrebant, neq; cōsistebant. omnino nihil sentiebat. Cutis aridæ circūtensio. Vigesima sermones multi, & rursus sedata est. uoce destituta. breuispira. Vigesima prima mortua. Huic perpetuo ad finem usq; erat spiritus rarus magnus. Omnino nihil sentiebat. semper contegebatur. Aut sermones multi, aut tacita perpetuo. phrenitis.

AEGROTVS XVI

ADolescens in Meliboea, ex potationibus & uenere multo tēpore calefactus decubuit. Horridus autem & anxius erat. insomnis. & non siticulosus. Ab aluo prima die stercora multa prodibant, cum multa defluxione. & sequentibus multa aquosa cum uirore pallida prodibant. Vrinæ tenues, paucæ, decolores. Spiritus rarus, magnus, per tempus. Præcordiј intentio submollis, oblonga ex utrisq;. Cordis palpitatio perpetuo continua. Vrinam minxit oleosam. decima sensim mente motus est. moderatusq; erat ac quietus. Cutis arida & circūdistenta. Secessus multi & tenues, aut biliosi & pingues. Decimaquar-

ta omnia exacerbata sunt. mente motus est. multũ delirauit. Vigesima insanijt, iactatio. nihil mingebat. paucos potus continebat. Vigesimaquarta mortuus est. phrenitis. Videtur porrò mihi æstas illa quæ tunc fuit, iuxta rationem commoditatem attulisse. Nam æstiuos morbos hyems succedẽs soluit. Et hyemales æstas succedens transmutat. Quanq; ipsa in seipsa quæ tunc erat æstas, non stabilis erat: sed derepente calida, & austrina, & sine uentis. Attamen ad aliam tempestatem transmutata profuit. Magnam uero artis partem esse arbitror, etiam de his quæ scripta sunt recte, posse considerationem facere, ac iudicare. Qui enim hoc nouit, & his utitur, nõ uidetur mihi in arte multum falli posse. Oportet autem exacte perdiscere unãquanq; temporũ constitutionem, & ipsum morbum. Et quid boni cõmunis sit in cõstitutione, aut in morbo. & quid mali communis sit in statu, aut morbo. & qui morbus longus sit, & lethalis. & qui longus, & non perniciosus ad uitam. & qui acutus, ac lethalis. & qui acutus, & superesse sinens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorũ considerandi, ac prædicendi facultas datur. Et harum rerum gnaros scire cõtingit, quibus & quando, & quomodo uictum præscribere oportet.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. IIII. IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

POST æquinoctium & post pleiada, qualia sunt erodentia & mucosa, quæ caput aperuerunt, supra aurem prodierunt. Ei qui apud Leocydis ædes habitabat, in pede. Phanodico digiti in pede, in pectore. Qui tibiam sectus est, hac parte etiã nigrefactus est. Erat ulcus magnũ in externa tibiæ parte, & retro prodibat. Quum purum factum esset, lateris dolor & pectoris sinistri è directo, & febres. Mortuus est à febre. Biliosum restiario abunde coloratũ. Et ustoria adhibenti circa æquinoctium, sanguis multus deorsum prodijt. Seni ualde uehementer abscesit, non ultra quatuordecim dies. Vulnerato ab Antiphilo, usto iudicatio facta est die septima, bilioso, stupido. Tertia post iudicationẽ, sanguinẽ spuit, superstes manebat. & recidiua facta est postea. Iudicatus est uelut par erat, circa pleiadũ occasum primum. Post pleiadum autem occasum, biliosus ad insaniam usq;. iudicatio facta est, superuixit, circa nonam diem, absq; sudore. Circa æquinoctiũ Chalcidonius à portis delatus ad forum, ex ruptione circa mãmam dextrã dolens, spuebat aliàs atq; aliàs pallens subuiride. Venter egerebat. Sudor auspicatus septima, tenuit plerunq; usq; ad octauã. iudicatus est decimaquarta. Circa quadragesimam tubercula exorta ipsi circa utrasq; aures, haud immerito putabatur suppuratus fore, non factum est. Pectus Aristodemo ustum est.

Philidis filio quum abscessus factus esset ex casu, & ipsi pectus ustum est. Erat autem dolor quidam etiam antea. post æquinoctium autumnale recidiuæ, & aliàs usq; ad solstitiũ hyemale, & cum sole æstiuo. Acheloi uxor sexta die abortiuit, quum esset sanguinea, & horrida. & sudores. Iudicatio facta est decimaquarta, quot mensiũ fuerit fœtus, haud scio. Masculum autem etiam aliũ ad

dies

dies uiginti se abortiuisse dixit, an uera dixerit non scio. Circa solstitiũ hybernum aquilonares uenti erant. Morbo regio corripiebantur abunde colorati. & partim horridi, partim nõ. Linguæ cõbustæ tertia die. Et turbationes circa sextam & septimã, atq; hæ diu durantes. Decimaquarta uentres resistentes, & in medicationibus nõ obedientes. Pro ratione febriũ etiam nulli sudores. Splenes quibusdam parui ad præcordia dextra extenti, & ad manũ submurmurantes. Sanguinis fluxiones. & urinis purgatio ac iudicatio. Multo autẽ magis infra nitebantur. Nam & hoc sub illud tempus corripiebat. Quibus non sic erat, splenes uero etiam eleuati, his sanguis ex sinistra nare. Solstitiũ præterierat, hyberna hyberno modo in Aquilonaribus, paulo uero post austrina erant, ad quindecim dies. Postea uero niues quatuordecim diebus. Circa hanc anni constitutionem, morbi regij abunde colorati uigebant. qui non sincere iudicabantur, recidiuabant. Post niues, austrina succedebant, & pluuiæ, grauedines eruperunt, & cum febribus, & sine febribus. Cuidam uero etiam ad dentes, qui antea ex medio doluerat: ad dextra, superciliũ, & oculos. Erant autẽ & raucosi, & fauces inflãmatæ. & glandulæ isthic spõgiæ appellatæ intumescebãt. & tubercula circa aures, & maxillam mollia, & cũ febre sedabantur. Incipientibus febricitare fiebant superne, & in utrasq; partes pleraq; horum. & Spongiæ quibusdam sub autumnũ & hyemem. Sed & porrigines. Et multæ omnibus modis abortiebant, & difficulter pariebant. Sexta die uirgini iudicata, sexta reuerterunt. iudicata uero sunt per sextam. Omnia in his tẽporibus sexta & octaua iudicabãtur, circa pleiadum occasus. Meandri cæci uxor statim cũ pallore uiride, & statim purulentũ spuit circa sextã. & hepatis feruor, & deorsum secessus modicus. carnopurulenta sursum pauca, alba, lata expuebat. cibum fastidiens. Mortua est prope uigesimã diem. Ex uicinis Thestoris famula, ex ustorijs: secessu bilioso, multo: præcordio intenso: Sexta die ex suppresione aluus ipsi tenuia, multa, una uice egessit. & statim sudauit, & iudicata est. & aluus substitit. eadem autem hora quum riguisset febricitauit. & rursus eadẽ hora. Thersandri uxor quum pituita alba prædita non ualde esset, lactans acuta febre correpta est. Huic lingua cõbusta est, dum alia cõburerentur, sub hoc tempus: linguaq; exasperabatur, uelut grãdine multa. Et lumbrici per os. Circa uigesimam autem non perfecte iudicata est. Circa pleiadum occasus Metrophanti filius, caput percussus ab alio puero, per testam: quum peruenisset ad duodecimam diem febricitauit. Occasio autem erat quod quũ detergeret partes circa ulcus perfricuit, & perfrigeratus est. & labia statim sunt eleuata. Attenuata est autem cutis, multis locis ulterius ab ulcere. quum autẽ sectus esset non tarde, neq; pus effluxit, neq; alleuatus est. Iuxta aurem uero uidebatur suppurari, in maxilla ad dextram. Hac enim parte etiam ulcus erat. Postea & hoc nõ suppuratum est, & humerus dexter suppuratus est cito. Mortuus est circa uigesimamquartam. Post pleiadum occasum is qui aurẽ doluit, circa uigesimã diem postea uoce destitutus est, & dextrarũ partium impotens. sine febre sudauit. dextra auris, dexter oculus, consistebat non ualde, & attrahebat quid ex inferna parte. A sinistris autẽ distortus est oculus grauiter dolens. collum durũ factum est, tertia hora posteaquã doluit. Post pleiadum occasum, seruus Attici à quartana correptus, stupidus sedatus est. Alius eodẽ tempore uera stupida insania, ex

phrenitide ac lethargo mixta, correptus est. Ad coxas et crura uenit dolor, quieuit, quoto die haud scio. Eodem tempore horridi, uomentes, & post iudicationem cibũ auersantes, & biliosi, & splenes magni, duri, dolorosi. & sanguinis eruptiones. Quibusdã uero eodem tempore, post pleiadum occasum, ex naribus sanguis biliosus ob splenes. In Cranone uxorem Nicostrati correptã decimaquarta die, statim occupauit impotentia colli, & aliarum partiũ. & cibus inclusus fuit usq; ad decimã. Spiritus densus paruus. impotẽtia. palpans digitis. delirans. sudores. distracta sunt ad dexterã partẽ, collum, os, oculus, nasus. Vrinarum subsidentia alba, eruũ referens. alia alba. alia ramentosa, cum pallore subuiridis, farinam lentiũ referens. Huic quãdoq; uelut adiposum quiddam superstabat, atq; hoc aceruatũ, non multũ dispersum, uelut quod in medio ipsarũ pendere solet disparatũ. uelut extrinsecus ex ouicula. postea uero etiã non subsidens mingebatur. & alia quidem talis erat, alia subsidens. alia talis modice ad latitudinem dispersa. alia conturbata. alia talis. Quod in medio uehi solet, nubeculæ subnigræ simile, quæ putaretur crassitudinem habere. Laxum autẽ aliud tenue. aliud tenue tale. aliud uelut equi. aliud uelut sunt caliginosa. Qui primus delatus est adolescẽs, huic urina pura tenuis. Omnium secessus tenuis, multus, sine bile. lingua ualde aspera. Febris adurens. insomnis. aluus gibbosa. Hic mente motus est octaua arbitror die, proteruum in modum. exurgebat. pugnabat. turpia fortiter loquebatur, quum talis non esset. Huic quũ urinæ multæ tenues prodijssent ex suppresione, somnus obortus est continuus. & sudor, qui iudicatorius esse putabatur, ex quo talis erat forte circa decimã diem. Verum postea rursus insanijt, et breui mortuus est undecima die. Occasionem fuisse puto quod meracum multum bibisset, priusquam insaniret. Paucos habebat annos, propemodum uiginti. Eumenis uxor autumno uomuit bilem atram. Sed & odores manifesti erãt. & febres horridæ. & cordis siue osculi uentris dolores. biliosa pauca uomebat, & lumbricum. Secessus tenues per omne tempus. Ante pleiadũ occasum desinebant statim sanguinis eruptiones. & breuiores erant febres ac statim reuertentes breuibus recidiuis. & cibũ auersantes, & uelut excocti, & anxij, & cor dolentes, & ferini in iudicationibus, & rigore affecti, & biliosi. Adolescens peregrinus erat, cui tertia die sanguis ex naribus multus fluxit. itemq; quarta ac quinta. Sexta composite consistebat. mente motus est. Septima die aluus substitit. soporosus erat. Recidiua tertia die. aluus eniti cessauit. Vrinam non uidi. Circa iudicationem uelut debebat. At uero circa pleiadum occasum austrina, & pluuiæ erant. & tunc Adolescens mucosa, subbiliosa, uiscosa, multa recrementa egerebat. febris uehemens continua. lingua arida. Sexta iudicatus est. Septima rursus inuasit, dimisit eadem die cum tremore. auris sinistræ fluxio uiscosa, crassa, die sexta. Puero ab ulcere Phagedæna eroso, dentes inferni, & ex supernis ac infernis anteriores, emergebãt, cauitatem habebant. Quibus os ex palato discedit, his medius considet nasus. Quibus uero superni dentes anteriores, his latus est summus nasus. Qui quintus dens ab anterioribus numeratur, quatuor radices habet, singulis paribus ad utrunq; uicinum dentem connexis, extremitatibus omnibus ad internam partem reflexis. Circa tertium dentem suppurationes plures q̃ iuxta alios omnes. Et ex naribus fluxiones crassæ, & à tẽporibus dolores, ex hoc maxime

xime fiunt. Corroditur hic, maxime quintus, ex medio quidem nodum habebat unum, duos autē anterius. Paruus primus intrinsecus iuxta duos corrodebatur. Septimus radicem unam crassam, acutam habebat. Athenadæ puero masculo doluit à sinistra parte infernus dens, à dextra supernus. Huius auris dextra suppurata est, dum non amplius doleret. Post pleiada clemens cœlum, nubilosum, & caligines. iudicationes quintanæ, & sextanæ ac septimanæ. Iam uero etiam diuturniores. febres recidiuantes, & quandoqꝫ erroneæ, & cibum auersantes, & biliosæ. & dysenteriæ cibum fastidiētes, febriculosæ. Circa pleiadum occasum, austrina fortiter erāt. sanguinis eruptiones. & febres tertianæ naturam referentes, & lenes. Qui in sutrina decūbebat, sanguinem abūde biliosum è naribus effudit. Secessus modicus. iudicatus est septima cum rigore. Seruus in extrema caupona, quarta die sanguinem è naribus effudit. multa statim nugabatur. aluus renitebatur. Præcordium dolorosum, durum. Ad subditam glandem sexta die subierunt mala, cum pallore uiridia. Septima mane iactatio. clamor multus. uenarum pulsationes circa umbilicū. In acutissimis febribus pulsus densissimi, & maximi. Quale est ad uesperā exacerbari, tale erat in omni morbo. Cæterum ad principia, cōsiderandæ sunt etiam exacerbationes, & an citius redeant, & continuitas, & anni tēpus. Post pleiadum occasum, austrina. Quę quinta die iudicabātur, intermissa una repetebāt.

At uero laxa, pustulosa erant, uelut Acanthio Lapyto. Circa pleiadū occasum, subscabra, & aspera erant pruriginosa, nullas lachrymas emittentia. & magis quidem hoc tempore. Sed & impetiginosa turgentia. Hæc erant in Pythodori uxore, & Capelio, cum febre, sub cuius initiū ferè Pythodori uxori coxæ impotentes. Post pleiadum occasum horrores. sanguinis è naribus eruptiones. Sutor quidam septima iudicatus est, una intermissa, altera rediȷt. Rursus quarta iudicatus est. Alius ex his qui à Leocyde uenerant, septima iudicatus est. Alius quarta. Moschus nona. Largus sanguis ex sinistra, modicus è dextra nare. Ad decimam quartam ad iudicationē, si quatenus debebant ab initio exacerbarentur. Delinquentes circa edulia decimaseptima fiebāt. Circa aurem in dextra parte tuberculum, paruum intus durū, foris paruum laxū, dolorosum, nihil remittens, decima nona noctu factum est. Valde biliosis suppuratis, purgatio sepiæ atramento maxime similis. Qui cucurbitā affixit, quum in coxa esset dolor, huic ad crus deorsum uenit, & melius habuit.

Qui in Ceramico ab equo lapsus est, cui non statim cucurbita affixa est: ustus est intro, & uigesima die recruduit malum. sanguinis eruptiones fœculentæ, & erodentes. Tenedia quarta die abortiuit, masculum triginta dierum. aluus liquida, tenuia, egessit. lingua combusta fuit. iudicatio quarta die. Post pleiadum occasum lienosa, usque ad quintum diem fluebant. iudicata sunt.

Cuidam septima die urina uelut erui lotura, similis ipsa sibiȷpsi. postea pura recidiua. Intermisit etiam Megaris filio, uerum sanguis non fluxit. Vrina uelut Antigenis alba, crassa, similis. Circa solstitium hybernum, sydus non paruum, quinta & sexta postea terræ motus. Quæ in Perintho morabatur anhelosa, Antigenis uxor, quæ non sciebat an prægnans esset, menses comparentes rubri. Venter aliàs atqꝫ aliàs paruus, aliàs magnus. Tussiens semper, uelut si celerius iter perfecisset. Mensis erat octauus, sedata est prius febricitans.

Apemāti fratris uxor, ſeptima die abortiuit fœmellā uelut dixit ſexaginta dierum. Circa nonam turbata eſt. poſt iudicationem, dextras partes dolebat, uelut à recidiua. Hæc & concipiebat cito, & perdebat. Alia quædā in albis menſibus filiam peperit. Alia in rubris, uelut conueniebat. Horridi, anxij, cibum auerſantes, recidiuantes, bilioſi, ſanguine manantes, ſubſplenici, doloroſo modo plurimi ex ſiniſtris affecti. Apemanti uxori hac parte oculus diſtortus eſt dexter, ad alteram uero partem lateris mollitudo. Ariſtophontis filia tertia & quinta febricitauit. ſicca plerunq; perſeuerauit. Venter tamen huic turbatus. ægre iudicatio fiebat. ultra triginta dies ceſſauit. Puſtulæ ex laſsitudinibus non ualde fortibus, perueniunt ad ſeptimam liuidæ. Rigor ancillæ retro Heroum obortus eſt. At uero albæ magnæ, neq; ipſæ ualde bonæ, graui ſopore preſſorum, & ſomnolentorum, & non conſidentium, & bile renitente: & ſiue lubrica, ſiue dura fuerit aluus, non conſidentes. Zoili fabri pulſus tremuli tardi, Vrina & alui ſeceſſus moderate decolor. pectinis diſtentio utrinq; in directum, uſq; ad umbilicum, cum febre acuta. cibum auerſans. ſiticuloſus. Filiæ ædilis apud Tecomæum, quum obſcurum eſſet ipſi quòd uterum geſtaret, ſecundi menſis initio erupit uomitus pituitoſus, aliquando uero bilioſus. difficulter peperit. perfecte purgata eſt. Vomitus ſimiliter uſq; ad trigeſimam diem perſeuerauit. poſtea uenter turbatus eſt, & uomitus ceſſauit. Lienteria. menſes non prodibāt per duos annos hyeme habuit hæmorrhoidas. Duo fratres Cecropis familiares, quibus nigra ab initio prodibant, ſubfeculenta, edulia ex ſanguine confecta colore referentia, ea ex ſpumoſis bile abunde coloratis uiridia erant. Qui aſinum ex pacto eleuauit, ſtatim febricitauit. Tertia & quarta, & quinta, & ſeptima, & octaua ſanguis erupit. iudicatus eſt. aluus lubrica.

Vir metallicus. præcordium dextrum intentum, ſplen magnus. aluus intenta, ſubdura. ſpirituoſus. decolor. Huic ad genu ſiniſtrū. recidiua. per totum iudicatus eſt. Temenæ filius habebat quid ſpiritus, ut uiridantis palloris eſſet, ad dorſum: ad manus uiridantis palloris. Maritus Lechus puerperæ apud Sitodochum, arquato morbo infeſtatus, ad quem ſeptima die ingreſſus ſum, octaua moriebatur, neq; mingens, neq; egerens. Præcordia magna & dura, & ſpiritus denſus. Hic moriens ne frontem quidem ſudore humectauit præ dolore. Huius uxor eiecit fœmellam ſeptimeſtrem, ſeptima die. Apparuit autem quarta die. Hanc à principio quidem pedum dolor tenebat. Deſinente uero febre, ſpiritus non eſt ſolutus, ſed intus relictus. dolor ad manus & brachium. Recidiua per longiſsimū tempus corripuit eos quibus urinæ ante iudicationem ſuppreſſæ fuerant. Quæ erat apud Temenen ipſius ſoror, cum rigore iudicata eſt. Quum autem uiridans pallor cito deſineret, manus & humeri doluerunt: horum autem ceſſante dolore, caput: oculorum palpebræ ſupernæ eleuatæ ſunt, & lachrymæ profluebant. reliqua non noui. Iudicata eſt primum ſeptima die. Menandri uinitor ſimiliter, uerum aluus ab initio tenuia egerebat. poſtea ſuppreſſa eſt, itemq; urina iudicata eſt, non riguit, ſeptima die: quoniam aluus antea turbata fuit. Potamonis filio aluus non egerebat ſeptima die. duobus diebus ante iudicationem non riguit, quapropter neque urina ſupprimebatur. Dens Hegeſiſtratio, cui ſuppuratio iuxta oculum, ſuppuratus eſt iuxta extremum. & rurſus ſanatus eſt oculus

lus.& secundum nares pus descendit crassum. Iuxta gingiuam carunculæ paruæ rotundæ abscesserunt. Huic circa tertiam diem suppuratio affutura putabatur. postea auertebatur. Derepente uero intumuit maxilla, & oculi. Quibus abscessus ad oculos in febribus ardentibus, hi maxillas rubent, & sanguinem ex naribus fundunt. Sed & quibus ad aures fiunt. Fortasis autem & abscessus ad articulos magis, non tamen clare noui. Rigores tremulis, præcordij intentio. Menses apparuerunt decima septima, iudicatio fiebat ita perpetuo. Si tamen non sic intus permansissent, iudicabantur tertia. quædam quinta. quædam septima. Hegesistratio postremi duo dentes parte inter se contigua corrodebantur. postremus habebat supra gingiuam duos nodos, unum iuxta cauernam, alterum ex altera parte. Qua uero parte duo nodi erant, ibi radices latæ similes singulis paribus coincidebant, ad alteram partem medietas una rotunda. Mulier cui sanguis è naribus erupit quarta & sexta. Septima iudicata est, rubicunda erat. Mulieri ex capite fortiter grauatæ, iudicatio facta est circa uigesimam. Vigesima præcordia æstuosa. Septima die nõ ualde sanguis è naribus erupit. Secessus tenues. ad oculum dextrum circa octauam. Viro eadem, uerum septima iudicatus est. Sublienosus è sinistra parte. Huic octogesima die, & diuturniores oculi affectiones: fortasis quoniam post iudicationẽ, & quia multæ. Vxor Temenæ spirituosa præcordia, & intenta. Menses per tempus apparuerũt. An uero etiam prægnans fuerit, haud scio. aluus primum suppressa, & tunc uomebat. postea non amplius. aluus enim multa uiscosa ac biliosa egerebat. præcordium non impediebat. Vndecima ad magnum dextræ digitũ inflammatio. alui egestio etiam penitus procedebat. Quibus contingẽtibus, melius habebat. Nam & in somnũ delatio minor erat, & febris: & quodammodo facilius spirabat, quoniam supra malum uomitum, uomuerat. Decimasexta sensim factus est spiritus densus, & febris. mortua est. Hęc febricitauit ante abscessum. Septima post abscessum perijt. Erat & hæc rubicunda. Filius mulieris ipsius Apemanti sororis, præcordia magna & splen, spiritus, secessus amaræ bilis, aliquantulo stercore ammixto, lassus ex operibus. Vigesima die ad pedes, & iudicatio certe lasis ad articulos, non ad oculũ. præcordia uero erant intenta. & sanè erat etiam tussicula quædam modice sicca. Quæ relinquũtur post iudicationem recidiuam faciunt. & in ipsis morbis quæ excernuntur, sputum præmaturum, alui secessus, intemperies, & similia. Apemantus cui dolores in sede, in dextri lateris mollitudine, & iuxta umbilicum paulo inferius, & è dextra parte: ante dolorem urinam cruentam mingebat. desiit tertia die. Et faber in altera parte, ex eadem in directum, & hic quoq; urinam cruentam eijciebat. Quę ubi cessasset, ambo subsidentias in urinis habebãt, & hoc tertia die. Apemantus aũt plurimũ fouebatur. Alter uero non sentiebat, nisi in dextra parte. Et Nicostrato accidit aliquid iuxta ultimas partes à dextris, inferius q̃ quibus in sinistris. longe uero subter lateris mollitudinem, usq; ad umbilicum utrisq;. Anicula apud Sosileum alba pituita referta: Tibiæ duris tumoribus, albis, laxis, itẽq; pedes, uerum minus. Erant autem et in partibus infra femora, etiamsi plerisq; difficilis huc exitus patet: immo & in lumbis. & uẽter tenuis erat, præcordia submollia, spirituosa non ualde. Erat autem desinentibus plurimis, etiam alia cura

ubi glauci facti erant oculi. Atque oculorum quidem cura paulo moderatior erat. Coxæ uero ac cruris affectiones uterinæ erant, quum dolores esse putarentur. Apposito enim ac subdititio medicamēto odorato, ex farina & unguento, contigit ut breui discuterentur ac desinerent. Tempus autem abscessus ad oculum, annus. Circumcirca durus fuit, cui etiam pustulæ non perfecte contabuerunt. Sunt autem & à disquamatis talia. Seruus in Hippolochi uilla, cui in præcordijs utrinq; quid collectum erat durum, & fulgorem aliquantulū habens inferne, qualis erat in fabri ferrarij uxore hydropica: Cui tenuia recrementa progressa partem aliquam euacuauerunt. Erat autē & hoc ipsum ad dextrū, planum quiddam, supra ea quæ circumferentiam habēt eleuatum. Huic umbilicus ex natiuitate denigratus erat, & ulcus profundum fiebat, & umbilicus nō ualde cicatricem contrahebat. & pudendum summa parte denudatum erat, quum non statim tale fuisset, neq; connatū, & adhuc magis fiebat. Hic plurimum uomebat. febris. cibi fastidium. sanatus est. Verum circa septimam à decubitu diem (nam & antea ægrotarat) aquam multam bibens, & fortassis aliter contemnens, iactabatur & aliquantulū conuellebatur. Desinente autē conuulsione, circa animaduersionem extinctus est. Ante hoc uero urinam aceruatam minxit, & flatus cum crepitu prodierunt. & supernæ partes minime sunt euacuatæ. Quum autem mortuus esset, statim etiam & illæ fortiter emollitæ sunt, & reliquę rubefactæ sunt, uelut à flagris per totum corpus, excepta ea parte ubi tumor ille maxime eleuatus erat. & multum quoque calidus erat.

Cuidam uero in Abderis deorsum erupit. Cuidam autem anteriore parte intumescebat sine febre. Tumor ad contactum suppurato similis erat.

Famulæ anhelosæ, quum uasa menstruum sanguinem funderent, anhelationes illæ cessabant: febris fiebat. mamma sinistra superne suppurata est. & ab initio etiam auris. Olympiodori famulæ sanguis ex sinistra nare, & iudicata est ad uigesimam, quemadmodum etiam febricitantibus. & secessus quales etiam æstate populariter grassati sunt, & quales Hipponactis. Hyle famula Aristidis, octaua die in pharmacorum purgatione, inferne signa habuit, qualia facile ferunt. & si non præter rationem debilitantur, & neque spumosa, neq; subsanguinolenta, sed qualia sunt oua, uelut Heraclidæ uxor purgata est multum, & facile tulit. Quæ in Bulagoræ uilla depurgata erat, cœpit febricitare ex splene (Qui uero dextrum præcordium habent, non quidem sublime, uerum intentum, hi etiam magis rubicundi fiunt) rubicūda quum esset, aluum in principio turbatam habuit. expectabam ad oculum decubitum. Huic septima die salsuginosa lachryma mordax ex oculis prodijt, & secundum nasum, & fauces, & aurem sinistram. Decimaquinta sudauit cum rigore. non iudicabatur ante rigorem, pallida facta est ualde. & faciei circumtensio ac contractio. Aurem è directo splenis ac lateris dolebat. Pueris uentres turbati, & tusses siccæ: quandoque ad humerum suppuratio fiebat in tussibus, posterioribus diebus. Fullo collum, caput. septima manus torpida. Nona crus torpidum. tussis cessauit. Cui maxilla distracta fuit, in quinto mense in uentre distracta erat ad sinistram partem. In Cranone Lycino Grammatico, ex febre biliosa ex splene, capitis grauitas. stridebat secundum pulmonem. in labijs utrisque ulcera, intus rotunda, parua. postea etiam sanguinis quid ex nare è directo

manauit

manauit. Famulæ quam recens emptã uidi, cui duricies in dextris erat magna, nõ ualde dolorosa. & uẽter magnus ac circũtensus. nõ similis hydropicæ, & aliàs pinguis ac mollis. & nõ ualde difficulter spirans, uerum decolor. Menses septem annis non prodierant. facta est dysenteria, & nõ tenesmo tentata. Et sub hæc duricies in dextra dolorosa erat. & febres tenues. & non ultra septem dies etiam aluus turbata est, secessus electrum referens, subuiscosus, multus ad aliquot dies. Sanata est. & menses postea prodierunt. & partes secundum uentrem molles fiebãt. & corpus boni coloris ac crassum ipsi erat. Minois uxor ex sectione, pressa ab eam administrãtibus durius, marcorẽ ac corruptionẽ incidit, malo ad pulmonem deueniẽte, breui significationẽ de se dedit quotquot diebus supererat. erat & aliud quiddam intrinsecus. Quæ induntur in nares si febricitarint, si quidem solutus fuerit dolor, crassa per nares effluunt. Si uero neq; dolor, neq; febris, tenuia: & fortasis feruida: Veluti tenue quidem Hegesippo, quum ad noctem quid indidisset. Crassum uero illi in Corintho eunucho simili, Celeuris filio erat. Maturi in morbis abscessus an iudicent, signum est, si dum feruida sunt mala, non febricitarint: & dum molesta sunt, facile portarint: Velut quæ in sede acciderunt Charoni. Leambio uero quũ intestinum ulcerosum esse putaretur, in dysenteria pharmacis curato, humerus & sedes ulcerata sunt in sinistra parte, citra febrem. Cui à flatibus laterũ mollitudo eleuabatur, & aliquantulum dolebat, huic quũ lac uberius & meracius bibisset, & insuper dormijsset, statim nausea & calor accedebat. Deinde ignẽ incendenti, & pro cibis farinam crasiorem in craticula coctam comedenti, aluus substitit. & purulentũ tamen quiddam egesit. Quum autẽ sedes esset inflãmata, sine febre & sine dolore sufficienter erat. hoc assero. Senex in lapideis uestibulis, lũbos doluit, & ambo crura, & utriq; dolores descẽdebant ad femora, & quandoq; tibias, & aliquando ad genua. & quũ diutisime durarẽt, recursiones multæ fiebãt. tumor in pedibus, lumbis, tibia. breues inguinũ tumores. uenter durus. & totus pecten intensus ac dolorosus. Plerũq; cõpertus est etiam uesicam durã habere ac dolorosam. & papularũ eruptiones, & calores oculis, auribus, naribus, manu. Iudicationes, & alia per quæ cognoscimus de ipso ægro, an sudet, aut tangat, aut aliquid olfecerit, aut gustauerit, itemq; alia cognoscuntur. Pili, color, cutis, uenæ, nerui, musculi, carnes, ossa, medulla, cerebrũ, & à sanguine uiscera, uenter, bilis, alij humores, articuli. & postea an doluerit iuxta aurem, iuxta ipsam collectum tuberculum, glandulam nõ attingens, os nõ suppurans, & hoc disparuit. & tunc statim febricitauit. Pulsus, tremores, conuulsiones, singultus, circumspiratio, secessus, per quæ cognoscimus. Suppuratis oculis, & dum erumpunt, ulcera magna fiunt, & dum secantur, profunda. & utroq; modo oculi ulcerantur. Aristeas ex pago Amphilochi quarta die mente motus est. aluus subuiridia egerebat. & somni salubres. albicantis coloris.

Quibusdã ab initio subtremuli digiti, & labia ubi loquerẽtur, itidemq; aliæ partes: & proterue lingua citiore ac uolubiliore præditi: his rubor in facie maxime erat. Hi ebriosi erãt, aut uomitu cõmode usi intumescebãt. Qui iuxta Medosadę ędes habitabat, cui tenuia, nõ biliosa, aquosa, multa, per secessum prodibãt. præcordiũ cedẽs & gibbosum: soporosus fiebat. Circa decimãquartã ad iudicationẽ maxime progresso, rigor sine tremore. dissolutio. resolutio. cõtractio.

secessus

secessus & egestiones. soporosus. mente motus. ex somno non insaniit. iudicatus est circa decimãquartã. nihil è iudicantibus contrarium. Alius similiter in principijs secessus subuiscosi, ex quibus quod crassum est iudicatorium est. insomnis. postea subuiscosi, subbiliosi, maturi, biliosi, non tenues : qui ubi compacti fieri cœpissent, iudicationes celeres. Præcordiũ intentũ apparuit inflammati, aut uenarũ intentarum modo, circa sextam. Postea dormiuit septima. iudicatus est circa nonam. albicantis coloris ambo, non fului. Quũ secessus aquosi sub dio expositi essent, superne leues, tenues, isatidi ualde similes fuerũt: inferne uero subsidentiã habebant. Quibus in dextris distentio submollis, phrenitici sunt: si non soluatur febre desinente. Quibus autẽ à mollitudine uentris in hac ipsa febre, quiddam collectũ aut durum dolorosum fit, & ualde malignum diffundi non potest, ex talibus fortassis suppurantur. In dextris tumores eleuati, si quidem si quis plurimum ac maxime premat, submurmurarint, non ualde maligni putandi sunt. Velut in dextris illi qui ex Amphilochi pago erat, & ei qui iuxta Medosadæ ædes habitabat. Hi soporosi erant, & insomnis mente moti. Constitutiones quales in quibus temporibus ac regionibus magis & minus fiunt. Vigores morborum, & ad iudicationem, & quotidie. & an citius fiant aut serius, tertia, quarta, circuitu. & in quibus circuitibus iudicantia, tumentia, cruenta, & non. Quibus abscessibus recidiuæ fiant, uenæ temporũ, & cõtractiones, & colorũ mutationes ante iudicationes, ex rubro ad uiridem ac pallidum, si non iudicent. & cutis circũtensiones absq; iudicatione. & oculorum cõtractio, corporis duricia sicca. Qui quidem uolentes lachrymantur, non malum est. Quibus autẽ inuitis lachrymæ profluũt, malum. Quibus in dentibus circũcirca uiscosa fiunt, malum est subhiare ac fixis oculis intendere. Qui in tibia ulcus habebat, & Attico usus est, huic pustulæ eleuatæ, rubrę, magnę: atq; hoc pro tussi quæ postea accessit. prius enim non tussijt. In Aeno quicunq; capite uulnerati horridi erãt, maligni & suppurati ex tenesmo. ex peregrinatione ac itinere dolor pedum, & in turbationibus lassitudines. Clinia cibum auersans, colliquescens, purulentũ, aliquãdo parũ cruentũ, purulentũ tumidum eiecit. Hippeæ uxor hydropica, quæ etiã per tres annos uere incipiẽte tussijt, amplius aũt suppurata est, ad hyemem aquosa facta est, ab illis aũt pharmacis curata melius habuit. Mortua est ancilla. Ex tussientibus qui manibus laborabant, uelut seruus ille qui sarmenta obtorquebat, & Amyntæ filius, ambo sola dextra resoluti cessauerunt, quãdoquidem perpessi sunt hoc tussientes. Qui uero aut equitarũt, aut iter fecerunt, in lumbis ac femoribus resoluti sunt. Plurimæ uero tusses siccæ erant: Sin minus, uiolentæ sanè. Vxor Emmyris modo nõ morboso, absq; febre, stupida esse uidebatur. postea ad tremorẽ totius corporis res ipsi deuenit, et ad colliquationẽ. & cibi fastidium ac sitim. & frigida erat. Nyctalopes qui plurimã minxissent, postea parũ quiddã mingebant. Verũ tussientes & insuper febriẽtes tubercula ad aures habebant, erumpentia circa septimam aut octauã diem.

Emmyris filia febricitabat, & ex aure purulentum fluebat, circa octauam haud pro comperto habeo. Quibusdam uero etiam dens corrosus fuit, tertius maxime ex supernis. Præ omnibus autem hic reperitur corrosus. ad hunc dolor, & quibusdam etiam circumsuppuratio. Quibus uero ad aures, hi

magis

magis tußiebant q̃ illi. Quibus autem cũ febribus ad suppuratione ̃, septima recedit. Cuidã postq̃ exacerbatus fuit, præcordium solutum nõ est. aluo autem emollita, inerant pauca subuiscosa, compacta, non bona urina crueti coloris. spuebat autem sputum spumosum. Ille ad quẽ Cynicus me induxit, septima exacerbatus est. circa decimãquartam iudicatus est. Disparentia, mala sunt. purus fauces. pauca, lata, matura expuens. ex naribus parũ sanguinis stillauit. capite grauatus erat. Manuum ac pedum dissolutio. aluus soluta profuit. pedes semper calidi. somni aderant ipsi. & iuxta aurem nõ extuberabat, quoniã matura spuisset. Demarati uxor, pedes etiam in horroribus calidi: siue ad suppurationem, siue non tendebat, perijt. Senex qui è uita decessit, ægrotabat simul cũ uxore sua, furiosum quiddam in se habebat. Postea uero ubi prodijsset ab ipso lumbricus subcrassus, & modicus cibus, statim sedatus, & dormiuit, & sanus erat hic senex. & corporis cutis circũtensio. extremæ partes frigidæ. mollis. tremulus ab initio & labijs, & manibus, & uoce. mente motus est moderate. hiabat ac fixis oculis intendebat. non ualde difficulter spirabat. diebus haud scio quot ultra uiginti mortuus est. Quibusdam præcordia & aluus subegesserunt compressa, aceruatim, nõ cum murmuratione, uelut in Abderis uermium speciem præ se ferentia. Quicquid contingit priore iudicatorios dies præcedente die, & mala & bona signa fiũt in diebus, quibus qui exacerbantur diuturniores fiunt: & quibus desinẽtes remorantur. Quædã non fideliter alleuabant, & quædam per seipsa exacerbabãtur. Sputa peripneumonicis quibusdam biliosa, quum desinere uolunt. Valde flaua breuia fiunt. Si qualia sunt quæ in principijs adsunt, talia postea appareant, hæc nõ ualde concoqui puto: sed iudicare uelut ei qui apud præceptorẽ erat, & uelut alias quoq; uidi. Nicippus in febribus per somnũ semen effudit: & nihil ad peius processit. & hoc ipsum sæpe ipsi factum est, & nihil læsit. Prædictum est ipsi id desiturum, postquam febres iudicatæ forent. & sic factum est. Critias in febribus ab insomnijs uexabatur quæ nouimus, & cessauit etiam ipse eadẽ somniare unà cum iudicatione. Alcippus quum haberet hæmorrhoidas, à curatione prohibebatur. Curatus insanijt. febre acuta succedente cessauit. In febribus acutis siticulosi, à medicis potu interdicto, aut etiã à seipsis abstinẽtes, multum sibi bibere posse uidentur: his aqua frigida data ut reuomant, prodest. Biliosa enim aderunt. Quod nerui ipsi in seipsos trahunt, signũ est. Si quidẽ enim nerui in supernis manus sauciati fuerint, manus deorsum nutabit, dũ ab infernis neruis trahitur. Si uero contrà, uice uersa. Tußient siccam tußim, qui testes affectos habent. & ex tußi uena secta, ad testem solutio fit. & inflammati tußiunt. & in febribus ex inguinum tumoribus insuper tußiunt.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. V. IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

In Helide olitoris uxor. febris corripuit ipsam acuta. & medicamenta bibens nihil sentiebat opis. In uentre infra umbilicum erat quid durum, & altius altero, & dolores exhibebat fortes. Huc enim manibus cum oleo fortiter compressum ac emollitum est. & postea sanguis frequens ipsi deorsum processit, & sanata est, & uixit. In Helide Timocrates amplius bibit. Insaniēs aūt ab atra bile, bibit pharmacū. hic purgatus est. purgatio multā pituitam ac bilem atrā egerebat per diem. & ad uesperā purgatio cessauit, & dolorem pertulit in purgatione multum. & quum polentā bibisset, somnus ipsum corripuit, & tenuit per noctem, donec sol oriretur. In somno autem præsentibus nihil respirare uidebatur, sed mortuus esse. & neq; quid diceretur, neq; quid fieret, sentiebat. Extentū aūt fuit corpus et rigidum. Verū uiuebat, & excitatus est. Scomphus in Oeniadis pleuritide correptus, mortuus est septima delirus. Pharmacum autem bibit infra purgās. priore ante potionem die mentis compos erat, & purgatus est non multum. quum autē purgaretur, delirauit. Phœnici in Oeniadis & Andreæ fratribus maxilla altera intumuit, & labium quod est ante maxillam & oculum. & neq; intrinsecus quicquam spectanti apparebat, neq; forinsecus suppurabat. Sed tumens arida putredine putrescebat. Et alter eadem perpessus est. Mortuus est autē alter septima die, & pharmacum bibit, & nihil profuit. Verū Phœnici circulus putridus exsectus est. & ulcus purgatum est magna ex parte priusquam moreretur. Mortuus est autem & hic, ubi diutius uixisset. Euridamus in Oeniadis, in peripneumonia decima die incœpit delirare. curatus ad mētem rediịt, & sputa erāt puriora, et morbus ad melius procedebat, & somno multo perfusus est. & oculi morbū regium contrahebant. & mortuus est ad uiginti dies. In Oeniadis uir quidam morbo tenebatur, quum sine cibo esset, fortiter in uentre ipsius sugebat, & dolebat. & quum edisset ac cibi contriti essent, tempusq; post cibi esum accessisset, non lōge postea idem hoc patiebatur. & tabescebat corpus ac consumebatur. & alimentum ipsi non cōtingebat à ciborum esu. & per aluum secedebat cibus prauus & combustus. Quum uero recens cibum accepisset, eo ipso tempore minime sugebat, neq; dolor aderat. Hic omnis generis pharmaca bibens sursum ac deorsum purgātia, nihil opis sentiebat. Vbi uero uena ipsi secta esset in utraq; manu, donec exanguis redderetur, postea utilitatem percepit, & à malo liberatus est. Eupolemus in Oeniadis, dolebat coxam dexteram, & inguen, & cōmissuram propinquam ad coxam, ab inguine & coxa in anteriore parte. Huic sanguis detractus est à talo, multus ualde, et niger, ac crassus. & pharmacum bibit aluum deorsum purgans, & multum purgatus est. & melius quidem habebat, dolores autē non remittebant. Sed suppuratam habebat & coxam, & cōmissuram in ipsa ad sedem, & partem circa inguen, quibus locis etiam amplius dolebat. Pus autem ad os magis fiebat, q̃ ad carnē, in profundo, & per tempus sic habens negligebat, donec ualde debilis fiebat. postea

crustæ

crustæ ipsi inustæ sunt, ualde multæ & magnæ, ac inter se propinquæ. & pus effluxit multum ac crassum. & mortuus est postea paucis diebus, tum præ magnitudine ac multitudine ulcerum, tum ex corporis debilitate. Huic si una ampla sectio incisa fuisset, & per sectionem pus emissum esset, & si opus fuisset, etiam altera sectio facta esset: Hæc sanè in tempore si facta fuissent, mihi quidem uidetur quòd sanatus esset. Lycon in Oeniadis, reliqua quidem eadem patiebatur, Verum dolores etiam ad crus non ita ualde progrediebantur, & non factus est suppuratus, sed sanus multo tempore. Bibebat autẽ pharmaca. & cucurbitas adhibebat. & uenam secabat. Atq; his factis melius habere uidebatur.

Homo quidam Athenis prurigine toto corpore uexabatur, maxime autẽ testibus ac fronte, uexabatur autẽ ualde uehementer. & cutis crassa erat per totum corpus, & uelut lepra aspectu, & ex nulla parte cutẽ apprehendere potuisset, præ crassitudine. Huic nemo opitulari potuit. Transgressus autem ad Melum, ubi sunt calidæ balneæ, à pruritu quidẽ & cutis crassitudine liberatus est, uerum hydropicus factus mortuus est. Athenis uirum cholera corripuit, uomebatq; & deorsum egerebat, & dolebat. & neq; uomitus, neq; per aluum secessus, sisti poterat. & uox ipsum destituebat. et ex lecto moueri non poterat. & oculi caliginosi ac caui erant. & conuulsiones tenebant ab aluo & intestino, & singultus. Verum secessus multo copiosior erat q̃ uomitus. Hic ueratrum in lentium succo bibit, & alterum lentium succum insuper bibit, quãtum potuit, & postea uomuit, & coacta sunt ac adstricta ipsi ambo. frigidus autẽ factus est. & lauabat inferne usq; ad pudenda, calida ualde multa, donec etiã supernæ partes calefactæ sunt. & uiuebat. postera uero die, polentam bibit ex aqua. In Larissa uxori Gorgiæ menses suppresi erant per annos quatuor, præter ualde modicos. Verum in utero, ad quãcunq; partem se inclinasset, pulsum exhibebant ac grauitatem. Hæc mulier concepit, & peperit, & puella uiua nono mense edita est, ulcus habens in coxa. & secundæ cõsequentes, ac sanguinis fluxus ualde multus, successerunt. postridie, & tertia die, ac quarta, etiã grumi sanguinis concreti. & febris tenebat usq; ad decem primos dies. & de cætero prodijt ipsi sanguis ruber, & facies fortiter intumescebat, itemq; tibiæ, ac pedes ambo, & alterum femur. & cibos non admittebat. Sitim autẽ habebat uehemẽtem, & frigidissima aqua conferebat. Vinum autem nequaquã. At uenter post primũ puerum modice emollitus est, ualde autẽ non cõsidit, sed durior erat. dolor autem non aderat. Quadragesima uero die à prima superfœtatio excidit, caruncula quædam. & uenter considit omnesq; tumores. & fluxio tenuis, ac sanguis olens prodijt, & sana euasit. Mulier in Pheris caput circũcirca dolebat multo tempore, & nemo poterat illi quicquã opis conferre, neq; dum caput purgaretur. Melius autem habebat, quum menses ipsi facile prodibant. Hæc quũ caput doleret, ex subditítijs odoratis ad uterum appositis opem sentiebat, & modice depurgata est. & quum concepisset, dolores caput relinquebant. Mulier in Larissa prægnans erat. Huic decimo mense sanguis prodijt multus per quatuordecim dies. Plurimus autem tribus diebus ante pueri editionem. Decimaquarta excidit ex utero puer mortuus, habens dextrum brachiũ lateri adnatum. & tertia die noctu eadem hora qua puer, prodijt secunda, & purgamenta alba. deinde post hæc per tres dies ac noctes multa moderate prodierũt. Postea

febris corripuit, per duos dies totidemq; noctes, & dolebat omnem uentrē, & coxas, maxime uero pectinem. In Larissa Hipposthenes peripneumonia apprehensus esse medicis uidebatur, erat autem nequaquā. Verū principio luctans in duro loco cecidit supinus, aduersario ipsi illapso, & lauatus est frigida, & cœnauit, et grauior factus esse sibi uidebatur. Sequenti autem febricitauit, & tussis apprehendit siccior, & spiritus densus. Quinta die cruentum exscreauit, non multum. & delirare incipiebat. Quando tussiebat, dolebat pectus & dorsum. Sexta autem ubi sternutasset, sanguis fluxit è naribus, quatuor heminarū mensura. Ad uesperam neq; loquebatur, neq; sentiebat, neq; quid fieret, neque quid diceretur. Vndecima mortuus est. Per quinq; uero dies, modo sapiens erat, modo non. Erat & sine febre. Spiritū autem nullum recipiebat, neq; stertorem habebat. Non enim erat sputū. Scamandrus in Larissa, & in coxa marcorem habuit, & in osse diu disparato. Ipse uero sectus est sectione magna, etiā ad os ipsum, & postea ustus est. & tunc die duodecima post sectionē cœpit cōuulsio, & ualde obtinuit. cōuellebatur autē crus hoc usq; ad costas, & ad aliam quoq; partem conuulsio progrediebatur. flectebatur autem crus, & extendebatur: & alia membra mouebat. & maxillæ compactę riguerunt. Hic mortuus est conuulsus octaua die post conuulsionis inuasionē. Curabatur autem tepefactorijs utriculis, & fomētis erui, per totū corpus. & infusum per clysterem immissum est, & tunc modicum stercoris prodijt. & pharmacum bilem abunde purgans bibit, ac insuper catapotiū deglutiuit, & secessit quidē, nihil autem à catapotio opis sensit. & somnus modicus uenit. & rursus pharmacū idem forte ad uesperam bibit, ac sole emergente mortuus est. Videbatur autem multo tempore morbum ferre potuisse, nisi ex pharmaci ui perijsset. Equiso Palamedis in Larissa undecim annorū, percussus est in frōtem supra oculum dextrum, ab equo: & uidebatur os non sanum esse, & exiliebat ex ipso modicus sanguis, & sectus est sectione magna usq; ad secundam laminā, & curabatur sic habens ipsum os, quod etiam antea statim os peperit. Vigesima tumor cœpit circa aurē, & febris & rigor. & in die magis intumescebat ac dolebat tumor. & ab initio febricitauit ex rigore. & oculi intumuerunt, & frons, & tota facies. Patiebatur autem hæc in dextra magis capitis parte. Progressus est autem tumor etiam ad sinistram. nihil tamen hic læsit. Demum febris cōtinua corripiebat. Atq; hæc minora erant, usq; ad octauam diem. Vixit autem ustus, & per catapotium purgatus, & cataplasmate tumori imposito. At uero ulcus nullius mali causa erat.

In Larissa Theophorbi filius uesicam scabiosam habebat, & uiscosam urinam mingebat. & dolebat dum & inciperet mingere, & dum desineret. & confricabat pudendum. Hic quum bibisset pharmacum urinam ciens acre, in uesicam quidem nihil processit, uerum multum purulentum & bilem euomuit, & deorsum alia huiuscemodi egerebat. & uentrem dolebat, & intrinsecus ardebat. Reliquum uero corpus frigidum erat, & totus resolutus est. & nihil assumere uolebat. Huic exulceratus est uenter fortiter ualde, à ui medicamenti, & mortuus est tertia post potionem die. Vxor Antimachi in Larissa, prægnans erat diebus circiter quinquaginta, & reliquo tempore præ fastidio à cibo abstinebat, & per septem dies uterum dolebat, & cor. & febris corripiebat. eo tempore nihil per aluum egerebat. huic datum est catapotium deorsum

pur-

purgans fortius quam conueniebat, & euomuit bilem combustam, præ cibi abstinentia & febre. Nam neque ullo potu utebatur. euomuit autem paucã uiolenter, & grumosa. & ubi concitata fuisset, ac ipsam emisisset, debilis esse uidebatur. & non uolebat aquam bibẽs euomere. Postea uero dolor fortis tenebat infernum uentrem: exulceratus enim erat à medicamẽto, & prodibat ipsi statim post stercus, subcruentũ ramentosum. Semper aũt amplior fiebat & debilitas, & cibi fastidium: & purgamẽti erant heminæ quinque. Sistebatur autem aluus, aqua multa super uentrem affusa. aliud autẽ nihil potuit admittere. Mortua est circa mediam noctem. Videbatur uiuere potuisse, si aquã bibere potuisset, ac statim uomere priusquam deglutiuisset. Famula Onesidemi in Larissa, ulcerata est aluum & intestinum, à bile sponte cõmota. & prodibat sursum ac deorsum bilis & sanguis. & febris tenebat. Huic debili datum est pharmacũ deorsum purgãs in potu, debile, aquosum, ac modicũ. & uomuit ab ipso multum. & infra amplius subijt. & uesperi redijt. Postridie febris erat, sed debilis. Aluus autem ulcerabatur, & adhuc eadem egerebat. Tertia die ad uesperam mortua est, quum febris ualde fortis ipsam corripuisset. Quapropter omnino moritura esse uidebatur. Minime uero ideo quòd aquam frigidam biberat, donec uomitus tenebat. Postquam autẽ perfrigeratus est supernus uẽter, depurgatus per aquam, succo frigido postea poto, sic postea infusum per clysterem immissum est. Eudemus in Larissa, hęmorrhoidas habens fortes, ac diuturnas, quum exanguis esset, bilis commota est, sed leniter in corpore. & aluus turbata deorsum biliosa egerebat, & hæmorrhoides intumescebãt. Pharmaco deorsum purgante poto, probe depurgatus est. & rursus bibit succũ, & amplius aluus turbata est. & dolor ad præcordia consistebat. Huic quum uenter non probe haberet, sed adhuc curatione indigeret, manus hæmorrhoidibus admotæ sunt, & uomuit. Postea quum cancer successisset, febris irruit, & non dimisit antequã occideret. Quandoque etiam quum rigor subrepẽs dimisisset, febris uenit: & prodijt ipsi bilis & flatus, & partim prodibat, partim intus erat. & dolor in uẽtre. Hæmorrhoides autem extra intestinum rectum erant, reliquo tempore à purgationibus auspicatæ. & flatus per ipsas prodibat. & ad sternutationem principium fiebat.

In Larissa uir quidã sauciatus est cominus ex manu per hastam latã à tergo, et summum eius penetrauit infra umbilicum per multum spatium, quod liuidum erat & tumidum: postquam autem uulneratus fuit, dolor obtinebat primũ fortis, & uenter intumescebat. Huic postridie datum est pharmacũ deorsum purgans, & egesit modicum cruentum, & mortuus est. Videbantur intestina huius non esse sana, & uenter sanguine plenus esse. Apellæus Larissæus ætatem habebat annorum circiter triginta, aut parũ aberat. Corripiebatur autem morbo, à quo uexabatur noctu magis in somno, quam interdiu. Aegrotabat autem ad duos annos ante mortem. Vomebat bilem fuluam aliquando ubi excitatus esset. Vomebat etiam nigrã. Hic purgatione à capite forti ualde ad multum tempus purgabatur. & quum pharmacum bis bibisset, sex menses ipsum penetrauit. Erat ualde uorax multi cibi. & quum corpus haberet biliosum, multum luctatus, ualde riguit. & febris corripuit, ac morbus ad noctem. postridie sanus esse sibi uidebatur, & rursus altera die. Sequenti uero nocte morbus inuasit cœnatum à primo somno, & per noctem ac diem, & usque ad cœnam te-

nebat. Mortuus est priusquam resipisceret. Conuellebatur primum circa dextras partes, faciem'q; ac reliquum corpus. postea in sinistris. et quum uideretur quietus esse, soporem habebat ac stertebat. & rursus succedebat morbus.

Eumelus Larissæus rigida habuit crura, & manus, & maxillas. & non poterat neq; extendere, neq; flectere, si non alius flecteret ac extenderet. Et neque maxillas diducere poterat, si non alius diduceret. Aliud uero nihil neque dolebat, neq; edebat, nisi mazam, & aquam mulsam bibebat. Vigesima die sedens cadit supinus, & caput ad lapidem uehementer offendit, & uertigo ipsi caliginosa offusa est. & paulo post surgens, sanus erat. & soluta erant omnia, prętersquam post somnum ubi excitaretur, articuli modice ligati erant. Erat autem duodecim aut tredecim iam annorum. & ægrotauit mensibus tribus aut quatuor. In Larissa uirgo quæ sanguinem uomuit non multum, suppurata facta, febribus corripientibus, nō liberabatur priusquam moreretur. Mortua est tertio mense. Ante mortem uero obsurduerunt ei aures, & non audiebat, nisi quis ualde exclamasset. Verum ante sanguinis uomitum debilis erat. Famula Dyseridis in Larissa, quum iuuecula esset, ubi uenere uteretur, fortiter circumcirca dolebat. Aliàs autem sine dolore erat. Concœpit autem nūquam. Et quum sexaginta esset annorum dolebat à meridie, uelut ex partu uehemēter laboraret. Hæc quum ante meridiem porrum edisset multum, postquam dolor ipsam corripuit uehementissimus, & priores omnes excedens, exurgens asperum quiddam in ore uteri deprehendit. postea quum ipsa animi deliquium incideret, alia mulier immissa manu, expresit lapidem asperum, magnitudine uerticilli fusi. Et sana tunc statim, & postea erat. Maliensi currus onustus inductus est supra costas, & costas confregit. & per tempus substitit ipsi pus infra costas. Vstus sub splenem penicillis ac linamentis utebatur, & peruenit ad decem menses. Resecta uero cute, cauerna apparuit ad tenue intestinum utrinq; procedens, & ad rhenem, & ad ossa procedebat putrida. In hoc non animaduersum est, quod & corporis habitus biliosus erat, & in corpore putredo sicca tenuis intestini multa, & aliarum carnium, quas statim eijcere oportebat, si quis potuisset sicco pharmaco, dum robur aliquod homo habebat. Nam ab humidis nihil remittebant, sed putrescebant. A linamētis uero inditis quū humor sisteretur, rigor corripiebat & febris, & magis putrescebat. affluebat autem isthic putridum quiddam, subnigrum, graueolens. Priusquam uero curationis aggresio fieret, quotidie multum foras penetrabat. Erat autem non probe fluidum. Cognitum est naturā morbi esse magis remotam, quàm subter cutem. Quod si uero etiam omnia recte facta essent, tamen non uidebatur seruari posse, etiamsi uētris profluuium ipsum corripuisset. Autonomus in Omilo, ex capitis uulnere mortuus est die decimasexta, in media æstate lapide ex manu ictus, in suturas in medio sincipite. Quare non animaduerti ipsum secari opus habere. deceperūt enim me suturæ habentes in seipsis iaculi læsionem, postea enim conspicuum id fiebat. Primum quidem ad clauiculam, postea ad latus dolor fortis ualde. & euulsio ad ambas manus uenit. In medio enim capitis ac sincipitis ulcus habebat. Sectus est autem die decimaquinta, & pus prodijt non multum. Membrana uero cerebri imputrefacta apparebat. Famula in Omilo ex capitis uulnere, duodecim annos nata, moritur in media ęsta

te

te, decimaquarta die. Ianuam quidam ipſi impegerat, & os contuderat ac ruperat. Suturæ uero in ulcere erant. Quare cognitum eſt recte ſectione opus habere. Secta eſt autem non uelut oportebat, ſed quantum relictum eſt, pus in ipſo factum eſt. Octaua, rigor, febris inuaſit. habebat autem non uelut oportebat, ſed quantum etiam prioribus diebus quando febris non tenebat. Nona uero die reliquum reſectum eſt. & ualde modicum pus cum ſanguine ſubtus apparuit. & membrana cerebri pura erat. & ſomnus quidem occupabat. febris autem non dimittebat. Conuulſio uero manum ſiniſtram inuadebat. Nam in dextris magis ulcus habebat. Cyrenius in Omilo ſuppuratus factus, inferum uentrem uſtus eſt, triginta diebus ſerius quàm oportebat. & manſuete ſe habebat. & reſiccatum eſt pus in uentre. Verum in calidiſsimo tempore edens fructus pomorum, & alios cibos non cõferentes, à febre correptus eſt, & à uentris profluuio. & mortuus eſt. Hecaſon in Omilo, uelut etiam alter ſerius uſtus eſt, attamen reſiccatus eſt uenter, modico excepto. Dyſenteria uero arripiebat ipſum, quã ubi effugiſſet, omnia edebat donec totus intumuit, & erupit ipſi pus deorſum, & uentris profluuio mortuus eſt. Hecaſon in Omilo, ab immundicia non purgata, & à praua purgatione, dolorem acutum in coxa habebat. & hic quidem diſceſsit, ſucceſſerunt autem ipſi febres. & multo tempore in lecto decumbebat, neq; bibens quicquam, neq; ſitiens. & debilis, & horridus. Huic commode quidem ablatus eſt morbus uelut conueniebat. Opem autem percipiebat ex his quæ offerebantur. Tandem uero erupit morbus deorſum, & totus ſeceſsit præ multa bile. & mente motus eſt, & mortuus. Videbatur autem morbum euaſurus eſſe. Qui in Salamine in anchoram incidit, in uentrem ſauciatus eſt, & circumcirca dolebat. Bibit autẽ pharmacum, & non egeſsit deorſum, neq; reuomuit. Mulier quæ iugulauit ſeipſam, ſuffocabatur: & datum eſt ipſi longe poſtea pharmacum deorſum purgans, & per ſeceſſum ipſi exijt. Qui ex Eubœa uenit adoleſcens, quum multum eſſet deorſum purgatus, intermiſsione facta quietus febricitauit. Deinde quum putaret ſe purgatione ſurſum uerſus opus habere, non ualidam radicem ueratri bibit, & poſt potionem quarta die mortuus eſt, nihil expurgatus. Verum ſomnus ipſum tenebat, & ſitis ſedari non poterat. Serua illa cui à catapotio ſurſum quidem pauca prodibant, ac ſuffocabant: deorſum uero multa, nocte mortua eſt. Erat autem barbara. Quidam homo Eubœus poto pharmaco deorſum purgante, per tres dies purgabatur, & mortuus eſt. Habebat autẽ manum ſuppuratam uſq; ad cubitum. Symmachi filius à bile ſuffocabatur, noctu quum dormiret, & febris eum teneret. Pharmacum autem ubi bibiſſet, non continuit, neque purgatus eſt diebus ſex antequam moreretur. Qui iuxta curriculum habitabat, quum noctu ſanguinem uomuiſſet, poſtridie mortuus eſt, ſanguinem uomens multum, & ſtrangulatus. Ad ſplenem uero, & deorſum multus ſanguis ipſi prodibat. Puer à mulo percuſſus uentrem & hepar, mortuus eſt quarta die. Spiritum autem denſum habebat, & non intelligebat quicquam. & febris tenebat. Hermophili filius ægrotabat diebus undecim. Febris autem tenebat, & cibi non deorſum prodibant. & primum quidem delirauit, nocte uero ceſſauit. Sequenti autem die uoce deſtitutus ia-

cebat stertens, distortos habens oculos, febricitans. Penna uero immissa uomuit bilem atram, & quum infusum per clysterem immissum esset, stercus prodijt multum. Seruæ Aristionis pes sua sponte marcore corruptus obtorpuit, iuxta medium pedis intrinsecus ex obliquo: & ossa putrida facta abscesserunt, & prodibant paulatim fistulosa. & uentris profluuiū succedebat, & mortua est. Mulier sana, crassa, à catapotio conceptus gratia accepto, dolorem habebat uentris, & tormen in intestino, et intumuit. Spiritus autem sistebatur. & desperatio erat cum dolore. & sanguinem uomuit non multum. & emortua est quinquies, ut uita decessisse putaretur. & neq; uomitu facto ab aqua frigida laxabatur, neque dolor præsens, neque spiratio. Superfusæ uero sunt ipsi aquæ frigidę amphoræ circiter triginta super corpus. & sanè hoc solum prodesse uidebatur. & postea deorsum processit bilis multa. Quum autem dolor obtineret, nihil poterat secedere. & uixit. Antander à catapotio accepto, cætera sanus erat. Verum circa uesicam dolorem habere uidebatur. purgauit ipsam celeriter multo purgamento. & à meridie dolor tenebat fortis ualde. & in posteram diem strangulatio, & desperatio, & iactatio. & uomebat, & nihil per secessum egerebat. & noctu patiebatur. & somnus non accedebat. postridie uero egerebat multum, & postea sanguinem. & mortuus est. Athenadę puero masculo à Phagedæna ulcere corroso, doluit à sinistra parte dens infernus, à dextra supernus. Huius auris dextera suppurata est, dum non amplius doleret.

Sutor in Pityo dum soleas ueteramentarias sueret pupugit seipsum supra genu in femur. & ferme longum digitum immersit. Huic sanguis quidem nullus effluxit. Vulnus autem cito clausum est. femur autem totum in tumorē eleuabatur, & procedebat hic tumor usq; ad inguen & lateris mollitudinem. Hic tertia die mortuus est. Quidā iuxta inguen sagitta percussus, quē nos uidimus, maxime præter omnem opinionem seruatus est. Neq; enim cuspis exempta est, erat enim ualde in profundo: neq; sanguinis eruptio ulla memorabilis fiebat: neq; inflammatio: neq; claudicauit. Cęterum cuspidem inuenimus nos, ipsamq; exeminus, quū sex iam essent anni, ex quo sauciatus erat. Suspicio autem erat hæc, inter medios neruos cuspidem occultatā fuisse, nullamq; uenam aut arteriam dissectam esse. Qui percussus est spiculo acuto retrorsum paulo infra collum, uulnus quidem habebat nō memorabile aspectu, neq; enim in altum ferebatur, uerum non multo tēpore postea exempto spiculo, distendebatur in posteriorē partem tractus, uelut opisthotonici. & maxillæ ligatæ erāt. & si liquorem aliquem in os sumeret, eumq; deglutire conaretur, rursus relidebatur ad nares. Cæteraq; statim peiora fiebant. & secūda die mortuus est. Adolescens per asperam uiam cursu facto, dolebat pernam, maxime inferna parte. Abscessum autem locus accepit nullum, uelut qui colligeret humorē. Verum tertia die totus locus nigrescebat, usq; ad talum, astragalum appellatū, & usq; ad cauitatem quæ est ad pectus pedis. & quod denigratum erat nō diffringebatur, sed prius moriebatur. Viginti uero dies ex toto à cursu uixit. Qui ad oculum percussus est, percussus quidē est in palpebram, descenderat autē cuspis alte satis, barbæ uero summum supereminebat. Secta palpebra, sublata sunt omnia. Nihil erat mali. Oculus enim permansit, & compendio sanus factus est.

Sanguis

Sanguis autem effluxit large, & multa copia. Virgo illa pulchra Nerij filia, erat quidem annorum uiginti, uerum à muliercula amica ludente, lata manu percussa est in sinciput. & tunc quidem uertigine capta est, & sine spiritu erat. & quum ad domum uenisset, statim febris uehemens corripiebat, & caput dolebat, & rubor circa faciem erat. Septima die circa aurem dextram pus processit graueolens, subrubrum, amplius cyatho. & uidebatur sibi melius habere, & alleuata est. Rursus augebatur febris, & in soporem deferebatur, & loqui non poterat. & faciei pars dextera trahebatur, & difficulter spirabat. & conuulsio ac tremor aderat. & lingua detinebatur. et oculus stupidus erat. Nona mortua est.

Cleomenis filius hyeme initio facto cibum auersabatur, & eius fastidio citra febrem uexabatur. & uomebat cibos ac pituitam. & per duos menses cibi fastidium durabat. Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio conferebat. Verum uinum nigrum, & panis esus, & balneorum abstinentia, & frictio, & lenis fotus non cum multo fomento, sed placide. Cuidam quæ circa uigesimum ætatis annum, biberat pharmacum ad fœtum perdendum, accidit dolor, uomitus biliosorum, multorum, pallidorum ac prasinorum. Quum bibisset, conuulsio tenebat, linguam cõmandebat. Ad quartam diem ad ipsam ingressus sum. & erat ei lingua magna, nigra. Oculorum autem alba, erant rubra. insomnis. Quarta mortua est ad noctem. Origanum potum, oculis, & dentibus malum est. Puella quæ de rupe cecidit, uoce destituta. iactatio aderat. & uomuit ad noctem sanguinem multũ. quum ad sinistram aurem impegisset, amplius inde fluebat. Aquam mulsam difficulter deglutiebat. stertor. spiritus densus, uelut morientium. Venæ circa faciem distentæ. decubitus supinus. pedes tepidi. febris debilis. uocis interceptio. Septima uocem rupit. calores tenuiores tenebant. superstes mansit. Pythocles ægrotantibus aquam, & lac multa aqua ammixta dabat. Perniones pertundendi, & calefaciendi sunt pedes sic ut maxime excalefacias igne & aqua.

Oculis incommoda sunt, lenticula, fructus pomorũ dulces, & olera. Doloribus circa lumbos, & crura, & coxam, ex laboribus obortis, aquæ marinæ, acetiq́ꝫ calidum fomentum confert, ita ut uel aspergas, uel spongiam his imbutam adhibeas. Deligare uero oportet lanis succidis, & pellibus agninis. Fullonibus inguina extuberabant dura, & sine dolore. & circa pubem, & in collo, similia erant tubercula magna. febris ante decimum diem. Tussi uexabantur à ruptionibus. Tertio mense autem quarto uenter colliquiuit. Calores successerunt. lingua sicca. sitis. egestiones deorsum malignæ. mortui sunt. Qui lapide in caput percussus est à Macedone, & corruit. Tertia die uoce destitutus erat. anxietas. febris tenuis. pulsus non ualde in temporibus. Nihil omnino audiebat, neque sapiebat. nõ quietus, sed quarta mouebatur. humiditas circa frontem, & sub nasum, & usque ad mentum. & mortuus est. Eniates in Delo iaculo ictus retro in latus, in sinistra parte, ulcus quidem sine dolore habuit. Tertia uero uentris dolor uehemens. non egerebat. Infuso uero per clysterem immisso, stercus prodijt ad noctem. afflictio intermittebat. Sedes ad scortum extabat. Quarta & ad pubem, & uentrem, dolor irruebat. quiescere non poterat. biliosa uomuit abunde colorata. Oculi quales animi deli-

quium incidẽtium, Post quintum diem mortuus est. Calor quidã tenuis inerat.

Ei qui hepar percussus est iaculo, statim color qualis est mortuorum per corpus diffusus est. oculi caui. anxietas, molestia. Mortuus est priusquam concio solueretur, quum sub diei exordium percussus fuisset. Polemarchi uxori hyeme anginosæ, tumor sub guttur. febris multa. uena secta est. cessauit suffocatio ex faucibus. febris comitabatur. Circa quintam genu dolor ac tumor sinistri. & circa cor uidebatur ipsi aliquid colligi. & respirabat uelut hi qui submersi fuerunt respirant. & ex pectore substrepebat, uelut qui concluso ore loquuntur, Engastrimythi quasi ex uentre loquentes Græcis appellati. Tale quiddam contingebat. Circa septimam aut nonam ad noctem aluus deorsum prorupit, & multa liquida quæ mala putantur egessit. Ipsa uero uoce intercepta mortua est. Ventres subpurgare oportet in morbis, quũ matura fuerint. infra quidem, ubi considisse uideris. Signum habes, si neque anxij, aut capite grauati fuerint: & quum calores mitissimi fuerint, aut quum post exacerbationes cessarint. Sursum uero, in exacerbationibus. Tunc enim etiam sua sponte eleuantur, quum anxij, & capite grauati fuerint, ac se iactarint. Ex casu uulnerato cubito, ob corruptionem cubitus suppuratur. Quum autem iam maturus est, uiscosa sanies exprimitur. Velut etiam Cleogenisco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem & ualde ex ijsdem pus nullum. Velut Aeschyli filio contigit. Suppuratis autem plurimis horror & febris succedebat.

Parmenisci filio surditas accidit. Contulit clysterem auricularium non adhibere. Verum lana solum indita perpurgare. & oleum infundere, aut netopũ. Præcipere uero ut deambularet, mane surgeret, & uinum biberet album.

Aspasii uxori dolor dentis uehemens, & maxillæ in tumorẽ eleuatæ sunt. Quum uero castorium & piper collueret, opem sentiebat. Callimedontis puero contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum, & magnum, & crudum ac dolorosum, sectio uenæ brachij: & lini torrefacti cataplasma imponere subactum uino albo, & oleo imbutum, ita ut deligetur neq; calidum, neq; ualde coctum. Aut cum aqua mulsa coquatur fœni græci, aut ordei, aut tritici farina. Melissandro quum gingiua dolore corriperetur, & uehementer intumesceret, sectio uenæ brachij: & alumen Aegyptium in principio sedabat.

Hydropicum laboribus fatigari oportet, sudare, panem edere calidum, in oleo bibere, non multum lauari, & caput tepide. Vinum autem album & tenue, & somnus auxiliatur. Bianti pugili quũ natura uorax esset, contigit ut in affectiões cholericas, bilis sursum ac deorsum exeũtis, delaberetur, ex carnis esu. Maxime uero ex porcinis carnib. crudioribus, & ex ebrietate uini odorati, & placentis ac dulciarijs ex melle, & cucumere pepone, & lacte, & polenta recẽti. In æstate uero affectiones cholericæ, & febres intermittẽtes. Timochari hyeme destillatio, maxime in nares. quũ uenere usus esset, resiccata sunt omnia. lassitudo, calor successit. caput graue. sudor à capite multus. defluebat autẽ & per totum corpus. Erat aũt etiam sanus sudare adsuetus. Tertia die euasit sanus. Post canem febres fiebãt sudorosæ: & nõ perfrigebantur omnino post sudorẽ, sed rursus amplius incalescebant: & lõgæ, & leniter sine iudicatione, & nõ ualde siticulosæ, paucis in septẽ & nouẽ diebus cessabãt. Vndecima & de-

cima

cimaquarta, & decimaseptima, & uigesima iudicabantur. Polycratem febris inuadebat,& sudor qualis præscriptus est. Purgatio à pharmaco deorsum facta est. & febris erat lenis. Rursus in temporibus sudores parui, et circa collũ, ad uesperam. Deinde in totũ. & rursus incaluit. Circa duodecimam & decimã quartam diem febris augescebat, & secessus pauci. post purgationẽ sorbitionibus usus est. Circa decimãquintam uentris dolor circa splenem, & lateris mollitudinem sinistram. Calidorũ adhibitiones minus profuerunt, quàm frigidorum. Quum autem leni ac molli per clysterẽ infuso usus esset, dolor cessauit. Magnæ nauis gubernatori anchora digitum indicem, & infernum os dextræ manus confregit. inflammatio successit, & marcor, & febris. Subpurgatus est moderate. Calores lenes, & dolores. de digito quid decidit. Post septimũ diem, sanies exibat lenis. postea per linguam dixit se non omnia posse enunciare. Prædictum est opisthotonum aduentare. Ad hoc conferebant maxillæ cõsertæ, & ad collũ rigidæ. Tertia uero die totus cõuellebatur in posteriorem partem cum sudore. Sexta à prædictione mortuus est. Harpali filius ex liberta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti accepit. inflammatus est, & dolorosus erat. & ubi repositus est, & dolor remisit proficiscebatur ad agrum. rediens lumbos doluit, lauit, maxillæ ad noctem conserebantur, & opisthotonus aderat. Saliua spumosa uix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus est.

Thrinon Damonis filius, habebat circa tibiæ malleolum ulcus, iuxta neruum sanè iam purum. huic à pharmaco corroso contigit, ut opisthotono moretur. Profecto in omnibus suppurationibus, & his quæ circa oculũ sunt, dolores ad noctem. Tusses hyeme, maxime in austrinis, crassa & multa alba exscreantibus. & febres succedebant leniter, & quinta die cessabant. Tusses autem circa quadraginta, uelut Hegesipoli. Eutychides ex cholericis affectionibus, in cruribus ad neruorum distentionẽ desiuit. una cum secessu deorsum. Bilem multam abunde coloratam uomuit ad tres dies ac noctes, ualdéque rubram. & impotens erat, & anxius. Nihil autem continere poterat, neque ex potibus, neque ex cibis. & urinæ ac transitus deorsum suppresio multa. per uomitum fex mollis prodijt, & deorsum quoque erupit. Androphani uocis interceptio. ignorantia. delirium. His solutis supererat adhuc diu multis annis, & recidiuę fiebant. Lingua uero per totum tempus permanebat sicca. & si non collutione uteretur, loqui non poterat, & plerunque erat ualde amara. Aliquando etiam dolor ad cor, quẽ uenæ sectio soluit. Huic aquæ potus, aut aqua mulsa contulit. Veratrum nigrum bibit. neque biliosum prodibat, sed modicum. Tandem hyeme decubuit, & mente motus est. & linguæ affectiones similes. calor tenuis. sine dolore. lingua decolor. Vox peripneumonica. de pectore stragula reijciebat, & se educi iubebat. Nihil autem poterat clare loqui. Ad noctem mortuus est. Nicanoris affectio erat, quũ ad conuiuiũ progrederetur timor tibicinæ: quũ sub initium uocis tibiæ, in conuiuio tibia canere audiuisset, præ timoribus turbationes. Vix se sufferre posse dixit, quum nox esset. Interdiu uero audiens, nihil cõmouebatur. Talia comitabãtur ipsum multo tẽpore. Damodes qui cũ illo erat, cęcutire, & corpore exoluto esse sibi uidebatur: & nõ accessisset sanè ad præruptũ locũ, neque trãs pontẽ, neque minimi scrobis altitudinẽ trãsgredi poterat, sed per ipsum scrobẽ. Hæc per tempus aliquod ipsi affuerũt.

Phœnicis

Phœnicis affectio ex oculo dextero talis quædam erat, plerunq; uelut fulgur elucere putabat. Quum autem non diu ipsum continuisset, dolor ad tempus dextrum instabat, & per totum caput ac collum. Caput intumescebat retro ad uerticula. & distentio, & duricies circum tendines. & ubi caput commouere, aut dentes diducere conabatur, non poterat, ut qui ualde distendebatur. Vomitus ubi facti fuissent, prædictos dolores auertebant, & leniores faciebant. Sed & uenæ sectio proderat, & ueratri potio. eduxit autem uaria & omnigena, maxime uero prasina. Parmenisco etiam prius incidebant tristitiæ, & decedendi è uita cupiditas. Quandoq; uero rursus lætitia. Cononis serua ex capitis dolore incipiente, mente mota est. clamor. querelæ multæ. raro quies. Circa quadragesimum diem mortua est. Decem autem diebus ante mortem uoce destituta, & conuulsa fuit. Adolescens quidam multo meraco poto, supinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic serpens Arges appellatus in os ingressus est. & sanè quum sensisset, & loqui non posset, dentibus stridit, & serpentem deuorauit. & dolore magno tenebatur. & manus prætensas adhibebat, uelut qui strangularetur. & iactabat seipsum. & conuulsus mortuus est.

Timocharis seruus, ex atrabiliarijs esse putatus, à talibus ac tot uiris, similiter mortuus est circa easdem dies. Nicolai filius circa solstitium hybernum ex potationibus horruit. ad noctem febres. postridie uomitus biliosus, merus, modicus. Tertia die quum concio fori adhuc plena esset, sudor totius corporis. cessauit. Diopithis sorori in semitertiana, circa accessionē etiam cor grauiter dolens, & concomitabatur etiam is dolor tota die. & huiusmodi cordis dolor etiam alijs similiter aderat. Verũtamen sub pleiadis occasum, uiris talia rariora fiebant. Epicharmi uxori antequam pareret, dysenteria erat. dolor uehemens. secessus recrementa, subcruenta, mucosa. Vbi peperisset, statim sanata est. Polemarchi uxori in morbo articulari, coxę dolor quidam uehemens. causa erat quòd menses non prodirent. Vox intercipiebatur, per totam noctem usq; ad meridiem. Audiebat autem & sapiebat, & per manum significabat, quòd circa coxam esset dolor. Epicharmo circa pleiadum occasum, dolor humeri, & grauitas in brachium. anxietas. uomitus multi. aquæ potus. Euphranoris filio pustulæ uelut culicum morsus, uerum modico tempore. postridie febricitauit. Siccitates multæ post Fauonium factæ sunt, usq; ad æquinoctium autumnale. Sub canem æstus magni. calidi uenti. Febres sudorificæ. Tubercula iuxta aurem multis oborta sunt. Tychon in obsidione circa Datum, à catapulta percussus est in pectus. & paulo post risus erat circa ipsum tumultuosus. Videbatur autem mihi medicus eximens lignum, reliquisse aliquid de spiculo in septo transuerso. Et quum ipsi uideretur, ad uesperam infusum per clysterem adhibuit, & pharmacum deorsum purgās dedit. Noctem primam trāsegit moleste. Statim uero ubi dies illuxisset, & medico, & alijs, melius habere uidebatur. Erat enim quietus. prædictio facta est, quòd ubi conuulsio fieret, breui esset moriturus. Sequenti itaque nocte moleste habens, insomnis, plerunque in uentrem decumbens, tertia exoriente die conuellebatur, & tunc mortuus est. Billo percusso in dorsum, spiritus multus per uulnus cum strepitu processit. sanguis erumpebat. Vbi uero medicamentum cruentis uulneribus destinatum adhibitum ac deligatum esset,

ſanatus eſt. Contigit & infeliciſsimo Philes filio, denudatione in fronte facta, nona die febris. deinde os liuefactum eſt. mortuus eſt. Et Phaniæ & Euergetæ filio, liuefactis oſsibus, & febricitātibus, cutis ab oſſe diſceſsit, & pus non comparuit. Ariſtippus in ſupernum uentrem uiolenter ac grauiter ſagittæ ictu petitus eſt. uentris dolor uehemens, & breui ardebat. deorſum uero non egerebat. anxius erat. bilioſa abunde colorata quum uomuiſſet, melius habere uidebatur. paulo poſt rurſus dolores uehemētes, & uenter uelut in uoluulis. calores. ſitis. & in ſeptem diebus mortuus eſt. Neapolis ſimiliter percuſſus, eadem paſſus eſt: acri infuſo per clyſterem immiſſo, aluus deorſum erupit. color per corpus diffuſus eſt, tenuis, pallidus, niger. oculi ſicci, ſtupore rigidi, intus conuerſi, intuentes in corde. Metrodori filio ex dentis dolore, maxillæ marcor, & gingiuarum carnis ſuperexcreſcentia. Moderate ſuppuratus eſt. exciderunt dentes molares, & ipſa maxilla. Mulieri in Abderis, carcinoma obortum eſt circa pectus. & per mammam fluebat ſanies ſubcruēta. obturata uero fluxione, mortua eſt. Plerique ex deſtillatione ſecundum dimidiam capitis partem dolebant. & humore ſecundum nares procedente febricitabant leniter. & in quinque diebus perfrigerabantur. Et quæ in partu concuſſa fuit, dolor circa pectus & latus factus eſt. exſcreationes purulentæ. Tabes cōſtitit. febres per ſex dies. Rurſus alui profluuium. quies. febris. aluus adſtricta eſt: & circa ſeptimam diem mortua eſt. Anginoſa quædam dextram manum & crus doluit. febris tenebat debilis. ſtrangulatio tertia die remiſit. quarta conuulſa, uoce deſtituta, ſtertor, dentium contritio, maxillarum rubor. Mortua eſt quinta aut ſexta die. Signum circa manū ſubliuidum. Alia quoque in palato ſtertoroſa. lingua ſicca, peripneumonica. non deſipiens mortua eſt.

Et in Olyntho hydropicus, derepēte uoce deſtitutus, deſipiēs per noctem ac diem, mortuus eſt.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. VI. IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

QVIBVSCVNQVE ex abortu circa uterum, et tumoribus, ad capitis grauitatem conuertitur, & iuxta ſinciput maxime dolores, & quicunque alij ab uteris: his in octo aut decem menſibus ad coxam morbus deſinit. Acutum habētes caput, qui quidem ualidam habēt ceruicem, robuſti ſunt tum alias, tum oſsibus. Qui uero caput dolent, & aures fluentes habent: his palatum cauum eſt, & dentes inter ſe non è directo reſpondentes. Quibuſcunque os de palato diſceſsit, his medius conſidet naſus. Quibus uero inde unde dentes prodeunt, his ſummus naſus ſimus fit.

Puerorū eluceſcentiæ ſimul cum pubertate, in quibuſdā mutationes habent etiam alias. In rhenem dolor grauis, quū implentur cibo, uomūt pituitam. Quum uero redūdarint dolores, æruginoſa. & melius quidem habent. Soluuntur aūt, quū cibis euacuati fuerint, arenulæque fuluæ ſubſident, & cruētum mingūt, torpor femoris è directo, quieſcere non cōducit, Sed exercitia, nō impleri,

iuuenes

iuuenes ueratro purgare, poplitem secare, urinã cientibus purgare, attenuare, & mollire. Menses aquosis diu permanent. Quũ uero non breui prodierint, intumescunt. In Cranone antiqui dolores frigidi. recentes autem calidi. ex sanguine uero plurimi. & quæ ex coxa, frigida sunt. Quæ ad rigores fortes progressa sunt, non ualde mitigantur, nisi prope uigorem. Ante rigorem urinarũ suppresiones, si ex bonis fuerint, & aluus egerat, & somni adsint. fortasis autem & febris modus. fortasis etiam quæ ex lassitudinibus.

Abscessus non ualde, quibus rigores. Crurum effœminationes, uelu ti si aut ante morbum iter fecisset, aut statim ex morbo: eo quod fortasis ex lassitudinibus in articulos abscesit. ex quo crurum effœminationes. Tubercula extra extuberantia, & acuta, & fastigiata, & æqualiter maturescẽtia, & non obdura, & deorsum uergentia, & non bifida, meliora: contraria uero, mala: & quanto plus contraria, pesima. Ferinum autumno, & oris uentriculi dolores, & horrores, & atra bilis. Circa initia exacerbationes considera, & in omni morbo, quale est ad uesperam exacerbari. & annus ad uesperam. & ascarides. Infantibus tusicula cum uentris turbatione, ac febre cõtinua, significat post iudicationem bimestri, in totum uigesima die, etiam tumores ad articulos. Si quidem infra umbilicum constiterint, in infernis articulis superna, bonum: si uero supra, non similiter morbũ soluunt, nisi suppurata fuerint.

Quæ uero in humeris suppurãtur tantillis, mustellæ cubito præditos, paruumq́ ac macilentum brachium habentes faciunt. Soluerit autem & ulcusculorum inferne eruptio, si non rotunda & profunda fuerint. Talia enim perniciosa etiam aliàs sunt pueris. Soluerit itidem sanguis fluens. Magis autẽ in perfectioribus is apparet. Lachrymæ in acutis male habentibus, ultroneæ quidem bonę. Inuoluntarie uero defluentes, malæ. Quibus circũtenditur palpebra malum. Malus est etiam oculus inarescens, uelut spuma. & obscuratio oculorũ mala est. Et squalliditas mala. & qui intrinsecus corrugãtur. & rigẽtes. & qui uix conuertuntur. & qui intus conuersi sunt. & quęcunq́ alia omittũtur. Febres aliæ quidem mordaces sunt manui, aliæ lenes. Aliæ uero non quidem mordaces, uerum augescentes. Aliæ autem acutæ quidẽ, sed quæ à manu uincantur. Aliæ statim adurentes, aliæ semper debiles, siccæ. Aliæ salsuginosæ. Aliæ inflatæ, horrendi aspectus. Aliæ ad manum humectæ. Aliæ rubicundæ ualde. Aliæ ualde pallidæ. Aliæ liuidæ. & alia id genus. Distentiones corporis, & articulorum duricię, malum. & ipse dissolutus. & cõfractiones articulorum, malum. Oculi audacia delyrij signum est. & oculorũ deiectiones ac peruersiones, malum.

SECTIO SECVNDA.

DIlatare, constringere, alia quidem, alia uero non. Humores alios quidem expellere, alios uero siccare. alios autem indere. & alia quidem parte, alia uero non. Attenuare, crassefacere, corpus, cutẽ, carnes, & alia. & aliqua quidem, aliqua uero non. Leuigare, exasperare, indurare, mollire, alia quidem, alia non. Excitare, torpefacere, & quæcũq́ alia huiuscemodi. Deriuare, subcedentia statim reuellere, renitentibus concedere. Alium humorem nõ prodeuntem ducere. prodeuntem uero simul effundere. operari simile, uelut dolor dolorem sedat. Disimilia, si uergant sursum eleuata, inferne sol

uere

uere,& contraria per eadẽ: uelut est capitis purgatio, uenæ sectio, quando non temere detrahitur. Abscessus uelut glandularum tumores, signũ quidem sunt earum partium quæ germina habent, sed & aliarum. Maxime uero circa uiscera. Maligni autem hi sunt. Spiritus parui densi, magni rari, parui rari, magni densi: extra magni, intus parui: intus magni, extra parui: alius extendens, alius urgens: dupla intro reuocatio, uelut superinspirationibus. calidus. frigidus. Medela assiduarum oscitationum, spiratio longa. In non potantibus,& uix, spiratio breuis. E directo & laterum, et præcordiorũ intentiones,& splenis eleuationes,& è naribus eruptiones. & aures è directo. Horũ plurima etiam ad oculos. Vtrum igitur omnia? aut quæ quidem ex infernis sursum, è directo: qualia sunt quæ iuxta maxillas, aut circa oculũ aut aurẽ? quæ uero ex supernis deorsum, non è directo? Atqui & anginosi rubores, & laterũ dolores è directo. Aut etiã quæ infra hepar sunt ex supernis distributa, uelut in testes ac uarices? Considerãda sunt hæc quo,& unde,& propter quid. Venæ temporum non considentes, neq; uiriditas splendida, si spiritus intus relinquatur, aut tussis sicca, non ferina: ut in articulos decumbat expectare oportet, è directo distentionum secundum uentrem utplurimum. Habẽt autem horum plurimi,& facies rubicundas,& ex natura sunt modi albidioris,& de naribus sanguis nõ erumpit, aut parum erumpit. & si quidem ex affusis intus relinquatur, paratus est abscessus. Sitis intus relicta,& oris resiccatio,& iniucunditas,& cibi fastidium, eodem modo. Febres autem non acutæ, eiusmodi sunt, uerum reuertentes. Quæ relinquuntur post iudicationem, recidiuas facere solent. Primum itaq; splenis eleuationes, si non ad articulos finierint, aut sanguinis è naribus eruptio fit, aut dextra pręcordij intensio: si non penetrauerint urinæ. Hæc enim est interceptio utrorunq;.& recidiuæ horum merito fiunt.

Abscessus igitur horum facere oportet, si non fiant. Eos uero qui iam fiunt declinare. Eos autem excipere, si prodierint iam,& qualia oportet,& qua parte oportet. Qui uero non ualde, eos coadiuuare. Eos uero auertere, si omnino incommodi fuerint, maxime si hi affuturi sunt: sin minus, si iam incipiunt. Quartanæ sanguinis è naribus eruptiones ægre iudicant. Febres quæ una die intermittentes, altera superrigent unà cum iudicatione, ex quinq; ad septem circuitus durant. Quæcunq; tertianæ naturam habent, his nox molesta ante exacerbationem: Quæ uero sequitur, tolerabilior plerunq; est. Tusses siccæ parum irritantes à febre adurente, non pro ratione siticulosæ, neque linguæ torrefactæ, non feritate, sed spiritu. Constat id inde. Quum enim loquũtur, aut hiant, tunc tussiunt: quum uero non, minime. Hoc autem in febribus ex lassitudinibus obortis maxime contingit. Nihil temere affirmandum, nihil contemnendũ. Contraria paulatim facta accessione adhibenda sunt,& interquiescendum. Dolenti capitis partem posteriorem, recta uena in fronte secta profuit. Successiones præcordiorum ex qualibus qualia alterant,& uiscerum inflammationum qualia possunt, siue ex hepate spleni,& uice uersa: & quæcunq; huiusmodi. Reuellere oportet, si non qua opprtet repãt, Si uero qua oportet, his oscula aperire oportet, qualiter singula repũt. Latæ pustulæ nõ ualde pruriginosę sunt: Quales Simon habebat hyeme, qui ubi ad ignẽ inũgeretur, aut calida lauaretur, opem sentiebat. Vomitus non proderant. Arbi-

tror si quis calidã somẽta adhibuisset, opem ferre potuisse. Quæcunq; concoqui oportet, conclusa esse conuenit. Contraria uero siccare, & aperta esse.

Oculorum fluxiones, si aliàs conducere uidetur, reuellere ad fauces conuenit. Et ubi eructatio conducit, & quæcũq; alia huiusmodi. Transitus apertos esse oporret, ueluti nares, & alia quibus opus est, & uelut opus est, & qualia, & qua parte, & quando, & quantũ opus est: uelut sudores, et alia sanè omnia. In magnis malis facies si fuerit bona, bonũ signum est. In paruis autem, cõtraria significans bonæ significationi, malum. Apud magnũ Theatrum ubi mulier retro heroum, morbo regio superueniente, permansit ipsi.

Apud Temenæ neptim ille nigricantis erat coloris. In Perintho geniture similis urina talis, quæ esset iudicatoria, etiam pectinis affectionum. Nam huiusmodi urinæ talia sanãt: quoniam neq; flatu multo, neq; stercore multo egresso euacuabantur. Non enim profecto magnũ erat præcordium. Brassicam septima die quis comedit, quũ adhuc difficulter spiraret, postquam pecten emollitus est, recte spirans factus est. aluus ipsi expulit. De sanguine seroso, quoniam in pauidis talis, aut in his qui uigilarunt: & siue malus, siue bonus.

Quibus splen deorsum uergit, pedes & manus, & genua calida sunt: nasus & aures semper frigida. Num propter hoc quod tenuis sanguis? Num & natura talem hi habent? Suppurationibus umbilicus terminus, quibus suppuraturis uentres turbantur. Splen durus non superne, inferne. rotundus. latus. crassus longus. tenuis longus. Minus capitis grauedine laborantibus.

Circa ægrotantẽ administratio, & de morbo interrogatio: quæ narrat qualia, quomodo accipiendi sermones: quæ ad ægrotantẽ, quæ ad præsentes, quæ ad externos. Quòd in calidiore, solidiore, in dextris: & nigri propterea, & uenæ extrinsecus, & multo biliosiores. Concretũ est, cõpactum est citius: ubi motũ est, desinit, & tardius augescit, & ad amplius tempus. Quòd solidum factũ est, & biliosius, & sanguinolẽtius est: Hic calidior est locus animali.

SECTIO TERTIA.

CVtis raritas, uentris densitas: cutis constrictio, carnium incremẽtum: uentris torpor, uniuersorum confusio: uasorum immundicia, cerebri consumptio. Quapropter & caluicies, instrumentorum attritio. Detractio cursibus, luctis, quiete, multis celeribus deambulationibus, carne ouilla, maza cocta plerunq;, panis modicus. Detractionis signum, eandem horam diei seruare. derepente enim trahitur. Remittito labores, aut defluet. Similiter enim totũ concidit. Quum uero iam cõciderint, carnes suillas assatas exhibeto. Quũ autem implentur, signũ est, quòd corpus rursus floridũ fit. In exercitationibus signum, sudor fluens guttatim, qui exit uelut ex canalibus: aut collapsio ex eleuatione. Mulier quam primũ curaui in Cranone, splen ipsi magnus natura, febris ardens, rubicunda, spiritus, decima sudor plerũq; superne. Sed & infernè, decimaquarta. Minus his qui ex capite grauedine ac raucedine laborant, ubi febre correpti fuerint, recidiuæ uelut puto fiunt. Quicquid suppuratur, non reuertitur. Ipsa enim maturatio, & iudicatio simul, & abscessus.

Quibusdam ubi uenere utuntur, uenter inflatur, uelut Damagoræ. Quibusdam uero in hoc strepitus, Arcesilao uero etiam intumescebat. Flatuositas simul causa est in his qui scapulas alarum modo eminentes habent. Sunt enim

enim flatuosi. Frigidum ualde, uenas rumpit, & tussim mouet, uelut nix, glacies: & constringit, uelut sunt eminentiæ oblongæ, & rotundæ, Pherea & Gongronæ, à satyrorum circa aures eminentijs, & arborum quarundam tuberculis appellatæ. Simul causa sunt etiam duricies. Post mictionem concretio, pueris magis, num quod calidiores? Figuræ magis alleuantes, uelut qui sarmenta manu nectebat & obtorquebat, præ doloribus decumbens, arrepta paxilli summa parte supra seipsum infixa, inhærebat, & melius habuit. Quem ex montano labore circa ponte ego uidi crura iactante, altera tibia minime extenuabatur, femoribus autem ualde. Vrinę & genitura nō supprimebantur. Quæcunque laterum naturæ, scapulas alarum modo eminentes habent, propter causæ debilitatem, in destillationibus malignis, siue excretio fiat, siue non fiat, malum. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis à lumbis, & per dorsum, & tunc ad caput. Sed & uiris posteriore corporis parte magis quàm anteriore. Horremus enim magis exterioribus quàm interioribus corporis partibus, uelut cubitis, femoribus. Sed & cutis rarior, Indicat autem pilus. A quibus autem alijs rigent, fortassis ulceribus, incipiunt à uasis. Summa, ex natiuitate, & causa, & plurimis rationibus, & paulatim in cognitionem uenientibus colligentem ac addiscentem, an similia sint inter se, & an non similia sint inter se: quo ex dissimilitudinibus similitudo fiat una. Sic sanè fuerit uia. Sic etiam eorum quæ recte se habent probatio, et non recte se habentium redargutio. Sanguinis ex naribus eruptio, aut subpallide nigricantibus, aut rubicundè pallentibus, aut subpallidis. Parum dimittentem crassefacere oportet sicco. Alijs uero minus crassificatione opus est. Sicco autem opus est albo, uelut galla, alumen. Postquā uenere uti inceperint, aut hircire, sanguis ipsis è naribus erumpit. In accessibus alij quidem strepitum edunt, uelut Arcesilaus. Alij uero accessuri, horridi fiunt ac rugosi. Alij postquam accesserint, uentre inflantur, uelut Damnagoras. Mutationes cauendæ. Cibus modicus, non delassari, non sitire. Omnis attenuatio laxat cutem, deinde circumtenditur. Renutritio uice uersa. Cutis considentis corrugatio, renutritæ extēsio. Rugosum, læue, utriusque signum: itemque subbiliosum & subrubrum: Sic etiam detractas esse mammas, graciles autem sursum tractas esse & circūtensas, etiamsi quis non propterea putauerit id fieri, sed in carnosis. Clauiculæ conspicuæ, uenæ pellucidæ. Herodicus febricitantes interficiebat circuitibus, luctis, multis fomētis, mala est febriculositas, inimica fami, luctis, circuitibus, cursibus, frictioni: laborem labore. Ipsis uenarum rubor, liuor, pallor, laterum dolores molles. Non sitire faciunt, continere os, tacere, uentum cum potu frigidum inducere. Occasiones unde ægrotare cœperint, considerare oportet, siue capitis fuerit dolor, siue auris, siue lateris. Signum sunt dentes, & in quibusdam inguinum tumores. Vlcera fientia ac tubercula iudicātia febres. Quibus hæc non fiunt, iudicatio sublata est: Quibus intus relinquuntur, certissimæ recidiuæ ac celerrimæ. Sputa rotunda delirium significant, uelut in Pleno. Qui hæmorrhoidas habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagædena, neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur, fortassis autem neque lepris, fortassis neque uitiliginibus. Multi tamen intempestiue curati, talibus non tarde correpti sunt, & sic perniciosæ

fuerunt: & quicunque alij abscessus, uelut fistulæ, aliorum medela sunt. Decubitus humorum ad aliquem locum, in quibus factos affectus liberat, in his prius ipse factus, illos impedit. Alterius loci morbos loca excipientia, aut ob dolorem, aut ob grauitatem, aut propter aliud quiddam liberant, aut quòd alijs sunt communicationes. Propter inclinationem non amplius sanguis prodit, sed iuxta humoris cognationem talia spuunt. Conuenit quibusdam sanguinem detrahere, tempestiue in talibus. In alijs autem uelut in his, non conuenit. Impedimentum in spuentibus cruenta, tempus anni, pleuritis, bilis.

SECTIO QVARTA.

TVbercula circa aurem quibus circa iudicationem exorta, non suppurata fuerint, his disparentibus recidiua fit, pro ratione recidiuarum. Recidiua uero fiente, rursus intumescunt, & permanent, uelut febrium recidiuæ in simili circuitu: his spes est ad articulos abscedere. Vrina crassa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in lassitudinosis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abscessu. Si uero ultra hoc, etiam sanguis è naribus large eruperit, etiam ualde. Cui intestinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est: erat quietior. Postquam autem hic curatus fuit, magis dolebat.

Agasis filia quum esset puella densum spiritum habebat. Mulier autẽ facta, à partu non diu dolore correpta leuiter, magnum onus sustulit. & statim quidem in pectore aliquid crepuisse uisum fuit. Postera die & anhelationem habebat, & coxam dexteram dolebat. & quum hæc doleret, tunc etiam anhelatio habebat: coxæ uero dolore cessante, etiam anhelatio cessabat. Spuebat spumosa, ab initio uero florida. Vbi uero considisset sputum, uomitui bilioso tenui simile erat. Dolores maxime erant quum manu laboraret. Hanc ab allio arcere uisum fuit, porroque, ac ouicula, & boue. In rebus autem agendis, à clamore, & excandescentia. Cui in capite tumor depascendo proserpebat, ei primum alumen ustum profuit. Habuit alium abscessum, forte quòd os abscessurum esset. Abscessit sexagesima die supra aurem, sursum ad uerticem uulnus erat.

Intestina crassa habet, qualia sunt canis, uerum maiora. Dependent autem ex medianis membranis, Mesocolis hac parte appellatis. Hæ uero ex neruis, de spina, sub uentrem. Aegrotantibus gratificationes, uelut est pure præparare potus ac cibos, & ea quæ uidet: molliter ea quæ contingit. Aliæ gratificationes, quæ non magnopere lædunt, aut facile reparari possunt, uelut frigida, ubi hac opus est. Aliæ gratificationes sunt, introitus, sermones, habitus, uestitus ægrotanti, tonsura, ungues, odores. Aqua decocta partim ut aerem admittat, partim ut uas non plenum sit, & operculum habeat. Quòd ex sanguinis eruptionibus, aqua inter cutem corripiuntur. Si qualia oportet purgari, purgentur, facile ferunt. In Aeno legumina comedentes assidue, fœminæ, mares, crurum impotentes facti sunt, & permanserunt. Sed & eruum comedentes, genuum dolores habebant. Palàm uigilans calidior externis partibus, frigidior autem internis. Dormiens uice uersa. Calidæ naturæ frigiditas, potus aqua, quiescere, somnus in frigore, contecto, somnus sedentium, erectorum nictatio. Debiles uictus, frigidi: robusti uero calidi. Aquarum arte non præparatarum, quæ quidem ab æthere excreta est, aut cum tonitruo, æstiua: procellosa uero mala. Aqua uorax, uigilia uorax.

Percali

Percalidam naturam calido tempore, in frigore cubile crassefacit: in calido attenuat. Exercitatio sanitatis, est uesci citra saturitatem, non refugere laborem. Inter uigilandum siti leui somnus medela est. Siti uero ex somno, uigilia in quibusdam. Quibus plurimus calor est, maxima uoce prædíti sunt. Nam & plurimus est frigidus aer. Ex duobus autem magnis, magna etiam quæ generantur existunt. Ventriculo calidi, carne frigidi & tenues, hi eminentes uenas habent, & iracundiores sunt. Terra siccitatibus squallida, uolucrium genus abundat. Hircire incipiens, uter testis extra apparuerit, si quidem dexter, masculum: si uero sinister, fœmellam portendit.

Oculi prout ualidi fuerint, ita etiam corpus: Sed & color in peius aut melius uergit. Iustum est autem, prout se habuerit alimentum, ita & quod forinsecus est sequi. Signa lethalia, per cutem, nares, calidus uapor: ubi prius nares frigidum spiritum emiserunt. Signa uero uitalia, contraria sunt.

Labores cibos præcedant.

SECTIO QVINTA.

MOrborum naturæ medici. Inuenit natura ipsa sibiipsi aggressiones, non ex præmeditato, partim uelut est nictare, partim uero & ea quæ lingua subministrat, & quæcunque alia huiuscemodi, non edocta natura, & nullo magistro usa, ea quibus opus est facit. Lachrymæ, narium humiditas, sternutationes, auris sordes, oris saliuæ eductio, spiritus introitus, exitus, oscitatio, tussis, singultus, non eiusdem omnino modi. Vrinæ secessus, & flatus, & huius alterius, alimenti, & transpirationis, & ea quæ fœminis solis adsunt, & in reliquo corpore sudores, pruritus, corporis distentiones cum oscitatione, & quæcunque huiuscemodi. Hominis anima semper producitur usque ad mortem. Si uero efferbuerit, unà cum morbo etiam anima corpus depascitur.

Morbi connutriti, in senecta, & per concoctionem, & per solutionem, & per rarefactionem desinunt. Sanatio, contra sentientem non consentire affectioni. Frigidum & auxiliatur, & occidit quæcunque ex calido sunt.

Excandescentia retrahit cor & pulmonem in seipsa: & ad caput calida ac humidum. Lætitia uero relaxat cor. Labor articulis & carnibus: cibus, somnus, uisceribus. Animæ deambulatio est cura hominibus. In uulneribus sanguis concurrit, opitulandum igitur ut uacuum expleatur. Si auris doleat, lana digito obuoluta oleum calidum instillato. Deinde lanam intus in uolam manus positam, sub aurem subdito, ut aliquid ipsi exiisse uideatur. postea in ignem immittito, Dolus. Lingua urinam significat. Linguæ uirides cum pallore biliosa, Biliosum autem à pingui: Rubicundæ uero à sanguine. Nigræ ab atra bile. Sicca à fuliginoso ardore, & uterina parte. Albæ uero à pituita. Vrina concolor cibo, & potui; & qualis intus est humidi colliquatio. Lingua concolor attingentibus ipsam humoribus: quapropter per hanc humores cognoscimus. Si salsæ carnes gustanti, redundantiæ signum. Si mammarum papillæ, & rubor pallidus fuerit, morbosum uteri uas est. Hominibus sordes in auribus, dulcis quidem lethalis, amara uero non. Terram mutare commodum est in longis morbis. Debiliores cibi breuem uitam habent. In fluxionibus ad coxam, uenas retro

aures secato. Coitus morbis ex pituita commodus. Calido uentriculo præditos, fortes potus ac cibi perturbant. Atræ bilis uelut similis est hæmorrhois. Augescentes morbos coitus. Frigiditas ea quæ in uentre sunt indurat. Coitus ea quæ in uētre sunt indurat. Eum qui ueratrum bibit, si citius purgare uolueris, lauare oportet aut comedere. Sanguis in somno intro magis fugit. Rigor à superiore uentre, febris ab inferiore magis. Attractio, pulmo, siccus ardor: Superuacuatum siccat & somnus multus. Frigidissimus cibus, lentes, milium, cucurbitæ. Vlcera exoriuntur si quis dum impurgatus est laborauerit. Mulier, capra, elaterium aut cucumerem syluestrem comedentes, pueris purgatio. Calido corpori, id quod comedit, intrinsecus frigiditas est. forinsecus autem dolor à sole, igne, ue situ, in tempore æstiuo. Contrario uero cōtrario modo. Cibi partim celeriter superantur, partim tarde.

SECTIO SEXTA.

CArnes attractrices, & ex uentre, & extrinsecus. Indicio est sensus ipse, quòd expirabile ac inspirabile est totum corpus. Calidissima uenula sanguinis multitudine, id quod fuliginosum est exerit, & statim secernit. Et quibus quidem pingue, bilis flaua: quibus autē sanguis, atra. Mentis, memoriæ, olfactus, aliorum etiam famis instrumentorum exercitatio. Labores, cibi, potus, somnus, res uenereæ, omnia mediocria. Frigidior in frigido tempore ac regione calidior erit. In doloribus proximum uentrem purgato, sanguinis autem uentrem secato. Vstio, sectio, calefactio, perfrigeratio, sternutationes, plantarum succi, in quibus uim habent, & cyceonis mixtura. Maleficorum autem lac, allium, uinum feruefactum, acetum, sal. Homo ex lassitudinibus ex itinere, imbecillus, grauatus, expuit. Tussiuit enim ex uertice: febris acuta, ad manum submordens. Secūda die capitis grauitas, lingua combusta fuit, naris unguibus conscalpta sanguinem non effudit. Sinister splen magnus & durus dolebat. A quartana correpti, à magno morbo non corripiuntur, Si uero corripiantur prius; & succedat quartana, liberantur.

Pro qualibus qui morbi. Bilis fit, uelut de uulneribus dixi, quòd sint biliosæ. Caliditas acrimoniæ signum est. Turbationes, transitus. Nam mente motis dolores laterum desinunt: quibusdam & febres, quibusdam non, Sed cum sudoribus. quibusdam autem cum turbatione. quibusdam uero cutis arida & circumtensa ac salsuginosa. Torpefactiones quales ex qualibus, & quales illi cui coxa. Per aures, ex auribus, plerunque tertio die moriuntur. Quibus cutes circumtenduntur aridæ ac duræ, sine sudore: quibus laxæ sunt ac raræ, cum sudore moriuntur. In recidiuis mutationes prosunt. His transmutare oportet ad ea quæ conueniunt, antea quàm male afficiantur, uelut Cherioni. Quæ irritantur ex qualibus, stridulæ faucium asperitates terminum præscribunt. Quibus quidem id quod sanum est relinquitur, causa deorsum submissa, eos aut purgato, aut deligato, aut eijcito, aut resecato, aut exurito. Quibus uero non, non. Quibus sanguis multus fluit ex naribus, qui quidem decolores mero modo sunt, his parum prodest. Quibus uero colores rubicundi, non similiter. Et quibus capita sunt quæ facile tolerant

lerant, prodest: Quibus secus, non. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior ac copiosior, hi morbosius sani sunt. Plurimis autem quibus ex morbo, uice uersa. Sputa rotunda, mentem emouent, uelut illi in Plinthio. Huic sanguis ex sinistra nare erupit, & solutus est quinto die. Vrina multam subsidentiam habens, à mentis emotione liberat, qualis erat Dexippi. Post pilorum defluuium, quartana febris non ultra annū. Aurium eruptiones ęstate quinta die fiunt. Quandoq; uero etiam diutius durant. Ita & circa gingiuas, & circa nares suppurationes. Quibus in dentium dolore, de supercilio tenuia descendunt, his à pipere probe affricto postridie crassiora descendunt, si etiam alia non obtinuerint. Nam Hegesippo soporiferum inditum non obtinuit, sed magis & uiolentius insuper prouocauit.

Ossium naturam ex capite colligere oportet, deinde neruorum, & uenarum, & carnium, & aliorum humorum, & supernorum ac infernorum uentriculorum, & mentis, & morum, & eorum quæ per annum fiunt, tempore quodam anni præcociore, uelut pustulæ & huiuscemodi. Simile enim est his quæ quotidie citius aut serius accipiuntur. Similiter & biliosum, & sanguineum corpus atrabiliarium fit, si non habet euacuationes. Lycino postremū splen magnus dolorosus, in quarta aut quinta.

SECTIO SEPTIMA.

TVsses cœperunt circa solstitia hyberna, decimaquinta aut uigesima die, ex frequenti australium & aquilonarium ac niuosorum transmutatione. Ex his aliæ breuiores, aliæ diuturniores fiebant, & post has multæ peripneumonicæ affectiones. Ante æquinoctium rursus plerisque reuertebantur, quadragesima ut plurimum ab initio die: & aliquibus sanè ualde breues ac iudicatu faciles erant, aliquibus autem fauces inflammatæ sunt, quibusdam Anginæ obortæ. quibusdam leues syderationes, alijs Nyctalopes, atque hi magis pueris. Verum peripneumonicæ affectiones ualde breues erant. Faucium uero inflammationes post tussim, aut omnino parum pro tussi fiebant, atque hæ breues, magis autem Nyctalopes. Anginæ uero & leues syderationes, aut duræ & siccæ, aut paruæ & raro matura educentes: quibusdam uero etiam ualde. Qui igitur aut uocibus amplius se fatigarunt, aut riguerunt, in anginas magis desierunt. Qui uero manibus laborarunt, manibus tantum syderati ac resoluti sunt. Qui uero equitauerunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus perfecerunt, his ad lumbos aut crura impotētiæ resolutoriæ obortæ sunt, & ad femora ac tibias lassitudo ac dolor. Durissimæ autem & uiolentissimæ tusses erant quæ ad leuem syderationem ac resolutionem perducebant. Verum omnia hæc in recidiuis fiebant. In principijs uero non ita ualde. Plerisque autem horum tusses in medio remiserunt, sed perfecte non defecerunt, uerum cum recidiua affuerunt.

Quibus uoces frangebantur ad tussim, horum plurimi ne febricitarunt quidem, Quidam uero parum. Sed neq; peripneumonicæ affectiones ulli horum fiebant, neque leues syderationes, neque ullus alius morbus de se significationem præbuit, sed in sola uoce iudicabantur. At uero Nyctalopicæ affectiones firmabantur, ut quæ etiam ex alijs causis fiebant. Fiebant autem

Q 4 pueris

pueris maxime. Oculorum autem nigræ partes aliquantum uariegabantur, quæ pupillas paruas habebant. In summa oculus niger ut plurimum erat. Et magnos magis quàm paruos oculos habebāt, & plurimi rectos capillos ac nigros. Cæterum mulieres non similiter à tussi afflictæ sunt. Verũ paucæ febricitarunt, & ex his ualde paucæ ad peripneumonicam affectionem deuenerunt, atque hæ seniores, & omnes superstites euaserunt. Causabar autem hoc fieri, eo quod non similiter uelut uiri prodirent, & quòd nequaquam similiter ut uiri morbis corripiuntur. At Anginæ liberis duabus oboriebantur, atque hæ mansuetissimi moris erant: abundantius autem famulas corripiebant, quibus & uiolentissimæ fiebant, ipsasq́ue celerrime perimebant. Viris uero multis fiebant, qui partim euaserunt, partim perierunt. In summa, qui solum deglutire non poterāt, his ualde mites ac toleratu faciles erant. Qui uero etiam insuper obscure loquebantur, his molestiores ac diuturniores. Quibus uero etiam uenæ circa tempora & ceruicem attollebantur, his aliquantum malæ erant. Pessimæ uero his quibus & spiritus sublimis coeleuabatur. Hi enim etiam incalescebant. Nam sicut scriptum est, ita cōsortia affectionum habebant. Et quæ quidem primum scripta sunt, etiam sine posterioribus fiebant.

Quæ uero posterius, non sine prioribus. Celerrime autem moriebantur, ubi febrili rigore insuper riguissent. His ita pressis nihil memorabile proderat, non uentris turbatio, non uenæ sectio, neque quæcunq; alia tentaui. Secui etiam uenam sub lingua, quosdam & sursum purgaui. Hæc igitur omnino in æstate fiebant, sicut etiam eruptiones omnino multæ, & potissimum in siccitatibus lippitudines dolorosæ populariter grassabantur. Sanguinis uenarum suppressiones faciunt animi deliquium, figura alterata, interceptio, linamentum intortum, appositio, deligatio. Inguinum glandularumq́ue tumores plurimi fiebāt, eo quòd hepatitis affecta esset. Erat autem & ab arteria male affecta malum signum, ueluti Posidoniæ. Quibus sanguis erumpebat, morientes fronte non exudarunt, sed uelut contracti præ siccitate erant. Et anhelosi, ac cum sudoribus pereuntes, male habebant. Ventrium abundantiæ turbationem ferunt, uelut Posidoniæ: & quæ animalcula in aluo inducunt. In attenuatione circumtensio ante obitum, & umbilicus oblongus ipsi protractus est: & gingiuarum dentes ambientium exulcerationes.

Multa de unoquoque recte præcipi possunt, quæ partim eadem possunt, partim non: uelut est talia diffundi, exolui, & educi, & indurari, & maturari, & ubi mutatione opus est, de lecto propellere timidos, & torpētes excitare ad ea quæ relinquunt. Hydropicos citius secare oportet, tabescētes statim urere, caput secare, & huiusmodi. Hydropicorum pectinem ne contingito, neque internas partes. Simile est enim multis genibus. Affectiones circa cor siue uētriculi osculum Xenarcho, & calidum aceruatim exspirare, & ulcus per euacuationem ab initio fouere. Vox qualis est irascentibus, si talis fuerit non irato, ex natura fuerit. & oculi tales fuerint ex natura turbulenti, quales sunt ubi irascuntur hi qui tales non sunt. Et alia iuxta morborum rationem, uelut uerbi caussa, Morbus tabidam speciem inducit, si talis ex natura æger fuerit, ex tali morbo superstes euadet: & alia eodem modo. Tusses

ses laboriosæ contingunt locos læsos, & maxime articulos. Sed & in febribus lassitudinem inducentibus, tusses siccæ ad articulos decumbunt cum febre, si intus relinquantur. Spiritus tabescentibus obscuri mali, & non parientibus, & quicunque alij tales ab eadem constitutione. Tabescentibus autumnus malus. Malum item uer, quum fici folia cornicis pedibus similia fuerint.

In Perintho uere plurimi ægrotarunt. Simul causa fuit tussis per hyemem populariter uagata, & alijs quicunque diuturni sunt morbi. Nam & in ambiguis confirmati sunt. Quibusdam uero diuturni non sunt oborti, uelut his qui dolores rhenales habent. Sed & alijs, uelut homo ille ad quem Cyniscus me adduxit. Dolorum in lateribus, & pectore, & alijs partibus, tempora an multum differant considerandum est. Nam quum melius habuerint, rursus deterius habebunt, non delinquentes. In longis dysenterijs cibi fastidia mala, tum aliàs, tum si insuper febrierint. Vlcera circumglabra maligna sunt.

Lumbos dolenti recursus ad latus, & pustulæ quæ seps uocantur. Rhenum affectiones non uidi sanatas supra quinquagesimum annum. Quæ in somnis exacerbantur, & quibus extremæ partes perfrigerantur, & mens turbatur, & alia quæ circa somnum fiunt eiusmodi: & quibus contraria. Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus uitales fiunt.

Apparentia in quibus mensibus fiunt. Labores in circuitibus, quicquid in septuaginta mouetur, in triplicitate perficitur: & quicquid in nonaginta mouetur, in triplicitate perficitur. Post menses, dextera & sinistra hiant.

Humiditas per prodeuntia, diæta sicca opus habet. Quod citius discretum ac motum est, rursus augescit tardius, & ad longius tempus. Labores tertio, quinto, septimo, nono mense: & secundo ac quarto.

Hæc ex parua tabula consideranda sunt.

Victus ratio fit repletione, uacuatione, ciborum, potuũ. Mutationes horũ qualia ex qualibus, prout se habent. Odores delectantes, offendentes, implentes, placantes. Mutationes ex qualibus, prout se habent. Illabentes, ingressos aut egressos spiritus, aut etiam corpora. Sermones qui audiuntur, alij meliores, alij offendentes. Et à lingua ex qualibus qualia alliciuntur.

Spiritus, tanta caliditas, frigiditas, crassicies, tenuitas, siccitas, humiditas, plenus, imminutus et copiosior, à quibus mutationes, quales ex qualibus, prout se habẽt. Continentia, aut cõtenta, aut intus permeantia corpora. Sermonibus, silentio, dicere quæ uult, sermonibus quibus dicit, an magni aut multi, ueri aut conficti. Prodeuntia & egressa nosse oportet, unde cœperũt: aut ubi desiuerunt, aut quantũ diuulsa sunt, itemq; colores, in quibus aut caliditatem, aut salsuginem, aut dulcedinem, aut tenuitatẽ, aut crassiciem, ęqualiter aut inæqualiter, corpus, tempus: Mutationes quales ex qualibus habẽt. Incœpit eructationem, non obtinuit. Lachrymæ uolenti, nolẽti, multæ, paucæ, calidæ, frigidæ, crassicies, sapor. Sputum an per se exscreet, aut tussiendo rejciat, itemq; uomitum. Solis calor, frigus, humectatio, siccitas: Mutatio per qualia, ex qualibus, ad qualia se habet. Labores, ocia, somni, uigiliæ.

Quæ in somno fiũt, insomnia, cubilia, & in quibus, & ex quibus. Mentis intelligentia ipsa per seipsam, citra instrumenta ac negotia, tristatur, lætatur

tur, timet, confidit, ſperat, deſperat: uelut Hippothoi domeſtica famula mentis ſuæ per ſeipſam gnara erat, & quæ in morbo acciderant ſciebat. Aetatem ab ætate diſcernere oportet, & an prius aut poſterius quàm cõuenit, quid fiat. ueluti ſi reſolutus eſt hyeme, & ſeni ætate, aut infanti, & æſtate aut prius, aut poſterius quàm conuenit. Dentium emiſsiones, pilorum productiones, genitura magis & minus, pilorum augmentum, craſsitudo, robur, imminutio. quod cognatum eſt, & quod per ſeipſum, quanto magis & minus. Anni tempus, in quo & citius aut ſerius. Tempus in quo factum eſt, pluuioſum aut ſiccum, frigidum aut calidum, ſine uentis aut cum uentis, & qualibus uentis. Temporis in principio, aut medio, aut fine, aut ſemper, præterito aut præſente. Morbi tempus & hora, accidentia, circuitus, & ex circuitibus maiores, & per amplius tempus: incrementa, & totius morbi incrementum, remiſsio, uigor, & magis & minus perficiens, & quando, & qualiter, & in quali hora ac ætate. Populariter graſſantium morborum modi, & ſi quis ex incipientibus incœperit ſine uomitu, ueluti aut ubi biberunt quid continentes, aut parum purgati. Febriculoſi fortaſsis ualde candidi, quorum etiam labia, qualis modus, tempora. Corpus, actio, in conſiderationem ducatur. Viſus, auditus, naſus, tactus, lingua, cogitatio conſideretur. Tumores in ſupernis palpebris relicti, dum alia circumcirca graciléſcunt, recidiuas faciunt: In extremitate uero ſubrubicundi, duri, & ualde uiſcoſi, & inſurgentes ac inhærentes in his ſunt, uelut Pharſalio Polymedi. Erumpentes tumores aut liuores, in lippitudinibus aut ulceribus: Sed & quæ deferũtur ex tuberculis ac ſuppurationibus, quia ſigna ſunt. Circa meſſem tormina circa umbilicum, & dolores, quandoq; à porro: Sed & ab allio his poſtea. Sacri ignes quibuſdam à collo, & circa has partes, in facie iudicabuntur: Nigri etiam quibus à collo, mali erant: & ſi puſtulæ eſſent, malæ erant: & quibus aluus turbata eſſet.

Adamantus atrabiliarius à peplijs pluribus uomuit aliquãdo nigra, quandoq; à cepis. Febres in quibus ulcerantur labia, fortaſsis intermittentes: & tertianis perfrigerationes. At amburentes ſtatim ad manum ſoluuntur ſemper. Quale ineſt in articulis conſiderãdum, an non ſuppurantur. Conſuetudo autem, ex qualibus ſani degimus, uictus modis, tegumentis, laboribus, ſomnis, rebus uenereis, mentis affectionibus. Quomodo morbos ferant, à quibus quæ figuræ, ad quos locos conuerſi ſunt, quando cœperunt, affuerunt, deſiuerunt. In quibus intemperans horrendus. Contrariæ in morbo uictus rationes, qui facile, qui ægre toleratur. Victus rationes quantum fieri poteſt cognoſcendæ. Nam non noſſe, multarum calamitatum res eſt. Bonis autem medicis ſimilitudines pariunt errores ac difficultates. Verum contraria facit cauſa & occaſio. Scio quòd difficile eſt ratiocinari ac cognoſcere uias, ueluti ſi ſit acuto capite, ſimus, ſubaridus, bilioſus, ægre uomens, facile uomens, niger, iuuenis qui temere uitam degit: Hæc ſimul inter ſe conſentire difficile eſt. Cui fiſtula refringebatur, tuſsiculæ permanere impediebant. Cui apex hepatis complicatus erat, eum concuſsi, derepente dolor ſedatus eſt. Satyrus in Thaſo cognomento Grypalopex uocabatur, hic quum annorum uiginti quinque eſſet, ſæpe per ſomnum ſemen effudit: & interdiu quoque frequenter ipſi prodibat. Quum autem ad annum trigeſi

trigesimũ peruenisset, tabidus fiebat, & mortuus est. In Abderis palæstræ custos, qui Stheneus dicebatur, multum luctatus aduersus fortiorem, & in caput lapsus, digressus multam bibit frigidam aquam. Postea illa nocte uigiliæ obortæ sunt, angustiæ, & extremarum partium frigiditates. Postridie ingressus ad domum, & glandula aluo subdita, non subijt, uerum parũ minxit, prius aũt nihil minxerat: ad noctẽ lauit, nihilo minus uigilię et angustię aderãt. delirauit. Tertia die frigiditas extremarũ partiũ, excalefactus sudauit. pota aũt aqua mulsa tertia die mortuus est. Atrabiliarij, etiam comitiali morbo corripi plerunq; solent, & uicissim comitiales fieri solent atrabiliarij. Vterq; uero morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinarit. Si quidem enim ad corpus inclinarit, comitiales fiunt. Si uero ad animum, atrabiliarij melancholici dicti.

In Abderis Phaethusa Pytheæ uxor, priore quidem tempore fœcunda erat: quum autem maritus ipsius in exilium abijsset, menses multo tempore suppressi sunt. postea dolores & rubores ad articulos oborti sunt. Hæc autem ubi contigissent, & corpus uirile factum est, & hirsuta penitus euasit, & barbã produxit, & uox aspera facta est. Et quum nos omnia tentassemus, quæ ad menses detrahendos conferre uisa essent, non prodierunt, sed mortua est, quũ non ita multo tempore postea uixisset. Idem hoc contigit etiam Namysiæ Gorgippi uxori in Thaso. Visum est autem omnibus medicis, in quos sanè ego incidi, unam spem esse, si menses secundũ naturam prodirent. Verũ & huic prosici non potuerunt omnia nobis molientibus, sed paulo postea mortua est.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIB. VII. IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

POST canem febres fiebant sudorificæ, & non perfrigerabantur penitus post sudorem; sed rursus incalescebant: & leniter longæ, & iudicatu difficiles, & non ualde siticulosæ. paucis in septimo & nono desinebãt, alijs undecimo, & decimo quarto, & decimoseptimo. Polycrati febris, & sudor, qualis descriptus est. à medicamento purgatio deorsum uehementer. & febris adeo lenis facta est, ut obscura cõsisteret, præterquam in temporibus. & sudores ad uesperam, circa caput, collum, pectus. Deinde rursus etiam per totum uentrem, & rursus incalescebat. At circa duodecimum & decimumquartum febris aucta est, & modicæ alui subegestiones. post purgationem usus est sorbitionibus. Circa decimumquintum dolores uentris iuxta splenem, & sinistram lateris mollitudinem. Calidorum appositio minus profuit quàm frigidorum. Quum infuso per clysterem molli usus esset, cessauit dolor. Idem quoq; Cleocydi profuit, ad dolorem similiter habentem, itemq; febrem. Circa decimãsextam calores leniores esse uidebantur, & egestiones bilis meracæ, & animus audacior. spiritus aũt moderatus. Quandoque uero aceruatim attractum, rursus aceruatim expirabant, uelut præ animi deliquio, aut uelut in umbra desidens respirare solet, is qui per æstum iter fecit. Decimaseptima itaq; die desidẽs in sellam, animi deliquiũ incidit, & multo tempo-

tempore sine uoce ac sensu iacebat, & uix aquam mulsam suscipiebat, fibras in collo distendens, utpote faucibus resiccatis, ac omni uirium exolutione præsente. Vix itaque intra seipsum erat. & calores leniores fiebant. Postea uero desiit morbus uigesima secunda die. Pythodoro eodem tempore febris cōtinua. octaua die sudor obortus est. & rursus incalescebat. Decima rursus sudor. duodecima sorbuit succum, & usq; ad decimamquartam obscura erat, in temporibus autem comparebat. & sine siti erat. & ipse sibijpsi sanus esse uidebatur. Sudores fiebant omni die. Decimaquinta iusculum pulli sorbēs uomuit bilem, & aluus infra exturbata est. & febris exacerbata est. rursus desiit. & sudores fiebāt multi. & corpus totum perfrigeratū erat, exceptis temporibus. Pulsus non defecit. Videbatur quieuisse modico tempore ut incalescere se putaret. Vigesima quarta quum iam gustaret cibos multis diebus, & pransus esset, multa erat febris, & ad uesperam deliriū, accedente simul etiam somno. Detinebat itaq; iam continua & uehemens, & quandoq; unam, quādoq; duas noctes uigilabat. reliquo uero tempore somnus abunde contingebat, ut operosum esset excitare. & delirium in somno. & si quando ex somno excitatus esset, uix ipse suijpsius erat. Sitis exors. Spiritus moderatus, talis aliquando, qualis Polycrati. Lingua non decolor. Post septimam recidiuæ succi exhibebantur. post decimāquartam cibus. Circa primos septem eructabat, ac reuomebat: quandoq; cum potu subbiliosum, citra anxietatē, donec aluus deorsum soluta est. Sudores post recidiuam defecerunt, nisi quis circa frontem esset tantillus ut uix significationē de se præberet. lingua ex somno si nō collueretur, subbalba præ siccitate. & ruptiones ulcerum circa ipsam, & in labio inferno, & circa dentes. alui egestiones paucæ. Circa decimamquintam ut recidiua facta est, frequentiores & uiscosæ. Decoctum malicorij sedauit ipsas. Vrinæ quales sunt diuturnæ. Sub ultimū tempus dolor pectoris deglutienti potum. & manus in pectore. Cuminū & ouum absorbenti sedatus est. linguę raritas profuit. Quinquagesima à prima circa arcturum, sudores breues iuxta lumbos & pectus. & corpus perfrigerabatur, exceptis temporibus, ualde modico tēpore. Prima & quinquagesima remisit. nec iterum apprehendit. Eratolai filius circa æquinoctium autumnale dysentericus fiebat, & febris tenebat. Egestiones alui erāt biliosæ, tenues, multæ, & moderate subcruentæ. Dolor autem uentris uehemens. Vbi serum & lac bibisset, silice candefacta immissa, dolores & subcruentæ egestiones moderatiores fiebant, sed biliosæ comitabantur. & sæpe ad exonerandam aluum surgebat, sed minore dolore. Febricula uero et ægroto, & multis, omnino non adesse uidebatur per omne tempus, post primos sex dies, adeò obscura erat. Verū iuxta tempora pulsus erat. & lingua præ siccitate subbalba. & moderate siticulosus, & sine somno. Sorbitionibus autem iam utebatur & uinis. Quum iam ad decimū quartum diem peruenisset, tubercula circa aurem oborta sunt, tum alterā, tum utranq;, dura ac cruda: omnia disparuerunt, moderate autem dolorosa erant. Quum autem nō desinerent egestiones, & semper biliosæ essent, absorbēti herbam in farina, biliosæ egestiones & dolores ad tempus aliquod mitiores facti sunt. liquidas uero multas sæpe egerebat, & cibos ualde auersabatur, & omni necessitate coactus admittebat. Calor autē, & lingua, & sitis tales sequebantur quales dicti sunt. & sudores nulli. Obliuio uero huiusmodi quædam. Vbi interrogasset

terrogasset de eo quod paulo antea audiuisset, modico interposito tempore rursus interrogabat: & rursus repetebat, uelut qui non dixisset. & se desidere obliuiscebatur, nisi quis ipsum commonefecisset. & ipse sibijpsi conscius erat huius affectionis, neque ignorabat. Spiritus qualis sano. Vltra trigesimũ uero usque ad quadragesimum diem, & dolor uentris multum augescebat, & supinus decumbebat, & se conuertere ne tantillum quidẽ poterat. & quia dolor uehemẽs erat, alijs qui cibum exhiberent opus habebat. Alui egestio erat multa, & discreta, tenuis, & calores uinosi, quęcunque tandem ingessisset, & quãdoque subcruenti. & corporis dolor. colliquatio extrema, & impotentia. & ne alio quidem subleuante surgere amplius poterat. In medio uero umbilici ac ossis pectoris, circa hanc sedem adhibita manu, talis palpitatio erat, qualis neque à cursu, neque à timore circa cor generari possit. Bibenti lac asininum coctum, nouem heminarum Atticarum mensura ad duos dies, biliosa purgatio uehemens oborta est, & cessauerunt dolores, & ciborum appetentia accessit. Postea uero bubuli lactis crudi quatuor heminas Atticas bibit, pro uice una cyathos duos, in diem, primum sextam aquæ partem ammiscens, & uini nigri austeri parum. Semel autem in die cibum capiebat ad uesperam. Panis erat ad mensuram dimidiæ chœnicis subcineritius, & pisciculus petrosus simplex, aut carũcula capræ aut ouiculæ. Potus lactis post primos decem dies, ad quadraginta usque sine aqua, cum uini nigri modica parte. Post septuagesimum iam à primo diem, à balneo ad noctem, sudor exiguus obortus est. Vtebatur autem modico potu, & post cibum potu austeriore. Ctesicrati lac in farina magis quam serum caprinũ contulit, quum dolor esset circa totum uentrem, & dolores cum multa ad egerendum surrectione, ac subcruẽta egestione, & tumor circa pedes, ferè iam ad dies uigintiquinque esset. Et Adriano eadem contulerunt. Verum Cæneæ filio lac asininum coctum. Cydis filio circa solstitium hybernũ rigor & febris, & auris dextræ dolor, & capitis dolor. Talis autem auris dolor statim à paruo puero ipsum comitabatur, fluidus, fistulosus, & grauis odoris. Quum autem ita se haberet, plerunque doloris exors erat. Tunc autem dolor erat uehemens, & capitis dolor. secũda aut tertia die bilis uomitus. desidenti exonerãdi uentris gratia, prodijt excremẽtum subbiliosum uiscosum, uelut ex ouo subpallidum. Quarta & quinta ad noctem aliquantum delyrabat. & dolor capitis ac auris uehemens, & febris. Sexta alui egestio à mercuriali. & calor, & dolor cessasse uidebatur. Septima uelut sanus. In temporibus autem dolor non defecit. sudor nullus obortus est. Octaua succum sorbuit. ad uesperam autem betæ succum. & in noctẽ somnus. & ualde doloris exors. & nona lætabatur ad solis occasum. Verum ad noctem capitis & auris uehemens dolor. Contigit quoque aurem pure manare circa hoc tempus quum maxime doleret statim à principio. Totam uero noctem nonam, & sequentem diem, ac noctis magnã partem, neminem noscebat. Verum suspirãs perseuerabat, in die uero intra seipsum erat. & dolores cessabãt, & calor moderatior erat. Quũ aũt sorbuisset mercurialem, undecima egessit per aluũ pituitosa, mucosa, maleolentia. duodecima & decima tertia moderate habebat. Decima quarta initio mane facto, usque ad meridiem per totum corpus sudabat, cum somno & sopore multo, ut operosum esset ipsum excitare. ad uesperam experrectus est, & corpus quidem moderate perfrigeratũ est,

in temporibus autẽ pulsus perseuerabat. decimaquinta & decimasexta succis usus est. Decimaseptima uenit rursus dolor eorũdem ad noctem, & delyrium. & pus fluebat. Decimaoctaua & decimanona ac uigesima, insani modo degebat. Vociferabatur autem attollere seipsum nitens, sed capiti dominari non potens, manibus protentis semper aliquid frustra uenabatur. Prima & uigesima sudor exiguus circa latus dexterum, & pectus, & caput. Vigesimasecunda sudor circa faciem plurimus erat. Voce autem hoc tempore, si quidem ualde conaretur, quæ uolebat perfecte loquebatur. Si uero ex tempore citra conatum, semiperfecta. & os exolutum. & maxillæ & labia semper in motu, uelut qui loqui uellet. & oculorum frequens motus ac intuitus. & color in dextro oculo uelut dictum est, subcruentus. & palpebra superna intumuit. & iuxta maxillam rubor in fine. & uenæ omnes in facie manifestæ adeoq́ contractæ. & oculis nõ amplius nictabat, sed intente intuebatur, & palpebras diducebat ad supernam partem, uelut fieri solet ubi quid in oculum incidit. & quum biberet, descẽdentis potus in pectora & uentrem strepitus audiebatur, qualis & Chartadi. Spiritus leniter semper moderatus. lingua qualis est peripneumonicis cum pallore albicans. ab initio & semper capitis dolor. Collum semper immobile ut unà cum capite circumageretur opus habebat. & pars secundũ spinam ex collo recta ac inflexibilis. decubitus quales dicti sunt, & non semper supinus decumbebat. At pus iam serosum album, multum negocij ad detergẽdum cum spongijs exhibebat. odor eius ualde excellens. circa postremũ tempus pedum contactum non ualde percipiebat. Harpalidæ sorori prægnanti circa quartum aut quintum mensem, tumores circa pedes aquosi fiebant. & oculorum cauæ partes intumescebant. & totum corpus in tumorem eleuatum erat, uelut in pituita alba affectis. tussis sicca. rectæ ceruicis spiratio, & eiusmodi anhelatio. & quandoq; strangulationes à spiritu, ut sedens in lecto perseueraret. decumbere autem non poterat, sed etiam si qua somni expectatio esset, desidebat. Sine febre erat leniter. & fœtus ad plurimũ tempus immobilis erat, ueluti corruptus, & translabebatur. Comitabatur autẽ anhelatio ferè ad duos menses. At quum fabis melle ammixto, & eclegmate mellis usa esset, & Aethiopicum cuminum in uino bibisset, melius habuit. Postea tussiendo eduxit multa, matura, pituitosa, alba, & spiratio illa cessauit. peperit autem fœmellam. Polycratis uxori æstate circa caniculæ sydus febris. Spiritus matutinus minor, à meridie magis & paulo densior spiritus. Tussis & exscreatio statim ab initio, similis purulentis. Intus circa arteriam & fauces subsibilabat stridula asperitate. facies boni coloris. in maxillis rubor, non abunde coloratus, sed leniter floridus. Progressu uero temporis & uox raucosa, & corporis colliquatio. & circa lumbos eruptiones. & aluus circa postremum tempus liquidior. Septuagesima die febris extrinsecus ualde friguit. in temporibus autem quies. Spiritus uero frequentior fiebat. Verum post hanc quietem spiritus densior, adeò ut sedens perseueraret, donec mortua est. In arteria strepitus multus inerat. & sudores praui. & intuitus ualde modesti, usq; ad extremum tempus. Dies accesserunt ipsi perfrigeratæ plures quàm quinq;. Post primos autem purulentum exscreare perseuerabat. Mulieri supra portas habitanti iam seniori febricula oborta est: quæ quum iam desineret, colli dolor usq; ad spinam & lumbos, & harum partium

non

non ualde potens erat. Maxillæ erant cōpactæ, & dentes in seipsos, plus quàm ut specillum admitterent. & uox balbutiens, eo quòd resolutum, & immobile ac debile esset corpus. prudens tamen erat. Calefactorijs & aqua mulsa tepida, tertia ferè die hæc laxauit, & postea succis & iusculis sana euasit, id quod ad finem autumnalis temporis contigit. Apud Harpalidem unctor, crurum ac manuum impotentior circa autumnum factus, bibit temere medicamētum sursum ac deorsum purgans. ex purgatione febris. & ad arteriam defluebat fluor, qui loquentem impediret, & faceret ut inter loquendum anhelaret, similiter ut anginosus raucosus. Strangulatio deglutienti, & alia quæ in angina. Verum tumor non erat. Febris autem & tussis augescebat, & exscreatio liquidæ ac multæ pituitæ. Progressu temporis & dolor circa pectus ac mammam sinistram. Quum autem exurgeret, aut commoueretur, anhelatio multa, & sudor à fronte & capite. & faucium affectio mollior erat, dolore ad pectus descendente. Ab initio igitur fabis melle ammixto utebatur. Postquam autem febres detinebant, magis aceto mulso calido, & mellis delinctu multo. Vbi præterijssent dies quatuordecim omnia desiuerunt. & manuum ac crurum non longe postea potens factus est. Chartadi febris ardens, uomitus bilis multus, & infra alui egestio, uigiliæ. & iuxta splenem tumor rotundus. Tertia die mane surrexit, strepitu circa uētrem citra dolorē percepto. Vbi uero aluum exoneraret, sanguinis recentis plus quàm congij mensura subijt. & ubi iterum atq; iterum cohibuisset, grumi concreti. anxietas circa cor & os uētriculi & sudor per totum ferè corpus. & febricula frigescere uidebatur. & primum prudens erat, progrediente uero die, & inquietudo maior, & anxietas, & spiritus paulo densior. & confidentius ac benignius quàm pro tempore homines compellabat, ac excipiebat. & quædam animi deliquia accedere uidebantur. Quum autē exhiberent aliqui succos, & aquam de farina crassa in ipsa macerata, nō cessauit: sed spiritus, ad uesperam ualde multus erat, & iactatio multa, et ad dextera, et ad sinistra transmouens seipsum nullo tempore quiescere poterat. pedes frigidi. In temporibus et capite calor magis propinqua iam morte. & sudores multi. & bibenti strepitus audiebatur, circa pectus & uētrem, descendentis potus. Quod uero pessimum erat, ubi dixisset sibi aliquid infra subire uelle, & oculis intente intuitus esset, non diu se cohibens mortuus est. Hermoptolemi uxori hyemis tempore febris. & capitis dolores. & quum bibisset, ut quæ difficulter deglutiret, surrexit, & cor se sanasse dixit. lingua liuida ab initio. Occasio uidebatur ex horrore post balneum facta esse. Vigilabat & nocte & die. Post primos dies interrogata, non adhuc solum caput, sed & totum corpus se dolere dixit. Sitis quandoq; uehemens, quādoq; moderata. Quinta & sexta & usq; ad nonam fermè delyrium. & rursus ad seipsam loquebatur semiperfecta cum sopore. & aliquando manum ad dealbatum parietem protendebat, & puluinū quendam frigidum ad caput situm, etiam pectoribus adhibebat. & stragula quandoq; reijciebat. & in oculo dextro subcruentum quid erat. & lachrymabatur. Vrina autem erat quæ in pueris semper pessima est. Ex aluo egerebat ab initio quidem subfulua. postea uero aquosa ualde, & huiusmodi coloris. Vndecima moderatius calida esse uidebatur. & quādoq; sitis exors fiebat, adeò ut nisi quis dedisset, non peteret. Somni post primum tempus cōtingebant mode-

rate interdiu. ad noctem uigil erat. & ad noctem magis dolebat. Nona uenter exturbatus est aquosis excremētis. Similiter etiam undecima. Sequentibus uero moderate multum ad egerendum surgebat, & talis egestio erat. Erant autem in prioribus diebus indignationes & eiulationes, uelut pueri, & uociferatio, & timores, & circumspectiones, ubi sopore excitata esset. Verum decimaquarta operosum erat ipsam continere exilientem ac clamantem derepente & pertinaciter, uelut ex plaga, & uehementi dolore ac timore, uelut si quis ipsam apprehensam modico tempore detineret. Deinde rursus quietem habebat, & sopore pressa dormiens perseuerabat omnino non uidens, quandoq; neq; audiens. & totam hāc diem ad utrunq;, modo ad tumultū, modo ad quietem transmutabat. Sequenti nocte per aluum subijt quid cruenti, uelut mucosum: & rursus uelut limosum: postea prasina ualde ac nigra. Decimaquinta repentinæ iactationes, & timores, & uociferatio lenis fiebat. Sequebatur autem efferatio, & indignatio, & eiulatio, nisi ipsi cito quod uellet porrectum esset. & cognoscebat quidem omnes & omnia statim iam post primos dies, & oculi subcruētum illud sedatum est. Verum insania iuxta temporis occasionem, & uociferatio, & mutatio prædicta sequebatur ad soporem. audiebat inæqualiter, aliqua ualde, & si submisse quis loqueretur: aliqua uero clarius eloqui oportebat. Pedes semper ęqualiter cum reliquo corpore calidi, usque ad extremos dies. Verum decimasexta minus. Decimaseptima moderatius quàm alijs diebus habens, ad noctem horrore ipsi oborto, se contrahens magis febricitabat. & sitis multa erat. reliqua similia sequebantur. Tremores autem circa manus fiebant. & aliquantum concutiebat caput. & oculorum intuitus praui. & sitis uehemens, ubi bibisset rursus postulabat, & rapiebat ac large bibebat. neque auellere ipsi poterant. lingua sicca, ualde rubicunda. & os totum ac labia ulcerata erant ac siccæ. & ambas manus ad os admouens manducabat quum tremula esset. & si quis aliquid ad manducandum aut sorbendum obtulisset, large ac furiose deglutiebat ac sorbebat. & signa circa oculos mala. Diebus autem tribus aut quatuor ante obitum, horrores quandoq; incidebant ipsi, adeò ut contraheret corpus, & contegeretur, & anhelaret. crura distendebantur, & pedes frigidi erant. Sitis similis. & mentis affectiones similes. & surrectiones ad egerendum aut inanes, aut paucis & tenuibus prodeuntibus, cum modica quadam tensione. Postrema tertia & uigesima, oculus magnus mane erat, & circūspectio breuis. & quietem agebat, quandoq; etiam absq; cōtectione ac sopore. Ad uesperam uero dextri oculi motus, qualis uidentis, aut aliquid uolentis, ab externo angulo, ad nasum. cognoscebatq; & interroganti respōdebat. Vox post multa subblæsa, & præ uociferatione fracta ac raucosa. Amphiphradis filio æstate lateris sinistri dolor, & tussis. & alui egestiones multæ, aquosę, & subbiliosæ. & febris cessasse uidebatur circa septimam. Tussis aderat. Color subalbidus ac subpallidus. Circa duodecimam cum uirore subpallidum spuebat. Spiritus progressu morbi semper densior, & anhelatio, & stridula asperitas circa pectus & arteriam. Sorbitionibus utebatur. prudens per omne tempus. circa uigesimam octauam mortuus est. Sudores quandoq; fiebant foras. Caupo peripneumonicus. aluus statim subibat. Circa quartam sudor multus. febricula cessasse uidebatur, tussicula nulla, ut ita dicam. Quinta, sexta & septima detinebat febris

bilis. sudor octaua. Nona exscreauit pallidum. decima subibat aluus aceruatim non sæpe. circa undecimam mitius habebat. Decimaquarta sanus. Hermoptolemo post pleiadis occasum febris accessit. Tussis non ualde. lingua peripneumonica. nona exudauit. totus frigefactus est, uelut uidebatur. obtulerunt ipsi succum. circa meridiem calescebat. Vndecima sudor. & aluus erupit biliosis egestionibus. Tussicula accessit. Decimaquarta pallidum exscreauit. & stertebat. Decimaquinta quum per totum tempus prudens mansisset, mortuus est. Alius quidam in palato stertens. lingua sicca, peripneumonica, prudens mortuus est. Et Posidonius adhuc æstate instante, iuxta pectus, & præcordia, & latus, multo tempore dolebat, citra febres. Multis autem annis antea suppuratus fuerat. hyeme uero quum inhorruisset, dolor augescebat. & febricula tenuis. & exscreatio purulenta. tussis cum stridula asperitate circa fauces. & stertens, quum prudens esset mortuus est. Balis filius quum ex monte penitus aberrasset, sexta lingua praua, subrubra. & uocem læserat inter aberrandum. oculi colorati, natantes uelut dormitantium. color reliqui corporis non ualde uelut in morbo regio, sed subpallidum, liuidum. uox praua. lingua obscura, peripneumonica. non prudens. Spiritus ad manum malus, non densus, neque magnus. frigidi pedes lapidosi. Circa nonam mortuus est.

Quædam apud Metronem anginosa, dexterã manum ac crus doluit. Febricula tenebat debilis. suffocatio die tertia remisit. Septima conuulsa. uox intercepta. Stertor. dentiũ collisio ac consertio, maxillarum rubor. Hæc non longe uitam protraxit, quinta aut sexta mortua est. Signum circa manum subliuidum. Bion ex hydropico diuturno cibũ auersabatur ad multos dies. & urinæ stillicidio uexabatur. In sinistro genu abscessus fiebat. suppuratus est. mortuus est. Ctesiphon hydropicus ex febre ardente multa. & prius hydropicus ac splenicus, ualde repletus est & scortum, & crura, & peritonæũ membranam aluũ ac intestina ambiẽtem. Ad finẽ tussis & suffocationes fiebant ad noctem, magis à pulmone, uelut pulmonicis ac tabescentibus. Tribus aut quatuor diebus ante diem obitus, rigor. febris. circa femur dextrum intus ad uenam mediam ab inguine collectio uelut ignis feri, subliuidum habens ruborem. ad noctem cordis ac oris uentriculi dolor. & non longe postea uocis interceptio. strangulatio cum stertore. & mortuus est. Et in Olyntho hydropicus, derepente uoce priuatus, noctem & diem desipiens, mortuus est. Prodromi filius, æstate subblæsus, æstuosus. lingua ipsi subarida, obscura. egestio alui deorsum multa. Superstes euasit. Leophorbidæ febris acuta post solstitium hybernum. præcordiorum & uẽtris dolor. alui egestiones liquidæ, biliosæ, multæ. & interdiu soporosus. lingua peripneumonica. tussis non inerat. Duodecima nigra pauca & prasina egessit. Decimaquarta febricula cessasse uidebatur. Postea uero sorbitionibus utebatur. Decimasexta os ualde salsuginosum siccum fiebat. ad summam uesperam horror, febris. Vigesima prima circa meridiem rigor, & sudor. febris desiit. uerum calor adhuc suberat tenuis. ad noctem rursus sudor. & uigesima secunda ad noctem sudor. & calor remisit. At prioribus diebus omnibus sine sudore erat. Aluus autem humecta fuit etiam in putata postea recidiua. Quæ superne habitabat Theoclis cogna

ta, sub pleiadas febris acuta. sexta uidebatur cessasse. lauit uelut febre sedata. septima mane maxilla ualde rubicunda, utra non memini. In uespera febris uenit multa. & animi deliquium, & uocis interceptio erat. non longe uero postea sudor, & quies cessante morbo septima die. Theodori uxori in febre uehementi sanguinis eruptio facta est, hyeme. ubi febris desiisset circa nonam, non longe postea, lateris dextri uelut ab utero grauitas. Sed & primum, & sequētibus diebus, obortus est dolor uehemens iuxta pectus. & fomento ad latus dexterum adhibito, remiserūt dolores quarta die. spiritus densior. arteria uix respirans subsibilabat. & supina difficulter se uertere poterat. ad noctem febris acutior. & delyrium breue fiebat. Quinta mane mitior esse uidebatur. sudor de facie diffundebatur primum modicus, deinde multo tempore per totum corpus ac pedes. Postea uero uidebatur ipsi febris remisisse. Erat autem ad manum frigidius corpus arteriarū. Quæ uero in temporibus sunt etiam magis saliebant. & spiritus dēsior. & aliàs atq; aliàs delyrabat. & omnia ad deterius. lingua perpetuo alba ualde. & tussis non inerat, nisi tertia ac quinta die ad breue tempus. Sitis non erat. Sputatio erat. Præcordium dexterū ualde eleuabatur circa quintam. uerum postea mollius. egestio tertia die à balneo stercoris modici. Quinta rursus liquidi modici. Venter autem mollis. Vrinæ acerbæ, cineris speciem referētes. oculi uelut delassatæ, difficulter suspiciebat ac circumferebat oculos. Quinta ad noctem ægre affecta fuit. & delyrium sequebatur. Sexta rursus eadem hora, qua plenum solet esse forum, multus sudor diffundebatur, incipiebat à fronte ad totum corpus. ad multum tempus prudenter res suas disponebat. ad meridiem uero ualde delyrabat. & perfrigeratio similis erat. omnia uero circa corpus grauiora. Ad uesperam tibia ipsius ex cubili decidit, & puero præter rationem minabatur, & rursus silebat, & ad quietem conuertebatur. Circa primum somnum sitis multa, & insania, & erecta sedebat, & præsentibus conuiciabatur. & rursus cōticuit, ac in quiete erat. & uidebatur reliquum noctis sopore pressa esse. Verum oculos non clausit. Ad diem indicabat pleraq; nutibus, corpore quiescens, & moderate intelligens. Sudor rursus eadem hora. similiter oculi demissi, ad infernam palpebram magis incumbētes, rigide ac stupide intuentes. albæ oculorum partes pallidæ & mortiferæ. & totū corpus pallidum ac nigrum. manum plerunq; ad parietem, aut ad stragula habebat. strepitus autem bibenti magni fiebant, respuebat, & sursum ad nasum absorbebat. & floccos legebat. & faciem obuelabat. Post sudorē manus uelut in glaciem congelatæ. sudor sequebatur frigidus. corpus ad manum frigidum. exsiliebat, uociferabatur. insaniebat. spiritus multus. manus tremulæ fiebant, sub mortem progressæ iam etiam conuulsæ. septima die mortua est. Sexta die in nocte stratum modice perminxit, quod minxerat de festucis detrahebatur, uiscosum, genituræ simile. Vigilabat per omnes dies. post sextam urina subcruenta.

Antiphanis filio hyeme, lateris dexteri dolor, tussis. febris. edebat, deambulabat etiam febriens. Videbatur ruptio facta esse. nona remisit. febris non reliquit. tussis multa. & crassa ac spumosa spuebat. latus dolebat. Circa decimam quartam & rursus uigesimam febres desinere uidebātur, & rursus corripiebāt. erat autem calor tenuis, & parū quid relinquebat. Tussis quandoq; deficiebat,

quandoq;

quandoq; abundabat,cũ multa suffocatione, Tunc uero remittebat. & exscreatio post hos dies multa,cum strangulatoria tussi. & purulenta supra uas efferuentia ac spumantia prodibant. & in faucibus plerunq; stridula asperitas subsi bilabat. anhelatio semper detinebat,& spiritus densior. raro bene spirabat. Vltra quadragesimũ diem,prope sexagesimum opinor,oculus sinister excæcatus est,cũ tumore,sine dolore: nec lõge postea etiam dexter. & pupillæ ualde albæ ac siccæ fiebant.& mortuus est post excæcationẽ,non progressus ultra septem dies, cum stercore ac multa delyratione. Similia & ex similibus eodem tem pore contigerunt etiam Thessalioni. feruentia, & spumantia, & purulenta. & tusses,& stridulæ asperitates. Polemarchi uxori hyeme anginosæ tumor sub gutture. febris multa. uena secta est. cessauit strangulatio ex faucibus. febris comitabatur. Circa quintam genu dolor & tumor sinistri, & circa cor dixit sibi uideri aliquid colligi. & respirabat uelut respirãt,hi qui sub aquam mersi fuerunt. & ex pectore substrepebat, uelut qui concluso ore loquuntur, engastrimythi, quasi ex uentre loquentes appellati. Tale quid contingebat. Circa octauam aut nonam ad noctẽ aluus prorupit, ac liquida multa, aceruata & gra ueolentia egessit. uox intercipiebatur. Mortua est. Aristippus in supernum uentrem uiolenter ac grauiter sagittæ ictu petitus est. uentris dolor uehemens. & breui ardebat. deorsum uero nihil egerebat. anxius erat. biliosa abunde colorata quum uomuisset, melius habere uidebatur. Paulo post dolores rur sus uehementes. & uenter similiter ardebat, uelut in uoluulis. calores & sitis. in septem diebus mortuus est. Neapolis percussus similiter, eadem passus est. acri infuso per clysterem immisso, aluus deorsum erupit. color per corpus diffusus est tenuis, pallidus, niger. oculi squallidi, stupore rigidi, intus conuersi, intente intuentes. Ei qui in hepar percussus est iaculo, statim color qualis est mortuorum per corpus diffusus est. oculi caui. anxietas. molestia. Mortuus est prius q; concio solueretur, in qua die percussus est. Qui caput percussus est lapide à Macedone, supra tempus dextrum, ita ut fissura saltem facta dissectio contigisset, uertigine affectus est & cecidit. Tertia die uoce destitutus erat. anxietas. febris non ualde uehemens. pulsus in tẽporibus uelut tenuis caloris. nihil audiebat. neq; sapiebat. neq; quiescebat. humiditas circa frontem,& sub nasum, usq; ad mentum. Quinta mortuus est. Eniates in Delo iaculo percussus est retrorsum in latus, iuxta sinistram partem. ulcus quidem sine dolore. Verum tertia die uentris dolor paruus. non egerebat. infuso per clysterem immisso, stercus prodibat. & dolor deficiebat. sedes extra ad scortum extabat. quarta die etiam ad pubem,& totum uentrem, dolor uehemẽter irruebat. quiescere non poterat. biliosa uomuit abunde colorata. oculi cum uirore pallidi, qua les in animi deliquijs. Post quintam mortuus est. Erat autem calor quidam tenuis in ipso. Billo percusso in dorsum, spiritus multus per uulnus cum stre pitu prodibat, & sanguinem fundebat. Verum deligatus emplastro cruentis uulneribus commodo, sanus euasit. Contigit & infelicissimo Philes filio, denudatione in fronte facta, nona die febris. Deinde liuefactum est os. mortuus est. Et Phaniæ & Euergetæ filio, liuefactis ossibus, & febricitantibus, cutis ab osse discessit. & pus subtus depascebatur. His dum perforarentur, ex

ipſo oſſe egreſſa eſt ſanies tenuis, ſeroſa, ſubpallida, graueolens, lethalis. Contingit autem talibus etiam uomitus accedere, & ad finem conuulſiones: & ut clangoroſam uocem edant, ac impotẽtes fiant, & ſi in dextris fuerit uulnus, in ſiniſtra parte: ſi uero in ſiniſtris, in dextra. Theodori filio nona die in ſole uerſato, febris acceſsit decima die, ex denudatione iuxta os nullius momenti. In febre uero denudatum eſt. diſceſsit cutis. multum clangoroſus erat. Vigeſima ſecunda uenter eleuatus eſt maxime circa præcordia. Vigeſima tertia mortuus eſt. Quibus oſſa fracta fuerint, his ſeptima die febres. Si uero calidius fuerit tempus, etiam citius. At ſi magis fracta fuerint, etiam eueſtigio.

Et Exarmodi famulus ſimiliter dolorẽ habebat ad femur, non è directo uulneris. & factus eſt clangoroſus. & colli erat dolor. Et Poſidocreon tertia conuulſio. calor non relinquebat. mortuus eſt die decimooctauo. Iſagoræ filius percuſſus eſt retro in caput, contuſo oſſe ac nigrefacto quinta die ſuperſtes euaſit. os autem non diſceſsit. Magnæ nauis gubernatori anchora digitum medium, & os dextræ manus confregit. inflammatio ſucceſsit. & marcor. & febris. ſubpurgatus eſt. quinta calores moderate remiſerũt, itemq́ dolores. de digito quid decidit. Poſt ſeptimum diem ſanies exibat leniter. Poſtea per linguam dixit ſe non omnia poſſe enunciare. Prædictio facta eſt opiſthotonum aduentare. Ad hoc conferebant maxillæ conſertæ, & ad collum rigidæ. Tertia die totus conuellebatur in poſteriorem partem, cum ſudore. Sed à prædictione mortuus eſt. Harpali filius ex liberta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti accepit. inflammatus eſt. & ualde doloroſus erat. & ubi repoſitus eſt, & dolor remiſit, proficiſcebatur ad agrum. rediens lumbos doluit. lauit. maxillæ ad noctem conſerebantur. & opiſthotonus aderat. ſaliua ſpumoſa uix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus eſt. Thrinon Damonis filius, habebat circa tibiam aut malleolum ulcus, iuxta neruum iam purum. Huic à pharmaco corroſo contigit, ut opiſthotono moreretur.

Menoni ſub arcturum & prius, ex febre æſtiua, & alui profluuio ægre affecto, & ex itinere delaſſato, dolor lateris ſiniſtri. & tuſsis, quæ ex deſtillatione quidem etiam prius aderat, uerum tunc ualde intenta erat. & uigilabat. & febrem ſtatim ab initio ægre ferebat. & erectus ſedens tertia die ſpuebat pallidum. arteria ex ſtertore ſubſibilabat. Circa quintam ſpiritus moderate denſus. pedes, tibiæ, extremæ partes plerunque frigidæ, & extra ſtragula. alui egeſtio ab initio fiebat bilioſa, neque ualde modica, neque multa. ſeptima, octaua, & nona, leuius ferre uidebatur, & ſomni aliqui contingebant. & quæ exſcreabat crudiora erant. decima, & uſque ad decimamtertiam, alba & pura. & præcordium mollius fiebat. ſiniſtrum tamen diſtentum. & melius ſpirabat. Subdita glande moderate aluus ſubijt. Decimatertia rurſus pallidum ſpuebat. Decima quarta magis. Decimaquinta praſinum. Aluus autem maleolentia, bilioſa, liquida, multa demiſit. Siniſtrum præcordium eleuabatur. Decimaſexta autem etiam ualde intumuit. & ſpiritus iam ſtertoroſus. ſudor circa frontem & ceruicem, raro ad pectus. extremæ partes, & frons, leniter permanebant frigidæ. Saltatio uero uenarum circa tempora detinebat. Somni ſoporoſi noctem ac diem poſtremo tempore. Vrina ab initio cruda, cineris ſpeciem referens. Circa

decimam

decimam,& usque ad decimamtertiam tenues,& non decolores. Verum à decimatertia quales ab initio. Cleocho lateris dolor & febris. remisit febris. sudauit per totum corpus.In urina multa erant quæ ferebantur ac innatabant. postea turbata est. Circa Pleiadum occasum Olympiadæ uxorem, fœtum octimestrem gestantem, ex casu febris acuta corripuit.lingua æstuosa, sicca, aspera,pallida.oculi pallidi. & corpus mortiferum.fœtum corrupit quinta die.facile liberata est.& somnus ut uidebatur soporosus. uesperi excitantes non sensit.sternutatoriũ adhibitum percepit.potionem suscepit & succum.deglutiens potionem aliquãtum tussiuit. uox non soluebatur,neq; ipsa quicquã alleuabatur ex morbo.oculi tristes ac submissi. spiritus sublimis per nasum trahebatur. color prauus. sudor circa pedes, & crura, ubi iam morti propinqua esset.mortua est. Nicolai cõcubinæ ex febre ardenti, abscessus iuxta aurem fiebant ab utraq; parte,paulo posterius alter,quum iam febris remittere uideretur, uelut tumor laxus. Circa decimum quartum magni citra signa sedati sunt. recidiua facta est.Color qualis mortuorum.lingua aspera,ualde densa,subalbida. Siticulosa. alui egestio deorsum multa,liquida,male olẽs per omne tempus. Ante finem corruptum est corpus, præ multitudine egestionis. Mortua est circa uigesimum diem. Andrean ante pleiadem horror,febris, uomitus.Ab initio semitertiana apparebat. Verum tertiana erat. Quum rursus in foro uersaretur,inhorruit.febris acuta. uomitus bilis meracæ.delyrium ad noctem.quarta rursus melius habebat. Quinta difficulter. Sexta à mercuriali probe egessit aluus.Septima difficilius.& sequentibus iam diebus febris magis continenter affligebat.& sine sudore ab initio,& siticulosus.Maxime uero os resiccabatur, & potionem nullam libenter admittebat, quum multa iniucũditas circa os esset. lingua sicca,inarticulata, asperitas efflorescebat,cum pallore albicans. Vigil anxius.exolutus.fractus.lingua præ siccitate quãdoq; subblæsa,donec madefecisset.succũ maxime admittebat. Nona aut decima circa aurẽ sinistrã, atq; etiam alterã,tumores parui citra signa apparuerũt. Vrinæ semper non decolores,uerũ sine subsidentia.Decimaquarta sudor circa supernas partes non multus, sed moderatior. Calor circa decimamseptimam euanuit. Aluus post decimam sicca,citra glandem subditam non egerens.Circa uigesimamquintam pustulæ per totum corpus pruriginosæ calidæ, uelut igne ambusta.Dolor autem erat circa locos sub alis,& latera:transiuit ad crura citra signa,& desiuit. Balneum proderat & unguenti illitio cum aceto. Mense uero secundo aut tertio fortassis,ad rhenes dolor, qui etiam antea quandoq; fuerat,sedatus est. Aristocrati circa solstitium hybernum lassitudo, & horror, & calor. Postea tertia die incepit lateris dolor itemq; lumborum. & tumor sub alis initium sumens, per totum dextrum latus durus, rubicundus, liuidus, uelut ab igne calefactus & inustus. anxius. omnia moleste ferens. ualde siticulosus. lingua subalbida. Vrinæ non procedebant.crura subfrigida.alui egestio à mercuriali modica, liquida,subalbida spumosa,ad noctem spiritus eleuabatur. sudor circa frontem. partes infernæ frigidæ. collum inflabatur. tussis non inerat. mortuus est prudens. Onesianacti circa autumnũ lippitudo.postea uero febris quartana. Incipiente quartana cibos ualde auersabatur, in progressu uero libenter accipiebat. Sed & Polychari in quartana, similia circa cibum accidebant.

Mnesianacti alui egestio ante febrē, et postea, ad multū tempus sequebatur, multis albis mucosis prodeuntibus: & quandoq; pauco sanguine, citra dolorem. Strepitus autem in uentre. Post febrem abscessit circa sedem tuberculum durum, quod multo tempore incōcoctum comitabatur. erupit ad intestinum, & foris fistulosum fiebat. Deambulante uero ipso in foro, splendores præ oculis obuersabantur, & solem non ualde uidebat. Quum autem parum discessisset, extra seipsum erat. & collum conuulsum est. Postquam autem domum deportatus est, uix suspexit, & ipse uix suijpsius erat. Primum autem collustrabat circumstantes. & corpus perfrigeratum est. uix uero recalfactus est utriculis & fomentis adhibitis. Postquam autem ipse intra seipsum esset, & exurgeret, non uolebat exire, sed timere dixit. Si uero quis de grauibus morbis dissereret, subducebat se præ timore. Quandoque etiam caliditatem sibi ad præcordia allabi dixit, & oculorū splendores comitari. & alui egestio multa, & sæpe, & similis hyeme contigit. facta est uenæ sectio, datum est ueratrū. bibit lac bubulum, prius autem asininum. cōtulit, & alui egestiones sedauit. Aquæ potus ab initio, deambulationes quoq; & capitis purgationes. Anecheti filio hæc contigerunt. hyeme in balneo dum ungeretur ad ignem, calefactus est. & statim in comitiales cōuulsiones incidit. Postquam uero multæ factæ essent conuulsiones, circūspexit. non apud sese erat. quum autem intra seipsum esset, rursus postridie mane correptus est ac conuulsus. spuma non ualde. Tertia lingua inarticulata. Quarta per linguam significabat. Quinta loqui nō poterat, sed in principijs nominum hærebat lingua ualde. & cōuulsio fiebat. & extra sese erat. Quum uero hæc remitterent, lingua uix in suū statum restituebatur. Sexta abstinebat ab omnibus, & sorbitione, & potu. & à nulla amplius affectione corripiebatur. Cleocho ex lassitudinibus ac exercitijs melle per dies aliquot utenti, tumor ad genu dextrum obortus est. Immo potius ad infernam partem circa tendines sub genu. circumibat subclaudicans. & sura intumescebat, ac dura erat, & ad pedem, & ad malleolum dexterum. & tubercula ad gingiuas circa dentes magna, uelut uuæ acini, liuida, nigrefacta, doloris exortia, ubi cibum non caperet. Sed & crura doloris exortia erant, si nō exurgeret. Venit enim & ad sinistrum tumor, uerum minus liuescebat. In tumoribus circa genua ac pedes uelut suppurationes erant. Tandem uero fieri nō poterat, ut staret, aut calcaneis insisteret, sed in lecto decumbebat. Calores manifesti. quandoq; cibum auersabatur. nō ualde siticulosus. neq; ad sedem surgebat. anxius. & quandoq; etiam pusillanimitas tenebat. ueratrum exhibitum est, & capitis purgationes. Ad os pharmacum ex manna thuris, cum alijs ammixtis profuit. Ad ulcera in ore, sorbitio lenticulæ commoda erat. Circa sexagesimam sedati sunt tumores à secundo ueratro. dolores tantum ad genua decumbēti uenerunt. Humor autem & bilis abscessit ad genua, etiam pluribus diebus ante ueratrum. Pisistrato humeri dolor, & grauitas diuturna deambulanti & aliàs sano. hyeme uero incidit multus lateris dolor, & calor, & tussis. & exscreatio sanguinis spumosi. & in faucibus stertebat. Verum facile ferebat, & apud seipsum erat. & calor remisit, simulq; & excreatio, & stridula asperitas. & circa quartam aut quintam diem sanus. Simonis uxori in partu concussæ dolor circa pectus & latus, tussis, febres, exscreationes purulentæ, tabes, ad sex menses febres. & alui

profluuia

profluuia semper. Ad finem febres cessauerunt. post cessationē substitit aluus: & post septem dies mortua est. Euxeni uxorem ex fomentis ut uidebatur, calores nullo tempore relinquebant. magis tamen ad uesperam augescebant. sudores fiebant per totum corpus. Febre ad augmētum tendente frigiditas pedum, quandoq; etiam tibiarū & genuum fiebat. tussicula sicca ad modicū tempus, febre exacerbari incipiente. deinde cessabat. per multum aūt tempus etiam totius corporis rigor fiebat. Sitis exors semper. Vbi medicamētum bibisset, & serum, magis læsa est. Ab initio omnino sine dolore erat, & bene spirabat. Medio uero tempore lateris dextri dolor fiebat. & tussis commota est, & anhelatio. & exscreationes paruæ albæ ac subtenues. & horror non amplius ex pedibus, sed de collo & dorso. & aluus liquidior. remisit febris cum multo sudore, & perfrigerata est. Anhelatio uero erat uaria. mortua est post remissionem septima die quum esset mente prudens. Polemarchi uxor æstate incepit febrire. dimisit autem ipsam febris sexta die. titubans obambulabat. ad noctem calores. Rursus interposito tempore corripuit febris, & non dimisit tribus ferè mensibus. tussis multa. exscreatio pituitæ. Postquam uero uiginti durasset diebus, spiritus semper densus. in pectore strepitus. plerunq; sudor. mane febris mitior. & horrores quandoq; corripiebant. somni fiebāt. & aluus aliquando humectabatur, & rursus restitabat. moderate cibū gustabat. At medio tempore ad genua & tibias dolor. & ad flectendum ac extendendū alio opus habebat. Perseuerabāt crurū affectiones usq; ad finem iam propinquū. & intumuerunt pedes usq; ad tibias. & ad contactum dolebat. & sudores ac rigores desierunt. Febris autem semper intendebatur. Ante obitum aluus erupit. prudens permanebat. Tribus ante obitum diebus, in faucibus stertebat, & spiritus reuertebatur. Mortua est. Hegesipolis filiolus quatuor ferè mensibus dolorem circa umbilicum corrodentem habebat. Progressu temporis augebatur dolor. Percutiebat uentrem. uellicabat. calores corripiebant. contabescebat. ossa reliqua erant. pedes tumebant. Testes, uenter, partes circa umbilicum inflata. Num & quibus futurum est ut aluus exturbetur: cibum auersabatur. lac solum admittebat recens. & aluus liquida erat, & subcruenta sanies subibat, male olens: aluus ardebat. mortuus est ubi uomuisset modicū pituitosum, adeò ut quis genituram putasset. Plateæ filio ubi mortuus esset sutura capitis ualde cauata est. Quum autem ægrotaret, semper manu sinciput contingebat, maxime morti propinquus. Non dolebat autem caput. & in femore sinistro sub inguen partes inferiores liuidæ. Testes autem graciles erant. Similia etiam Hegetoridæ filio. mortuus est. Præterquam quòd uomitus plures sub obitum contigerunt. Hippiæ soror hyeme Phrenitica. mente aberrans. manibus negotium exhibens. lancinans seipsam. Quinta & sexta ad noctem uoce destituta, soporosa. inflans in maxillas & labia, uelut dormientes. septima mortua est. Osander ubi inhorruit, lateris dolor, & ad genua dolor, itemq; ad femur. ubi comedisset delyrabat. breui mortuus est. Cleotimo sutori aluo liquefacta multo tempore, & calore oborto, iuxta hepar tumor tuberculosus ad imum uentrem descendit, & aluus liquida fiebat. & aliud ipsi tuberculum iuxta hepar sursum ad præcordium. mortuus est. Quibusdam capitis dolor uehemens cum calore: quibusdam quidem ad dimidiam capitis partem,

& secūdum nares humor quidam decedit tenuis, aut maturus: aut ad aures: aut ad fauces ex capite securius. Quibusdam uero hæc sicca. At marcor uehemens periculosus est. Si uero affuerit anxiosus, aut biliosus uomitus, aut stupor oculorū, aut uocis interceptio, et raro quid loquitur, aut delyrium, lethalia hęc sunt & conuulsoria. Quicunq; uero ex destillatione dimidiam capitis partē dolent, & humore secundum nares decedente insuper febrierint leniter, in quinta aut sexta perfrigerantur. Echecrati cæco capitis dolor uehemens magis ad posteriorem partem, & colli quo loco connexio est, & ad uerticē procedebat. Progrediente tempore & ad aurem sinistrā. & dimidia capitis pars dolorosa erat. mucosa semper procedebant leniter combusta. & calor comitabatur tenuis. & cibum auersabatur. in die melius habebat. ad noctem uero dolebat. Postquam autem pus per aurem erupit, cessauerunt omnia. erupit autem circa hyemem. Num & omnibus suppurationibus, & affectionibus circa oculum, dolores ad noctem? Quibus tusses hyeme maxime austro spirante crassa & multa exscreantibus, febres accedunt. leniter autem quinta die sedantur. Tusses uero circa quadragesimam, uelut Hegesipoli. Quibus calores multi quandoq; sedantur, hi non per totum corpus, sed aut circa ceruicem, aut sub alis, aut capite sudantes liberantur. Chariti hyeme ex tussicula populariter grassante febris aduentans, acuta corripuit. stragula reijciebat. sopor cum dolore. Vrinæ erant rubræ uelut erui lotura. subsidentia statim ab initio multa, alba. postea etiam subrubra. Septima à glande subdita pauca prodierūt. sopor detinuit sine dolore. humiditas in fronte. somnus ad noctem, et calor mitior. octaua succum admisit. soporosus permansit usq; ad undecimā. Hac autem die etiam calor maxime cessauit. Postquam uero tussis erat, excreatio perseuerabat semper multa, facilis. primum uiscosa, alba, crassa. postquā autem concocta esset, similis purulentis. Vrinæ ab undecima die puriores. subsidentia aspera. decimatertia dolor ad dextera, usq; ad lateris mollitudinem, ad imum uentrē. Vrina supprimebatur. Potus callyphylli contulit. Decimaquinta rursus dolor. decimasexta ad noctem magis dolor præcordij incipiebat ad uētrem. Mercurialis aqua subduxit. Calor intra uigesimū euanuit. & exscreationes sequutæ sunt crassæ. Melius habuit ad quadragesimum. Subpurgādi sunt uentres in morbis, ubi purganda matura fuerint: Inferni quidem, ubi considisse uideris. signum habes si non anxij fuerint, neq; capite grauati: & quum calores mitissimi, & quum post exacerbationes cessarint. Superni uero, in ipsis exacerbationibus. Tunc enim & hi eleuantur, quū anxij, & grauati supernis partibus fuerint. propterea uero in principijs purgandū nō est, quoniam sua sponte in his temporibus expurgantur. In cubiti processu ex casu sauciato, cubitus marcore corruptus suppuratur. maturatione uero fiente, uiscosa sanies ac glutinosa exprimitur, & breui supprimitur: uelut & Cleogenisco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem et ualde ex ijsdem pus nullū: uelut Aeschyli filio contigit. At ubi suppuratur plurimis horrores & febres accedunt. Alcmani ex rhenum affectionibus se recolligenti, & sanguine deorsum detracto, sursum ad hepar conuersus est morbus, & ad cor dolor uehemens. & spiritus præ dolore detinebatur. & aluus difficulter egerebat parua caprini stercoris pilulis similia. anxietas non inerat. Verum rigor quādoq; & febris corripiebat. & sudor. & uomitus, & in

dolore non conferebat aqua marina per clysterē infusa. Verum furfurum decoctum infusum contulit. A cibo abstinuit ad dies septem. aquam mulsam meraciorem bibit. postea lentis succum, quandoq; uero ex lenticula fresa decoctum. Inde bibit aquam. postea catulum coctum: & mazæ parum, quæ potissimū diu antea confecta esset. progressu uero temporis, aut ceruices bubulas, aut extremas partes suillas coctas, unà cum priore aquæ potu. quies. tegmē. ad rhenum affectionem infusum per clysterem ex cucumere syluestri. Parmenisci filio surditas. contulit clysterem auricularium non adhibere. Verum lana expurgare, & solum oleum, aut netopum infundere. deambulare. mane surgere. uinum album bibere. oleribus abstinere. pane & piscibus petrosis nutriri. Aspasii uxori dentis & maxillæ dolor uehemens. Castorium & piper colluens, ac in ore tenens, remisit. Et stillicidij urinæ affectionem ipsi sedauit farina cum rosaceo. Capitis dolores ex utero sedat castorium. Plurimas uteri affectiones flatus faciunt, Signum sunt ructus, & strepitus circa uētrem, & lumborum tumores, & dolores circa rhenes ac coxas. Ad hos autem confert, aromatū tertiam partē, farinę duas, in uino odorato albo coquere, & linteolo illita cataplasmatis modo imponere, qua parte uentris dolores ab utero affligunt. Callimedontis filio contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durū, & magnū, & crudū ac dolorosum, uenæ brachij sectio: & seminis lini torrefacti cataplasma, uino albo ac oleo subactum ac imbutū, ita ut neq; calidum, neq; ualde coctum deligatur, Aut cum aqua mulsa coquatur fœni græci, aut ordei, aut tritici farina. Melissandro quum gingiua dolore corriperetur, & uehementer intumesceret, sectio uenæ brachij, & alumen Aegyptium in principio sedabat.

Eutychidi ex cholericis affectionibus, ad neruorum in cruribus distentionem desiuit, unà cum secessu deorsum. Bilem multā abunde coloratam uomuit ad tres dies ac noctes ualde subrubram. sub uomitū bibit. & impotens erat, & anxius. Nihil autem continere poterat, neq; ex potibus, neq; ex cibis. & urinæ ac transitus deorsum suppresio. per uomitus fex mollis prodijt, & deorsum quoq; erupit. Regio morbo correpto prodest laborare, sudare, panem edere, bibere non multū, lauare caput calida multa, sed potius tepida, uinum albū, somno non multo uti. Calligeni circa uigesimumquintū ætatis annum destillatio, tussis multa, quod defluebat per uim educebat. nihil infra persistebat. annos quatuor perseuerabat. Ab initio calores tenues fiebant. Veratrum non profuit, sed modicus cibus, & comprimi corpus, edere panem, bibere uinū nigrum, obsoniorum quorūcunq; esus, abstinentia ab acribus, salsis, pinguibus, succo silphij, oleribus crudis, multa deambulatio. Lactis potus non cōtulit, sed sesamum purum, crudum, acetabuli mensura bibere, cū uino molli. Timochari hyeme destillatio, maxime in nares. Quū Venere usus esset, resiccata sunt omnia: lassitudo, calor succesit. caput graue. sudor à capite multus. defluebat autem & per totum corpus. Erat autem etiam sanus sudare adsuetus. tertia die sanatus est. Cleomenis filius hyeme initio facto cibum auersabatur, & eius fastidio citra febrem uexabatur. & uomebat cibos ac pituitam. Duobus autem mensibus cibi fastidiū durabat. Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio contulit, Verum uinum nigrum, & panis esus, & balneorum abstinentia, & unctio, & frictio ab unctione, & fouere non

ualde,necꝗ multo fomento,ſed leni. Quibus fluxiones in oculis tenues ac diuturnæ,ſi maturæ in nares proceſſerint,proſunt. Quibus prægnãtibus ex caſu,aut cõuulſione,aut plaga,dolores leniter fiunt, his in tribus diebus manifeſtum fit,an fœtum corrumpet. Cuidam quæ circa uigeſimum ętatis annum biberat ultro pharmacũ ad fœtum perdendum,accidit dolor.uomitus bilioſorum,multorum,pallidorũ,praſinorum,nigrorũ.Quum bibiſſet,tertia die cõuulſio corripiebat.linguam cõmandebat. Ad quartã diem ad ipſam ingreſſus ſum.lingua nigra,magna.oculorũ albæ partes,erant rubræ. uigilabat.quarta mortua eſt ad noctem. Pythocles ægrotãtibus aquam,& lac multa aqua ammixta dabat,& renutriebat. Perniones pertundere oportet, & calefacere,ita ut ꝗ maxime excalefacias igne & aqua. Oculis incõmoda ſunt lenticula,fructus pomorum dulces,& olera. Doloribus circa lũbos,aut coxam, aut crura,ex laboribus obortis,aquæ marinæ acetiꝗ calidum fomentum confert,ita ut uel aſpergas,uel ſpongiam his imbutam adhibeas. Deligare uero lanis oportet. Origanum potum, oculis & dentibus malum eſt. Puella quæ de rupe cecidit,uoce deſtituta.iactatio ipſam tenebat.uomuit ad noctẽ ſanguinem.Quum ad ſiniſtram aurem impegiſſet,amplius inde fluebat.& aquam mulſam difficulter deglutiebat.ſtertor habebat.Spiritus denſus uelut morientium. Venæ circa frontem intẽtæ.decubitus ſupinus.pedes tepidi.febris multa,aliquando acuta.maxime expaueſcebat. ſeptima uocẽ rupit. calores tenuiores erant. ſuperſtes euaſit. Niſantides humeri dolorem habebat, in æſtate obortum ex abſceſſu. profuit ipſi corpus & humerum in aqua marina madefacere,ad multum tempus:& per tres dies uinũ album aquoſum bibere, ſimul ut in aqua marina decumberet, ita ut & in ipſa urinam eijceret. Fullo in Syro phreniticus.quũ moueretur cruribus tremulis.corpus uelut à culicibus compunctum.oculus magnus.motus breuis.uox fracta,ſed clara tamen. urina pura ſubſidentiam non habens.Num propter alui ex thapſia egeſtionem, decima octaua die morbus remiſit,euaneſcens citra ſudorem. Nicoxenus in Olyntho ſimiliter ſeptima die uidebatur à morbo liber eſſe cum ſudore. Sorbitiones aſſumebat,uinum,botrũ ex ſole. Decimaſeptima die ingreſſus ſum ad ipſum. lingua ardebat,calor forinſecus non ualde fortis.exolutio corporis uehemens. uox fracta,ut operoſum eſſet exaudire,clara tamen. tempora collapſa. oculi caui.pedes molles ac tepidi.iuxta ſplenem diſtentio.Infuſum per clyſterẽ non ualde ſuſcipiebat,ſed reſiliebat.prodijt ſtercus compactũ modicum,& aliquid ſanguinis,arbitror ab infuſo. Vrina clara,pura. decubitus ſupinus. crura diducta ac diſparata,ob exolutionem.penitus uigil.Intra uiginti dies calor euanuit. Potus erat aqua de farina craſſa in ipſa macerata,Sed & de pomis ſimulꝗ mali punici ſuccus.& lentis torrefactæ,& farinæ lotura cocta, frigida, tenuis ſorbitio. Superſtes euaſit. Fullonum inguina extuberant dura & ſine dolore.& circa pubem ac collum ſimilia erant tubercula magna.febris ante diem decimum. Tuſsi uexabantur à ruptionibus. Tertio menſe aut quarto uenter colliquiuit. Calores ſucceſſerunt. lingua ſicca. ſitis. egeſtiones deorſum malignæ. mortui ſunt. Cholericæ bilis ſurſum ac deorſum eruptiones,ex carnis eſu,maxime ſuillæ crudioris,& ex cicere,& ebrietate uini odorati ueteris, & inſolatione, & ex ſepijs,& locuſtis,& gammaris;& ex olerum eſu,maxime porri & ceparum.

Inſuper

Insuper & à lactucis coctis, et brassica, & rumicibus crudioribus: & à placentis ac dulciarijs & mellitis libis, & à fructibus pomorum, & cucumere pepone, & uino lactei teporis, & eruo, & polenta recēti. Cholericæ affectiones magis in æstate fiunt, & febres intermittentes, & quibus horrores accedūt. Hæ quandoq; malignæ fiunt, & ad morbos acutos perueniunt. Verum cauere oportet. Iudicat autem tales morbos maxime quinta & septima & nona dies. Melius tamen est cauere usq; ad decimāquartam. Pherecydæ post solstitium hybernum, noctu lateris dextri dolor etiam prius fieri solitus cessauit. pransus est. & egressus horruit. febris ad noctem. doloris exors. tussicula quædam sicca. Vrina non multa. subsidentia multa. Ab initio ramētosa, glabra, diuulsa: post dies quatuor turbulenta, subsidebant. & urina non decolor, subsidentiā habens, & collectio nō apparebat in matula, ubi perfriguisset. Tertia die aluus sua sponte egessit. Quarta subdita glande, stercoracea & biliosa prodierunt. fluxus erat liquidus. Somnus ad noctem non ualde. Verum interdiu aliquantū dormiebat. Sitis nō uehemens. Quarta ad noctem maxime cutis circa frontem, & reliquū corpus mollis, semper superexcedens. febris uincebatur ad manū, & sub ea humescebat. pulsus in fronte ualde obscurus. uenarum grauitas in cōuersionibus, & in omnibus egestionibus ad modicum tempus. semper doloris exors. ab initio anxius, & paulatim uomebat. Septima à glande subdita, egessit ter biliosum ac stercoraceum, liquidum ualde ac pallidum. & iam aliquantū delyrabat. & humiditas modice quandoq; circa frontē. stragula in faciem ducebat. oculos frustra uelut si quis uideret contrahebat, & rursus nictabat. & stragula reijciebat. Nona die sudor mane obortus ad pectus, perseuerabat donec moreretur. & febris, & delyratio augescebat. Circa frontem sudor plurimus graueolens. color ualde albus. cutis sub pilis interpuncta. præcordium dextrū eleuatum. demisit à seipso biliosa. Octaua apparebāt uelut culicum morsus. ante mortem tussiendo reiecit uelut ex muco fungos, cōpacta quædam, alba pituita circūdata. Exscrearat autem et antea parua, alba, lactea. post cœnam in somno horruit. mane surrexit, capite grauatus horruit. uomuit. capite grauabatur. ad noctem remisit. usq; ad meridiem leniter horruit. rursus noctem grauiter tulit. Sequenti die febris acuta. capitis torpor. uomitus multæ bilis, quæ plurima prasina erat. cessauerunt omnia. somnus ad noctē. mane perfrigerabatur. sudor & humiditas per plurimam corporis partē. iuxta splenem manu indicabat ad modicum tempus collectionem doloris exortem, statim euanuit. ad noctē uigil. circa fori tempus exacerbabatur febris. anxietas. uertigo. tormē. capitis dolor. uomitus prasinus, leuis, uiscosus uelut pituita. circa solis occasum cessauerunt omnia. sudor capitis, colli. post uomitū egessit per aluum stercoracea, liquida, biliosa, neq; nigra, neq; inconuenientia. Noctem moderate habebat, itemq; sequentē diem. ad noctem rursus uigil. Vomitus mane similiter & sequēti die, citra anxietatē. dolores capitis post sudorem cessarūt. ad uesperam omnia remiserūt. Nona nō amplius uomuit. magis calefactus est. Reliquis nō uidebatur febrire. Venæ in temporibus saliebant. doloris omnino exors. sitis semper erat. Nona quum ad sellam surrexisset ualde animo linquebatur. à glande subdita egessit ramēta nigra & biliosa colore, quantū stercoracei destillabat. uox fracta. in cōuersionib. grauis. oculi caui. cutis frontis circumtensa. alioqui bene spirabat. moderatus erat.

ad parietem plerũq; conuersus. flexibilis in decubitu, incuruatus quiescens. lingua alba, leuis. Circa decimam & postea, urinæ rubræ in circuitu, in medio exiguum quid albũ. Duodecima ad glandem subditã, similia destillabãt biliosa & ramentosa. post glandem animi deliquiũ. postea os resiccabatur. Colluebat semper. & si nõ ualde frigida esset aqua, calidã esse dicebat. niuem leniter gustabat. sitis non inerat. stragula semper de pectore repellebat. Clamydem calefieri non sinebat. ignis procul, isq; paruus, utriusq; maxillæ rubor. postea lingua inarticulata. recalescebat unum aut duos dies. cessauit. Androphani uocis interceptio. ignorantia. delyrium. His sedatis supererat multis annis, & recidiuæ fiebant. lingua permanebat per totum tempus sicca, & si collutione non uteretur, loqui non poterat: & plerũq; erat ualde amara. Aliquando etiam dolor ad cor. Venæ sectio soluit hæc. aquę potus, aqua mulsa. Veratrũ quoq; bibit nigrum, biliosum nõ prodibat, sed modicũ. Tandẽ hyeme decubuit, & extra se positus mẽte motus est. & linguę affectiones similes. calor tenuis, lingua decolor. Vox peripneumonica. de pectore stragula reijciebat, & se educi iubebat, uelut mictu rum, quum nihil clare loqui posset, neq; apud seipsum esset. educebãt ipsum. ad noctẽ mortuus est. duobus aut tribus diebus decubuit. Nicanoris affectio erat, quũ ad conuiuiũ progrederetur timor tibicinæ: quũ sub initium uocis tibiæ, in cõuiuio tibia canere audiuisset. præ timoribus turbationes, uix se sufferre posse dixit, quũ nox esset. Interdiu uero audiens nihil cõmouebatur. & hæc multo tempore ipsum comitabantur. Damocles qui cũ illo erat, cæcutire, & corpore exoluto esse sibi uidebatur: & sanè præruptũ locum non accessisset, neq; trans pontẽ, aut minimæ altitudinis scrobem, ausus fuisset transgredi, præ timore ne caderet, sed per ipsum scrobem ibat. hoc ad tempus quoddã ipsi aderat. Phœnicis affectio erat. ex oculo dextro plerunq; uelut fulgur elucere putabat. Vbi uero nõ diu ipsum clausisset, dolor ad tempus dextrũ uehemens oriebatur. postea etiam ad totum caput, & collum. caput intumescebat retro ad uerticula. & distentio ac duricia erat circum tendines. Si itaq; conaretur cõmouere caput, aut aperire dentes, non poterat, utpote ualde distentus. Vomitus si quando oborti essent, relatos dolores auertebant, ac mitiores faciebant. & uenæ sectio profuit. & ueratrum duxit omnigena, & nõ minime prasina. Par menisco etiam prius incidebant tristitiæ, & desiderium excedendi è uita. quandoq; uero rursus lætus erat. At in Olyntho aliquando autumni tempore, uoce priuatus decumbebat, quietem agens, ita ut parũ saltem loqui conaretur, ac inciperet. Immo etiã si quid loquutus esset, rursus uoce destituebatur. somni aderant. quandoq; uero uigiliæ: & iactatio cũ silentio, & anxietas. & manus ad pręcordia uelut dolenti. Aliquando auersus iacebat quietẽ agens. febris perpetuo. & facile spirabat. Postea dixit se cognoscere ingressos. Bibere quãdoq; tota die ac nocte, etiam si potus exhiberetur, nõ uolebat: quandoq; uero urna derepẽte correpta, omnem aquã ebibebat. Vrina crassa uelut iumẽti. Circa decimãquartam remisit. Cononis serua ex dolore capitis incipiente, extra se mẽte mota erat. & clamor. & querelæ multæ. raro autẽ quies. Circa quadragesimũ diem mortua est. Decem uero diebus ante mortem, uoce destituta & conuulsa fuit.

Timocharis seruus ex atrabiliarijs esse quum putaretur à tot ac talibus uiris, mortuus est similiter circa eosdem dies. Nicolai filius circa solstitiũ hy-

bernum

hiernum ex potationibus horruit. ad noctē febres. postridie uomitus biliosus, merus, modicus. Tertia die quū concio adhuc fori plena esset, sudor totius cor poris cessauit. & statim rursus calefactus est. uomitus similis. Quarta ab aqua mercurialis egessit stercoracea & liquida. Vrina cineris specie, qualis est aqua mercurialis, non dissimilis, subsidentia non erat, neq; urina multa, pauca quæ= dam in medio uehebātur innatantia. dolores præcordij sinistri & lumborū. Pu tabat se ex uomitu insuper respirare, & insuper respirabat, quādoq; dupla respi ratione. lingua alba, habens ex dextra parte concretionem adnatam instar lupi= ni. Parum siticulosus erat. uigil. prudens. Sexta dexter oculus maior dum uide= ret. Septima mortuus est. Verum aluus ante mortē eleuata fuit. & mortuo po= steriores partes rubefactæ sunt. Metoni circa pleiadum occasum febris. la= teris sinistri dolor usq; ad clauiculā, atq; is adeò uehemens ut quiescere nō pos= set. & inflammatio tenebat. alui egestio multa, biliosa. In tribus ferè diebus ces= sauit dolor. Calor autē circa septimū aut nonum. Tussis inerat. exscreationes neq; biliosæ, neq; multæ fiebant, uerū pituitosæ. tusses comitabātur. cibos gu= stabat. quādoq; uelut sanus exibat. Corripiebant aūt aliquando calores tenues modico tēpore. sudores fiebant ad noctē. Spiritus in calore densior. maxillarū rubor. circa latus grauitas, & sub alas, & ad humerum, tusses tenebant. medica= mentū per superna eduxit biliosa. Tertia à medicamēto erupit pus, uerū ab ini= tio morbi quadragesima. repurgabatur circa triginta quinq; alios dies, et sanus euasit. Vxori Theotimi in semitertiana anxietas, & uomitus, & simul hor ror incipiente febre. & sitis. progrediente tempore incipiēte febre calor ingens. Vbi aquam mulsam bibisset, & uomuisset, et horror, & anxietas sedata sunt. & mali punici succū postea accepit. Diopithis sorori in semitertiana, cordis do lor grauis circa accessionē, & comitabatur is totam diem. & huiusmodi cordis siue oris uētriculi dolor etiā alijs similiter aderat. Verūtamen sub pleiadis occa sum uiris talia rariora fiebant. Vxori Apomoti in semitertiana circa arcturū, uehemēs cordis dolor circa accessionē. & uomitus. & strangulationes ab utero simul instabant, & ad dorsum dolores iuxta spinā. Quum aūt huc ipsi perueni= rent, cordis dolores cessabāt. Terpidæ matri à Dorisco, quum abortus fa= ctus esset mense quinto gemellorū, ex casu, ab altero quidem statim, uelut in tu nica quadā liberata est. ab altero uero prius aut posterius quadraginta diebus. Postea autē concepit in uentre. At anno nono dolores uehementes circa uen= trem ad multū tempus, quandoq; incipiebāt ex collo ac spina, cōsidebant autē ad imum uentrem & inguina: quandoq; ex genu dextro, cōsidebant autem ad eundem locū. Et quum quidem iuxta uētrem dolores essent, aluus eleuabatur. quū uero sedarētur, cordis dolor coincidebat. Verū strangulationes non ade= rant. Sed frigiditas corporis, uelut in aqua iacētis. Tempore quo dolor fiebat, per totum corpus dolores spargebātur, mitiores his qui ab initio erant. allium, silphiū, acria omnia nō cōferebant, neq; dulcia, neq; acida: neq; uina alba. Ve= rum nigra, & balnea rara. Ab initio quoq; uomitus uehemētes fiebant, & cibo rum exclusiones. & circa dolores menses non apparebant. Cleomenis uxo= ri circa fauonij flatus, ex nausea & lassitudine, lateris sinistri dolor, ex collo ac humero auspicatus. febris & horror, & sudor. Incœpit autē febris, & nō desiit, sed augescebat. & dolor uehemens. tussis. exscreatio subcruēta, pallida, multa.

lingua alba. alui egeſtiones moderatæ, liquidæ. urinæ bilioſæ. Quarta ad nocté menſes prodierunt multi. ceſſauit & tuſsis, & exſcreatio, & dolor. calor autem tenuis. Epicharmi uxori ante partū dyſenteria. dolor. alui egeſtiones ſubcruētæ, mucoſæ. Vbi peperiſſet, ſtatim ſana erat. Polemarchi uxori in morbo articulari coxæ dolor derepente, menſibus non prodeūtibus. Vbi betæ ſuccum biliſſet, uox ſupprimebatur per noctem, & uſq; ad meridiem. attamen audiebat, & ſapiebat, & manu ſignificabat, dolorem eſſe circa coxam. Cliniæ ſorori ſeniori uomitus, quicquid accepiſſet per quatuordecim dies, citra febrē. cruentorū uomitionum reiectiones. & cōtracta ſtrāgulatio ad cor procedebat. Caſtoriū, ſeſeli, mali punici ſuccus, ſedauerūt omnia. abſceſsit aūt dolor moderatus ad lateris mollitudinē. bulbi ſuccus. & uinū lactei teporis, auſterū. & panes q̃ paucíſsimi cū oleo. Pauſaniæ filiam ex fungi crudi eſu, anxietas tenebat. ſtrangulatio. dolor uentris. Aquā mulſam calidā bibere ac uomere profuit. & balneum. In balneo fungum euomuit. & ubi illa ceſſatura eſſent, exſudauit.

Epicharmo circa pleiadum occaſum, humeri dolor, & grauitas uehemens ad brachiū. anxietas. uomitus multi. aquæ potus. Euphranoris filio puſtulæ uelut à culicum morſu. Poſt fauoniū ſiccitates fiebant, uſq; ad æquinoctium autumnale. Sub canem, æſtus uehemētes, & uenti calidi, & febres ſudorificæ. & ſtatim aliquantū recaleſcebant. Tubercula uero iuxta aurem multis fiebant. Aniculæ à tuſsi uexatę circa nonā diem. Adoleſcēti ſplenico ancillæ filio, aluo liquefacta, circa idem tempus. Cteſiphonti ſub arcturū, ferè circa ſeptimam. Adoleſcenti ſolū ſuppurata ſunt. Eratylli filio euanuerūt. Circa utraq; tempora, nullæ exudationes. lingua præ ſiccitate blæſi. Recti uenti ſpirauerūt multi ac frigidi. & niues ex clementi cœlo quādoq; fiebāt, & poſt æquinoctiū, auſtrina aquilonaribus permixta. aquæ multę. populariter graſſatæ ſunt tuſſes multæ, magis aūt in pueros. Circa aures multis talia, qualia Satyri habēt. Quādoq; uero ante hoc tempus hyems ualde hyberna erat, cū niue & pluuijs aquilonaribus. Timonactis filio fermè bimeſtri puſtulæ in cruribus, & in coxis, & lumbis ac imo uentre. & tumores ualde rubicundi. His autē ſedatis, conuulſiones & comitiales fiebant, ſine febribus, multis diebus. & mortuus eſt. Polemarchi filio contigit quidē ut priore tempore ſuppuratus eſſet, & exſcrearet. poſtea uero calores ipſi erant. & hydropicus erat, & ſplenicus, & anheloſus. ad locum accliuem ſi quando accederet, impotens. & ſiticuloſus. quandoq; etiam cibum leniter auerſabatur. & ſiccæ tuſsiculæ ad multū tempus ita fiebant. titubans obambulabat. & ſi nō facile ſolubilis eſſet aluus deorſum, plena reddebatur. & anhelatio ac ſtrangulatio magis fiebant. Tandem autem defluxus & exſcreatio ſuperuenit, ac tuſsis. Exſcreatio craſſa, pallida, purulenta. & febris uehemens ceſſaſſe uidebatur. & tuſsis mitior. & exſcreatio pura. Redijt rurſus febris acuta. ſpiritus denſus. mortuus eſt. Verū antea riguerunt pedes, & poſtea perfrigeratus eſt. Spiritus magis intercluſus eſt. Vrina ſubſtitit. extremæ partes perfrigeratæ ſunt. prudens mortuus eſt, tertia die à recidiua. Thyni filio in febre ardente inedia macerato, alui egeſtio multa. Verum cum bile, & animi deliquio, & ſudore multo fiebat. perfrigeratus eſt ualde. & uoce deſtitutus erat totam diem ac noctem. Inſtillatum ptiſanæ ſuccum continuit. ſapiebat. bene ſpirabat. Epicharmi filio accidit ex uia & potu cruditas. Poſtridie mane

anxietate oborta, ubi aquã, acetũ, salem bibisset, euomuit pituitã. Postea rigor apprehendit. lauit febricitans. Pectus dolebat. Tertia mane statim sopor modico tempore tenebat, & delirabat. & febris acuta. grauiter morbũ tulit. Quarta uigil. mortuus est. Aristoni ulcerato pedis digito, cum febre loquelæ obscuritas. Carcinoma ascendit usq; ad genu. perijt. Erat autem nigrum, subaridum, graueolens. Cui carcinoma in faucibus ustum est, sanus euasit à nobis. Polyphantus in Abderis caput dolebat in febre uehementi. Vrinæ tenues, multæ. Subsidentiæ densæ & conturbatæ. Quum autem nõ cessaret dolor capitis, sternutatoria decima die adhibita sunt. Postea ad collum dolor uehemens. Vrina prodijt rubicunda cõturbata uelut iumẽti. mente motus est phrenitico modo. Mortuus est in uehementibus conuulsionibus. Consimiliter etiam Eualcidæ famula, quũ multo tempore densæ urinæ prodijssent, & capitis dolores adessent, phrenitica facta mortua est, eodem modo ex uehemẽtibus doloribus. Nam urinæ densæ ac cõturbatæ, certum signũ sunt doloris capitis, & cõuulsionis, ac mortis. Halicarnassensis qui in domo Xanthippi diuersabatur, aurem hyeme dolebat, & caput nõ mediocriter. Erat autẽ annorum circiter quinquaginta. Vena secta est iuxta Mnesimachum. læsum est caput euacuatum, ac perfrigeratũ. Non enim facta est suppuratio. Phreniticus factus est, & mortuus. Vrinæ erant & huic densæ. In Cardia Metrodori filio ex dentium dolore corruptio maxillæ, & gingiuarum uehemens carnis excrescentia. mediocriter suppuratio facta est. exciderũt dentes molares, & maxilla. Anaxenor in Abderis, erat quidem splenicus, & uiciati coloris. Contigit autem ipsi ut tumor circa femur sinistrum obortus, derepente euanesceret. Non multis uero postea diebus oborta est ipsi circa splenem uelut pustula nocturna ab initio, insuperq; tumor ac rubor durus. Post diem quartum febris ardens oborta est. & liuefacta sunt omnia circumcirca, & putrida uidebantur. mortuus est. Verum prius subpurgatus est, & intelligentiam habebat. Clonigus in Abderis, erat quidem nephriticus, mingebat autem sanguinẽ paulatim plerũq; difficulter. Vexabat etiam aluus dysenterica. Huic mane quidem dabatur lac caprinum, & aquæ quinta pars, ita ut ex ambobus cõpositum totum essent heminæ tres. Ad uesperã autem, panis ualde assatus. obsonia, beta aut cucumis, Vinum nigrum tenue. Dabatur etiam cucumis pepo. Hac uero uictus ratione quũ uteretur, & aluus substitit, & urinæ puræ prodibant. Bibit autem lac donec urinæ restitutæ sunt. Mulieri in Abderis carcinoma factum est circa pectus. erat autem tale. per papillam sanies subcruenta fluebat. intercepta autem fluxione, mortua est. Dinij filio in Abderis umbilicum mediocriter sauciato, fistula parua relicta est. & quãdoq; etiam lumbricus per seipsum satis crassus penetrauit. & quum febriret, uomebat biliosa. quandoq; uero & hæc ipsa per fistulam prodibant. Allapsum est & intestinum ipsi ad fistulam, & uelut fistula corrodebatur, & rursus refringebatur. & tusses permanere prohibebant. Pythonis filio in Pella febris statim incœpit multa. & in somnum collapsio. & cum uocis interceptione somni fiebant. & aluus dura per omne tempus. At glande ex felle subdita, multa egerebat, & statim remittebat. Verum breui aluus rursus eleuabatur. & febris exacerbabatur. & collapsio in somnum per eadem. Quum autem idem ductus esset, datum est medicamentum quoddam ex his

quæ cnico, & cucumere ſylueſtri, & peplo conſtant. & biliosa egeſtio erupit. & ſtatim ſopor ſedatus eſt. & febris mitigabatur. & omnia leuiora facta ſunt. & iudicatus eſt die decimaquarta. Eudemus ſplenem uehementer dolebat. imperarunt ipſi medici ut multũ ederet, & uinum biberet modicũ, tenue, & multum deambularet. nõ mutatũ eſt quicquã. Vena ſecta eſt. cibos ac potus parce ſumpſit. deambulationes fecit ſenſim augmẽto facto. Vinũ bibit nigrũ, tenue. ſanatus eſt. Philiſtidi Heraclidę uxori cœpit febris acuta. rubor faciei, ex nulla manifeſta cauſa. paulo poſt in die rigorem habuit. quum nõ recaleſceret, conuulſio facta eſt in digitis manuum ac pedum. paulo poſt recalefacta eſt. minxit urinas compactis quibuſdam innatãtibus, nubeculoſas, diuulſas. noctem dormiuit. Secunda die rurſus riguit. paulo magis calefacta eſt. & rubor minor. & conuulſiones fiebant moderatiores. Vrinæ conſimiles. noctem dormiuit. parum uigilauit, quum nulla moleſtia premeretur. Tertia die minxit coloratiora, modicam ſubſidentiam habentia. eadem hora rigor apprehendit. Febris acuta. ſudor ad noctem per totum corpus. Verum ueſperi color ad morbi regij modum permutatus eſt. noctu dormiuit ac per totum corpus ſudauit. Quarta ſanguis ex ſiniſtra nare probe fluxit. & menſes pauci comparuerũt ordinate. Rurſus autem eadem hora febris exacerbata eſt. Vrinæ compactis quibuſdam innatantibus paucæ. Aluus natura quidem dura, uerum multo magis ſubſtitit, necꝫ quicquam prodibat, ſi non glandem ſubdidiſſet. noctem dormiuit. Quinta febris mitior. & ad ueſperam per totum corpus ſudabat. & mẽſes prodierũt. & noctem dormiuit. Sexta minxit aceruatam multam urinam, compactis quibuſdam innatantibus, modicam ſubſidentiam habẽtem, cõcolorem. Circa meridiem uero parũ rigore tenebatur. aliquantum incaluit. ſudauit per totum. noctem dormiuit. Supina parum calefacta eſt. facile tulit. ſudauit per totum. urinę boni coloris. Iudicata ſunt omnia. Tychon in obſidione circa Datum, ictus eſt catapulta in pectus. & paulo poſt riſus erat circa ipſum tumultuoſus. Videbatur autem mihi medicus eximens lignum, reliquiſſe ferrum in ſepto trãſuerſo. & quum ipſi ita uideretur, ad ueſperã infuſum per clyſterẽ adhibuit, & pharmacum deorſum purgans dedit. Noctem primã tranſegit. Statim uero ubi dies illuxiſſet, & medico, & alijs, melius habere uidebatur. erat enim quietus. Prędictio facta eſt quòd ubi conuulſio fieret, non tarde moriturus eſſet. Sequẽtem noctem moleſte ferens. inſomnis. plerunꝫ in uentrẽ decumbens. Tertia mane conuellebatur. Circa meridiem mortuus eſt. Eunuchus ex uenatione & diſcurſu hydropicus factus eſt. Quidam circa Elealcis fontem, ad ſex annos habuit ex equitatione, inguinum tumorem, uarices, & coxendicum dolores.

Qui lateris mollitudine tabuit, ſeptima die mortuus eſt. Præpotent crudi ſalſa cum melle. Scortatio turpis, dyſenteriæ medela eſt. Leonidæ filiæ natura concitata, auerſa eſt: auerſa, in iram excanduit: ubi ira excanduit, reconciliata eſt. Medicus nõ intellexit. puella mortua eſt. Philotimi filius puber uenit ad me in lechina, caluariæ os habens medicinã deſtitutum: in quo uidebam occultas ratiocinationes non eſſe conſtantes.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE VICTVS RATIONE IN MORBIS acutis, Iano Cornario Medico Physico interprete.

QVI Cnidias appellatas sententias conscripserunt, recte quidem scripserunt ea quæ patiũtur ægroti in singulis morbis, & quomodo quædam ipsorum euenerunt: & hactenus quidem etiã qui medicus non sit, recte conscribere posset, si probe ex singulis ægrotis quæ patiuntur didicisset. Quæ uero medicũ ante discere oportet, ægroto non referente, horum pleraque omissa sunt, alia in alijs, & quædam ualde commoda ad coniecturam. Quum autem ad coniecturam dicatur, quo modo singula curare oporteat: in his multa aliter sentio, quàm uelut illi prodiderũt. Et non solum ob hoc nõ laudo. Verum quòd etiam paucis numero usi sunt medicamentis. Nam exceptis morbis acutis, plurima ab ipsis relata sunt pharmaca aluum deorsum purgantia exhibenda, & serum ac lac pro tempore. Si quidem igitur hæc bona essent, & morbis cõuenientia, in quibus exhibenda esse monuerunt: longe magis laudanda essent, eo quòd quum pauca sint sufficiunt. Nunc uero res non ita habet. Qui tamen postea eam tractationem repetiuerunt, magis sanè medico modo, de his quæ singulis exhibenda sunt transegerunt.

At neque ueteres quicquã memorabile de uictus ratione conscripserunt, & quanquam magna hæc res sit, eam omiserunt: attamen multos in singulis morbis modos, multiplicemque ipsorum diuisionem non ignorarunt aliqui.

Cæterum numeros singulorum morborum clare pronunciare uolentes, non recte scripserunt. Non enim facile sit enumerare, si ex eo quis ægrotantium morbum æstimet, quod alter ab altero aliqua re differt: & ideo non putet eundem morbum esse, si non idem nomen habeat. Mihi uero placet, ut in uniuersa arte mentem adhibeamus. Nam quæcunque opera bene ac recte tractat, ea singula bene ac recte facere oportet: & quæ cito, cito: & quæ pure, pure: & quæ citra dolorem tractare oportet, ita facere ut quàm minimus dolor sentiatur: & alia omnia eiusmodi insigniter præ alijs ad meliorẽ modum transigere oportet. Maxime uero laudauerim medicum qui in acutis morbis, qui plurimos homines occidunt, præ alijs insigniter ad meliorem partem excellat. Sunt autem hi acuti, quos ueteres nominauerunt pleuritidem, peripneumoniam, phrenitidem, & febrem ardentem, & alij morbi qui ex his hærent, quorum febres omnino continuæ sunt, & occidunt. Quum enim non pestilentis morbi modus quis communis grassatus fuerit, sed sparsi fuerint morbi, & non similes, ab his morbis plures moriuntur, quàm ab alijs omnibus. Idiotæ igitur non ualde cognoscunt eos qui in his, alijs præstant: aliarúmque curationum magis aut laudatores, aut uituperatores existunt. Et profecto magnum signum hoc est, quòd populares minime de his morbis intelligentiam habeant, ueluti quos studio consequi oportet. Nam qui medici non sunt, medici esse uidentur, maxime propter hos morbos. Facile est enim nomi-

na ediſcere, quæ proferri ſolent apud ægros his morbis affectos. Si enim quis ptiſanæ ſuccum nominarit, & uinum tale, aut tale, aut etiam aquam mulſam, omnia hæc eadem plebeis hominibus, & meliores, & deteriores medici dicere uidentur. At res hæc non ita ſe habet, ſed in his ſanè uel maxime alij ab alijs differunt. Videntur autem mihi digna eſſe quæ ſcribãtur maxime hæc, quæ ignorantur à medicis, maxime ſcitu cõmoda, & quæ magnas utilitates, aut magna detrimenta afferunt. Quę itaq; ignorãtur hæc ſunt. Cur nam in acutis morbis, aliqui medici omne æuum terunt, ptiſanas non colatas exhibentes, & recte ſe medicari putant. Aliqui uero plurimi faciũt, ut nullum ordeum æger deuoret. Magnum enim detrimentum afferre arbitrantur. Verum per linteum excolantes ſuccum exhibent. Quidam uero ipſorum neq; ptiſanam craſſam dederint, neq; ſuccum: atq; hi partim donec ad ſeptimũ diem æger perueniat, partim uero perpetuo, donec iudicatus fuerit morbus. Sanè huiuſmodi quæſtiones ne proponere quidem medici conſueuerunt. fortaſsis autem neq; ſi proponãtur, comperiantur. Proinde calumniam incurrit tota ars apud uulgus adeò magnã, ut neq; omnino medicinam eſſe putent. Nam in acutis morbis intantum inter ſe differunt artifices, ut quæ alter exhibet optima eſſe putans, ea alter iam mala eſſe exiſtimet: & ferè ob id artem uaticinationi ſimilem eſſe dixerint. Quia uates eandem auem, ſi ſiniſtra appareat, bonam eſſe ducunt: ſi dextera, malam. Et in aruſpicina talia ſunt, alia in alijs. Verum aliqui uates cõtraria his dicunt. Aſſero autem hanc ſpeculationem pulcherrimam eſſe, & cognatã plurimis ac maxime commodis in arte. Nam ægrotantibus omnibus plurimum ad ſanitatem confert, & ſanis ad ſecuritatem, & his qui ſe exercẽt, ad bonum habitum, & ad quod quiſq; uoluerit. Ptiſana igitur recte omnibus frumentaceis edulijs prælata eſſe uidetur, in morbis acutis, & laudo ſanè eos qui ipſam prætulerũt. Nam uiſcoſitas ipſius leuis eſt, & continua, & iucunda, & lubrica, & moderate humida, & ſitim eximit, & facile eluitur. ſi forte & hoc opus ſit: & neq; adſtrictionem habet, neq; malam turbationem, neq; in uentre intumeſcit. Intumuit enim in coctura quàm maxime tumefieri ſolet. Quicunq; igitur ptiſana in hiſce morbis utuntur, nulla die uaſa uacua fieri permittant, ut ita dicam, ſed utantur, & non intermittant, ſi non aut ob medicamenti, aut infuſi per dyſterem uſum, intermittere oporteat. Et qui quidem bis in die cibum capere ſoliti ſunt, eis bis danda eſt: qui uero ſemel edere conſueuerunt, his ſemel primo die danda eſt. Verum ſenſim progreſſu facto, ſi fieri poterit, etiam his bis detur, ſi ſanè opus habere uiſum fuerit. At uero copia ſufficit ab initio dare nõ multa, neq; minus craſſam: ſed ut conſuetudinis gratia quid ingeratur, & ut ne multa uaſorum uacuatio fiat. Cæterum quod ad augmentũ copiæ ſorbitionis attinet, ſi quidẽ ſiccior fuerit morbus, quàm quis putarit, nõ ita magna copia dare oportet, ſed ante ſorbitionem, aut aquam mulſam, aut uinum præbibendum exhibere, utrum ex his conuenientius fuerit. Vtrum uero conueniat, in ſingulis modis referetur. Si uero os humectetur, & à pulmone prodeũtia qualia oportet fuerint, ſorbitionis copiam, ut in ſumma dicam, augere oportet. Quæ enim citius & magis humectantur, celeritatem iudicationis ſignificant. Quæ uero tardius & minus, tardiorem iudicationem ſignificant. Et hæc quidem per ſe talia omnino exiſtunt. Verum multa quoque alia commoda omittuntur, ex quibus con-

iecturas

iecturas facere oportet, quæ postea referetur. & quanto copiosior purgatio fuerit, tanto plus dare oportet, usque ad iudicationem, maxime duobus à iudicatione diebus, quibus sanè quinta, aut septima, aut nona iudicare uidetur. ita ut etiam parium ac imparium dierum rationem habeas. Postea uero sorbitione quidem mane utendum est. Vespere uero ad cibos transeundum. Conueniunt autem talia utplurimum his qui statim tota ptisana utuntur. Nam & dolores in pleuriticis statim sua sponte cessant, ubi memorabile quid spuere ac expurgari cœperint: & purgationes longe perfectiores sunt, & minus suppurati fiunt, quàm si quis aliter uictum suppeditet: & iudicationes simpliciores, & melius iudicantes, & minus reuertentes. Ptisanam porrò ex optimo hordeo factam esse oportet, & quàm optime coctam, & præsertim si non solo succo uti uelis. Nam unà cum reliqua ptisanæ uirtute, lubricitas facit ut ordeum dum deglutitur nõ lædat. Nusquam enim adhæret. neque secundum thoracis rectitudinẽ moram trahit. Lubricissima autẽ est, & maxime sitim eximit, & facillime concoquitur, & debilissima est, quæ optime cocta est, quibus omnibus opus est. Si quidem igitur non opem tulerit quis quantum opus est, ut sufficiens sit eiusmodi ptisanæ sorbitionis modus, multis modis lædetur. Etenim uerbi causa, quibus cibus intus conclusus est, si quis non facta deorsum euacuatione, sorbitionem dederit, dolorem si adest amplius exacerbauerit: & si non adest, statim induxerit. & spiritus densior fiet. Hoc uero malum est. Pulmonem enim resiccat, & præcordium, & pectinem, ac septũ transuersum dolore affligit. Quinetiam si lateris dolor assiduus est, & ad calefactoria non remittit, & sputum non prodit, sed citra putrefactionem ac concoctionem ualde uiscosum fit, si non soluerit quis dolorem, aut uẽtre mollito, aut uena secta, utrum tandem horũ conducet: ptisanam autem ita habẽtibus dederit, cita mors talium cõtinget. Propter has igitur causas, & alias huiusmodi adhuc magis, qui tota ptisana utuntur, septima die & citius moriuntur, partim mente læsi, partim ab erectæ ceruicis spiratione, & stertore suffocati. Tales uero ueteres sydere ictos esse putauerunt, ob hoc quidem maxime, non minus autem quòd et mortuis ipsis latus liuidum reperitur, ut simile quid plagæ appareat. Causa uero huius est, quòd prius quàm dolor soluatur moriuntur. Cito enim anhelosi fiunt. Præ multo autẽ ac denso spiritu, uelut iam dictum est, ualde uiscosum circa concoctionem fit sputum, & egressum fieri prohibet. Immo stertorem inducit, chartilaginosis pulmonis arteriarum partibus bronchijs appellatis impactum. & ubi ad hoc deuenerit, lethale iam plerunque existit. Nam & ipsum sputum impactum, prohibet quidem spiritum intro ferri, cogit autem cito extra ferri. Atque sic mutuam opem ad malum inter se conferunt, dum & sputum impactum, densum spiritũ facit: & hic quum densus sit, sputum insuper uiscosum facit, & lubricum fieri, ac elabi impedit. Occupant autem hæc, non solum si ptisana intempestiue utantur: uerum multo magis, si quid aliud ederint, aut biberint, quod minus quàm ptisana idoneum sit. proinde plerunque consimilia sunt auxilia, & his qui tota ptisana utuntur, & his qui succo ipsius: his uero qui neutro horum, sed solo potu, quandoque etiam diuersimode auxiliari oportet. At uero hoc modo omnino facere oportet. Si cui à cibo recens accepto, & aluo nondum subeuacuata, febris incœpit, siue cum dolore, siue sine dolore, inhibenda est sorbitionis exhibitio, donec putarit

cibum

cibum ad infernam intestini partem secessisse. Vtendum autem est potu aceti mulsi, si dolor affuerit, hyeme quidem calidi, æstate uero frigidi. Si uero multa fuerit sitis, etiã aqua mulsa, & aqua. Postea uero si dolor aliquis affuerit, aut periculosi aliquid apparuerit, danda est sorbitio neq; multa, neq; crassa, atq; hæc post septimũ, aut nonum diem, si ualidus æger fuerit. Si uero nõ subijt uetustior cibus ei qui recens cibum accepit, si quidem ualidus sit, & ætate uigeat, infusum per clysterem adhibendũ est. Si uero debilior fuerit, glande utendum est, si non sua sponte probe prodierit. Tempus porrò exhibẽdæ sorbitionis hoc maxime obseruare ab initio, & per omnem morbũ oportet. Quum quidem pedes frigidi fuerint, inhibere oportet sorbitionis exhibitionẽ. Maxime uero & à potu abstinendum est. Vbi uero calor descenderit ad pedes, tunc exhibere conuenit, & putare in omnibus morbis, & nõ minime in acutis, & maxime in his qui magis febriles ac periculosissimi sunt, tempus hoc magnam uim habere. Vtendum est autem primũ quidem maxime succo. Deinde uero ptisana, iuxta prædictas coniecturas diligenti facta consideratione. Cæterũ pleuritis, hoc est dolor lateris siue ab initio fiat, siue postea, calefactorijs quidem primũ non alienũ est tentare dissoluere. Ex calefactorijs uero optima est aqua calida in utre, aut in uesica, aut in uase æneo, aut testaceo admota. Verum molle quid antea ad latus supponere oportet, lenitatis ergô. Commode etiam spongia mollis, magna, ex aqua calida expressa apponitur. Cõtegere uero stragulis ipsum fomentũ oportet. Nam & ampliore tempore sic sufficiet & durabit, & simul ut ne uapor ad ægrotantis spiritum afferatur: nisi fortassis & hoc ad aliquid cõmodum esse uisum fuerit. Aliquando enim ad aliquid cõmodat. Insuper autem & ordeum, & eruum, in aceto diluto, ita ut paulo acidius sit q̃ ut quis bibere possit, dissoluta ac feruefacta, & in marsupia coniecta, apponere oportet: & furfur eodẽ modo. Siccum autem fomẽtum præbent sal & milium torrefactum, in laneis sacculis conuenientissimũ. Nam & leue, & lene est miliũ. Soluit autem huiusmodi mollitorium fomentũ, etiam dolores ad clauiculam pertingentes. Sectio autem uenæ non similiter soluit dolorem, si non ad clauiculam pertingat dolor. Quòd si ad calefactoria dolor non soluatur, nõ multo tempore calefacere oportet. Resiccat enim hoc pulmonem, & suppurationẽ facit. At si quidem dolor ad clauiculam de se significationẽ præbeat, aut grauitas ad brachium, aut circa mammam aut supra septum transuersum: uenam secare prodest in cubiti flexura internã, & non cunctari copiosum sanguinẽ detrahere, donec multo rubicundior fluxerit, aut pro puro & rubicundo liuidus. Vtrũq; enim cõtingit. Si uero sub septo transuerso fuerit dolor, ad clauiculam autẽ de se significationẽ non præbeat, aluum mollire oportet, aut ueratro nigro, aut peplio, ita ut ueratro quidem daucum, aut seseli, aut cuminũ, aut anisum, aut aliud quid ex odoratis ammisceas, peplio uero silphij succum. Sed hæc inter se si misceantur, consimilis modi existunt. Ducit autem nigrum ueratrum melius, & ad iudicationẽ commodius q̃ peplium. Peplium uero flatus magis erumpere facit. Ambo autẽ hæc dolorem sedant. Sedant item alia multa aluum subducẽtia medicamẽta. Verum hæc inter ea quæ ego noui optima sunt. Alioqui & ea quæ in sorbitionibus exhibentur aluum subducentia medicamẽta opitulantur, quæcũq; non ualde iniucũda sunt, aut ob amaritudinẽ, at propter aliam quandam iniucunditatẽ, aut ob copiam

piam, aut colorem, aut aliquam suspicionem. Ptisanā tamen statim insuper sorbendam dare oportet, postq̃ medicamentum bibit, nō memorabili copia pauciorem, q̃ quanta sumere adsuetus est. Nam & rationi cōsentaneum est, in media purgatione sorbendā non dare. Quum aūt cessauerit purgatio, tunc minus sorbeat de ea, q̃ adsuetus est. Postea uero reducat semper ad maiorē copiam, si & dolor sedatus fuerit, & nihil aliud aduersetur. Idem mihi sermo est, si etiā ptisanæ succo uti opus fuerit. Melius enim esse assero, statim omnino incipere sorbere, q̃ præeuacuatis iam uasis sorbere auspicari, aut tertia, aut quarta, aut quinta, aut sexta, aut septima die, si sanè nō iudicatus fuerit morbus ante hoc tēpus. Præparationes autē & his consimiles faciendæ sunt, quales dictæ sunt. De sorbitionis igitur exhibitione ita sentio. Sed & de potu, qualemcunq; tandē quis ex describēdis sumpturus est, eadem mihi penitus sermonis ratio est. Noui autem etiā medicos maxime cōtraria facere his quæ fieri oportebat. Omnes enim uolunt, ubi sub morborū initia homines fame præmacerarunt, duobus aut tribus, aut etiā pluribus diebus, sic sorbitiones exhibere, itemq; potus: & fortassis etiam par ipsis esse uidetur, ut magna corpori mutatione fiente, etiā magnū quid ualde contra obijciatur. Verum mutare quidem non parum, bene habet: Recte tamen mutatio transferenda est, & ex mutatione adhuc magis exhibitio eorum quæ per os sumuntur. Maxime igitur lædi poterint, si non recte mutationem fecerint, hi qui tota ptisana utuntur. Poterint etiā lædi qui solo succo utuntur. lædi quoq; possunt qui solo potu utūtur. Minime uero hi. Oportet autem & in sanorum adhuc hominū uictu addiscere quæ cōferunt. Si enim sanis tales aut tales uictus multū differre uidētur, tum in alijs quibusdam, tum in mutationibus: quomodo nō etiam in morbis multū differāt, & maxime in acutis? Atqui facile est hoc addiscere, quòd simplex uictus cibi ac potus, ipse sibijpsi semper similis, securior omnino est ad sanitatem, q̃ si quis derepente ad alium meliorē, magnam mutationē faciat. Nam & his qui bis in die cibum sumunt, & his qui semel, repētinæ mutationes noxas ac ægritudines inducūt. & eos sanè qui prādere nō adsueti sunt, si pransi fuerint, statim infirmos facit hoc, & toto corpore graues, & debiles, & pigros. Si uero etiam insuper cœnauerint, acidum ructantes. Quibusdam uero etiam alui liquida egestio oboritur, quū præter cōsuetudinem uentriculus grauetur, solitus resiccari, & nō bis intumescere, neq; bis cibos coquere. Auxiliatur igitur his, mutationē rursus adæquare. dormire enim oportet uelut nocte reducta post cœnam, hyeme quidē, absq; frigore, æstate uero, absq; calore. Si uero dormire non queat, ubi multam lentam deambulationem non stando oberrauit, nihil cœnet, aut pauca, eaq; innoxia. Insuperq; minus bibat, & potū non aquosum. Talis autē adhuc magis affligetur, si ter in die ad satietatem cibum acceperit, & adhuc magis si sæpius. Quanquam sanè multi sint, qui facile ferunt, si ter in die cibum copiose accipiant, qui ita sunt adsueti. Quin & hi qui bis in die cibum capere soliti sunt, si pransi non fuerint, debiles & infirmi sunt, & ad omne opus timidi, & uentriculi osculum dolent. Viscera enim pendere ipsis uidētur: & calidam ac cum uirore pallidam urinam mingunt, & alui egestio cōburitur. Quibusdā etiam os amarescit, & oculi caui sunt, & tempora palpitant, & extremæ partes perfrigerantur. Et pleriq; ex his qui pransi nō sunt, cœnam edere nō possunt. Si uero cœnā sumpserint, uentriculum

culum grauãt,& multo magis ægre in lecto degunt, ꝙ si etiam pranſi fuiſſent. Quum igitur talia hæc ſanis fiant, ob uictus dimidiæ diei mutationem præter conſuetudinem: apparet neq; apponere,neq; detrahere cõmodum eſſe. Si igitur hic qui præter conſuetudinem ſemel in die cibum accepit, ubi tota die uaſa uacua fecit,quantũ conſueuit cœnauerit,uerisimile eſt ipſum,ſi tunc quum impranſus eſſet doluit ac ægrotauit,& ubi cœnauit grauis fuit:multo magis grauari. Si uero etiam longiore tempore euacuatis uaſis,poſtea derepente cœnauerit,adhuc magis grauabitur. Qui igitur præter cõſuetudinem uaſa uacua fecit, ei hanc diem rurſus adæquare ſic conducit abſq; frigore, & calore atq; labore. Hæc enim omnia grauiter tulerit.& cœna multo minor exhibenda eſt, ꝙ conſueuit,eaq́; non ſicca,ſed modi humectioris. & poſtea bibat potum non aquoſum,neq; pauciorem ꝙ pro cibi ratione. Sed & poſtera die pauca prãdeat, quo ſenſim progreſſu fiente ad conſuetudinẽ reuertatur. Qui tamen ſupernas partes amara bile infeſtantur,talia moleſtius ferunt. Pituitoſi autem ſupernis partibus,cibi pręter morem abſtinentiã omnino facilius ferunt. Quare etiam ſemel in die cibum præter morem capere,facilius utiq; ijdem tulerint. Sufficiens igitur & hoc ſignũ eſt,quòd maximæ mutationes eorũ quæ circa naturas noſtras ac habitus contingunt,maxime morbos faciunt. Nõ igitur licet intempeſtiue, neq; uehemẽtiſsimas uaſorũ uacuationes facere,neq; uigentibus morbis,& in inflammatione cõſiſtentibus,cibos exhibere,neq; licet derepẽte in tota re quicquam,aut huc aut illuc mutare. Multa uero his cognata,ex his qui uentri contingũt,itemq́; alia referre quis poſsit,quòd facile quidem ferunt cibos, quibus adſueti ſunt, etiãſi natura nõ ſint boni, Similiter etiam potus:ægre autẽ ferunt cibos,quibus adſueti nõ ſunt,etiamſi nõ ſint mali,ſimiliter etiam potus.& quæ quidem multus carnis eſus præter cõſuetudinem aſſumptus facit,aut alliũ,aut ſilphium,aut ſuccus ipſius,aut caulis,aut alia huiuſmodi,magnas quaſdam peculiares uires habentia,minus admiretur quis ubi talia dolores uentriculis magis ꝙ alia inducunt. At iuſta fuerit admiratio, ſi didiceris quantã maza turbationem,& molem,& flatum,& tormen uẽtriculo inducat, ſi præter morem ingeſta fuerit,ab eo qui mazã edere nõ eſt ſolitus:aut qualem ſitim panis ipſe calidus ingeſtus inducat,et repentinã repletionem,ob ſiccandi uim,& quòd tarde tranſit:& ꝙ diuerſas inter ſe affectiones faciant, & panes ualde puri, & qui ex toto ſunt collati,præter cõſuetudinem in cibo accepti,itemq́; maza ſicca pręter morem,aut liquida, aut uiſcoſa:& quale quid faciant polentæ recẽtes nõ adſuetis.& aliæ his qui recentibus uti adſueti ſunt,itemq́; uini & aquæ potus,pręter morem derepente uiciſsim permutatus,& aquoſum uinum,& meracũ, præter cõſuetudinem derepente potatũ. Illud enim humiditatẽ in ſuperno uẽtre inducit,& flatum in inferno. Hoc uero uenarũ palpitationem,& capitis grauitatem ac ſitim. Quin & album uinũ,& nigrũ,ſi quis præter cõſuetudinem permutet, etiamſi ambo uinoſa fuerint,tamen multa in corpore alterarint,ut minus mirũ eſſe quis dixerit,dulce & uinoſum uinũ non idem poſſe,ſi derepente permutata fuerint. Porrò huiuſmodi aliquã partem ſermoni cõtrario patrocinari oportet:quòd mutatio uictus his facta eſt,corpore non mutato,neq; ad robur,ut cibos apponere opus ſit, neq; ad debilitatẽ, ut detrahere oporteat. Inſuper aũt & robur coniectandum eſt,& morbi uniuſcuiuſq; modus, & hominis natura,&

conſuetu-

consuetudo uictus ægri, non ciborum solum, sed etiam potuum. Multo autem minus ad additionem procedendũ est. Nam detractionẽ omnino tollere sæpe conducit: ubi suffecturus est æger, donec morbi uigor maturescat. In quibus autem hoc faciendum sit, scribetur. Multa uero etiam alia relatis cognata scribere quis possit. Hoc tamẽ melius testimoniũ est. Non enim cognatum est rei illi de qua plurimus à me sermo habitus est, sed ipsa res oportunissimũ est documentum. Nam ab acutorũ morborũ initio, aliqui quãdoq; eadem die qua morbus incœpit, cibos comederunt: aliqui postridie: quidã etiam sorbuerunt quicquid oblatum esset, quidam etiam cyceonẽ. Omnia autẽ hæc deteriora quidem sunt, quàm si quis alio modo uictũ instituisset, multo tamen minus detrimentũ afferunt in hoc tempore peccata, quàm si quis primis duobus aut tribus diebus, penitus uasa uacua fecisset, et quarta aut quinta die, tali uictu usus esset. Deterius tamẽ est, si omnibus his diebus uasis euacuatis, in posterioribus diebus hoc modo uictũ instituat, prius quàm cõcoctus ac maturus sit morbus. Etenim hoc modo mortem plurimis manifeste affert, si nõ omnino facilis fuerit morbus. Quæ uero ab initio cõmittuntur peccata, non similiter, ut illa medelam omnẽ respuunt, sed multo facilius correctionẽ admittunt. Hoc igitur maximũ documentum esse arbitror, quòd primi dies sorbitione tali, uel tali, non sint priuandi, in his qui paulo postea talibus, aut talibus sorbitionibus usuri sunt. Funditus igitur ignorant, tum hi qui granosa ptisana utũtur, quòd ab ipsa læduntur, quum sorbere inceperint, si duobus, aut tribus, aut pluribus diebus antea uasa euacuauerint: tum hi qui succo utũtur, quòd sorbentes læduntur, ubi nõ recte sorbitionẽ inceperint. Tunc tamen cauent, & magnam noxam afferre cognoscũt, si priusquàm maturus factus fuerit morbus, granosam ptisanã sorbuerit æger, succo uti adsuetus. Omnia igitur hæc magna testimonia sunt, quòd medici ægros nõ recte ad uictum perducunt. Sed in quibus morbis uasa uacua facere nõ oportet, his qui sorbitionibus uti debent uasa uacua faciũt. In quibus uero ex uasorũ uacuatione, ad sorbitiones mutationẽ facere nõ oportet, in his mutationẽ faciunt, & hoc plerũq; absolute. Aliquãdo uero in his tẽporibus mutationem ad sorbitiones faciũt ex uasorũ uacuatione, in quibus sæpe ex sorbitionibus ad uasorũ uacuationẽ accedere expediebat, si ita morbũ exacerbari cõtingat. Aliquando aũt & cruda attrahuntur de capite, & à thoracis regione, biliosa, & uigiliæ ipsis coincidũt, ob quas nõ coquitur morbus: & tristes ac amarulenti fiunt, & delyrãt, & splendores ipsis ob oculos obuersantur, & aures sonitu plenæ sunt, et extremæ partes perfrigeratæ, & urinæ incoctę, & sputa tenuia, & salsa, & meraco colore tincta, ac pauca, & sudores circa collũ, & anxietudines, & spiritus in latione sursum uersus offendens, densus, aut etiam ualde magnus, supercilia distenta ac grauata, deliquia animi praua, & stragulorũ de pectore reiectiones, & manus tremulæ. Quãdoq; uero labiũ infernum concutitur. Hæc aũt in principijs comparẽtia, uehementis delyrij significationẽ præbent, & plerũq; ægri moriũtur. Qui uero effugiunt, aut cũ abscessu, aut cum sanguinis è naribus fluxione, aut ex crassi puris sputo effugiunt: aliàs uero minime. Neq; enim taliũ rerũ peritos medicos esse uideo, quomodo debilitates in morbis dinoscere oporteat, & quæ ex uasorũ uacuatione efficiũtur, & quæ propter aliam aliquam irritationem, & quæ propter dolorẽ, & prę acumine morbi: itemq; quot affectiones, &

omnigenas ſpecies, natura noſtra & habitus ſingulis pariat: & quidem quũ talium cognitio, aut ignorantia, ſalutem aut mortẽ afferant. Maius enim malum eſt, ſi ob dolorem & morbi acumen debilitato, exhibet quis potũ, aut ſorbitionem copioſiorẽ, aut cibum, ob uaſorũ uacuationem debilem eſſe exiſtimans. Indecorum etiam eſt ob uaſorũ uacuationẽ debilitatum non cognoſcere, & uictu premere. Affert equidem periculum aliquod & hoc peccatũ, uerum multo minus ꝙ alterum. Multo autẽ magis riſu dignũ hoc peccatum eſt ꝙ illud alterũ. Si enim alius medicus, aut etiam idiota, ingreſſus cognouerit ea quæ contigerunt, & edenda ac bibenda dederit ea quæ alter prohibuit, palàm auxiliũ tuliſſe putabitur. Talia uero faciunt, ut artifices maxime ab hominibus uituperentur. Videtur enim ipſis ille qui ingreſſus eſt medicus aut idiota, uelut mortuũ ſuſcitaſſe. Scribentur autẽ de his quoq; ſigna, ex quibus ſingula dinoſcere oportet.

Conſimilia tamen illis quæ circa uentrẽ contingunt, & hæc ſunt. Nam ſi totum corpus præter cõſuetudinem multũ quieſcat, nõ ſtatim magis robuſtum fit. Si uero etiam ubi multo tempore quieuit, derepente ad labores prodierit, uitioſum quiddam palàm operabitur. Ad eundem modũ etiam ſingulæ corporis partes. Nam & pedes tale quiddam operabuntur, & alij articuli laborare non adſueti, ſi interpoſito tempore derepente ad laborandũ prodeãt. Eadem etiam oculi & dentes perpetientur, & quæcunq; tandem pars. Nam & lectus præter morem mollis dolorem inducit, itemq; præter conſuetudinem durus. Sed & ſi ſub dio lectus præter morem ſternatur, corpus indurat. Quin & talium omnium exempla ſcribere ſatius fuerit. Si quis enim accepto ulcere in tibia, neq; ualde periculoſo, neq; adeò contemnendo, ita ut neque ipſi ita difficulter, aut adeò facile ulcera ſaneſcant: ſtatim prima ab initio die decũbens curetur, & nequaquam crus eleuet, hic ſanè hoc modo citra inflammationem fuerit, & ſanus multo citius ſic fiet, quàm ſi obambulans curetur. Attamen ſi quinta aut ſexta die, aut etiã prius ſurrexerit, & progredi uoluerit, magis utiq; affligetur ac dolebit, quàm ſi ſtatim ab initio obambulans curatus eſſet. Si uero etiam multum derepente ſe fatigauerit, multo magis dolebit, quàm ſi illo modo curatus, in illis diebus ita ſe fatigaſſet. Perpetuo igitur hæc omnia inter ſe teſtimonium præbent, quòd omnia quæ derepente multum ſupra modum huc & illuc mutantur, lædunt. Multiplex igitur in uentre læſio eſt, ſi ex multa uaſorum uacuatione, plus moderato derepente ingeratur. Quin & in reliquo corpore, ſi ex multa quiete, ad ampliorem laborem derepẽte deueniat, multo magis lædetur, ꝙ ſi ex multo cibo ad uaſorum uacuationẽ tranſmutetur, & ſi ex multo labore derepẽte ad ocium ac ſegniciem exciderit. Oportet tamen & his corpus quieſcere. Oportet item illis uentrẽ à ciborũ copia quieſcere. Sin minus, & dolorem in corpore inducet, & totius corporis grauitatẽ. Plurimus itaq; ſermo de mutatione huc atq; illuc à me habitus eſt, eo quòd hæc noſſe ad omnia cõmodum ſit, & ad hoc præſertim de quo nobis ſermo erat, quòd in acutis morbis ad ſorbitiones mutationẽ faciunt ex uaſorũ uacuatione. Facienda enim eſt mutatio uelut ego iam iubeo. deinde nõ eſt utendum ſorbitionibus priuſquam morbus maturus factus fuerit, aut aliud quoddam ſignũ apparuerit, uel uacuatoriũ, uel irritatorium, circa inteſtinũ, aut circa præcordia qualia ſcribẽtur ſigna. Vigilia fortis, potus & cibos crudos & inconcoctiores facit. Et rurſus in cõtrariam partẽ mutatio

tatio, dissoluit corpus, & excoctionem ac capitis grauitatem inducit. Vinum porrò dulce, & uinosum, & album, ac nigrũ, & aquã mulsam, & aquam, & acetum mulsum, his notis distinguere oportet in morbis acutis. Vinum dulce minus caput grauat, quàm uinosum, & minus mentẽ ferit, & magis quàm alterum per aluum & intestinũ subit. Viscera uero magna facit, splenẽ & hepar. Quare neque his qui amara bile abũdant cõmodum est. Nam & siticulosum in talibus est, & flatuosum in superno intestino: nõ tamen inferno intestino inimicũ pro flatus ratione, & quidem quũ non ualde penetret flatus à uino dulci, sed circa præcordia moretur. Certè per urinam hoc minus exit omnino quàm uinosum albũ. Sputum uero magis educit dulce quàm alterũ. & quibus quidẽ siticulosum est dum bibitur, his minus quàm alterum uinũ educit. Quibus uero siticulosum nõ est, his magis quàm alterum educit. At uero album uinosum uinũ, plurima ac maxima ex parte iam & laudatum & uituperatũ est, in dulcis uini enarratione. Ad uesicam autem magis penetrat quàm alterum: & quum urinam cieat, ac semper perrũpat, multum in his morbis profuerit. Nam & si ad alia incommodius sit altero, attamen quæ in uesica fit ab ipso purgatio, liberat, si quale oportet propellatur. Bonæ uero hæ notę sunt de uini utilitate ac detrimento, quas seniores me non nõuerũt. Fuluo uero uino, & nigro austero, in his morbis ad hæc uti poteris, si capitis grauitas nõ affuerit, neque mentis perculsio, neque sputũ ab ascensu prohibeatur, neque urina suppressa sit: alui autẽ egestiones humectiores ac ramẽtosores fuerint. In talibus sanè, uel maxime cõuenerit ex albo transmutationẽ facere, & si qua his similia existũt. Hoc uero insuper intelligere oportet, quòd faquosum fuerit uinũ, supernas partes omnes, & eas quæ circa uesicã sunt minus lædet. Verum partibus circa intestinum magis proderit, si meracius fuerit. Aqua uero mulsa si bibatur per totũ morbum in acutis morbis, in totũ quidem his qui amara bile abũdant, ac magna uiscera habẽt, minus cõmoda est quàm his qui tales nõ sunt. Siticulosa tamen minus est dulci uino. Pulmonẽ enim mollit, & sputũ moderate educit, & tussim lenit. Habet enim uim quandam ex tersoriã, quæ magis moderato sputũ uiscosum facit. Vrinas etiã sufficiẽter ciet aqua mulsa, si nõ aliqua ex uisceribus affectio prohibeat. Sed & biliosa per aluũ magis egerit, quandoque bona, quandoque magis quàm conuenit colore saturata, ac spumosiora: atque hoc biliosis & magna uiscera habẽtibus magis cõtingit. Sputi igitur eductionẽ, & pulmonis mollitionẽ, aquosior aqua mulsa magis facit. At spumosas alui egestiones, & biliosa magis quàm conuenit colorata, ac magis calida, meraca aqua mulsa magis ducit quàm aquosa. Talis autẽ egestio habet quidẽ & alia magna nocumẽta: Neque enim ex præcordijs ardorẽ extinguit, sed concitat, & anxiam molestiam, ac membrorũ iactationẽ facit: Verum & intestina & sedem exulcerat. Horum autẽ auxilia scribentur. Qui igitur aqua mulsa utitur, absque sorbitionibus, pro alio potu, in his morbis, hic multũ successum percipiet, & nõ in multis successũ destituetur. Quibus aũt danda sit, & quibus non, & ob quas causas non danda, maxima ex parte dictũ est. Damnata uero est aqua mulsa ab hominibus, ueluti quæ bibẽtes ipsam extreme debilitet: & propterea mortẽ accelerare putata est. Verũ hoc propter eos qui seipsos fame cõficere cõstituerunt dictũ est. Aliqui enim aqua mulsa sola in potu utũtur. nimirum uelut talis existat. At hoc non omnino hoc modo se habet. Sed si sola bibatur, multo quidẽ fortior est, quàm aqua, si non aluum exturbet. Sed & uino albo ac tenui, &

parum aquæ ferente, & inodoro, aliquatenus fortior est, aliquatenus debilior. Multũ tamen differt & uini et mellis meracitas, ad utriusq; uires. Nam etiãsi duplam mensurã uini meraci quis bibat, respectu mellis quod delingat, multo tamen fortior fuerit ex melle solo, si aluũ nõ turbarit. Nã & multo plus stercoris ipsi prodibit. Si tamẽ ptisanę sorbitione utatur, insuper aũt aquã mulsam bibat ualde ipsum replebit ac flatus excitabit, & uisceribus circa præcordia incõmoda erit. At si ante sorbitionẽ aqua mulsa bibatur, nõ ita lædit uelut si insuper bibatur, sed etiã aliquo modo proderit. Cæterũ cocta aqua mulsa, aspectu quidẽ multo melior est q̃ cruda. Splendida enim & tenuis, albaq; ac pellucida fit: Sed quã ipsi uirtutẽ attribuam, qua crudã præcellat, nõ habeo. Neq; enim iucũdior est q̃ cruda, si mel bonũ esse cõtigerit, debilior tamẽ, & minus stercoris ducẽs, quorũ neutro ut castigetur aqua mulsa opus habet. Proxime uero utẽdum tali cocta, si mel prauũ fuerit, & impurũ, & nigrũ, & nõ boni odoris. Coctura enim maiorẽ partem turpitudinis prauitatis ipsius detrahere poterit. At uero acetũ mulsum appellatũ si bibatur, sępe quidẽ commodũ esse in his morbis cõperies. Nam & sputũ educit, & facilem spirationẽ facit. Tempora uero huiusmodi habet. Etẽm quod ualde acre est, nihil moderati fecerit, ad sputa quæ nõ facile prodeũt. Si enim educeret ea quæ stridulam asperitatẽ faciunt, et lubricitatẽ induceret, & guttur uelut dilataret, pulmonẽ utiq; leniret. Ipsum enim mollit. & si quidem hæc cõtingerent, magnã sanè utilitatẽ afferret. Aliquãdo uero id quod ualde acre est, eductionem sputi nõ obtinet, sed insuper uiscosum id facit, & lædit. Maxime aũt hoc perpetiũtur hi qui etiã aliàs perniciose habẽt, et qui neq; tussire, neq; exscreare inhęrẽtia possunt. Ad hoc igitur uires ægroti insuper cõiectare oportet, & si spem de ipso habeas, exhibere. Exhibere aũt oportet si dederis, summe tepidũ: atq; tale paulatim, & non large. Quod uero parũ acre est, humectat quidẽ os & fauces, sputũ item educit, & sitim sedat, & præcordio & uisceribus quę sunt hac parte lene est, et detrimẽta ex melle hac parte prohibet. Quod enim biliosum est in melle castigat. Flatus etiã erũpere facit, & ad mictionẽ prouocat. Intestini tamen infernã partem humectiorẽ facit, & ramẽta inducit. Quãdoq; uero etiã malũ hoc fit in acutis morbis, maxime quidẽ, q; flatum penetrare imò recurrere facit. Insuper aũt et aliàs debilitat, & extremas partes frigefacit. Atq; hanc solã læsionẽ ex aceto mulso cõtingere noui, quę sanè digna sit ut scribatur. Parũ aũt de huiusmodi potu, nocte & ieiuno ante sorbitionẽ præbibendũ dare cõmodum est. Sed & ubi multũ tẽporis post sorbitionẽ intercessit, bibere nihil prohibet. His uero qui solo potu degũt absq; sorbitionibus, propterea nõ est cõmodum semper et perpetuo hoc uti, maxime propter rasurã aut exasperationẽ intestini. Quũ enim stercore uacuũ sit, magis utiq; hæc induxerit: & quũ uasorũ uacuatio adsit, postea etiã aqua mulsa uires detraxerit. Si tamẽ opitulari apparuerit ad totum morbũ multus huius potus usus, parũ aceti affundere oportet, ut saltem cognosci possit. Ita enim & ea quæ lædere solet, minime læserit: et his quæ auxilio opus habẽt, opẽ tulerit. Cæterũ ut in summa dicatur, acredines siue aciditates ex aceto, amara bile abũdantibus magis cõferunt, q̃ atrabiliarijs. Amara enim dissoluũtur, & in pituitã transeũt, dũ ab ipso attolluntur. Nigra uero fermentantur, & attollũtur ac multiplicãtur. Acetũ enim nigra sursum ducit. Mulieribus aũt omnino magis aduersatur acetum, q̃ uiris. Dolores enim uteri inducit. Aquæ porrò potui in acutis morbis, nullũ aliud opus habeo quod attribuã. Neq; enim lenit tussim in peripneumonicis, neq; sputũ educit

educit, sed minus q̃ alia, si quis semper aquæ potu utatur. Si tamẽ inter acetum mulsum & aquã mulsam, parũ aquæ absorbeatur, sputũ educit, propter qualitatis potuũ transmutationẽ. Inundationẽ enim quandã inducit. aliàs aũt neq; sitim sedat, sed exacerbat. Est enim naturę biliosæ biliosa, et præcordio mala, imò pessima fit ac biliosissima, & uires maxime prosternit, ubi in uacuitatẽ ingressa fuerit. Sed & splenẽ auget & hepar, ubi inflãmatũ fuerit, & fluctuat ac superinnatat. Nã & tardi trãsitus est, eo q̃ frigida est & cruda ac incoctilis, & neq; per aluũ secedit, neq; per urinas trãsit. Insuper aũt & propterea læsionẽ inducit, q̃ à natura stercus nõ subducit. Si uero etiã dum adhuc frigidi sunt pedes aliquãdo bibita fuerit, hæc omnia multo plus lædit, ad quodcũq; tãdem ipsorũ peruenerit. Vbi tamẽ in his morbis suspicatus fueris, aut capitis grauitatẽ uehemẽtem, aut mẽtis perculsionẽ, penitus à uino abstinendũ est, & aqua in tali utendũ: aut uinũ aquosum & albũ penitus dandũ, & penitus inodorũ, & post ipsius potũ aqua modica insuper bibẽda. Ita enim robur uini caput & mentẽ minus percellet. In quibus aũt potu ipsius maxime utendũ sit, & quãdo ualde multa, & quãdo moderata, & quãdo frigida, & quãdo calida, partim prius dictũ est, partim pro tẽporis occasiõe dicetur. Cæterũ de reliquis potibus, qualis est ordeaceus, & qui ex herbis fiũt, & qui ex uua passa, & uuarũ expressarũ retrimẽtis, et ex tritico: & cnico, & myrti baccis, & malo punico, & de alijs, ubi alicuius ipsorũ usus cõtigerit, scribetur circa ipsum morbũ: quemadmodũ etiã de alijs cõpositis medicamẽtis. Balneũ uero in multis morbis opem tulerit eo utẽtibus, ad aliquos quidẽ assidue, ad aliquos nõ itẽ. Quãdoq; uero minus eo utendũ est, propterea q̃ homines ad hoc sint imparati. In paucis enim domib. præparata sunt necessaria instrumẽta, & nec ministri uelut opus est parati habẽtur. Si uero nõ omnino bene quis lauetur, nõ modicã læsionẽ incurret. Nam & tugurio fumũ nõ habẽte opus est, & aqua larga, & balneo multo, & nõ ualde large affuso, si sanè nõ ita opus fuerit. Et defrictione quidẽ potius utendũ non est. Si uero defricetur, calido utendũ est ipso defrictorio medicamẽto, eoq; multiplici magis q̃ aliàs receptũ est, et insuper nõ pauca aqua perfundendũ, & cito perfundẽdum. Breui quoq; uia ad soliũ opus est, et ut facilis sit inscensus, et facilis itẽ exitus. oportet aũt eũ qui lauatur esse moderatũ ac taciturnũ, & nihil ipsum operari, sed alios & perfundere, & defricare. Debet etiã postea multa aquæ mixtura parata esse, & celeres perfusiones fieri, et spõgijs utendũ est pro strigili, et nõ ualde siccum inungendũ est corpus. Caput tamẽ resiccatũ esse oportet, quantũ eius fieri potest maxime, ita ut spongia extergeatur. & neq; perfrigerari caput oportet, neq; extremas partes, neq; reliquũ corpus. & neq; eũ qui recens sorbitionẽ accepit, neq; eũ qui recẽs potũ sumpsit, lauare oportet. & neq; sorbere, neq; bibere cito post balneũ. Magnã tamen partẽ ægro tribuere conuenit, si sanus balnei ualde amãs fuit, & lauari adsuetus. Tales enim magis appetunt, & loti utilitatẽ sentiunt, & nõ loti lædũtur. Cõuenit autẽ in totum magis peripneumonijs, q̃ febribus ardentibus. Nam dolorem lateris & pectoris ac dorsi balneum lenit, & sputum maturũ facit, ac educit: & facilem spirationẽ reddit, & lassitudinẽ eximit. articulos enim & cutis superficiẽ mollit. Sed & urinam ciet, & capitis grauitatem soluit, & nares humectat. tot igitur bona balneo adsunt, quibus omnibus opus est. Si uero apparatus penuria aliqua fuerit, in una re uel pluribus, periculum est ne magis lædat balneũ q̃ prosit. Singula enim ex ipsis magnũ detrimentũ afferunt, si nõ à ministris uelut cõuenit præparata fuerint. Minime uero

tempestiuũ est eos lauare, quibus aluus in morbis liquidior iusto est. itẽq; eos quibus plus iusto adstricta est, & nõ prius subijt. Sed neq; debilitatos lauare oportet, neq; ex ciborũ fastidio nauseantes, aut uomentes, neq; eos qui biliosum eructant, neq; eos quibus sanguis ex naribus erũpit, nisi minus q̃ pro occasione cõuenit, fluat. Occasiones aũt nosti. Si uero minus q̃ pro occasione fluat, lauare expedit, siue totũ corpus ad reliqua inde opẽ sentiat, siue caput solũ. Si igitur præparationes cõmodæ fuerint, & æger bene suscepturus est balneum, quotidie lauare cõuenit. Eos uero qui balneo delectãtur, etiãsi bis in die laueris, nihil peccaueris. Cæterũ balneis uti, multo magis licet his qui tota ptisana utũtur, q̃ his qui solo utũtur succo. Licet aũt & his aliquãdo. Minime uero his qui potu solo utũtur. Sunt tamẽ ex his quoq; quibus licet. Coniectare uero ex præscriptis oportet, et quibus balneũ in singulis uictus modis profuturũ est, & quibus nõ. Quibus enim aliquid horũ deest cõmodorum, quæ balneũ facit, et quę balneo cõmodant, lauare nõ oportet. Quibus uero nihil horũ deest, & adsunt ipsis signa in quibus lauari cõducit, lauare oportet. Febris aũt ardens fit quũ resiccatę uenulę, hora æstiua acres ac biliosos serosos humores, in seipsas attraxerint: & febris multa detinet, & corpus uelut ex ossiũ lassitudine detentũ, delassatur ac dolet. Fit aũt plerũq; & ex lõgo itinere, & longa siti, quũ resiccatæ uenulæ acres ac calidas fluxiones in seipsas attraxerint. Fit autẽ lingua aspera ac sicca, & ualde nigra, & dum circa uentrẽ mordetur, dolet: & alui egestiones ualde liquidæ ac pallidæ fiũt: & sitis uehemẽs inest, itẽq; uigiliæ. Aliquãdo etiam mẽtis emotiones. Huic & aquã, & aquã mulsam aquosam coctam, quãtum uoluerit, bibendã dato. & si amarũ fuerit os, uomere cõducit, & uentrẽ per clysterem subluere. Si uero ad hæc non soluatur, lacte asinino cocto purgato. Salsum aũt nihil, neq; acre exhibeto. Nõ enim sufferet. Sorbitionẽ uero donec extra iudicationes fuerit, ne dato. Et si sanguis ex narib. fluxerit, soluitur affectio, itẽq; si sudores accedãt iudicatorij, genuini, cũ urinis albis & crassis, ac subsidẽtijs leuibus: & si abscessus aliquis fiat. Si uero absq; his soluta fuerit, recidiua rursus ægritudinis cõtinget. Aut coxæ, aut crurũ dolor emerget. & crassa expuet, si sanus futurus est. Febris ardentis genus aliud. Aluus subit, siti plena est, lingua, aspera, sicca, salsuginosa. Vrinę interceptio. uigilia. extremitates frigefactę. Tali si nõ sanguis ex naribus fluxerit, aut abscessus circa collũ fiat, aut crurũ dolor, & sputa crassa spuerit (hæc aũt suppressa aluo fiũt) aut coxæ dolor, aut pudendi liuor, nõ iudicatur. & testis intensus iudicatoriũ signum est. Sorbitiones attractorias dato. Verum in acutis morbis uenam secabis, si uehemẽs appareat morbus, & qui ipsum habeãt in uigoris ætate fuerint, & robur ipsis affuerit. Si quidẽ igitur angina fuerit, siue aliquis alius ex pleuriticis morbus, eclegmatis delinctu repurgato. Si uero debiliores appareãt, si plus de sanguine detraxeris, infuso alui per clysterẽ tertio quoq; die utere, donec in tuto fuerit æger, aut etiã fame opus habeat. Præcordia inflammata nõ ex flatuũ interceptione: septi transuersi intensiones, aut spirituum protẽsiones: in rectæ ceruicis spiratione sicca, quibus pus non subest. Verum ex flatuũ interceptione, affectiones hæ accedunt. Maxime aũt & hepatis dolores, & splenis grauitates, et aliæ inflammationes, & supra septum transuersum dolores, ac morborum collectiones, solui non possunt, si quis prius medicamentis purgare aggrediatur. Nam uenæ sectio in talibus principalis est. Deinde infusa per clysteres, si non magnus & [illegible] uehemens

uehemens fuerit morbus. Sin minus, etiam postea medicamẽto purgante opus est. Sed & post uenæ sectionẽ, purgans medicamentũ securitate ac moderatione opus habet. Quicunq; uero ea quæ inflammata sunt, statim in principio morborum medicamẽto soluere aggrediũtur, hi de intento quidem ac inflammato nihil auferunt: non enim remittit affectio quæ adhuc cruda est: quæ uero morbo resistunt ac sana sunt, colliquefaciũt. Debili uero fiente corpore, morbus inualescit. Quũ autem morbus corpori præualuerit, tale iam incurabiliter affectũ est. Vt aliquis derepente uoce priuatus fiat, uenarũ interceptiones faciunt, si sano hoc cõtingat absq; manifesta, aut alia forti causa. Venam igitur secare oportet, in brachio dextro internã, & sanguinem detrahere, iuxta habitũ ac ætatem rationem ineundo, an plus aut minus oporteat. Coincidũt autem plurimis ipsorũ hæc: rubores faciei, oculorum stabilitates, digitorũ in manibus distẽtiones, dentiũ stridores, pulsationes, maxillarũ contractiones, extremitatũ perfrigeratio, spirituũ per uenas interceptiones. Quum dolores accesserint, atrę bilis & atrium fluxionũ affluxus fiunt. Dolent aũt partes internæ dum mordentur. Cõuersæ uero, & ualde siccæ fientes uenæ intendũtur, & inflãmatæ affluentia attrahũt. Vnde corrupto sanguine, & spiritibus nõ potentibus naturales in ipso uias permeare, perfrigerationes fiũt ex statione, & uertigines, et uocis interceptio, & capitis grauitas, & cõuulsiones, si iam ad cor, aut hepar, aut ad uenam deuenerint. Hinc morbi comitiales fiunt, aut semisyderati, si in ambiẽtes locos fluxiones inciderint, & à spiritibus pertransire non potẽtibus resiccatę fuerint. Quare talibus, fomẽtis prius adhibitis, uenã secare oportet statim ab initio, dũ adhuc eleuati sunt omnes affligentes spiritus, ac fluxiones. Facilius enim auxilium admittũt. & refectis uiribus, & cõsideratis iudicationibus, medicamẽtum exhibere sursum purgãs, si non alleuetur: ad infernã uero aluum, si non subeat, infusum per clysterẽ adhibere. Postea uero lac asininũ coctum dato, & non minus q̃ duodecim heminas bibat. Si uero uirium robur adsit, plures q̃ sedecim.

Angina fit quũ fluxio ex capite multa ac glutinosa, tẽpore hyberno aut uerno, ad uenas iugulares influxerit, et hæ fluxionẽ ampliorem, propter amplitudinem, attraxerint. Quũ aũt frigida & glutinosa sit, spiritus trãsitus obturabit, & sanguinis transitus obturãs, propinquas sanguinis partes cõgelat, ipsumq; immobilem ac stabilem facit: quũ natura frigida sit, & obturãdi uim habeat. & propterea suffocantur, lingua liuescente, & rotũda fiente ac reflexa, propter uenas quæ sunt sub lingua. Præcisa enim uua, quã aliqui columellam uocant, uena crassa ab utraq; parte est. Quũ igitur hæ plenæ sint, & in linguã innitantur, quæ rara est ac spongiosa, propter siccitatẽ: contingit ut ipsa præ uiolentia humorẽ ex uenis suscipiens, ex lata fiat rotunda: ex bene colorata, liuida: ex molli, dura: ex facile flexibili, inflexibilis: adeò ut æger cito suffocetur, si non quis cito auxiliũ ferat, uenæ sectionem à brachijs faciens, & uenas sub lingua secans, & eclegmatũ delinctu curans, & calidos gargarismos exhibens, & caput radens. Debet autem & ceratũ collo ac capiti circũponere, & lanas obuoluere, & spongijs mollibus ex aqua calida expressis fouere. Bibat aũt æger aquam, & aquam mulsam, non frigida. Succum uero ptisanæ tunc sumet, quum iam ex iudicatione in tuto fuerit. Quum uero æstiuo uel autumnali tempore, fluxio calida ac nitrosa, de capite defluxerit, utpote ex tẽpore acris ac calida facta: talis ubi est

mordet

mordet,& ulcerat,& spiritu implet, & ceruicis spiratio accedit, & siccitas multa,& quæ uidentur gracilia apparēt.& tendines posteriores in collo distendũtur,& uelut in tetano distenti esse uidentur. & uox abrupta est, & spiritus paruus est,& retractio spiritus densa ac uiolenta accedit. Talibus arteria ulceratur, & pulmo ardet,quum non posſint extrinsecum spiritũ inducere. Et si his affectio nō ultronea ad externas colli partes deferatur, grauior ac ineuitabilior est, & propter tempus,& quòd à calidis & acribus sit humoribus. Si febris corripiat,ueteri stercore non subeunte, aut à cibo recens accepto, siue cum dolore lateris,siue absq; eo,quietem agere oportet,donec cibi descēderint prius ad infernam aluum:potu uero uti aceto mulso. Quũ autem ad lumbos grauitas deuenerit,infuso per clysterem eluere,aut medicamento purgare oportet. Vbi uero purgatus fuerit, uictum præscribere ex sorbitione primum, & aquæ mulsæ potu. Deinde ex cibis ac piscibus coctis,& uino aquoso,modico, ad noctē. Interdiu autem,ex aqua mulsa aquosa. Quũ uero flatus graueolentes prodierint, glandula subdititia,aut infuso per clysterē utendũ erit. Sin minus,in aceti mulsi potu cohibere oportet,donec ad infernam aluum descēderint cibi, deinde sic per infusum clysteris subducere. At si mollem ac uacuum uentrem habenti febris ardens accedat, si tibi cōmodum esse uisum fuerit medicamentis purgare,intra tres dies id ne feceris,sed quarto. Postquam uero medicamentum exhibueris,sorbitionibus utere,obseruans febriũ exacerbationes,ut nũquam exhibeas quum sunt,aut futuræ expectātur, sed ubi desinunt,aut quieuerunt, & q̃ longisſime à principio. Quum uero frigidi sunt pedes, neq; potum, neq; sorbitionem,neq; aliud quicquam eiusmodi dato: uerum maximũ hoc esse ducito, ut expectes donec ualde fuerint calfacti. Deinde sic id quod conducit exhibe. Plerunq; enim futuræ exacerbationis febris signum est pedum frigiditas. Si uero in tali tempore exhibueris, maxime per omnia peccaueris. Morbum enim non parum augebis. Quum autem febris desinit, uice uersa pedes reliquo corpore calidiores fiunt. Augetur enim frigefaciens pedes, accēsa ex thorace, ad caput flammam remittens. Vniuerso autem calore aceruatim sursum concurrente, & ad caput exhalante, merito pedes frigidi fiunt, ut qui excarnes & neruosi natura existant. Insuper autem etiam quum longe à calidisſimis locis absint, perfrigerantur, calore ad thoracem coaceruato. Et rursus iuxta proportionem, quũ febris soluitur, & in tenues partes dirimitur, ad pedes calor descendit. Hoc igitur tempore & caput, & thorax ipsorum perfrigeratur, qua de causa sorbitio exhibenda est. Nam ubi pedes frigidi fuerint necesse est uentriculũ calidum esse, & multo fastidio plenum, & præcordium intentum, & corporis iactationem, propter internam turbationem: & mentis abalienationem, & dolores, & æger distrahitur, ac uomere cupit, & si praua uomuerit, dolet. Postquam uero calor ad pedes descendit, & urina progressa est, etiamsi non sudarit, omnia desinunt. Hoc igitur tempore sorbitionem dare oportet: alioqui perniciosa est.

Quibus uero perpetuo aluus in febribus liquida est, his præcipue pedes calefaciens, & ceratis integens, & fascijs obuoluens, animum aduerte ut ne sint reliquo corpore frigidiores. Si uero calidi sunt, calefactorium nullum adhibe, sed conserua ut ne perfrigerentur, potu autem utendum est quàm paucisſimo, aqua frigida, aut aqua mulsa. Quibus autem in febribus aluus liquida est,

&

& mens perturbata, & multi ex talibus floccos auferunt, & nares scalpunt, & paulatim quidem respondent si interrogentur, ipsi uero à seipsis nihil aptum dicunt: talia atrabiliaria esse mihi uidentur. Talibus igitur ita se habẽtibus, si aluus liquida fuerit, ac colliquuerit, uidetur mihi sorbitiones frigidiores ac crassiores exhibere oportere, & potiones aluũ sistentes, & uinosiores magis quàm adstringentes. At quibus in febribus uertigines ab initio, & capitis pulsus fiũt, & urinę tenues, in his expectare oportet, ut ad iudicationes febris exacerbetur. Nec uero admirarer, si delirarent. Quibus in principio urinæ nebulosæ, aut etiam crassę sunt, tales depurgare oportet, si etiam alia cõtulerint. Quibus uero in principio urinæ tenues, tales ne purgato, sed si uisum fuerit, infusum per clysterem adhibeto. Hos sic curare cõducit. Aeger corpore quietem agat, ungaturq; ac æqualiter cõtegatur. Potu utatur aqua mulsa aquosa: & sorbitione succi ptisanæ ad uesperam. Aluum uero ab initio per clysteris infusum subducito. Medicamenta autem his ne exhibeto. Si enim quid circa uentrem cõmoueris, urina non cõcoquitur, sed absq; sudore ac iudicatione, febris ad multum tempus durabit. Sorbitiones autem ubi prope iudicationẽ fuerit, ne dato, si turbetur: uerum quum remiserit turbatio, & ad melius procedet. Obseruare uero etiam omnium febrium iudicationes oportet, & in hoc tempore sorbitiones detrahere. Solent autem longæ fieri hæ febres, & impetuosos humorũ de loco ad locũ illapsus habere, si quidem infernæ partes frigidæ fuerint, circa aures & collum. Si uero non fuerint frigidæ, alias mutationes habẽt. Fluit autem sanguis ex naribus, & alui his exturbantur. Quibuscunq; uero febres anxiosæ sunt, & quæ præcordia intendunt: & decumbentes in eodẽ loco decubitum non sustinent, & extremæ partes perfrigerantur, hi plurima omnino diligentia ac custodia opus habent. Degant autem hi ut nihil ipsis exhibeas aliud, quàm acetum mulsum aquosum. Sorbitionem uero ne exhibe, donec febris desierit, & urina concocta fuerit. Decumbere autem debet æger in domo obscura, et in stratis quàm mollissimis reclinatus esse, ita ut multo tempore decubitũ in eodem loco toleret, & quàm minimum se iactet. Hoc enim talibus maxime prodest. Super præcordium uero, lini semen linteo illitum imponito, obseruando ut ne horrescat æger dum apponitur. Sit autem summe tepidum, aqua & oleo coctum. Coniectare uero ex urinis oportet id quod futurũ est. Si enim crassiores ac pallidiores fuerint, meliores sunt. Si uero tenuiores ac nigriores, deteriores. Si autẽ mutationes habent, temporis diuturnitatem significãt: & necesse est ut morbus & ad deterius, & ad melius, inæqualitatem permutet. Cæterũ inconstantes febres sinere oportet, donec constiterint. Quum uero constiterint, & uictu, & curatione conuenienti occurrere, speculatione secundum naturam facta. Sunt aũt aspectus ægrotorum multi. Quare animaduertendũ est medico, ut ne aliqua manifesta causa ipsum lateat, neq; ex his quæ ratiocinatione cognoscuntur, neq; ex his quæ ad numerũ parem aut imparem apparere oportet. Maxime igitur numerũ imparem uereri oportet. Nam hi dies in alterutram partem ægrotos inclinare faciunt. Primũ itaq; diem obseruare oportet, quo æger debilis esse cœpit, cognito principio ex quo, & quãdo. Præcipuũ enim hoc est ut sciatur. Quũ uero ægrum interrogaueris, etiam hæc omnia considerabis. Primũ quidẽ quomodo caput habet, an doloris exors sit, nec grauitatẽ in seipso habeat. Deinde præ-

cordia & latera an doloris exortia sint. Si enim præcordium dolorosum fuerit, aut eleuatū, aut obliquitatē aliquam habuerit, aut satietatē: aut lateris dolor affuerit, & unà cum dolore, tussicula, aut tormen, aut uentris dolor: Quū horum quid affuerit in præcordio, aluum maxime infusis per clysterem soluere oportet. Bibet autem aquam mulsam calidam coctã. Considerandū uero est an dum exurgit, animi deliquiū incidat, an bona spiritus tolerãtia ipsum habeat: & inspicienda alui egestio, num uehemẽter nigro colore prodierit, aut pura, quales sani hominis sunt egestiones: & an febris ad tertiū diem exacerbetur. Vbi uero ualde probe tales consideraueris in his morbis tertia die, ad hæc iam etiam alia contemplare, & si quarta simile quid tertiæ habuerit ex ijsdem illis, æger in periculo uersatur. Ex signis autē, nigra alui egestio, mortē significat. Quæ uero sani hominis egestioni similis est, si per omnes dies apparuerit, salutare signum est. At si glande subdita nō obedierit, & spiritus bona tolerãtia affuerit, si ubi ad sedem exurrexit, aut isthic in lecto, animi deliquium inciderit: Hæc ubi ægroto, aut ægrotæ, ab initio affuerint, delyriū futurum expecta. Intentus aūt sis quoque ad manus. Si enim tremulæ fuerint, tali sanguinis de naribus destillationē futurã expecta. Inspicere uero ipsas nares oportet, an spiritus æqualiter per utrasque feratur. & si multus feratur è naribus, cōuulsio fieri solet. Si uero conuulsio fiat, tali mors expectanda est: & bene habet si quis hoc prædicat. Si uero in febre hyberna, lingua aspera fiat, & animi deliquia adsint, tali remissio febris contingere solet: attamē fame talem macerare oportet, & aquæ, & aquæ mulsæ potu, ac ptisanæ succo conseruare, ita ut fidem ne habeas febriū remissioni. Nam qui talia signa habent, de uita periclitantur. Vbi uero hæc cognoueris, ac probe cōtemplatus fueris, ita fore prædicere potes, si placuerit. Quum uero in febribus horrendū quid acciderit quinta die, aut aluus derepente liquida deiecerit, & animi deliquiū incidat: aut uocis priuatio contingat, aut conuulsio, aut singultus fiat: ex his anxiosus fieri æger solet, & sudores sub naso, & circa frontem ac ceruicem à posteriore capitis parte oboriri. Qui uero hæc patiūtur, spirituosi facti nō longe postea morientur. Quibus autē in febribus crura fiunt tuberculosa, atque hæc tubercula moram trahentia nō maturantur, febribus perseuerantibus, & strangulatio acciderit in faucibus, ita ut partes circa fauces graciles existant, & tubercula nō matura facta, sed extincta fuerint: talibus sanguis è naribus fluere solet. Et si quidem multus fluxerit, solutionē morbi significat. Sin minus, morbū longum. Quanto autē minus fluxerit, tanto deterius est, & longitudo maior. Si uero reliqua facilima fiant, tali dolores ad pedes expectare oportet. Si autē contigerint pedem, & dolorosus esse perseueret æger, & calore affligatur, ac nō soluatur: paulatim & ad ceruicem dolores peruenient, & ad claiculam, & humerū, & pectus, & articulum. Nam & hunc tuberculosum fieri oportebit. His autē extinctis, si manus cōtrahantur, aut tremulæ fiant, conuulsio talem corripit, & delyriū. Sed & pustulæ in supercilio oriūtur, & rubores habet, & palpebra altera ad alterã progerminat, & inflammatio dura detinet, & oculus uehemẽter intumescit, & delyriū ualde augescit. Noctes autē plus quam dies delyrij significationē præbent. Multa uero signa ad imparem numerum magis fiunt, quam ad parem. Vtro aūt horum numerorū fiant, lethalia existunt. Tales uero si quidē ab initio medicamẽtis purgare uolueris, ante quintū diem id facito,

si uenter

si uēter murmurarit. Sin minus, impurgatos finito. Si uero murmurarit, & alui egestiones biliosæ fuerint, scammonio dato moderate purgato. In reliquo uero uictu potus ac sorbitiones parcissime exhibeto, quo melius æger habeat, si nō remissione facta decimūquartum diem transgressus fuerit. Quum febricitanti decimaquarta die uocis interceptio accesserit, nō cita solutio cōtingere solet, neq; liberatio à morbo fieri, sed temporis diuturnitatē tali significat. Quum itaq; apparuerit in hac die, longius protrahetur morbus. Quum febrienti quarta die lingua cōturbata loquitur, & aluus biliosa liquida egerit, talis delyrare solet. Sed obseruare ac assequi euentus oportet. Aestiuo ac autūnali tempore in morbis acutis, sanguinis destillatio repentina, firmitatē ac multam inflammationē circa uenas significat, & in posterū diem tenuium urinarū apparitiones. & si ætate uiguerit, & corpus in exercitio, aut bene carnosum habuerit, aut atrabiliarius fuerit, aut ex potu manus tremulas habuerit, bene habet ut delyrium, aut cōuulsionem prædicas. Et si quidem in diebus paribus accedat, melius est. In iudicatione uero perniciosum, si non multus aceruatim concitatus sanguis, redundantiæ exitus faciat per nares aut per sedem: aut abscessus, aut præcordiorū dolores, aut ad testes, aut ad crura dolores inducat. His autem cōcoctis, exitus fiunt sputorū, crassarum urinarū, leuium, albarū. Febri singultuosæ silphij succū, acetū mulsum, daucū tritum, bibēda dato. & galbanum in melle. & cuminū in eclegmate delingendū. & ptisanæ succum post hæc sorbendū. Talis autē effugere nō potest, si nō sudores iudicatorij, & somni æquales accesserint: & urinæ crassæ & acres decurrerint, aut ad abscessum morbus decubuerit. Nux pinea, & myrrha, in eclegmate dentur. Bibendum autem talibus acetū mulsum q̃ minimum dato. Si uero ualde siticulosi fuerint, aquam ordeaceam. Peripneumonicas ac pleuriticas affectiones sic cōsiderare oportet, an acuta sit febris, & dolores lateris alterius, aut utriusq;: et dum spiritus sursum fertur an doleat: & an tusses adsint, & sputa prodeant fulua, aut liuida, aut etiā tenuia, & spumosa, & florida: & si quid aliud diuersum habeat, ab his quæ illis fieri solent. Hunc sic degere oportet. Si quidē dolor sursum tendat ad clauiculam, aut circa mammā, & brachiū, uenam in brachio secare oportet internā, utra tandem fuerit parte, in ea ipsa: detrahere uero sanguinē, iuxta corporis habitum, & tempus, & ætatem, & colorē, plus & cōfidenter. & si acutus fuerit dolor, ducere usq; ad animi deliquium. Postea uero infusum per clysterem adhibere. Si uero sub thorace fuerit dolor, & ualde distendat, pleuritico medicamento aluum subpurgato, & interim dum purgatur nihil dato. Post purgationē uero acetum mulsum. Medicamentū aūt purgās exhibeto quarta die. Verū per tres ab initio, infusum per clysterē adhibeto: & si hinc nō alleuetur, sic subpurgato. Custodia aūt fiat usq; ad febris quietem ac septimū diem. Deinde si in tuto esse uideatur, succū modicū ac tenuem primū melle ammixto exhibeto. Si uero facile educat sputū, & bene spiret, ac doloris exors sit circa latera, etiā paulo crassiorem ac ampliorē, & bis in die dabis. Si uero nō facile liberetur, potionē pauciorem, & modicam sorbitionē, succum tenuem, eūq; semel, & in quo tempore melius degit, exhibeto. Cognosces autem hoc ex urinis. Sorbitionē enim exhibere in his morbis nō prius oportet, q̃ urinas concoctas, aut sputa matura facta esse uideris. Si uero is qui medicamentū accepit, frequenter & multum pur

gatus fuerit, necesse est dare, uerũ pauciorem ac tenuiorẽ. Nõ enim poterit dormire, prę uasorũ uacuatione: neq; similiter coquere: neq; iudicationes sustinere ac expectare. At ubi crudorũ colliquationes factæ fuerint, & ea quæ renituntur abiecerit, nihil obstabit. Matura uero sunt sputa quidem, quũ similia fuerint puri. Vrinæ autẽ subsidentias habentes subrubras, uelut est eruũ. Nihil aũt prohibet & ad alios laterũ dolores tepefactoria apponere & cerata. Inũgere autem crura ac lũbos oleo calido, & pinguedinẽ illinere. præcordia uero ex lini semine integere usq; ad mammas. At ubi in uigore est peripneumonia, auxiliũ non admittit, si non expurgetur: & malũ est si æger difficulter spirauerit: & urinæ tenues & acres, & sudores circa collum ac caput fiant. Tales enim sudores praui sunt, præ suffocatione, & impetu ac uiolentia, superãtibus morbis, si nõ urinæ multæ ac crassæ prodierint, & sputa matura exierint. Vtrum aũt horũ sua sponte uenerit, morbũ soluit. Ad peripneumoniã medicamentũ quod delingitur. Nux pinea & galbanũ, in melle Attico. Abrotonũ in aceto mulso. Piper, ueratrum nigrũ feruefacito, & pleuritico in principijs dum dolor uexat, bibẽda dato. Bonum est & panacem in aceto mulso feruefacere, & excolare, ac bibẽdum dare, tum hepaticis, tum in doloribus septi transuersi. Et quæcũq; ad uentrem, aut ad mictionẽ impellere oportet, hæc in uino & melle dabis, illa ad uentrem, cũ aqua mulsa aquosa copiosiore bibẽda dato. Dysenteria sedata abscessum, aut tumorem aliquẽ faciet, si non ad febres, aut sudores, & urinas crassas, & albas, ac ualde perspicuas, aut ad tertianas, aut ad uaricẽ, aut ad testem, aut ad crura, aut ad coxam dolor decubuerit. In febre biliosa ante septimũ diem, cum rigore morbus regius accedens, soluit febrem. Verũ sine rigore si accedat, extra temporis occasiones, perniciosus est. Tetanus lumborũ in anteriorem ac posteriorẽ partem distentio: & in atrabiliarijs, ubi spirituum per uenas interceptiones fuerint: uenæ sectione soluuntur. Quum autem à tendinibus uehementer in anteriorẽ partem reuelluntur, & circa collũ ac faciem sudores fiũt, dum præ dolore mordentur ac resiccãtur tendines usq; ad sacri ossis finem exporrecti, qui crassiores spinam cõtinent, qua parte maxima ligamenta exorta, deorsum ad pedes usq; desinũt: Tali si nõ febris & somnus accesserit, et sequentes urinæ cõcoctionem habentes prodierint, & sudores iudicatorij, uinum creticum uinosum bibẽdum dato, & farinam coctam edendã. Et cerato ungito ac illinito, & integito crura usq; ad pedes, ubi calida aqua prius in scapha perfudisti: brachia quoq; ad digitos usq; integito: & lumbos ac spinã à collo usq; ad coxas, pinguedine incerata molli pelli illita circũdato, ita ut etiã anteriores partes cõplectantur: & interposito tẽpore, per utriculos calida aqua infusa foueto, & circũtento linteo ipsum reclinato. Aluũ uero ne ualde soluas, nisi glandula subdititia, si multũ tempus fuerit, quo absq; egestione permansit. & si quidẽ in melius res tibi processerit, satis est. Sin minus, mei radicẽ in uino odorato tritam, & daucum bibenda dato, mane ubi ieiunus est ante calidæ perfusionẽ. & post hæc breui farinam coctam, tepidã, plurimã edat. & uinũ ubi uoluerit, bene temperatũ insuper bibat. & si quidẽ in melius res tibi processerit, satis est. Sin minus, prædicere oportet. Morbi porrò omnes soluũtur, aut per os, aut per aluũ, aut per uesicã, aut alium aliquẽ eiusmodi articulũ. Verũ sudoris species omnibus cõmunis est. Veratrũ dare his oportet, quibus à capite fluxio fer-

tur

tur. Quicunq; uero ex abscessibus, aut uenæ ruptura, aut propter intẽperantiã, aut ob aliam quandã fortem causam, suppurati fiunt, talibus ueratrum ne dato. Nihil enim profuerit, & si quid perpetietur æger, ueratrum in causa esse uidebitur. Si uero corpus dissoluatur, aut dolor in capite sit, aut aures obturatæ sint, aut nares, aut sputatio: aut genuum grauitas sit, aut corporis tumida moles pręter consuetudinem, dato quicquid tandem horum contigerit, si nõ ex potibus, neq; ex rebus uenereis, neq; ex tristitia, neq; ex curis, neq; uigilijs hæc fiant. & si quidem horũ quid in causa fuerit, ad hoc ipsum curationẽ instituito. Dolores ex itinere, laterũ, dorsi, lumborum, coxarũ, & quicunq; respirantes dolent, causam manifestam habẽtes. Sæpe enim ex crapulis & cibis flatuosis, dolores procedere solent, & ad lumbos, & ad coxam. Quibus uero ipsorũ talia fuerint, urinæ difficultas ipsis accedit. Horum autẽ causa iter est, & grauedinũ ac raucedinum. Quæcunq; ex uictus ratione cõtingunt, Pleraq; unusquisq; prout pręter consuetudinẽ uictu usus fuerit, maxime annotat. Nam qui nõ soliti sunt prandere, si pransi fuerint, multus uentris tumor ipsis accedit, & dormitatio, ac repletio. Si uero insuper cœnauerint, aluus exturbatur. His ubi balneo usi sunt, dormire cõducit. Vbi uero dormiuerunt, deambulare lenta ac multa circuitione, & si quidẽ aluus euacuata fuerit, cœnare, & bibere uinũ paucum, meracius. Si uero euacuata nõ fuerit, corpus oleo calido illinere. et si sitierit, uinum aquosum album aut dulce bibere ac quiescere. Si uero nõ obdormierit, amplius quiescere. Reliquus uictus similiter ut his qui crapula grauãtur constituatur. Quod uero ad potus attinet, qui quidẽ aquosi sunt, tardioris trãsitus sunt, & intus obuoluũtur, & circa præcordia redũdant, & ad mictionẽ non decurrũt. Tali uero potu repletus, nullũ opus celeriter perficere poterit, ex his quæ intẽto corpore per uiolentiã aut celeritatẽ perfici solent. Quiescat aũt q maxime, donec unà cũ cibis cõcoctus fuerit. Quicunq; uero potus meraciores sunt, aut austeriores, palpitationẽ in corpore, & pulsationẽ in capite inducũt. His cõmodum est ut insuper dormiant, & calidũ quid sorbeant, ad quod maxime iucũde affecti sunt. At uero ieiuniũ ad capitis dolorem ac crapulam malũ est. Cæterum qui semel in die cibũ capiunt, hi & impotẽtes sunt, & calidam urinã mingunt, præter cõsuetudinem uasa uacua habẽtes. fit autẽ & os salsum ac amarũ, & in omni opere tremunt, & tẽpora ipsis distendũtur, & cœnã concoquere nõ possunt, uelut si prãsi essent. Hos aũt minus bibere oportet q soliti fuerũt, & mazam liquidiorem pro pane sumere: et ex oleribus, rumicem, aut maluã, aut ptisanã, aut betas. Bibere uero uinũ inter cibũ, moderatũ & aquosius: & à cœna modice deambulare, donec urina descẽderit, ac minxerint. Vtãtur aũt & piscibus coctis. Edulia porrò maxime de se significationẽ præbent. Allium flatũ, & colorem circa thoracẽ facit, & capitis grauitatẽ, & anxietatẽ. & si quis alius dolor antea fieri cõsueuit, eum exacerbauerit. Vrinam aũt ciet, & hoc bonũ habet. Optimum uero est ut quis ipsum edat, si aut ebrius est, aut ad potationẽ ire uolet. Caseus flatũ, & adstrictionẽ, & ciborũ accensionẽ facit, quũ crudũ & incoctile sit eduliũ. pessimũ aũt est repletos ipsum inter potũ edere. Legumina omnia flatuosa sunt, & cruda, & cocta, & fricta, & macerata, & uiridia. His aũt utendum nõ est nisi cũ cibis. Vnũquodq; uero ex ipsis sua peculiaria uitia habet. Cicer flatũ, tum crudũ, tum frictũ, & dolorẽ inducit. Lens adstringit, & turbatio-

nem inducit,si cũ cortice sumatur. Lupinus minime inter hæc mala habet. Silphij caulis & succus, quibusdã quidem maxime,inexpertis aũt non trãsit per uentrẽ. Verũ uocatur hoc malũ cholera sicca. Fit autẽ maxime ubi cũ multo caseo mixtus fuerit,aut cũ carnis bubulæ esu. Nam & atrabiliariæ affectiones à bubularũ carniũ esu exacerbãtur. Est enim insuperabilis ipsarũ natura, & nõ cuiusuis uẽtriculi est ipsas cõcoquere. Optime tamen ipsas cõcoxerint,ac summouerint,qui percoctis & q; uetustissimis utantur. At caprinæ carnes quæcunq; in bubulis insunt mala,omnia habent,itẽq; à cõcoctione alienitatẽ: et flatuosiores sunt ac ructus ampliores faciũt,& cholerã generãt. Sunt aũt odoratissimæ, solidæ ac iucũdissimæ,optimę & percoctæ,& frigidæ. Verũ iniucũdissimæ et graueolẽtes ac duræ, pessimæ: imò etiã recẽtes. Optimæ uero sunt æstatis tẽpore: pessimæ autũno. Porcinæ uero carnes prauæ sunt,quũ fuerint crudiores aut ambustæ. Magis aũt cholerã generãt,& turbationẽ faciunt. Suillæ aũt optimæ sunt omniũ carnium. Sed præstant etiã ex his quę nõ uehementer pingues sunt,neq; tenues,neq; ueteris uictimæ ætatẽ habent. Edere uero ipsas oportet absq; pelle,& subfrigidas. In cholera sicca uẽter inflatus est,et strepitus insunt, et dolor laterũ ac lumborũ. Secedit aũt nihil deorsum,sed aluus adstricta est. Talem adseruato ut ne uomat,sed aluus subeat. Infusum itaq; calidũ ac pinguissimũ q̃ citissime per clysterẽ immittito: et oleo illitũ in aquã plurimã calidã demittito,in soliũ reclinans,& calidã paulatim affundẽs. Et si calescẽti ipsi aluus subierit,morbus solutus est. Dormire quoq; tali cõducit,& bibere uinũ tenue,& uetus ac meracius. & oleum dato, ut & quiescat,& aluus subeat, & soluatur morbus. A cibis uero & alijs abstineat. Si uero nõ remiserit dolor,asininũ lac bibendum dato,donec purgatus fuerit. At si liquida fuerit aluus,et bilis subeat,et tormina sint,& uomitus,ac suffocationes: his optimũ fuerit quiescere. Bibere uero aquã mulsam,& nõ uomere. Hydropũ duæ naturæ sunt: quorũ alter sub carne si fieri aggreditur,ineuitabilis est. Qui uero cũ inflationibus fit, multa bona fortuna opus habet,maxime aũt ærumnis,& fomẽtis,ac temperantia. Edat aũt sicca & acria. Sic enim uel maxime urinã eiecerit,& plurimũ uiribus polluerit. Si uero difficulter spirauerit, & tẽpus uernum fuerit,& simul ætas uiguerit, & uirium robur adsit,de brachio sanguinẽ detrahere oportet. Deinde panes calidos ex uino nigro & oleo tinctos edat: & q; minimum bibens, q; plurimum laboret. & carnes suillas carnosas edat cũ aceto coctas, ut aduersus accliues deambulationes reniti possit. Quicunq; infernũ uentrẽ calidum habent,& alui egestiones acres & inæquales ipsis prodeũt præ colliquatione: his si quidẽ potẽtes fuerint,ueratro albo reuellere oportet. Sin minus,succus tritici horni crassus,frigidus dandus est,& lenticulæ fresæ decoctũ,& panes subcineritij, & pisces febrienti quidẽ cocti,nõ uero febrienti,assati: & uinũ nigrum nõ febrienti: sin minus,aquã à mespilis, aut myrti baccis, aut malis,aut sorbis,aut palmulis, aut uitiũ œnãthe. Si uero febris nõ habeat,& tormina adsint,lac asininũ calidum modicũ primum,deinde sensim fiente progressu amplius, & lini semẽ,& triticeam polentã,& fabas Aegyptias,exẽpto eo quod in ipsis amarũ est,molita ac trita hæc inspergẽs bibat: aut oua semiconcreta assata edat, & similaginẽ, & miliũ,& alicam coctã in lacte: hæc cocta frigida edat, & quæ his similia existunt,tum pocula,tum edulia in cibo assumat. Maximi momẽti circa uictus rationem

tionem, est obseruare ac cauere, tũ in acutis, tum in lõgis morbis, & intẽsiones febriũ, & remissiones, quo temporũ occasiones scias, quãdo cibos exhibere nõ oportet, & quando tuto exhiberi possunt. Insuperq; quando plurimũ ab intentione absunt. Nosse porrò oportet eos quibus caput dolet ab exercitationibus, aut cursibus, aut profectionibus, aut uenationibus, aut ex alio quopiã intẽpestiuo labore, aut ex re uenerea: decolores item, raucosos, splenicos, exãgues, spirituosos, & siccã tussim habẽtes, ac siticulosos, & flatuosos, & uenarum interceptiones: & eos qui intenta habẽt præcordia, & latera, & dorsum, & torpefactos, & obscure uidentes, & quibus auriũ sonitus incidũt, et qui urinariã fistulam urinã non continentẽ habent, & morbo regio laborãtes, & quorũ alui cruda eijciunt, & quibus ex naribus, aut per sedem sanguis uehemẽter erumpit, & qui tubercula habẽt, & quibus uehemẽs dolor incurrit, & non superauerint: ex talibus nullũ medicamento purgandũ esse. Periculũ enim habebis, et nihil opis afferes, & spõtaneas liberationes ac iudicationes tolles. At si sanguinẽ alicui detrahere cõducit, solidam aluũ facere oportet, atq; sic detrahere, & fame macerare, ac uinũ auferre. Postea uictu cõueniente, & fomẽtis humidis, reliquam curationẽ perage. Si uero aluus densa ac adstricta esse uideatur, molle infusum per clysterem immitte. Si uero medicamentũ dare uisum fuerit, per ueratrũ tuto sursum purga. Deorsum uero nullum taliũ. Optimũ autem est ad mictionem, & ad sudores, & ad deambulationes perducere, & leni frictione uti, ut ne habitũ densum efficias. Si uero in lecto decũbat, alij ipsum fricent. Et si quidem in thorace supra septum trãsuersum, affectio ipsum infestarit, plurimũ resideat, & minime ipsum reclinent, quãdiu uires tolerant: & sedentem multo tempore multo oleo calido defricent. Si uero in inferna aluo sub septo trãsuerso dolores habeat, decumbere cõducit, & nullo motu moueri tali corpori cõfert, extra defrictionẽ. Qui uero ex inferna aluo soluuntur dolores, per urinas & sudores, si moderate delabuntur, sua spõte soluuntur, qui parui sunt, uehemẽtes aũt praui sunt. Tales enim aut pereunt, aut absq; alijs morbis sani non fiunt. Verum qui huiusmodi sunt incumbũt ac firmantur. Potio hydropico. Cantharidas tres, detracto capite uniuscuiusq;, & pedibus, & alis, corpora uidelicet ipsarũ in tribus aquæ cyathis terito. Quum autẽ is qui bibit doluerit, calida aqua perfundatur. Bibat aũt prius illitus, ieiunus: & edat panes calidos ex oleo. Medicamentũ sanguinem sistens. Fici succum lana exceptũ intus ad uenam appone. Aut coagulo intorto nares obturato. Aut chalcitidem digito prius efformatam apprime, & cartilagines extrinsecus utrinq; cõprime: & aluum lacte asinino cocto solue, & caput rade, & perfrigerãtia adhibe, si calidum tempus fuerit. Sesamoides sursum purgat. potio eius est drachma dimidia in aceto mulso trita. Commiscetur etiam ueratris tertia potionis pars, & minus suffocat.

Ad trichiasin, id est pilos pungentes in palpebris enascentes. Immissum in acum foramen habentem filum, in summa supernæ palpebræ margine deorsum uersus perpũctione facta trãsmitte, & aliud itidem sub hoc inferne trajce: & extenta fila cõsue ac deliga, donec decidãt. & si quidẽ satis habuerit, bene est. Sin minus, & quid defecerit, rursus eadem facito. Sed & hæmorrhoidas eodem modo transmittes, filo lanæ succidæ crassissimo ac maximo in acũ immisso, ac deligato, Securior enim fit curatio. Deinde cõpressione facta medicamen

to erodēte utere,& ne prolue donec deciderint:& semper unā relinque. Postea uero refectis uiribus ueratrū dato. deinde exerceatur & exudet,& ante exercitationē mane frictio multa fiat. Verū à cursu abstineat,& ebrietate,& ab acribus, origano excepto. Vomat aūt per interpositos dies septē,aut ter in mense. Sic enim ꝙ optime habuerit corpus. Vinū uero fuluū,austerū,aquosum ac modicū bibat. At uero ad suppuratos,scillæ frusta rotūda secta in aqua coquito, & ubi ualde bene efferbuerit,diffundito,& alia affusa coquito,donec ad contactū percocta ac mollia apparuerint. Deinde leuiter tritis cuminū frictū ammisce,& sesama alba,& amygdalas recētes tritas,& hæc melle excepta delingenda præbe,& postea uinū dulce bibendū. Sorbitiones uero sumat,peplū,appellatum meconiū album,tritū acetabuli parui mēsura,in aqua loturæ farinæ recētis dilutum ac coctū,melle affuso tepidū absorbens. Atq; sic degat per diē. Deinde supputans ea quæ eueniūt cœnam dato. Fabarū item depuratarū quadrantē,& rubiæ sarmēta duodecim,terito,misceto,coquito,et pingui addito delingenda præbeto. Ad oculos. Spodiū lotum probe uelut farinæ massam subactū, non liquidū,uuæ immaturæ acerbæ succo humectatū leuiter terito,in sole resiccato,& ut ad illitionem cōmodum sit humectato: quū uero siccum factū fuerit, leuiter trito sicco oculos sublinito,& angulos cōspergito. Ad eosdem. Ebeni drachmā,æris usti obolos nouē,croci obolos tres. Hæc trita in coticula terito,& uini dulcis heminā Atticā affundito. deinde ad solē obuelata exponito,& ubi cocta exaruerint,ipsis utere. Ad dolores oculorū. Chalcitidis drachmā, uuæ expressæ ut duæ partes sint reliquę,myrrhā et crocū terito,& mustū admisceto,& ad solē coquito,ac illinito. Sint aūt in uase æneo. Earū quæ ab utero strāgulantur cognitio. Digitis duobus cōprimito,et si senserit,uteri strāgulatio est. Si nō,cōuulsio. Ad hydropicos. Pepli meconij appellati,acetabulū paruū Atticū rotūdū,potio una,squamę ęris specilla lota tria. Hęc leuiter trita,et cū farina recēti agglutinata,ac in catapotia efformata,deglutiēda dato. Purgāt aquā deorsum. Aliud,qđ stercora per aluū expellit. In caricas succū tithymalli instilla,in singulas septies. deinde in nouū uas cōpositas recōde,ac exhibe ante cibū. Aliud. Peplū,quod & meconiū appellatur,aqua affusa trito ac excolato,et farinā placētarū torrefactarū ammiscēs,& mel coctū affundēs,hydropicis edendū dato: et uinū dulce aquosum,aut aquā mulsam aquosam insuper bibendā. At meconiū,quod primū excrementū à pueris prodit,collectū recōdito,ac curato.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE IVDICATIONIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

De iudicationibus quæ cito ad melius tendunt, plerunq; eadē signa sunt,quæ etiam sanitatis. Sudores enim optimi sunt,& celerrime febrē sedant, qui in iudicatorijs diebus fiunt, & febrem perfecte summouēt. Boni quoq; sunt qui per totū corpus fientes,morbū facilius ferre faciunt. Qui uero nihil horū faciunt,incōmodi sunt. Densari uero oportet alui egestionem,morbo ad iudicationē tendente. Sit aūt subfulua,& nō ualde

ualde graueolens. Cõmodum est & lumbricos exire ad iudicationẽ. Vrina aũt optima est, quæ habet albiſsimã ſubſidentiã, & leuem ac æqualẽ, per totũ tempus donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim ſecurum ac breuẽ fore morbum. Si ſudore oborto morbus deficiat, & urina fulua albã ſubſidentiã habẽs cõſpiciatur: his eadẽ die recidiua febris fiet, atq; hęc quinta die citra periculũ iudicatur. His qui in breuiſsimo tẽpore ſani euadẽt, omnia maxima ſigna fiũt. Nam magis ſine dolore degũt, & extra periculũ, & noctu dormiũt, & alia ſigna ſecura præ ſe ferũt. Quibus in febre nõ lethali capitis dolor, et alia ſigna circũſtant, in his bilis dominatur. Quibus inceperit dolor primis diebus, & quarta ac quinta magis premũtur, hi ſeptima à febre liberãtur. Febres iudicãtur in ijſdem numero diebus, ex quibus & superſtites euadũt homines, & ex quibus pereũt. Etenim placidiſsimæ febres, & ſignis ſecuriſsimis fientes, quarto die deſinũt, aut prius. Lethaliſsimæ uero & ſignis horrẽdiſsimis fiẽtes, quarto die aut prius occidũt. Primus igitur ipſarũ inſultus ſic deſinit. Alter ad ſeptimũ deducit. Tertius ad undecimũ. Quartus ad decimũquartũ. Quintus ad decimũſeptimũ. Sextus ad uigeſimũ. Atq; hæ in acutiſsimis morbis, per quatuor ad uiginti, appoſitiones fiũt. Nõ poteſt aũt quicq; horũ integris diebus exacte numerari. Neq; enim anni ac mẽſes totis diebus cõſtant. In febribus ardẽtibus bona ſigna apparẽtia, qualia in ſanis ſcripta ſunt, ſi quidẽ minora fuerint, ad tertiũ diẽ remiſsionẽ indicãt. craſsiora uero, in craſtinũ. craſſa aũt, eadẽ die. In febribus ardẽtibus ſi poſterius ſeptimo die morbus regius accedat, iudiciũ eſt ſudoris. Nã morbus nõ ſolet exudare, neq; uſq̃ alibi abſceſſum facere, ſed ſanus fit. Neceſſe autẽ eſt ubi calor febris diſceſsit, & humorẽ in ſeipſum attraxit, febri cõtingere iudicationẽ, per urinas prodeũtes, aut etiã alui egeſtiones, aut ſanguinis ex naribus fluxũ, aut mictionẽ multã, aut per multã humiditatẽ, ſudorẽ, aut uomitũ, Mulieri uero etiã per menſiũ uiam. Maxime igitur hæc iudicationem faciũt, & quicquid his propinquũ contingit. Facit aũt & alias iudicationes, ſed minus q̃ has. Si uero ſeptimo die morbus regius accedat, aut poſterius, in febre ardẽte, & difficilis multi ſputi ſeceſſus, tum in ardẽtibus, tum in alijs febribus: ſi nullo taliũ ſignorũ fiẽte dimiſerit febris, neceſſe eſt tales iudicatiões pro illis fieri, aut magnorũ tuberculorũ abſceſſum, aut dolores ex abſceſſu uehemẽtes, aut colliquationes humorũ ex calore. Iudicationes & remiſsiões eorũ quæ febrẽ ardẽtem ſignificant, longiorẽ morbũ faciunt. Si uero fortia fuerint, mors plerũq; ſequitur. Reliquæ uero ardẽtes ſecurę deſinũt ſeptimo aut decimoquarto die. Solet aũt & ad lipyriã deuenire, & detinet maxime xl. dies, & in Epialum trãſit. & lipyria eadẽ quoq; die corripit ac dimittit. Fit aũt & capitis dolor. Si uero lipyria nõ dimiſerit in xl. diebus, ſed producta fuerit, & dolor habuerit caput, et delyret æger, ipſum purgato. Deſinente uero febre ardente ſi accedat morbus regius, nõ ſolet amplius exudare, neq; uſquã alibi abſceſſum facere, ſed ſanus fit. Tertiana in ſeptẽ circuitibus plerũq; iudicatur. Quibuſcũq; in febribus intolerabilibus ſeptima, aut nona, aut decimaquarta morbus regius accedit, bonum: ſi non dextrum præcordiũ durũ fiat. Sin minus, ambiguum. Acuti morbi in quatuordecim diebus plerunq; iudicãtur. Sudores febricitãti ſi fiant tertia die, & v. & vij. & ix. & xi. & xiiij. & xxi. & xxxi. hi ſudores morbos iudicant. Qui uero non ſic fiunt, dolores ſignificant. Concoctiones urinarum paulatim

tim maturescẽtes, si in iudicatorijs diebus concoctæ fuerint, morbum soluunt. Exemplũ urinarũ ulcera facere oportet. Nam ulcera si repurgantur pure albo, celerem curationẽ indicãt. Si uero in saniosos humores trãsmutentur, maligna fiunt. Eodem modo & urinæ significãt. Si ex dolore tenues fiant, ex occasione ratiocinari oportet, ex qua morbus accessit, & hãc inspicere ubi sedatur. Nam hac deficiente, alijs signis qualia cõueniunt accedentibus, non putandũ est morbo liberationẽ contingere. Si doluerit caput, & ex hoc febris accedat, et hinc nõ sedetur: dolore non cessante febris nõ iudicatur: & plurima talia iudicationis longæ sunt ad melius, etiam in his quæ ad sanitatẽ tendũt. In præcordijs tumores molles, & doloris exortes, & ad cõtactum cedentes, diuturniores quidem iudicationes faciũt, minus autem horrendas tuberculis his cõtrarijs. Eodem modo habet & de tuberculis in reliquo uẽtre. Ex urinis si quidẽ id quod mictũ est purum fuerit: subsidentiã uero albã ac leuem habuerit, diuturnior fit morbus, & minus ꝙ optima secura est hæc urina. Si uero & urina subrubra fuerit, & subsidentia subrubra ac leuis: diuturniorẽ quidem hæc morbum ꝙ prior significat, sed ualde salutarem. Quicũqꝫ podagrici morbi fiunt, hi in quadraginta diebus ab inflãmatione liberi sedantur. Sed in his pleraqꝫ longæ iudicationis ad melius sunt. Quæ ad mortẽ tendunt, in die ac nocte iudicãtur, quæ uidelicet debilitationis signa sunt, uelut epoti medicamenti, exturbationis alui & sursum, & deorsum, anxietatis, & aliorũ huiusmodi. Si igitur horũ signa in die ac nocte submoueãtur, bene est. Sin minus, lethalia esse putãda sunt. Sudores pessimi sunt frigidi, & circa ceruicẽ fientes. Hi enim mortes, & morborũ longitudinẽ præsignant. Alui egestiones uariȩ, diuturniores quidẽ sunt nigris & alijs lethalibus egestionibus, nihilo uero minus perniciosæ. Sunt aũt tales, ramentosæ, biliosæ, cruẽtæ, prasinæ, nigræ: & aliquãdo simul omnes prodeũt, aliquãdo singulæ particulatim. Vrina si quandoqꝫ pura micta fuerit, quandoqꝫ subsidentiã albam ac leuem habens, diuturnæ tales sunt, & minus securæ ꝙ optima urina. Si uero fulua ac tenuis fuerit urina multo tẽpore, periculũ est ne sufficere homo possit, donec cõcocta fuerit urina. & si aliàs superstitis futuri signa fuerint, his abscessum affore expecta ad locos infra septũ transuersum. In febribus si mutationes habeat urina, diuturnitatẽ temporis significat, & necesse est ægrotũ mutari & ad deteriora, & ad alterã partẽ. Si urinȩ ab initio nõ similes fuerint, sed ex tenuibus crassæ fiãt, & penitus tenues, tales ægre iudicant ac incõstantes sunt. Frigidi sudores cũ acuta quidẽ febre, lethales sunt: cũ mitiore uero, longitudinẽ morbi significãt. Et ubi in corpore caliditas aut frigiditas, hic morbus est. & ubi in toto corpore mutatiões repẽtinæ fiũt, & si corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio trãsmutetur, morbi lõgitudinẽ significat. Si febricitãti sudor accedat, febre nõ deficiẽte, malũ. prolõgatur enim morbus, & humiditatẽ significat. Febricitãti frigidi sudores accedẽtes, longã febrem significãt. Sudor multus intẽperate fiens sano, morbũ significat, ȩstate minorẽ, hyeme maiorẽ. Alui egestiones si in idẽ cõcedere ac cõsistere permiseris, uelut ramẽta subsidẽt: si pauca, modicus est morbus: si multa, multus: his infusum per clysterẽ adhibere cõducit. Quibus uero in egestione inferne bilis atra subsidet, si copiosior, maior est morbus. Si paucior, minor. Si uenæ pulsarint, & facies sana fuerit, et prȩcordia nõ mollia, sed in tumorẽ eleuata,

diutur

diuturnus est morbus, & absq; cõuulsione nõ soluitur, aut multa sanguinis ex naribus fluxione, aut uehemẽti dolore. Et palpitationes in manibus, diuturnæ febris signum sunt, aut breuis iudicationis in deterius: & in his pleraq; quæ ad mortem tendunt. His qui breuissimo tempore perituri sunt, maxima signa ab initio fiunt. Nam & difficulter spirant, & noctu nõ dormiunt, & signa periculosa præ se ferunt. In febre cõtinua si quis quarta die & septima affligatur, & undecima non iudicatus fuerit, plerũq; perit. Quicũq; à distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereũt. Si uero hos effugerint, sani fiunt. In febribus ardentibus si accedat morbus regius, & singultus quinto die, lethale est. Recidiuæ fiunt in his, quibus desinẽtibus uigiliæ fortes accedunt, aut somni turbulenti, aut corporis robur, aut dolores uniuscuiusq; membri: & quibus febres sedantur, neq; signis solutorijs fientibus, neq; in iudicatorijs diebus: & si deficiẽte febre, & sudore accedente, urinã fuluã minxerint, albam subsidentiam habentẽ, his febris recidiuã eadem die expecta. Hæ uero recidiuæ quinto die iudicantur extra periculum, & si ex iudicatione facta urinã rubicundã, rubram subsidentiã habentem minxerint, ètiã his recidiua febris fit eadem die: & pauci ex hac seruantur. Quum recidit febris ardens, plerũq; etiam exudat. Et si reuertens tot diebus detineat quot prius, etiã tertio recidiuat, si non impari die dimiserit reuersa. Plerũq; si crudæ sint urinæ, & alia signa nõ secundum rationẽ eueniant, morbus in die iudicatoria recidiuat. Quãdoq; uero etiã reuertitur in die iudicatoria, his talibus relictis. Abscessus circa aurẽ quibus circa iudicationẽ fientes non suppurantur, his submotis recidiua fit, iuxta recidiuarũ rationem, similis circuitui: in his spes est ad articulos abscessum fieri: aut urina crassa, qualis est alba in quartanis delassatorijs, liberat ab abscessu. Quibusdã uero horũ etiam sanguinis è naribus eruptiones fiunt. Hæc autẽ sanguinis eruptio quartanas nõ soluit, neq; morbos qui per alui egestiones sanari solent. Atrabiliarijs cum phrenitide occupatis, si hæmorrhoides oboriãtur, bonum est. Quicũq; insaniunt sua sponte liberati ex morbis, his insaniã soluit dolor ad pedes progressus, aut ad pectus: aut tussis uehemens oborta. Si uero horũ nihil fiat, insania soluta oculi priuatio cõtingit. Qui lingua offendunt, & labiorũ non sunt potentes, si hæc sedata fuerint, suppurati fiunt. Dolorem in locis infernis fortem soluit aut surditas, aut sanguis multus è naribus erũpens. Insania magni morbi ex more fientis solutio. Quibus in febribus ardentibus coxarum dolor, oculorũ distortio, aut cæcitas, aut testium tumores, aut mammarũ eleuatio, febrem ardentem soluit, aut etiam sanguinis ex naribus fluxus. In febre ardenti si insuper corripiat rigor, exudare solet. A febre ardente occupato, rigore accedente, solutio fit. Quibus in febribus ardẽtibus tremores oboriuntur, mẽtis emotio soluit. Quibus in febribus aures obsurduerũt, his nõ soluta febre, insanire necesse est. Soluit autẽ sanguis ex naribus erũpens, aut aluus biliosa egerẽs, aut dysenteria accedens, aut coxarũ, aut genuũ dolor. Quibus febribus rigor accedit, febris soluitur. Quibus dolores fiunt derepẽte, præcordiũ eleuatũ est superne, & si circa spuriã costã graues dolores fiunt, his solutio fit uenæ sectio, & purgatio deorsum. Non enim corripit febris uehemẽs locis impotentib. In his qui ab hydrope detinẽtur, si aquositas per uentrẽ ad uesicã aut uentrẽ fluat,
solutio

solutio fit. Si à pituita alba occupato, alui profluuium uehemens accedat, solutio fit. Qui ab alui profluuio multo tempore detinentur unà cum tussi, non liberantur, si non dolores uehementes in pedibus inciderint. Si uero uult cõmutatio ac correctio naturæ fieri, postquam nõ amplius aluus profluit, aut inanem omnem egestionẽ habuerit, flatus foras prodeũtes accidunt. Nullũ itaq; humorẽ manifestum habent. Quare ei qui ita habet secure exhibere scies ea quæ cõueniunt, & si uoluulus accedat, uinũ frigidum multum meracũ paulatim bibendũ dato, donec somnus, aut crurũ dolor fiat. Soluit autẽ & febris, aut dysenteria. Caput circũcirca dolenti ac ægrotanti, si pus per aures, aut per nares fluxerit, soluit morbũ. Quibuscunq; sanis derepẽte dolores oboriuntur in capitibus, & statim uoce priuantur, ac stertũt, hi in septem diebus pereunt, si nõ febris corripuerit. Caput circũcirca dolenti, quicunq; ex supernis locus doluerit, cucurbitam affige. Soluit dolor ad coxas, & genua, & anhelatio, quicquid horum factũ fuerit. Lippienti ab alui profluuio corripi, bonum est.

A conuulsione aut distentione neruorum uexato, febris accedens soluit morbum. Si à febre detentum conuulsio corripuit, sedatur febris eadem die, aut postridie, aut tertia die.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE DIEBVS IVDICATORIIS, IANO Cornario Medico Physico interprete.

MAGNAM artis partem esse arbitror, de his quæ recte scripta sunt posse cõsiderationem facere ac iudicare. Qui enim hoc nouit, & his utitur, non uidetur mihi in arte multũ falli posse. Oportet autem exacte perdiscere unãquamq; temporum constitutionem. & quenq; morbũ. & qui morbus sit bonus, & qui periculosus, aut in constitutione, aut in morbo. & qui morbus longus sit & lethalis: & qui longus, & nõ perniciosus ad uitam. & qui acutus ac lethalis: & qui acutus, & superesse sinens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorum cõsiderandi ac prædicendi facultas datur. & ex his cognoscere datur, quibus, & quãdo, & quomodo uictum præscribere oportet. Maximum itaq; signum in ægrotis qui uicturi sunt, si non præter naturam fuerit febris ardens, & alij morbi eodẽ modo. Nihil enim horrendum, neq; lethale fit in his quæ secundum naturam sunt. Secundum est, si non etiam ipsum tempus simul cum morbo impugnet. Plerunq; enim hominis natura, uniuersi potestatem non superat. Postea uero si partes circa faciem gracilescant: & uenæ in manibus, & in oculorum angulis, & superciliis quietem habeant, quum prius non quieuissent. Huic si uox fuerit debilior, & fit leuior: & spiritus rarior ac tenuior, sequenti die remissio morbi contingit. Hæc igitur considerare oportet ad iudicationes: & an bifida linguæ pars uelut saliua alba obducitur, et an in summa lingua hoc idem factum sit, uerum minus. Si quidem igitur parua hæc fuerint, ad tertium diem remissio fit morbi. Si uero aliquanto crassior sit saliua, in crastinum. Si uero adhuc crassior, eadem die. Quin & albas oculorum partes in principio morbi denigrari

necesse

necesse est, si inualuerit morbus. Hæc igitur si puræ fiant, perfectam sanitatẽ indicant: leniter quidem, tardius: uehementer autem, citius. Cæterum acuti morbi fiunt à bile, ubi in hepar influxerit, & ad caput constiterit. Hæc igitur patitur hepar. Intumescit & expanditur ad septũ transuersum præ tumore. & statim ad caput dolor irruit, maxime uero ad tempora: & æger auribus non acute audit. Sæpe etiam oculis non uidet. & horror, & febris corripit. Atq; hæc quidem ab initio morbi ipsi fiunt ex interuallo, quãdoq; uehementer, quãdoq; minus. Quanto autẽ morbi tempus magis progressum fecerit, tanto maior fit dolor in corpore: & pupillæ oculorũ sparguntur, & obtuse uident: & si digitũ admoueris ad oculos, non sentit, eo quòd non uidet. Quòd autẽ non uideat, inde cognoueris. Non enim nictat dum digitus admouetur: et floccos aufert de stragulis, si quidem uiderit, pediculos esse putãs. Et quum hepar magis expassum fuerit ad septum transuersum, delirat: et ob oculos sibi obuersari putat reptilia, & alia omnigena animantia fera, & milites armatos pugnantes, & ipse aduersus ipsos pugnare sibi uidetur: & talia dicit uelut qui uideat, et egreditur, et minatur si quis ipsum egredi non permittat. Et ubi surrexerit, crura eleuare nõ potest, sed cadit. Pedes autem semper fiunt frigidi. Et quum dormierit, exilit à somno, & insomnia horrẽda uidet. Hoc autem cognoscimus, quòd ab insomnijs exilit ac perterretur, postquã ad sanam mentem redijt. Exponit enim insomnia hæc, qualiaq; & corpore fecit, & lingua loquutus est. Atq; hæc quidem sic patitur. Quandoq; uero etiam uoce priuatur, per totam diem ac noctem multum aceruatum spiritum respirans. Postquã uero delyrare cessauit, statim ad sanam mentem redit. Et si quis ipsum interroget, recte respondet, & intelligit omnia quæ dicũtur. Deinde rursus paulo post in ijsdem afflictionibus iacet. Hic morbus accidit maxime in peregrinatione, & si alicubi desertam uiam iuerit, & timor ipsum ex spectro corripuerit. Corripit etiam alijs modis. Tetani tres.

Siquidem ex uulnere tetanus, siue distentio neruorum antrorsum ac retrorsum fiat, æger hæc patitur. Maxillæ cõgelantur ac rigent, uelut ligna: & os aperire non potest, & oculi frequenter lachrymantur ac distrahũtur, & dorsum riget, & crura flectere non potest, neq; manus, neq; spinam. Quum uero lethalis fuerit, potus & cibi quos prius accepit, per nares quandoq; redeunt. At opisthotonos, retrorsum fiens distentio, reliqua quidem eadem ægro inducit ut plurimum, fit autem quum in ceruice tendines retrorsum ægrotarit. Aegrotat autem, ab angina, aut ab uua, aut locis circa tonsillas suppuratis. Aliquandò etiam à capite febribus accedentibus conuulsio succedit. Iam uero etiam à uulneribus. Hic trahitur in posteriorem partem, & præ dolore dorsum ac pectora rigent, & eiulat. Hic conuellitur uehementer, ut uix detineatur à præsentibus, ne è lecto excidat. Alius tetanus est minus lethalis prioribus. fit autem ab ijsdem, & totum corpus similiter conuellitur. Febris ardens prædictis non similiter fit. Vrit enim semel ut necesse sit febricitare. Sitis igitur multa hominem tenet, & febris uehemens. lingua uero rumpitur exasperata, & sicca fit: & color ipsius primum quidem pallidus est, uelut solet. progressu uero temporis nigrescit. Et si quidem in principijs nigrescat, citiores iudicationes fiunt. Si uero posterius, diuturniores. Coxendicum morbus ex his maxime causis fit in plerisq;: si quis diutius in sole uersetur, & coxendices fuerint calfacti,

&

& humor qui est in articulis, à calore fuerit resiccatus. Quòd autem id quod resiccatur condensatur ac cōpingitur, hoc magnū signum est. Aeger enim articulos uertere ac mouere nō potest, præ dolore articulorum, & eo quod uerticula sunt cōpacta. Dolet autem magis lumbos & uerticula ea quæ sunt ex obliquo coxarū, & genua. Consistit autē dolor plurimo tempore in inguinibus simulq́ꝫ coxendicibus, acutus ac æstuosus. & si quis ipsum erigat aut transmoueat, eiulat præ dolore q̄ꝫ maxime potest. Quandoqꝫ uero etiam cōuulsio accedit, & rigor ac febris. Fit aūt à bile & pituita. fit etiā à sanguine: & dolores cōsimiles ab omnibus morbis: & rigor & febris aliquando corripit debilis. Morbus regius acutus est, & celeriter occidēs. Color totus malicorij speciē refert, & est uehementer cum uirore pallidus, quemadmodū lacerti cū uirore pallidiores. consimilis autem est cutis. Et in urina subsidet uelut eruum fuluum: & febris & horror debilis habet. Quandoqꝫ etiā stragula habere non sustinet, sed mordetur ac raditur matutino tēpore, ubi nondū cibum accepit, internis partibus. Deinde uiscera plerunqꝫ sugunt. Et si quis erigat ipsum aut alloquatur, nō sustinet. Hic utplurimū moritur intra quatuordecim dies. Has autem ubi effugerit, sanus fit.

Peripneumonia talia facit. Febris uehemens tenet: & spiritum densum ac calidum respirat: & anxietas adest, & impotētia, & iactatio, & dolores circa scapulas, & clauiculas, & mammam: & grauitas in pectoribus, & delyriū. Quandoqꝫ uero doloris exors æger est, donec tussire inceperit. Verum hic morbus diuturnior ac difficilior illo est. Saliuam autē albam & spumosam primū spuit. Lingua flaua est, uerum progressu temporis nigrescit. Si quidem igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur. Si uero posterius, tardius. Tandem uero etiam rumpitur lingua, & si digitum apponas inhæret. At liberationē à morbo significat lingua, similiter uelut in pleuritide. Hæc autem patitur æger minimū diebus quatuordecim. ad summū una & uiginti: & tussit hoc tempore uehemēter: & unà cū tussi purgatur, primū quidem saliua multa ac spumosa. Septima uero & octaua die, ubi febris in uigore fuerit, & humida sit peripneumonia, crassior: sin minus, non. Nona uero & decima, cū uirore pallida ac subcruenta. Duodecima autem usqꝫ ad decimamquartam, multa & purulenta. Atqꝫ hoc in his cōtingit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus fortis est. Quorum uero & natura, & morbi constitutio sicca est, in his minus.

Cæterum de iudicatorijs diebus, etiam iam ante à me dictum est. Iudicantur autem febres quarta die, septima, undecima, decimaquarta, decimaseptima, uigesimaprima. Ex his autē acutis quædam etiam trigesima. Deinde quadragesima. postea sexagesima. Quum uero hos numeros excesserint, diuturna iam febrium constitutio fit.

HIPPOCRATIS COI LIBER

APHORISMORVM, IANO CORNArio Medico Physico interprete.

SECTIO PRIMA.

I ITA breuis, ars longa, tempus præceps, experimentũ periculosum, iudicium difficile. Oportet autẽ non solum seipsum exhibere quæ decent facientem, sed etiam ægrotum, & præsentes, & quæ externa sunt. II. In perturbationibus alui, & uomitibus sponte fientibus, si quidẽ qualia purgari oportet purgẽtur, confert, & leuiter ferũt: Sin minus, uice uersa. Sic & uasorum uacuatio, si quidẽ talis fuit, qualis fieri debet, confert, et bene ferunt: Sin minus, uice uersa. Inspicere itaq; oportet regionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus conuenit, aut non.

III. In exercitãtibus boni habitus ad summũ progressi periculosi sunt, si in extremo fuerint. Non enim manere possunt in eodem, neq; quiescere. Quũ uero non quiescant, nõ amplius in melius augescere possunt. reliquũ est igitur ut in deterius. Ob has igitur causas bonam habitudinem non tarde soluere confert, quo corpus rursum renutritionis principiũ sumat. Neq; uero collapsiones ad extremum ducere oportet. periculosum enim est. Sed qualis natura est eius qui perferre debet, ad hoc ducere cõuenit. Similiter aũt & euacuatiões ad extremum ducentes, periculosæ sunt. & rursus renutritiones in extremo existentes, periculosæ sunt. IIII. Tenues & exacti uictus, & in lõgis semper affectionibus, & in acutis, ubi non expedit, periculosi sunt. & rursus uictus ad extremã tenuitatem progressi, difficiles sunt. Et repletiones ad extremũ progressæ, difficiles sunt. V. In tenui uictu delinquẽtes ægrotantes, magis læduntur. Omne enim delictũ quod committi poterit, magis magnũ committitur in tenui q̃ in paulo pleniore uictu. Quapropter etiã in sanis periculosus est ualde tenuis, & constitutus, ac exactus uictus, quoniam delicta grauius ferũt. Ob hoc igitur tenuis & exactus uictus periculosus est magis quàm paulo plenior.

VI. Ad extremos morbos, exacte extremæ curationes, optimę sunt.

VII. Vbi igitur peracutus est morbus, statim etiam extremos labores hãbet, & extreme tenuissimo uictu uti necesse est. Vbi non, sed pleniore uictu uti licet, intantum subdescendendũ est, inquantũ morbus extremis mollior fuerit.

VIII. Quũ in uigore fuerit morbus, tũc tenuissimo uictu uti necesse est.

IX. Simul aũt coniectare oportet, an æger ex uictu durare possit ad morbi uigorẽ: & utrum ille prius deficiet, & ex uictu durare nõ possit: aut morbus prius deficiet ac obtũdetur. X. Quibus igitur statim uigor est, his statim tenuis uictus exhibendus est. Quibus uero uigor posterius, his ad illud, & paulo ante illud tempus, subtrahendus est. Antea uero mitius æger uictu tractandus est, quo durare possit. XI. In exacerbationibus subtrahere uictum oportet. Nam apponere noxa est. Ex quibus per circuitus exacerbationes fiunt, in exacerbationibus subtrahere oportet. XII. Exacerbationes & constitutiones indicabunt morbi, & tẽpora anni, & circuituum inter se collata incre-

mēta, siue quotidie, siue alternis diebus, siue per amplius temporis interuallum fiant. Sed & ex apparentibus indicia fiunt, uelut in pleuriticis, si sputum statim appareat incipiente morbo, ipsum abbreuiat. Si uero posterius appareat, producit. & urinæ, & alui egestiones, & sudores apparentes indicant & ægre & facile iudicandos, & breues & longos morbos. XIII. Senes facillime ieiunium ferunt. Deinde ætate consistentes. Minime adolescentes. omnium uero minime pueri, & inter hos ipsos qui ipsi seipsis alacriores fuerint.

XIIII. Qui crescunt, plurimum habent innatum calorem. plurimo igitur opus habent alimento. Sin minus, corpus consumitur. Senibus autem modicus est calor: quapropter paucis fomitibus opus habent, à multis enim extinguuntur. Ob hanc etiam causam febres senibus non similiter acutæ fiunt. Frigidum est enim ipsorum corpus. XV. Ventres hyeme & uere natura calidissimi sunt, & somni longissimi: Quapropter in his temporibus alimenta plura exhibenda sunt. Nam innatum calorem ampliorem tunc habent, alimento igitur ampliore opus habent. Signum sunt ætates, & athletæ.

XVI. Victus humidi omnibus febricitantibus cōferunt. Maxime uero pueris, & alijs ita ali adsuetis. XVII. Et quibus semel aut bis, & plus aut minus, & ex parte exhibere oportet, considerandum est. Dandum uero etiam aliquid est tempori, & regioni, & ætati, & consuetudini. XVIII. Aestate & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, deinde uere.

XIX. His qui in circuitibus exacerbantur, nihil dare oportet, neq; cogere: sed auferre de appositionibus ante iudicationes. XX. Quæ iudicantur, & iudicata sunt integre, neq; mouere oportet, neq; nouare, neq; medicamentis, neq; alijs irritamentis, sed sinere. XXI. Quæ ducere oportet, quò maxime repunt, eò ducere oportet, per conuenientes locos.

XXII. Concocta medicamentis aggredi oportet, & mouere non cruda, neq; in principijs, si non turgeant. Plurima uero non turgent.

XXIII. Quæ prodeunt nō multitudine æstimare oportet, sed quandiu prodeant qualia oportet, & facile æger ferat. Et ubi opus est, usq; ad animi deliquium ducere oportet: & hoc facere, si sufficiat æger. XXIIII. In acutis affectionibus raro etiam in principijs medicamentis uti oportet: atq; hoc facere diligēti prius æstimatione facta. XXV. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert & facile ferunt. Contraria uero difficulter.

SECTIO SECVNDA.

I IN quo morbo somnus laborem facit, mortale: Si uero somnus prosit, non lethale. II. Vbi somnus delyrium sedat, bonum est. III. Somnus, uigilia, utraq; modum excedentia, malum. IIII. Non satietas, non fames, neq; aliud quicquam bonum est, quod naturæ modum excedat.

V. Lassitudines spontaneæ denunciant morbos. VI. Quicunq; aliqua corporis parte dolentes, plerūq; dolores nō sentiunt, his mens ægrotat.

VII. Quæ multo tempore attenuantur corpora, lente reficere oportet. Quæ uero breui, breui. VIII. Si ex morbo cibum capiens quis non fiat ualidus, significat quòd corpus uberiore alimēto utitur, Si uero cibum non accipiente hoc contingat, nosse oportet quòd euacuatione opus habet.

IX. Corpora quocunq; quis purgare uoluerit, fluida facere oportet.

x. Non pura corpora quãto plus nutries, tanto magis lædes. xi. Facilius est repleri potu, quàm cibo. xii. Quæ relinquuntur in morbis post iudicationem, recidiuã faciunt. xiii. Quibuscunque iudicatio fit, his nox grauis ante exacerbationem. Quæ uero sequitur plerunque tolerabilior est.

xiiii. In alui fluxionibus, mutationes egestionum prosunt, si non ad prauas mutentur. xv. Vbi fauces ægrotãt, aut tubercula in corpore nascuntur, excretiones cõsiderare oportet. Si enim biliosæ fuerint, corpus simul ægrotat. Si uero similes sanis fiant, tutũ est corpus nutrire. xvi. Vbi fames, non oportet laborare. xvii. Vbi cibus præter naturam copiosior ingressus fuerit, morbum facit. Ostendit autem sanatio. xviii. Eorũ quæ aceruatim & uelociter nutriũt, ueloces etiam egestiones fiũt. xix. Acutorum morborum non omnino tutæ sunt prædictiones, neque mortis, neque sanitatis. xx. Quibus dum iuuenes sunt, uẽtres humidi sunt, his senescentibus resiccantur. Quibus uero dum iuuenes sunt, uentres sicci sunt, his senescentibus humectãtur. xxi. Famẽ uini potus soluit. xxii. Quicunque morbi ex repletione fiunt, euacuatio sanat. Et quicunque ex euacuatione, repletio. Et aliorum contrarietas. xxiii. Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur. xxiiii. Septimæ quarta index est. Alterius hebdomadæ octaua principiũ est. Consideranda uero est undecima. Hæc enim quarta est secundæ hebdomadæ. Considerãda rursus decimaseptima. Ipsa enim est quarta quidẽ à decimaquarta, septima uero ab undecima. xxv. Aestiuæ quartanæ plerunque sunt breues. Autumnales uero longæ, & maxime quæ ad hyemem pertingunt. xxvi. Febrem in conuulsione fieri melius est, quàm conuulsionem in febre. xxvii. His quæ non secundum rationẽ leuant, non oportet credere, neque ualde timere ea quæ praua fiunt præter rationẽ. Pleraque enim ex talibus inconstantia sunt, & non ualde permanere, neque morari solent. xxviii. Febricitantium non omnino leuiter, permanere, & nihil minui corpus, aut etiam magis quàm pro ratione colliquari, malum est. Illud enim morbi longitudinẽ, hoc uero debilitatẽ significat. xxix. Incipientibus morbis si quid mouendum uidetur, moue: uigentibus uero, quietem agere melius est. xxx. Circa principia & fines, omnia debiliora sunt. Circa uigores uero, fortiora. xxxi. Ex ægritudine bene cibum accipienti, nihil augescere corpus, malum est. xxxii. Plerũque omnes male habentes, ab initio cibum bene capientes, & nihil augescentes, ad finem rursus cibos fastidiũt. At ab initio quidem ualde cibum auersantes, postea uero bene cibum capientes, melius liberantur. xxxiii. In omni morbo ualere mente, & bene se habere ad ea quæ exhibentur, bonum. contrarium uero, malum.

xxxiiii. In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori morbus magis affinis fuerit, quàm hi quibus nõ affinis in aliquo horum existit. xxxv. In omni morbo partes circa umbilicum & pectinem, crassitudinem habere melius est. At uehemẽs tenuitas & eliquatio, praua est. Periculosa uero talis est etiã ad infernas purgationes. xxxvi. Sana habentes corpora, dum medicamẽtis purgãtur, cito exoluũtur. Itemque qui prauo cibo utuntur. xxxvii. Qui bene habent corpore, eos operosum est medicamentis purgare. xxxviii. Paulo deterior & potus & cibus, ue

rum iucundior, melioribus quidem, sed iniucundioribus præferendus est.

XXXIX. Senes iuuenibus plerunque minus ægrotant. Quicunque uero ipsis fiunt morbi diuturni, ut plurimum commoriuntur. XL. Raucedines & grauedines, in ualde senibus non concoquuntur. XLI. Qui exoluuntur sæpe & fortiter, absque manifesta causa, derepente moriuntur. XLII. Syderationem fortem quidem soluere, impossibile est. debilem uero, non facile.

XLIII. Ex his qui strangulantur, & submerguntur, nondum autem mortui sunt, non reconualescunt quibus spuma circa os fuerit. XLIIII. Crassi admodum secundum naturam, magis cito moriuntur, quam graciles. XLV. Iuuenibus comitialibus liberationẽ faciunt mutationes, maxime ætatis, & regionum, & uictuum. XLVI. Duobus doloribus simul fientibus, non secundum eundem locum, uehementior obscurat alterum. XLVII. Circa generationem puris, dolores & febres magis contingunt, quam facto iam ipso.

XLVIII. In corporis motu, quum incœperit dolere, quiescere statim lassitudinem eximit. XLIX. Adsueti consuetos labores ferre, etiamsi fuerint debiles, aut senes, non adsuetis fortibus ac iuuenibus facilius ferũt. L. Ex multo tempore consueta, etiamsi deteriora fuerint, inconsuetis minus molestare solent. Oportet igitur etiam ad inconsueta transmutationem facere. LI. Multum & repete euacuare, aut replere, aut calefacere, aut frigefacere, aut omnino quomodocunque corpus mouere, periculosum est. Et omnis multitudo naturæ contraria est. Quod uero paulatim fit, tutum est, tum aliàs, tum si ex altero ad alterum transitus fit. LII. Omnia secundum rationem facienti, si non secundum rationem fiant, non transire oportet ad aliud, manente eo quod uisum est ab initio. LIII. Quicunque uetres humidos habẽt, dum quidem iuuenes sunt, melius degunt quam hi qui siccos habent. Verum ad senectutem deterius degunt. Resiccantur enim plerunque senescentibus. LIIII. In corporis magnitudine iuuentutem quidem degere, liberale est & non indecorum. Senectutem uero degere, inutile, & deterius paruitate.

SECTIO TERTIA.

I MVtationes temporum maxime pariunt morbos, & in temporibus magnæ mutationes frigoris, aut caloris, & reliqua iuxta rationem hoc modo. II. Naturarum aliæ quidem ad æstatem, aliæ uero ad hyemem, bene aut male se habent. III. Morborum alij ad alia tempora, bene aut male se habent: & ætates quædam ad tẽpora, & regiones, & uictus. IIII. In temporibus quum eadẽ die, modo calor, modo frigus fit, autũnales morbos expectare oportet. V. Austri auditũ grauantes, caliginosi, caput grauãtes, torpidi, dissoluentes. Quum hic præualuerit, talia in morbis patiuntur. Si uero Aquilo fuerit, tusses, fauces, alui duræ, urinæ difficultates, horrores, dolores costarum, pectoris. Quum hic dominatur, talia in morbis expectare oportet.

VI. Quũ æstas fit ueri similis, sudores in febribus multos expectare oportet. VII. In siccitatibus febres acutæ fiunt, & si quidem annus amplius talis fuerit, qualem constitutionem fecerit, plerunque tales etiam morbos expectare oportet. VIII. In constantibus temporibus, si tempestiue tempestiua reddantur, morbi constantes & iudicatu facilimi fiunt. In inconstantibus autem, incõstantes, & qui difficulter iudicãtur. IX. In autumno morbi acutissimi

tissimi, & omnino mortiferi, Ver autem saluberrimum & minime lethale.

x. Autumnus tabidis malus. xi. De temporibus si quidem hyems sicca & aquilonaris fuerit, Ver autem pluuiosum & australe, necesse est æstate febres acutas, & lippitudines, & dysenterias fieri, maxime mulieribus, & uiris natura humidioribus. xii. Si uero hyems australis, & pluuiosa, ac clemens fiat, Ver autem siccum & aquilonare, mulieres quidem quibus partus ad uer instat, ex omni occasione abortiunt. Quæ uero pariũt, impotentes ac morbosos pueros pariunt, ita ut aut statim pereant, aut tenues ac morbosi uiuant. Aliis autem dysenteriæ, & lippitudines siccæ fiunt. Senioribus uero defluxiones breui perimentes. xiii. Si uero æstas sicca fiat & aquilonaris: Autumnus autem pluuiosus & australis, capitis dolores ad hyemem fiunt, & tusses, & raucedines ac grauedines: quibusdam etiam tabes. xiiii.

Si uero aquilonaris & aquarum exors autumnus fuerit, his quidem qui humidas naturas habent, & mulieribus commodus erit. Reliquis uero fient lippitudines siccæ, & febres acutæ, & grauedines. Quibusdam uero etiam atræ biles. xv. Ex anni uero constitutionibus, in summa siccitates pluuiosis salubriores sunt, & minus lethales. xvi. Morbi in pluuiosis quidem plerunque fiunt, febres longæ, & alui fluxiones, & putredines, & comitiales, & syderationes, & anginæ. In siccitatibus uero, tabes, lippitudines, arthritides, urinæ stillicidia, & dysenteriæ. xvii. Quotidianæ uero constitutiones, aquilonares quidem corpora compingunt, & robusta, & ad motum idonea, & bene colorata, & melius audientia faciunt, & uentres resiccant, & oculos mordent, & si circa thoracem aliquis dolor prius est, magis affligunt. Australes autem corpora dissoluunt, & humectant, & grauem auditum, ac capitis grauitatem, & uertigines faciunt. In oculis autem & corporibus ægrum motum, & uentres humectant. xviii. Secundum tempora uere quidem & prima æstate, pueri, & qui his ætate cohærent, optime degunt, & maxime sani sunt. Aestate uero & autumno aliquandiu, senes. Reliquo autumno & hyeme, mediam ætatem habentes. xix. Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt. Quidam tamen magis in quibusdam ipsorum & fiunt, & exacerbantur. xx. Vere insaniæ, & atræ biles, & comitiales, & sanguinis fluxiones, & anginæ, & grauedines, & raucedines, & tusses, & lepræ, & impetigines, & uitiligines, & pustulæ ulcerosæ plurimæ, & tubercula, & morbus articularis. xxi. Aestate uero & quidam ex his, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, & uomitus, & alui profluuia, & lippitudines, & aurium dolores, & oris exulcerationes, & pudendorum putredines, & papulæ sudorosæ. xxii. Autumno autem & ex æstiuis multi, & febres quartanæ, & erroneæ, & splenes, & hydropes, & tabes, & urinæ stillicidia, & intestinorum leuitates, & dysenteriæ, & coxendices, & anginæ, & anhelationes, & uolui, & comitiales, & insaniæ, & atræ biles. xxiii. Hyeme uero pleuritides, peripneumoniæ, grauedines, raucedines, tusses, dolores pectorum, laterum ac lumborum, capitis dolores, uertigines, syderationes.

xxiiii. In ætatibus autem talia contingunt, paruis ac recens natis pueris feruida oris ulcera, uomitus, tusses, uigiliæ, timores, umbilici inflammatio-

nes, aurium humiditates. XXV. Ad dentitionem uero accedentibus, gingiuarum pruritus, febres, conuulsiones, alui profluuia, & maxime ubi dentes caninos producunt, tum crassissimis pueris, tum his qui duros uentres habent. XXVI. Senioribus autem fientibus, tonsillæ, uerticuli in occipitio intro luxationes, anhelationes, calculorū generationes, lumbrici rotundi, ascarides, uerrucæ, tumores glandularum circa aures oblongi satyriasmi appellati, strumæ, & alia tubercula, maxime uero prædicta. XXVII. Adhuc uero senioribus, & ad pubertatem accedentibus, pleraque ex his, & febres diuturnæ magis, & ex naribus sanguinis fluxiones. XXVIII. Plurimæ uero affectiones pueris iudicātur, partim in quadraginta diebus, partim in septem mensibus, partim in septem annis, partim ad pubertatem accedentibus. Quæ uero permanserint pueris affectiones, & non exolutæ fuerint circa pubertatem, aut fœmellis circa mensium eruptiones, diuturnæ fieri solent. XXIX. Iuuenibus autem sanguinis spuitiones, tabes, febres acutæ, comitiales, & alij morbi, maxime uero prędicti. XXX. His uero qui hanc ætatem excesserunt, anhelationes, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, febres ardentes, alui profluuia diuturna, bilis sursum ac deorsum effusiones, dysenteriæ, intestinorum leuitates, hæmorrhoides. XXXI. Senibus autem spirandi difficultates, & defluxiones cum tussi, urinæ stillicidia, urinæ difficultates, articulorum dolores, nephritides, uertigines, syderationes, mali habitus, pruritus totius corporis, uigiliæ, alui, oculorum, & narium humiditates, uisus hebetudines, glaucedines, auditus grauitates.

SECTIO QVARTA.

I PRægnantes medicamētis purgare oportet, si turget humor, quarto mense, & usque ad septimum. Minus uero has, Iuniores autem & seniores fœtus uereri oportet. II. In medicamētorum usu, talia ex corpore ducere oportet, qualia etiam sponte prodeūtia commoda sunt. Contrario autem modo prodeuntia, sedare. III. Si qualia oportet purgari, purgētur, cōfert & facile ferunt. Contraria uero difficulter. IIII. Medicamentis purgare oportet æstate quidē, superiores magis: hyeme uero inferiores. V. Sub canē, & ante canem, operosæ sunt medicamentorū purgationes. VI. Graciles, & facile uomētes, sursum purgare oportet, uitantes hyemem. VII. Difficulter uomentes, & moderate carnosos, deorsum, uitantes æstatem. VIII.

Tabescentes autē, uitantes superiores. IX. Atrabiliarios uero plenius inferiores. Eadem ratione cōtraria apponens. X. Purgare oportet in ualde acutis, si humor turget, eadem die. Morari enim in talibus malum est. XI.

Quibus tormina, & circa umbilicū dolores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neque aliàs soluitur, in hydropem siccū firmatur. XII. Quibus alui intestinorum leuitate affecti, eos hyeme sursum purgare malum est.

XIII. Ad ueratrum, his qui nō facile sursum purgātur, ante potionem corpora humectare oportet, ampliore cibo ac quiete. XIIII. Vbi biberit quis ueratrum, ad motus quidem corporū magis ducere oportet, ad somnos autem & quietē minus. Declarat aūt nauigatio, quòd motus corpora turbat. XV. Vbi uolueris magis ducere ueratrū, corpus moueto. Vbi uero sistere, somnum

facito

facito,& ne moueto. XVI. Veratrũ periculosum est sanas carnes habentibus. Conuulsionem enim inducit. XVII. Sine febre existenti cibi fastidium,& oris uentriculi morsus,et uertigo,& os amarescens,medicamento sursum purgante opus habere significat. XVIII. Dolores supra septũ transuersum,qui purgatione opus habent,sursum uersus purgatione indigere significant:qui uero infra,deorsum. XIX. Qui in medicamentorum potionibus,dum purgantur non sitiunt,non cessant prius quam sitierint. XX. Non febrientibus si fiat tormen,& genuum grauitas,& lumborum dolor, deorsum medicamento purgante opus habere significat. XXI. Egestiones alui nigræ,uelut sanguis niger,sua spõte prodeuntes,& cum febre,& sine febre,pessimæ sunt.& quanto plures fuerint peiores colores,tanto magis malũ est. Cum medicamento uero melius,& quanto plures fuerint colores,non malum est.

XXII. Quibuscũque morbis incipiẽtibus,si atra bilis,aut sursum aut deorsum prodierit,lethale est. XXIII. Quibuscunque ex morbis acutis,aut ex diuturnis, aut ex uulneribus,aut aliàs attenuatis, atra bilis, siue qualis sanguis niger subierit,postridie moriũtur. XXIIII. Dysenteria si ab atra bile inceperit,lethalis est. XXV. Sanguis sursum quidem qualiscũque fuerit, malus est.deorsum uero bona sunt nigra subeũtia. XXVI. Si à dysenteria occupato, ueluti carnes subierint, lethale est. XXVII. Quibus in febribus sanguinis multitudo erumpit undecunque, his in refectionibus alui humectantur. XXVIII. Quibus biliosę sunt egestiones,surditate fiente cessant.Et quibus surditas, biliosis egestionibus fientibus cessat. XXIX. Quibus in febribus sexta die rigores fiũt,difficulter iudicant. XXX. Quibus exacerbationes fiunt,quacũque tandem hora febris dimiserit, si postridie eadẽ qua antea hora corripuerit,difficulter iudicant. XXXI. Delassatis in febribus,ad articulos,& circa maxillas maxime,abscessus fiunt. XXXII.

Quibuscunque resurgẽtibus ex morbis,si quid doluerit, isthic abscessus fiũt.

XXXIII. Sed & si ante morbũ quid doluerit,isthic morbus incumbit.

XXXIIII. Si à febre occupato,tumore nõ existẽte in faucibus,suffocatio derepente cõtingat,lethale est. XXXV. Si à febre occupato collũ repente obuersum fuerit,& uix deglutire poterit,tumore nõ existente,lethale est.

XXXVI. Sudores febricitanti si inceperint,boni sunt tertia die, & quinta,& septima,& nona,& undecima,& decimaquarta, & decimaseptima, & uigesima prima, & uigesimaseptima, & trigesima prima, & trigesima quarta. Hi enim sudores morbos iudicãt.Qui uero non sic fiunt,dolorẽ significant,& longitudinẽ morbi,& recidiuas. XXXVII. Frigidi sudores cũ acuta quidẽ febre fiẽtes,mortẽ significãt:cũ mitiore uero,morbi longitudinẽ. XXXVIII.

Et ubi in corpore sudor est,illic morbũ esse declarat. XXXIX. Et ubi in corpore frigiditas aut caliditas, isthic morbus est. XL. Et ubi in toto corpore mutationes,& si corpus perfrigeretur,aut rursus calefiat,aut color alius ex alio fiat,longitudinem morbi significat. XLI. Sudor multus ex somno, citra manifestã causam fiens,corpus multo alimẽto uti significat. Si uero cibum nõ capiẽti hoc fiat,significat quòd euacuatione opus habet. XLII. Sudor multus,frigidus aut calidus,semper fluens:frigidus maiorẽ,calidus mino-

rem morbum significat. XLIII. Febres quæcunque non intermittentes per tertiam fortiores fiunt, magis periculosæ sunt. Quocunque uero modo intermiserint, quòd sine periculo sint significant. XLIIII. Quibus febres longæ, his tubercula ad articulos, aut dolores fiunt. XLV. Quibus tubercula ad articulos, aut dolores, ex febribus longis fiunt, hi pluribus cibis utuntur. XLVI. Si rigor incidat febre non intermittente, ægroto iam debili, lethale est. XLVII. Exscreationes in febribus non intermittentibus, liuidæ, & cruentæ, & graueolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probe secedentes, bonæ, & per alui egestiones, & per urinas. Si uero nō aliquid ex conducentibus excernatur per hos locos, malum est. XLVIII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ uero ardeant, ac sitim habeant, lethale est. XLIX. In febre nō intermittente, si labium, aut palpebra, aut superciliū, aut oculus, aut nasus distorqueatur: aut non uideat, aut nō audiat, æger iam debilis existens, quicquid horum fiat, propinqua mors est. L. Vbi in febre non intermittente, difficultas spirandi, & delyrium fit lethale est. LI. In febribus abscessus, qui non soluuntur ad primas iudicationes, longitudinem morbi significant.

LII. Quicunque in febribus, aut alijs ægritudinibus, ex uoluntate lachrymantur, nihil absurdi est. Qui uero non ex uoluntate, absurdum. LIII.

Quibus circa dentes in febribus uiscosa adhærent, his fortiores febres fiūt.

LIIII. Quibus plerunque tusses siccæ, parum irritantes, in febribus ardentibus, hi non ita ualde siticulosi sunt. LV. Ex glandularum tumoribus febres omnes malæ sunt, exceptis diarijs. LVI. Febricitanti sudor oboriens febre non remittente, malum. Moram enim trahit morbus, & multam humiditatem significat. LVII. A conuulsione, aut distentione neruorum uexato, febris accedens morbum soluit. LVIII. A febre ardente occupato, rigore accedente, solutio fit. LIX. Tertiana exacta in septem circuitibus ad summum iudicatur. LX. Quibus in febribus aures obsurduerunt, his sanguis è naribus effusus, aut aluus exturbata, morbum soluit.

LXI. Febrientem si non in diebus imparibus febris dimiserit, recidiuare solet. LXII. Quibus in febribus morbus regius fit ante septimum diem, malum. LXIII. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluuntur. LXIIII. Quibus in febribus morbus regius septima, aut nona, aut decimaquarta accedit, bonum, si non præcordium dextrum durum fiat: sin minus, non bonum. LXV. In febribus circa uentrem æstus uehemens, & cordis siue oris uentriculi morsus, malum. LXVI. In febribus acutis conuulsiones, & circa uiscera dolores fortes, malū. LXVII. In febribus, ex somnis, timores aut conuulsiones, malum. LXVIII. In febribus spiritus offendens, malum. Conuulsionem enim significat. LXIX.

Quibus urinæ crassæ, grumosæ, paucæ, non sine febribus, ubi copia ex his successit, tenuis prodest. Tales autem maxime prodeunt his quibus ab initio, aut breui subsidentiam habent. LXX. Quibus in febribus urinæ conturbatæ, uelut iumenti, his capitis dolores, aut adsunt, aut aderunt. LXXI.

Quibus septima die morbi iudicātur, his nubeculam habet urina, quarta die

rubram

rubram, & alia secundum rationem. LXXII. Quibus urinæ pellucidæ, albæ, malæ. Maxime autem in phreniticis comparet. LXXIII. Quibus præcordia eleuata, permurmurantia, lumborum dolore accedente, his alui humectantur, si non flatus erumpant, aut urinæ copia prodeat. In febribus autem hæc. LXXIIII. Quibus spes est abscessum fore ad articulos, eos liberat ab abscessu urina multa, & crassa, & alba prodiens, qualis in febribus laboriosis quarta die quibusdam fieri incipit. Si uero etiam ex naribus sanguis eruperit, breui admodum soluitur. LXXV. Si quis sanguinem aut pus mingat, rhenum aut uesicæ ulceratione significat. LXXVI. Quibus in urina crassa existente, carunculæ paruæ, aut ueluti pili simul exeunt, his de rhenibus excernuntur. LXXVII. Quibus in urina crassa existente, furfuracea quædam simul minguntur, his uesica scabie affecta est. LXXVIII. Qui sua sponte sanguinem mingunt, his in rhenibus uenæ ruptionem significat.

LXXIX. Quibus in urina, arenosa subsidunt, his uesica calculo laborat.

LXXX. Si quis sanguinem mingat, & grumos, & urinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in imum uentrem, & ani ac scorti intercapedinem, partes circa uesicam affectæ sunt. LXXXI. Si quis sanguinẽ & pus mingat, & squamas, & odor grauis sit: uesicæ exulcerationem significat. LXXXII.

Quibus in urinaria fistula tuberculum nascitur, his suppuratione facta & eruptione, solutio fit. LXXXIII. Mictio noctu multa fiens, medicam alui egestionem significat.

SECTIO QVINTA.

I CONuulsio ex ueratro lethalis est. II. Ex uulnere cõuulsio lethalis est.

III. Sanguine multo effuso cõuulsio aut singultus accedẽs, malũ.

IIII. Ex superflua purgatione, conuulsio aut singultus accedens, malum.

V. Si quis ebrius derepente uoce priuetur, conuulsus moritur, si nõ febris corripuerit, aut ubi ad horam qua crapulæ soluuntur peruenit, loquatur.

VI. Quicunq; à distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si uero has effugerint, sani fiunt. VII. Quibuscunq; morbi comitiales ante pubertatem fiunt, trãsmutationem habent. Quibuscũq; uero uiginti quinq; annos natis fiunt, his plerunq; cõmoriuntur. VIII.

Quicunq; pleuritici fientes, in quatuordecim diebus non repurgantur, his ad suppurationem transitio fit. IX. Tabes maxime fit ætatibus, ab anno decimo octauo, usq; ad trigesimumquintum. X. Quicunq; anginam effugiunt, his ad pulmonẽ uertitur, & in septem diebus moriuntur. Si uero has effugerint, suppurati fiunt. XI. Qui tabe infestãtur, si sputum quodcũq; tussiendo reiecerint, graue olet, dum prunis iniicitur, & capilli de capite defluunt, lethale est. XII. Quibuscũq; tabe laborantibus capilli de capite defluxerint, hi alui profluuio accedente moriuntur. XIII. Quicunq; sanguinẽ spumosum spuunt, his ex pulmone eductio fit. XIIII. A tabe occupato, alui profluuium accedens, lethale est. XV. Quicunque ex pleuritide suppurati fiunt, si in quadraginta diebus repurgati fuerint, ab ea die qua ruptio facta fuerit, liberantur. Si uero non, ad tabem transeunt. XVI. Calida frequenter ea utentibus, has noxas inducit, carnium effœminationem, neruorum impotentiam, mentis torporem, sanguinis eruptiones, animi deliquia.

Hæc

Hæc quibus mors. XVII. Frigida uero conuulsiones, antrorsum ac retrorsum distentiones, nigrores, rigores febriles. XVIII. Frigida inimica ossibus, dentibus, neruis, cerebro, spinali medullæ. Calida uero grata.

XIX. Quæcunque perfrigerata sunt, excalefacere oportet, præterquam à quibus sanguis erumpit, aut erupturus est. XX. Vlceribus frigida mordax, cutem obdurat, dolorem non suppurantem facit, nigrefacit, rigores febriles inducit, conuulsiones, distentiones. XXI. Quandoque uero in distentione sine ulcere, iuueni carnoso, æstate media, frigidæ multæ affusio, caloris reuocationem facit. Calor autē hæc soluit. XXII. Calida suppuratoria est, non in omni ulcere, maximum signum ad securitatem, cutem mollit, attenuat, dolores eximit, rigores, conuulsiones, distentiones mitigat, capitis grauitatem soluit. Plurimum autem cōfert ad ossium fracturas, maxime denudatas. Ex his autem maxime his qui in capite ulcera habent, & his quæ à frigiditate moriuntur, aut ulcerantur, & herpetibus exedētibus, sedi, pudendo, utero, uesicæ. His calida grata est & iudicans. Frigida uero inimica & occidens. XXIII.

In his frigida uti oportet unde sanguis erumpit, aut erupturus est: non super ipsas partes, sed circa ipsas unde fluit. Et quæcunque inflammationes, aut flammei ardores, ad ruborem & subcruentum colorem ex nouo sanguine tendunt, ad eas ipsas. nam ueteres nigrefacit. & ad sacrum ignem non exulceratum. nam exulceratum lædit. XXIIII. Frigida uelut nix, glacies, pectori inimica sunt, tusses mouēt, & sanguinis eruptiones, ac defluxiones inducunt. XXV. Tumores in articulis, & dolores absque ulcere, & podagricas affectiones, & conuulsiones: Horum plurima frigida multa affusa leuat, & attenuat, & dolorem soluit. Torpor enim dolorem soluit. XXVI. Aqua quæ cito calescit, & cito perfrigeratur, leuissima est. XXVII. Quibus bibendi appetentiæ noctu ualde sitientibus, si obdormierint bonum est.

XXVIII. Menses ducit aromatum suffitus. Multis autem modis etiam ad alia commodus esset, si non capitis grauitatem induceret. XXIX.

Prægnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor, quarto mense, & usque ad septimum. Minus uero has. Iuniores uero & seniores fœtus uereri oportet. XXX. Mulierem uterum gerentem ab aliquo acuto morbo corripi, lethale est. XXXI. Mulier uterum gerens secta uena abortit, & magis si maior fuerit fœtus. XXXII. Mulieri sanguinem uomenti, mensibus erumpentibus solutio fit. XXXIII. Mulieri mensibus deficientibus, sanguinem ex naribus fluere, bonum est. XXXIIII. Mulieri uterum gestanti si aluus multum fluxerit, periculum est ut abortiat.

XXXV. Mulieri quæ ab uteri strangulationibus uexatur, aut difficulter parit, sternutatio accedens, bonum. XXXVI. Mulieri mēses decolores, & non eodem tempore semper fientes, purgatione opus esse significant.

XXXVII. Mulieri uterum gestanti, si mammæ repente graciles fiant, abortit. XXXVIII. Mulieri uterum gestanti, si altera mamma gracilis fiat, gemellos gestans alterum abortit. Et si quidem dextera gracilis fiat, masculum: si uero sinistra, fœmellam. XXXIX. Si mulier quæ neque prægnans est, neque peperit, lac habet: menses ipsius defecerunt. XL. Mulieribus quibuscunque ad mammas sanguis colligitur, insaniam significat.

XLI. Mulierem si uelis cognoscere, an prægnans sit, ubi dormire uolet, aquam mulsam bibendam dato. Et si quidem tormen habuerit circa uentrẽ, prægnans est. Si uero nõ, prægnans non est. XLII. Mulier pręgnans si quidem masculum gestat, bene colorata est. Si uero fœmellam, male colorata.

XLIII. Si mulieri prægnanti ignis sacer in utero fiat, lethale est.

XLIIII. Quæcunqꝫ præter naturam tenues existentes, uterum gestant, abortiunt priusquam crassescant. XLV. Quæcunqꝫ uero moderate corpus habentes, abortiunt bimestres & trimestres, sine causa manifesta, his uteri acetabula muco plena sunt, & non possunt fœtum continere præ grauitate, sed abrumpitur. XLVI. Quæcunqꝫ præter naturam crassæ existentes, non concipiũt in utero, his omentum osculum uteri comprimit, & priusquam attenuentur, non concipiunt. XLVII. Si uterus in coxam incũbens, suppuratus fuerit, necesse est curationem ex medicamentis, per linamenta ipsi adhibere. XLVIII. Fœtus masculi quidem in dextris, fœminæ uero in sinistris magis. XLIX. Vt secundæ excidant, sternutatorio indito, nares & os apprehendito. L. Mulieri menses si cohibere uoles, cucurbitam q̃ maximam ad mammas appone. LI. Quæcunqꝫ uterum gestant, his osculum uterorum clausum est. LII. Mulieri uterum gestanti si multum lac ex mammis fluat, debilem fœtum significat. Si uero solidæ fuerint mammæ, saniorem fœtum significant. LIII. Quæ corrupturæ sunt fœtus, his mammæ graciles fiunt. Si uero rursus duræ fiant, dolor erit aut in mammis, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus, & non corrumpunt. LIIII. Quibus os uterorum durũ est, his necesse est osculũ uterorum clausum esse. LV. Quæcunqꝫ in utero habentes, à febribus corripiuntur, & fortiter attenuantur sine manifesta occasione, difficulter pariunt & periculose: aut abortum facientes periclitantur. LVI. In fluxu muliebri, conuulsio & animi deliquium si accedat, malum est. LVII. Mensibus pluribus prodeuntibus morbi fiunt, & non prodeuntibus, ab utero morbi contingunt. LVIII. Ex intestino recto, & utero inflammato, urinæ stillicidium accedit, & ex rhenibus suppuratis urinæ stillicidium accedit. Verum ex hepate inflammato, singultus accedit.

LIX. Si mulier in uentre non concipit, uelis autem scire an conceptura sit, uestimentis circumtectam ex infernis suffito. Et si quidem odor per corpus tibi procedere uideatur ad nares & ad os, scito quòd ipsa non propter seipsam infœcunda est. LX. Si mulieri uterum gestanti purgationes prodeunt, imposibile est fœtum sanum esse. LXI. Si mulieri purgationes non prodeunt, neqꝫ horrore, neque febre accedente: uerum cibi fastidia ipsi accidunt, hanc in uentre habere existimato. LXII. Quæcunqꝫ frigidos ac densos uteros habent, non concipiunt: & quæcunqꝫ humidos habent uteros, nõ concipiunt. Extinguitur enim in ipsis genitura. Et quæcunqꝫ siccos magis & adustos. Præ inopia enim alimẽti corrũpitur semen. Quæcũqꝫ uero ex utrisqꝫ temperamentum habent moderatũ, tales fœcundæ fiunt. LXIII. Similiter autem in masculis. Aut enim propter corporis raritatem, spiritus extra fertur, ut semen non deducat: aut propter densitatem, humor non procedit foras: aut propter frigiditatem non cõcalescit, ut ad hunc locum cõgregetur: aut propter caliditatẽ, hoc idẽ cõtingit. LXIIII. Lac dare caput dolẽtibus, malũ. Malũ

etiam

etiam febricitantibus,& quibus præcordia eleuata permurmurantia, & siticulosis. Malum & quibus biliosæ alui egestiones in febribus acutis sunt, & quibus sanguinis multi egestio facta est. Conuenit autem exhibere tabescentibus, non ualde multũ febrientibus,& in febribus longis, debilibus, nullo ex prædictis signis præsente, sed præter rationem consumptis. LXV. Quibus tumores in ulceribus apparent, non ualde cõuelluntur, neq; insaniunt. His autẽ derepente dissipatis, retrorsum quidem cõuulsiones & distentiones fiunt: antrorsum uero, insaniæ, lateris dolores acuti, aut suppuratio, aut dysenteria, si rubicundi magis fuerint tumores. LXVI. Si in uulneribus fortibus ac prauis, tumor non appareat, magnum malum. LXVII. Tumores laxi boni, crudi mali. LXVIII. Dolenti posteriorem capitis partem, uena recta in fronte secta prodest. LXIX. Rigores incipiunt, mulieribus quidem ex lumbis magis,& per dorsum ad caput. Verũ & uiris magis posteriore corporis parte q̃ anteriore, uelut ex cubitis ac femoribus. Sed et cutis rara est. Indicat autem pilus. LXX. Qui à quartanis corripiuntur, non ita ualde à conuulsionibus corripiuntur. Si uero prius corripiantur, & quartana insuper accedat, cessant. LXXI. Quibus cutis circũtenditur arida ac dura, hi sine sudore moriuntur. Quibus uero laxa ac rara, cum sudore moriuntur.

LXXII. Morbo regio laborantes, non ita ualde flutuosi sunt.

SECTIO SEXTA.

I IN diuturnis intestinorum leuitatibus, ructus acidus accedẽs, qui prius nõ erat, signum bonum. II. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, morbosius sani sunt: quibus uero uice uersa, salubrius.

III. In longis intestinorũ leuitatibus, cibi fastidium malum, & cum febre peius. IIII. Vlcera circũglabra maligna sunt. V. Dolores in lateribus, & in pectoribus, & in alijs partibus, an multũ differunt, considerandũ est.

VI. Rhenum affectiones, & quæ circa uesicam consistunt, operose sanãtur in senibus. VII. Dolores circa uentrẽ fientes, sublimes quidẽ leues sunt; non autem sublimes, fortiores. VIII. Hydropicis fientia ulcera in corpore, non facile sanantur. IX. Latæ pustulæ non ualde pruriginosæ sunt.

X. Caput dolenti & circũdolenti, pus, aut aqua, aut sanguis fluens per nares, aut os, aut aures, soluit morbum. XI. Atrabiliarijs, & Phreniticis, hæmorrhoides accedentes, bonum. XII. Hemorrhoidas sananti diuturnas, si non una seruata fuerit, periculum est hydropem aut tabem accedere.

XIII. A singultu detento, sternutationes accedentes soluunt singultum.

XIIII. Ab hydrope detento, ubi aqua in uenis ad uentrem cõfluxit, solutio fit. XV. A profluuio alui longo correpto, uomitus sponte accedens, soluit alui profluuium. XVI. A pleuritide aut peripneumonia occupato, alui profluuium accedens, malum. XVII. Lippientem alui profluuio corripi, bonum. XVIII. Vesicam dissectam habẽti, aut cerebrũ, aut cor, aut septum transuersum, aut tenue aliquod intestinum, aut uentriculum, aut hepar, lethale est. XIX. Vbi dissectum fuerit os, aut cartilago, aut neruus, aut genæ pars tenuis, aut præputium, neq; augescit, neq; coalescit.

XX. Si in uentrem sanguis effusus fuerit præter naturam, necesse est suppurari. XXI. In insanientibus, uaricibus aut hæmorrhoidibus accedentibus

bus, insaniæ solutio fit. XXII. Quicunq; dolores ex dorso ad cubitos descendunt, uenæ sectio soluit. XXIII. Si timor & tristitia multo tẽpore perseueret, atrabiliariũ hoc signum est. XXIIII. Si ex intestinis tenuibus aliquod dissectum fuerit, non coalescit. XXV. Ignem sacrum ab externis intro cõuerti, non bonũ: ab internis uero extra, bonũ. XXVI. Quibus in febribus ardẽtibus tremores facti fuerint, mentis emotio soluit.

XXVII. Quicũq; suppurati aut hydropici, secantur aut uruntur, hi pure aut aqua aceruata effluente, omnino moriuntur. XXVIII. Eunuchi nõ laborant podagra, neq; calui fiunt. XXIX. Mulier non laborat podagra, si non menses ipsi defecerint. XXX. Puer non laborat podagra, ante ueneris usum. XXXI. Oculorũ dolores meri potus, aut balneũ, aut fomentum, aut uenæ sectio, aut medicamenti potio soluit. XXXII. Balbi ab alui profluuio longo maxime corripiuntur. XXXIII. Acidum ructũ habentes, non ita ualde pleuritici fiunt. XXXIIII. Quicũq; calui sunt, his uarices magnæ non fiunt. Quibuscũq; uero caluis uarices accedunt, hi rursus hirsuti sunt. XXXV. Hydropicis tussis accedens, malum.

XXXVI. Vrinæ difficultatem soluit uenæ sectio. Secare uero oportet internas. XXXVII. Ab angina detento tumorem fieri foris in collo, bonum est. XXXVIII. Quibuscũq; occulti cancri fiunt, eos nõ curare melius est. Si enim curantur, citius moriũtur. Si uero non curentur, multũ tempus perdurant. XXXIX. Conuulsio fit aut à repletione, aut euacuatione. Sic autem & singultus. XL. Quibuscũq; citra præcordiũ dolores fiũt, absq; inflammatione, his febris accedens dolorem soluit. XLI. Quibuscunq; suppuratum quid in corpore existens, significationem de se nõ præbet, his propter puris aut loci crassitudinẽ, sui significationẽ nõ exhibet. XLII. Morbo regio laborantibus hepar durũ fieri malum est. XLIII. Quicũq; splenici à dysenteria corripiũtur, his longa accedente dysenteria, aut hydrops accedit, aut intestinorum leuitas, & pereunt. XLIIII. Quibuscunq; ex urinæ stillicidio uoluulus accedit, hi in septem diebus pereunt, si non febre accedente urina satis fluxerit. XLV. Vlcera quæcunq; annua fiũt, aut diutiore tempore durant, necesse est os abscedere, & cicatrices cauas fieri. XLVI. Quicunq; gibbosi ex anhelatione, aut tussi fiunt, ante pubertatem pereunt.

XLVII. Quibuscũq; uenæ sectio, aut medicamentũ conducit, his uere uenam secare, aut medicamentũ purgans exhibere conuenit. XLVIII. Splenicis dysenteria accedens, bonum. XLIX. Quicunq; podagrici morbi fiunt, hi sedata inflãmatione, in quadraginta diebus restituũtur. L. Quibus cerebrum dissectum fuerit, his necesse est febrem, & bilis uomitũ accedere.

LI. Quibuscunq; sanis derepente dolores fiũt in capite, & statim uoce intercepta iacent, ac stertunt, in septẽ diebus pereunt, si non febris apprehendat.

LII. Considerare uero oportet etiam sub oculis apparitiones in somnis. Si enim albæ partis quid subapparuerit, non commissis palpebris, si id nõ ex alui profluuio, aut medicamenti potione fuerit, malum signum & ualde lethale est.

LIII. Desipientiæ cum risu quidem fientes, securiores sunt: cum studio uero serio, periculosiores. LIIII. In acutis affectionibus, quæ cũ febre fiũt, luctuosæ respirationes, malũ. LV. Podagricæ affectiones uere & autũno

ut plurimum mouentur. LVI. Atrabiliarijs morbis periculosi humorum à loco ad locum decubitus, aut ſyderationẽ corporis, aut cõuulſionem, aut inſaniam, aut cæcitatem ſignificant. LVII. Syderationes uero maxime fiunt, ætate à quadrageſimo anno uſq; ad ſexageſimum. LVIII. Si omentũ exciderit, neceſſe eſt putrefieri. LIX. Quibuſcunq; à coxendicum morbo uexatis, coxa excidit, & rurſus incidit, his muci accedunt. LX. Quibuſcũq; à coxendicum morbo diuturno uexatis, coxa excidit, his crus tabeſcit, & claudicant, ſi non uſti fuerint.

SECTIO SEPTIMA.

I IN acutis morbis frigiditas extremarum partium, malum. II. Ex oſſe ægrotante, caro liuida, malum. III. Ex uomitu ſingultus, & oculi rubicundi, malum. IIII. Ex ſudore horror, non bonum. V. Ex inſania, dyſenteria, aut hydrops, aut mentis emotio, bonum. VI. In morbo diuturno cibi faſtidium, & meracæ alui egeſtiones, malum. VII. Ex multo potu rigor, & delyrium, malum. VIII. Ex tuberculi intus ruptione, exolutio, uomitus, & animi deliquium fit. IX. Ex ſanguinis fluxu delyrium, aut etiam conuulſio, malum. X. Ex uoluulo uomitus, aut ſingultus, aut conuulſio, aut delyrium, malum. XI. Ex pleuritide peripneumonia, malum. XII. Ex peripneumonia phrenitis, malum. XIII. Ex ardoribus uehementibus conuulſio, aut diſtentio, malum. XIIII. Ex plaga in caput, ſtupor, aut delyrium, malum. XV. Ex ſanguinis ſputo, puris ſputum, malum. XVI. Ex puris ſputo, tabes, & fluxus, malum. Poſtquam uero ſputum ſupprimitur, moriuntur. XVII. Ex hepatis inflammatione ſingultus, malum. XVIII. Ex uigilia conuulſio, aut delyrium, malum. XIX. Ex oſsis denudatione, ignis ſacer. XX. Ex igne ſacro, putrefactio, aut ſuppuratio. XXI. Ex forti pulſu in ulceribus, ſanguinis eruptio. XXII. Ex dolore diuturno partium circa uentrem, ſuppuratio. XXIII. Ex meraca alui egeſtione, dyſenteria. XXIIII. Ex oſsis diſſectione delyrium, ſi ad uacuum uſq; proceſſerit. XXV. Ex medicamenti potione conuulſio, lethale. XXVI. Ex dolore forti partium circa uentrem, frigiditas extremarum partium, malum. XXVII. Mulieri uterum gerenti, teneſmus accedens abortire facit. XXVIII. Quodcunq; os præſectum fuerit, aut neruus in corpore, neq; augeſcit, neq; coaleſcit. XXIX. Si à pituita alba detento, uehemens alui profluuium accedat, ſoluit morbum. XXX. Quibuſcunq; ſpumoſæ alui egeſtiones ſunt in alui profluuijs, his de capite pituita defluit. XXXI. Quibuſcũq; febricitantibus, in urinis ſubſidẽtiæ craſsiores polentæ partes referentes fiunt, longũ morbum ſignificant. XXXII. Quibus uero bilioſæ ſubſidentiæ, ab initio tenues, acutum morbũ ſignificant. XXXIII. Quibuſcunq; diſparatæ urinæ ſunt, his uehemens turbatio in corpore eſt. XXXIIII. Quibus in urinis bullæ ſuperſtant, rhenum affectiones ſignificant, & morbum fore longum. XXXV. Quibus pingue eſt id quod ſuperſtat, & aceruatum, his rhenum affectiones, easq; acutas ſignificat. XXXVI. Quibus uero iam nephriticis ex rhenibus affectis prædicta ſigna accidunt, doloresq; circa muſculos ſpinales fiũt, ſi quidem circa externos locos fiant, etiam abſceſſus extrinſecus futuros

ros expecta. Si uero dolores magis circa internos locos fiant, etiam abscessus magis intus fore expecta. XXXVII. Quicunque sanguinē uomunt, sine febre quidem, salutare est: uerum cum febre, malum. Perfrigerantibus autem & adstringentibus curare oportet. XXXVIII. Defluxiones in uentrē supernum, in uiginti diebus suppurantur. XXXIX. Si quis sanguinē mingat, & grumos, & urinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in ani ac scorti intercapedinem, & imum uentrem ac pectinem, partes circa uesicam ægrotare significat. XL. Si lingua derepente impotens fiat, aut aliqua corporis pars syderata, atrabiliariū tale existit. XLI. Si senioribus nimiū purgatis singultus accedat, non bonū est. XLII. Si febris non à bile habeat, aqua multa calida in caput affusa, febris solutio fit. XLIII. Mulier ambidextra nō est. XLIIII. Quicunque suppurati urūtur, si quidem pus purū fluat & album, euadunt. Si uero subcruentū, & carnosum, ac graueolens, pereunt.

XLV. Quicunque hepar suppuratū uruntur, si quidem pus purum fluat, & album, superstites euadunt. In tunica enim pus his inest. Si uero uelut amurca fluat, pereunt. XLVI. In doloribus oculorum, ubi merum bibendum dedisti, & multa calida lauisti, uenam secato. XLVII. Hydropicum si tussis uexet, desperatus est. XLVIII. Vrinæ stillicidium, & urinæ difficultatē, uini potus & uenæ sectio soluit. Secare uero oportet internas.

XLIX. Ab angina detento, tumor & rubor in pectore accedens, bonum. Foras enim uertitur morbus. L. Quibuscunque corruptū fuerit cerebrum, in tribus diebus pereunt. Si uero has effugerint, sani fiunt. LI. Sternutatio fit ex capite, percalescēte cerebro, aut uacuo quod est in capite perhumescente. Aer enim qui intus est, foras erumpit. Strepitum uero edit, quia trāsitus est ipsi per angustum. LII. Quibuscūque hepar circūcirca dolet, his febris accedens soluit dolorem. LIII. Quibuscunque sanguinem de uenis auferre conducit, his uere uenam secare conuenit. LIIII. Quibus inter uentrem & septum transuersum pituita conclusa est, & dolorem exhibet, nō habens exitum ad neutrum uentrem, his per uenas ad uesicam conuersa pituita, morbi solutio fit. LV. Quibus hepar aqua repletum, ad omētum eruperit, his uenter aqua impletur, & moriuntur. LVI. Anxietatem, oscitationem, horrorem, uinum æquali mēsura aquæ ammixta potum soluit. LVII. Quibus in urinaria fistula tubercula fiunt, his suppuratione facta & eruptione, soluitur dolor. LVIII. Quibus cerebrum cōcussum fuerit ex aliqua causa, eos statim uoce priuari necesse est. LIX. Corporibus humidas carnes habentibus, famē inducere oportet. fames enim corpora siccat. LX. Vbi in toto corpore mutationes, & corpus perfrigeratur, & rursus calescit, aut color alius ex alio mutatur, longitudinem morbi significat. LXI. Sudor multus, calidus aut frigidus, semper fluens, humorem abducere oportere significat, forti quidem superne, debili uero, inferne. LXII. Febres non intermittentes, si per tertiam fortiores fiant, periculosę sunt. Quocūque uero modo intermiserint, sine periculo esse significat. LXIII. Quibus febres longæ sunt, his aut tubercula, aut ad articulos dolores fiunt. LXIIII. Quibus tubercula diutina, aut ad articulos dolores, ex febribus fiunt, hi cibis pluribus utuntur.

LXV. Si quis febricitanti cibum det, quem sano exhibet, sano quidem ro-

bur, ægroto uero morbus est. LXVI. Quæ per uesicam prodeunt inspicere oportet, an qualia sanis prodeunt. Quæ igitur minime similia his sunt, ea morbosiora sunt. Quę uero similia sanis, ea minime morbosa. LXVII. Et quibus alui egestiones, si stare permiseris, & non moueris, subsistunt ueluti ramenta: si paucæ fuerint, modicus morbus est: si multæ, multus. His cõfert subpurgare aluum. Si uero non purgata aluo, sorbitiones dederis, lædes. & quanto plures dederis, magis lædes. LXVIII. Quibuscunque cruda deorsum secedunt, ex atra bile sunt: si plura, copiosiore: si pauciora pauciore.

LXIX. Exscreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, & cruentæ, & graueolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probe secedẽtes, bonæ, & per aluum, & per uesicam. & ubi sanè quid secedens constiterit non purgatum, malum. LXX. Corpora quocunque quis purgare uoluerit, fluida facere oportet. Et si quidem sursum, sistere aluum. Si uero deorsum, humectare.

LXXI. Somnus, uigilia, utraque modum excedentia, morbus.

LXXII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ uero ardeant, & febris habeat, lethale est. LXXIII. In febre non intermittente, si labium, aut nasus, aut oculus, aut supercilium distorqueatur: aut non uideat, aut non audiat, æger iam debilis existens: quicquid horum fiat, propinqua mors est. LXXIIII. Ex pituita alba, hydrops accedit. LXXV. Ab alui profluuio, dysenteria. LXXVI. A dysenteria, intestinorum leuitas accedit. LXXVII. Ex corruptione, abscessus ossis.

LXXVIII. Ex sanguinis uomitu, tabes, & puris purgatio sursum. Ex tabe, fluxus ex capite. Ex fluxu, alui profluuiũ. ex alui profluuio, suppressio purgationis sursum uersus. ex suppressione, mors. LXXIX. Qualia etiam sint in uesicæ ac alui egestionibus, inspicere oportet, et in his quæ per carnes excernuntur, & sicubi alibi à natura recedat corpus, si parum, paruus est morbus: si multum, multus: Si uero ualde multus sit recessus, lethale hoc est.

LXXX. Quicunque supra quadraginta annos phrenitici fiunt, non ita ualde sani fiunt. Minus enim periclitantur, quorum naturæ, & ætati, morbus affinis fuerit. LXXXI. Quibuscunque in ægritudinibus oculi ex uoluntate lachrymantur, bonum. Quibus uero citra uoluntatem, malum.

LXXXII. Quibus in febribus quartanis sanguis ex naribus fluxerit, malum est. LXXXIII. Sudores in diebus iudicatorijs fientes, uehementes & ueloces periculosi sunt, qui expellũtur ex fronte uelut guttæ, & aquæ salientes, & frigidi ualde ac multi Necesse est enim talem sudorem prodire cũ uiolentia, & doloris excessu, ac expresione diuturna. LXXXIIII. Ex morbo diuturno, etiam alui defluxus, malum. LXXXV. Quæcunque non sanant medicamenta, ea ferrum sanat. Quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat. Quæ ignis non sanat, ea incurabilia putare oportet.

HIPPOCRATIS COI LIBER PRAENOTIONVM, IANO CORNArio Medico Physico interprete.

EDICVM prænotionem adhibere, optimum esse mihi uidetur. Prænoscens enim & prædicēs apud ægrotos, & præsentia, & præterita, & futura, & quæ ipsi ægroti relinquunt exponens, fidem utiq; fecerit, quod ægrotorum res magis cognoscat, quare audebunt homines seipsos medico committere. At uero curationem optime fecerit, ubi prænouerit futuras affectiones. Sanos equidem facere omnes ægrotos impossibile est, hoc enim præstātius esset, quàm prænoscere in posterum euentura. Quandoquidem uero homines moriūtur, alij priusquā medicum uocent, præ uiolentia morbi: alij uero accito etiā medico, derepente uita decedunt, quidam ubi unam uixerunt diem, quidam tempore paulo diutiore, anteaquā medicus per artem aduersus singulos morbos repugnet: itaq; nosse oportet talium affectionum naturas, quantum corporum uires excedūt. Simul uero & si quid diuini in morbis inest, etiam huius prænotionem ediscere. Ita enim merito admirationi fuerit, & medicus bonus extiterit. Nā quos superstites manere possibile est, eos adhuc magis recte conseruare poterit, ex multo tempore antea consilium adhibens ad singula. & tum morituros, tum seruandos, prænoscens ac prædicens, à culpa exors fuerit. Considerare porrò hoc modo conuenit in morbis acutis, primū quidem faciem ægroti, an similis sit his quæ in sanis sunt, maxime uero an ipsa sibijpsi. Ita enim optima fuerit. Si uero maxime contraria simili fuerit, horrendissima est, Talis autem fuerit, nasus acutus, oculi caui, tempora collapsa, aures frigidæ ac contractæ, & extremitates aurium auersæ, & cutis circa frontem dura & circumtenta ac arida, & color totius faciei pallidus. aut etiam niger, & liuidus, aut plumbeus. Siquidem igitur in principio morbi facies talis fuerit, & nondum ex alijs coniecturam facere licuerit, interrogare oportet, num uigilauerit homo, aut alui excrementa ualde liquida sint, aut fames aliqua ipsum teneat. Et si quidem horum aliquid confiteatur, minus graue esse putandum est. Iudicantur autem & cognoscūtur talia in die ac nocte, si ob has causas facies talis fuerit. Si uero nihil horū esse dicat, neq; in prædicto tempore considat, nosse conuenit morti proximum esse. At si uetustiore existente morbo, aut triduano, aut quatriduano, talis fuerit facies, de his interrogare oportet, de quibus etiam prius iussi: itemq; alia signa considerare, & in uniuersa facie, & in corpore, & in oculis. Si enim lucem fugiant, aut inuoluntarie lachrymētur, aut distorqueātur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeāt, aut uenulas liuidas aut nigras in ipsis habeāt, aut lemæ ac sordes circa oculos appareant, aut etiam instabiles, aut eminentes, aut caui uehementer facti, aut squallentes & obscuri fuerint: aut color totius faciei alteratus fuerit. Hæc omnia mala & perniciosa esse putandum est. Considerare uero conuenit etiam oculorū subapparitiones in somnis. Si enim albæ quid partis subapparuerit, palpebris non commissis, si id non ex alui profluuio, aut medica-

menti potione fuerit, aut ęgrotus non ita dormire consueuerit, malum signum & ualde lethale est. Si uero retorta, aut contracta fiat, aut liuida, aut pallida palpebra, aut labium, aut nasus, cum aliquo ex alijs signis, morti proximũ esse sciendum est. Lethale est etiam habere labia resoluta, & pendentia, & frigida, & albicantia facta. Decumbentem ægrotum à medico deprehendi conuenit in latus dextrum aut sinistrum, & manus, & collum, & crura modice inflexa habentem, & totum corpus flexibile situm. Ita enim plurimi ex sanis decumbunt. Optimi autem sunt decubitus qui sanorum decubitibus similes existũt. At uero supinũ iacere, & manus, & collum, & crura extenta habere, minus bonum est. Si uero etiam pronus fiat, & de lecto ad pedes delabatur, magis horrendum est. Si uero nudos quoq; pedes habere comperiatur, nec admodum calidos: et manus, & collum, ac crura inæqualiter disiecta, ac nuda, malum est. Anxietatem enim significat. Lethale est & hiantem semper dormire: & crura supini iacentis ualde incuruata esse ac complicata. At in uentrem decumbere, si quis non sit adsuetus dum sanus fuit ita dormire, delyrium significat, aut dolorem locorum circa uentrem. Cęterũ erectum sedere uelle ægrum in morbi uigore, in omnibus morbis acutis malum est, pessimũ aũt in peripneumonicis pulmone inflammato. Dentibus stridere in febribus, quibus nõ familiare id est à pueris, furiosum ac lethale est. Verum prædicere oportet ab utrisq; periculum futurũ. Si uero etiam delyrus hoc faciat, perniciosum ualde iam existit. Vlcus autem siue prius factum fuerit, siue in morbo accesserit, considerare oportet. Si enim periturus est homo, ante mortem liuidum ac siccum erit, aut etiam pallidum & siccum. At de manuũ latione ita sentio. Quæ in febribus acutis, aut peripneumonijs, aut in phrenitide, aut capitis dolore, ante faciem feruntur, et frustra uenantur, & festucas legunt, & floccos de uestibus euellunt, & de pariete paleas detrahunt, eas omnes malas & lethales esse. Spiritus densus dolorem significat, aut inflammationem, in locis supra septũ transuersum. Qui uero magnus exspiratur, & per multum temporis interuallum, delyrium indicat. Si uero frigidus è naso & ore exspiretur, ualde iam perniciosus est. Bonam autem spirationem ualde magnam uim habere ad salutẽ, in omnibus acutis morbis putare cõuenit, qui cum febribus sunt, & in quadraginta diebus iudicantur. Sudores optimi sunt in omnibus acutis morbis, qui in diebus iudicatorijs fiunt, & febrem perfecte submouent. Boni uero sunt, qui per totum corpus fientes, hominem facilius morbum ferre faciũt. Qui uero tale quid non effecerint, incommodi sunt. Pessimi autem sunt frigidi, & tantum circa caput & faciem fientes, & circa ceruicem. Hi enim cum acuta quidem febre, mortem præsignificant: cum mitiore uero, longitudinem morbi. Et qui per totum corpus fiunt, similiter significant his qui circa caput. At uero milioformes, & solum circa collum fientes, mali sunt. Qui uero cum guttis fiunt, & euaporant, boni sunt. Considerare porrò conuenit sudores in summa. fiunt enim aliqui propter corporum exolutionem, aliqui propter inflammationis uigorem. Præcordium optimũ est doloris exors, & molle, & æquale, tum in dextra, tum in sinistra parte. At inflammatum, aut dolorem exhibens, aut dextræ partes inæqualiter affectæ ad sinistras: hæc omnia obseruare oportet. Si uero etiam pulsus inerit in præcordio, turbationem significat aut delyrium. Verum

oculos

oculos talium insuper intueri oportet. Si enim oculi frequenter moueantur, furiosos hos fore timor est. Tumor in præcordio durus existens & dolorosus, pessimus quidem est si per totum fuerit præcordium. Si uero fuerit in altera parte, minus periculosus est in sinistra. Significāt autem eiusmodi tumores, in principio quidem, mortem breui affuturam. Si uero uiginti dies transgrediatur, tum febris detinens, tum tumor non considens, ad suppurationē conuertitur. Cōtingit autē his in primo circuitu, etiā sanguinis eruptio è naribus, & ualde prodest. Verū interrogare cōuenit, an caput doleant, aut hebetem uisum habeant. Si enim horū quid fuerit, ad eum locū repit. Magis tamen in iunioribus quinque ac triginta annis, sanguinis eruptionē expectare conuenit. At uero molles tumores, & doloris exortes, et qui digito cedunt, diuturniores iudicationes faciunt, & minus illis sunt horrendi. Si uero trāsgrediatur sexaginta dies febris detinens, & tumor non considat, suppuratū fore significat & hunc, & eum qui in reliquo uentre est eodem modo. Quicunque igitur tumores dolorosi sunt, & duri, & magni, periculum mortis breui affore significant. Qui uero molles, & doloris exortes sunt, & digito compressi cedunt, diuturniores illis sunt. Cæterum tumores in uentre minus faciunt abscessus, quàm hi qui sunt in præcordijs. Minime uero hi qui sub umbilico consistunt, ad suppurationē conuertuntur. Sanguinis uero eruptionem, ex supernis locis maxime expectare oportet. Omniū autem tumorū diuturnorum circa hos locos, suppurationes cōsiderare cōuenit. Sunt aūt suppurationes hinc fientes hoc modo cōsiderandæ. Quęcūque extra uertūtur, optimæ sunt, quæ paruæ sunt, & quę maxime foras eminentes, & in acutū fastigiatæ. Quæ uero magnæ sunt, & latę, & minime in acutum fastigiatæ, pessimæ sunt. Quæcūque uero intro rūpuntur, optimæ sunt quæ nihil cum externo loco cōmunicant, sed sunt cōtractæ, & doloris exortes, & totus externus locus cōcolor apparet. At uero pus optimum est, si est album & æquale, & leue, & quę minime graueolens. Quod uero huic contrariū est, pessimum est. Aquæ porrò inter cutem, ex acutis morbis obortæ, omnes malæ sunt. Neque enim à febre liberant, & ualde dolorosæ sunt, ac lethales. Incipiūt autē pleræque à laterū mollitudine, & à lumbis: aliquæ uero etiā ab hepate. Quibus igitur à laterū mollitudine & lūbis, principia fiūt, his & pedes intumescūt, & alui profluuia diuturna ipsos tenent, quę neque dolores ex laterū mollitudine ac lumbis soluūt, neque uentrē molliunt. Quibuscūque uero ab hepate aquę inter cutē oriuntur, his tusses tussiēdique prōptitudo accedit, & nihil memorabile expuūt, & pedes tumēt, & uenter nō egerit nisi dura, & coactus, & circa aluum fiūt tumores, aliqui in dextra, aliqui in sinistra parte, tum cōsistentes, tum considentes. Caput aūt & manus, & pedes, si frigida sunt, malum est, ubi & uenter, & latera calida sunt. Optimū uero est & totū corpus calidum esse, ac molle. Cōuerti aūt cōuenit facile ægrotū, & in attollēdo se leuē esse. Si uero grauis esse appareat, & reliquo corpore, & manibus, & pedibus, magis periculosum est. Si uero supra grauitatē, ungues & digiti liuidi fiāt, mors euestigio expectanda est. At si digiti ac pedes penitus nigrescūt, minus perniciosi sunt quā liuidi. Verū et alia signa cōsiderare oportet. Si enim facile ferre uideatur malū, et aliud quoddā ex salutarib. ad hęc signa subindicet, morbū ad abscessum uerti spes est, ita ut ęger quidē superstes māsurus sit, corporis uero partes nigrefactæ casurę.

Testes & pudenda reuulsa, dolores fortes significant, & periculum lethale. Quod uero ad somnos attinet, quemadmodum secundum naturam cõsuetum nobis est, interdiu uigilare oportet, noctu dormire. Si uero hoc fuerit transmutatum, peius est. Minime uero lædi æger poterit, si dormiat mane ad tertiam partem diei. Qui uero ab hoc tempore fiunt somni, deteriores sunt. Pessimum autem est non dormire, neq; noctu, neq; interdiu. Aut enim præ dolore ac afflictionibus uigiliæ adsunt: aut delyrium aderit ab hoc signo. Egestio alui optima est, mollis & cohærens, & secundum horam, in qua etiam à sano egerebatur. Iuxta copiam uero, pro ratione ciborum ingestorum. Tali enim contingente exitu, uenter infernus sanus fuerit. Si uero liquida fuerit egestio, conducit neq; stridere, neq; frequẽtem esse, & paulatim secedere. Delassatur enim homo ex frequenti desessu, & uigilias utique contraxerit. Si uero sæpe aceruatim egerit, periculum est ne in animi deliquium incidat. Quin & iuxta copiam ingestorum egerere oportet, bis aut ter in die, & noctu semel. Plura uero mane, quemadmodum in consuetudine est homini. Inspissari autem oportet egestionem, morbo ad iudicationem tendente. Sit autem subfulua, & non ualde graueolens. Commodum est & lumbricos rotundos cum egestione prodire, morbo ad iudicationem tendente. Oportet autem in omni morbo mollem esse uentrem, & iusta mole præditum. At uero aquosum ualde, aut album, aut pallidum, aut uiride, aut uehementer rufum, aut spumosum stercus egerere: Hæc omnia mala sunt. Malum insuper est & quod exiguum est, & uiscosum ac album: & quod subpallidum aut subuiride ac leue. His uero magis lethalia fuerint stercora nigra, aut pinguia, aut liuida, aut æruginosa, & male olentia. Quæ uero uaria sunt, diuturniora quidem his sunt, nihilo minus autem perniciosa. Sunt autem talia, ramentosa, & biliosa, & cruenta, & prasina, & nigra, aliquando simul inter se exeuntia, aliquando particulatim. Flatum porrò sine strepitu ac crepitu prodire, optimum est. Melius autem est & cum strepitu exire, quàm isthic reuolui. & qui sic progressus est flatus, aut dolere quid hominem significat, aut delirare: nisi sua sponte homo ita flatum emittat. Cæterum præcordiorum dolores ac tumores, si fuerint recentes, & non cum inflammatione, soluit murmur in præcordio obortum, & maxime quidem si pertransierit cum stercore, & urina ac flatu. Sin minus, etiã ipsum per se si transierit prodest. Prodest item si subdescenderit ad infernos locos. Optima uero est urina, quum fuerit alba subsidentia, & leuis & æqualis, per totum tempus, donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim & securitatem, & morbum fore breuem. Si intermiserit, & aliquando quidem pura mingatur, aliquando uero subsidet album ac leue, diuturnior fit morbus, & minus securus. Si uero fuerit & urina subrubra, & subsidentia ipsius similis, & leuis, diuturniorem quidem hæc morbum quàm prior significat, sed ualde salutarem. At subsidentiæ in urinis crassiores polentæ partes referentes, prauæ sunt. His autem peiores sunt, laminosæ. Albæ uero & tenues ualde malæ sunt. Verum his deteriores sunt furfuraceæ. Nubeculæ quæ feruntur in urinis, albæ quidem bonæ sunt: nigræ uero malæ. Quandiu uero fulua fuerit urina & tenuis, morbum inconcoctum esse significat. Si uero & diuturna fuerit talis existens, periculum est ne sufficere homo posit, donec urina fuerit concocta. Lethalio-

thaliores autem sunt urinæ, & fœtidæ, & aquosæ, & nigræ, & crassæ. At tum in uiris, tum in mulieribus, nigræ urinæ pessimæ sunt. In pueris autem aquosæ. Quicunq; urinas tenues & crudas mingunt multo tempore, si alia ueluti superstitibus futuris signa fuerint, his abscessum expectare oportet ad locos infra septum transuersum. Sed & pinguetudines superne instantes, araneorum telis similes, damnare oportet. Sũt enim colliquationis signa. Considerare uero cõuenit in urinis in quibus nubeculæ sunt, an superne aut inferne sint: & quales habeant colores. Et quæ quidem deorsum ferũtur, cũ coloribus relatis, eas bonas esse putare, ac laudare. Quæ uero sursum ferũtur, cum coloribus relatis, malas esse, & tales damnare. Nec uero decipiat te, si uesica morbũ aliquẽ habens, eiusmodi urinas reddiderit. Non enim totius corporis signũ est, sed ipsius per se uesicæ. Vomitus cõmodissimus est, ex pituita ac bile q; maximẽ permixtus, & nõ crassus ualde, neq; multus. Nam meraciores, deteriores sunt. Si uero id quod uomitu reiectũ est prasini fuerit coloris, aut liuidum, aut nigrũ: quicunq; horum fuerit colorũ, malum esse putandũ est. Si uero omnes colores idem homo uomit, ualde perniciosum hoc est. Celerrimam autẽ mortem significat liuidus uomitus, si graueolens fuerit. Omnes uero subputridi ac fœtidi odores, in omnibus uomitibus mali sunt. Sputũ uero in omnibus doloribus, qui circa pulmonem & costas fiunt, cito ac facile expui cõuenit, & flauum sputo ualde permixtum apparere. Si enim longe postea, post principium doloris, expuerit quod flauũ est, aut fuluum, aut quod multam tussim inducit, & non ualde permixtum est, deterius est. Nam & flauum meracum, periculosum est: & album ac uiscosum & rotundum, inutile est. Malum est & quod uiride est ualde, itemq; pallidum, & quod spumosum. Si uero ita fuerit meracũ, ut etiam nigrũ appareat, hoc ipsum deterius est q; illa. Malum etiam est si nihil repurgetur, neq; emittat pulmo, sed plenus ferueat in gutture. Grauedines & sternutationes in omnibus circa pulmonẽ morbis, & antecessisse, & succedere, malũ est. At in alijs morbis lethalissimis sternutatiões prosunt. Sputum aũt flauũ, sanguine permixtum nõ multo, si in pulmonis inflãmatione, in principio morbi reijciatur, salutare est, et ualde prodest. Si uero septimo die, aut posterius, minus securũ est. Omnia sputa mala sunt, quę dolorẽ nõ sedant. Pessima uero sunt nigra, uelut descriptũ est. Quæ uero dolorẽ sedant, omniũ optima existũt. Quicũq; dolores ex his locis nõ sedantur, neq; ad sputorũ purgationes, neq; ad stercorũ alui subductionẽ, neq; ad uenæ sectiones, & uictus rationẽ ac medicamẽta, eos ad suppurationẽ uerti sciendũ est. Ex suppurationib. quæcũq; dum sputũ adhuc biliosum est suppurãtur, perniciosæ ualde sunt, siue biliosum illud in parte, siue simul cũ pure expuatur: & hoc potissimũ si morbo ad septimum diem progresso, suppuratio ab hoc sputo procedere incipiat. Timor aũt est eum qui talia expuit moriturũ esse decimaquarta die, si nõ aliquod bonum signũ ipsi acciderit. Sunt aũt bona hæc: facile ferre morbum, bene spirare, à dolore liberatũ esse, sputũ facile tussiẽdo reijcere, corpus ęqualiter calidum ac molle apparere, sitim nõ habere, urinas & alui egestiones, & somnos, & sudores, uelut descriptum est: hæc singula nosse conuenit accidere ut quæ bona sint. Nam omnibus his sic contingentibus, homo nõ morietur. Si uero aliqua ex his accesserint, aliqua non, non ampliore tẽpore uita producta, decimaquar

ta

ta die homo peribit. Porrò mala signa his contraria sunt: ægre ferre morbum, spiritum magnum & densum esse, dolorem non sedari, sputũ uix tussiendo reijcere, ualde sitire, corpus inæqualiter à febri teneri, uentrem quidem ac costas fortiter calidas esse, frontem uero & manus ac pedes frigidos. Vrinas autem & alui egestiones, & somnos, & sudores, uelut descriptum est: hæc singula nosse oportet mala esse. Si enim ita accesserit horum aliquid ad sputum, peribit utiq; homo priusquam ad decimũquartum diem peruenerit, aut nono die, aut undecimo. Sic igitur coniecturam facere oportet, quòd hoc sputum lethale sit ualde, & non perducat ad decimũquartum diem. Proinde & mala & bona signa expendentem ex his prædictiones facere oportet. Ita enim potissimum ueritatem consequi quis poterit. At uero aliæ suppurationes rumpũtur, plurimæ quidem uigesimo die, aliæ uero trigesimo, aliæ quadragesimo, aliquæ uero ad sexaginta dies perueniunt. Considerare uero futuræ suppurationis principium oportet, supputatione facta ab ea die qua primum homo febricitauit, aut si forte ipsum primũ rigor apprehendit: & si pro dolore grauitatem sibi factam esse dixerit, in eo loco in quo dolebat. Hæc enim in principijs suppurationum fiunt. Ex his igitur temporibus eruptionem suppurationum fore expectare oportet ad prædicta tempora. Si uero suppuratio fuerit in altero latere solum, uertere & considerare oportet in his, num aliquẽ habeat dolorem in altero latere, & an alterum altero sit calidius: & reclinato ægro in latus sanum, interrogare ipsum, an uideatur ipsi graue quid ex superno latere incumbere. Si enim hoc fuerit, in altero est suppuratio, in quo grauitas affuerit. Cæterum omnes suppuratos ex his signis cognoscere oportet. Primum quidem si febris nõ dimittit, sed per diem quidẽ tenuis est, noctu uero amplior: et sudores multi oboriuntur, tussesq; ac tussiendi promptitudo ipsis adest, & nihil memorabile expuunt: & oculi caui fiunt, et maxillæ ruborem contrahũt, & ungues quidem manuum curuantur, digiti uero calescunt, & potissimum summi: & in pedibus tumores fiunt, & cibos non appetunt, & pustulæ per corpus enascuntur.

Quæcunq; igitur suppurationes diuturnæ sunt, hæc signa habent, & fidem ipsis ualde habere oportet. Quæ uero breues sunt, ex his signis cognoscere oportet, si quid apparuerit ex his, qualia in principijs fiũt. Simul aũt & si aliquanto difficilius spirauerit homo. At uero quæ ex ipsis citius & tardius rũpuntur, his signis cognoscere oportet. Si quidem enim dolor in principijs fiat, & spirandi difficultas, & tussis, & sputatio perseuerans, ad uigesimũ diem pertingat, eruptionem tunc expectare oportet, aut etiam prius. Si uero quietior fuerit dolor, & alia omnia pro huius ratione, eruptio posterius expectanda est. Necesse uero est accedere & dolorem, & spirandi difficultatem, et sputationẽ, ante puris eruptionẽ. Ex his aũt maxime superstites manẽt hi quos febris eodem post eruptionẽ die dimiserit: & qui cibos cito appetiuerint, & à siti liberati fuerint: & si uenter parua & cõpacta egesserit, & pus album & leue & eiusdem coloris fuerit, & à pituita liberum, & citra dolorem ac tussim fortem repurgetur. Ac optime quidẽ sic ac celerrime liberantur. Sin minus, hi quibus proxima his contigerint. At uero intereunt hi quos febris non dimiserit, aut ubi ipsos dimisisse putata fuit, rursus recalescens apparuerit: & qui sitim quidem habuerint, cibos autem non appetiuerint, & si uenter liquidus fuerit, & pus pallidum

siue

siue uiride, & liuidum expuerint, aut pituitosum & spumosum. Si hæc omnia cõtigerint, pereunt. Quibus uero ex his quædam accesserint, quædam nõ, horum aliqui intereunt, aliqui in multo tempore superstites euadunt. Verũ ex omnibus signis quę adsunt, tum in his, tum in alijs omnibus, cõiecturam facere oportet. Quibuscũq; ex inflãmati pulmonis morbis, abscessus circa aures fiunt, & suppurantur, aut ad infernas partes, ac fistulantur, hi superstites euadũt. Verum huiusmodi sic cõsiderare oportet. Si & febris detinuerit, & dolor non sedatus fuerit, & sputũ pro ratione non prodierit, neq; biliosæ, neq; solutu faciles, & meracæ alui egestiones fuerint, neq; urina ualde multa, & multam subsidentiam habens; indicatur autem superstes futurus ab omnibus reliquis salutaribus signis: tunc abscessus huiusmodi fore sperandũ est. Fiunt autẽ partim ad infernas partes, quibus uidelicet inflãmatio aliqua circa præcordia affuerit: partim in supernis, quibus præcordiũ molle & doloris exors permãserit, et ubi spirandi difficultas, quę per tẽpus aliquod affuit, desierit citra aliam manifestã causam. Cæterũ abscessus ad crura, in pulmonis inflãmationibus fortibus ac periculosis, omnes quidẽ utiles sunt, optimi uero sunt, qui dum sputũ iam in mutatione est fiunt. Si enim tumor & dolor fiat, sputo pro flauo purulento fiente, & foras procedente: ita securissime homo superstes euaserit, & abscessus absq; dolore celerrime sedabitur. Si uero sputum nõ bene processerit, neq; urina subsidentiam bonã habens apparuerit, periculum est claudum fore articulum, aut multum molestiarũ exhibiturũ. At si euanescant & recurrant abscessus, sputo non prodeunte, febreq; permanente, horrendũ est. Periculũ enim est ne deliret homo & moriatur. Ex suppuratis à pulmonis inflãmatione, seniores magis intereunt. Ex alijs autẽ suppurationibus, iuniores magis moriuntur. Dolores cum febre fientes, circa lũbos et infernas partes, si septum trãsuersum attigerint, infernas partes relinquentes, perniciosi ualde sunt. Proinde alijs quoq; signis animũ aduertere oportet. Nam si quod etiã ex alijs signis malum apparuerit, desperatus est homo. Si uero asiliente ad septum trãsuersum morbo, alia signa non mala accesserint, hunc suppuratum fore multa spes est. Quicunq; uero suppurati uruntur, quibus quidem purũ pus fuerit, & album, & non fœtidum, hi seruantur: quibus autem subcruentũ, & cœnosum, hi pereunt. Porrò uesicæ duræ & dolentes, penitus quidẽ horrendæ ac perniciosæ sunt, perniciosissimæ uero quæ cũ febre continua fiunt. Etenim dolores ab ipsis uesicis ad occidendum sufficiunt, & alui non egerunt hoc tempore, nisi durum quiddam, & hoc coactæ. Soluit aũt urina purulenta micta, quæ albam ac leuẽ subsidentiã habet. Si uero neq; ab urina quicquam remiserit dolor, neq; uesica molliatur, & febris continua fuerit, in primis circuitibus morbi ægrum moriturum esse timor est. Atq; hic modus potissimũ pueros corripit septennes, donec ad quintũdecimũ annum peruenerint. Febres iudicantur in ijsdem numero diebus, ex quibus & superstites euadunt homines, & ex quibus pereunt. Etenim placidissimæ febres, & signis securissimis nitentes, quarto die desinunt, aut prius. Malignissimæ uero, & signis horrendissimis fientes, quarto die aut prius occidũt. Primus igitur ipsarum insultus sic desinit. Secundus autẽ, ad septimũ producitur. Tertius ad undecimũ. Quartus ad decimũquartũ. Quintus ad decimũseptimũ. Sextus ad uigesimũ. Hi igitur impetus ex acutissimis morbis, per quatuor

ad uiginti, ex additione desinunt. Nō potest autem quicquam horum integris diebus exacte numerari. Neq; enim annus, & menses, integris diebus numerari possunt. Postea uero eodem modo, iuxta eandem additionem, primus circuitus quatuor & triginta dierum est, secundus quadraginta dierum, tertius sexaginta dierum. At in horū principijs difficilimū est cognoscere eos qui in plurimo tempore iudicabuntur. Similima enim sunt ipsorū principia. Verum à primo die animaduersionē facere oportet, & prout singuli quaternarij adduntur considerare, & nō latebit te quo uertetur morbus. Fit autē & quartanarū febrium constitutio ex huiusmodi ordine. Qui porrò morbi in breuissimo tempore iudicabūtur, faciliores cognitu sunt. Maximę enim differentiæ ab initio ipsis sunt, Qui enim superstites ab ipsis euasuri sunt, facile spirātes, & doloris exortes sunt, & noctu dormiunt, aliaq; signa securissima habent. Qui uero morituri, ægre spirantes fiunt, delirantes, uigilantes, aliaq; signa pessima habentes. Vt igitur his ita contingentibus, coniectare oportet, & iuxta hoc tempus, & iuxta unamquāq; additionem, tendentibus ad iudicationē morbis. Iuxta eandem rationem mulieribus quoq; iudicationes fiunt ex partu. Capitis dolores fortes & cōtinui cum febre, si quidem lethaliū signorum quid accesserit, perniciosi ualde sunt. Si uero absq; talibus signis, dolor uiginti dies transmiserit, & febris tenuerit, sanguinis à naribus eruptionem, aut abscessum quendam ad infernas partes expectare oportet. Sed & q; diu dolor recens fuerit, similiter sanguinis è naribus eruptionē, aut puris eruptionem sperare cōuenit, cum aliàs, tum si dolor circa tempora & frontem fuerit. Verum sanguinis eruptio magis expectanda est iunioribus triginta quinq; annis, senioribus uero puris eruptio. Auris dolor acutus cum febre cōtinua ac forti, horrendus est. Periculum est enim deliraturum esse hominē, ac periturū. Proinde quum hic modus minime tutus sit, cito mentē aduertere oportet etiam alijs signis, à primo statim die. Pereūt autem iuniores homines septimo die, & adhuc citius, ex hoc morbo. Senes uero longe tardius. Nam & febres & deliria minus ipsis accidunt. & hac de causa aures antea suppurantur. Verum his quidem ætatibus recidiuæ morbi cōtingentes, plurimos occidūt. At uero iuniores priusq; suppuretur auris, pereūt. Nam si pus album effluxerit ex aure, spes est iuuenem superstitem euasurum esse, si sanè & aliud quoddam bonum signū ipsi accedat. Fauces exulceratæ cum febre, horrendæ sunt. Verum si quod aliud item signum accedat, ex his quæ antea mala esse iudicata sunt, in periculo hominē uersari prædicendū est. Anginæ horrēdissimæ sunt, & citissime accidūt, quæ neq; in faucibus quicquam conspicuum faciūt, neq; in ceruice: uerum plurimū dolorē exhibent, & erecta ceruice spirationē inducunt. Hæ enim eodem die suffocant, secūdo item ac tertio & quarto. Quæ uero alioqui similiter dolorē exhibent, attollūtur autem, & in faucibus rubores faciunt, perniciosæ quidem ualde sunt, uerū prioribus magis diuturnę, si rubor fuerit magnus. Quibuscūq; uero fauces et ceruix simul rubuerint, hæ anginæ diuturniores sunt, & ex ipsis maxime euadūt, si & ceruix, & pectus ruborē habuerit. & erysipelas ignis sacri non intro recurrerit. Si uero neq; in diebus iudicatorijs dissipetur erysipelas, neq; tuberculū ad externā partem cōuertatur, neq; pus tussiendo rejciat, facileq; ac sine dolore degere uideatur, mortem significat, aut ruboris recidiuam. Securius est aūt tumorem & ruborem

borem quàm maxime foras uerti. Si uero ad pulmonem uertatur, & delirium inducit, & quidam ex ipsis suppurati plerunque fiunt. Gurguliones periculosi sunt ut & resecentur, & scarificentur, quàm diu rubicundi fuerint & magni. Nam inflammationes ad hos succedunt, & sanguinis eruptiones. Quare tales alijs machinamentis attenuare conari oportet hoc tempore. Quum uero totum iam fuerit secretum, quod sanè uuam appellant, & fiat extrema gurgulionis pars maior & rotunda, superior autem tenuior, in hoc tempore tutum est rem aggredi. Praestat tamen & aluo subducta, chirurgia hac uti, si & tempus permittat, & homo non stranguletur. Quibus febres cessant, neque signis solutorijs apparentibus, neque in diebus iudicatorijs, his reuersuras esse expectandum est. Quaecunque febris longiorem moram traxerit, homine alioqui ad salutem disposito, ita ut neque dolor teneat ob inflammationem, aut ob aliquam aliam manifestam causam: huic abscessum expectare oportet cum tumore ac dolore ad aliquem articulum, uel maxime infernum. Fiunt autem huiusmodi abscessus magis, & in breuiori tempore, his qui iuniores sunt triginta annis. Expectare uero statim oportet abscessum, si febris detinens uiginti dies transmiserit. Senioribus autem minus fiunt, diuturniore etiam existente febre. At uero huiusmodi abscessum expectare oportet febre cõtinua existente. Verum ad quartanam deducetur, si intermiserit, & erroneo modo apprehenderit, & si haec faciens ad autumnum appropinquarit. Quemadmodum autem iunioribus triginta annis abscessus fiunt: Ita quartanae magis his qui triginta sunt annorum, et senioribus. Caeterum haec nosse expedit, abscessus magis hyeme fieri, tardiusque cessare, & minus recurrere. Quicunque uero in febre nõ lethali, dixerit sibi caput dolere, aut etiam prae oculis obscurum quiddam apparere, si et osculi uentris morsus huic accesserit, ei biliosus uomitus aderit. Si uero etiam rigor accesserit, & partes infra praecordium frigidas habuerit, citius adhuc uomitus aderit. At si quid biberit aut ederit sub hoc tempus, ualde cito uomet. Porrò quibus horum dolor fieri incoeperit primo die, hi quarto magis quàm quinto premuntur: septimo uero liberãtur. Plerique tamen ipsorum tertio die dolere incipiunt, uexantur autem maxime quinto, liberantur nono, aut undecimo. Qui uero incoeperint quinto die dolere, aliaque iuxta rationem priorum ipsis fiant, his ad decimumquartum morbus iudicatur. Fiunt autem haec & uiris, & mulieribus, maxime in tertianis. Iunioribus uero fiunt quidem & in his, uerum magis in cõtinuis febribus, & in sinceris tertianis. Quibuscunque uero in huiusmodi febre caput dolẽtibus, pro eo quod obscurum quiddam prae oculis appareat, uisus hebetudo contingit, aut splendores ob oculos obuersantur: & pro osculi uentris morsu, in praecordiorum dextra aut sinistra parte aliquid tenditur, neque cum dolore, neque cum inflammatione: sanguinem de naribus his, pro uomitu fluxurum esse expectandum est. Magis tamen & hic in iuuenibus sanguinis eruptionem expectare oportet, his autem qui triginta sunt annorum, & seniores adhuc, minus: uerum uomitus in his expectari debent.

At uero pueris conuulsiones fiunt, si febris fuerit acuta, & uẽter non egesserit, & uigilarint, & terreantur, & eiularint, & colorem mutarint, & uiridem siue pallidum, aut liuidum, aut rubrum contraxerint. Fiunt autem haec prõptissime quidem pueris nuperrime editis, usque ad septimum annum. Seniores autem pueri, & uiri, non amplius in febribus corripiũtur conuulsionibus, si non quid ex signis

fortiſsimis ac peſsimis acceſſerit, qualia ſanè in phrenitide fieri ſolet. Perituros porrò & ſuperſtites futuros, tum pueros, tum alios, ex omnibus ſignis cōiectare oportet, pro ut ſingula de ſingulis perſcripta ſunt. Atq; hæc & de acutis morbis, & de his qui ex ipſis fiunt, dico. Qui uero recte prænoſcere uolet, & ſuperſtites futuros, & morituros: & quibus per plures dies, & quibus ad pauciores morbus duraturus eſt: eū ſigna omnia ediſcere, & iudicare poſſe conuenit, ita ut uires ipſorum inter ſe cōferendo expendat, quemadmodū perſcriptū eſt, & de alijs, & de urinis, & de ſputis, ubi ſimul & pus & bilem ægrotus tuſsiendo reiecerit. Quin & impetus morborum ſemper populariter graſſantiū cito animaduertere oportet, & temporis conſtitutionem nō ignorare. Probe tamen id noſſe expedit de coniecturis certis, & alijs ſignis, & nō ignorare, quòd in omni anno, & omni tempore, mala malum, bona bonum ſignificant. Nam & in Libya, & Delo, ac Scythia, præſcripta ſigna uera comperiuntur. Proinde ſciendum eſt, minime difficile eſſe, in ijſdem regionibus poſſe aliquē pleraq; ex ipſis aſſequi, ſi memoria tenens ipſa, iudicare ac recte expendere ſciat. Cæterum nullius morbi nomen deſiderare oportet, quod hic nō eſt adſcriptum. Omnes enim qui in prædictis temporibus iudicantur, ex ijſdem ſignis cognoſces.

HIPPOCRATIS COI PRAEDICTIONVM LIB. I. IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

OPOROSI in principijs fientes, cum capitis, lumborum, prҿcordij, colli dolore, uigilātes, num phrenitici ſunt? Naſus in his deſtillans pernicioſus, tum aliàs, tum quarto ab initio die. Alui proluuium ualde rubicūdum, malū quidem eſt in omnibus morbis, nō minime uero in prҿdictis. Linguæ aſperҿ & reſiccatæ, phreniticæ. In turbatis uigilantibus, urinæ decolores, nigræ, innatantes, in ſudoribus, phreniticæ. Inſomnia etiam in phreniticis manifeſta ſunt. Screatio frequens, ſi ſanè & aliud quoddam ſignum affuerit, phrenitica ſunt. Qui relinquuntur in præcordio ardores, febre perfrigerata, mali ſunt, tum aliàs, tum in ſudoribus. Prædebilitatorum deſipientiæ peſsimæ, uelut etiam Thraſynonti.

Phreniticæ uehementer affectiones, tremulæ deſinunt. Vomitus in capitis doloribus æruginoſi, cum ſurditate & uigilijs, cito inſaniam affore denūciant. Loci circa fauces in acutis morbis doloroſi, graciles, parui, ſuffocatorij, quando hiarit æger ut os claudere & aperire non facile poſsit, mentis emotionem portendunt. Ex talibus phrenitici fiunt, & pernicioſe affecti. In phreniticis in principio manſuetudo. Verum frequēter tranſmutari, malum id eſt, & ſputatio mala eſt. In phreniticis alba alui egeſtio, malum: quemadmodum & Archecrati. Num & in his torpor fit? Rigor in his peſsimus. Quibus melancholico modo mente motis, tremores accedunt, malignum hoc eſt.

Mente moti acute, ubi inſuper febrierint, cum ſudore phrenitici fiunt.

Phrenitici paucibili, ſtrepitum ualde percipientes, tremuli. Ex uomitu nauſeabundo oborta, clangoroſa uox, oculi puluillum incumbentem haben-

tes, insaniam portendunt: quemadmodum etiam Hermozygæ uxor, insania acute correpta, uoce destituta mortua est. In febre ardenti sonitibus aurium accedentibus, cum uisus hebetudine, & grauitate in naribus accedente, melancholico modo mente mouentur. Mentis percussiones cum uoce clangorosa, linguæ conuulsiones tremulæ: & uoces tremulæ fientes, mortem alienant. duricies in his perniciosa est. Linguæ tremulæ signum sunt mentis non firmæ. In biliosis meracis alui egestionibus, spumosa florulentia mala, tum aliàs, tum si cui lumbi antea doluerint, & mente motus fuerit. Rari circa latus in his dolores, desipientiam significant. Vocis interceptiones cum singultu pessimę. Vocis interceptiones cum exolutione pessimæ. In uocis interceptione, spiritus ueluti his qui strangulantur præ manibus expositus, malus est. Num & talis mentem emouet? Modice feroces mentis emotiones, ferinæ sunt. Moleste ferre morbũ cum perfrigeratione, si nõ sine febre exsudent partes supernæ, phrenitim portendit: quemadmodum etiam Aristagoræ. Sed & perniciosum hoc est. Frequentes in phreniticis permutationes, conuulsoriæ. Vrinæ quæ minguntur à non recordantibus, nec cõmonefactis, perniciosæ. Num his minguntur uelut si subsidentiam conturbasses?

Palpitantes per totum, num uoce destituti moriuntur? Sputationes in phreniticis cũ perfrigeratione, nigræ reuomuntur. Surditas, & urinæ non considentes, ualde rubicundæ, innatantes, mentis emotionem portẽdunt. His morbo regio corripi malum est. Mala est & ex morbo regio fatuitas. Hos uoce quidem destitui, uerum sentientes esse contingit. Arbitror autem & aluos his perrumpere, uelut contigit Hermippo, & mortuus est. Surditas in morbis acutis & turbulentis cõsequens, mala. Mentis emotiones tremulæ, obscuræ, palpatoriæ, ualde phreniticæ sunt. Velut & Didymarcho in Co. Torpores ex rigore, non ualde apud seipsos sunt. Dolores circum umbilicum palpitantes, habent quidem aliquid quod mentem emouet. Verum circa iudicationem his spiritus aceruatus cum prompta tensione penetrat. Et dolores circa suram, in his mentis emotionem faciunt. Si innatarit quid in urina, dolore circa femur dissipato, mentis emotionẽ portendit. & qualia circa auriũ sonitus contingunt, talia existunt. In aluo liquida, lassato, caput dolenti, siticuloso, uigilanti, obscure loquẽti, impotenti, quibus talia sunt, his timor est ut mente moueantur. Exudantes & maxime circa caput, in morbis acutis sub moleste ferentes, malum, tum aliàs, tum in urinis nigris. & turbidus spiritus in his malus. Impotentiæ præter uacuatorum uasorum rationem contingentes, nõ existente uasorum uacuatione, malum. Alui interceptæ, sed parua, nigra, uelut caprarum stercora ad necessitatẽ coacte emittentes, nasus in his erumpens, malum. Quibus lumborum dolor diutinus, cum ardore fastidioso ac nauseabundo, hi si exudent malũ est. Num his tremores fiunt? Sed & uox uelut in rigore conspicua? Extremitates si in utranq; partem cito transmutentur, malum est. Et sitis huiusmodi, mala est. Ex moderato ferox respõsio, malum. Vox acuta, his præcordia intro trahũtur. Oculus hebes, malus: & fixus ac caliginosus, malus. Vox acuta clangorosa, mala. Dentium stridor perniciosus est, quibus non & sanis familiaris est. Suffocatio in his ualde mala. Faciei bonus color, & uehemens toruitas, malum. Egestio-

nes alui desinentes in spumosas meracas, exacerbatoriæ sunt. Vrinarum in morbis acutis ex perfrigeratione interceptiones, pessimæ. Perniciosa si citra signa, leuia facta fuerint, mortem significant. In morbis acutis biliosis ualde albæ, spumosæ, circūbiliosæ egestiones, malæ. Malæ item & urinæ eiusmodi. Num his hepar dolorosum est? Vocis interceptiones in febribus cōuulsorio modo fientes, ad mentis emotionem cum silentio deueniunt, perniciosum. Vocis ex dolore interceptiones, dolorosam mortē inducunt. Febres ex præcordiorū doloribus malignæ. Sitis pręter rationem soluta in acutis morbis, mala est. Sudor multus cū febribus acutis fiens, malus est. Et urinæ dolorosæ, malæ sunt. Et rubicundæ ex his florulentiæ detentæ, itēq; æruginosæ, malæ sunt: & paruas apparere ueluti stillas. Et uomitus cū uarietate, mali sunt, tum aliàs, tum si propius inter se prodeant. Quæcunq; in diebus iudicatorijs, cum anxietudine, absq; sudore perfrigerantur, malum est: Et quæ ex his insuper riguerint, mala sunt. Vomitus meraci, anxiosi, mali.

Sopor num ubiq; malus est? Ignorantia cū rigore, malum. Malum item obliuio. Perfrigerationes ex rigore nō recalescētes, malæ sunt. Sudantes ex perfrigeratione recalescētes, malum. In his ardor dolorosus in lateribus, & insuper rigere, malū est. Aestuosi rigores aliquatenus perniciosi: & flammea facies cum sudore in his mala est: In his posteriorū partium frigiditas, conuulsionem accersit. Exudantes uigiles recalescētes, malum. Ex lumborum recursu, oculi distortio malū. Dolor in pectus firmatus cum torpore, malus. Hi si insuper febriāt, acute ardentes, moriūtur. Qui nigra reuomūt, cibos auersantur, deliri sunt, iuxta pubem parum dolorosi, oculum ferocem aut clausum habent, eos medicamentis purgare nō oportet. Perniciosum enim est: Neq; intumescentes, uertiginosos, in leuiter uagando deficientes, cibos auersantes, decolores: Neq; in febre fractos, si soporosi fuerint. Perniciosum enim est. Oris uentriculi dolor, cū præcordio distento, & capitis dolor, malignū, & quidpiam anhelosum. Num hi repente moriuntur? uelut in Dysode. Huic etiam urinæ uehementer fermentatæ, erant ualde rubicūdæ. Colli dolor malum quidem in omni febre, pessimum autem his quibus timor est ut insaniant.

Febres soporosæ, lassatoriæ, caliginosæ, uigilias inducentes, exudantes, malignæ. Horrores frequentes ex dorso, celeriter translabentes, molesti, urinæ interceptionem dolorosam significant. Qui anxie se iactantes, citra uomitum exacerbantur, male habent. Perfrigeratio cum duricia signum malum. A uentre tenuia nō sentienti prodire, ei qui est apud seipsum, perniciosum: uelut Hepatico. Vomitiones exiguæ biliosæ malæ, tū aliàs, tum si insuper uigilauerint ægri. Nasus in his destillans, perniciosum est. Quibus ex partu alba detinentur cum febre, surditasq; adest, & in latere dolor acutus, hæ perniciose mēte mouētur. In febribus ardentibus subperfrigerātibus, egestionibusq; alui biliosis aquosis frequētibus, oculorū distortio signum malū est, tum aliàs, tum si stupore prehensi detineantur. Siderationes repentinæ ei qui exolute ac diutine insuper febrijt, perniciosæ sunt: quale quiddam passus est Numenij filius. Ex lumborum dolore ad os uentriculi recursiones, febriculosæ, horridæ, reuomentes aquosa tenuia multa, mente motæ, uoce destitutæ, nigrorum uomitu facto moriuntur. Oculi cōfractio in morbo acuto, mala. Num

anxie se iactantibus citra uomitum, lumbos dolentibus, si ferociter mente moti fuerint, spes est ut nigra per aluum prodeant? Fauces dolorosæ, graciles, cum ægre tolerabili molestia, strãgulatoriæ, perniciosæ acutè. Quibus spiritus retrahitur, uox autem strangulatoria est, & uertebra intro considet, his in fine uelut contrahente quodam spiritus fit. Caput dolentes, & stupore detenti delirãtes, aluo intercepta, oculum ferocem præ se ferentes, florescentes, opisthotono posteriorum partium conuulsoria distentione corripiuntur. In oculorum distortione, febriculoso, lassato, rigor perniciosus. Et soporosi in his, malum. In febribus ad præcordium dolores, sine uoce, si sudore non soluantur, maligni sunt. His dolores ad coxas, unà cum febre ardente, & si aluus aceruatim eruperit, perniciosum. Quibus uoces cum febribus deficientes post iudicationem, hi trementes ac soporosi moriuntur. Quibus affectiones ardentes, fatuitatem inducentes, stuporis detentionem inferentes, præcordia uariãtia, & uentris tumor, cibis interceptis, in sudoribus: Num his turbidus spiritus, & genituræ simile quid superueniens, singultum indicat? Sed & aluus spumosa, biliosa, insuper egerit? Splendidum in his mictum prodest. Venter autem his insuper turbatur. Quibus sopor fit spumosis prodeuntibus, his febris exacerbatur acuta. Ex capitis dolore uocis interceptiones si sint, cum sudoribus febriculosi laxantur in seipsos, fiunt que morbi reuertentes diutius durantes, His insuper rigere, non malum est. Manus tremulæ, caput dolentes, collum dolentes, subsurdi, mingentes nigra densata: quibus hæc sunt, his nigra uentura esse expectare oportet, perniciosum. Vocis interceptiones cum exolutione, stupore detinente, perniciosæ. Lateris dolor, ex sputis biliosis, citra rationem si euanuerit, mente mouentur. Ex colli dolore, soporoso, sudanti, aluus inflata, si sanè ad necessitatem liquida demiserit, infuso immisso subluta: ex his ea quæ biliosa non sunt supprimuntur. Talia uero si seruentur retenta, longius ægrotat. Num itaque proluuia quæ biliosa non sunt, meliora sunt? & flatuoso tumori profuerint? Alui circumtensio, ad necessitatem liquida demittens, cito intumescens, habet quid conuulsorium, uelut etiam Aspasij filio. Superrigere his perniciosum. Ex his conuulsus factus ac inflatus, ubi diutius ægrotasset, ori putrefactio uiridis superuenit. Quibus circa lumbos tenues diuturni dolores, ad præcordium se reuoluentes, & ciborum fastidium inducẽtes unà cum febre: his ad caput dolor intentus progressus, repente conuulsorio modo occidit. Affectiones insuper rigentes, & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum uigilijs, & delirio in somnis, aliquando urinas inuoluntarie emittentes, in conuulsiones soporosas desinunt. A principio exudantes urinis concoctis, ardentes qui citra iudicationem perfrigerantur, breui circum circa ardentes: Torpidi item, soporosi, cõuulsi, perniciose affecti sunt. Vterum gerentibus capitis dolores, soporosi, cum grauitate fientes, mali sunt. Fortasis autem his etiam conuulsorium quid pati contingit. In faucibus gracilibus dolores strangulatorij, habent quid conuulsorium, tum aliàs, tum à capite oborti, Velut etiam Thrasynontis consobrinæ. Tremores conuulsorij fientes in su-

doribus, reuerti solent. Iudicatio his fit ubi superriguerint. Superrigent hi ardore circa uentrem prouocati. Lumborum dolor, & capitis dolor, & oris uentriculi dolor, cum exscreatione uiolenta, conuulsorium quid habet.

A uentre subliuida, turbulenta: & lotia tenuia ac aquosa, suspecta.

Fauces exasperatæ parum, & uẽter murmurans inanibus ad egerendum surrectionibus, & frontis dolores, & palpantes, delassati, in stragulis ac uestimentis dolorosi. Quæ ex his augentur, difficilia sunt. Somnus multus in his conuulsorius, & dolores in frontem graues, & mictio difficilis.

Vrinæ suppresio quibus rigores, & in conuulsorijs affectionibus: uelut & ipsa ubi inhorruit, sudauit. Meracæ desinentes purgationes, omnibus quidem exacerbatoriæ sunt, His uero etiã ualde. Ex talibus etiam circa aurem abscessus exurgunt. Turbulentæ ferocissimæ è somno excitationes, conuulsoriæ sunt tum aliàs, tum cum sudore. Et colli, & dorsi perfrigerationes apparentes, sed & per totum corpus: In his etiam spumosæ mictiones, unà cum animi deliquio, & oculorum obscuratio, conuulsionem prope adesse significant. Cubiti ac colli dolores conuulsorij. A facie autem hi. In faucibus sonitus frequentes, cum saliuæ sputatione. In his in somnis sudores, boni. Num & sudore leuari, plurimis non malum est?

Dolores ad infernas partes, his toleratu faciles. In febribus exudantes caput dolentes, aluo intercepta, conuulsi fiunt. Subfriabiles liquidæ alui egestiones, perfrigerantes non sine febre, malæ sunt. Rigores ex his uesicam & uentrem occupantes, dolorosi. Proinde soporem his habere aliquid conuulsorij, non sanè mirum apud me fuerit. Quæ in acutis uomitorio modo trahuntur, mala sunt. Et albæ alui egestiones, difficiles. Non uiscosa ex his progressa, cum multo ardore ad mentis emotionem perueniunt. Num ex his soporosi torpidi fiunt? Morbi ex talibus diutius durant. Num circa iudicationem hi arescentes difficulter spirantes?

Quæ ex lumbis ad collum ac caput progressa sunt, & leuis syderationis modo resoluerunt, conuulsoria fiunt & mentem emouentia. Num & soluuntur talia conuulsione? Ex talibus uarie ægrotant, & per eadem progressi.

Conuulsiones in his quæ ab utero strangulantur sine febre, faciles sunt, uelut etiam Dorcadi. Vesica intercepta tum aliàs, tum cum capitis dolore, habet quid conuulsorium. Quæ in his cum torpore exoluuntur, difficilia sunt, non tamen perniciosa. Num id quod tale est, etiam mentem emouet?

Num & ossium circa tempora dissectiones, conuulsionem accersunt? aut si quis ebrius uerberetur, aut sanguis multus effluat in principijs, num hoc facit conuulsionem? In sudore sputa defluentia febricitanti, leuia sunt. Num ad dies aliquot alui humectantur? arbitror. Num his ad articulos abscessus fiet? Quæ modice ferociter mentẽ emouent, atrabiliaria sunt. Si uero à muliebrium purgationum retentione fuerint, ferina. Hæc uero sæpius

pius accidunt. Num & couulsæ fiunt hæ? Num & uocis interceptiones cum sopore, conuulsoriæ sunt? uelut coriarij filiæ, quæ muliebribus purgationibus præsentibus affici cœpit. Quibus conuulsis oculi intente relucent, neque apud seipsos sunt, & diutius ægrotant. Sanguinis eruptiones ex contrario, malæ sunt: uelut in splene magno si ex dextra nare fluat. Et circa præcordia eodem modo res se habet. Verum cum sudore hoc peius est. Ex naribus erumpente sanguine, cum exiguis sudoribus, perfrigescentia maligna ac praua. Post sanguinis eruptionem, nigrorum per aluum transitus, malus. Praua sunt etiam ualde rubra. Num uero quarto die hæc sanguinis eruptio contingit? Soporosi ex his conuulsione moriuntur. Num nigris præegressis, & uentre tumefacto? Vulnera sanguinem fundentia, exudantia, maligna. Sic affecti loquentes latenter moriuntur. Post modicam sanguinis eruptionem, & nigrorum egestionem, in acutis surditas malum. Sanguinis egestio in his perniciosa. Verum surditatem soluit. Lumbis dolentibus oris uentriculi dolores accedentes, signa hæmorrhoidum fluxionis futuræ sunt. Arbitror autem & hos prægressæ hæmorrhoidum eruptionis signum esse. Sanguinis eruptiones statis temporibus fientes, siticulosæ, difficiles ac exoluentes, si sanguinem non effuderint, in comitialem morbum finiunt.

Morbi qui statim turbulenti sunt, insomnes, sanguinem de naribus stillantes, sexta die alleuati, noctu afflixerunt, postridie exudarunt, in somnúmque delati mentem emouerunt, hi large sanguinem fundent. Num & aquosa urina tale quid significat? Quibus sanguinis eruptiones plures, his temporis progressu alui male afficiuntur, si non urinæ concoctæ fuerint.

In iudicatorijs perfrigerationibus, sanguinis eruptiones fortes pessimæ sunt. Capite grauati, iuxta sinciput dolentes, insomnes, sanguinem profundunt, tum aliàs, tum si quid ad collum contendat. Vigilijs infestati, derepente cum inquieta iactatione, sanguinem fundunt, tum aliàs, tum si quid antea perfluxerit. Num ubi inhorruerunt? Colli dolores, oculi ualde rubicundi, sanguinis eruptionem significant. Quibus aluo suppressa sanguinis eruptio fit, & insuper rigent, Num aluus intestinorum leuitate corripitur, & obdura fit, aut ascarides insunt, aut utrunque?

Quibus ex lumbis recursus fit ad caput, & manus, hi stupidi, os uentriculi dolentes, saniosis ac serosis humoribus pleni, large sanguinem profundunt. Sed & aluus his turbulentis erumpit. Quibus ex sanguinis eruptione larga ac frequenti, nigrorum multorum fit egestio, hi suppressa aluo dolorosi sanguinem profundunt. Cum quadam uero fluxione, facile ferunt. Num hi multos frigidos sudores excludunt? Conturbata in his urina non mala, neque id quod genituræ simile in ipsa residet. Verum frequenter hi aquosa mingũt. Quibus in surditate & torpore parua est à naribus destil-

latio, ea habet quid difficultatis. Vomitus his confert, & alui perturbatio.

Quibus ex rigore febres cum laſsitudine, his mẽſes muliebres decurrunt. At collum in his doloroſum, ſanguinis eruptionis è naribus ſignum eſt.

Et per nares ſanguinẽ effundere ſpes eſt, ea quæ caput concutiunt: Et quæ aurium ſonitum faciunt, ſanguinem profundunt, aut menſes deducunt, tum aliàs, tum ſi iuxta ſpinam ardor conſequetur. Fortaſsis autem & dyſenteriam facient. Et circa uentrem palpitationes cum præcordij intenſione ſublonga ac tumente, ſanguinis eruptionem ſignificant. Inhorreſcunt autem hi. Quæ larga, uiolenta, multa ex naribus fluxerint, aliquando ad conuulſiones adducunt. Venæ ſectio ſoluit. Frequentes & paulatim fientes ad egerendum ſurrectiones, ſufflauæ, uiſcoſæ, modica ſtercoracea habentes, cum præcordij ac lateris dolore, morbo regio participant. Num autem his ſuppreſsis hi exoluuntur? arbitror ſanè: & ſanguinem profundunt? His tenſio lumborum, & dolores in his, ſanguinis eruptionem ſignificant.

Præcordij tenſio, cum capitis grauitate ac ſurditate, & quæ ad hæc cõſequenter diuexant, ſanguinis eruptionem indicant. Vndecimo die ſanguinis ſtillicidia difficilia, tum aliàs, tum ſi ſuperſtillauerint. Qui in horroribus ſimul iudicatorie exudarunt, poſtridie uero poſtquam inhorruerunt præter rationem uigilant, eos ſanguinem effuſuros eſſe arbitror. Quibus ab initio largæ ſanguinis eruptiones, rigor fluxionem ſiſtit. Ex ſanguinis eruptione, rigores longi. Quibus capitis dolores, ac colli dolores, & totius corporis impotentia quædam, ſanguinis eruptiones ſoluunt. Sed è tempore ſic ſoluuntur. Vrinæ quæ in his qui iuxta aures abſceſſus habent, cito & modice concoquũtur, malæ ſunt. Et perfrigerari hoc modo malum eſt. Subſoporati, morbo regio affecti, non ualde ſentientes, quibus ſingultus, his aluus erumpit, fortaſsis & ſuppreſſa eſt. Hi exoluuntur. Num his etiam abſceſſus iuxta aures fiũt? Suppreſſæ cum rigore urinæ malæ, tum aliàs, tum ſi antea ſopor apprehẽderit. Num iuxta aures abſceſſus parotides dictos, in his fore ſpes eſt? Ex torminoſo ſubſidentia limoſa ſubliuida, mala eſt. Num ex præcordijs dolet puto dexterum? & exoluitur? Num abſceſſus iuxta aures talibus parum doloroſi? Aluus erumpens his in omnibus pernicioſa eſt. In anxioſis quibuſdam uigilijs abſceſſus circa aures maxime. Ex uoluulis graueolentibus, in febre acuta, præcordijs ſublimibus diutius permanẽtibus, abſceſſus circa aures oborti occidunt. Ex ſurditate leniter abſceſſus circa aures fiunt, tum aliàs, tum ſi anxioſum quippiam ſuccedat, & ſoporoſis inter hos adhuc magis. Abſceſſus iuxta aures leuiter ſyderatis mali ſunt. Quæ conuulſorio modo exacerbantur, cum ſtuporis detentione, abſceſſus iuxta aures producunt. Conuulſio, tremor, anxietas, cum ſtuporis detentione, paruos circa aures abſceſſus exacerbant. Num quibus abſceſſus ſunt iuxta aures, capitis dolore affecti ſunt? Num & ſupernis partibus exudant, num inſuper rigẽt quoq; aliquo modo? Deinde & aluus erumpit, & ſoporoſum quippiam habent? Num & aquoſæ urinæ alba innatantia habentes, & quæ uarie exalbidæ ſunt, ac fœtidæ, abſceſſus iuxta aures faciunt? Num quibus tales urinæ, frequentes ſanguinis è

naribus

naribus stillæ profluunt? num & lingua his leuis est? Quibus magnum & frequentem spiritum habentibus, morbus regius, & febres acutæ cum præcordijs duris perfrigeratæ sunt, num his abscessus magni ad aures consistunt?

Soporosa, anxiosa, præcordia dolentia, uomitoria parua symptomata. In his abscessus iuxta aures oboriuntur. Antea uero & ea quæ circa faciem fiunt.

Aluo nigra stercoracea egerente, sopor insuper apparens, abscessum iuxta aures producit. Tussiculæ quæ sunt cum sputatione, abscessum circa aurem submouent. In capitis dolore sopor & surditas, circa aurem abscessum aliquem eructat. Præcordij distentio cum sopore anxioso, ac capitis dolore, abscessus circa aurem attollit. Dolorosi aurium abscessus, citra iudicationem dissipati, mali sunt.

HIPPOCRATIS COI PRAEDICTIONVM LIB. II. IANO CORnario Medico Physico interprete.

MEDICORVM prædictiones narrãtur multæ, & uariȩ, & admirandæ, quales ego quidem neq; ipse prædixi, neq; alium aliquem prædicere audiui. Sunt autem aliquȩ ex ipsis huiuscemodi. Hominem perniciose affectũ esse, & medico ipsum curanti, & alijs uideri. Verum medicum alterum superuenisse ac dixisse, Non peribit hic homo, uerum cæcus euadet. Item ad aliũ qui omnino male habere uidebatur, ingressum prædixisse, hominem quidem euasurum esse, uerum manum claudam habiturum. & ad alium quendam qui similiter superstes fore nõ putabatur, dixisse, ipsum quidem sanum fore, uerum pedum digitos nigrefactos putrefactione corrumpendos esse. Et aliæ huiuscemodi prædictiones in tali prædictionis specie dicuntur. Alius autem prædictionis modus est, ementibus ac negociationes tractantibus prædicere, alijs mortem, alijs insaniam, alijs alios morbos: & ad hæc omnia, etiam ea quæ prioribus temporibus facta sunt prædicere, ac omnia uera narrare. Alia porrò adhuc forma prædictionum est, athletas & eos qui morborum causa exercentur ac se fatigãt cognoscere, si quid aut circa cibum deliquerint, aut alteratum quippiam ederint, aut potu uberiore usi fuerint, aut deambulationem intermiserint, aut res uenereas quasdam exercuerint. Horum omnium nihil illos latet, adeò ut etiam minima quæq;, in quibus non paruerit homo, exactè cognoscãt. Hi omnes prædictionum modi esse feruntur. Ego uero talia quidem non uaticinabor, Verum signa scribam, ex quibus & sanos futuros homines, & morituros coniectare oportet: & tum breui tempore, tum longiore, sanos futuros, aut perituros. Scriptum est autem à me & de abscessibus, quomodo singulos considerare conueniat. Arbitror autem & eos qui de claudicationibus prædixerunt, alijs'que eiusmodi, confirmato iam morbo prædixisse, & quum iam manifestum esset, quòd abscessus non esset recursurus, si modo intelligentiam habuerunt: multo sanè magis quàm priusquam abscessus fieri inciperet. Spero item & alia prædixisse, magis humano more quàm refertur, quæ uidelicet ementibus & negociationes tra-

ctantibus prædixisse dicuntur, mortes, & morbos, & insanias. Atq; hæc mihi uidentur talia facta esse, & nulla mihi uidetur esse difficultas prædicēdi, si quis circa talia studium ac curam adhibere uelit. Primum etenim aqua inter cutem laborantes, & tabidos, quis non cognouerit? Deinde deliraturi non diu latere possunt, si quis nouerit quibus his morbus cognatus est, aut prius aliquādo insaniuerunt. Si enim hi homines ebriosi fuerint, aut carnes uorauerint, aut uigilauerint, aut in frigore aut calore inconsiderate uersati fuerint, multus timor est ex tali uictus ratione, ipsos deliraturos esse. Et eos qui hæmorrhoidas habent, si quis hyeme multo potu uti uiderit, & bono colore præditos, de his prædicere licet, quòd ad uer multa spes sit sanguinis eruptionis, ut & decolores & aquatici sub æstatem fiant. Verū omnia hæc addiscere ac prædicere oportet, si quis in talibus studijs palmā ferre expetat. Licet enim ex scriptis prædicere, & mortem, & insaniam, & bonam habitudinem. Possem autem referre & alia multa huiusmodi, sed quæ facilima cognitu sunt uisum est mihi scribere. Consulo autem ut quàm prudentissime agant, tum in reliqua arte, tum in huiusmodi prædictionibus, illius probe memores, quòd si cui successerit prædictio, is apud ægrotum intelligētia præditum in admiratione fuerit. Si uero quis aberrarit, supra hoc quod odio habetur, fortasse etiā insanire uidebitur. Quapropter iubeo, ut tum alias omnes, tum has prædictiones prudenter faciant: quāquam sanè & audiam, & uideam, neq; iudicare recte homines ea quæ dicūtur ac fiunt in arte, neq; narrare. Cæterū de his qui exercētur ac laboribus se fatigāt, eas asseuerationes quas afferūt hi qui ipsas afferūt, neq; esse puto, neq; si quis putat prohibeo. A nullo enim signo, neq; bono, neq; malo, lædūtur suspiciones, cui signo fide habita quis sciat, an recte pronunciatum sit, aut secus: alioqui per me licet ut si quis uelit credat. Nō enim ego impedimēto sum. Arbitror aūt si quid ueri ab ipsis dicitur, aut his qui de his qui exercētur asseuerāt, aut illis qui prius scripti sunt: primū quidem hunc qui cognouit, ex signis coniectasse. Deinde uero ambigue & humano more prædixisse. & simul eos qui id narrant monstrosius quàm factum fuit recensere. Nam neq; in morbis facile est peccata cognoscere, etiamsi decumbant homines, & uictu parū nutriente utantur, ut nō adeò multa intueri opus sit eum qui hæc considerandi curam suscepit. Alij enim bibunt solum. Alij ad hoc quod bibūt, aut sorbitionem, aut cibū paucissimum assumūt. Necesse igitur est eos qui uberiore potu usi sunt, magis difficulter spirare, & plus urinæ eijcere. Eos uero qui sorbitionem aut cibum auxerunt, magis & sitire, & febrire. Si uero quis utrisq;, & potu & cibo, immodice usus fuerit, ad hoc quod febrit, & difficulter spirat, etiam uentrem circumtentum & maiorem habebit. Licet porrò & hæc, & alia omnia experimentis optime explorare, quæ & habemus, & omnibus recte utimur. Primum equidem & intelligentia, & oculis cognoscere facile est, hominem in eodem loco decumbentem, & exacta uictus ratione utentem, si non paruerit, aut obambulando, aut multa edendo. Deinde qui manibus contrectauit uentrem ac uenas, minus falli potest, quàm qui non contrectauit. Et nares in febrientibus quidem, & multa & bene significant. Odores enim multum inter se differunt. At uero in sanis & recto uictu utentibus, haud scio qua re uel in hoc experimento faciendo uti possim. Postea audiendo, uocem & spiritum auribus cognoscere datur, quæ in sanis

non

non similiter sunt manifesta, sed qualiter etiam antea. Quòd si etiam mores morborum ac ægrotorum didicerit medicus, non tamen quicquam prædicere oportet. Non enim difficilius spirabit homo, morbo adhuc errante, & febriet acutiore febre, & uenter intentus fuerit. Quare propter hæc nō tutum est prædicere priusquam statum accipiat morbus. Verum post hoc tempus, quicquid præter rationē acciderit, dicere oportet. Manifesta uero sunt mala, quæ propter ægri inobedientiam fiunt. Nam & spirandi difficultates, & alia huiusmodi postridie sedabuntur, si ob peccatum fiant. Si igitur quis hanc iudicationem considerans dixerit, non delinquet. Atq; ego quidem hunc considerandi modum nunc consulo, tum de his qui domi manent, tum de his qui exercentur, itemq; de aliis omnibus, qualia peccata committant. At exactam illam narrantes rationem & audio, & derideo. Quum enim parum inobedientes fuerint homines, haud scio quomodo id deprehendere possim. Si uero maiora fuerint peccata, quem in modum considerare oporteat scribam. Oportet autem primum hominem, in quo quis per inobedientiam admissa cognoscere uolet, per totum diem intueri, & in eodem loco, & eadem hora, sole præsertim recens orto. hoc enim tempore subeuacuatus fuerit, & adhuc ieiunus est, & nullo labore fatigatus est, præterquam matutinis deambulationibus, in quibus minime inobediens est, si sanè ubi de somno surrexit homo, ad deambulandum prodierit. Quare necesse est eum qui iusta uictus ratione utitur, hac hora maxime æqualiter habere, & coloris, & totius corporis constitutionem. Quapropter & is qui huius considerationis curam gerit, acutissimus fuerit & mente, & oculis, eo tempore. Contemplari præterea oportet hominis mentem, & mores, & corporis uires. Alij enim alia facilius aut difficilius imperata faciunt. Primum igitur is cui inedia imperata est, si plura comederit & biberit, per hæc manifestus fiet. et tumidius corpus ipsius apparebit, et plenius ac coloratius erit, si non excrementa alui male ipsi processerint. Erit item animosior ad ferendum laborem. Considerandum etiam an ructum edat, aut à flatibus urgeatur. Hæc enim fieri solent his qui ita affecti sunt, propter hoc peccatum. Si uero dum edere multa cogitur, & fortiter laborare, aut cibum imperatum non ederit, aut ebrius factus fuerit, aut à cœna larga non obambulauerit, hoc modo explorare oportet. Si quidem cœnam non ederit, solito autem more deambulauerit, iucundiorem aspectū præ se feret, & uegetior ac operosior in exercitijs erit. Verum alui egestio modica et cōpacta maxime in hoc fuerit. Si uero cœna sumpta non deambulauerit, ructum utiq; edet, & flatuosus fuerit, & plenitudo nō minor apparebit, & inter laborandum magis q̃ antea sudabit, & difficulter spirabit, ac grauis erit. & transitus alui maiores, ac minus uiscosi his fuerint. Quod si neq; cibum consumpserit, neque deambulauerit, pigrior utiq; fuerit ac tumidior. Si uero ebrius factus fuerit, sudabit magis q̃ antea, & difficulter spirabit, & ipse seipso grauior erit ac humidior. Sed & lætior erit, si nō caput ipsi affligatur. Quod si uxore semel usus fuerit, uegetior utiq; erit, & magis solutus. Si uero sæpius rem peregerit, durior euadet, & squallorē quendā habebit, & decoloratior ac magis lassatus erit. Porrò egestiones alui procedere oportet his qui laboribus exercētur, quādiu parū ederint, ac parum potauerint, modicas & duras, atq; hoc quotidie. Si uero tertio quoq; die, aut quarto, aut ex longiore inter

uallo

uallo prodierint, periculum eſt aut febri, aut alui profluuio corripiendos eſſe. Quæcunq; uero egeſtiones liquidiores ſunt, quàm ut in tranſitu cōformentur, hæ ſanè omnes peiores ſunt. At uero his qui multum edunt, & multum laborant, egeſtionis tranſitum mollem, oportet eſſe ſiccum, & copiam ciborum ingeſtorum pro ratione laboris. Procedunt autem ab æquali ciborum copia, his quidem qui minimum laborant, plurimæ egeſtiones. his uero qui plurimū laborant, modicæ, ſi ſani fuerint, & iuſta uictus ratione utantur. Nam ad hæc cōiecturam facere oportet. Liquidiores autem egeſtiones, & ſine febribus fientes, & quæ ſeptima die, aut citius iudicātur, cōmodæ ſunt ſi ſemel una uice omnes fiant, & nō reuertantur. Si uero inſuper febrierint homines, aut alui profluuia redierint, ſi longa fuerint, penitus mala ſunt, ſiue biliosa fuerint, ſiue pituitoſa, ſiue cruda: & uictus ratione propria, ſingula opus habēt, itemq; medicamentis alia alijs. Cæterum urinam iuxta potionis copiam mingere oportet, & ſemper æqualem, & quàm maxime aceruatim, et momento paulo craſsiorem, quàm id quod in potu acceptum fuit. Si uero fuerit aquoſa, & copioſior quàm pro eo quod bibi imperatū eſt, ſignificat hominem nō obedire, ſed copioſiore potu uti: Aut nō poſſe renutriri, quàm diu talia urinam faciunt. Si uero paulatim ſtridat urina, aut medicamentis hominē opus habere ſignificat, aut morbum aliquē circa ueſicam habere. At ſanguinem mingere, raro quidem & ſine febre ac dolore, nihil mali ſignificat, ſed laſsitudinū ſolutio fit. Si uero ſæpius mingat, & aliquid ex his acceſſerit, malum eſt. Verum prædicere oportet, ſiue cū dolore mingatur, ſiue cū febre, fore ut inſuper pus mingat, atq; ita dolores ac afflictiones quieſcant. Craſſa uero urina albam ſubſidentiā habens, aut circa articulos dolorem aliquem, aut tumorē ſignificat. Aliæ uero omnes ſubſidentiæ in urinis eorum qui exercentur, à morbis circa ueſicam fiunt, id quod ipſi manifeſtum facient. Cum doloribus enim erūt, & tales ut difficulter quis ab ipſis liberari poſſit. Atque hæc quidem de his ſcribo, & huiuſmodi alia dico. Cæterum ex his qui exactam ac certam prædictionum rationem prædicant, cum aliquibus ipſe conuerſatus ſum, cum aliquorum uero filijs ac diſcipulis rem contuli, quorundam uero ſcripta accepi. Quare quū probe ſciam qualiter quiſq; ipſorum ſentiat, & exactas certitudines nuſquam cōpererim, hæc ſcribere aggreſſus ſum. At uero de aqua inter cutem, & tabidis, & podagris, & his qui à morbo ſacro appellato corripiūtur hæc dico, ex aliqua quidem parte de omnibus idem. Nam qui hos morbos congenitos habet, is ægre ab ipſis liberari poteſt. Reliqua uero ſingulatim ſcribam de ſingulis. Eum qui ab hydrope, ſiue aqua inter cutem correptus eſt, & ſuperſtes eſſe uolet, bonis uiſceribus præditū eſſe oportet, ita ut natura ſe exerat, ſimulq; facile concoquat, & bene ſpiret, ſitq; ſine dolore, & totum corpus æqualiter tepidum habeat, & non circa extremas partes colliquatum. Melius eſt autē ut tumores potius habeat in extremis partibus. Optimum uero eſt neutrum horum habere. Nam molles ac graciles eſſe conuenit extremas partes, itemq; uentrē ad contactum mollem. Tuſsim uero adeſſe nō oportet, neq; ſitim, neq; linguam reſiccari, tum reliquo tempore, tum poſt ſomnos, quādo hæc ualde fieri ſolent. At cibos libenter accipere oportet, & ubi multum ſatis comedit, non affligi. Aluum uero ad medicamēta quidem celerem habere, reliquo autē tempore egerere recremētum molle efformatum.

Vrinam

Vrinam autem apparere cõuenit, pro studiorũ ratione, & uinorum mutatione transeuntẽ, Laborem uero ferre oportet facile, & lassitudinis exortem esse. Ac optimum quidem est hominẽ ita per omnia dispositũ esse, & sic securissime sanus fieri poterit. Sin minus, plurima ex his habeat. Nam spes erit ut superstes euadat. Qui uero nihil horum habuerit, sed contraria, eum desperatũ esse scito. Qui autem pauca horũ habuerit, quæ bona esse dixi, si hydrope laboranti adsint; huic exiguæ spes restant. Cui uero multum sanguinis sursum ac deorsum eruperit, & febris insuper accesserit, eum multa aqua repletum iri timor est, atq; hic hydrops breuissimi temporis est, & ex quo paucissimi euadunt. Verum de hoc alteri prius significare oportet. At quibus magni tumores facti emarcescũt ac rursus attolluntur, hi magis cõualescunt q̃ illi qui ex sanguinis eruptione implentur. Verum fallunt hi hydropes ipsos ægrotos, faciuntq; ut ipsi à medicis discedant ac pereant. De tabescentibus quod ad sputum ac tussim attinet, eadem dico quæ de pectore suppuratis scripsi. Oportet enim eum qui probe liberari uolet, facile sputũ per tussim reijcere, & id esse album, & æquale, & eiusdem coloris, & ab inflammatione alienũ. Quod uero à capite defluit, ad nares conuerti. febrem aũt non inuadere, ut ne à cœnis prohibeatur, neq; sitiat. Venter autem egerat quotidie, & id quod egerit sit durum, copia pro ratione ciborum ingestorũ. Hominem uero q̃ minime tenuem esse oportet. Pectus autem laudare conuenit quadrangulum & hirsutum: & os ipsius paruum sit, & robuste carnosum. Quicũq; enim hæc omnia habuerit, maxime superstes erit. Qui uero nihil horũ habet, interitui proximus. Quicũq; uero pectore suppurati facti fuerint, dum iuuenes sunt, ex humorũ illapsu, aut fistula, aut alio quopiã huiuscemodi, aut ex abscessus recursu, hi nõ euadunt, nisi ualde multa bona signa ipsis accesserint. Pereunt aũt homines hi ad autumnũ. Sed & ex alijs morbis lõgis pleriq; ad hoc tempus maxime moriũtur. Cæterum ex alijs minime superstites manent & uirgines, & mulieres, quibus ex suppressis mẽsibus tabes oborta est. Si uero aliqua uirgo, aut mulier euasura est, & aliorũ signorum bonorũ multa accedere oportet, & mẽses splendide ac pure apparere, aut nulla spes est. Qui uero ex sanguinis eruptione, pectore suppurati fiunt, & uiri, & mulieres, & uirgines, non minus euadunt. Verum signis omnibus tum suppuratorum, tum tabescẽtium collectis, & superstitem futurum, & periturũ prædicere oportet, Maxime uero euadunt ex sanguinis eruptione, hi quibus dolores sunt atra biliarij, & in dorso, & in pectore: & qui post eruptionem minus dolent. Nam & tusses non ualde insuper accedunt, & febres pleræq; perseuerant, sitim facile ferentes. At reuersiones eruptionis sanguinis maxime fiũt his, si non abscessus succedant. Optimi uero sunt abscessus sanguinolentissimi. Quibus autẽ in pectoribus dolores insunt, & per tempus attenuãtur, & tussiunt, ac difficulter spirant, neq; febribus insuper corripientibus, neq; suppurationibus succedentibus, eos interrogare oportet, quũ tussiant & difficulter spirent, an & compactum quiddam & modicũ odorem habens tussiendo reijciant. De podagricis hæc dico. Quicunq; aut senes sunt, aut circa articulos callos tofaceos cõcretos habent, aut ærumnose uiuũt, ac siccam aluum habent: hi omnes sani fieri non possunt humana arte, quãtum ego noui. Sanant quidẽ hos optime, dysenteriæ si successerint. Sed & aliæ eliquationes ualde prosunt, quæ ad infernos

Aa locos

locos repunt. Qui uero iuuenis est, & circa articulos nondum tofaceos callos concretos habet, & accurate uiuit, & laboris amans est, & aluum bonā habet ad obediendū pro studiorū ratione, hic sanè medicum intelligentiā habentem nactus, sanus fieri poterit. Ex his porrò qui à sacro morbo corripiūtur, difficillime quidem liberātur hi quibus à puero contigit morbus, & simul ad uirilem ætatem peruenit. Deinde hi quibus corpore in uigore ætatis cōstituto factus est, & fuerit à uigintiquinque annis, usque ad annum quadragesimū quintū.

Post hos autē, quibus factus fuerit morbus, nullam significationē præbēs ex qua corporis parte initiū sumat. At quibus ex capite initiū capere uidetur, aut à latere, aut à manu, aut pede, facilius curatur. Verū differunt etiā hæc morbi genera. Qui enim à capite initiū sumunt, ex his grauissimi sunt. Deinde qui à latere. Qui uero à manibus ac pedibus, maxime sanari possunt. Cæterū horū curam aggredi oportet medicū, qui medendi modum nouit, si homines fuerint iuuenes, & laboris amātes, nisi mens mali aliquid habuerit, aut quis stupore attonito sideratus fuerit. Nam hæ atrabiliariæ mētis emotiones, nō sunt conducibiles. Alij uero qui ad infernas partes cōuertuntur abscessus, boni sunt. Longe uero optimi & hic sunt, qui sunt sanguinolētissimi. Quicunque uero senes apprehēdi incipiūt, maxime moriūtur. Et si nō pereant, statim celerrimeque per se liberātur, à medicis aūt minime opem ferunt. At quibus pueris oculi repēte distorti fuerūt, aut maius quoddam malū perpessi sunt, aut tubercula sub ceruicē oborta sunt, aut uocem graciliorē adepti sunt, aut tusses siccæ diuturnæ adhærent, aut maioribus factis dolor procedit ad uentrem, & non exturbatur, aut in lateribus distortiones habēt, aut uenas crassas circa uentrē uaricosas, aut omentum descendit, aut testis magnus factus est, aut manus tenuis & impotens, aut pes aut tibia tota clauda facta est, citra aliam causam: his omnibus morbū antea factum fuisse, scire oportet, præ his uniuersis. Et plurimi qui pueros educāt, si interrogētur confitebuntur: quosdā uero etiam res latet, negātque se scire quicquam tale factum esse. Qui porrò de ulceribus cognoscere uolet, quomodo singula finient, eum primum hominum species perscrutari oportet, tum eas quæ meliores sunt ad ulcera, tum quæ deteriores. Deinde ætates nosse, in quibus singula ulcera curatu difficilia existunt. Locos item in corporibus perspectos habere, quantū alij ab alijs differūt: Sed & alia qualia in singulis accedunt tum bona, tū mala, nosse oportet. Si quis enim omnia hæc nouerit, is sanè sciet etiam quomodo singulorū euentus continget. Qui uero non nouerit hæc, nō nosse poterit quales fines ulcerum erūt. Species equidē bonæ sunt hæ. Leues, & cōmoderatæ, & bonis uisceribus præditę, & neque ualde carnosæ, neque durę. Iuxta colorem uero sit species alba, aut nigra, aut rubēs. Hæ enim omnes bonæ sunt, si purę sunt. Si uero pallidus color ammixtus fuerit, aut color ipse pallidus aut liuidus fuerit, peius est. Species uero quę præscriptis cōtrariæ sunt, eas deteriores esse scito. At uero quod ad ætates attinet, tubercula quidē suppurata fiunt, & strumosa hæc plurimos pueros occupāt, & facillime ex ipsis liberātur: Senioribus uero pueris & adolescētibus, minus quidem oriūtur, uerum difficilius ab ipsis liberātur. Viris autē talia quidem tubercula nō ualde fiunt, uerū cæria græcis dicta, ad modum faui concreta, horrenda: & cancri occulti submersi; & ex pustulis nocturnis herpetes, donec sexaginta annos transmiserint. Senibus

bus aũt nihil talium tuberculorũ accedit, uerũ cancri & occulti, & summas partes occupantes, & cõmoriuntur. Cæterũ ex locis subalares difficiliores cu ratu sunt, & laterũ mollitudines, ac femora. Nam & moræ in ipsis fiunt, & recidiuæ. Ex articulis periculo maxime obnoxij sunt magni digiti, & præsertim pedum. Quibus aũt in obliqua linguæ parte ulcus fit diuturnũ, in his dentes cõsiderare oportet, an quis iuxta illam ulceris partẽ acutior sit. Vulnera magis lethalia sunt, quæ in uenas crassas in collo ac inguinib. infligũtur. Deinde quæ in cerebrũ, & in hepar. Postea quæ in intestinũ & uesicam. Sunt aũt hæc omnia perniciosa ualde, nõ tamẽ ita ut nemo ex his euadat, uelut putatur. Nam & loci qui hæc nomina habẽt, multum inter se differũt, & ijdem modi. Multum etiam differt corporis ipsius hominis structura. Aliquãdo enim neq; febricitat, neq; inflãmatur sauciatus. Aliquando etiã citra causam febricitat, et aliqua corporis pars omnino inflãmatur. At quando is qui ulcus habet delirat, & facile fert uulnus, tũc uulnus aggredi oportet, uelut iuxta medicinę & accedentiũ rationem, euentum habiturum. Moriũtur enim homines ab omnis generis uulneribus. Multæ enim uenæ sunt & tenues, & crassæ, quæ sanguinẽ fundentes occidũt, si gliscere ac eo ferri ipsas contigerit, quas alia tẽporis occasione si quis pertundat, corporibus prodesse sentiat. Multa uero uulnera in locis uilibus ac nõ malis esse, & nulla re grauia uidentur, & tamẽ sic dolore affligit plaga, ut respirare non possit. Alij uero præ uulneris dolore, quod sanè graue nulla re erat, spiritũ quidem duxerũt, uerum delirarunt, & febrientes mortui sunt. Quicunq; enim aut corpus febricitans habẽt, aut mentẽ turbatam, talia patiũtur. Sed neq; hæc admirari oportet, neq; formidare, illud expẽdendo, quòd & animæ & corpora hominum plurimũ differunt, & uim maximam habẽt. Quæcũq; igitur uulnera tempus nanciscuntur, aut corpus & mentẽ huiusmodi, aut ita gliscentẽ sanguinem, aut magnitudine tanta fuerint, ut homo ad curationem adduci ab eius cõtemptu non posit, ab his quidem discedere oportet, qualiacũq; tandem fuerint, diarijs animi deliquijs exceptis: alia uero omnia aggredi, quæ recẽs sunt incussa, quo & febres effugiãt homines, & sanguinis eruptiones, & nomas ulcerum proserpẽtes, hi qui euadẽt. Exactissime uero et ad plurimũ tempus, eorũ quæ grauissima sunt custodiã facere oportet. Nam ita facere iustũ est. At uero nomæ lethalissimæ sunt, quarũ putredines profundissimæ & nigerrimæ ac siccissimæ existũt. Prauæ etiã sunt ac periculosæ, quæ nigrã saniem remittũt. Albæ uero ac mucosæ putredines, minus quidẽ occidunt, magis autẽ reuertũtur, & diuturniores sunt. Herpetes aũt minime omniũ ulcerũ quæ depascẽdo proserpunt, periculosi sunt, uerũ maxime difficulter submoueri possunt, quemadmodum cancri occulti. In omnibus aũt talibus febrem superuenire una die cõfert, & pus q̃ albissimũ ac crassissimũ. Commodat & corruptio nerui, aut etiã ossis, aut etiã amborũ, tum in profundis, tum in nigris putredinibus. Nam in corruptionibus pus multũ fluit, & putredines soluit. Porrò ex capitis uulneribus lethalissima sunt quæ ad cerebrũ pertingunt, uelut etiã antea scriptum est. Grauia sunt et huiusmodi omnia. os nudũ magnum, os infarctum, os diffractum. Si uero etiã osculũ ulceris paruũ fuerit, fissura uero ossis aliquãdiu permãserit, periculosius est. Hæc autẽ omnia grauiora fiũt, si & iuxta suturã sunt, & ex locis semper periculosiores summi in capite existũt. Cæterum in omnibus me-

morabilibus uulneribus interrogare oportet, si adhuc recentes fuerint plagæ, aut etiam iactus fuerint, an cōciderit homo, aut an in soporem altiorē collapsus sit. Si enim horū quippiam factū fuerit, ampliore custodia opus habet, nimirū quum cerebrum uulnus tunc perceperit. Si uero non recens sauciatus fuerit, ad alia signa respicere oportet, ac cōsilium capere. Optimū quidem igitur est, neq; febrire eum qui ulcus in capite habet, neq; sanguinē insuper ipsi erupisse, neq; inflammationē, neq; simul ullum aliquem dolorem accessisse. Si uero quid horum apparuerit, securissimum est ut in principio fiat, & modico tempore permaneat. Conducit autem in doloribus, etiam inflammationes ex ulceribus accedere. In sanguinis autem eruptionibus, pus in uenis apparere. Quæ uero in acutis morbis conferre febribus scripsi, ea etiam in his fieri conducit, & eadem hic quoq; bona esse assero, contraria uero mala. At incipere febrem in capitis uulnere quarta die aut septima, aut undecima, ualde lethale est. Iudicatur autem plerisq;, si quidem quarta uulneris die febris inceperit, ad undecimam. Si uero septima die febris inchoarit, ad decimamquartam, aut decimamseptimam. Si uero undecimo febrire inceperit, ad uigesimam: quemadmodum in febribus descriptum est, quæ absq; manifestis causis fiunt. Cæterum in principijs febriū, siue delirium accesserit, siue alicuius membri sideratio, perituru̅ hominem sciendum est, si non omnino aut ex optimis signis aliquod accedat, aut corporis uires adsint, Verum cōsiderabis modum. Nam homini adhuc spes salutis, sed claudū fieri articulum in quē incubuit necesse est, etiamsi superstes maneat homo. Porrò uulnera in articulis, quæ quidem magna sunt, & neruos cōiungentes penitus præsecant, clarū est quod claudos efficient. Si uero ambiguum fuerit de neruis, quomodo se habeāt, si quidem fuerit acutū telum quod rectū uulnus fecit, melius est obliquo. Si uero graue & obtusum fuerit id quod uulnerauit, nihil refert. Sed plagæ profunditatem & alia signa considerare licebit. Sunt autē hæc. Pus si insuper accedat ad articulū, duriorem fieri necesse est. Si uero etiam tumores simul permāserint, hunc locū ad multū tempus durum esse necesse est, & quū sanum iam est ulcus, tumorem permanere necessariū est, simulq; flecti ac extendi, quæcunq; dum articulus incuruus est, curantur. Quibus uero etiā neruus elapsurus esse uidetur, securius de claudicatione prædicere licet, tum aliàs, tum si inferiorum neruorū aliquis fuerit exolutus. Ex his autem cognosces neruum qui excidet. Pus album & crassum, multo tempore defluit, doloresq; ac inflammationes circa articulū in principijs fiunt. Eadē fiunt etiam si os elabetur. At uero dissectiones in cubiti gibbis, præsertim quæ sunt cū inflammatione, ad suppurationē perueniunt, sectionesq; ac ustiones.

Medulla uero spinæ si ægrotarit, siue ex lapsu, siue ex alia aliqua causa, siue sua sponte, homo & cruribus impotens fit, ut neq; si tangatur percipiat, & uentre ac uesica, ut circa prima tempora, neq; stercus, neq; urinam egerat, nisi ad necessitatem. Quum autē uetustior factus fuerit morbus, nō urgente homine, & stercus prodit, & urina. Moritur autem postea, nō multo interposito tempore.

Quòd si uero cuipiam fauces implentur sanguine sæpe singulis diebus ac noctibus, cui neq; caput antea doluit, & qui neq; tussim habuit, neq; uomuit, neq; febre correptus fuit, neq; dolorē habuit, nec pectoris, nec dorsi, huius considerandæ sunt nares, & fauces, an ulcus aliquod habere compareat in hoc lo-

eo,aut hirudinem. Oculi porrò lippientes optime permutantur,si & lachryma,& sordes,et tumor,simul fieri inceperint. Si uero lachryma sordi fuerit permixta,& non ualde calida: Sordes autem alba fuerit & mollis,& tumor leuis solutus: Si ita hęc se habuerint,oculus cõglutinabitur ad noctes,ut doloris exors sit,atq; hoc modo res minime periculosa fuerit,ac minime diuturna. Si uero lachryma procedit multa & calida,cum paucissima sorde,ac paruo tumore, atq; hoc ex altero oculo tantum, tunc diuturnũ ualde fit malum,uerũ non periculosum,et doloris exors est hic modus. Et iudicationẽ in his maxime expectare oportet,primam quidem ad uigesimam diem. Si uero hoc tempus trãsmittat, ad quadragesimam expectãda est. Si uero neq; in his diebus sedetur, in sexaginta iudicatur. Per totum autem tempus hoc,sordem considerare oportet, an in digito misceatur,& alba ac mollis fiat,maxime sub iudicationis tempus. Si enim desinet,hæc faciet. At si utriq; oculi hæc perpetiantur,in maiori periculo sunt, ne ulcerentur. Verum iudicatio breuioris temporis erit. Sordes autem siccę ualde dolorosæ sunt,sed cito iudicantur,si non uulnus acceperit oculus. Si uero tumor magnus fuerit,dolorisq; exors & siccus,periculo uacat. Si uero cũ dolore fuerit,malus est si siccus sit,& periculum est ne ulceretur oculus ac concrescat. Sed et grauis est tumor,si lachrymã coniunctam habeat,itemq; dolorẽ. Si enim lachryma procedit calida ac salsa,periculũ est & pupillam exulcerari,& palpebras. Si uero tumor consederit,sed lachryma multa multo tempore effundatur,& sordes fuerint,uiris quidem palpebrarũ euersionem prædicere oportet: mulieribus autem & pueris exulcerationem ac euersionem palpebrarum. At si sordes pallidæ aut liuidæ fuerint, & lachryma multa ac calida, & in capite ardor fuerit,& de tempore dolores in oculum decubuerint,& uigilię his accesserint,necesse est ulcus in oculo factum esse, & timor est quoq; ut talis rumpatur. Prodest autem febris accedens, aut dolor ad lumbos innixus. Prædicere uero his futura oportet,ita ut respectus & ad tempus habeatur,& ad ea quæ ex oculo fluunt,& ad dolores itemq; uigilias. Postquam uero & oculum contueri datum fuerit, si quidem compertus fuerit ruptus, & per fissuram prominuerit oculus,malum est & difficile ut sedetur. Si uero & putredo tali suberit,penitus inutilis oculus redditur. At uero alios ulcerũ modos prædicere oportet, locos considerando,& putredines,& profunditates. Necessariũ enim est iuxta ulcerum uehementiam cicatrices fieri. Quibus igitur rũpuntur oculi,& postea prominent,ut extra locũ oculus sit, his & tempore,& arte, opẽ ferre nõ datur, ad hoc ut uideant. Paruæ uero oculorum transmotiones sedari possunt,si nihil mali accesserit,et homo iuuenis fuerit. At ulcerum cicatrices,quibus nihil aliud mali affuerit,omnes & à temporibus,& ab arte,opem ferre posse putandũ est, maxime recẽtissimas,& in iuuenũ corporibus. Cæterum ex locis maxime oculi lædũtur,si exulcerantur. deinde pars quæ est supra supercilia,postea quicquid uicinissimum his locis fuerit. Pupillæ uero flauescentes, aut argenti speciem referentes,aut ceruleæ,nõ bonæ sunt. His autem paulo meliores sunt, quæ aut minores apparent,aut ampliores,aut angulos habentes,siue ex causis tales factæ fuerint,siue sua spõtæ. Caligines & nubeculæ,& cicatrices subalbicantes,leuigãtur ac delentur,si nõ uulnus aliquod in eo loco accesserit, aut prius cicatricem habuerit in hoc loco,aut unguem pterygion dictũ. Si uero

ſplendicās cicatrix in nigra oculorũ parte fiat, partem aliquam nigredinis dealbat, adeò ut ſi multo tempore permaneat, & aſpera & craſſa, etiam memoriam ſui relinquat. Porrò iudicationes quemadmodũ in febribus ſcripſi, ita & hic ſe habent. Verum ſigna edoctũ, iuxta differẽtias lippitudinũ prędictionem facere oportet, quũ peſsima ſigna acceſſerint, diuturnarũ lippitudinũ, uelut de ſingulis perſcriptũ eſt: quũ uero apparuerint optima ſigna, breuiũ. Tunc enim ſeptima die deſituras eſſe prædicendũ eſt, aut prope hoc tẽpus, & alioqui ſecuras eſſe putandum eſt. Recidiuas autẽ expectare oportet his, quibus melius habere contingit, neq; in diebus iudicatorijs, neq; ſignis bonis cõſpectis. Omniũ uero maxime urinæ ſtatũ in oculorũ affectionibus cõſiderare oportet. Nã temporũ occaſiones repentinæ ſunt. Dyſenteriæ ſi quidẽ cum febre inuaſerint, aut uarijs alui egeſtionibus, aut cum hepatis inflammatione, aut præcordij, aut uẽtris: aut quæ doloroſæ fuerint, aut cibos intercipiũt, ſitimq; inducũt: hæ omnes malæ ſunt. Et qui ſanè plurima horũ malorũ habuerit, citiſsime peribit. Cui uero pauciſſima taliũ affuerint, huic plurimę ſpes ſunt. Moriũtur autem ex hoc morbo maxime pueri quinquennes, & ſeniores adhuc, decẽnes. Reliquæ uero ætates minus. At quæ dyſenteriæ cõmodæ ſunt, hæ mala hæc non inducũt. Verũ ſanguine & ramẽtis egeſtis, deſiuerũt ſeptima die, aut decimaquarta, aut uigeſima, aut quadrageſima, aut intra hęc tẽpora. Huiuſmodi enim egeſtiones, etiã eos qui prius ſunt in corporibus, morbos ſanãt, antiquiores quidẽ diutiore tẽpore, recentiores aũt in paucis diebus ſubmouere poſſunt. Nam & quæ uterum geſtant, etiã ipſæ euadunt ſuperſtites magis ad partũ, & ex partu, & fœtus cõſeruant, ſanguine & ramẽtis egeſtis, etiã per multos mẽſes: niſi dolor ipſis affuerit, aut aliud quoddã malum ſignũ ex his quę in dyſenterijs fieri ſcripſi, acceſſerit. Si uero aliquod illorũ apparuerit, & fœtui perniciẽ ſignificat, & prægnanti periculũ, ſi nõ poſt fœtus effugiũ, & ſecũdæ exolutionẽ, ipſa dyſenteria eadem die, aut poſt modicũ tempus deſinat. Leuitates porrò inteſtinorum, lienteriæ græcis appellatæ, quæ quidẽ ſunt cõtinuæ & diuturnæ, & per omnẽ horam, & cũ ſtrepitibus, & ſine ſtrepitibus exturbãtur, & ſimiliter noctu ac interdiu incumbentes, & egeſtione ſubeunte aut ualde cruda, aut nigra & leui ac graueolente: hæ omnes malæ ſunt. Nam & ſitim inducunt, & potum nõ ad ueſicam promouẽt, ut per urinam eijciatur, & os exulcerãt, & ruborem eleuatum in facie efficiũt, & maculas ſolares uarios colores habẽtes. Simul aũt & uentres emollitos, & ſordidos ac rugoſos reddunt. Ex talibus aũt homines impotẽtes fiunt, ad cibũ capiendum, ad deambulandũ, ad faciendũ alia quæ facere debẽt. Eſtq; morbus hic grauiſsimus ſenioribus. Vehemens eſt etiam uiris. Reliquis aũt ætatibus multo minor. Quiſquis aũt neq; in ætatibus his eſt, quas male tractari ab hoc morbo dixi, & pauciſsima ex ſignis habet, quę mala eſſe ſcripſi, hic ſecuriſsime diſpoſitus eſt. Indiget autem curatione hic morbus, donec & urina pro ratione eius quod in potu acceptũ eſt, procedat, & corpus ab ingeſtis cibis augmentũ capiat, & à malis coloribus liberatũ fuerit. At uero alia profluuia alui, quæ ſine febre ſunt, & breui tẽpore durant, & mitia exiſtunt. Aut enim eluta ſedabũtur, aut ſua ſpõte. Prædicere aũt oportet excretionẽ ſubtus erumpentẽ deſiturã eſſe, quum tangẽti uentrem manu nullus motus occurrerit, & in fine egeſtionis flatus penetrarit. Sedes autẽ euertuntur ac procidunt,

uiris

uiris quidē, quos ubi hęmorrhoidas habent, alui profluuiū corripit: pueris aūt calculo laborantibus, & in dysenterijs longis ac meracis: Senibus uero quibus muci agglutinati insunt. Porrò ex mulieribus, quæ magis aut minus in utero cōcipere solent, ita considerationē facere cōuenit. primū quidem specierū, Paruæ enim ad cōceptionem præstantiores sunt maioribus, tenues crassis, albæ rubicūdis, nigræ liuidis. Quæ item uenas conspicuas habent, meliores sunt quàm quibus nō apparent. Carnē autem uberiorē habere, aniculæ malū est, mammas aūt tumidas ac magnas, bonū. Atque hæc quidē ad uisum exposita sunt. Verum interrogare oportet etiam de menstruis purgationibus, an omnibus mēsibus cōpareant, & an copia satis magna, & an boni coloris sint, & ęquales in singulis temporibus, & in ijsdem mensiū diebus. Sic enim has fieri optimū est. Locum uero in quo cōceptio fit, quem sanè uterū nominamus, sanū esse oportet, & siccū, ac mollem. Sit item neque retractus, neque pronuus, neque os ipsius sit auersum, neque cōclusum, neque euersum. Fieri enim nō potest ut cōceptio fiat, quodcunque tandem taliū impedimentorū affuerit. Quæcunque igitur mulieres in utero cōcipere nō possunt, uerū pallidæ apparēt, neque febre, neque uisceribus in causa existētibus, hæ capite se dolere dicēt, & mēses sibi male ac meracos prodire. Siue aūt breui, siue longo tēpore, ipsis sic affectis mēses non cōparuerint, uteri in his purgatione opus habēt. Quæcunque uero bene coloratæ sunt, & carnē multā ac pinguē habent, & uenulas occultatas, & dolore carēt, & mēses his aut omnino nō apparent, aut modici & meraci prodeunt: Hic modus difficilimus est ad cogendū ut concipiant. Si uero mensibus cōparentibus inculpate, & mulier sic corpore disposita fuerit, & non cōceperit, locus in quo est uterus in causa est, ut fœcūda fœtu fieri nō possit. Aut enim reuulsus est, aut euersus. Nā & alia quæ isthic fiūt, cū doloribus decolorationeque ac colliquatione fiūt. Quibus porrò ulcus factū fuerit in utero, siue ex partu, siue ex tuberculo, siue ex alia quadam causa, his febres & inguinū tumores succedere necesse est, et dolores in his locis. Si uero & puerperij purgamēta simul fuerint intercepta, hæc mala si fuerint, omnino meraciora sunt & diuturniora. Et ad hæc præcordiorū ac capitis dolores. Vlcere autem facto & sanato, locum hunc leuiorē ac duriorem fieri necesse est, & minus concipere posse. Si uero solum in sinistra parte fiat ulcus, & mulier in utero concipiat, siue dum adhuc habet ulcus, siue ubi iam sana est, masculū magis enixurā esse spes est. Si uero in dextra parte ulcus fiat, & mulier cōcipiat, fœmineū magis fore fœtum expectandū est. At si febres corripiant cōcipere non potentē, & attenuata sit muliercula, interrogare oportet, an uteri ulcus aliquod habeant, aut aliud quippiā ex malis de quibus scripsi. Si enim in hoc loco nihil mali subesse apparuerit, quod causa sit attenuationis, & quòd cōcipere nō possit, sanguinē uomiturā esse mulierē expectandū est, mēses autem tali necessariò euanuerunt. Si uero febris soluta fuerit à sanguinis eruptione, & mēses comparuerint, in utero cōcipiet. Si uero priusquā sanguis erūpat, alui excremēta liquida facta fuerint prauo modo, periculū est periturā esse mulierē antea quàm sanguinem uomat. Quæcunque in utero se cōcepisse putāt, & non cōceperunt, & per multos mēses falluntur, mēstruis purgationibus nō apparētibus, & uētres augeri ac moueri uident: hæ & caput dolēt, & collū, & præcordia, & in māmis lac ipsis nō est, nisi modicū quiddā, atque id aquosum. Postquàm uero uētris tumiditas

exoluta fuerit, ac molles factæ fuerint, in utero cõcipient, si nõ aliud quoddam impedimentum ipsis fiat. Nam hæc affectio bona est ad mutationem in utero faciendam, ut post hoc tempus in utero concipiant. At his quæ cõceperunt, dolores hi non fiunt, nisi familiares his fuerint capitis dolores, & lac in mãmis gignitur. At uero eas quæ à diuturnis fluxionibus uexãtur, interrogare oportet an caput doleant, & lumbos, & infernã uentris partem. Interrogandæ sunt etiam de dentium stupore, & uisus hebetudine, & aurium sonitu. Quæcũq; autem dum ieiunæ sunt, subbiliosa uomunt per multos dies, quũ neq; uterum gestent, neq; febricitent, eas interrogare oportet an lumbricos rotundos simul uomãt. Si enim hoc nõ confitẽtur, prædicendũ est ipsis futurũ esse. Fit aũt hic morbus maxime quidẽ mulieribus, deinde uero etiã uirginib. alijs autẽ hominibus minus. Quibuscũq; uero sine febribus dolores fiũt, mortẽ quidẽ non inducũt, uerum pleriq; diuturni sunt, & multas mutationes ac recidiuas habent. Modi aũt hi sunt. Primum quidem ex capitis doloribus aliqui sunt leues, aliqui multo grauiores. Vtrosq; uero hoc modo cõsiderare oportet. Quicũq; hebetem uisum habent, & rubor quidam ipsis fit in oculis, & pruritus frontem uexat, his sanguis sua sponte manans opitulatur. Atq; hic modus necessario simplex est.

Quibus uero dolores circa caput & frontem, ex magnis uentis fiunt, & ex frigoribus quum uehementer calfacti fuerint, eos grauedines quidem maxime perfecte liberant. prosunt aũt & sternutationes, & muci in naribus fientes, magis quidem sua sponte, sin minus, coacte. Grauedines autẽ fiunt perfecte, adeò ut & tusses succedant. & sternutationes succedentes si dolores non sedauerint, necesse est tubercula & decolorationes his succedere. Quibus aũt dolores sine manifestis causis fiũt, & diuturni, & in toto capite, suntq; ipsi & graciles, & debiles, his prædicendũ est morbũ longe grauiorẽ priore esse. Si uero etiã ad collum, & ad dorsum dolor descendat, caput relinquens, & rursus ad caput recurrat, adhuc grauior fit. Verũ omnium horũ grauissimus est, si ex capite ad collũ ac dorsum tendat. Vtilitates autem his ex abscessibus fore expectandũ est. aut ubi pus per tussim reiecerint, aut hæmorrhoidas habent, aut pustulas in corporibus enatas, Confert etiã caput furfures habens. Torpores & puncturæ pruriginosæ uelut ab urtica, quibus per caput discurrunt, aliquãdo per totum, aliquando per aliquam partẽ: Sæpe uero & frigiditas aliqua ab ipsis sentiri putatur, uelut per caput discurrere, hos interrogare oportet, an etiam ad summam linguã punctura illa procedat. Si enim hoc fecerit, perfectus morbus fit, & qui difficilius submoueri possit. Verum absq; hoc facilis est. Modi uero utilitatũ consequendarũ ex abscessibus cõtingent, ueluti antea scriptũ est. Sed tamẽ abscessus minus in his succedũt, quàm in illis. Quoscunq; uero unà cum doloribus uertigines corripiunt, malum egre exolubile ac furiosum existit. Senibus autem maxime hic modus fit. At alij morbi circa caput, & uiris, & mulieribus, cum securitate uehemẽtissimi sunt, & diuturniores. fiunt autem & adolescentibus, & uirginibus in ea pubertatis ætate, & maxime circa mensium progressum. Mulieribus uero in capitis doloribus, alia quidem omnia fiunt, quæ & uiris. Verum puncturæ illæ pruriginosæ & affectiones atrabiliariæ, his minus quàm uiris, si non menses penitus aboliti fuerint. Quibus colores dum iuuenes sunt, praui sunt ad multum tempus, & continenter, non tamen morbi

regij modo: hi siue uiri sint, siue fœminæ, caput dolent, & lapides ac terram comedunt, & hæmorrhoidas habent. Pallidi uero cum uirore colores qui diuturni sunt, & morbus regius uehemens non est, alia quidē eadem facere solent, uerum pro lapidum ac terræ esu, præcordia hos magis affligunt quàm alteros. Quicunq; uero multo tēpore pallidi apparent, & facies in tumorē eleuatas habent, eos caput dolere sciendum est, aut circa uiscera dolorem habere, aut in sede malum aliquod in seipsis. Ex his autē apparentibus, plerisq; non unum aliquod horum malorum apparet, sed plerunq; multa, aut etiam omnia. Qui nocte uident, quos sanè nyctalopas uocamus, hi morbo corripiuntur iuuenes, aut pueri, aut etiam adolescētes, & liberantur sua sponte, aliqui in quadraginta diebus, aliqui septimo mense, quibusdam uero & per totū annum permansit. Quapropter de tēpore coniectare oportet, ita ut & ad morbi robur, & ad ægri ætatem respicias. Abscessus autē his prosunt insuper apparētes, & ad infernas partes fluentes. Verū non ualde accedunt, propter iuuentutē. At mulieres nō corripiuntur ab hoc morbo, neq; uirgines quibus mēses comparent. Quibus autem lachrymarū fluxiones diuturnæ fuerint, & hi nyctalopes fiūt, eos interrogare oportet an caput doluerint antea q̄ hæc reuelarunt. Quicūq; dum neq; febricitant, neq; decolores sunt, sæpe & uerticem & tēpora dolent, si non alium manifestum habuerint abscessum in facie, aut grauiter loquātur, aut dentes doleant, his sanguinem per nares erupturū esse expectandū est. Quibus uero ex naribus sanguis fluit, hi alioqui sani esse uidentur, hos autem uel splenem in tumorē eleuatum habere cōperies, uel caput dolere, & splendicans quiddam ipsis ob oculos obuersatur. Plerisq; uero horū simul & caput & splen, hoc modo se habere apparent. Gingiuæ uitiatæ, & ora graueolentia his sunt quibus splenes magni. Quicunq; uero habent splenes magnos, & neq; sanguinis eruptiones ipsis cōtingunt, neq; oris graueolentia, horū tibiæ ulcera praua habent, & cicatrices nigras. Quibus partes sub oculis uehementer attolluntur, eos magnos habere lienes comperies. Si uero etiam in pedibus tumores accesserint, aquā etiam habere uidebūtur. Verū & uentrem, & lumbos inspicere oportet. At uero distortiones in facie, si nulli alij corporis parti cōmunicent, cito sedantur, aut sua spōte, aut ad necessitatē coactæ: reliqui uero syderati fiūt. Quibus unà cum hoc quod mouere nō possunt, morbosa corporis pars attenuatur, hi in sanitatem restitui nō possunt. Quibus aūt colliquationes nō accesserint, hi sani euadēt. Cæterū de tempore quando sani erunt prædicendum est, respectu habito ad uim morbi, & ad tempus, & ad ætatem hominis, & ad anni tempus, ita ut eius rei memor sis, quòd uetustissimi morbi, & pessimi, & qui reuoluuntur, grauissime obediunt: itemq; hi qui sunt in uetustissimis corporibus. Sed & autumnus & hyems, ad tales morbos submouēdos minorem commoditatem exhibēt quàm uer & æstas. Dolores porrò in humeris fientes, qui quidem ad manus descendunt, torporesq; ac dolores inducunt, his abscessus non succedunt, uerum nigram bilem uomentes sanantur. Qui uero isthic in humeris manent, aut etiam ad dorsum progrediūtur, eos puris, aut atræ bilis uomitu effugiunt. Verum de his ita considerationem facere oportet. Si quidem enim facile spirauerint, ac graciles fuerint, atram bilem ipsos uomituros esse spes est. Si uero difficilius spirauerint, & in faciem ipsis color incur-

rit, qui prius non erat, siue rubicundus siue niger, eos magis pus sputuros esse sperandum est. Ad hæc uero considerandum est etiam, an in pedibus tumores sint. Nam & hoc signũ in his cõsentit. Atq; hic morbus uiris uehemẽtissimus esse solet, à quadragesimo anno usq; ad sexagesimum. Qua ætate etiam coxendicum morbus maxime affligit. Porrò de coxendicũ morbo sic considerationẽ facere oportet. Quibuscũq; senioribus & torpores uehemẽtissimi sunt, & perfrigerationes tum lumborũ, tum crurum: & qui pudendũ arrigere nõ possunt: & quibus aluus nõ egerit, nisi ad necessitatẽ coacta, & prodit ipsis multus stercoraceus mucus: his maxime diuturnus morbus erit, prædicendũq; est annum ut minimũ duraturum esse morbũ, ab eo tempore quo incepit, & opem ad uer & æstatem expectãdam esse. At uero iuuenibus nõ quidem minus doloris inducit coxendicũ morbus, uerũ breuior est. Nam quadragesimo die liberantur. Sed neq; torpores uehementes accedunt, neq; perfrigerationes crurũ ac lumborum. Quibus autem hic morbus est quidẽ in lumbis ac cruribus, non autem affligit adeò ut decumbant, cõsiderare oportet an alicubi sint collectiones in coxa, & interrogare an ad inguen dolor progrediatur. Si enim ambo hæc habet, diuturnus fit morbus. Interrogandũ insuper est, an in femore torpores insint, & ad poplitem progrediantur, & si hoc cõfiteatur, rursus interrogandum, an & per tibiam ad summũ pedem procedant. Quicũq; enim pleraq; horũ confessi fuerint, his dicendũ est, quòd crura ipsis aliquãdo calida, aliquando frigida fiant. Quod si morbus hic lumbos relinquens, aliquibus ad infernas partes uertatur, eos cõfidentes esse iube. Quibuscũq; uero coxas & lũbos non relinquẽs, ad supernas partes cõuertitur, malum id esse prædicẽdum est. At quibus circa articulos dolores fiunt, & tumores, & sedantur, nõ podagrico modo: in his cõperies uiscera magna, & in urina subsidentiã albam. Et talis si tempora eleuarit, dicet se sæpe dolere, dicet etiam sudores sibi nocturnos oboriri. Si uero neq; in urina subsidet talis subsidentia, neq; sudores fiunt, periculũ est ne aut claudi fiant articuli, aut affectio abscessus humore melli similis, quem meliceridã uocãt, sub ipsis nascatur. Fit autem hic morbus his quibus in puericia & iuuentute sanguis ex naribus fluere solitus desiit. Proinde interrogandũ est de sanguinis eruptione, an in iuuentute facta fuerit: & an pruriginosæ uelut ab urtica pũcturæ, & in pectore, et in dorso insint: et quibus alui dolores fortes inducant, citra exturbationes: & quibus hæmorrhoides fiant. Hoc enim horum morborum principium est. Si uero etiam malo colore præditi sint hi homines, interrogandum est an caput doleant. Hoc enim fatebuntur. Quibus uero ex his alui dolores in dextris fuerint, dolores his uehemẽtiores fiunt, & præsertim quũ ad præcordium iuxta hepar, reliquiæ doloris fuerint. His autẽ doloribus prodest strepitus statim in aluo obortus. Postquam autẽ dolor quieuerit, urinã crassam ac cum uirore pallidam mingũt. Atq; hic modus nequaquã lethalis est, uerũ ualde diuturnus. Quũ autem iam uetustus fuerit morbus, homines ab ipso cæcutiunt. At de sanguine interrogare oportet, an in iuuentute fluxerit, & de uisus hebetudine, & de urinę euacuationis pallore, itemq; de strepitibus an insint, & succedentes prosint. Hæc enim omnia fatebuntur. Impetigines & lepræ, & uitiligines albæ, leucæ appellatæ, quibus quidem iuuenibus aut pueris aliquid horum factum est, aut paulatim conspectum in multo tempore augescit: his

his non putare oportet abſceſſum eſſe, eam papularum eruptionẽ, ſed morbũ. Quibus uero horũ aliquid factũ eſt multum & derepẽte, hoc ſanè fuerit abſceſſus. Fiunt autem leucæ quidem ex lethaliſsimis morbis, qualis eſt & morbus tabidus appellatus. Lepræ uero & impetigines, ex morbis ab atra bile factis. Ex his aũt facilius ſanantur ea quæ in maxime iuuenibus fiunt, & quæ recẽtiſsima ſunt, & in molliſsimis ac carnoſiſsimis corporis partibus producuntur.

HIPPOCRATIS COI COACAE PRAENOTIONES, IANO CORNARIO Medico Phyſico interprete.

QVI ex rigore perfrigerantur, caput ac collum dolentes, uoce deſtituti, inſuper exudantes, poſtquam ſe recollegerint moriuntur. Moleſte ferre morbum cũ perfrigeratione, peſſimum eſt. Perfrigeratio cũ duricia pernicioſa eſt. Ex perfrigeratione, timor, & triſtitia præter rationẽ, in conuulſionem finit. Ex perfrigeratione urinas intercipi peſsimum eſt. Ignorantia cũ rigore, malum. Malũ item obliuio. Soporoſi rigores aliqua tenus pernicioſi, & flammeus in facie color, cũ ſudore, in his malignus eſt. In his frigiditas poſteriorũ partium conuulſionem accerſit. Et in ſumma, poſteriorũ partium frigiditas, cõuulſoria eſt. Ex dorſo horrores frequentes, & cito tranſeũtes, ægre tolerari poſſunt. Vrinæ enim interceptionẽ doloroſam ſignificant. Inſuper exudare, his peſsimum eſt. Rigor cõtinenter uexans, corpore iam debili exiſtente, lethalis eſt. Qui freqũeter exudant, ac inſuper rigent, pernicioſum hoc eſt. & in fine ſuppurationẽ habere comperiuntur, uentresq́ perturbatos. Rigores ex dorſo moleſtiores ſunt. Qui uero decimaſeptima die rigorẽ habuit, & quarta ac uiceſima inſuper riguerit, malignum hoc eſt. Horrore affecti, caput dolentes, exudantes, malignũ id eſt. Horrore affecti, multũ inſuper exudantes, difficili malo implicãtur. Rigores multi torpidi, maligni ſunt. Quibus ſexta die rigores fiunt, hi ægre iudicãtur. Quibus ſanis horrores freqũetes ſunt, hi ex ſanguinis fluxione ſuppurantur. Horror & ſpirandi difficultas in doloribus, ſigna tabis ſunt. Ex pulmonis ſuppuratione, & circa uentrẽ aliquando ac claiuculam dolores, & anxie ſtertere, ſputi copiam in pulmone ſignificat. Horrore affecti, anxiȷ, delaſſati, lumbos dolentes, aluos humectas habent. Affectiones inſuper rigentes, & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum uigiliȷs ac delirio in ſomnis, aliquãdo urinas inuoluntarie emittentes, in conuulſionem deſinunt. Continui rigores in acutis, praui ſunt. Ex rigore, cum capitis dolore exolutiones, pernicioſæ. Cruentæ in his urinæ prauæ. Rigor cũ diſtentione neruorũ in poſteriora occidit. Qui inhorruerũt & exudarũt iudicatorio modo, & poſtridie præter rationem horruerunt, ſi quis nõ uigiliȷs infeſtetur, neq́ concoxerit, ei ſanguinẽ erupturũ eſſe puto. Vrinæ cũ rigore ſuppreſſæ, malę et cõuulſorię, tũ aliàs, tũ ſiquis antea graui ſopore preſſus fuit. Spes aũt in his eſt abſceſſus retro aures fore. Rigores uelut in febre tertiana, ſi in media inordinata febre exacerbẽtur, ualde maligni ſunt. Si uero contrario conuel-

conuellentibus modo exacerbentur, cum rigore & febre, perniciosum est. Vocis interceptiones ex rigore, soluuntur tremore. Et insuper rigentes tremores succedentes iudicant. Qui ex rigore cum capitis dolore exoluuntur, in periculo uersantur. Cruenta urina his mala est. Quibus rigor, his urinæ suppresio. Conuulsio in febre, manuum ac pedum dolores, maligni sunt. Malignus est & doloris ex femore progressus. Neq; genuum dolor bonus est. Sed & surarum dolores maligni sunt, mentemq; emouent, tum aliàs, tum si urinæ subsidentia in medio innatet. Febres ex præcordiorũ dolore malignę sunt, sopor in his pessimus est. Qui frequenter exudare cũ præcordij intensione non cessant, plerũq; maligne habent, & dolores in summũ humerum ac clauiculam incumbentes, in his praui sunt. Febres tertianæ naturam referentes, cum anxietudine, malignæ sunt. Vocis interceptiones in febre malæ sunt. Lassati, caligantes, uigilãtes, soporosi, exudãtes, recalescentes, male habent. Lassati cum horrore si exudarunt iudicatorio modo, recalfacti in morbo acuto, male habent, tum aliàs, tum si circa hæc sanguis de naribus stillarit. E regio morbo abunde colorati, moriuntur, alba uero alui egestio in his præcedit. Febres tertianæ naturam referentes erroneæ, in pares dies translapsæ, difficiles sunt. Anxietudines in diebus iudicatorijs, si in his sine sudore perfrigerentur, & omnes qui sine sudore perfrigerantur citra iudicationẽ, male habent. Et qui insuper riguerunt ex his, ubi uomuerunt meraca, anxij, tremuli in febre, malum. Qui ex rigoribus, paruis sudoribus perfrigerantur, malum. Exudantes, uigilantes, recalescentes, malum. Qui insuper exudant in febre, maligne habent. Quibus biliosa est alui egestio, his circa pectus morsus & amaritudo, malum est. In febribus inflata aluo, flatus non erumpere malum. Lassati, singultientes, stupore detenti, mali.

Præter consuetudinẽ quid facere, uelut est, proponere sibi aliquid, & expectare aliquid, prius non consuetum, aut contrarium, malum est, & mentis emotioni proximum. Qui morbi in malis signis leuantur, & qui in bonis non remittunt, difficiles sunt. Qui exudant, & maxime capite, in morbis acutis submoleste ferentes, malum, tum aliàs, tum si urinæ sunt nigræ & turbidus spiritus in his malus. Extremæ partes si in utranq; partem citro transmutentur, malum est. Sed & sitis huiusmodi mala est. Ex moderato ferox responsio, malum. Vox acuta, malum. Præcordia his intro trahũtur. Qui ex perfrigeratione sudorosa cito recalescunt, malũ. Qui in acutis exudãt submoleste ferentes, malũ. Qui præter rationẽ nulla existẽte uasorum euacuatione, impotentes fiunt, malum. In febre tractus uelut à uomitu, in screationem desinens, malum. Torpor in utranq; partem cito translabens, malũ.

Sanguinis stillæ pusillæ, malæ. In acuto morbo sitis præter rationẽ soluta, malum. Qui ad manum exiliunt, male habent. Quibus cũ febre ardente, tumores somnolenti, torpidi fiunt, his dolor in latus superueniens leuis siderationis ac resolutionis modo occidit. Suffocatio in acutis, ægris attenuatis, perniciosa. In perniciosis iam parui tremores, & uomitus æruginosus. Qui in potibus substrepunt, & submurmurant in siccis: & qui difficulter deglutiunt spiritu tussiente, perniciose habent in acutis perfrigeratis.

Rubores in manibus ac pedibus, perniciosi. Efflãtes & refracti, in somnis

leuiter

leuiter suspicientes, morbo regio abunde colorati moriuntur, alba alui egestio in his præcedit. In febribus mẽtis emotiones taciturnæ, in eo qui uoce priuatus non est, perniciosę sunt. Liuores fientes in febre, breui mortem afferre significant. Quibus in febre dolore lateris fiente, aluus multa aquosa ac biliosa egerit, hi alleuantur. Quibus uero inediæ cõsequenter accedũt, ac sudores, cum bono faciei colore, & aluo liquida, ita ut adsit etiam aliquis cordis, seu potius oris uentris dolor, hi ubi longius ægrotarunt, peripneumonicorũ modo moriuntur. Febrienti si atra bilis in principio, sursum aut deorsum prodierit, lethale est. Qui cum perfrigerationibus, nõ sine febre, superne exudant, moleste ferentes & phrenitici, in acuto morbo perniciose habẽt. Dolores modice acuti, ad clauiculam ac sursum transeuntes, perniciosi. In longis perniciosis morbis, sedis dolor lethalis est. Si debiliter iam affecti, nõ uideant, aut non audiant, aut labium, aut oculus, aut nasus ipsis distorqueatur, lethale est. In febribus inguinis dolor, morbũ diuturnũ significat. In febribus iudicationes impeditæ ac sublatæ, temporis quidem diuturnitatẽ inducunt, non autẽ perniciosæ sunt. Febres ex doloribus uehemẽtibus diuturnæ. Mẽtis emotiones tremulæ, palpatoriæ, phreniticæ sunt. & dolores circa suram, in his mentem emouent. Quicũq; in febre cõtinua, uoce destituti iacentes, oculis cõniuentes nictant, hi si postquã sanguis ipsis ex naribus fluxit, & ubi uomuerũt loquantur, & ad seipsos redeant, seruãtur. Si uero hæc nõ fiant, difficulter spirantes facti breui moriuntur. Qui melius habuerunt, si postridie exacerbentur, malum est. Si tertia die cohibiti, quarta exacerbentur, malũ est. Num & tales exacerbationes phreniticæ sunt? Quibuscũq; desinunt febres, nõ in diebus iudicatorijs, his recidiuæ fiunt. Qui in principio tenues, cum capitis pulsu, & urina tenui, ad iudicationẽ acerbantur, his nihil miri est si & mentis emotio insuperq; uigiliæ accedant. In morbis acutis, motus, iactatio, somnus turbulentus, quibusdam cõuulsionem significat.

Turbulentæ cum ferocia excitationes mentẽ emouentes, malæ sunt, itemq; conuulsoriæ, tum aliàs, tum cũ sudoribus. Conuulsoriæ etiam uidentur colli ac dorsi perfrigerationes, immo etiã totius corporis. In his mictiones sunt pelliculosæ. Deliria cum sopore, cõuulsoria. Mentis emotiones modice feroces, ferinæ sunt, sed & cõuulsiones significãt. In morbis lõgis, uentris præter rationem tumores, cõuulsorij. Affectiones statim turbulentæ, uigilias inducentes, sanguinẽ de naribus stillantes, sexta die alleuantes per noctem, uerum postridie rursus affligentes, exudantes in somnũ delatæ, mentẽ emouentes, large sanguinẽ fundunt, & morbos soluunt. Aquosa urina talia significat.

Qui cũ relatis, ab atra bile mẽte moti, tremuli fiunt, maligne habent. Delirium in spiritu & sudore, lethale est. Lethale est & in spiritu ac singultu.

Insomnia in phrenitide euidentia bona sunt. In phrenitide egestiones alui albæ, & torpor, malum. Rigor his pessimus est. In phreniticis in principijs affectiones mansuetæ, ac frequenter trãsmutationem habentes, malę sunt.

Quibus ab atra bile mẽte motis, tremores fiunt, malum est. Qui ab atra bile mente moti, tremuli fiunt, ac saliuam fundunt, num sanè phrenitici sunt?

Mente moti, acute insuper febrientes, phrenitici fiunt. Phrenitici parũ bibentes, strepitũ ualde percipiẽtes, tremuli, aut cõuulsi. In uehemẽter phre

niticis, tremores lethales sunt. Deliria circa necessaria, pessima. Quæ ex his exacerbantur lethalia sunt. Mentis perculsiones, uoce clangorosæ, linguæ conuulsiones tremulæ, & uoces tremulæ fientes, mentē alienāt. Duricies in his perniciosa est. Prædebilitatorū deliria pessima. Affectiones in phreniticis frequenter transmutationē habentes, cōuulsoriæ, prauæ. Phrenitici cum perfrigeratione saliuam fundentes, uomitum nigrū indicant. Qui uarie ægrotant, & frequenter soporosi mente mouentur, his nigrū uomitum expectandum esse dicito. Quæ conuulsorio modo exacerbantur, stupefactoria sunt. Tumores iuxta aurē, in morbis lōgis parui sunt: Sanguinis fluxiones ac uertigines insuper apparētes, perniciosæ. Febres uertiginosæ, & cū uoluulis, & sine uoluulis, perniciosæ. Anhelosis febris postea acuta. Cū præcordio intēto perfrigeratis, magnus circa aurem tumor. Quibus in febre dolores circa lumbos & infernas partes fientes, septū transuersum contingunt, infernas partes relinquētes, perniciosi sunt, tum aliàs, tum si aliud quoddam signum prauum accedat. Si uero alia signa nō fuerint praua, suppuratum fore timor est. Pueris febris acuta, & aluus suppressa, cum uigilijs, & calcitrare, et colorem mutare, & ruborem habere, cōuulsorium est. Affectiones statim turbulentæ, uigilias inducentes, & nigra compacta egerētes, partim sanguinem fundunt. Affectiones cum uigilijs & anxietudine repentina, sanguinem fundunt, tum aliàs, tum si quid etiā antea profluxerit. Num & qui modice perfrigerati postea horruerunt? At qui circa exacerbationes tussiūt, & parum exudant, maligne habent. Ad latus dolore ac suffocatione accedente, hi suppurantur. Quibus in febribus continuis pustulæ per totum corpus erumpunt, lethale, si non purulentus abscessus fiat, maxime autem circa aurem his fieri solet. In morbo acuto externas partes perfrigerari, internas aūt ardere, & sitire, malum est. Febres cōtinuæ per tertiam diem augescētes, periculosæ. Quibus febris aliquando intermittit, periculo uacat. In febribus longis, aut tubercula, aut dolores, in articulis fiunt: & si facti fuerint, non sunt inutiles. Capitis dolor in morbo acuto, præcordiū reuulsum, non profluente ex naribus sanguine, ad phrenitidem deuenit. Febres lypiricæ, bilis sursum ac deorsum effusione non accedente, non soluuntur. Morbus regius ante septimum diem accedens, malum. Septimo uero ac nono, & undecimo ac decimoquarto, iudicatorius est, si non præcordia induret: sin minus, ambigua res est. Frequētes per eadem recidiuæ, circa iudicationē sanguinolentæ, nigrorum uomitum faciunt, fiunt autē & tremulæ. Dolores qui in tertianis febribus exacerbantur, tertianarū generis morbum faciunt, & grumosum sanguinem egerunt. In febribus secundū uenam quæ est in collo, pulsus ac dolor, in dysenteriam desinit. Color qui sæpe in calore trāsmutatur, utilis est. In biliosis spiritus magnus, & febris acuta, cū præcordij intensione, iuxta aurem abscessum facit. Qui ex morbis lōgis se refocillātes bene cibū accipiūt, & nihil proficiūt, hi maligne recidiuā incidūt. Quibus in febribus uenæ in tēporibus pulsant, et facies sana est, et præcordiū nō molle, diuturnū morbum significat, & nō desinentē citra multi sanguinis ex naribus fluxū, aut singultum, aut cōuulsionē, aut coxendicū dolorem. In febre ardente si aluus eruperit, mortale est. Ex alui dolore laborioso, febris ardens, perniciosa. In

febribus

febribus ardentibus, si auriū sonitus accedant, cū uisus hebetudine, & grauitate secundum nares, melancholico modo ab atra bile mente mouentur, sanguine ipsis nō erumpente. Tremores in febribus ardētibus, mentis perculsio soluit. In febre ardente fluxio sanguinis ex naribus, quarta die, mala est, si non aliud quid boni coinciderit. Verum quinta minus periculosa est. Qui ex febribus ardentibus aliquantulū perfrigerātibus, cū egestionibus alui aquosis ac biliosis laborāt, oculis malum est, tum aliàs, tum si stupidi fiant. Febris ardens rigore superaccedente soluitur. Febres ardentes recidiuare solent, & ubi per dies quatuor significationē de se præbuerūt, postea exudant. Sin minus, septima die. Febres ardētes quatuordecim dies dijudicant, aut alleuantes, aut perimentes. Ex febre ardente, abscessu purulento circa aurem non fiente, nō ualde seruantur. Lethargici, tremuli ex manibus, somnolēti, discolores, tumidi, pulsibus tardi sunt, & partes sub oculis eleuatas habēt, et sudores insuper accedūt, & aluos biliosas, & intēperatas subtumidas habēt. Si uero obaridas habuerint, urinæ & egestiones alui latenter ipsis progrediūtur, urina uelut iumentorū est, potum nō expetunt, neq; aliud quicq;. Postquā uero resipuerint, collum dolorosum se habere dicunt, & sonitus per aures transire. Qui uero ex lethargicis seruātur, plerunq; pectore suppurati fiunt. Quibuscunq; in febribus tremores circa iudicationē cessant, his tēporis progressu abscessus dolorosus suppuratus in articulos fit, & uesica dolorosa. Febrientibus quibus rubores sunt in facie, & dolor capitis fortis, et uenarū pulsus, his sanguinis fluxio plerūq; cōtingit. Quibus aūt cibi fastidia sunt, & oris uētriculi morsus, & multū saliuæ, his uomitus fit. Quibus uero ructus adsunt, & flatus, strepitus ac eleuationes uētris, his fit alui exturbatio. Qui diutius secure ex febre cōtinua laborāt, citra dolorē aut inflammationē, aut aliā causam, his abscessus expectādus est cū dolore ac tumore, & magis in infernis partibus. Expectare aūt oportet abscessus, his magis qui trigesimū annū egresi sunt. & tunc expectare abscessus oportet, ubi uiginti dies febris trāsmiserit. Senioribus aūt minus fiunt, & ubi multo tēpore febres durāt. At intermittētes & erroneo modo inuadētes, autūno maxime in quartanā leniter transeunt, & hoc magis his qui triginta annos excesserint. Abscessus autem hyeme magis fiunt, & tardius desinunt, & minus recurrūt. Quibus uero sæpe recidiua cōtigit, his si semestre tempus transmiserint, tabes coxendicū leniter accedit. Quæcunq; signa febri se opponunt, & nō abscessus significationē habent, maligna sunt. Febres quæ neq; in diebus iudicatorijs, neq; post solutoriū signū decesserūt, recidiuāt.

Acuti morbi in diebus quatuordecim iudicātur. Tertiana exquisita in quinq; aut septem circuitibus, aut ad summum in nouē iudicatur. Quibus febrire incipientibus, sanguis de naribus sternutatione fiente destillat, & urina subsidētiam albam in quarta die habet, his in septima die solutionem significat.

Morbi acuti iudicātur, sanguine de naribus fluēte, in die iudicatorio: & sudore multo fiente, & urina purulenta ac uitri formā referente, prodeunte, & bonam subsidentiā habēte, & aceruatim exeunte: Abscessu itē memorabili fiente, & aluo mucosa & cruēta derepente egerēte: & uomitibus nō prauis fientibus circa iudicationē. Somni profundi, nō turbulēti, firmam iudicationē significant. Turbulenti uero cū dolore corporis, incōstantes sunt. Septima die,

aut nona, aut decimaquarta, fluxiones sanguinis à naribus fientes, plerunque febres soluunt: Similiter & alui fluxio biliosa, & qualis in dysenteria fieri solet: & genuum ac coxendicũ dolor: & urina concocta ad iudicationẽ. In muliere uero etiam menstruæ purgationis fluxus. Quibus in febribus sanguis abunde undecunque profluxit, his in refectionibus à morbo alui humectantur. Qui in febribus exudant, caput dolentes, aluo suppressa, cõuulsi fiunt. Mentis emotiones modice feroces, & ferinum, & cõuulsionem significant. Cõuulsio in febre fiens, & eadem die desinens, bona est. Conuulsio in febre fiens, sedat febrem eadẽ die, aut postera, aut tertia. Si uero tẽpus in quo incepit transgrediatur, & nõ desinat, malum est. Febres intermittẽtes, uerũ inæqualiter calescẽtes, aluo inflata, pauca egerente, in his post iudicationẽ lumborum dolore sequuto, alui erũpunt. At amburẽtes ad manũ, torpidæ, siticulosæ, anxiosæ, in his aluo suppressa grauati exoluuntur. Quãdoque uero & rubicundæ in pedibus ambustiones, eadem significant. Hybernæ febres quartanæ, leniter in acutos morbos transeunt. Capitis dolor pertinax cũ febre acuta, & alio signo maligno, lethale est. Cæterum sine signo malo, transgrediens uigesimũ diem, sanguinis aut puris fluxum è naribus, aut abscessus ad infernas partes significat: fluxiones quidẽ iunioribus trigintaquinque annis, senioribus uero, abscessus. Si uero circa frontem ac tempora fuerit dolor ille pertinax, fluxiones.

Quibus capitis sunt dolores, & sonitus auriũ, citra febrem, & uertigo, & uocis tarditas, & manuũ torpor, eos aut syderatos, aut comitiales, aut obliuiosos fore expecta. Qui caput dolent, stupore correpti, delyrantes, aluo suppressa, oculo ferociẽte, florulenti, hi in posteriorẽ partem cõuelluntur. Capitis succussiones, oculi rubicũdi, mente manifeste emouẽtes, perniciosæ sunt. Non cõmoriuntur hæc, sed circa aurem tumorẽ faciunt. Capitis dolor, cũ sedis & pudendorũ dolore, & torporem, & impotentiã inducit, & uocem resoluit.

Hæc horrenda nõ sunt, uerũ somnolenti ac singultientes fiunt nono mense. ex quibus soluta uoce, in idem restituuntur. Qui in capitis dolore ascaridas habent, his surditas & sopor cõsequens, abscessus circa aurem exsuscitat.

Qui caput dolent, stupore detenti, dolorosi, oculum rubicundũ habentes, sanguinẽ effundunt. Capitis cõcussiones, & auriũ sonitus, sanguinem effundunt: aut mulieri menses deducunt, tum aliàs, tum si iuxta spinam ardor cõsequatur: fortassis autem dysentericis fluxiones. Capite grauati, iuxta sinciput dolẽtes, uigilijs infestati, sanguinẽ effundũt, tum aliàs, tum si quid ad collum se extendat. Vomitus in capitis doloribus æruginosi, cum surditate, uigilantibus, cito insaniã excitant. Quibus capitis ac colli dolor est, sed & totius corporis tremula quædam impotẽtia, sanguinis eruptio soluit. Quin & tempore hæc soluuntur. Verum uesicæ in hoc supprimũtur. In acutis capitis doloribus, & in torpidis cũ grauitate, conuulsiones fieri solent. Capitis dolorẽ soluit pus per nares, aut sputa crassa, & nõ olentia. Soluit item ulcerum eruptio. Quandoque & somnus, & alui fluxus. Capitis dolor moderatus, cũ siti cibũ capiente, aut cũ sudore nõ soluente febrẽ, abscessus in gingiuis, aut circa aurem significat, aluo nõ exturbata. Capitis dolor soporosus cũ grauitate, conuulsoriũ quid facit. Caput dolentes, siticulosi, aliquatenus uigilantes, obscuri cognitu, impotẽtes, ex aluo liquida delassati, num mente mouẽtur?

Caput dolentes, surdastri, manibus tremuli, collũ dolentes, mingẽtes nigra condensata, uomẽtes nigra, perniciose habent. Caput dolentes, exudãtes, aluum suppressam habentes, cõuulsioni obnoxij sunt. Sopor ubiq; malus est. Soporosi in principijs fientes, cũ capitis, lumborũ, colli præcordij dolore, uigilantes, num phrenitici sunt? Nasus in his destillans perniciosus, tum aliàs, tum quarto ab initio die. Malum est etiã alui proluuiũ ualde rubicundum. Soporosi ab initio exudantes, urinis cõcoctis ardentes, uerũ citra iudicationem perfrigescẽtes, & breui rursus ardentes, torpidi, soporosi, conuulsi, perniciose habent. Somni soporosi, & perfrigerationes, perniciosi sunt.

Soporosis delassatis, surdis factis, aluo erumpente si rubicunda egesta fuerint circa iudicationẽ prosunt. Soporosi, anxiosi, præcordiũ dolentes, parũ uomentes, abscessus iuxta aurẽ habent. Antea uero circa faciem tumores cũ sopore. Morbi derepente mentẽ percellentes cũ anxietudine, sanguinẽ profundunt. Soporosa, anxiosa, dolorosa præcordia, frequẽter parum spuentia, Tumores circa aurẽ habent. Soporosi, num aliquid cõuulsorij habẽt?

Affectiones soporosæ, fatuitatẽ inducentes, stuporis detentionẽ inferẽtes, præcordia uariantia, & uentrẽ tumidum habentes, cibum fastidientes, aluo suppressa exudantes, num his turbidus spiritus, & genituræ simile quid pertransiens, singultũ significat? Num & aluus biliosa insuper egerit? Splendidũ in his mictum prodest. Ventres quoq; his insuper turbãtur. Cerebro corrupto alij in tribus diebus, alij in septem moriuntur. Has uero si effugerint seruantur. Quibus autẽ ex his resectis, os disparatũ repertũ fuerit, hi pereunt. Caput dolentibus ex posteriore parte ossa rupta habẽtibus, fluxio è nare larga crassa, mala est: Hi ubi oculũ antea doluerint, rigent. Num & iuxta tẽpora osium diruptiones conuulsoriæ sunt? Auris dolor pertinax, cum febre acuta, & alio quodam signo aliquantũ maligno, iuuenes quidẽ septima die occidit, & citius delirio correptos, si non multum pus effluxerit ex aure, aut sanguis è naribus, neq; aliud quoddã bonum signũ compareat: Seniores aũt tardius, & minus tollit. Nam & aures suppuratione præueniunt, & minus delirant. Verum multi ex his recidiuant, atq; sic pereunt. Surditas in acutis ac turbulentis consequens, malum. Malũ etiam in longis. In his aũtẽ dolores etiam ad coxas deducit. In febribus surditas, aluũ sistit. Aures frigidæ, & pellucidæ, & contractæ, perniciosæ. Tinnitus in acutis, & sonitus in auribus, lethale. Sonitus auriũ, cum uisus hebetudine, & narium grauedine, mentẽ emouet, & sanguinẽ profundit. Quibus surditas cũ capitis grauitate, & præcordij intensione, & ad splendorẽ turbatio, sanguinẽ profundit. In febre acuta aures obsurdescere, furiosum est. Valde surdi, in accipiẽdo tremuli, linguam resoluti, torpidi, malum. Accedente ægritudine surditas, & urina subrubicũda subsidentiã nõ habens, sed id quod in medio innatat, mentẽ emouet. Morbo regio corripi, in his malũ est. Mala est & ex morbo regio fatuitas. Hos uoce priuari, sentiẽtes tamen esse cõtingit. Fortasis aũt et aluus male his afficitur. Quæ circa aurẽ dolorose excitãtur, perniciosa sunt. Rubores circa aurẽ ex prægresso dolore, in febribus fientes, signũ quidem sunt erysipelatis in facie futuri, Sed & cõuulsiones ex talibus fiunt, cũ uocis interceptione ac exolutione. Tumores circa aurẽ ex plurimis graueolentibus cum febre acuta, et præcordio in-

tento, tardius excitati, occidunt. Tumores circa aurẽ leuiter syderatis, mali. Tumores circa aurẽ in longis morbis nõ suppurantes, lethales. Alui uero his deorsum feruntur. Num quibus abscessus sunt iuxta aures, caput dolent? Num & supernis partibus exudant? Num & insuper rigent? Num & alui erumpunt, & quid soporosum habẽt? Num & aquosa est urina, alba innatãtia habens, & aliquantũ uaria, exalbida, graueolẽtia? Abscessus iuxta aurẽ submouent tussiculæ cũ sputationibus fientes. Vrinæ in abscessibus retro aures cito & modice maturescẽtes, malæ sunt. & sic perfrigerari, malũ est. Abscessus circa aurẽ in morbis diuturnis suppurati, nõ ualde albo & inodoro pure, occidũt, & maxime mulieres. Abscessus iuxta aurẽ, ex acutis morbis maxime in febribus ardẽtibus fiunt. & si nõ iudicationem fecerint, & maturescãt, aut ex naribus sanguis fluxerit, aut urinæ subsidentiã crassam habuerint, ægri pereunt. Pleriq; uero taliũ tumorum antea propulsantur. Verũ considerare oportet insuper etiã ipsas febres, siue augescant, siue remittant, atq; sic pronũciare. Ex surditate ac torpore, de naribus aliquid destillare, difficultatis aliquid habet. Vomitus his cõueniet, & alui turbatio. Ex surditate leniter abscessus iuxta aures fiunt, tum aliàs, tum si quid nauseę accedat. Sed & soporosis ex his, etiã magis abscessus ad aurẽ fiunt. Surditatẽ ex febribus, sanguinis è naribus fluxio soluit: itemq; alui turbatio. Facies quæ ex tumida humiliatur, & uox leuior ac debilior fiens, & spiritus rarior ac leuior, remissionẽ in sequẽtem diem significat. Faciei corruptio, lethalis. Verum minus, si propter uigilias, aut famẽ, aut alui exturbationẽ fiat: Et si id quod propter hæc corruptũ est, sedetur per diem ac noctẽ. Talis autẽ fuerit, oculi caui, nasus acutus, tempora collapsa, aures frigidæ ac cõtractæ, cutis dura, color pallidus aut niger. Liuescẽs uero ex his palpebra, aut labiũ, aut nasus, breui lethale est. Faciei bonus color, & toruitas, in morbo acuto, malũ est. Frõtis ex his cõtractio, phrenitidis signũ est. Circa faciẽ color bonus, & sudores nõ febriẽtibus, stercora uetusta subesse significat, aut uictus rationẽ inordinatã. Rubores circa nasum, alui humescentis signa sunt. Dolores circa præcordia aut pulmonẽ si suppurẽtur, malũ est. Oculorũ puritas, et albas ipsorũ partes, ex nigris aut liuidis puras fieri, iudicatoriũ est. Si igitur cito purgentur, celerẽ iudicationẽ significat, Si tarde, tardiorẽ. Caligo oculorũ, aut si alba ipsorũ pars rubescat, aut liuescat, aut uenulis nigris impleatur, bonũ non est. Malũ est etiam lucis splendorẽ fugere, aut lachrymari, aut distorqueri. Et alterũ minorẽ fieri, malũ est. & oculos frequẽter agitare, ac iactare, aut paruas lemas ac sordes circa ipsos, aut concretionẽ tenuem albicantẽ habere: aut albã partem maiorẽ fieri, nigrã uero minorẽ: aut nigram sub palpebrã supernã occultari. Mala est etiã oculorũ cauitas, & expressio ualde foras, & splẽdoris extritio, ut pupilla extẽdi nõ possit. Et extremitatũ palpebrarũ curuitas, & oculi fixi, & assidue nictare, et colores permutare, et palpebras inter dormiendũ non committere, perniciosum est. Malus est et oculus peruersus. Oculorũ rubor in febre fiens, alui diuturnã malignã affectionẽ significat. Circa oculos pustularũ eruptiones in uiriũ refectionibus, aluũ prorũpere faciũt. In oculorũ distortione, febriẽti, lassato, rigor perniciosus. et soporosi in his, male habẽt. Viro lippiẽti, febre superueniẽte, solutio. Sin minus, periculũ est ne cæcus fiat, aut pereat, aut utrũq;. Quibus lippiẽtibus capitis

pitis dolor accedit,& ad multũ tempus cõcomitatur,periculũ est ne cæci fiant. Lippienti alui profluuiũ sua spõte prodiens,utile est. Oculorũ obscuratio,& oculus fixus caliginosus,malũ. Oculorũ obscuratio,cũ animi deliquio, breui cõuulsionem inducit. Oculorũ rectitudo in morbo acuto, & motus uelox,& somnus turbulentus,& uigiliæ,& quãdoq; sanguinis è naribus stillationes,nihil boni. Qui febres ad tactũ non adurentes habẽt,phrenitici fiũt: & magis si sanguis fluxerit. Lingua quæ in principio quidẽ inhorruit,in colore uero permanet:progressu aũt tẽporis exasperatur,& liuescit,& rũpitur,lethalis est. Si uero ualde nigrescat, in quartadecima die iudicationẽ fore significat. Periculosissima aũt est nigra,& cũ uirore pallida. Linguã circa bifidam sui partẽ,uelut saliua alba obduci,febris remissionis signũ est, si quidẽ id quod superinductũ est crassum fuerit,eadẽ die. Si uero tenuius,postridie. Si uero adhuc tenuius,tertia die. Eadẽ significãt etiam huiusmodi, si circa summã linguã fiant,uerũ minus. Lingua tremula cũ rubore iuxta nasum,& aluo liquida, si reliqua sine signis sint circa pulmonẽ,malũ est,& celeres purgationes,perniciosas significat. Lingua citra rationẽ tenera fiens,& cũ cibi fastidio nauseabũda, cũ frigido sudore,ex aluo liquida,nigrorũ uomituum signũ est:lassitudo in his mala est. Linguæ tremulæ quibusdã etiã aluum liquidã quãdoq; faciũt. Denigratæ uero in his,celerẽ mortem significãt. Num lingua tremula mentẽ nõ firmã significat? Linguæ asperę & resiccatę,phreniticæ sunt. Dentes collidere aut stridere,quibus nõ familiare id est à pueris,furiosum ac lethale est: Iam uero delyrãs si hoc faciat,penitus lethale est. Perniciosum aũt est et resiccari dentes. Dẽtis corruptio,abscessum circa gingiuã factũ soluit. Ex dentis corruptione,uehemẽs febris superaccedẽs,et delyriũ,lethale est. Si uero seruẽtur,ulcera suppurabũt,& ossa discedẽt. Quibus circa palatũ humoris collectio fit,plerũq; suppuratur. Dolores uehemẽtes circa maxillas,periculũ est ne ad ossis eductionẽ deueniãt. Labiũ contractũ,alui biliosæ eruptionẽ significat. Sãguis de gingiuis,ex aluo liquida,perniciosus. Sputi exscreationes in febre,liuidæ,nigræ,biliosæ,si quidẽ supprimãtur malę sunt,secedẽtes uero pro ratiõe, utiles. Quibus salsuginosa sputa,ac tussis supprimũtur,his corpus uelut à pustulis rubescit. Uerũ ante obitũ exasperatur. Screatio freqũes,si sanè & aliud quoddã signũ affuerit,phrenitidẽ indicat. Vocis interceptiones cũ exolutione,pessimæ. Modice feroces mẽtis emotiões,malæ & ferinę sunt. Quibus uox cũ febre deficit,et cũ iudicatione intercepta, tremuli moriũtur. Vocis interceptiones in febre cõuulsorio modo fiẽtes,ad mẽtis emotionẽ cũ silentio deueniũt,perniciosum. Vocis ex dolore interceptiones,dolorosam mortẽ inducũt. Vocis interceptiões cũ exolutione stupefactorio modo,perniciosæ sunt. Voces cõfractę post medicamẽti sumptionẽ,nũ prauę sunt? Pleriq; horũ exudant,& uẽtres humectos habẽt. In uocis interceptione spiritus,uelut his qui strãgulantur,præ manib. expositus,malus est. Num & mentẽ emouet? Ex capitis dolore uocis interceptiões si sint,febricitãtes cũ sudore laxãtur in seipsos, fiũtq; morbi reuertẽtes diutius durãtes. his insuper rigere,malũ nõ est. Mẽtis emotiones cũ uocis interceptione,perniciosę. Vocis interceptiones insuper rigẽtibus,lethales. Tales aũt leniter caput dolẽt. Vocis interceptiones cũ exolutione,in febre acuta, sine sudore, sunt quidẽ lethales,minus uero q̃ cũ sudore.

Verum diuturnitatē temporis significant. fortaſsis autē & qui ex recidiua tale quid patiūtur, tutiſsimi ſunt. Pernicioſiſsime autē ex talibus habēt quibus ſanguis ex naribus fluit, & quibus alui humectantur. Vox acuta, planctū referens, & oculorū obſcuratio, cōuulſorium eſt. Dolores his ad infernas partes, toleratu faciles ſunt. Cum uoce tremula, ſolutio alui præter rationem, in his moram trahētibus diuturnis, pernicies eſt. Frequentes ſubſoporatæ uocis interceptiones cōſiſtentes, tabem præſignāt. Spiritus qui denſus quidem & paruus eſt, inflammationē & dolorem in locis principalibus ſignificat. Magnus autem & per multum tempus, deliriū aut conuulſionem. Et frigidus quidem lethalis eſt, lethalis autē eſt & febriculoſus & fuliginoſus. Verū minus ꝙ frigidus. & qui magnus foras exſpiratur, paruus uero intro: & paruus foras, magnus uero intro, peſsimus ſanè eſt, et morti propinquus. Itemq́ꝫ extendens, & urgens, & obſcurus, & dupla intro reuocatio, ueluti ſuperinſpirantibus. Bona autē ſpiratio, in omnibus morbis qui cū febre acuta ſunt, & in quadraginta diebus iudicātur, magnum momentū ad ſalutem habet. Collum durum & doloroſum, & maxillarū colligatio, & uenarū iugulariū palpitatio fortis, & tendinum diſtentio, pernicioſum. Dolores in faucibus gracilibus ſtrangulatorij, à capitis dolore originē trahentes, cōuulſorij ſunt. Frigiditates colli ac dorſi apparētes, Sed & totius corporis cōuulſoria, in his mictiones fiunt craſſiorem farinā referentes. Quibus circa fauces irritamenta ſunt, his tumores circa aurem leniter erūpunt. Fauces doloroſæ, graciles, cū ægre tolerabili moleſtia, pernicioſæ acute ſunt. Quibus ſpiritus retrahitur, & uox ſtrangulatoria eſt, & uertebra intro cōſidet, his in fine uelut contrahente quodā ſpiritus fit. Fauces modice exaſperatæ, & aluus uanis conatibus nitens, frontis dolores, ægri palpando contrectantes, doloroſi: quæ ex his augeſcūt, difficilia ſunt. Dolores fortes circa fauces, tumores circa aurem, & conuulſiones efficiunt. Colli item ac dorſi dolores. Cum febre acuta cōuulſiones pernicioſæ. Colli & cubitorū dolores, cōuulſorij. A facie autem hi, & ſecūdum fauces. Pallidi, graciles, ſaliuā ſputātes, In his in ſomnis ſudores boni ſunt. Num & ſudore leuari, plurimis nō malum eſt? Dolores ad infernas partes his toleratu faciles ſunt. In dorſi ac pectoris dolore, mictio cruenta ſuppreſſa, pernicioſa eſt doloroſe. Colli dolor malum quidē in omni febre, peſsimū autē his quibus timor eſt ut etiam inſaniant. In pectoris dolore febriculoſo, aluus turbata, torpida, nigrarum egeſtionū ſigna ſunt. Dolores parui in acutis iuxta fauces graciles, in gracili ubi hiarit, nō facile os cōtrahente, mentem emouent. Ex his phrenitici pernicioſe habent. Fauces exulceratæ in febre, cum alio ſigno ex his quæ difficilia ſunt, periculoſæ ſunt. In febribus derepente ſuffocari, & deglutire non poſſe, citra tumorē, malum eſt. Collū conuertere nō poſſe, neq; deglutire, utplurimū lethale eſt. Præcordiū molle eſſe cōuenit, & doloris exors, & æquale. At inflammatū, aut inæqualiter ſe habēs, aut dolens, ſignū eſt ægritudinis nō leuis. Tumor uero in præcordijs durus et doloroſus, peſsimus quidē eſt ſi iuxta omnes partes fuerit. Ex his aūt qui ab una parte ſunt, minus periculoſus eſt qui à ſiniſtris eſt. Significāt aūt in principio quidē tales, mortē citā. Si uero uiginti dies tranſmittant, febre manēte, ſuppurationē. Cōtingit aūt his in primo circuitu, etiā ſanguinis eruptio è narib. et ualde

prodeſt

prodest. Plerūq; enim hi caput dolent, & uisus obscuratur. & magis in his sanguinis eruptionē affore expecta. In ætatibus aūt annorū trigintaquinq;. Senioribus uero minus. At uero molles & doloris exortes tumores, diuturniores iudicationes faciūt, & minus periculosi sunt. Sed & hi sexaginta dies trāsgredientes, febre manēte, suppurantur. Cōsimilia uero significāt & tumores circa uentrem, his qui sunt in præcordijs. Verū minus suppurātur hi q; illi. Minime uero qui sub umbilico cōsistunt. & fiunt etiam hi quidē in tunica, illi uero sursum diffusi. Lethales aūt sunt ex ipsis, quicūq; intro rupti fuerint. ex reliquis autem suppurationibus, quæ quidē foras rumpūtur, optimū est ut in breuissimam & acutissimam molem colligātur: quæ uero intro, ut neq; mole, neq; dolore, neq; colore, foris se manifestas faciāt. Contrariū autē pessimū est. Quædam uero ex his propter puris crassitudinē, nullam de se significationem præbent. Porrò recentes in præcordijs tumores, si nō cum inflammatione fuerint, & dolores ab ipsis, soluit murmur in præcordio obortū, & maxime quidē si pertransierit per urinas, & alui egestiones. Sin minus, si etiā ipsum pertrāsierit. Prodest aūt & si subdescēderit ad infernos locos. Pulsus in præcordio cū tumultu, mentis emotorius est, & magis si oculi frequēter moueantur. Oris uentriculi dolor, & pulsus præcordiorū, febre perfrigerata, malū, tum aliàs, tū si insuper exudarint. Dolores ad præcordiū irruentes, tum aliàs mali sunt, tum si aluos humectent. Peiores aūt sunt, si breui fiant. & tumores circa aurē ex his emergētes, maligni sunt, & aliæ suppurationes. Oris uentriculi dolores cū tormine, uētris animalcula erūpere faciunt. Oris uētriculi dolor seniorē frequenter impetens, mortē repentinā significat. Quibus præcordia eleuātur, aluo suppressa, malū est, maxime aūt in morbis tabidis lōgis. & quibus alui humectantur, in præcordio inflāmatio suppuratoria est, quibus ante mortē nigra per aluum subeunt. Præcordiorū distentio cū sopore anxioso, in caput dolente, abscessus circa aurē attollit. Post præcordiorū tumorē, biliosis spiritus magnus & febris acuta, abscessus circa aurē attollit. In dolore præcordiorum submurmurāti, lumborū dolor superaccedēs in febribus, uētres utplurimū humectat, si nō flatus eruperit, aut urinæ copia prodierit. Ex præcordio diutine afflicto, & aluo graueolenti, abscessus circa aurē, occidit. Quibus à præcordiorū doloribus, aluus paulatim subuiscosa egerēs, pauca stercoracea effundit, num etiam sanguinē effundit? Quibus derepente dum sine febre sunt, præcordij & oris uentriculi dolor, & circa crura, ac infernas partes, & aluus in tumorē eleuata est: soluit uenæ sectio, & alui fluxio. His febrire nociuū est. Longæ enim & uehemētes febres fiunt, & tusses, & spiritus & singultus fiunt. His autē ad solutionē tendētibus, dolor fortis coxarū, aut crurū, aut puris sputum, aut oculorū priuatio succedit. Quibus dolores præcordiorū, oris uētriculi, hepatis, partiū circa umbilicū, hi sanguine per aluū egesto, seruātur: non autē egesto, moriūtur. Quibus præcordia nō mollia, facies sana, nō liberantur citra multi sanguinis ex naribus fluxū, aut conuulsionē, aut coxendicū dolorē. Dolores ad præcordia in febre, uoce intercepta, sine sudore soluti, malum est. His ad coxendices dolores fiunt. Iuxta uentrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt. Sanguinis autē fluxio horrorē efficit. Dolores in febre ad præcordia exilientes, sine sudore soluti, maligni sunt. His ad coxendi-

xendi-

xendices dolores fiunt, et ipsis unà cum febre ardente, aluus deorsum erūpens, perniciosum est. Dolores circa umbilicū palpitatorij, habent quidē & aliquid mētis emotorium, uerum circa iudicationē pituita his aceruatim copiosa cum dolore penetrat. Post aluum suppressam, præcordia subleuata in tumorem, mala sunt, maxime tabescētibus iam diu, & quibus alui humectantur.

Anxietatem in præcordio sentientibus, tumores circa aurem oborti, ipsos occidunt. Duricies circa uentrem cū dolore, in febrientibus cum horrore, cibum auersantibus, si aluo insuper parū humectata, purgationem non faciant, ad suppurationē peruenient. Dolor supra umbilicum, & lumborū dolor, si medicamentis nō soluantur, in hydropem siccū desinunt. Dolores ex lumbis diuturniores, qui febre tertianæ generis modo exacerbātur, grumosum sanguinem egerere faciunt. Dolores in lumbis, sanguinis fluxionē inducunt.

Ex lumborū dolore sanguinis fluxiones largæ fiunt. Quibus ex lumborum dolore, recursus ad caput, & manus torpidæ, & oris uentriculi dolores, & aurium sonitus, his sanguis large profluet. Sed & alui his deorsum erūpunt, & mens turbata est utplurimū. Ex dorsi dolore ægritudinis principia difficilia sunt. In lumborū dolore pertinaci, & ampliore alui subductione, à ueratro uomere spumosa multa prodest. Spinæ distortionē ac spirandi difficultatem, sanguinis fluxio soluit. In lumbis dolētibus oris uentriculi dolores insuper accedentes, signa sanguinis fluxionis sunt, etiā prægressæ. Affectiones ex lumbis ad collū & caput transeūtes, leuis siderationis modo resoluentes, conuulsoriæ, mētis emotoriæ sunt. Num tales etiā soluūtur cōuulsionibus? Aut talium alui ægrotant per eadem prodeuntia? Ex lumborū doloris recursu, oculorum distortio, malum. Dolor in pectus firmatus torpore, malus in febre est. Hi repente pereunt. Ex lumborū dolore recursiones ad os uentriculi febriculosæ, horrorē inducentes: Sic affecti reuomentes tenuia aquosa, mente moti, uoce destituti, nigrorū uomitu facto moriuntur. Diuturni circa lumbos, & tenue intestinū dolores, & ad præcordia dolores, si ægri cibos auersentur unà cum febre, his dolor intentus ad caput progressus, repente ipsos occidit conuulsorio modo. Quibus lumborum dolor est, hi male habent. Num his tremores fiunt, & circuli rubicundi in tibijs in rigore? Num lumbos dolentibus, cibos fastidientibus, nō uomētibus, modice ferociter mente motis, spes est nigra proditura esse? Lumborū dolor in uentriculi os dolente, cum excreatione uiolenta, habet quid conuulsorium. Rigor unà cum iudicatione aliquatenus horrendus est. Lumborū dolor sine causa manifesta sæpe impetens, maligni morbi signum est. Lumborū dolor cum sopore anxioso, malus est. Lumborū distentio ex muliebriū mensium multitudine, ad suppurationē tendit. & uarie prodeuntes uiscosi, graueolentes, strangulatorij menses ex prædictis, ad suppurationem tendunt. Arbitror aūt tales etiam aliquantū delirare. Quibus lumborū dolor, et lateris, sine causa manifesta, hi regiū morbum incurrūt. Perfrigerationes ex sanguinis eruptionibus in diebus iudicatorijs uehemētes, pessimæ sunt. Vice uersa sanguinē erumpere, malū est. uelut in splene magno ex dextris. & circa præcordia eodē modo se res habet. Vulnera sanguinē fundentia, insuper rigētia, maligna. Sic affecti loquētes latenter moriuntur. Affectiones quæ quinta die sanguinē large fundunt

funduṅt, sexta insuper riguerunt, septima perfrigeratæ fuerunt, & repente recalefactæ, in his alui male afficiuntur. Post sanguinis eruptionem, nigrorum per aluum egestio, mala. Mala autē sunt & rubicuda ualde & æruginosa. Quarta die tales fiunt sanguinis eruptiones. Soporosi ex talibus cōuulsi moriuntur, nigris prægressis, & uētre tumefacto. Post sanguinis eruptiones, & nigrorum egestiones, in acuto surditas, malū. Sanguinis egestio his perniciosa. Surditas autem soluit. Quibus sanguinis eruptiones plures, his temporis progressu alui male afficiuntur, si non urina concocta prodierit. Num & aquosa urina tale quid significat? Quibus ex sanguinis eruptione larga frequēti, multa fit alui cum nigris egestio, ea autē suppressa, sanguinis fluxiones: hi aluū dolent. unà uero cum quibusdam flatibus, facile tolerāt. Num tales multis frigidis sudoribus exudant? Conturbata in his urina, mala non est: neq; id quod genituræ simile in ipsa residet, uerum plerūq; hi aquosa mingūt. Quibus de naribus in surditate ac torpore pauca destillant, habent quid difficultatis. Vomitus his cōducit, et alui perturbatio. Magnę in principijs sanguinis eruptiones, circa refectionē aluos humectant. Fluxiones ex naribus largæ per uim suppressæ, quandoq; conuulsionē prouocant. Venæ sectio soluit. Vndecima die fientes sanguinis stillationes, difficiles sunt, tum aliàs, tum si bis superstillauerint, & rursus stillauerint. In sanguinis fluxiōe multa, aut singultus, aut cōuulsio, mala est. In his qui decolores usq; ad septē annos uires recolligunt, & spiritus in uijs aceruatus, & terræ cōcupiscentia, sanguinis corruptionem ac exolutionem significat. In morbis longis paruæ comparentes sanguinis fluxiones, perniciosæ sunt. Vertigines ab initio sanguinis narium fluxio soluit. Ex naribus erumpęnte sanguine, cum exiguis sudoribus perfrigescētia, maligna sunt. Sanguinis detractio in perfrigeratione torpida, mala est. Qui aluo suppressa sanguinē effundunt, & unà cum sanguinis effusione insuper rigent, his aluum uelut ex intestinorum leuore lubricam hæc faciunt, itemq; durāt, & ascaridas, aut ambo. Sanguinis fluxiones statis temporibus fientes, siticulosæ, si sanguinem non effuderint, comitialis morbi mortem inducunt. Ex hæmorrhoide parum apparente, uertigines obortæ, paruam ac modicam siderationē significāt, soluit uenæ sectio. & quicquid hoc modo apparuerit, mali aliquid significat. Palpitantes per totū, num etiam uoce intercepta moriūtur? Tremores cōuulsorij fientes in sudoribus, reuerti solent. Iudicatio his fit, ubi superriguerint. Superrigent autem hi ardore circa uentrem prouocati. Somnus multus in his cōuulsorius, & ad frontem grauitates, & mictio difficilis. Conuulsiones antea non cognitæ in strangulatis ab utero, faciles sunt. Conuulsoria sine sudore sputa defluētia in febriente, leuia sunt, His insuper alui aliquantū humectātur. fortassis aūt & ad articulos aliquid abscedet. Quibus cōuulsis oculi intēte relucēt, neq; apud seipsos sunt, & diutius ægrotāt. Quæ cōuulsorio modo exacerbātur, cū stuporis detētione, abscessus iuxta aurem excitant. Tremulis, anxiosis, parui iuxta aurem tumores conuulsionem significant, aluo male affecta. Conuulsiones & tetanicas distentiones febris accedens soluit. Conuulsio ex uulnere lethalis est. Conuulsio in febre fiens, perniciosa est. Minime uero pueris. Seniores septem annis in febre non corripiuntur cōuulsione. Sin minus, pernicio-

niciosum est. Conuulsionẽ soluit febris superueniẽs acuta, quæ prius non fuit. Si uero fuit prius, iam exacerbata. Prodest & urinæ transitus uitri speciẽ referẽs, copiosus, & alui fluxus, & somni. At repẽtinas cõuulsiones soluit febris, alui fluxus. In cõuulsionibus uocis interceptio diu durans, mala est: parua autem, aut linguæ siderationem, aut brachij, aut dextrarum partium significat. Soluitur autem urinis multis aceruatis derepente prodeuntibus. Sudores autẽ paulatim fientes prosunt, Aceruati uero, itemq́ sanguinis detractiones aceruatæ lædunt. In distentionibus & ante & retro fientibus, & in tergũ solũ contingentibus, si maxillæ soluantur lethale est. Lethale est etiam sudare in distentione in dorsum fiente, & corpus dissolui, & in eadem affectione reuomere per nares, aut clamare, aut nugari, si ab initio uox intercepta fuit. In posteram enim diem mortem significat. Febriles in dorsum distentiones, urinæ genituræ similes soluunt. Anginæ quæ neq; in collo, neq; in faucibus, quicquã conspicuum faciunt, uerum suffocationẽ uehementem ac spirãdi difficultatem inducunt, eadem die & tertia occidũt. Quæ uero tumores & ruborem in collo accipiunt, in cæteris quidem consimiles sunt, uerũ diuturniores. Quibuscunq; uero & fauces, & ceruix, & pectus, simul rubuerint, diuturniores sunt, & ex ipsis maxime seruantur, si non recurrerint rubores. Si uero dissipentur, neq; tuberculo foras conuerso ac collecto, neq; pure leniter ac sine dolore exscreato, neq; in diebus iudicatorijs, perniciosæ sunt. Num etiam suppurati fiunt? Securissimum autẽ est ruborem & abscessus q̃ maxime foras uerti. Erysipelas uero foris quidem accedere, cõmodum est, intro autem conuerti, lethale, Cõuertitur autem intro, quũ disparente rubore pectus grauatur, & difficilem spirationem habet. Quibus uero anginæ ad pulmonẽ uertuntur, partim in septẽ diebus pereũt, partim euadentes suppurati fiunt, si nõ eductio pituitosa sursum ipsis fiat.

Quibus per pulsationis uenarum uehementiã, stercus derepente per aluũ secedit, lethale est. In anginis sputa gracilium subarida, malum. Anginosi in linguis tumores, citra signa disparentes, perniciosi: & dolores disparentes citra manifestam causam, perniciosi sunt. In anginis qui nõ breui cõcocta exspuunt, perniciose habent. In angina dolores ad caput, citra notas, cũ febre, perniciosi. In angina dolores ad crura, citra notas, cum febre, perniciosi. Ex anginis citra iudicationẽ præcordij dolor, cum impotentia ac torpore fiens, occidit occulte, etiamsi ualde mansuete se habere putent. Ex anginosis citra notas attenuatis, dolor ad pectus & ad aluum progressus concitatus, pus egerere facit. aliàs autẽ eius qui exoluitur tale est. In anginis omnia perniciosa sunt, quæ non manifestũ dolorẽ faciunt. Sed & ad crura dolores diuturni procedunt, & difficulter suppurãtur. Ex angina sputa uiscosa, crassa, ualde alba, quæ uiolenter educuntur, mala sunt. Et omnis eiusmodi maturatio, mala. Purgatio multa deorsum, tales leuis siderationis modo perimit. Ex angina, subarida frequentia sputa, cũ tussi, lateris dolorem inducẽtia, perniciosa: itemq́ ea quæ inter potandum per tussim subemergũt: & deglutitio uiolenta, mala. Pleuritici quibus in principio sputationes penitus purulentæ sunt, tertia die moriuntur, aut quinta. Si uero has effugerint, nõ multo melius habẽtes, septima, aut nona, aut undecima suppurari incipiunt. Quibus supra aurem rubor, & similiter ueluti pleuritici calescunt, & aluus biliosis ac graueolentibus

tibus exturbatur, hi uigesima ac quadragesima die periclitantur. Vbi uero has effugerint, seruantur. Pleuritides siccæ ac sine sputo difficilimæ sunt. Horrendæ quoq; hæ in quibus dolores superne sunt. Pleuritides sine cōuulsionibus, grauiores sunt his quæ cũ conuulsionibus fiunt. Quibus pleuriticis in principio lingua biliosa fit, hi septima die iudicãtur. Quibus autem tertia aut quarta die, circa nonã. Bulla subliuida fiente in lingua, in principio, qualis est ferri tincti in oleum, difficilior solutio cōtingit: & iudicatio quidem ad decimumquartũ diem peruenit, sanguinem autẽ plerunq; spuunt. Sputum in pleuriticis tertia die maturari ac exspui incipiens, citiores solutiones facit. uerũ posterius, tardiores. In doloribus pleuriticorũ commodum est aluum mol liri, sputa colorari, strepitus in pectore non fieri. urinam bene procedere. His au tem contraria, difficilia sunt: itemq; sputum dulce fieri. Biliosæ simul & san guineæ pleuritides, plerũq; nona aut undecima die iudicãtur, & maxime sanan tur. Quibus autem pleuriticis in principio quidem dolores molles sunt, quinta uero aut sexta die exacerbãtur, hi magis ad duodecimam perueniunt, & non ualde seruãtur. periclitantur autem maxime septima die ac duodecima. Vbi uero bis septem dies effugerint, seruantur. Quibus pleuriticis strepitus sputi multus in pectore est, & facies tristis, & oculus morbi regij colore infectus, ac caliginosus, hi pereunt. Qui ex pleuritide suppurati fiunt, in quadraginta à ruptione diebus expuunt. Sputum in omnibus pleuriticis ac peripneumonicis facile ac cito expui conuenit, & flauum sputo ammixtũ esse. Quod uero longe post dolorem educitur flauum, aut non mixtũ, & multam tussim inducens, malum est. Prauum autem penitus est flauum meracum, & uiscosum, & album, & rotundum, & cum uirore pallidũ ualde, & spumosum, & liuidum, & æruginosum. Peius autem aliquanto est id quod ita meracũ est, ut nigrũ appareat. At sanguine non multo permixtũ flauum, in principio quidem salutare est, septima uero die, aut posterius, minus tutũ. Sanguineũ uero ualde, aut liuidum, statim in principio periculosum est. Praua sunt etiã sputa spumosa, & flaua, & nigra, & æruginosa ac uiscosa, & quæcunq; cito colorãtur. At mucosa ac fuliginosa, & cito colorãtur, & securiora sunt. Quæ uero intra quintum diem ad coctionẽ colorantur, meliora sunt. Omne porrò sputum non soluens dolorem, malum est: soluens autem, bonũ. Quicunq; uero cum bilioso purulentum educunt, aut seorsim, aut permixtum, plerunq; decimaquarta die moriuntur, si non mali aut boni quippiã ex præscriptis superueniat. Sin minus, pro ratione, maxime autẽ his quibus eiusmodi pus septima die incipit. Bonũ uero est & in his & in omnibus circa pulmonẽ morbis, facile ferre morbũ, à dolore liberatũ esse, sputum facile educere, bene spirare, & sine siti esse, & totum corpus æqualiter calescere, ac molle esse. Et ad hæc somnos, sudores, urinas, alui egestiones, bonas esse. Mala aũt sunt his cōtraria. Si quidem igitur omnia bona ad hoc sputum accesserint, seruari homo poterit. Si uero partim affuerint, partim nõ, non ultra decimũquartum uita producta peribit. Quod si contraria signa accedant, citius etiam. Quicũq; uero dolores in his locis non sedantur, neq; ad exspuitiones, neq; ad uenarũ sectiones, ac uictus rationes, suppurantur. Quibuscũq; autem ex peripneumonia abscessus circa aurem, aut ad infernas partes fiũt, & suppurantur ac fistulantur, hi superstites euadũt. Fiunt aũt his quibus & febris, &

dolor affuerit,et ſputum pro ratione nō prodierit,neq; bilioſæ alui egeſtiones, ſolutuq; faciles ac meracæ fiunt,neq; urina craſſa ualde, & multam ſubſidentiā habens:& alia ſalutaria habuerint. Fiunt aūt ad infernas quidē partes, his quibus circa præcordia inflāmatio fit:ad ſupernas uero, quibus præcordiū molle & doloris exors fuerit, & ubi per tēpus aliquod difficulter ſpirauerint,ac citra manifeſtam cauſam ceſſauerint. At abſceſſus ad crura in periculoſis inflammationibus pulmonis,omnes quidem commodi ſunt,optimi autem,ſputo purulento pro flauo fiente. Non procedente uero ſputo ſecundū rationem,neq; urina bonā ſubſidentiā habente,periculum eſt claudum fore hominē,aut multum moleſtiarū exhibitura res eſt. Si uero recurrerint abſceſſus, febre conſequente, & ſputo nō procedente,periculum eſt ne moriatur ac deliret. Quicūq; uero peripneumonici nō purgati ſunt iudicatorijs diebus,ſed mente moti quatuordecim dies effugerūt,eos periculū eſt ſuppuratos fieri. Peripneumoniæ ex pleuritide trāſmutatæ,ſecuriores ſunt his quæ ab initio fiūt. Corpora exercitata ac denſa citius à pleuriticis ac peripneumonicis morbis pereūt q̄ inexercitata. Grauedines & ſternutationes in morbis circa pulmonē,& anteceſsiſſe, & ſuccedere,malū eſt.Reliquis autē ſternutatio non incommoda eſt. Peripneumonicis quibus lingua tota alba ac aſpera fit, ambæ pulmonis partes inflammatæ ſunt. Quibus uero dimidiū, una iuxta quā apparet. Et quibus ad unam clauiculā dolor fit,his ſuperna pulmonis ala una ægrotat. Quibus autē ad ambas clauiculas dolor fit, ambæ ſupernæ pulmonis alæ ægrotāt. Quibus iuxta mediā coſtam,media. Quibus ad diſcriminationē,inferna. At totam unam partem dolentibus,omnia iuxta hanc partē dolent. Siquidem igitur aortæ appellatæ,utrinq; appēdentes pulmonis partes,ualde inflāmatæ ſunt,ut ad latus aſsideant,hac corporis parte reſoluūtur,et liuores foris circa coſtam habēt. Hos aūt ueteres ictos,ſiue ſyderatos uocabāt. Si uero nō ualde inflāmatæ ſunt, ut nō aſsideant:dolor quidē fit,per totum, non tamen reſoluūtur, neq; liuores habent. Quibus uero totus pulmo inflāmatus fuerit,unà cum corde,ut ad latus allabatur,hi toti reſoluuntur, & iacet æger frigidus, ſenſus exors. Moriturq; ſecūda aut tertia die. Si uero etiam ſine corde cōtigerit,minus diu uiuunt. Quidam autē etiam ſeruantur. Qui ſuppurati fiūt,maxime ex pleuritide ac peripneumonia,eos calores comitantur, interdiu tenues,noctu uehemētiores, & nihil memoratu dignū ſpuunt,& circa collū ac clauiculam ſudant,et oculi caui fiūt,maxillæ uero rubēt,digiti ſummi deterius caleſcūt ac aſperātur. Vngues curuātur,ac perfrigerātur,& circa pedes tumores habēt, & circa corpus puſtulas,& abſtinent à cibis. Diuturnæ igitur ſuppurationes,ſigna hæc habēt. Quæ uero breui rūpuntur,ex notis ad eas cōſequentibus cognoſcere oportet, & ex doloribus in principio. Simul aūt & ſi aliquāto difficilius ſpirauerit homo. Rūpuntur autē plurimæ ſuppurationes, partim uigeſima die, partim quadrageſima,partim ſexageſima. Quibus igitur dolor in principio incumbit intētus,& ſpirādi difficultas,& tuſsis cū ſputatione,ad uigeſimū diem aut citius,eruptionem expecta. Quibus autem leuiora hæc ſunt,iuxta rationē. Supputare autem oportet tempus,à quo primū doluit,aut grauatus fuit,aut febrijt,aut ſi quando rigor corripuit. Neceſſe eſt aūt præcedere & dolorē,& ſpirandi difficultatē, & ſputationē,ante ruptionē. Quibus igitur & febris ſtatim poſt ruptionem decedit

dit,& cibũ appetunt,& pus facile educitur album,inodorũ,leue, eiusdem coloris, & à pituita liberum,& aluus parua compacta egerit,plerunq; breui seruantur. Quos uero & febres sequũtur,& sitis,& cibi fastidium,& pus liuidum,aut cũ uirore pallidum,aut pituitosum,aut spumosum,& aluus insuper liquida fit, moriũtur. At quibus aliqua ex prædictis accesserint, aliqua non,horum aliqui pereunt,aliqui multo tẽpore seruantur. Qui suppurati futuri sunt,primum salsuginosum spuunt,deinde dulcius. Quibus in pulmone tubercula fiũt; pus educunt ad dies quadraginta post ruptionẽ.Has uero transgredientes plerunq; tabidi fiunt. In lateris dolore,stillatio sanguinis de naribus,mala est. Quos suppuratos mitius habentes,sputorũ graueolentiæ sequuntur, eos recidiua occidit. Qui ex pleuriticis exspuũt purulenta, subbiliosa,rotũda:aut purulenta subcrueta progresso tẽpore,perniciose habent.Perniciose itẽ qui nigra fuliginosa spuunt:aut quibus uelut à uino nigro sputa fiunt. Quicunq; sanguinẽ spumosum spuunt,dextrũ præcordium dolentes, de hepate spuunt, & multi pereunt. Quibus dum cõcutiuntur pus cœnosum & graueolens prodit,plerunq; pereunt. Quibus à pure specillũ coloratur,uelut ab igne, plerunq; pereunt. Cum lateris dolore,non tamen pleuritico, & turbulentis tenuibus lenibus,hi phrenitici euadunt. In morbis pulmonis ualde rubicundæ sanguinis stillæ,malæ sunt. Cum raucedine,sputa uiscosa, salsuginosa,mala. Si uero etiam quid attollatur iuxta pectus, in his malum est. Dolores ad collum his attenuatis perniciosi. Raucedo cũ tussi,& aluo liquida, pus educit. Quibus in peripneumonia urinæ crassæ in principio, deinde ante quartũ diem attenuãtur,lethale est. Qui in peripneumonijs siccis pauca concocta educũt,horrẽda res est. Rubores in pectoribus sublati,talibus perniciosi sunt. Lateris dolor in sputo bilioso, præter rationẽ euanescens, mentem emouet. Febres intermittentes ob suppurationẽ,pleræq; sudorificæ sunt. Suppuratis surditas oborta,cruentã egestionem significat.His ad finem nigra prodeunt. Lateris dolor cũ febre diuturna,puris eductionẽ fore significat. Horrore affecti frequenter ad suppurationẽ deueniunt.Sed & febris tales ad suppurationẽ perducit. Quos ex lateris dolore cibi fastidia sequuntur,oris uentriculi dolore ac sudore aliquantulũ uexantur. Facie flores habente,& aluo liquidiore,suppurationes circa pulmonẽ habent. Erectæ ceruicis spirationes facit hydrops siccus. Cõuulsiones omnes quidem molestæ sunt,& dolores in principio intẽtos inducũt.& postea quoq; aliquos cõmonefaciunt. Verum difficilimæ sunt circa thoracẽ, & maxime periculosæ. Quibus est uomitus sanguinis,febris multa,& dolor circa mammã, thoracem,& dorsum:quibus hæc omnia fiunt,breui moriuntur.Quibus autem non omnia,neq; ualde,tardius.Inflammati autẽ sunt diebus quatuordecim ad summum. Sanguinem spuentibus confert,ut sint sine febre,& tussiant,ac doleant leuiter,& ut sputum tenue fiat ad dies bis septẽ.Febrire uero & tussire, ac dolere pertinaciter,& sanguinẽ recentẽ semper spuere,incõmodum est. Quibus latus subleuatũ in tumorẽ ac calidius est,& inclinatis in alterũ,grauitas aliqua impẽdere uidetur,his pus ex una parte est. Suppuratis pulmonem per aluũ pus secedere,lethale est. Quicũq; uulnerati in thoracem,externa uulneris parte sanati sunt, interna nõ,periclitantur ne suppurati fiant. Quibus aũt

debilis inducta est intus cicatrix, facile refringitur. Ex peripneumonicis suppurationibus seniores magis pereunt, ex reliquis iuniores. Quibus suppuratis dum concutiũtur, multus strepitus de humeris fit, minus puris habent hi, quàm quibus paucis, si difficilius spirẽt & meliorẽ colorẽ habeant. Quibus autem strepitus quidẽ nullus fit, uerũ difficultas spirãdi fortis, & ungues liuidi, hi pleni sunt pure, & perniciose habẽt. Qui spumosum sanguinẽ uomunt, dolore infra septũ transuersum nõ existente, de pulmone uomũt. Et quibus quidem magna in ipso uena rũpitur, multum uomũt, & in periculo uersantur. Quibus uero minor, minus educũt, & securiores sunt. Quibus tabidis sputũ in igne grauem nidorem olet, & capilli de capite fluunt, pereunt. Quibus tabidis in mare expuentibus, pus ad fundũ sidit, breui pereunt. Sit autem mare in æneo uase. Quibus tabidis capilli ex capite defluunt, à profluuio alui moriũtur. Et quibus tabidis alui profluuia accedũt, moriuntur. In tabescẽtibus sputa suppressa, mentẽ ad nugas garriendas emouẽt. His spes est hæmorrhoidem apparere posse. Tabes periculosissimæ sunt, à ruptione uenarũ crassarum, & à defluxu de capite. Aetates periculosissimæ sunt ad tabem, ab anno decimo octauo, usque ad trigesimũquintum. Pruriginosa corpora post aluum suppressam, in tabidis mala sunt. In habitibus tabescẽtibus cum febre, fluxiones ad gingiuas & dentes cõparentes, malæ sunt. In omnibus in tumorem eleuata præcordia, mala sunt, in tabidis aũt pessima. Ex his qui diutina tabe perniciose cõsumpti sunt, aliqui ante finẽ rigore apprehẽduntur. Pustularum eruptiones uelut ferro lancinatæ, habitus tabem significant. Difficulter spirantes ex putredine, multa cruda educentes in tabe, perniciose habent.

Quibus hepaticis multũ est sputum cruentũ, siue subputridum, siue biliosum meracum, statim perniciosum est. In hepatico colliquatio cũ raucedine, malum, tum aliàs, tum si aliquantũ tussiat, Hepar dolentes, os uentriculi dolentes, soporosi, rigorẽ habentes, & aluũ turbatã, tenues, cibũ auersantes, multum exsudantes, purulenta per aluũ egerunt. Hepar derepente circũcirca dolentibus, febris accedens dolorem soluit. Qui sanguinem spumosum spuunt, præcordiũ dextrũ dolentes, de hepate spuunt, & moriũtur. Quibus hepar ustis, uelut amurca prodit, lethale est. Hydropes ex morbis acutis dolorosi fiunt, ac perniciosi. Incipiunt autẽ plerique à laterũ mollitudine, aliqui etiã ab hepate. His igitur quibus à laterũ mollitudine initiũ sumunt, pedes tument, & alui profluuia diuturna sequuntur, aluũ non mollientia, neque dolores ex lumbis & laterũ mollitudine soluẽtia. Quibus uero ab hepate, tussis adhuc prompte oboritur, & pedes tumẽt, & aluus dura egerit, eaque ad necessitatẽ coacta, & tumores circa ipsam fiunt, partim in dextera, partim in sinistra, & rursus sedantur. In hydropicis siccis, urinæ stillicidia mala. Malæ etiã urinæ paruas subsidentias habentes. Hydropicis comitialis morbi affectiones accedẽtes, perniciosæ sunt, & inter se signa praua sunt, & aluos humectant. In biliosis aluus turbata, egerẽs parua genituræ similia, mucosa, & dolorẽ circa pubem inducentia, & urinæ nõ facile solubiles prodeũtes, ex talibus in hydropẽ desinunt. Hydropico febrienti, urina parua, & turbata, perniciosa est. In aqua inter cutẽ incipiente, alui profluuiũ aquosum fiens, citra cruditatẽ, morbũ soluit. In hydrope sicco sui significationẽ præmittente, tormina circa intestinũ tenue

nue incidētia, mala sunt. Ex hydropicis comitiales perniciosi. Hydrops qui ad curationē remisit recurrens, desperatus est. Hydropicis circa uenas aqua, in aluū prolapsa, solutio fit. Dysenteria intēpestiue suppressa, abscessum in costis, aut uisceribus, aut in articulis facit. Num igitur biliosus abscessus in articulis, sanguineus in costis aut uisceribus fit? Dysentericis uomitus biliosus in principio, malus est. Quibus ex dysenteria acuta, humor ad purulentiā deuenit, his id quod superstat, ualde albū ac multū erit. Dysentericæ, subrubræ, limosæ, largæ egestiones alui, in flāmeis ualde rubicundis coloribus solutę, insaniæ timorē inducunt. Dysenteria nō longa splenicis cōmoda est, longa uero mala. desinente enim si hydropes, aut intestinorū leuitates fiunt, lethale est. In intestinorū leuitatibus, cū animalculis, dolores tormine soluti, partes circa articulos tumefaciūt, ex talibus squamulæ rubicūdę pustulosæ: hi ubi exudarūt uelut flagris cæsi rubefiūt. Qui in longis intestinorū leuitatibus, unà cū animalculis, tormina patiūtur, & doloribus afficiuntur, his solutis intumescūt. Insuper rigere his malū est. Intestinorū leuitates cū spirādi difficultate, & lateris pūctura, in tabē desinunt. Voluulosis uomitus, & surditas, malū. Vesicæ duræ & dolētes, omnino quidē malæ sunt, pessimæ uero cū febre cōtinua. Nā dolores ab ipsis uesicis, ad occidendū sufficiunt, et alui his nō ualde egerūt. Soluit aūt hos urina purulenta prodiēs, albam ac leuem subsidentiam habens. His uero non solutis, neq; uesica mollescēte, in primis circuitibus, ægrū moriturum esse timor est. Fit autē hoc maxime à septē annis, usq; ad decimūquintum. Calculosi ita figurati, ut lapis ad urinariū meatū non illabatur, facile mingūt. Quibus tuberculū est circa uesicā, quod mingēdi difficultatē inducit, ad omnis generis figuras uexātur. huius aūt solutio fit, pure erūpente. Quibus urina clandestine allabitur ad pudendū, exoluūtur desperati. In urinæ stillicidio uoluulus accedēs, septima die perimit, si nō febre accedente urina aceruatim prodeat. Torpores, & sensus stupiditates, pręter morē fientes, futuræ syderationis signū sunt. Qui ex uulnere impotētes fiūt corpore, febre quidē accedente citra rigorē sanantur: nō autē accedente, syderati fiunt dextra aut sinistra parte. Syderatis si hæmorrhoides accedant, utile est: Si uero frigiditates & torpores, malū. In syderatis ex spiritus ægra latione, sudor accedens, lethale. Rursus aūt in his ipsis si febris accedat, solutio fit.

Syderationes derepēte exolutorio modo fientes, febre insuper tēporis progressu accedēte, perniciosæ sunt. Quibus ex aliqua ægritudine, ad aquam inter cutē res deuenit, his alui siccæ excrementa caprini stercoris pilulis similia egerunt, cū eliquatione mucosa, & urina nō bona, & distentiones circa præcordia, & dolores ac tumores circa uentrē, & dolores circa laterū mollitudinē, et iuxta spinæ musculos accidūt: febres itē, & sitis, & tusses siccæ sequuntur, & circa motus spirādi difficultas, & crurū grauitas, & à cibis abstinent, & paucis ingestis explentur. Hydropas leucophlegmatias appellatos, alui profluuiū sedat. At tristitiæ cum silentio, & hominū auersationes, leniter eo modo affectos occidūt. Qui ex timore cū perfrigeratione mente mouentur, febres cū sudoribus, & somni uocem aliquantū intercipientes, hæc soluūt. Ex insania, ad raucedinem cū tussi, fit discessus. In furiosis cōuulsio accedens, dissipationem facit. Mentis emotiones taciturnæ, nō quiescentes, oculis circūspici-

entes, spiritū extra efferentes, perniciosæ sunt. Faciūt aūt & leues sydeationes diuturnas. Sed & ita affecti ad insaniam deueniūt. Qui uero in uentris turbatione ita exacerbantur, his nigra circa iudicationem prodeunt. Quibus sanis hyeme circa lumbos frigiditas, & grauitas ex leui causa, & aluus suppressa, superno uentriculo probe officiū suum præstante, his coxēdicum morbus, aut rhenum dolor, aut urinæ stillicidiū fortassis contigerit. Quibus infernæ partes affliguntur, pruritibus antea fortibus obortis, his arenosa urina fit, & supprimitur. Qui uero ex his perniciose habent, his mens obtorpescit. Qui circa articulos rubicundas in superficie pustulas habent, insuperq; rigorem, hi circa uentrē & inguina rubefiūt, uelut ex plagis dolorosis, & moriūtur. Morbo regio affecti, nō ita subtili sensu præditi, quibus singultus sunt, his alui erūpunt. Fortassis autē & suppressio fit, hi uiridanti pallore inficiuntur. Dolores iuxta latus, in febribus tenuiter cōsistentes, citra notas, uenæ sectio læserit, siue cibum auersetur æger, siue præcordiū sublime habuerit: & in perfrigeratione, nō sine febre torpidos, sanguinis detractio lædit: & putantes se melius habere, hi moriuntur. Caput & pedes, & manus, perfrigerari, aluo & lateribus calidis, malum est. Optimū autem est, totum corpus similiter calidū ac molle esse. Cōuerti autem conuenit facile ægrotū, & in attollendo se leuem esse. At grauitas totius corporis, & manuū ac pedum, mala est. Si uero etiam ad grauitatem liuidi fiant digiti ac ungues, mors propinqua est. Si uero penitus nigrescant, minus perniciosi sunt liuidis. Verū etiam alia cōsiderare oportet. Si enim facile fert morbum, & aliud quoddā ex bonis signis subindicat, morbus ad abscessum uertitur, & partes corporis nigrefactæ decidūt. Testes & pudenda reuulsa, malū significant. Flatum sine strepitu ac crepitu prodire, optimum est. Melius autē est & cum strepitu exire, q̄ isthic reuolui, etiamsi tali modo progressus, dolorē & desipientiā significet: si non uolens homo ultro flatum ita emittat. Vlcus liuidū & siccum, aut cum uirore pallidū, lethale est. Decubitus optimus est, uelut quis sanus solitus fuit. At supinū iacere, cruribus extentis, bonū non est. Si uero etiam delabatur pronus ad pedes, deterius est. Lethale aūt est & hiare, & dormire semper, & crura supine iacentis ualde incuruata esse ac cōplicata. In uentrē autem decumbere, si quis non sit adsuetus, delyrium significat, & dolores circa uentrē. At pedes nudos habere & manus, si quis nō uehementer calidus sit, et crura disiecta, malū est. Anxietatē enim significat. Cæterū erectum sedere uelle, malū est in acutis, pessimū autem peripneumonicis ac pleuriticis. Dormire uero oportet noctu, interdiu uigilare. Contrariū autem malum est. Minime uero lędi æger poterit, si dormiat mane ad tertiam diei partem. Verū postea somni mali sunt. Pessimū autem est nō dormire, neq; die, neq; nocte: aut enim præ dolore & afflictione uigilarit, aut ab hoc signo delyrabit. Quibus tēpora secantur, cōuulsio ex cōtrarijs sectioni partibus oboritur. Quibus cerebrū concussum fuerit & doluerit, percussis, aut aliàs lapsis, hi statim uoce priuantur, & neq; uident, neq; audiunt, & plerūq; moriuntur.

Quibus cerebrū uulneratur, febris plerūq; ac bilis uomitus accedit, & corporis sydeatio, atq; tales perniciose habēt. Ex ruptis capitis ossibus, difficilima cognitu sunt ea, quæ circa suturas rūpuntur. Rumpūtur autem maxime à grauibus ac rotūdis telis, & ex his quæ ex subcōtrario afferūtur, & nō ex pla-

no loco. At uero de quibus ambiguũ est, rupta ne sint an nõ, iudicare oportet, exhibito ad manducandũ in utranq; maxillam asphodeli caule, aut ferula, ita ut animaduertere iubeas, an os aliquod ipsi strepere uideatur. Nam fracta strepere uidentur. Progressu uero tẽporis, fracta partim septima, partim decimaquarta, partim etiã aliter significationẽ de se præbent. Nam & carnis ab osse discessus fit, & os liuidũ, & dolores sanie effluente. Hæc autẽ ægre iam auxiliũ admittunt. Quibus omentũ excidit, necesse est putrefieri. Si intestinũ quoddam ex gracilibus dissectũ fuerit, nõ coalescit. Neruus dissectus, aut genæ tenuis pars, aut præputiũ, non coalescit. Quodcũq; os in corpore resectũ fuerit, aut cartilago, nõ augescit. Ex uulnere conuulsio accedens, mala est.

Ex uulnere bilis uomitus accedens malũ, & maxime in capitis uulneribus.

Nerui crassi si uulnerantur, plerunq; claudi fiunt, & si obliqui uulnerantur præsertim, & si musculorũ capita, maxime in femoribus. Moriuntur maxime ex uulneribus, si quis cerebrũ sauciatus fuerit, aut spinalẽ medullam, aut hepar, aut septũ transuersum, aut cor, aut uesicam, aut uenã crassam. Moritur autẽ etiam, si in arteriam & pulmonẽ ualde magnæ plagæ fiant, ita ut pulmone percusso, paucior spiritus per os procedat, q̃ is est qui ex uulnere elabitur. Moriũtur autẽ qui in intestina uulnerati sunt, siue ex tenuibus aliquod, siue ex crassis uulneratũ fuerit, si per transuersum fiat plaga, & magna. Si uero parua & recta, quidam euadũt. Minime uero moriũtur uulnerati in partibus corporis ubi hęc nõ sunt, aut ab his q̃ lõgissime absunt. At uero uisus obscuratur in uulneribus fientibus in supercilium, & paulo altius. Prout aũt uulnus recẽtius est, maxime uident. cicatrice uero diutius tardante ac senescẽte, magis obscurari contingit.

Fistulæ difficilimæ sunt, quæ in cartilaginosis & excarnibus locis sunt, & cauæ sunt, & procedunt ac sanie manant semper, & carũcula in osculo ipsis inest. Curatu aũt faciliores sunt, quæ in mollibus & carnosis et nõ neruosis existunt.

Morbi hi ante pubertatẽ non fiunt, peripneumonia, pleuritis, podagra, nephritis, uarix circa tibiã, fluxus sanguineus, cancer nõ cõgenitus, uitiligo leuce dicta nõ à natura insita, defluxus medullæ spinalis, hęmorrhois, uoluulus chordapsus appellatus non cognatus. Horũ morborũ nullũ ante pubertatẽ fore expectandũ est. Verũ ab anno decimoquarto, usq; ad quadragesimũ secũdum, natura corporis morborũ omnis generis ferax fit. Rursus ab hac ætate, usq; ad annos sexagintatres, nõ fiũt strumæ, neq; lapis in uesica, nisi prius existat, neq; defluxus medullæ spinalis, neq; nephritis, nisi ex alia ætate comitentur, neq; hæmorrhoides, neq; fluxus sanguineus, nisi prius fuerit. Hi usq; ad senectutẽ absunt morbi. In mensibus muliebribus qui aquosi ante partus prodeũt, mali sunt. Ora feruido aphthæ ulcere affecta, uterum gestantibus, non sunt bona. Num & alui humectantur? Dolores ex laterum mollitudine, ad intestinum tenue transeuntes, in morbis longis, ex corruptione fœtus non ualde purgata, perniciosi sunt. Quæ ex partu ac fœtus corruptione multa repente concitata, supprimũtur, difficilia sunt. Rigor his infestus est, & alui turbatio, tum aliàs, tum si præcordium doleant. Vterum gestantibus dolores capitis soporosi, cum grauitate fientes ac conuulsione, plerunq; mali sunt.

Quibus dolores pertinaces ex mẽsibus, circa supernam partẽ, & intestinũ tenue, aluos humectant, aliquantũ cibos auersantur. His circa iudicationẽ, delationes

tiones in somnũ fiunt,& impotẽtes ex capitis dolore exsudant,ac perfrigerantur. Tales recidiuæ plerisque fientes post remissionẽ,cito occidunt. Spiritus qui cũ suspirijs extra feruntur,& colliquatio præter rationẽ,in uterum gestantibus abortũ facit. Dolor uentris post partũ,in his purulẽta purgat. Torpidæ,& præsertim in motibus,cũ impotentia fractæ,circa iudicationẽ uexatæ, anxiosæ,multũ exsudant. Alui his humectæ,malũ. Menses nõ supprimi cõmodum est,ex talibus comitiales morbi fiũt,ut arbitror,quibusdã uero uentris subductiones diuturnæ,quibusdã hęmorrhoides. Prægnãtibus præcordij dolor,malũ.& alui his subeũtes,malũ. et insuper rigere his malũ. Dolor uẽtris in talibus,minus malũ,si limosa purgẽtur. Quæ ex talibus facile pariũt,post partũ uehemẽter molestantur. Prægnãtibus tabescentibus quibus rubor in facie fit,stillationes de naribus fiẽtes hũc auertunt. Quibus ex partu prodeũt alba,his uero suppressis cũ febre surditas,& dolor acutus ad latus fit, mente mouentur,& perniciose habent. In gestantibus uterũ salsuginosa, significant post partũ molestias ex albis mordacibus. Tales purgationes indurãt. singultus in his,malũ. Ad pedes & ad lũbos distẽtiones ex mẽsibus,suppurationẽ inducũt,itẽque ea quæ de aluo uiscosa graueolẽtia cũ dolore prodeũt. Strãgulationes quoque ex præscriptis suppurationẽ faciũt. Vterinæ in uentriculis duricies dolorosæ acute,perniciosum. Vterũ iam gestãtibus ex feruido ulcere fluxiones dolorosæ,malũ. Hæmorrhois his pessimũ. Quibus aluo tumefacta,ad pudendũ rubor deuenit,mẽsib. albis humidis derepẽte progressis,in longis febribus moriũtur. Cõuulsionis,si mẽses in principio apparuerint,febre nõ accedente,solutio fit. Vrinæ tenues cũ aliquãtula nubecula in medio cõsistente,rigorẽ significant. Si à quarta die sanguinis fluxus fiat,diuturnitatẽ significat,& aluus erũpit,& crurũ tumores. Vterũ gerentibus capitis dolores,soporosi,cum grauitate fientes,mali sunt. fortassis aũt his etiã conuulsoriũ quid pati contingit. Quæ ante partũ, iuxta modũ bilis sursum ac deorsum erũpentis,doluerunt,facile quidẽ pariunt,uerũ si febricitent, maligne habẽt: tum aliàs,tum si circa fauces quid uexet, aut aliquod signũ in febre malignum appareat. Aquosa ante partus erũpentia,mala. Vterũ gestãtibus salsuginosæ iuxta fauces fluxiones,malũ. Ante partũ rigorẽ habere,& partus circa dolorẽ,periculosi. Vterũ gerẽtibus ex feruido ulcere fluxiones,malum: cõuulsæ,exolutæ,& postea perfrigeratæ excalescũt acute. Sed & difficiles fiũt prægnãtibus tumores circa tenue intestinũ,quales circa eminentias osculi uteri fiũt,erectæ ceruicis spirationẽ inducentes. Num tales tumores gemellorũ partum significant? Num & cõuulsionem tales tumores faciũt? Quæ suspiriosum efferunt spiritũ in febribus, abortiunt. Horrorẽ habentibus, lassitudine affectis,capite grauatis,menses erũpunt. Ad manum torpidæ,obaridæ,sitis exortes,mẽses multos emittentes,suppuratæ fiunt. Alba derepente ex abortu decurrentia,si aliquantum riguerit,& ad femur impetus, in his tremor difficilis est. Ora feruido,aphtha appellato,ulcere affecta,uterũ gestantibus aluos humectant. Prægnãtes præægrotãtes ante partus insuper rigẽt.

Torpefactorię exolutiones difficiles quidẽ ex partubus contingũt,& mentẽ emouẽtes,nõ tamen perniciosæ. Sed & mensiũ copiã præsignificant. Quæ in partu os uentriculi prædoluere, paulo post ejciunt. Horrores, lassitudines

dines, capitis grauitates, colli dolores, mẽses extrudunt. Circa iudicationẽ tale fiens cum tussicula rigorẽ insuper inducit. Quibus puellis erectæ ceruicis spiratio cõtingit uterum gestantibus, his mammę suppurãtur, & menses appa rere in principio, malũ est. Insaniæ febres acutas turbulentas nõ bilioso os uẽtriculi dolenti soluunt. In sterilibus, & nõ pariẽtibus sanguinis uomitus ad cõceptionẽ prodest. Caligines mensibus multis comparẽtibus soluũtur.

Quibus mulieribus ex febribus dolor mammarũ fit, sputatio cruenta non feculenta oborta, soluit dolores. Cõuulsiones ex utero affecto sine febre fa ciles sunt, uelut etiã Dorcadi. Quibus ex rigore febris lassatoria, mẽses de- currunt. collum in his dolorosum sanguinis eruptionẽ inducit. Vomitus minime molestus est ex pituita ac bile permixtus, uerũ ne ualde multus uoma- tur. At meraciores uomitiones deteriores sunt. Prasinus aũt uomitus, et niger, & liuidus, malus est. Si uero etiã omnes colores idẽ uomuerit, perniciosum est. Celerrimã autem mortẽ significat liuidus, & male olens. Est etiã lethalis ruber uomitus, & maxime si cũ necessitate dolorosa uomatur. Qui anxie se iactan tes, citra uomitũ exacerbantur, male habẽt, itemq́ꝫ qui lancinantur citra uomi- tum. Parui uomitus biliosi sunt, tum aliàs, tum si uigilauerint. In nigris uomitibus surditas non nocet. Pauci fientes, celeres, biliosi, meraci uomi- tus, mali sunt in alui subductione uberiore, & pertinaci lumborũ dolore. Ex uomitibus anxietates, clangores, oculi concretionẽ lanuginosam habentes, fu- riosa. Acute insania correpti, uoce intercepta, ita affecti moriũtur. In uomi- tu si quis siticulosus sit, & sitis exors fiat, malũ est anxiosis uigilantibus. Ab- scessus iuxta aurẽ maxime fiunt anxiosis. Aluo turbata suppressa, breui ue lut culicum puncturæ erũpunt, & ad oculos lachrymosus abscessus deuenit.

In meracis uomitibus singultus, malus, mala etiã cõuulsio. Similiter etiam in nimijs purgationibus ex medicamẽtis. Qui uomituri sunt, antea sputatio- nes faciunt. Ex ueratro cõuulsio, perniciosa. In omni purgatione redun dante, frigiditas cũ sudore, perniciosa est: & qui insuper uomũt siticulosi in his, malum. Anxiosi, lumbos dolentes, aluo humectantur. Purgationes ualde rubicũdorum, nigrorũ, à ueratro, malæ sunt: & cũ talibus exolutio, mala.

A ueratro uomere rubicũda, spumosa, pauca prodest. facit tamen duricias, & suppurationes magnas abducit. Sunt aũt hi qui talia uomunt aliàs & pectus dolorosi, & in rigoribus exudantes, & testes intumescunt, quod si cõtigerit in- super rigent & gracilescunt. Frequentes per eadem recidiuæ uomitoriæ, circa iudicationem nigrorum uomitum faciunt. fiũt item tremulæ. Sudor optimus quidẽ est, qui febrẽ in die iudicatorio soluit. cõmodus aũt est & qui le uat. frigidus uero, & circa caput solum ac collũ fiens, malus est. Nam & tẽporis diuturnitatẽ, & periculũ significat. At frigidus in febre quidẽ acuta, lethalis est. In mitiore uero, diuturnitatẽ significat. Sudor unà cum febre fiens in acuto morbo malus est. Vrina in febre albam habens & leuẽ subsidentiã firmatã, celerẽ dimissionẽ significat. Celerẽ etiam ea quę ex indiscreta, pinguedinẽ quã- dam habens, exaquescit. At subrubra, & subsidentiã subrubrã habẽs & leuẽ, si quidẽ ante septimũ diem prodeat, septima die liberat. Post septimũ uero, tar- dius, aut omnino post tẽpus aliquod diuturnius. & quę in quarto die nubeculã subrubrã habet, septimo liberat, si reliqua iuxta rationẽ habeãt. Cęterũ tenuis et

biliosa,& uix tenuem ac exiguã subsidentiam habens,& quæ ad melius,ac deterius mutatur,diuturna est. Hæc aũt diutius cõsequens,aut temporis diuturnitate circa iudicationẽ fiẽte,periculo nõ uacat. Aquosa uero & alba perpetuo, in diuturnis morbis difficulter iudicat,& secura non est. Nubeculæ in urinis albæ quidem & inferne,cõmodæ sunt:rubicũdæ uero,& nigræ, ac liuidæ, difficiles sunt. Periculosa urina est biliosa,non subrubra, in acutis:& quæ crassiores farinæ partes refert,albas habens subsidentias:& quæ uaria est colore ac subsidentia,& maxime in fluxionibus de capite. Periculosa est & quæ ex nigra in tenuem biliosam trãsmutatur:& quæ ex subsidentia diuellitur: & quæ ex cõpactis quibusdã innatãtibus,subsidentiã habet subliuidã,limosam. Num ex talibus præcordiũ dolent: dextrũ arbitror,aut etiã cum uirore pallidi fiunt: & abscessus circa aurẽ dolentes: His paululũ erumpens aluus,perniciosa est.

Vrinæ quæ derepente citra rationẽ paulatim cõcoquuntur, malæ sunt:& in summa,quæ citra rationẽ matura est,in morbo acuto,mala est. Mala est etiã ualde rubicunda ex his,florulentiam æruginosam cõtinens. Alba uero & diffusa pellucida urina,mala est,maxime si in phreniticis comparet. Mala est quoq; quæ post potũ cito mingitur,& præsertim pleuriticis ac peripneumonicis. Mala est & quæ ante rigorẽ oleosa mingitur. Malæ sunt & in acutis uiridãtis palloris,nõ existentes in colore. Perniciosa est urina nigrã subsidentiã habens, & nigra. In pueris uero tenuis,magis q̃ crassa. Verũ in tenuibus uice uersa q̃ in crassis. Et grandinosa genituræ similis diffusa, eadẽq; dolorosa. Perniciosa etiam est omnis quæ latẽter mingitur. At peripneumonicis perniciosa est quæ in principio quidẽ cocta est,post quartũ uero diẽ attenuatur. Pleuriticis urina cruẽta,caliginosa,cũ subsidẽtia uaria,indiscreta,lethalis est plerũq; in quatuordecim dieb. Lethalis est itẽ in pleuriticis breui prasina, nigrã subsidentiã habens,aut furfuraceã. Verũ in febre ardẽti stupefactorio modo detẽtis, pessima est urina ualde alba. Vrina cruda multo tẽpore manẽs,alijs signis salutaribus, abscessum & dolorẽ significat,& magis in partibus sub septo trãsuerso. Si uero dolores in lumbis oberrarint,ad coxã,& in febre,& sine febre. At quæ emittitur urina pinguedinẽ habens in subsidẽtia,febrẽ significat. Cruẽta uero in principio micta,diuturnã.turbata,cũ sudore,recidiuã. Alba uelut iumentorũ,capitis dolorẽ.pelliculosa,conuulsionẽ. Quæ sputo similes subsidẽtias,aut limosas habet,rigorẽ indicat: Quæ aranei telis similes,colliquationẽ. At in febribus erroneis nigræ nubeculæ,quartanã indicãt. Decolores autem, nigra innatãtia in medio habentes,cũ uigilijs & turbatione,phrenitidẽ,puluerulentę cũ spirandi difficultate,aquã inter cutẽ. Vrina aquosa aut turbata friabili asperitate,aluũ liquidam fore significat. Verũ tenuis ualde urina si densa fiat,num sudorem futurum indicat: iam uero factum, spumosa in seipsam considens. In tertianis cũ horrore uelut nubeculæ nigræ,horroris inconstantis indicia sunt. Et pelliculosa urinæ,& cum horrore subsidentes,cõuulsoriæ sunt. Vrina bonam habens subsidentiam,derepẽte non habens,dolorẽ & mutationem significat. At subsidentiam habens turbata desinens, rigorem circa iudicationẽ. Fortassis autẽ & in tertianã aut quartanã transitionẽ. In pleuriticis urina subrubrã habens leuem subsidentiam,securam iudicationem significat. Cum leui uirore ac pallore florulenta,albam subsidentiã habens,etiam celerem. At rubicunda

cunda ualde & florulenta, subsidentiam cũ uirore pallidam, leuem, sinceram habens, diuturnũ ualde turbulentũ morbum qui in alium trãsmutatur, nõ tamen perniciosum. Alba uero aquosa, subsidentiã crassas polentæ partes referẽtem, fuluam habens, dolorẽ & periculum significat: & quæ cũ uirore pallida est, fuluam, crassas polentæ partes referentẽ subsidentiã habẽs, tempus & periculum significat. Vrinæ quæ in his qui iuxta aures abscessus habent, cito & modice cõcoquuntur, malæ sunt. & perfrigerari hoc modo, malum est. Vesicæ intercepta tum aliàs, tum cũ capitis dolore, habet quid cõuulsoriũ. Quæ in his cũ torpore exoluuntur, difficilia sunt, nõ tamen perniciosa. Num & aliquantũ mente mouentur? Rhenum dolor repentinus, cũ urinæ suppresSione, calculorum aut urinarũ crassarum mictionẽ significat. Tremores senioribus in febre fiunt, atq; sic cõparentes, fortaSsis calculos per urinam ægris ejiciunt.

Vrinæ suppreSsio, & grauitas in imo uentre, plerũq; stillicidium urinæ significat futurũ. Sin minus, aliũ morbum ex quo ægrotare solet. In biliosis urinæ interceptio, breui occidit. Vrina in febre densitatẽ habens diuulsam, recidiuam aut sudorẽ significat. In febribus longis, tenuibus, erroneis, urinarum tenuium mictiones, splenicæ sunt. In febre aliàs aliarũ urinarũ mictiones, morbum producunt. Vrinæ quæ mingũtur à non recordantibus nec cõmonefactis perniciosæ sunt. Num his minguntur uelut si subsidentiam cõturbasses? Quibus urinæ paucæ, grumosæ, non sine febre, copia ex his progressa tenuis prodest. Prodit autẽ talibus ab initio, aut breui subsidentiã habet. Quibus urinæ cito subsidentiã habent, hi cito iudicantur. Comitiali morbo laborãtibus urinæ tenues et crudæ, præter morem, sine repletione, morbi inuasionẽ significant, tum aliàs, tum si quis dolor, aut cõuulsio, in summũ humerum, aut collum, aut dorsum incidat, aut torpor corporis fiat, aut turbulentum insomniũ uiderit. Parua cõparere, ueluti sanguinis stillas, & urinã, & uomitũ, & alui egestiones, penitus quidem malum est. PeSsimũ uero si propinque inter se prodeant. Alui egestio optima est mollis, cohærens ac compacta, subfulua, nõ ualde graueolens, prodiens hora cõsueta, copia pro ratione ciborum ingestorũ. Spissum aũt fiat ad iudicationẽ. Cõmodum est & lumbricos rotundos exire simul ubi ad iudicationẽ tendit. In acutis spumosa, circũbiliosa alui egestio, mala est. Mala item ualde alba. Adhuc uero peior est quæ farinæ ac sterquilinij speciem refert. Sopor in his malus est, & cruẽta egestio, & uasorum uacuatio præter rationẽ. Alui interceptio, parua nigra, uelut caprarum stercora, ad neceSsitatẽ coacta emittens, nasus his erumpens, malũ. Viscosa meraca, aut alba alui egestio, mala est. Mala est & abũde multũ fermentata, subpituitosa. Praua item ex cõpactis quibusdã innatãtibus, subsidẽtia sublíuida, purulenta, cũ biliosa. Sanguinẽ splendidum egerere, malũ est, tũ aliàs, tum si quis dolor affuerit. Spumosa, circũbiliosa alui egestio, mala est. Sed & morbũ regiũ ex talibus incurrũt. In biliosis alui egestionibus spumosa florulentia, mala est, maxime ei cui lũbi doluerint, & mẽte motus fuerit. Num aũt his dolores? Tenuis spumosa alui egestio, aquosam cũ uirore pallidã habens subsidentiã, mala est. Mala etiã purulẽta. & nigra cruẽta mala, cũ febre, & aliàs. et uaria, abũde bile colorata egestio, mala est, tãtoq; deterior quantũ colore magis horrẽda est, præterq; in medicamentorũ usu. In hoc enim periculo uacat, si

non copia excedat. & tenuis, mollis egestio, in febre mala est. Mala quoque sicca, friabilis, decolor, tum alias, tum si aluum humectet. Nigris uero antea egressis occidit. Liquida alui egestio, & aceruatim, & paulatim fiens, mala est. altera enim uigilias, altera exolutionem facere poterit. Liquida subtenuis alui egestio perfrigescens, non sine febre, mala est. Rigores in his uesicã & uentrem corripiunt. Aquosa uero ualde nõ desinens in acutis, mala: & magis si etiam sitim non habuerit. Valde rubicunda egestio in alui profluuio, mala est. Mala quoque ualde cũ uirore pallida, aut alba, aut spumosa, aut aquosa. & parua, & uiscosa, & leuis, & cũ uirore subpallida, mala est. Et soporosis torpefactis liquida egestio, pessima est. Lethale autem & aluũ sanguine manare, multa grumosa egestione, itemque alba ac liquida, cum uentre in tumorẽ eleuato. Egestio alui nigra uelut sanguis, & cũ febre, & sine febre, mala est. Malæ item omnes uariæ abunde ex bile coloratę. Egestiones desinentes in spumosas meracas, omnes quidem exacerbant, conuulsos aũt etiam ualde. Ex talibus abscessus iuxta aurem emergũt. At quæ ualde liquidæ fiunt, & rursus compactæ, meracæ, stercoraceæ egestiones, longitudinem morbi significãt. Valde rubicunda in febre delyriũ. Alba stercoracea morbo regio difficilis est, itemque liquida quæ seposita ruborem capit. In sanguinis eruptionibus uiscosa egestio nigris uariegata, maligna est, maxime aũt ualde albidis. Valde alba egestio in febre, non bene iudicat. Aluus turbulenta paruis frequentibus ad egerendũ progressibus, maxillas intendit. Soluit etiam rubores in facie fientes. Stercoracea cum cõtentione egestio, alui afflictionẽ significat. Pituitosa uero acute cum oris uentriculi dolore, dysenteriam: fortassis autem & lumborum dolorẽ. Talibus alui circumtensio ad necessitatem liquida demittens, citius restitans, habet quid conuulsorium, Insuper rigere his perniciosum est. Quibus nigra per aluum prodeunt, frigidũ sudorem excludunt. Quibus aluus ab initio turbatur, urinæ uero paucæ sunt, & progressu temporis aluus quidem siccatur, urina uero tenuis redũdat, his abscessus ad articulos fiunt. Progressus ad egerendum paulatim fientes, horrorem ac rigorẽ inducunt, & quibus larga fit egestio difficilimum est quartanis incipientibus. Frequentes ad egerendũ progressus paulatim fientes, pauca stercoracea subuiscosa habẽtes, cum præcordiis & lateris dolore, morbum regium denotant. Num his suppressis hi cum uirore pallidi fiũt? Arbitror autem & hoc sanguinem effundere. At dolores in lumbis, in his sanguinem fundentibus, sanguinẽ egerunt splendidum. Cum sopore, & capitis dolore, calescere insuper, perniciosum est. Viscosæ, biliosæ, magis abscessus iuxta aurem faciunt. Quicunque tumores aluo humecta eleuantur, cum doloribus, malum. Aluo uero suppressa, & nulla alia re nouata, cito rumpũtur, & malignus est. Vomitiones in his malæ & ferinæ. Quibus & flammeis & ualde rubicũdis solutis, graueolens, larga, subrubra fit, hi ne insaniant timor est. Corpus squallidum aluum male affectam significat, In his ualde rubicundæ, instar purulentæ carunculæ, egestiones maxime prodeunt.

Ad aluum biliosam mollem stercoracea egerentẽ, ardores comparentes, tumorem iuxta aurem faciunt. Biliosas egestiones surditas sedat, & surditatem sedat biliosa alui egestio. Pustulæ serpiginosæ supra inguina, ad laterum mollitudinem ac pubem fientes, aluum male affectam significant. Exolutio

lutio dolorem soluens, aluũ maxime humectat. Iuxta sedem dolorosæ suppurationes aluum turbant. Lethales egestiones sunt, pinguis, nigra, liuida cum graueolentia, & biliosa habens in se simile quiddam ciceri aut fabis fresis, aut ueluti floridos sanguinis grumos, & quæ odore similis est egestioni infantium, & uaria eademq; diuturna, Talis autẽ fuerit cruenta, ramẽtosa, biliosa, nigra, prasina, & simul, & permutatis uicibus. Lethalis quoq; omnis est quæ sensum ægri fugiens exit. Qui potum difficulter deglutiunt spiritu tussiente, eructatio subtracta intro reuoluta dolorem uentris significat. Malæ sunt etiam egestiones ualde rubræ æruginosę in quartanis. Et tales sanguinis fluxiones soporosæ sunt. ex his cõuulsione moriuntur, nigris antea egressis. Exolutiones alui repentinæ præter rationẽ, in diuturnitate temporis consumptis, unà cum uocis tremula interceptione, perniciose habent. Tenues nigrorũ egestiones horrificæ, meliores talibus sunt. Tales prosunt maxime in ætate ante uigorem. Pruriginosæ affectiones omnibus nigrorũ egestionem significant, & uomitũ grumosum. Et tremulæ affectiones cum morsu ac capitis dolore, nigras egestiones significant. Ante tales, uomitus prodit, & ubi uomuerunt, multæ tales insuper detrahuntur. Quibus in alui turbatione exacerbatur morbus, circa iudicationem nigra inferne prodeunt. Ex aluo diutine affecta, uomentibus, biliosis, cibum fastidientibus, sudor multus cum impotentia repentina, occidit. In medicamentorũ usu, in defluxione, tenuis abunde sanguis eliquescens, malum est. Duricies circa uentrem cũ dolore, in febribus cum horrore cibos auersantibus, aluo parum ad purgationem humectata, non suppurantur. Vnà cum febre aluus turbata salsuginoso modo, soporosos, torpidos, non ualde comitatur. Ex aluo liquida lassatos, caput dolentes, siticulosos, uigilantes, ualde rubicũda egestione solutos, timor est ad insaniam deuenturos esse, si difficulter spirauerint. Ad hoc ubi quis cum uirore pallescit, bene spirare noxium non est aluo insuper probe egerẽte. Adustæ egestiones cõtentionem habentes, aluum male affectam significant. Biliosis aluus turbata, parua, frequenter egerens, distendentia cum paucis mucosis, dolorem circa tenue intestinum hæc faciunt, & urinam non facile prodeuntem, ex talibus ad hydropem desinunt. Linguæ tremulæ quibusdam alui eruptionis futuræ signum sunt. Quibus ardor fit, & ad egressas egestiones alui, insuper exsudant, his febris exacerbatur. Ex aluis liquidis perfrigeratio cum sudore, mala. Ex aluis liquidis, sanguis de gingiuis defluens, lethalis est. Alui egestio pura superueniens, soluit febrem acutam cum sudore.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE CAPITIS VVLNERIBVS, IANO CORnario Medico Physico interprete.

NVLLVM capitis uulnus leuiter contemni debet. Sæpe enim cutis sola cõtusa ferro, aut alia aliqua re, si nõ diligenter, & cũ quadam cautione curetur: ueluti si sanguis cõcretus non expurgetur, aut aliud quiddã negligatur: ulcus incrudescẽs nõ parum molestiæ exhibet, & aliquãdo etiam febrẽ inducit: & medico quidẽ negotia, ægroto uero periculum nõ minus affert. Verum hoc multo magis cõtingit, si caluaria, & cerebri mẽbranæ rũpuntur. Quare si non singula hæc diligenter medicus curauerit, sæpe mortis causa existit. Et de his quidẽ omnibus etiã alibi diximus, sed & nunc dicendũ est. Primũ igitur capite uulnerato interrogare oportet: per quid uulneratũ sit. Deinde quid homo fecerit, quũ uulneratus fuit. Postea qua parte uulnus inflictum sit. Nam hominum capita nihil inter se similiter habent, neq; suturæ capitis in omnibus eodẽ loco consistunt. Verũ quisquis ex priore capitis parte prominentiã habet: est aũt prominẽtia, rotũda ossis pars eminẽs prę alia: huius suturæ cõsistunt in capite, uelut litera græca tau T pingitur. Breuiorem enim lineã ad prominentiã transuersam cõstitutam habet. alterã uero lineã per mediũ caput, sed secundũ longitudinẽ ad collũ semper habet. Qui uero ex posteriore capitis parte prominentiam habet, huius suturæ etiã cõtrario priori modo cõsistunt. Breuior enim linea ad prominentiã transuersa cõsistit. longior aũt per mediũ caput, secundũ longitudinẽ ad frontẽ semper cõstituta est. Quisquis aũt ex utraq; capitis parte, & anteriore, & posteriore, prominentiã habet: huic suturæ sunt similiter cõstitutæ, uelut litera græca H scribitur. Consistunt aũt longæ quidem lineæ ad utrãq; prominentiã transuersę. Breuis aũt per mediũ caput, secundũ longitudinẽ ad utrãq; longã lineam desinẽs. At qui neutra parte ullam prominentiam habet, hic suturas habet uelut litera græca X pingitur. Consistũt autẽ hæ lineæ, altera quidẽ transuersa ad tẽpora pertingens, altera uero secundũ longitudinẽ, per mediũ caput. Duplex aũt est os iuxta mediũ caput. durissima uero ac densissima suprema ipsius pars existit, & infima quæ est ad mẽbranam. Cõsimilis est color ossis sub carne. cõsimilis est color ossis inferne. Secedit autẽ à supremo ac infimo osse, à durissimis ac densissimis, ad mollius, ac minus densum, & cõmunius, ad duplicatã laminam. Est aũt duplicata lamina cauissima, ac mollissima, & maxime antrosa. Est aũt & totum os capitis, excepta ualde modica suprema ac infima parte, spõgiæ simile. & habet os in seipso caruculas similes multas humidas, & si quis ipsas digitis cõterat, sanguis utiq; ex ipsis prodierit. Sunt etiã in osse uenulæ tenuiores ac cauiores, sanguine plenę. Quod igitur ad duriciã, & molliciem, & cauitatẽ attinet, sic habet. Quod uero ad crassitudinẽ ac tenuitatem, hoc modo. Vniuersi capitis os tenuissimũ est ac debilissimũ, quod est circa sinciput: & carnem paucissimã ac tenuissimã hac parte os in seipso habet: et cerebrũ hac capitis parte plurimũ subest. Et quia hæc ita se habent, ut & uulnera, & tela æqualia sint magnitudine, & minora: & similiter uulneratus quis sit, & minus: os hac capitis parte & magis contunditur

tur,& rumpitur,& magis intro contusum cedit.& lethaliora,ac ad curandum, & effugiendã mortem,difficiliora sunt uulnera hac parte,q̃ alibi in capite.& ut sint æqualia uulnera,& similiter uulneratus quis sit,& minus:homo ubi etiã aliàs ex uulnere moriturus est, breuiore tempore moritur, qui hac parte capitis uulnus habet,q̃ qui alia. Cerebrum enim & citissime & maxime iuxta sinciput sentit mala,quæ & in carne,& in osse fiunt.Sub tenuissimo enim osse, ac modica carne,cerebrum est hac parte:& plurimũ cerebrum sub sincipite iacet.
Cæterum ex reliquis ossibus id quod circa tempora est debilissimũ est. Cõmissura enim est infernæ maxillæ ad caluariã,& motus in tẽporibus sursum ac deorsum,uelut articuli:& auditus prope ipsum est:& uena per tempora extenta est,caua ac fortis. Omni uero capitis osse robustius est os uerticis:et quod est retro aures,robustius est q̃ totum quod in anteriore parte est:& carnẽ ampliore ac profundiorẽ in seipso hoc os habet. Et sanè his ita se habẽtibus,si quis & uulneribus, & telis, omnibus æqualibus ac similibus, & maioribus ac minoribus,similiter sit uulneratus,& magis:hac capitis parte os minus rumpitur,& cõtunditur.& si homo aliàs moriturus est ex uulnere,si in posteriore capitis parte uulnus habet,diutiore durans tẽpore morietur.In lõgiore enim tempore os suppuratur,& deorsum ad cerebrũ transpuratur,propter ossis crassitudinẽ:& paucius etiam cerebrũ hac parte subest:& plures mortẽ effugiunt plerunq; ex his qui posteriore capitis parte uulnerati sunt,q̃ qui anteriore. Sed & in hyeme diutiore tẽpore uiuit homo q̃ in æstate,quisquis etiã aliàs moriturus est ex uulnere,quacunq; capitis parte uulnus habeat.At uero sedes telorum acutorum ac leuiorũ,ipsæ in seipsis fientes in osse,& cũ fissura,& cõtusione, ac intrò cessione:fiunt aũt hæ similiter,& in anteriore & in posteriore capitis parte:ex his mors nõ contingit secundũ iustitiã,etiamsi contingat.Sutura uero in ulcere si cõpareat,osse denudato,quacunq; capitis parte ulcerẽ fiente,debilissimus æger est ad resistendũ uulneri ac telo,si in ipsam suturã telum incubuerit:& maxime omniũ si telum in sincipite,iuxta debilissimã capitis partem incussum fuẽrit,& suturæ circa ulcus,si ita cõtingat,fuerint,& telum ipsas suturas cõtigerit. Vulneratur porrò os in capite tot modis.Singulorũ aũt modorum plures species fracturæ in uulnere fiunt.Os uulneratũ rumpitur,& ossi fissurã continenti ac ambienti necesse est contusionẽ accedere,si ruptũ fuerit.Nam telum quod os rumpit,idem hoc etiã os,aut magis,aut minus contundit,id ipsum uidelicet os,in quo fissurã rumpit.Atq; hic unus modus est.Species aũt fissurarum omnigenæ fiunt.Nam & tenuiores,& ualde tenues conspicuæ fiunt.Quædã uero neq; statim post uulnerationẽ,neq; in diebus,in quibus dolorum utilitasmors homini contingere potest.Rursus aũt aliquæ fissuræ crassiores ac ampliores fiunt.quædam uero etiã ualde amplæ.Et aliæ quidẽ in longiorẽ modum rũpuntur,aliæ uero in breuiorẽ.& aliæ rectiores sunt,aliæ etiã ualde rectæ.aliæ uero curuiores & curuæ ac profundiores.aliæ aũt ad infernã partem, & per totũ os. Poterit aũt & os in sua ipsius natura cõtundi,ita ut nulla fissura ad contusionẽ ossi accedat.Atq; hic secũdus modus est.Species aũt contusionis plures sunt. Nam & magis,& minus cõtunditur,& altius ac per totũ os,& minus in altum ac per totũ os, & in ampliorẽ & minorẽ,tũ longitudinẽ,tum latitudinẽ. Verũ harũ specierũ nullam oculis intuẽti cognoscere datur,qualis nam specie existat, & quãta magnitudine.Neq; enim etiamsi sint contusa, & malum factum sit,an

contusa sint, oculis uidere conspicuū fit, statim post uulneratione͂: quemadmodum neq; aliquæ fissuræ uideri possunt, quæ rupto osse procul absunt. Intrò etiam cedit os ex natura sua, unà cum fissuris: aliàs enim non intrò cesserit. Nam quod intrò cedit, abrūpiturq; ac frãgitur, intrò cedit ab alio osse, quod in sua ipsius natura manet. & sic sanè fissura adest intrò cessioni. Atq; hic tertius modus est. Intrò aūt cedit os per multas species. Nam & maior osis pars, & minor intrò cedit: & magis ac profundius deorsum, & minus ac magis in superficie. Quin & sede teli in osse contingente, fissura utiq; ad sedem accesserit, & ad fissuram etiam cõtusionem magis aut minus accedere, necesse est, si quide͂ & fissura accedat ea parte qua & sedes facta est: & fissura fit in osse continente & sedem, & cõtusionem. Atq; hic quartus modus est, in quo sedes teli fit in osse. Sedes aūt uocatur, quū mane͂te osse in sua ipsius natura, telū quod in os incubuit, manifestū fecerit ubi incubuit. Verū in singulis modis plures species fiunt. Et de cõtusione quide͂ ac fissura, si ambo hæc ad sedem accedant, & si contusio sola fiat, iam dictū est, quòd multæ species & contusionis, & fissuræ fiunt.

Hæc aūt sedes ipsa in seipsa, longior ac breuior fit, & curuior ac rectior, & orbiculatior: & multæ aliæ species talis modi sunt, prout etiã figura teli fuerit. & eædem etiam profundiores deorsum, & magis & minus, & angustiores, & ampliores. & ualde amplæ, si dissectione intercisa fuerit. Quanta aūt dissectio in lõgitudinem ac latitudine͂ fiat, in osse sedes est, si alia ossa dissectionem ambientia in sua ipsorū natura manserint, & nõ unà cum dissectione intrò cesserint ex sua natura. Nam si ita contingat, intrò cesio fuerit, & nõ amplius osis sedes. Si uero alia capitis parte uulneratur, & ulcus habet homo, et os carne denudatum est, quintus hic modus est: & hanc calamitate͂ ubi facta est, nulla re iuuare queas. Nam si passus est hoc malū, nõ est quod ex ipso exquirere posis, an passus sit hoc malum, neq; qua capitis parte: & ex his fracturæ modis ad perforatione͂ deuenit, tum si contusio ad uisum incõspicua est, tum si aliquo modo manifesta fuerit: & fissura si inconspicua uisui fuerit, & ad uisum manifesta. Sed & si sede teli in osse fiente, fissura ac contusio ad sedem accedat: & si cõtusio sola accedat ad sedem, absq; fissura: hęc quoq; ad perforatione͂ deuenit. At uero os quod ex sua natura intrò cesit, parū perforatione opus habet: et quę maxime intrò cesserunt, & maxime fracta sunt, & perforatione minime opus habe͂t. Neq; sedes ipsa in seipsa fiens, absq; fissura ac cõtusione, perforatione indiget. Neq; dissectio ipsa, si magna ac ampla fuerit. Dissectio enim & sedes idem sunt. Cæterū primū spectare oportet in uulnerato, qua capitis parte, et num in debilioribus, uulnus habeat: et capillos cõsiderare circa ulcus, an dissecti sint à telo, & an intus sint in uulnere: quod si est, periculum est os carne nudū esse. Itaq; dicere oportet, os aliquã læsionem à telo habere. Atq; hæc longe prius cõsiderasse ac dixisse oportet, anteaquam hominem contingas. Vbi uero iam contigeris, clare nosse conari, an nudum carne os sit, aut non. & si quidem oculis cõspicuum fuerit os nudum, bene habet: Sin minus, specillo cõsiderato. & si quidem inueneris os carne nudum esse, & non sanum à uulnere, eius quod in osse est dinotionem primum facere oportet, inspicie͂do & quantū sit malum, & quo opere opus habeat. Oportet etiam uulneratū interrogare ut passus sit, & quo modo. Si uero nõ conspicuū fuerit os, multo adhuc magis interrogatione͂ facere oportet, an habeat quid mali, aut nõ habeat: & si nudū est os, ut factum sit, & iuxta

quem

quē modum. Nam cõtusiones & fissuras in osse nõ apparentes, & tamen præsentes, ex uulnerati responsione cognoscere primũ conari oportet, an tale quid passum sit os, aut nõ passum. deinde ratione et opere exquirere, citra specilli admotionem. Specilli enim admotio nõ indicat, an tale quid mali os passum sit, & an habeat quid in seipso, aut non passum sit. Sed sedem teli indicat specillum, & an intro cesserit os ex natura sua, & an uehementer fractum sit os: quæ etiã oculis conspicua uidenti cognoscere datur. Rũpitur autē os & obscuris fissuris, & manifestis: et cõtunditur obscuris cõtusionibus: et intro ex sua natura maxime cedit, quũ alter ab altero sauciatur, de industria sauciare uolens: aut quum ex altiore loco fit iactus, aut plagæ ictus, uter tandē fuerit, magis ꝗ̃ ex plano loco: & si contineat manu telum, siue iaciat, siue percutiat: & si fortior debiliorem uulnerat. Ex his uero qui cadentes uulnerantur ad os, aut in ipsum os, is qui ex altissimo loco cadit, & in durissimũ ac obtusissimũ: huic periculum est ut os & rumpatur, & contundatur, & intro cedat ex sua natura. Ei uero qui ex plano magis loco cadit, & in molliorē, os minus hæc patitur, aut etiam nõ patitur. Quæcunqꝫ uero illabentia in caput tela, ad os uulnerant, ex his id quod ex altissimo loco illapsum est, & minime ex plano, & quod durissimum ac obtusissimũ, & grauissimum ac minime leue est, & quod minime acutum ac molle: hoc & ruperit os, et cõtuderit. & maxime sanè periculum est ut os hæc patiatur, quum & hæc fiant, & è directo aduersus telum, os sauciari cõtingat, siue ex manu percutiatur, siue iactũ suscipiat, siue quid ipsi incidat, siue ipse collapsus saucietur, ita ut quomodocũqꝫ sauciatus, osse aduersus telũ occurrat. Quæ uero tela ex obliquo os sauciant, minus & os rũpunt, & intro ad caput contundunt, etiamsi carne fuerit os denudatũ. Nam quædam uulnera ita inflicta, neqꝫ denudant os carne. Profecto ex telis maxime os rũpunt, & manifestis, & obscuris fissuris, & cõtundunt, et ex natura sua os intro cedere faciũt, quæ sunt rotũda, & orbiculata, & undiquaqꝫ plana, & obtusa, & grauia, & dura: & carnem hæc contundũt, & maturã faciunt, ac cõcidunt: & ulcera fiũt à talibus telis in obliquũ, Sed & in circulũ, subcaua, & suppurata magis fiunt, ac humida sunt, & diutiore tēpore purgãtur. Necesse est enim carnes cõtusas ac cõcisas: pus fieri ac cõsumi. At tela oblõga, multũ tenuia, & acuta, & leuia, carnē magis dissecant ꝗ contundunt, & os eodē modo. Et sedem quidē inducit id ipsum quod etiã dissecauit. Dissectio enim & sedes idem sunt. Verũ nõ ualde os cõtundunt talia tela, neqꝫ rumpũt, neqꝫ ex natura sua intro cedere faciũt. Cæterũ oportet supra cõspectum tuum, quicquid tandē apparuerit in osse, etiã de omnibus his interrogationē facere. Nam magis & minus sauciati signa hæc sunt, si uulneratus soporē altiorem inciderit, & caligo offusa fuerit, & uertigo, & si ceciderit. Quũ autem os carne denudatũ à telo fuerit, & circa ipsas suturas ulcus fieri cõtigerit, difficile est sedē teli deprehendere, quæ in alio osse manifesta est, an insit in osse, aut nõ insit, & an sedes facta sit in ipsis suturis. Occultat enim ipsa sutura, asperior existens reliquo osse, & nõ satis clarũ est ubi in ipso sutura est, & ubi ossis sedes, si nõ ualde magna sedes fiat. Accedit etiã ruptio ad sedē, plerũqꝫ & ipsa in suturis fiens, & fit etiã hæc ruptio rupto osse deprehensu difficilior, eo quod circa ipsam suturam ruptio fit, si rumpitur, utplurimũ. Procliue enim est hac parte os rũpi ac dissolui, propter ossis hac parte debilitatē ac raritatē, & propterea quod parata

sit sutura ut rūpatur ac dissoluatur. Nam reliqua ossa suturā ambiētia ruptionis exortia manere possunt, eo quòd robustiora sunt ꝗ sutura. Verum ruptio circa suturā fiens, etiā dissolutio suturæ est, & nō facile est deprehēdere, necꝫ si à tali sede fiat in sutura, ubi rupta fuerit ac dissoluta. Verū difficilius est deprehēdere fissuram ex cōtusione. Fallunt enim & mentē, & uisum medici hę suturæ, fissuræ speciē referentes, & reliquo osse asperiores existētes, nisi uehemēter dissectæ fuerint ac dissolutæ. Dissectio aūt & sedes idē sunt. Proinde si circa suturas uulnus factū fuerit, & ad os telū incubuerit, animaduersionē habere oportet, ac inuenire quod os passum sit. Nam ab æqualibus magnitudine telis, & similib. ac multo minoribus, & similiter & multo minus uulneratus, longe magis malū accipit, qui in osse in suturas telū recepit, ꝗ qui nō in suturas id recepit. Et pleracꝫ horū perforare oportet. Verū ipsas suturas perforare nō oportet, sed secedendo in propinquo osse perforationē facere, si perfores. Porrò de curatione uulnerū in capite, & quo modo deprehēdere oportet affectiones in capite fientes nō manifestas, ita mihi uidetur. Vlcus in capite nullo humore humectare cōuenit, ac ne uino quidē: necꝫ cataplasmate integere, necꝫ linamēto curationem facere. Necꝫ uero cōprimere oportet ulcus in capite, si nō in fronte fuerit, aut in loco pilis nudato, aut circa supercilium & oculū. Hic enim fientia ulcera, cataplasmatis ac deligatione magis opus habēt, ꝗ in aliis capitis partibus. Cōtinet ac ambit reliquū caput totam frontē. partes autem ulcus ambiētes, in quacūcꝫ tādem parte ulcera fuerint, inflāmantur ac intumescūt, propter sanguinis influxionē. Oportet aūt necꝫ ea quæ in fronte sunt ulcera, per omne tempus cataplasmatis integere ac deligare, sed postꝗ inflāmatio sedata est, & tumor sedatus, à cataplasmatis ac deligatione cessare. At in reliquo capite ulcus, necꝫ linamentis, necꝫ cataplasmatis, necꝫ deligatione curare oportet, si nō & sectione opus habeat. Secare aūt oportet ulceribus in capite ac frōte fientibus, qua parte os carne nudū fuerit, & læsionē aliquā ex telo habere uisum fuerit. Vlcera uero quæ nō habent sufficientē magnitudinē longitudinis ac latitudinis, ad osfis inspectionē, an quid mali passum sit à telo, & quale id passum sit, & quantū caro cōtusa est, & quantā os læsionē habet: & rursus an illæsum sit os à telo, & nihil mali passum sit: & ad curationē, qualínam opus habet ulcus, & caro, et ossis affectio: talia sanè ulcera sectione opus habēt. Si uero etiā os quidē carne fuerit denudatū, subcaua uero fuerint ulcera in obliquū, cauitatē ꝗ plurimū resecare oportet, ubi nō facile est medicamēto quocūcꝫ peruenire. Sed & orbiculatiora ulcera, ac plurimū subcaua, etiā ipsa resecare oportet, circulo diuisim inciso secundum longitudinē pro hominis natura, ut lōgius fiat ulcus. At uero in capitis sectione, reliquæ quidē capitis partes securitatē habent dū secantur. Verum tēpora, & adhuc supra tēpora uenā, quæ per tempora fertur, secare nō oportet. Cōuulsio enim corripit sectū. Et siquidē sinistra tēpora secta fuerint, dextera cōuulsio corripit. Si uero dextra secta fuerint, sinistra cōuulsio apprehēdit. Quū igitur ulcus in capite secas, ossium gratia carne denudatorū, scire cupiēs an habeat os quid mali à telo, aut nō habeat, secare oportet uulnus tanta magnitudine, quāta sursum opus habere uisum fuerit. Secantē uero carnē ab osse diducere oportet, quæ ad mēbranam, & ad os existit. Deinde linamētum per totū ulcus adhibere oportet, quod ulcus ꝗ amplissimū in posterū diem faciat, cū mini

mo

mo dolore. ubi uero linamentũ adhibuisti, cataplasmate utere, quãto tempore etiam linamẽto, ita ut mazam ex tenui polenta in aceto subigas, aut coquas, & ꝙ maxime uiscosam facias. Postridie uero ubi linamentum exemeris, inspecto osse quod passum est, si non conspicua tibi sit uulneratio, qualis nam sit in osse: neqꝫ cognoscas an os aliquid mali in se habeat, aut nõ habeat: telum autẽ ad os peruenisse ac læsisse uideatur: radere oportet specillo rasorio, secundũ longitudinem ac profunditatẽ pro hominis natura. & rursus si etiã transuersum sit os, ruptionũ gratia ad uisum inconspicuarũ, & cõtusionis obscuræ gratia, quæ nõ intro cessit ex natura alterius ossis capitis. Indicat enim ipsa rasio magis, si non etiã aliàs cõspicuæ fuerint hæ affectiones, ex telo in osse existẽtes. Et si sedẽ teli in osse uideris, tum ipsam teli sedem radere oportet, tum ambientia ipsam ossa, ne sæpe ad sedẽ ruptio accedat, & cõtusio, aut sola cõtusio, & deinde lateãt, quũ non cõspicua existant. Postqꝫ aũt os scalpro raseris, si quidẽ ad perforationem tendere ossis sauciatio uideatur, perforare oportet, & citra perforationẽ triduũ non excedere, sed in hoc perforare, tũ aliàs, tum tẽpore calido, si ab initio curatione susceperis. Si uero suspiceris os ruptũ, aut cõtusum esse, aut ambo hæc: coniectura facta ꝙ uehemẽter sauciatus sit, ex uulnerati uerbis: & quòd à fortiid cõtigit qui sauciauit, si alius ab alio uulneratus fuerit: & quòd telum quo uulneratus est, ex maleficorũ telorum ordine fuit: deinde quòd uertigo & caligo ipsum corripuerit, & quòd in soporem profundiorẽ inciderit, & ꝙ ceciderit: His ita fientibus, si nõ cognoscas an os ruptũ sit, aut contusum, aut ambo hæc, neqꝫ aliàs uideas: super os aliquid maxime nigri coloris, nigro medicamẽto liquato subactũ, imponere oportet: & subextẽto linteo oleo imbuto super ulcus, & deinde mazæ cataplasmate apposito deligare: postridie uero exoluto ac expurgato ulcere deradere. Et si sanũ nõ fuerit, sed ruptũ ac contusum, reliquũ quidẽ os rasum albũ erit, fissura uero & cõtusio, quæ nigrũ medicamentũ eliquatũ in seipsam suscepit, in reliquo osse albo nigra erit. Cæterũ hanc fissurã conspectã rursus secundũ profunditatẽ radere oportet. Et si quidẽ radens fissurã hanc cõspectã nigrã exemeris, & deleueris è cõspectu sublatã, contusio quidẽ ossis, aut magis aut minus facta fuit, quæ sanè etiã fissuram à scalpro rasorio deletã rupit. Verũ minus horrẽda hęc est, et minus negotij exhibuerit, fissura deleta. Si uero in profundo sit, & dũ raditur deleri nolit, ad perforationẽ deuenit hæc calamitas. Sed perforare oportet, ac de cætero ulcus curare. Cauere aũt cõuenit ut ne aliquid mali os cõtrahat ex carne, si male curetur. Nã & perforato ossi, et aliàs denudato, sed sano: & si læsionẽ aliquã ex telo habeat, & tamen sanũ esse putetur, periculũ magis imminet ut suppuratũ fiat, etiãsi aliàs futurũ non esset, si & caro os ambiẽs male curetur, & inflãmetur ac cõstringatur. Ignescit enim, & multa flãma impletur. Et sanè os ex ambiẽtib. carnibus in seipsum calorẽ & flãmam, & quæcũqꝫ mala in seipsa habet caro, trahit, & ex his ita suppuratũ fit. Malum est etiã humidam esse carnẽ in ulcere, & putrescentẽ, et ad multũ tempus purgari. Quare suppuratũ quidem ꝙ celerrime ulcus facere oportet. Sic enim ambiẽtes ulcus partes ꝙ minimũ inflammabũtur, & ulcus citissime purũ erit. Necesse est enim carnes cõcisas ac cõtusas à telo suppuratas fieri ac cõsumi. Postqꝫ autem purgatũ fuerit, siccius fieri ulcus oportet. Sic enim citissime sanũ fiet, sicca carne germinãte, & non humida. Et sic quoqꝫ ulceri caro nõ superincrescet. Eadem ratio mẽbranæ circum cerebrũ est. Statim enim osse perforato & exse-

cto, ac de mēbrana detracto, ipsam denudatā membranam purā q̄ citissime ac siccam facere oportet, ut ne ubi ad multū tempus humida sit, cōputrescat ac in tumorē attollatur. His enim ita fientibus, periculū est ipsam putrefieri. At uero os quod discedere à quouis alio osse oportet, ulcere in capite fiēte, & sede teli in osse existente, aut aliàs osse plurimū denudato: discedit ubi plurimū exangue factū est. Resiccatur enim sanguis ex osse, & à tēpore, & à plurimis medicamētis. Citissime enim discesserit, si quis ulcus q̄ citissime purgarit, & de cætero & ulcus, & os, tum maius, tū minus resiccauerit. Quod enim citissime resiccatū ac testaceū factū fuerit, ex hoc facto maxime dimittitur ab alio osse, quod sanguinolentū ac uiuū existit, & quū exangue ac siccum fiat, à sanguinolento ac uiuo ualde discedit. Quæcūq; uero ossa intro cōtusa cedunt ex sua ipsorū natura, rupta aut etiā dissecta, ualde ampla, talia minus periculosa sunt, ubi mēbrana sana fuerit. & quæ pluribus fissuris & amplioribus intro rupta sunt, adhuc minus periculosa sunt, & ad detractionē faciliora fiūt. & nullū ex talibus perforare oportet, neq; periclitari ossa auferre conando, priusq; spōte sua emergant, priore forma exoluta. Emergūt aūt carne subnascēte. Subnascitur aūt ex duplicata ossis lamina, & ex sano osse, si superna ossis pars sola fuerit corrupta. Sic uero quàm citissime & caro subnasci ac germinare poterit, & ossa emerserint, si quis ulcus q̄ citissime suppuratū redditū, purum faciat. Et si per totū os ambæ partes intro cōtusæ cesserint ad mēbranam, & superna ossis pars, & inferna, si quis similiter medeatur, ulcus celerrime sanū erit, & ossa quæ intro cesserūt celerrime emergūt ac reuertūtur. At uero puerorū ossa, & tenuiora & molliora sunt, ea de causa, q sanguinolentiora sunt, & caua, & neq; antrosa, neq; densa, neq; solida: & à telis æqualibus ac debilioribus, si similiter ac minus fuerint uulnerati, iunioris pueri uulnus, & magis & citius suppuratur, & in breuiori tēpore q̄ senioris: & si aliàs ex uulnere moriturus est, iunior seniore citius perit.

Cæterū si os denudatū carne fuerit, animaduersione habita cognoscere conari oportet, si oculis uidere ac noscere nō datur, an ruptū sit os, et an cōtusum, aut solū contusum: & an sede teli facta, adsit cōtusio, aut fissura, aut ambo hæc. Et si quid horū os passum fuerit, detracto sanguine, paruo terebello modice & cū cautione, os terebrare oportet. Tenuius est enim os, & minus profundū iuuenibus, q̄ senioribus. Quicunq; uero ex uulneribus in capite moriturus est, & fieri non potest ut sanus fiat ac seruetur, ex his signis dinotionē morituri facere oportet, & quod futurū est prædicere. Patitur enim hæc. Quū quis os fractū, aut ruptū, aut cōtusum, aut quocūq; modo fractū intelligens, per errorem deliquerit, & neq; raserit, neq; perforauerit, ueluti os nō opus habeat, & uelut os sanū existat: ante decimūquartum diem febris corripiet ut plurimum in hyeme. In æstate uero post septimū diem febris corripit. & postquam hoc factum fuerit, ulcus colorem omittit, & ex ipso sanies pauca fluit, & quod inflammatum est ex ipso emoritur, & uiscosum fit, & apparet uelut salsamentū, colore fuluum, subliuidum. & os tunc corrumpi incipit, & fit ualde nigrum postremum pallidum aut ualde album euadens. Quum uero iam suppuratum fuerit, in lingua pustulæ oboriuntur, & desipiens æger moritur, & conuulsio plerosq; corripit in altera corporis parte: si quidē in sinistra parte capitis ulcus habeat, in dextra corporis parte cōuulsio corripit. Si uero in dextra capitis parte

ulcus

ulcus habeat, in sinistra corporis parte cõuulsio corripit. Sunt aũt & qui syderati fiunt, atq; sic pereũt ante septimum diem in æstate, aut decimumquartũ in hyeme. Similiter autẽ significant hæc signa, & in iuniore, si uulnus existat. Quapropter ubi intellexeris febrẽ inuadere hominẽ, & ex alijs signis aliquod ipsi accedere, nõ cunctari oportet, sed os usq; ad membranã perforare, aut scalpro rasorio deradere. Est enim & ad perforationẽ, & ad rasionẽ, facile ac expeditũ. Deinde reliqua sic curare, prout cõducere uisum fuerit, respectu ad id quod fit habito. Quum uero in uulnere in capite, homine terebello perforato, aut nõ perforato, osse autẽ denudato, tumor rubicũdus, ignis sacri speciẽ referens, accesserit in facie, & in oculis utrisq;, aut altero: & si quis tumorẽ contingat, doleat: & febris corripiat ac rigor: & ulcus ipsum tum quod ad carnẽ attinet, tum quod ad os, bene habeat ad aspectum: & ambiẽtes ulcus partes bene habeant, excepto tumore qui in facie existit: & aliud peccatũ nullũ tumor habeat, quod ad reliquã uictus rationẽ attinet: Huius infernã aluum deorsum purgare oportet medicamẽto, quod bilem ducit. & ubi sic purgatus fuerit, & febris dimittit, & tumor sedatur, & sanus euadit. Medicamentũ uero dare oportet, ad uires hominis respiciẽdo, prout robore ualidus fuerit. Cæterũ de perforationis ac terebrationis usu, ubi ea necessitas ingruat, ut necesse sit hominẽ perforare, sic statuendum est. Si ab initio assumptam curationẽ administras, non oportet statim os ad membranã perforare ac excindere. Nõ enim cõducit membranã ossẽ denudatã esse, ad multũ tempus male afflictam: sed postremũ ubi madore corrumpi ac putrescere ipsam periculũ est. Est & aliud periculum, si statim osse ad membranã perforato, ipsum auferas, ne in ipso opere membranã per terebellũ uulneres. Verum terebrantẽ oportet, ubi iam ualde parũ abest ut os sit perforatum, & os iam mouetur, à terebratione desistere, & sinere ut os sua sponte discedat. Nam in osse perforato, & à perforatione relicto, nihil mali accedere poterit. Tenue enim iam id quod restat fit. Reliqua uero curare oportet, prout ulceri cõducere uisum fuerit. Terebrantẽ autem freqũeter eximere terebellum oportet, caliditatis ossis gratia, & in frigidam aquã immergere. Calescẽs enim ex circumductione terebellum, etiam os excalfaciens ac resiccans adurit, & maius os perforationẽ ambiens discedere facit, q̃ aliàs discessurum fuisset. Si uero etiam statim uolueris usq; ad membranã perforare, & postea os auferre, eodem modo freqũeter eximere terebellum oportet, & in frigidam aquam demergere. At si nõ ab initio curationem assumpseris, sed ex alio traditam susceperis, ita ut posterior tarde ad curationem deuenias: terebello exsculpto statim os ad membranã perforare ac excindere oportet, & exempto sæpe terebello speculari: tum aliàs, tũ per admotũ specillum, circũcirca ipsius terebelli uiã. Nam multo citius perforatur os, si suppuratũ iam ac transpuratũ perforaueris. & sæpe cõtingit ut nõ profundũ os sit, tum aliàs, tũ si ea capitis parte fuerit uulnus, qua tenuius magis q̃ crassum os ipsum existit. Quare cauere oportet, ut in terebelli admotione ne fallaris, uerum qua parte crassissimũ os esse uisum fuerit, in eam semper terebellum admotũ adigito, ita ut frequenter cõsideres, ac cõmoueas os, et ejcere coneris. Postq; aũt abstuleris, reliqua uelut ulceri conferre uisum fuerit curato.

HIPPOCRATIS COI CHIRVRGIAE OFFICINA, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

VT similia, aut dissimilia, à principio, à maximis, à facilimis,
ab his quæ undiquaꝗ penitus cognoscūtur: quæ & uidere,
& tāgere, & audire licet: quæ & uisu, et tactu, & auditu, et na
ribus, & lingua, & intelligētia sentire licet: quæ & quibus co
gnoscuntur, omnibus cognoscere licet. Quæ uero ad chirur
giæ officinā. Aegrotās. agēs. ministri. instrumēta. lumē. ubi,
quomodo. quot, quomodo. quādo. corpus. uasa commoda.
Tempus. modus. locus. Agēs aut sedens, aut stans, moderate ad seipsum, ad id
quod tractatur, ad splendorē lucis. Lucis igitur species duæ sunt, altera cōmu-
nis, altera artificialis. Cōmunis, in nobis nō est. Artificialis, etiā in nobis est. V-
triusꝗ uero duplices usus sunt, aut ad lucē, aut sub lucē. Sub lucē, & modicus
usus est, & moderatio manifesta. Ad lucē uero, ex præsentibus, ex cōferentibus
luminibus, ad splendorē cōuertere oportet id quod tractatur, exceptis his quæ
aut latere oportet, aut uidere turpe est: ita ut id quod tractatur ex aduerso sit lu-
ci, qui uero tractat ex aduerso eius quod tractatur, uerūtamen ut ne tenebras in
ducat. Sic enim & qui agit uidere poterit, & quod tractatur nō uidetur. Ad sei-
psum uero, si quidē sedeat, pedes secūdū rectitudinē sursum uersus è directo ad
genua sint, distātia aūt parua in cōsistendo intercedat. Genua aūt superiora sint
inguinib. modice distātia, pro cōmoda cubiti positione ac appositione. Vesti
tus expedite, distincte, æqualiter, similiter, cubitis, humeris. Ad id uero quod
tractatur, ultra & prope, & sursum ac deorsum, et hac aut illac, aut in medio. Vl
tra quidē & prope termini sunt cubitorū gibbi, ita ut in anteriorē partē nō ex-
cedāt genua, in posteriorē costas. Sursum uero, ut nō supra mammas, summas
manus habeat. Deorsum, ut nō inferius ꝗ̄ ut ubi pectus ad genua habet, sum-
mas manus angulares ad brachia figuret. et in medio quidē hoc modo se habet.
Hac uero aut illac, ut nō extra sedē: sed pro ratiōe cōuersionis & corpus, & ope
rantē corporis partē producat. Si uero stet, utrisꝗ pedibus ex ęquo insistere sa
tis est. Agere utro oportet ita ut altero pede inscēdat, nō eo qui est ad manū agē
tem, genu ad inguē sublato, uelut in sede, sed & alij termini ijdē sunt. At qui tra
ctatur, reliqua corporis parte tractāti inseruiat, aut stās, aut sedēs, aut decūbēs,
quo ꝗ̄ facilime ita uelut figurā habēs perseueret, seruās subfluxionē, subsidētiā,
euersionē, decliuitatē. Sic quæ debet seruatur & figura, & forma eius qui tracta
tur, in exhibitione, in tractatione, in habitu postea sequēte. Vngues neꝗ præ
minere oportet, neꝗ deficere. Digitorū uertices ad usum exercere, digitis qui-
dem summis pleraꝗ, indice ad magnū admoto. Tota uero manu prona. amba
bus aūt aduersis. Digitū extēdere cogit magnū quiddā in medio digitorū posi
tū, & oppositū facere magnū digitū indici. Morbum aūt esse manifestū est, per
quē etiam lædūtur hi quibus ex natiuitate, & educatione, asueuit magnus digi
tus ab alijs cōtineri. Opera oīa exercere oportet utrisꝗ seorsim agēdo, & am
babus simul. Similes enim sunt: ambabus cōiectando bene, pulchre, cito, non
laboriose, concinne, expedite. Instrumēta quidem, & quādo, & qualiter dice
tur. Vbi oportet, ut ne quid impediat opus, neꝗ impedimēto sit inter accipien
dū circa operantē corporis partē. Si uero alius det, paulo prius paratus sit, & fa
ciat

ciat ubi iusseris. Qui uero circa ægrotantē sunt, id quod tractatur exhibeant prout uisum fuerit. Reliquū autem corpus detineant, ut totum quiescat, tacentes, & præfecto obedientes. Deligationis species duæ sunt, quæ facta est, & quæ adhuc fit. Quæ adhuc fit, cito, nō laboriose, expedite, cōcinna. Cito quidem, perficiendo opera. Non laboriose, facile agēdo. Expeditio uero ad omnia parata est. Concinnitas aūt iucunda aspectu est. Ex quibus uero exercitationibus hæc contingant, dictum est. Quæ facta est, bene, pulchre. Pulchre quidem, simpliciter, distincte: aut similia ac æqualia, æqualiter ac similiter: aut inæqualia ac dissimilia, inæqualiter ac dissimiliter. Species uero hæ sunt, simplex, rotunda in orbē, ascia, sima, oculus, rhombus, & semisecta: ita ut species cōgrua sit speciei & affectioni eius quod deligatur. Eius uero quod bene deligatur, duæ sunt species, roboris quidem, aut compressione, aut copia linteolorum. & partim quidem ipsa deligatio sanat, partim curantibus inseruit. Ad hæc igitur lex hæc est. In his autē maxima deligationis uis est. Compressio quidem, ut incūbentia non abscedant, neq; penitus innitantur: sed sint quidē firmata, non autē coacta: & minus quidē extrema, minime uero media. Nexus & filum procedant non deorsum, sed sursum, in exhibitione, & præparatione, & deligatione, & habitu postea sequente. Initia non super ulcus iniijcere oportet, sed hinc aut illinc facere nexum. Nexum uero neq; in semita, neq; in opere, neq; illic ubi inane est, ut ne in uanum iaceat. Nexum aūt & filum, mollia nō magna. Hoc tamen probe nosse cōuenit, q omnis deligatio ad decliuia et acuminata fugit, uelut in capite, ad partē supernam: in tibia, ad infernā. Deligare oportet dextras partes, in sinistras: & sinistras, in dextras: excepto capite. Hoc uero secundū rectitudinē. Verū cōtraria ex duobus initijs. Si uero ex uno, ad id quod simile est, ad subtilitatē: uelut est media pars capitis, & si quid aliud huiusmodi. Quæ uero mouētur, uelut articuli, qua quidē parte inflectuntur, q minimis ac expeditissimis linteis obuoluere oportet, uelut poplitē: qua uero circūtenduntur, expassis ac latis, uelut est patella. Circūdare quoq; insuper oportet, comprehēsionis quidē gratia eorū quæ circa hęc sunt, appēsionis uero uniuersi deligamēti, in quiescētibus & depressiorib. corporis partibus, qualis est et supra, et infra genu. Cōuenit aūt in humero quidē, circūductio circū alteram alam: In inguine uero, circū alterā lateris mollitudinē: in tibia, supra suram. & quibuscūq; sursum cōtingit fuga, his inferne appēsio cōuenit: quibus aūt deorsum, uice uersa. Quibus uero nō est, uelut in capite, his in ęqualissima parte cōprehensiones facere oportet, & minime obliquo deligamēto uti. Nam stabilissimū postremū circumdatū, uel maxime uagabūda continet. Quibuscūq; autem neq; comprehensio, neq; appēsio linteorum, cōmode se habet: his per fila appēsiones facere cōuenit, ex iniectione, aut cōsutione. Deligamēta sint pura, leuia, mollia, tenuia. Obuoluere uero oportet ambabus simul, aut utrisq; seorsim exercere. Conueniente autem deligatione uti, cōiectura ad latitudinē ac crassitudinem partium facta. Obuolutionis capita dura, æqualia, distincta sint. In quibus autem futurum est ut decidant, ea peiora sunt, q si cito decidant. Quædam uero sunt eiusmodi, ut neq; cōprimere, neq; decidere oporteat. Quæ uero spectat deligatio, aut subligatio, aut ambo, hæc sunt. Subligatio quidem in causa est, ut aut disparata attrahantur, aut expassa contrahantur, aut contracta di-

ducan

ducantur,aut distorta dirigantur,aut uice uersa. Præparare autem oportet lintea leuia,tenuia, mollia,pura,lata,non consuta,neq; extuberātias habentia, & sana,ut extensionem ferant, & paulo præstantiora,non sicca,sed succo imbuta singulis affectionibus familiari:ad ea quidē quę disparata abscesserunt,ita ut sublimia sedem quidem contingant,non tamen cōprimant.Initiū autem sumere oportet ex sana parte,& ad ulcus desinere, quo id quidē quod subest excoletur,aliud autem non amplius colligatur.Deligare aūt oportet recta quidem,in rectum:obliqua uero, oblique:in figura doloris exorte, in qua neq; cōstrictio, neq; discesio contingat:ex qua ubi translatio fit ad appensionē,aut positionē, nō transmutent,sed similia habeant hæc,musculos,uenas,neruos,ossa,& bene posita,& bene detēta. Appēsa uero aut posita esse cōuenit,in figura doloris exorte,quæ est secūdum naturā.In quibus uero discesserint,uice uersa.At quibus expassa sunt,cōtrahere oportet,quod ad alia quidē attinet eodē modo:ex multo uero tēporis spatio interposito cōtractionem facere oportet, & sensim progressu facto cōpresionem,primū minime,deinde magis,ita ut terminus quod maxime facta sit,mutuus cōtactus fiat. Quibus uero contracta sunt, diducere: cū inflammatione quidem uice uersa:sine hac aūt, præparatione quidē eiusmodi,deligatione uero cōtraria.Distorta uero dirigere oportet, quod ad alia quidem attinet,eodem modo, Verum quæ quidem abierunt,ea reducere oportet, subligatione,agglutinatione,appensione.Contraria uero contrario modo.

Spleniorum longitudines,latitudines,crasitudines,multitudines.Longitudo,quanta est deligatio.Latitudo,quatuor aut trium digitorum,crasitudo, ut triplices aut quadruplices sint. Multitudo, ut dum circundantur non excedant,neq; deficiant. Quibus uero ad directionem,in longitudinē circumdando,latitudinem ac crasitudinē defectu coniectare oportet,ita ut nō aceruatim expleamus. At uero linteorum subligationes duæ sunt, prima ex loco læso ad supernas partes desinit:altera ex loco læso,ad infernas. Iuxta locum affectum maxime cōprimere oportet:Minime extremas partes : Reliqua uero pro ratione.Deligatio aūt multam sani loci partem occupet. Deligamētorum multitudo,longitudo,latitudo.Multitudo quidem,ut ne superetur à loco læso,neq; per ferulas illisio fiat, neq; pōdus, neq; circūcirca inclinatio,neq; effœminatio deligamenti cōtingat. Longitudo uero & latitudo,triū aut quatuor,aut quinq; aut sex,cubitorum quidē longitudo,digitorū autem latitudo. Et affulcimēti circumductiones tot sint,ut ne comprimant. Mollia uero & non crassa sint hæc omnia,pro longitudine,et latitudine,ac crasitudine partis affectæ. Ferulæ porrò sint leues,æquales,iuxta extremitates simæ,hinc atq; illinc paulo minores deligatione, crasisimæ autē ea parte qua extat fractura. Quæcunq; uero partes incuruæ sunt & excarnes,in his quæ præminēt cauendæ sunt, uelut circa digitos & malleolos, aut positione, aut breuitate. Affulcimentis autem fulcire ac firmare oportet,nō comprimere primum. Ceratum molle, & leue,& purum sit. In aqua spectatur caliditas, multitudo. Caliditas,ut supra suam ipsius manū medicus affundat. Multitudo,ad laxandū quidem & attenuandum, plurima optima est. Verum ad incarnandum ac molliendum,moderata.Moderatio autē in perfusione ea est, quòd dum adhuc attollitur pars,priusquā concidat desistere oportet. Primum enim attollitur, Postea

uero

uero attenuatur. Positio sit mollis, æqualis, sursum uergens, in eminētibus corporis partibus, uelut calcaneo, & coxa, ut neq; refrangatur, neq; euertatur. Canalem toti potius cruri q̃ dimidio adhibere oportet. Ad affectionem tamen respicere oportet: & reliqua quæ lædere solēt manifesta sunt. Exhibitio uero, & distentio, & restitutio, & reliqua secundū naturā fiant. Natura in operibus est. operis actione quid illa uelit coniectandū est. Ad hæc aūt ex quiescente, ex cōmuni, ex cōsuetudine. Ex quiescēte quidem ac remisso, rectitudines cōsiderare oportet, uelut in manus figura. Ex cōmuni uero, extēsionē & inflexionē, ueluti figura cubiti ad brachiū, quæ prope ad angularē accedit. Ex cōsuetudine, quod non alias figuras magis ferre possunt, uelut crura extensionē. In hac enim figura plurimum tēpus facilime durarint, nulla facta immutatione. In immutatione uero ex distētione, similia hæc habēt, ad habitū aut positionē, musculos, uenas, neruos, ossa, & bene posita, & bene detenta. Distentio fit maxime circa maxima, & crassissima, ac æqualia, & ubi ambo ossa læsa sunt. Secūdo loco ubi subiectū, minime ubi supernū. Si uero magis moderato fiat, detrimentū affert: pueris exceptis. Oportet aūt ipsa paululū accliuia habere. Directionis exemplum, æquiuocū, coniugatum, simile, sanum. Defrictio potest soluere, ligare, incarnare, minuere. Dura, ligare. Mollis, soluere. Multa, minuere. Moderata, crassefacere. Deligare uero oportet, primū ut is qui deligatur dicat, maxime se cōpressum esse circa læsam partē, minime circa extremas: & firmatum se esse, non cōpressum, copia linteorū, non robore: & hac die ac nocte paulo magis, postridie minus, tertia laxe. Reperiatur autē postridie in extremis partibus tumor mollis. Tertia uero die deligatū solutū gracilius sit, atq; hoc per omnes deligationes. Secunda uero deligatione an iuste deligatū apparuerit discere oportet. Hinc autē magis & pluribus cōprimatur. Tertia adhuc magis, itemq; pluribus. Septima uero à prima deligatione soluta, inueniantur gracilia ossa ac depressa. At uero in ferulas deligata, si gracilia & pruritus exortia, & sine ulcere fuerint, sinere oportet usq; ad dies uiginti à læsione. Si uero quid suspectum sit, soluere in medio tēpore, & ferulas tertio quoq; die firmare. Appensio, positio, deligatio, ut in eodē statu sint custodire oportet. Figurarū summa hæc est, cōsuetudines, naturæ singulorū membrorum, species ex currendo, ambulando, stando, decūbendo, ex opere, ex remittēdo. Nam usus corroborat, ociū autem colliquat. Aut cōpressione, aut copia linteorū. Quæcūq; uero effuso sanguine sugillationes, aut cōtusiones, aut uulsiones, aut tumores inflammationis exortes, ex uulnere oboriūtur, ad supernam partē plurimū, ad infernam etiam parum deligare oportet, ita ut manū aut crus nō habeat in decliue, & initiū supra uulnus ponat, ac maxime firmet, minime extremas partes, medio modo medias, ultimā partem ad supernas corporis partes distribuendo, deligatione, compresſione. Sed & hæc, copia magis q̃ robore. Maxime aūt his lintea tenuia, leuia, mollia, pura, lata, sana debētur, utpote sine ferulis: & uberiore perfusione uti oportet. At uero elapsiones aut luxationes, aut tortiones, aut distantiæ disparatæ, aut auulsiones, aut abruptiones, aut distortiones, ueluti mutilationes ad alterā partē uergentes, unde quidē excesserunt, remittendo deligare oportet: quò uero excesserūt, intēdendo deligamentū, ut ad cōtraria uergant deligata, etiā priusquā fuerint deligata, paulo magis q̃ ut ex æquo sint, & deligamentis

gamētis,& splenijs,& appēsionibus,& figuris,extēsione, defrictione, directio ne:& hic etiā uberiore perfusione. Cæterū imminutiones multā sanā partē occupando deligare oportet,ut ex influxione,qua colliquata plus ꝙ sua spōte im minuta sunt,alia deligatione permutata,ad augmentū declinēt, & carniū effor mationē faciāt. Melius aūt est ut & superna pars simul deligetur, uelut tibiæ & femorū, & alterū crus cum sano crure, quo similius sit, & similiter quiescat, & similiter alimentū excludant,& suscipiant. Linteorū uero copia,non compressione utendū est,remittendo primū id quod maxime opus habet, & utendo defrictione incarnante,& perfusione absqꝫ ferulis. Fulcimenta porrò ac stabilimenta adhibere oportet,ueluti pectori,costis,capiti,& alijs quæ eiusmodi sunt:partim pulsuum gratia,ut ne cōcutiantur:partim etiā distantiarū disparatarū gratia,circa iuncturas in ossibus capitis,quo firmētur. Et in tussibus,aut sternutationibus,aut alio motu,qualia fiūt circa thoracē & caput stabilimenta. Horū omnium eædem sunt deligationis cōmoderationes. Qua enim parte læsiones sunt,maxime cōprimendum est. Supponere igitur oportet lanam mollem,affectioni cōuenientem:deligare uero nō amplius cōprimendo,ut ne pulsus cōcutiantur:necqꝫ amplius ꝙ ut distātium iuncturarū extremitates mutuo se cōtingant. Necqꝫ ut tusses & sternutationes fiant,sed ut prohibeantur,stabilimentum adhibeatur,quo necqꝫ cogatur quid,necqꝫ concutiatur.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE FRACTVRIS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

PORTET medicum & luxationū, & fracturarū extēsiones ꝙ directissimas facere. Hæc enim iustissima natura est. Si uero quid uel hac, uel illac inclinarit, ad pronā partem uergere cōuenit. Minus enim hoc peccatū est ꝙ ad supinā. Qui igitur nihil præmeditati sunt,pleruncqꝫ nihil peccant. Ipse enim qui deligatur manum porrigit,ut qui ita à iusta natura cogatur. Qui uero sapientes sibi uidētur medici, hi sunt nimirum qui peccāt. Studij igitur nō multi est manū fractam tractare,& quilibet ut ita dicam,medicus hoc potest. Verū cogor plura de hoc scribere, ꝙ sciam medicos esse,qui sibi sapiētes esse uidētur ex figuris manus in deligatione,ex quibus ipsos indoctos esse putare oportebat. Sed enim multa in hac arte hoc modo iudicantur. Quod enim peregrinū est,quū nondū intellexerint an bonū sit, magis laudant ꝙ familiare,quod iam bonū esse sciūt:& alienū magis laudant ꝙ probe notū. Dicendū igitur, quæ'nam medicorū peccata de natura manus, tū dedocere,tum docere uelim. Nam & aliorū corporis ossiū doctrinā hic sermo affert. Manū itacqꝫ,de qua nobis sermo est,quidā pronam deligandā dedit,ille uero cogebat sic tenere uelut sagittātes,quū humerum inijciunt,atqꝫ ita habētem deligabat:hoc ipsum illi secundū naturā esse existimās. & in testimoniū adducebat,tū omnia cubiti ossa,quòd directionē inter se haberēt:tum coloris concordiam,quòd ipsa per seipsam rectitudinē haberet,idqꝫ hoc modo & externa & interna parte. Hoc modo etiā dicebat & carnes,& neruos,à natura productos esse

esse, & artē sagittandi in testimoniū citabat. & hæc dicēs ac faciens, sapiens esse sibi uidebatur. Verū aliarum artiū oblitus erat, & eorū quæ robore, et eorū quę artificijs operātur ac efficiunt: nō animaduertens aliam in alio figurā secūdum naturā esse, & in eodē opere alias dextræ manus figuras secundū naturam esse, alias sinistræ, si ita cōtingat. Alia enim figura in iaculatione secundū naturā est, alia in fundæ iactu, alia in lapidis iactu, alia in pugilatu, alia in quiescēdo. Quot uero artes inuenire quis possit, in quibus non eadē figura manuū naturalis est? & in unaquaq; arte, aliter ad instrumentū quod quisq; habet, & ad opus quod perficere uult, manus figurātur. Ei uero qui sagittādi artem exercet, hanc figurā alterius manus optimā esse, cōsentaneū est. Cardinoformis enim brachij pars, in cubiti sede in hac figura innitēs, ossibus cubiti & brachij rectitudinē facit, ueluti totū unū esset. & refractio articuli fracta est in hac figura. Verisimile est igitur hoc modo minime flexibilem & rigidissimū esse hunc locū, & nō superari, neq; remittere, dum à dextra manu neruus trahitur. & sic neruū quidem quod plurimū trahet, à firmissimo uero ac cōfertissimo emittet. Ex talibus enim sagittarū emissionibus, celeres & uehemētiæ, et lōginquitates fiunt. Deligationi uero cū arte sagittādi nihil cōmune est. Nam & ubi deligauit, si manū ita habiturus esset, multos utiq; dolores maiores uulnere adderet: & si flectere iuberet, neq; ossa, neq; nerui, neq; carnes in eodē permanerent, sed superata deligatione aliò transferrētur. Et quæ tandē est figurę sagittarij utilitas? Et in hac parte fortasse nō peccaret is qui sibi sapiēs esse uidetur, si ipsum uulneratū sibi manū exhibere permitteret. Alius porrò medicus supinā manum præbēs ita extendere iubebat, atq; hoc modo habentē deligabat, hanc figurā naturalem esse putans, cōiectura ex colore facta: & ossa hoc modo secūdum naturā esse existimans, eo quod os eminens circa manus iuncturā, ubi paruus digitus est, è directo esse apparet eius ossis, ex quo ulnā homines metiūtur. & hæc testimonia adducebat, quòd secūdum naturā hoc modo figura se haberet. & recte dicere putabatur. At uero si quidē manus supina extēdatur, uehemēter utiq; doluerit. Cognoscere aūt poterit hoc quisq; sua manu ita extēta, quod dolorosa est hæc figura. Nam & debilior uir, fortiorē ita manibus suis comprehensum, ut cubiti flexura supina frāgitur, quocūq; uoluerit duxerit. Neq; enim si gladiū in hac manu habeat, eo uti poterit, adeò uiolēta hæc figura est. Deinde si ubi deligauit quis, in hac figura sinat, maior quidē dolor ubi obambularit, magnus aūt etiā ubi decubuerit, sentietur. Quin & flectere manū si opus fuerit, omnino necesse est & musculos & ossa aliam figurā habere. Sed & citra reliquā perniciem, in hac figura hæc ignorabat. Os enim circa iuncturā manus eminēs, iuxta paruū digitū, hoc quidem cubiti est. Quod uero in flexura est, à quo ulnā homines metiūtur, id brachij caput est. Ille uero idē os esse, & hoc & illud putabat: iteq; multi alij. Est aūt idem cū illo, is qui cubitus siue cubiti gibbus uocatur, in quē innitimur. Si quis igitur ita supinam manum habeat, tūc & os distortū apparet, & nerui à manus iūctura tendentes, ex interna parte & de digitis, distorti fiunt. Tendūt enim hi nerui ad os brachij, unde ulna mēsuratur. Tanta sanè ac talia sunt peccata, & ignorātiæ naturæ manus. Si uero uelut ego iubeo, manū fractam quis extendat, os quidem quod est circa paruū digitum, ad cubiti flexurā tendens, in directum cōuertet, rectitudinem uero habebūt nerui à manus iunctura ad brachij summas partes

Ee 2 tendentes

tendentes: & manus dum appensa excipitur, in cōsimili figura erit, in quali etiā erat dum deligaretur, ita ut neq; ambulanti, neq; decūbenti, ullus dolor aut fatigatio accedat. Desidere uero hominē ita oportet, ut ossis pars ad clarissimā prę sentē lucem cōstituatur, ne is qui extensionē tractat, circa sufficientē directionē fallatur. Nam periti artificis manū admotam, ne os quidē eminens in contactu latere poterit. Porrò ex cubiti ossibus ubi nō ambo fracta sunt, facilior curatio est, si supernū os sauciatū est, etiamsi crassius id existat: partim quòd sanū subtentū fundamenti loco ipsi est, partim quòd facilius occultari potest, nisi iuxta manus iuncturā sauciari cōtigerit. Crassa enim est caro quę superne innascitur. Infernū uero os excarne est, & nō facile occultari potest, & uehemētiore extēsione opus habet. Si uero hoc contritū nō fuerit, sed alterū illud, uilior extēsio sufficit. At si ambo fracta fuerint, fortissima extēsione opus habēt. In puero etenim uidi extēta magis q̃ oportebat, Verū pleriq; minus q̃ oportet extēduntur. Cōuenit aūt facta extēsione, uolis admotis dirigere: deinde cerato illito nō ita multo, ut ne deligamēta circūfluitent, ita deligare, ut summā manum nō inferius cubiti flexura habeat, sed etiā paulo superius, ne ad summā partē sanguis influat, sed intercipiatur. Postea linteo deligare, initio eius supra fracturā iniecto, ita ut firmet quidem, nō tamen admodū premat. Postq̃ aūt circūdedit eodē loco bis aut ter, ad supernā partem deligans distribuat, quo sanguinis influxiones intercipiātur, & illic desinat. Cōuenit aūt prima lintea nō esse longa. Secundorū uero linteorū initium supra fracturā inijcere, ita ut semel circūdet eodem loco, deinde deorsum distribuat, & minus premens, & magis traducēs, quo linteū ipsi sufficiens sit, ad recurrendū eo ubi alterū desiuit. Hic igitur lintea ad sinistram, aut dextrā deligētur, aut ad utram partē contulerit ad fracturæ figurā, et in utrā declinare expedierit. Postea uero splenia extēdere oportet modico cerato illita. Nam sic & mitius & stabilius se habent. Deinde sic linteis deligare alternatim, modo in dextrā, modo in sinistrā: & plerunq; inferne initio facto, sursum ducere: aliquādo etiā superne deorsum. Extremitates aūt subaridas, & in acutū abeūtes, splenijs obuolutis curare oportet, ita ut copia opertoriorū non totū aceruatim, sed particulatim corrigat. Insuper aūt circa manus iuncturā siue articulū laxe circūdare splenia oportet aliàs atq; aliàs. Copia uero linteorum sufficiens primum, duæ partes sunt. Signa autē bene curati, & terminus recte deligati, hæc sunt: si interrogaueris ipsum an cōpressus sit, & si cōpressum quidē se esse dixerit, sed leniter, & maxime circa ipsam fracturā. Huiusmodi ita facta esse perpetuo dicere oportet eū qui recte deligatur. Signa uero mediocritatis hęc sunt. Ea die ac nocte qua deligatus est, ipse sibijpsi uideatur non minus, sed magis compressus esse. Postridie uero tumorē paruum, mollē, ad summā manum obortū esse. Mediocritatis enim factæ à te cōpressionis signū hoc est. Desinēte aūt die minus cōpressus esse sibi uideatur. Tertia uero die deligamēta laxa esse ipsi uideantur. Et si quid horū iam relatorū defecerit, noscere oportet deligationē moderata laxiorē esse. Si uero quid ex relatis abūdauerit, nosse oportet ultra modū cōpressum esse. Et ex his cōiectura facta, postea deligās aut laxabis, aut comprimes magis. Resoluere aūt oportet tertia die, ubi extēderis. Et si primū moderate deligasti, hanc deligationē paulo magis q̃ illam cōprimere oportet, & initia supra fracturā inijcere, quemadmodū etiam antea. Si quidem enim hanc prius

deliga

deligaueris, sanies ex hac ad extremitates hinc atque illinc exhauritur. Si uero aliquã aliam partem prius cõpresseris, in illam ex cõpressa exhauritur. Intelligẽtia aũt ad multa utilis existit. Sic igitur semper incipere oportet & deligationẽ, & cõpresionem ex hoc loco. Reliqua uero iuxta rationẽ, ita ut quãto lõgius à fractura digressus fueris, minus cõprimas, nunquã quidem laxa omnino circũdando, sed adhærentia. Postea uero pluribus linteis deligare oportet in singulis deligationibus. Et si interrogetur, dicat se paulo magis cõpressum esse quam prius, & præsertim circa fracturã. Sed & alia, & circa tumorem, & circa dolorẽ, et circa alleuationẽ, pro prioris deligationis ratione fiant. Postquam uero tertius iam aderit dies, laxiora esse ipsi uideãtur deligamenta. Deinde resoluere oportet, & rursus paulo magis cõprimendo deligare, & hoc cũ omnibus linteis quibus deligandus erat. Et postea omnia ea ipsum apprehendant, quæ etiam in primis deligationũ circuitibus contigerant. Vbi uero tertius aderit dies, & septimus à prima deligatione, si quidẽ recte deligatus fuerit, tumor in summa manu, atque hic non ualde magnus erit: locus aũt qui deligatur, in omnibus deligationibus tenuior ac gracilior cõperietur: Verum in septimo etiam ualde tenuis, & ossa fracta magis mouentur, & facilius ad correctionẽ ducũtur. Et si hæc huiusmodi fuerint, facta coaptatione uelut ad ferulas adhibẽdas deligare oportet, paulo magis cõprimendo quam antea, si non dolor aliquis maior fuerit ex tumore qui est in summa manu. Postquã autem linteis deligaueris, ferulas circumponere oportet, & uinculis quam laxissimis circũdare, quietis saltem gratia, ut ferularũ appositio ad cõpresionem manus nihil faciat. Postea uero & dolor, & alleuatio, eodem modo fiant, uelut in primis deligationũ circuitibus. At uero ubi tertio die laxas esse dixerit, tunc postea ferulas firmare oportet, maxime quidem circa fracturam, sed & alia iuxta rationem, si quidem et deligatio magis laxa fuerit, quam cõprimat. Crassissimam autem ferulam esse oportet, qua parte extat fractura, non tamen multũ. Et ad hoc studium uel maxime adhibẽdum est, ut ferula è directo magni digiti non ponatur, sed hàc uel illàc: immo neque à directo parui digiti, qua parte os supereminet in manus articulo, sed hàc uel illàc. Quod si ad fracturam conferat, hac parte aliquas ferulas poni, breuiores ipsas alijs esse oportet, ut ne perueniant ad ossa præminentia, iuxta manus articulũ. Periculum est enim ulcerationis, & denudationis neruorũ. Oportet aũt tertio quoque die ferulis ualde leniter firmare, hoc cogitãtes, quod ferulæ deligationis cõseruandæ gratia apponũtur, nõ autem cõpresionis gratia alligantur. Si quidẽ igitur probe noueris, quod in prioribus deligationibus ossa sufficiẽter sunt directa, & neque pruritus infestet, neque ulla aliqua ulceratio suspecta sit: ita cũ ferulis deligatum sinere oportet, donec uiginti dies trãsgressus fuerit. In triginta enim diebus uniuersis maxime ex toto cubiti ossa corroborãtur. Certum tamẽ nihil est. Nam & natura à natura, & ætas ab ætate ualde differt. Postquam autẽ solueris, aquam calidã affundere oportet, & postea deligare, paulo minus cõprimendo quam antea, & paucioribus linteis quam prius. Et postea tertio quoque die soluere, ac rursus deligare, ita ut minus cõprimas, & paucioribus linteis utaris. At uero si ubi ferulis deligatus est, ossa nõ recte posita esse suspiceris, aut aliud quid uulneratum uexet, in dimidio tẽporis spatio, aut paulo prius soluere, & rursus deligare oportet. Victus porro his quibus ab initio ulcera non facta fuerint, neque ossa extra eminent, sufficit

aliquãto simplicior. Verũ parciore uictu utendũ est ipsis, usq; ad diẽ decimũ, ut qui iam etiã quiescant: & obsonijs tenellis utendũ, quæ trãsitui mediocritatem exhibent. A uino uero & carnis esu abstinendũ. Postea tamẽ sensim progressu facto reficiẽdi sunt. Hic sermo uelut lex iusta posita est de fracturarũ curatione, & quomodo tractare oporteat, & quomodo euetus sequi, ex iusta tractatione. Quicquid uero nõ ita euentũ habuerit, scire oportet, quod in tractatione quid defectuose, aut redũdanter factum est. Quin & hæc insuper in hoc simplici modo cõsiderare oportet, quæ nõ ita ualde curare solent medici, et quidẽ quũ omnem curationẽ, & totam deligationẽ corrũpere possint, si nõ recte fiant. Si enim ambo ossa fracta fuerint, aut infernũ solũ: is uero qui deligatus est, in fascia quadã manũ exceptã ac appensam habeat, & plurima fasciæ pars circa fracturã existit, ita ut manus hinc atq; hinc pendeat: hũc necesse est reperiri os ad supernã partem distortũ habentẽ. Si uero sic fractis ossibus, & summã manum in fascia habet, & partẽ iuxta cubiti flexuram: reliqua uero cubiti pars nõ sit eleuata: hic ad infernã partẽ os distortũ habere cõperietur. Proinde in fascia molli latitudinẽ habente maximã cubiti partẽ, & manus articulũ, æqualiter suspẽdere ac eleuata gestare oportet. At uero si brachiũ fractũ fuerit, si quidẽ quis extẽtam manũ in hac figura extẽdat, musculus brachij extentus deligabitur. Postq; aũt deligatus cubiti flexurã inflexerit, musculus brachij aliã figuram habebit. Iustissima igitur brachij extensio hæc est. Lignũ cubitale aut paulo breuius, qualia sunt ligna quæ in foramina ligonũ immittuntur, suspẽdere oportet, hinc atq; illinc catena deligatũ. Hominem uero in alta quapiam sede collocatũ, ita manu superincũbere oportet, ut lignũ id sub ala sit moderate habẽs, ut homo uix sedere possit, & ferè subleuatus sit, supposito postea alio quopiã fulcimẽto, et coriaceo puluino uno aut pluribus subiectis, quo moderatã altitudinẽ habeat cubitus, ad rectũ angulũ obliquatus. optimũ quidẽ est coriũ latũ ac molle, aut fasciã latã circũdare, & magnũ aliquod põdus appendere, quod moderate intẽdere possit. Sin minus, uir aliquis robustus in hac figura cubiti, circa cubiti flexurã deorsum cogat. At uero medicus erectus stans, & alterũ pedem in altiore quopiã habẽs, aggresionẽ faciat, ita ut uolis os dirigat ac cõponat: facile aũt dirigetur. Nã hæc extensio bona est, si quis ipsam recte præparet. Deinde deliget fasciarũ principijs supra fracturã iniectis: & reliqua omnia, quemadmodũ prius monuimus, tractet: & easdẽ interrogationes faciat: & ijsdem signis utatur, an moderate habeat, aut secus. Et per tertiũ diem deliget, & magis cõprimat. Et septima aut nona die cũ ferulis deliget. Et si suspicionẽ habeat, os nõ bene positũ esse, intermedio tẽpore soluat, & ubi probe collocauit, rursus deliget. Corroboratur aũt maxime os brachij in xl. diebus. Postq; uero hos excesserit, soluere oportet, & minus cõprimere, & paucioribus quoq; linteis deligare. Cæterũ uictũ quendã exquisitiorẽ quàm prius cõstituere oportet, & ad lõgius tẽpus. Eius uero cõiecturam facere oportet, ad tumoris qui in summa manu est robur respiciẽdo. Insuper aũt & ad hæc animũ aduertere oportet: quod brachiũ à natura ad externã partẽ incuruatũ est, & distorqueri solet, si nõ bene curetur. Sed & alia omnia ossa, quæ à natura ad hanc partẽ distorta sunt, etiã dum curãtur ubi fracta sunt, distorqueri solent. Vbi igitur tale quippiã in suspicionẽ uenerit, lata insuper fascia brachiũ circũcirca cõplecti oportet, & circũ pectus deligare: et ubi quiescere uolet, inter cubiti

biti

biti flexurā et costas, spleniū quoddā multiplex cōuolutū ac cōplicatum suppo nere: aut aliud quid quod huic simile existat. Hoc enim modo incuruatio ossis recta euadet. Cauere tamē oportet, ut ne minus ad internā partē uergat. Pes uero hominis ex multis ac paruis ossib. cōpositus est, quemadmodū etiā summa manus. Frāgūtur quidē nō ita ualde hæc ossa, si nō unà cū corpore, ab acuto aliquo aut graui uulnerato. Vulnerata igitur quomodo curare oporteat, in ulcerationū parte refertur. Si uero quid è loco suo motū fuerit, aut digitorū articulus, aut aliud quoddā ex ossibus summi pedis, unūquodq; in suū locū cogere oportet, queādmodū & ea quę in manu sunt. Curare uero oportet cerato, et splenijs, & linteis uelut etiā fracturas, exceptis ferulis, eodē modo cōprimēdo, & per tertiū diē deligando. Interrogetur itē is qui deligatur similiter, uelut in fracturis, et de cōpressione facta, & an laxa sit deligatio. At uero sana fiūt in xx. diebus perfecte omnia, exceptis his quę cū tibiæ ossibus cōmunionem habēt, & cū ipsa è directo. Cōducit aūt hoc tēpore decūbere. At nō tolerant contēnentes morbū. Verū priusq; sani fiāt obambulant: & propterea plurimi nō perfecte sanantur, sed dolor ipsos sæpe merito cōmonefacit. Totū enim corporis pōduspedes uehunt. Quū igitur nondū sani iter faciūt, articuli moti male curātur, ideoq; aliàs atq; aliàs hi qui ad tibiā sunt dolent. Quæ uero cū tibiæ ossibus cōmunionē habēt, & maiora alijs sunt, et ubi hæc mota sunt, diuturniorē medelā requirūt. Curatio tamen eadē est. Verū linteis & splenijs pluribus uti oportet: Et in totum hinc atq; illinc deligare, cōprimere itē uelut alia omnia, ea maxime parte qua ea mota sunt, & primas quoq; linteorū obuolutiones eodē modo facere. In unaquaq; uero resolutione, multa calida aqua uti oportet. In omnibus enim circa articulos læsionibus, multa aqua calida affundēda est. Cæterū cōpressiones & laxationes in ijsdem tēporibus eadē signa ostendūt, quæ in superioribus: & religationes eodē fiant. Sani uero perfecte hi fiūt in xl. maxime diebus, si decūbere sustinuerint. Sin minus, eadem patiūtur quæ prius relata sunt, & adhuc amplius. Porrò quicūq; saltu de alto quopiā loco facto, in calcaneum uehemēter se fulciuerūt, his ossa quidem disparātur, uenulæ uero sanguinē effundunt, carne circa os cōtusa, tumor aūt accedit, & dolor multus. Os enim hoc paruū nō est, & supereminet quidē sub tibiæ rectitudinē, cōmunionē uero habet cū uenis ac neruis principalib. Tēdo aūt posterior huic ossi annectitur. Hos curare oportet cerato, & splenijs, & linteis, & aqua plurima calida, & linteis pluribus. Et ab his opus est etiā alijs q̄ optimis ac lenissimis. et si quidē mollis fuerit à natura cutis circū calcaneū, sic sinere oportet. Si uero crassa et dura ueluti quidā habēt, incidere oportet, æqualiter, & attenuare, ita tamē ut ne uulneretur. At uero talia bene deligare nō cuiusuis est. Si eñ deliget quis, quomodo alia circa malleolos deligātur, ita ut aliquādo circū pedē, aliquādo circū tendinē, fascię circūdentur: hæ cōstrictiones calcaneū separāt: qua parte cōtusio facta est. Atq; ita periculū est, ne calcanei os corrūpatur: & sanè si corruptū fuerit per omne æuū morbus durare potest. Nā & alia quæ nō ex tali modo sunt, ipsum corrūpunt, sed in decubitu denigrato calcaneo, ex figuræ neglectu: aut in tibia uulnere fiēte periculoso, ac diuturno, & cōmunionem cū calcaneo habēte: aut in femore: aut ubi ex alio morbo diuturnus decubitus cōtingit. Attamē & talibus diuturnæ ac molestæ affectiones fiūt, & quæ sæpe refringātur, si nō bona diligētia, & multa quiete

tē curentur. Quare etiam ea quæ ex tali modo corrūpuntur, ſupra aliquā læſionem, magna corpori pericula inducunt. Febres enim peracutæ oboriūtur, continuæ, tremulæ, ſingultuoſæ, mētem contingentes, paucis diebus durantes ac occidentes. Fieri etiam poſſunt uenarū ſanguifluarū liuores, uenarū nauſeæ, & cancerationes ex cōpreſsione. Fieri autem poſſunt hæc abſq; alia corruptione. Atq; hæc quidem relata ſunt, ubi uehementiſsimæ contuſiones fiunt. Plurima tamen leniter circūcirca contunduntur, neq; ullum magnū curationis ſtudium exigunt, ſed recte tamē tractare oportet. Quū uero uehemens in fulciendo illiſio facta eſſe uiſa fuerit, tunc ſanè relata facere cōuenit, & deligationē plurimam facere circū calcaneum obuolutam, ita ut aliquādo ad ſummas pedis partes, aliquando ad medias, aliquando ad tibiæ partes, ex oppoſito lintea obuoluantur. Deligare inſuper oportet & uicina omnia, hinc atq; illinc, uelut etiam prius dictum eſt, & uehementē compreſsionē non facere, ſed cū multis linteis. Præſtat autē & ueratrum bibendū dare eadem die, aut poſtridie: & tertia die reſoluere ac rurſum deligare. Signa porrò an recrudeſcant, aut non, hæc ſunt. Quum ſanguis è uenis effuſus, & denigrationes, & his uicina, fiunt ſubrubra & ſubdura, periculum eſt ne recrudeſcāt. At ſi quidē febre careat, ſurſum purgans medicamentū dandum eſt, uelut dictū eſt: itemq; ſi nō continua febre laboret. Si uero cōtinua fuerit febris, medicamentū dandum nō eſt. Verum & à cibis, & à ſorbitionibus abſtinendū. Potu uero utendū aqua, non uino, ſed fauorum cremore decocto, aut aceto mulſo dulci. Si uero nō recrudeſcēt, ſanguis è uenis effuſus, & denigrationes, & uicinæ partes, cū uirore ſubpallidæ fient, & nō duræ. & bonum eſt hoc teſtimoniū in omnibus ſugillatis, ſanguine è uenis ſubter cutē effuſo, quòd nō recrudeſcent. Quæcūq; uero cum duricia liueſcūt, ea ut denigreſcant periculum eſt. Cæterū hoc ſtudio habere oportet, ut pes plerūq; paulo altius reliquo corpore habeatur. Sanus autē fieri poterit in ſexaginta diebus, ſi quieuerit. At uero tibia duo oſſa ſunt, quorum alterum altero hac parte multo tenuius eſt, illa uero parte nō multo tenuius. Cohærent aūt inter ſe iuxta pedem, & appendicem cōmunem habent. Verū in rectitudine tibiæ non cohærent. Iuxta femur autē cohærent, & appendicē habent, & appendix diſcriminationem. Lōgius uero paulo alterū os eſt, quod ſecundū paruum digitum eſt. Et talis quidē eſt natura oſsiū in tibia. Luxantur autē aliquando iuxta pedē ambo oſſa, quandoq; cū appendice, quādoq; uero appendix tantū emouetur, quandoq; alterū tantum os. Hæc autē minus moleſta ſunt, q̄ ea quæ in articulo manus exiſtunt, ſi quieſcere homines ſuſtineant. Curatio uero conſimilis eſt uelut illorū. Nā et repoſitionē ex extēſione, uelut in illis facere oportet. Verū uehemētiore extēſione opus habēt, quāto fortius eſt ea parte corpus. Plerūq; tamē ſufficiūt uiri duo, alter hinc alter illinc extēdentes. Si uero nō ſatis robuſti fuerint, facile eſt uehementiorē extenſionē facere. Aut eñ rotę modiolū, aūt aliud quid huic ſimile defodere oportet, & molle quiddā pedi circūdare, et pòſtea latis bubulis loris pede deligato, principia lororū aut ad piſtillū, aut ad aliud lignū alligare, atq; ita ligno in ſummū modiolū indito refringere, ita ut alij cōtra extēdāt humeris et poplite apprehēſis. poteſt etiā ſuperna corporis pars neceſſitate hac extenſionis urgeri, partim quidē ſi ita uoles, ligno rotūdo leuigato alte defoſſo, partem quandā ipſius ſupereminētem intra crura iuxta ani & ſcorti intercape-

dinem applicato,quo corpus ſequi prohibeat ad eos qui à pedibus extendunt. Deinde ad crus quod extẽditur declinare nõ oportet,ſed aliquẽ à latere aſsidere, qui nates retrudat,ne corpus circũtrahatur:partim uero ſi etiã circa alas hinc atq; illinc ligna affigantur,manus aũt extentæ ſeruentur,apprehendat aũt quis circa genu, atq; ita contrà extendat:partim itẽ ſi quis uelit, alijs loris circa genu aut circa femur deligatis,& alio rotæ modiolo ſupra caput defoſſo,& loris ex ligno quopiã alligatis,& ligno ita in rotæ modiolũ defixo, ad cõtrariam partem his qui à pedibus extẽdunt,adtrahere poteſt. Quin & ſi uoles,pro rotarum modiolis trabem mediocrẽ ſub lectum extẽdes,deinde ad trabis hinc atq; illinc caput ligna fulciens ac refringens,lora ipſis alligata intẽdes. Si uero & hoc uelis, aſellis hinc atq; illinc cõſtitutis,in ipſis extenſionẽ facies. Sunt aũt & alij multi extenſionũ modi. Optimũ autẽ fuerit,ſi quis in magna ciuitate medicũ agit, ut lignũ habeat præparatum,in quo omnes neceſsitates inſint, tum ad omnes fracturas,tum ad omnes articulorũ repoſitiones,ex extẽtione,ac uectium uſu. Satis aũt eſt ſi lignũ fuerit & longitudine,& latitudine,& craſsitudine tale,quales colũnæ querneæ quadrãgulæ fiunt. Poſtq; aũt ſufficienter extẽderis,facile iam eſt articulũ reponere. Eleuatur enim in directũ ſupra priſtinam ſedem. Dirigere itaq; manuũ uolis oportet,ita ut his partim in id quod eluxatum eminet innitaris,partim ab altera parte infra malleolũ renitaris. Vbi uero repoſueris,ſi quidẽ fieri poterit,extentũ ita deligabis. Si uero præ loris impediaris,his exolutis diſtentionẽ facias,donec deligaueris. Deligare aũt eodẽ modo oportet, & faſciarum initijs ſimiliter in id quod luxatũ eminet iniectis,& primis obuolutiõibus plurimis ſupra id factis,imò etiã ſplenijs plurimis ſupra id impoſitis,et cõpreſſione maxime iſthic fiente. Sed & hinc atq; illinc multũ inſuper deligare oportet. Magis aũt hic articulus cõpreſsione opus habet,in prima deligatione, q̃ is qui in manu eſt. Poſtq; aũt deligaueris, ſublimius reliquo corpore deligatã partem habeat. Poſitum aũt ipſius ita facere oportet,quo q̃ minime pes depẽdeat. At uero attenuationẽ corporis ita facere oportet,prout talem uel talem uim ipſa luxatio habet. Aliqua enim parũ, aliqua multũ luxantur. In totũ uero magis & lõgiore tempore,in uulneribus circa crura, q̃ his quæ circa manus fiunt,attenuare oportet. Nam & maiora & craſsiora hæc quàm illa ſunt:& ſanè etiam neceſſarium eſt quieſcere corpus ac decũbere. Verũ poſtea deligare articulum tertia die,neq; prohibet quicquam, neq; urget. & alia omnia ſimiliter uelut ſuperius relata curare oportet. Et ſi quidẽ quiete decumbet,ſufficient quadraginta dies, ſi ſolum in ſuum locum oſſa rurſus deſederint. Si uero quieſcere nolet, non facile quidem crure uti poterit, & deligatione ad multum tempus uti cogetur. Quæcunq; uero oſſa nõ perfecte deſident in ſuum locũ, ſed aliquid deficit, progreſſu temporis attenuatur coxa,& femur,& tibia. Et ſi quidem intro luxata fuerint,externa pars attenuatur. Si uero extra, interna. Plurima autem ad internam partem luxantur. Poſtquam uero ambo tibiæ oſſa fracta fuerint, citra exulcerationem, extenſione uehementiore opus habent. Extendere autem oportet quibuſdam modis ex prædictis,ſi magnæ emotiones fuerint. Sufficiunt etiam à uiris fientes extenſiones. Plerunq; enim ſuffecerint duo uiri robuſti,alter hinc,alter illinc diſtẽdentes. Intendere autẽ oportet in directum, ſecundum naturam,& ſecundũ rectitudinem tibiæ ac femoris,ſiue tibiæ fractæ,

ſiue

siue femoris ossa extēderis. Sed & deligare sic oportet utrisq; extentis, utrū tandem horū deligaueris. Nō enim eadem cruri & manui cōferunt. Nam ubi cubiti & brachij ossa fracta fuerint deligata, manus appēsa excipitur. At si extēta deligaueris, figuræ carniū alterantur inter flectendū in cubiti flexura. Fieri enim nō potest, ut cubiti flexura ad multū tempus maneat extēta. Non enim sæpe in hac figura, sed in flexione esse cōsueuit. Quin & quū homines obābulare possint, ubi circa manum sauciati fuerint, opus habēt flexione in cubiti flexura. At crus quū & in ambulādo, & in stando cōsueuerit, aliquādo quidē extentū esse, aliquādo uero ferè extentū esse, ad infernā partem secūdum naturā: & sanè etiā ad hoc ut reliquū corpus uehat: propterea facile est ipsi extentum esse, ubi eius necessitatē habuerit. Quin & in cubilibus sæpe in hac figura est, ut uidelicet sit extentū. Postquam aūt uulneratū fuerit, necessitas animi propositū in seruitutem adigit. Impotētes enim fiūt ad se attollendū, adeò ut ne meminerint quidē, ut inflectant ac exurgāt: sed quiescūt in hac figura decūbentes. Propter has igitur causas, neq; extēsionis, neq; deligationis figura eadem, manui & cruri cōducit. Si quidē igitur suffecerit extēsio quæ per uiros fit, nihil aliud laboris frustra insumere oportet. Imperitiā enim arguit, machinas adhibere ubi ipsis nō est opus. Si uero nō sufficiens fuerit extēsio per uiros, etiā ex alijs necessarijs quædā adhibere oportet, si quæ cōmoda fuerint. Quū aūt satis iam extēta fuerint, facile est dirigere ossa, & ad naturā reducere, manuum uolis ac palmis corrigēdo ac coaptādo. Vbi uero direxeris, linteis deligare extenta, siue ad dextrā partē, siue ad sinistrā, circūducere prima lintea conducat. Initia aūt ipsorū supra fracturam injciātur, & circū hanc primæ quoq; obuolutiones circūducantur, deinde deligando sursum ad tibiam distribuātur, uelut in fracturis dictū est. Cæterū lintea latiora esse oportet, & lōgiora, eaq; multo plura circa crus q̄ in manu. Vbi uero deligaueris, super planū quoddam & molle deponere cōuenit, ut neq; hàc, neq; illàc distorqueatur: neq; repandum, neq; gibbum fiat. Maxime aūt cōfert puluinar, aut lineū, aut laneum, nō durum, laxū, per medium secundū longitudinem subiectū, aut aliud quid quod huic simile existit. Nam de canalibus qui sub crura fracta subjciuntur, quid cōsulam ambigo, an supponere ipsos cōueniat, aut nō. prosunt enim, nō tamen quantū putant hi qui ipsos supponūt. Nō enim quiescere cogūt canales, uelut illi putāt. Nam neq; dum reliquū corpus aut hàc, aut illàc uertitur, cogit canalis ut crus ne sequatur, si nō ipse homo huius rei curam habeat: Neq; rursus absq; corpore crus moueri canalis prohibet, uel in hanc, uel in illam partem. Quin & crudelius est lignum subjcere, si non simul molle quiddam in ipsum indatur. At utilissimū est in strato permutando, & in progressibus ad aluum exonerādam. Licet igitur & cum canali, & sine canali, & bene, & male rem moliri. Verū uulgo persuasum est, etiam medicū minus delinquere, si canalis subjciatur, etiāsi minus hoc artē referat. Oportet enim super plano quopiā ac molli cubare crus ipsum, penitus in directum: alioqui necesse est deligationem superari à distortione, quæ in positu cōtingit, quocunq; & quantuncūq; tandem inclinarit. Respondeat autem deligatus eadem quæ etiam prius dicta sunt. Nam & deligationem talem esse oportet, & tumorem ita attolli ad extremas partes, & laxationes ita, & religationes per tertium diem: & quod deligatur gracilius inueniri, & deligationes magis facere, &

pluri-

pluribus linteis,& circũdare pedem laxe,ſi non uulnus ualde propinquũ genu fuerit. Extẽdere autẽ moderate,& dirigere oſſa,in unaquaq; deligatione oportet. Si enim recte curetur,& tumor ſecundũ rationem procedat: tum locus qui deligatur tenuior ac gracilior erit,tũ oſſa adductu faciliora, & extẽſioni magis obedientia. Poſtq̃ aũt ſeptimus aut undecimus aderit dies,ferulas apponere oportet,quemadmodũ & in alijs fracturis dictũ eſt. Cæterũ ferularum locationes uitare oportet,& ſecundũ malleorũ rectitudinẽ,et ſupra tendinẽ,qui eſt in tibia pedis. At tibiæ oſſa corroborantur in quadraginta diebus,ſi recte curẽtur. Si uero ſuſpicionẽ habeas,os aliquod directione opus habere: aut de ulceratione aliqua timeas,intermedio tẽpore ſoluere,& probe coaptata religare oportet. Porrò ſi alterũ tibię os fractum fuerit,extẽſione quidem debiliore opus habet,nõ tamen deficere,neq; ſegniter agere,in extẽdendo cõuenit. & maxime quidẽ omnes fracturas in prima deligatione,quantũ eius fieri debet,extendere oportet: Sin minus, q̃p citiſsime. Quodcunq; enim os nõ recto modo coaptatũ deligans quis cõpreſſerit,locus maiori dolore uexabitur. Reliqua uero curatio eadẽ eſt. At uero ex oſsibus his internũ,tibia & prima tibia appellatũ,moleſtiã maiorẽ in curãdo exhibet,& extẽſione magis opus habet: & ſi nõ recte coaptata oſſa fuerint,occultari nõ poſſunt. Eſt enim totũ conſpicuũ et carnis exors,& hoc fracto,lõge tardius progredi eo crure poterint. Si uero externũ os fractum fuerit,& multo facilius ferũt,& multo melius occultare poſſunt, etiãſi nõ bene fuerit coaptatũ. Eſt enim carnoſum,& cito in pedes cõſiſtunt. Plurimum enim oneris internũ tibiæ os uehit. Nam ſimul & unà cũ ipſo crure, & oneris ſecundum crus rectitudine,maiorẽ laboris partẽ internũ os ſuffert. Femoris enim caput ſupernã corporis partẽ ſuſtinet. Hoc aũt intra crus eſt,& nõ extra, ſed ſecũdum tibiæ rectitudinẽ: & ſimul reliqua dimidia corporis pars huic rectitudini magis appropinquat, & nõ externæ: & ſimul craſsius eſt internũ q̃p externũ, queadmodũ etiã id quod in cubito eſt, ſecũdũ parui digiti rectitudinẽ, tenuius eſt & lõgius. In articulo tamẽ inferno nõ ſimilis eſt oſsis lõgioris cõſtitutio. Inęqualiter enim cubiti gibbus ſiue flexura,& poples flectũtur. Propter has igitur cauſas,externo quidẽ oſſe fracto,celeres progreſſus fiũt,interno uero fracto,tardi. At uero ſi femoris os fractũ fuerit,extenſionẽ præ omnibus facere oportet,ita ut ne defectuoſius fiat. Amplior enim facta nihil læſerit. Neq; ẽm ſi quis diſtãtia ex uehemẽtia extẽſionis oſſa deligauerit,fieri poterit ut deligatio ipſa teneat, ut ita diſtent: ſed coeũt inter ſe oſſa q̃p citiſsime,ubi intẽdentes ipſa remiſerũt. Craſsiſsimæ enim ac fortiſsimæ quũ ſint hac parte carnes deligationẽ ſuperabunt,nõ ab ipſa ſuperabũtur. Magnũ enim dedecus eſt ac detrimentũ,femur breuius efficere. Nam ſi quidẽ manus breuior fiat,& occultari poterit,& nõ magnus eſt error. At crus ſi breuius fiat,claudũ hominẽ efficiet. Sanum enim crus lõgius eſt,& id redarguit. Quare utilius fuerit,ut ſi quis male curãdus ſit,ambo potius crura fracta habeat,q̃ alterũ tantũ. ęquilibris enim ipſe ſibijpſi fuerit hoc modo. Poſtquã uero ſufficiẽter extẽderis, directione ac coaptatiõe per manuũ uolas facta,eodẽ modo deligare oportet,uelut etiã prius ſcriptũ eſt,iniectis etiã faſciarũ initijs uelut dictũ eſt,et deligatiõis diſtributione ſurſum uerſus fiẽte. & deligatus eadẽ reſpõdeat,uelut etiã prius: & doleat eodẽ modo,& melius habeat,& ſimiliter rurſus deligetur. & ferularũ appoſitio eadẽ ſit. Corroboratur aũt

femur

femur in quinquaginta diebus. Insuper uero & hoc cōsiderare oportet, q̃ femur gibbosum magis est ad externā partem, q̃ ad internam, & magis ad anteriorem, q̃ posteriorē. In has itaq; partes etiā distorquetur, si non probe curetur. & sanè ijsdem partibus etiā ipse seipso magis excarnis est, ut neq; occultari possit in distortione. Si igitur huiusmodi quippiā suspectum habueris, machinari ea oportet, quæ in brachio distorto cōsuluimus. Pauca insuper lintea circa coxam, & locū inter coxas & lumbos, circūdare oportet; quo & inguina, & articulus circa intermediā crurum ac inguinum partem plechada appellatam, insuper deligetur. Nam & aliàs confert, & ut ne extremæ ferularum partes lædant, si ad nō deligata adhibeantur. Deficere aūt oportet semper ferulas, à nuda parte, & hinc atq; illinc multū: & positionē ferularum semper ita prouidere cōuenit, ut neq; super os aliquod circa articulos natura prominens, neq; super neruum circa articulū fiat. Tumores uero iuxta poplitem, aut circa pedem, aut iuxta aliā quampiā partem, ex cōpressione eleuatos, multis lanis succidis probe carminatis, uino ac oleo respersis, cerato sublito, deligare oportet, & ubi presserint ferulę, citius laxare. Graciles aūt fieri poterint, si supra ferulas gracilibus linteis tumores deligaris, ab infima parte initio facto, ad supernā procedendo. Sic enim q̃ citissime tumor gracilis fieri poterit, & transcēderit supra priores deligationes. Verum hoc deligationis modo uti nō oportet, si nō periculum fuerit in tumore, pustularū, aut denigrationis. Tale uero nihil fit, si nō quis ualde premat fracturā, aut suspensam habeat, aut manu scalpat, aut aliud quid quod irritet corpori allabatur. At uero canalē si quis sub ipsum femur supponat, qui poplitē non excedat, læserit magis q̃ profuerit. Neq; enim prohibuerit, quo minus & corpus, et tibia, sine femore moueatur. Noxius enim erit ad poplitē pertingens, & quod minime oportet, id facere impulerit. Minime uero oportet genu flectere. Omnē enim turbationē deligationibus inducit, & femore, & tibia deligata, quisquis genu flexerit. Necesse enim erit propter hoc, musculos aliàs atq; aliàs aliam figurā haberet. Necesse est iēt ossa fracta moueri. Præ omnibus itaq; faciendū, ut poples sit extentus. Videtur igitur canalis similiter prodesse, qui à coxa ad pedē usq; subiectus cōtineat. & aliàs circa poplitē, fasciam cum canali laxe circūdare oportet: quemadmodū infantes in cunis fascijs obuoluūtur. Deinde si femur ad supernā partem distorqueatur, aut ad latus, melius ita contineri poterit unà cū canali. Cæterū calcanei summi ualde magnā curam habere cōuenit, ut & in tibiæ, & in femoris fracturis, apte se habeat. Si enim depēdeat pes, reliqua tibia firmata, necesse est iuxta anteriorē tibiæ partē, ossa incurua esse. Si uero calcaneum quidē moderato altius fuerit firmatū, reliqua uero tibia aliquantulū eleuata, necesse est huic ossi, ut circa anteriorē tibiæ partē, moderato cauius appareat: atq; hoc adhuc magis, si calcaneum hominis natura fuerit magnum. Sed & omnia ossa tardius corroborātur, si non secundum naturā posita fuerint, itemq; ea quæ nō in eadem figura quiescūt: & calli quoq; debiliores ipsis obducūtur. Atq; hæc quidem de his quibus ossa quidē fracta sunt, nō autem extra eminēt, neq; aliàs ulcus factū est. Quibus uero ossa fracta sunt simplici modo, & nō multifido, ita ut eadē die reposita sint, aut postridie in sedem suā recepta, & nullus timor sit fissorū ossiū discessionis: aut etiā quibus ulcus quidem factū est, ossa uero fracta nō extra eminent, neq; modus fracturæ talis est,

ut sint segmēta à fissis ossibus separata: tales spes est simplici modo curari posse. Et quidem sanè neq; magni quippiam boni, neq; mali facientes, ulcera quidem curant aliquo purgatorio, aut picatū ceratū, ut emplastrū cruentis uulneribus idoneū, aut aliud quid ex his quę facere solēt, imponētes: Ego uero eos laudo qui splenia uino imbuta, aut lanas succidas, aut aliud quid huiusmodi deligant: Vbi uero ulcera pura facta fuerint, & iam coalescūt, tunc multis linteis deligare, & ferulis dirigere conātur. Hæc quidem curatio boni aliquid facit, nihil autē magni mali: Ossa tamē non similiter in suam sedē firmari possunt. Verum corpora aliquāto tumidiora ea parte fiunt, q̃ sit oportunū. fiunt aūt et breuiora his quibus utraq; ossa, aut cubiti, aut tibię fracta sunt. Alij uero rursus sunt, qui talia statim linteis curant, & hinc atq; illinc linteis deligāt, ulcus uero ipsum relinquunt, & perfrigerari sinunt. Deinde super ulcus purgatoriū aliquod imponunt, & splenijs uino imbutis, & lanis succidis curant. Hæc curatio mala est, & uerisimile est eos qui ita curāt, tum in alijs fracturis, tum in huiusmodi maxime imprudēter se gerere. Maximū enim est cognoscere quomodo initiū lintei inijcere oportet, & qua parte maxime cōprimere: & quæ utilitas contingat, si quis initiū lintei recte inijciat, & qua maxime oportet parte premat: & quæ detrimēta inducātur, si quis nō recte inijciat, neq; quà maxime oportet premat, sed hinc atq; illinc id faciat. & dictū quidem est etiā in superioribus, quæ ex utrisq; eueniāt. Testatur aūt & ipsa hæc medicina. Necesse est enim ei qui ita deligatur, tumorē ad ipsum ulcus eleuari. Etenim si sanum corpus hinc atq; illinc fuerit deligatū, in medio uero relictū, iuxta relictū utiq; spatiū maxime intumuerit ac decoloratū reddetur, quo modo ulcus hęc nō perpetietur? Necesse igitur est, ut ulcus quidē decoloratū sit, et labijs euersum ac protuberās, uerū lachrymosum & nō suppurans: ossa uero etiā quæ discessura nō erant, discedant: sed & pulsans, & febriēs ulcus fuerit. Coguntur aūt propter tumorē cataplasmata insuper imponere, quod & ipsum incōmodū est his qui hinc atq; illinc deligātur. Pondus enim inutile ad reliquū pulsum accedit. Postremū uero deligamenta resoluunt, ubi iam malum ipsis recrudescit, & de cætero citra deligationē curant. Neq; uero minus, etiā si aliud quoddam eiusmodi uulnus acceperint, eodē modo curāt. Non enim deligationē hinc atq; illinc factā, & ulceris perfrigerationē, in causa esse putant, sed aliud quoddā infortunium. Attamen de hoc tam multa nō scripsissem, si non certo scirem incommodam esse hanc deligationē, & multos esse qui ita curent, & magni momēti esse hanc rem dediscere, & testimonio hæc esse, quòd recte scripta sint ea quæ prius scripta sunt, siue maxime premēdæ sint, siue minime ipsæ fracturæ. Oportet autē ut in summa dicam, his quibus nō est futuri discessus osis expectatio, eandem curationē adhibere, ueluti his quibus os fractū fuerit, ulcus autē non habent. Nam & extētiones, & directiones ac coaptationes osiū eodem modo facere oportet, & cōsimilem deligationē. Super ipsum enim ulcus spleniū tenue duplex, picato cerato illitū deligandū est, & circumsitæ partes cerato albo illinēdæ. Verum lintea, & reliqua latiora, aliquantū fissa sint magis, q̃ si nō ulcus haberet: & id quo primū deligamus, multo latius sit ipso ulcere. Quæ enim angustiora sunt q̃ ulcus, cinctū ulcus tenēt, id quod fieri nō cōuenit, sed prima circūductio totum ulcus cōprehendat, et linteū hinc atq; illinc præmineat. Itaq; secundū ulceris rectitudinē, linteū inijcere oportet,

& premere paulo minus, q̄ si ulcus nō haberent. Distribuenda uero est deligatio, uelut etiā prius dictū est. Lintea autē semper quidē mollis modi sint, magis tamen in talibus, q̄ si ulcus nō esset. Copia uero linteorū nō minor sit prius relatis, sed etiā aliquāto amplior. Si uero deligatus fuerit, uideatur is sibi lintea firmata quidē esse, nō autē compressa: dicatq; super ulcus maxime firmata esse. Eadem aūt tēpora esse oportet, ad hoc ut magis firmata esse uideātur, & ad hoc ut magis laxa uideantur, quemadmodū etiam in superioribus dictū est. Deligatio etiā postea facienda per tertiū diem, ita ut omnia postea faciamus cōsimili modo, uelut prius dictū est, præterq̄ quòd in totū, minus aliquāto hæc q̄ illa cōprimenda sunt. Quòd si secūdum rationē, quæ fieri par est, facta fuerint, gracilior quidē semper cōperietur ulceris pars, graciliores autē & reliquæ omnes, quæ à deligatione cōtinentur: & suppurationes citiores erunt, q̄ in ulceribus aliter curatis: & quæcūq; carūculæ in uulnere denigratæ sunt & mortificatæ, citius abrumpūtur ac excidūt in hac curatione, q̄ in aliis: & ad cicatricē citius peruenit ulcus, si hoc modo q̄ si alio curetur. At omniū horū causa est, q̄ et locus circa ulcus gracilis fit, & quæ circūsita sunt gracilia omnia fiunt. In reliquis igitur omnibus cōsimiliter curare oportet, uelut ossa sine ulcerationibus fracta, Verū ferulas apponere non oportet. Et propterea lintea his plura esse debēt q̄ aliis, & quòd minus cōprimantur, & quòd ferulæ tardius apponantur. Si tamē ferulas apposueris, non secundū rectitudinē ulceris appones, sed ita ut laxæ adhibeantur, prouidendo ut nulla magna ab ipsis cōstrictio fiat. Dictū aūt hoc quoq; est in his quæ prius scripta sunt. Victus aūt rationē exquisitiorē, & longiori tēpore cōstituere oportet, his quibus ab initio ulcera fiūt, & quibus ossa extra eminēt: & ut in summa dicatur, in uehemētissimis uulnerib. exquisitiore, eoq; diuturniore, uictu uti cōuenit. Eadē etiā curatio ulcerū est in his quibus ossa quidē fracta sunt, sed ulcus ab initio nō fuit, Verū inter medendū factū est, aut ulcere linteis magis cōpresso, aut à ferularū insessu, aut ab alia quapiam causa. Cognoscūtur aūt tales fracturæ, an ulcus subsit, & dolore, & pulsibus. & tumor qui in extremis partibus est, talibus durus efficitur, & si digitū admoueris, attollitur: sed & cito rursus subterfugit. Si igitur tale quid suspicatus fueris, soluere oportet: & si quidē pruritus circa subligationes fuerit, aut alia quapiā parte deligata, cerato picato pro altero uti. Si uero horū nihil fuerit, uerū ipsum ulcus irritatū, reperitur nigrū ualde aut impurū: & futurū est ut & carnes suppurētur, et nerui insuper excidant, hos omnino perfrigerare nō oportet, neq; quicq̄ has suppurationes uereri, sed curare in reliquis omnibus cōsimili modo, uelut eos quibus ab initio ulcus factū est. Linteis uero deligare incipere oportet ualde laxis, à tumore qui in extremis partibus consistit, atq; ita deligationē distribuere semper sursum uersus, nusquā quidē cōprimendo, sed maxime super ulcus firmādo, super alia uero minus. & prima quidē lintea hæc mūda sint, & nō angusta. Copia uero linteorū tanta sit, quāta est si cū ferulis deligatio fiat, aut paulo minor. Super ipsum aūt ulcus sufficiēs est spleniū cerato albo illitū. Siue em̄ caro, siue neruus denigratus fuerit, excidet. Talia enim acribus curare nō oportet, sed mollibus, uelut ambusta. Deligare uero postea per tertiū diem conuenit, ferulas aūt nō apponere. Quiescere uero magis q̄ prius, & modico cibo uti. Scire uero expedit, siue caro, siue neruus sit, id quod excidet, q̄ hoc modo multo minus ultra

depasci-

depascitur, & multo citius excidet, & multo graciliores circũsitæ partes erũt, q̃ si quis exolutis linteis, aliquid medicamẽtorũ purgatoriorũ super ulcus imponat. Quin et si exciderit id quod suppurasset, et citius carne repletur, et citius ad cicatricẽ peruenit, q̃ si illo aut alio modo curetur. Omnia sanè in hoc sita sunt, ut quis hæc recte & moderate deligare sciat. Cõferũt insuper & figuræ quales esse oportet, & reliqua uictus ratio, & linteorũ aptitudo. Si uero in recẽs uulneratis decipiaris, ossiũ discessum nõ fore putans, quũ tamen expectatio sit illa emersura esse, modũ curationis timere nõ oportet. Nihil enim magni mali contigerit, si modo bonas ac innoxias deligationes manu facere noueris. Signum aũt hoc est, si ossiũ discessus in hoc curationis modo futurus est. Pus enim multũ fluit ex ulcere, & gliscere ac turgere affecta pars uidetur. Frequentius igitur deligare oportet, ob nimiã humiditatẽ, et quòd aliàs etiã febres fiũt. Et si quidẽ ualde premantur à deligatione, & ulcus, & circũsitæ partes graciles fiunt. Quicunq; itaq; ualde tenuiũ ossium discessus fiunt, hi nulla magna mutatione opus habẽt, nisi ut laxius deligatio fiat, ut ne pus intercipiatur, sed facile effluere possit. Sed & frequẽtius deligare oportet, donec os discesserit, & ferulas nõ apponere. Quibus uero maioris ossis discessus expectatur, siue hoc à principio prænoueris, siue etiã postea cognoueris, nõ amplius eadẽ curatione opus habet. Sed extẽtiones & directiones ita facere oportet, uelut dictũ est: splenia uero duplicata, latitudine quidẽ dimidio palmo nõ minora: quale tamen fuerit uulnus, iuxta hoc cõiectura facienda est: lõgitudine uero paulo quidẽ breuiora, q̃ ut bis circũ sauciatũ corpus circũduci possint, multo uero lõgiora q̃ ut semel. Copia uero tot sint, quot facere cõducit. Hæc in uino nigro austero madefacta, ex medio initio facto circũuoluere oportet, quemadmodũ fascia ex duobus initijs deligatur: & deinde asciatim alternatione ipsorũ facta, initia dimittere. Hæc & super ipsum ulcus adhibẽda sunt, & ab utraq; ulceris parte, & ne cõprimantur, sed saltẽ fulciendi ulceris gratia incumbant. Supra ipsum uero ulcus, ceratũ picatum imponere oportet, aut aliquod ex emplastris cruẽtis uulneribus destinatis, aut aliud quoddã medicamentũ, quod familiare ac idoneũ sit humectationi adhibendæ. & si quidẽ æstatis tẽpus fuerit, uino madefacere splenia frequẽter oportet. Si uero hyems, lanas succidas multas uino & oleo imbutas adhibeto. Oportet autẽ capræ pellẽ substernere, & defluxiones obseruare, ut facile effluere possint, ita ut meminerimus q̃ hi loci in ijsdẽ figuris multo tẽpore permanẽtes, intertrigines curatu difficiles faciũt. Qui uero deligatione sanari per aliquẽ ex relatis, aut referẽdis modis nõ possunt, eos magnã huc curã adhibere cõuenit, ut fractam corporis partẽ commode positã habeant secundũ rectitudinem, animaduersione ad hoc habita, ut sursum magis q̃ deorsum uergat. Si uero quis bene ac facile opus perficere uelit, operæpreciũ est etiã machinamẽta facere, quo iustam & nõ uiolentã extensionẽ, pars corporis fracta habeat. Maxime uero in tibia machinamẽta adhibere expedit. Sunt igitur aliqui qui in omnibus tibiæ fracturis, & quæ deligãtur, & quæ nõ deligantur, pedẽ summum ad lectũ alligant, aut ad aliud quoddã lignũ iuxta lectũ defossum. Hi itaq; omnia mala faciunt, nihil autem boni. Neq; enim ullã opem affert extensioni, hæc pedis alligatio. Nihilo enim minus ad pedẽ concedet reliquum corpus, atq; sic nõ amplius extenditur: neq; rursus ad rectitudinẽ quicquã prodest, sed etiã obest. Dum enim uertitur

reliquũ corpus aut hac,aut illac,nihil prohibebit uinculum illud,quo minus & pes,& ossa pedi annexa,reliquũ corpus sequãtur.Imò si pes alligatus non fuisset,minus distorqueretur.Si uero quis pilas duas ex corio Aegyptio cõsuat, tales quales gestant hi qui multo tẽpore in magnis cõpedibus uincti sunt:habeãt autẽ pilæ hinc atq; illinc tunicas,ad uulneris quidẽ partes,profundiores:ad articulorũ uero partes,breuiores:Sint item tumidæ ac molles,& congruentes ad hoc,ut altera supra malleolos, altera infra genu coaptetur. Habeat insuper utraq; duas utrinq; appẽdices à latere,aut ex simplici,aut ex duplici loro, breuiores uelut ansas,ita ut alteræ sint ab utraq; malleoli,alteræ ab utraq; genu parte: & superna pila alteras tales habeat secundũ eandem rectitudinẽ. Postea uirgis corneis acceptis,æqualẽ inter se magnitudinẽ habẽtibus,crassitudine quidem digitali,longitudine uero ut flexæ appẽdicibus cõgruant,huc diligentiã adhibeas,ut extremæ uirgarũ partes nõ ad corpus,sed ad summas pilarũ eminẽtias innitãtur. Oportet aũt tria esse uirgarũ paria,aut etiã plura,& alias aliis aliquanto longiores,& aliquãto breuiores ac minores,ut si uelis magis distendere possis. Locẽtur aũt uirgæ utræq; hinc atq; illinc à malleorũ utraq; parte.Hæc itaq; si bene machinatus fueris,& extensionẽ iustam exhibuerint,& secundũ rectitudinẽ æqualem,& uulneri nullus dolor accesserit. Nam quæ expressa fuerint, si quid tamen exprimetur,partim ad pedẽ abducẽtur,partim ad femur : & uirgæ hinc atq; illinc à malleolis accõmodatiores erũt,ut tibię positio nõ impediatur, & uulnus probe impingat ac sustẽtetur. Neq; enim impedimẽto est,si quis uelit duas uirgas superiores,ipsas inter se cõiũgere,& si quis leuiter quid superimponere uelit,ut id quod superimponitur à uulnere eleuatũ sit. Si quidẽ igitur & pilæ lenes,& molles,& bonę,& recẽter cõsutæ fuerint:& uirgarũ intentio probe intẽta fuerit,uelut iam dictũ est,cõmodum erit machinamentũ.Si uero quid horũ non recte habuerit,læserit magis q̃ profuerit. Cõuenit aũt & alias machinas,aut bene machinari,aũt non machinari. Turpe enim est et minime artificiosum,in machinis struẽdis à machinis aberrare. Pleriq; porrò medici fracturas, & cũ ulceribus,& sine ulceribus,primis diebus lanis succidis curãt, & nihil ab arte alienũ ipsis hoc esse uidetur.& qui quidem à recens uulneratis cogũtur,ex linteorum inopia lanis uti,his plurimus ueniæ locus patet. Nõ enim habuerit quis in linteorũ penuria,aliud quid multo melius ad tales deligãdas q̃ est lana. Verũ omnino multæ lanæ esse debent,& ualde bene carminatæ,& nõ asperæ. Nam paucarũ & malarũ uires etiã modicæ sunt.Qui uero ad unũ aut duos dies,lanis deligare iustũ esse cẽsent,tertia uero ac quarta linteis deligãtes premũt, ac extendũt tunc uel maxime,hi in re multi adeò ac magni in medicina momẽti,se imprudẽter gerunt. Minime enim tertia ac quarta die omnia uulnera mouere oportet,& ut in summa dicam,etiã omnes specillorum admotiones uitare cõuenit in his diebus,& alia quoq; quibus uulnera irritãtur. In totũ enim tertia ac quarta dies in plerisq; uulneribus recrudescẽtias pariũt,& quæ ad inflammationẽ ac immunditiã procedũt,& quæ ad febres deueniũt.Et hæc res multi momẽti est ut discatur,ut si qua alia.Cũ qua enim ex utilissimis in medicina rebus, nõ solum circa uulnera,uerum etiam circa alios multos morbos,cõmunionem nõ habet:nisi quis etiã alios morbos ulcera esse dixerit. Habet enim & hic sermo aliquã uerisimilitudinẽ. Multis enim modis alii aliis cognati sunt. Quicunq;

cunq; tamen iustũ esse putant lanis uti, donec septem præterierint dies, deinde
uero extẽdere ac dirigere & linteis deligare, hi non similiter imprudẽtes uideri
poterint. Nam & maximũ inflãmationis periculũ præterijt, et ossa laxa ac apta
post hos dies sunt. Longe tamẽ & hæc curatio superatur, ab ea deligatione quę
ab initio linteis fit. Ille enim modus pręparat ac efficit ut septima die ferulis per
fecte deligari possint. Hic autẽ modus multo tardior est. Sed & alia quædã de-
trimenta habet. Verũ longum esset omnia scribere. Quibus uero ossa fracta &
extra eminẽtia in suam sedẽ collocari non possunt, his hæc restitutio debetur.
Ferramẽta facere oportet ad eum modũ quẽ uectes habent illi quibus lapicidæ
utũtur, alia latiora, alia angustiora. Esse uero conuenit tria, aut plura etiam, quo
quis maxime cõgruis utatur. Postea cũ his unà cũ extensione motionẽ aggredi
oportet, ita ut ad inferiorẽ ossis partẽ subijcias, ad superiorẽ uero partẽ ossis, su
periorẽ ferramenti partem innitẽdo firmes, In summa, quemadmodũ si quis la-
pidem aut lignũ uehementer uecte cõmoueat. Sint aũt ualida ferramenta quan
tum eius fieri potest, ut ne flectantur. Hoc magnũ auxiliũ est, si & ferramẽta ido
nea fuerint, & si quis uelut conuenit cõmotionem faciat. Nam ex omnibus in-
strumentis quæ homines machinati sunt, fortissima hæc tria existunt, aselli cir-
cumductio, per uectes cõmotio, & cuneorũ usus. At sine horũ uno aliquo, aut
sine omnibus, nullum uehementissimũ opus hominesperficiũt. Nõ igitur sper
nẽda est hæc per ferreos illos uectes cõmotio. aut enim hoc modo, aut nullo a-
lio, in sedem suã collabentur. Si uero superna ossis pars immutata fuerit ac con
fracta, ut uecti adhibendo locus nõ sit cõmodus, sed acutũ quid prominet, tũc
osse scalpendo deraso, securam uecti sedem facere oportet. Hanc aũt per uectes
cõmotionem et extensionẽ, eadem die aut secũda facere oportet. Nõ aũt tertia.
Minime uero quarta aut quinta. Nam etiãsi nõ reponas, sed aliàs molestiã exhi
beas in his diebus, inflammationẽ induxeris: quãto magis si reponas. Conuul-
sionẽ tamẽ multo magis induxeris si reponas, q̃ si reponere omittas. Atq; hæc
probe nosse cõuenit. Si enim reponẽti cõuulsio accesserit, nõ multa salutis spes
est. Cõmodum aũt est rursus eijcere os à sua sede, si hoc fieri citra molestiã pos-
sit. Non in laxioribus q̃ oportunũ est, cõuulsiones ac distentiones accedũt, sed
in his quæ magis extẽta sunt. Cæterũ de qua re nunc nobis sermo est, in prædi-
ctis illis diebus molestiã exhibere non oportet, & curã adhibere ut ulcus mini-
me inflãmetur, & maxime suppuretur. Postquã uero septẽ præterierint dies,
aut paulo plures, si sine febre fuerit, & ulcus nõ inflammatũ sit, tũc minus uetat
ut reponere tentes, si speres obtenturum te esse: Sin minus, nõ oportet frustra
molestiã suscipere & inferre. Si igitur ossa reposueris in suam sedem, iam scripti
sunt modi quomodo curare oportet, siue ossa discessura esse, siue non, expecta-
tio sit. & si quidem ossiũ discessus expectatio sit, eo quẽ dixi modo cũ linteis, in
omnibus talibus deligationẽ facere oportet, ex medio linteo initio facto ut plu-
rimũ, uelut ex duobus initijs fascia deligatur. Coniecturã aũt facere oportet iu-
xta ulceris formã, quo sit q̃ minimum hians ac labijs protuberãs & expassum.
Alijs enim ad dextrã deligare cõmodum est, alijs ad sinistrã, alijs ex duobus ini
tijs. Quæcũq; uero ossa repositionẽ effugerũt, ea discessura esse nosse oportet:
itemq; ea quæ carnibus penitus nudata sunt. Nudatur aũt quorundã superna
pars, quorũdam uero carnes circũcirca mortificantur. Et quibusdã quidem ex
ueteri uulnere aliqua ossa emarcuerũt: quibusdã uero non. & aliquibus magis,

aliquibus minus,et partim parua,partim magna.Propter hęc igitur relata,uno uerbo dici nō poteſt,quādo oſſa ſint diſceſſura. Aliqua em̄ ob paruitatē,aliqua ex eo quod in ſumma parte exiſtūt,citius diſcedūt:aliqua eo quod nō diſcedūt, reſiccata & marcida fientia deſquamātur. Præterea differt curatio à curatione. In totū igitur oſſa citiſsime his diſcedūt, quibus citiſsimæ fiūt ſuppurationes, & citiſsimæ ac optimæ carnis productiōes. Subnaſcētes enim iuxta læſam partem carnes,plerūq; oſſa ipſa eleuāt. Totus tamē oſsis circulus,ſi in quadraginta diebus diſceſſerit,bene diſcedet. Quædā enim ad ſexaginta dies perueniūt. Nā & rariora oſſa citius diſcedūt,ſolidiora uero tardius. Alia aūt minora:multo minore tēporis ſpacio,alia aliter. Cæterū os extra eminēs his de cauſis præſecare oportet,ſi reponi non poſsit,& parū abſit ut reponi poſſe uideatur,& fieri poterit ut auferatur,& ſi noxiū fuerit,& de carnibus quid rūpat,& ſenſus moleſtiam exhibeat.Sed & ſi nudū fuerit,tale auferre oportet.Reliqua ſiue pręſeces, ſiue nō præſeces,nō multū refert.Hoc enim certo ſcire expedit,ꝙ oſſa quæ carnibus perfecte priuātur,ac exareſcūt,omnia penitus diſcedent. A quibus uero ſquamæ diſceſſuræ ſunt,ea pręſecare nō oportet.Coniecturā uero eorū quæ diſcedēt,ex cōſtitutis ſignis facere oportet.Curare aūt tales ſplenijs & uinoſa curatione,uelut etiā prius de diſceſſuris oſsib. ſcriptū eſt.Sed cauere decet ne primo tēpore frigidis madefiant.Rigorū enim febriliū periculū eſt. Periculū item cōuulſionū.Frigida enim ſemper conuulſionē prouocant.quādoq; uero etiā ulcera. Noſſe quoq; id cōuenit,neceſſe eſſe ibi corpora breuiora fieri, ubi oſſa fracta ac immutata curātur,& quibus totus oſsis circulus diſceſsit. At uero quibus femoris aut brachij os extra eminet,hi nō ualde ſuperſtites euadūt.Nā & oſſa magna ſunt,& multum medullæ habēt:& quæ ſimul uulnerātur,multa ſunt & magni momēti,& nerui,& muſculi & uenæ.Et ſi quidē repoſueris, conuulſiones accedere ſolēt.Si uero nō repoſita fuerint,febres acutæ,& bilioſæ, & ſingultuoſæ oboriūtur.et denigrātur.Nō minus aūt ſuperſtites euadūt hi,quibus repoſita nō ſunt,neq; tentatū eſt ut reponerentur. Adhuc uero magis euadūt,quibus inferna oſsis pars eminet extra,ꝙ quibus ſuperna.Euadūt etiā quibus repoſita fuerint,attamē raro. Nā & curationes à curationibus multū differūt,& naturæ corporū à naturis,ad facile tolerandū. Multū etiam differt an in interna brachij ac femoris parte oſſa extra promineant. Multæ enim & periculoſæ uenarū extēſiones in interna parte ſunt,quarū aliquæ ſi uulnerētur, lethales ſunt.Sūt aūt & in externa parte,uerū minus.In talibus igitur uulnerib. qualia pericula immineāt,ignorare nō oportet,& ad temporū occaſiones prædicere.Si uero reponere hæc oſſa cogaris,& reponēdi aliqua tibi ſpes ſit, & nō multa oſsis immutatio fuerit,& muſculi non cōcurrerint:ſolēt enim cōcurrere:uectis molitio etiā his cū extenſione,opē bene ferre poterit. Vbi uero reponis,ueratrū molle bibendū dare oportet eadem die,ſi eadē die repoſita fuerint. Sin minus,ne aggredi quidē oportet. Verū ulcus curare oportet uelut in capitis oſsibus fractis,& frigidi nihil adhibere,& cibos penitus auferre. & ſi quidē amara bile pręditus natura fuerit,fauorū cremorē odoratum coctū,aut acetū mulſum dulce,in aquā inſtillato,eoq; pro uictu utatur. Si uero amara bile præditus non ſit,aquæ potione utatur.Et ſi quidē continua febre laborarit,ad quatuordecim dies ut minimū hoc uictu degat. Si uero ſine febre ſit,ſeptē dieb. Poſtea ſenſim progreſſu fiēte ſecundū rationē ad uulgarē uictū adducatur.Et quibus oſſa nō repoſita fuerint,eandē itidē medicamēti purgationē facere oportet,et ulcerū curationem

ratione͂,eunde͂ ite͂ exhibere uictu͂:& dependente͂ de corpore parte͂ no͂ exte͂dere, ſed magis adducere,quo laxior ſit pars circa ulcus. At oſsium diſceſſus diuturnus eſt,uelut etia͂ prius dictu͂ eſt.maxime uero talia fugere oportet,ſi modo quis honeſta͂ fuga͂ habeat. Na͂ & ſpes paucæ ſunt,& pericula multa.& ſi quis no͂ reponat,artis expers eſſe uideri poterit:& ſi reponat,propinquius ad morte͂ q̃ ad ſalute͂ perduxerit. Cæteru͂ luxationes & emotiones oſsiu͂ circa genua,multo mitiores ſunt emotionib.ac luxationibus circa cubiti flexura͂.Na͂ femoris articulus pro magnitudine expeditior eſt q̃ brachij,et iuſta͂ natura͂ ſolu͂ habet,ea͂q; rotunda͂. Brachij uero articulus & magnus eſt, & ſinus plures habet. Ad hæc uero,tibiæ oſſa lo͂gitudine inter ſe ſimilia ſunt,& externu͂ os paululu͂,ne memorabili quide͂ modo excedit,nullu͂ magnu͂ impedimentu͂ affere͂s, à quo externus te͂do circa poplite͂ enaſcitur. At cubiti oſſa inæqualia ſunt,& quod breuius eſt, multo craſsius eſt:quod uero tenuius eſt,multu͂ ſuperat & excedit articulu͂. Depe͂det tame͂ & hoc ex neruis,iuxta co͂mune͂ oſsiu͂ co͂nexione͂.Maiore͂ au͂t parte͂ co͂nexionis neruoru͂ in brachio os tenue habet,q̃ craſſum. Horu͂ itaq; articuloru͂ & oſsiu͂ flexuræ cubiti natura huiuſmodi eſt. & propter naturæ modu͂, oſſa circa genu ſępe quide͂ luxa͂tur,facile au͂t rurſus incidu͂t ac repon͂utur.Infla͂matio uero no͂ magna accedit,neq; uinculu͂ articuli. Luxa͂tur au͂t pleru͂q; in internam parte͂,aliqua͂do etia͂ ad extrema͂,qua͂doq; etia͂ ad poplite͂.Horu͂ omniu͂ repoſitiones no͂ ſunt difficiles. Veru͂ ſi quide͂ foras aut intro luxe͂tur, homine͂ in humili aliquo ſedili ſedere oportet,ita ut crus altius,no͂ tame͂ multo habeat.Exte͂ſio au͂t pleru͂q; moderata ſufficit,ita ut ab altera parte tibia,ab altera femur in diuerſum exte͂datur. At oſſa circa cubiti flexura͂ moleſtiora ſunt,q̃ quę circa genu ſunt,et difficilius reponi poſſunt,etia͂ ob infla͂matione͂,ſi quis no͂ ſtatim reponat.Luxa͂tur quide͂ minus q̃ illa,ueru͂ difficilius repon͂utur ac coapta͂tur.inſuperq; infla͂mantur,ac collu͂ acquiru͂t. Su͂t au͂t & horu͂ pleru͂q; paruæ inclinatio͂es,aliqua͂do ad parte͂ ad coſtas,aliqua͂do ad externa͂,no͂ ut totus articulus ſit emotus,ſed manet quid iuxta oſsis brachij cauitate͂,qua parte cubiti os excede͂s habet. Talia igitur ſiue hàc,ſiue illàc luxe͂tur,facile eſt reponere:& ſufficit exte͂ſio in directu͂ ſiens,ſecundu͂ brachij rectitudine͂,ita ut alter iuxta manus inuctura͂ exte͂dat,alter locu͂ ſub alis amplectatur:Medicus uero altera manu ad emotu͂ articulu͂ admota, uolis impellat.altera prope ad articulu͂ iniecta retrudat. Obediu͂t au͂t tales luxatio͂es,et no͂ tarde repon͂utur,ſi quis antea q̃ infla͂me͂tur reponat.Luxa͂tur au͂t pleru͂q; magis ad interna͂ parte͂.luxa͂tur etia͂ ad externa͂. Innoteſcit id ex figura: & talia ſæpe etia͂ abſq; ueheme͂ti te͂ſione rurſus incidu͂t. Oportet au͂t in his quæ intro luxa͂tur,articulu͂ quide͂ ad natura͂ ſua͂ repellere,cubitu͂ uero magis in pronam parte͂ uergente͂ circu͂ducere. Et pleru͂q; ſanè cubiti luxationes huiuſmodi ſunt. Si uero tra͂ſgreſſus fuerit articulus,aut hàc,aut illàc,ſupra cubiti os, quod ad brachij cauitate͂ excedit:fit quide͂ raro hoc,ſi uero fiat, non amplius ſimiliter exte͂ſio in directu͂ fie͂s,talibus luxationibus idonea eſt.In tali enim exte͂ſione,os à cubito excede͂s,brachij tranſgreſsione͂ prohibet. Oportet itaq; ſic emotis extenſionem tali facere,qualis prius deſcripta eſt,ubi quis oſſa brachij fracta deligat,ut ab alia quide͂ in ſuperna͂ parte͂ te͂ſio fiat,ab ipſa uero cubiti flexura,ad infernam cogatur. Sic enim brachiu͂ ſupra ſuu͂ ſinu͂ maxime eleuabitur. Si uero eleuatu͂ fuerit,facilis eſt reſtitutio cum uolis manuu͂, ita ut emotam quide͂ brachij partem apprehe͂dentes impellamus, os uero cubiti iuxta articulu͂ retrudamus, utraq; eode͂ modo,minus tame͂. Atq; talis exte͂ſio huiuſmodi luxatio͂is iuſtiſsima

ma est. Poterit etiã reponi per extensione̅ in directũ, uerũ minus ꝙ hoc modo. At si in anteriore̅ partem brachiũ luxetur: rarissime aũt hoc cõtingit. Sed quid repẽtina eluctatio non eiecerit? Multa enim etiã præter naturã suam excidunt, etiã si magnũ quid sit quod prohibeat. Huic aũt eluctationi magnũ quoddã obstaculũ est, & os crassius quod superexcedit, & multa neruorũ extensio: attame̅ quidam sanè eluctantur. Signũ aũt his qui ita eluctati sunt. Nihil enim de cubito flectere possunt. Manifestus est etiã articulus ad contactũ. Si quide̅ igitur nõ statim repositus fuerit, uehemẽtes ac uiolentæ inflammationes, itemq; febriles fiunt. Si uero statim quis occurrat, facile reponi potest. Oportet aũt linteũ durũ conuolutũ (suffecerit nõ magnũ) imponere obliquũ in cubiti flexuram, & derepente cubitũ inflectere, & manũ ꝙ maxime ad humerũ adducere. Sufficiẽs igitur fuerit hæc repositio his qui ita eluctati sunt. Sed & extẽsio in directũ, hunc repositionis modũ coaptare potest: uolis tame̅ manus in eminente̅ brachij partem iniectis, iuxta flexurã retro impellere oportet, ita ut aliquis inferne ijsdem in cubiti gibbũ iniectis, ad cubiti rectitudine̅ retrudat. Efficax est etiã in hoc luxationis modo illa extẽsio quæ prius scripta est, quomodo ossa brachij fracta extẽdere oportet, ubi sunt deligãda. Postꝙ uero extẽta fuerint, sic cũ manuũ uolis iniectis coaptationes facere, uelut etiã prius scriptũ est. Cæterũ si in posteriorem partem brachiũ exciderit, raro aute̅ hoc cõtingit, hæc luxatio omniũ maxime dolorosa existit, & febres cõtinuas meracæ bilis paucorũ dierũ ac maxime lethales inducit. & tales extendere brachium nõ possunt. Si igitur statim affueris, extẽto cubiti gibbo cogere oportet, & spõte incidit. Si uero febris prę uenerit, nõ amplius reponere oportet. dolor enim in cogendo augescet. Vt aũt in summa dicã, neq; aliũ articulum febriẽti reponere oportet, minime uero cubiti gibbũ. Sunt aũt & aliæ læsiones ac molestiæ circa cubiti gibbũ. Hoc enim os crassius, si quando ab altero emotum est, neq; flecti, neq; extẽdi similiter potest. Manifestũ aũt fit ex cõtactu, iuxta cubiti flexurã, circa uenæ discissione̅ supra musculũ tendente̅. Quibus aũt tale accidit, his non amplius facile est ad suã naturã reducere. Neq; enim aliã ullam cõmunem duorũ ossiũ cõnexione̅ emotam, ad pristinã naturã collocare facile est: sed necesse est tumore̅ habere ipsam disparatione̅. Quomodo uero deligare oportet in articulo, dictum est in deligatione circa malleolũ. Quibusdã aũt os cubiti brachio subiectũ frangitur, quandoq; quide̅ chartilaginosa ipsius pars, ex qua tendo retro brachiũ enascitur, & ubi hæc emota fuerit, febrile est ac malignũ. Articulus tamen manet in suo loco. ęqualiter enim basis ipsius hac parte excedit. Quũ autem abductus fuerit ea parte qua caput brachij excidit, uagabũdus magis fit articulus, ꝙ si penitus sit abruptus. Nã ut in summa dicam, omnia ossa quæ fragũtur, minus noxia sunt, ꝙ si ossa quide̅ non frãgantur, uenæ aũt & nerui alicuius momenti in his locis cõtundantur. Vicinius enim ad morte̅ accedũt hæc ꝙ illa, si febris cõtinua accesserit. Paucæ tamen tales fracturæ fiunt: quandoq; uero hoc brachij caput iuxta appendicem frangitur, atq; hoc quum uideatur multo magis noxium esse, longe mitius noxis circa cubiti gibbum cõtingentibus existit. Quomodo igitur singulas luxationes reponere, & præsertim curare oportet, scriptum est: & quod statim reponere articulũ maxime confert, propter celeritatem inflammationis neruorũ. Nam etiamsi elapsa statim reposita fuerint, similiter tamen nerui distentione̅ facere solent, & ad tempus aliquod tum extensionem, quam

facere

facere solent, tum influxionē impedire. Cōfert aūt omnia hæc similiter curare, & quæ frangūtur, & quæ disparātur, & quæ luxantur. Omnia enim multis linteis, & splenijs, & cerato curare oportet, uelut etiā alias fracturas. At figurā cubiti gibbi in his etiā omnino talem facere oportet, qualē in his quibus brachiū fractum, & cubitus deligabatur. Cōmunissima enim omnibus luxationibus, & emotionibus, & fracturis, hęc figura est. Cōmunissima itē ad distentionē postea faciendā, & ad singula extendenda, ac inflectēda. Hinc enim uię sunt ad utrasq; partes cōsimiles. Cōmodissima est etiā hæc figura ipsi ægroto, ut ipsum & gestet, & appēsum excipiat. His adde si à callo apprehēsus fuerit, si quidē extenta manus apprehēdatur, melius fuerit si non adsit. multis enim impedimēto erit, paucis adiumēto. Si uero inflexa, magis quidē cōmoda fuerit, Verū longe cōmodior, si mediam figurā obtinens callo apprehēdatur. & hæc quidē de figura. Deligare uero oportet, primū lintei initio super ipsam læsam partē iniecto, siue fracta fuerit, siue emota, siue disparata. primas etiā obuolutiones super ipsam facere, ita ut maxime hac parte innitātur, minus uero hinc atq; illinc. Deligationem autem cōmunem facere oportet, & cubiti, & brachij, utriusq; multo plus q̄ pleriq; faciunt, quo q̄ remotissime à læsa parte tumor hinc atq; illinc exprimatur. Circūdetur insuper etiā acuta cubiti pars, siue læsio in hac fuerit, siue nō, ut ne tumor ibi circa ipsam colligatur. Fugiendū uero est in deligatione, quantum eius fieri potest, ut ne circa flexurā multa lintea coaceruata sint. Cōpressio autē q̄ maxime circa læsam partē facienda est. Sed & reliqua cōpressio ac laxatio eadem adhibeatur, & ijsdem temporibus singula, quemadmodū in ossium fractorū curatione antea scriptū est. Et religationes postea per diem tertiū fiant. Videatur aūt laxa esse deligatio tertia die uelut etiā tunc. Et ferulæ cōueniente tempore adhibeantur. Neq; enim alienū hoc est, & in his quibus ossa fracta, & quibus nō fracta sunt, si non febriant. Sint autē q̄ laxissimæ partim à brachio extentæ, partim ad cubitū positæ: & non sint crassæ. Necesse est etiā inæquales ipsas esse inter se, ut uicissim permutētur qua parte cōducit, cōiectura iuxta inflexionē fiēte. Quin & spleniorū appositionē eiusmodi facere oportet, uelut de ferulis dictū est, ita tamē ut paulo tumidiora super læsam partē apponātur. Tēpora uero ab inflāmatione, & ab his quę prius scripta sunt cōiectare oportet.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE ARTICVLIS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

HVMERI uero articulū uno modo luxari noui, ad locū sub alis Sursum aūt nunq̄, neq; ad externā partē. Non tamē affirmauerim an luxetur, aut nō, etiāsi habeā quod dicā de ipso. Sed neq; in anteriorē partē unquā uidi, neq; uidetur mihi unquā excidisse. Medicis tamē uidetur ualde in anteriorē partē luxari, et maxime decipiūtur in his, quorū carnes tabes circa articulū & brachiū occupauit. Apparet em̄ in talib. caput brachij omnino in anteriorē partē eminēs. Atq; ego tale aliquādo nō excidisse asserēs, ob hāc rē apud medicos et uulgus male audiui. Solus em̄ ipsis ignorare uidebar, alij

aliĳ uero omnes cognoſcere. Nec potui ipſis perſuadere, niſi admodum difficulter, rẽ ita ſe habere. Si quis in brachio supernã humeri partẽ carnibus denudarit, denudarit aũt qua parte muſculus ſurſum tendit. Nudarit item tendinẽ, qui ſub alis, & iuxta clauiculam ad pectus eſt: apparuerit utiq; caput brachĳ in anteriorẽ partem uehemẽter eminens, etiã ſi non ſit elapſum. A natura enim pronum eſt brachĳ caput in anteriorẽ partem, reliquum aũt brachĳ os, ad externã partẽ incuruũ. Conuerſatur aũt brachium cũ ſcapulæ cauitate obliquũ, quum iuxta coſtas fuerit porrectũ. Quum uero ad anteriorẽ partem extẽta fuerit tota manus, tunc brachĳ caput è directo eſt in ſcapulæ cauitate, & nõ amplius in anteriorẽ partem eminere conſpicitur. Verũ de quo nunc eſt ſermo, nunquã uidi in anteriorẽ partem elapſum: nõ tamen affirmarim ne de hoc quidẽ, an ita excidat, nec ne. Quũ igitur exciderit brachiũ ad locũ ſub alis, multi reponere nouerunt, utpote ꝙ multis elabatur. Eruditi aũt eſt omnes modos noſſe, quibus medici id reponunt, & quo modo quis his modis ꝗ optime utatur. Optimo uero horũ modorum uti oportet, ſi fortiſsimã neceſsitatem uideris. Optimus aũt eſt qui poſtremus deſcribetur. Quibuſcũq; igitur frequenter humerus excidit, hi plerũq; ipſi ſibĳpſis ad reponendũ ſufficientes ſunt. Immiſsis enim alterius manus digitis ac nodis in locũ ſubalarem, articulũ ſurſum cogunt, cubiti uero gibbum ad pectus adducũt. Eodem etiã modo medicus reponet, ſi ipſe quidẽ ſub alam, articulo magis intro elapſo, ſubtentis digitis à coſtis diducat, ita ut capite ſuo in ſummũ humerũ iniecto, renitẽdi gratia, genibus uero iuxta cubiti gibbũ ad brachiũ admotis, ad coſtas retrudat. Cõducit aũt eum qui reponit fortes manus habere: aut ipſe quidem manibus et capite ita faciat, alius uero quidã cubiti gibbũ ad pectus adducat. Eſt autẽ & humeri repoſitio, ut cubitus retrorſum ad ſpinã ſubducatur, deinde altera manu in ſummã gibbi cubiti partem iniecta retortio fiat, altera uero iuxta articulum retro innitatur. Hæc repoſitio, & ea quæ prius dicta eſt, quũ non ſint ſecundũ naturam, tamen articulũ circumagitantes incidere cogũt. Qui uero calcaneo reponere conãtur, propinquũ quid ei quod eſt ſecundum naturam cogũt. Oportet autem hominẽ humi ſupinũ reclinare, eum uero qui reponit humi ſedere qua parte articulus excidit. Deinde apprehenſam manũ læſam, cũ ſuis manibus extẽdere. calcaneo uero in ſubalarem locũ iniecto, dextro in dextrũ, ſiniſtro in ſiniſtrũ, retrudere. Oportet aũt in cauitatem ſub ala rotundũ quid cõgruens indere. cõmodiſsimæ uero fuerint pilæ ualde paruæ ac duræ, quales multę ex corĳs cõſuuntur. Si enim nõ eiuſmodi quid inditũ fuerit, calcaneũ ad brachĳ caput peruenire nõ poteſt. Dum enim manus extẽditur, locus ſub ala cauatur. Tendines enim qui hinc atq; illinc locũ ſub ala cõſtringunt, cõtrarĳ ſunt. Oportet aũt aliquẽ ab altera parte eius qui extẽditur conſidentẽ, ſanum humerũ continere, ut ne corpus circũtrahatur, dum læſa manus in alterã partem extẽditur. Poſtea ubi pila ſub alã ſubdita fuerit, molle lorũ ſufficiẽti latitudine præditũ, circũ pilam circũdare oportet, ita ut quidẽ eo loro ex utriſq; initĳs apprehẽſo ſurſum retrahat, à capite eius qui extenditur conſidẽs, & pede ad ſummi humeri os innitẽs. Pila uero ꝙ penitiſsime & maxime intus ad coſtas ſita ſit, et nõ ad brachĳ caput. Eſt et alia repoſitio, quũ humerũ alter ſubdit. Maiorẽ tamẽ eſſe oportet eũ qui humerũ ſupponit, ita ut apprehẽſa manu, humerũ ſuũ acuminatũ ſub illius luxati alã ſupponat, & deinde aliquantum

ſum uerſet, ut uelut ſedi inſideat, ea coniectura facta, ut homo ille circa humerũ ſuum ex ala pendeat, ipſe uero ſeipſum in hunc humerũ altiorẽ faciat ꝙ in alterum, brachiũ aũt pendentis ad pectus ſuũ ꝙ citiſsime cogendo adducat. In hac uero figura inſuper cõcutiat ubi hominẽ ſuſtulerit, quo reliquũ corpus in aduerſam partẽ brachio quod continetur uergat. Si uero ualde leuis fuerit homo, puer aliquis leuis inſuper ex ipſo retrorſum dependeat. Atq; hæ omnes repoſitiones in paleſtra uſitatę ſunt, eo quod nõ opus habẽt aliorũ inſtrumentorũ im portatione. Poterit tamen quis etiã alibi his uti. Sed & qui circũ piſtillum cogunt, propemodũ ſecundũ naturam reponunt. Oportet aũt piſtillum molli quadã faſcia eſſe inuolutũ: minus enim ita labarit: & inter coſtas ac brachij caput ſubter intruſum. & ſi quidẽ breue fuerit piſtillum, collocare hominẽ in ſedili aliquo oportet, quo uix brachiũ circũ piſtillũ circũdare poſsit. Sit aũt potius longũ piſtillum, quo homo ſtans fermè circũ piſtillum depẽdeat. Poſtea brachium quidẽ et cubitus circa piſtillũ porrigãtur. ab altera uero corporis parte, quis manibus circa ceruicẽ ad clauiculã circumiectis deorſum cogat. Hæc repoſitio moderate ſecundũ naturam eſt, & repoſitionẽ facere poteſt, ſi probe ipſam tractent. Quin & per ſcalam alia quædã huiuſmodi repoſitio fieri poteſt, & adhuc melior, eo quòd corpus hinc atq; illinc eleuatũ, ſecurius librãdo adæquari poteſt. Nam circũ piſtillum etiamſi humerus fixus maneat, periculũ tamen eſt ne corpus hac aut illac circũagatur. Oportet tamen & ſuper ſcalam ſuperne rotundum quid deligatũ eſſe, quod ad loci ſub ala cauitatẽ congruum ſit, & quod brachij caput ad naturã redire inſuper cogat. Optima uero ex omnibus repoſitionibus talis eſt. Lignũ eſſe oportet latitudine quidẽ quinq; aũt quatuor in totũ digitorũ, craſsitudine uero duorũ digitorum, aut etiam tenuius, lõgitudine aũt bicubitali, aut paulo breuius. Sit autẽ altera parte ſumma rotundũ, & anguſtiſſimũ ac tenuiſsimũ hac parte, habeatq; crepidinẽ paululum ſupereminẽtem, in extrema rotunditatis parte, ſed nõ ea quæ ad coſtas, uerũ ea quæ ad brachij caput exiſtit, quo ſub alam cõgrua ſit, iuxta coſtas ſub brachij caput ſubdita. Linteo aũt uel faſcia molli, lignũ ſumma parte obuoluatur, quo leuius reddatur. Deinde ſubdito ligni capite ꝙ penitiſsime ſub alã, inter coſtas ac brachij caput, totam manũ ad lignum porrectã alligare oportet, iuxta brachiũ, iuxta cubitũ, & iuxta manus iuncturã, quo ꝙ maxime ſit quieta. præ omnibus autẽ curandum eſt, ut ſumma ligni pars, ꝙ penitiſsime intra ſubalarẽ locum recipiatur, brachij caput tranſgreſſa. Poſtea inter duas columnas trabem trãſuerſam probe alligare oportet, & deinde manũ cum ligno ſupra trabem trãſmittere, quo manus ab altera parte ſit, corpus ab altera, trabs uero ſub ala. & poſtea ad alteram partem manum deorſum cogere unà cum ligno, circum trabem: ad alteram uero reliquum corpus. Trabs autẽ ea altitudine alligetur, ut reliquum corpus eleuatum ſummis pedum digitis innitatur. Hic modus repoſitionis humeri longe optimus eſt. Iuſtiſsime enim commotionem facit, ſi ſolum penitius intus ad brachij caput lignum fuerit. Iuſtiſsimæ item ſunt in utranq; partem adæquationem facientes librationes, & ad hæc oſsi brachij ſecuræ. Recentes itaq; luxationes citius incidunt, ꝙ quis putare poſsit, & priuſquã extentæ eſſe uideantur. Sed & ueteres ſola hæc repoſitio reponere poteſt, ſi non iam ob uetuſtatem, caro quidem in acetabulũ deuenit, caput aũt brachij in loco ad quẽ declinauit, ſemitam

ſibijpſi

ſibijpſi iam fecit. Verũtamen etiam ita inueteratũ brachij elapſum, mihi poſſe reponere uidetur. Quid enim iuſta molitio non nouerit? manere tamen in loco poſſe, nõ ita mihi uidetur, ſed prout cõſueuit rurſus luxabitur. Idẽ facit etiam ſi circũ ſcalam, eodẽ modo uelut dixi præparatã, coactio trãſmiſsi brachij fiat. Abunde itẽ ſufficit circũ magnam ſedem Theſſalicã coactionẽ facere, ſi recẽs fuerit luxatio. Præparatũ aũt eſſe oportet lignum, uelut dictũ eſt. hominẽ uero locare oportet in ſede obliquũ, deinde brachiũ unà cũ ligno ſupra ſedis reclinatorium tranſmittere, & ad alterã partem corpus deorſum cogere, ad alterã brachium cum ligno. Idem quoq; facit coactio ſupra biforem ianuam. His autem quæ forte præſentia fuerint utendũ eſt. Noſſe igitur expedit, quòd naturæ à naturis multũ differũt, ad hoc ut elabẽtia facile rurſus incidãt: differt etiã acetabulum ab acetabulo, quũ aliud facile tranſcẽdi poſsit, aliud minus. Plurimum item differt neruorũ ligamentũ, quum in quibuſdã remiſſum ſit, in quibuſdam intentũ. Nam humiditas hominibus fit ex articulis, propter neruorũ cõnexionem, ſi laxa fuerit, & intẽſiones facile ferat. Multos enim uideas qui adeò humidi ſunt, ut quãdo uelint, articuli ipſis citra dolorẽ excidant, & abſq; dolore reſtituantur. Differt etiã habitus quidã corporis. Nã his quibus bene ſe habet mẽbrum, & carnoſis, & minus excidit, & difficilius incidit. Vbi uero ipſi ſeipſis tenuiores & magis excarnes fuerunt, tunc & magis excidit, & facilius incidit. Argumentũ autẽ quòd hæc ita ſe habeant, hoc eſt. Bobus enim tunc magis femora excidũt ex acetabulo, quũ tenuiſsimi exiſtunt. Fiunt aũt tenuiſsimi boues ad finem hyemis. Tunc igitur etiã maxime luxantur: ſi tamen & huiuſmodi quiddam in medicina ſcribere conuenit. Verũ conuenit utiq;. Bene enim Homerus didicit, ꝙ ex omnibus pecudibus boues ꝙ maxime laborẽt hoc tempore. & ex bobus potiſsimũ aratores, eo quòd hyeme operẽtur. His itaq; maxime excidũt articuli. Hi enim maxime attenuãtur. Nam reliqua quidẽ pecora breuẽ herbam depaſci poſſunt, Bos autẽ non ita ualde priuſquã alta fiat. Reliquis enim tenuis eſt labri prominẽtia, tenuis item ſuperna maxilla. Boui uero craſſa eſt labij prominentia, craſſa item & obtuſa ſuperna maxilla. Quapropter in breues herbas ſubijcere nõ poteſt. Rurſus ſolipeda animalia utpote utrinq; dentata, & dentes inter ſe cõmittere poſſunt, & ſub breuẽ herbam dentes ſubijcere queunt, delectanturq; tali herba magis ꝙ alta. Breuis enim herba in totũ melior ac ſolidior eſt ꝙ alta, adde quòd alta etiam prius fructum effert. Ob hoc igitur ita cecinit,

Haud ſecus ac bobus nigris gratiſsima ueris
Tempora proueniũt.

quia gratiſsima apparet ipſis alta herba. Sed & aliàs bos laxum habet hũc articulum, magis ꝙ alia animalia. & ob id etiam magis ꝙ alia pedẽ trahit, & maxime quum macilentus eſt, et iam ſenex. Propter omnia hæc etiam maxime boui excidit. Plura aũt de ipſo à me ſcripta ſunt, eo quòd omniũ antea relatorũ teſtimonia hæc ſunt. Verũ de quo nunc ſermo eſt, excarnibus magis excidit, ſicut etiã citius incidit, ꝙ probe carnoſis: & humidis ac excarnibus minus inflãmatur, ꝙ ſiccis ac carnoſis: & in poſterũ tempus quoq; minus uincitur: ſed & mucus amplior moderato ſubeſt, ſi non adſit inflammatio, & ſic ſanè lubricus fuerit. Mucoſiores enim omnino ſunt articuli excarnibus ꝙ carnoſis. Nã & ipſæ carnes eorũ qui non rectè ex arte famè macerati ſunt, in macilentis mucoſiores

ſunt

ſunt, ꝙ in craſsis. Quibus tamen cũ inflammatione mucus ſubeſt, his inflãmatio uinculo facto articulũ continet: & ob id hi qui ſubmucoſi ſunt articuli non ualde excidunt, & exciderent utiq; ſi nõ plus aut minus inflãmationis acceſsiſſet. Quibus igitur quũ articulus excidit, circumſitæ partes non inflãmantur, & ſtatim citra dolorẽ humero uti poſſunt, hi putãt quidem nihil opus eſſe ut ſuiipſorum curã gerant, medici tamẽ eſt ut contra tales uaticinetur: talibus excidit rurſus magis ꝙ his quibus nerui ſunt inflammati. Atq; hæc res in omnibus in homine ita habet, & maxime circa humerũ & genu. Maxime igitur etiã hęc excidunt. Quibus autẽ nerui inflãmati ſunt, hi humero uti nõ poſſunt. Prohibet enim dolor & inflãmationis diſtẽtio. Tales igitur curare oportet cerato, & ſplenijs, & linteis multis deligando. Sub alam uero lanã mollem purã conuolutam ſubijcere oportet, ad cauitatẽ explendam, quo fulcimentũ quidem ſit deligationi, articulũ uero ſuſtentet. At brachiũ plerunq; ſurſum uergẽs tenere oportet. Sic enim procul fuerit humeri caput à loco, in quẽ excidit. Oportet aũt poſtꝙ humerum deligaueris, brachiũ ad coſtas adalligare, faſcia quadam in orbẽ circum corpus obducta. Fricare quoq; humerũ oportet placide & accurate. Multarum aũt rerum peritum medicũ eſſe expedit, & nõ minus frictionis. Ex eodẽ enim nomine, nõ idẽ euẽtus ſubſequitur. Nam et uincire poteſt frictio articulũ iuſto laxiorẽ, & ſoluere articulũ iuſto duriorẽ. Verũ de frictione in alio opere à nobis tractabitur. Talẽ igitur humerũ mollibus manibus fricare cõuenit, cõfert enim, & aliàs leniter. Articulum aũt cõmouere non uiolenter, ſed intantũ ut citra dolorẽ commoueatur. Reſtituũtur uero omnes articuli partim lõgiore, partim breuiore tẽpore. An aũt brachium exciderit, his ſignis cognoſcere oportet. Nam ubi iuſtũ corpus habent homines, manus item ac crura, ſano in exemplũ uti oportet, ad nõ ſanum: & nõ ſano ad ſanũ, nõ alienos articulos inſpiciẽdo, (alij enim alijs magis extãtibus ſunt articulis) ſed ipſos eius qui affectus eſt, an diſsimilis ſit ſanus ægroto. & hoc recte quidẽ dictum eſt, multam tamẽ erroneam intelligentiã talia habẽt: & non ſatis eſt ſolũ ſermonis doctrina artẽ hanc noſſe, ſed conuerſatione etiã uerſare oportet. Multa enim præ dolore, aut ex alia cauſa, quũ non exciderint ipſis articuli, tamen nõ poſſunt in ſimiles figuras reſtitui, in quales ſanũ corpus figuratur. Proinde & talem figurã inſuper intelligere ac cõſiderare oportet. Sed & in loco ſub ala, caput brachij multo magis incumbere uidetur, in luxato ꝙ in ſano. Quin & ſuperne iuxta ſupernã humeri partem, cauus apparet locus: & ſummi humeri os extãs conſpicitur, utpote articulo ad infernũ locũ digreſſo, & eſt etiã aliqua erronea in hoc intelligẽtia, ſed poſtea de ipſo ſcribetur. Eſt enim dignũ de quo ſcribatur. Prẹterea in luxato cubiti gibbus magis à coſtis diſtare uidetur, ꝙ in altero. Si tamen quis uim afferens cogat, adducitur quidẽ, ſed cũ dolore. Sed & ſurſum ad aurẽ manũ attollere cubiti gibbo extẽto, non ualde poteſt, uelut ſanam: neq; hàc & illàc ſimiliter diducere. Hæc igitur ſigna ſunt humeri luxati, repoſitiones itẽ præſcriptæ et curationes hæ ſunt. Operæpreciũ uero eſt diſcere, quomodo frequẽter excidẽtes humeros curare oporteat. Multi enim à certaminibus iam prohibiti ſunt, ob hanc calamitatẽ, quũ aliàs penitus fuerint inculpabiles. Multi etiã ad res bellicas inutiles fuerũt, & ob hanc calamitatẽ perierunt. Sed & propterea res digna eſt quæ diſcatur, ꝙ nullũ nouerim qui recte medeatur, ſed alios ne aggredi quidem

dem sciam, alios contra q̃ conducit & sentire, & facere. Multi enim medici humeros luxatos usserũt, & iuxta supernã humeri partẽ, & iuxta anteriorem, qua parte caput brachij extuberat, & iuxta posteriorẽ paululum retro supernã partem. Hę igitur ustiones, si quidem sursum brachiũ excidisset, aut in anteriorem aut posteriorẽ partem, recte inustæ essent. Nunc uero quũ deorsum excidit, eijciunt magis hæ ustiones q̃ impediunt. A superna enim spacij amplitudine caput brachij excludunt. Verũ hæc ita urere oportet. Cutem sub ala digitis apprehensam attrahere oportet, secundũ ipsam maxime rectitudinẽ, secũdum quam brachij caput excidit. Deinde ita attractam cutem in ulteriorem partem perurere. Ferramentis autẽ talia urere oportet nõ crassis, neq; ualde caluis, sed oblongis. Citius enim penetrãt, & manu firmata transigi possunt, pellucidis item his urere oportet, quo q̃ celerrime pro uiribus penetrẽt. Nã crassa tarde penetrantia, latiores crustarũ elapsiones faciunt, & periculũ est ne cicatrices rumpantur, & nihilo quidem deterius hoc esset, uerũ turpius & ab arte alienius. Postquam aũt in ulteriorem partẽ perusseris, in plurimis satis est ut infernæ parti soli has crustas inuras. Quòd si periculũ esse nõ uideatur ne cicatrices rumpantur, sed multum spacij interpositũ sit, tenue quoddã specillum per inusta foramina traijcere oportet, cute adhuc attracta. Neq; enim aliàs traijcere possis. Vbi uero traieceris, cutẽ dimittere. Postea inter crustas aliam crustam tenui ferramẽto infligere ac inurere, donec specillũ contingas. Quantũ uero de cute sub ala apprehẽdere oportet, hinc cõiectare licet. Glandulæ sub ala sunt, sicut etiã in alijs corporis partibus. Verũ in alio libro de tota glandularum natura scribetur, quòd sint, & qualia in qualibus significãt ac possunt: glandulas igitur simul apprehendere nõ oportet, neq; ea quæ glandulis sunt interiora. Magnũ enim afferunt periculum. Sũt enim neruis maximi momẽti uicina. Quantũ uero extra glandulas est, eius q̃ plurimam partẽ apprehẽdere oportet. Nihil enim periculi est. Nosse tamen hoc expedit, q; si fortiter brachiũ extenderis, nihil cutis sub ala apprehẽdere poteris, quod sanè attractu memorabile sit. Distrahitur enim in extẽsione. Nec uero neruos ulla machina uulnerare oportet. Hi enim prõpti expositi sunt ac extẽti in hac figura. Si uero parũ brachiũ eleuaris, multũ quidem cutis apprehendes: Nerui uero quorũ curam gerere oportet, intus ultra apprehensionẽ cõsistent. Nónne igitur in omni arte præ omnibus curandũ est, ut in singulis figuræ iustæ inueniantur. Atq; hæc quidẽ de loco sub ala. & sufficiũt hæ apprehensiones, si crustæ recte fuerint inustæ. Extra uero alã duo solũ loci sunt, ubi quis crustas inurere queat huic affectioni auxiliantes. Vnã in anteriore parte, inter brachij caput, & tendinẽ iuxta alam. Et hac quidem parte cutem penitus perurere oportet, sed nõ altius. Vena enim crassa propinqua est, et nerui, quorũ neutra igne calfacienda sunt. Retrorsum aũt alteram crustam inurere licet, multum supra tendinẽ, qui est iuxta alam, et paululũ infra brachij caput. Et cutẽ quidem penitus perurere oportet, Verũ neq; hic ualde altam crustam facere. Inimicus enim est ignis neruis. Curare igitur ulcera per omnem curationẽ oportet, ita ut brachiũ nunquã uehementer extendas, sed moderate, ulcerũ saltem curandorũ gratia. Minus enim ita perfrigerantur. Conducit enim omnes ustiones tegere, ut etiam leniter curẽtur, & minus disparentur, minusq; sanguinis erũpat, & minus conuulsio accedat. Vbi uero pura facta fuerint ulcera, & ad cicatrices deuenerint

nerint, tūc sanè penitus brachium semper die ac nocte costis alligatū esse oportet. Sed & quū sana facta fuerint ulcera, similiter ad multum tempus, brachium ad costas alligandū est. Sic enim maxime cicatrix induci poterit, & spatij amplitudo intercipietur, in quā maxime luxatur brachiū. Quibuscunq; uero humerus repositione fuerit destitutus, si quidem homines adhuc crescant, os brachij non similiter ut sanum coaugescit, sed augescit quidem, uerū altero breuius aliquanto efficitur. Et qui mustellæ cubito prȩditi sunt, paruum'q; ac macilentum brachiū ex natiuitate habent, galeancones uocati, ob duplices has calamitates fiūt tales, tum si talis aliqua luxatio ipsos dum in utero sunt corripuerit, tum ob aliam calamitatē, de qua postea aliquādo scribetur. Quin & hi quibus dum adhuc infantes sunt, profundæ ac submersæ suppurationes circa brachij caput fiunt, omnes galeancones efficiuntur. & siue secti fuerint, siue usti, siue sua sponte ipsis eruperint, hæc ita se habere nosse oportet. Qui tamen ex natiuitate galeancones sunt, etiamsi manu potentissime uti possint, tamen neq; ipsi extento cubiti gibbo, brachiū ad aurem extendere ac eleuare possunt. Sed multo minus hanc q; sanam manum. Quibus uero iam uiris exciderit humerus, & repositus non fuerit, his superna humeri pars magis excarnis efficitur, et habitus hac parte tenuis fit. Quū tamē dolor cessauerit, nō omnia ea similiter operari possunt, quæ eleuato cubiti gibbo à costis in obliquū operari oportet. Quæ uero transmoto brachio iuxta costas, aut in anteriorem, aut in posteriorē partem operari oportet, ea operari possunt. Nam & scobinam, & serram trahere poterint, securi item findere, & fodere, si non ualde sursum cubiti gibbū attollant, sed & alia iuxta tales figuras operantur. At uero quibus summus humerus fuerit auulsus, his os auulsum extra eminens apparet. Est autē hoc uelut uinculū clauiculæ & scapulæ. Alia enim est hominis natura hac parte q; aliorū animalium. Medici igitur in hoc uulnere maxime falluntur. Nam quū os auulsum emineat, superna humeri pars humilis & caua apparet, ut etiam uelut humeri elapsi curam adhibeant. Multos igitur noui medicos aliàs nō malos, qui grauiter afflixerūt, tales humeros reponere conātes, ita excidisse rati, & nō prius desistunt ipsi existimare se humerū reponere, q; uel desperarint, uel frustrati fuerint. His curatio quidē eadem quæ etiā alijs huiusmodi, ceratū, splenia, & lintea, & deligatio eiusmodi. deorsum tamen cogere os supereminēs oportet, & splenia super hoc ponere plurima, & hac parte maxime premere: & brachium ad costas adalligatum ad supernā partem tenere. Sic enim os auulsum maxime appropinquarit. Hæc tamen probe nosse expedit, & uelut certa prædicere, si alioqui uoles, quòd nullum detrimentū, neq; paruū, neq; magnū, humero contingit ex hoc uulnere. Sed locus turpior euadit. Neq; enim hoc os in pristinā sedem similiter firmari poterit, uelut natura exigit, sed necesse est plus aut minus tumidum esse ad supernam partem. Neq; enim aliud ullum os in eundē locū restituitur, quod cum alio osse cōmunionem habet, & adhærēs à ueteri naturali sede auulsum fuerit. Paucis aūt diebus summus humerus doloris exors fit, si probe deligetur. Clauicula porrò fracta, si quidē penitus caulatim hoc contigerit, curatu facilior est. Si uero oblonge, difficilius sanatur: & contraria in his contingūt, aliter q; quis putauerit. Nam quæ penitus caulatim fracta est, cogi magis poterit ut ad naturam redeat. Et si diligens cura adhibeatur, partem quæ superior est, inferiorem

fecerit figuris idoneis, & deligatione conueniente. Si uero perfecte non firmata fuerit, attamen supereminens ossis pars non ualde acuta fit. At quorum os in longitudinem fractum fuerit, his similis ossibus auulsis calamitas contingit, de quibus antea scriptum est. Neq; enim ipsum ad seipsum ualde firmari solet, & summa ossis eminētis, ualde acuta fit. In uniuersum igitur nosse expedit, quòd nullum detrimentū neq; humero, neq; reliquo corpori, ob clauiculæ fracturam accedit, si non insuper corruptio aliqua cōtingat. Raro autem hoc fit. Deformitas tamen circa clauiculæ fracturam accedit, primū turpissima, deinde uero minor fit. Coalescit autem clauicula cito, itemq; alia ossa laxa. Celerem enim calli obductionem talia faciunt. Quum igitur recens fracta fuerit, uulnerati ad curationem festinant, maius malum esse putantes q̃ est, & medici quoq; prompti sunt ad recte curādum. Progressu uero temporis & uulnerati, utpote qui neq; dolent, neq; iter facere, neq; cibum capere prohibentur, negligunt: & medici, utpote qui suis sedibus restituere nō possunt, aufugiunt, neq; uulneratorū negligentiā ægre ferunt. In hoc autē calli obductio acceleratur. Deligationis uero modus plerisq; cōsimilis est, ut cerato & splenijs, & mollibus linteis curatio fiat. Insuper autem & hæc curatio, & hæc animaduersio habenda est, & præsertim in hac aggressione: quòd plurima splenia iuxta eminentem partem imponere oportet, & plurimis deligationibus maxime circa hanc partem premere. Sunt aūt aliqui quibus cōplacuit plumbum graue insuper adalligare, ut supereminentē partem deorsum cogat. Fortassis aūt neq; intelligunt qui simpliciter deligant. Sed neq; hic modus ad clauiculā fractam pertinet. Neq; enim fieri potest ut id quod eminet memorabili modo deprimatur. Alij uero quidam sunt, qui quū cognouerint q hæ deligationes erroneæ sunt, & nō secundū naturam supereminētia deorsum cogunt: deligant quidē ipsos splenijs & linteis utētes, uelut etiam alij. Verum cincto homine fascia quadam qua parte maxime cingi solet, postq; splenia supra eminētes fracturas imposuerunt, ita ut isthic magna mole extuberēt, tunc initiū lintei ad cincturam ex anteriore parte alligant, atq; ita deligant in directū clauiculæ extendentes ac retrorsum ducētes, & isthic cincturæ circumdatum in anteriorem partem reducunt, & rursus in posteriorem. Aliqui uero nō cincturæ linteū circumdant, sed circum interfœmineū iuxta sedem, & per spinam linteū circumdantes, hoc modo fracturā comprimūt. Hæc itaq; si quis inexpertus audit, prope secundū naturam esse uidētur, uerū si quis utatur inutilia existunt. Neq; enim stabilia sunt, etiāsi decūbat quis, quāuis ita uel maxime stabilitas cōtingat: attamē si decūbens aut crus inflexerit, aut ipse se inclinet, omnia deligamenta mouebūtur. & alioqui noxia est hæc deligatio. Nam & sedes intercluditur, & lintea in hac angustia aceruata fiunt. & quæ rursus cingulo circūdantur, nō ita ualida facta cinctura circūdari possunt, ut non cingulū sursum ascendere cogant, neq; ita necesse est omnia deligamenta laxari. Quàm proxime uero quis rem cōficere uideri possit, etiamsi nō magna faciat, si quibusdā linteis cingulū circūdet, plurimis aūt linteis priorē deligationem perficiat. Sic enim maxime stabiles fuerint deligationes, & mutuam inter se opem tulerint. Plurima igitur ex his quæ cōtingunt his quibus clauicula fracta est relata sunt. Insuper aūt & hoc adintelligere oportet, q clauicula plerūq; frangitur ita ut os quod à pectore est, ad supernā partem emineat: quod uero à summo

mo humero est, in infernam partẽ subsidat. Causæ uero horũ hę sunt, ꝙ pectus neq; multo inferius neq; superius procedere potest. Nã articuli in pectore motus paruus est. Ipsum enim sibiipsi, & spinę, ex cõtinuitate cõmissum est. Proxime quidẽ clauicula ad humeri articulũ fluctuat. Cogitur enim frequentẽ motũ habere, propter summi humeri connexionẽ. & alioqui ubi uulnerata est, ad supernã partem defugit ea pars quæ pectori adhæret, & nõ ualde ad infernã partem cogi potest. Nam & à natura leuis est, & loci amplitudo ipsi superne maior est ꝙ̃ inferne. At humerus & brachiũ, & quæ his annexa sunt, à costis ac pectore facile exolui possunt: & propterea multo superius ac inferius abduci queũt. Quum igitur fracta fuerit clauicula, os quod ad humerũ est magis deorsum repit. Huc enim ipsum unà cũ humero & brachio defluere procliuius est ꝙ̃ sursum ferri. Quum igitur hæc ita se habeant, imprudenter se gerunt qui superemínentẽ ossis partẽ deorsum cogere oportere putãt. Nam infernã ad supernã adducendã esse manifestũ est. Hæc enim motũ habet. Hæc est quę à natura discessit. Clarũ itaq; est aliter nullo modo ipsam cogi posse. deligationes enim nihilo magis appellunt ꝙ̃ repellũt. Si uero quis brachiũ ꝙ̃ maxime ad costas admotũ sursum cogat, ut ꝙ̃ acutissimus esse humerus uideatur, perspicuũ est ꝙ sic adaptari poterit ad os quod à pectore est, unde est diuulsa. Si quis igitur legitima deligatione utatur, celeris curationis gratia: & reliqua omnia frustra fieri putet, præter figurã relatam, is & recte intellexerit, & celerrime ac optime curauerit. Decũbere tamen hominẽ multũ refert, & sufficiũt dies xiiij. si quieuerit, aut ad summũ uiginti. Si tamen cõtrario modo clauicula fracta fuerit, quod nõ ualde cõtingit, ut os quod à pectore est subsidat, quod uero à uero à summo humero est superemineat, alteriq; superstet: nulla magna curatiõe in his opus fuerit. Ipse enim humerus & brachiũ si demittatur, ossa inter se committere ac firmare potest. & uilis quæpiã deligatio suffecerit, & pauci dies satis erũt ad callum obducendũ. Quòd si hoc modo fracta nõ fuerit, sed in obliquum hàc uel illàc luxata, ad naturã reducere oportebit, humero cũ brachio sursum adducto, uelut etiã ante dictũ est. Quũ aũt ad pristinam naturã resederit, reliqua curatio uelox erit. Plerasq; igitur immutationes ac luxationes, brachiũ si sursum cogatur corrigit. Quæcũq; uero luxationes ex supernis oblique ad latus fiũt, aut deorsum, his correctio præparatur, si homo supinus decubuerit, iuxta medias aũt scapulas aliquid altius suppositũ fuerit, quo pectus maxime in utranq; partẽ inflexũ sit: & brachiũ adducat quis ad costas porrectũ. Medicus aũt altera manus uola in brachij caput iniecta retrudat, altera ossa fracta cõponat. Sic enim ꝙ̃ maxime ad naturã reduxerit. Verũ quod iam dictũ est, supernũ os facile ad partẽ subsidere solet. Plerisq; igitur ubi deligati fuerint, figura ipsa opitulatur, ita ut ad ipsas costas cubiti gibbũ habentes, hoc modo humerũ ad supernã partem cogãt. Quibusdã uero humerũ quidem sursum uelut dictũ est, cogere oportet: cubiti aũt gibbũ ad pectus adducere: summã uero manũ ad summũ sanũ humerũ adhibere. Siquidẽ igitur decũbere sustinet, fulcimentũ aliquod quod obfirmet apponere oportet, quo humerus ꝙ̃ maxime superne maneat. Si uero obambulare uolet, fundã ex fascia factã, & acutæ gibbi cubiti parti circũdatã, de collo appensam gestare oportet. Cubiti porrò gibbi articulus ubi emotus aut luxatus est, ad costas, aut foras, acuta ipsius parte in brachij cauitate manẽte, extensione

in directū facta, id quod eminet retrorsum & in obliquū repellere oportet. Vbi uero perfecte excidit, aut hàc, aut illàc, extensio in qua brachiū fractum deligatur requiritur. Ita enim incurua gibbi pars nō impediet. Excidit aūt maxime ad partē uersus costas. Correctiones uero facere oportet φ plurimū abducendo, & ut ne brachij caput cornicem contingat, sublimē circūducere ac inflectere, & nō in directū cogere, simul aūt cōtraria in utrāq; partē detrudere, & in sedē cōpellere. Cōtulerit etiam in his gibbi cubiti inuersio, modo in supinam, modo in pronam partē. Curatio uero ex figura est, ut summā manum paulo altiorē cubiti gibbo habeāt, brachium uero ad costas. Sic etiā appensi exceptio, & positio, & gestādi facilitas, & natura, & usus, in cōmuni sunt, si modo non male callus obducatur. Obducitur autē cito. Curatio fit linteis iuxta legē articularem, ita ut acuta eius pars insuper deligetur. Recrudescit aūt maxime cubiti gibbus febribus, doloribus, nausea & uomitu meracæ bilis, præsertim si retrorsum luxatus fuerit, ob torporē: deinde, si in anteriorē partem. Verū curatio eadē est. Repositio uero retrorsum luxati, ut extētum distēdamus: Signū aūt est, φ extēdere ipsum nō possunt, sicut in anteriorē partē luxati, φ inflectere nequeūt. Verū tūc durū quiddā inuolutū indere oportet, & circū hoc ab extēsione derepente inflectere. Disparationis aūt osiū signū est manifestū ex cōtactu, iuxta uenā quæ in brachio finditur. At uero callus cito his obducitur. Ex natiuitate aūt breuiora sunt ossa infra noxā, plurimū quæ proxima sunt, cubiti. deinde manus. postea digitorū. Verū brachiū & humerus robustiora fiūt, propter inuersionē. At altera manus propter opera adhuc fortior est. Imminutio uero carniū fit, si foras excidit, intrinsecus: Sin minus, in contrariū prout excidit. Cubiti uero gibbus si intrò, aut extra exciderit, extēsio fit in cōmuni figura cubiti ad brachiū. fasciā em̄ sub alam data, ipsam exceptā suspendere oportet: ad summū uero cubiti gibbū iuxta articulū pōdus appēdere, aut manibus deorsum cogere. Vbi uero articulus ultra eleuatus est, coaptationes manuū uolis fiūt, uelut etiā in manib. Deligatio quoq; in hac figura, & exceptio appēsi, & positio. At si in posteriorē excidit partē, statim extentū palmis dirigere ac coaptare oportet. Simul aūt in directione etiā alijs opus est. Si in anteriorē, circū linteū conuolutū iustę molis inflectēdo simul directionē facere oportet. Si uero in alterā partē inclinarit, in directiōe simul utraq; facere oportet. Verū curatiōi cōmunis est figura & deligatio. Possunt aūt et ex distētione omnia in cōmuni cōtingere. At uero repositiones aliæ ex supereleuatione reponūtur, aliæ ex extēsione, aliæ ex circūuolutione. Hæ uero ex figurarū excessibus, aut hàc aut illàc celeriter fiūt. Manus articulus aut intrò, aut extra luxatur, plerūq; uero intrò. Signa aūt facilia cognitu sunt. Si em̄ intrò luxatus est, digitos inflectere nō possunt. Si extra, extēdere nequeūt. Repositio fit, digitis supra mēsam positis, ut ab alijs atq; alijs in diuersum extēsio fiat, et id quod eminet aut uola, aut calcaneo retrudatur, et in anteriorē partē deorsum protrudatur. Inferne uero iuxta alterū os moles aliqua cōuoluta mollis supponatur, si supra eminet, manu prona locata: si infra, supina. Curatio uero linteis fit. Tota porrò manus, aut intrò, aut extra, aut hàc aut illàc luxatur. Maxime uero intrò. Quādoq; aūt & appēdix emota est. Quādoq; uero alterum os disparatū distat. His extēsio fortis faciēda est, et quod quidē eminet retrudatur, alterū uero contrà trudatur, duabus speciebus simul cōtingentibus, & retrorsum

ſum,& in obliquũ,aut manibus ſupra mēſam,aut calcaneo. Quæ uero recrude ſcunt ac deformia ſunt,tēpore ad uſum corroborãtur. Curatio fit linteis cũ manu & cubito.& ferulæ uſq; ad digitos ponũtur. At ferulis hæc deligata frequẽtius q̃ fracturas ſoluere oportet,& perfuſionẽ ampliorẽ adhibere.Ex natiuitate aũt manus breuior fit,& carnes imminuũtur maxime in contraria parte ei in qua luxatio facta eſt. At adulto iam oſſa manent. Digiti uero articulus luxatus facilis cognitu eſt.Repoſitio fit extendens in directũ,ita ut quod eminet os protrudatur,contrariũ uero cõtra trudatur.Curatio fit faſcijs ac linteis. Si uero nõ reponantur, forinſecus callo obducitur. At ſi ex natiuitate, aut dum adhuc creſcit homo, luxata fuerint oſſa, breuiora fiunt infra luxationẽ, & carnes imminuuntur cõtraria maxime parte ei in qua luxatio facta eſt.In adulto uero oſſa manent. Maxilla uero paucis iam perfecte luxata eſt. Os enim quod à ſuperiore maxilla prodit,cum eo oſſe ſubiugatũ eſt, quod ſub aurem annexũ eſt, quodq; capita infernæ maxillæ cõcludit, ac dirimit,quũ altero capite ſuperius ſit,altero inferius: & extremæ infernæ genæ partes ita ſe habẽt,ut altera ob longitudinẽ non facile acceſſum admittat:altera uero cornix eſt,& ſupra iugale os excedit: Simul aũt & ambarũ harum extremitatũ neruoſi tendines exiſtunt, ex quibus muſculi dependent,qui temporales ac manducatorij appellantur. Propterea autẽ appellantur,& propterea mouẽtur,eo quod hinc dependent.Nam in edendo,& in loquẽdo:& in reliquo oris uſu,ſuperna quidẽ maxilla quieſcit. Eſt enim capiti cõnexa,& non coarticulata.Inferna aũt maxilla mouetur.Coarticulata enim eſt à ſuperna maxilla,& à capite.Cur igitur in cõuulſionibus ac diſtentionibus hic articulus diſtentus primus de ſe ſignificationẽ præbeat: & cur plagæ tẽporales periculoſæ ſint,ac ſoporẽ inducant,alio libro referetur. Quòd uero nõ ualde luxetur,cauſæ hæ ſunt.Sed & hæc quoq; cauſa eſt,quòd nõ ualde tales ciborũ neceſsitates hominẽ apprehẽdunt,ut magis q̃ poteſt hiet. Exciderit aũt à nulla alia figura,q̃ ſi quis ualde hians maxillã in alterã partem diducat.Cõfert tamẽ ad hoc ut excidat,hoc ipſum. Quicũq; enim nerui,& quicũq; muſculi circa articulos ſunt,aut ab articulis,ex quibus colligantur,horum quicunq; in uſu ſæpe mouentur,hi etiã maxime ad extẽſiones remittunt, quemadmodum etiam pelles molliſsimæ multum remittunt. De quo igitur ſermo eſt, luxatur quidẽ & excedit maxilla raro:laxatur tamẽ ſæpe in hiatibus, uelut etiam aliæ muſculorum ac neruorũ immutationes hoc faciunt. Manifeſtum uero ex his maxime fit,ubi excidit. Prominet enim inferna maxilla in anteriorẽ partem,& in cõtrariam luxationi partem abducitur: & oſsis cornix circa supernã maxillam tumidior fit: & infernas maxillas difficulter cõmittunt. Quæ uero repoſitio his cõueniat, manifeſtũ eſt. Oportet enim aliquẽ uulnerati caput detinere, & alterũ infernã maxillam intrinſecus ac extrinſecus ad mentũ digitis apprehẽdere,et primũ maxillam aliquãdiu hàc atq; illàc manu abducere,et ipſum hominẽ iubere,ut maxillam laxã habeat,& ſimul adducat,ac q̃ maxime remittat. Deinde repẽte tribus figuris ſimul laxare oportet,diligenti in hoc animaduerſione habita. Nam & ex diſtortione ad naturã deducere oportet, & infernã maxillã retrorſum protrudere,ita ut ęger hęc ſequatur, & maxillas cõmittat,ac non hiet. Atq; hæc quidẽ repoſitio eſt, & neq; alijs figuris fieri poterit. Curatio uero breuis ſufficit. Spleniũ em̃ inceratũ apponitur,ac laxo deligamẽto deligatur,

tur. Securius aũt hęc aggreſsio perficitur, homine ſupino reclinato, et coriaceo puluinari plenisſime farcto capiti ſuppoſito, ut in ipſum innitens ꝙ minimum cedat. Inſuper autẽ & caput uulnerati aliquis detinere debet. Si uero ambæ maxillæ luxatæ fuerint, curatio quidẽ eadem eſt, uerũ hi os minus cõmittere poſſunt. Nam his genæ prominentiores ſunt, ſed indiſtortæ. Quòd uero diſtortæ nõ ſint, maxime cognoueris ex dentiũ tum ſupernorũ, tum infernorũ terminis è directo inter ſe correſpõdentibus. His cõfert ut ꝙ citisſime reponãtur. Repoſitionis aũt modus prius dictus eſt. Si uero nõ reponãtur, animæ periculũ imminet, præ febribus cõtinuis, et torpido ſopore. Soporiferi eñ hi muſculi ſunt, & dum alterãtur, & dum intendũtur præter naturã. Solét etiam aluus his biliosa, meraca, pauca egerere. Et ſi uomuerint, meraca uomũt. Hi igitur etiã moriũtur decima maxime die. At ſi fracta fuerit inferna maxilla, ſi quidẽ non omnino caulatim hoc cõtigerit, ſed cohæret adhuc os, confractum tamẽ fuerit, dirigere quidẽ os oportet digitis circa linguã obliquam ſubiectis, forinſecus uero cõtra niti, prout cõtulerit. Et ſi diſtorti fuerint dẽtes iuxta uulnus cõmoti, poſtꝙ os directũ fuerit, dẽtes inter ſe cõiugare oportet, nõ duos ſolũ, ſed etiã plures, atꝙ hoc maxime auro, ſin minus, lineo filo, donec os corroboretur. Poſtea cerato, et ſplenijs paucis, & linteis modicis deligare, nõ nimiũ firmis, ſed laxis. Nam hoc probe noſſe expedit, ꝙ deligatio per lintea, maxillæ fractæ parũ quidẽ contulerit, ſi recte fiat: magnopere uero lęſerit, ſi praue deligetur. Frequẽter aũt circa linguã explorare oportet, & multo tẽpore reniti ac digitis dirigere os cõfractum, optimũꝙ eſſet ſi hoc ſemper fieri poſſet, ſed fieri nequit. Si uero os penitus caulatim diffractũ fuerit, raro aũt hoc cõtingit: dirigere quidẽ os oportet uelut dictũ eſt. Vbi uero direxeris, dentes cõiugare, quemadmodũ antea dictũ eſt. Magnopere enim cõtulerit ad quietẽ, & adhuc magis ſi quis recte coniungat, & uelut oportet ſuturas cõſuat. At enim nõ facile eſt omnẽ chirurgiã ſcripto exquiſite prodere, ſed ex his quæ ſcripta ſunt, formã & imaginem concipere oportet. Poſtea corio opus eſt Carthaginẽſi, et ſi quidẽ iunior fuerit uulneratus, ſatis eſt ſquama inde detracta uti. Si uero adultior, ipſo corio: ita ut deſecta inde particula trium digitorũ latitudine, aut prout cõgrua fuerit, ſublita prius ègũmi maxilla, ita enim mitius fuerit, glutine agglutinetur ſumma ſui parte, ad diffractã maxillæ partẽ, digiti aut paulo ampliore diſtãtia à uulnere. Et hæc quidẽ particula ad infernã partẽ agglutinãda eſt, & habeat fiſſuram è directo mẽti, quo acutam eius partẽ circũcirca cõplectatur. Alterum autẽ eiuſmodi lorũ, aut paulo latius, ad ſupernã maxillæ partẽ agglutinare oportet, tãta à uulnere diſtãtia, quãta illa altera lori particula abfuit. Sit autẽ & hoc fiſſum, ut circũcirca aurẽ ambiat. Sint aũt hæc lora acuta, qua parte cõmittuntur, & ubi ipſorũ extremitates cõnectere ac colligare oportet. In agglutinatione uero, caro corij ad cutẽ uergat, Sic eñ magis agglutinatũ adhæreſcit. Poſtea extẽto hoc loro, magis aũt eo quod circa mentũ eſt ꝙ maxime, ne maxilla exacuatur, lora ipſa circa uerticẽ cõnectere oportet, & deinde linteo frontẽ deligare. & ſuperiniectũ quid eſſe oportet, uelut moris eſt, quo uincula quieta ſint ac firma. Decubitũ aũt faciat in ſanã maxillã, nõ maxillæ, ſed capiti innitens. Attenuandũ uero eſt corpus uſꝙ ad dies decẽ, deinde renutriẽdum nõ tarde. Si eñ primis diebus inflãmatio nõ acceſſerit, in uiginti diebus maxilla corroboratur. perfecte enim callo obducitur, quemadmodum

modum etiam alia ossa rara, si nõ corruptio infestarit. Verũ de corruptionibus omniũ ossium alia longa tractatio restat. Hæc extẽsio per agglutinamẽta fiens, mitis est, & prõpta ad moderationẽ faciendam, & ad multas ac multis locis faciendas directiones accõmodata. At medici nõ intelligentia æque ac manibus prompti, tum in alijs uulneribus, tum in maxillarũ fracturis tales existunt. Varijs enim modis, & bene & male, maxillam fractã deligant. Omnis enim deligatio maxillæ sic fractæ, ossa ad fracturã magis uergẽtia inclinat, q̃ ad naturã ducit. Si uero inferna maxilla circa cõnexionem ad mentũ diuulsa fuerit. Sola autẽ hæc cõnexio in inferna maxilla est, Verũ in superna multæ. Sed nõ uolo sermone longius aberrare. In alijs enim morborũ speciebus de his dicendũ est. Si igitur cõnexio ad mentũ disparata fuerit, ipsam coaptare cuiuslibet uiri est. Os enim quod eminet, ad internã partẽ digitis admotis detrudere oportet. Quod uero intrò uergit, ad externã partem digitis immissis reducere. Hæc tamen extensione distendendo facere oportet. Facilius enim sic ad naturam redibũt, q̃ si quis ossa inter se cõplicans cogere conetur. Vbi uero coaptata fuerint, cõiugare oportet dẽtes inter se hinc atq; illinc, uelut prius dictũ est. Curare uero cerato, & splenijs paucis ac linteis. Deligationẽ aũt breuem potius q̃ uariam hic locus maxime admittit. Nã ut æquilibris nõ est, prope tamen ad æquilibriũ accedit. At lintei obuolutionẽ facere oportet, si quidẽ dextra maxilla eminet, in dexteram. In dexterã enim fieri putatur, si dextra manus deligationi prȩit. Si uero altera maxilla eminuerit, aliter deligationẽ ducere oportet. et si quidẽ recte quis coaptationẽ adeptus fuerit, & uelut cõuenit quieuerit, cita curatio cõtinget, & dentes illæsi manẽt. Sin minus, diuturnior fiet curatio, & distortionẽ habebit. dentes aũt læsi & inutiles fiunt. Porrò si nasus fractus fuerit, fracturȩ modus nõ unus est. Verũ qui pulchris deligationibus gaudent citra intelligentiã, tum in alijs multis damnũ incurrũt, tum in fracturis circa nasum uel maxime. Ex deligationibus enim hæc maxime uaria est, & quæ plurimas ascias habeat, & interruptiones ac interceptiones cutis maxime uarias rhõbiformes. Sicut igitur dictũ est, qui nulla intelligẽtia præditi aggressionis studio tenẽtur, ultro se offerũt ad nasum fractũ deligandũ. Vna itaq; alteraq; die lætatur medicus, gaudet quoq; is qui deligatur. Deinde cito quidẽ is qui deligatur satiatur. Noxia enim & molesta est gestatio: satis aũt est medico ostẽtasse, q nasum uarie deligare nouit. facit aũt talis deligatio omnia cõtra q̃ cõuenit. Partim enim qui propter fracturã simi fiunt, si superne quis magis premat, simiores nimirũ fient. partim uero quibus nasus hàc aut illàc distorquetur, aut circa cartilaginẽ, aut superius, palàm est q neq; ipsis superne deligatio proderit, sed etiã magis lædet. Non enim ita cõgruit splenijs altera nasi pars, quanquã neq; hoc faciãt deligantes. Proxime uero deligatio resistere mihi uidetur, si iuxta mediũ nasum circa acutam partem, contusa caro ad os fuerit, aut etiã os parũ, & nõ multum contusum sit. Talibus enim nasus callo obducitur, & aliquanto asperior euadit. Sed tamen neq; his deligatio multo negotio opus habet, si modo etiam deligare oportet. Sufficit autem super contusionem splenium inceratum extendere. Postea uelut ex duobus initijs deligatio fit, ita semel linteum circumdandum est. Optima tamen curatio est, per farinam triticeam hornam, lotam, uiscosam, subactam, modicam, ita ut talia ex illa uelut cataplasmate integantur. Si igitur triticea farina

bona fuerit, & tractu facilis, ea ad omnia huiusmodi uti oportet. Si uero non facilis tractu sit, modicam mannam leuissime tritam, & aqua dilutam, cum farina subigere oportet, aut gummi parum, similiter ammiscere. Quibuscunq; igitur nasus fractus est, ut deorsum & in sinũ uergat, si quidem ex anteriore parte iuxta cartilaginem subsidat, fieri potest ut aliquid quod ipsum dirigat in nares indatur. Sin minus, omnia talia digitis in nares iniectis dirigere oportet, si id fieri datur. Sin minus, crassum specillum nõ in anteriorem narium partẽ digitis indere oportet, sed qua parte nasus subsidit: extrinsecus autẽ ab utraq; parte nasum apprehendere, simulq; cogere ac sursum ducere. Et si quidẽ ualde in anteriore parte fuerit fractura, fieri poterit ut aliquid intra nares indatur, uelut iam dictum est, nimirũ lintei rasura, aut aliud quid huiusmodi, linteo inuolutũ, aut potius in corio Carthaginensi consutum, ea figura quæ cõgruat loco cui incũbet. Si uero ulterius facta fuerit fractura, fieri nõ potest ut aliquid indatur. Si enim in anteriore parte molesta est gestatio, quomodo nõ sit in interiore? Primũ igitur & intrinsecus cõformando, & forinsecus nõ parcendo, ad pristinã naturam reducere ac dirigere oportet. Valde enim cõformatur nasus fractus, maxime quidem eadẽ die: sin minus, paulo postea. Verũ segniter agũt medici, & leuius q̃ cõuenit primũ contingũt. Inijcere enim manus hinc atq; illinc iuxta naturã nasi q̃ infime oportet, ex infernis sursum cogẽdo, et sic q̃ maxime erigere, unà cũ interna directione etiã extrinsecus dirigendo. Postea ad hęc nullus talis medicus est, si studiũ adhibere ac tolerare uult, uelut ipsius digiti indices. Hi em̃ maxime secũdum naturã sunt. Vtrũq; enim digitũ iniĳcere, eoq; totũ nasum firmare oportet, atq; ita in quiete habere, si quidẽ fieri posset, semper donec corroboretur: sin minus, plurimo tẽpore uelut dictum est. Quod si fieri nequeat, aut puer aut aliqua mulier hoc faciãt, Molles enim manus esse oportet. Sic enim q̃ optime nasus curari poterit, ubi nõ in obliquũ, sed ad infernã partem æqualiter subsidat. Ego igitur nullũ unq; nasum uidi, qui sic fractus dirigi nõ potuisset, si statim ita cogeretur priusq; callus obduceretur, si modo quis recte curare uelit. Verũ homines ut ne deformes fiant, multo quidẽ precio coemerint, studiũ aũt adhibere nõ sciunt, simulq; nõ tolerãt, si non dolore uexẽtur, aut mortẽ timeãt: quanq; breui tẽpore nasus callo obducatur. decẽ enim diebus corroboratur, si nõ corruptio insuper accedat. Quibuscũq; uero os in obliquũ frãgitur, curatio quidẽ eadẽ est. Verũ directionẽ non ęqualẽ utrinq; facere oportet, sed quod inclinatũ est, extrinsecus cogẽdo ad naturã cõpellere, & in nares facta cõtrectatione, ea quæ intrò repũt impigre dirigere, donec correcta fuerint: ita ut eius probe memineris, q̃ si nõ statim corrigãtur, fieri nõ possit ut nasus nõ distortus fiat. Postq; aũt ad naturã reduxeris, digitos plures aut unũ digitũ ad locũ admouere oportet, qua parte eminebat, atq; ita aut ipsum, aut aliũ quendã sustẽtare, donec uulnus corroboratũ fuerit. Sed & in narẽ paruũ digitũ immittere oportet, & aliàs atq; aliàs impellãdo ea quę inclinata sunt dirigere. At si quid inflãmationis his accedat, farina subacta uti oportet: & tamẽ incũbente etiã farina digitos similiter admouere opus est. Si uero iuxta cartilaginẽ in obliquũ fractus sit, necesse est summũ nasum distorqueri. Talibus igitur in summã narẽ aliquid quod dirigat ex relatis, aut quod his simile sit, indere oportet. Poterit aũt quis multa idonea inuenire, quę neq; odorẽ habeãt, neq; aliàs lenia sint. Ego uero quãdoq;

pulmo

pulmonis ouilli frustum desectũ indidi. Hoc enim forte obtingebat. Nam spõgiæ inditæ humiditates suscipiũt. Postea Carthaginẽsis corij squamam magni digiti latitudine, aut prout contulerit resectam, extrinsecus ad nasum inclinatũ agglutinare oportet, & deinde hoc corij lorũ prout contulerit extẽdere. Paulo tamen amplius extendere conuenit, quo erectus & absolute directus sit nasus. Lõgum aũt sit hoc lorũ, ut postea infra aurẽ abductũ circum caput obducatur, & licet quidem lori extremitatẽ ad frontem agglutinare, licet etiã longius ducere, & deinde capiti obductum deligare. Hic modus simul iustam directionẽ habet, & simul ad moderationẽ faciendam promptus est, ut si quis magis aut minus nasi inclinationẽ ad contrariũ facere uelit. Nam quibus in obliquum nasus frangitur, eos in reliquis uelut relatũ est curare oportet. Plurimis tamẽ insuper opus est, ut inclinationis in contrariũ gratia, lorum ad summũ nasum agglutinetur. Quibuscũq; uero cũ fractura etiam ulcera adsunt, eos ea propter turbari nõ oportet. Verum super ulcera ceratũ picatum imponere, aut ex emplastris aliquod cruentis uulneribus idoneũ. Facilia enim curatu talia sunt. Similiter etiam, si ossa discessura sunt. Primã directionẽ impigre facere oportet nihil omittendo, & directionẽ per digitos etiã postero tempore, ita ut laxius quidẽ admoueas, admoueas tamẽ. Ex omnibus enim corporis partibus nasus facilime conformari potest. Cæterũ lororũ agglutinatione ac in cõtrarium inclinatione uti omnino nihil prohibet, siue ulcera affuerint, siue inflãmatio. Nullam enim molestiam exhibent. At uero si auris fracta fuerit, deligationes omnes inimicę sunt. Neq; eñ ita laxã quis circũdare poterit. Si uero magis premat, maius malum operabitur. Nam & sana auris deligatione pressa, dolore, & pulsatione, & febre afficitur. Sed & cataplasmata pessima quidem omnino sunt quæ grauissima sunt. Verũ & alia pleraq; omnia mala sunt, & abscessus inducũt, & mucum ampliorẽ suggerunt, & deinde suppurationes noxias. His aũt fracta auris minime opus habet. Proximũ tamen locũ habet, si quid imponi debet, farina uiscosa, quã neq; ipsam grauem esse oportet. Cõtingere uero ꝙ minime cõducit. Bonum enim aliquãdo medicamentũ est, etiã nullũ adhibere medicamẽtum, & ad aures, et ad multa alia. Vellicationẽ insuper ac scalpturã uitare oportet. Corpus aũt attenuare, et magis in quo periculũ est ne auris suppuretur. melius est quoq; aluũ mollire. Si uero quis facile uomat, ex moderata aliqua purgatiõe uomitũ faciat. At si ad suppurationẽ deueniat, cito quidẽ aperire nõ oportet. multa eñ ex his quę suppurari uidẽtur, quãdoq; resorbẽtur, etiãsi nondũ quis ullũ cataplasma imposuit. Si uero quis aperire cogatur, celerrime quidẽ sana fit, si in ulteriorẽ partem perurat. Illud tamẽ certo scire expedit, ꝙ mutila fiet auris, & minor altera, si perusta fuerit. Si uero nõ in ulteriorẽ partẽ peruratur, tumidã partẽ nõ ualde parua sectione incidere oportet. Sub crassiore eñ cute pus reperitur ꝙ̃ quis putauerit. Verũ ut in summa dicã, alia quoq; omnia mucosa, & mucos faciẽtia, utpote quæ sunt uiscosa, ad contactũ sub digitis hàc atq; illàc cito dilabũtur: & propterea sub crassiore cute medici talia inueniũt, ꝙ̃ putarint. Nã et aliquas neruorũ cõtortiones, ganglia appellatas, quæ sanè laxę ac fluidæ sunt, mucosamq; carnẽ habẽt, multi aperiũt, humorẽ in talib. se inuẽturos esse putãtes. Medicus quidẽ igitur sentẽtia sua fallitur, uerũ rei huiusmodi nullũ ex apertione accedit detrimentũ. Qui uero aquosi loci sint, aut muco pleni: et in qualib. locis singula

si ape

ſi aperiantur mortẽ afferant,aut etiã alia detrimenta inducãt,de his in alio opere ſcribetur. Quum igitur inciderit quis aurem,ab omnibus quidẽ cataplaſmatis,et ab omni linamentorũ uſu abſtinere oportet. Curare aũt uel emplaſtro aliquo cruentis uulneribus idoneo,uel aliquo alio,quod neq; grauitatem,neq; dolorẽ inducat. Si enim cartilago denudari inceperit, & ſubſidentia purulenta aut mucoſa habuerit,moleſtum eſt. Fit aũt & hoc propter illas curationes. Cæterum omniũ eorũ quæ recruduerũt,peruſtio in ulteriorẽ partem ſufficientiſsima medela eſt. Verticula uero ſpinæ quibuſcũq; in gibbũ trahuntur ex morbis,pleraq; ut ſoluantur fieri nõ poteſt. Inſuperq; & quæ ſupra ſepti tranſuerſi iuncturam ac connexionẽ gibba fiunt. Quæ uero infra,eorũ aliqua ſoluunt uarices in cruribus fientes. Magis aũt hæ uarices quæ in uena iuxta poplitẽ fiunt, quibuſcũq; gibboſitas cõtigerit,eam ſoluunt. Fiunt autẽ & in uena circa inguina. Iam uero quibuſdam etiã dyſenteria diuturna ſoluit. Et quibus quidẽ gibba fit ſpina dum pueri ſunt,priuſquam corpus ad augmentũ plenum perfectũ fuerit,his corpus iuxta ſpinã coaugeri nõ ſolet. Sed crura quidẽ ac manus perficiuntur,illæ uero partes defectuoſiores fiunt. & quibus ſupra ſeptũ tranſuerſum gibboſitas eſt,his & coſtæ in amplitudinẽ augeri non ſolent,ſed in anteriorem partẽ: & pectus acutũ fit,ſed nõ latum: ipſiq; & difficulter ſpirant,& ſtridulam fauciũ aſperitatẽ habent. Nam uentriculi qui ſpiritũ ſuſcipiũt ac emittũt,minorem amplitudinẽ habent. Sed & iuxta magnũ uerticulũ ceruicem repãdam habere cogũtur,ut ne caput ipſis pronuũ ſit. Multã igitur anguſtiam faucibus exhibet etiã hoc os intro uergens. Nã & his qui natura recti ſunt,ſpirãdi difficultatem hoc os inducit,ſi intro uergat,donec repreſſum fuerit. Ob talem igitur figurã eiuſmodi homines eminẽtis gutturis,magis q̃ ſani apparẽt: & tuberculis circa pulmonem duris ac crudis plerũq; tales affecti ſunt. Nam & gibboſitatis occaſio,& diſtentio pleriſq; propter tales collectiones fit,cũ quibus uicini nerui cõmunionem habent. Quibus uero infra ſeptũ tranſuerſum gibboſitas eſt, horũ quibuſdam morbi rhenũ ac ueſicæ accedunt. Sed & abſceſſus ad ſuppurationem,& circa laterum mollitudines,& inguina diuturni ac ægre curabiles,& neutri horũ gibboſitates ſoluũt. Coxæ uero his magis excarnes fiũt,q̃ his quibus ſuperne gibboſitas cõtigit. Vniuerſa tamẽ ſpina his longior eſt q̃ ſuperne gibboſis. Pubes uero & barba tardior ac imperfectior. Sed & infecundiores hi ſunt q̃ ſuperne gibboſi. At uero quibus iam aucto corpore gibboſitas facta fuerit,his palàm præſentis tũc morbi iudicationẽ gibboſitas facit. per tẽpus tamẽ, aliquid ex ijſdem ſignificationẽ de ſe plus aut minus prębet,quemadmodũ etiã in pueris. Minus aũt maligne in totũ talia ſe habẽt. & multi ſanè iam facile ac ſano modo gibboſitatẽ ſuſtinuerũt,uſq; ad ſenectutẽ: et maxime hi quibus ad carnoſitatẽ ac pinguitudinẽ promotũ fuerit corpus. pauci tamẽ talium ſexaginta annos trãſgreſsi ſunt. pleriq; uero breuioris uitæ ſunt. Quibuſdã etiã in latus, aut hàc aut illàc,uerticula obliqua fiunt. Et omnia aut pleraq; talia, propter collectiones intra ſpinã fiunt. Quibuſdam unà cũ morbo etiam figuræ inſuper cõferunt,ad quas reclinari cõſueuerunt. Verũ de his in diuturnis pulmonis morbis dicitur. Illic enim de his quæ futura ſunt,pulcherrimæ prænotiones habentur. Porrò quibus ex caſu ſpina gibba fit,horũ ſanè pauca ſuperãtur, ita ut dirigi poſsint. Nam quæ in ſcala fiunt extenſiones, nihil direxerunt quod ego

ſciam

ſciam. Vtūtur enim ipſa maxime hi medici, qui multitudinis famam aucupantur. Apud tales enim hæc in admiratione ſunt, ſi aut pendentem, aut proijci aliquem aut quæ his ſimilia ſunt uideant, & hæc celebrāt ſemper, neq; ipſis curæ eſt quale quid eueniat ex hac aggreſsione, ſiue bonū id ſit, ſiue malū. Medici tamen qui talia ſtudio habent, quos ſanè ego noui, imperiti ſunt. Inuentū equidē uetus eſt, & laudo ſanè uehementer eum qui primus excogitauit & hoc machinamentū, & quoduis aliud ſecundum naturam inuentū. Nihil enim deſpero, ſi quis recte cōſtructum concutiat, fieri poſſe ut quædā dirigantur. Ipſe tamē omnia huiuſmodi hoc modo curare erubui, propterea quòd impoſtorum magis tales ſunt modi. Quibus igitur prope ceruicē gibboſitas fuerit, his uériſimile eſt has in caput extēſiones minus prodeſſe. paruum enim pondus habet caput, & ſummi humeri deorſum uergētes. Verū tales uériſimile eſt magis dirigi poſſe, ſi in pedes cōcutiantur. Ita enim maior propenſio ad huiuſmodi fieret. Quibus autē magis inferius gibboſitas eſt, hos par eſt ut magis in caput concutiantur. Si quis igitur concutere uolet, recte ſanè hoc modo præparare poterit. Scalam coriaceis aut laneis puluinaribus inſternere oportet probe alligatis, paulo amplius & in longitudinē, & in utranq; partem, q̄ quantū corpus hominis occupārit. Deinde hominē ſupinum ſupra ſcalam reclinare, et poſtea pedes quidem alligare iuxta malleolos ad ſcalam nō diſparatos, uinculo quidē ſatis ualido, uerum molli, alligare uero etiā oportet infra & ſupra utrūq; genu, itemq; circa coxas. Circa laterum autē mollitudinē, & circa pectus, laxas faſcias circūdare, ita ut ne impediant cōcuſsionem. Manus uero ad coſtas extētas, ad corpus applicare, & non ad ſcalam. Vbi uero hæc præparaueris, ſcalam ita ad turrim aliquā altam, aut ad domus lacunar attrahere oportet. Locus aūt in quo concuſsionē facis, renitens ſit. Eos uero qui extendūt probe doctos eſſe cōuenit, quo æqualiter, & probe, & ex æquilibrio, ac derepēte demittant, ut neq; ſcala in alterā partem repens ad terram deueniat, neq; ipſi pronui ſint. Quòd ſi tamen à turri, aut malo defixo carcheſiū habēte, quis demittat, adhuc melius præparabit, ita ut ex trochlea aut aſello laxatis inſtrumentis ac funibus demiſsio fiat. Verū iniucundum eſt de his longius uerba facere: attamen ex his ſtructuris maxime quis cōcuti poterit. Si uero ualde ſuperne fuerit gibboſitas, & cōcutere ſit opus, omnino in pedes id faciendū eſt, uelut dictum eſt. Ita enim maior propēſio ad hæc cōtingit. Et firmare quidē oportet iuxta pectus ad ſcalam fortiter deligādo, iuxta ceruicem uero faſcia q̄ laxiſsima, directionis ſaltē gratia. Sed & ipſum caput iuxta frontē ad ſcalam alligare oportet, manus autē porrectas ad corpus alligare, nō ad ſcalam. Reliquū uero corpus indeligatū eſſe oportet, niſi quantū ſatis eſt directionis gratia, alia atq; alia laxa faſcia circūdatum eſſe. Verū conſiderādum eſt ne concuſsionē impediant hæc uincula. Crura uero ad ſcalam quidem ne deligentur, ſed inter ſe, ita ut ſecundū ſpinam in directū uergant. Atq; hæc quidē hoc modo facienda ſunt, ſi omnino opus fuerit in ſcala concuſsionē fieri. Turpe tamen eſt & in omni arte, & nō minime in medicina, multā turbam, & multam oſtentationem, & multū rumorem cōcitare, & deinde nullam utilitatē afferre. Oportet aūt primum ſpinæ naturam qualis eſt cognoſcere. ad multos enim morbos ea opus fuerit. Nam qua parte ad uentrem uergit, uerticula intus inter ſe paria ſunt, & inter ſe ligata uinculo mucoſo ac neruoſo de cartilaginib.

exorto usq; ad medullã. Alij uero nerui neruosi perpetui annexi, hinc atq; illinc iuxta ipsa porriguntur. Verũ uenarum & arteriarũ cõmunitates, in alio sermone declarabũtur, quot & quales sint, & unde proficiscãtur, & in qualibus qualia possint. Itemq; quibus inuolucris ipsa medulla intecta sit, & unde profectis, & ubi desinẽtibus, & quibus cũ communionẽ habentibus, & qualia potentib. At in ulteriore parte in articulis uerticula inter se cardinis in modum cõserta sunt. Nerui uero cõmunes iuxta omnia, & in externis, & in internis partibus porrigũtur. Et processus ossis ad externã partem, ab omnibus uerticulis unus de unoquoq;, tum à maioribus, tũ à minoribus. In his aũt processibus cartilaginum appẽdices, et ex illis neruorũ progerminatio, cognata ac cõsimilis extremis neruis. Costæ uero annexæ sunt, ad internã partem magis q̃ ad externã capitibus uergentes: ad unũquodq; aũt uerticulũ adarticulatæ sunt. Curuissimę aũt sunt hominis costæ obtorto modo. Intermediã uero partẽ costarum & ossiũ de uerticulis procedentiũ, explent utrinq; musculi, à ceruice initio sumpto, usq; ad septi trãsuersi annexionẽ. Ipsa aũt spina secundũ longitudinem rectobliqua est, à sacro quidẽ osse usq; ad magnũ uerticulũ, iuxta quod crurũ annexio depẽdet, gibbosa est. Nam & uesica, & genituræ, & intestini recti laxa pars, in hac parte cõstituta sunt. Inde uero usq; ad septi annexionẽ, in directũ repanda est, & musculos ad nates habet solus hic locus, ex internis partibus, quos lũbarios uocãt. Ab hac aũt parte usq; ad magnũ uerticulũ, quod supra supernas humeri partes est, è directo gibbosa est, imò magis esse uidetur q̃ est. Nam spina media sui parte, altissimas ossium propagines habet; hinc autem atq; illinc, minores. Ipse uero ceruicis articulus repãdus est. Quibuscũq; igitur gibbositates iuxta uerticula fiunt, his expulsio magna à cõnexione abrupta, unius aut pluriũ uerticulorũ, non ita multis, sed paucis cõtingit. Neq; enim talia uulnera fieri facile est, neq; ad externam partem expelli facile est, si nõ ex anteriorę parte, forti aliqua re per uentrẽ quis uulneratus fuerit: Sic aũt utiq; perierit: aut nisi quis ex alto loco delapsus, coxis aut humeris impegerit. Sed & hic utiq; morietur, etiãsi statim nõ intereat. At ex posteriore parte ad internam, huiusmodi expulsionẽ fieri nõ est procliue, si nõ in immẽsum graue aliquod onus irruat. Nam ex ossibus quæ foras enata sunt, unũquodq; eiusmodi est, ut prius ipsum frangatur, q̃ magnam intro inclinationẽ faciat, ita ut & ligamẽta, & articulos inter se alternatos ac articulatos uiolet. Præterea & spinalis medulla affligeretur, si ex modico loco inflexionẽ haberet, ubi uerticulũ tali expulsiõe exiluisset: & uerticulũ quod exiluisset, spinalem medullã utiq; premeret, si non etiam abrũperet: At ea pressa ac intercepta, multarũ & magnarũ & nobiliũ partiũ torporẽ induceret. Quare neq; curæ foret medico, quomodo uerticulũ dirigat ac coaptet, quũ multa & uiolenta alia mala adsint. Itaq; si tale cõtingat, palàm est q; neq; concutiendo, neq; alioquodã modo, reponi possit, nisi quis dissecto homine, & manu in uentrẽ iniecta inquisitionẽ faciat, & ex interna parte ad externã manu retrudat. atq; hęc in mortuo quidẽ fieri possent, in uiuo aũt nõ ita. Cur igitur hęc scribo? Quia sunt quidã qui putãt se curasse homines, quibus intro exciderint uerticula articulos penitus trãsgressa: & sanè facilimã hãc distortionẽ esse, ut quis inde cõualescat, aliqui cẽsent, eãq; nulla repositione opus habere, sed sua sponte talia sanescere. Ignari aũt multi sunt, & lucro hoc habẽt quod ignorãt. Persuadent enim alios.

Verum

Verum falluntur hi hac de causa. Spinā quæ in spina ipsa eminet, uerticula ipsa esse putant, quia unūquodq; ex his ossibus ad contactū rotundū apparet, ignorātes q hæc ossa sunt ea quæ à uerticulis enata sunt, de quibus paulo ante dixi. At uerticula lōge magis in anteriorē partē absunt. Angustissimū enim uētrem ex omnibus animalibus homo habet, quantū ad magnitudinē attinet, à posteriore ad anteriorē partē, insuperq; etiā iuxta pectus. Quū igitur horū superemi nentiū ossium aliquod uehemēter fractū fuerit, siue unū, siue plura, ea parte humilior locus redditur, q̃ hinc atq; illinc: et propterea decipiūtur putantes uerticula intro abijsse. Decipiunt aūt insuper ipsos etiā figuræ uulneratorū. Si enim inclinare se conātur, dolent: quū ea parte qua uulnerati sunt, cutis sit circūtenta: & simul ossa fracta ita magis corpus affligūt. Si uero in repandū recuruantur, melius habent. Nā & cutis iuxta uulnus laxior fit, et ossa minus affligūt. Sed & si quis ipsos contingat, ea parte repādi cedūt, & locus uacuus ac mollis hac parte ad cōtactum apparet. Hæc omnia relata insuper medicos decipiūt. Verum tales cito sani & illæsi sua sponte fiunt. Cito enim omnia eiusmodi ossa quæ laxa sunt, callo obducūtur. Obliquatur igitur spina etiam sanis iuxta multos modos. Nam & in natura, & in usu ita se habet. Sed & præ senectute, ac dolorib. Nam hæc colligādi uim habēt. At gibbositates ex casibus cōtingentes plerūq; fiūt, si aut in costas innitatur ac impingat, aut in humeros cadat. Necesse est em̃ foris apparere in gibbositate unū aliquod altissimū uerticulum, minus uero ea quæ sunt hinc atq; illinc. Non igitur prosilit multū ab alijs, sed parū, quū singula aceruatim cōcedant. Propter hoc igitur etiā spinalis medulla eiusmodi distortiones facile fert, eo q circularis ipsi distortio cōtingit, nō angularis. Oportet autem fabricā instrumēti coactorij huiusmodi cōstruere. Licet equidē lignū robustū & latum, incisurā oblōgam habēs, defodere. Licet etiā pro ligno, in pariete incisuram oblōgam facere, quæ aut cubiti altitudine, aut prout cōgruum fuerit, à pauimento extet. Postea colūnam querneā, quadrangularē, obliquā ad parietē adijcere oportet, tāto spacio in medio relicto, ut aliquis pertransire possit, si forte opus sit. Et super colūnam quidem, aut tunicas, aut aliud quid molle, quod tamē non multū cedat, insternere oportet, homini uero fomētum adhibere, Si uero admittat, ipsum etiā lauare. Deinde pronū extentum reclinare. & manus ipsius secūdum naturā extentas ad corpus alligare. Postea uero loro molli satis lato ac longo, ex duobus perpetuis inter se aduersarijs loris constante, ex media ipsius parte, iuxta mediū pectus q̃ proxime sub alas, bis circūdare oportet: & quod superest de loris utrisq; iuxta alā circū humeros obuoluatur, & initia ipsorū ad lignum quoddā pistilloforme alligētur, ita ut cōgruant secundum lōgitudinē subiectæ colūnæ, ad quā lignū illud pistilloforme apponere, & renitēdo extensionē facere oportet. Tali uero quodā alio uinculo & supra genua, & supra calcanea alligato, initia itē ad eiusmodi lignū alligare oportet. Postea aūt alio loro lato ac molli & robusto fasciæ formā habente, longitudineq; ac latitudinem sufficientē, partem inter coxas & lūbos, q̃ proxime ad coxas, circūcirca fortiter deligare, atq; ita tum huius lori, tum aliorū duorū capita, ad lignū à pedibus extās alligare. & postea in hac figura hinc atq; illinc, æqua simul inclinatione, simulq; in directū extensionē facere. Nullū enim magnū malum talis extensio induxerit, si cōmode præparata fuerit, nisi quis de industria se extēden-

dum exhibeat. At medicus, siue alius quisquã fortis & nõ imperitus, imposita manus uola supra gibbũ, & altera manu insuper alteri superimposita, deorsum cogat, animaduersione habita an in directum deorsum cogere oporteat, siue ad caput, siue ad coxas. Atq; hæc coactio maxime innoxia est. Sed & si quis inside at super gibbũ, & attollendo se dum ille distenditur incutiat, innoxiũ est. Neq; quicquã prohibet pede inscendere ac gestari supra gibbũ, atq; ita sensim incutere. Ad hoc aũt moderate faciendũ idoneus quis fuerit ex his qui in palestra adsueti sunt. Efficacissima tamẽ coactio est, si aut paries incisurã habeat, aut lignũ defossum infra spinæ altitudinẽ incisum sit, quantũ moderate habere uideatur, ita ut tabula tiliacea, aut cuiusdam alterius ligni, nõ tenuis, incisuræ indatur, & postea linteũ quoddã multiplex, aut paruũ quoddam coriaceũ puluinar, super gibbũ imponatur. Quàm paucissima tamẽ imposita esse cõducit, cauendi saltẽ gratia, ut ne tabula præ duricie dolorẽ aliquem importune inducat. Sit aũt gibbositas è directo maxime incisuræ in pariete, quo qua parte maxime extat, ea q̃ maxime tabula imposita premat. Vbi uero imposita fuerit, aliquis extremã tabulæ partẽ deprimat, aut duo hoc faciant, si unus nõ suffecerit. alij uero corpus secundũ longitudinẽ uelut dictum est extẽdant, partim hinc, partim illinc cõstituti. Potest etiam asellis extensio fieri, aut iuxta lignũ defossis, aut in ipso ligno asellorũ postibus cõstructis, siue erectos uelis utrinq; paululũ supereminentes, siue hinc atq; illinc iuxta ligni uerticẽ. Hæ coactiones moderationẽ admittunt, ut & uehemẽtissime, & moderate fieri possint. Talem aũt uim habẽt, ut si quis etiam ad perniciem tales necessitates adhibere uelit, & nõ ad curationem, tunc quoq; multũ possint. Nam si quis secundũ longitudinẽ hinc atq; illinc saltẽ sic extendat, & nullã aliam necessitatẽ addat, tamen sic etiã extensionem facere poterit. Sed & si nõ extendat, & tabula solum ita quis utatur, etiam sic sufficienter deorsum cogere poterit. Bonæ aũt sunt huiusmodi uiolentiæ, quibus & uehemẽtioribus & debilioribus uti licet, usu ipsorũ prout quisq; uult moderato. Et sanè etiam secundũ naturam coactionẽ faciunt. Nam ea quæ extant, ad locum suũ redire cogit depressio. Quæ uero præter naturã coiuerunt, ea extendũt extensiones secũdum naturã. Proinde neq; meliores his necessitates ego habeo, neq; iustiores. Rectitudo enim extẽsionis iuxta ipsam spinam, inferne & iuxta os sacrũ appellatum, nullã ansam habet: superne uero iuxta ceruicẽ & caput, habet quidẽ ansam, sed in speciẽ indecora est: & si hac parte extẽsio fiat redũdans, etiã alias læsiones inducere poterit. Experimentũ autẽ aliquando feci, ut homine supino extẽto, utrem nõ inflatum sub gibbũ subderem, & postea folle ex officina fabri in subiectũ utrem immisso inflarem. Verũ res mihi nõ successit. Quũ enim bene extẽderem hominẽ, uincebatur uter, & non poterat flatus aliquã coactionẽ facere. Sed & aliàs hęc res prõpta erat ad dilapsionẽ, nimirũ quũ in idem & hominis gibbositas, & utris pleni incurua turgiditas cogãtur. Quũ aũt rursus nõ ualde extẽderem hominẽ, uter quidem præ flatu incuruus turgebat, homo uero omnino magis q̃ conducebat repandus fiebat. Scripsi aũt hoc de industria. Pulchrũ enim est etiã ea discere quæ in experimentũ assumpta successu caruerũt, & cur successum nõ habuerũt. Quibuscunq; porrò uerticula intro obliquãtur, aut ex casu, aut graui aliqua re illapsa, his nullũ quidem uerticulũ extat plerũq; ita multũ ab alijs. Si uero extiterit multũ, aut unũ aut plura,

mortem

mortẽ inducũt,uelut etiã antea dictũ est. Circularis etiã hæc, & nõ angularis emotio existit. Vrinæ igitur talibus magis supprimũtur,itemq; alui egestio, quàm his qui extra gibbosi fiũt: & pedes ac tota crura magis perfrigerãtur, et lethalia sunt hæc magis quàm illa quæ dixi. Sed & si superstites euadũt hi,magis profluam urinam habent,& cruribus impotẽtiores ac torpidiores fiunt. Si uero etiam in superna parte magis repandi fiant,totius corporis impotentia ac torpor accedit. Atq; ego sanè nullam machinã habeo,per quam talia in idem restitui pòsint,si nõ alicui concussio per scalam opẽ tulerit,aut etiã alia quædam eiusmodi curatio aut extẽsio,qualis est ea quæ paulo antea relata est. At coactionem unà cum extẽsione nullã habeo,quæ sanè fieri ita posset,uelut in gibbo tabula coactionẽ faciebat. Quomodo enim quis ab anteriore parte per uẽtrem coactionẽ facere possit? Neq; enim fieri hoc potest. Sed neq; tusses,neq; sternutationes ullã uim habent,ut extẽsioni auxiliari pòsint. Nec uero flatus immissio in uentrẽ quicquã efficere poterit. Quin & si magnæ cucurbitę affigãtur,attractionis nimirũ gratia uerticulorũ intro repentiũ, magno hoc mẽtis errore cõtingit. Propellũt enim magis quàm attrahũt,& neq; hoc animaduertũt hi qui ipsas affigũt. Quanto enim magis ipsas quis adigit,tãto magis repandi fiũt hi quibus affigũtur, cute simul sursum coacta. Possem aũt & alios cõcussionum modos, quàm hi sunt quos antea retuli,exponere,quos sanè affectioni magis cõuenire quis putare pòsit, uerũ non ualde ipsis fidem habeo,& propterea non scribo. In summa igitur de his quæ relata sunt,ita aceruatim cõstituere oportet,quòd ea quidem quæ in repandum emota sunt,lethalia sunt ac noxia: quæ uero in gibbũ,innoxia in totum, quantũ ad mortẽ,& urinæ suppressionẽ ac torporẽ attinet. Nõ enim riuos qui sunt in uẽtre gibbositas ad externã partem intẽdit, neq; fluidos esse prohibet. Repanditas uero ambo hæc facit,et ad alia multa hæc accedũt. Nam multo plures & cruribus & manibus impotẽtes fiunt,& corpore torpescũt, & urinæ his supprimũtur,quibus gibbositas quidẽ neq; extra neq; intrò extiterit,uerũ in rectitudinem spinæ uehemẽter cõcussi fuerint. Quibus uero gibbositas extat,hi minus talia perpetiũtur. Multa uero etiã alia in medicina quis uidere poterit,ex quibus ea quidẽ quæ fortia sunt,innoxia sunt per se totã morbi iudicationẽ inducẽtia: quæ uero debiliora,noxia,ita ut & diuturnos morbos progenerẽt, & cum reliquo corpore ampliorem cõmunionem habeant. Nam et costarũ fractura eiusmodi quid perpetitur. Quibus enĩ fracta fuerit costa una, aut plures, uelũt plurimis frãgitur,ita ut ossa ad internã partem non uergant,neq; denudata sint,ex his pauci iam febricitarũt. Sed neq; sanguinẽ multi iam expuerũt, neq; suppurati multi fiunt,neq; curatione medicamentorũ ex illitis linamẽtis opus habent,neq; ossiũ corruptiones accedũt,& uictus uulgaris sufficit. Si enim febris cõtinua ipsos nõ corripuerit,etiam uasa per ediã his uacua fieri deterius est,quàm si nõ uacua fiant. Maiorẽ item dolorẽ ac febrem & tussim inducit. Moderata enim uentris repletio,costarũ fit directio. Verũ uacuatio pendentes costas facit,& hæc dependentia dolorẽ inducit. Extrinsecus aũt uulgaris deligatio talibus sufficit,ita ut cerato,et splenijs,et linteis,plana deligatio placide firmetur, aut etiam laneũ quiddã insuper imponatur. Corroboratur aũt costa diebus uiginti. Celeriter enim his òsibus calli obducũtur. At cõtusa circa costas carne, aut ex plaga,aut ex casu, aut renisu, aut alio quopiã eiusmodi,multi iam multũ

sanguinem spuerunt. Riui enim in molli ad unamquanque costam extenta parte, & nerui, à principalissimis in corpore partibus progressus habent. Multi itaque iam tussiculosi, & tuberculosi, ac suppurati facti sunt, & linamētis opus habuerunt, & costa ipsis corruptionem sensit. Sed & quibus nihil tale accessit, carne circa costas contusa: tardius tamē dolor in ipsis sedatur, quàm in his quibus costa fracta fuerit: & in talibus uulneribus locus dolorum recidiuas magis habet. Proinde aliqui tales noxas magis contemnunt, si costa ipsis fracta fuerit. Quin & curatione exactiore tales indigent, si modo sapiant. Victum enim contractum esse cōducit, & corpore quàm maxime quiescere, et à uenere abstinere, e dulijsque pinguibus, & fauces exasperātibus, ac fortibus omnibus: Venamque in cubiti flexura secare, & quàm maxime silere. Deligare uero locum contusum conducit splenijs nō multiplicibus, sed multis & multo latioribus tota contusione, & cerato sublinere, & linteis latis cum fascijs latis ac mollibus deligare, & moderate firmare, ut deligatus nō ualde se compressum esse dicat, neque rursus laxum. Initium autem sumere debet qui deligat in ipsa contusione, atque isthic maxime firmare. faciēda uero est deligatio uelut à duobus initijs, deligandumque ut ne circumflua sit cutis circa costas, sed æquilibris. Deligādum autem aut singulis aut alternis diebus. Pręstat autem & aluum mollire leui aliquo medicamento, cibi saltem euacuandi gratia: & ad decem quidem dies attenuare. Postea uero corpus renutrire ac tenerum facere. Quandiu uero attenuas, deligatione magis firmata utendū est. Quum autem ad teneritudinem deducis, laxiore. Et si quidem sanguinem ab initio expuerit, quadraginta dierum curationem ac deligationē facere oportet. Si uero sanguinem non spuat, sufficit uiginti diebus utplurimum curatio. Verum ex robore uulneris tempora coniectare oportet. Qui porrò tales contusiones neglexerint, etiamsi aliud nihil maioris mali ipsis contingat, tamen locus contusus mucosiorem carnem habet, quàm antea habebat. Vbi uero tale quippiam relinquitur, & curatione non probe exprimitur, deterius quidem est si iuxta ipsum os mucositas relicta fuerit. Neque enim caro amplius similiter os contingit, & os ipsum morbosius redditur, & corruptiones ossis diuturnæ, multis iam ex huiusmodi occasiōibus factæ sunt. Sed & si iuxta os non fuerit, uerum ipsa caro mucosa sit: attamen etiam sic recidiuæ, ac dolores, aliàs atque aliàs fiunt, si quis forte corpore ægrotauerit. Quapropter deligatione uti oportet bona, simulque multum conueniente, quo ad ea humoris effusio, quæ in cōtusione facta est, resiccetur ac resorbeatur, locus autem carne sana augeatur, & ossis quoque caro augescat. At quibus ex neglectu uetustatem contraxerit, ita ut locus sit dolorosus, & caro submucosa, his ustio medela optima est. Et si quidem ipsa caro mucosa fuerit, usque ad os urere oportet, non tamē ut os percalescat. Si uero inter costas mucositas fuerit, ne sic quidem in superficie urere oportet, cauere tamen ne in ulteriorem partem peruras. Si uero ad os ipsum contusio esse uideatur, & sit adhuc recens, & nondum os corruptionem sentiat: si quidem parua admodū fuerit, sic urere oportet ueluti dictum est. Si uero oblonga fuerit iuxta os contusionis eleuatio, plures crustas incutere oportet. Cæterum de corruptione costæ, unà cum eorum qui linamentis opus habent curatione, dicetur. Si uero femoris articulus ex coxa exciderit. Excidit autem iuxta quatuor modos, intrò quidem sæpe, foras

ras autem præ aliis sæpe. Verum in posteriorem ac anteriorem partem excidit quidem, sed raro. Quibus igitur intrò excesserit, his longius apparet crus, si ad alterum comparetur, atque hoc merito, propter duas causas. Nam os quod à coxa procedit, & sursum ad pectinem fertur, fundamentũ fit capitis femoris, & articuli ceruix in acetabulo uehitur: & nates forinsecus cauæ apparent, utpote quum intrò cesserit femoris caput. Et rursum summa femoris pars iuxta genu, extra repere cogitur, Tibia item, & pes, eodem modo. Quum igitur foras repat pes, medici ob imperitiam, sanum pedem ad hunc adhibent, & non hunc ad sanum: & propterea multo longius læsum crus apparet quàm sanum. Multis autem etiam aliis locis talia sinistram intelligentiam habent. Nec uero flectere iuxta inguen similiter ut sanum possunt. Sed & si femoris caput in interfœmineo contingatur, palàm extuberare cõperitur. Signa igitur hæc sunt, in his quibus femur intrò excidit. Quibus igitur articulus elapsus non fuerit repositus, sed aut frustra tẽtatus est, aut neglectus, his & ambulatio per cruris circum uolutionem, uelut in bobus fit, & plurima uexatio ipsis in sano crure contingit: & coguntur iuxta lateris mollitudinem, aut iuxta elapsum articulum, mutili ac obliqui esse. Iuxta sanum uero crus, nates ad externam partem rotundæ esse coguntur. Si quis enim sani cruris pede extra ambularet, protruderet utique reliquum corpus, ut ad læsum crus ueheretur. Læsum autem uehere hoc non poterit: quomodo enim posset? Cogitur igitur sic sani cruris pede intro ambulare, & non extra. Ita enim maxime uehit sanum crus, & suam ipsius, & læsi cruris, partem corporis utrisque incumbentem. Quum autem iuxta lateris mollitudinem, ac iuxta articulum cauentur, parui apparent, & baculo inniti coguntur à latere iuxta sanum crus. Hac enim parte fulcimento opus habent. Ad hanc enim & nates repunt, & in hac corporis pondus uehitur. Coguntur item se inclinare. Manum enim quæ est à parte cruris læsi, ad obliquum femur firmare coguntur. Non enim potest læsum crus uehere corpus, in crurum permutatione, si non detineatur dum ad terram premitur. In his igitur figuris esse coguntur hi quibus intrò elapsus, non fuerit repositus articulus, homine non præmeditante ut quàm facilime sit figuratus. Sed ipsa hæc calamitas ex præsentibus ea quæ facilima sunt eligere docet. Nam & qui ulcus habent in pede aut tibia, non omnes crure ualde ingredi possunt. & infantes sic iter faciunt, extra enim ingrediuntur læso crure. Et duplex lucrum consequuntur. Duplici enim opus habent. Nam & corpus non similiter uehitur in eo crure quod extra ingreditur, sicut in eo quod intrò. Non enim secundum rectitudinem ipsi incumbit pondus, sed multo magis ei quòd subingreditur. Ipsi enim è directo incumbit pondus, tum in ipsa ambulatione, tum in crurum permutatione. In hac enim figura sanum crus celerrime supponere poterit, si eo quod læsum est, exterius: sano interius ingrediatur. Verum de quo nunc sermo est, Bonum est ut corpus ipsum sibiipsi facilimas figuras inueniat. Quibus igitur nõdum perfectis ad augmentũ, elapsus articulus non fuerit repositus, his femur decurtatur, & tibia, & pes. Neque enim ossa similiter in longitudinem augescunt, sed breuiora fiunt. Maxime autem femoris. Excarne item & emusculatum, ac effœminatum & tenuius totum fit crus, simul quidem propter priuationem loci articuli, simul autem quòd eo uti non possunt, eo quòd secundum

naturã situs nõ est. Vsus enim aliquis liberat ab effœminatione, liberat etiã ali-
quantũ ab intercepto in longitudinẽ augmento. Maxime igitur lædũtur hi qui
bus dũ in uẽtre sunt, hic articulus fuerit luxatus. Secundo loco hi quibus ualde
infantibus idem cõtigit. Minime uero hi qui perfecti sunt. Qualis igitur ambu
latio perfectis cõtingat, dictum est. Quibus uero dum infantes sunt calamitas
hæc incidit, pleriqꝫ ad corporis directionẽ tardi sunt, immo male ad sanũ crus
deuoluũtur, manu quæ est ad sanũ crus, ad terrã se fulciẽtes. Sed & ex perfectæ
ætatis hominibus quidã, quibus hæc calamitas cõtigit, ad ambulationẽ rectam
cũctantur. Quicũqꝫ uero infantes hac calamitate presi, recte educati fuerint, sa
no quidẽ crure in rectũ utuntur, uerũ sub alam secundũ sanum crus scipionem
ferũt, aliqui etiã sub utrãqꝫ alam. Crus aũt læsum eleuatũ habent, & tanto meli-
us habent, quanto breuius ipsius læsum crus fuerit. Sanum autẽ crus nihilo mi
nus ipsis robustum est, ꝙ si ambo sana essent. Effœminantur tamẽ omni-
bus talibus carnes cruris, & plerũqꝫ hoc magis perpetiũtur hæ quæ sunt ab ex
terna parte, quàm quæ ab interna. Cæterũ quidã fabulantur Amazonides ma-
sculam suã sobolem statim dum infantes sunt luxare, alias circa genua, alias cir-
ca coxas, quo nimirũ claudi fiãt, & masculũ genus fœmineo insidias nõ struat.
Vtuntur itaqꝫ his pro opificibus, ad coriaria, aut fabrilia, aut alia sedẽtaria ope-
ra. An equidẽ uera hæc sint, ego nõ noui: quòd aũt tales fiant, scio, si quis ipsos
statim dum infantes sunt luxet. Iuxta coxas igitur magna differentia est, an ex-
tra, aut intro fiat luxatio. Iuxta genua uero, differẽtia quidem aliqua est, sed mi-
nor. Modus aũt utriusqꝫ claudicationis proprius est. Decurtantur enim magis
hi quibus extra luxatio facta est. Recti aũt minus stant, quibus intro luxatio cõ
tigit. Eodem modo etiã si iuxta malleolũ luxatio fiat, si quidem ad externã par-
tem id cõtingat, mutili quidẽ fiunt, uerum stare possunt. Si uero ad internã, ual
gi quidem fiunt, minus aũt stare possunt. At uero coauctio osium talis fit.
Quibus quidẽ circa malleolum tibiæ os excesit, his pedis quidẽ ossa minime
coaugescũt. hæc enim proxime ad uulnus sunt. Verũ tibiæ ossa augentur qui-
dem non multo defectuosius, carnes tamen minuũtur. Quibus uero iuxta mal
leolum mãserit articulus secundũ naturam, iuxta genu autẽ excesserit, his tibiæ
os similiter coaugescere nõ solet, sed breuius fit. Hoc enim proxime ad uulnus
est. Pedis aũt ossa minuuntur quidem, sed nõ similiter, uelut paulo ante dictum
est, quia articulus circa pedẽ saluus est. Si uero ipso etiã uti possent, uelut muti-
lo, minus adhuc pedis ossa his minuerentur. At quibus circa coxã luxatio con
tingit, his femoris os nõ similiter coaugescere solet: Hoc enim proxime ad uul-
nus est: sed breuius sano fit. Tibiæ tamẽ ossa nõ similiter his augmẽto destituũ-
tur, neqꝫ ossa pedis. atqꝫ hoc ea de causa, ꝙ femoris articulus qui ad tibiã est, &
tibiæ articulus qui ad pedẽ est, in sua natura manet. Carnes tamẽ minuũtur his
totius cruris. Si uero uti crure possent, adhuc magis ossa augerẽtur, uelut etiam
prius dictũ est, excepto femore, & minus excarnes essent. Multo tamen minus
carnosi q̃ hi qui sunt essent. Argumẽto aũt ꝙ talia ita se habẽt, hoc est. Quicũqꝫ
enim brachio elapso, mustellæ cubito præditi sunt, paruũqꝫ ac macilentũ bra-
chiũ habent, aut ex natiuitate, aut etiã dũ augescũt, priusq̃ perfecti euadãt, gale-
ancones appellati, hi os quidem brachij breue habent, cubitũ aũt & summam
manũ paulo defectuosiorẽ ꝙ sani, propter relatas causas, eo quòd brachiũ uul-
nerato

nerato articulo proximū est, ut ideo breuius factū sit. Rursus aūt cubitus propterea nō similiter calamitatē percipit, quia brachij articulus qui est ad cubitū, in ueteri natura manet. Et rursus manus adhuc longius abest à calamitate ꝙ cubitus. Propter has igitur causas cōtingit, ut & ossa quæ nō coaugētur, nō coaugescāt, & quæ coaugentur, coaugescāt. Cæterū ad carnositatē & manui & brachio multū profuerit, si quis manu laborādo se fatiget. Quæcūꝗ enim manuū opera sunt, plurima ex ipsis Galeancones hac manu operari conātur, uelut altera possunt, & nihilo defectuosius ꝙ cū illæsa efficiunt. Nō enim supra manus, uelut supra pedes, corpus uehi necesse est. Verū leuia sunt ipsis opera. Propter usum aūt non minuūtur carnes galeanconibus, neꝗ circa manū, neꝗ circa cubitum. Sed & brachiū propterea aliquā opem sentit ad carnositatē. Quū autem coxa eluxata fuerit ad internā partē à natiuitate, aut adhuc infanti, carnes ideo magis minuūtur ꝙ in manu, ꝙ crure uti nō possint. Quòd aūt hæc hoc modo se habeant, testimoniū unum quoddā in paulo posterius referendis habebitur. At quibus in exteriorē partem femoris caput excesserit, his crus breuius apparet, si ad alterū extendatur, atꝗ id merito. Nō enim super os fundamentū fit capitis femoris, sicut quum intro excidebat, sed iuxta os quod inclinatā naturam habet, in carne humida ac cedente firmatur. & propterea quidem breuius apparet. Intrinsecus aūt iuxta plechada, intermediā crurū ac inguinū partem, femur magis mutilū & excarne fit. Nates aūt extrinsecus incuruiores, utpote quū extra femoris caput elapsum sit. Sed & superius apparēt nates, utpote quum caro quæ isthic est, femoris capiti cesserit. Sūma uero femoris pars circa genu, intro repere uidetur, Tibia itē & pes. Sed neꝗ inflectere uelut sanū crus possunt. Et signa quidē femoris extra elapsi hæc sunt. Quibus igitur perfectis iam elapsus articulus nō fuerit repositus, his totū crus breuius apparet. In ambulatione aūt calcaneo terrā pertingere nō possunt. Verū pectore pedis in terra cōsistunt ac progrediuntur, parū aūt ad internam partem summis digitis uergunt. At crus læsum in his multo magis corpus uehere potest, ꝙ quibus ad internā partē excidit, partim quòd caput femoris, & ceruix articuli, quū natura obliqua sit, sub multam coxæ partē subsistit: partim ꝙ summus pes nō ad externā partem inclinatus esse cogitur, sed prope est ad rectitudinē corporis, & tendit etiā interius. Quū igitur semitam ac callem acceperit articulus, in carne ad quā elapsus est, & caro uiscositatē contraxerit, doloris exors progressu tēporis fit. Quū aūt doloris exors factus fuerit, possunt quidē absꝗ baculo iter facere, si aliàs uoluerint, possunt aūt & uehere corpus supra crus læsum. Itaꝗ propter usum, carnes talibus minus effœminātur, ꝙ illis de quibus paulo ante dictū est. Effœminantur aūt aut plus, aut minus. Magisꝗ adhuc effœminātur pleruꝗ iuxta internā partem ꝗ iuxta externā. Pleriꝗ tamē ex his calceamentū sibi inducere nō possunt, propter cruris inflexibilitatē. Quidā uero etiā hoc possunt. At quibus dum adhuc in uētre sunt, hic articulus fuerit luxatus, aut dū adhuc augescūt, ui elapsus, nō fuerit repositus, aut etiā præ morbo hic articulus excesserit ac luxatus fuerit: multa enim huiusmodi fiūt: taliū quibusdā si corruptionē senserit femur, suppurationes diuturnæ & linamētis indigētes fiunt, & aliquibus osiū denudationes. Similiter aūt & quibus corruptionē femoris os sentit, & quibus nō sentit, multo breuius fit, & uelut sanū coaugescere nō solet. Tibiæ tamē ossa breuiora

quidem

quidē fiūt ꝙ alterius tibiæ, ſed paululū, ob cauſas antea relatas. Ambulare uero tales poſſunt, & quidā ex ipſis eo modo quo perfecti, quibus elapſus articulus repoſitus non eſt. aliqui uero etiā toto pede cōſiſtentes progrediūtur, declināt tamen inter ambulandū propter cruris breuitatē coacti. Hæc aūt hoc modo fiunt, ſi diligēter educati fuerint in figuris, & recte in quibus oportet, priuſq̃ ad iter faciendū corroborati fuerint. diligēter item & recte, poſtq̃ corroborati fuerint. Plurima aūt diligētia opus habēt hi, quibus dū maxime infantes ſunt, hæc calamitas cōtigerit. Si enim neglecti fuerint dū infantes ſunt, inutile penitus, & omni augmento priuatū, totū crus euadit, & carnes totius cruris magis minuūtur ꝙ ſani. Multo tamē minus his minuūtur ꝙ illis quibus intro excidit, propter uſum & laborē, ita ut ſtatim crure uti poſsint, uelut etiā paulo ante in galeanconibus dictū eſt. Sunt autē aliqui, quibus partim ſtatim à natiuitate, partim præ morbo, amborū crurum articuli exciderūt ad externam partem. His igitur oſſa quidē eaſdem affectiones habēt ac perpetiūtur. Carnes tamē minime effœminantur. Sed & ſatis carnoſa crura fiūt, præterq̃ ſi quid ſanè circa internā partem paululū deficiat. Propterea uero ſatis carnoſa ſunt, quia utriſq̃ cruribus ſimiliter utūtur. Similiter enim fluctuant hàc atq̃ illàc inter ambulandū: & uehementer eminentibus natibus hi uidentur, propter articulorū exceſſum. Si uero oſſa ipſis corruptionē non ſenſerint, neq̃ gibboſi ſupra coxas fiant: nonnullos enim etiā talia corripiūt: Si igitur tale quid nō contigerit, ſatis ſani de cętero durant. Totū tamen corpus hi minus augeſcēs habent, capite excepto. At uero quibus in poſteriorē partem femoris caput exciderit: paucis aūt excidit: hi crus extēdere non poſſunt, neq̃ iuxta articulū elapſum, neq̃ ita ualde circa poplitē, & multo minus ꝙ hi quibus iamdudū id cōtigit. Hi em̄ magis & circa inguen, & circa poplitē, articulum extēdunt. Illud tamē inſuper intelligere oportet: Eſt enim cōmodum, & magni faciendū, & pleriſq̃ ignotū: Quòd neq̃ ſani articulum circa poplitē extendere poſſunt, ſi nō ſimul extēdant etiā articulū circa inguen, præterq̃ ſi pedē ualde ſurſum attollant. Sic enim poterint. Hi itaq̃ neq̃ inflectere articulū circa poplitē ſimiliter poſſunt, ſed multo difficilius, ſi nō etiā articulum circa inguen inflexerint. Multa uero etiā alia circa corpus, huiuſmodi fraternitates ac cognationes habēt, & circa neruorū diſtētiones, et circa muſculorū figuras, plurima, & pluris faciēda ut cognoſcātur, ꝙ quiſpiam putauerit. Item circa inteſtini naturā, & totius uētris. & circa uterorū errores ac diſtentiones. Verū de his alibi nobis ſermo erit cognatus his quę nūc dicūtur. Sed de quo nūc ſermo eſt, neq̃ extēdere poſſunt, uelut iā dictū eſt, et breuius crus apparet, atq̃ hoc ob duas cauſas, et quòd nō extēditur, & ꝙ ad natiū carnē elapſum eſt. Natura enim oſsis coxæ ea parte eſt, qua & caput & ceruix femoris exiſtit. Vbi uero luxatū fuerit, pronū ad externā partē natiū defertur. Inflectere tamē poſſunt, ſi dolor nō prohibeat, & tibia & pes moderate recta apparent, & neq̃ hàc, neq̃ illàc multū inclinata. Iuxta inguen uero caro inſuper aliquāto mollior eſſe uidetur, præſertim ad cōtactū, utpote articulo ad alterā partem elapſo. Ad ipſas aūt nates ſi attrectetur femoris caput, aliquāto etiā magis extuberare uidetur. atq̃ hęc quidē ſigna ſunt, ſi cui in poſteriorē partē femur excidit. Cui igitur iā perfecto elapſum, nō fuerit repoſitū, hic ambulare quidē poteſt, ubi tēpus interceſſerit, & dolor ſedatus fuerit, & articulus in carnē uerſari adſueuerit. Cogitur

tur tamē uehementer se inflectere circa inguina,dum iter facit,atq; hoc ob duas causas: tum ꝙ multo breuius crus fit, ob ea quæ antea dicta sunt: tum ꝙ multū ualde abest ab eo ut calcaneo terrā contingat. Si enim conaretur uel paululū pede illo uehi, ita ut nihil aliud habeat quo se firmet, retro sane corruerit. Magna enim fuerit momenti inclinatio,& coxis multū in posteriorē partem superemínētibus super pedis gressum,& spina insuper ad coxas uergēte. Vix aūt pectore pedis terrā attingit,et ne sic quidē,nisi ipse seipsum circa inguina inflectat,& altero crure circa poplitē insuper se inflectat. Ob hæc aūt cogitur,ut manū quę est secūdum læsum crus,ad supernā femoris partē in singulis gressibus firmet. Cogit igitur aliquantū hoc ipsum,ut circa inguina inflectatur. Nam in permutatione crurū in ambulando,corpus supra lęsum crus uehi nō potest,si non insuper firmetur crus per manum ad terram,nimirū quum nō sub corpore articulus subsistat,sed ad posteriorē partē iuxta coxā extet. Absq; tamen baculo tales iter facere possunt, si aliàs adsueuerint, eo ꝙ gressus pedis in uteri rectitudine manet,& nō ad extremam partē inclinatus est. Quapropter nihil opus habent baculi fulcimēto. Quicūq; tamen pro femoris per manū apprehensione,supposito sub alam,quæ ad sinistrū crus est,scipione inniti uolunt,hi siquidē longiorem scipionē supposuerint,erectiores quidē iter facient, pede autē ad terrā non innitūtur. Si uero pede inniti uolent, breuior ipsis baculus faciendus est, & ad inguina ut se inflectant necesse fuerit. Cæterū carnium imminutiones etiam his secundū rationem fiūt,uelut antea dictū est. Qui enim eleuatū habent crus, & nihil laborāt,his etiam maxime minuūtur. Si uero plurimo utūtur ingressu, his minime minuūtur. Sanum tamen crus nihil inde utilitatis consequitur, sed etiam deformius fit, si læso crure ad terrā innitentes utātur. Illi enim simul inseruiens,& extra prominēte coxa esse cogitur,& circa poplitē se inflectere. Si uero quis læso crure non ad terrā utatur,sed eleuatū habeat, & scipioni innitatur, sic sanū crus robustū fiet. Nam & in naturali statu degit,& exercitatiōes ipsum corroborāt. Posit aliquis dicere,extra medicinā talia esse. Quid enim opus est de his quæ incurabilia iam facta sunt,amplius tractare? At hoc facere multū refert. Eiusdem enim professionis est & hæc cognoscere. Nō enim fieri potest,ut inter se dirimātur. Oportet enim curabilia ita tractare,ut ne incurabilia fiant,ea intelligentia ut quàm maxime prohibeamus, ne ad hoc deueniant ut incurabilia reddantur. Oportet autē & incurabilia cognoscere, ut ne maxime lædant. Prædictiones autē splendidæ sunt ac gloriosæ ex cognitione,quò,& qualiter, & quando, singula desinent, siue eò uertantur ut incurabilia fiant, siue curationis spem exhibeant. Quibuscūq; uero ex natiuitate,aut dum adhuc aliàs augescūt,ita elapsus fuerit articulus,& non repositus,siue ex uiolentia elapsus sit, siue præ morbo: Multæ enim huiusmodi luxationes fiunt in morbis: Qui uero sint hi morbi, in quibus articuli elabuntur, postea scribetur: Si itaq; elapsus non fuerit repositus,femoris quidem os breue fit,affligitur autem totum crus, & augmēto destituitur, & multo magis excarne fit,eo quòd ipso non utantur. Nam & articulus circa poplitem his affligitur. Nerui enim ob ea quæ antea dicta sunt intenduntur. Quare articulū circa poplitem extendere nō possunt hi quibus hoc modo coxa excidit. Vt enim in summa dicam, Omnia quæ in corpore ad usum facta sunt, si quis moderate ipsis utatur, & in his laboribus exerceat

ceat, ad quos singula sunt adsueta, sic quidẽ sana sunt, & augescũt, & probe consenescunt. Si uero quis non utatur, sed quiescat, morbosiora fiunt, & nõ augescunt, & cito cõsenescunt. Inter hæc aũt non minime perpetiũtur hoc & articuli, & nerui, si quis non ipsis utatur. Propter has igitur causas, magis in hoc luxationis modo q̃ in aliјs affliguntur. Totũ enim crus & in ossium, & in carnium natura, augmento destituitur. Tales igitur ubi iam in uiros euaserũt, eleuatum ac inclinatum crus hoc habent, altero uero uehũtur baculo innitentes, aliqui uno, aliqui duobus. Quibus porrò in anteriorem partem femoris caput elapsum fuerit: paucis autem hoc contingit: hi extẽdere quidẽ crus perfecte possunt, inflectere aũt se minime hi possunt circa inguen. Affligũtur autem etiam, si circa poplitẽ se inflectere cogũtur. Longitudo uero cruris cõsimilis apparet, & circa calcaneũ quidem ualde. Verũ summus pes aliquanto minus in anteriorem partem prominere solet. Totũ autem crus rectitudinẽ habet secundũ naturam, & neq; hàc, neq; illàc uergit. Cæterũ hi statim dolore corripiũtur maxime, & urina imprimis supprimitur, aliquãto magis q̃ in aliјs luxationibus. Caput enim femoris proxime his incumbit ad præcipuos neruos, & circa inguen quidem extuberantes uidentur, & locus extentus apparet. Verũ circa nates rugosior, & maxime excarnis. Atq; hæc quidem quæ relata sunt, signa sunt eorũ quibus ita femur excidit. Quibuscunq; igitur uiris iam factis, hic articulus elapsus, nõ fuerit repositus, hi ubi dolor ipsis sedatus fuerit, & articulus in eo loco in quem excidit, uersari adsueuerit, statim ferè recti ambulare possunt, absq; baculo, & ualde quidem recti, utpote quũ ad læsum crus, neq; circa inguen, neq; circa poplitem, facile se flectere possint. Propter inguinis itaq; inflexibilitatẽ, rectiore toto crure in ambulando utuntur, q̃ quum sani essent. Sed & aliquando ad terrã pedem trahunt, utpote quũ supernos articulos nõ facile inflectant, & toto pede ingrediantur. Nihilo enim minus hi calcaneo ingrediũtur, q̃ anteriore pedis parte. Si uero magnis gressibus progredi possent, etiam ualde calcaneo insistentes progrederẽtur. Nam & sani quanto minoribus gressibus iter faciunt, tanto magis calcaneo ingrediũtur, alterum pedem deponentes, contrarium eleuantes. Quibuscũq; itaq; hoc modo excidit, adhuc etiã magis calcaneo terram cõtingunt, q̃ anteriore pedis parte. Anterior enim pedis pars, ubi reliquum crus extentũ fuerit, non similiter in anteriorẽ partem inflecti potest, sicut ubi crus fuerit inflexum: Neq; rursus sinuari pes potest crure inflexo, sicut ubi crus fuerit extentũ. Sana igitur natura hoc modo est, ueluti dictũ est. Quum uero elapsus articulus repositus non fuerit, sic iter faciũt, uelut dictum est, ob prædictas has causas. Magis tamẽ excarne crus fit q̃ alterũ, & iuxta nates, & circa suram, et iuxta posteriorem rectitudinem. At uero quibus dum adhuc infantes sunt, articulus sic elapsus, nõ fuerit repositus, aut etiã à natiuitate ita habuerint, & his femoris os aliquãto magis minuitur, q̃ tibiæ aũt pedis ossa. Et minimum quidem in hoc luxationis modo femur minuitur. Carnes tamẽ undiq; minuũtur, maxime circa posteriorẽ rectitudinem, quemadmodũ etiam prius dictum est. Quicũq; igitur recte educati fuerint, hi ubi augescunt, crure uti possunt, breuiore aliquantũ existente q̃ altero, ita tamen ut baculo innitantur ea parte qua læsum crus est. Nõ enim absq; calcaneo, pedis pectore admodũ uti possunt, ut in id innitantur, quemadmodũ in aliјs claudicationibus aliqui possunt. Causa

uero cur non possint, ea est quæ paulo ante relata est. Ob id igitur baculo insuper opus habent. Qui uero neglecti fuerint, & crure ad terrã nõ utũtur, sed eleuatum id habent, his minuuntur quidẽ ossa, ubi augescunt, magis ꝙ his qui eo utuntur. Minuũtur autem & carnes magis multo ꝙ his qui utuntur. Verũ circa articulos in directũ mutilatur his crus aliquãto magis, ꝙ quibus alio modo luxatio facta est. Quo igitur in summa dicatur, Articuli excidẽtes ac qui luxantur, inæqualiter inter seipsos excidunt ac luxãtur, aliquãdo multo plus, aliquando multo minus. Et quibus quidẽ multo plus luxati aut elapsi fuerint, his omnino difficilius reponũtur. Et si repositi nõ fuerint, maiores & manifestiores mutilationes ac afflictiones tales habent, & ossium, & carniũ, & figurarũ. Vbi uero minus exciderint & luxati fuerint, tales facilius ꝙ alij reponi possunt. Si uero frustra tẽtati, aut neglecti fuerint, minores ac minus noxiæ mutilationes his fiunt, ꝙ illis de quibus paulo ante dictũ est. Reliqui igitur articuli etiã ualde multũ differunt ad hoc ut aliquãdo minor, aliquãdo maior luxatio fiat. Verum femoris & brachij capita, ꝙ similime inter se utraꝗ excidũt. Nam capita prout rotũda sunt, simplicem & caluã rotunditatem habẽt. Orbiculatiores aũt sinus sunt, qui capita excipiũt, capitibus tamen ipsis congruentes. Quapropter fieri nõ potest ut dimidiũ articuli ex ipsis elabatur. Nam ob rotunditatis circũferentiam, aut ad externã, aut ad internã partem luxari poterit. Sed de quo nunc sermo est, perfecte excidũt, nam alioqui nõ excidunt. Attamẽ & hi aliquãdo plus, aliquãdo minus, à naturali statu prosiliunt, & femur aliquãto magis quàm brachiũ patitur. Nam aliquæ etiam ex his luxationibus quæ à natiuitate fiũt, si parum elapsæ fuerint, ad naturalẽ statum reduci possunt, & maxime articuli circa pedem. Quicũꝗ à natiuitate mutili fiunt, pleriꝗ ex his curabiles sunt, si nõ ualde magna emotio facta fuerit, aut etiam præauctis iam pueris contigerit. Optimum igitur est ut talia quàm celerrime curentur, priusquã ualde magnus ossiũ defectus fiat, & priusquam admodũ magnus carniũ defectus circa tibiã contingat. Modus itaꝗ mutilationis non unus est, sed plures. Plurima quidẽ eluxata nõ sunt penitus, sed per figuræ cõsuetudinẽ, in quadã pedis interceptione mutilata. Animaduertendum aũt in horũ curatione est, ut tibiæ circa malleolũ os, quod extrinsecus est, ad internã partem detrudatur ac dirigatur, & calcanei os quod è directo illi subiacet, ad externã partem retrudatur, quo ossa quę eminẽt sibijpsis occurrant iuxta mediũ ac obliquũ pedem. Digiti uero aceruati unà cũ magno digito ad internã partem inclinẽtur, atꝗ ita circũcirca cogantur. Probe aũt deligare oportet cerato resinato, & splenijs, & linteis mollibus non paucis, neꝗ nimis cõpressis, atꝗ ita deligationis circũductiones facere, uelut etiã manibus directio pedis fiebat, quo pes paulo magis ad ualgũ uergere uideatur. Soleam etiã quandã facere oportet, aut ex pelle nõ nimis dura, aut è plũbo, eamꝗ insuper alligare nõ ad corpus positã, sed ubi iam postremis linteis deligare uoles. Quum uero iam deligatus fuerit, unius alicuius lintei ex his quibus deligatur, initiũ, ad deligamẽta quæ infra pedẽ sunt assuere oportet, è directo parui digiti, & postea sursum extẽdere, ita ut moderate habere uideatur, atꝗ sic supra suram circũdare, quo sic extentũ ac collocatum stabile maneat. In summa, quasi quis ceram fingat, ad naturã iustam adducere oportet, ita ut & inclinata, & distenta præter naturã, & manibus sic dirigamus, & similiter deligatione: adduca

camus aūt non uiolenter, ſed leniter. Aſſuere uero ita oportet lintea, ut cōducat ad reparationes ac appēſiones faciendas. Aliæ enim claudicationes alia reparatione ac appenſione opus habet. Calceum inſuper plumbeū facere oportet, extra deligationē adalligatum, qualem modulū crepidæ chiæ habebūt. Verum nihil ipſo opus eſt, ſi quis & manibus recte direxerit, & linteis recte deligauerit, & appenſiones ac reparationes per aſſuta lintea recte fecerit. Atq; hæc quidem eſt curatio, & neq; ſectione, neq; uſtione, neq; alia uarietate quicq; opus habet. Citius enim talia medicinę obtēperant, q̄ quis putarit. Deuincere tamē tempore oportet, donec in iuſtis figuris corpus auctū fuerit. Vbi uero calcei ratio habenda eſt, Arbylæ lutigradæ, calceamēti ita appellati ſpecies, accommodatiſsimæ exiſtūt. Hoc enim calceamentū minime à pede ſuperatur, ſed potius ipſum ſuperat. Idoneus eſt etiā creticus calceamentorū modus. At uero quibus tibię oſsibus luxatis, ac ulcere inducto, articuli circa pedē penitus eminēt, ſiue intrò uergant, ſiue extra, tales reponere nō oportet, ſed permittere ut quicunq; uelit medicus reponat. Illud enim clare ſcire oportet quòd homo morietur, ſi repoſiti permāſerint. Sed & uita paucorū dierū his cōtinget. Pauci enim ex ipſis ſeptimum diē tranſgrediūtur. Cōuulſio enim eſt quæ ipſos occidit. Sed & cancerari cōtingit tibiam ac pedē. Hæc ita futura eſſe certo ſcire oportet. Et neq; ueratrū mihi uidetur profuturū eſſe, & eadem die datū, & rurſus epotū. proxime autē ſi quicquā huiuſmodi facit, non tamē mihi hoc uidetur. Si uero repoſiti non fuerint, & ne tentati quidē ab initio, pleriq; ipſorū ſuperſtites euadunt. Sic autē & tibiam & pedē coaptari oportet, prout ipſe uolet, modo non ſint dependentia, aut commota. Curatio uero facienda eſt cerato picato, & ſplenijs uino imbutis paucis non ualde frigidis. Frigiditas enim in talibus cōuulſionem accerſit. Idonea etiā ſunt folia betarū, aut tuſsilaginis, bechij appellatæ, aut alicuius alterius huiuſmodi, in uino nigro auſtero ſemicocta ac impoſita. Et facienda eſt curatio ſuper ulcus, et ſuper partes adiacētes. Et cerato tepido ipſum ulcus illinendū. Si uero hyemis tēpus fuerit, etiā lanæ ſuccidæ uino ac oleo tepidis imbutæ superne ipſum madefaciāt. Deligatio uero nulla, neq; ullū cataplaſma adhibēdū eſt. Probe enim noſſe cōuenit, q; cōpreſsio ac omnis oneris geſtatio, talibus omne malū affert. Accōmodata aūt ſunt ad talia, & ex emplaſtris aliqua quæ cruentis uulneribus deſtinata ſunt, quibus uidelicet ex ipſis cōfert, ut lanæ ſuperimpoſitæ uino madefiāt, & multo tēpore ſinātur. Quæ uero ex illis cruētis emplaſtris, paucíſsimis diebus incūbere debēt, & quę reſina cōprehendūtur forinſecus adiecta, nō ſimiliter ut illa idonea ſunt. diuturna enim fit horum ulcerū purgatio, quum multo tēpore madore abundent. Quoſdam tamen ex his deligare, bonū eſt. Verū illud clare noſſe oportet, q; neceſſe eſt hominē turpiter claudum fieri. Nam pes in talibus in ſupernā partem retractus eſt: et oſſa luxata, extra eminētia apparent. Neq; enim ullum ex talibus oſsibus plerūq; denudatur, niſi leuiter aliquantū: neq; abſcedit, ſed tenuibus ac debilibus cicatricibus circumducitur: atq; hoc ſi multo tēpore quieuerint: Sin minus, periculū eſt ne ulcuſculum immedicabile relinquatur. Verū de quo ſermo eſt, qui ſic curātur, ſeruantur. Si uero repoſitus fuerit articulus ac permāſerit, moriuntur. Eadē ratio eſt, ſi etiam cubiti oſſa circa manus articulum ulcere facto emineant, ſiue ad internā manus partē, ſiue ad externā. Clare enim noſſe id oportet, q; is morietur intra paucos

dies

dies tali morte, qualis antea dicta est, cui reposita ossa permanserint. Quibus uero reposita nō fuerint, nec reposititio tentata est, hi multo plures superstites manent. Curatio aūt eiusmodi etiam talibus commoda est, qualis iam dicta est. Figuram uero claudicationis turpem esse necesse est, & digitos manus debiles ac inutiles. Si enim ad internam partē ossa luxata fuerint, digitos inflectere nō potest. Si uero ad externā, extendere nequit. Quibus uero tibię os facto ulcere, circa genu eminuerit foras, siue ad externā partem siue ad internā, his si quis reponat, adhuc promptior mors adest quàm alijs, etiamsi etiam illis prompta aderat. Si uero omissa repositione medearis, spes quidē salutis hoc solo modo existit. Verū periculosiora hæc ossa sunt, quāto superiora ac robustiora sunt, & à fortioribus elapsa. At si os femoris quod ad genu est, ulcere facto elapsum fuerit & repositū permāserit, mortē adhuc uiolentiorem citius induxerit quàm prius relata. Si uero repositū nō fuerit, longe magis periculosum est quàm priora. Sola tamē hæc salutis spes est. Eadem uero ratio est, & de articulis circa gibbū cubiti, & de cubito ac brachio. Quæcūque enim ex his luxata, ulcere facto eminuerint, ea omnia si reposita fuerint mortē inducunt: nō reposita, spem salutis: claudicationē uero superstitibus. Lethaliores aūt sunt superiores articuli, si reponātur. Sed & si nō reponantur, periculosiores ijdem sunt. Si uero alicui superiores articuli luxati, facto ulcere emineant, hi & si reponātur celerrimam mortē inducunt: & si nō reponantur, periculosiores sunt. Curatio uero iam relata est, quæ mihi accōmodatissima esse uidetur. At uero quibus articuli digitorum aut pedis, aut manus luxati, facto ulcere eminuerint, osse nō fracto, sed circa ipsam cōnexionem auulso, his si repositi permāserint, adest quidē periculum cōuulsionis, si nō bene curati fuerint: attamē operæpreciū est ut repositio fiat, cū prædictione quòd multa custodia ac cura opus habet. Reponere uero facilimū est, efficacissimūque ac artificiosissimū per uecticulū, uelut etiā antea dictum est in fractis ac eminentibus ossibus. Postea quiescere quàm maxime cōuenit, & decūbere, ac pauco cibo uti. Melius est & pharmaco sursum purgāte leui aliquo uti. Vlcus uero curare oportet, aut cruentis emplastris quæ madefiunt, aut polyophthalmi siue buphthalmi folijs impositis, aut quibus ossa in capite fracta curātur. Nihil aūt ualde frigidum adhibere. Minime igitur primi articuli periculosi sunt. Superiores aūt periculosiores. Reponere uero oportet eadem die aut postridie: Tertio ac quarto minime. Quarto enim die maxime recrudescere solent. Quibus aūt non statim repositi fuerint, in his dictos dies transgredi oportet. Quicquid enim intra decē dies repositū fuerit, omne id cōtinetur. Si uero reposito osse cōuulsio accedat, articulū statim eijcere oportet, & calida quàm sæpissime humectare, & totū corpus, et præsertim circa articulos, calide & leniter ac molliter tractare. Verū inclinatū magis quàm extentū totum corpus esse oportet. Expectandū tamen est articulos circa digitos qui reponūtur abscessuros esse. Plerūque enim ita cōtingit, si uel quæuis inflāmatio subsit. Quare si nō propter uulgi imperitiam, medico uerenda esset accusatio, nullū penitus reponere oportebat. Atque ad hunc modū periculosa sunt ossa, circa articulos eminētia foras, si reponantur, quemadmodū dictum est. Quæcūque uero circa articulos digitorū penitus resecantur, ea plerūque innoxia sunt, si nō quis in ipsa uulneratione ex animi deliquio lædatur. Et curatio uulgaris talibus ulceribus sufficit. Sed & quæ non circa articulos, sed iuxta

aliam quandam ossium rectitudinem resecantur, & hęc innoxia sunt, & adhuc alijs curatu faciliora, Et quæ iuxta digitos ossa fracta extra eminent, non ad articulum, & hęc si reponantur innoxia sunt. At resectiones ossium perfectæ circa articulos, & in pede, & in manu, & in tibia ad malleolos, & in cubito ad iuncturam manus, plerisq; quibus resecantur innoxiæ sunt, si nō statim animi deliquium euertat, aut quarta die febris cōtinua accedat. Corruptiones tamē carnium cōtingunt, & in uulneribus sanguifluis fientibus, & uehemētibus cōstrictionibus, & in ossiū fracturis magis q̄ oportet compressis: & alijs uinculis uiolentis intercepta plerisq; decidūt. Et pleriq; ex talibus superstites euadunt, & quibus femoris pars aliqua & carniū & ossis decidit, & quibus brachij pars (Minus autē si cubiti aut tibiæ pars deciderit) & amplius facile ferentes superstites euadūt. Quibus igitur fractis ossibus corruptiones statim fiunt, & denigrationes, his abruptiones corporis celeres circūcirca fiunt, & decidētia cito decidūt, ut quum ossa iam antea remiserint emollita. Quibus uero dum ossa sana sunt, denigrationes fiunt, carnes quidē etiam his cito moriuntur, ossa uero tarde abscedunt, qua parte termini sunt denigrationis, & ossis nudatio extat. Oportet autem partes corporis quæcūq; infra terminos denigrationis sunt, quum iam penitus mortuæ fuerint & doloris exortes, iuxta articulū auferre, prouidendo ut ne uulneres. Si enim is cui resectio fit dolore affectus fuerit, et corpus nondū mortuum fuerit ea parte qua resecatur, magnū periculum est ne præ dolore animi deliquium incidat. Talia uero animi deliquia multos iam euestigio peremerunt. Femoris itaq; os tali modo denudatū octogesimo die abscedere uidi. Tibia tamē huic homini circa genu uigesima die ablata fuerat, aut ut mihi uidebatur etiam citius. Non enim simul, sed ad maiorē prouidentiam facere quid mihi uisum fuit. At tibiæ ossa ex eiusmodi denigratione circa mediam tibiā, sexagesimo die mihi deciderūt, quæcūq; ex ipsis fuerunt denudata. Differt equidē & curatio à curatione, ad hoc ut ossa denudata citius aut tardius decidant. Differt etiā compressio à cōpressione, prout uehemētior aut debilior fit, ad hoc ut citius aut tardius nerui denigrati emoriantur, carnes item & arteriæ ac uenæ. Nam quæcūq; nō uehementer intercepta moriuntur, ex talibus quædā ad ossium denudationes non perueniunt, sed magis in superficie decidunt. Propter has igitur causas, nō unum numeri nomen tempori poni potest, in quanto singula ex his iudicantur. Assumere uero ualde oportet tales curationes. Sūt enim magis horrendi aspectus q̄ curationis, & curatio lenis omnibus talibus sufficit. Ipsa enim seipsa solū iudicant: & circa uictum diligentiam adhibere oportet ut pro uiribus febris exors sit: & in iustis figuris corpus collocare. Iustæ aūt hæ sunt, ut neq; sublimius eleuatū sit, neq; deorsum repat. Sed magis præterea sursum uergat, donec perfecte fuerit circūcirca abruptū. Nam in hoc tempore sanguinis eruptionū periculum imminet. Ob id igitur uulnera deorsum repentia facere nō oportet, sed uice uersa. Alioqui ubi tempus amplius accesserit, & ulcera pura facta fuerint, nō amplius hę figuræ cōmodæ sunt, sed positio recta, & aliquando deorsum repentes. Tēporis enim progressu quibusdā horum ossis discessiones fiunt, & subligaminibus opus habent. Expectare tamē oportet, ut tales per tēpus à dysenteria corripiantur. Nam in plerisq; denigrescentibus dysenteria accedit, & in sanguinis eruptionibus ex ulceribus. Accedit autem

tem

tem iudicatis iam denigrationibus ac sanguinis eruptione. & procedit quidem large ac uehemēti impetu, sed non ad multos dies durat, neq; lethalis est. Neq; enim ualde cibū auersantur tales, neq; aliàs uasa uacua facere conducit. Femoris porrò luxationē circa coxā hoc modo reponere oportet, si ad internā partem elapsum fuerit. Bona quidē ac iusta & secundū naturā hæc repositio est, & sanè etiā aliquid ostētationis habēs, si quis taliū rerū iactatione superbire uelit. Ex pedibus hominē ad trāsuersam mediæ domus trabem suspendere oportet, uinculo forti, sed molli ac lato, ita ut pedes quatuor digitorū spatio, aut minus, inter se distantes habeat. Sed & supra genua latū ac molle lorū circūdatum esse oportet, quod itē ad trabem illam extēdat. Crus aūt læsum duobus digitis amplius q̄ alterū extentū esse oportet. A terra uero absit caput ad duorū cubitorū spatium, aut paulo plus, aut minus. Manus aūt iuxta latera extētæ, aliquo molli sint alligatæ. Omnia uero hæc supino iacēti ipsi præparentur, ut q̄ breuissimo tēpore pendeat. Postq; uero suspēsus fuerit, uirū peritū & nō debilem immisso inter femora cubito ita agere oportet, ut cubitū inter caput femoris elapsum, & interfœmineū locūq; inter anū ac pudendū ponat, & postea altera manu ad illam interpositā cōiuncta, rectus astans ad suspēsi corpus, derepēte se appēdens sublimis q̄ æquabilissime depēdeat. Hęc repositio omnia quibus secundū naturā opus est exhibet, Nam & ipsum corpus suspēsum sua ipsius grauitate extensionē facit; & is qui appēdet, unà cum extensione, femoris caput super acetabulū eleuari cogit, simulq; cū cubiti osse, uelut cum uecte molitur ac cogit, ut ad pristinā naturam relabatur. Oportet aūt uincula omnino bene constructa esse, & curare ut fortissimus sit is qui se appēdit. Quemadmodū igitur etiā antea dictum est, Magna est differentia naturarū in hominibus, ad hoc ut uel facile, uel difficulter repositio fiat. Et cur magna sit differētia dictū est antea, ubi de humero egimus. Quibusdam enim femur rursus incidit nullo adhibito apparatu, sed ex modica extēsione, quantū manibus directio fieri potest, & ex leui cōmotione. Multis aūt qui crus iuxta articulū inflexerūt, iam facta circūagitatione rursus incidit. At multo plura uulgari cuilibet apparatui nō obtemperāt. Quapropter scire quidē oportet de singulis optima in omni arte, uti uero his quæ singulis uicibus idonea uisa fuerint. Relati igitur sunt extensionū modi etiā in superioribus, ut quis uti possit ex his qui forte affuerint. Oportet enim in cōtrarias partes fieri extensionē uehementer, in alterā, cruris: in alterā, corporis. Si enim probe extensio facta fuerit, femoris caput supra pristinā sedem eleuabitur. Et si quidē ita supereleuatū fuerit, ne prohibere quidē facile sit, quo minus ipsum in suā sedem insideat. Quare omnis iam uectis molitio ac directio sufficit. Sed enim in extensione deficiūt, & ob id maiorē turbationē exhibet repositio. Oportet igitur nō solū iuxta pedē uincula alligata esse, sed etiā supra genu, quo nō magis circa articulū sit deligatio in extensione, q̄ circa coxæ articulū. Sic igitur extensionē ad pedis partē præparatā facere oportet. Sed et in alterā partē extensionē, non solū ex deligatione circa pectus & alas, in cōtrariū extēdere oportet, sed etiā loro longo, duplicato, robusto, leni, circa interfœmineū inserto, & à posteriore parte ad spinā porrecto, ab anteriore uero ad clauiculā tendēte, ibiq; ad alterū initium alligato, ita coactionē facere oportet, ut alij hinc, alij illinc extensionē faciant, ita tamen ut lorū circa interfœmineū, nō super femoris caput

porrectũ sit, sed inter caput & interfœmineũ. Verum inter extendendũ pugno ad femoris caput quis innixus, id ad exteriorẽ partem propellat. Si uero is qui trahitur eleuetur, iniecta manu, et cum altera manu cõiuncta, simul deorsum trahat, simulq; ad externam partem cogat. Alius uero quispiam partẽ femoris ad genu, placide ad internam partem dirigat. Dictũ autem est etiam antea, operæprecium esse ut si quis in urbe populosa medicinam exerceat, lignum possideat quadrangulare sex cubitorũ, aut paulo minus: latitudine bicubitali: crassitudo aũt sufficit dodrãtalis. Id secundũ longitudinẽ hinc atq; illinc sectionẽ incisam habere oportet, ut ne altior q̃ oportet machinatio fiat. deinde postes aselli breues, robustos, utrinq; inaptatos habere. Postea sufficit quidem in dimidia ligni parte, nihil tamẽ uetat etiã per totũ, uelut fossas lõgas quinq; uel sex, quatuor digitorũ spacio inter se distantes, incisas esse: & satis est ut sint hæ & latitudine & profunditate triũ digitorũ. Habere etiã in medio hoc lignũ debet excauationẽ profundiorẽ quadrangulam triũ digitorum, quo in hãc excauationẽ, ubi opus esse uisum fuerit, lignũ cauitati congruũ infigatur, quod superne sit rotundũ. In figendũ aũt hoc est, si quãdo cõducere uisum fuerit, inter caput femoris & locũ inter anum ac pudendũ. Hoc lignũ erectum stans prohibet ne cõcedat corpus, dum à pedibus extẽditur. Quãdoq; enim hoc ipsum lignũ sufficit pro extensione in contrarium superne facienda. Aliquãdo etiã dum hinc atq; illinc crus extẽditur, hoc ipsum lignũ hàc uel illàc laxum incũbens, cõmodum ad hoc fuerit, ut instar uectis, caput femoris ad externam partẽ extrudat. Ob hoc enim etiam fossæ incisæ sunt, quo in quibuscũq; ex ipsis congruũ id facere fuerit, uectes ligneus immissus molitionẽ faciat, aut circa articulorũ capita, aut ad ipsa penitus capita infixus; unà cũ extẽsione, siue ad externã partẽ, siue ad internã, molitionẽ facere expedierit: siue etiã rotundũ uectem esse cõducat, siue latũ. alius enim alij articulo conducit. Cõmoda aũt est in omniũ articulorũ cruris repositione, hæc per uectes molitio unà cũ cõcussione. Verũ de quo nũc sermo est, teretẽ ac rotũdum uectẽ esse cõuenit. Ex his machinis ac coactionibus, nõ uidetur mihi fieri posse ut ullius articuli repositio frustra tentetur. Inuenire tamẽ quis possit etiã alios modos repositionis huius articuli. Si enim lignum hoc magnũ, habeat in medio à lateribus duos postes pedales, eius altitudinis, quæ cõferre uidetur, alterum hinc, alterum illinc. Deinde lignũ transuersum, uelut scalæ gradus, postibus impositũ sit: atq; ita sano crure inter postes trãsmisso, læsum crus supra gradum adaptatũ habeat. Verũ ad altitudinem, & ad articulũ qua parte excidit facile quiddã adaptare oportet. Gradũ enim moderato altiorẽ facere oportet, & stragulũ multiplex prout cõgruum fuerit, sub corpus subextendere. Deinde lignum moderatã latitudinẽ ac longitudinẽ habens, sub crus ad malleolum usq; extentũ esse oportet, quod ultra femoris caput, quantũ eius fieri potest porrigatur, & ad crus alligetur quotiescũq; opus fuerit, ut moderate habeat. Postea dũ extẽditur crus, siue ligno pistilloformi, siue aliqua alia ex his extẽsionibus, crus simul circũ gradũ unà cũ alligato ligno, deorsum cogere oportet, ita ut aliquis supra articulũ iuxta coxam hominẽ detineat. Hoc eñ modo simul & extẽsio femoris caput super acetabulũ attollet, simulq; molitio femoris caput in pristinã naturã detrudet. Hæ omnes relatæ necessitates ac coactiones fortes sunt, & omnes calamitate superiores, si quis recte ac bene præparet. Quemadmodũ autẽ

etiam

etiam antea dictũ est, à lõge debilioribus extẽsionibus, & uiliore apparatu plerisq; rursus incidit. At uero si ad externã partem femoris caput luxatũ fuerit, extẽsiones quidẽ hinc atq; illinc facere oportet, eodẽ modo uelut dictũ est. Verum molitionẽ cum uecte lato, unà cũ extẽsione facere cõuenit, ab externa parte ad internã cogendo, ita ut ad ipsas nates, & paulo superius uectem adhibeas. Ad sanã uero coxã iuxta nates aliquis manibus renitatur, ut ne cedat corpus: aut alio quopiã huiusmodi uecte submisso, & ex fossa cõueniente fulcito cõtra obnitatur. Partẽ aũt femoris luxati quæ ad genu est, ab interna parte foras placide abducat. Cæterũ suspensio in hoc modo luxationis articuli non conuenit. Cubitus enim eius qui se appẽdit, caput femoris ab acetabulo propellit. Molitionẽ tamen cũ ligno subiecto, ita quis adaptare possit, ut huic luxatiõis modo cõueniat, si forinsecus adhibeat. Sed quid opus est plura dicere? Si em̃ recte extensio fiat, & recte per uectes molitio cõtingat, qui articulus hoc modo elapsus nõ reponi possit? At si in posteriorẽ partẽ femur exciderit, extẽsiones & diuersum tẽsiones ita facere oportet, uelut dictũ est, ita tamẽ ut super lignũ multiplex stragulũ insternatur, quo mollissimũ sit, et homo pronus reclinetur ac sic extendatur. Verũ unà cũ extensione, etiã tabula deorsum cogere oportet eodẽ modo ueluti gibbositates, è directo natiũ tabula collocata, aut magis ad infernam q̃ ad supernã coxarum partẽ, & incisura in pariete ad tabulã excipiendã nõ recta sit, sed paululũ decliuis ad pedũ partem. Hęc repositio maxime secundũ naturã est huic luxationis modo, et simul fortissima. Suffecerit aũt fortassis pro tabula, ut aliquis insideat, aut manibus innitatur, aut inscẽdat derepẽte, simulq; cũ extensione incũbat. Nulla uero alia ex relatis repositionibus secundũ naturã est huic luxationis modo. Si uero in anteriorẽ partem elapsum fuerit, idem quidem modus extensionũ faciẽdus est. Verũ uirũ & manibus ualidissimũ, et aliàs peritissimũ, uola manus alterius circa inguina firmata, & altera manu insuper iniecta, simul luxationẽ deorsum propellere, simulq; femoris partẽ quæ ad genu est ad anteriorẽ partem cõpellere oportet. Hic em̃ modus repositionis, huic luxationi maxime secũdũ naturã est. Sed & suspẽsio finitimũ quid secundũ naturã habet. Oportet tamẽ eum qui se appẽdit peritũ esse, ut ne cubito articulũ excutiat, sed circa mediũ inter anũ ac pudẽdum locũ, & iuxta os sacrũ se appẽdat. Laudatur etiã is qui per utrẽ hunc articulũ reponere conatus est. Et iam sanè aliquos uidi, qui præ imperitia, etiã extra & retro luxatos, per utrẽ reponere conabãtur, nõ animaduertẽtes q magis ipsum eijcerẽt q̃ reponerẽt articulũ. Nã qui primus excogitauit, haud dubie ad intrò elapsos articulos, per utrẽ repositionẽ tentauit. Nosse igitur oportet q alia multa utre sunt potiora. Oportet aũt utrẽ nõ inflatũ intra femora ponere, quantũ fieri potest supreme ad locũ inter anũ ac pudendũ adductũ: et facto à patellis genu initio, femora per fasciã usq; ad mediã femorũ partẽ deligare. deinde in partẽ utris solutã folle ex officina fabri immisso inflare, & utrẽ cogere ut distẽdatur. Hominẽ uero in latus decũbere oportet, & læsum crus superne habere. Atq; hic quidẽ est apparatus: sed pleriq; peius præparant q̃ ego nũc dixi. Nõ enim deligãt femora ad multã partẽ sed solũ genua, & nõ insuper extẽdũt. est aũt insuper extẽsio quoq; faciẽda. Attamẽ aliqui iã reposuerãt, facile rẽ assequuti. Nõ aũt ita facile est coactionẽ hoc modo perficere. Nã & uter dũ inflatur, tumidissimas partes suas ad articuli caput nõ habet, qđ

maxime emoliri oportet: sed inferius ipso, medius ipse locatus est circa mediá femora, aut adhuc inferius: & rursus femora ipsa natura sunt curua. Superne enim carnosa sunt, & inter se sociata. Inferne uero sicca, ut etiã natura femorũ utrem ab opportunissimo loco repellat. Si uero quis paruũ utrem imponat, fieri nõ potest ut paruũ robur articulum cogat. Si itaq; utre uti uelis, femora inter se ad multã partem colliganda sunt: & unà cũ corporis extensione uter inflandus est. Crura uero ambo deliganda sunt usq; ad finẽ in hoc repositionis modo. At uero in uniuersa arte hoc plurimi facere præ omnibus oportet, ut id quod ęgrotat sanũ facias. Si uero multis modis fieri posit sanatio, ut eũ qui minime molestus est eligas. Nam & uirũ bonum, & artis peritũ, hoc declarat, qui populo imponere non studeat. Verũ de quo nunc sermo est. Tales quædã sunt familiares extẽsiões corporis, ut ex his quæ adsunt expedita ac facilis reperiri posit. Nã si uincula ex loris mollia ac lenia nõ affuerint, sed aut ferrea, aut funes nautici aut domestici, fascijs aut pãniculis laneis ea maxime parte amplius obuoluere oportet, qua uincula detentionẽ factura sunt, atq; ita uinculis deligare. Deinde in lecto robustissimo & ex præsentibus maximo, hominẽ bene extendere oportet, hoc modo. Lecti pedes qui ad caput sunt, aut à pedibus, ad limen ianuæ, intus aut foris prout cõmodum fuerit firmẽtur. Ad alteros aũt lecti pedes lignũ quadrangulare trãsuersum obijciatur, ita ut à pede ad pedẽ pertingat. Et si quidẽ tenue fuerit lignũ, ad pedes lecti deligetur. Si uero crassum, nõ est opus. Deinde initia uinculorũ, & eorũ quæ à capite sunt, & eorum quæ à pedibus, utraq; alligẽtur ad pistillũ, aut ad aliud huiusmodi lignũ: ita ut è directo corporis sint, aut paulo superius. Moderate uero extendãtur ad pistilla erecta cõsistentia, quorũ alterũ ad limen, alterũ ad lignũ obiectũ firmetur, atq; sic refractis pistillis extensio fiat. Sufficit aũt scala quæ robustos gradus habet, sub lectũ extenta, pro limine ac ligno obiecto, quo pistillis ad conuenientes gradus hinc atq; illinc firmatis, ita uinculorũ extensio fiat. Porrò reponitur femoris articulus etiam hoc modo, si ad internã, & ad anteriorẽ partem luxatus fuerit. Supra scalam in terrã defixam hominẽ collocare oportet. deinde sanũ crus placide extentũ deligare, ubi cõmodum fuerit: ex sinistro uero uas testaceũ aqua plenũ, aut sportulam lapidibus refertã appẽdere. Alius repositionis modus, si ad internã partem luxatus fuerit. Inter duas colũnas trabẽ moderata altitudine deligare oportet. Præmineat aũt una pars trabis pro magnitudine natiũ. & ubi stragula circũ pectus hominis deligaueris, ipsum hominẽ supra præminentẽ trabis partẽ collocato, & deinde pectus ad columnã lato aliquo uinculo alligato. Postea sanũ quidem crus detineat aliquis, ut ne circũagatur. Ex læso uero appẽdatur pondus quantum cõgruit, uelut etiã prius dictũ est. Primũ igitur scire expedit, quòd omniũ ossium cõmissuræ plerunq; sunt caput & acetabulum. In quibusdam uero & locus acetabuli formam refert, & oblõgus est. Quidam uero loci leuiter sinuosi sunt. Semper aũt reponere oportet omnes articulos elapsos, maxime quidẽ statim dum adhuc calidi sunt. Sin minus, q̃ celerrime. Nã & ei qui reponit, facilius ac citius reponere cõtingit, & ægroto multo minus doloris affert repositio priusq; intumuerit. Omnes etiã articulos ubi reponere uoles, pręmollire ac cõmouere oportet. Sic em̃ facilius reponi solẽt. Circa omnes aũt articulorũ repositiones hominẽ attenuare oportet, maxime circa maximos articulos et repositu difficilimos

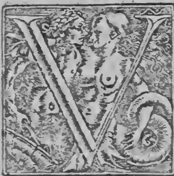
ficilimos

ficilimos: minimũ circa minimos & faciles. At uero si digitorũ articulus, siue primus, siue secundus, siue tertius in manu exciderit, idem ac æqualis repositionis modus est. difficilius tamen semper maximi articuli reponũtur. Excidũt autem quatuor modis, aut sursum, aut deorsum, aut in obliquũ utrinq; : maxime quidem superne, minime autẽ in obliquũ, in uehemẽti motu. Vtrinq; aũt in ea parte in quã exciderunt, uelut crepido est. Si quidẽ igitur ad supernam aut infernam partem exciderit articulus, eo quod leuior est hic locus q̃ à lateribus, & simul parua facta est transgreßio, facile est reponere. Modus aũt repositionis sic habet. Digitũ summum aut deligamẽto aliquo, aut alia quapiam huiusmodi re obuoluito, ut ne ubi summũ digitum apprehẽsum extendis elabatur. Quũ autem obuolueris, alter quispiam manũ supra iuncturã apprehẽdat, alter digitum obuolutũ, atq; ita uterq; ad seipsum probe extẽdat, simulq; elapsum articulũ ad sedem suam detrudat. Si uero in obliquũ excidit, extẽsionis quidẽ idem modus est. Vbi uero iam uisus fuerit tibi articulus lineam trãsgressus esse, simul cũ extensione statim ad locũ suũ detrudere oportet, ita ut alius quidam ex altera digiti parte obseruet ac repellat, ut ne rursus illic elabatur. Moderate quoq; repositionem faciunt uimineæ texturæ, sauræ id est lacertæ appellatæ, ex palmis contextæ: ita ut dum digitum hinc atq; illinc distendis, altera manu lacertam, altera manus iuncturam apprehendas. Postquam aũt reposueris, deligare oportet linteis quàm citißime tenuissimis inceratis, cera neq; ualde molli, neq; ualde dura. Dura enim de digito abscedit. Mollis aũt & liquescens eliquatur, & digito calefiente deperit. Soluendus autem est digiti articulus tertia aut quarta die. In summa, si inflãmatus fuerit, frequẽtius soluẽdus est: sin minus, rarius. De omnibus articulis hæc dico. Restituitur digiti articulus decima quarta die. Idem uero est curationis modus digitorũ manus ac pedis. Circa omnes aũt articulorũ repositiones attenuare oportet ac fame macerare usq; ad septimũ diem: & si inflãmati sint, frequẽtius soluere: sin minus, rarius. Quietẽ uero semper habere oportet afflictum articulũ, & q̃ optime figuratum positũ esse. Genu porrò propter expeditã ac facilem naturam, mitius est q̃ cubiti gibbus. Quare etiã facile excidit. Excidit autem sæpe intrò. Sed & extra, & in posteriorẽ partem. Repositiones aũt fiunt ex repentina cõflexione aut excalcitratione: aut conuolutã fasciæ molem in poplitem ponito, & circũ illam corpus ita ad flectendũ genua in terram dimittito. Potest etiam ubi in posteriorẽ partem excidit, moderata extẽsione reponi, ueluti cubiti gibbus. Si uero hàc aut illàc excesßit, ex conflexione aut excalcitratione reponitur. Cæterum directio ex moderata extẽsione omnibus cõmunis est. Si uero nõ inciderit, hi quibus in posteriorẽ partem excidit, flectere nõ possunt: Sed neq; alij ita ualde: minuitur autem femoris & tibiæ anterior pars. Si uero intrò, ualgiores fiũt. Minuũtur autẽ externæ partes. Si uero extra, magis uari ac detorti, minus claudi fiunt. craßiore aũt osse uehũtur, & internæ partes minuuntur. At si ex natiuitate, aut in augmẽto hæc fiant, iuxta priorẽ rationem res se habet. Cæterũ articuli circa malleolos luxati extẽsione uehementi opus habẽt, aut manibus, aut alijs huiusmodi: & simul directione utrunq; præstante. Commune autẽ hoc est omnibus. At uero luxationes articulorum in pede, uelut eas quæ in manu fiunt sanabis. Qui uero cũ tibia cõmunionem habent, & ex natiuitate elapsi sunt, aut etiã in augmento luxati, eandẽ cum manu reposi-

repositionē expetunt. Quicūq; uero facto saltu ex supernis, calcaneo innitentes se firmarunt, sic ut ossa disparata sint, & uenæ humores effuderint, & nerui cōtusi sint: si grauiter hæc acciderint, periculū est ne corruptione accedente per omnē uitam affligātur. obtorta enim fiūt ossa, nerui aūt inter se cōmunionē habent. Quin & quibus fractis, aut ex uulnere, uel in tibia, uel in femore: aut neruis exolutis qui his cōmunicant: aut ex negligenti decubitu, calcaneū fuerit denigratū, etiā his maximæ recrudescētiæ ex talibus fiūt. Quādoq; etiā ad corruptionē accedūt febres acutæ, singultuosæ, mentē percellētes, citā mortē inducentes, & insuper uenarū sanguifluarū liuores. Signa recrudescētiū sunt, si effuso sanguine sugillata, & denigrata, & uicina his, subdura ac subrubra fuerint. Si enim cū duricia liuescāt, periculū est ne denigrescāt. Si uero subliuida sint, aut etiam liuida mollia et diffusa: aut cū uirore subpallida ac mollia: hæc in omnibus talibus bona sunt. Curatio si febris absit, ueratro in potu dato fit: sin minus, nō. sed potu si opus sit, fauorū cremor decoctus, aut acetū mulsum dulce detur. Deligatio cōuenit qualis in articulis. Ad cōtusiones aūt magis q; ad omnia, linteis pluribus ac mollioribus utendū est, & minus cōprimendū, & plurima insuper calcaneo obuoluēda. Figura sit uelut deligatio postulat, ut ne ad calcaneū exprimatur. Ferulis utendū non est. Quibus uero aut ipse pes solus excesserit, aut cū appēdice, excidit quidē magis ad internā partē: his si nō rursus incidat, attenuatur progressu tēporis & coxa, & femur, & tibiæ pars luxatiōi opposita. Repositio est uelut iūcturæ ad manū. Extēsio aūt uehemens. Curatio pro lege articulorum. Recrudescit, sed minus q; manus articulus siue iūctura, si quieuerint. Victus parcior quiescentibus expedit. Quæ uero ex natiuitate, aut in augmento fiunt, iuxta priorem rationem.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE VLCERIBVS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

VLCERA uniuersa, nisi uino, humectare nō oportet, si non in articulo fuerit ulcus. Nam siccū sano propius est, & humidū non sano. Est enim ulcus, humidū: quod uero sanū est, siccū. Præstat aūt absq; deligatione sinere, præterq̄ q; cataplasma imponitur: quanq; aliqua ulcera neq; cataplasma ferre possint, magis aūt recētia q; uetustiora, & quæ sunt in articulis. Modicus cibus, & aqua, q; maxime omnibus ulceribus conducunt, & magis recētioribus q̄ uetustioribus, & si quod aliud ulcus inflammatum est, aut inflammationē minatur, & si periculū est corruptiōis: & ulceribus ac inflāmationibus in articulis: & ubi conuulsionē fieri periculū est: & uulneribus in uētre. Maxime uero omniū, fracturis in capite ac femore, & si cui aliȷ parti fractura cōtigerit. Stare aūt ulceri minime cōducit, præsertim si quis in crure ulcus habeat: imò neq; sedere, neq; ambulare. Verū ociū & quies maxime cōferunt. At uero recentia ulcera omnia, tum ipsa, tum circūsitæ partes, minime inflammationem incurrent, si quis q; citissime suppuret, & pus ab osculo ulceris nō interceptum supprimatur: aut si quis auertat, ut omnino non suppurentur,

præterq;

præterquam necessario, eoq́ꝫ paucissimo pure, & sicca sint q̄ maxime ex medi-
camento nō molesto. Igneū enim feruorē hoc inducit, ubi horror & pulsatio ac
cesserit. Inflāmantur enim ulcera tunc quū ad suppurationē tendūt. Suppuran
tur aūt alterato sanguine ac calefacto, donec putrefactus taliū ulcerum pus fiat.
Quum uero cataplasmate opus esse uisum fuerit, nō ipsum ulcus cataplasmate
integere oportet, sed circumsitas partes, quo pus decedat, & quæ indurata sunt
mollescant. Cæterū ex ulceribus si quod acuto specillo incisum aut dissectū
fuerit, cruentis uulneribus aptū medicamentū suscipit, & resiccatoriū quoddā,
quod prohibet suppurationē. Si qua caro ex telo cōtusa & dissecta est, eam
curare oportet, quo q̄ celerrime suppuretur. Nam & minus inflāmatur, & ne-
cesse est carnes cōtusas ac dissectas, putrescere ac pus fieri, & eliquari ac consu-
mi: & postea nouas carnes nasci. Omni recenti ulceri, præterquā in uentre, con
ducit frequenter sanguinē defluere facere, prout oportunū esse uisum fuerit, &
ab ipsis partibus ulcus cōplectentibus, tum aliàs, tum si in tibia ulcus fuerit, aut
in digito pedis aut manus, magis q̄ si alicubi in alia corporis parte. Sāguine e-
nim defluente gracilescētia, sicciora fiunt ac minora. Prohibet enim hoc maxi-
me talia ulcera humectari. Deinde uero in omnibus, putredo sanguinis ex san-
guinis transmutatione fit. Cōfert aūt post sanguinis defluxionē in talibus ulce
ribus, etiam spongiā deligare densam, mollem, cōcisam, sicciorem q̄ humidio-
rem: aut super spōgiam superne folia multa ponere. At oleū, & quæcunqꝫ mol-
lia, aut oleosa sunt medicamēta, talibus ulceribus nō conducūt, si nō ualde iam
ad sanitatē tendant. Neqꝫ ulceribus ex recēti uulnere oleum cōducit, neqꝫ mol-
lientia, neqꝫ adiposa medicamenta, tum aliàs, tum quòd ulcus ampliore purga-
tione opus habet. Vt aūt in summa dicam, oleo illitio facienda est, & in æstate,
& hyeme, in his ad quæ talibus medicamētis opus habemus. Depurgatio uen
tris deorsum plurimis ulceribus cōfert, & in uulneribus quæ sunt in capite, &
in uentre, & in articulis, & in quibus corruptionis periculū est, et in his quæ cō
suta sunt, & in exedētibus ac serpētibus, & aliàs inueteratis ulceribus. At ubi
deligare uoles, pharmaca nō prius imponere oportet, q̄ ubi ualde siccū feceris
ulcus. Tunc uero apponere oportet, ulcus aūt sæpe spōgia detergere: & rursus
linteū siccum ac purum sæpe adhibere, atqꝫ sic imposito medicamēto quod con
ferre uidetur, deligare, aut nō deligare. Plerisqꝫ ulceribus tēpus calidius cō
modius est hyeme, exceptis his quæ in capite sunt ac uētre: magis uero æquino
ctij tempus. Vlcera quæcūqꝫ probe & prout oportet purgata sunt, semper
ad sicciorē modū germinationē faciunt. Hæc aūt plerūqꝫ carne nō superexcre-
scūt. Si undecunqꝫ tandē os discesserit, aut ustum, aut sectū, aut alio modo, horū
ulcerū cicatrices cauiores fiunt. Vlcera nō purgata, nō committi solent etiāsi
adducantur, neqꝫ sua sponte coeunt. Vbi circumsitæ ulceris partes inflam
matæ sunt, quandiu durat inflammatio, ulcera coire non solent. Sed & ubi cir-
cumsitæ partes denigratæ fuerint, & sanguinis putredine, aut etiam uarice, in-
fluxionem sanguinis exhibente, neqꝫ hæc coire solent, si non circumsitas ulce-
ris partes sanas feceris. Ex ulceribus rotunda si subcaua fuerint, excidere opor
tet undiquaqꝫ in orbē ea quæ discesserunt, aut omnia, aut ex dimidio circuli, se-
cundum longitudinem naturæ hominis. In omni ulcere igne sacro acce-
dente, corpus purgationem facere oportet, in utram partem ulceri contulerit,

siue

siue sursum, siue deorsum. Cui tumor obortus fuerit circa ulcus, ulcere non inflammato, huic postea temporis progressu tumor puris subsidentiam habet.

Quodcunque ulcus ex inflammatione tumidũ non sedatur, dum alia quæ simul inflammari ac tumescere cœperunt sedantur, etiã hoc non coalescere periculum est. Quæcunque uero ex casu, aut alio quopiã modo dissecantur, & contunduntur, & intumescunt, ita ut uicinæ circũcirca partes suppuratę, pus de tumoribus per ulcus egerãt: in talibus quicquid cataplasmate opus habere uisum fuerit, nõ super ipsum ulcus cataplasma ponere oportet, sed super circũsitas partes, quo pus decedat, & indurata molliantur. Postquã aũt mollita fuerint, & inflammatio sedata, spõgijs super ea quæ abscesserunt deligatis compescito, initio à sana parte facto, atque ita procedẽdo. Superne uero super spõgiam folia sint multa. Quum uero cõpesci nõ poterit caro, quæ humida existit, in causa est ut hanc eijcias. Si sub profunda carne ulcus fuerit, ex utrisque, & ex deligatione, & ex eo quod insuper cõpressit, hoc sane incuruum subattollitur, & si quis id secet specillo, si fieri poterit, ad fluxionem accommodatũ ab ore ulcus resecare oportet, ubi cõmodum tẽpus esse uisum fuerit, atque ita curationẽ adhibere, qualicunque tandẽ indigere uidebitur. Plerũque uero in omni ulcere quod uentrẽ habet, in directum ad uisum cõspicua sunt omnia, tumore nõ præsente. Et si quidem in ipso fuerit putredo, aut caro suberit humida ac putrida, hoc ulcus & cõplectentes ulcus partes, aspectu nigra subliuida erunt. Et in excedentibus ulceribus, qua parte phagedæna affuerit, uehemẽtissimeque depascitur ac edit, ea parte circũsita ulceris pars colorẽ habebit nigrũ, subliuidum. Cataplasmata tumorum & inflammationis in circũsitis partibus sunt, uerbascum coctũ, & trifolij folia cruda, & ligustri folia cocta, & poliũ. Si uero etiã purgari opus habuerit ulcus, omnia quidẽ etiam hæc purgant: Sed & fici & oleæ folia, & marrubium. Coquere aũt oportet hæc omnia, & maxime uiticem, & fici ac oleæ folia. & mali punicæ folia similiter coquere oportet. Crudis uero his utendum est. Maluæ folia terito cũ uino, & rutæ folia, & origani uiridis. Omnibus his lini semen torrefactum ac tusum quàm leuissime, ammiscere oportet. Vbi uero periculum est ignem sacrum in ulceribus oboriturũ esse, isatidis folia trita cruda cũ lini semine imponito. aut lini semen solani aut isatidis succo subactũ imponito. Quũ autem ulcus purum quidem fuerit, uerũ inflammatũ est & ulcus, & circũsitæ itidem inflãmatæ partes, lentem uino coctam, ac leuiter tritam, oleo modico subactam imponito, ac deligato. & rubi canini folia in aqua cocta, leuiter trita imponito, linteo tenui subextento, puro, uinoque ac oleo madefacto. Et ubi cõmittere ac coalescere ulcus uoles, rubi canini folia uelut lentẽ præparato. Nasturtiũ item sauridion à lacerti similitudine appellatũ, uinum, & lini semen tenuiter tritum cõmiscentur. Et hæc, lini semen, & uitex crudus, & alumen meliũ: hæc aceto subacta. Vuam albam immaturã per colum in uas æris rubri expressam, per dies ad solem exponito, noctu autẽ tollito, ut ne irroretur. Per dies uero indesinenter terito, ut æqualiter siccetur, & de æneo uase quàm plurimum assumat. Tanto autem tempore ad solem exponere oportet, donec ad mellis crassitudinẽ deuenerit. Postea & hunc succũ, & mel quàm optimum, & uinum dulce, in æneam ollam infundito, ita tamen ut prius resinam terebinthinã in uino coquas, donec dura fiat instar mellis cocti, & postea resinam eximas, & uinũ affundas. Sit aũt

plurimus

plurimus uuæ immaturæ ſuccus. Secũdo loco uinũ. Tertio mel. Myrrhã etiam ſtacten ꝙ optimam leuiter tritam, eodẽ uino paulatim affuſo diluito; & poſtea ipſam per ſeipſam cũ uino ſæpe agitando coquito, & ubi ad bonã craſsitudinẽ deueniſſe uidebitur, ad uuæ immaturæ ſuccũ affundito. & nitrũ optimum torrefactum ſenſim ad pharmacum ammiſceto, & floris æris minus ꝙ nitri. Hæc poſtquã miſcueris, coquito nõ minus tribus diebus, lignis ficulneis nõ multis ſuccenſis, aut prunis, ut ne torreatur, & ubi hoc pharmacũ illinitur, omnia quæ imponũtur ſicca ſint, & ulcera non humectentur. Vtendũ aũt eſt hoc pharmaco ad ulcerata inueterata ac recẽtia. & ad pudendi, & capitis ac aurium ulcera.

Aliud ad eadem ulcera. Fel bubulum ſiccũ, mel ꝙ optimũ, uinum albũ in quo cocta ſint loti ramẽta, thus, myrrha æqualis, crocus æqualis, flos æris ſimiliter. Ex liquidis aũt uinũ ſit plurimũ, deinde mel, paucisſimũ uero fel. Aliud.

Vinũ, mel, oleum cedrinũ: Sicca uero ſint, flos æris, myrrha, malicoriũ ſiccũ. Aliud. Flos æris toſtus dimidia parte, myrrhæ duæ partes dimidię, croci partes tres, mel modicũ, cum uino hæc torrentur. Aliud. Thuris pars, gallæ pars, croci tres. Hæc ſingula ſicca ꝙ leuisſime terito. deinde mixta ad ſolem calidisſimum, affuſo uuæ immaturæ ſucco, donec uiſcoſa fiant, per tres dies terito. poſtea uino, auſtero, nigro odorato, paulatim affuſo diluito. Aliud. In uino dulci albo ilicis radices coquito, & ubi probe habere uiſum fuerit, de uino defuſo duas partes ſumito, & amurcæ olei ꝙ ſiccisſimæ partẽ unam. Poſtea agitando coquito, ut ne torrefiant, lento igne donec ad bonã craſsitudinem deueniãt.

Aliud. Reliqua quidẽ eadem ſint. Verũ pro uino, acetum ſit album acerrimum, in quo tinctæ ſint ſuccidæ lanæ. Poſtea ammixta amurca coquito, & ſuccum caprifici affundito, & alumen meliũ, & nitrum ac æris florem, utraꝙ toſta ammiſceto. Hoc magis priore ulcera purgat. Verum prius non minus reſiccat.

Aliud. Lanas ſuccidas paucisſima aqua tingito, deinde uini tertiã partem ad aquã miſceto, ac coquito donec bona prouenerit craſsitudo. Ex his recentia uulnera q̄ citisſime ſuppurari poſſunt. Aliud. Aron ſiccum inſpergito ac adaptato. Aliud. Fici dum ſucculenta eſt corticem uiridẽ, in uino tritũ immittito: & ſine uino, ipſum etiam cum melle. Aliud. Ad acetũ in quo cocta ſunt loti ramenta: ſit aũt acetum album: amurcam oliuarũ, & picis ſerũ crudum ammiſceto, & illinito, & inſtillato, & deligato ſicca. Hoc recẽtia uulnera auertit ne ſuppurẽtur: aut aceto abluito, & uino imbuta ſpõgia extergito. Aliud. Plumbũ tritum cũ ſpodio cyprio leuigatũ inſpergito. Et loti ramenta inſpergito. & ſquamã æris, & chalcitidem cũ ære, & ſolam per ſe, & cum loti ramentis. Et aliàs ubi ſiccis opus fuerit, talibus utendũ eſt, & ſpodio Illyrico trito cum ramentis, & ipſis ſolis ramẽtis, & flore argẽti ſolo quàm leuisſime trito. & ariſtolochiam raſam ac tritã leuiter, inſpergito. Aliud ad cruenta uulnera. Myrrha, thus, galla, ærugo, flos æris toſtus, alumẽ Aegyptiũ toſtum, œnanthe, lanarum ſordes, plũbago, Horũ ſingulorũ æquale pondus diluitur cũ uino uelut ſuperius, & reliqua præparatio fit eodẽ modo. Aliud. Acetũ q̄ acerrimum album, mel, alumẽ Aegyptium, nitrum optimũ leuiter toſtũ, fellis parum, ſimul coquito. Hoc carnem ſuperexcreſcentem conſumit, & cauat, & non mordet.

Aliud. Herba eſt paruis folijs prædita, cui nomẽ eſt Parthenium microphyllum. Hæc uerrucas de pudendo aufert: & chalcitis ex inſula Melo cruda,

& elaterium tenue ſiccũ adſtringit. & malicoriũ tenue ſiccũ eodem modo. Maxime aũt replet caua, pura, herba Lagopyrus nomine: eſt aũt tritico ſimilis ubi areſcit, folio paruo uelut olea, ſed longiore: & marrubij folium cum oleæ folijs.

Aliud. Caricæ ſiccißimæ internã partem pinguem, mellis ſpeciẽ referentẽ duabus portionibus, cũ ſeminis lini toſti nõ admodũ, ac triti q; tenuißime parte una. Aliud. Cariçe partem internã, & florẽ æris tenuem modicum, & fici ſuccum. Aliud. Caricæ partẽ internam, chamæleonẽ nigrũ, bubulũ fel ſiccũ.

Aliud. Reliqua quidẽ eadem ſint. Verũ ſicca, naſturtiũ tenue crudũ, irio, utrũq; pari põdere: caricæ uero partes duæ ſint, & ſeminis lini partes duæ, cum fici ſucco. Quũ aũt aliquo horũ pharmacorũ uteris, ſplenia aceto imbuta ſuperne imponito, & ſpongia ſuper ſplenia impoſita deligato, & paulo magis apprimito. Si uero circũſitæ partes inflãmatæ fuerint, quicquid cõferre uiſum fuerit circũponito: Si liquido uti uoles, etiã caricum pharmacũ illinito, & uelut ſupra ſcriptum eſt deligato eodẽ modo. Eſt aũt ex his pharmacũ factum, ueratro nigro, ſandaracha, ſquama æris, plumbo uſto, cũ multo ſulphure, auripigmento, cantharide. Ex his prout uiſum fuerit cõponito, ac utitor. Diluuntur oleo cedrino. Poſtquã uero ſatis fuerit illitũ, pharmacũ eijcito, & aron coctum, tritũ imponito: aut ſiccũ, tritũ, oleo ſubactum. Et ſi ſicco Carico uti uoles, liquida remouere oportet, & pharmacũ inſpergere. Facit aũt ſiccum ex ueratro ſolo cõſtans ac ſandaracha. Aliud liquidũ. Herba eſt cuius foliũ ſimile eſt aro natura, uerũ album, lanuginoſum, ad hederæ folij magnitudinẽ. Hæc herba cũ uino imponitur. Aut ilicis partem eam quæ eſt circum truncum, cũ uino tritam imponito.

Aliud. Vuæ immaturæ ſuccus, acetum acerrimũ, flos æris, nitrũ, ſuccus caprifici. Ad uuæ immaturæ ſuccũ alumen inijcito tenuißime tritũ, & in uas æris rubri immiſſum ad ſolem exponito ac agitato, & ubi ad bonam ſpißitudinem deuenerit tollito. Sicca ad cruenta uulnera hæc faciunt. Veratrũ nigrũ tenuißime tritũ inſpergitur, quãdiu aliquid humoris inerit ac depaſcẽtis. Deligatio uero eadẽ eſt quæ in emplaſtris. Aliud. Salis grana ſiccißima in æneam ollam, aut fictilem nouã immittito, magnitudine maxime æqualia, non magna: & mel optimũ dupla ſalis menſura, pro cõiectura facta, ad ſalem affundito. deinde ollam prunis imponito, & dum totũ combuſtũ fuerit ſinito. Poſtea exterſo ac expurgato per ſpõgiam ulcere inſpergito, & uelut prius deligato, & paulo magis cõprimito. Poſtridie uero qua parte nõ adhæſerit pharmacũ inſpergito, cõprimito ac deligato. Vbi uero pharmacũ diſcedere uoles, acetũ calidũ affundito, donec diſcedat, & rurſus eadẽ facito, ſi opus fuerit exterſione per ſpongiam facta. Aliud ſiccũ mordax. Miſy q̃ leuißime tritũ inſpergito in ea quę humida ſunt ac putrida: & florẽ æris tenuem nõ penitus leuiter tritũ. Aliud ſiccũ ſimiliter mordax. Vbi ſpõgia exterſiſti, lanas q; maxime ſuccidas in teſta exurito, face admota donec totas cõbuſſeris. hoc pharmacũ leuiter tritũ inſpergito, & eandem deligationẽ adhibeto. Aliud ſiccũ ad eadẽ ulcera. Chamæleo niger, alumẽ fici ſucco ſubactũ, ſubigito autẽ toſtum, & anchuſam miſceto.

Aliud. Anagallis & alumẽ Aegyptium toſtũ. Aliud. Puluillũ inſperſilem Orchomeniũ inſpergito. Cæterũ ad nomas proſerpẽdo depaſcẽtes, alumẽ Aegyptiũ toſtum, itẽq; Meliũ facit. Verũ nitro toſto inſperſo prius præparare ac ſpõgia extergere oportet. Facit & chalcitis toſta. Torrere aũt oportet, donec

flammæ

flammæ ſpeciem induat. Ad uetera ulcera in tibijs fientia, fiunt aũt ſanguinolenta et nigra, meliloti florem tritum, melle ſubactũ, cataplaſmatis modo utere. At uero ſupra neruos diſſectos, myrti ſylueſtris radices contuſas ac cribratas, & oleo ſubactas deligato. Et herbam quinquefoliũ: eſt aũt alba & lanuginoſa, & altior à terra, q̃ nigrũ quinquefolium: in oleo tritũ deligato, & tertia die exoluito. His autem medicamẽtis in hyeme potius q̃ æſtate utendum eſt.

Medicamenta mollientia, quæ etiam cicatrices pulchras faciunt. Scillæ internã partem mucoſam terito, & reſinam de picea, cum recenti adipe ſuillo, & oleo modico, reſinaq́; ac cerusã modica. Et adipem anſerinũ, ac ſuillum recentem purum, & oleũ modicum, & ſcillam, & ceram albiſsimã. Aut ſcillam, oleum album, reſinæ parũ, ceram, adipem ſuillum ueterem ac recentem. Facit & oleũ, & ærugo, & ſcilla, & reſina. Sint aũt duæ partes ueteris adipis ad recentem. De reliquis autẽ quantũ oportunum eſſe uiſum fuerit. Adipem recentem liquefactũ in aliam ollam defundito, & plũbaginem leuiſsime tritam ac cribratam cõmiſceto ac coquito, & primũ agitato. Coquito autẽ donec deſtillatũ in terram cõgeletur. deinde tollito, ac reliquũ diffundito, præter lapidem ſubſidentem: & reſinam inijcito ac agitato, & modicũ oleum cedrinũ, & quod prius diffuſum ac ablatũ fuit ammiſceto. Porrò in omnibus mollibus in quibus reſinam ammiſces, ubi pharmacũ ab igne abſtuleris, in calidum adhuc reſinam immittito ac agitato. Aliud. Adeps ſuillus uetus & nouus, & cera, & oleum: Sicca uero, loti ramenta, thus, plumbago: thuris uidelicet pars una, plumbaginis una, & ramentorũ loti una. Sint autẽ adipis ueteris partes duæ, ceræ una, & noui adipis una. Aut adipẽ ſolum ueterem ſuillũ, & cum ipſo adipem caprinum recentẽ, q̃ minime cum mẽbrana, ſed purgatũ, parum terito aut cõtundito, & oleum affundito, & plumbũ cum ſpodio inſpergito, & ramentorũ loti dimidium. Aliud. Adeps caprinus, ſpodium, chalcitis cærulea, oleum.

De Ambuſtis. Ilicis radices coquere oportet teneras. Quarum ſi cortex craſsiſsimus eſt ac uiridiſsimus, cõſectum in tenues partes, uino albo affuſo, lento igne coquito, donec ad bonam craſsitudinẽ deueniat, ut illini poſsit. Poteſt & in aqua coqui eodẽ modo. Aliud non mordax. Suillum adipem ſolum ueterẽ liquefactum illinito. Superne uero ſcillæ radicem diſſectam imponito ac deligato. Poſtridie uero foueto ac perfundito, & adipem ſuillum ueterẽ liquato, & ceram ac oleum ammiſceto, thus item, & loti ramenta, ac miniũ. hoc ubi illeueris, ari folia in uino ac oleo cocta apponito ac deligato. Aliud. Poſt quã ſuillo adipe illeueris uetuſto, haſtulæ regiæ radices in uino coctas ac tritas ſuperillinito. Aliud. Adipem ſuillum ueterẽ liquato, & reſinã ac bitumen ammiſceto, & hæc linteo illita, ad ignẽ calefacta, imponito ac deligato. Quum in dorſo ex plagis, aut aliàs ulcus factum fuerit, ſcilla cocta, trita, ac linteo illita deligato. Poſtea uero adipẽ caprinum, & recẽtem ſuillum, & ſpodiũ, & oleum, & thus illinito. Tumores in pedibus fientes, & ſponte, & non ſua ſponte, in quibus neq; tumores, neq; inflãmatio, à cataplaſmatis ſedatur: & ſi quis ſpõgias deliget, aut lanas, aut aliud quid ſuper ſanam partem, poſtea intumeſcunt ſua ſponte, ac inflammãtur: influxio ſanguinis per uenas in cauſa eſt, ſi cui non cõtuſio cauſa eſt. Et ſi alicubi alia in corporis parte tale quid fiat eadem ratio eſt. Verum ſanguinẽ detrahere oportet, de uenis præſertim influentibus, ſi cõſpi-

cuæ fuerint. Sin minus, pertūdere tumores oportet, profundioribus ac freqūetioribus uulnusculis impactis: Sed & in alijs omnibus quæ pertūdis, sic facere oportet, atq; hoc acutissimis ac tenuissimis ferramētis. Quū uero sanguinē detrahis, specillo ne ualde premas, ut ne contusio accedat. Aceto autē perluito, & grumū sanguinis in hiatibus ne relinquito: & illito cruētis uulneribus destinato medicamēto, lanas succidas, carminatas, molles deligato, uino & oleo respersas. Et pertusam partē æger ita habeat, ut refluxus sit sanguinis, nō defluxus: & omnino nō humectet: et parū cibi capiat, & aquā bibat. Si uero ubi solueris, fissuras repereris inflāmatas, cataplasma ex uitice ac lini semine imponito. Si uero ulceratæ fuerint fissuræ ac eruperint, ad rem respiciēs, & quod opus fuerit adhibens, de cætero curato. At ubi uarix inest in tibia, aut conspicuus, aut in carne, & tibia est nigra, & uidetur opus habere sanguine ab ipsa defluēte: talia nequaquā pertundere oportet. Plerūq; enim magna ulcera ex fissuris fiūt, propter uaricis influxū. Verū uaricē ipsum aliàs atq; aliàs cōpungere oportet, ubi oportunum esse uisum fuerit. Cæterū quum uenā secueris, postq; sanguinem dimiseris, & fasciam solueris, & nō sistatur, in contrariū, partem habeat, quò refluxus sanguinis fiat, siue manus fuerit, siue crus, utpote sanguine retro fluēte, atq; ita tēpus longius aut breuius decūbens expectet. Postea ipsum sic habentē deligato, nullo grumo existēte in fissura. Deinde spleniū duplum uino imbutū apponito, & super ipsum lanā puram oleo imbutā. Nam etiamsi influxus sanguinis fuerit uiolentus, suppresio fit influentis. Et si grumo in fissura manente sic inflāmetur, suppuratur. Pransum aūt & potū plus aut minus uenā secare sinere oportet, & aliquantū calefactū: & die calidiore q̄ frigidiore. Si uero influat sanguis cucurbitā affigere oportet, & si ablata cucurbita, multū sanguinis, aut serosus sanguis fluat, cito priusquā repleatur rursus affigere, & quod restat extrahere. Sin minus, grumi in fissuris inhærēt, & deinde ex ipsis inflāmata ulcera fiūt. Aceto aūt omnia talia perluere oportet, et postea nō humectare, neq; in fissuras decūbere. Verum aliquo medicamēto cruētis uulneribus destinato fissuras illinere. Et quū infra genu, aut ad genu affigere cucurbitas oportuerit, stanti erecto, si stare potuerit, affigantur.

HIPPOCRATIS COI LIBER

DE FISTVLIS, IANO CORNARIO Medico Physico interprete.

ISTVLAE fiunt quidem ex cōtusionibus et tuberculis, fiunt autē & ex remigatione ac equitatione, quū in natibus cōgregatus fuerit sanguis prope sedem. Putrescens enim distribuitur ad molles partes, nimirū quum & intestinū rectum sit humidum, & caro mollis, in quā distribuitur, donec tuberculū eruperit, & deorsum ad rectum intestinū cōputruerit. Postq̄ autem hoc factū fuerit, in fistulam abit, ac sanie manat, & stercus per ipsam fluit, & flatus, & abominatio multa. Ex cōtusionibus itaq; fit fistula, ubi aliquis circa rectū intestinum locus cōtusus fuerit ex plaga, aut ex casu, aut uulnere, aut equitatione, aut remigatione, aut quæcūq; talia sunt. Cōgregatur

gatur enim sanguis. Putrescens aũt suppuratur. à suppurato uero ea quæ de tuberculis dicta sunt patitur. Primũ igitur quũ tale quoddam tuberculum nascẽs senserit, crudũ q; citissime secare oportet, priusquã suppuretur ad rectũ intestinũm. Si uero iam ægrotantẽ ex fistula assumpseris, allij caulem recẽtem accipe, & homine supino reclinato, diductis cruribus altero huc, altero illuc, caulẽ immitte donec offendas ac impingas, & fistulæ profunditatẽ per caulem metire. & seselis radicẽ tenuissime tritam, aqua affusa ad dies quatuor macerato, eamq; aquam trium cyathorũ mensura, melle ammixto æger bibat ieiunus. Cum hac etiã ascaridas purgato. Quicunq; uero relicti fuerint nõ curati, moriũtur. Postea linteum bysinũ tithymalli magni succo imbutũ, flore ęris tosto trito insperso, in penicilli figurã intorque longitudine fistulæ æqualem, filo per summũ penicillum trãsmisso, & rursus per summũ caulem: & homine supino reclinato, adhibito catoptere instrumẽto sedem expandente, corrosam recti intestini partẽ inspicito, & sic caulem immittito: & ubi in intestinũ inciderit, apprehẽsum retrahito, donec penicillus fuerit intrusus, & superiori ac inferiori parti adæquatus. Postquã uero fuerit intrusus, glandem corneã in intestinũ indito, & podice ex terra cimolia oblito sinito. Vbi uero uentrẽ exonerat, eximito, ac rursus indito, donec ad quintũ peruenerit diem. Sexta aũt eximito, extrahens penicillum ex carne, & alumen terito, eoq; glandem expleto, & in intestinũ indito ac sinito, donec alumen liquidũ fiat. Podicem uero myrrha illinito, donec coaluisse uisus fuerit. Alia curatio. Crudum linum tenuissimum accipito, & ad palmi longitudinẽ quincuplicato, & pilum equinũ circumdato. Deinde facto specillo stãneo in summa parte perforato, & initio lini cõplicati in specillum immisso, specillum in fistulam demittito, & simul sinistræ manus digitũ indicem in sedem indito: ubi uero specillum cõtigerit digitũ, inflexa summa specilli parte, initium lini quod est in specillo per digitũ adducito: & specillum quidem rursus extrahito, lini uero initia bis aut ter cõnectito, & reliquam lini partem intortam ad nexum deligato. Postea uero dimissum negocia sua obire iubeto. Cæterum quantum putrescente fistula de lino laxatur, tantũ augere oportet, ac intorquere semper singulis diebus. Si uero linũ crudum cõputrescat, priusquã fistula corrodatur, aliud linum ad pilum innecte, immitte ac cõnecte. Pilus enim ea de causa ad crudum linum additur, q; non putrescit. Postquã uero fistula cõputruerit, spongiam mollem in tenuissima frusta cõcisam apponere oportet. deinde in fistulam quidẽ, florem æris tostum multũ per specillũ immittere. Spongiam uero melle illinere, & subiecto digito indice sinistræ manus, ultra protrudere: & appositã alteram spõgiam deligare, eodem modo uelut in hæmorrhoidibus. Postridie uero exoluere, & aqua calida abluere, & cũ spongia per sinistræ manus digitũ fistulã purgare conari: & rursus ęris florẽ immittere, ac spõgiam deligare. Atq; hæc facere oportet per dies septenos. In his enim maxime tunica fistulæ cõputrescit. de cætero uero donec sanata fuerit spõgiam deligare. Nam dum per hunc modum fistula à spongia cogitur ac explicatur, neq; rursus concidere poterit, neq; alia ipsius pars sanabitur, alia uero rursus complebitur, sed in seipsa tota sana erit. Verũ in hac curatione multa aqua calida proluere oportet, & fame macerare. Si uero non corrosa fuerit fistula, specillo immisso secato

donec diduxeris, & æris florem inspergito, & ad dies quinq; finito. Deinde aquam calidam affundito, et polentam aqua subactã superimponito, et betarum folia deligato. Vbi uero exciderit æris flos, & fistulæ ulcus purum fuerit, uelut priorem curato. Si uero in loco sit ubi fieri id nõ posit, & profunda etiã sit fistula, flore æris, & myrrha, & nitro in urina dilutis colluito: & in fistulæ osculum plumbeam glandem indito, ut ne coalescat. Collutio uero faciẽda est, pennæ fistula ad uesicam alligata, & fistula intrò immissa, atq; sic collutione infusa. Verum sanus non fit, si non secetur. Si intestinũ rectum inflammatũ fuerit, & dolor habeat & febris, & frequẽter ad exonerandũ aluum desideat, & nihil egerat, & præ inflammatione sedes exijsse uideatur, & aliquãdo urinæ stillicidium corripiat: hic morbus fit, quum pituita ex corpore ad intestinum rectum decubuerit. Cõferunt autem calida. Quum enim hæc adhibẽtur, pituitam attenuare ac consumere possunt, & simul acrimonia sua salsam pituitam aquosam reddere, ut nõ sit ardor, neq; morsus aliquis in intestino. Curare itaq; oportet hoc modo. Aegrum in calidam aquã collocato, & trita grani cnidij grana sexaginta, in uini hemina, & olei hemina dimidia diluito, tepefacito, & infundito. Hæc & pituitam educunt & stercus. Si uero in aqua non sedet, oua cocta in uino nigro odorato, ad sedem apponito, calido quopiam inferne substrato, aut uesica aqua calida plena. Aut lini semen tostum, molitum, tritũ, pari farina, in uino nigro odorato, & oleo ammixta, cataplasmatis modo calidissime imponito. Aut ordeum & alumen Aegyptium tritum misceto, & glandem oblõgam efformato, & ad ignem tepefaciens digitis effingito, deinde summe tepidam effectam in sedem indito. Forinsecus autem cerato oblinito, & allium in uino nigro diluto coctum pro cataplasmate imponito. Postquam uero exemeris, in aquam calidam collocato: & solani succum, & anserinũ ac suillum adipem, & chrysocollam, & resinam, & ceram albam cõmisceto, simulq; liquefacito, & cum his illinito. & quãdiu inflammatio durauerit, allium coctum cataplasma adhibeto. Et si quidem ad hæc à dolore liberetur, satis fit. Sin minus, bibat peplum, meconium album appellatum, aut aliud quoddam quod pituitam purgat. Et quam diu durat inflammatio, edulijs leuibus nutriatur. Vrinæ stillicidium ex his incidit. Vesica ex intestino recto calescens, caliditate pituitam adducit: à pituita uero urinæ stillicidium fit. Si quidem igitur unà cũ morbo sedetur, solet enim plerunq; ita fieri, satis est. Sin minus, medicamenta ad urinæ stillicidium destinata exhibeto. Si uero sedes elabatur, fomento per mollem spõgiam adhibito, & cochleæ muco illito, è manibus deligatũ suspẽdito ad modicũ tempus, & redibit. Si uero amplius excidat, & non maneat intus, laterum mollitudines præcingito, & retrorsum fasciam ex cingulo submittito, & ubi sedem intrò protrusisti, spongiam mollem aqua calida, in qua loti ramenta cocta sunt, imbutam imponito. Sed & de aqua ipsa ad sedem affundito, spongiam uero exprimito. deinde fasciam per media crura subextentam, circa umbilicum deligato. Vbi uero aluum exonerare uolet, inter tabulas angustissimas insidens id faciat. Si uero puer fuerit, intra mulieris pedes ad genua acclinatus. Dum autem uentrẽ exonerat, crura extendat. Sic enim minime sedes exciderit. At si intestinum rectum humidũ fiat, & sanies defluat, fece uini usta & aqua ex myrti decocto abluito

luito, et adiantũ ſiccũ, tuſum, cribratũ inſpergito. Si uero ſanguis profluat, ablutione ex ijſdẽ facta chalcitidẽ, & cupreſsi, aut cedri, aut pini, aut terebinti ramẽta, inſpergito, pari mẽſura de his ad chalcitidẽ ammixta. Forinſecus autem ceratum craſſum oblinito. Quũ ſedes ſiue rectum inteſtinũ exciderit, & in loco ſuo manere noluerit, ſilphium optimum ac denſiſsimũ deraſum tenue inſpergito: & ſternutatoriũ medicamentũ ad nares apponito, & hominem ad iram exacerbato. Aut ubi aqua calida abluiſti, malicorium, & alumẽ, in uino albo trita, ad ſedem affundito. deinde panniculos apponito, & femora per dies tres colligato, & ieiunet. Vinũ aũt bibat dulce. Si uero neq; ſic retro cedat, miniũ mixtũ cum melle illinat. Inteſtinũ rectum ſi procidat, & ſanguis profluat, de ari radice detractum corticem in aqua coquito, deinde tritũ farina ammixta calidum imponito. Aliud. Vitis ſylueſtris, quã aliqui pſilothrion uocant, radices tenerrimas deraſas in uino nigro meraco auſtero coquito, deinde tritas tepide imponito. Sed & farinã ammiſceto, & in uino albo ac oleo ſubigito, & tepide imponito. Aliud. Cicutæ ſemẽ uino albo odorato inſtillato terito, deinde tepide imponito. Si uero inflammatũ fuerit, hederæ radicẽ in aqua coctã, leuiter tritã, ammixta farina optima, in uino albo ſubactã imponito, & oleũ ad hęc ammiſceto. Aliud. Mandragoræ radicẽ maxime uiridẽ, ſin minus, ſiccã: uiridem itaq; lotã ac cõciſam, in uino diluto coquito, ac imponito: ſiccã uero tritã ſimiliter imponito. Aliud. Cucumeris peponis internam partem leuiter tritam imponito. Si uero dolor fiat, & inflammatũ nõ ſit, nitrum rubrum aſſato, ac leuiter terito, & alumẽ ac ſalem torreto ac leuiter terito, et pari mẽſura ſingula miſceto. deinde ad picem optimam ammiſceto, & linteo illita apponito ac deligato. Aliud. Capparis folia uiridia trita, in marſupiũ cõiecta adalligato: & ubi urere uideberis auferto, ac rurſus apponito. Si uero folia non affuerint, corticẽ radicis capparis cõtuſum, uino nigro ſubactũ, eodẽ modo alligato. Hoc etiam ad ſplenis dolorẽ bonum eſt. Ex his cataplaſmatis quæ quidẽ frigefaciũt, fluere prohibent: quæ uero molliunt ac calefaciũt, diffundunt: quæ in ſeſe trahunt, ſiccant & attenuant. Porrò hic morbus fit, quũ bilis & pituita ad hos locos decubuerit. At recto inteſtino inflãmato medicamẽto in quod reſina, & oleũ, & cera, & plũbago, & adeps calidiſsimus cõmiſcentur, illinere oportet.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE HAEMORRHOIDIBVS, IANO CORnario Medico Phyſico interprete.

HAEMORRHOIDVM morbus hoc modo fit. Quũ bilis aut pituita ad uenas recti inteſtini decubuerit, ſanguinẽ qui in uenis eſt calefacit. Caleſcẽtes aũt uenę ex uicinis uenulis ſanguinẽ attrahunt: et ubi replẽtur, interna ſedis pars intumeſcit, & capita uenarũ ſupereminẽt: & partim dũ à ſtercore exeũte cõprimũtur, partim dũ à coaceruato ſanguine cogũtur, ſanguinẽ eiaculãtur: atq; hoc maxime quidẽ unà cũ ſtercore, aliquãdo uero etiam ſine ſtercore. Curare aũt oportet hoc modo. Primũ equidẽ noſſe

oportet in quo loco sint hæmorrhoides. Rectum enim intestinum & secans, & resecans, & consuens, & urens, & putrefaciens, etiamsi grauissima hæc esse uideantur, nihil læseris. Iubeo autẽ præparari ferramenta septẽ aut octo, magnitudine palmi, crassitudine specilli crassi, ex summa parte reflexa ac lata, uelut in obolo paruo. Et ubi priore die purgatorio medicamẽto purgasti, ea qua rem aggrederis urito, & homine supino reclinato, & puluinari sub lumbos subiecto, sedem q̃ maxime per digitos foras extrahito: ferramentaq́ candentia facito, ac urito, donec resiccaueris, & hoc ita ut ne contingas. Vrere enim oportet, & nullam hæmorrhoidem sine ustione sinere, sed omnes exurere. Cognosces aũt hæmorrhoidas nõ difficulter. Supereminent enim in internã recti intestini partẽ, uelut uuæ acini, liuidæ, & simul ut sedes extrahitur, sanguinẽ eiaculantur. Detineant autẽ aliqui ipsius caput & manus, dum uritur, ut ne moueatur: & dum uritur uociferetur, sedes enim magis inde eminet. Postquam uero usseris, lentes ac eruum coquito, & ex aqua trita imponito, ad quinq́ aut sex dies. Septima uero die spongiam mollem in tenuissima frusta cõcidito, Sit autem latitudo spongiæ undiquaq́ sex digitorũ. deinde super spõgiam linteũ tenue, ac leue, spõgiæ æquale, melle illitũ imponito, & postea subiecto digito indice sinistræ manus, mediã spongiam in sedem q̃ penitissime protrudito. deinde supra spongiã lanam apponito, quo in sede quieta permaneat. Et laterũ mollitudines præcingito, & retrorsum fasciã ex cingulo submittito, quã per media crura receptam, ad cingulum circa umbilicũ deligato. At pharmacũ de quo dixi, ad densam ac robustam carnẽ faciendam ac producendã deligatur, & nõ minus q̃ uiginti diebus hæc deligare oportet. Sorbenda aũt est semel in die farina, aut miliũ, aut furfurum decoctũ: & aqua bibẽda. Si uero ad aluũ exonerandã desideat, aqua calida proluito. & tertio quoq́ die lauet. Alia curatio. Extractã q̃ maxime sedem, aqua calida perfundito. deinde summas hæmorrhoidũ partes præsecato. Pharmacũ autem ad sectionẽ præparatum sit hoc. In ęreũ uas mingito, & in urinã, æris florẽ tostum, tritũ, leuem inspergito, deinde diluito, ac uas agitato, & in sole siccato. Vbi uero siccatũ fuerit, eradito, terito, & leuigatũ ad anũ apponito, & splenia oleo imbuta addito, ac spõgiam supra deligato. Alius modus.

Adnascitur ad uenã sanguifluam extuberantẽ, uelut mori fructus. & si quidem ualde extra fuerit extuberãtia, carnis tectoriũ circum ipsam nascitur. Hominem igitur flexis genibus in duo mortaria siue excisos lapides locato, ac uideto. Cõperies enim inflatas partes inter nates circa sedem, sanguinẽ uero intrinsecus procedere. Si itaq́ mollis sit, & sub tectorio cedat extuberantia, digito ipsam auferre oportet. Nihilo enim plus difficultatis hæc res habet, quàm si quis dũ ouicula excoriatur, digitũ inter cutem ac carnem adigat. Atq́ hæc interim dum loqueris, ægro non animaduertẽte facito. Postquã autem extuberantiam abstuleris, necesse est sanguinis cursus ex tota detractione promanare. Itaq́ uino austero in quo gallæ maceratæ sunt, cito abluere oportet: & uena sanguiflua unà cum extuberantia peribit, & tectorium sedabitur, & quanto uetustior affectio fuerit, tanto facilior sanatio erit. Si uero penitius intus delituerit extuberantia, per catopterem inspicito, & ne à catoptere decipiaris uideto. Dum enim aperitur, extuberãtiam explanat: dum uero rursus cõtrahitur, recte ostendit

ostendit. Auferre autē oportet, ueratro nigro in anum sublito. deinde tertia die auferre, ac uino austero infuso colluere. Cæterum quòd sanguis non fluit, quum abstuleris extuberantiã, mirari nõ oportet. Neq; enim si in articulis dissesces manus aut crura, sanguis profluet. Si uero supra aut infra articulos secueris, cauas ac sanguifluas uenas comperies: & difficile fuerit ut expedite sistas. Sic etiam hæmorrhoidem in sede, si supra aut infra extuberantiæ detractionem seces, sanguis profluet. Si uero ipsam extuberantiam in connexu abstuleris, nõ profluet. Si quidem igitur ita sedatur, bene habet: Sin minus, urito, cauendo ut ne contingas ferro, sed prope admotis ferramentis resiccato, & florem æris ex urina apponito. Alius modus curationis hæmorrhoidum. Clysterem facere oportet, uelut arundinem sepiariã, phragmiten appellatam, & in ipsum ferramētum probe congruũ adaptare. Deinde indita in sedem clysteris fistula, ferramentum candens immittere, ac frequenter eximere, quo magis calefieri sustineat, & neq; ulcus ex calore habeat, & uenæ resiccatæ sanæ fiant. At uero si neq; urere, neq; resecare uoles, ubi multa calida aqua proluisti, & sedē euersam extraxisti, myrrham tritam, leuigatam, & gallam, & alumē Aegyptium ustum, una & dimidia ad reliqua parte, & melanteriæ tantundem accipe, atq; siccis his utere. Hæmorrhois enim ab his medicamentis decedet, uelut corium combustum. Hæc facito donec omnes exstirpaueris. Et dimidia chalcitidis ustæ pars idem efficit. Si uero glandulis sanare uoles, sepiæ testam, plumbaginis tertiã partem, bitumen, alumen, florē ęris modicum, gallam, æruginē modicam, commisceto & mel coctũ affundito, & formatam ex his glandē oblongiorem apponito, donec exstirpaueris. Muliebrē hæmorrhoidē hoc modo curato. Multa calida aqua proluito. In aqua uero odorata, uelut est myrica trita coquito. Deinde spumam argenti tostam, & gallam misceto, & uinum album, & oleũ, & anseris adipem affundito, omniaq; simul trita, post factam prolutionem illinenda dato. Proluere uero oportet sede quàm maxime extracta.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VISV, IANO CORNARIO MEdico Physico interprete.

OCVLI corrupti sponte quidem cærulei fientes, derepente tales fiunt. & ubi facta fuerint, nõ est talium sanatio. Qui uero maris speciem referunt, paulatim per multum tempus procedendo corrũpuntur. & sæpe alter oculus in multo tempore postea corruptus est. Huius caput purgare oportet, & uenas urere. Et si quis ab initio curatus fuerit hoc modo, malũ sedatur, & in deterius nõ procedit. At qui colorē inter cæruleum ac marinum mediũ referunt, si quidē puero tales fiant, ubi senior fit, sedantur. Si uero seniori septimum annum egresso fiant, melius uidet magna ualde & splendida: & uidet quidem procul, sed nõ clare: & si quid ualde ad oculũ admouerit, etiam hoc uidet, aliud autem nihil. Confert autem huic capitis purgatio, & capitis ustio. Sanguinem uero his detrahere nõ conducit, neq; cæruleo, neq; maris speciē referēti. Et uisum oculorũ, oculo sano existente, in iunioribus

hominibus

hominibus, tum fœmellis, tum masculis, quicquã faciendo nihil iuueris, quandiu adhuc augescit corpus. Quũ autẽ non amplius augescit, ipsius oculi palpebras intuitus radendo attenuato, & si opus esse uisum fuerit, etiam ferramentis nõ admodum candentibus intrinsecus inurito. Quũ uero palpebras oculi raseris, lana milesia, crispa, pura, circũ fusum obuoluta, radito, ipsam oculi coronam uitando, ut ne ad chartilaginẽ usq; peruras. Signum aũt sufficientis rasuræ est, si non amplius splendidus sanguis exit, sed sanies cruenta aut aquosa. Tunc uero liquido aliquo medicamẽto, in quo flos æris est, defricare oportet. Postea autem ubi & rasionis, & ustionis crustæ exciderint, & ulcera purgata fuerint ac germinauerint, fissuram per sinciput secare oportet, & quũ sanguis defluxerit, medicamẽto cruentis uulneribus idoneo illinere. Deinde uero & huius, & omnium caput purgare operæpreciũ est. Palpebræ si crassiores q̃ pro natura fuerint, ex inferna parte carne quantũ potes q̃ expeditissime resecta, postea palpebram inurito, non candentibus ferramentis, uitando naturam pilorum: aut flore æris tosto tenui adstringito. Quum aũt crusta exciderit, uelut reliqua curato. Quum palpebræ scabie laborant, & pruritus habet, floris æris glebulam ad cotem terito, & ex ipso palpebrã defricato. Et tunc squamam æris q̃ tenuissime terito, deinde uuæ immaturæ succũ excolatum affundito, ac leuiter simul terito. & postea reliquũ succum in uase æris rubri affundens, paulatim terito, donec crassitudo fiat uelut allij intritum. & ubi resiccatũ fuerit medicamentum, leuiter trito utere. Nyctalops medicamentũ bibat deorsum purgans, & caput purgetur, & ceruicem eius q̃ maxime scarificato, & fame ad multum tempus premito. Vbi uero remiserit, unũ aut duo frusta, prout maxima deuorare potest, de hepate bubulo crudo in melle tincto exhibeto. Si cui oculi dum sani sunt uisum corrũpant, huic sectione & insuper excoriatione, in sinciput facta, os exscindere, & aquam auferre oportet, sicq; curare: & ita sani fiunt. Ad lippitudinẽ annuam ac popularem conducit purgatio capitis, & uentris inferni. Et si corpus habeat, sanguinis detractio ad quosdam eiusmodi dolores confert. Cõferunt & cucurbitæ circa uenas affixæ. Cibus modicus panis, & aquæ potus. Decumbat aũt æger in tenebris, procul à fumo, & igne, & alijs splendidis, atq; hoc in obliquũ, modo in dextrã, modo in sinistram partem. Caput uero ne humectet, neq; enim conducit. Cataplasma si dolor nõ adest, uerum uelut ad fluxionem cohibendam, non confert, quum tumores sint doloris exortes. Verum post acria medicamenta, quæ ad dolorem illinũtur, postq; dolor sedatus fuerit ac separatus, post medicamenti illitionem, tũc cataplasmata imponere conducit, si quod cõmodum fore uisum fuerit. Nec uero ad multum tempus contente intueri confert. Lachryma enim prouocatur, quum nõ possit oculus ad splendida officio suo fungi. Sed neq; ad multũ tempus claudere oculos conducit, maxime si fluxionem calidam habeat. Lachryma enim suppressa, calefacit. Si uero fluxio non sit, cũ puluillo sicco sublitionem facere conducit.

HIPPOCRATIS COI EPISTOLAE, IANO CORNARIO MEdico Physico interprete.

Rex regum magnus Artaxerxes, Paeto gaudium.

ORBVS pestilens appellatus, inuasit exercitus nostros: & quum nos saepe multa fecerimus, nihil adhuc remisit. Quare magnopere, & per omnia tibi à me data dona, te rogo, ut aut aliquid ex natura tua excogitatum, aut aliquam ex arte actionem, aut aliquod alterius uiri mederi potentis consiliũ, celerrime ad nos mittas. Propulsa oro hoc malũ. Multa enim anxietas populum corripuit, quae spiritũ magnum ac densum habet. Non belligerantes debellamur: quũ hostem habeamus bestiã illam ouilia deuastantem. Sauciauit multos: aegre curabiles fecit: amara spicula immittit. Consilij inops sum. Nõ amplius habeo quod cũ uiris natura prudentibus con sultem. Solue haec omnia, neque nos bono tuo consilio destituas. Vale.

Paetus, Regi regum magno Artaxerxae gaudium.

NAturalia auxilia pestilentis morbi popularem grassationem nõ soluunt. Qui enim ex natura fiunt morbi: eos ipsa natura iudicãs sanat. Qui uero ex populari grassatione: eos ars curat, artificiose iudicans corporũ mutationẽ. Hippocrates autem medicus curat hoc malum. Et genere quidem est Doriensis: ex ciuitate uero Co, patre Heraclida, qui filius fuit Hippocratis, qui Gnosidici, qui Nebri, qui Sostrati, qui Theodori, qui Cleomittadae, qui Chrisamidis. Hic diuina natura praeditus est, & ex paruis ac uulgaribus, ad magna ac artificiosa, medicinã euexit. Est igitur diuinus Hippocrates nonus quidem à Crisamide rege: decimus aũt et octauus ab Aesculapio: uigesimus uero à Ioue: ex matre uero Praxithea Phaenaretes filia, ex familia Heraclidarum. Quare ex utroque semine à dijs ortũ habet diuinus Hippocrates: ut qui à patre quidem Asclepiades est, à matre uero Heraclides. Didicit aũt artem, tum à patre Heraclida, tum ab auo Hippocrate. Verũ ab his quidem primum, uelut uerisimile est, in re medica initiatus est, quantũ sanè credibile est hos nouisse. Vniuersam uero artem ipse seipsum docuit, diuina natura usus, & in tantũ animi industria progenitores trãsgressus, quantũ etiam artis praestantia eosdẽ superauit. Tollit autẽ non bestiarum genus, sed ferorum ac agrestiũ morborum, per magnã terrę ac maris partem Aesculapij auxilia, quemadmodũ Triptolemus Cereris semina dispergens. Proinde iustissime in multis terrae locis diuinos honores etiã ipse consequutus est, & ijsdẽ donarijs cũ Hercule & Aesculapio ab Atheniẽsibus dignus factus est. Hũc ipsum accerse, & auri atque argẽti quantũ uoluerit, ipsi dare iube. Hic enim non unũ modũ curationis huius morbi nouit. Hic est sanitatis pater: hic seruator: hic dolorũ curator. In summa, hic diuinę sciẽtię princeps est. Vale.

Rex regum magnus Artaxerxes, Hystanidi Hellesponti praefecto.

HIppocratis medici Coi ab Aesculapio originem ducẽtis, gloria artis etiam ad me peruenit. Dato igitur ipsi auri quantum uoluerit, & reliqua abũde,

quibus

quibus opus habet, & ipſum ad nos mittito. Nam optimatibus Perſarum æqualis erit. Et ſi quis alius bonus uir eſt in Europa, eum domus regiæ amicum facito, nihil diuitijs parcens. Viros enim inuenire, qui conſilio præſtent, non eſt facile. Vale.

Hyſtanis Helleſponti præfectus, Hippocrati ex Aſclepiadis prognato gaudium.

MAgnus rex Artaxerxes te opus habet, & miſit ad nos præfectos, iubens tibi argentum & aurum, & reliqua quibus opus habes, & quæcunq; uoles, dare, & breui ad ſe mittere. Fore enim te optimatibus Perſarum æqualem. Tu itaq; cito adſis. Vale.

Hippocrates medicus, Hyſtanidi Helleſponti præfecto gaudium.

AD epiſtolam quam miſiſti, à Rege ueniſſe adſerens, remitte Regi quæ dico, q; celerrime ſcribens: Quòd & uictu, & ueſtitu, & domo, & omni ad uitam ſufficienti opulentia fruimur. Perſarum aūt diuitijs uti, fas mihi non eſt: neq; barbaros homines à morbis liberare, qui hoſtes ſunt Græcorū. Vale.

Hippocrates Demetrio ſanitatem.

PErſarum rex nos accerſiuit, ignarus quòd apud me maior eſt ſapientiæ ratio, quàm auri. Vale.

Regi regum meo magno domino Artaxerxæ, Hyſtanis Helleſponti præfectus gaudium.

QVam miſiſti epiſtolam, iubens demittere ad Hippocratē Coum ab Aeſculapio originem ducentem, demiſi. Sed & ab ipſo reſponſum tuli, quod ſcriptum tradidit, & ad domū tuam tranſmittere iuſsit. Itaq; eius latorem ac nuncium Gymnasben Dieutychen ad te miſi. Vale.

Rex regum magnus Artaxerxes Cois hæc dicit.

DAte meis nuncijs Hippocratem Medicum malignis moribus præditum, & in me, & in Perſas petulanter ſe gerētem. Sin minus, cognoſcetis, etiam primi peccati pœnam uos daturos eſſe. Vrbē enim ueſtram deuaſtatam, & inſulam diſtractam, in pelagus conuertam; ut in poſterum tempus nemo ſciat, an in hoc loco fuerit inſula, aut urbs Cos.

Coorum reſponſum.

VIſum eſt populo, reſpondere nuncijs ab Artaxerxe miſsis. Coi nihil indignum facient, neq; Merope, neq; Hercule, neq; Aeſculapio. Quapropter omnes ciues non dabunt Hippocratem, etiam ſi peſsima morte ſint interituri. Nam quum Darius & Xerxes epiſtolas ſcripſerint, & terram ac aquam à patribus noſtris petiuerint, populus non dedit: quum eos ipſos ſe impetentes, ſimiliter uelut alios homines, mortales eſſe uideret. Et nunc idem reſponſum dat. A Cois diſcedite: quoniam Hippocratem in manus ueſtras non dant. Renunciate igitur ipſi uos nuncij, quòd neq; Dei ipſi, noſtri negligentes erunt.

Senatus populusque Abderitarum Hippocrati gaudium.

NVnc maxime urbi nostræ in periculo uersatur uir noster, ò Hippocrates, qui & præsenti tẽpore & futuro semper gloria urbi sperabatur. Neque nũc, ò uos Dei omnes, nõbis inuideatur. hic præ multa quæ detinet ipsum sapientia ægrotat, ut timor nõ uulgaris sit, si Democritus mẽte motus fuerit, reuera urbẽ nostram Abderitarũ pessum ituram esse. Etenim oblitus omnium, & primum suijpsius, uigilans & noctu & interdiu, & singula parua ac magna deridens, & totam uitam nihil esse putans, uitã transigit. Ducit aliquis uxorem, alius mercaturam exercet, alius cõcionatur, alius imperat, alius legatum agit, eligitur, abrogatur, ægrotat, uulneratur, moritur. At hic ridet omnia, dũ alios mœstos ac tristes, alios gaudẽtes uidet. Quin et de his, quæ apud inferos sunt, hic uir perscrutatur, & hæc scribit. Et idolis aerem plenũ esse dicit. Et uolucrũ uoces intentis auribus explorat. Et sæpe noctu exsurgẽs, solus cantilenas sensim canenti similis est. Et se aliquando in rerũ immensitatẽ proficisci dicit, & Democritos esse similes sibijpsi innumerabiles. Et corpus unà cũ mentẽ corrũpens uiuit. hæc timemus ò Hippocrates, ob hæc perturbati sumus. Quapropter nos seruã, & patriæ nostræ cõsulturus cito adsis: neque nos cõtempseris. Nam neque ita uiles sumus: & in nobis testimoniũ situm est. Ob ipsum enim conseruatũ, & gloriam, & pecunias, & doctrinæ famã consequeris: quanquã doctrinæ ratio multo potior apud te est, quam fortunę. Attamen & huius bona multa ac luculenta tibi à nobis obuenient. Etenim animæ Democriti gratia, etiam si urbs aurum esset, non nostræ uolũtati respõderet, aut quacunque tandem re illi carendũ esset. Leges nostras putamus ægrotare ò Hippocrates, leges præuaricari. Adsis optime uir, curaturus uirũ insignem. Nõ medicus, sed cõditor, sacratiorẽ tota Ionia murũ nobis circũdabis. Ciuitatem, nõ uirum curabis: & Senatum ægrotantem, & ne claudatur periclitantẽ, aperies. Ipse legislator, ipse iudex, ipse princeps, ipse seruator, & horum artifex aduenies. Ob hæc te exspectamus ò Hippocrates, atque hæc etiã fiẽt ubi ueneris. Vna ciuitas nõ ignobilis, imò tota Gręcia rogat te, serua corpus sapiẽtiæ. Quin potius ipsam apud te legationẽ agere puta doctrinã, ab hac pręuaricatione liberari supplicantẽ. Cognata equidẽ res est omnibus, uelut apparet, sapiẽtia. Verũ his qui propius ipsam cõplexi sunt, uelut nobis, etiã lõge amplius. Et, sicut probe nosti, gratificaberis etiã futuro sæculo, si nõ destitueris Democritũ propter ueritatẽ, cuius primas se laturũ esse sperat. Tu eñ & genere, & arte cõiunctus es Aesculapio. Hic uero Herculis est ex fratre nepos. A quo est & Abderus, queadmodũ omnino audiuisti, cuius cognomẽ urbs nostra refert. Quare etiã illi grata fuerit Democriti sanatio. Quum igitur uideas ò Hippocrates, & populũ, & uirum insignem, ad stupiditatẽ diffluẽtem: festina, rogamus, ad nos. Heu ut etiã bona redundantia morbi exsistunt. Quantũ enim Democritus ad summam sapientiã generose peruenit, tantũ nunc pariter periclitatur, ne mentis stupore & stoliditate affligatur. At reliquum uulgus Abderitarum, quod mansit absque eruditione, communem sanè sensum habet. Immo nunc prudentiores sunt ad sapientis morbum iudicandũ, qui prius desipuerũt. Adsis igitur cum Aesculapio patre. Adsis cũ Herculis filia Epione. Adsis cum Aesculapij filijs, qui ad Ilium militarunt. Adsis nunc Pæonias adferens morbi

medelas. Nūc terra radicibus, & herbis, & auxiliaribus floribus, insaniæq; medicamentis fœcunda est. Ferme igitur nunquā fertilius producent, neq; terra, neq; montium cacumina, quàm nunc proferunt ea, quæ pertinent ad Democriti sanitatem. Vale.

Hippocrates Senatui populoq; Abderitarum gaudium.

Civis uester Amelessagoras uenit in Co, & erat tunc in illa die Virgæ assumptio, & annua festiuitas, ac publicus, uelut nostis, conuentus, & pompa sumptuosa fiebat, quam mos est eos, qui deo dicati sunt, ad Cyparissum deducere. Quandoquidem autem & ex uerbis, & ex aspectu, Amelessagoras festinare uidebatur, credēs, uelut erat, rem ipsam urgere: epistolam uestram legi, & admiratus sum quòd ob unum hominem, uelut si unus homo esset ipsa ciuitas, turbati estis. Et beati profecto sunt populi, qui sciunt bonos uiros sua esse munimenta, & non turres, neq; muros, sed sapientium uirorum sapientia consilia. Ego uero, qui credo artes quidem esse Deorum dona, homines autem naturæ opera: (& ne ægre feratis uiri Abderitæ) non uos puto, sed ipsam naturam me uocare, ad cōseruandum ipsius opus, quod periclitatur, ne præ morbo collabatur. Quare præ uobis ego nunc, naturæ ac Dijs obediens, festino ægrotantem Democritum sanare: si quidem sanè & hoc morbus est, & non potius error uobis tenebras offundit: id quod opto, atq; utinā sit hoc uberius uestræ beneuolentiæ signum, quòd etiam ad suspicionem turbamini. Argentū autem mihi uenienti, neq; natura, neq; Deus promittere poterit. Quare neq; uos uiri Abderitæ cogatis: sed liberæ artis etiam opera libera esse sinatis. Qui uero mercedem capiunt, hi scientias seruire cogūt, uelut captiuas facientes ipsas ex priore libertate. Deinde, uelut uerisimile est, mētiri etiam poterint, uelut de magno morbo: & negarint, uelut de paruo: & polliciti nō uenerint, & rursus uenerint non uocati. Misera est profecto humana uita: quoniam per totam ipsam intolerabilis auaricia, uelut hybernus uentus, distributa est ac penetrauit. Ad quā utinam potius omnes medici conuenissent, quò grauiorem insania morbum curarent: quoniam quum morbus sit, & affligat, etiam laudatur. Ego uero arbitror etiam animæ morbos omnes uehementes esse insanias, quæ opiniones quasdam ac imaginationes rationi inducūt. A quibus qui per uirtutem depurgatus est, sanus euadit. Quòd si ego omnino ditescere uoluissem, uiri Abderitæ, non utiq; decem talentorū gratia ad uos proficiscerer: sed ad Magnum accessissem Persarum regem, ubi totæ ciuitates humanis opibus refertæ mihi obtigissent. sanassem autem illic ipsorū pestem. Verum denegaui, inimicam Græciæ regionem à malo morbo me uelle liberare. Et ego, quantum in me fuisset, Barbaros expugnassem. Habuissem autem ignominiam ipsas à rege diuitias, & opulentiam patriæ inimicam. Hæc uero mihi adfuissent, uelut ei qui urbium Græciæ deuastator esset. Non sunt diuitiæ, undiquaq; lucrari. Magna enim sunt sacra uirtutis, quæ à iusticia non occultantur, sed manifesta exsistunt. Aut non æquale peccatū esse putatis, hostes seruare, & amicos mercede sanare? At nō hoc modo se res nostræ habent, ò Abderitæ. Non capio fructum ex morbis, neq; libēter audiui Democritum mente motū esse. Qui siue sanus est, amicus est: siue ægrotat, curatus magis amicus erit. Audio autem ipsum grauibus ac solidis moribus præditum esse, & urbis uestræ ornamentum. Valete.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

LEgati, qui urbis epiſtolam mihi reddiderunt, etiam tuã tradiderunt. Et ualde gauiſus ſum, & hoſpitiũ, & reliquum uictum te promittẽte. Veniemus autẽ bona fortuna, & meliore ſpe, uelut arbitramur, accedemus, prout in literis eſt declaratũ: quum non inſaniam, ſed quandã excellentem mentis ſanitatẽ uir ille declaret, dum neq; liberorum, neq; uxoris, neq; cognatorũ, neq; rei familiaris, neq; omnino alicuius curã gerit: ſed & diu & noctu apud ſeipſum conſiſtit, & priuatim uitam degit, plerunq; in antris & ſolitudinibus, aut ſub arborũ umbris, aut in mollibus herbis, aut apud frequentia aquarũ fluenta. Cõtingunt igitur talia plerunq; atra bile percitis. Taciturni enim aliquãdo ſunt, & ſolitarij, ac deſerti amantes, & rerũ familiarium cõſpectum auerſantur, alienum putantes. Nec uero diſsimile uero eſt, etiam his qui circa diſciplinas uerſantur, ab una erga ſapientiã adfectione, alias curas excluſas eſſe. Quemadmodũ enim famuli ac ancillæ in domibus tumultuantes, & ſeditionẽ agentes, ubi derepẽte ipſis hera comparuit, conſternati cõquieſcunt: ſic etiam reliquæ in anima cupiditates malorum ſunt hominibus miniſtræ. Poſtquã autem ſapientiæ cõſpectus ſeipſum ingeſſerit: reliquæ affectiones uelut famulæ diſcedũt. Non autem omnino inſani antra & quietem expetunt: ſed etiã hi qui humana negocia contemnunt, ob tranquillitatis cupiditatẽ. Cum enim mens ab externis curis uexata, corpus reficere uoluerit, tunc cito ipſum quieti tradit. Deinde recta exſurgens, circũcirca ueritatis regionẽ colluſtrat, in qua nõ eſt pater, non mater, nõ uxor, non liberi, non frater, non cognati, non famuli, non fortuna, non omnino quicquã ex his, quæ tumultũ inducunt. Omnia autẽ perturbantia, excluſa ſtant præ timore: & neq; appropinquare audent præ reuerentia eorum, quæ iſthic habitant. Habitant autem illam regionẽ, & artes, & uirtutes omnis generis, & Dei, & dæmones, & ſenatus, & conſilia. Et magnus polus in illa regione, ſtellis multũ mobilibus coronatus eſt: in quam fortaſsis etiam Democritus præ ſapientia trãſmigrauit. Deinde quũ nõ uideat amplius eos, qui ſunt in urbe, utpote procul profectus: inſaniæ morbo laborare putatur, propter ſolitudinis amorẽ. Student autem Abderitæ argenti amorẽ & ſtudium detegere, & in ſe manifeſtũ facere, eo quòd Democritum non intelligunt. At tu hoſpitium nobis ò amice Philopœmen præpara. Non enim uolo perturbatæ urbi moleſtiam exhibere, quum ueterem te proprium hoſpitem, uelut noſti, habeam. Vale.

Hippocrates Dionyſio gaudium.

AVt in Halicarnaſſo me expecta, aut ipſe ad me uenire ò amice feſtina. Per ſummam enim neceſsitatem abeũdum eſt mihi in Abderam, Democriti cauſſa, ad quem ægrotantẽ urbs me accerſiuit. Cæterum admiranda eſt hominum, ò Dionyſi, per conſenſum adfectio: uelut una anima cũ ciue coægrotant. Quare mihi uidentur etiã ipſi curatione opus habere. Ego uero neq; morbũ ipſum eſſe puto, ſed immodicam doctrinã: quæ reuera nõ eſt immodica, ſed ab idiotis putatur. Nam nunquã nociua eſt uirtus immodica. Excellẽtia uero, morbi opinionẽ de ſe præbet, propter iudicantiũ imperitiam. Vnuſquiſq; enim ex his, quæ ipſe nõ habet, iudicat id, quod in alio abundat, ſuperfluũ eſſe. Sic ſanè

etiam timidus fortitudinẽ immodestiã putat,& auarus magnanimitatẽ.Et om nis defectus,uirtutis moderationẽ excedere putatur.Illũ igitur ubi uiderimus, cũ prænotione hinc cõtingente,& ubi sermones eius audiuerimus:melius cõgnoscemus. Tu uero,ò Dionysi, studio habe ut ipse accedas. Volo enim te in patria mea cõmorari donec rediero:quo & rerũ nostrarum, & imprimis urbis nostræ curam geras.Nam haud scio quomodo ex casu cõtigit,ut saluber sit an nus,& pristinam naturã habeat.Quare neq; multi infestabunt morbi:attamen uenito.Inhabitabis aũt meam domum nimis q̃ opportunam,nimirũ quum & uxor apud parentes maneat propter meam profectionẽ. Attamen & illius res inspecta,quo pudice degat,& nõ ob uiri absentiã,alios uiros approbet.Honesta equidem ab initio fuit,& parentes bonos habuit.Patrem aũt mirifice uirilẽ, & malos ualde odio habentẽ,egregie senem.Attamen semper opus habet mulier moderatore.Habet enim à natura in se lasciuiã:quæ,nisi quotidie resecetur, uelut arbores in materiæ multæ effusionem,exuberat.Ego uero amicum parentibus diligentiorem puto ad uxorẽ custodiendam.Non enim,uelut illis,etiam huic cohabitat beneuolẽtiæ adfectio,per quã sæpe umbra admonitioni obtenditur. In omnibus autem rebus prudentior est alienitas ab adfectione, ut quæ minime à beneuolentia infringatur. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

CVm apud te Rhodi essem Damagete,uidi nauẽ illam,cui Solis inscriptio erat,penitus pulchrã,et in puppi probe instructam,et sufficientẽ carinam habentẽ.Habebat & transtra multa.Et tu laudabas etiã in ipsa nauigandi præstantiam,quòd uelox esset,& tuta,& ad inseruiendũ artificiosa.Et insuper prędicabas probũ in ipsa nauigationis cursum.Hãc mitte nobis:uerum, si fieri potest,nõ remis,sed alis ad remigium instructam. Vrget enim res ipsa,ò amice,ut ualde cito in Abderam nauigem. Volo enim ægrotantẽ curare urbem,propter unũ ægrotantẽ Democritũ, si unquã uiri fama ad aures tuas peruenit. De hoc patria dicit,q; insania adflictus sit.Ego aũt cupio,immo magis opto, nõ reuera ipsum insanire,sed illos ita putare.Ridet,inquiunt,semper,& ridere non cessat in omnib. negocijs.Et hoc ipsis insaniæ signũ esse uidetur. Quare tuis in Rhodo amicis dicito,ut semper moderate se gerant,& nõ multũ rideant, neq; multum tristes sint:sed inter ambo hæc modũ teneant:ut alijs comis esse uidearis, alijs sollicitus,de uirtute cogitans.Est profecto mali quiddam,dum ad singula ille ridet.Si enim immodestia malũ est:ea sanè perpetua longe peior est.Et dicã sanè ad ipsum:Democrite,& si quis ægrotat,& occiditur,& mortuus est,& obsidetur,& quoduis malũ ingruit:singula quæ fiũt,materiam risus tibi præbent. Non aũt repugnas deo,si,quũ duo sint in mũdo,Gaudiũ & Tristicia, tu alterũ ipsorũ eiecisti? Beatus profecto fueris, (uerũ impossibile est) si neq; mater tibi ægrotat,neq; pater,neq; postea liberi,aut uxor,aut amicus:sed propter tuũ risum cõseruantur,penitus felix es.At si,dum ægrotãt,rides:dum moriũtur,gaudes:& si quid mali audieris,exhilararis:pessimus es ò Democrite,& procul sanè à sapientia. Si uero putas hæc ipsa neq; mala esse, certe atra bile percitus es Democrite,periclitans ne & ipse Abderita sis: prudentior autem sit ipsa ciuitas.Cæterum de his exactius illic dicemus Damagete.At uero nauis etiam hoc tempus,quo hæc tibi scribo,remoratur. Vale.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

COgitās ac sollicitus de Democrito, illa ipsa nocte dormiens, sub ipsius aū roræ initium, somniū mihi oblatū habui, ex quo puto nihil ualde periculosi fore. Mirabiliter enim expergefactus sum. Videbar mihi uidere Aesculapium ipsum coram, & iam ad ipsas Abderitarū portas aderamus. Aesculapius aūt non ut imagines eū aliàs ostendunt, mitis ac blandus apparebat: sed habitu concitato, & aspectu horrendo. Sequebantur autē ipsum dracones reptiliū generis immanes, longum tractum ducentes, & horribile quiddam uelut in desertis ac saltibus subsibilantes. Sequebātur & socij, pyxides medicamētarias probe obsignatas gestantes. Deinde porrexit mihi manū deus: quā ubi libētissime apprehēdissem, rogabam ut simul mecū pergēret, & ne me in medēdo destitueret. Verum is: Nihil, inquit, in præsens me opus habes: sed hæc immortaliū ac mortalium cōmunis dea te peregrinum deducet. Et ego cōuersus uideo mulierem pulchram ac magnā, simpliciter ornatā, splendidam, cuius oculorū circuli puro lumine micabant, ut stellarū fulgorem putares. Et deus quidem disparuit. Mulier uero illa apprehēsum me manu, lento gradu benigniter per urbē ducebat. Et ubi prope domū essemus, in qua hospitiū mihi paratū esse putabam, uelut spectrū disparuit, hoc saltē dicens: Cras te apud Democritū deprehendam. Cum uero iam se illa cōuerteret: Rogo, inquā, optima fœmina, quæ nam es, & quo nomine uocari debes? Veritas, inquit illa. Cæterū quam accedentē uides (& derepēte altera quædam mihi apparuit) neq; ipsa mala uidetur, audacior autem aspectu & cōcitatior: Opinio, inquit, appellatur, & habitat apud Abderitas. Ego igitur ubi de somno surrexissem, mihijpsi somniū interpretatus sum, ꝙ non indigeret medico Democritus, quādo sanè ipse medendi deus discessisset, uelut qui medendi occasionē & materiam non haberet. Sed ipsa quidē ueritas, ꝙ Democritus sanus sit, apud Democritū manet. Opinio uero, ꝙ Democritus ægrotet, reuera apud Abderitas habitat. Atq; hęc uera esse, mi Philopœmen, credo, & sunt sanè. Et nō contemno somnia, maxime ubi etiam ordinem cōseruant. Medicina aūt & uaticinatio ualde cognatæ sunt: quandoquidem & pater ambarum artium unus est Apollo progenitor noster, & præsentes & futuros morbos prædicens, & ægrotos & ægrotaturos sanans. Vale.

Hipporates Crateuæ gaudium.

SCio te, ò amice, optimū radicisecam esse, & propter tuam ipsius exercitationem, & propter progenitorū gloriā, adeò ut in hac facultate, Crateuæ proauo minime cedas. Proinde nunc, si unquā aliàs, herbas collige, quot & quales poteris: urget enim necessitas: atq; has mihi transmitte, ad uirum toti ciuitati cōparandum, Abderitam quidem, uerum Democritū. Aegrotare enim ipsum dicunt, & purgatione ualde opus habere, ut qui insania sit correptus. Non utemur fortassis medicamentis, quemadmodū etiam credo. Attamen undiquaq; instructum esse oportet. At uero rem herbariam apud te sæpe admiratus sum, quemadmodū etiam uniuersorū naturam ac constitutionem, & sacerrimū terræ fundamentū, ex qua animalia, & plantæ, & alimenta, & medicamēta, & fortuna, & ipsæ diuitiæ exoriuntur. Neq; ēm aliàs haberet ubi cōsisteret Auaricia,

neq; sanè Abderitæ nunc decem talentis inescassent me, pro medico mercenarium declarantes. Si uero possis Crateua amaram auaricię radicem exscindere, ut nullæ ipsius reliquiæ restent: probe scito, quod hominũ unà cum corporibus etiam animas ægrotantes purgassemus. At hæc quidẽ uota sunt. Tu uero, quod fieri potest, nobis montanas maxime & in altis collibus nascẽtes herbas radicitus reseca. Sunt enim aquosioribus solidiores & acriores, propter terræ densitatem, & aeris tenuitatẽ. Nam quod attrahũt, frigidius est. Conare tamẽ ut etiam de his quæ circa stagna nascũtur, & de palustribus, & fluuiatilibus, aut fõtanis, flores colligas: quas sanè debiles, & exsolutas, ac dulcis succi esse scio. Omnia aũt medicamẽta, quę succi et liquores fluidi sunt, in uitreis uasis ferãtur: quæ uero folia, aut flores, aut radices sunt, in fictilibus nouis probe obturatis: ut ne uẽtis perflata, medicamẽti uigorẽ, uelut in animi deliquiũ collapsa, amittãt. Cæterum statim nobis hæc mittito. Nam & tempus anni cõgruum est, & necessitas dictæ insaniæ urget. Ab omni equidẽ arte aliena res est dilatio, uerũ maxime à Medicina, in qua dilatio est animæ periculũ. Curationũ uero animæ sunt tẽporum opportunitates, quarũ obseruatio finis est. Spero quidem sanũ esse Democritum, etiã citra medelam. Si uero aliquis error naturæ, aut tẽporis, aut alterius alicuius causæ cõtingat: multa enim nos, qui mortales sumus, latẽt, utpote non omnino per ueritatẽ corroboratos: ad id quod obscurũ est, omnem uim cõgregatam esse oportet. Non enim cõtentus est is, qui in periculo uersatur, his quæ possumus: sed cõcupiscit etiã ea, quæ nõ possumus. Et fermè semper ad duos fines militamus, alterũ hominis, alterũ artis. Quorũ alter obscurus est, alter sciẽtiæ determinatus. Opus est aũt in utrisq; his etiam fortuna. Incerta enim est cõiectura eorũ, qui in purgationibus caute procedũt. Nam & stomachi adflictionem ueremur, & medicationis cõgruentiam, ad naturã ignotam coniectamus. Non enim una & eadẽ est omniũ natura, & aliud semper sibiipsi decernẽs adsimilat ac familiare facit. Aliquãdo uero totũ perdit. Sed & herbis multa reptilia uenenũ immittunt, & hiatu suo internæ ipsarũ teneritudini adflictionẽ pro auxilio inspirant. Et huius rei ignorãtia erit, nisi sanè nota aliqua, aut macula, aut odor ferus et grauis, rei factæ indicationem fecerit. Deinde ipsa ars, propter fortunæ casum, à recte faciendi proposito aberrat. Stabiliores autem semper sunt purgationes per ueratrum, quibus etiam Melampus in Prœti filiabus, & Anticyreus in Hercule usi esse narrãtur. Minime uero utemur nos ullo aliquo ex his in Democrito: sed contigerit opto illi sapientia, efficacissimorum ac medicatissimorum pharmacorum finis. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

HOc erat illud Damagete, quod cõiectabamus: nõ insanit Democritus, sed super omnia sapit, & nos sapientiores effecit, et per nos omnes homines. Remisi aũt tibi amice reuera Aesculapeam nauẽ: cui cũ solis signo etiã sanitatis insigne apponito. Nã reuera secũdo numine uela fecit: & illa die in Abderã nauigauit, qua scripserã ipsis, me peruenturũ esse. Omnes igitur ante portas congregatos inuenimus, nos, uelut uerisimile est, exspectantes, nõ uiros solũ, sed etiam mulieres: insuperq; senes et pueros, per deos, tristes, itẽq; infantes. Atq; hi quidẽ sic habebãt, uelut ob Democritũ insanientẽ. Ille uero syncere tunc in philosophando

losophādo excellebat. Postq̃ aūt me uidissent, uisi sunt mihi paululū ad seipsos rediisse, & bonas spes ostentabant. At Philopœmen me ad hospitiū ducere gestiebat, & hoc ab illis cōprobabatur. Ego uero: O uiri Abderitæ, inquā, nullum mihi maius operæpreciū est, q̃ Democritū uidere. Illi uero hoc audito, collaudarūt, & gauisi sunt, & cōpendio duxerunt me per forū, partim sequentes, partim præcurrētes, alij ab utraq; parte: Serua, clamantes, auxiliare, medicare. Et ego adhortabar ipsos ut cōfiderent, tanquā fortassis nihil esset mali: aut, si quid esset, modicū id esset, & correctu facile, cōfisus horis anni Etesiis. Et simul hæc dicens ibam. Neq; enim procul erant ædes: immo neq; tota ciuitas. Aderamus igitur: propinquæ enim muro erāt, & me placide eò deducunt. At retro turrim collis erat altus, lōgis ac densis populis nigris umbrosus, unde Democriti habitacula cōspiciebātur. Et ipse Democritus sub ampla ac humilima platano sedebat, in ueste crassa citra humeros desinente, solus, discalceatus, super lapidea sede, ualde pallidus ac macilentus, promissa barba. Iuxta ipsum uero à dextra, tenuis aqua per decliuē collem decurrēs leniter resonabat. Erat aūt delubrū quoddam super illū collem, quantū equidē coniectura assequor, Nymphis dicatum, sponte enatis uitibus circūdatum. Ipse uero cū multo ornatu super genibus librum habebat. Sed & alij quidā ex utraq; parte adiacebāt. Accumulata erant etiam animalia multa per totū resecta. Et ipse aliquando cōcitate incumbens scribebat, aliquādo quiescebat, diu multūq; se continens, & in seipso meditās. Deinde nō longe post, his peractis, exsurgens deambulabat, & uiscera animalium inspiciebat, & depositis ipsis digressus, rursus desidebat. At Abderitæ circumstātes me tristes, & nō procul à lachrymātibus oculos habētes: Vides, inquiūt, Hippocrates, Democriti uitam, q̃ insanit, & neq; quod uult nouit, neq; quod facit. Et quidā ex ipsis adhuc amplius ostendere uolens ipsius insaniā, alta uoce plorauit instar mulieris ob filij mortē lamentātis. Deinde rursus cū gemitu eiulauit, personā agens uiatoris, qui aliquid ex his, quæ portabat, amisit. Verū Democritus cū hæc audisset, partim ridebat, partim cachinnis explodebat, & nihil amplius scribebat. Caput aūt frequenter cōcutiebat. Ego uero: Vos, inquā, ò Abderitæ, hic manete: ipse uero ubi & uerbis, & corpori uiri propior factus fuero, uideroq; ac audiero, cognoscam adfectionis ueritatē. Et hæc loquutus, placide descēdebam. Erat aūt locus ille asper ac decliuis. Itaq; uix me suffulciens penetraui. Cum aūt appropinquassem, incidi in ipsum nescio quid, quasi ex numinis adflatu & cū concitatione scribentē. Stabam igitur isthic expectans tempus quietis ipsius. Ipse uero paulo post, intermisso scribēdi impetu, & stilo scriptorio deposito, respexit ad me accedentē, &: Salue, inquit, hospes. Et ego: Plurimū & tu, inquam, Democrite uir sapientissime. At ille, uerecūdans arbitror, q̃ nō nomine me cōpellasset: Te aūt, inquit, quo nomine uocabimus? Ignorantia enim tui nominis, causa erat cur te hospitē appellarem. Hippocrates, inquā, Medicus est mihi nomen. Is uero: Asclepiadarū, inquit, nobilitas, & magna sapientiæ tuæ in re medica gloria multum celebris, etiam ad nos peruenit. Quid autem negocij, ò amice, te huc perduxit? Imò potius præ omnibus conside. Vides autē quòd hæc sedes folijs instrata non est iniucunda, uiridis adhuc ac mollis, & ad insidendum lenior inuidiosis fortunæ sellis. Cum aūt consedissem, rursus inquit, Priuatum'ne, aut publicū negociū agēs huc peruenisti? Dic aperte:

nam nos, quantũ poterimus, adiuuabimus. Et ego: Quæ uera causa est, inquã, tui gratia huc uenio, ut sapientẽ uirum conueniam. Habet aũt causam patria, cuius legatum ago. Ille uero: Hospitio itaq;, inquit, primũ utere nostro. Ego uero per omnia uirũ pertentans, etiãsi iam mihi manifestũ esset, ipsum non insanire: Philopœmenem, inquã, nosti ciuem uestrũ? Etiam, inquit, ualde: Damonis filium dicis, qui habitat apud Hermaidem fontẽ? Hunc ipsum, inquam, cuius ego sum ex patribus peculiaris amicus. At tu Democrite potiore me hospitio excipe, & primũ sanè quid sit hoc, quod hic scribis, dicito. Ille uero ubi paululum se cõtinuisset: De insania, inquit. Et ego: O rex Iupiter, inq;, opportune profecto scribis cõtra ciuitatẽ. At ille: Qualẽ, inquit, ciuitatẽ Hippocrates? Ego uero: Nihil, inquã, ò Democrite, sed haud scio quomodo hoc uerbũ mihi excidit. Verũ quid de insania scribis? Quid eñ, inquit, aliud q̃ quid sit, & quomodo in hominibus generetur, & quomodo alleuetur. Nã animalia hęc, quę uides, inquit, huius gratia reseco, nõ q̃ odio habeam opera dei, sed bilis naturã ac sedẽ quærẽs. Nosti enim q̃ hæc furoris hominũ causa est, ubi nimiũ redundarit. In omnib. equidem à natura inest: sed in quibusdã minus, in quibusdam amplius. At immodestia ipsius morbi sunt, ipsa uelut materia, aliquãdo bona, aliquando mala subiacente. Et ego, Per Iouem, inquã, ò Democrite, uere hæc & sapienter dicis. Quare beatũ te iudico, qui tãta quiete frueris. Nobis autẽ huius participes esse nõ permissum est. Interrogãte uero illo: Cur, ò Hippocrates, permissum nõ est? Quoniã, inquã, aut agri, aut res domesticæ, aut liberi, aut usuræ, aut morbi, aut mortes, aut famuli, aut nuptiæ, aut eiusmodi quædã, opportunitatẽ nobis commodam eripiunt. Hic sanè uir ille ad solitã adfectionẽ delatus est, & ualde effuse risit, ac cachinnatus est. Et de cætero quiescebat. Et ego: Quid uero, inquã, Democrite rides? utrũ bona quæ dixi, aut mala? Ille uero adhuc magis ridebat. Et Abderitæ de colle id uidẽtes, partim capita sua cædebãt, partim frontẽ. Alij uero capillos euellebãt. Nam, uelut postea dixerũt, ampliorẽ, q̃ aliàs solitus esset, risum effuderat. At uero, inquã, sapientũ optime Democrite, cupio causam huius tuæ adfectionis cognoscere: quo risu ego tibi dignus uisus sum, aut ea quæ dixi: quo hoc cognito, à causa desistam, aut tu reprehẽsus, intẽpestiuos risus coerceas. Ille uero: O Hercules, inquit, si me reprehẽdere potes, curationẽ perficies, qualem nullam unquã, ò Hippocrates. Et quomodo nõ reprehẽdaris, ò optime? Aut nõ absurdum te esse putas, dum rides hominis mortẽ, aut morbũ, aut mẽtis emotionẽ, aut insaniam, aut atram bilem, aut cædẽ, aut aliud quid peius? Aut uice uersa nuptias, aut festiuitates, aut liberorũ procreationẽ, aut mysteria, aut magistratus, aut honores, aut aliud quid omino boni? Nã quorũ misereri oportet, ea tu derides, & ob quæ lætari cõueniebat, ea itidẽ derides, adeò ut neq; bonũ, neq; malũ apud te sit discretũ. At ille: Hęc quidẽ, inquit, recte dicis ò Hippocrates: sed nõ nouisti risus nostri causam. Vbi uero cognoueris: satis scio q̃ meum risum, meliorẽ legatione medelã ac curationẽ, tuæ patriæ & tibijpsi auferes, & alios prudẽtes facere poteris. Et pro hoc fortasis me uicissim medicinã docebis, ubi cognoueris quãto studio circa res nullo studio dignas uersantes, et ea quæ nullius precij sunt facere conãtes, omnes homines uitã cõsumũt, risu digna tractãtes. Ego uero, Dic, inq̃, per deos, nũquid uniuersus mũdus ægrotare se nõ animaduertit? & nõ habet quo legationẽ demittat ad sui curationẽ? Quid enim

enim extra ipsum esse poterit? Ille uero excipiens: Multæ, inquit, sunt mundorum infinitates, & nequaquã, ô amice, diuitẽ naturã maligne extenues. At hæc quidem, inquam, Democrite suo tempore docebis. Vereor enim ne fortè dum infinitatẽ recenses, ridere incipias. Scias aũt nũc, de tuo risu, rationẽ uitæ te reddere debere. Ille aũt torue me intuitus: Duas, inquit, risus mei causas esse putas, bona & mala. Ego autem unum hominẽ rideo, dementia quidem plenũ, rectis autem actionibus uacuũ, in omnibus consilijs pueriliter ac stulte se gerẽtem, & nullius utilitatis gratia labores nunquam absoluendos tolerantẽ, fines terræ & infinitos recessus ex immodicis cupiditatibus penetrantẽ, argentum & aurum quærentẽ, & nunquam ab his adquirendis interquiescentem: sed semper circa plura adipiscẽda tumultuantem, quo ipse inferior nõ sit, et neq; pudefiat, si non felix appelletur. Rideo item ipsum eo q; hiatum terræ effodit, manibus eorum perquirens, qui partim à laxa irruente terra oppressi sunt, partim diutissime in hac necessitate detenti, in supplicio uelut in patria permanent, argentũ & aurũ inquirentes, uestigia pulueris ac ramenta perscrutãtes, arenam aliam aliunde eruentes, & terræ uenas exscindẽtes, ad opulentiã semper glebas conflantes, ex matre terra hostilem terrã, quum tamẽ eadem sit, faciẽtes, & hanc admirãtes pedibus calcãt. Quãto uero risu dignũ est, q; ærũnosam & occultã terram amant, manifestã contumelia afficiẽtes? Alij uero canes emũt, alij equos: alij multã regionẽ circũscribentes, propriam sibi inscribũt: et multis imperare uolẽtes, neq; sibijpsis imperare possunt. Vxores ducũt, quas paulo post ejciũt. Amant, deinde odio habẽt. Cum magna cupiditate liberos generãt: deinde adultos ejciunt. Quæ est illa uana ac absurda diligẽtia, nihil ab insania differẽs? Bellum intestinũ gerunt, quietem nõ amplectentes. Reges alios deponũt, alios surrogãt: occidũt homines: terrã fodientes, argentũ quærunt. Argẽto reperto, terrã emere uolũt. Empta terra, fructus uẽdunt: fructibus diuẽditis, rursus argẽtum accipiunt. In quot mutationibus uersantur? in quãta malicia? dum opes nõ habẽt, opes expetũt: dum habẽt, occultant, dissipant. Rideo, dum improbe agẽtes uideo. Intendo risum, dum infeliciter agẽtes cerno. Veritatis enim Leges trãsgrediuntur: cõtentionis studio hostilem inter se litem habent, & cum fratribus, & parẽtibus, & ciuibus: atq; ad hæc, pro eiusmodi opibus, quarũ nemo, ubi mortuus est, dominus est, se mutuo occidũt. Illicitam uitã degentes, amicorũ ac patriæ penuriam cõtemnunt. Res indignas & inanimatas diuitiarũ loco habent: pro uniuersa opulentia statuas emũt, quoniã effigies ita expressa est, ut loqui uideatur. Eos uero qui uere loquũtur, odio habent. Res insuper non faciles expetunt. Nam cõtinentem habitãtes, mare cupiũt. Et rursus, cũ in insulis sunt, continentẽ desiderant, & omnia peruertũt ad propriam cupiditatẽ. Et in bello quidem fortitudinẽ laudare uidentur. Vincũtur aũt quotidie à petulantia, ab auaricia. Ex omnibus adfectionibus ægrotant. Thersitæ uero uitæ omnes sunt. Cur uero meũ risum reprehẽdisti ô Hippocrates? Nõ enim quispiã suam ipsius dementiã, sed alius alterius deridet: hi quidẽ ebrios, cũ ipsi sibi sobrij esse uidẽtur: alij uero amãtes, quũ ipsi grauiore morbo laborẽt: alij nauigãtes: alij eos, qui circa agriculturã occupati sunt. Nõ enim cõcordant neq; artibus, neq; operibus. Ego uero: Hæc quidẽ, inquã, uera sunt Democrite: neq; alius aliquis cõuenientior sermo esse poterit, ad mortaliũ miseriam declarandam: uerum ipsæ res san-

ciunt

ciunt necessitatẽ,& domesticæ dispensationis,& nauium fabricationis gratia, reliquæ item uitæ,in qua necesse est hominem esse.Non enim ad ocium natura ipsum genuit.Ex his aũt rursus ambitio effusa, multorũ recte sentiẽtem animã decepit,qui omnia quidẽ recte ac serio agere student,uelut re certa ac stabili futura.Non autẽ ita ualidi sunt,ut obscuritatẽ præuidere possint. Si enim quis ô Democrite uxorẽ ducens,separationẽ aut mortem timeret:aut quispiã liberos educans,ipsorũ interitum:imò neq; in agricultura,& nauigatione,& regno,& magistratu,et omnibus quæ sunt in uita,ullus unquã de errore præsumpsit,sed unusquisq; horũ bona spe alitur,deteriorũ uero ne meminit quidẽ:nũquid igitur risus tuus his minime cõuenit? At Democritus: Valde,inquit, tardo ingenio præditus es,& longe à sententia mea abes ô Hippocrates,qui tranquillitatis & perturbationis modũ non cõsideras,præ ignorãtia. Si enim hæc ipsa prudenti mẽte disponerẽt:& ipsi facile liberarentur, & meũ risum leuarent. Nunc aũt,uelut rebus in uita firmis,demẽtes illi superbiunt,ob ratiocinationis expertem mentẽ,inordinatũ impetũ suum ægre discẽtes. Sufficiens enim admonitio ipsis esset, OMNIVM RERVM uicissitudo,quæ subitis mutationibus irruit, & derepente omnigenam circũrotationem inducit. At ipsi,uelut hæc firma sit ac stabilis,obliti adfectionũ assidue incidentium, aliter aliàs ea, quæ tristiciam inferũt,cupientes,& quæ non cõferunt,quærẽtes, multis calamitatibus inuoluuntur. Si uero quis iuxta propriã facultatẽ omnia facere cogitaret:stabilẽ sanè uitã custodiret,seipsum cognoscẽs,et suijpsius cõparationem clare cõsiderans, & nõ cupiditatis studiũ in infinitum extẽdens:sed opulentã naturam, & omnium nutricẽ,per sufficientiã intuens. Quemadmodũ aũt in optimo corporis habitu,adfectionũ periculum manifestũ est:ita successuũ fortunę magnitudo periculosa est.Insignes aũt palam in infelicitatibus conspiciuntur.Alij uero uelut proximorum facta nõ uidentes,à proprijs malefactis pereũt,tam manifesta,q̃ obscura nõ præuidentes,quũ longam uitam exemplũ habeant eorũ,quę fiunt, & quæ nõ sunt,ex quibus etiam futurum cõsiderare oportebat. Hæc sunt quæ mihi risus materiã præbent,ô demẽtes homines,prauitatis pœnas pendentes, auariciæ,insatiabilitatis,inimicitiæ,insidiarũ,doli,inuidentiæ(difficile est enumerare multiplices malorũ uersutias:sunt enim infinitæ)& in his dolosis uersutijs uicissim cõuersantes,& maligne sentientes. At uirtutis apud ipsos modus est,id quod deterius est.Mẽdacij enim studiũ exercẽt, uoluptatẽ consectantur, legibus nõ obedientes. Quidã uero ex ipsis præuidentiã in hominibus esse negat,ut qui neq; uisus,neq; auditus participes sunt.Solus aũt sensus hominis recta intelligẽtia lucidus,& præsens & futurũ præuidet.In omnibus displicentiã habẽt,& rursus ad eadẽ accedũt.abnegata nauigatione,nauigãt. reiecta agricultura,rursus agrum colũt. eiecta uxore,aliam inducũt. genitos sibi liberos sepeliũt:& his sepultis,alios generãt,ac rursus educant. Senectam optant:ad ipsam aũt peruenientes,gemunt,in nullo rerũ statu cõstantem mentẽ habentes. Principes ac Reges priuatum prædicãt:priuatus autẽ regnum appetit. Qui reipub. magistratum gerit,artificem laudat,uelut extra periculum constitutum:artifex autem illum,uelut per omnia potentem. Rectam enim uirtutis uiam,puram & leuem ac inoffensam,nõ uident,quam nemo ingredi audet. Ferũtur aũt in contrariam,difficilem & tortuosam,per aspera incedentes, lapsantes ac offenden-

tes

tes: plerique uero excidẽtes, anhelantes uelut si qui persequatur, litigantes, modo posteriores existentes, modo præcedẽtes. Et quidam ipsorũ petulanti alieni cubilis corrũpendi amore ardẽt, per impudentiã inducti. alios auariciæ morbus infinitus cõsumit, alij mutuo insidias struũt. alij ab ambitionis studio in aerem sublati, per maliciæ grauitatẽ in profundũ perniciei præcipites deferũtur. Quidam destruũt, deinde rursus ædificãt: largiũtur, deinde pœnitẽtia ducti, amicitiæ iura tollũt, malefici per inimicitiã cognationis iura bello impetẽtes. Et horũ omniũ causa est Auaricia. Qua in re hi à pueris ludẽtibus differũt? apud quos consiliũ quidem iudicio caret: quod uero se forte fortuna obtulit, id iucundum est. At uero in desiderijs quid brutis animãtibus reliqui faciunt, quàm quòd intra sufficientiam feræ ipsæ se cõtinent? Quis enim leo aurũ in terram occuluit? Quis taurus uberioris alimẽti gratia depugnauit? Quã pardalim unquã insatiabilitas cœpit? Sitit quidẽ aper, sed usque ad aquæ appetentiã. Lupus autẽ, deuorato necessario alimẽto oblato, quiescit. Si dies ac noctes cõiungat homo, nõ sentit cõuiuandi satietatẽ. Et annuorum quidem tẽporum ordo, terminus est brutis ad coitũ: at homo perpetuo insano libidinis œstro stimulatur. Quæso te Hippocrates, nõ ridere debeo plorantẽ propter amorẽ, eo, quòd commodo suo exclusus est? maxime uero si quis periculorũ contemptor sit, & per præcipitia, aut pelagi profunditates feratur, risum nõ extendam? Non ridebo aũt eum, qui nauẽ multis mercibus onustam demersit, deinde mari indignatur, quòd ipsam plenam submersit? Ego quidẽ nequaquã mihi ridere uideor. Vellem aũt potius aliquid molesti cõtra ipsos excogitare. At neque medicinam pro his esse oportebat, neque aliquẽ pæonia pharmaca præparantẽ: atque huius rei documẽtũ præbeat tibi tuus ille progenitor Aesculapius, qui dum seruaret homines, fulminis ictus gratiam accepit. Non uides quòd & ego maliciei pars sum, dum insaniæ causam inquirens, animalia macto ac reseco? Oportebat aũt ex hominibus causam perscrutari. Non uides quòd etiã ipse mũdus odio in homines plenus est? Infinitas enim cõtra ipsum adflictiones accumulauit. Totus homo ex natiuitate morbus est. Dum educatur, inutilis est, & alienũ auxiliũ implorat. Dum crescit, proteruus, insipiens, pædagogo opus habens. Dum in uigore est, audax est. Dum decrescit, miserabilis, ubi labores suos imprudẽter recolit ac iactat. Ex maternis enim uteri inquinamẽtis talis prodijt. Et propterea alij indignatiõe ac immodica ira pleni, in calamitatibus ac pugnis uersantur: alij semper in adulterijs & corrumpendis puellis: alij in ebrietatibus: alij in rerum alienarum cupiditatibus: alij in suis prodigendis. Vtinam facultas esset nobis, uniuersorum habitationes reuelare, & nullum rerũ in ipsis uelamentum dimittere, atque ita ea, quæ intus aguntur, uidere: uideremus utique alios edentes, alios uomentes, alios supplicijs torquentes, alios pharmaca miscentes, alios insidias cõstruentes, alios supputantes, alios gaudentes, alios plorãtes, alios amicos accusantes, alios propter ambitionem amentes. Quanquam sint quædam actiones profundiores, quæ in animo occultantur. Et ex his quidam sunt iuuenes, quidam senes: petentes, negantes: pauperes, opulenti: fame pressi, luxu grauati: sordidi, uincti, alij delicijs diffluentes, famulitium magnum alentes: alij trucidantes, alij sepelientes: alij ea quæ habent contemnentes, & speratis possessionibus inhiantes: alij impudentes: alij parci: alij inexplebiles: alij occidentes: alij uapulantes: alij superbientes

bientes: alij uana gloria elati. Et ex his aliqui apud equos spectatores consistũt: aliqui apud uiros, aut canes, aut lapides, aut ligna, aut æs, aut picturas. Et aliqui legationibus, aliqui militiæ, aliqui sacerdotijs præsunt. Et alij coronas gestãt, aliqui armati sunt, aliqui occidũtur. Singuli uero ex his ferũtur, partim ad pugnã naualem, partim ad militiam, partim ad rusticationẽ: alij ad onerarias naues, alij ad forũ, alij ad concionem, alij ad theatrum, alij ad fugam, alij alió. Et rursus, quidam ad uoluptatem delicias'que, ac intemperantiã: quidam ad ocium ac socordiam. Quum igitur tot indignas ac infelices animas uideamus: quomodo nõ uitam ipsarum eiusmodi intemperãtia præditam risu exsibilarimus? Quin & ualde timeo, neque medicinã tuam ipsis placere. Nam præ intẽperantia omnia ipsis displicent, & insaniam sapientiam putant. profecto suspicor pleraque in scientia tua palàm cõtumelia adfici, aut propter inuidiam, aut propter ingratitudinem. Aegrotãtes enim simul ut seruantur, causam dijs aut fortunæ attribuunt. Plerique uero suæ naturæ hoc adscribentes, benefactorẽ odio habẽt, & parum abest ut indigne ferant, si debitores esse putentur. Sed & plerique artis ignorantiam in seipsis habentes, & imperiti existentes, id quod melius est, purgant. Inter stupidos enim fiunt suffragia, & neque ægroti attestari uolũt, neque eiusdem artis artifices testimoniũ præbere. Inuidia enim obstat. Non aũt inexpertus es tu talium nugarum: imò probe scio, ob hæc te sæpe in memorabilibus adflictionibus accersitum fuisse, & neque causam, aut inuidiam libenter derisisse. Veritatis enim neque cognitio ulla est, neque ullum testimoniũ. Hæc autem cum diceret, subridebat, & mihi, ò Damagete, diuina specie apparebat, & uelut qui priorẽ suam formam exuisset. Et ego: O magnifice Democrite, inquã, magna xenia & hospitalitatis tuæ munera, in Co mecũ auferam. Multa enim me sapientiæ admiratione impleuisti, Discedo enim ueritatis tuæ præco, qui humanã naturam inuestigasti ac cõsiderasti. Quum aũt mentis meæ medelam à te acceperim, abeo nunc tẽpore hoc expetente, itẽque corporis curatione. Cras uero, & deinceps, hoc loco rursus cõueniemus. Atque hęc loquutus, surrexi. Et ille paratus erat me sequi. Cũ uero quidã accederet, haud scio unde, tradebat ipsi libros. Et ego cõcitatius festinaui, & ad Abderitas in specula me exspectãtes: Viri, inquã, pro legatione uestra ad me, magna sit uobis gratia. Vidi eñ Democritũ uirum sapientissimũ qui solus potentissimus est homines prudentes facere. Hæc habui Damagete, quæ de Democrito ualde magna animi læticia tibi recensere uolui. Vale.

Democritus Hippocrati felicitatem.

ACcessisti ad nos uelut insanos, ò Hippocrates, ueratrum nobis daturus, persuasus à uiris stolidis, apud quos labor uirtutis insania iudicatur. Tũc autem de mũdi dispositione, & de polis ac astris cœlestibus scribebamus. Cum uero horum naturam cognouisses, quòd omnia ualde cõmode essent creata, & quod procul ab insania ac desipiẽtia abessent: meam quidẽ naturam laudasti: desipientes autẽ & crudeles ac furiosos illos iudicasti. Nam quæ simulachris per aerem uagantia nos decipiunt, quæ sanè mundus esse cõprehenduntur, & uicissitudinẽ habentia creata sunt: ea mens mea, naturã perscrutata, uere in lucẽ produxit. Cuius rei testes sunt libri à me conscripti. Oportebat igitur te, ò Hippocrates, cũ uiris eiusmodi moribus præditis minime cõgredi ac cõuersari, quorũ

mens

mens superficiaria & inconstans est. Si enim ab illis persuasus, mihi, uelut insano, ueratrum bibendũ dedisses, prudentia insania facta fuisset: & artem tuã reprehendissent, uelut quæ insaniæ fuisset causa. Veratrũ enim sanis datũ, menti tenebras offundit. Insanis aũt ualde prodesse cõsueuit. Arbitror equidẽ, si non deprehẽdisses me scribentẽ, uerum recubentem, aut fortè deambulantẽ, & mecum colloquentẽ, & nunc quidem indignantẽ, nunc uerò ridentem, ob ea, quæ mente reuoluam, & familiaribus me alloquentibus non attendentẽ, sed cogitatione instantẽ, & mirum in modũ speculantẽ: putasses sanè Democritũ, iuxta oculorũ iudicium, ex his, quæ uidisses, insaniæ imaginem præ se ferre. Oportet igitur Medicũ non solum uisu adfectiones iudicare, sed etiã re ipsa: & rythmos ac cõsonantias ut plurimũ indagare: & utrũ incipiat morbus, aut mediũ teneat aut desinat, perscrutari: & differẽtia, ac anni tẽpore & ætate obseruata, adfectionem curare: itéq; totius corporis naturã cõsiderare. Ex his enim omnibus facilè morbũ inuenies. Porrò remisi ad te de insania tractationẽ à te conscriptã. Vale.

Hippocratis Coi, de insania scriptum.

QVemadmodũ in libello de morbo sacro dixi, Insanienti necesse est præ humiditate cerebrum, in quo animæ sunt opera, moueri: ubi uidelicet humidius quàm pro natura fuerit. Eo uero cõmoto, neq; uisum, neq; auditũ quiescere: sed aliàs alia & uidere, & audire: & linguã talia loqui, qualia singulis uicibus uiderit ac audierit. Quandiu uero cerebrum quieuerit, tamdiu etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri à pituita & bile. Vtriusq; uero cognitio sic contingit. Etenim qui à pituita insaniunt, quieti sunt, & nõ uociferantur, neq; tumultuantur. Qui uero à bile, percussores sunt, & malefici, ac nõ quieti. Et si quidem assidue insaniant, hæ causæ sunt. Si uero terrores & timores fuerint, à transmutatione fiũt, cerebro à bile calescẽte, quæ ad ipsum per uenas sanguinarias procedit. Cũ aũt bilis discesserit rursus in uenas, etiã corpus quiescit. Tristatur aũt & angitur homo, & præter tẽporis rationẽ obliuiosus fit, dum cerebrũ à pituita perfrigeratur, & præter solitũ morem cõpingitur. Postquã uero cerebrũ derepẽte à bile calefactũ fuerit, sanguine in prædictis uenis efferuescẽte: insomnia uident horrẽda, & facies uelut in uigilante flãmescit, & oculi rubescũt, & mens aliquid mali operari cogitat. Atq; hoc in somno homo patitur. Cũ aũt sanguis rursus ad uenas dispersus fuerit, quiescit. Porrò in quinto populariũ moborũ libro quendã recensui, cui fiebat uocis interceptio, ignorantia, freq̃uẽtes delirationes, & reuersiones. Lingua aũt dura, &, nisi collutione usus esset, loqui non poterat, & plerũq; etiam ualde amara. Venæ sectio exsoluit, aquæ potus, aqua mulsa, ueratrorũ potiones. Hic ubi modicũ tẽpus superuixisset, mortuus est. Erat et alius quidã, quẽ, ubi noctu ad cõuiuiũ progrederetur, timor tibicinę corripiebat, ubi audiret ipsam tibia canentẽ. Interdiu uero audiẽs, nihil patiebatur.

Hippocrates Democrito felicitatem.

ARtis Medicæ recta facta, ò Democrite, pleriq; è uulgo hominum nõ omnino laudant, uerũ Dijs sæpe attribuũt. Si uero natura reluctata perdiderit eum, qui curatur: medicos reprehẽdunt, numen prætereũtes. Et ego sanè mihi uideor, maiorẽ reprehẽsionem quàm honorẽ artis me assequutũ esse. Ego enim

ad finẽ Medicinę nõ perueni, etiãsi iam senex sim. Neq; enim ipsius inuẽtor Aesculapius, sed & ipse in multis à seipso dissensit, quemadmodũ nobis scriptorũ libri tradiderũt. Proinde epistola à te ad nos missa, ueratri medicinã reprehẽdebat. Inductus equidẽ sum, ò Democrite, uelut insanienti ueratrũ daturus, non perscrutatus qualisquis tandẽ esses. Vbi uero tecum congressus, cognoui non per Iouẽ desipiẽtiæ opus, sed fermè omni laude ac cõmendatione dignum, ualde laudaui naturã tuam, optimumq; naturæ ac mundi interpretem te iudicaui. Eos uero qui me induxerũt ad te, uelut insaniẽtes reprehendi. Nam ipsi medicamento opus habebant. Quandoquidem igitur casus nos in idem coniunxit, recte feceris si ad nos frequentius literas dederis, & libros à te conscriptos impertiueris. Misi autem etiam ipse tibi de ueratri usu libellum. Vale.

Hippocratis De ueratri usu libellus.

HIs qui non facile sursum purgantur, ante potionẽ corpora præhumectare oportet uberiore alimento & quiete. Vbi uero quis bibit ueratrũ, ad motus corporũ magis ducere, q̃ ad somnos. Declarat aũt nauigatio, q motus corpora turbat. Cum ueratrũ magis ducere uoles, corpora moueto. Veratrũ periculosum est sanas carnes habẽtibus. Quicunq; in pharmacorũ potionibus nõ sitiunt, dum purgãtur, non cessant purgari prius q̃ sitierint. Cõuulsio ex ueratro, lethale. In nimia purgatione, cõuulsio aut singultus succedẽs, malum. In turbationibus uentris, & uomitibus spõtaneis, si quidem qualia purgari oportet, purgẽtur, cõducit, & leuiter ferũt. Sin minus, uice uersa. Quemadmodũ aũt in prænotionibus dixi, purgatio sursum uersus cõmodat ei, in quo sine febre est cibi fastidiũ, aut stomachi pũctura, aut uertigo, aut os amarũ, & in summa doloribus supra septũ trãsuersum: at deorsum uersus, ubi sine febre est tormen, lũborũ dolor, genuũ grauitas, mẽses ægre prodeũtes, dolores in partibus sub septo trãsuerso. Vitare uero oportet in pharmacorũ potionibus eos, qui bona habẽt corpora, maxime aũt nigros, et humida carne præditos, sed et subsiccos, et balbos, ac blęsos. Quicũq; uero inflammata in principio morbi, uelut in libello de ptisana dixi, statim medicamẽto soluere aggrediũtur, hi de eo quidẽ quod distẽtũ est ac inflammatũ, nihil auferũt. neq; em̃ remittit qui crudus est adfectus. Ea uero quæ morbo resistunt, & sana sunt, cõsumunt. Corpore uero debili fiente, morbus superat, & immedicabile malũ habent. Cæterũ ueratrũ his dare oportet, quibus de capite fluxus fertur. Non autem dandum est pectore suppuratis. Neq; medicamẽta danda sunt decoloratis, raucosis, lienosis, exsanguibus, spirituosis & siccũ tussientibus, siticulosis, flatuosis, & his qui præcordia, & latera, ac dorsum distenta habent, & torpẽtibus, & obscure uidẽtibus, & quibus aurium sonitus sunt, & urinæ meatus impotẽtibus: neq; itẽ morbo regio laborantibus, aut uentre debilibus, aut his qui sanguinis eruptiones aut tubercula habent. Si uero medicandum esse uidebitur, ueratro securus sursum purga, deorsum uero nõ. Optimũ aũt his est uictus rationẽ constituere. Quemadmodũ aũt in prædictionibus dixi, nõ sunt medicamẽta danda his qui nigra euomũt, neq; cibũ auersantibus, neq; delyris & parũ dormiẽtibus, neq; dolore uexatis, neq; uisum temerariũ inclinatũ habentibus, neq; tumefactis, neq; uertiginosis, neq; decoloratis, neq; his qui in febre æstuosi sunt ac cõfracti. Sicut aũt de ptisana dixi, Sesamoides sursum purgat. potio eius est drachma dimidia in aceto mulso

trita. Commiſcetur etiã ueratris tertia potionis pars, & minus ſuffocat. Purgat item quartanas diuturnas, & diuturna febri lipyria uexatos: & eos, in quibus non eſt ſitis, nec excretio. Hos uero non ante tres hebdomadas. Aliquãdo etiam pleuriticos ac uoluulosos. Et ſicut in muliebribus morbis dixi, purgandum eſt etiam ſi uteri purgatione opus habuerint.

Hippocrates ad Theſſalum filium.

AD cognoſcendam Geometriam & numerorũ ſcientiam, mi fili multũ ſtudij adhibeto. Nõ enim ſolũ uitam tuam illuſtrem, & ad multa cõmodam, in humanarum rerũ ſtatu efficient: ſed etiam animã acutiorem & clariorem reddent, ad omniũ, quorum uſus in medicina expetitur, utilitatem cõſequendam. Etenim Geometriæ cognitio, quæ multiformis ac uaria eſt, & omnia cũ demõſtratione tranſigit, utilis erit & ad oſsiũ ſitus, & ad exarticulationes, & reliquũ membrorũ ordinem. Nam ad multiplicẽ horum adfectionẽ, & articulorum luxatorũ repoſitione, & oſsium cõtritorum reſectione, & perforatione, & cõpoſitione, & exẽptione, ac reliqua curatione, maiore induſtria utetur quiſquis nouerit qualis eſt locus, & quale eſt os, quod ex eo eluxatũ eſt. At uero numerorũ ratio, & ad circuitus, & ad trãſmutationes febrium præter rationẽ fientes, & ad iudicia ægrotantiũ, ac ſecuritatis in morbis, ſufficiẽs erit. Præclara enim res eſt, tale miniſteriũ in medicina habere, quod tibi partes intenſionis ac remiſsionis, cum ex parte inæquales fuerint, facile cognobiles exhibet, citra errorem. Quapropter ad huiuſmodi experientiæ facultatẽ peruenire ſedulo ſtude. Vale.

Democritus Hippocrati, De natura humana.

OMnes homines artẽ medicam noſſe oportet, ô Hippocrates. Eſt enim res honeſta ſimul ac utilis ad uitam: & ex his maxime eos, qui eruditionis ac eloquẽtiæ cognitionem habẽt. Nam ſapientiæ cognitionẽ medicinæ ſororem ac cõtubernalem eſſe puto. Sapientia enim animã ab adfectibus liberat: Medicina uero morbos à corporibus aufert. Augeſcit aũt intelligentia, præſente ſanitate: cuius prouidentiã habere, honeſtum eſt, eos qui recte ſentiũt. At ubi corporis habitus ægrotat: nec mens ipſa alacritatem habet ad uirtutis meditationem. Morbus enim præſens animam uehemẽter obſcurat, intelligentiã ad adfectionem per cõſenſum ducẽs. Cæterũ naturæ humanæ deſcriptio, eiuſmodi ſpeculationem habet. Cerebrũ quidem ſupremam corporis partem cuſtodit, & ſecuritatis tutelam ſibi cõmiſſam habet, intra mẽbranas neruoſas cohabitãs. Super quod duplicatorũ oſsium naturæ neceſſariæ firmatę, dominum mentis cuſtodem, ipſum cerebrũ tegunt. Pilorũ decor eſt, cutem ornare. Oculorũ uero uis uiſiua in multiplici tunica latitans, ob humoris inſtantias, ſub frontẽ in medelam collocata eſt, & eſt uidendi cauſa. Pupilla uero ſyncera, palpebræ margi nem opportunitatis cuſtodem ſuſtinet. Duplices aũt nares olfactũ dinoſcẽtes, oculorum uicinitatẽ dirimunt. Mollis uero labiorũ contactus os circũplicans, uerborũ ſenſum, exactamq; articulationẽ gubernans exhibet. Mentum aũt in extremitatẽ deſinens, ac lyræ ſimile, dentiũ clauis coaptatum eſt. At ſermonum receptacula aures, opifex aperuit: in quibus dum eſt ſermo, non certus temeritatis miniſter exſiſtit. Loquelæ mater lingua, animæ nuncius, guſtũ cuſtodiẽs,

munitis dentium septis custodita est. Guttur aūt & Gula inter se coniuncta, uicina sunt. Illud enim in uiam spiritus: hæc in profundū uentris, alimentū demittit, large id propellens. Regiū uero cor, cono ac pineæ nuci simile, iram nutriēs, aduersus omnes insidias thoracē induit. Frequenter aūt flatuum cauernæ, aere per ipsas erumpente, uocis causam flatum pariunt. Quod uero sanguinem suppeditat; & in alimētum transmutat, cum apicibus sæpe uena caua circūfluum, hepar est, concupiscentiæ causa. Viridis autē bilis iuxta hepar manens, ubi superebulliīt, humani corporis corruptio est, & nociuus ac inutilis corporis humani inquilinus. Veruntamen uice uersa dormit, nullum negocium exhibens. Inter hæc autē medius omnia suscipiens uēter chorum ducit, & accumbit, concoctionem gubernans. Obnoxia uero uentris cōpositioni, per opificium cōuoluta, circum uentrem euoluūtur intestina, adsumptionis & excretionis causæ. Gemini autē rhenes in coxis firmati, & pinguedine intecti, ab urinarum excretione non sunt alieni. At dominus totius uentris, qui Omentū uocatur, totum uentrem complectitur, solo splene excepto. Cōsequenter, neruosa uesica in coxa osculum firmatū habens, uenis complicatis, urinarum excretionis causa est. Huic autē uicina mater puerorum, uehemens illud malum, infinitarū ærumnarum in muliere causa, uterus ipse latitat. Pylorus autē siue Ianitor, ex coxarum recessu emergens caro, neruis adstringitur. Verum de plenitudine naturæ uentris effundit, ex opificiī prouidentia. Porrò extra corpus pensiles domum incolunt, ad generationē destinati, cōditores testiculi, multis tunicis præditi. Iucundum ex uenis ac neruis plicamentū est pubes, quæ urinarum effusionē facit, & ad coitus ministeriū à natura creata est, & pubertatis appetentiam tegit. Crura uero & brachia, & extremæ partes his annexæ, totum ministeriī principiū coaceruatum habentes, tutum neruorū ministerium perficiunt. At uero incorporea in recessibus natura, omnifaria uiscerum genera fabricauit. Quæ sanè mors instans, celeriter à ministerio quieta reddit.

Hippocrates Cous, Demetrio regi gaudium.

NOs equidem etiam prius, ò rex, studio habētes naturæ humanæ partes in summa cōsiderare, has cōscriptas quemadmodū uoluisti demisimus. Nūc aūt ea, quorū maxime studiosos esse oportet prudētes, partim à prioribus trāssumpta, partim nūc per nos ipsos cōperta, tibi cōscripsimus. Quæ si tu priorū morborū signis fientibus sequutus, & iīsdem sæpe usus fueris: per omne uitæ tempus morborū exsors esse poteris. Duo sunt morborū uniuersorum animalium genera: alterū secundum genus, alterum secundū adfectionē, inter se dissimilia. At uero concupiscentias iuxta alimentū, ex subcōtrariīs cognosces, dum ea quæ euacuātur, indicant ea quæ plena sunt: & quæ implent, cōiecturam præbent eorum quæ uacua sunt. Morbos aūt omnes ex subcontrariīs constitutos cognosces, & morbos à morbis fieri. In conuulsionibus febris succedens, sistit morbū: capitis aūt dolores, sanguis ex auribus erumpens, aut ex naribus. Conuulsiones omnibus morbis atræ bilis succedentes, atrā bilem sedant. Et in summa, radix humanorū morborum est caput, & maximi morbi ex hoc accedunt. Quum enim ori uelut cucurbita medica incumbat: cōtingit, ut ipsum omnium corū, quæ ingerūtur, superfluitates attrahat, & tenues humores. Oportet autē

animum

animum aduertere, & peculiariter uiuere, ubi teipsum præparaueris in has partes, quo morbi accidentes nullũ augmentũ capiant, per curam diligentẽ & per bonum ordinẽ apud te fientem: ita ut neq; rei ueneree intemperantia, neq; diuersorũ eduliorum incõtinentia, neq; somnis immodicis, inexercitato corpore utaris: sed signa in corpore contingentia sequaris, & uniuscuiusq; corporis occasionem conserues: quo morbum irruere parantem uites, et medelis, quas ego perscribo, utens, à morbis exsors perseueres. Vale.

Decretum Atheniensium.

VIsum est ac decretũ Senatui et populo Atheniensium. Quandoquidẽ Hippocrates Cous Medicus, & ab Aesculapio originem ducens, magnã beneuolentiam unà cum salute Grecis ostendit, quando etiam peste à Barbaris in Græciam proficiscẽte, discipulis suis ad locos dimissis, indicauit quibus medelis uti oporteat, & accedentẽ pestem secure effugere, quo medicina Græcis data, ipsorũ ægrotos tuto seruaret. Sed & scripta sua de arte medica exacta edidit, multos esse uolens Medicos qui seruare possent. Et Persarũ rege ipsum accersente, & honores optimatibus Persarũ æquales promittente, & dona quæcunque tandem ipse Hippocrates uellet offerente, Barbari promissiones contempsit, eo quòd hostis & cõmunis inimicus Græcis esset. Quo igitur appareat, populum Atheniẽsium semper ea quæ utilia sunt Græcis cõsultare: & ut gratiam cõdignam Hippocrati pro benefactis referat: uisum est populo, ipsum publice magnis mysterijs initiare, quemadmodum Herculem filium Iouis: & coronare ipsum corona aurea mille aureorũ: & ipsam coronã Quinquatrijs magnis Mineruæ festis, in certamine gymnico per præconem proclamare. Et licere omnibus Coorum liberis, ut Athenis pubescant, quemadmodũ liberi Atheniensiũ: quandoquidẽ patria ipsorũ huiusmodi uirum genuit. Esse uero Hippocrati, & uitam, & uictum prouisum in Pritaneo per omnem uitam.

Oratio Hippocratis ad aram consistentis.

O Vos multi & multarũ urbium habitatores, in magna dignitate constituti, cõmuni nomine Thessali, omnibus hominibus amara necessitas incũbit, ut quæ à fatis statuta sunt ferant. Quapropter ego nunc cedens cum mea sobole, oleæ ramulis coronatus, ad Mineruæ arã supplex cõsisto. Quis sim, ignorantibus dicere oportet. Hippocrates, ò uiri, medicus Cous, nõ per piam & honestam causam, meipsum & liberos meos uobis commendo. Cognoscitis me ò plebs. Nam profecto uos estis uiri mihi familiares, inter quos, ut uerũ dicam, inter plerosq; uestrũ & in multis urbibus uestris cognitus sum, ut in summa dicam. At uero nomen meum longe ulterius, ꝙ formæ meæ aspectus, processit. Atq; hæc causa ex arte mea sanitatis ac uitæ ortũ habuisse uidetur, ꝙ nõ solum hominibus uestram regionẽ habitantibus, sed etiã multis Grecis uobis uicinis cognitus sum. Iam uero qua de caussa tantũ negocium opere peragendum adsumpsi, referam. Athenienses male habebũt, ò uiri Thessali, qui Metropolim ac patriã nostram Co deuastantes, in seruitutẽ redigunt ea, quæ libera sunt ex progenitorũ adquisitiõe, priuatim sibi parta faciẽtes: neq; cognationẽ reueriti, que ipsis est ab Apolline & Hercule, quæ sanè ad Aeniũ & Sunium filios illorũ per

uenit, neq; Herculis malorum domitoris beneficia mente recolunt, quæ ille cõmunis & uobis & nobis bene faciens deus, in illos cõtulit. At uos per Iouẽ supplicationibus colendum, & per cognatos deos, egredimini, uindicate, liberate, propriæ uirtutis memores, & nihil ad gloriam uestrã spectans intermittentes.

Oratio Legati Thessali filij Hippocratis, ad Athenienses.

COnuenire arbitror uiri Athenienses, constitutum apud uos, qui nõ omni multitudini cognitus est, primũ indicare quis sit, & unde sit: postea uero reliquã orationẽ persequi. Mihi equidẽ pater est Hippocrates: qui quantam in medicina facultatẽ habeat, uos nouistis. Nomẽ aũt est Thessalus. Cognitus uero & ego sum nõ in postremis, neq; paucis uestrum. Patria uero mihi est Cos: quę quomodo uobis cognata sit ab antiquo, alij dicũt, qui in recẽsenda historia sunt præstãtiores. Veni aũt missus à patre, quatuor beneficia à nobis in uos collata prolaturus. Primũ quidẽ uetus quoddã, tẽpore progenitorũ nostrorũ, cõmune in omnes Amphictyonas, quorũ uos nõ minima pars estis. Alterũ uero illo adhuc maius, & ad plurimos Græcorũ progressum. Atq; hæc quidẽ urbis & progenitorũ meorũ esse apparebũt. Tertium aũt patris propriũ est, et tantũ, quantũ nemo unus uir, & uobis & multis Græcis cõtulit. Postremum uero ex quatuor cõmune est patris & meũ, & quod nõ ad plures, sed ad uos ipsos peruenit. Quod quidẽ priorũ beneficiorum cõparatione exiguũ uideri poterit: uerum ad aliorũ beneficia collatũ, magnum est. Et sanè huiusmodi beneficia sic se habẽt, quemadmodũ esse dixi, ut summatim dicã. Oportet aũt non solũ dicere, sed etiã demonstrare ꝙ uera sunt. Principiũ igitur sermonis, ipsum ministeriorum nostrorũ principiũ faciam. Vetustissima uero primũ referã: in quibus fortassis longiora ac altius repetita me dicere deprehẽderitis. At quisq; uetus dici expetit. Erat enim tẽpus quãdo Crisæa gẽs erat, & habitabat quidẽ circa pythicũ templũ: terram uero habebat, quæ sanè nũc Apollini cõsecrata est. Appellatur aũt Crisæus quidẽ campus, iuxta quẽ Locri habitãt, & cui Melæna adsunt: Cirrhæus uero mons, cui Phocẽses adiacent. Hi porrò Crisæi cũ essent aliquando populosi, & fortes, & opulẽti, his bonis ad malũ usi sunt. Per insolentiã eñ multa horrẽda ac iniqua facta perpetrarũt, in deum impietatem exercẽtes, Delphos in seruitutẽ redigentes, uicinos deprædãtes, agricolas spoliantes, uxores ac liberos abducẽtes, & corpora ipsorũ constuprantes. Qua de causa Amphictyones ira cõmoti, & exercitu in terrã ipsorũ inducto, & ipsis pugna deuictis, regionẽ deuastarũt, & urbes expugnarũt. Vbi sanè illi, qui multa & impia perpetrarũt, misere accepti sunt, nõ minores pœnas persoluẽtes, ꝙ̃ ipsi alijs intulerãt. Felicissimi uero ex ipsis fuerũt, qui intra manus hostiũ perierũt. Secũdo loco, qui manu capti sunt, & qui ad aliã regionẽ ac urbes transiuerũt. Sua eñ mala ob oculos non habuerũt. Qui uero ex captiuis isthic manserunt, infelicissimi fuerũt, quicũq; in sua ipsorũ regione torquebãtur. Nam cũ uxoribus & liberis, agros & urbes igni tradi uidebant. His uero adhuc peius degebant hi, qui intra mœnia perseuerabant, quãdo relata mala partim uidebãt, partim percũctabantur, plura ueris audiẽtes. Sic enim fieri solet. Et sanè malã salutis spem habebãt. Erat aũt ipsis urbs prope hunc locũ maxima, ubi nũc certamen equestre peragitur: cuius muros exstruxerãt, & eos qui ex alijs urbibus transfugerant, exceperant

rant. Inutilia uero eiecerãt, & necessaria importauerãt. Et cogitabant obsidionẽ sustinere, bona spe prædití, neque manuũ pugna, neque lõgi tẽporis obsidione, urbem capi posse. At uero Amphictyones, tũ alia deuastarũt, tum ad hanc urbem præsidio cõstructo, & ad expugnationẽ præparato, reliquũ exercitũ per urbes dimiserũt. Temporis aũt progressu, cũ pestis in exercitũ illapsa esset, & milites ægrotarẽt: quidam uero etiã morerentur: alij uero, propter morbũ, præsidium reliquissent: Amphictyones turbabãtur. Et alij alia cõsultabant. Solet aũt in rebus cõmunibus sic ferè fieri. Tandẽ uero adflictionẽ moleste ferentes, & de bello desperãtes, deo rem commiserunt: & quid facere oporteret, interrogarũt. Ille uero bellũ gerere iussit, & uictores fore promittebat, si ad Co profecti, cerui filiũ in auxiliũ adducerẽt, cũ auro: atque hoc festinabũdi, ut ne Crisæi prius in adyto tripodem depredarentur. Sin minus, urbẽ capi non posse. Ipsi uero, his auditis, & ad Co profecti, oraculũ proposuerunt. Cum autẽ Coi dubitarent, & oraculum nõ intelligerent: surrexit uir genere quidẽ Asclepiades, progenitor autẽ noster, Medicus uero Græcorũ eius temporis omnium confessione optimus: nomen aũt ipsi erat Nebrus: qui oraculũ dicere inquit, ut ad seipsum uenirent. Nam deus, inquit, admonuit uos, ut profecti ad Co, cerui filiũ in auxilium adducatis. Cos equidẽ hæc est. Ceruorum aũt filij Nebri appellantur, hoc est hinnuli. Nebrus aũt est mihi nomẽ. Quod uero aliud auxiliũ potius cõtigerit exercitui ægrotanti, quàm medicus? Et profecto nõ uidetur mihi id cõsequens esse, quod in tantum diuitijs Græcos omnes superantes, deus ad Co proficisci iusserit, & aureũ numisma petere. Verum hoc oraculũ in meam domũ progreditur. Chrysos enim, hoc est aurũ, uocatur masculus meus filius natu minimus. Est aũt omnino & corporis specie, & animi uirtute, quantũ patri dicere licet, inter omnes ciues præcellens. Ego quidẽ igitur, nisi uobis aliud uideatur, & ipse proficiscar, & filium mecũ adducam, naue quæ quinquaginta remis agatur instructa meis sumptibus & ministerijs medicis ac bellicis referta, quo in utraque partẽ auxiliũ feramus. Et hic quidem dixit: illi uero approbauerũt, qui missi fuerunt. At Nebrus hic etiã uirum Calydoniũ apud se educatũ, in nauẽ adsumpsit: de quo statim, ubi res tulerit, dicemus. Cũ igitur peruenissent hi uiri ad castra, deus gaudebat. Nam & mortes militũ cessabãt, & cũ diuina fortuna equus Eurylochi (qui belli dux erat, Thessalus genere, & ex Heraclidis ortũ duces) canalẽ, per quem aqua in urbẽ ducebatur, ungula percussisset, ubi in puluere uolutari uoluisset: Nebrus aquã medicamẽtis infecit, unde uẽtres Crisæorũ corrupti sunt: & sanè multũ contulit ad hoc ut ciuitas caperetur. Atque hinc iam animi obsidentiũ elati sunt, uelut deo iã manifeste auxiliũ ferẽte. Cũ aũt impetus facerẽt, & præmia proponerẽt his qui primi muros cõscendissent: certamẽ erat fortissimũ, et urbs capiebatur. Primus eñ muros cõscendit Chrysus, & turrim occupauit. Sequebatur aũt ipsum euestigio uir ille Calydonius, sub cõmuni scuto auxiliũ ferens, de quo antea dixi. Et Chrysus quidẽ hasta percussus cecidit ex summa turri: percussus est aũt à Mermode Lyci fratre, qui lapidib. obrutus mortuus est, cũ in adytũ irrupisset tripodẽ deprędaturus. Hi igitur ciuitatẽ sic cœperunt: & Nebri auxiliũ cũ Chryso, & secundũ medicã, & secũdum bellicã facultatẽ recte successit: et deus uera dixit, & quæ promiserat fecit. Qua de causa Amphictyones Apollini quidẽ templũ cõsecrarũt, quod nũc est in Delphis: & certamẽ gymnicũ

ac equestre prius nō peragētes, nūc peragūt: & Chrisæorū regionē uniuersam dicarunt deo cōtributori, reddentes ea quæ dedit in eo ꝙ oraculū dedit. Et Nebri filiū Chrysum in circo equestri sepelierūt: & Delphis publice ipsi parentare præceperūt. Asclepiadis uero in Co attributa est prudētia uaticinādi, quemadmodū his qui mittūtur ex urbibus ad sacrū Amphictyonū concilium: atq; hoc Nebri gratia. Calydonijs autē ab illo uiro & illo ministerio, etiā nūc in Delphis primæ uaticinandi partes, & alimēta dantur. Verū redeo ad nostra. Nam quod uera dico, hinc clarū est. Cū eñ pater & ego accessissemus, Amphictyones hęc renouarūt, & attribuerunt, & in colūna descripta in Delphis dedicauerūt. Atq; huius quidē sermonis finis clare ostendit, nostros progenitores esse uestros benefactores. Cæterū hoc relicto, aliū de ijsdem, nō eundem sermonē, adsumam. Cū enim magnus ille rex cū Persis & alijs Barbaris bellū gereret contra Græcos, qui aquam & terram nō dedissent: patria nostra maluit in totū pessundari, ut ne contra uos, & eos qui uobiscum sentirent, hostilia arma sumeret, & in nauibus militarē expeditionem mitteret. Sed abnuit, honestū quid & dignum patribus meditata, qui Gigantes & Heraclidę esse dicūtur. Visum igitur est ipsis, cū quatuor essent muri in insula, omnes relinquere, & ad mōtes cōfugere, & salutē tutari. Vnde sanè quid nō mali obuenit? dū regio fuit deuastata, & corpora libera mācipata, & hostili lege occisa, & urbs & alia munimēta, ac templa, ad fauillā exusta. Insuper aūt & filiæ Lygdamis Artemisiæ, circa patrū uictoriā datum est, omnia quæ reliqua essent expiscari ac exportare. Atenim, uelut apparet, à dijs nō sumus neglecti: uerū tēpestatibus ingētibus exortis, & naues Artemisiæ omnes in periculo fuerūt, & multæ perierūt: et in exercitū ipsius multa fulmina inciderūt, quū insula nostra paucis fulminib. impeteretur. Dicitur etiā spectra Heroum mulieri cōspecta esse. Quorum sanè omniū timore perterrefacta, ab immedicabilibus cœptis destitit, amara confessione facta, quæ & relatu amara est. Quare omittatur. Attribuam aūt & hic progenitorib. meis proprijssime minime falsa, ꝙ neq; cōtra uos, neq; cōtra Lacedæmonios, aliosq; Græcorum socios, Coi uolūtaria arma sumpserint: & quidē quum multi tum insulas, tum Asiam habitātes, cum Barbaris in bello cōiuncti fuerint, nulla uiolentia coacti. Equidē præfecti urbis tūc fuerūt Cadmus & Hippolochus. Verū aūt est, & Cadmum & Hippolochū meos progenitores esse. Nam Cadmus, qui & Senatum regebat, matris meæ progenitor est: Hippolochus uero ex Asclepiadis, quartus à Nebro, cuius auxilio Crisæi sunt deuastati. Nos autē ex uirili genere Asclepiadæ sumus. Quare & hoc bonū à progenitoribus nostris profectū amplectimini. Redeo ad Cadmū. Hic sanè uir adeò cōmodi Græcorum studiosus fuit, ut cū regio ab Artemisiæ obsidione liberata esset, isthic relicta uxore ac sobole, abiuerit cū his qui eadē sentirent in Siciliā, quo Gelonē & fratres eius prohiberet, ne amicitiā cū Barbaris cōtraherent cōtra Græcos. Perpetrauit & alia multa egregia facta, quæ lōgius producere nō est tempestiuū. Atq; hæc quidē & huiusmodi multa sunt publica progenitorū nostrorū in uos & alios Gręcos beneficia. Nam deficit me dicēdi facultas. Venio aūt iam ad hoc, ut beneficium Hippocratis patris mei apud eos, qui id sciunt, producam: quod hoc modo recensens, uera dicere cognoscar. Cū pestis ex Barbaria adflueret, quæ supra Illyrios ac Pæonas sita est, & cū malū in hanc regionē uenisset: harū gentiū Reges

ad famã medicã, quæ uera erat, & undiquaq; processerat, & ad patrẽ meũ, nũcios miserunt in Thessaliam (illic enim pater meus & prius, & nunc domũ habet) uocantes ipsum ad auxilium ferendũ. Et non solum argẽtum, & aurum, & alias opes se missuros esse receperũt: sed etiã reportaturũ esse quæcũq; ipse uellet, si auxiliũ tulisset. Ipse uero cũ interrogasset quales motus partiales fierẽt, & æstus, ac uẽtos, et caligines perscrutatus, itẽq; alia quæ habitus ex præsenti statu cõmouere solent: cũ sanè omnia didicisset, illos quidẽ retro discedere iusit, & nullã sibi facultatẽ esse ad illorum regionẽ proficiscendi, pronunciauit. Verũ ipse q; citissime Thessalis denũciare studuit, quibus modis malũ accedens cauerent: & medelam conscriptã per urbes proponebat. Me uero in Macedoniã demisit. Cũ regibus enim Heraclidarũ, qui isthic imperiũ obtinẽt, paterna nobis intercedit amicitia. Et ego quidẽ ibam à Thessalia eo, quo me pater iusit, auxiliũ his qui isthic essent laturus. Iniunxit aũt mihi ut etiã urbi uestræ opem ferrem. At fratrẽ meum Draconẽ ex Pagasis profectum, in Hellespontũ nauigare iusit, cõsimili cõsilio instructũ, quali etiam ipse utebatur. Nõ enim omnes loci eadem auxilia ferũt, eo q; non omnis ambiens nos aer similis est. Polybium uero, qui filiam ipsius, meam autẽ sororẽ habet, & alios discipulos, ad alios aliorũ cõuentus & uias profecturos emisit, quo q; plurimis opitularetur. Postquã aũt ipse res in Thessalia perfecit, ad uicinas gẽtes auxiliũ laturus proficiscebatur, et ad pylas profectus, Doriensibus, & alijs, simulq; Phocensibus auxiliũ tulit. Et cum sanè ad Delphos peruenisset, supplicationẽ deo pro Græcis fecit: & sacrificio facto, iter ad Boetos arripuit. Et cũ ipsis opem tulisset, similiter ad uos progressus est, & sufficientia uobis ad salutẽ, quæ sanè nũc ego produco, ex animo penitus dixit. Arbitror autem multos uestrũ nosse, q; uera dico. Non enim ita diu est, sed nonus hic est annus, quando abiui, & in Peloponesum missus sum, isthic habitãtibus opem laturus, At uero undiquaq; nobis, & uerbis, & re ipsa, dignus honor cõtigit, ut minime pœniteat nos, q; nõ hunc cũ quæstu ex Illyricis ac Pæonibus oblato permutauimus. Verũ præ reliquis ciuitatibus magna sunt quæ à uobis data sunt. Nã & respub. uestra alias excedit. Athenæ enim altius quiddã sunt alijs urbibus, quãtum ad gloriã attinet. Et corona illa antea in uestro theatro patri imposita, ad summã æmulationem ac felicitatẽ ipsum euexit. Sed & hoc beneficiũ superastis, dum & patrẽ, & me publice Cereris & Proserpinæ mysterijs ac sacris initiastis. Atq; hæc quidẽ tria sunt beneficia, quantũ ego uerbis cõsequi potui, et fracta uoce proferre, urbis, et progenitorũ, et patris mei, in uos simulq; multos gręcos. Quartũ nũc dicere aggrediar, quod, uelut antea dixi, in uos ego et pater meus collocauimus. Cũ eñ Alcibiadẽ emitteretis in Siciliã, multa quidẽ potẽtia, nõ aũt ita multa, uelut admirãda: & sermo in cõcione incidisset de Medico, quẽ exercitũ sequi oporteret: pater meus progressus, me ad curãda corpora uestra se daturũ esse promisit, proprijs sumptibus instructũ, & citra mercedis exactionẽ, q; diu classis abesset, paruipẽdens suã utilitatẽ, ut qui sibi persuasisset, hoc in uestrũ cõmodũ cessurũ esse. Ego eñ non solũ res meas insumebã, id quod faciebã uobis inseruiẽs: sed etiã ad alia magna opera dẽstinatus fui. Et hoc minimũ est ex his, quæ sum dicturus. Decreuit eñ pater ob me filiũ fortunæ fluctibus agitari, & in terra aliena, & in mari, & in periculis bellicis, & in ægritudinibus, quæ his qui erroneã uitã degũt, magis accedere solẽt,

quam

quàm his qui ordinatæ uitæ rationẽ habent. Nouit enim beneficiũ beneficio metiri: & nõ, uelut qui aliquid emiſſet, cõtractu ex manu in manũ facto ſemel, diſcedere. Et hic quidẽ talia præſtitit. Ego uero, ut qui filius illius ſim, nihil ſtudij & artis prætermiſi, auxilium ferens, & periclitatus uobiſcum, ſi quãdo occaſio tuliſſet. Et ad hęc ambo præſtanda, neq; morbus, neq; adflictio, neq; timor in mari, & intra hoſtium manus, me prohibuit. Teſtes autem huius rei non alios aliquos, ſed uos ipſos habeo. Quare ſi quis cõtradicere uolet, is nihil cũctatus exſurgat. Verũ non puto me mentiri. Cum autẽ hæc præſtitiſſem ad annos tres, & aurea corona coronatus, & adhuc pulchrius laudatus: domũ redij ad nuptias, quo & artis, & generis noſtri ſucceſſores producerẽ. Et quæ quidẽ à ciuitate, à progenitoribus, à patre, & à me, uobis obtigerũt, hęc ſunt. Dictũ eſt aũt & quæ nos à uobis oblata tulimus. Arbitror aũt multos è uobis admirari, qua de cauſſa hæc à me ex tam lõginquo principio repetita ſunt. Quo igitur & uos cognoſcatis, & mihi ea quæ cupio cõtingant: tempeſtiuũ eſt ut hoc dicam. Pater meus, ò uiri Athenienſes, & ego petimus uos (ſic enim liberos & amicos loqui decet, quo id quod petunt ab amicis liberis cõſequantur) cõtra patriam noſtrã hoſtilia arma ne ſumatis. Si uero oportet, quemadmodũ fortaſsis oportet eos, qui ſua ipſorũ cauſſa progreſsi ſunt, etiam rogamus, ut ne nos, qui eiuſmodi & tam magna beneficia in uos priores contulimus, ſeruorũ loco habeatis. Inſuper aũt (nam & ſic dicere cõueniet) ſupplicamus, ut ne noſtra faciatis uobis ipſis in bello captiua, ſi cõtigerit ut multo inferiores ſuperetis. Verũ & hoc cõſiderate, quòd fortuna aliàs alia cito uerſat: et aliquãdo magni paruis opus habuerũt: & fortes per debiles ſalutẽ adepti ſunt. Puto aũt clarũ eſſe, ut ne clariſsimũ dicã, quòd ob unũ uirũ nõ ciuitas, ſed multę gẽtes iam quãdoq; utilitatẽ in rebus bellicis cõſequutæ ſunt. Et ubi ars in precio eſt, neq; nos contẽnere poteritis. Nã neq; ita uiles ac cõtemnendi ſumus, quemadmodũ in uobis teſtimoniũ ſitũ eſt. Verũ ab initio quidẽ dei, unde genus noſtrũ eſſe gloriamur, Aeſculapius et Hercules in hominũ utilitatẽ prognati ſunt. Et hos propter uirtutẽ, quã hic exercuerunt, omnes deorũ loco habent. Vrbs aũt mea, & ego qui ad uos uerba facio, ad tales originẽ noſtram referimus, quemadmodũ ſanè hominũ traditiones habẽt. Vnde profecto etiã pro Græcis ambo hac parte, & in omni bono, ad ipſos tutãdos ſtetiſſe apparebimus. Nõ enim fabula ſunt res ad Troiã geſtæ, ſed facta, in quibus Cos cũ inſulis ſuis non minima, ſed maxima ad ferendũ auxiliũ exſiſtit. Sic uero etiã Aeſculapij filij, nõ arte ſolũ, ſed etiam armis, Græcis auxiliũ tulerunt. Machaon equidem animam in Troade depoſuit, quando, uelut ſcriptores de his prodentes dicunt, ex equo in Priami urbẽ uenit. Proinde neq; eo quòd contribules, neq; eo quòd ex auxiliariorũ numero, auxiliares etiam ipſi Gręcis ſumus, nos iniuria adfeceritis. Nõ in longũ extendam ſermonem, res Criſæorum, aut Perſicas iterũ repetendo, quando et ipſas audiuiſtis, & in manibus magis ſunt, quàm ea quæ pauloante relata ſunt. Quin & ſic cogitate, minime pium eſſe benefactores iniuria adficere. Nos autem benefactores eſſe, facta ipſa clamãt. Ex quibus patribus prognati eſſe uidebimini (quemadmodum fabulatores dixerũt) ſi iniuria adficere, quàm benigni eſſe malueritis? Neq; enim amarulentius quicquam dicere uolo. Illi enim, ò uiri Athenienſes, Heraclidis quidem gratias rependerunt, Alijs autẽ multis, beneficio adfecti, uiciſsim auxiliati ſunt. Deficiat profe-

profecto me dies longius narrantem, si recensere uelim quot hominibus quãta bona obuenerint, qui nihil de uobis bene meriti fuerunt. Circumspicite uos ipsos, & me nullo dicente, considerate qualia perpetretis. Mala res est potestas, ò uiri Athenienses. Non enim quæ sua sunt, mensura disponere nouit. Sed & urbes quasdam & gentes iam perdidit. Si uero ad alios uelut in speculũ respexeritis, uideritis ipsi quæ facitis, & ego uera dico. Quin & lex noua est: Quicunq; felici rerum successu confisus, non etiam ad rerum difficultates respicit: Non est hoc uestrum uiri Athenięses. Multũ enim etiam sic Deũ tentaretis. Nullam uobis iniuriam intulimus. Si uero etiã intulimus: nõ armis, sed uerbis iudicemur. Deprecamur aũt uos etiam hoc, ut ne faciatis nos alijs gratiã debere, qui nobis auxiliũ ferẽt. auxilium enim nobis ferent, si recte fecerint, et qui intra Thessaliã, Argos, Lacedæmona, Macedoniã, sunt reges, & sicubi alij Heraclidæ, aut Heraclidarum cognati habitant. Præstat citra uiolentiã, q̃ ui coactos facere quę iusta sunt. Non dico de insolenti aduersum uos rebellatione: uerũ hoc uobis manifestum facio, quòd multi nostri curam gerunt, aut certe curam habebunt, nisi undiquaq; de terra perijt, benignos adhuc esse homines. Ego quidẽ igitur, exiguæ enim mihi sunt ad dicendum uires, utpote qui aliarum rerũ studio sim addictus, hic desinam. Rogo autẽ uos per hospites nostros, & per eos qui nobis consiliarij esse cõsueuerunt, & per Deos, & Heroas, ac gratias, quæ hominibus ab hominibus contingunt, ut inimicitias quidem uestras aduersum nos deponatis: ad amicitiam uero uos conuertatis. Si enim non in uestra ciuitate hæc cõsequemur: haud scio quo progresi, eorum, quæ cupimus compotes fiemus.

HIPPOCRATIS COI OPERVM QVAE AD nos extant omnium finis, Iano Cornario Medico Physico interprete.

INDEX IN OMNIA Hippocratis scripta ordine alphabeti

A

B

C

D

N

FINIS

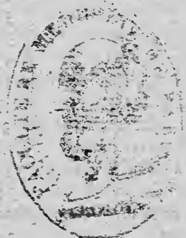
ERRATVM

Pagina 384. uer. 20. pro occultatoria, lege ocularia.

SERIES CHARTARVM.

*abcdefghiklmnopqrstuxyz. ABCDEFG
HIKLMNOPQRSTVXYZ. Aa Bb Cc Dd
Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo. Omnes terniones
præter Nn, qui est duernio.

BASILEAE PER HIERONYMVM FROB. ET NIC. EPISCOPIVM MENSE MARTIO M. D. XLVI

FRO
BEN